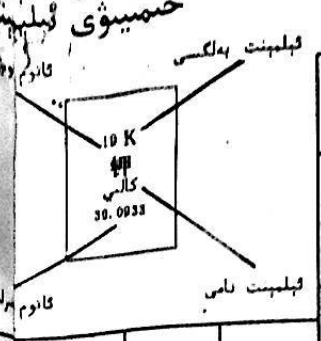

汉维
新华字典

خەنزۇچە-ئۇيغۇرچە
شىنخۇا لۇغىتى

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

汉维
新华字典

خەنزۇچە-ئۇيغۇرچە
شىنخۇا لۇغىتى

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

تەرجىمە قىلغۇچىلار :

ئەنۋەر جاپپار ، ھەسەنجان ، ۋەلى ، دىلشات سۇلتان ، قادىر
قاۋۇز ، ماخمۇتجان ئىسلام ، باتۇر مامۇت ، ئەنۋەر ئىمىن ، گۈلنار

目录

凡例……1
汉语拼音音节表……1
部首检字表……8
(一)部首目录……9
(二)检字表……11
(三)难检字笔画索引……88
词典正文……891-1
附录……934-892
汉语拼音方案……892
常用标点符号用法简表……896
我国历史朝代公元对照表……900
我国少数民族简表……904
世界各国和地区面积人口首都(或首府)一览表……908
计量单位简表……928
节气表……933
化学元素周期表……

凡例

一、本字典是根据商务印书馆1987年出版的《新华字典》(重排本)翻译出版的。在翻译过程中删除了地名专用字和繁体、异体字。

二、本字典是供大中院校学生和中等文化程度的各界读者自学汉字所使用的小型语文工具书。

三、本字典按汉语拼音字母次序排列。书前附《汉语拼音音节索引》和《部首检字表》,是分别供按音查字和按部首查字之用。

四、本字典共收汉字一万余。收带注解的复音词、词组三千五百左右。附录八种。

五、本字典的字音依据汉语普通话的语音系统,用汉语拼音字母标音。

六、本字典的字头用大字排印。释文中的例子、复音词和词组随从维吾尔文字的写作程序,从右到左排印。

七、一个字头因意义不同而有几个音的,就列为几个字头,其注音后以另见某音来表示其余的音。如:

广 ān 另见 guǎng

八、字头的意义不止一项的,分条注解,用①②③等表示义项。一个义项下如再分条,用1、2、3等表示。[ ]中的复音词或词组,如分条注解,也用1、2、3等表示。

九、字头下所收的带注解的复音词和词组,外加[ ]号。

十、注解中的＜方＞表示本字是方言地区用的字或者本

用代古是字本示表<古>。法用的区地言方是的注所项义
。法用的代古是的注所项义本者或字的

个一。字本替代号‘ ～ ’用，中例举后解注在、一十
。字个一替代只‘～’

尔吾维在用，了完句例个一或词例个一示表‘/’、二十
。号符点标的当适用另后文释的头字个一每。后之文

مۇندەرىجە

لۇغەتنىڭ تۈزۈلۈشى ھەققىدە 1
خەنزۇچە فونېتىكىلىق ئېلىپبە بوغۇملىرى مۇندەرىجىسى 1
باش بۆلەكلەر بويىچە خەت تېپىش جەدۋىلى 8
(1) باش بۆلەكلەر مۇندەرىجىسى 9
(2) خەت تېپىش جەدۋىلى 11
(3) تېپىش قىيىن بولغان خەتلەرنىڭ سىزىقلىرى بويىچە ئاچقۇچ 88
لۇغەت تېكىستى .... 1 - 891
قوشۇمچە .... 892 - 934
خەنزۇچە فونېتىكىلىق ئېلىپبە لاھىيىسى 892
خەنزۇ يېزىقىدا دائىم ئىشلىتىلىدىغان تىنىش بەلگىلىرى جەدۋىلى ... 896
مەملىكىتىمىز تارىخىدىكى سۇلالىلەرنىڭ مىلادى بويىچە قىسقىچە
سېلىشتۇرمىسى 900
مەملىكىتىمىزدىكى ئازسانلىق مىللەتلەر قىسقىچە جەدۋىلى 904
دۇنيادىكى مەملىكەت ۋە رايونلارنىڭ يەر مەيدانى ، ئاھالىسى ،
پايتەختى (ياكى مەركىزى) نى كۆرسىتىش جەدۋىلى 908
ئۆلچەم بىرلىكلىرى قىسقىچە جەدۋىلى 928
مەۋسۇملەر جەدۋىلى 933
خىمىيىۋى ئېلېمېنتلار جەدۋىلى

ئۇيغۇر كىتاب تورى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

لۇغەتنىڭ تۈزۈلۈشى ھەققىدە

1. بۇ لۇغەت شاڭۋۇ نەشرىياتى 1987 - يىلى نەشر قىلغان «شىنخۇا لۇغىتى» (قايتا تىزىلغان نۇسخىسى) غا ئاساسەن تەرجىمە قىلىنىپ نەشر قىلىندى. تەرجىمە قىلىش جەريانىدا مەخسۇس يەر نامىلىرىغا ئىشلىتىلىدىغان خەتلەر، قىسقارتىلمىغان خەتلەر ۋە باشقىچە شەكىلدە يېزىلىدىغان خەتلەر چىقىرىۋېتىلدى.

2. بۇ لۇغەت ئالىي، ئوتتۇرا دەرىجىلىك مەكتەپ ئوقۇغۇچىلىرى ۋە ئوتتۇرا مەدەنىيەت سەۋىيىسىگە ئىگە ھەر ساھەدىكى كىتابخانلارنىڭ خەنزۇچە خەتلەرنى ئۆزلۈكىدىن ئۆگىنىش ئۈچۈن ئىشلىتىدىغان كىچىك تىپلىق تىل - يېزىق قورال كىتابىدۇر.

3. بۇ لۇغەت خەنزۇ تىلىنىڭ ترانسكرىپسىيىلىك ئېلىپبە تەرتىپى بويىچە تىزىلدى. كىتاب ئالدىغا «خەنزۇ تىلىنىڭ ترانسكرىپسىيىلىك ئېلىپبە بوغۇملىرى بويىچە ئاچقۇچ» ۋە «باش بۆلەكلەر بويىچە خەت تېپىش جەدۋىلى» قوشۇمچە قىلىندى، بۇلار ئايرىم - ئايرىم ھالدا ترانسكرىپسىيە بويىچە خەت تېپىش ۋە باش بۆلەك بويىچە خەت تېپىش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ.

4. بۇ لۇغەتكە 10 مىڭدىن ئارتۇق خەنزۇچە خەت كىرگۈزۈلدى. ئىزاھلانغان جۈپ سۆزلەر، سۆز بىرىكمىلىرى بولۇپ جەمئىي 3500 ئەتراپىدا سۆز كىرگۈزۈلدى. سەككىز خىل قوشۇمچە جەدۋەل بېرىلدى.

5. بۇ لۇغەتتىكى خەتلەرنىڭ ترانسكرىپسىيىسى خەنزۇ تىلى ئاممىباب تەلەپپۇزىنىڭ فونېتىكا سىستېمىسىغا ئاساسەن، خەنزۇچە ترانسكرىپسىيىلىك ئېلىپبە ھەرپلىرى بىلەن بېرىلدى.

6. بۇ لۇغەتنىڭ تۈپ خەتلىرى چوڭ خەت بىلەن بېرىلدى. ئىزاھ ئىچىدىكى مىساللار، جۈپ سۆزلەر ۋە سۆز بىرىكمىلىرى ئۇيغۇر يېزىقىنىڭ يېزىلىش تەرتىپىگە ئەگەشتۈرۈلۈپ ئوڭدىن سولغا تىزىلدى.

7. بىر تۈپ خەتنىڭ مەنە پەرقى تۈپەيلىدىن بىر قانچە خىل ئوقۇلىدىغان بولسا، ئايرىم تۈپ خەت قىلىپ تۇرغۇزۇلۇپ. ترانسكرىپسىيىسى كەينىگە 见另 (… غا قاراڭ) شەكلى بىلەن باشقىچە ئوقۇلۇشى بېرىلدى. مەسىلەن:

guǎng见另 ān广

8. تۈپ خەتنىڭ مەنىسى بىرلا تۈر بىلەن چەكلەنمىسە، تارماقلارغا بۆلۈپ ① ② ③ قاتارلىقلار بىلەن مەنە تۈرلىرىگە ئايرىلدى. بىر مەنە تۈرى ئىچىدە يەنە ئايرىشقا توغرا كەلسە 1.، 2.، 3. قاتارلىقلار بىلەن ئىپادىلەندى. [ ] ئىچىدىكى جۈپ سۆزلەر ياكى سۆز بىرىكمىلىرىگىمۇ تارماققا ئايرىپ مەنە بېرىشكە توغرا كەلسە يەنىلا 1.، 2.، 3. قاتارلىقلار بىلەن ئىپادىلەندى.

9. تۈپ خەتلەر ئاستىدىكى ئىزاھلانغان جۈپ سۆز ۋە سۆز بىرىكمىلىرى [ ] ئىچىگە ئېلىندى.

10. ئىزاھ ئىچىدىكى 〈方〉 مەزكۇر خەتنىڭ ئايرىم دىئالېكت رايونىدىلا ئىشلىتىلىدىغانلىقىنى ياكى مۇشۇ مەنە تۈرىنىڭ ئايرىم دىئالېكت رايونىدىلا ئىشلىتىلىدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ. 〈古〉 مەزكۇر خەتنىڭ قەدىمكى زاماندا ئىشلىتىلگەنلىكىنى ياكى مەزكۇر مەنە تۈرىدە بېرىلگەن ئىزاھنىڭ

ئۇيغۇر كىتاب تورى

قەدىمكى زاماندا ئىشلىتىلگەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ .

11 . ئىزاھتىن كېيىن بېرىلگەن مىساللار ئىچىدىكى « ~ » بەلگىسى مۇشۇ ئىزاھ ئالدىدىكى تۈپ خەتنى بىلدۈرىدۇ . بىر دانە « ~ » بىرلا خەتكە ۋەكىللىك قىلىدۇ .

12 . « / » بىر مىسال ياكى بىر مىسال جۈملىنىڭ تۈگىگەنلىكىنى بىلدۈرۈپ ، ئۇيغۇرچە ئىزاھتىن كېيىن قويۇلدى . ھەر بىر تۈپ خەتنىڭ پۈتۈن ئىزاھى تۈگىگەندىن كېيىن مۇۋاپىق تىنىش بەلگىسى قويۇلدى .

引索节音音拼语汉

خەنزۇچە فونېتىكىلىق ئېلىپبە بوغۇملىرى مۇندەرىجىسى

。字的音同查去音读字例按可，例做字一举后节音一每.1

1. ھەر بىر بوغۇمدىن كېيىن مىسال ئۈچۈن بىر خەت كۆرسىتىلدى، شۇ خەتنىڭ ئاھاڭى بويىچە شۇنىڭغا ئاھاڭداش باشقا خەتلەرنى تاپقىلى بولىدۇ.

。码页文正典字本指字数.2

2. رەقەملەر لۇغەت تېكىستىنىڭ بەت نومۇرىنى كۆرسىتىدۇ.

	A	
1	啊	a
2	哀	ai
4	安	an
6	肮	ang
6	熬	ao
	B	
8	八	ba
12	白	bai
15	班	ban
19	帮	bang
20	包	bao
25	杯	bei
30	奔	ben
32	崩	beng
33	逼	bi
39	边	bian
42	标	biao
45	别	bie
47	宾	bin
48	兵	bing
50	玻	bo
54	不	bu
	C	
56	擦	ca
57	猜	cai
59	餐	can
60	仓	cang
61	操	cao
63	策	ce
63	岑	cen
64	层	ceng
65	插	cha
67	拆	chai
68	搀	chan
70	昌	chang
73	超	chao
74	车	che
76	尘	chen
78	称	cheng
81	吃	chi
85	充	chong

87 抽 chou
90 初 chu
92 欻 chua
92 揣 chuai
93 川 chuan
95 窗 chuang
96 吹 chui
97 春 chun
98 戳 chuo
99 词 ci
102 聪 cong
103 凑 cou
104 粗 cu
105 撺 cuan
106 崔 cui
107 村 cun
108 搓 cuo

D

110 搭 da
115 呆 dai
118 单 dan
122 当 dang
125 刀 dao
129 德 de
130 得 dei
130 扽 den
130 登 deng
132 低 di
138 嗲 dia
138 颠 dian
141 刁 diao
143 爹 die
144 丁 ding
148 丢 diu
148 东 dong
150 兜 dou
152 都 du
156 端 duan
158 堆 dui
160 吨 dun
162 多 duo

E

166 鹅 e
167 欸 ê
168 欸 ei
168 恩 en
168 鞥 eng
168 儿 er

F

171 发 fa
174 翻 fan
178 方 fang
182 非 fei
186 分 fen
189 风 feng
192 佛 fo
192 否 fou
192 夫 fu

G

202 嘎 ga
202 该 gai
204 干 gan
209 钢 gang
209 高 gao
212 哥 ge
214 给 gei
215 根 gen
216 耕 geng
217 工 gong
221 沟 gou

224	姑	gu
228	瓜	gua
230	乖	guai
232	官	guan
235	光	guang
237	规	gui
240	棍	gun
240	锅	guo

H

242	哈	ha
243	孩	hai
245	含	han
248	杭	hang
248	蒿	hao
251	喝	he
255	黑	hei
255	痕	hen
256	恒	heng
257	噷	hm
257	哼	hng
258	烘	hong
260	喉	hou
261	呼	hu
265	花	hua
268	怀	huai
269	欢	huan
272	荒	huang
274	灰	hui
279	昏	hun
281	活	huo

J

285	机	ji
299	家	jia
302	尖	jian
309	江	jiang
312	交	jiao
319	街	jie
324	今	jin
330	京	jing
335	迥	jiong
336	究	jiu
339	居	ju
344	捐	juan
346	决	jue
349	军	jun

K

350	咖	ka
350	开	kai
353	刊	kan
354	康	kang
356	考	kao
358	科	ke
362	剋	kei
362	肯	ken
363	坑	keng
364	空	kong
365	抠	kou
367	枯	ku
368	夸	kua
370	快	kuai
371	宽	kuan
372	筐	kuang
373	亏	kui
376	昆	kun
377	阔	kuo

L

377	拉	la
379	来	lai
382	兰	lan
385	狼	lang

386	捞	lao
388	勒	le
391	类	lei
392	冷	leng
394	里	li
400	俩	lia
400	连	lian
403	良	liang
406	疗	liao
409	列	lie
410	林	lin
415	令	ling
417	留	liu
419	咯	lo
419	龙	long
421	搂	lou
423	炉	lu
425	吕	lü
427	乱	luan
428	略	lüe
428	抡	lun
429	罗	luo
	M	
432	呣	m
432	妈	ma
434	埋	mai
436	蛮	man
438	忙	mang
439	猫	mao
441	么	me
442	眉	mei
444	门	men
445	蒙	meng
447	迷	mi
451	面	mian
452	苗	miao
453	灭	mie
454	民	min
456	明	ming
457	谬	miu
457	摸	mo
463	谋	mou
464	木	mu
	N	
466	嗯	n
466	那	na
468	乃	nai
469	男	nan
470	囊	nang
472	闹	nao
472	讷	ne
473	内	nei
473	嫩	nen
473	能	neng
474	嗯	ng
475	泥	ni
476	嗐	nia
476	年	nian
477	娘	niang
478	鸟	niao
478	捏	nie
479	您	nin
479	宁	ning
480	牛	niu
481	农	nong
482	耨	nou
482	奴	nu
482	女	nü
482	暖	nuan
483	虐	nüe
483	挪	nuo
	O	

483	哦	o
484	欧	ou

P

485	怕	pa
485	拍	pai
487	潘	pan
489	旁	pang
490	抛	pao
492	胚	pei
493	喷	pen
494	烹	peng
496	批	pi
499	偏	pian
501	飘	piao
502	撇	pie
503	拼	pin
504	乒	ping
506	坡	po
508	剖	pou
509	扑	pu

Q

511	七	qi
520	恰	qia
520	千	qian
525	枪	qiang
528	敲	qiao
530	切	qie
533	亲	qin
534	青	qing
538	穷	qiong
539	秋	qiu
541	区	qu
544	圈	quan
546	缺	que
548	群	qun

R

548	然	ran
549	嚷	rang
551	饶	rao
551	热	re
552	人	ren
554	扔	reng
554	日	ri
555	容	rong
556	柔	rou
557	如	ru
559	软	ruan
560	锐	rui
560	润	run
561	弱	ruo

S

561	撒	sa
562	赛	sai
562	三	san
563	桑	sang
564	搔	sao
565	涩	se
565	森	sen
566	僧	seng
566	沙	sha
568	筛	shai
568	山	shan
571	商	shang
574	烧	shao
575	奢	she
577	谁	shei
578	深	shen
582	声	sheng
585	诗	shi
594	收	shou

597	书	shu
602	刷	shua
602	衰	shuai
603	闩	shuan
604	双	shuang
605	水	shui
605	顺	shun
606	说	shuo
607	思	si
610	松	song
611	搜	sou
612	苏	su
615	酸	suan
615	虽	sui
617	孙	sun
618	梭	suo

T

620	他	ta
622	胎	tai
624	贪	tan
627	汤	tang
630	涛	tao
633	特	te
633	疼	teng
634	梯	ti
637	天	tian
639	挑	tiao
642	贴	tie
643	听	ting
645	通	tong
649	偷	tou
652	突	tu
655	团	tuan
656	推	tui
658	吞	tun
659	拖	tuo

W

661	挖	wa
662	歪	wai
662	弯	wan
666	汪	wang
670	威	wei
676	温	wen
679	翁	weng
680	窝	wo
681	污	wu

X

686	西	xi
694	虾	xia
697	先	xian
703	香	xiang
707	消	xiao
711	些	xie
716	新	xin
718	星	xing
721	兄	xiong
722	休	xiu
726	需	xu
728	宣	xuan
731	靴	xue
732	勋	xun

Y

735	呀	ya
738	烟	yan
743	央	yang
748	腰	yao
751	爷	ye
754	一	yi
768	音	yin
771	英	ying

776	唷	yo
776	拥	yong
779	优	you
785	淤	yu
795	渊	yuan
799	约	yue
802	云	yun

Z

805	匝	za
806	栽	zai
809	赞	zan
809	脏	zang
810	遭	zao
813	则	ze
815	贼	zei
815	怎	zen
815	增	zeng
816	扎	zha
819	摘	zhai
820	沾	zhan
823	章	zhang
826	招	zhao
830	遮	zhe
833	这	zhei
833	针	zhen
837	征	zheng
840	之	zhi
853	忠	zhong
856	州	zhou
858	朱	zhu
864	抓	zhua
865	拽	zhuai
865	专	zhuan
867	庄	zhuang
869	追	zhui
871	准	zhun
872	捉	zhuo
874	资	zi
880	宗	zong
882	邹	zou
883	租	zu
886	钻	zuan
887	最	zui
887	尊	zun
888	作	zuo

部首检字表

باش بۆلەكلەر بويىچە خەت تېپىش جەدۋىلى

[说明]1.本字典采用的部首跟一般字典用的部首基本相同,略有改并2.《检字表》共有186部。部首次序按部首笔画数目多少排列。检字时,先按要查的字的部首在《部首目录》内查出页码,然后查《检字表》。《检字表》内,同一部的字按除去部首笔画以外的画数排列。3.对于难字难检的字,解决的办法是:(1)有些字分收在几个部首内。如'思'字,'对'字等。(2)分不清部首的字,按起笔(即书写时的第一笔)的笔形收入,横(一)直(丨)撇(丿)点(丶)折(乙,包括乛フ乚等笔形)五个单笔部首内。(3).检字表》后另有《难检字笔画索引》备查。

[ئىزاھات] 1. بۇ جەدۋەلدە ئىشلىتىلگەن باش بۆلەكلەر قىسمەن ئۆزگەرتىشلەرنى ھېسابقا ئالمىغاندا ، ئادەتتىكى لۇغەتلەردە ئىشلىتىلگەن باش بۆلەكلەرگە ئاساسەن ئوخشاش. 2 « خەت تېپىش جەدۋىلى » دە جەمئىي 186 بۆلەك بار . باش بۆلەكلەرنىڭ تەرتىپى سىزىق سانىنىڭ ئاز ـ كۆپلۈكىگە قاراپ ئورۇنلاشتۇرۇلدى . خەت تېپىشتا ، ئالدى بىلەن تاپماقچى بولغان خەتنىڭ باش بۆلەكلىرىنى « باش بۆلەكلەر مۇندەرىجىسى » دىن بەت نومۇرىنى تېپىپ چىقىپ ، ئۇنىڭدىن كېيىن « خەت تېپىش جەدۋىلى » دىن تېپىش كېرەك . « خەت تېپىش جەدۋىلى » ئىچىدە ، ئوخشاش بىر باش بۆلەكتىكى خەت باش بۆلىكى چىقىرىۋېتىلگەن ئاساستا خەت سىزىقىنىڭ ئاز- كۆپلۈكى بويىچە ئورۇنلاشتۇرۇلدى. 3 تېپىش قىيىن بولغان خەتلەر مۇنداق ھەل قىلىندى : (1) بەزى خەتلەر ئايرىم ـ ئايرىم ھالدا بىر قانچە باش بۆلەك ئىچىگە بېرىلدى . مەسىلەن ، « 思 » خېتى ، « 对 » خېتى قاتارلىقلار. (2) باش بۆلەكلىرى ئېنىق بولمىغان خەتلەر ، باشلىنىش (يەنى بىرىنچى) سىزىقىنىڭ شەكلى بويىچە « — » ، « 丨 » ، « 丿 » ، « 丶 » ، « 乙 » ، (乚 フ 乛لارنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ) دىن ئىبارەت بەش بۆلەك ئىچىگە ئورۇنلاشتۇرۇلدى. (3) « خەت تېپىش جەدۋىلى » دىن كېيىن « تېپىش قىيىن بولغان خەتلەر ئۈچۈن ئاچقۇچ » بېرىلدى .

部首检字表(一)

1. باش بۆلەكلەر مۇندەرىجىسى

(部首左边的号码指检字表的页码)

(باش بۆلەكنىڭ سول تەرىپىدىكى نومۇر خەت تېپىش جەدۋىلىنىڭ بەت نومۇرىنى كۆرسىتىدۇ)

一画	
一	11
丨	12
丿	12
丶	13
乙(乚 ㇆ 乛)	13
二画	
二	14
十	14
厂	14
匚	15
刂	15
卜(⺊)	16
冂	16
亻	16
八(丷)	18
人(入)	18
勹	19
几(⺇)	19
儿	19
亠	19
冫	20
冖	20
讠	20
卩(㔾)	22
阝(在左)	22
阝(在右)	22
凵	23
刀(⺈)	23
力	23
厶	23
又(ヌ)	23
廴	24
三画	
工	24
土	24
士	25
扌	26
艹	28
寸	32
廾(在下)	32
大	32
尢	32
弋	33
小(⺌)	33
口	33
囗	36
巾	37
山	37
彳	38
彡	38
犭	39
夕	39
夂	39
饣(食)	39
广	40
忄(⺗)	40
门	42
氵	42
宀	45
辶	46
彐(⺕ ⺔)	47
尸	47
己(巳)	47
弓	47
子(孑)	48
屮	48
女	48
纟	49
马	51
幺	51
巛	51
四画	
王	51
韦	52
木	52
犬	55
歹	55
车	56
戈	56
比	57
瓦	57
止	57
攴	57
日	58
曰(⺜)	58
水(氺)	58
贝	59
见	59
牛(牜 ⺧)	59
手	60
毛	60
气	60
攵	60
片	60
斤	60
爪(爫)	60
父	61
月(⺼)	61
欠	62
风	62
殳	63
文	63
方	63
火	63
斗	64
灬	64
户	64
礻	64
心	65
肀(⺻ 聿)	66
爿	66
毋(母)	66
五画	
示	66
石	66
龙	67
业	67
目	67
田	68
罒	68
皿	68
钅(金)	69
矢	71
禾	71
白	71
瓜	72
用	72
鸟	72
疒	72
立	73
穴	74
衤	74
疋(⺪)	75

皮 75
矛 75

六画

耒 75
老 75
耳 75
臣 75
（覀）西 75
页 75
虍 76
虫 76
缶 77
舌 78
（⺮）竹 78
臼 79
自 79
血 79
舟 79
衣 79
（⺶⺷）羊 79
米 80
（艮）艮 80
羽 80
糸 80

七画

麦 81
走 81
赤 81
豆 81
酉 81
辰 82
豕 82
卤 82
里 82
足 82
身 83
采 83
谷 83
豸 83
角 83
言 83
辛 83

八画

青 84
其 84
（⻗）雨 84
齿 84
黾 84
隹 84
金 84
鱼 85

九画

革 85
骨 86
鬼 86
食 86
音 86

十画

髟 86

十一画

麻 86
鹿 86

十二画以上

黑 86
鼠 87
鼻 87

检字表(二)

2. خەت تىپىش جەدۋىلى

(字左边的号码指字典正文的页码)

(خەتنىڭ سول تەرىپىدىكى نومۇر لۇغەت تېكىستىنىڭ بەت نومۇرىنى كۆرسىتىدۇ)

一部	
一	754
一画	
丁	144
	837
七	511
二画	
三	562
干	204
	207
于	785
上	572
才	57
下	695
丈	825
兀	684
万	666
	460
与	786
	789
	790
三画	
丰	189
开	350
井	332
天	637
夫	192
	193
无	682
韦	670
专	865
丐	203
廿	477
五	682
丏	450
卅	562
不	54
不	161
冇	440
友	782
丑	89
牙	736
屯	658
	870
互	264
四画	
未	674
末	460
击	286
正	837
	839
甘	205
世	590
本	30
可	359
	360
且	339
	531
丙	48
丕	495
左	888
丘	539
右	784
布	55
册	63
平	504
东	148
丝	607
五画	
再	807
吏	398
亘	216
亚	737
考	356
老	387
共	220
在	807
百	13
而	169
有	782
	784
死	608
夹	202
	298
	300
至	847
尧	748
夷	756
丞	80
六画	
求	540
严	739
甫	197
更	216
	217
束	601
丽	393
	398
两	404
巫	681
来	379
七画	
忝	639
武	683
表	43
奉	191
事	591
枣	811
其	513

画	267
亟	290

八画

奏	883
毒	153
巷	248
	706
韭	337
甚	580
柬	304
歪	662
甭	32
面	451

九画

艳	743
泰	624
秦	533
恭	219
鬲	213
	400
彧	792
哥	212
孬	471
夏	697

十画以上

堇	326
爽	604
棘	292
奡	7
赖	381
暨	297
赜	814
鼒	876
噩	167
整	838
臻	834
囊	470
	470

丨部

二画

上	572
也	752

三画

丰	189
韦	670
中	852
	854
内	473
书	597

四画

北	26
卡	350
	520
旧	337
归	236
半	18
史	588
央	743
冉	549
且	531
	339
由	780
申	577
甲	300
电	140
出	89
凹	6
凸	652

五至七画

师	585
曳	753
曲	741
	743
肉	557
县	701
串	95
非	182
畅	72
果	240
肃	613

八画以上

韭	337
临	411
将	311
	312
禺	787
幽	779
艳	743
鼎	146
叚	317
冀	298

丿部

一至二画

入	559
乂	761
九	337
乃	468
匕	33
乞	515
川	93
义	761
丸	663
么	441
久	337
及	289

三画

午	682
壬	552
夭	747
长	70
	824
币	35
反	176
升	581
乏	172
爻	748
丹	118
氏	589
	842
乌	681

四画

生	581
生	202
失	584
乍	818
丘	539

卮 842
乎 261
冬 148
务 684
处 91
91
氐 132
134
册 63
乐 388
800
用 778
甩 603
史 588

五画

年 476
朱 858
丢 148
乔 528
乒 504
乓 489
向 705
囟 717
后 260
兆 829
杀 566
氽 105
色 565
568
危 669
各 214
214

六画

我 680
每 443
囱 102
希 687
龟 237
349
539
系 692
295
卵 427

七画

乖 230
垂 96
秉 48
卑 26
阜 200
臾 787
籴 133
肴 748
周 856

八画

重 855
86
拜 15
复 200
禹 790
胤 771
甮 191

九画

乘 81
584

十画以上

馗 374
甥 582
粤 801
弑 591
舞 683
睾 210
孵 193
疑 758
鼐 469
靠 357
[illegible] 631
爨 106

、部

二至三画

丫 735
义 761
丸 663
之 840
卞 41
丹 118
为 671
674

四画

主 860
半 18
头 649
必 35
永 777

五画以上

州 856
农 481
求 540
良 403
卷 344
345
亲 533
538
叛 488
举 341
益 765
蠲 344

乙部
（乛𠃌乚）

乙 759

一至三画

刁 141
了 389
407
九 337
乜 453
478
孑 319
孓 346
也 752
飞 182
乞 515
习 690
乡 702
幺 747
尺 83
75

尹	769
巴	8
孔	364
丑	89
以	759
予	786
	789
书	597
四画	
司	607
民	554
弗	185
电	140
出	89
发	171
	173
丝	607
五画	
夹	152
尽	327
	325
艮	216
	216
丞	80
买	435
六至九画	
即	296
君	349
乱	427
甬	777
求	399
肃	613
畅	72
亟	290
	519
函	245
承	80
乳	558
虱	585
昼	858
咫	846
既	296
胤	771
癸	238
十画以上	
乾	523
暨	297
豫	793
二部	
二	170
下	204
	207
亍	91
于	785
亏	373
五	682
开	350
井	332
元	795
无	682
云	802
互	264
专	865
丕	495
亚	737
亘	216
些	71!
叆	3
叇	118
十部	
十	585
一至五画	
千	520
廿	477
午	682
卅	562
升	581
支	841
卉	277
古	225
毕	36
考	356
华	265
	266
	267
协	712
克	361
孛	28
六画	
卓	872
直	843
卑	26
阜	200
卒	104
	884
丧	563
	564
卖	435
七至十画	
南	469
真	884
索	619
啬	565
攲	512
博	52
辜	224
韩	246
十一画以上	
斡	681
兢	332
嘏	226
睾	210
疐	852
翰	247
矗	92
厂部	
厂	72
	4
二至六画	
厅	643
仄	815
历	396
厄	166

厉	396
压	735
厌	742
厍	576
厕	63

七至八画

厘	393
厚	260
厝	109
原	797

九至十画

厢	703
厣	741
厩	338
厨	90
厦	697
	567
雁	743
厥	348

十二画以上

厮	608
靥	754
餍	742
魇	741
赝	743
黡	742

匚部

二至四画

区	541
	484
匹	498
巨	342
叵	507
匝	805
匜	756
匡	371
匠	311

五画以上

匣	694
医	755
匦	238
匿	476
匪	184
匮	375
匾	41
赜	814

刂部

二至三画

刈	761
刊	353

四画

刑	718
列	409
划	266
	267
	268
刚	208
则	813
创	95
刖	800
刎	678
刘	417

五画

别	45
	46
利	398
删	568
刨	24
	490
判	488
刭	332

六画

刺	99
	101
刳	367
[illegible]	12
到	126
刲	374
刿	238
剀	352
刹	566
	67
刽	238
制	849
刮	229
剁	164
剂	296
刻	361
刷	602
	602

七画

荆	331
剌	379
剅	421
削	707
	731
剐	229
剑	308
剉	109
前	523
剃	637

八画

剞	286
剔	634
剕	185
剜	663
剖	508
剧	343
剥	50
	21
剟	163

九至十一画

副	201
剩	584
割	212
蒯	369
剽	501
剿	73
	316

十二画以上

劂	348
劁	528
劐	281

剧	767
剃	306
剐	460
割	394

卜(⺊)部

卜	53
	53
上	572
下	41
卡	350
	520
占	820
	822
处	91
	91
卢	422
贞	833
卤	423
卣	783
卦	229
卓	872

冂部

有	440
冈	208
内	473
丹	118
冉	549
册	568
再	807
同	646
	648
网	667
肉	557
冏	335
周	856
罔	667

亻部

一画

亿	762

二画

仁	552
什	586
	579
仃	145
仆	509
	509
仇	88
化	267
仍	554
仅	325
	326
仂	388

三画

仨	561
仕	589
仗	825
付	198
代	115
仙	697
仪	756
仟	521
仡	211
仫	465
们	445
仞	553
他	620
仔	874
	877

四画

伕	192
传	94
	866
伟	672
优`	779
休	722
伎	295
伛	789
伍	682
伲	498
伐	172
伏	194
伢	736
佤	661
仲	854
份	188
伦	428
价	301
	323
	324
伦	60
	78
仵	683
件	307
任	553
伤	570
伥	70
华	265
	266
	267
仰	746
伫	862
伉	355
仿	180
伙	282
伪	672
似	609
	591
伊	755

五画

佞	480
体	634
	636
何	253
伻	31
伾	496
估	223
	227
佐	889
佑	784
作	350
攸	779
但	120
伸	577
佃	140

	638
伶	413
佚	763
作	888
	889
伯	51
	13
㑇	857
佣	776
	778
低	132
佝	222
你	475
佗	660
位	675
住	862
伴	18
伺	101
	609
佛	192
	193
伽	298
	530

画六

侠	694
佳	299
侍	592
佶	290
佬	387
佴	170
	469
供	219
	220
侥	315
	748
𫢸	621
使	588
侉	369
佰	13
侑	784
例	399
侄	844
侦	833
侣	425
侗	149
	647
侃	354
侧	63
	815
	819
侹	645
佾	765
佻	639
侏	858
侨	529
侩	369
侚	856
侈	84
佩	492
侘	66
佽	101
佼	315
依	755
侪	67
佯	748
侬	481
侔	463

画七

俦	88
俨	741
俪	398
便	41
	500
俩	400
	404
俅	540
俏	530
俚	395
保	22
俜	504
促	104
俣	790
修	722
俭	304
俘	194
俗	613
俄	165
俐	399
侮	683
信	717
俑	778
俊	349
俟	515
	610
侵	532
侯	260
	261

画八

倖	191
倩	525
债	820
俵	45
倻	751
借	323
偌	561
值	844
倚	761
俺	5
倒	126
	127
倾	536
候	261
俱	343
倡	72
俶	92
倬	872
倮	430
㑩	432
倏	598
俳	486
倭	680
倪	475
俾	35
倜	637
倌	232
倥	365
倍	28
俯	198
倦	345
倨	343

倔 347
348
健 308

九画

偾 188
做 890
鸺 722
偃 742
偕 713
偿 71
偶 484
偎 670
偲 57
608
偷 649
偬 881
停 644
偏 499
偻 421
426
傀 375
假 300
301
偓 680

十画

傣 115
傲 7
傅 202
傈 400
傥 629
傒 689
傧 47
傍 20
储 91
傩 483

十一画

催 106
傻 567
傑 85
像 706
僇 425

十二画

僖 690
儆 333
僳 614
僚 406
僭 309
僮 648
868
僦 339
僧 566
僜 132

十三画

僵 310
儇 729
儋 591
僻 499

十四画以上

儒 558
儡 391

八（丷）部

八 8

一至二画

丫 735
六 418
公 218
分 186
188

三至六画

兰 382
半 18
并 47
49
共 220
关 231
兴 717
720
兑 160
兵 48
谷 226
791
弟 136
卷 344
345
其 513
具 342
单 118
68
典 139
扽 666

七至八画

差 65
67
67
99
叛 488
前 523
首 596
酋 540
兹 875
100
益 765
兼 303

九画以上

着 832
827
873
827
黄 273
孳 876
曾 815
64
巽 734
黇 638
冀 298
黉 259
馘 240
冁 70
蠲 344

人（入）部

人 552
入 559

一至三画

个 214
214

仄 815
从 102
介 322
今 324
仑 428
以 759
仓 60
从 103
令 415
416

四至六画

全 545
会 277
369
合 252
214
氽 658
汆 105
企 515
众 855
伞 563
金 521
余 786
巫 681
含 245
舍 576

576
俞 457
臾 787
贪 624

七至十画

俞 788
俎 885
拿 466
衾 533
盒 253
舒 597
翕 689
禽 533

十一画以上

龠 802

勹部

勺 574
勿 684
匀 802
勾 221
222
句 342
221

匆 102
包 20
甸 733
匈 721
匍 140
匐 258
匏 509
匍 196
匏 491
够 223

几(几)部

几 284
292
凡 174
凤 189
凤 191
夙 613
凫 194
凯 352
凭 505
凰 273
凳 132

儿部

儿 168
兀 684
元 795
允 803
兄 721
尧 748
光 235
先 697
兆 829
充 85
克 361
兕 609
免 450
兑 160
尫 666
兔 655
党 123
竟 334
兜 150
兢 332

亠部

一至四画

亡 666
682

六 418
亢 355
市 590
玄 729
交 312
齐 512
亦 762
产 69
充 85
亥 244

五至六画

享 256
亩 464
弃 519
变 41
京 330
享 704
卒 104
884
夜 753
氓 438
445

七画

哀 2
亮 404
亭 644

ئۇيغۇر كىتاب تورى

奕 762
弈 762
帝 137
彦 743

八画

亳 248
衰 106
602
衷 853
高 209
衮 239
离 393

九画

毫 248
孰 599
商 571
率 603
427
袤 441

十画

亵 714
就 338
商 427
裒 508

十一至十四画

亶 120
稟 49
雍 777
豪 249
膏 209
210
裹 241
褒 21
辩 164
壅 777

十五画以上

襄 703
嬴 773
羸 390
蠃 430

冫部

一至六画

习 690
冬 148
冯 190
冱 264
冲 85
87
冰 47
次 100
决 346
尽 327
325
冻 149
况 373
冷 392
冶 752
冽 409
净 334
冼 699

八画以上

凌 415
凇 610
凄 511
净 334
准 871
凋 142
凉 403
404
弱 561
凑 103
减 305
凘 608
凛 412
凝 480

冖部

冗 556
写 713
军 349
农 481
罕 246
冠 232
234
冢 854
冥 456
冤 795
幂 449

讠部

二画

计 293
订 146
讣 198
认 553
讥 284

三画

讦 320
讧 259
讨 631
让 550
讯 734
讪 569
议 762
讫 518
训 734
记 294

四画

讲 311
讵 342
讳 278
讴 484
讶 737
讷 472
讼 611
论 428
429
讻 721
许 726
讹 165
讽 191
设 576
访 181
诀 346

画五
505 评
839 证
225 诂
251 诃
251
586 识
849
885 诅
722 诇
835 诊
818 诈
613 诉
134 诋
856 诌
764 译
99 词
828 诏
541 诎
757 诒
37 诐

画六
390 诔
372 诓
590 试
230 诖
585 诗
290 诘
320
275 诙
79 诚
545 诠
858 诛
268 话
121 诞
223 诟
238 诡
733 询
840 诤
66 诧
202 该
704 详
280 诨
765 诣
726 诩

画七
323 诫
790 语
792
681 诬
530 诮
685 误
210 诰
785 诱
279 诲
372 诳
606 说
605
611 诵

画八
537 请
483 诺
859 诸
154 读
152
882 诹
873 诼
362 课
184 诽
580 谂
673 诿
604 谁
787 谀
143 调
641
69 谄
766 谊
580 谉

画十
458 谟
616 谇
871 谆
405 谅
625 谈

画九
274 谎
77 谌
463 谋
144 谍
309 谏
732 谑
754 谒
675 谓
167 谔
729 谖
793 谕
68 谗
137 谛
4 谙
743 谚
448 谜
500 谝
725 谞
713 谐
123 谠
614 谡
749 谣
714 谢
284 谿
20 谤
449 谧
594 谥
522 谦

画一十
326 谨
436 谩
437
831 谪
305 谫
457 谬

画二十
上以
625 谭
815 谮
529 谯
382 谰
510 谱
348 谲
743 谳
524 谴

谵 821
谲 154
谶 78

卩(㔾)部

卫 674
叩 366
卮 842
印 770
卯 440
危 669
却 547
卵 427
即 290
卷 344
345
卺 326
卸 714
卿 536

阝部
(在左)

队 159
阡 521
阱 332
阮 559
阵 836
阳 745
阴 767
阶 318
防 180

五画

陆 423
418
际 295
阿 1
165
陇 420
陈 77
阽 140
阻 885
阼 889
附 199
陀 660
陂 25
506
陉 720

六至八画

陕 569
陋 422
陌 461
降 311
704
陔 203
限 701
陡 151
陟 851
陧 478
陨 803
险 700
除 90
院 798
陞 37
陵 415
陬 882
陲 97
陶 631
748
陷 701
陴 497
陪 492

九画

隋 616
随 616
隅 787
隈 670
隍 273
隆 420
隐 770

十画以上

隔 213
隙 693
隘 4
隔 213
障 826
隧 617
隰 691
隳 276

阝部
(在右)

二至四画

邓 132
邗 245
邛 538
邝 372
邙 438
邦 19
邢 718
邪 712
751
邬 681
祁 513
那 467
473

五画

邴 48
邮 781
邻 410
邹 882
邸 134

六画

耶 751
751
郁 792
邽 236
郅 847
郄 369
郜 252
郏 858
郊 313
郑 840
郎 384

七画

郴 250
郦 398
郛 195

郤 693
郗 210
郜 350
八画
都 150
152
部 56
郭 240
九画
鄂 167
郯 611
十至
十一画
鄙 35
鄘 777
十二画
以上
鄯 570

凵部

凶 721
击 286
凸 652
出 39
凹 6
凼 124
画 267
函 245
幽 779

（ク）刀部

刀 125
刁 141
刃 553
切 530
531
分 186
188
召 828
刍 90
危 669
负 199
争 837
色 565
568
龟 237
349
539
奂 270
免 450
兔 655
券 546
731
急 290
象 706
剪 305
[illegible] 187
赖 381
詹 821
复 722
赞 496
498

力部

力 396
二至四画
办 17
劝 546
功 218
夯 31
247
励 435
加 298
务 684
动 148
劣 410
五至六画
劫 320
劳 386
励 397
助 862
男 469
劬 542
劲 333
328
努 482
劭 574
劻 372
劼 320
势 591
劾 253
七至九画
勃 51
勋 732
勉 450
勇 778
勍 536
勐 446
勔 451
勘 353
勚 766
勖 728
十画以上
募 465
甥 582
勤 534
勸 549

厶部

厶 607
幺 747
去 543
弁 41
厾 152
县 701
矣 760
叁 563
参 59
578
63
垒 390
畚 31
能 473
毵 563

又（ヌ）部

783 又
画四至一
64 叉
65
66
841 支
782 友
176 反
604 双
594 收
583 圣
159 对
171 发
173
269 欢
画十至六
543 取
598 叔
596 受
303 艰
601 竖
612 叟
727 叙
488 叛
469 难
470

163 刿
482 剏
画一十
上以
144 叠
343 聚
715 燮
99 歖
348 矍

部廴

644 廷
739 延
308 建

部工

217 工
888 左
529 巧
538 邛
218 功
219 巩
220 贡
220 汞

681 巫
218 攻
706 项
65 差
67
67
99
540 巯
829 塑

部土

654 土
画三至二
202 生
543 去
583 圣
671 圩
724
681 圬
236 圭
609 寺
807 在
847 至
76 尘
211 圪

387 老
356 考
835 圳
286 圾
372 圹
498 圮
756 圯
135 地
129
71 场
72
画四
624 坛
268 坏
396 坜
845 址
303 坚
11 坝
890 坐
31 坌
513 圻
17 坂
349 均
624 坍
353 坎
685 坞

187 坟
179 坊
180
363 坑
370 块
870 坠
画五
505 坪
357 坷
360
772 坣
205 坩
496 坯
420 垄
140 坫
422 垆
626 坦
376 坤
335 坰
75 坼
660 坨
377 垃
720 幸
506 坡
474 坭
7 坳

六画

型	719
垩	166
垣	796
垯	114
垮	369
垭	144
城	79
垫	141
垌	150
垲	352
垡	172
垍	296
垧	571
垢	223
垛	164
	164
垞	660
垵	5
垓	203
垒	390
垦	363
垠	768

七画

埂	216
埕	80
埘	586
埋	434
	436
埚	240
埙	732
袁	797
埇	547
埒	410
垸	799
埌	385
埃	2

八画

堵	154
域	792
基	287
埴	844
埼	514
埯	5
堑	525
堂	628
埸	764
堌	228
埝	477
埵	164
堆	158
埤	497
堋	494
埠	56
堍	655
培	492
埻	871
墠	569
堃	376
埽	564
埭	118
堕	165

九画

塃	272
堪	353
堞	144
塔	621
堰	743
堙	768
堤	132
塄	391
塅	158
堠	261
堡	23
	54
	510

十画

墓	465
填	639
塬	797
塌	620
塍	81
塞	562
	562
	565
塘	627
塑	614

十一画

墙	527
墈	354
墟	725
墅	602
墁	437
境	334
墒	571
塾	599
墉	777
堨	532

十二至
十四画

墨	462
墺	8
墩	160
墡	570
增	815
墀	83
墻	527
臻	834
壈	383
壅	777
壁	38
壑	255
壕	249

十五画
以上

疆	310
壤	550

士部

士	589
壬	552
吉	290
壮	868
志	849
壳	359
	530
声	582
壶	263
壸	376

悫	547
喜	691
壹	756
鼓	227
嘉	298
熹	690
嚭	498
馨	717
鼙	498
懿	767
蠢	156
鼟	633

扌部

一至二画

扎	805
	816
	817
打	111
	112
扑	509
扒	485
	8
扔	554

三画

扛	208
	355
扣	366
扦	521
托	659
执	843
扩	377
扪	444
扫	564
	564
扬	744

四画

扶	193
抚	197
抟	655
技	295
抔	508
抠	365
扰	551
扼	166
拒	342
扽	130
找	828
批	496
扯	75
抄	73
抡	428
	428
扮	18
抢	525
	527
折	829
	830
	575
抓	864
扳	15
投	651
扺	847
抑	763
抛	490
抖	151
㧑	275
抃	41
抆	678
抗	355
护	264
抒	597
抉	346
扭	480
把	10
	11
拟	475
㧐	610
报	24

五画

抨	494
抹	433
	460
	460
拓	621
	660
拔	9
拢	420
抛	490
拣	304
拈	476
担	118
	121
押	735
抽	87
抻	75
拐	230
拎	410
拃	817
拖	659
拊	198
拍	485
拆	56
	67
拥	776
抵	134
拘	339
抱	24
㧟	369
拧	479
	480
	480
拉	377
	378
拄	861
拦	382
拌	18
抿	455
拂	193
拙	871
拚	489
	503
抬	622
招	826
披	496
拨	50
择	814
	819
拇	464

7 拗
7
481
画六
712 挟
591 拭
230 挂
83 持
320 拮
356 拷
737 挜
220 拱
621 挞
369 挎
679 挝
865
471 挠
123 挡
124
603 拴
587 拾
639 挑
641
645 挺
229 括
377
846 拽
838 挣
840
315 挢
661 挖
816 挓
5 按
293 挤
503 拼
275 挥
699 挦
483 挪
838 拯
805 拶
809
画七
386 捞
836 振
54 捕
683 捂
573 捎
247 捍
478 捏
872 捉
376 捆
344 捐
617 损
763 挹
9 捌
425 捋
429
560 挼
304 捡
109 挫
125 捣
270 换
665 挽
648 捅
2 挨
2
350 捃
画八
495 捧
639 掭
483 挪
109 措
452 描
369 捺
741 掩
321 捷
293 掎
125 捯
363 掯
143 掉
423 掳
486 排
486
240 掴
230
596 授
477 捻
97 捶
656 推
14 捭
697 掀
340 掬
630 掏
520 掐
365 控
509 掊
318 接
428 掠
888 捽
138 掂
751 掖
754
852 掷
120 掸
569 掞
410 掄
523 掮
626 探
68 掺
163 掇
340 据
343
347 掘
234 掼
画九
711 揳
883 揍
110 搭
65 搽
816 揸
737 揠
352 揩
383 揽
635 提
132
679 揾
756 揖
319 揭
562 揌
92 揣

	93
	93
援	796
揄	788
揿	534
揪	337
插	65
搜	611
搀	68
搅	316
揎	729
搭	359
揞	5
搁	211
	213
搓	108
搂	421
	421
搔	564
揆	375
揉	556
摒	49
握	681
掾	799

画十

搕	358
摄	577
摸	457
搏	52
搢	328
摅	599
摁	168
摆	14
摇	749
摋	562
携	712
搋	92
搬	16
搳	267
摈	47
搞	210
搪	627
搐	92
搒	20
	495
搛	304
搠	606
搉	548
摊	624
搡	563
搌	821
搦	483

画一十

摽	45
撇	502
	503
摺	408
摞	432
摧	106
撄	772
摘	819
摭	845
摔	603

画二十

撵	477
撷	713
撕	608
撒	561
	562
擖	350
撩	405
	406
撅	345
撑	78
撮	108
	889
擒	533
播	51
撬	530
撺	105
撞	869
撴	160
撤	75
撙	888
撰	866

画三十

擂	390
	391
擀	206
撼	247
操	61
擐	271
擅	570
擞	612
	612
擗	498

画四十

擩	559
擤	720
擿	820
擦	56
擢	874

至五十
画七十

攉	281
攧	138
攛	105
	809
攘	550

画八十
上以

攫	348
攥	886
攮	470

部艹

画三至一

艺	762
艾	3
	762
艿	468
节	318
	319
芋	791
芏	155
共	220
芊	521
芍	574
芃	494

663	芃
286	芨
438	芒
841	芝
702	芗
四画	
193	芙
739	芫
796	
682	芜
802	芸
672	苇
184	芾
194	
166	苊
194	芣
396	苈
498	芘
342	苣
543	
736	芽
845	芷
560	芮
700	苋
533	芩
102	苁
203	芥
323	
186	芬
61	苍
71	苌
265	花
533	芹
513	芪
524	芡
568	芟
222	芶
179	芳
862	芏
386	劳
716	芯
717	
423	芦
41	苄
760	苡
9	芭
612	苏
365	芤
五画	
505	苹
460	茉
205	苷
367	苦
9	茇
31	苯
357	苛
502	苤
561	若
419	茏
440	茂
569	苫
569	
465	苜
339	苴
452	苗
549	苒
771	英
760	苢
537	苘
771	茚
413	苓
478	苶
817	苲
195	苻
478	茑
798	苑
222	苟
440	茆
21	苞
178	范
479	苧
731	茓
772	茔
36	苾
539	茕
872	茁
329	茎
622	苔
622	
439	茅
454	苠
193	茀
298	茄
531	
574	苕
640	
六画	
300	荚
331	荆
555	茸
525	茜
65	茬
248	巷
706	
308	荐
635	荑
756	
551	荛
111	荙
62	草
304	茧
341	莒
647	茼
767	茵
276	茴
99	茈
878	
545	荃
278	荟
65	茶
858	茱
260	茩
644	莛
529	荠
194	茯
552	荏
455	茗
721	荇
733	荀
438	茫

茌 309
荡 124
荠 296
520
茨 100
荒 272
茺 85
荟 203
荣 555
荦 280
荥 772
荧 435
荨 522
733
茛 216
荩 327
荪 617
荍 529
荫 771
茹 558
荔 396
荮 857
荭 258
药 750
七画
莱 381
荸 33
莰 354
茝 67
莆 509
莽 439
莲 401
莳 593
莫 461
莴 679
莩 195
502
荽 615
莶 698
荼 653
莝 109
莉 399
莠 783
莪 165
莓 442
莅 397
荷 254
253
莜 781
荻 133
获 283
莸 780
莎 567
618
莞 232
665
䓖 539
莘 578
莹 772
莺 771
莨 386
莼 98
莙 349
八画
菁 331
菾 639
菱 415
菥 688
著 864
菝 10
萚 660
萁 514
菘 610
堇 326
黄 273
萘 469
萋 511
菽 598
菲 183
184
菖 70
萌 445
萜 642
萝 430
菌 349
350
菜 59
棻 187
萎 673
萸 787
菊 341
菔 196
菟 654
655
萄 631
萍 505
菏 253
菹 884
菠 50
菪 125
菅 304
菀 665
菩 509
萃 107
菼 626
营 773
萤 773
萦 773
萧 709
萨 562
菡 247
菰 225
菇 224
菑 876
九画
葑 190
191
葚 554
581
葫 263
葳 670
葜 520
惹 551
蒇 69
葬 810
蒈 352
募 465
葺 519
葛 214
214

375	蒉
692	葸
167	萼
225	葛
539	萩
148	董
23	葆
485	葩
427	葎
509	葡
102	葱
259	葓
431	落
379	
388	
487	蒎
729	萱
653	葖
137	蒂
311	蒋
644	葶
421	蒌
40	萹
375	葵
300	葭
画十	
834	蓁
615	蒜
585	蓍
559	蓐
383	蓝
465	蓦
465	[illegible]
462	[illegible]
168	蒽
641	蓨
679	蓊
29	蓓
37	蓖
430	蓏
495	蓬
369	蒯
297	蓟
509	蒲
555	蓉
457	蓂
20	蒡
341	蒟
618	蓑
248	蒿
291	蒺
727	蓄
304	蒹
606	蒴
445	蒙
446	
447	
793	蓣
561	蒻
838	蒸
画一十	
279	蔧
527	蔷
476	蔫
766	蓺
614	蔌
465	[illegible]
458	摹
466	慕
666	蔓
436	
437	
446	甍
453	蔑
150	蔸
691	蓰
59	蔡
402	蔹
542	蕖
367	蔻
728	蓿
832	蔗
104	蔟
413	蔺
37	蔽
3	蔼
408	蓼
676	蔚
画二十	
279	蕙
735	蕈
348	蕨
560	蕤
887	蕞
292	蕺
174	蕃
175	
314	蕉
513	蕲
560	蕊
599	蔬
804	蕴
画三十	
591	蕾
259	蕻
259	
638	[illegible]
715	薤
503	𬞟
425	蕗
258	薨
600	薯
637	薙
715	薢
670	薇
52	薄
53	
21	
612	薮
717	薪
766	薏
679	蕹
39	薜
248	薅
画四十	
558	薷
292	藉
323	
623	薹
810	藏

61
藐 453
蓏 41
藓 700
藻 501

十五画
藕 484
爇 561
藜 394
藠 317
藤 634
藨 43
藩 174

十六画
藿 284
蘧 543
蘖 479
蘅 257
藻 811
蘑 459

十七画以上
蘩 251
蘗 479
囊 549
蘼 448
蘸 823
蘖 479

寸部

寸 108

二至七画
对 159
寺 609
导 125
寻 733
寿 596
封 190
尅 469
将 309
312
辱 558
射 576

八画
尉 676
793
尊 887
爵 348

廾部

开 350
卉 277
弁 41
异 763
弄 481
421
弃 519
弇 741
畀 788
弈 762
弊 38

大部

大 114
115

一至四画
夫 192
193
天 637
夭 747
太 623
央 743
失 584
头 649
夯 31
247
夸 368
夺 163
夼 372
夹 202
298
300
夷 756
买 435
奁 400
奀 134
168
奂 270

五画
奉 191
奈 469
卖 435
奔 30
31
奇 514
286
奋 188
奄 741
奅 491

六画
契 519
714
奏 533
奎 374
奔 110
奓 818
牵 522
奖 311
奕 762
癸 238

七至八画
套 632
奚 689
奘 810
858
匏 491
奢 575
爽 604

九画以上
鼓 512
奠 141
奥 8
樊 175
奭 594

九部

尤 780
龙 419
尥 408
尪 666
尬 202
就 338
尴 205

弋部

弋 762
弌 170
式 590
忒 633
655
甙 116
鸢 795
贰 170
弑 591

小（⺌）部

小 709
一至三画
少 574
574
尕 202
尔 169
尘 76
尖 302
光 235
劣 410
当 122
123
四至七画
肖 707
710
尚 573
尜 202
省 583
720
尝 71
党 123
八画以上
雀 547
528
530
堂 628
辉 275
棠 629
裳 71
573
弊 38
耀 751

口部

口 366
二画
叶 753
712
古 225
右 784
号 248
250
叮 145
可 359
360
叵 507
卟 53
只 842
845
叭 8
史 588
兄 721
叽 285
句 342
221
叱 84
台 622
叹 626
叼 142
司 607
叫 316
叩 366
叨 125
629
叻 388
另 416
召 828
三画
吁 724
791
吓 696
254
吐 654
655
吉 290
吏 398
吋 108
吕 425
同 646
648
吊 142
合 252
214
吃 81
向 705
后 260
各 214
214
名 455
吸 686
吆 747
吗 433
433
434
四画
呈 80
吴 682
吞 658
呒 432
呓 762
呆 115
吾 682
吱 842
呔 115
吠 185
呋 192
呕 484

192 否
498
55 吥
396 呖
166 呃
160 吨
735 呀
737
73 吵
74
796 员
803
804
15 呗
29
467 呐
768 吟
245 含
226 谷
791
186 吩
525 呛
527
257 吽
210 告
643 听

96 吹
678 吻
681 呜
412 吝
248 吭
363
534 吣
515 启
605 吮
349 君
755 吚
84 呎
9 吧
12
763 邑
260 吼
770 吲
画五
674 味
110 咑
1 哎
223 咕
805 咂
492 呸
419 咙
350 咔

341 咀
886
577 呻
694 呷
857 咒
457 命
413 呤
261 呼
805 咋
818
816
842 知
251 和
254
262
281
283
202 咐
225 呱
229
229
148 咚
337 咎
456 鸣
856 周
491 咆

479 咛
777 咏
474 呢
472
162 咄
290 亟
519
471 呶
350 咖
202
432 呣
432
779 呦
607 咝
画六
372 哐
661 哇
662
736 哑
806 哉
258 哄
259
259
580 哂
699 咸
144 咥

693
409 咧
409
410
757 咦
708 哓
110 哒
275 咴
37 哔
615 虽
503 品
737 咽
743
753
800 哕
370 哙
242 哈
242
243
857 咮
722 咻
486 哌
265 哗
266
808 咱
755 咿

704 响
211 咯
350
419
163 哆
164 哚
819 咤
749 咬
2 哀
874 咨
359 咳
243
453 咩
447 咪
481 哝
463 哞
216 哏
466 哪
468
472
472
776 哟
776

画七

150 唗
221 唝
82 哧
710 哮
434 唛
388 唠
54 哺
216 哽
212 哥
404 唡
98 唇
831 哲
816 哳
575 哨
619 唢
392 哩
395
400
367 哭
662 㖞
687 唏
890 唑
165 哦
483
483
812 唣
271 唤
743 唁
256 哼
257
627 唐
618 唆
2 唉
3
287 唧
1 啊

画八

191 唪
814 啧
256 啈
5 唵
483 喏
551
452 喵
411 啉
379 啦
485 啪
873 啄
866 啭
183 啡
363 啃
479 啮
264 ，唬
697
73 唱
240 啯
429 啰
430
432
567 啥
660 唾
672 唯
597 售
497 啤
827 啁
857
630 啕
262 唿
53 啵
571 商
107 啐
776 唷
399 唳
147 啶
567 唼
597 兽
121 啖
384 啷
711 啸
602 唰

画九

493 喷
493
691 喜
144 喋
111 嗒
622
469 喃
65 喳
816
378 喇
246 喊
393 喱
374 喹
318 喈
777 喁
251 喝
254
675 喂
376 喟
476 嗟
94 喘
793 喻
15 [illegible]
337 啾
273 喤

嗖	611
喉	260
喾	368
喧	729
喀	350
啼	635
啻	85
喑	768
喨	404
善	570
喽	421
	422
哏	168
嗞	875
喔	680
喙	279

画十

嗷	6
嗉	614
嗦	620
嗫	479
嘟	153
嗜	594
嗑	362
嗔	76
嗝	213
嗪	533
嗣	610
嗯	474
	474
嗡	679
嗲	138
嗅	724
嗥	248
嗨	243
嗐	244
嗙	490
嗌	4
	765
嗛	524
嗍	618
嗓	564
嗤	82
辔	493

画一十

嘉	298
嘞	391
嘈	62
嗽	612
嘌	502
嘁	511
嘎	202
	202
嘏	226
嘣	32
嘤	772
嘡	627
嘘	585
	725
嘦	317
嘧	449
嘀	133
嗻	832
嘛	434
嗾	612

画二十

噎	751
嘻	690
嘶	608
嘲	74
	827
嘹	406
噆	809
嘿	255
噗	509
嘬	888
	93
噙	534
噏	689
噍	317
噢	483
噜	422
噇	95
噌	64
噔	131
嘱	862
噀	735

画三十

噩	167
嚆	248
嚄	281
	483
噤	329
噱	348
	732
嘴	886
器	519
噪	812
嗳	2
	3
噬	594
噫	756
噷	257
噻	562

画四十

嚅	558
嚏	637
嚓	56
	65
嚎	249
㘎	246

至五十
画七十

嚜	441
嚚	769
嚣	708
嚼	314
	317
	348
嚷	549
	550

画八十
上以

囊	470
	470
囔	470

部口

囚	540

四 609
因 767
团 655
回 276
囟 717
囡 469
囝 304

四画

园 796
围 670
困 376
囤 161
658
囮 165
囱 102
囵 428
囫 262

五至七画

国 240
固 227
囹 413
囷 548
图 653
囿 784
圃 510
圄 790
圆 796

八画以上

啬 565
圊 535
圉 790
圈 344
345
544
圂 269
798
圞 782

巾部

巾 324

一至四画

币 35
布 55
帅 603
市 590
师 585
帆 173
帏 671
希 687
帐 825

五画

帖 642
642
643
帜 849
帙 849
帕 485
帛 51
帘 401
帔 492
帚 857
帑 629

六至九画

帮 19
带 117
帧 833
帝 137
帡 505
帱 88
127
席 690
帻 814
常 71
帼 240
帷 671
帵 663
幅 196
帽 440
幎 506
幄 681

十画以上

幕 465
幌 274
幔 437
幛 826
幞 197
幡 174
幢 95
869
幪 446

山部

山 568

三至四画

屿 789
屹 762
岁 616
岌 289
岂 515
屺 515
岐 513
岖 541
岗 208
岑 63
岔 66
岛 125
岚 382

五画

岵 264
岸 5
岩 740
岿 374
岬 300
岨 339
岫 724
岭 415
岳 800
岱 116
岣 222
峁 440
岧 640

六至七画

峡 694
峙 851
炭 626
峣 748
峒 150
峤 316

529	
733	峋
838	峥
427	峦
779	幽
381	崃
421	㟖
575	峑
530	峭
791	峪
165	峨
190	峰
349	峻

八画

415	崚
514	崎
736	崖
821	崭
228	崮
769	崟
709	崤
106	崔
32	崩
884	崒
86	崇
240	崞
424	嵐
348	崛

九画

555	嵘
144	嵽
524	嵌
662	崴
670	
806	崽
787	嵎
532	嵚
672	嵬
109	嵯
422	嵝
442	嵋

十画

479	嵲
610	嵩
291	嵴

十一至十二画

826	嶂
412	嶙
64	嶒
132	嶝

十三画以上

138	巅
690	巇
670	巍

彳部

84	彳

三至五画

247	行
719	
75	彻
764	役
489	彷
837	征
104	徂
668	往
333	径
34	彼

六至七画

115	待
117	
354	衎
268	徊
734	徇
741	衍
745	徉
426	律
255	很
653	徒
381	徕
726	徐

八画

256	鸻
486	徘
71	徜
691	徙
129	得
130	
130	
699	衔

九至十画

319	街
794	御
273	徨
734	循
736	衙
670	微
749	徭
689	徯

十二画以上

129	德
847	徵
871	衠
317	徼
256	衡
276	徽
543	衢

彡部

718	形
566	杉
568	
647	彤
724	须
743	彦
792	彧
47	彬
43	彪
58	彩
494	彭
725	[illegible]
824	彰
774	影

部犭

画四至二
540 犰
177 犯
244 犴
236 犷
433 犸
372 狂
780 犹
26 狈
133 狄
481 狃
803 狁
画六至五
496 狉
339 狙
694 狎
262 狐
699 狝
222 狗
491 狍
479 狞
185 狒
694 狭
585 狮
765 狨
153 独
370 狯
838 狰
596 狩
315 狡
792 狱
255 狠
617 狲
画七
283 获
37 狴
393 狸
345 狷
700 猃
787 狳
399 猁
769 狺
385 狼
614 狻
画八
57 猜
859 猪
410 猎
439 猫
440
756 猗
709 猇
70 猖
430 猡
575 猞
475 猊
330 猄
104 猝
447 猕
446 猛
画九
263 猢
66 猹
737 猰
718 猩
674 猥
676 猬
266 猾
260 猴
471 猱
442 猸
至十
画三十
834 獉
797 猿
824 獐
335 獍
406 獠
348 獗
446 獴
621 獭
715 獬
画四十
以上
733 獯
269 獾

部夕

686 夕
662 外
94 舛
455 名
616 岁
162 多
753 夜
447 梦
223 够
617 飧
769 夤
283 夥

部夂

91 处
91
148 冬
684 务
214 各
214
640 条
337 咎
28 备
200 复
697 夏
28 惫
722 夐

部（食）饣

画四至二
147 饤
285 饥
719 饧
658 饨
692 饩
554 饪
792 饫

饬	85
饭	178
饮	770
	771

五至六画

饯	307
饰	592
饱	22
饲	610
饳	164
饴	757
饶	551
饵	170
蚀	588
饸	252
饷	705
饹	389
饺	315
饼	48

七至八画

饽	50
饾	152
馁	472
馀	787
饿	167
馂	349
馃	241
馄	280
馅	702
馆	232

九至十一画

馇	65
餲	4
	254
馉	226
馈	375
馊	612
馋	68
馍	458
馏	417
	419
馐	723
馑	326
馒	436

十二画以上

馓	563
馔	866
馕	470
	470

广部

广	4
	235

二至五画

庀	498
邝	372
庄	867
庆	538
庑	683
床	95
庋	238
库	368
庇	37
应	771
	774
庐	423
序	727
庞	489
店	140
庙	453
府	198
庖	491
底	130
	135
废	185
庚	216

六至八画

度	155
	164
庥	722
庭	644
席	690
座	890
唐	627
庶	601
庹	660
庵	4
庳	26
庾	790
廊	384
廎	537
庸	776
康	354

九至十一画

廋	612
赓	216
廒	7
廉	401
廓	377
廙	766
腐	198
廖	409

十二至十三画以上

廨	715
廪	412
膺	772
鹰	772

忄(⺗)部

一至四画

忆	762
忉	125
忖	108
忏	70
忙	438
怃	683
忮	849
忧	779
怀	268
怄	484
忝	639
忡	86
忪	610

	853
怆	96
忤	683
忾	352
怅	72
忻	716
忺	697
忭	41
忱	76
快	370
忸	481
五画	
怦	494
怔	837
怯	531
怙	264
怵	91
怖	55
怗	642
怛	112
怏	746
怜	401
性	721
怍	889
怕	485
㤘	857
怿	757
怪	230
怩	475
怫	194
怡	757
怊	73
六画	
恸	648
恃	592
恭	219
恒	256
恓	686
恢	275
恹	738
恍	274
恫	150
恺	352
恻	63
恰	520
恬	638
恤	727
恪	361
恂	733
恼	471
憹	471
恽	804
恨	256
七画	
悖	28
悟	685
悚	611
悄	528
	529
悍	247
悝	374
悃	376
悒	763
悭	522
悔	276
悯	454
悌	637
悦	800
悛	544
八画	
惬	532
情	536
悻	720
惜	687
惭	60
悱	184
悼	127
惘	668
惧	343
惝	629
㥏	639
惕	637
惆	88
悸	296
惟	672
惚	262
惛	280
惋	665
惇	160
惊	330
悴	107
惦	141
惮	121
悰	103
惓	546
惨	60
惙	98
惯	234
九画	
愤	188
慌	272
惰	165
愠	804
惺	718
愦	375
愕	167
愣	392
惴	870
愉	788
愎	38
愀	529
惶	273
愧	376
愔	768
慨	352
十画	
愫	614
慕	466
慑	577
慎	581
慥	812
慊	525
	532
十一画	
慢	437
慵	777
慷	355
十二画	
懂	148
憬	333

憔 529
懊 8
憧 86
憎 815
十三画
懒 92
懒 383
憾 247
懈 715
憷 412
十四画以上
懦 483
懵 447

门部

门 444
一至四画
闩 603
闪 569
闭 36
闬 246
问 678
闯 95
闰 560
闲 698
闹 671
闷 259
间 303
307
闵 454
闶 444
445
五至六画
闸 817
闹 472
闬 36
闺 236
闻 678
闼 621
闽 454
闾 425
阂 352
阁 212
253
阆 173
阐 840
阁 212
阂 253
七至八画
阃 376
阄 337
阅 801
阍 769
阏 792
阉 738
阐 153
576
阎 70
阅 693
阈 740
阍 280
阑 69
阏 738
九画
阒 768
阑 382
阓 279
阕 544
阔 377
阕 548
十画以上
阖 254
阗 639
阘 622
阙 547
548
阚 246
354
阛 269

氵部

二画
汁 842
汀 643
汇 277
氿 237
汉 246
三画
汗 245
246
污 681
江 309
汛 734
汐 686
汔 518
汎 663
汲 289
汤 627
汊 66
池 82
汝 558
四画
汪 666
沛 492
沤 484
沅 796
沐 464
汰 623
沥 396
沏 511
沌 161
沚 845
沙 566
567
汩 226
汭 560
泛 178
沧 61[illegible]
汹 721
沦 428
沃 680
汽 518
沂 757
沨 189
没 441
461
沟 221

41	汴
248	沆
534	沁
264	沪
76	沉
580	沈
388	泐

画五

460	沫
302	浅
524	
173	法
224	沽
258	河
205	泔
713	泄
419	泷
391	泪
341	沮
343	
820	沾
422	泸
781	油
744	泱
335	泂
540	泅
609	泗
413	泠
763	泆
51	泊
506	
740	沿
430	泺
490	泡
491	
165	沲
480	泞
519	泣
863	注
730	泫
488	泮
449	泌
777	泳
714	泻
506	泼
329	泾
850	治
455	泯
814	泽
185	沸
258	泓
475	泥
475	
828	沼
50	波

画六

409	洌
299	浃
661	洼
320	洁
313	浇
259	洪
561	洒
621	洮
235	洸
100	泚
873	浊
276	洄
150	洞
767	洇
63	测
520	洽
691	洗
699	
370	浍
281	活
194	洑
201	
699	涎
296	洎
727	洫
487	派
431	洛
733	洵
417	浏
293	济
296	
709	洨
481	浓
856	洲
745	洋
505	洴
280	浑
264	浒
324	津
733	浔
559	洳

画七

510	浦
388	涝
832	浙
337	酒
630	涛
401	涟
707	消
577	涉
479	涅
240	涡
679	
395	浬
873	浞
344	涓
763	浥
63	涔
195	浮
245	浛
653	涂
791	浴
251	浩
244	海
133	涤
271	涣
443	浼
271	浣
417	流
560	润
307	涧
637	涕
386	浪
824	涨

浞	826
涌	778
浚	349
涘	610
涩	565
浸	328

画八

清	535
渍	880
淩	415
渚	861
鸿	259
渎	154
淋	411
	413
淅	688
淹	738
涯	736
渠	542
渐	304
	309
添	638
淌	629
淑	598
淖	472
混	280
	280
涸	254
漍	240
淫	769
淆	709
渊	795
淮	268
渔	787
淘	631
淊	630
淴	262
淙	103
淀	141
渖	580
涴	681
淳	98
淬	107
液	754
淤	785
淡	121
深	578
渗	581
涮	604
涵	246
渌	424

画九

濆	187
湛	823
港	208
溁	714
滞	852
溚	621
湖	263
湘	703
渣	817
湮	739
渤	52
湎	451
澒	259
渺	452
湿	585
湜	588
溃	375
溅	308
温	676
渴	360
渭	676
滑	266
湍	655
湲	797
渝	788
湃	487
湫	316
	539
[illegible]	741
溲	612
渲	731
渟	644
渡	156
游	781
湾	663
湉	639
溇	421
湔	304
滋	875
溉	204
渥	681
湄	442
湑	727

画十

溘	362
滢	773
满	436
漠	462
漭	439
溥	510
滆	213
滇	138
溽	559
源	797
滤	427
溻	621
溷	281
滉	274
溦	670
滥	384
滔	630
溪	512
滃	679
滗	38
溴	724
溜	416
	419
滫	723
滓	878
溶	556
滨	47
滂	489
滚	239
滦	427
漓	394
溏	628
滀	92
溟	457

溯	614
溢	765
滩	624
溺	476
	478

十一画

潆	773
潇	709
漤	383
漂	501
	502
	502
漕	62
漱	602
潢	273
漆	511
滹	262
漫	437
漯	432
漶	271
漴	103
潴	859
潋	403
漪	756
漾	747
演	742
漳	824
滴	133
漉	424
漩	730
漏	422

十二画

潜	523
澍	602
澎	494
澌	608
潮	74
潸	569
潭	625
潦	387
	406
潘	487
潙	694
潲	575
潟	693
澳	8
澈	75
澜	382
澄	81
	132
潺	68
潏	797

十三画

濛	446
濑	381
濒	47
澡	811
激	288
澥	715
澹	122
澼	499

十四画

濡	558
濮	509
[illegible]	746
濠	249
濯	874.

十五画

瀑	25
	510
[illegible]	689

十六至十七画

瀚	247
瀣	714
瀛	773
灌	234
瀹	802
瀸	306

十八画以上

灏	251

宀部

二至四画

宁	479
	480
宄	237
它	620
宇	790
守	595
宅	819
安	4
字	879
完	663
宋	611
宏	259
牢	386
灾	806

五至六画

宠	489
宝	22
宗	880
定	147
宕	125.
宜	757
官	232
审	580
宙	857
宛	664
实	587
宓	449
宣	728
宦	271
宥	784
室	593
宫	219
宪	701
客	361

七画

害	244
宽	371
宸	76
家	299
	324
宵	707
宴	743
容	555
宾	47

宰 806
案 5

八画

寇 367
寅 769
寄 297
寂 297
宿 614
723
724
密 449

九至十一画

寒 246
富 201
寔 588
寓 794
寐 443
塞 562
骞 522
寞 462
寝 534
寨 820
赛 562
搴 522
寡 229
家 66
蜜 449
寥 407
寤 685

十二画以上

寮 406
褰 522
寰 269
謇 306
蹇 306

辶部

二至四画

辽 406
边 39
迂 785
达 111
过 240
241
迈 435
迁 521
迄 518
迅 734
巡 733
进 327
远 798
违 671
运 803
还 243
269
迍 870
连 400
迓 737
迕 683
近 327
返 177
迎 772
这 832
833
迒 248
迟 83

五画

述 601
迪 133
迥 335
迭 143
迤 757
761
迫 486
507
迩 170
迨 116
迢 641
迦 298

六画

逃 630
适 593
选 730
追 869
逅 260
逄 489
迻 757
迹 296
送 611
迸 32
迷 447
逆 475
退 657
逊 734

七画

逑 540
逝 593
逦 396
逗 152
逋 53
速 614
逐 859
逍 707
逞 81
途 653
造 812
透 651
逢 190
[illegible] 377
逖 637
逛 236
递 136
逡 548
通 645

八画

逵 374
逴 98
逻 430
逶 669
逸 766
逭 271
逮 115
118
逯 424

九画

逼 33
遇 794

遡	676
	758
遄	167
遆	94
逾	788
遑	273
遁	161
遒	540
道	127
遂	616
	617
遍	42
遐	695

十画

遨	7
遘	223
遢	622
遣	524
遝	622
遥	749
遛	419

十一画

遭	810
遮	830

十二画

遳	118
暹	698
遴	412
遵	888

十三画以上

遽	344
邀	748
邂	715
邅	821
避	39
邈	453
邃	617
邋	378

彐(⺕ ⺕)部

归	236
刍	90
寻	733
当	122
	123
灵	414
录	424
帚	857
彗	279
彘	852
彔	424
彝	759
彟	800
蠡	394

尸部

尸	584

一至三画

尹	769
尺	83
	75
尻	356
尼	474
尽	325
	327

四至六画

层	64
屁	499
尿	478
	615
尾	673
	760
局	340
屉	637
居	339
届	323
屍	584
屈	541
屋	681
昼	858
咫	846
屏	505
	49
屎	589

七画以上

展	821
屑	714
屐	287
厨	165
屠	654
屖	689
属	600
	861
屩	345
屡	426
孱	60
	68
屣	691
屦	344
履	426
羼	70

己(巳)部

己	293
已	759
巳	609
巴	8
包	20
导	125
异	763
色	565
	568
忌	294
巷	248
	706
艳	743

弓部

弓	218
引	769
弗	193
弘	258
弢	240
弛	82

张 823
弟 136
弧 262
弥 447
弦 698
弨 73
弩 482
弭 449
弯 662
弱 561
艴 192
弶 312
弹 121
625
弼 38
强 526
527
312
粥 857
彀 223
疆 310
鬻 795

部（子）子

子 876
孑 319
画五至一
孔 364
孕 803
存 107
孙 617
孖 874
433
孛 28
孝 710
孚 194
孜 874
孟 447
孤 225
孢 21
学 731
孥 482
上以画六
孩 243
孪 427
孰 599
孳 876
孵 193
孱 164
孺 558

部屮

屯 658
870
蚩 82

部女

女 482
画三至一
奶 468
奴 482
奸 302
如 557
妁 606
妆 867
妄 669
妇 200
妃 182
她 620
好 249
250
妈 432
画四
妍 740
妩 683
妪 792
妓 295
妣 34
妙 453
妗 328
妥 660
妊 554
妖 747
姊 878
妨 180
妫 237
妒 155
姒 609
妤 786
妞 480
画五
妹 460
姝 443
妻 511
519
姑 224
妲 112
姐 322
妯 857
姓 721
委 669
673
姁 727
姗 568
妾 531
始 588
妮 474
姆 464
画六
娃 661
姮 256
姥 464
387
娅 737
要 748
750
威 670
耍 602
姨 757
娆 551
551
姻 767
姚 748
姝 598
娇 313
姽 238
姹 66

427 娈
313 姣
874 姿
310 姜
503 姘
421 娄
467 娜
483

画七

287 姬
578 娠
471 孬
395 娌
344 娟
661 娲
788 娱
504 娉
98 娖
166 娥
451 娩
618 娑
698 娴
136 娣
477 娘
673 娓
2 娭

165 婀

画八

721 婞
45 婊
561 婼
268 婳
340 婌
543 娶
382 婪
70 娼
772 婴
38 婢
280 婚
506 婆
580 婶
665 婉
68 婵
385 嫏
482 [illegible]

画九

442 媒
7 媪
797 媛
799
564 嫂
725 婺

644 婷
728 婿
444 媚

画十

223 媾
458 嫫
737 嫒
691 媳
499 媲
302 嫁
503 嫔
291 嫉
699 嫌
82 媸

画一十

394 嫠
527 嫱
473 嫩
502 嫖
738 嫣
72 嫦
438 嫚
317 叠
824 嫜
134 嫡
388 嫪

画二十
上以

690 嬉
270 嬛
570 嬗
773 嬴
39 嬖
478 嬲
459 孅
604 孀

部纟

画三至二

336 纠
785 纡
258 红
218
857 纣
525 纤
697
211 纥
253
663 纨
799 约
748

289 级
372 纩
294 纪
553 纫

画四

496 纰
672 纬
802 纭
98 纯
259 纮
208 纲
467 纳
567 纱
881 纵
187 纷
554 纴
429 纶
232
847 纸
678 纹
679
181 纺
862 纻
597 纾
481 纽
836 纼

画五
207 绀
714 绁
701 线
196 绂
402 练
842 织
885 组
578 绅
693 细
88 䌷
88
336 䌹
585 绝
853 终
857 绉
18 绊
329 经
116 给
194 绋
92 绌
575 绍
764 绎
画六
19 绑
318 结
320
555 绒
115 绔
551 绕
144 绖
214 给
293
312 绛
387 络
431
278 绘
347 绝
731 绚
248 绗
315 绞
648 统
画七
216 绠
404 𬘯
707 绡
345 绢
229 𫄧
724 绣
630 绦
82 𫄨
693 绤
297 继
635 绨
637
画八
297 绩
415 绫
728 绪
728 续
518 绮
882 缴
183 绯
573 绱
73 绰
99
239 绲
583 绳
596 绶
32 绷
32
418 绺
88 绸
672 维
450 绵
816 综
881
822 绽
666 绾
546 绻
424 绿
427
876 缁
870 缀
画九
362 缂
703 缃
304 缄
451 缅
383 缆
453 缈
804 缊
635 缇
288 缉
512
608 缌
616 缓
158 缎
702 缐
870 缒
222 缑
137 缔
426 缕
40 编
797 缘
454 缗
画十
202 缚
835 缜
559 缛
328 缙
493 綮
191 缝
192
394 缡
47 缤
106 缞
210 缟
68 缠
304 缣
765 缢
画一十
501 缥
502
438 缦
617 缫
772 缨
618 缩
614
742 缧

457 缪
453
463
564 缫

画二十

713 缬
407 缭
570 缮
816 缯
816

画三十

上以

310 缰
270 缳
524 缱
528 缲
316 缴
874
726 繻
770 缨
886 缵

部马

---

433 马

画四至二

190 冯
791 驭
164 驮
659
734 驯
82 驰
541 驱
51 驳
425 驴
346 𫘝

画五

810 驵
588 驶
609 驷
199 驸
339 驹
882 驺
660 驼
863 驻
764 驿
623 骀
482 驽
301 驾

画十至六

708 骁
434 骂
767 骃
314 骄
266 骅
431 骆
244 骇
500 骈
393 骊
439 𬳵
229 䯄
81 骋
743 验
718 骍
350 骏
2 𫘤
533 骎
514 骐
514 骑
362 骒
183 𬳶
869 骓
59 骖
635 𫘨
851 骘
501 骗
564 骚
375 骙
685 骛
7 骜
417 骝
522 骞
570 骟

画一十

上以

43 骠
502
430 骡
102 骢
70 骣
858 骤
298 骥
703 骧

部幺

---

747 幺
702 乡
270 幻
784 幼
779 幽
100 兹
875

部巛

---

806 甾
73 巢

部王

---

667 王
668

画四至一

791 玉
145 玎
545 全
285 玑
205 玕
786 玙
481 弄
421
337 玖
433 玛
664 玩
672 玮
269 环
503 玭
700 现
525 玱

ئۇيغۇر كىتاب تورى

玫 442
玢 46
五画
珏 346
珐 173
珂 357
珑 419
玷 141
坤 578
玲 413
珍 834
玳 116
珀 507
珊 568
珉 454
玻 50
六画
莹 772
珥 170
珰 123
珧 748
珠 858
珽 645
珞 431
玺 691
珩 256
珣 733
琤 78
班 15
七画
球 540
琏 402
琐 619
理 395
琇 724
琉 418
望 668
琅 385
珺 350
八画
琵 497
琴 533
琶 485
琪 514
瑛 771
琳 411
琫 32
琦 515
琢 873
琥 264
琲 29
琨 376
琮 103
琬 665
琯 233
琼 539
斑 16
琰 742
琛 76
九画
瑟 565
瑚 263
瑊 304
瑁 440
瑞 560
瑗 799
瑀 790
瑜 788
瑰 237
瑕 695
瑙 471
十至
十二画
瑱 836
瑷 3
瑶 749
璃 400
瑭 628
璝 273
璀 106
璎 772
璋 824
璇 730
璆 541
璞 509
璟 333
疆 167
璠 175
璘 412
十三画
以上
璪 811
璨 60
璩 543
璐 425
璧 39
瓌 237
瓒 809
璺 679
瓘 234

韦部

韦 670
韧 553
韔 72
韨 196
韡 672
韩 246
韪 672
韫 804
韝 15
韛 222
韬 630

木部

木 464
一画
本 30
未 674
末 460
术 600
859
札 817
二画
朽 723
东 148
朴 502

135	柢	555	荣	304	枧	574	杓	506	
399	栎	463	某	58	采	640	杀	507	
222	枸	205	柑	59		289	极	510	
222		367	枯	610	松	438	杧	8	朳
341		851	栉	91	杵	65	杈	566	杀
568	栅	357	柯	80	枨	66		858	朱
818		48	柄	442	枚	745	杨	388	乐
418	柳	419	栊	688	析	515	杞	800	
511	柴	832	柘	17	板	394	李	805	杂
549	染	149	栋	525	枪	画四		285	机
479	柠	338	柩	102	枞	667	枉	164	朵
165	柁	304	柬	708	枭	410	林	545	权
660		65	查	222	构	842	枝	画三	
863	柱	816		189	枫	597	枢	205	杆
590	柿	702	相	320	杰	25	杯	205	
382	栏	706		151	枓	238	柜	209	杠
18	柈	708	枵	248	杭	341		155	杜
165	柮	781	柚	179	枋	264	枑	825	杖
601	树	785		835	枕	396	枥	684	杌
78	柽	846	枳	863	杼	497	枇	107	村
691	枲	694	柙	485	杷	452	杪	762	杙
556	柔	889	柞	画五		749	杳	57	材
298	枷	14	柏	505	枰	811	枣	720	杏
301	架	51		42	标	240	果	601	束
画六		660	柝	822	栈	560	枘	566	杉
19	梆	842	栀	469	柰	208	㭎	568	

桂 239
桔 321
341
栳 387
栲 356
栽 806
栱 220
桓 269
栖 511
686
栗 400
桡 551
桎 848
框 373
桄 235
236
档 124
柴 67
桌 872
桢 833
桐 647
桤 511
桃 630
栓 603
桧 238
278

株 858
梃 645
645
栝 229
桥 529
栿 194
桦 267
桁 256
桀 320
格 213
桅 672
桉 4
案 5
栾 427
桨 311
校 316
710
桩 867
核 253
263
样 747
桊 345
栟 47
栩 726
桑 563
根 215

画七

桲 508
彬 47
梗 217
梼 631
梧 682
梵 178
械 714
梐 37
梢 573
桯 644
桴 195
梏 228
检 305
梨 394
梅 442
桶 346
渠 542
梁 403
梓 878
梳 598
桫 618
棁 872
梯 634
[illegible] 648
梭 618
梘 415
梫 534

画八

棒 20
棱 392
楮 91
棋 514
椰 751
植 844
焚 187
森 565
椟 154
椓 873
椅 756
761
椠 525
棠 629
棑 486
棐 184
椒 314
棹 829
椤 430
棵 358
棍 240
[illegible] 292
棰 97
97
椎 869
集 292
棉 450
椑 26
棚 494
椋 403
棕 881
棺 232
椁 241
榔 385
棨 516
棣 138
椭 660
楗 308

画九

楔 711
椿 98
椹 581
834
楠 469
楂 817
楝 403
禁 325
329
楚 91

楷	318
	352
榄	383
楫	292
榅	677
榀	504
楞	392
榾	226
榆	788
楯	161
	605
楹	773
楸	539
椴	158
槐	268
槌	97
榉	342
楦	731
榇	78
椸	757
榈	425
槎	66
楼	421
概	204
楣	442
椽	94

十画

榛	834
榖	227
榧	184
横	300
榼	358
模	458
	463
榻	622
槛	309
	354
榫	618
槜	887
榭	715
槔	209
槃	488
榴	417
榕	556
榨	818
槟	47
	48
榜	19
槁	210
榱	106
槊	606
槠	859

榷	548
椭	646

十一画

樗	90
槥	279
樯	527
横	257
	257
槽	62
槭	519
樘	628
樱	772
樊	175
橡	706
橥	859
槲	263
樟	824
槺	355
橄	207

十二画

樾	801
檠	537
橐	660
橛	348
橱	90
檎	534
橇	528
樵	529
橹	423
樽	888
橤	579
橙	81
橘	341
樨	689
橼	798

十三画以上

檬	446
檑	390
檄	691
檐	741
檞	322
檩	412
檀	625
檗	53

十四画

檴	298

十五画以上

蘖	479
檵	304

犬部

犬	546
状	868
哭	367
献	702
猷	782
獒	7

歹部

歹	115

二至四画

列	409
死	608
夙	613
歼	303
殁	461
残	59
殂	104
殃	744
殄	639
殇	571
殆	116
殊	598
殉	734

毙 37

七画以上

殒 803
殍 502
殓 502
殖 594
844
殚 119
殛 290
殢 637
殨 279
殡 47
殣 329
殪 767

车部

车 74

一至四画

轧 202
737
817
轨 237
军 349
轩 728
轪 115
轫 553
转 866
866
轭 166
斩 821
轮 429
软 559
轰 258

五画

轱 224
轲 357
轳 425
轵 846
轴 857
857
轸 835
轷 225
轶 763
轹 399
轺 748
轻 535

六画

轼 591
载 806
808
轾 846
辁 545
轿 316
辀 856
辂 424
较 317

七至八画

辄 831
辅 197
辆 405
辇 477
辊 239
辋 668
辈 29
辉 275
辍 99
辎 876

九至十画

辏 103
辐 196
毂 227
辑 292
输 599
辖 782
𫐓 556
辕 797
辗 821
舆 789
辒 695
辔 493

十一画以上

辘 424
辙 831
辚 412
轘 272

戈部

戈 211

一至二画

戋 302
戊 684
戎 555
划 266
267
268
戍 601
戌 724
成 79
戏 692
262

三至七画

戒 323
我 680
武 683
或 283
戗 526
527
哉 806
战 822
咸 699
威 670
栽 806
载 806
808
戛 300
戚 511
盛 584
79

八至九画

裁 57
截 880
戟 293
惑 283
戡 353
戢 292
戥 132
戤 204

十画以上

截 321
戬 306
臧 810
戮 425
馘 240
戴 118
戳 98

比部

比 33
毕 36
昆 376
皆 318
毖 36
毙 37
琵 497

瓦部

瓦 621
621
瓩 521
瓯 484
瓮 679
瓴 413
瓷 100
瓶 506
瓻 82
甄 835
甃 858
甑 816
甓 499

止部

止 845
正 837
839
此 100
步 55
武 683
歧 513
肯 362
齿 84
些 711
歪 662
觜 880
整 838
[illegible] 503

攴部

战 138
敁 651
敊 711
敠 163
敲 528

日部

日 554

一至三画

旦 120
旧 337
早 811
旬 733
旮 202
旭 727
旨 846
旰 207
旱 246
时 586
旷 372
旸 745

四画

旺 668
昊 250
昙 625
者 831
昔 687
杲 210
昆 376
昃 815
昌 70
昒 262
昕 716
明 456
昏 279
易 764
昂 6
旻 454
昉 181

五画

春 97
昧 443
是 592
昽 419
显 700
映 775
星 718
昨 888
昳 144
764
昴 440
昱 792
昶 72
昵 475
昭 827
昪 41

六画

晋 328
晅 730
晒 568
晓 709
晃 274
274
晟 584
晁 73
晌 571
晏 743
晕 802
804
晖 275

七画

匙 83
594
晡 53
晤 685

76 晨
687 晞
245 晗
279 晦
665 晚

画八

809 皙
537 晴
335 㬎
600 暑
688 晰
688 皙
332 晶
852 智
238 晷
405 晾
333 景
887 晬
510 普

画九

672 韪
751 暍
482 暖
729 暄
6 暗
375 暌

695 暇

至十
画二十

465 暮
3 暧
457 暝
25 暴
636 题
829 塱
648 曈

画三十
上以

446 曚
600 曙
512 曛
733 曞
751 曜
25 曝
510
470 曩

部(⺜)日

799 曰
541 曲
543

753 曳
440 冒
461
254 曷
584 晟
62 曹
437 曼
451 冕
637 替
887 最
404 量
405
64 曾
815
532 朅

部(氺)水

605 水
777 永
540 求
658 氽
105 汆
124 凼
220 汞
399 隶

111 沓
621
624 泰
32 泵
546 泉
310 浆
774 颍
634 滕
83 黎

部贝

26 贝

画四至二

833 贞
813 则
199 负
220 贡
57 财
813 责
698 贤
624 贪
40 贬
503 贫
14 败
283 货
850 质

178 贩
222 购
862 贮
234 贯

画五

170 贰
590 贳
30 贲
37
307 贱
642 贴
238 贵
373 贶
116 贷
441 贸
757 贻
185 费
254 贺

画七至六

851 贽
300 贾
226
815 贼
279 贿
876 赀
424 赂

贤 413
赃 809
资 874
赅 203
赆 327
赉 381
赈 836
赇 540
赊 575

八画

赋 201
䝼 537
赌 155
赎 599
赍 288
赏 572
赐 101
赒 857
赔 492
赓 216
赕 120

九画以上

赖 381
赗 191
赙 202
赘 870
赛 562
赚 866
886
赜 814
赝 743
赞 809
赠 816
赡 570
赢 773
赣 208

见部

见 306
700

二至七画

观 231
233
规 237
觅 449
览 383
觇 67
[illegible] 430
觉 347
316
哯 610
觊 297
觋 690

八画以上

觌 133
觍 639
靦 639
觎 788
觐 223
觏 329
觑 544

牛(牜)部

牛 480

二至四画

牝 504
牟 463
牡 464
告 210
牤 438
牣 553
牦 439
牧 465
物 684

五至六画

牯 225
牵 522
荦 431
牲 582
牮 307
牳 464
特 633
牺 686
牷 545
牸 879

七至八画

牾 683
牻 439
犁 394
犄 286
犊 154
犍 304
犀 689

九画以上

犎 190
犏 500
犒 357
犗 324
犛 394
靠 357

手部

手 595

四至八画

承 80
拜 15
挈 532
挚 851
拿 466
挛 427
拳 546
挲 562
568
618
掌 825
掰 12
掣 75
掱 485

十画以上

摹 458
搴 522
摩 459
433
擎 537
攀 487

毛部

毛	439
毡	820
毪	463
毫	248
毹	556
毳	107
毯	626
毵	563
毽	308
毻	599
氅	72
氇	425
氆	510
氍	543

气部

气	518
氕	502
氘	125
氖	468
氙	697
氚	93
氛	187
氡	148
氢	536
氟	194
氩	737
氥	686
氤	767
氨	4
氦	244
氧	746
氪	361
氰	537
氮	122
氯	427
氲	802

攵部

二至五画

收	594
攻	218
攸	779
改	203
孜	874
败	14
攽	15
牧	465
放	181
政	840
故	227
畋	638

六至七画

敖	6
致	848
敌	133
效	710
赦	577
教	314
	317
敔	790
敕	85
救	338
敝	37
敛	402
敏	455
敢	206

八画以上

敬	335
散	563
	563
敞	72
敦	160
	160
敲	516
数	600
	602
	607
嫠	394
敷	193
整	838

片部

片	499
	500
版	17
牍	154
牌	486
牒	144
牐	817
牖	783

斤部

斤	324
斥	84
斩	821
所	618
欣	716
颀	513
断	158
斯	608
新	716

爪（爫）部

爪	865
	828
孚	194
妥	660
采	58
	59
觅	449
受	596
爬	485
乳	558
爰	796
舀	750
爱	3
奚	689
彩	58
舜	606
孵	193
叆	3
虢	240

348 爵

父部

197 父
198
751 爷
197 斧
11 爸
197 釜
143 爹

月（月）部

800 月

一至三画

782 有
784
800 刖
286 肌
388 肋
391
205 肝
208 肛
154 肚
155
857 肘
680 肟
792 肓
71 肠

四画

559 朊
332 肼
192 肤
865 䏝
842 肢
184 肺
623 肽
219 肱
870 肫
580 肾
362 肯
854 肿
468 肭
748 肴
494 朋
524 肷
226 股
826 胀
180 肪
6 肮
792 育
303 肩
183 肥
195 服
200
712 胁

五画

542 胠
262 胡
492 胚
419 胧
149 胨
590 [illegible]
10 胈
26 背
26
422 胪
120 胆
300 胛
581 胂
858 胄
675 胃
350 胩
834 胗
890 胙
583 胜
229 胍
842 胝
21 胞
771 胤
490 胖
487
435 脉
461
334 胫
622 胎
725 胥

六画

369 胯
757 胰
235 胱
150 胴
737 胭
482 肭
642 朓
370 脍
211 胳
106 脆
721 胸
562 脎
843 脂
6 胺
293 脊
313 胶
513 脐
471 脑
809 脏
810
244 胲
836 朕
500 胼
448 脒
606 朔
385 朗
481 脓
473 能

七画

130 脦
52 脖
315 脚
348
152 脰
197 脯
509
658 豚
430 脶
490 脬
109 脞
402 脸

脢 442
脘 665
脝 256
望 668
脱 659
䏲 634
脧 344
脲 478
八画
期 288
511
腊 379
688
朝 73
827
腈 332
腌 1
739
腘 240
腆 639
腓 184
腴 787
脾 498
腚 148
腔 526
腙 881
腕 666
腋 754
腑 198
脐 516
腒 340
腱 308
九画
腻 476
腠 103
腩 470
腰 748
腼 451
腽 661
腥 718
腮 562
腭 167
腧 602
腹 200
腺 702
腯 654
鹏 494
膇 870
䏶 81
媵 775
腾 633
腿 657
十画
膜 458
膊 52
膈 213
膑 47
膀 19
489
489
膏 209
210
精 426
十一画
膵 107
膝 688
膘 43
膛 628
膗 92
膣 849
滕 634
十二画
膨 495
膰 175
塍 634
榺 634
膪 93
膦 413
膳 570
膙 311
十三画
臌 227
朦 446
臊 564
565
臆 766
膻 569
臁 401
䐬 772
臃 777
臀 658
臂 39
29
十四画
以上
臑 472
騰 634
臜 805

欠部

欠 524
二至七画
次 100
欢 269
欤 786
欧 484
欣 716
欬 352
欷 687
欲 791
欸 2
167
八画以上
款 371
欺 511
欻 92
726
歇 711
歃 567
歆 717
歌 212
歉 525
歔 726
歙 689
歠 99

风部

风 189

飐	821
飒	562
飓	343
飔	608
飕	612
飖	749
飕	612
飗	417
飘	501
	419
飂	407
飙	43

殳部

殳	597
殴	484
段	157
殷	768
	738
毂	223
彀	227
毁	276
殿	141
毂	227
毅	367
毅	764
毂	263
彀	263

文部

文	677
刘	417
齐	512
吝	412
斋	819
紊	678
斌	47
斐	184
齑	288
斓	382

方部

方	178
放	181
施	585
旄	439
旃	820
旅	425
旂	515
旆	492
旁	489
旌	332
族	884
旎	475
旋	730
	731
旒	418
旗	515
旖	761

火部

火	282

一至三画

灭	453
灰	274
灯	130
灶	812
灿	60
灼	872
灸	337
灾	806
灵	414
炀	745
灺	713

四画

炬	342
炖	161
炒	74
炝	528
炙	850
炊	96
炆	678
炕	356
炎	740
炉	423
炔	546

五画

荧	772
炳	48
炼	402
炭	626
炯	336
炽	85
烀	262
炸	818
	817
烁	606
炮	491
	492
	21
炷	863
炫	730
烂	383
烃	644
炱	623

六画

烤	356
烘	258
烜	730
烦	175
烧	574
烛	860
烟	738
烙	431
	387
烩	278
烨	754
烊	745
	747
烫	629
烬	327

七至八画

焐	685
焊	247
烯	687
焓	245

烽 190
焕 271
烧 664
焖 445
烺 385
350
542
焜 376
炅 335
焯 73
872
焰 743
焮 716
焙 29
焌 92
726
焱 743

九画

煤 443
煳 263
煜 792
煨 670
煅 160
煲 21
煌 273
煸 40

煺 657
煣 556

十至十一画

熄 689
熘 417
熔 556
熇 255
煽 569
熥 633
熳 438
熵 571
熠 767
熨 793
804

十二画

燎 407
408
燔 175
燠 794
燃 549
燧 617
燊 579

十三画

燥 812

十四画以上

燹 700
爆 25
爔 690
爝 348
爨 106

斗部

斗 151
151
戽 264
料 408
斜 713
斛 263
斟 835
斡 681
斠 317

灬部

四至八画

杰 320
炁 519
点 139
烈 409
热 551
羔 209
烝 838
焘 127
630
焉 738
烹 494
煮 861
然 548
焦 314
烏 693

九画以上

照 828
煦 728
煞 567
567
煎 304
熬 6
7
熙 690
熏 732
熊 722
熟 599
熹 690
燕 739

743

户部

户 264
启 515
戾 399
肩 303
戽 264
房 180
扁 41
499
扃 335
扅 758
扆 761
扇 569
569
扈 264
扉 183
雇 228
扊 742

礻部

一至四画

礼 394

祁	513
礽	554
社	576
祀	609
祃	434
祆	698
祎	756
祉	845
视	592
祈	513
祇	513
祊	32
五画	
祛	542
祜	264
祐	784
祏	586
祓	196
祖	885
神	579
祝	864
祚	890
祗	842
祢	447
祠	99
六画以上	
祯	833
祧	640
祥	704
祷	126
祸	284
祲	328
祺	514
禅	68
	569
禄	424
禊	694
禋	768
福	196
禘	138
禚	874
禧	692
禳	549

心部

心	715
一至四画	
必	35
忑	632
志	849
忒	633
	655
忐	626
忘	669
忌	294
忍	552
态	623
忠	853
怂	610
念	477
忿	188
忽	262
五画	
思	607
怎	815
怹	624
怨	798
急	290
总	881
怠	117
怼	160
怒	482
六画	
恝	300
恶	166
	166
	682
	685
恚	297
恐	364
恧	482
虑	427
恩	168
恁	473
息	688
恋	402
恣	879
恙	747
恳	363
恕	601
七至八画	
悬	729
患	271
悫	547
悉	689
悠	779
您	479
恿	778
惹	551
惎	297
惑	283
惠	279
悲	26
惩	81
惫	28
九至十画	
想	705
感	270
愚	787
愈	793
愁	88
愆	522
意	766
慈	100
愍	455
慝	633
愿	799
十一画	
蕊	560
慧	279
慭	771
憋	45
憨	245
慰	676
十二至十三画	
憩	520
憝	160
懋	441

懑 445

十四画以上

懿 767
戆 209
869

⺻（聿⺻）部

肃 613
隶 399
肆 610
肄 766
肇 829

爿部

爿 487
戕 526
斨 526
牁 357
牂 809
臧 810

毋（母）部

毋 682
母 463
每 443
毒 153

示部

示 589
奈 469
柰 469
祟 616
票 502
祭 297
禁 325
329
禀 49

石部

石 586
120

二至四画

矶 286
矸 205
矻 367
矽 686
矾 175
矿 372
码 433
砉 265
研 740
砖 865
砗 75
砘 161
砑 737
砒 496
砌 519
砂 567
泵 32
砚 742
砭 40
斫 873
砍 353
砜 189

五画

砰 494
砆 173
砹 3
砺 397
砸 805
砢 358
砻 419
砧 834
砷 578
砼 646
砟 818
砥 135
砾 399
砣 660
础 91
破 507
硁 364

六至七画

硎 719
硅 237
硭 438
硕 606
硗 528
硒 686
硐 150
硇 471
硌 214
431
硬 775'
硝 707
硵 423
硪 681
确 547
硫 418

八画

碛 519
碍 4
碘 139
碓 160
碑 26
硼 494
碉 142
碇 148
碗 665
碎 616
碰 495
碜 77
碌 424
419

九画

碧 39
碡 858
碟 144
碴 66
碱 305
碣 321
碾 675
碳 626
碲 138

磋	108
磁	100
碥	41
十画	
磕	359
磊	391
磐	488
磔	831
磅	20
	490
磙	239
碜	564
碾	477
十一画	
磬	538
磡	354
磺	273
磲	542
磨	459
	462
[illegible]	731
[illegible]	885
十二画以上	
礅	825
礁	314
礅	160
磷	412
磴	132
礞	446
礌	390
礓	310
礤	57
[illegible]	57
礴	53
龙部	
龙	419
垄	420
砻	419
龚	219
聋	420
龛	353
袭	690
詟	831
业部	
业	753
凿	811
黹	847
黻	196
目部	
目	464
二至四画	
盯	145
盱	724
盲	438
相	702
	706
眄	452
盹	161
眍	365
眇	452
省	583
	720
盻	693
眨	818
盼	489
看	353
	354
眊	440
盾	161
眈	119
眉	442
五至七画	
眬	419
眚	583
眢	795
眩	730
眠	449
眙	757
眶	373
眦	880
眵	82
睁	838
着	827
	827
	832
	873
眷	345
眯	447
	448
眼	742
眸	463
睐	381
睑	305
睇	136
睆	270
瞤	606
鼎	146
睃	618
八画	
睛	331
睦	465
睖	392
睹	155
瞄	452
睚	736
睫	321
[illegible]	821
督	153
睬	58
睡	605
睨	476
睥	38
九至十画	
睿	560
瞅	89
瞍	612
瞜	421
睽	375
瞀	441
瞌	359
瞒	436
瞋	76
瞎	694

瞑	457
十一画以上	
瞟	502
瞠	78
瞥	502
瞰	354
瞬	606
瞧	529
瞳	648
瞵	412
瞪	132
瞩	862
瞽	227
瞿	543
瞻	821
矍	348
矗	92

田部

田	638
由	780
甲	300
申	577
电	140
二至三画	
町	145
	645
甸	140
龟	237
	349
	539
亩	464
男	469
畀	327
画	267
备	28
甾	806
四画	
畎	546
畏	675
毗	497
胃	675
禺	787
界	323
畋	638
畇	803
思	607
五至六画	
畛	835
留	417
畜	92
	727
畔	488
畚	31
畦	515
畤	851
略	428
累	390
	390
	391
七画以上	
畴	88
畲	575
	575
	787
番	173
	487
畸	287
疃	655
嬲	478

罒部

罗	429
罚	173
罡	208
罢	11
	12
罣	225
罥	345
罘	195
罶	400
署	600
置	852
罨	741
罪	887
罩	829
蜀	600
九画以上	
罴	498
罱	383
罹	394
羁	288
	289
罾	816

皿部

皿	454
三至五画	
盂	786
孟	447
盅	853
盆	493
盈	773
盐	740
盍	254
盏	821
监	303
	308
盎	6
盉	252
益	765
六至九画	
盔	374
盛	584
	79
盒	253
盘	487
盗	127
盖	203
	214
盟	445
盝	424
十画以上	
盬	226
盥	234
蠲	344

钅（金）部

金 324

一至二画

钇 759
钆 202
针 833
钉 145
147
钋 506
钊 826
钌 408
408

三画

钍 655
钎 521
钏 95
钐 568
569
钓 142
钒 175
钔 445
钗 67
钕 482

四画

𫓧 192
钘 719
钙 203
钛 624
钚 55
钝 161
铘 736
鈚 496
钞 73
钟 853
钠 468
钢 208
209
钡 26
钤 522
钧 349
钥 800
750
钦 532
钩 221
钨 681
钣 17
钭 151
钫 179
钪 356
钬 283
钯 11
钮 481

五画

钰 791
钱 523
钲 837
840
钳 523
钴 225
𬬸 601
钵 50
钷 507
钶 358
钹 52
钺 801
钻 886
886
钽 90
钼 465
钽 626
钿 140
638
钾 300
铀 781
铃 413
铁 643
铂 51
铅 522
铆 440
铄 606
铊 620
铈 590
铋 36
铍 497
铌 475
铎 164
钹 506

六画

铗 300
铑 387
铐 357
铚 848
铹 438
铒 170
铕 783
铙 471
铜 647
铝 425
铞 142
铟 767
铛 78
123
铠 352
铡 817
铨 545
铩 566
铪 242
铫 143
748
铢 859
铣 691
699
铥 148
铦 698
铤 68
铤 645
铧 266
铭 455
铬 214
铮 838
铯 765
铵 5
铲 69
铰 315
铱 755
铳 87
铴 627
银 769
铷 558

七画

铢	381
铽	633
铺	510
	509
铹	326
铸	364
链	403
销	708
锁	620
铿	364
锅	240
锄	90
锂	395
锃	816
锉	109
锆	210
锈	724
锇	166
锋	190
锌	716
锍	418
锎	352
[illegible]	307
锐	560
锒	385
[illegible]	534
[illegible]	340
[illegible]	341
[illegible]	1

八画

锗	831
错	109
锘	483
锚	440
锖	526
锜	515
锛	30
锝	129
锞	362
锡	689
锢	228
锣	430
锤	97
锥	869
锦	326
锨	697
锧	850
锬	625
锭	148
锫	492
鎯	385
[illegible]	345
[illegible]	398
[illegible]	340
	341
锰	446
锱	876

九画

锲	532
镕	111
锴	352
锶	608
锷	167
锾	269
鍮	649
锸	65
锹	528
锻	158
锼	612
锽	273
镍	702
锵	526
锒	2
镀	156
镁	443
镂	422
镃	876
[illegible]	185
[illegible]	442

十画

[illegible]	479
[illegible]	837
镉	213
[illegible]	52
[illegible]	629
[illegible]	466
[illegible]	344
[illegible]	479
镏	417
	419
镓	299
镔	47
镑	20
镐	210
镒	765

十一画

镨	872
镖	43
镄	273
镗	627
	628
镘	438
镚	33
[illegible]	335
[illegible]	123
	154
[illegible]	777
[illegible]	885
[illegible]	418

十二画

[illegible]	109
[illegible]	509
镥	423
[illegible]	105
镧	382
镨	510
镦	160
镫	132
■	348
镪	526

十三画

镭	390
镬	284
镮	270
镯	873
镱	766
镰	402

十四画

镲	66

画五十
上以
43 镳
379 镴
703 镶
348 镢

部矢

588 矢
760 矣
842 知
341 矩
580 矧
315 矫
157 短
109 矬
3 矮
852 雉
758 疑
816 矰
800 矱

部禾

251 禾
画三至二
398 利
652 秃
723 秀
607 私
206 秆
251 和
254
262
281
283
48 秉
295 季
669 委
673
画四
34 秕
452 秒
703 香
86 种
854
855
878 秭
358 科
539 秋
画五
81 秤
533 秦
460 秣
599 秫
81 乘
584
883 租
287 积
252 盉
744 秧
849 秩
78 称
77
449 秘
36
画七至六
318 秸
425 稆
279 秽
631 䄻
758 移
481 秾
573 稍
575
80 程
192 稃
687 稀
600 黍
605 税
385 稂
画八
843 稙
358 稞
552 稔
852 稚
15 稗
88 稠
774 颖
613 稣
20 稖
60 穇
画十至九
678 稳
835 稹
288 稽
518
297 稷
128 稻
394 黎
302 稼
210 稿
画一十
上以
565 穑
466 穆
297 穄
349 穅
548
617 穗
201 馥
631 馧
550 穰

部白

12 白
画八至一
13 百
812 皂
51 帛
129 的
133
137
272 皇
318 皆
546 泉
237 皈

皋 209
皑 2
皎 315
皓 251
皖 665
皙 688
九画以上
魄 507
皞 251
皤 507

瓜部

瓜 228
瓞 144
瓠 265
瓢 502
瓣 18
瓤 550

用部

用 778
甩 603
甫 197
甬 777
甭 32
甯 191

鸟部

鸟 478
二至四画
鸠 336
凫 194
鸡 286
鸢 795
鸣 456
鸤 584
鸦 735
䴓 585
鸥 484
鸧 61
鸨 23
鸩 836
鴃 346
五画
莺 771
鸪 224
鸫 148
鸬 423
鸭 736
鸮 708
鸯 744
鸰 414
鸳 795
鸱 82
鸲 542
鸵 660
鸶 607
六至七画
鸷 851
鸸 169
䴕 409
鸽 212
鸹 229
鸺 722
鸻 256
鸿 259
鸾 427
鹁 52
鹂 393
鹃 344
鹆 791
鹄 226
263
鹅 166
鹇 698
鹈 635
八画
鹉 683
鹊 548
鹋 452
鹌 4
鹏 494
鹐 522
鹓 795
鹑 98
鹒 216
九画
鹕 263
䴗 341
鹖 254
鹗 167
鹘 226
263
鹙 540
鹚 100
鹜 686
鹛 442
十画
鷇 367
鹞 750
鹟 679
䴘 634
鹡 304
鹤 255
鹣 291
十一画
以上
鹦 772
鹧 832
鷟 874
鹨 419
鹩 407
鹪 314
鹫 339
鹬 794
鹭 425
鸂 689
鹰 772
鸊 499
鹳 234

疒部

二至四画
疔 145
疖 318
疗 406

疠 399
疟 483
750
疝 569
疙 211
疚 338
疡 745
疣 780
疬 396
疥 323
疯 190
疭 882
疮 95
疫 764
疢 77
[illegible] 294
疤 9

五画

症 837
840
疳 205
疴 358
病 49
痁 569
疻 846
疸 120
疽 339
疹 835
痄 818
疼 633
痈 776
疱 492
疰 863
痃 729
疲 497
痉 334
痂 298

六至七画

痔 851
痖 736
痏 673
痍 757
疵 99
痌 646
痊 545
痑 164
痎 319
痒 746
痕 255
痣 849
痨 386
痘 152
痟 685
痞 498
痤 109
痢 399
痪 271
痧 567
痫 698
痛 648
痠 615

八画

痳 433
瘃 860
痱 186
痹 37
痼 228
痴 82
痿 673
瘐 790
瘁 107
瘀 785
痰 625
瘅 122
瘆 581

九至十画

瘗 766
瘩 112
115
瘌 379
瘟 677
瘦 597
瘊 260
瘥 67
109
瘘 422
瘙 565
瘕 301
瘼 462
瘛 85
瘝 232
瘪 45
46
瘤 417
瘢 16
瘠 291
瘫 624

十一至十三画

瘭 43
癀 273
瘰 430
瘿 774
瘵 820
瘴 826
瘳 88
瘾 770
癎 547
癃 420
癍 16
癌 2
癞 381
癔 766
癜 141
癖 499

十四画以上

癣 730
癫 138
癯 543

立部

立 397

三至六画

妾 531
竑 259
亲 533
538
竖 601

站	822
竞	334
章	823
竟	334
翊	765
上以画七	
竦	611
童	647
竣	350
靖	335
意	766
竭	321
端	156
赣	208
部穴	
穴	731
画六至一	
究	336
穷	538
空	364
	365
帘	401
穸	686
穹	539
窃	531
穿	93
突	652
窀	871
窆	41
窍	530
窅	750
窄	819
窎	142
窌	406
窈	750
窒	848
窕	642
窑	749
上以画七	
窜	106
窝	680
窖	317
窗	95
窘	336
窥	374
窦	152
窠	358
窣	613
窟	367
窬	788
窨	733
	771
窭	344
窳	790
窸	689
窿	420
窾	371
部衤	
画五至二	
补	53
初	90
衬	77
衫	568
衩	66
	66
衲	468
衿	324
衽	554
袄	7
衹	842
袂	444
袜	661
袜	661
袪	542
袒	626
袖	724
袗	835
袢	488
袍	491
被	29
[illegible]	52
画八至六	
袺	321
裆	123
裀	767
袼	211
袱	194
裈	376
裉	363
裋	601
裢	403
裎	80
裕	791
裣	402
裤	368
裥	305
裙	548
裱	45
褂	230
褚	91
裸	430
裼	637
	690
裨	38
	498
裰	163
裾	340
画十至九	
褡	111
褙	28
褐	255
𫌀	375
褓	23
褛	426
褊	41
褪	657
	658
褥	559
褟	621
褴	383
褫	84
襟	324
画一十上以	
褶	832
襚	617

[illegible] 362
[illegible] 527
[illegible] 325
[illegible] 508
[illegible] 594
[illegible] 549
[illegible] 489

疋（[illegible]）部

胥 725
疍 121
蛋 122
疏 598
楚 91
疐 852
疑 758

皮部

皮 497
皱 857
颇 506
皲 349
皴 107

矛部

矛 439
[illegible] 556
矜 232
[illegible] 324
[illegible] 538
[illegible] 439

耒部

耒 390
耔 878
耕 216
耘 802
耖 74
耗 250
耙 11
[illegible] 485
耜 610
耞 298
耠 281
耪 388
耥 629
耦 484
耧 421
[illegible] 541
[illegible] 462
[illegible] 493
[illegible] 268
[illegible] 463

老部

老 387
考 356
耆 515
耄 440
耋 144

耳部

耳 170
二画
耵 145
取 543
耶 751
四画
耻 84
耸 610
耽 119
耿 217
[illegible] 478
五至十画
[illegible] 438
[illegible] 844
[illegible] 420
聍 441
[illegible] 406
[illegible] 460
聒 240
联 401
聘 504
聚 343
聩 376
聪 102
聱 7

臣部

臣 76
卧 680
臧 810

西（覀）西部

西 686
要 748
[illegible] 760
[illegible] 400
[illegible] 533
[illegible] 628
[illegible] 644
[illegible] 200

页部

页 753
二至三画
顶 145
顷 537
项 706
顸 244
顺 605
须 724
四画
顾 228
顽 664
顿 162
154
颁 15
颂 611
颃 513
预 248

烦 175
预 793

五至七画

硕 606
颅 423
领 415
颈 333
颇 506
颊 300
颉 321
713
颌 253
212
颓 674
颋 645
颕 774
颏 358
頞 167
颐 758
频 503
颔 247
颓 657
颖 774

八至九画

颟 512
颗 358
顑 354
题 636
颙 777
颚 167
额 166
颜 740
颛 865

十至十二画

颞 479
颣 435
颠 138
颡 564
颢 251

十三画以上

颤 70
823
颥 558
颦 503
颧 546

虍部

虎 263
虏 423
虐 483
虓 709
虔 523
虑 427
虚 725
彪 43
虞 788
虢 240

虫部

虫 86

一至三画

虬 540
虮 293
虱 585
虾 242
694
虹 258
虺 276
虿 67
蚁 761
虼 214
禹 790
虻 445
蚃 705
蚤 811
蚂 433
434
434

四画

蚌 20
33
蚨 193
蚜 736
蚍 497
蚕 60
蚬 700
蚋 560
蚧 323
蚣 219
蚝 248
蚪 151
蚊 678
蚩 82
蚓 770

五画

萤 773
蚶 245
蛄 224
蛎 397
蛊 226
蛆 542
蚰 781
蚺 548
蛱 300
蛉 414
蚱 818
蚯 539
蛇 758
576
蛀 863
蛋 122
蛏 78
蚴 784

六画

蛱 300
蛙 661
蛰 831
蛲 471
蛩 539
蛭 849
蛳 608
蛐 541
蛔 276
蛤 212
242
蜓 644

蛛 859
蛞 377
蜓 739
蛇 819
蛴 513
蜑 436
蛘 745
蛑 463

七画

蜇 831
蜃 581
蜅 197
蛸 574
708
蜗 680
蜈 682
蜀 600
蜉 195
蜍 90
蛾 166
蜊 400
蜂 190
蜣 525
蜕 657
蛹 778

八画

蜻 535
蜞 514
蜡 379
819
蜥 688
蜮 792
蜂 190
蝇 773
蜚 183
184
蜾 241
蝈 240
蜴 764
蜘 843
蜩 641
蜚 184
蜱 498
蜿 663
蜷 546
蝉 68
螂 385
蜢 446

九画

蝠 197
蝻 470
蝾 555
蝴 263
蝶 144
蝰 374
蝎 712
蝓 788
蝮 200
蝌 358
螋 612
蝗 273
蝣 782
蝙 40
蝤 540
782
蝼 421
蝥 439

十画

螯 7
螨 437
蟒 439
螟 434
螓 533
融 556
螈 797
螅 689
螃 490
螭 82
螗 628
[illegible] 457

十一画

螫 830
594
螬 62
螵 501
蟥 273
蟖 709
螳 629
螺 430
蟋 689
832
蟑 824
蟀 603
蟊 439

十二画

蟢 692
蟛 495
蟪 279
蟠 488

十三画

蠓 447
蠖 284
蠋 860
蟾 68
蟹 715
蠃 430
蠊 402

十四画

蠛 454
蠕 558
蠔 251

十五画
以上

蠢 98
蠡 394
蠲 344
蠹 156
蠼 543

缶部

缶 192
缸 208
缺 546
[illegible] 819
罂 772
罄 538
罅 697
罐 235

舌部

舌 575
乱 427
舐 589
舒 597
甜 638
辞 100
舔 639

竹（⺮）部

竹 859
二至四画
竺 859
竻 388
竿 205
竽 786
笈 290
笃 154
笕 304
笔 35
笑 710
笏 265
第 878
笊 829
笄 618
笆 9
五画
笺 302
笸 507
筇 538
笨 31
笼 420
420
笪 112
笛 133
笙 582
笮 814
888
符 195
笱 222
笭 414
笠 398
笥 610
第 136
笾 40
笤 641
笳 298
笞 82
六画
筐 372
等 131
策 63
筑 859
864
筘 367
筚 37
筥 341
筒 648
筛 568
筌 545
答 110
112
筅 700
筵 739
筋 325
筏 173
筝 838
七画
筹 88
筭 615
[illegible] 831
筠 803
筮 594
筢 485
筲 574
签 521
筱 710
筷 371
简 305
八画
箧 532
箐 538
箦 814
箸 864
箕 288
箍 225
箨 660
箬 561
箑 567
算 615
箅 37
箩 430
篝 222
箙 196
箔 51
管 233
箜 364
箪 119
箓 424
箫 709
九画
箱 703
箴 835
箯 376
[illegible] 94
篁 273
篌 260
篇 500
箭 309
篓 422
篆 866
十画
篝 222
篥 400
篚 184
篮 383
篡 106
[illegible] 812
篷 495
篦 37
篙 209
篱 394
十一画
簌 614
簧 273
簕 388
篾 454
簃 758

篼 151
簖 158
簏 424
簇 104
簧 238

十二至
十三画
簪 808
簟 141
簰 486
簦 131
簸 53
53
籀 858
籁 382
簿 56

十四画
以上
籍 292
纂 886
籧 543
籯 773
籥 802
籰 802

臼部

臼 337
臾 787
舁 788
舀 750
舂 86
舄 693
舅 337

自部

自 878
臬 479
臭 89
724
息 688
鼻 33

血部

血 732
713
衃 492
衄 482
衅 717

舟部

舟 856
舢 568
舣 761
舰 307
舱 61
般 16
舨 17
航 248
舫 181
舸 214
舻 423
舳 860
盘 487
舴 814
舶 51
船 94
舵 165
舷 699
舾 686
艇 645
艄 574
艅 787
艋 446
艘 612
艎 273
艚 62
艟 86
艨 446

衣部

衣 755
762

二至六画
表 43
哀 2
衰 106
602
衷 853
衾 533
衮 239
袅 478
袭 690
袋 116
袈 298
袤 441
裁 57
亵 714
裂 409
409
裒 508
装 867

七画以上
裘 540
裔 763
裟 567
裹 241
裳 71
573
裴 492
褒 21
褰 522
襄 703

羊(⺷
⺶)部

羊 745

一至六画
羌 525
差 65
67
67
99
美 443
养 746
姜 310
羖 226

羔 209
恙 747
羞 723
着 832
827
827
873
盖 203
214
羚 414
羝 132
羕 747
羟 527
善 570
羡 702
翔 704
七画以上
群 548
羧 618
羶 818
羯 321
羰 627
羱 797
羹 216
羸 390

米部

米 448
二至六画
籴 133
类 391
籼 697
籽 878
敉 448
粉 187
料 408
粑 9
粝 397
粘 477
820
粗 104
粕 507
粒 397
粜 642
粪 188
粟 614
粞 686
粤 801
粢 875
粥 857
二至六画
粳 332
糒 28
粲 60
粱 403
粮 403
精 331
粼 412
粽 882
粹 107
糁 563
578
糊 262
263
264
糇 260
糌 808
糍 100
糅 557
糈 727
糙 62
糗 541
糕 209
糖 628
十一画以上
糟 810
糠 355
類 391
糨 312
糯 483
糵 479
鬻 795

艮（艮）部

艮 216
216
良 403
即 290
艰 303
既 296
暨 297

羽部

羽 790
三至八画
翅 85
翀 86
翁 679
翎 414
翊 765
翌 765
翘 529
530
翙 279
翕 689
翔 704
翚 275
翥 864
翡 184
翟 134
819
翠 107
九画以上
翦 305
翩 500
翮 254
翰 247
翱 7
翯 255
翳 765
翼 765
翻 174
翾 729
耀 751

糸部

一画
系 692
295
四至七画
素 613
索 619
紧 326
紊 678
萦 773
累 390
390
391
絜 713
紮 843
紫 878
絮 728
八画以上
綦 514
綮 538
繄 756
繁 175
纇 391
纂 886

麦部

麦 435
麸 192

走部

走 882
二至五画
赴 198
赵 829
赳 336
赶 206
起 516
越 801
趄 339
532
趁 77
趋 542
超 73
六画以上
趔 410
趑 875
趖 618
趣 544
趟 629
趯 637
趱 809

赤部

赤 84
郝 250
赦 577
赧 470
赪 78
赫 255
赭 831
赯 628

豆部

豆 152
剅 421
豇 309
豉 84
登 130
[illegible] 67
豌 663

酉部

酉 783
二至五画
酊 145
146
酋 540
酐 205
酎 857
酌 872
配 493
酝 804
酞 624
酚 187
酗 728
酕 439
酖 120
酤 224
酣 245
酢 104
890
酥 612
酡 660
酦 506
六至七画
酮 647
酰 697
酪 457
酩 388
酯 847
酱 312
酬 88
酵 317
酽 743
酾 585
酺 509
酲 80
酹 391
酴 653
酷 368
酶 442
酿 478
酸 615
八至十画
醋 104
醌 376
醄 631
醅 492
醇 98
醉 887
醁 424
醊 870
醛 546
醐 263
醍 636
醒 720
醚 448

醒 727
酷 214
醉 394

十一画以上

醺 387
醵 53
醮 317
醯 693
醚 344
醣 396
醰 733
醢 415
醴 448

辰部

辰 76
辱 558
唇 98
蜃 581

豕部

豕 588
豚 275
象 706
豨 687
豪 249
豬 832
豳 187
豫 793

卤部

卤 123
鹾 104

里部

里 394
厘 393
重 86
855
野 752
量 404
405

足部

足 884

二至四画

趴 484
趸 161
趵 25
趿 620
趼 305
趺 192
趾 513
519
距 342
跐 845
跄 528
跃 801

五画

跖 844
践 308
跋 10
跌 143
跗 192
跅 660
跞 400
431
跚 568
跑 491
491
跎 660
跏 298
跛 53

六画

跐 375
跫 539
跨 369
跷 528
跸 37
跳 99
100
跩 865
跣 642
跳 700
跹 697
路 424
跪 239
跺 164
跤 313
跻 288
跟 215

七至八画

踅 732
踌 88
踉 403
405
踊 778
跽 295
踖 292
踦 761
踧 105
踪 98
踝 268
踢 634
踣 620
621
踩 58
踟 83
踥 680
踬 850
踪 881
踮 140
踯 845
踞 343

九至十画

踱 95
蹚 66
踹 93
踵 854
踽 342
蹄 635
蹴 164
蹉 108
蹁 500

蹂	557
蹍	479
蹒	488
蹋	622
蹈	126
蹊	512
	689
蹇	306
蹐	292
蹑	477

十一画

蹅	91
蹙	105
蹚	627
蹩	46
蹦	33
蹢	134
蹠	845

十二画

蹽	406
蹶	348
	348
蹰	91
蹼	510
蹯	175
蹲	105
蹾	160
蹴	105
蹿	108
	161
蹭	64
蹬	131

十三画以上

躁	813
躅	860
躄	39
躏	413
躔	68
躐	410
躜	886

身部

身	578
射	576
躬	218
躯	541
躲	164
躺	629

采部

悉	689
番	173
釉	785
释	594

谷部

谷	226
	791
郤	693
欲	791
鹆	791
豁	281
	284

豸部

豸	849
豺	67
豹	25
貂	142
貊	461
貆	269
貉	254
貎	441
貐	790
貘	462
貔	498

角部

角	314
	346
斛	263
觖	346
觞	571
觚	225
觥	219
觜	886
触	92
解	322
	324
	715
觫	614
觯	852
觱	39
觳	263

言部

言	739
訇	258
訄	540
詟	831
詈	400
訾	876
	878
詹	821
誉	794
誊	634
誓	593
謷	7
謦	538
警	333
譬	499

辛部

辛	716
辜	224
辞	100
辟	38
	499
辣	379
辨	42
辩	42
瓣	18

青部

青 534
靓 335
405
靖 335
静 335
靛 141

其部

其 513
甚 580
基 287
斯 608
期 511
288
欺 511

雨(⻗)部

雨 790
792

三至七画

雩 789
雪 732
雳 396
雯 678
雱 489
雷 390
零 414
雹 21
雾 685
需 726
霆 644
霁 296
震 836
霄 708
霉 442
霈 492
霂 464

八至十二画

霖 411
霏 183
霍 284
霓 475
霎 567
霜 604
霡 435
霞 695
霪 769
霭 3
霰 702

十三画以上

霸 12
露 425
422
霹 497
霾 435

齿部

齿 84
龀 77
啮 479
龁 253
𬹼 11
龂 769
龃 341
龄 414
龅 21
龆 641
龇 876
龈 769
龉 790
龊 98
龋 543
龌 681

黾部

黾 455
鼋 796
鼍 660

隹部

隹 869

二至六画

隼 618
隽 345
350
难 469
470
售 597
集 292
雅 736
雁 743
雄 722
雀 547
528
530
焦 314
雇 228
雉 852
雏 90
雍 777
雌 99

八画以上

雕 142
瞿 543
耀 751

金部

金 324
崟 769
鉴 309
銮 427
鋬 489
鋆 803
鋈 686
錾 809
鍪 463
鏊 8
鎏 418
鏖 7
鐾 29

鱼部

鱼 787

二至七画

魛 125
鱿 780
鲀 658
鲁 423
鲂 180
鲅 11
鲆 505
鲇 477
鲈 423
鲊 818
稣 613
鲋 199
鲍 25
䲟 771
鲎 261
鲏 497
鲐 623
鲑 237
鲔 674
鲗 815
鲙 370
鲛 313
鲜 698
700
鲚 296
鲞 705
鲟 733
鲡 393
鲠 217
鲢 401
鲣 303
鲥 586
鲤 395
鲦 640
鮸 451
鲧 239
鲨 567
鲩 271
鲫 297

八至十画

鲭 535
鲮 415
鲰 882
鲲 376
鲳 70
鲱 183
鲷 142
鲵 475
鲸 331
鲻 876
鲹 98
鲽 144
鳃 562
鲿 71
鳀 636
鳁 677
鳄 167
鳆 200
鳅 540
鳇 273
鳈 546
鳊 40
鳍 515
鳎 621
鳏 232
鳐 749
鳑 490
鳒 304

十一画以上

鳕 732
鳔 45
鳓 388
鳗 436
鳘 455
鳙 777
鱇 355
鳖 45
鳛 690
鳜 239
鳝 570
鳟 888
鳞 412
鳢 396

革部

革 212
290

二至四画

靪 145
勒 388
390
靰 684
靸 562
靴 731
靳 329
靶 11

五画

靺 460
靼 112
鞅 744
746
靽 18
鞁 29
靿 750

六画

鞋 713
鞑 111
鞍 4
鞒 529

七至八画

鞓 644
鞘 530
574
鞡 379
鞠 340
鞞 49
鞚 365
鞬 304

九画

鞯 304
鞨 254
鞮 133
鞥 168
鞫 340

40	鞭
540	鞘
557	鞣

画十

222	鞲
29	鞴
679	鞥

一十
上以画

70	韂

部骨

225	骨
226	
207	骭
651	骰
367	骷
135	骶
226	鹘
213	骼
260	骺
243	骸
358	髁
38	髀
788	髃
520	髂
421	髅
371	髋
47	髌
407	髎
616	髓
154	髑

部鬼

238	鬼
280	魂
374	魁
443	魅
726	魆
507	魄
741	魇
404	魉
708	魈
668	魍
676	魏
82	魑
459	魔

部食

587	食
610	
617	飧
705	飨
742	餍
59	餐
643	餮
777	饔
630	饕

部音

768	音
804	韵
574	韶

部髟

376	髡
133	髢
439	髦
548	髯
641	髫
876	髭
865	髽
494	鬅
881	鬃
546	鬈
515	鬐
835	鬒
47	鬓
410	鬣

部麻

433	麻
459	麼
275	麾
433	摩
459	
459	磨
462	
443	縻
448	
448	糜
448	靡
449	
459	魔

部鹿

424	鹿
293	麂
349	麇
548	
448	麋
514	麒
424	麓
475	麑
7	鏖
577	麝
412	麟

部黑

255	黑
462	墨
462	默
523	黔
116	黛
783	黝
92	黜
695	黠
742	黡
542	黢
154	黩
394	黧
626	黮

龤	817
龥	470
鼻	33
劓	767
鼾	245
齁	259
齆	679
齃	682
齅	742
齈	689
鼻部	
鼠	600
鼢	187
鼫	586
鼬	785
鼩	542
鼱	6
鼴	822
鼠部	

引索画笔字检难(三)

تېپىش قىيىن بولغان خەتلەرنىڭ سىزىقلىرى بويىچە ئاچقۇچ

画一

○ 413

画二

乃 468
乜 453
478
刁 141

画三

干 204
207
才 57
丈 825
与 786
789
790
丸 663
及 289
义 761
亡 666
682
丫 735
习 690
已 759
巳 609
孑 319
孓 346
也 752
乡 702

画四

丰 189
夫 192
193
开 350
井 332
无 682
专 865
丏 203
廿 477
支 841
丐 450
冇 440
牙 736
屯 658
870
中 852
854
内 473
爻 748
午 682
升 581
长 70
824
丹 118
氏 589
842
为 671
674
以 759
予 786
789
尹 769
尺 75
83
丑 89
巴 8
书 597

画五

平 504
未 674
末 460
击 286
戋 302
世 590
本 30
戊 684
东 148
卡 350
520
北 26
凸 652
且 339
531
甲 300
申 577
电 140
由 780
冉 549
史 588
央 743
凹 6
生 202
生 581
乍 818
甩 603
氐 132
134
乐 388
800
册 63
头 649
玄 729
半 18
司 607
民 454
弗 193
出 89
发 171
173

画六

夹 202
298
300
老 387
考 356
亚 737
再 807
吏 398
戍 601
戌 724
死 608

成	79
至	847
夷	756
尧	748
师	585
曳	753
曲	541
	543
网	667
肉	557
兆	829
年	476
朱	858
乔	528
乒	504
乓	489
行	247
	719
舛	94
州	856
农	481
七画	
来	379
求	540
严	739
巫	681
甫	197
束	601
串	95
邑	763
卵	427
八画	
奉	191
表	43
丧	563
	564
其	513
直	843
事	591
枣	811
非	182
果	240
畅	72
垂	96
乖	230
臾	787
阜	200
周	856
氓	438
	445
隶	399
肃	613
承	80
九画	
奏	883
甚	580
巷	248
	706
柬	304
咸	699
威	670
歪	662
临	411
禺	787
幽	779
俎	885
拜	15
香	703
重	86
	855
举	341
将	309
	312
叛	488
癸	238
咫	846
十画	
艳	743
彧	792
哥	212
鬲	213
	400
乘	81
	584
虓	709
玺	691
高	209
十一画	
啬	565
堇	326
乾	523
匏	491
爽	604
戚	511
匙	83
	594
冕	451
够	223
孰	599
艴	194
十二画	
胾	880
棘	292
畀	7
凿	847
鼎	146
舒	597
弑	591
释	594
黍	600
粤	801
就	338
巯	540
彘	852
十三画	
鼓	227
赖	381
嗣	610
十四画	
叆	3
聚	343
斡	681
兢	332
嘏	226
朅	532
臧	810
舞	683
孵	193
疑	758
鼐	469

十五画
磈 118
賠 814
蔬 876
號 240
靠 357
隊 793
十六画
整 838
臻 834
冀 298
塑 829
十七画
戴 118
献 196
鹹 240
嘴 276
十八画
覆 201
[illegible] 70
十九画
醮 498
鏺 631
二十画以上
蘸 498
囊 470
470
鬱 795
[illegible] 92
[illegible] 633
[illegible] 106

A

A

阿 ā 另见 ȧ كىشىلەرنى ئاتاشتا سۆز ئالدى قوشۇلغۇچىسى بولۇپ كېلىدۇ: ~姨 ھەدە، ئاچا، ئايلا / ~大 چوڭ (تۇنجى بالا) / ~王 ئاۋاڭ.

[阿昌] Āchāng ئاچاڭ مىللىتى.

啊 ā 另见 a,à,ǎ,á مەدھەيىلگەنلىكنى ياكى ھەيران قالغانلىقنى بىلدۈرىدىغان ئىملىق سۆز: ~，这花多好哇! ئاھ، بۇ گۈل نېمىدېگەن چىرايلىق! / ~，下雪了! ئوھوي، قار يېغىپتۇ-دە!

锕 ā ئاكتىنىي (Ac).

腌 ā 另见 yān **[腌臜]** āza ئىپلاس، پاسكىنا.

啊 á 另见 a,à,ǎ,ā گۇمانلانغانلىقنى، ياندۇرۇپ سورىغانلىقنى بىلدۈرىدىغان ئىملىق سۆز: ~，你说什么? ھە، نېمە دېدىڭ؟ / ~，你再说! ھەي، يەنە بىر دېگىنە!

啊 ǎ 另见 a,à,á,ā تاڭقالغانلىقنى بىلدۈرىدىغان ئىملىق سۆز: ~，这是怎么回事啊? ھوي، بۇ قانداق ئىشتۇ!

啊 à 另见 a,ǎ,á,ā ماقۇل بولغانلىقنى، چۈشەنگەنلىكنى بىلدۈرىدىغان ئىملىق سۆز: ~，好吧 ھە، بوپتۇ / ~，原来是你呀! ھە، سەن ئىكەنسەن-دە!

啊 a 另见 à,ǎ,á,ā جۈملە ئاخىرىدا كېلىدىغان ئۈندەش سۆز بولۇپ، ئالدىدىكى خەتنىڭ ئاھاڭىغا قاراپ ئۆزگەرگەندە باشقا خەت بىلەن ئىپادىلەشكە بولىدۇ: 快些来~(呀)! تېزرەك كېلىڭلار چۇ! / 您好~(哇)! قانداق، ياخشىمۇسىز؟ / 同志们加油干~(哪)! يولداشلار، غەيرەت قىلايلى!

AI

哎 āi نارازىلىقنى، ئاگاھلاندۇرغانلىقنى بىلدۈرىدىغان ئىملىق سۆز: ~，你怎么能这么说呢! ھەي! شۇنداقمۇ دەمسەن؟ / ~，你们看，谁来了! ھەي! قاراڭلار، كىم كەپتۇ؟

[哎呀] āiyā ھوي، ۋاي، ئاپلا،

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

...ياھ. [哎哟] āiyō ۋايجان، ۋايىيەي؛ بەللى، پاھ.

哀 āi ① قايغۇ، ھەسرەت؛ قايغۇرماق، ھەسرەتلەنمەك؛ 喜怒~乐 خۇشاللىق، غەزەپلىنىش، قايغۇرۇش، شادلىنىش. ② ھازا تۇتماق، تەزىيە بىلدۈرمەك: 默~ سۈكۈتتە تۇرۇپ تەزىيە بىلدۈرمەك.

锿 āi ئېينشتېينىي (Es).

埃 āi چاڭ - توزان.

挨 āi 另见 ái ① رەت، تەرتىپ، تەرتىپ بويىچە؛ بىرمۇبىر: ~家问 ئۆيمۇ ئۆي يۈرۈپ سورىماق/ ~着号头叫 رەت نومۇرى بويىچە چاقىرماق. ② يېقىن، يانمۇيان: 你~着我坐吧. ماڭا ياندىشىپ ئولتۇرۇڭ.

唉 āi 另见 ài ھە، خوپ، لەببەي.

娭 āi [娭毑] āijiě <方> 1. موما، چوڭ ئانا (دادىسىنىڭ ئاپىسى). 2. موما، چوڭ ئانا (قېرى ئاياللارنى ھۆرمەتلەپ ئاتاشتا ئىشلىتىلىدۇ).

騃 ái ساراڭ، گومۇش: 痴~ گومۇش، دەلدۈش، دۆت.

挨 ái 另见 āi ① ئۇچرىماق، دۇچ كەلمەك: 旧社会劳动人民~饿受冻 كونا جەمئىيەتتە ئەمگەكچى خەلق ئاچ-يالىڭاچلىقتا ياشايتتى. / ~打 تاياق يېمەك، دۇمبا يېمەك / ~骂 تىل ئىشىتمەك. ② جاپا-مۇشەققەتتە ئۆتكۈزمەك: ~日子 تۇرمۇشنى جاپا-مۇشەققەتتە ئۆتكۈزمەك؛ جاپالىق كۈن كەچۈرمەك. ③ سوزماق، سۆرىمەك، كېچىكتۈرمەك: 别~磨了，快走吧! مىسىلدىماي چاپسان ماڭ!

皑 ái ئاپئاق: ~~白雪 ئاپئاق قار.

癌 ái (بۇرۇن yán دەپ ئوقۇلاتتى) راك: 胃~ ئاشقازان راكى / 肝~ جىگەر راكى.

欸 ǎi 另见 ē,é,ě,è [欸乃] ǎinǎi قېيىق پالقىنىڭ كېمە ھەيدىگەندە چىقارغان ئاۋازى: ~~一声山水绿 زۇمرەتتەك تاغ سۈيى شالدىرلاپ ئاقماقتا.

嗳 ǎi 另见 ài ماقۇل بولمىغانلىقنى، ئىنكار قىلغانلىقنى بىلدۈرىدىغان ئىملىق سۆز: ~,别那么说 ھەي، ئۇنداق دېمەڭ / ~,不是这样放

ھەي، بۇنداق قويما.

矮 ǎi پاكار، پاكىنەك، پەستەك: 他比他哥哥~ ئۇ ئاكىسىدىن پاكار / 几棵小~树 بىر نەچچە تۈپ پاكار دەرەخلەر. (كۆچمە مەنىدە) پەس، تۆۋەن: ~一级 بىر دەرىجە تۆۋەن.

蔼 ǎi مۇلايىم، يېقىملىق: 对人很和~ كىشىلەرگە ناھايىتى مۇلايىم بولماق / ~然可亲 يېقىملىق؛ خۇش مۇئامىلە.

霭 ǎi مانان، تۇمان، تۇتەك: 云~ تۇمان / 暮~ كەچكى مانان، كەچكى تۇتەك.

艾 ài 另见 yì ①ئەمەن، كامپا. ②توختىماق، توختاپ قالماق، ئالغا باسماسلىق: 方兴未~ ئۈزلۈكسىز راۋاجلانماق.

砹 ài ئاستاتىن (At).

唉 ài 另见 āi ئەپسۇسلىنىشنى، ئۆكۈنۈشنى، ئېچىنغانلىقنى بىلدۈرىدىغان ئىملىق سۆز: ~，病了两个月，把工作都耽搁了 ھەي! ئىككى ئاي ئاغرىپ قېلىپ خىزمەتنى ئاقسىتىپ قويدۇم.

爱 ài ①سۆيمەك: 拥军~民 ئارمىيىنى ھىمايە قىلىپ، خەلقنى سۆيۈش / ~祖国 ۋەتەننى سۆيمەك / ~人民 خەلقنى سۆيمەك / ~劳动 ئەمگەكنى سۆيمەك / 阶级友~ سىنىپىي دوستلۇق. ② ئامراقلىق؛ ياخشى كۆرمەك، خالىماق: ~游泳 سۇ ئۈزۈشكە ئامراقلىق / ~干净 پاكىزلىقنى ياخشى كۆرمەك. ③ ئاسان، ئوڭاي؛ تېز: 铁~生锈 تۆمۈر ئوڭاي داتلىشىدۇ. ④ ئاسرىماق، ئايىماق؛ قەدىرلىمەك: ~集体荣誉 كوللېكتىپنىڭ ئابرويىنى قەدىرلىمەك.

嗳 ài 另见 ǎi ئەتتەڭ، ئىسىت: ~，早知道这样，我就不来了 ئەتتەڭ، مۇنداقلىقىنى بىلگەن بولسام، كەلمەيلا قوياتتىم.

嫒 ài [令嫒] [令爱] lìng·ài قىزلىرى، قىزىڭىز.

瑷 ài [瑷珲] Aihuī ئەيخۇي (ناھىيە، خېيلۇڭجياڭ ئۆلكىسىدە. ‘爱辉’ مۇ دېيىلىدۇ).

叆 ài [叆叇] àidài قارا بۇلۇت تورۇلۇپ كەلمەك.

暧 ài كۈن نۇرىنىڭ غۇۋالىشىشى. [暧昧] àimèi .1 پوزىتسىيىسى ئېنىق ئەمەس. 2. ھەردە-

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

كىشىنى شۈبھىلىمەك، خۇپىيانە.

餲 ài 另见 hé يېمەكلىك ئېچىپ قالماق.

隘 ài ① مۇھىم جاي، ستراتېگىيىلىك ئورۇن: 要~ مۇھىم جاي. ② تار، تارچۇق: 气量狭~ قورسىقى تار، ئىچى تار.

嗌 ài 另见 yì گالغا تاماق تۇرۇپ قالماق.

碍 ài توسقۇن، دەخل، كاشىلا: ~事不~ 事? كاشىلىسى بارمۇ - يوق؟/~手~脚 پۇتلاش بولماق، كاشىلا بولماق، تاقاشماق.

AN

厂 ān 另见 chǎng ‘庵’ بىلەن ئوخشاش (كۆپىنچە ئادەم ئىسمىغا ئىشلىتىلىدۇ).

广 ān 另见 guǎng ‘庵’ بىلەن ئوخشاش (كۆپىنچە ئادەم ئىسمىغا ئىشلىتىلىدۇ).

安 ān ① تىنچ، خاتىرجەم: 平~ تىنچ، ئاسايىشلىق /~定 خاتىرجەملىك / ~心 كۆڭۈل تىنماق/~ 居乐业 ئارامخۇدا ياشىماق؛ كۆڭۈللۈك تىرىكچىلىك قىلماق. ② تىنچلاندۇرماق، خاتىرجەم قىلماق: ~慰 كۆڭۈل ئېيتماق، تەسەللى بەرمەك. ③ قويماق، ئورۇنلاشتۇرماق، جايلاشتۇرماق: ~排 ئورۇنلاشتۇرماق/ ~营扎寨 قوش تىكمەك، قورۇل تۇتماق ئورۇنلاشماق / ~电灯 ئېلېكتىر چىراغ ئورناتماق/ ~装机器 ماشىنىنى قۇراشتۇرماق / ~心捣乱 پارا كەندىچىلىك سېلىش غەرىزىدە بولماق. ④ قەيەردە، نەدە: 而今 ~ 在? ھازىر قەيەردە؟/~ 能如此? نەدىمۇ بۇنداق قىلغىلى بولسۇن؟ ⑤ ئامپېر (قىسقارتىلىپ ئاتىلىشى).

桉 ān ئېۋكالىپت دەرىخى.

氨 ān ئاممىياك NH_3.

鮟 ān [鮟鱇] ānkāng لۇفىئۇس (بېلىق).

鞍 ān ئېگەر.

庵 ān ① كەپە. ② كىچىك بۇتخانا، مۇناستىر (ئايال راھىبلار تۇرىدىغان): ~ 堂 ئايال راھىبلار ياتىقى. ٦دۇنە.

鹌 ān [鹌鹑] ānchún بۆ-

谙 ān ① پىششىق بىلمەك؛ مەلىكىلىك؛ ~练 بىلىملىك، مەلىكىلىك. ② ماھىرلىق،

ئۇستىلىق: 深~医理 تىبابەتچىلىككە ماھىر.

垵 ǎn '埯' بىلەن ئوخشاش.

铵 ǎn ئاممونىي NH_4^+.

俺 ǎn 〈方〉 مەن، بىز: ~村 بىز يېزىمىز / ~们 بىز / ~那里出棉花 بىزنىڭ ئۇ يەردىن پاختا چىقىدۇ؛ يۇرتىمىزدا كېۋەز ئۆستۈرۈلىدۇ.

埯 ǎn ① ئۇرۇق سېلىش ئۈچۈن كولانغان ئورەكچە. ② ئورەكچە كولاپ دانىلاپ تېرىماق، تىكىپ تېرىماق: ~瓜 قوغۇن - قاپاقلارنى دانىلاپ تېرىماق / ~豆 ماش پۇرچاقلارنى دانىلاپ تېرىماق. ③ تۈپ (دانىلاپ تېرىلغان زىرائەتنىڭ): 一~儿花生 بىر تۈپ خاسىڭ.

唵 ǎn بۇددا دىنىدا ئەپسۇنىنىڭ ئوقۇلىدىغان سۆزلىرى، دۇرۇت.

揞 ǎn بېسىپ قويماق (پاراشوك دورىنى يارىغا بارماق بىلەن بېسىپ قويماق).

岸 àn ① قىرغاق، ساھىل، بوي: 河~ دەريا بويى. ② ئېگىز، كاتتا؛ تەكەببۇر، ھاكاۋۇر: 傲~ ئۆزىنى چوڭ تۇتماق، كىبىرلىك.

按 àn ① تۇتماق، باسماق: ~脉 تومۇر تۇتماق / ~电铃 ئېلېكتر قوڭغۇرىقىنى باسماق. [按摩] ànmó ئۇۋۇلىماق، تۇتۇپ قويماق. ② توختاتماق، بېسىپ قويماق: ~兵不动 ئەسكەرلىرىنى ئىشقا سالماي تۇرۇۋالماق / ~下此事先不表 بۇ ئىشقا پوزىتسىيە بىلدۈرمەي بېسىپ قويماق. ③ ئاساسەن، بويىچە، قاراپ، بويى: ~理说你应该去 قائىدە بويىچە، سېنىڭ بېرىشىڭ كېرەك ئىدى / ~人数算 جان سانى بويىچە ھېسابلىماق / ~部就班 ئىز قائىدىسى بويىچە ئىشلىمەك / ~图索骥 رەسىمگە قاراپ ئات ئىزدىمەك؛ يىپ ئۇچى بويىچە تاپماق. ④ ئىلاۋە بەرمەك، ئىزاھلىماق؛ سېلىشتۇرماق: ~语 ئىلاۋە / 编者~ مۇھەررىر ئىلاۋىسى.

案 àn ① ئۇزۇنچاق شىرە، ئۇزۇنچاق ئۈستەل. ② دېلو، ئارخىپ: 备~ ئارخىپقا ئال-

دۇرماق، ئەنگە ئالدۇرماق/ 有~可查 دېلودىن ئېنىقلاشقا بولىدۇ. ③ لايىھە، تەكلىپنامە: 提~ تەكلىپنامە/ 议~ تەكلىپ لايىھەسى. ④ ۋەقە: 五卅惨~ «30- ماي» قانلىق ۋەقەسى. ⑤ دېلو: ~情 دېلو ئەھۋالى/ 犯~ دېلو تۇغدۇرماق/ 破~ دېلو ئېنىقلىماق، دېلو پاش قىلماق. ⑥ <古> ياغاچ پەتنۇس. ⑦ ‘按 ④’ بىلەن ئوخشاش.

胺 àn ئامىن NH_3.

暗 àn ① قاراڭغۇ، غۇۋا، خىرە: ~中摸索 قاراڭغۇدا تىمىسقىلاپ يۇرمەك/ 这间屋子太~ بۇ ئۆي بەك قاراڭغۇ. [暗淡] àndàn غۇۋا، خىرە، تۇتۇق، قاراڭغۇ: 帝国主义的前途~~ جاھانگىرلىكنىڭ ئىستىقبالى قاراڭغۇ. ② يوشۇرۇن، مەخپىي: ~号 ئىما-ئىشارە، مەخپىي بەلگە/ ~杀 يوشۇرۇن ئۆلتۈرمەك/ 心中~喜 كۆڭلىدە خۇشال بولماق. ③ چۈشەنمەسلىك، بىلمەسلىك: 明于知彼，~于知己 باشقىلارنىڭ كەمچىلىكىنى بىلىپ، ئۆزىنىڭ كەمچىلىكىنى بىلمەسلىك.

黯 àn قاراڭغۇ، تۇتۇق، خىرە. [黯然] ànrán قاراڭغۇ، تۇتۇق؛ غەشلىك (كۆڭۈلسىز).

ANG

肮 āng [肮脏] āngzāng مەينەت، پاسكىنا، ئىپلاس.

昂 áng ① كۆتۈرمەك: ~首 باشنى كۆتۈرمەك. ② يۇقىرى، قىممەت: 价~ باھاسى قىممەت. ③ كۆتۈرەڭگۈ روھلۇق، مەردانىلىك: 慷慨激~ روھى كۆتۈرەڭگۈ/ 气~~ كۆتۈرەڭگۈ كەيپىيات.

盎 àng ① <古> داس. ② تولۇپ تاشماق، ئۇرغۇپ تۇرماق، چۆمەك: 兴趣~然 ھەۋەسى ئۇرغۇپ تۇرماق.

AO

凹 āo ئويمان، پېتىنقى، ئويۇلما: ~透镜 پېتىنقى ئەينەك/ ~凸不平 ئويمان - دۆڭ؛ ئوڭغۇل - دوڭغۇل.

熬 āo 另见 áo قايناتماق، پىشۇرماق: ~菜 سەي قايناتماق.

敖 Áo ئاۋ (فامىلە).

嗷 áo ئىڭرىغان ئاۋاز-

ئاھ-زار ئاۋازى.

廒 áo ئاشلىق ئامبىرى، ئاشلىق ئىسكىلاتى.

遨 áo ئوينىماق، سەيلە قىلماق، تاماشا قىلماق.

獒 áo ئوۋ ئىتى، تايغان.

熬 áo 另见 āo ① ئۇزاق قاينىتماق: ~粥 بوتقا قاينىتماق / ~药 دورا قاينىتماق. ② چىدىماق، بەرداشلىق بەرمەك: ~夜 ئۇخلىماي تاڭ ئاتقۇزماق، تۈنىمەك / 煎~ ئازابلانماق، جەبىر-جاپا تارتماق.

聱 áo قۇلاققا خۇش ياقماسلىق. [聱牙] áoyá ئەپلەپ ئوقۇيالماسلىق، ئوقۇپ ئەپلەشتۈرەلمەسلىك (يېزىقنى).

螯 áo قىسقۇچپاقا ۋە شۇ خىلدىكى ھايۋانلارنىڭ قىسقۇچى.

謷 áo ① ھاقارەتلىمەك، تۆھمەت قىلماق، قارىلىماق: 訾~ تۆھمەت؛ غەيۋەت. ② [謷謷] áoáo 1. پەرۋا قىلماسلىق. 2. ئىڭرىماق، ئاھ ئۇرماق.

翱 áo [翱翔] áoxiáng پەرۋاز قىلماق: 雄鹰在天空~~ بۈركۈت كۆكتە پەرۋاز قىلماقتا.

鏖 áo شىددەتلىك، قاتتىق، كەسكىن: ~战 شىددەتلىك جەڭ؛ قاتتىق جەڭ قىلماق.

拗 ① ǎo 另见 niù·ào 〈方〉 ئېگىپ سۇندۇرماق: 竹竿~断了 بامبۇك خادا سۇندۇرۇلدى.

袄 ǎo كەمزۇل، پەشمەت، چاپان: 夹~ كەمزۇل / 棉~ پاختىلىق چاپان / 皮~ جۇۋا.

媪 ǎo موماي.

坳 ào تاغ ئارىسىدىكى تۈزلەڭلىك.

拗 ào 另见 niù·ǎo تىل قولاشماسلىق، تىل كەلمەسلىك. [拗口令] àokǒulìng سۆزدە يېڭىلمىشتۇرۇش ئويۇنى.

奡 ào ① ‘傲’ بىلەن ئوخشاش. ② كۈچلۈك، قۇدرەتلىك: 排~ ماقالىنىڭ كۈچلۈكلۈكى.

傲 ào ① تەكەببۇرلۇق، ھاكاۋۇرلۇق: ~慢无礼 ھاكاۋۇر. ② باش ئەگمەسلىك، كۆزگە ئىلماسلىق: 红梅~霜雪 قىزىل مېيخۇا گۈلى قار-شىۋىرغانغا باش ئەگمەيدۇ.

骜 ào ① تۇلپار، ئارغىماق. ② توسۇن ئات، ئاساۋ ئات.

(ئوخشىتىش مەنىسىدە) تە-
كەببۇر، بوينى قاتتىق:
桀～不驯 كەپ يېمەيدىغان،
بوينى قاتتىق.

鳌 ào تاۋا.

奥 ào چوڭقۇر مەنىلىك،
ئوڭاي چۈشەنگىلى بولمايدى-
غان: 深～ چوڭقۇر مەنىلىك/
～妙 سىرلىق.

墺 ào ئۇنالغۇ؛ تۇرالغۇ.

懊 ào ئىت - ئىت بولماق،
ئەپسۇسلانماق، پۇشايمان
قىلماق: 悔～ پۇشايمان قىل-
ماق، ئۆكۈنمەك. [懊丧]
àosàng مەيۈسلەنمەك، كۆ-
ڭۈلسىزلەنمەك.

澳 ào ① قولتۇق، كۆرپەز
(دېڭىز بويىدىكى). ② ئاۋ-
مېن: 港～同胞 شياڭگاڭلىق
ۋە ئاۋمېنلىق قېرىنداشلار.
③ ئاۋستىرالىيە (ئوكيانىيە
قىتئەسىنى كۆرسىتىدۇ.

B

BA

八 bā سەككىز.

扒 bā 另见 pá ① تۇتماق،
ئېسىلماق: ～着栏杆 سالاسۇنغا
ئېسىلماق/ ～着树枝 شاخقا
ئېسىلماق. ② كولىماق، قازماق.
ئاچماق: 城墙～了个豁口 سې-
پىلدىن بىر شورا ئېچىۋەت-
مەك. [扒拉] bāla ئىككى يانغا
ئاچماق؛ سوقماق: ～～算盘
چوت سوقماق/ ～～开众人 مە-
ھەلىدىغان ئادەملەر ئىچىدىن
يول ئاچماق. ③ سالماق، سال-
دۇرۇۋالماق، سويماق: ～皮
ئېرىسىنى سويماق/ ～下衣裳
كىيىملىرىنى سالدۇرۇۋالماق.

叭 bā تارس، شارت: ～的一
声,弦断了 تار تارسىدە قى-
لىپ ئۈزۈلۈپ كەتتى.

朳 bā چىشسىز تىرنا.

巴 bā ① چاپلىشىپ قېتىپ
قالغان نەرسە: 锅～ قىرماق.
قىسماق. ② 〈方〉 چاپلاشماق،
يېپىشماق، يۇقماق: 饭～锅了
تاماق قىسماق تۇتۇپتۇ/ 爬山
虎～在墙上 سالما تامغا
چاپلىشىپ تۇرىدۇ. ③ تۇ-
تاشماق، ياندىشىش: 前不～村،
后不～店 يا ئالدىدا كەنت
يوق، يا كەينىدە دەڭ يوق.
[结巴] bājie خۇشامەت قىل-

ماق، ئەخسەتلەمەك قىلماق. ④ تەشنا بولماق، ئارزۇ قىلماق، ئىنتىزار بولماق: 不得马上返回工作岗位 دەرھال خىزمەت ئورنىغا قايتىشقا تەشنا بولماق. ⑤ قەدىمكى دۆلەت نامى، ھازىرقى سىچۈەننىڭ شەرقىدە بولغاچقا، ھازىر سىچۈەننىڭ شەرقىي تەرىپى «با» دېيىلىدۇ. ⑥ ba سۆز ئاخىرى قوشۇلغۇچىسى: 1. ئىسىمنىڭ كەينىدە: 尾~ قۇيرۇق. 2. پېئىلنىڭ كەينىدە: 眨~眼 كۆزنى چىمىلداتماق / 试~试~ سىناپ باقماق. 3. سۈپەتنىڭ كەينىدە: 干~ قۇرۇق، قۇرغاق / 干~~ قېتىپ قالغان، قاتتىق - قۇرۇق. ⑦ 〈旧〉 بار (مىقدار سۆز).

芭 bā [芭蕉] bājiāo بانان.

吧 bā 另见 ba تاراققىدە قىلماق: ~嗒 (dā) تاراققىدە قىلماق / ~唧 (jī) شالاق - شۇلۇق، پالاق - پۇلۇق / ~的一声 تاراققىدە قىلغان ئاۋاز.

疤 ba ① تاتۇق: 疮~ تاتۇق / 好了伤~忘了疼 يارا ساقىيىشى بىلەن ئاغرىقنى ئۇنتۇپ قالماق؛ ئەجىردە - ساۋاقلارغا ئەھمىيەت بەرمەسلىك. ② پۇچۇق (چىنە - قاچىنىڭ).

笆 bā بامبۇك ياكى تال چىۋىقلىرىدىن توقۇلغان نەرسە: ~门 چاقا ئىشىك / ~斗 سېۋەت.

粑 bā قاتۇرماچ، قاتلىمانان.

捌 bā سەككىز ('八' نىڭ چوڭ يېزىلىشى).

茇 bá ئوت - چۆپ يىلتىزى.

拔 bá ① يۇلماق، سۇغۇرماق، تارتىپ چىقارماق: ~草 ئوت يۇلماق / ~牙 چىش تارتماق / 一毛不~ بىر تال تۈكىنىمۇ تاشلىمايدىغان؛ بېخىل، پىخسىق / 不能自~ ئۆزىنى تارتىپ چىقىرالماسلىق (ئازاب ئىچىدىن ياكى جىنايى ھەرىكەتتىن). (كۆچمە مەنىدە) ھەربىي جەھەتتە ئىگىلىمەك، تارتىۋالماق: 连~数城 كەينى - كەينىدىن بىر قانچە شەھەرنى ئالماق / ~去敌人的据点 دۈشمەننىڭ بازىسىنى تارتىۋالماق.

[拔河] báhé ئارغامچا تارتىش (بىر خىل تەنتەربىيە مۇسابىقىسى). ② شوراپ ئالماق، شوراپ چىقارماق: ～毒 زەھەرنى شوراپ چىقارماق. ③ تاللىماق، تاللاپ ئۈستۈرمەك: 选～人才 ئىختىساسلىق كىشىلەرنى تاللىماق. [提拔] tíbá تاللاپ ئۈستۈرمەك. ④ بېسىپ چۈشمەك، ئېشىپ كەتمەك: 出类～萃 ھەممىنى بېسىپ چۈشىدىغان، ھەممىنىڭ ئالدى. [海拔] hǎibá دېڭىز يۈزىدىن ئېگىزلىكى.

胈 bá يوتىدىكى تۈكلەر.

菝 bá [菝葜] báqiā پاپىل.

跋 bá ① تاغ ئاشماق، داۋان ئاشماق: 长途～涉 تاغ-دەريالاردىن ئۆتۈپ ئۇزۇن سەپەر ماڭماق؛ يول ئازابى چەكمەك. ② خاتىمە (ئەسەرنىڭ ئاخىرىغا بېرىلىدىغان). [跋扈] báhù زومىگەرلىك، زورلۇق - زومبۇلۇق.

把 bǎ 另见 bà ① تۇتماق، تۇتۇۋالماق. ② ئىزگىنلىمەك، ئىگىلىمەك، تۇتماق: ～舵 رول تۇتماق (كېمىدە) / ～犁 قوش ھەيدىمەك. [把持] bǎchí چاڭگىلىغا ئېلىۋالماق، قولدا تۇتماق. [把握] bǎwò 1. تۇتماق، قولدىن بەرمەسلىك: ～～时机 پەيتنى قولدىن بەرمەسلىك. 2. ئىشەنچ: 这次试验，他很有～～ بۇ قېتىملىق تەجرىبىدە ئۇنىڭ ئىشەنچى كامىل. ③ مۇداپىئە قىلماق، قوغدىماق، ساقلىماق: ～门 ئىشىك باقماق / ～风 كۆزەت قىلماق. ④ رول، دەستە، تۇتقۇچ: 车～ ۋېلىسىپىتنىڭ رولى. ⑤ تۇتام، باغلام: 一～草 بىر تۇتام ئوت. ⑥ چۈشلۈم كېلىش قوشۇمچىسى «-نى» بىلەن ئىپادىلىنىدۇ: ～一生献给党 ھاياتىنى پارتىيىگە بېغىشلىماق / ～更多的工业品供应给农民 تېخىمۇ كۆپ سانائەت بۇيۇملىرىنى دېھقانلارنى تەمىنلەشكە ئاجراتماق. ⑦ دانە، ئۇچۇم، سىقىم: 一～刀 بىر (دانە) پىچاق / 一～扇子 بىر (دانە) يەلپۈگۈچ / 一～粮食 一～汗 ھەربىر سىقىم ئاشلىق خېلى جاپا چەككەندە

كېلىدۇ. ⑧ بەزى ئابستراكت شەيئىلەرنىڭ مىقدارىنى كۆرسىتىدۇ: 劲~加 تىرىشىپ باقماق. ⑨ بەزى مىقدار سانلارنىڭ كەينىدە كېلىپ، شۇ سانغا يېقىنراق بولغان مۆلچەرنى كۆرسىتىدۇ: 丈~高的树 ئېگىزلىكى بىر غۇلاچ كېلىدىغان دەرەخ / 个~月以前 بىرەر ئاي بۇرۇن / 有百~人 يۈزچە ئادەم بار. ⑩ ئاكا-ئۇكا بولۇشماق؛ قول بېرىشىپ ئاكا-ئۇكا بولۇشۇش مۇناسىۋىتى: ~兄 ئاكا.

[把戏] bǎxì 1. سېرك ئويۇنى. 2. نەيرەڭۋازلىق، ھىيلە-مىكىر: 你又想玩什么~~? يەنە قانداق ھىيلە-مىكىرلەرنى ئويلاۋاتىسەن؟

[把势] [把式] bǎshi 1. چامباشچىلىق. 2. ماھىر، ئۇستا، باشى: 车~ ھارۋىكەش.

[把头] bǎtóu بوتۇك، باتۇ.

钯 bǎ پاللادىي (Pd).

靶 bǎ قارا، نىشان: 打~ قارىغا ئېتىش.

坝 bà ① توغان، توسما: 拦河~ دەريا توسمىسى. ② دامبا. ③ (~子) تۈزلەڭلىك.

把 bà 另见 bǎ تۇتقۇچ، ساپ، دەستە: 刀~儿 پىچاق دەستىسى / 扇子~儿 يەلپۈگۈچ دەستىسى. [话把儿] huàbàr دەستەك: گەپنىڭ تۇتۇلۇپ قالىدىغان يېرى؛ گەپنىڭ كەتكۈزۈپ قويىدىغان يېرى.

爸 bà (~~) دادا، ئاتا.

耙 bà 另见 pá ① تىرنا، سۈردەم. ② تىرنىلىماق، سۈردەم سالماق: 地已经~过了 يەر تىرنىلىنىپ بولدى.

䶕 bà 〈方〉 ھىڭگاك چىش: ~牙 ھىڭگاك چىش.

罢 bà 另见 ba ① توختاتماق، قول ئۈزمەك: ~工 ئىش تاشلىماق / ~手 قول ئۈزمەك، بولدى قىلماق / 欲~不能 توختاتقۇسى بولسىمۇ توختىتالماسلىق. ② ئېلىۋەتمەك، قالدۇرماق: ~官 مەنسەپتىن ئېلىۋەتمەك / ~职 ۋەزىپىسىدىن قالدۇرماق. ③ تۈگەتمەك، ئاخىرلاشتۇرماق: 吃~饭 تاماق يەپ بولماق. 〈古〉 يەنە '疲' (pí) بىلەن ئوخشاش.

鲅 bà ماككېرېل بېلىقى.

ئۇيغۇر كىتاب تورى

霸 bà ① ھاكىمبەگ، زومىگەر، مۇشتۇمزور: 他是过去码头上的一~ ئۇ بۇرۇن پىرىستاندىكى بىر مۇشتۇمزور ئىدى. (كۆچمە مەنىدە) ھۆكۈمران، ھاكىم، زالىم. [霸道] bàdào 1. يولسىزلىق، مۇتتەھەملىك: 横行~ زورلۇق - زومبۇلۇق قىلماق. 2. كۈچلۈك، ئۆتكۈر: 这药够~~的 بۇ خېلى ئۆتكۈر دورا. ② بېسىۋالماق، زورلۇق بىلەن ئىگىلىۋالماق: ~住不让 بېسىۋېلىپ باشقىلارغا يول قويماسلىق. ③ مەملىكىتىمىزدە ئەمىنىيە دەۋرىدىكى بەگلىكلەر ئىتتىپاقىنىڭ كاتتىبېشى: 五~ بەش ھاكىمبەگ.

吧 ba 另见 bā ياردەمچى سۆز بولۇپ، جۈملە ئاخىرىدا كېلىدۇ، '罢' دەپمۇ يېزىلىدۇ: 1. مۇمكىن بولىدىغانلىقىنى، يول قويۇلىدىغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ: 好~，就这么办~ بوپتۇ، ئەمىسە شۇنداق قىلايلى. 2. مۆلچەر، پەرەزنى بىلدۈرىدۇ: 今天不会下雨~ بۈگۈن يامغۇر ياغماس - ھە؟ 3. بۇيرۇق، ئۆتۈنۈشنى بىلدۈرىدۇ: 快出去~! تېزرەك چىقىپ كەتسەڭچۇ! / 还是你去~! يەنىلا سېنىڭ بارغىنىڭ تۈزۈك! 4. ئىككىلىنىش مەنىسىدە كېلىدۇ: 说~，不好意思，不说~，问题又不能解决 دېسەم، خىجىل بولىمەن؛ دېمەي دېسەم، مەسىلە يەنىلا ھەل بولمايدۇ.

罢 ba 另见 bà '吧②' بىلەن ئوخشاش.

BAI

剨 bāi [剨划] bāihuai 1. ئورۇنلاشتۇرماق، جايلاشتۇرماق. ② ياسىماق، تۈزىمەك، رەتكە سالماق.

掰 bāi ئۈشتۈماق، سۇندۇرماق؛ ئۈزمەك: ~老玉米 قوناق ئۈزمەك / ~了一根树枝 بىر تال شاخ سۇندۇرۇۋالماق.

白 bái ① ئاق، ئاقارماق: ~面 ئاق ئۇن، بۇغداي ئۇنى / 他头发~了 ئۇنىڭ چېچى ئاقىرىپ كېتىپتۇ. (كۆچمە مەنىدە) 1. ئۆلۈم - يېتىم بىلەن مۇناسىۋەتلىك ئىشلار-

لى كۆرسىتىدۇ: 办~事 ئۆلۈم ئۇزاتماق. 2. ئەكسىيەتچىلىككە مۇناسىۋەتلىك ئىشلارنى كۆرسىتىدۇ: ~党 ئاقلار پارتىيىسى/ ~匪 ئاقلار. ② ئوچۇق، ئېنىق: 真相大~ ھەقىقىي ئەھۋال ئېنىق بولدى / 你听明~了吗? سەن ئېنىق چۈشەندىڭمۇ؟ ③ يورۇق: 东方发~ تاڭ يورۇشقا باشلىدى. ④ بوش، قۇرۇق: ~卷 قۇرۇق ئىمتىھان قەغىزى (جاۋاب يېزىلمىغان) / ~水 داغ سۇ/ ~地 بوش يەر. (كۆچمە مەنىدە) 1. بىكارغا، بەدەلسىز: 这话算~说 بۇ گەپلەر بىكارغا كەتتى/ 烈士们的鲜血没有~流 ئىنقىلابىي قۇربانلارنىڭ قېنى بىكارغا ئاقمىدى. 2. ھەقسىز، پۇلسىز: ~给 پۇلسىز بەرمەك / ~饶 ھەقسىز قوشۇپ بەرمەك/ ~吃 ھەقسىز يېمەك، بىكار تاماق يېمەك، مۇفتا يېمەك. ⑤ بايان قىلماق، ئىزھار قىلماق، چۈشەندۈرمەك: 自~ ئۆزىنى تونۇشتۇرماق / 表~ ئىزھار قىلماق، چۈشەندۈرمەك /道~ مونولوگ.

[白话] bǎihuà ھازىرقى زامان خەنزۇ تىلى (قىسقارتىپ '白' دەپمۇ ئاتىلىدۇ): 文~夹杂 كونا تىل بىلەن ھازىرقى تىل ئارىلاشقان (ئەسەر). ⑥ خاتا يازماق ياكى ئوقۇماق: 写~了 خەتنى خاتا يېزىپ قويماق/说~了 خاتا ئوقۇپ قويماق.

[白字] báizì خاتا خەت.

[白族] Báizú بەيزۇ مىللىتى.

百 bǎi ؛ bó يۈز (100). (كۆچمە مەنىدە) كۆپ، ھەممە: ~花齐放，~家争鸣 بارچە گۈللەر تەكشى ئېچىلىش، ھەممە ئېقىملار بەس-بەستە سايراشماق /~战~胜 ھەممە جەڭدە غەلىبە قىلماق؛ غالىب، يېڭىلمەس.

[百分率] bǎifēnlǜ پىرسەنت (%).

[百姓] bǎixìng پۇقرا، ئاددىي خەلق، ئاۋام، بۇدۇن.

佰 bǎi يۈز، '百' نىڭ چوڭ يېزىلىشى.

伯 bǎi 另见 bó [大伯子] dàbǎizi قېيىن ئاغا (ئەرنىڭ ئاكىسى).

柏 bǎi 另见 bó ئارچا.

捭 bǎi ئاچماق، ئاجراتماق؛ ~阖 ئېچىپ ياپماق.

摆 bǎi ① تىزماق، قويماق. (كۆچمە مەنىدە) كۆرسەتمەك، كۆز - كۆز قىلماق: 把东西~整齐 نەرسىلەرنى رەتلىك تىزىپ قويماق / ~阔 سۆلەتۋازلىق قىلماق / ~架子 كىبىر كۆرسەتمەك، گىدىيىۋالماق. [摆布] bǎibù باشقىلارغا بوزەك بولماق، ئىلكىدە بولماق: 受人~~ باشقىلارنىڭ ئىلكىدە بولماق. ② بايان قىلماق، ئوتتۇرىغا قويماق، كۆرسەتمەك: ~事实, 讲道理 پاكىت كۆرسىتىپ، قائىدە سۆزلىمەك. ③ تەۋرەنمەك، پۇلاڭلىماق، لىڭشىماق: ~手 قول پۇلاڭلاتماق / 摇头~尾 باش لىڭشىتىپ، قۇيرۇق پۇلاڭلاتماق / 大摇大~ پۇلاڭلىماق، ئىرغاڭلىماق. [摆渡] bǎidù 1. دەريادىن كىشىلەرنى كېمە بىلەن ئۆتكۈزمەك. 2. كېمە (كېچىك كېمىسى). [摆脱] bǎituō قۇتۇلماق: ~~贫困 نامراتلىقتىن قۇتۇلماق. ④ ماياتنىك، 钟~ سائەت ماياتنىكى. ⑤ ئېتەك، پەش: 下~ پەش، ئېتەك.

败 bài ① يېڭىلمەك، ئۇتتۇرماق؛ مەغلۇپ بولماق، مەغلۇبىيەت: 敌军~了 دۈشمەن ئارمىيىسى يېڭىلدى / 一~涂地 ئېغىر مەغلۇبىيەتكە ئۇچرىماق. ② مەغلۇپ قىلماق، ۋەتۋەردىكىنى چىقارماق: 人民军队大~侵略军 خەلق ئارمىيىسى تاجاۋۇزچى ئارمىيىنىڭ ۋەتۋەردىكىنى چىقىرىۋەتتى. ③ ئوڭۇشسىزلىق، مۇۋەپپەقىيەتسىزلىك، ئىش ئوڭغا تارتماسلىق: ~不馁 ئوڭۇشسىزلىققا ئۇچرىسىمۇ ئىرادىسى بوشاشماسلىق / 失~是成功之母 ئوڭۇشسىزلىق مۇۋەپپەقىيەتنىڭ ئانىسى. ④ بۇزۇلماق، چىرىمەك؛ بۇلغانماق، داغ كەلتۈرمەك: ~血症 قان بۇزۇلۇش كېسەللى / ~坏名誉 ئابروينى تۆكمەك. ⑤ ياندۇرماق، قايتۇرماق، باسماق: ~火 قىزدىتمىنى ياندۇرماق / ~毒 زەھەرنى قايتۇرماق. ⑥ توزۇماق، سو-

لاشماق، تۆكۈلمەك: 花开~了 گۈل توزۇدى / ~兴 كەيپى ئۇچماق، ھەپسىلىسى پىر بولماق.

拜 bài ① بىراۋنى ھۆرمەتلەش يۈزىسىدىن ئېلىپ بارىدىغان ئىشلارنى كۆرسىتىدۇ: ~托 ھاۋالە قىلماق / ~访 زىيارەت قىلماق، ھال-ئەھۋال سورىماق / ~望 يوقلىماق، ھال سوراپ بارماق / ~请 تەكلىپ قىلماق. [礼拜] lǐbài ئىبادەت قىلماق، ناماز ئوقۇماق. (كۆچمە مەنىدە) ئىبادەت كۈنى، جۈمە كۈنى (ھازىر يەكشەنبە كۈنىنى بىلدۈرىدۇ). ② مۇبارەكلىمەك، تەبرىكلىمەك، قۇتلۇقلىماق. ③ نام بەرمەك، ئۇنۋان بەرمەك ياكى مەلۇم مۇناسىۋەت ئورناتماق (ھۆرمەت يۈزىسىدىن): ~将 سانغۇنلۇق ئۇنۋانى بەرمەك / ~把子 ئاكا-ئۇكا بولۇشماق، قېرىنداش بولۇشماق.

稗 bài (~子) كۈرمەك، كۈرمەك ئوت. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) كىچىك، قېرىقچىلىك، ئەرزىمەس: ~史 غەيرىي رەسمىي تارىخ.

韛 bài 〈方〉 كۆرۈك: 风~ شامال ساندۇقى، كۆرۈك / ~拐子 كۆرۈك سېپى.

呗 bài 另见 bei [梵呗] fànbài بۇددىستلار ئايەت ئوقۇغان ئاۋاز.

㗑 bai ياردەمچى سۆز، ‘呗’ (bei) بىلەن ئوخشاش.

BAN

扳 bān ① باسماق، ئەگمەك، قايرىماق: ~枪机 مىلتىق تەپكىسىنى باسماق / ~树枝 شاخنى ئەگمەك. ② تولغىماق، بۇرىماق؛ ئۇتماق: ~回一局 بىر قېتىم ئۇتماق (مۇسابىقىدە).

攽 bān تارقىتىپ بەرمەك، بۆلۈپ بەرمەك.

颁 bān بەرمەك، تارقاتماق، چىقارماق، چۈشۈرمەك: ~布命令 بۇيرۇق چۈشۈرمەك / ~发奖章 مېدال تارقاتماق.

班 bān ① ئۆچىرەت، نۆۋەت، تەرتىپ: 排~ ئۆچىرەتتە تۇرماق. ② سىنىپ، كۇرس: 学习~ كۇرس، ئۆگىنىش

كۇرسى / 机修~ رېمونتچىلىق كۇرسى. ③ ئىش، خىزمەت (مۇقىم ۋاقىت ئىچىدە قىلىنىدىغان): 上~ ئىشقا چىقماق / 下~ ئىشتىن چۈشمەك. ④ نۆۋەت، نۆۋەتلىك: ~车 نۆۋەتچى ئاپتوبۇس / ~机 نۆۋەتچى ئايروپىلان. ⑤ بەن (ئوتدېلېنىيە)، كوللېكتىپ؛ بەن (ئارمىيەدىكى پەيدىن تۆۋەن بىرلىك). ⑥ مىقدار سۆز: 1. كۆپلۈك قوشۇمچىسى -لار / -لەر: 这~年轻人真有力气 بۇ ياشلار ھەقىقەتەن كۈچلۈك ئىكەن. 2. نۆۋەتلىك: 我搭下一~机走 مەن كېيىنكى نۆۋەتلىك ئايروپىلاندا ماڭىمەن. ⑦ يۆتكىمەك: ~师 قوشۇننى قايتۇرۇپ كەلمەك / ~兵 ئەسكەر يۆتكىمەك.

斑 bān ئالا، ئالىبالداق، چىپار، ئالىتاغىل: ~马 زېبرا / ~竹 سەپكۈنلۈك بامبۇك / ~白 ئاق سانجىماق / 脸上有雀~ يۈزدە سەپكۈن بار. [斑斓] bānlán رەڭگارەڭ، ئالىچىپار، ئالىيېشىل.

癍 bān تېرىدىكى داغ چۈشۈش كېسەللىكى.

般 bān ① -دەك، -تەك، -لارچە، -لەرچە: 如此这~ خۇددى مۇشۇنداق / 百~照顾 قولىدىن كېلىشىچە قارىماق (باقماق، خەۋەر ئالماق) / 兄弟~的友谊 قېرىنداشلارچە دوستلۇق. [一般] yībān 1. ئوخشاش: 我们两个人~~高 ئىككىمىزنىڭ ئېگىزلىكى ئوخشاش. 2. ئادەتتىكى، تۇرمۇشتىكى، ئاددىي: ~~的读物 ئادەتتىكى ئوقۇشلۇق / ~~人的意见 ئاددىي كىشىلەرنىڭ پىكىرلىرى، ئادەتتىكىچە كۆز قاراش. ② '搬' بىلەن ئوخشاش.

搬 bān توشۇماق، يۆتكىمەك، قوزغىماق؛ كۆچمەك، كۆچۈرمەك: ~家 ئۆي كۆچمەك / 把这块石头~开 بۇ تاشنى يۆتكىۋېتەيلى.

瘢 bān تاتۇق، يارا ئىزى.

阪 bǎn ① '坂' بىلەن ئوخشاش. ② ئوڭغۇل - دوڭغۇل ھەم ئۆنۈمسىز: ~田 ئۆنۈمسىز ۋە ئوڭغۇل - دوڭ-

ئۆل لېتىز.

坂 bǎn تاغ يانباغرى، يانتۇلۇق، دۆڭ: ～上走丸 يانتۇلۇقتا دومىلىغاندەك.

板 bǎn ① شال، پەن، تاختاي: 铁～ تۆمۈر تاختا / 玻璃～ تاختا ئەينەك / 黑～ دوسكا. ② كۆيىبەر پالىقى. ③ تاكت: 一～三眼 ◇ رەتلىك ئىش قىلماق / 离腔走～ رىتىمدىن ئاداشماق. [板眼] bǎnyǎn تاكت ۋە رىتىم. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) ئىشنىڭ يولى. [快板儿] kuàibǎnr كۆيىبەر. ④ ئۆلۈك، جانسىز؛ قېتىپ قالغان: 表情太～ ئۆلۈك چىراي / ～起面孔 چىرايى تاتارغان ھالدا. ⑤ [老板] lǎobǎn 1. خوجايىن. 2. <旧> چاڭچىلە ئارتىسلىرى.

版 bǎn ① بەن، نابور (باسمىدا خەت، رەسىم شەكىللىرى ئېلىنغان تاختا): 木～书 ياغاچ بەندە بېسىلغان كىتاب / 活字～ خەتلىرى ھەرىكەتچان بەن. (كۆچمە مەنىسىدە) دىبەن (نېگاتىۋ، فوتو رەسىمنىڭ يۇيۇلمىغان پىلىيونكىسى): 修～ نېگاتىۋلى رېتونت قىلماق. ② نەشر نۇسخىسى، نەشر: 第一～ بىرىنچى نەشرى / 再～ قايتا نەشرى. [版权] bǎnquán مەتبۇئات پاتېنتى. [出版] chūbǎn نەشر قىلماق. ③ بەت. ④ قىسما: ～筑 قىسما سالماق. ⑤ نوپۇس، زېمىن. [版图] bǎntú زېمىن، يەر، تېررىتورىيە.

钣 bǎn مېتال تاختا: 铅～ قوغۇشۇن تاختا / 钢～ رېسسور؛ پولات تاختا.

舨 bǎn [舢舨] shānbǎn قېيىق.

办 bàn ① ئىشلىمەك، قىلماق، بېجىرمەك، ئۆتىمەك، ئورۇنلىماق، باشقۇرماق: ～公 خىزمەت قىلماق، ئىشلىمەك / ～事 ئىش بېجىرمەك / 好，就这么～ بولىدۇ، مۇشۇنداق قىلايلى. (كۆچمە مەنىسىدە) جازالىماق؛ چارە كۆرمەك: 首恶者必～，立功者受奖 جىنايەتكە باشلامچىلىق قىلغانلار جازالىنىپ، خىزمەت كۆرسەتكەنلەر مۇكاپاتلىنىدۇ. ② قۇرماق، ئاچماق: 大～民兵师 خەلق ئەسكەر-

لىرى شەيئىلىرىنى كۆپلەپ قۇرماق / 校~工厂 مەكتەپ ئاچقان زاۋۇت. ③ سېتىۋالماق، تەييارلىماق: ~货 مال سېتىۋالماق.

半 bàn ① يېرىم، نىسپىي، تەڭ يېرىم، تېگى: 十个的一~是五个 ئوننىڭ يېرىمى — بەش / ~米布 يېرىم مېتىر رەخت / 一吨~ بىر يېرىم توننا / 分给他一~ ئۇنىڭغا يېرىمىنى بۆلۈپ بەرمەك / ~夜 يېرىم كېچە / ~路上 يېرىم يولدا، ئوتتۇرا يولدا / ~途而废 ئوتتۇرا يولدا تاشلاپ قويماق. ② يېرىم، چالا؛ خىرە، غۇۋا: ~透明 خىرە، بەك سۈزۈك ئەمەس / ~脱产 ئىشلەپچىقىرىشتىن يېرىم ئايرىلغان.

伴 bàn ① ھەمراھ، شېرىك، جورا، ئۈلپەت، دوست، ئاشنا: 找个~儿学习 بىللە ئۆگىنىشكە شېرىك تاپماق. ② جور بولماق، ھەمراھ بولماق: ~游 سەيلىدە ھەمراھ بولماق / ~奏 جور بولۇپ چالماق، تەڭكەش قىلماق (چالغۇ ئەسۋابىنى).

拌 bàn ئارىلاشتۇرماق، ئەلەشتۈرمەك: ~种子 ئۇرۇققا دورا ئارىلاشتۇرماق / ~草喂牛 كالىغا ھەلەپ بەرمەك.

绊 bàn پۇتلىماق، پۇتلاشماق؛ چېدەرلىمەك، چۇشىمەك: ~马索 چېدەر، چۇشەك / 走路不留神被石头~倒了 ماڭغاندا دىققەت قىلماي تاشقا پۇتلىشىپ يىقىلدى.

[羁绊] jībàn ئاسارەت، كىشەن؛ بويۇنتۇرۇق: 不受~~ چەكلىمىگە ئۇچرىماسلىق؛ ئاسارەتكە ئۇچرىماسلىق.

柈 bàn (~子) چوڭ - چوڭ يېرىلغان ئوتۇن.

靽 bàn قوشقۇن.

扮 bàn ياسانماق، قىياپەتىنى ئۆزگەرتمەك: ~老头儿 بوۋايچە ياسانماق / ~演 رولغا چىقماق.

[打扮] dǎbàn 1. گىرىم قىلماق، ياسانماق. 2. كىيىم - كېچەكلىرىنى ۋە باش - كۆزىنى تۈزەشتۈرمەك.

瓣 bàn ① قات؛ بەرگ: 梅花五~ مېيخۇا گۈلىنىڭ بەرگى بەش بولىدۇ. ② تە-

لەم، پارچە، چىش: 儿~豆
پۇرچاقنىڭ پارچىسى / 儿~蒜
سامساق چىشى / 儿~子橘
ئاپېلسىننىڭ تالمىسى.

BANG

邦 bāng ئەل، مەملىكەت، دۆلەت: ~友 دوست دۆلەت / ~盟 ئىتتىپاقداش دۆلەت. [交邦] bāngjiāo دىپلوماتىك مۇناسىۋەت: 立建 ~~ دىپلوماتىك مۇناسىۋەت ئورناتماق.

帮 ① bāng قىلىشىپ بەرمەك، ئىشلىشىپ بەرمەك، ياردەم بەرمەك: 做你~ ساڭا ئىشلىشىپ بېرەي. [忙帮] bāngmáng ياردەم بەرمەك، ياردەملەشمەك: ~~来家大请 كۆپچىلىكنى ياردەمگە چاقىرايلى. [凶帮] bāngxiōng يانتاياق، قولچوماق. [手帮] bāngshou ياردەمچى، ھەمدەم. ② گۇرۇھ، گېزىندە؛ توپ، سولۇق؛ جەمئىيەت، بىرلەشمە: 马人~大 بىر توپ ئەسكەردي كۆچ / 匪~ باندىتلار گۇرۇھى / 红青~ چىڭباڭ ۋە خۇڭباڭ گېزىندىلىرى. ③ يان تەرەپ، باشلىق: 儿~鞋 ئاياغنىڭ باشلىقى / 儿~菜白 بەسەي پوستى.

梆 ① bāng تاك - تاك؛ تاق-تاق، تاقىلداماق. ② تاك-تاك (جىڭ ئۇرىدىغان كالتەك). [子梆] bāngzi 1. تاكتاك (جىڭ ئۇرىدىغان كالتەك). 2. تاك - تاك (ئۇرۇپ چېلىنىدىغان چالغۇ ئەسۋابى). [腔子梆] bāngziqiāng بەڭزى چاڭچىلىسى (تاكتاك بىلەن تەڭكەش قىلىنىدىغان چاڭچىلە).

绑 bǎng باغلىماق، تاڭماق: 起一在~子棍根两把 ئىككى كالتەكنى بىر - بىرىگە تاڭماق.

榜 bǎng رويخەت؛ تاختا، باك: ~红 قىزىل تاختا / ~荣光 شەرەپ تاختىسى. [样榜] bǎngyàng نەمۇنە، ئۈرنەك، ئۈلگە: 们我是锋雷 学习的 ~ ~ لېي فېڭ — بىزنىڭ ئۆگىنىش ئۈلگىمىز.

Páng · Pāng 见另 bǎng 膀 مۈرە، دولا، يەلكە؛ بىلەك: ~两的他 劲有真 ئۇنىڭ ئىككى بىلىكى ھەقىقەتەن

ئۇيغۇر كىتاب تورى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

كۈچلۈك ئىكەن.

蚌 bàng 另见 Bèng سەدەپ قۇلۇلىسى.

棒 bàng ① تاياق، كالتەك، سويلا. [棒子] bàngzi 1. كالتەك. 2. كۆكباش قوناق. ② 〈方〉 كۈچلۈك، قاۋۇل، قالتىس: 这小伙子真~ بۇ يىگىت نېمىدېگەن قاۋۇل / 画得~ قالتىس سىزىلىپتۇ.

傍 bàng ① يانداش، يانداشماق: 依山~水 بىر يېقى تاغقا تۇتاش، بىر يېقى سۇغا يانداش. ② يېقىن، يېقىنلاشماق (كۆپىنچە ۋاقىتنى كۆرسىتىدۇ): ~亮 تاڭغا يېقىن / ~晚 كەچقۇرۇن.

谤 bàng تۆھمەت قىلماق، يالاچاپلىماق، قاراچاپلىماق.

蒡 bàng [牛蒡] niú bàng قېرىقىز (ئۆسۈملۈك).

搒 bàng 另见 péng كېمە ھەيدىمەك. پالاق ئۇرماق.

磅 bàng 另见 páng ① قاداق (ئېغىرلىق ئۆلچىمى، 453.6 گرامغا تەڭ). ② گىر، تارازا.

镑 bàng فوند ستېرلىنگ.

稖 bàng 〈方〉 (稖头) كۆممىقوناق.

BAO

包 bāo ① ئورىماق، يۆگىمەك، قاپلىماق، تۈگمەك: 把书~起来 كىتابنى تاشلاپ (قاپلاپ) قوي. ② ئورام، تېگمەق، بولاق: 茶叶~儿 بولانغان چاي / 行李~ تېگلغان يۈك - تاق. [包裹] bāoguǒ 1. تاڭماق: 把伤口~起来 ياردىنى تېگىپ قوي. 2. خالتا، پوسۇلكا. ③ سومكا، بوغچا: 书~ سومكا / 皮~ خۇرۇم سومكا. ④ مانتا: 糖~子 شېكەر مانتىسى / 肉~儿 گۆش مانتا. ⑤ ھۆررەك، ئىششىق: 腿上起个大~ پۇتىغا بىر ھۆررەك چىقىپتۇ. ⑥ ئۆز ئىچىگە ئالماق: 无所不~ ھەممىنى ئۆز ئىچىگە ئالماق / 这几条都~括在第一项里 بۇ بىر قانچە تارماقلارنى بىرىنچى ماددا ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. [包涵] bāohán كەچۈرمەك، ئەپۇ قىلماق. ⑦ كۆتۈرىگە ئالماق، ھۆددىگە ئالماق: ~销 سېتىپ

بېرىشىنى ھۆددە قىلماق / ~教 ئوقۇتۇشنى كۆتۈرىگە ئالماق. [包办] bāobàn ھۆددە قىلماق، ئۆز ئۈستىگە ئالماق؛ چات كىرىۋالماق. ⑧ كېپىللىككە ئالماق، كېپىل بولماق: ~在我身上 بۇنىڭغا مەن كېپىل / ~他完成任务 ئۇنىڭ ۋەزىپىنى ئورۇنلىشىغا كېپىللىك قىلىمەن. ⑨ ئالدىن بېكىتمەك، مەخسۇس بېكىتىلگەن: ~饭 ئالدىن پۇل تۆلەپ بېكىتىپ قويۇلغان تاماق / ~场 مەخسۇس مەيدان.

苞 bāo ① گۈل كاسىسى، گۈل قاچىسى: 含~未放 تېخى ئېچىلمىغان. ② بولۇق - باراقسان: 竹~松茂 بولۇق - باراقسان بامبۇكلار ۋە قارىغايلار.

孢 bāo سپورا.

胞 bāo ① ئەش، بالا ھەمراھى. [细胞] xìbāo ھۈجەيرە. ② قېرىنداش، بىر ئاتا - بىر ئانىنىڭ بالىلىرى: ~兄 بىر تۇغقان ئاكا / ~妹 ئۆز سىڭلىسى / ~叔 كىچىك دادا (دادىسىنىڭ ئۆز ئىنىسى). [同胞] tóngbāo 1. بىر تۇغقان قېرىنداش. 2. ۋەتەنداشلار، يۇرتداشلار.

炮 bāo 另见 páo · pào ① نەرسىلەرنى مەلۇم ئەسۋابنىڭ ئۈستىگە قويۇپ قورۇتماق؛ 把湿衣服搁在热炕上~干 ھۆل كىيىمنى ئىسسىق كاڭدا قورۇتماق. ② قورۇماق: ~羊肉 قوي گۆشى قورۇماق.

龅 bāo (~牙) دېڭگىلەك چىش.

剥 bāo 另见 bō سويماق، ئاقلىماق: ~花生 خاسىڭ ئاقلىماق / ~皮 تېرىسىنى سويماق.

煲 bāo 〈方〉 ① چوڭقۇر قازان: 沙~ قۇم قازان / 瓦~ ساپال قازان / 铜~ مىس قازان. ② قايناتماق: ~粥 ئۆماچ ئەتمەك / ~饭 تاماق پىشۇرماق.

褒 bāo مەدھىيىلىمەك، ماختىماق، كۆككە كۆتۈرمەك.

雹 báo مۆلدۈر، تۆلا.

薄 báo 另见 bó · bò ① نېپىز، يۇپقا: ~饼 كاكچا نان، قوتۇرماچ / ~片 نېپىز، ياپراق-

ئۇيغۇر كىتاب تورى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

چە / ~纸 نىپىز قەغەز / 这块布太~ بۇ رەخت بەك يۇپقا ئىكەن. ② سۇس، سوغۇق (مۇئامىلىدە). ③ كۈچسىز، بوش (تەم ياكى پۇراق): 酒味很~ بۇ هاراق ناهايىتى بوش (كۈچسىز) ئىكەن. ④ ئۈنۈمسىز، كۈچسىز: 土地~ ئۈنۈمسىز يەر.

饱 bǎo قانماق، تويماق. (كۆچمە مەنىدە) تولماق، توشماق، تولۇق: ~学 بىلىملىك، بىلىمگە توشقان / ~经风霜 بېشىدىن كۆپ ئىسسىق-سوغۇق ئۆتكۈزمەك؛ كەچۈرمىشلىرى كۆپ.

[饱满] bǎomǎn تولۇپ تاشقان، جۇشقۇن، كۆتۈرەڭگۈ؛ توق، دانىلىق: 精神~~ روھى كۆتۈرەڭگۈ / 谷粒长得很~~ زىرائەتنىڭ دېنى ناهايىتى توق.

[饱和] bǎohé تويۇنماق. (كۆچمە مەنىدە) چېكىگە يەتمەك.

宝 bǎo ① ئەتىۋارلىق، ئېسىل، باھالىق: ~刀 شەمشەر، زۇلپىقار / ~石 گۆھەر، ياقۇت / ~地 گۆدەر زېمىن. ② قىممەتلىك، قىممەتباھا، بايلىق، تەۋەررۈك؛ 珠~ جاۋاھىرات، گۆھەر-ياقۇت ۋە ئۈنچە-مەرۋايىتلار / 国~ دۆلەت بايلىقى؛ دۆلەتنىڭ تەۋەررۈكى / 粮食是~中之~ ئاشلىق گۆھەرنىڭ گۆھىرى.

[宝贝] bǎobèi 1. ئېسىل نەرسە، گۆھەر. 2. (~~儿) پاقىلىنىم، قوزام، ساقام.

[元宝] yuánbǎo يامبۇ.

保 bǎo ① ساقلىماق، قوغدىماق، ئاسرىماق: ~家卫国 ئەل-يۇرتنى قوغدىماق؛ يۇرت ۋە ۋەتەننى قوغدىماق / ~健 ساقلىقنى ساقلىماق.

[保障] bǎozhàng 1. قوغدىماق، ھىمايە قىلماق: 婚姻法~ ~了男女双方和下一代儿女的利益 نىكاھ قانۇنى ئەر-خوتۇن ۋە پەرزەنتلەرنىڭ مەنپەئەتىنى قوغدايدۇ. 2. كاپالەت: 强大的中国人民解放军是祖国安全的~ ~ قۇدرەتلىك جۇڭگو خەلق ئازادلىق ئارمىيىسى ۋەتەن ئامانلىقىنىڭ كاپالىتى.

[保持] bǎochí ساقلىماق.

داۋام قىلدۇرماق، تۇتۇپ
تۇرماق؛ 风作的斗命苦艰~~
چاپاغا چىداپ كۈرەش قىـ
لىش ئىستىلىنى داۋام قىلـ
دۇرماق. bǎoshǒu [守保]
1. ساقلىماق، تۇتۇپ تۇرماق:
密机~~ مەخپىيەتلىكنى
ساقلىماق. 2. مۇتەئەسسىپـ
لىك. كونسېرۋاتىپلىق: 破打
想思~~ مۇتەئەسسىپلىك
ئىدىيىسىدىن بۆسۈپ چىقـ
ماق. bǎoyù [育保] تەربىيىـ
لىمەك، ئۆستۈرمەك. ② مەسـ
ئۇل بولماق، جاۋابكار
بولماق؛ كاپالەت بەر-
مەك، تەمىن ئەتمەك: 荐~
تونۇشتۇرماق، كۆرسەتمەك /
好得做定一他 ~ 敢我 مەن
ئۇنىڭ چوقۇم ياخشى ئىشلەپ
كېتەلىشىگە كاپالەت بېرەلـ
ەيمەن. bǎoxiǎn[险保] 1. سۇ-
غۇرتا. 2. ئىشەنچلىك؛
سۆزسىز؛ ھۆددە قىلماق:
错会不~~做样这 مۇشۇنداق
قىلغاندا ئىشەنچلىك بولىدۇ.
bǎozhèng [证保] كاپالەت
بەرمەك، ۋەدە بەرمەك؛ كاپا-
لەت: 务任成完~~ ۋەزىپىنى
ئورۇنداشقا كاپالەت بەرمەك.
⑧ باۋ (كونا جەمئىيەتتە
ئاھالە روياختىنى باشقۇ-
رۇش تۈزۈمى؛ يۈز بېشىلىق
تۈزۈمى).

Bǎo·ān [安保] بوئان مىلـ
لىتى.

① Pù·bǔ见另bǎo 堡 ئىسـ
تىھكام. قورغان، قەلئە:
~ 头桥 كۆۋرۈك ئىستىھكامى.
bǎolěi[垒堡] ئىستىھكام، قور-
غان: ~~的固坚最人敌下打
دۈشمەننىڭ ئەڭ مۇستەھكەم
قورغىنىنى ئالماق. (ئوخشـ
ىتىش مەنىسىدە) قىيىن ئۆتـ
كەل؛ ۋۇجۇدقا چىقىرىش قىـ
يىن بولغان ئىش: ~~ 学科
ئىلىم - پەننىڭ قىيىن ئۆتـ
كىلى. ② كىچىك شەھەر؛
ھىسار.

① bǎo 葆 بولۇق ئۆسمەك
(ئوت - چۆپ). ② ساقلىـ
ماق، داۋام قىلدۇرماق.

527 bǎo 褓 - بەتتىكى
‘褓襁’ (qiǎngbǎo)، غا قاراڭ.

① bǎo 鸨 دوغداق. ② پاھىـ
شىخانا خوجايىنى (ئايال):

老~ سولامچى.

报 bào ① ئۇقتۇرماق، مەلۇم قىلماق، خەۋەر قىلماق: ~捷 غەلىبە خەۋىرىنى يەتكۈزمەك / ~信 خەۋەر يەتكۈزمەك؛ خەۋەردار قىلماق. [报告] bàogào دوكلات، مەلۇمات؛ دوكلات بەرمەك. ② خەۋەر ۋە گەپ-سۆزلەرنى يەتكۈزىدىغان خەت-چەك ياكى سىگناللار: 电~ تېلېگرامما / 情~ ئاخبارات / 警~ تېرېۋوگا، ۋەھىمە، سىگنال. ③ گېزىت-ژۇرنال: 人民日~ خەلق گېزىتى / 新华月~ شىنخۇا ئايلىق ژۇرنىلى / 画~ رەسىملىك ژۇرنال / 黑板~ قارا تاختاي گېزىتى. ④ جاۋاب، جاۋابەن: ~恩 ياخشىلىققا ياخشىلىق بىلەن جاۋاب قىلماق، ۋاپاغا ۋاپا قىلماق / ~仇 ئىنتىقام ئالماق، ئۆچ ئالماق. [报复] bàofù ئەنت ئالماق، ئۆچ ئالماق. [报酬] bàochou 1. ھەق؛ ئىش ھەققى. 2. مىننەتدارلىق بىلدۈرمەك.

刨 bào 另见 páo ① رەندە. [刨床] bàochuáng رەندىلەش ستانوكى. ② رەندىلىمەك؛ ~得不光 سىلىق رەندىلەنمەسلىك / ~平 تەكشى رەندىلىمەك.

抱 bào ① قۇچاقلىماق، كۆتۈرمەك: ~着孩子 بالا كۆتۈرمەك؛ بالىنى قۇچاقلىماق / ~着膝盖坐着 تىزىنى قۇچاقلاپ ئولتۇرماق. (كۆچمە مەنىدە) ئورىماق، قورشىماق: 山环水~ تاغ ۋە دەريالار ئوراپ تۇرماق. [抱负] bàofù غايە، ئارزۇ، ئارمان، ئىرادە: 做有志气有~~的革命青年 ئىرادىلىك، غايىلىك ئىنقىلابىي ياشلاردىن بولايلى. [合抱] hébào قۇچاق؛ قۇچاق يەتمەيدىغان. ② كۆڭلىگە پۈكمەك، قەلبىدە ئويلىماق؛ بىرەر قاراشتا بولماق: ~不平 ناھەقچىلىكنى كۆرگەندە چىداپ تۇرالماسلىق / ~歉 خىجىل بولماق / ~着必胜的决心 جەزمەن غەلىبە قىلىش ئىرادىسىدە بولماق. ③ باستۇرماق؛ چىقارماق: ~窝 تۇخۇم باس-

تۇرماق / ~小鸡 چۈجە چىقارماق.

鲍 bào (~鱼) 1. تۇزلانغان بېلىق. 2. سەدەپ.

趵 bào سەكرىمەك: ~突泉 باۋتۇ بۇلىقى (شەندۇڭدا).

豹 bào يىلپىز؛ قاپلان.

暴 bào ① شىددەتلىك، دەھشەتلىك؛ قاتتىق، ئېغىر: ~风雨 دەھشەتلىك بوران - چاپقۇن / ~病 تاسادىپىي ئېغىر كېسەل. [暴动] bàodòng قوزغىلاڭ؛ ئىسيان. ② چۇس، تېرىككەك، قىزىق قان: 这人脾气真~ بۇ ئادەم راسا تېرىككەك ئىكەن. ③ ياۋۇز، ۋەھشىي، قەبىھ، رەھىمسىز: ~行 زوراۋانلىق، ۋەھشىيلىك، قەبىھلىك / ~徒 ياۋۇز، كاللا كېسەر / ~虐的行为 ۋەھشىيانە قىلمىش. ④ ئاياغ ئاستى قىلماق، بۇزماق، خاراب قىلماق: 自~自弃 ئۆزىنى ئۆزى خاراب قىلماق. [暴露] bàolù ئاشكارا بولماق، ئېچىلىپ قالماق: ~目标 نىشان ئاشكارىلىنىپ قالماق.

瀑 bào 另见 pù ① قارا يامغۇر، قاتتىق يامغۇر. ② (瀑河) باۋخې دەرياسى (خېبېيدا).

曝 bào 另见 pù [曝光] àoguāng ئېكسپوزىتسىيە.

爆 bào پارتلىماق، يېرىلماق، ئېتىلماق، چاچرىماق: 豆荚熟得都~了 جاگدۇ پىشىپ يېرىلىپ كېتىپتۇ. [爆发] bàofā پارتلىماق. ئېتىلماق: 火山~ يانار تاغ پارتلىماق. [爆竹] bàozhú پوجاڭزا.

BEI

陂 bēi 另见 pō ① كۆلچەك: ~塘 كۆلچەك / ~池 كۆلچەك. ② كۆلچەكنىڭ قىرغىقى. ③ تاغ باغرى، يانباغىر.

杯 bēi پىيالە، سىركايە؛ ئىستاكان، رومكا، قەدەھ، جام؛ كۇرۇشكا: ~酒 رومكا / 玻璃~ ئىستاكان / ~水车薪 بىر پىيالە سۇ بىلەن بىر دۆۋە ئوتۇننىڭ ئوتىنى ئۆچۈرگىلى بولمايدۇ. (كىچىك

مەنىدە) جانغا ئەسقاتماسلىق، دال بولالماسلىق.

卑 bēi تۆۋەن، ئوي، پەس: 地势~湿 يەر تۈزۈلۈشى ئويمان ۋە نەم / 自~感 ئۆزىنى پەس كۆرمەك، ئۆزىنى تۆۋەن چاغلىماق. (كۆچمە مەنىدە) رەزىل، پەسكەش، ئەپلاس، شەرمەندە: ~鄙无耻 ئەپلاس، شەرمەندە.

庳 bēi يەنە bì ① پەس، ئويمان، تۆۋەن: 堕高堙~ دۆڭنى چېپىپ ئويماننى تىندۇرماق. ② پاكار.

椑 bēi [椑柿] bēishì <古> ياۋا ھالۋابىدىت.

碑 bēi خاتىرە تاش، سىنتاش، مۇنار، ئابىدە: 人民英雄纪念~ خەلق قەھرىمانلىرى خاتىرە مۇنارى / 里程~ مۇساپە كۆرسەتكۈچى تاش / 有口皆~ (ئوخشىتىش مەنىسىدە) ھەممە كىشى بىر ئېغىزدىن ماختىماق، كۆپچىلىك مەدھىيىلىمەك.

背 bēi 见 bèi يۈدۈمەك، مۈرىسىگە ئالماق، ھاپاش قىلماق، ئېسىۋالماق: 把小孩儿~起来 بالىنى ھاپاش قىلماق / ~包袱 بوغچا ئېسىۋالماق / ~枪 مىلتىق ئېسىۋالماق.

悲 bēi ① ھەسرەت، قايغۇ، ھەسرەت چەكمەك، قايغۇلانماق: ~喜交集 ھەم ھەسرەت، ھەم خۇشاللىق، قايغۇ بىلەن شادلىق ئارىلاشقان. ② ئېچىنماق، ئېچىنارلىق، ئېچىنىشلىق.

北 běi ① شىمال، شىمالىي: 由南往~ جەنۇبتىن شىمالغا / ~门 شىمالىي دەرۋازا، شىمالىي قوۋۇق. ② مەغلۇپ بولماق، يېڭىلمەك: 三战三~ ئۈچ قېتىملىق جەڭدە مەغلۇپ بولماق / 追奔逐~ يېڭىلگەن دۈشمەنگە قوغلاپ زەربە بەرمەك.

贝 bèi ① سەدەپ قۇلۇلىسى. ② <古> سەدەپ ئاقچا.

狈 bèi چىلبۆرە: 狼~ (كۆچمە مەنىدە) بىرلىشىپ ئەسكىلىك قىلماق.

钡 bèi بارىي (Ba)

背 bèi 见 bēi ① دۈمبە.

bèidì [背地] bèihòu [背后]

ئارقىسىدىن، كەينىدىن، ئاستىرتىن: 不要当面不说，~~乱说 ئالدىدا گەپ قىلماي، ئارقىسىدىن قالايمىقان سۆزلەشكە بولمايدۇ؛ غەيۋەت قىلماي، ئالدىدا دېيىش كېرەك.

[背景] bèijǐng 1. دېكوراتسىيە. 2. مەنزىرە، كۆرۈنۈش؛ تەگ، ئاساس. 3. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) مۇھىت، شارائىت، ئارقا كۆرۈنۈش: 政治~~ سىياسىي شارائىت، سىياسىي ئارقا كۆرۈنۈش / 历史~~ تارىخىي ئارقا كۆرۈنۈش.

[背心] bèixīn جىلىتكە؛ مايكا.

② ئارقا، كەين؛ قىر؛ دۈمبە: ~面 ئارقا تەرەپ / ~手 قولىنىڭ كەينى / ~刀 پىچاقنىڭ قىرى. ③ ئارقىسىنى قىلماق، كەينىنى قىلماق: ~水作战 سۇغا كەينىنى قىلىپ تۇرۇپ جەڭ قىلماق. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) ھايات - ماماتلىق جەڭ قىلماق، جاننى ئالاقانغا ئېلىپ قويۇپ ئېلىشماق / ~光 ئەكسىچە؛ يورۇقتى چۈشمەسلىك / ~灯 چىراغقا كەينىنى قىلىپ تۇرۇپ. (كۆچمە مەنىدە) 1. قارىمۇ قارشى تەرەپكە قاراپ؛ ~道而驰 قارىمۇ قارشى يۆنىلىشكە ماڭماق، زىت يول تۇتماق / ~地性 يەردىن قېچىش خۇسۇسىيىتى؛ گېئوتروپىزم. 2. يوشۇرماق، بىلدۈرمەسلىك: ~着他说话 ئۇنىڭغا ئۇقتۇرماي گەپ قىلماق، گەپنى ئۇنىڭدىن يوشۇرماق. 3. ئايرىلماق، جۇدا بولماق: 离乡~井 يۇرتىدىن جۇدا بولماق؛ سەرسان بولۇپ چىقىپ كەتمەك. ④ يادقا ئوقۇماق، يادلىماق: ~诵 يادقا ئوقۇماق / ~书 كىتاب يادلىماق. ⑤ خىلاپلىق قىلماق، يۈز ئۆرۈمەك: ~约 كېلىشىمگە خىلاپلىق قىلماق / ~信弃义 ۋەدىگە ۋاپا قىلماسلىق، لەۋزىدە تۇرماسلىق.

[背叛] bèipàn ئاسىيلىق قىلماق، يۈز ئۆرۈمەك. ⑥ ئىش ئوڭغا تارتماسلىق، بەختەلەيلىك؛

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى

~时 نەس باسماق، ۋاقىت ئۆتۈپ كېتىپ قالماق. ⑦ خىلۋەت، چەت، ياقا؛ كاساتچىلىق: 这条胡同太~ بۇ تار كوچا بەك خىلۋەت ئىكەن/ ~月 كاساتچىلىق بولغان ئاي (تىجارەت ئاقمىغان ئاي). ⑧ ئېغىر، ئاڭلىماس: 耳朵有点~ قۇلىقى ئېغىرراق.

褙 bèi سىراجىلىماق، قاتۇرماق (لاتا ياكى قەغەزنى).

孛 bèi 〈古〉 قۇيرۇقلۇق يۇلتۇز، كومېتا.

悖 bèi قارىمۇ قارشى، زىت، خىلاپ: 并行不~ ماسلاشتۇرۇپ ئېلىپ بارماق؛ بىر - بىرىگە زىت كەلتۈرمەي ئېلىپ بارماق.

备 bèi ① ئىگە بولماق، ھازىرلىماق، ھازىرلانماق؛ 求全责~ مۇكەممەل بولۇشنى تەلەپ قىلماق؛ ھەممە نەرسە ھازىرلىنىشنى تەلەپ قىلماق / 爱护~至 ھەممە تەرەپتىن ئاسرىماق / 德才兼~ ھەم ئەخلاقلىق، ھەم قابىلىيەتلىك؛ كامالەتكە يەتكەن. ② تەييارلىق، تەييارلىماق؛ ~战، ~荒، 为人民 خەلق مەنپەئەتى ئۈچۈن ئۇرۇشقا ۋە قەھەتچىلىككە تەييارلىق كۆرۈپ قويماق / ~课 دەرس تەييارلىماق / 准~ تەييارلىق؛ تەييارلانماق / 有~无患 تەييارلىق بار يەردە بالا-قازا يوق. [备案] bèi·àn ئەنگە ئالدۇرماق، مەلۇم قىلىپ قويماق. ③ ئەسۋاب-ئۈسكۈنە، قورال - ياراغ؛ قوراللانماق، ھازىرلىق: 装~ قوراللانماق، قوراللاندۇرماق؛ قورال - ياراغ / 军~ ھەربىي ھازىرلىق، ھەربىي قورال - ياراغ تەييارلىقى.

糒 bèi ئاگېپەن.

惫 bèi قاتتىق چارچىماق، چارچاپ ھالىدىن كەتمەك.

倍 bèi ① ھەسسە: 二的五~是十 ئىككىنىڭ بەش ھەسسىسى ئون بولىدۇ. ② ھەسسىلەپ، ھەسسىلىمەك: 精神百~ روھى ھەسسىلەپ ئاشماق، روھى تولۇپ تاشماق / 事半功~ ھەسسىلەپ كۈچ چىقارسىمۇ ئىشى ئىزدا

يېرىم ئۇرماق؛ بەددىلى كۆپ، نەتىجىسى ئاز.

焙 bèi قاقلىماق، قۇرۇتماق (ئوت بىلەن)؛ ~干研成细末 قۇرۇتۇپ، ئېزىپ تالقانلىماق.

蓓 bèi [蓓蕾] bèilěi غۇنچە.

被 bèi ① يوتقان: 棉~ يوتقان / 夹~ ئېچىز يوتقان. ② يابماق، يېپىنماق. ③ تەرىپىدىن: 工人~资本家剥削 ئىشچىلار كاپىتالىستلار تەرىپىدىن ئېكسپىلاتاتسىيە قىلىندى / ~大家尊重 كۆپچىلىك تەرىپىدىن ھۆرمەت قىلىنماق. ④ پېئىلنىڭ ئالدىغا ئۇلىنىپ كېلىپ ئۆزلۈك دەرىجىنى بىلدۈرىدۇ: ~压迫 ئېزىلمەك / ~批评 تەنقىدلەنمەك. 〈古〉 يەنە ‘披’ (pī) بىلەن ئوخشاش.

鞁 bèi ① هارۋا جابدۇقى، بوغما - جاۋەن. ‘鞴’ بىلەن ئوخشاش.

琲 bèi تىزىق ئۈنچە.

辈 bèi ① ئۇرۇق، ئەۋلاد، بوغۇن، نەسىل، پۇشت، ئەجداد؛ 革命前~ ئىنقىلابنىڭ پېشىۋالىرى؛ ئىنقىلابىي ئەجدادلار / 长~ ئەجداد، ئالدىنقى بوغۇن / 晚~ ئەۋلاد، كېيىنكى بوغۇن. [辈子] bèizi ئۆمۈر، ھايات: 活了半~~了 يېرىم ئۆمۈر ياشىدى. ② كۆپلۈكنى بىلدۈرىدۇ: 无能之~ ئىقتىدارسىزلار، لاياقەتسىزلەر / 彼~ ئۇلار؛ سىلەر / 我~ بىز.

鞴 bèi توقۇماق، ئىگەرلىمەك: ~马 ئات توقۇماق، ئاتنى ئىگەرلىمەك.

鐾 bèi كاپلىماق، بىلىمەك: ~刀 ئۇستىرا كاپلىماق / ~刀布 كاپلىغۇچ.

呗 bei 另见 bài 〈方〉 ياردەمچى سۆز: 1. ئىشنىڭ چۈشىنىشلىك ئىكەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ: 这就行了~ مانا، بولدى ئەمەسمۇ؛ ئەمدىغۇ بولغاندۇ. 2. ئىلاجسىزلىقتىن ماقۇل كۆرگەنلىك ياكى قول قويغانلىقنى بىلدۈرىدۇ: 好~ بوپتۇ؛ مەيلىڭ / 你去~ بارىۋەرگىن.

臂 bei 另见 bì 211-بەتتىكى

ئۇيغۇر كىتاب تورپېكىتى www.uyghurkitap.com ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

'胳臂' (gēbei) غا قارالا.

BEN

奔 bēn 另见 bèn يۈگۈرمەك، چاپماق: 狂~ ئالدى- كەينىگە قارىماي يۈگۈرمەك / ~驰 چېپىپ يۈرمەك، ئۈچقاندەك يۈگۈرمەك / 东~西跑 تەرەپ تەرەپكە يۈگۈرمەك، پۇتى تايغان يەرلەردە يۈرمەك. [奔波] bēnbō ئالدىرىماق، پايپېتەك بولماق.

锛 bēn ① (~子) چوت، بېگەن. ② (بېگەن ياكى شۇنىڭغا ئوخشايدىغان نەرسىلەر بىلەن) چاپماق: ~木头 ياغاچ چاپماق (بېگەندە) / 用镐~地 جوتۇ بىلەن يەر چانىماق.

贲 bēn 另见 bì [虎贲] hǔbēn <古> باتۇر.

本 běn ① يىلتىز: 无~之木 يىلتىزسىز دەرەخ / 木~水源 دەرەخنىڭ يىلتىزى، سۇنىڭ مەنبەسى. (كۆچمە مەنىدە) مەنبە؛ ئەسلى. ئاساس: 翻身不忘~ قەد كۆتۈرگەندە ئەسلىنى ئۇنتۇماسلىق.

[本末] běnmò باش- ئاياغ، باشتىن- ئاخىر، پۈتۈن جەريان: 不知~~ باش- ئايىغىنى بىلمەسلىك / 纪事~~ تەزكىرەئىي تەپسىلات (تارىخ كىتابلىرىنىڭ بىر خىل ژانىرى). [根本] gēnběn 1. تۈپ، ئاساس؛ (كۆچمە مەنىدە) تەلتۆكۈس: ~~解决 تەلتۆكۈس ھەل قىلماق. 2. ماھىيەتتە؛ پەقەت: ~~不同 پەقەت ئوخشىماسلىق. [基本] jīběn ئاساسىي؛ ئاساس؛ ئاساسىي جەھەتتىن: ~~建设 ئاساسىي قۇرۇلۇش / ~~上已经得到胜利 ئاساسەن غەلىبە قىلىندى. ② غول (ئوت- چۆپ ۋە دەرەخلەرنىڭ): 草~植物 سامان غوللۇق ئۆسۈملۈكلەر / 木~植物 ياغاچ غوللۇق ئۆسۈملۈكلەر. ③ مەركىزىي، ئاساسىي، باش، مۇھىم: 校~部 مەكتەپ باشقارمىسى. ④ ئەسلىدىن، ئەزەلدىن؛ ئەسلى، ئۆز: ~意 ئەسلى ئوي، ئەسلى مەقسەت؛ مۇددىئا / 这本书~来是我的，后来送

给他了 بۇ كىتاب ئەسلىدە مېنىڭ ئىدى، كېيىن ئۇنىڭغا بېرىۋەتكەن. ⑤ بۇ، مۇشۇ، مەزكۇر؛ ئۆز؛ ئۆزىگە تەۋە-لىك: ~国 مەملىكىتىمىز/ ~厂 زاۋۇتىمىز. [本位] běnwèi 1. ئۆز: 做好~~工作 ئۆز خىزمىتىنى ياخشى ئىشلىمەك. 2. پۇل بىرلىكى: ~~货币 ئاساسىي پۇل؛ بىرلىك قىلىنىدىغان پۇل. ⑥ هازىرقى، بۈگۈنكى؛ مۇشۇ، بۇ: ~年 بۇ يىل /~月 مۇشۇ ئاي. ⑦ دەسمايە، دىر: 老~儿 كونا دەسمايە /够~儿 ئىز پۇلى چىقماق، دىرى چىقماق. ⑧ ئاساسەن، بىنائەن، بويىچە: 有所~ ئاساسى بار/ ~着上级的指示去做 يۇقىرىنىڭ يوليورۇقىغا ئاساسەن ئىشلىمەك. ⑨ دەپتەر، خاتىرە: 日记~ كۈندىلىك خاتىرە /笔记~ خاتىرە دەپتەر. ⑩ نۇسخا، كىتاب: 刻~ ئويما مەتبەئەدە بېسىلغان نۇسخا /稿~ كۆپىيە نۇسخىسى؛ ئورىگىنال /剧~儿 سەھنە كىتابى. ⑪ مىقدار سۆز: 一~书 بىر كىتاب.

苯 běn بېنزول C_6H_6.

畚 běn شازا، بوچا (ئەخلەت ئالىدىغان).

夯 bèn 另见 hāng '笨' بىلەن ئوخشاش.

坌 bèn ① چاڭ - توزان. ② يىغىلماق، توپلانماق.

奔 bèn 另见 bēn ① بارماق، ماڭماق، ئاتلانماق، ئىنتىلمەك: 党指向哪里，就~向哪里 پارتىيە قەيەرنى كۆرسەتسە، شۇ يەرگە ئاتلانماق. ② چاپماق، پايپاسلىماق، قاتىرماق: ~材料 ماتېرىيال ئۈچۈن چاپماق /~命 جان كۆيدۈرمەك، پايپاسلاپ يۈگۈرمەك.

笨 bèn ① دۆت، ئەقىلسىز. ② كالۋا، كالانپاي، پەمسىز: 嘴~ تىلى كالۋا، گەپ قىلالمايدىغان /~手~脚 كالانپاي، بىچەلە. ③ ئېغىر، كېلەڭسىز، قوپال: 箱子太~ ساندۇق بەك كېلەڭسىز /~活 ئېغىر ئەمگەك.

BENG

伻 bēng 〈古〉 ئەلچى، يالۋاچ.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

祊 bēng ① نەزىر - چىراغ، نەزىر - چىراغ ئۆتكۈزۈلىدىغان جاي (ئىبادەتخانا ئىچىدىكى).

崩 bēng ① غۇلاپ چۈشمەك، ئۆرۈلۈپ چۈشمەك: 裂地~山 تاغ غۇلاپ، يەر يېرىلماق؛ تاغلار ئۆرۈلۈپ، يەر يېرىلماق. bēngkuì [溃崩] يېرىلماق. بىتچىت بولماق، گۇمران بولماق، ھالاك بولماق: 军敌~~ دۈشمەن ئارمىيىسى گۇمران بولدى. ② ئېتىلماق، يېرىلماق: 了~吹球气把 شارنى پۈۋلەپ ئېتىۋەتتى. ③ تېگىپ كەتمەك، زەخىملەندۈرمەك: 手了~竹爆放 پوجاڭزا پارتلاپ قولىنى زەخىملەندۈرۈۋاپتۇ. ④ خۇن كېسىلى، ماتكىدىن قان كېتىش كېسىلى. ⑤ 〈古〉 (پادىشاھلار) ۋاپات بولماق.

嘣 bēng گۇمبۇر، دۇپ - دۇپ، گۈلدۈر، پاك - پۇك.

绷 bēng 见另 běng ① تارتىشماق، چىڭ كېلىپ قالماق: 上身在~紧服衣 كىيىم بەدەنگە چىڭ كېلىپ قالماق / ~ 子绳紧 ئارغامچىنى چىڭ تارتماق. bēngdài [带绷] داكا، بىنت. bēngzi [子绷] كەرگە. ② كۆك سالماق، تەپچىپ تىكمەك، ئىلىپ - ئىلىپ قويماق: 头被~ يوتقاننىڭ باش تەرىپىگە كۆك سالماق.

甭 béng 〈方〉 ھاجەتسىز. كېرەكسىز: 说~你 سەن گەپ قىلما؛ گەپ قىلمىشىڭ ھاجەتسىز / ~ 他记惦 ئۇنىڭدىن ئەنسىرەش ھاجەتسىز.

绷 běng 见另 bēng ① چىرايىنى تۈرمەك: 脸个着~ چىرايىنى تۈرمەك. ② زورغا چىدىماق، كۈچەنمەك؛ تىرىشىپ - تىرمىشىپ: 了笑住不~他 ئۇ چىدىيالماي كۈلۈۋەتتى.

琫 běng 〈古〉 قىلىچ غىلىپىنىڭ ئۇستىدىكى بېزەك.

泵 bèng پومپا، ناسوس.

迸 bèng چاچرىماق، ئېتىلىپ چىقماق: ~乱儿星火 ئۇچقۇنلار قالايمىقان چاچرىماق؛ ئوت ئۇچقۇنلىرى ھەر تەرەپكە چاچرىماق.

蚌 bàng 另见 bàng [蚌埠] Bàngbù بېڭبۇ شەھىرى (ئەنخۇيدا).

镚 bèng يارماق، پۇل: 金~子 تىللا / 钢~儿 تۆمۈر.

蹦 bèng سەكرىمەك، تاقىلدىماق: 欢~乱跳 خۇشاللىقىدىن سەكرەپ كەتمەك / ~了半米高 يېرىم مېتىر ئېگىزلىككە تاقلىدى.

BI

逼 bī ① مەجبۇرلىماق، زورلىماق، قىيىن - قىستاققا ئالماق: 地主~死农民 پومېشچىك دېھقانلارنى قىيىن - قىستاققا ئېلىپ ئۆلتۈردى / ~上梁山 لياڭشەنگە چىقىشقا مەجبۇرلىماق / 寒气~人 سوغۇق كىشىنى قىستىماقتا. ② قىستاپ كەلمەك، يېقىنلىشىپ كەلمەك: ~近 قىستاپ كەلمەك / ~真 راستقا يېقىنلاشماق؛ ئەينەن. ③ تار.

荸 bí [荸荠] bíqi بىجىق.

鼻 bí ① (~子) بۇرۇن. ② تۆشۈك، كۆز: 门~儿 ئىشىكنىڭ تۆشۈكى / 针~儿 يىڭنىنىڭ كۆزى / 扣~儿 تۈگمىنىڭ تۆشۈكى. [鼻祖] bízǔ بوۋاكالان؛ ئاساسچى؛ پىر؛ ساھىب كالان.

匕 bǐ 〈古〉 چۆمۈچ. [匕首] bǐshǒu خەنجەر.

比 bǐ ① سېلىشتۇرماق، تەڭلەشتۈرمەك؛ -دىن /-تىن قارىغاندا؛ بەسلەشمەك، سىناشماق: ~干劲 غەيرەت سېلىشتۇرماق / ~大小 چوڭ كىچىكلىكىنى تەڭلەشتۈرمەك / 生活一天~一天好 تۇرمۇش كۈندىن - كۈنگە ياخشىلانماقتا. [比赛] bǐsài مۇسابىقە؛ مۇسابىقىلەشمەك. ② مۇسابىقە نومۇرىنىڭ سېلىشتۇرمىسىنى بىلدۈرىدۇ: 三~二 ئۈچكە ئىككى. ③ نىسبەت: 三与五之~ ئۈچنىڭ بەشكە نىسبىتى. [比例] bǐlì 1. تاناسىپ. 2. نىسبەت. [比重] bǐzhòng 1. سېلىشتۇرما ئېغىرلىق. 2. سالماق، نىسبەت: 青年工人在基本建设队伍中的~~迅速上升 ياش ئىشچىلارنىڭ ئاساسىي

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

قۇرۇلۇش قوشۇنىدىكى نىسبىتى تېز سۈرئەت بىلەن ئۆرلىمەكتە/ 我国工业在整个国民经济中的~~逐年增长 مەملىكىتىمىز سانائىتىنىڭ پۈتۈن خەلق ئىگىلىكىدىكى سالمىقى يىلسېرى ئاشماقتا. ④ مىسال قىلماق، ئوخشاتماق، ئىشارەت قىلماق: 用手~了一个圆形 قولى بىلەن بىر چەمبەرنى ئىشارەت قىلدى /~拟不伦 ئوخشىتىشنى قاملاشتۇرالماسلىق.

[比画] bǐhua ئىشارەت قىلماق: 他一边说一边~~ ئۇ سۆزلىگەچ ئىشارەت قىلىپ كۆرسەتتى.

[比照] bǐzhào قارىماق، ئاساسلانماق، ئۈلگە قىلماق: 你~~着这个做一个 سەن بۇنىڭغا قاراپ بىرنى ياساپ باقە. ⑤ يېقىن تۇرماق، ياندىشىپ تۇرماق: ~邻 تام قوشنا /~肩 مۈردىنى مۈردىگە تىرىمەك.

[比比] bǐbǐ ھەممە يەردە، قايتا ‑ قايتا، ھەر قېتىمدا، ۋاچچىدە: ~~皆是 ھەممىلا يەردە ئۇچراپ تۇرماق، سامان‑

دەك. [比及] bǐjí ‑غۇچە/قۇچە/گۈچە/كۈچە: ~~敌人发觉 我们已经冲过火线了 دۈشمەن سېزىۋالغۇچە، فرونتتىن ئۆتۈپ كەتتۇق.

[朋比] éngbǐ ئۆز ئارا بېقىنماق، تىل بىرىكتۈرمەك: ~~为奸 تىل بىرىكتۈرۈۋېلىپ ئەسكىلىك قىلماق.

[比来] bǐlái يېقىندىن بۇيان.

妣 bǐ مەرھۇم ئانا: 如丧考~ ئاتا ‑ ئانىسى ئۆلگەندەك بولماق /先~ رەھمەتلىك ئانام؛ ئانام رەھمەتى.

秕 bǐ ئاچ، پۈچەك. [秕子] bǐzi پۈچەك دان.

彼 bǐ ① ئۇ، ئاۋۇ، شۇ. نېرىدىقى: ~岸 نېرىدىقى قىرغاق، مەنزىل؛ باقىي دۇنيا/ ~处 ئاۋۇ يەر / 顾此失~ بۇنىڭغا ئېتىبار بېرىپ، ئۇنىڭدىن قۇرۇق قالماق. ② ئۇ، ئۆزگە، يات: 知己知~ ئۆزۈڭنىمۇ، ئۆزگىنىمۇ بىل.

[彼此] bǐcǐ ئۆز ئارا، بىر ‑ بىرى؛ ھەر ئىككى تەرەپ (ئۆز ۋە ئۆزگە): ~~有深切的了解 ئۆز ئارا چوڭقۇر

چۈشىنىش ھاسىل قىلماق/ ~~互助 ئۆز ئارا ھەمكارلاشماق.

笔 bǐ ① قەلەم: 毛~ موي قەلىمى/ 画~ رەسىم قەلىمى/ 钢~ كاگىبى. ② سىزىق (خەنزۇچە خەتنىڭ): '天'字有四~ «天» دېگەن خەت تۆت سىزىق بىلەن يېزىلىدۇ. ③ يازماق، پۈتمەك، سىزماق: 代~ قەلەم تەۋرەتكۈچى؛ ۋەكالەتەن يازغۇچى/ ~者 ئاپتور، يازغۇچى/ ~之于书 كىتابقا يېزىلغىنى. [笔名] bǐmíng تەخەللۇس. ④ يېزىش ئۇسلۇبى، يېزىش ئۇسۇلى: 败~ يامان يېزىلىپ قالماق/ 工~画 نەپىس سىزىلغان رەسىم/ 伏~ يوشۇرۇن ۋەقە (ئەسەرنىڭ ئالدىنقى يېرىدە كېيىنكى يېرىمى ئۈچۈن يىپ ئۇچى قىلىنىدىغان ۋەقە). ⑤ تۈز، تۈپتۈز (ئەگرى ئەمەس): ~直 ئىلمىپتەك تۈز/ ~挺 ئىلمىپتەك تۈز، قېتىۋالغان. ⑥ مىقدار سۆزى: 把节约下来的这~钱，用到生产建设上去 تېجەپ قىلىنغان بۇ پۇلنى ئىشلەپچىقىرىش-قۇرۇلۇش ئىشلىرىغا سەرپ قىلىش لازىم.

俾 bǐ مەقسەتتە، ئۈچۈن؛ -غا/ -قا، -گە/ -كە: ~便查考 تەكشۈرۈشكە ئوڭاي بولسۇن ئۈچۈن.

鄙 bǐ ① پەس، رەزىل، قەبىھ. (كەمتەرلىك مەنىسىدە): 人~ پېقىر، كەمىنە/ ~意 پېقىرنىڭ ئويىچە، مېنىڭچە/ ~见 كەمىنىنىڭ نەزىرىدە. ② كەمسىتمەك، كۆزگە ئىلماسلىق؛ پەس، رەزىل: 可~ پەس، رەزىل/ ~视 كۆزگە ئىلماسلىق، نەزەرگە ئىلماسلىق. ③ چەت، ياقا: 边~ چەت جاي.

币 bì پۇل، ئاقچا: 银~ تەڭگە/ 纸~ قەغەز پۇل/ 人民~ خەلق پۇلى.

必 bì مۇقەررەر، چوقۇم، جەزمەن، قەتئىي، تەھقىق: ~能成功 جەزمەن مۇۋەپپەقىيەتلىك بولىدۇ/ 帝国主义~败 جاھانگىرلىك مۇقەررەر مەغلۇپ بولىدۇ. [必须]

bìxū زۆرۈر، شەرت، كېرەك، لازىم: 个人利益～～服从集体利益 شەخسىي مەنپەئەت ئومۇمنىڭ مەنپەئەتىگە بويسۇنۇشى شەرت.

[必需] bìxū لازىملىق، كېرەكلىك، ئېھتىياجلىق: ～～品 لازىمەتلىكلەر، كېرەكلىك بۇيۇملار.

[必然] bìrán مۇقەررەر، چوقۇم، جەزمەن، قەتئىي، تەھقىق: 资本主义制度～～要灭亡 كاپىتالىزم تۈزۈمى مۇقەررەر ھالدا يوقىلىدۇ.

苾 bì خۇش بۇي، خۇش پۇراق.

閟 bì ① ئىشىك ياپماق، تاقىماق. ② توسۇلۇپ قالماق، ئېتىلىپ قالماق.

毖 bì ئېھتىياتچانلىق؛ ئېھتىيات قىلماق، ئىبرەت قىلماق: 惩前～后 ئالدىنقىلىرىدىن ساۋاق ئېلىپ، كېيىنكىلىرىگە ئىبرەت قىلماق.

铋 bì ۋىسمۇت (Bi).

秘 bì 另见 mì [秘鲁] Bìlǔ پېرۇ.

闭 bì ① ياپماق، ئەتمەك، يۇمماق: ～上嘴 ئاغزىنى يۇمماق / ～门造车 دەرۋازىنى تاقىۋېلىپ ھارۋا ياساماق؛ ئەمەلىيەتتىن ئايرىلىپ قارىسىغا ئىشلىمەك (كۆچمە مەنىدە) توختاتماق ئاياغلاشتۇرماق: ～会 يىغىننى ئاباغلاشتۇرماق. ② توسۇلۇپ قالماق، ئېتىلىپ قالماق، پۈتۈپ قالماق: ～气 دەم سىقىلماق؛ تىنىقى توختىماق.

[闭塞] bìsè توسۇلماق، ئېتىلىپ قالماق، پۈتۈپ قالماق. (كۆچمە مەنىدە) چەت، ياقا، قولايسىز: 这个地方很～～ بۇ يەر ناھايىتى قولايسىز ئىكەن.

毕 bì ① تۈگىمەك، تاماملانماق، ئاياغلاشماق، پۈتمەك: 话犹未～ گەپ تېخى تۈگىمىدى.

[毕竟] bìjìng ھەر ھالدا، قانداقلا بولمىسۇن: 他的话～～不错 ئۇنىڭ سۆزى ھەر ھالدا خاتا ئەمەس.

[毕业] bìyè ئوقۇش پۈتتۈرمەك، مەكتەپنى تۈگەتمەك. ② پۈتۈنلەي، تامامەن: 真相～露 ھەقىقىي ئەھۋال پۈتۈنلەي ئاشكارىلانماق. ③ شۆلە يۇلتۇزى.

哔 bì [哔叽] bìjī بىجى.

筚 bì چىتلاق، چاقسا: 蓬门~户 چەللە - بارالا، كەپە.

跸 bì ① شاھ سەپەرگە چىققاندا يول ئېچىپ بېرىش ۋە پۇقرالارنىڭ مېڭىشىنى مەنئى قىلىش ئىشلىرى: 警~ يول ئېچىش بۇيرۇقى. ② شاھنىڭ سەپەردىكى مۇناسىۋەتلىك ئىشلار: 驻~ بارگاھ، قونالغۇ (شاھقا خاس).

庇 bì ياپماق، قانات ئاستىغا ئالماق، يان باسماق، ھامىيلىق قىلماق: 包~ قانات ئاستىغا ئالماق.

陛 bì ئوردا پەلەمپىيى؛ قەسىر (پادىشاھ تۇرىدىغان) نىڭ تاپىسى. [陛下] bìxià ئالىيلىرى (خان، پادىشاھقىلا مەنسۇپ).

毙 bì ئۆلۈم؛ ئۆلمەك؛ ئۆلتۈرمەك: ~命 ئۆلمەك، جان بەرمەك / 枪~ ئېتىپ ئۆلتۈرمەك. زىندان.

狴 bì [狴犴] bì'àn تۈرمە،

梐 bì [梐枑] bìhù توسۇق.

蓖 bì [蓖麻] bìmá كىنەكپىتى، ئابدىمىلىك.

篦 bì ① (~子) سوزگۈچ. ② سوزمەك، سوزگۈچ بىلەن تاردماق: ~头 چاچنى سوزمەك.

诐 bì قىڭغىر، قىيپاش.

畀 bì بەرمەك.

痹 bì رېماتىزم.

箅 bì (~子) شالاسۇن، جىمبىل: 蒸~子 جىمبىل / 炉~ ئوچاق شالاسۇنى.

贲 bì 另见 bēn چىرايلىق ياسىماق، چىرايلىق زىننەتلىمەك: ~临 قەدەم تەشرىپ قىلماق.

敝 bì يىرتىق، ئەسكى، جۇل - جۇل: ~衣 جۇل-جۇل كىيىم. (كەمتەرلىك سۆزى): ~姓 پېقىرنىڭ فامىلىسى / ~处 بىزنىڭكىدە، پېقىرنىڭكىدە.

蔽 bì ① قاپلىماق، توسماق، ياپماق: 旌旗~日 تۇغ-ئەلەملەر كۈننى توسماق. ② يىغىنچاقلىماق، ئىخچاملاشتۇرماق: 一言以~之 بىر

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

ئېغىز سۆز بىلەن يىغىنچاقلىغاندا.

弊 bì ① ئالدامچىلىق، كۆز بويامچىلىق: 作~ ئالدامچىلىق بىلەن ئەسكىلىك قىلماق / 营私舞~ شەخسىي مەنپەئەتنى كۆزلەپ ئالدامچىلىق قىلماق. ② ئەيىب، ئىللەت، قۇسۇر: نۇقسان، زىيان: 兴利除~ پايدىلىق ئىشلارنى قىلىش ئۈچۈن ئىللەتلەرنى يوقاتماق / 流~ يامان ئادەت؛ ئىللەت.

婢 bì دېدەك، چۆرە.

睥 bì: pì [睥睨] bìnì كۆزنىڭ قۇيرۇقىدا قارىماق. (كۆچمە مەنىدە) مەنسىتمەسلىك. كۆزگە ئىلماسلىق؛ ~~一切 ھەممىنى مەنسىتمەسلىك.

裨 bì 另见 pí نەپ، پايدا (قوشۇمچە پايدا)، ياردەم؛ 无~于事 ھېچقانداق پايدىسى يوق / 对工作大有~益 خىزمەتكە پايدىسى چوڭ.

髀 bì يوتا، سان.

愎 bì قەيسەر، جاھىل، تەرسا: 刚~自用 تەرسالىق بىلەن ئۆز پىكرىدە چىڭ تۇرۇۋالماق.

弼 bì ياردەملەشمەك.

滗 bì سۈزمەك، سارقىتماق؛ 壶里的茶~干了 چەيدەكتىكى چاينى سارقىتىپ قۇيۇپ تۈگەتتى / 把汤~出去 سۇيىنى (شورپىسىنى) سارقىتىۋەتمەك.

辟 bì 另见 pì ① پادىشاھ [复辟] fùbì تەختتىن چۈشكەن پادىشاھنىڭ تەختكە قايتىدىن چىقىشى. (كۆچمە مەنىدە) تىرىلمەك، قايتا باش كۆتۈرمەك. ② پادىشاھ قوبۇل قىلماق ۋە مەنسەپ بەرمەك.

壁 bì ① تام؛ دىۋار؛ 四~ تۆت تام / ~报 تام گېزىتى. [壁虎] bìhǔ كېلەر. ② قىيا، يار: 绝~ تىك يار، تىك قىيا / 峭~ تىك قىيا. ③ قورغان، ئىستىھكام؛ 坚~清野 قورغاننى چىڭ بېكىتىپ، دالىنى قۇرۇقداپ قويماق / 作~上观 قورغاننىڭ ئۇستىدىن ئۇرۇشنى تاماشا قىلماق / 铜墙铁~ پولات ئىس-

تەمكام. ④ ساماس يۇلتۇزى.

薜 bì [薜荔] bìlì لياڭخۇلا دەنجۇرى.

避 bì قاچماق، ئۆزىنى دالدىغا ئالماق؛ ساقلانماق: ~暑 ئىسسىقتىن قاچماق؛ ئىسسىق ئۆتۈشتىن ساقلانماق /~雨 يامغۇردىن ئۆزىنى دالدىغا ئالماق/不~艰险 جاپادىن ۋە خەتەردىن قاچماسلىق.

嬖 bì ئامراق، ئارزۇلىماق، قەدىرلىمەك: ~爱 ئامراقلىق قىلماق /~人 قەدىرلەنگۈچى.

臂 bì 另见 bei بىلەك، قول.

[臂助] bìzhù 1. ياردەملەشمەك، ياردەم قىلماق. 2. ياردەمچى.

璧 bì قەدىمكى زاماندا قاشتاشتىن ياسالغان، ئوتتۇرىسىدا تۆشۈكى بار، ياپىلاق ھەم يۇمىلاق بۇيۇم.

[璧还] bìhuán ھەشقالىلا، رەھمەت: 谨将原物~~ ھۆرمەت بىلەن ئەسلى بۇيۇمنى ئۆزلىرىگە قايتۇردۇم، رەھمەت.

躄 bì ① ئاقساق، توكۇر. ② دۇم چۈشمەك، يىقىلماق.

碧 bì كۆك، كۆكۈچ، يېشىل، زۇمرەتتەك: ~草 يېشىل ئوت-چۆپلەر /~玉 زۇمرەت/ 青松~柏 ياپيېشىل قارىغاي-ئارچىلار /金~辉煌 قىممەتباھا ئېسىل بۇيۇملار كۆزنى قاماشتۇرماق.

觱 bì [觱篥] bìlì بالىمان.

BIAN

边 biān ① ياقا، چەت، گىرۋەك، بوي، لەۋ؛ جىيەك: 纸~儿 قەغەزنىڭ گىرۋىكى/ 桌子~儿 ئۈستەلنىڭ قىرغىقى. (كۆچمە مەنىدە) يان، قاش: 身~ يېنىدا، قېشىدا/ 马路旁~ يولنىڭ قېشىدا. ② چېگرا: ~防 چېگرا مۇداپىئەسى /~境 چېگرىدىكى جايلار /~疆 چېگرا رايون. ③ تەرەپ: 三角形的一~ ئۈچبۇلۇڭنىڭ بىر تەرىپى. ④ تەرەپ، يان، ياق. [(一)…边…边] (yī) biān… (yī) biān… بىر ياقتىن… يەنە بىر ياقتىن؛… غاچ: ~干~学 ئىشلىگەچ ئۆگەنمەك /~发展 ~整顿 بىر ياقتىن راۋاجلاندۇرۇپ، بىر

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى www.uyghurkitap.com

ياقتىمىن رەتكە سانالماق. ⑤ «上، 下، 前، 后، 左، 右» قاتارلىق خەتلەرگە ئۇلىنىپ كېلىپ، تەرەپ ياكى ئورۇننى بىلدۈرىدۇ، ئۇيغۇر تىلىدا بەزىدە ئىپادە قىلىنمايدۇ: 东~ شەرق / 外~ تالا، سىرت.

笾 biān 〈古〉 بامبۇك قاچا.

砭 biān 〈古〉 تاش يىڭنىنى سانجىپ كېسەل داۋالىماق. [针砭] zhēnbiān (ئوخشىتىش مەنىسىدە) خاتالىقنى كۆرسىتىپ، تۈزىتىش توغرىسىدا نەسىھەت قىلماق.

萹 biān [萹蓄] biānxù قۇشقاچ تىلمئوت.

编 biān ① توقۇماق، ئۆرمەك: ~草帽辫 چىغ قالپاق ئۆرۈمىسىنى ئۆرمەك / ~筐子 سېۋەت توقۇماق. ② مەلۇم تەرتىپ ياكى ماددىلار بويىچە ئورۇنلاشتۇرماق؛ ئۇيۇشتۇرماق، تەشكىللىمەك: ~号 رەت نومۇرى قويماق / ~队 سەپ تۈزمەك / ~组 گۇرۇپپا تەشكىللىمەك. [编辑] biānjí 1. تەھرىرلىمەك. 2. مۇھەررىر. [编制] biānzhì شتات. ③ كىتاب، نۇسخا، قىسمى: 前~ ئالدىنقى قىسمى / 后~ كېيىنكى قىسمى / 简~ قىسقارتىلغان (ئاددىيلاشتۇرۇلغان) نۇسخىسى. ④ يازماق، تۈزمەك: ~歌 ناخشا تۈزمەك / ~剧 دراما يازماق. ⑤ ئويدۇرۇپ چىقارماق، توقۇپ چىقارماق: ~了一套瞎话 قارىسىغىلا بىر يالغان گەپ ئويدۇرۇپ چىقارماق.

煸 biān خام- خاتىلا قورۇماق.

蝙 biān [蝙蝠] biānfú شەپەرەڭ.

鳊 biān (~鱼) يېسى بېلىق، ياپىلاق بېلىق.

鞭 biān ① (~子) قامچا. ② قامچىلىماق. [鞭策] biāncè (ئوخشىتىش مەنىسىدە) ھەيدەكچىلىك قىلماق، تۈرتكە بولماق. ③ يارما دەستە. ④ تىزىق پوجاڭزا.

贬 biǎn ① كەمسىتمەك، چۈشۈرمەك، سۇندۇرماق: 一字之~ بىر خەت بىلەنلا يوق قىلىۋەتمەك. [褒贬] bāobiǎn 1. ياخشى - يامانلىقىغا باھا بەرمەك. 2. (bāobian) كەم-

چىلىكىنى كۆرسىتىپ بەرمەك. ② (باھاسىنى) چۈشۈرمەك، تۆۋەنلەتمەك؛ ~价 باھانى تۆۋەنلەتمەك / ~值 قىممىتىنى چۈشۈرمەك / ~职 خىزمەت دەرىجىسىنى چۈشۈرمەك.

窆 biǎn دەپنە قىلماق.

扁 biǎn 另见 piān بېسىق، ياپىلاق؛ 鸭子嘴~ ئۆردەكنىڭ تۇمشۇقى ياپىلاق.

匾 biǎn (~额) بېغىشلىما؛ 金字红~ زەر خەتلىك قىزىل بېغىشلىما / 光荣~ شەرەپ بېغىشلىمىسى.

碥 biǎn سۇ بويىدىكى قىيا تاش.

褊 biǎn تار، كىچىك.

藊 biǎn [藊豆] biǎndòu يېسى پۇرچاق.

卞 biàn قىزىققانلىق، چېچىلغاقلىق، ئالدىراقسانلىق.

苄 biàn [苄基] biànjī بېنزىل.

抃 biàn چاۋاك چالماق.

忭 biàn خۇشاللىق، شادلىق.

汴 biàn خېنەن ئۆلكىسىدىكى كەيفېڭ شەھىرىنىڭ يەنە بىر ئاتىلىشى.

弁 biàn ① 〈古〉 خەنزۇلارنىڭ بىر خىل باش كىيىمى. [弁言] biànyán كىرىش سۆز، مۇقەددىمە، سۆز بېشى. ② قەدىمكى زاماندا تۆۋەن دەرىجىلىك ئوفىتسېر.

昪 biàn ① پارلاق. ② شادخۇراملىق.

变 biàn ئۆزگەرمەك، ئاينىماق، ئايلانماق؛ ئۆزگەرتمەك، ئايلاندۇرماق: 天气~了 ھاۋا ئۆزگەردى / 他的思想~了 ئۇنىڭ پىكرى ئۆزگەردى. (كۆچمە مەنىدە) ئۆزگىرىش، پەۋقۇلئاددە ۋەقە: 政~ سىياسىي ئۆزگىرىش. [变通] biàntong ئۆزگەرتمەك، ئۆزگەرتىش كىرگۈزمەك. [变卦] biànguà (ئوخشىتىش مەنىسىدە) يالتىيىۋالماق، ئاينىۋالماق، يېنىۋالماق.

便 biàn 另见 pián ① ئەپلىك، ئاسان، قولاي: 行人称~ يولۇچىلارغا قولايلىق / ~于携带 ئېلىپ يۈرۈشكە ئەپلىك. ② ئاددىي، ئادەتتىكى:

家常～饭 ئادەتتىكى تاماق /
～衣 ئاددىي كىيىم، يۇقىرا-
چە كىيىم / ～条 باغاقچە،
ئەككىكى ئىلمەك خەت. [便宜]
biànyí 另见 piányi ئەھۋالغا
مۇۋاپىق؛ قولايلىق، ئاسان؛
～～行事 ئەھۋالغا مۇۋاپىق
ئىش كۆرمەك. [随便] suíbiàn
خالىغىنىچە، ئەختىيارىي،
ئۆز خاھىشى بويىچە. ③
مۇۋاپىق پەيت، پۇرسەت: ～
中请来信 پۇرسەت تاپسىڭىز
خەت ئەۋەتىڭ / 得～就送去
مۇۋاپىق پەيتتە يەتكۈزۈپ
بەرمەك. ④ ‘就’ بىلەن ئوخـ
شاش: 没有一个人民的军队.
～没有人民的一切 خەلقـ
نىڭ ئارمىيىسى بولمىسا،
خەلقنىڭ ھېچ نەرسىسى بولـ
مايدۇ. ⑤ تەرەت: 粪～ چوڭ
تەرەت، پوق، نەجاسەت / 小～
كىچىك تەرەت، سۈيدۈك.

遍 biàn ① ھەممە، پۈتۈن؛
تارقالماق، قاپلىماق: 我们的
朋友～天下 دوستلىرىمىز پۈ-
تۈن دۇنياغا تارقالغان / 满山～
野 پۈتۈن تاغ - دالىنى قاپـ
لىماق. ② قېتىم، نۆۋەت،
رەت، مەرتەم؛ 念一～ بىر
قېتىم ئوقۇماق / 数一～ بىر
مەرتەم ئۆگەتمەك.

辨 biàn پەرق ئەتمەك، ئاي-
رىماق، ئاجراتماق: 明～是非
ھەق - ناھەقنى ئېنىق ئايرى-
ماق.

辩 biàn بەس - مۇنازىرە،
مۇنازىرىلەشمەك، تالاش -
تارتىش قىلماق؛ ～驳 رەد-
دىيە بەرمەك، رەت قىلماق /
～护 ئاقلىماق، ياقلىماق،
يان باسماق. [辩证法]
biànzhèngfǎ دىئالېكتىكا.

辫 biàn ① ئۆرۈمە چاچ.
② باشقا ئۆرۈلگەن نەرسىلەر:
草帽～儿 چىغ قالپاق ئۆرۈ-
مى / 蒜～子 سامساق ئۆرۈمى.

BIAO

标 biāo ① دەرەخ ئۇچى
(كۆچمە مەنىدە) يۈزەكى
چالا: 治～不如治本 يۈزەكى
ئەمەس، تۈپتىن تۈزەتكەن
ياخشى؛ تەلتۆكۈس ھەل قىلـ
غانغا يەتمەيدۇ. ② بەلگە،
ماركا؛ 商～ سودا ماركىسى /
～点符号 تىنىش بەلگىلىرى.

[标榜] biāobǎng داڭلىماق، ئۇچۇرماق، كۆككە كۆتۈرمەك، ماختىماق: 互相~~ ئۆز ئارا داڭلاشماق / ~~民主 دېموكراتىيىنى ماختىماق.

[标的] biāodì نىشان، مەقسەت.

[标准] biāozhǔn ئۆلچەم، مىزان: 实践是检验真理的唯一~~ ئەمەلىيەت ھەقىقەتنى سىناشنىڭ بىردىنبىر ئۆلچىمى.

[标语] biāoyǔ شوئار، لوزۇنكا، پىلاكات.

[锦标] jǐnbiāo لەۋھە.

[指标] zhǐbiāo كۆرسەتكۈچ: 数量~~ مىقدار كۆرسەتكۈچى / 质量~~ سۈپەت كۆرسەتكۈچى. ③ يازماق، قويماق: ~题 ماۋزۇ قويماق / ~价 باھاسىنى يازماق / ~新立异 ئۆزگىچە يېڭىلىق ياراتماق.

[标本] biāoběn نۇسخا، ئەۋرىشكە، ئۈلگە. ④ بىرەر قۇرۇلۇشنى مەلۇم باھا بىلەن ھۆددىگە بېرىشنى ئېلان قىلماق ۋە ھۆددىگە ئالغۇچى ئۆزىنىڭ مەلۇم ھۆددىتتە پۇتتۈرىدىغانلىقىنى ئوتتۇرىغا قويماق: 投~ خېرىدار بولماق (ھۆددىگە ئالغۇچى) / 招~ خېرىدار چاقىرماق (ھۆددىگە بەرگۈچى).

[标致] biāozhi كېلىشكەن، قەددى-قامەتلىك، لەۋەن.

彪 biāo كېچىك يولۋاس. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) بەستلىك، قامەتلىك: ~形大汉 كەۋدىلىك ئادەم، بەستلىك ئادەم.

骠 biāo 另见 piào [黄骠马] huángbiāomǎ قۇلا ئات.

膘 biāo سەمىرمەك، ئەت ئالماق (ھايۋانلار): ~满肉肥 سېمىز، تولۇق، يېگەن-ئىچكەندەك / 上~ سەمىرمەك، ئەت ئالماق.

瘭 biāo [瘭疽] biāojū سەينەك.

镖 biāo ئاتار نەيزە.

飙 biāo قارا بوران: 狂~ شىددەتلىك قارا بوران.

藨 biāo (~草) پىيزەك ئۈچ قىرلىق پىيزەك.

镳 biāo ① ئېغىزدۇرۇق. ② '镖' بىلەن ئوخشاش.

表 biǎo ① سىرت، تاشقىرقى تەرەپ، سىرتقى. 1.

سىرتقى، تاشقى، ئۈستىكى، يۈزەكى؛ ~面 سىرتقى يۈز، ئۈستىكى يۈز / ~皮 ئۈستىكى تېرە. 2. سىرتقى كۆرۈنۈش، تاشقى قىياپەت: 外~ سىرتقى قىياپەت / ~里如一 تېشى بىلەن ئىچى بىردەك بولماق؛ دىلى بىلەن ھەرىكىتى بىردەك بولماق / 虚有其~ ساختا قىياپەت. ② بىلدۈرمەك، ئىپادىلىمەك، كۆرسەتمەك: 略~心意 نىيىتىنى بىلدۈرمەك.

[表白] biǎobái ئىزھار قىلماق، بايان قىلماق؛ ئىپادىلىمەك.

[表决] biǎojué ئاۋازغا قويماق؛ ئاۋاز بەرمەك: 这个议案已经~~通过了 بۇ قارار لايىھىسى ئاۋازغا قويۇلۇپ ماقۇللاندى.

[表现] biǎoxiàn 1. ئىپادىلىمەك، كۆرسەتمەك: 中国人民志愿军的行动充分~~了国际主义的精神 جۇڭگو خەلق پىدائىي قىسىملىرىنىڭ ھەرىكىتى ئىنتېرناتسىئونالىزملىق روھنى تولۇق ئىپادىلىدى. 2. ئىپادە: 他在工作中的~~还不错 ئۇنىڭ خىزمەتتىكى ئىپادىسى يامان ئەمەس.

[表扬] biǎoyáng تەقدىرلىمەك: ~~好人好事 ياخشى ئادەم، ياخشى ئىشلارنى تەقدىرلىمەك. ③ ئەرلەتمەك. ④ جەدۋەل، گرافا: 历史年~ تارىخ يىلنامىسى جەدۋىلى / 时间~ مەشغۇلات ۋاقىت جەدۋىلى / 统计~ ستاتىستىكىلاش جەدۋىلى. ⑤ سائەت: 手~ قول سائەت / 怀~ قويۇن سائىتى، يانچۇق سائىتى. ⑥ ئۆلچىگۈچ، سچوتچىك، مېتىر: 温度~ تېرمومېتىر / 电~ توك سچوتچىكى / 水~ سۇ سائىتى، سۇ سچوتچىكى. ⑦ ئالامەت، شەرتلىك بەلگە، نامايەندە.

[表率] biǎoshuài نەمۇنە، ئۆرنەك: 他是新中国青年的~~ ئۇ يېڭى جۇڭگو ياشلىرىنىڭ نەمۇنىسى.

[华表] huábiǎo نەقىشلىك تۈۋرۈك.

⑧ بىر نەۋرە تۇغقانلار: ~兄弟 بىر نەۋرە ئاكا - ئۇكىلار / ~叔 تاغا (دادىنىڭ نەۋرە ئىنىسى) / ~姑 ئاما (دادىنىڭ نەۋرە سىڭلىسى ياكى

پۈتىنى يەملىمەك.

BIE

瘪 biē 见另 biě [三瘪]
biēsān 〈方〉 بەكار تەلەپ،
دىۋانە، يانچۇقچى.

憋 biē ① دېمى سىقىلماق،
دېمى تۇتۇلماق: 关全窗门
气 ~ 真,着 ئىشىك - دېرى-
زىلەر يېپىقلىق تۇرغاچقا،
كىشىنىڭ دېمى سىقىلىدۇ.
[闷憋] biēmen ئىچى پۇش-
ماق، كۆڭۈل غەش بولماق:
~~人叫真事这 بۇ ئىش
كىشىنىڭ كۆڭلىنى غەش قى-
لىدۇ. ② ئېغىزىنى بېسىۋالماق،
ئىچىگە يۇتماق: 闭一嘴把,
气了足~ ئاغزىنى چىڭ يۇ-
مۇپ، دەم چىقارماي چىداپ
تۇردى/ 说要话多许了~里心
ئۇنىڭ ئۆكىدىغان نۇرغۇن
دەردى بار.

鳖 biē دەريا تاشپاقىسى.

别 bié 见另 biè ① ئايرىل-
ماق، خوشلاشماق: ~告 خوش-
لاشماق / 言赠~临 ئايرىلىش
ئالدىدىكى سۆز. ② پەرقلەن-
دۈرمەك: 类~门分 تۈرلەر
بويىچە پەرقلەندۈرمەك /

ھەددىسى). ⑨ مەلۇماتنامە.

婊 biǎo [子婊] biǎozi
جالاپ.

裱 biǎo يېپەك رەختكە ياكى
قەغەزگە چاپلاپ بېزىمەك:
纸~双 ئىككى قەۋەت چاپلان-
غان قەغەز / 画字~揭 چاپلاپ
بېزەلگەن ھۆسنخەت ۋە
رەسىملەر. [糊裱] biǎohú
خۇيلىماق: 下一~~子屋这把
بۇ ئۆينى خۇيلاپ زىننەتلەيلى.

俵 biào 〈方〉 (分~) ئادەم
بېشىغا قاراپ بۆلۈپ بەرمەك،
بىر ئۈلۈشتىن بۆلۈپ بەرمەك.

摽 biào ① چىگمەك، باغ-
لىماق، تاڭماق، يۆگىمەك،
ئوردىماق: 架车在~袋口把
子上 خالتىنى ۋېلىسىپىت
جازىسىغا تاڭماق. ② سېلىش-
تۇرماق؛ بەسلەشمەك: ~着劲干
活 بەسلىشىپ ئىشلىمەك.
③ يېقىنلاشماق، يېپىشىۋال-
ماق: 儿块一在~老们他 ئۇ-
لار ھەمىشە قوشماق بولۇپ
يۈرىدۇ.

鳔 biào ① پۇۋەك. ② بېلىق
پۇۋىكى يېلىمى. ③ يەملىمەك:
把桌子腿~一~ جوزىنىڭ

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

分~清楚 ئېنىق پەرقلەندۈرمەك/ 天渊之~ ئاسمان-زېمىن پەرق قىلماق. [区别] qūbié 1. ئايرىلماق؛ پەرقلەندۈرمەك: 正确~~和处理敌我矛盾和人民内部矛盾 دۈشمەن بىلەن ئۆز ئوتتۇرىسىدىكى زىددىيەت بىلەن خەلق ئىچىدىكى زىددىيەتنى توغرا ئايرىش ۋە بىر تەرەپ قىلىش كېرەك. 2. ئايرىما: ~~不大 ئانچە پەرقسىز. ③ تۈر، خىل، ئايرىما: ~性 جىنسىي ئايرىما / ~职 ۋەزىپە تۈرى. ④ باشقا: ~人 باشقا كىشى/ ~名 باشقىچە ئىسمى / ~开生面 باشقىچە ئىش تۇتماق. [别致] biézhi باشقىچە، بۆلەكچە، ئۆزگىچە: 花样~~ گۈل نۇسخىلىرى ئۆزگىچە ئىكەن. [别字] biézì خاتا يېزىلغان ياكى خاتا ئوقۇلغان خەت. [特别] tèbié پەۋقۇلئاددە، ئالاھىدە: 这人真~~ بۇ ئادەم بەك ئالاھىدە ئىكەن/ ~~好 پەۋقۇلئاددە ياخشى. ⑤ «- ما / مە/ - مىسۇن» بىلەن ئى-

پادىلىنىدۇ؛ ~动手! قول
تەگكۈزمە! / ~开玩笑! چاق
چاق قىلما! ⑥ ئىلماق، قىس
ماق، قىستۇرماق، تاقىماق:
用大头针把两张纸~在一起
ئىككى ۋاراق قەغەزنى يىڭ
نىمىخ بىلەن بىر - بىرىگە
ئىلىپ قويماق / ~针 بۇلاپكا
تۆرىگۈچ / 腰里~着旱烟袋
بېلىگە غاڭزا قىستۇرۇۋالماق

蹩 bié مىتىكىپ كەتمەك
قايرىلىپ كەتمەك. [蹩脚
biéjiǎo 〈方〉 ناچار، ناباب
~~货 ناچار مال.

瘪 biě 另见 biē ماكچىيى
كەتمەك، پۇچەك: ~花生
پۇچەك خاسىلىق / ~干 قۇرۇ
ماكچايماق / 车带~了 بالون
ماكچىيىپ كېتىپتۇ.

别 biè 另见 bié [别扭] bièniu
قېيىدىماق، ئاجايىپ، بى
قىسما؛ 心里~~ كۆڭلى بى
قىسما بولماق / 闹~~ قې
يىدىماق.

BIN

玢 bīn ؛ fēn ① قاشتاشنىل
سىزدىقى. ②(岩~) بىر خىل
مىنېرال تاش.

宾 bīn مېھمان؛ 来~ مېھمان / 外~ چەت ئەللىك مېھمانلار / ~馆 مېھمانخانا / 喧~夺主 ئالا مۈشۈكى ئۆي مۈشۈكىنى قوغلاپتۇ.

傧 bīn ساھىبخانىغا ۋەكالىتەن مېھمان كۈتكۈچى؛ قولداش.

滨 bīn ① ساھىل، بوي، ياقا: 湖~ كۆل بويى / 海~ دېڭىز ساھىلى. ② يېقىن، يانداش: ~海 دېڭىزغا يانداش.

缤 bīn [缤纷] bīnfēn رەڭگارەڭ، خىلمۇ خىل؛ ئارىلاش: 五彩~~ رەڭگارەڭ.

槟 bīn 另见 bīng (~子) تاشئالما.

镔 bīn [镔铁] bīntiě ساپ تۆمۈر، قۇيۇچ.

彬 bīn [彬彬] bīnbīn نازاكەتلىك، تەۋازۇلۇق: 文质~~ ئەدەبلىك ۋە نازاكەتلىك.

斌 bīn [斌斌] bīnbīn '彬彬' بىلەن ئوخشاش.

濒 bīn ① يېقىن، يانداش؛ يېقىنلىشىپ قالماق: 危~ خەۋپ يېقىنلاشماق / ~死 ئۆلۈم يېقىنلىشىپ قالماق؛ سەكراتتا ياتماق. ② '滨' بىلەن ئوخشاش.

摈 bìn تاشلىۋەتمەك، ۋاز كەچمەك، چەتكە قاقماق: ~斥异己 ياتلارنى چەتكە قاقماق.

殡 bìn جەسەتنى ساقلاش ۋە ئۇزىتىش ئىشلىرى، دەپنە ئىشلىرى: 出~ مېيىت ئۇزاتماق / ~仪馆 دەپنە ئىدارىسى.

膑 bìn '髌' بىلەن ئوخشاش.

髌 bìn ① لېپەك. ② 〈古〉 لېپەكنى ئېلىۋېتىش جازاسى.

鬓 bìn چېكە چاچ.

BING

并 ② bīng 另见 bìng سەنشى ئۆلكىسىدىكى تەييۈەن شەھىرىنىڭ باشقىچە ئاتىلىشى.

栟 bīng [栟榈] bīnglǘ پالما.

冰 bīng ① مۇز. ② مۇزلىماق، توڭلىماق: 河里的水有点~手 دەريانىڭ سۈيى قولنى ئازراق مۇزلىتىدۇ. ③ مۇزلاتماق، سوۋۇتماق؛ 把汽水~上 گازلىق سۇنى

مۇزلىتىپ قويماق.

兵 bīng ① قورال، قورال-ياراغ: ~器 ھەربىي قورال / 短~相接 قىلىچۋازلىق قىلىشماق؛ شىددەتلىك ئېلىشماق. ② ئەسكەر، جەڭچى؛ ئارمىيە، قىسىم: 官~一致 ئوفىتسېرلار بىلەن جەڭچىلەر بىردەك بولماق / 步~ پىيادە ئەسكەر / ~民是胜利之本 ئارمىيە بىلەن خەلق — غەلىبە قىلىشىنىڭ ئاساسى. ③ ھەربىي ئىشلارغا مۇناسىۋەتلىك: 纸上谈~ قەغەز ئۈستىدىكى ھەربىي مۇنازىرە؛ ئەمەلىيەتتىن ئايرىلغان قۇرۇق گەپ؛ ئاغزىدا شەھەر ئالماق.

槟 bīng 另见 bīn [槟榔] bīnglang سەپارى، چىنار.

丙 bǐng ① ئون بۇرجىنىڭ ئۈچىنچىسى؛ ئۈچىنچى: ~等 ئۈچىنچى دەرىجىلىك. ② ئوتنى كۆرسىتىدۇ: 付~ كۆيدۈرۈۋەتمەك.

邴 Bǐng بىڭ (فامىلە).

柄 bǐng; bìng ① ساپ، دەستە، تۇتقۇچ: 刀~ پىچاق سېپى. [把柄] bǎbǐng دەتەك، ئاساس، تۇتقا. [笑柄] xiàobǐng كۈلكە: مەسخىرە ئۈچۈن ئاساس، باھانە: 传为~~ كۈلكە بولماق، كۈلكىگە قالماق. ② ساپاق: 花~ گۈل ساپىقى / 叶~ يوپۇرماق ساپىقى / 果~ مېۋە ساپىقى. ③ ئىگىلەپ تۇرماق، ئىلكىدە تۇتماق، قولدا تۇتماق: 国~ دۆلەتنى ئىدارە قىلىپ تۇرماق / 政~ ھاكىمىيەتنى ئىلكىدە تۇتماق. ④ ھوقۇق: 国~ دۆلەت ھوقۇقى.

炳 bǐng نۇرلۇق، روشەن.

秉 bǐng ① تۇتماق، ئالماق: ~烛 شام تۇتماق / ~笔 قەلەم تۇتماق. (كۆچمە مەنىدە) ئىگىلىمەك؛ باشقۇرماق، رىياسەتچىلىك قىلماق: ~公处理 ئادىل بىر تەرەپ قىلماق. ② قەدىمكى سىغىمچانلىق بىرلىكى، 16 پاتمانغا توغرا كېلىدۇ.

饼 bǐng ① قازان نېنى، قاتلىما، قاتۇرماچ. ② قاقلىمىغا ئوخشاش نەرسىلەر:

铁~ دىسكا / 豆~ پۇرچاق كۈنجۈرىسى.

屏 bǐng 另见 píng ① چىقىرىۋەتمەك، تاشلىۋەتمەك: ~弃不用 ئىشلەتمەي تاشلىۋەتمەك، چۆرۈۋەتمەك / ~退左右 ئەتراپتىكىلەرنى چىقىرىۋەتمەك. ② توختىماق، توختىتماق، باسماق: ~气 نەپەس چىقارماسلىق / ~息 تىنماسلىق.

禀 bǐng ① چىدىماق، بەرداشلىق بەرمەك؛ قوبۇل قىلماق: ~性 تۇغما، تەبىئىي، ئەسلى. ② مەلۇم قىلماق، دوكلات قىلماق: ~明一切 ھەممىنى ئېنىق مەلۇم قىلماق.

鞞 bǐng غىلاپ، قىن.

并 bìng 另见 Bīng ① قوشماق، بىرلەشتۈرمەك: ~案办理 قوشۇپ بىر تەرەپ قىلماق. ② بىللە، بىرگە، تەڭ، بىر ۋاقىتتا: ~驾齐驱 تەڭگە-تەڭ ماڭماق، تەڭ ئىلگىرىلىمەك / ~肩作战 مۈرىنى مۈرىگە تىرەپ جەڭ قىلماق / ~排坐着 قاتار ئولتۇرماق.

[并且] bìngqiě 1. ۋە، ھەم، ھەمدە، شۇنىڭدەك: 他每天做工八小时，~~学习两小时 ئۇ كۈنىگە سەككىز سائەت ئىشلەيدۇ ۋە ئىككى سائەت ئۆگىنىدۇ. 2. بەلكى، ئۇنىڭ ئۈستىگە: 他不但赞成，~~肯帮忙 ئۇ قوشۇلۇپلا قالماستىن، بەلكى ياردەم قىلىشنىمۇ خالايدۇ. ③ ئىنكار سۆزلەرنىڭ ئالدىدا كېلىپ، ئىش-ھەرىكەتنىڭ پەرەز قىلغىنىدەك بولمىغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ: ~不太冷 ئانچە سوغۇق ئەمەس ئىكەن / ~非不知道 بىلمەيدۇ ئەمەس.

摒 bìng تاشلىۋەتمەك، ۋاز كەچمەك.

病 bìng ① ئاغرىق، كېسەل، كېسەللىك: 害了一场~ كېسەل بولۇپ قالماق / 他~了 ئۇ ئاغرىپ قالدى.

[毛病] máobìng 1. ئاغرىق، كېسەل، ئاغرىق-سىلاق. 2. كەمچىلىك، يېتەرسىزلىك، نۇقسان، ئەيىب. 3. كاشىلا، چاتاق: 勤检修، 机器就少出~~ داۋاملىق تەكشۈرۈپ رېمونت قىلىپ

تۇرسا، ماشىنىدىن ئالچە كاشىلا چىقمايدۇ. ② نۇقسان: 语~ سۆزدىكى نۇقسان. ③ بالايىئاپەت: 祸派动反 民~国 ئەكسىيەتچىلەر دۆلەت ۋە خەلق ئۈچۈن بالايىئاپەت كەلتۈردى.

BO

拨 bō ① ئىتتىرمەك، پەرلىمەك، بۇرىماق: 灯~ چىراغنى پەرلىمەك / 下一~钟把 سائەتنى بۇرىماق. bōrǒng [冗拨] ۋاقىت چىقارماق: 席出~~希务 ۋاقىت چىقىرىپ قاتنىشىپ بېرىشىڭىزنى ئۈمىد قىلىمىز. ② ئاجرىتىپ بەرمەك، بۆلۈپ بەرمەك: 款~ پۇل ئاجرىتىپ بەرمەك. ③ (儿~) بىر تۈركۈم، بىر توپ، بىر مۇنچە: 人儿~一 بىر توپ ئادەم / 场会人进儿~分 تۈركۈم-تۈركۈم بولۇپ يىغىن زالىغا كىرمەك.

波 bō دولقۇن: ~光 يورۇقلۇق دولقۇنى / ~声 ئاۋاز دولقۇنى / ~电 ئېلېكتر دولقۇنى. bōdòng [动波] داۋاللۇماق، تەۋرەنمەك. [及波] bōjí چېتىلماق، تەسىر يەتكۈزمەك.

玻 bō [璃玻] [瓈玻] bōli 1. شىشە، ئەينەك. 2. سۈزۈك، ئەينەكسىمان ماتېرىياللار: 刷牙~~ ئەينەك سۈلياۋ چىش چوتكىسى / 衣雨~~ يالتىراق پىلاش.

菠 bō [菜菠] bōcài پالەك، قوزىقۇلاق.

饽 bō 〈方〉 [饽饽] bōbō 1. جىگدىما ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش ئۇندىن تەييارلانغان يېمەكلىكلەر. 2. پېچىنە-پىرەنىكلەر.

钵 bō ① (头 ~) غېدىر چۆچەك، ساپال ئاياق. [钵乳] rǔbō ھاۋانچا. ② پاترا. [钵衣] yībō (كۆچمە مەنىدە) جەندە.

剥 bō 见另 bāo 同 '①剥'. بىرىككەن سۆزلەردە ئىشلىتىلىدۇ. [夺剥] bōduó 1. تارتىۋالماق. 2. مەھرۇم قىلماق: 利权治政~~ سىياسىي ھوقۇقىدىن مەھرۇم قىلماق. [削剥] bōxuē ئېكسپلاتاتسىيە قىلماق، ئېكسپلاتاتسىيە قىلماق.

播 bō ① ئۇرۇق سالماق، تېرىماق: 条~ قۇرلاپ تېرىماق، قاتارلاپ تېرىماق / 点~ دانىلەپ تېرىماق / 加宽~幅 كېڭەيتىپ تېرىماق (چۆنەكنى). ② تارالماق، يېيىلماق: ~音 ئاڭلاتماق. [广播] guǎngbō رادىئودا ئاڭلاتماق.

伯 bó 另见 bǎi ① تۇنجى ئوغۇل؛ چوڭ ئاكا. ② چوڭ دادا (ئاتىسىنىڭ ئاكىسى)، بوۋا. يەنە يېشى چوڭلارنىڭ بوغۇن پەرقى يۇقىرى بولغانلارنىڭ ھۆرمەت نامى: 老~ چوڭ دادا، بوۋا. ③ گراف.

帛 bó تاۋار - دۇردۇن.

泊 bó 另见 pō ① كېمىنى قىرغاقتا توختاتماق: 船~ كېمىنى توختاتماق. ② تىنچ. [淡泊] dànbó ئاتاق - ئابرويغا قىزىقماسلىق، مەنسەپ- مەنپەئەت قوغلاشماسلىق.

柏 bó 另见 bǎi [柏林] Bólín بېرلىن.

铂 bó پلاتىنا (Pt).

舶 bó پاراخوت، چوڭ كېمە: 船~ پاراخوت، كېمە / 舶来品 〈旧〉 ئىمپورت قىلىنغان تاۋار.

鲌 bó 〈动〉 كۆلتېر.

箔 bó ① قومۇش پەردە. ② تەۋەڭ. ③ ياپراق: 金~ ئالتۇن ياپراق / 铜~ مىس ياپراق. ④ پوتال قەغەزى: 锡~ قەلەي قەغەز.

驳 bó ① رەددىيە، رەددىيە بەرمەك: 真理是~不倒的 ھەقىقەتنى رەت قىلغىلى بولمايدۇ / 反~ رەددىيە / 批~ رەت قىلماق، رەددىيە بەرمەك. ② قېيىق بىلەن يۈك توشۇماق: 起~ توشۇشنى باشلىماق (قېيىق بىلەن): 把大船上的米~卸到堆栈里 پاراخوتتىكى گۈرۈچنى قېيىق بىلەن توشۇپ لاپاسقا چۈشۈرمەك. [驳船] bóchuán چاتما قېيىق. ③ ئارىلاش - قۇرىلاش؛ ئالا - بۇلا (رەڭگى).

勃 bó تولۇپ تاشماق، ئۇرغۇپ تۇرماق: ~起 تۇرماق، قوپماق / 生气~~ جانلىق، تېتىك، جۇشقۇن. [勃然] bórán 1. جۇشقۇنلۇق بىلەن، شىددەت بىلەن، بىردىنلا:

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

~而兴 بىردىنلا گۈللىنىپ كەتمەك. 2. جان ئاچچىقى بىلەن، غەزەپ بىلەن، قاتتىق: ~~大怒 دەرغەزەپ بولماق.

脖 bó ① (~子) بويۇن. ② بويۇنغا ئوخشاش نەرسىلەر: 脚~子 ئوشۇق بوغۇمى.

渤 bó [渤海] Bóhǎi بوخەي دېڭىزى.

鹁 bó [鹁鸪] bógū 〈动〉 پاختەك.

钹 bó 〈音〉 جەز، جاڭ.

袯 bó [袯襫] bóshì 1. قەدىمكى يامغۇرلۇق كىيىم. 2. قوپال، چىدامىلىق رەختتە تىكىلگەن كىيىم.

博 bó ① كۆپ، مول، باي: 地大物~ يېرى كەڭ، بايلىقى مول / ~学 بىلىملىك، بىلىمدان / ~览 كۆرگەزمە قىلماق. [博士] bóshi 1. دوكتور. 2. ئوركانبەگ. [博物] bówù ناتۇرال، ناتۇرال ئىلمى. ② بىلىملىك، كۆپ بىلمەك: ~古通今 قەدىمكى ۋە ھازىرقىدىن خەۋەردار. ③ ئېرىشمەك، مۇيەسسەر بولماق: ~得同情 ھېسداشلىققا ئېرىشمەك. ④ قىمار ئويناماق.

搏 bó ① ئۇرۇشماق، مۇشتلاشماق: ~斗 ئېلىشماق. ئۇرۇشماق / 肉~ ئۇرۇشماق، كالتەكلەشمەك. ② سوقماق: 脉~ تومۇر سوقماق.

膊 bó بىلەك. [赤膊] chìbó يالىڭاچلانماق.

镈 bó ① چوڭ قوڭغۇراق. ② 〈古〉 ئوتىغۇچ.

薄 bó 另见 bò، báo ① 同 '礴' (báo) بىردىكمە سۆزلەر ياكى ئۇراقلىق ئىبارىلەردە ئىشلىتىلىدۇ: 厚~ قېلىنلىق / 单~ نېپىزلىك / 淡~ شالاڭلىق / 浅~ يۈزە، نېپىز / ~田 كۈچسىز يەر / 尖嘴~舌 تىلى زەھەر. ② ئازغىنا، كىچىككىنە، ئەرزىمەس: ~技 ئاددىيغىنا سەنئەت، ئەرزىمەس ھۈنەر / ~酬 ئاز ھەق، ئەرزىمەس ھەق. ③ يېنىكلىك، بەڭباشلىق: 轻~ يېنىك. ④ مەنسىتمەسلىك، ياراتماسلىق، كۆزگە ئىلماسلىق: 非~

簸 bò 另见 bǒ [簸箕] bòji شازا، بوچا.

卜 bo 另见 bǔ 430 - بەتتىكى '萝卜' (luóbǔ) غا قاراڭ.

啵 bo ياردەمچى سۆز، ئىشلىتىلىشى '吧' بىلەن ئوخشاش.

BU

逋 bū ① قاچماق. ② سۆردەمەك (قەرزنى): ~租 ئىجارىنى سۆردەمەك.

晡 bū 〈古〉 دىگەر ۋاقتى.

醭 bú (بۇرۇن pú، دەپ ئوقۇلاتتى) (~儿) چېچەك (ئاچچىقسۇنىڭ يۈزىدە ھاسىل بولىدىغان زەمبۇرۇغ).

卜 bǔ 另见 bo پال، رەم؛ پال ئاچماق، پال باقماق، رەم سالماق. (كۆچمە مەنىدە) مۆلچەرلىمەك، پەرەز قىلماق، ئالدىن بىلمەك: 预~ مۆلچەرلىمەك/ 吉凶未~ ئىشنىڭ ياخشى - يامان بولۇشىنى مۆلچەرلىيەلمەسلىك. [卜辞] bǔcí پال يەشمىسى.

卟 bǔ [卟吩] bǔfēn پورفىن.

补 bǔ ① ياماماق، قادىماق: ~衣服 كىيىم ياماماق/

ئەرزىمەس/菲~. كەمسىتمەك، كۆزگە ئىلماسلىق / 厚此~彼 بىرىنى ئەتىۋارلاپ، بىرىنى مەنسىتمەسلىك. ⑤ قىستاپ كەلمەك، يېقىنلىشىپ قالماق: ~暮 كەچقۇرۇن، قاش قارايغان چاغ / 日~西山 زاۋالغا يۈز تۇتماق، كۈنى توگەپ قالماق / ~海同欢 دېڭىز ياقىسىدا بىللە كۆڭۈل ئاچماق.

礴 bó 490 - بەتتىكى '磅礴' (pángbó) غا قاراڭ.

跛 bǒ ئاقسىماق: 一颠一~ دىڭگوسلاپ ماڭماق / ~脚 ئاقساق. توكۇر.

簸 bǒ 另见 bò ① تاسقىماق، سورۇماق. ② چايقالماق، سىلكىنمەك: 船在海浪中颠~起伏 كېمە دېڭىز دولقۇنلىرىدا چايقىلاتتى.

薄 bò 另见 báo، bó [薄荷] bòhe يالپۇز.

檗 bò 〈植〉 بەرخۇت.

擘 bò ① باش بارماق، باشمالتاق. [巨擘] jùbò مەشھۇر شەخس، داڭلىق ئەرباب.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

~锅 قازان قادىماق. ② تولۇقلىماق، قوشىماق، قوشۇمچە قىلماق؛ قايتىدىن؛ ~空子 بوشلۇقنى تولدۇرماق / ~习 تەكرارلىماق / 候~委员 كاندىدات ھەيئەت ئەزاسى / 滋~ قۇۋۋەتلەندۈرمەك، قۇۋۋەت بەرمەك.

[补白] bǔbái بوش ئورۇنلارنى تولدۇرماق، ئاق قالغان جايلارنى تولدۇرماق (گېزىتتە). ③ پايدا، نەپ؛ 不无小~ پايدىلىق.

捕 bǔ تۇتماق، قولغا ئالماق: ~获 قولغا چۈشۈرمەك، تۇتۇۋالماق / ~风捉影 يوقلاڭ كەپلەرگە ئىشىنىۋالماق.

哺 bǔ ① باقماق، تاماق بەرمەك، ئوزۇقلاندۇرماق، ئېمىتمەك: ~养 باقماق، پەرۋىش قىلماق / ~育 باقماق، تەربىيىلىمەك / ~乳 ئېمىتمەك. ② ئېغىزدا چاينىلىۋاتقان يېمەكلىك.

堡 bǔ 另见 pù,bǎo (~子)

دالىشە.

不 bù (ئىنكار سۆز)؛ 1. ئۇيغۇر تىلىدىكى «-ما/-مە؛ -مەس» شەكلى بىلەن ئىپادىلىنىدۇ، 他~来 ئۇ كەلمەيدۇ / ~好 ياخشى ئەمەس/ ~错 خاتا ئەمەس / ~简单 ئاددىي ئەمەس. 2. ياق، 他刚来农村吧？~，他到农村很久了 ئۇ يېزىدا ئەمدىلا كەلگەن ئوخشىمامدۇ؟ ياق، ئۇنىڭ يېزىغا كەلگىنىگە خېلى ئۇزۇن بولدى، ⑧ «-ماسلىق /-مەسلىك، بىلەن ئىپادە قىلىنىپ، '得' بىلەن قارشى مەنىدە، ئىشلىتىلىدۇ: 拿~动 ئالالماسلىق / 说~明白 ئۇقتۇرالماسلىق / 跑~很远 ئانچە ئۇزۇنغا يۈگۈرەلمەسلىك. ④ '就' بىلەن قوشۇپ ئىشلىتىلىپ، تاللاشنى بىلدۈرىدۇ: 他在休息的时候，~是看书，就是看报 ئۇ دەم ئالغاندا يا كىتاب ئوقۇيدۇ، يا گېزىت كۆرىدۇ. ⑤ ‹方› بوشلۇق جۈملەلەرنىڭ ئاخىرىدا كېلىپ، سوراق جۈملىلەر تۈزۈلىدۇ: 他来~？ ئۇ كېلەمدۇ - يوق؟ / 你知道~？ بىلەمسەن؟

[不过] bùguò 1. ... لا؛ 一共~~五六个人

جەمئىي بەش - ئالتىلا ئادەم. 2. بىراق، لېكىن، ئەمما: 困难虽然很多，~~我们能克服它 گەرچە قىيىنچىلىقلار كۆپ بولسىمۇ، لېكىن ئۇنى يېڭەلەيمىز.

吥 bù 221 - بەتتىكى '嗊吥' (Gòngbù) غا قاراڭ.

钚 bù پلۇتونىي (Pu).

布 bù ① گەزمال، رەخت. [布匹] bùpǐ رەخت، گەزلىمە، گەزمال. ② ئېلان قىلماق، جاكارلىماق: 发~ ئېلان قىلماق / 开诚~公 ئاق كۆڭۈللۈك، سەمىمىيلىك. [布告] bùgào ئېلان، ئېلان قىلماق. ③ تارقالماق، قاپلىماق، يېيىلماق: 阴云密~ ئاسماننى بۇلۇت قاپلىماق / 星罗棋~ يۇلتۇزدەك يېيىلماق، كەڭ تارقالماق. ④ ئورۇنلاشتۇرماق، جايلاشتۇرماق: ~防 مۇداپىئە كۈچلىرىنى ئورۇنلاشتۇرماق / ~局 جايلاشتۇرماق، ئورۇنلاشتۇرماق. [布置] bùzhì ئورۇنلاشتۇرماق. ⑤ بىر خىل قەدىمكى پۇل.

[布尔什维克] 〈外〉 bù'ěrshíwéikè بولشېۋىك.

[布朗] Bùlǎng بۇلاڭ مىللىتى.

[布依] Bùyī بۇيى مىللىتى.

怖 bù قورقماق، ۋەھىمىگە چۈشمەك: 情景可~ قورقۇنچلۇق مەنزىرە / 白色恐~ ئاق تېررورلۇق.

步 bù ① قەدەم، چامدام، ماڭدام: 稳~前进 مەزمۇت قەدەم بىلەن ئالغا ئىلگىرىلىمەك. [步伐] tùfá قەدەم: 整齐~~ تەكشى قەدەم. ② باسقۇچ، قەدەم: ~骤 باسقۇچ، قەدەم. ③ ماڭماق، يۈرمەك: ~其后尘 كەينىدىن ماڭماق، ئەگەشمەك. [步兵] bùbīng پىيادە ئەسكەر. ④ چامداپ كۆرمەك: ~一~这块地有多长 قېنى، بۇ يەر نەچچە چامدام كېلىدىكەن. ⑤ كونا سىستېمىدىكى ئۇزۇنلۇق ئۆلچەم بىرلىكى: بىر قەدەم بەش گەزگە باراۋەر. ⑥ ئەھۋال، دەرىجە: 他不注意改造思想，

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

才姐落到这一~ ئۇ ئىدىيە ئۆزگەرتىشكە ئەھمىيەت بەرمىگەنلىكتىن، مۇشۇ ئەھۋالغا چۈشۈپ قالدى.

部 bù ① قىسىم؛ 内~ ئىچكى قىسىم / 南~ جەنۇب (تەرەپ) / 其中一~ ئىچىدىكى بىر قىسمى. [部位] bùwèi ئورۇن. ② مىنىستىرلىك، بۆلۈم: 外交~ دىپلوماتىيە مىنىستىرلىكى / 编辑~ تەھرىر بۆلۈمى / 门市~ ماگىزىن. [部队] bùduì ھەربىي قىسىم، قوشۇن. [部首] bùshǒu خەنزۇچە خەتنىڭ بۆلىكى. ③ قاراشلىق، تەۋە. ئىكەنلىكىنى بىلدۈردۇ: 所~三十人 ئوتتۇز ئادەمگە تەۋە / ~下 قول ئاستىدىكىلەر، قاراشلىقىدىكىلەر. [部署] bùshǔ ئورۇنلاشتۇرماق، جايلاشتۇرماق. ④ مىقدار سۆز: 一~小说 بىر رومان / 两~字典 ئىككى لۇغەت / 一~机器 بىر ماشىنا / 三~汽车 ئۈچ ئاپتوموبىل.

埠 bù پىرىستان.

簿 bù (~子) دەپتەر، 帐~ ھېسابات دەپتىرى / 发文~ ئالاقە تارقىتىش دەپتىرى. [簿记] bùjì بوغالتىرىيە ھېساباتچىلىق.

C

CA

拆 cā 另见 chāi 〈方〉 چىقار-ماق (چوڭ - كىچىك تەرەتنى): ~烂污 پەرۋاسىزلىق، ئېھتىياتسىزلىق؛ چالا - پۇچۇق؛ مەسئۇلىيەتسىزلىك.

擦 cā ① سۈرتمەك، ئېرقماق: ~桌子 ئۈستەلنى سۈرتمەك / ~脸 يۈزىنى ئېرقماق. ② سۈركىمەك: 摩拳~掌 يەڭنى تۈرۈپ تەييار تۇرماق. ③ ياقماق، يېقىن تۇرماق: ~黑 كەچكە يېقىن / ~着屋檐飞过 ئۆينىڭ لەمپىسىنى باغىرلاپ ئۇچۇپ ئۆتمەك.

嚓 cā 另见 chā غارت (تەقلىدىي سۆز): 摩托车~的一声站住了 موتسىكلىت غارت

قېلىپ ئوخشىدى.

礤 cā [礓礤] jiāngcā پەلەمپەي.

礤 cǎ يىرىك تاش. [礤床] cǎchuáng قىرغۇچ.

CAI

偲 cāi 另见 si تالانتلىق.

猜 cāi ① تاپماق، پەملىمەك، پەرەز قىلماق: ~谜儿 (-mèir) تېپىشماق تاپماق / 你~他来不来? پەرەزىڭچە ئۇ كېلەرمۇ كەلمەسمۇ؟ ② گۇمان قىلماق، شۈبھىلەنمەك: ~忌 ھەسەت قىلماق، خۇدۇكسىنماق، قىزغانماق / ~嫌 ھەسەت قىلماق، قىزغانماق.

才 cái ① ئىقتىدار، قابىلىيەت: 口~ سۆز قابىلىيىتى / 这个人很有~干 بۇ ناھايىتى ئىقتىدارلىق ئادەم. ② مەلۇم تۈردىكى كىشىلەرنى كۆرسىتىدۇ (سەلبىي مەنىدە): 奴~ قۇل / 蠢~ ھاماقەت، كالۋا، دۆت. ③ ئەمدى، ھېلىلا، بايىلا: 昨天~来 تۈنۈگۈنلا كەلدى / 现在~懂得这个道理 بۇ قائىدىنى ئەمدى چۈشەنمەك. ④ ئاران، پەقەت، زادى: ~用了两元 ئاران ئىككى سوم ئىشلەتتى / 来了~十天 كەلگىلى ئاران ئون كۈن بولدى.

材 cái ① ياغاچ ماتېرىيال: 美木良~ ياخشى ياغاچتىن ئېسىل ماتېرىيال چىقىدۇ؛ ياخشى ئاتتىن تۇلپار چىقار. (كۆچمە مەنىدە) ماتېرىيال، خام ئەشيا، خام ماتېرىيال: 器~ سايمان، ئەسۋاب / 教~ دەرسلىك، ئوقۇتۇش ماتېرىيالى. ② تەبىئىي سۈپەت، تۇغما سۈپەت؛ ئىقتىدار، قابىلىيەت: ~干 قابىلىيەت، ئىقتىدار. ③ تاۋۇت، گۆرنەسەي: 一口~ بىر گۆرنەسەي.

财 cái پۇل، مال-مۈلۈك، بايلىق: 理~ مالىيە ئىشلىرىنى باشقۇرماق / ~务 مالىيە، مالىيە ئىشلىرى. [财富] cáifù بايلىق. [财政] cáizhèng مالىيە.

裁 cái ① كەسمەك، پىچماق: ~衣服 كىيىم پىچماق / 对~ بىر قاتلاپ كەسمەك. [裁缝] cáifeng ماشىنىچى، كىيىم تىككۈچى، سەيپۇڭ. ② قىس-

قارتماق، ئازايتماق: ~军 ئەسكەر قىسقارتماق / ~员 قىسقارتىلغان خادىم. ③ ھۆكۈم قىلماق، سوددىيىلىك قىلماق: ~夺 ھەل قىلماق، بىر تەرەپ قىلماق / ~判 سوددىيىلىك قىلماق؛ سوددىيە، رېفېرى. ④ تاللىۋالماق، بىردىنى ئېلىپ بىردىنى قويماق: 独出心~ كۆڭلىدە تاللىغان يېردىن چىقماق؛ ئۆزگىچىلىك ياراتماق / 别~ باشقا يول تاللىماق؛ يامان غەرەز، باشقىچە غەرەز.

采 cǎi 另见 cài ① ئۈزمەك، يىغماق، تەرمەك: ~莲 نىلۇپەر گۈلى ئۈزمەك / ~茶 چاي تەرمەك. ② تاللىماق: ~用 تاللاپ ئىشلەتمەك / ~矿 كان ئاچماق.

[采访] cǎifǎng مۇخبىرلىق قىلماق، خەۋەر يازماق، زىيارەت قىلماق.

[采纳] cǎinà قوبۇل قىلماق، قوبۇل كۆرمەك: ~~群众的意见 كۆپچىلىكنىڭ پىكىرىنى قوبۇل قىلماق. ③ روھلۇق: 兴高~烈 خۇشال - خۇراملىققا چۆممەك، كۈلقەقەلىرى ئېچىلىپ كەتمەك. ④ '彩' بىلەن ئوخشاش.

彩 cǎi ① رەڭلىك، رەڭگا-رەڭ: ~色影片 رەڭلىك فىلىم / ~排 گىرىملىك رېپېتىتسىيە، كېيىنىپ ئالغىنى رېپېتىتسىيە.

[挂彩] guàcǎi (ئوخشىتىش مەنىسىدە) يارىدار بولماق. ② بەش خىل رەڭلىك شايى: 悬灯结~ پانۇس ئاسماق ۋە شەلپەر تارتماق. ③ تارتۇق (ئۇتۇۋالغۇچىغا بېرىلىدىغان نەرسە): 得~ تارتۇقلانماق، تارتۇق ئالماق / 金~ تارتۇق، ئۇتۇۋالغان پۇل. ④ باردىكاللا، ئاپىرىن، بەللى: 喝~ باردىكاللا ئېيتماق.

睬 cǎi پەرۋا قىلماق، پىسەنت قىلماق، قاراپ قويماق: 不理不~ پىسەنت قىلماسلىق / ~也不~ قاراپمۇ قويماسلىق، كۆزىنىڭ قىرىنىمۇ سالماسلىق.

踩 cǎi دەسسىمەك، دەسسەلمەك، ئاياغ ئاستى قىلماق: ~了一脚泥 لايغا دەسسىمەك.

采 cài 另见 cǎi سۈيۈرغال قىلىنغان يەر.

菜 cài ① ئوتياش، كۆكتات، سەي. ② قورۇما، سەي، كۆككىزەك.

蔡 cài ① سەي بەگلىكى. ② 〈古〉 چوڭ تاشپاقا: 蓍～ پال باقماق.

CAN

参 cān 另见 cēn، shēn ① كىرمەك، قاتناشماق: ～加革命 ئىنقىلابقا قاتناشماق/ ～军 ئارمىيىگە قاتناشماق / ～战 ئۇرۇشقا قاتناشماق. [参半] cānbàn يېرىم، يېرىم - يارتا: 疑信～～ تولۇق ئىشەنمەسلىك؛ يېرىم ئىشىنىپ، يېرىم ئىشەنمەسلىك. [参天] cāntiān ئاسمان پەلەك؛ پەلەككە تاقاشماق: 古木～～ قېرى دەرەخلەر پەلەككە تاقىشىپ تۇرماق. [参观] cānguān ئېكسكۇرسىيە، ئېكسكۇرسىيە قىلماق، كۆرمەك. [参考] cānkǎo پايدىلانماق، كۆرۈپ باقماق. ② يوقلىماق، سالامغا بارماق: ～谒 زىيارەت قىلماق، يوقلىماق / ～拜 سالامغا بارماق، زىيارەت قىلماق. ③ 〈古〉 ئەرز قىلماق، شىكايەت قىلماق، ھال ئېيتماق.

骖 cān يان ئات.

餐 cān ① يېمەك: 饱～一顿 تويغۇچە يېمەك / 聚～ ئولتۇرۇش قىلماق. ② تاماق، ئاش، غىزا: 一日三～ كۈنىگە ئۈچ ۋاخلىق تاماق / 午～ چۈشلۈك تاماق.

残 cán ① خاراب قىلماق، ۋەيران قىلماق، بۇزماق، نابۇت قىلماق: 摧～ ۋەيران قىلماق، نابۇت قىلماق، دەپسەندە قىلماق. ② قەبىھ، ۋەھشىيانە، قاباھەتلىك، ياۋۇز. ③ كەم، كەمتۈك، تولۇقسىز، چالا: ～破不全 تولۇقسىز، كەمتۈك / ～疾 تۇغما مېيىپلىك؛ ئانومالىيە/ ～品 براك مەھسۇلات، كاردىن چىققان بۇيۇم. (كۆچمە مەنىدە) قالدۇق، ئاشقان - تاشقان: ～局 مات بولۇش ئالدىدىكى تىركىشىش، ئا-

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ ئېلېكتىرونلۇق نۇسخىسى تارقىتىلىدۇ

خەرقى تەركەشمەش / ~茶剩饭 ئاشقان- تاشقان تاماق، ئاشقان - تاشقان نەرسىلەر.] يىپەك قۇرتى.

蚕 cán پىلە، پىلە قۇرتى،

惭 cán خىجىل بولماق، ئۇيالماق، ئىزا تارتماق: 自~ ئۆزلۈكىدىن خىجىل بولماق.

惨 cǎn ① رەھىمسىز، ۋەھشىي، ياۋۇز، تاش يۈرەك: ~无人道 ئىنسانىيەت قېلىپىدىن چىقماق، ۋەھشىيانە. ② ئېچىنىشلىق، پاجىئەلىك: 解放前天灾人祸，工农的生活太~了 ئازادلىقتىن بۇرۇن تەبىئىي ئاپەت ۋە جەۋرى - زۇلۇمنىڭ دەستىدىن، ئىشچى - دېھقانلارنىڭ تۇرمۇشى ناھايىتى ئېچىنىشلىق ئىدى.

[惨淡(澹)] cǎndàn 1. خىرە، تۇتۇق. 2. بىر ئامال قىلىپ، ئاران تەستە: ~ ~ 经营 ئاران تەستە تەمىنلەمەك (كۆپرەك سەلبىي مەنىدە ئىشلىتىلىدۇ). ③ قاتتىق پاجىئەلىك: 敌人~败 دۈشمەن پاجىئەلىك ھالدا مەغلۇپ بولدى.

穇 cǎn تېرىق، سۆك.

灿 càn [灿烂] cànlàn شالىق، پارلاق، چاقناپ تۇرماق: 阳光~ ~ قۇياش نۇرى چاقنىماق.

孱 càn 另见 chán [孱头] càntou 〈方〉 يۇمشاقباش؛ كۆشباش، ئاجىز، قورقۇنچاق ئادەم؛ بوزەك.

粲 càn ① چاقناق، گۆزەل. ② پارقىرىماق، چاقنىماق: روشەن، ئوچۇق: كۈلۈمسىرىمەك، تەبەسسۇم: ~然一笑 مىيىقىدا كۈلمەك.

璨 càn ① ئېسىل قاشتاشى. ② '粲①' بىلەن ئوخشاش.

CANG

仓 cāng ئامبار، ساڭ: 米~ گۈرۈچ سېڭى/ 谷~ ئاشلىق ئامبىرى. [仓库] cāngkù ئامبار، ئىسكىلات، ساڭ. [仓猝] [仓卒] cāngcù ئالدىراپ - تېنەپ، ھاپىلا- شاپىلا.

伧 cāng 另见 chen قوپال، پەس، بېخىل: ~俗 ئىچى تار، پەس، ئەپلاس، قوپال.

苍 cāng ① كۆك، يېشىل؛ ~天 كۆپكۆك ئاسمان، كۆك. ② توق يېشىل، توق يېشىل رەڭلىك: ~松 يېشىل قارىغاي. ③ ئاقارماق، تاتارماق، بوزارماق: 面色~白 چىرايى تاتىرىپ كەتمەك / 两鬓~~ چېكە چاچلىرى ئاقارماق. [苍老] cānglǎo .1 قېرىغان، مۈكچەيگەن. 2. رەسىم سىزىشقا ۋە يېزىقچىلىققا ماھىر، قەلىمى كۈچلۈك.

沧 cāng ① كۆپكۆك (سۇ): ~海 كۆپكۆك دېڭىز (سۈيى). ②سوغۇق؛ زەمىستان.

鸧 cāng [鸧鹒] cānggēng سوپسوبېيالڭ.

舱 cáng كايۇتا، بۆلمە: 货~ ترىيۇم / 客~ كايۇتا / 底~ ترىيۇم.

藏 cáng 另见zàng ① يوشۇرماق، يوشۇرۇنماق، مۆكمەك، سۈقۇنماق: 埋~ كۆممەك، كۆمۈلمەك / 他~在树后面 ئۇ دەرەخنىڭ كەينىگە مۆكۈۋالدى. ② ساقلىماق، ساقلانماق؛ ~书处 كىتاب ساقلاش ئىسكىلاتى / 储~室 ساقلاش ئىسكىلاتى، قازناق / 把这些东西收~起来 بۇ نەرسىلەرنى ساقلاپ قوي.

CAO

操 cāo ① تۇتماق؛ ئالماق: ~刀 پىچاق ئالماق / ~戈 يالىمان تۇتماق. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) ئىلىككە ئالماق، ئىلكىدە تۇتماق: ~必胜之券 ئۇتۇپ چىقىشقا ئىشەنچى كامىل بولماق؛ يېڭىشكە كۆزى يەتمەك / ~舟 قېيىق ھەيدىمەك. [操纵] cāozòng باشقۇرماق، ئىدارە قىلماق؛ تىزگىنلىمەك. ② تەرلەپ-پىشىپ ئىشلىمەك، بېرىلىپ ئىشلىمەك: ~持家务 تەرلەپ-پىشىپ ئۆي ئىشلىرىنى قىلماق / ~劳 بېرىلىپ ئەمگەك قىلماق. [操作] cāozuò مەشغۇلات: 田间~~ ئېتىز مەشغۇلاتى. ③ شۇغۇللانماق: ~医生业 دوختۇرلۇق بىلەن شۇغۇللانماق. ④ سۆزلىمەك: ~维语 ئۇيغۇر تىلىدا سۆزلىمەك / ~南音 جەنۇب تەلەپپۇزىدا سۆزلىمەك. ⑤ مەشىق،

گىمناستىكا: 体~ گىمناستىكا/ 徒手~ قۇرۇققول مەشىق قىلماق / 下~ مەشىق قىلىشنى توختاتماق. ⑥ خۇلۇق، ئەخلاق، قىلىق: 节~ ۋىجدان، ئىپپەت، دىيانەت/ ~行 ئەخلاق، خۇلۇق، قىلىق.

糙 cāo ① ياخشى تازىلانمىغان گۈرۈچ. ② قوپال، يىرىك: 这活做得太~ بۇ ئىش بەك قوپال ئىشلىنىپتۇ.

曹 cáo ① قاتارلىقلار، قاتاردىكىلەر: 尔~ سىلەر/ 吾~ بىز. ② ‹古› ۋازارەت: 部~ ۋەزىر / 功~ ۋازارەت لاۋازىمى.

嘈 cáo شاۋقۇن، سۈرەن، ۋاراڭ-چۇرۇڭ، ۋاڭ-چۇڭ: 人声~杂 كىشىلەرنىڭ ۋاڭ-چۇڭى.

漕 cáo سۇ يولى ئارقىلىق ئاشلىق يۆتكىمەك: ~运 سۇ يولى ئارقىلىق ئاشلىق توشۇماق / ~河 دەريا.

槽 cáo ① نور، ئوقۇر، ئولاق: 石~ تاش ئولاق/ 水~ نور / 马~ ئات ئوقۇرى. ② (~儿) قىن، ئويۇق، ئورەكچە، ئېرىقچە: 挖个~儿 ئويۇق ئويماق / 河~ دەريا قىنى.

螬 cáo 513- بەتتىكى '蛴螬' (qícáo) غا قارالا. ۋىقى

艚 cáo (~子) يېلك قول

草 cǎo ① ئوت، چۆپ؛ پاخال، سامان. [草本植物 cǎoběnzhíwù سامان غوللۇق ئۆسۈملۈكلەر. ② ئالدىراپ-تېنەپ، ئوپۇل-تۇپۇل، ھاپىلا-شاپىلا: ~~了 (liǎo) 事 ئىشنى چالا-بۇلا ئىشلەپلا بولدى قىلماق / ~率从事 ئىشنى قول ئۇچىدىلا ئىشلىمەك. [草书 cǎoshū تېز يېزىش شەكلى (خەنزۇچە خەتنىڭ). ③ كۆپىيە، دەسلەپكى نۇسخا: 起~ كۆپىيە تەييارلىماق. (كۆچمە مەنىدە) لايىھە: ~约 توختام لايىھەسى / ~案 لايىھە. ④ كۆپىيە تەييارلىماق، دەسلەپكى نۇسخىنى ئىشلەپ چىقماق: ~拟 تۈزۈپ چىقماق، تەييارلىماق (لايىھە ياكى پىلاننى) / ~檄 يارلىق يازماق؛ چاقىرىقنامە يازماق. [草创

cǎochuàng باشلىماق، ئەمدىلا باشلىماق؛ دەسلەپكى. ⑤ چىشى، ئۇرغاچى: ~鸡 مېكىيان / ~驴 مادا ئېشەك.

CE

册 cè ① دەپتەر: 第三~ ئۈچىنچى دەپتەر / 纪念~ خاتىرە، ئالبوم. ② كىتاب ئۈچۈن ئىشلىتىلىدىغان مىقدار سۆز.

厕 cè ① تەرەتخانا، ھاجەتخانا. ② ئارىلاشماق، ئارىلىشىپ قالماق: ~身其间 ئىچىگە ئارىلىشىپ كىرمەك.

侧 cè 另见 zè، zhāi ① يان، يان تەرەپ: 楼~ بىنانىڭ يېنى / ~面 يان تەرەپ. ② يېنىچە: ~目 كۆزىنىڭ قۇيرۇقىدا، كۆز قىرىدا / ~耳细听 قۇلاق سېلىپ ئاڭلىماق، دىققەت قىلىپ تىڭشىماق / ~身而入 يېنىچە كىرمەك. [侧重] cèzhòng تەكىتلىمەك، ئەھمىيەت بەرمەك.

恻 cè ئېچىنماق، قايغۇرماق. [恻隐] cèyǐn ئېچىنماق، ئىچ ئاغرىتماق.

测 cè ① ئۆلچىمەك: ~角器 بۇلۇڭ ئۆلچىگۈچ / ~绘 ئۆلچەش - سىزىش، گېئودېزىيە. [测验] cèyàn سىناپ كۆرمەك. ② پەرەز قىلماق، قىياس قىلماق: 预~ پەرەز قىلماق / 变化莫~ ئۆزگىرىپ تۇرماق.

策 cè ① چارە، تەدبىر، ئامال، مەسلىھەت: 决~ قارار / 束手无~ ئامالسىزلىق، ئامالسىز قالماق. [策动] cèdòng يېتەكچىلىك قىلماق، يول كۆرسەتمەك. [策略] cèlüè تاكتىكا. ② قەدىمكى بىر خىل ئات قامچىسى. ③ قامچىلىماق: ~马 ئاتنى قامچىلىماق / 鞭~ ھەيدەكچىلىك قىلماق، ھەيدىمەك. ④ بامبۇك تاختاي: 简~ تارشا پۈتۈك.

CEN

参 cēn 另见 cān، shēn [参差] cēncī ئېگىز - پەس، ئۇزۇن - قىسقا، تەكشى ئەمەس: ~~不齐 ئېگىز - پەس؛ تەكشى ئەمەس.

岑 cén كىچىك چوققا تاغ.

涔 cén يامغۇر سۈيى؛ يىغىلىپ قالغان توختام سۇ.

[涔涔] céncén 1. توختىماي ياغماق (يامغۇر). 2. تارام-تارام ياش ئاقماق.

CENG

噌 cēng شارت، شارت-شۇرت؛ ～的一声，火柴划着了 سەرەڭگە شارتتىدە قىلىپ چېقىلدى.

层 céng ① قەۋەت، قات، يۇرۇش: 二～楼 ئىككى قەۋەت بىنا / 三～院子 ئۈچ يۈرۈش ھويلا / 絮上两～棉花 ئىككى قات پاختا سالماق / 还有一～意思 يەنە بىر مەنىسى بار. [层次] céngcì تەرتىپ، سىستېما: ～～分明 تەرتىپنى ئېنىق ئايرىۋالماق. ② ئارقا - ئارقىدىن، ئۈزلۈكسىز، ئۈستى- ئۈستىگە: ～出不穷 ئۈستى - ئۈستىگە يۈز بېرىپ تۇرماق، ئۈزۈلمەي پەيدا بولۇپ تۇرماق.

曾 céng 另见 zēng بولۇپ ئۆتكەن، ئۆتۈپ كەتكەن: 未～ بولۇپ باقمىغان، كۆرۈلۈپ باقمىغان، كۆرۈلمىگەن / 何～ قانداقمۇ / 他～去北

京两次 ئۇ بېيجىڭغا ئىكـ
قېتىم بارغان / ～几何
قاچانلاردا؟ قاچانىراق؟

嶒 céng [崚嶒] ngcéng
ئاسمان - پەلەك، ئېگىز (تا
لار).

蹭 cèng سۈركەلمەك، ئېكـ
قالماق؛ يۇقماق، يۇقتۇرۇۋ
ماق: ～了一身泥 ئۈستـ
شىغا لاي يۇقتۇرۇۋالماق
～破了皮 تېرىسى سۈركـ
لىپ يارىلانماق. (كۆچـ
مەنىدە) سۆرەلمەك، مـ
مەسلىق: 快点，别～了 قې
بول، سۆرەلمەك قىلما
走路老磨～ يول ماڭغاند
دائىم سۆرەلمەك قىلماق
[蹭蹬] cèngdèng ئوڭۇشسىز
لىققا ئۇچرىماق.

CHA

叉 chā 另见 chǎ, chá ① (～子) ئارا، ۋىلكا، شاشقاق:
三～齿 ئۈچ چىشلىق ئارا /
粪～子 قىغ ئاردىسى / 鱼～
شاشقاق. ② ئارا بىلەن سانـ
جىپ كۆتۈرمەك: ～鱼 بې
لىققا شاشقاق سالماق. ③
ئاچا، ئاچىماق، چاپراس:

~手 قولىنى چاپراسلىماق.

杈 chā 另见 chà <农具> ئارا، چاپچا.

差 chā 另见 chà · chāi · cī ① پەرق، ئايرىما. ② بىرقەدەر يېقىنلاشماق: ~强人意 بىرقەدەر رازى قىلماق، بىرئاز قانائەتلەنەرلىك، يامان ئەمەس. ③ چاتاق، نۇقسان، كاشىلا: ~错 خاتالىق، چاتاق، نۇقسان. ④ ئايرىما.

插 chā سانجىماق، قادىماق، تىقماق: ~秧 مايسا كۆچۈرمەك، مايسا تىكمەك / 把花~在瓶子里 گۈلنى لوڭقىغا سېلىپ قويماق (كۆچمە مەنىدە) قىستۇرماق، قوشماق: ~班 سىنىپقا قوشماق / ~嘴 گەپ قىستۇرماق، لوقما سالماق، گەپكە قوشۇق سالماق.

锸 chā تۆمۈر گۈرجەك.

喳 chā 另见 zhā [喳喳] chā chā پىچىر - پىچىر، كۇسۇر - كۇسۇر: 打~~ كۇسۇرلاشماق.

馇 chā پىشۇرماق، تەييارلىماق.

嚓 chā 另见 cā [喀嚓] kāchā تاقىلدىماق.

叉 chá 另见 chā · chǎ توسماق، توسۇلۇپ قالماق: 车把路口~住了 ماشىنا يولنىڭ ئېغىزىنى توسۇۋالدى.

垞 chá ئېدىر.

茬 chá ① (~儿) ئېگىز: 麦~ بۇغداي ئېگىزى / 豆~儿 پۇرچاق ئېگىزى. ② (~儿) قېتىم: 换~ ئېگىز ئالماشتۇرماق، ئالماشتۇرۇپ تېرىماق / 头~ باش ئېگىز / 二~ ئىككىنچى قېتىملىق ئېگىز. ③ كىرپە چاچ، كىرپە ساقال.

茶 chá ① چاي دەرىخى. ② چاي: 面~ ئاتالا / 杏仁~ مېغىز چاي / 奶~ سۈتلۈك چاي، ئەتكەنچاي.

搽 chá سۈرمەك، سۈركىمەك؛ ~药 دورا سۈرمەك / ~粉 ئۇپا سۈرمەك.

查 chá 另见 zhā تەكشۈرمەك، ئېنىقلىماق، ئاختۇرماق: ~帐 ھېسابات تەكشۈرمەك / ~字典 لۇغەت ئاختۇرماق.

猹 chá قاشقالتۇلۇلاق.

碴 chá ① (~儿) پارچە، سۇنۇق: 冰~儿 مۇز پارچىسى / 玻璃~儿 ئەينەك سۇنۇقى. ② (~儿) تۆشۈك، يوچۇق، يېرىق: 碗上还有个破~儿 قاچىنىڭ ئازراق يوچۇق يېرى بار. ③ سۈرۈۋەتمەك، تىلىۋەتمەك: 手让碎玻璃~破了 قولنى ئەينەك پارچىسى تىلىۋەتتى.

楂 chá ① ياغاچ سال: 乘~ سالغا چۈشمەك / 浮~ لەيلىمەك. ② '茬' بىلەن ئوخشاش.

察 chá تەكشۈرمەك، كۆزەتمەك: 考~ تەكشۈرمەك، كۆزدىن كەچۈرمەك / 视~ كۆزەتمەك.

叉 chǎ 另见 chá، chā كەرمەك، ئاچماق: ~腿 چېتەننى كەرمەك.

衩 chǎ 另见 chà [裤衩] kùchǎ كالتا ئىشتان، كۇسار: 三角~~ تورسەك.

蹅 chǎ دەسسىمەك، پاتقاقتا ماڭماق: ~雨 يامغۇر كەچمەك / 鞋都~湿了 پاتقاق كېچىپ ئايىغى ھۆل بولۇپ كېتىپتۇ.

镲 chǎ كىچىك چاڭ.

汊 chà دەريا ئاچىلى، تارماق، دەريا شاخابچىسى.

杈 chà 另见 chā ئاچا، ئاچماق؛ شاخ، پۇتاق: 树~儿 دەرەخ ئاچىمىقى / 打棉花~ كېۋەز چاتىماق.

衩 chà 另见 chǎ يېرىق، چاك.

岔 chà ① ئاچا، ئاچال: ~道 ئاچا يول / 三~路 ئۈچ ئاچا يول. ② (~子، ~儿) چاتاق، كاشىلا. ③ ئازماق، ئاداشماق، تېمىدىن چەتنىمەك: 拿话~开 گېپىدە تېمىدىن چەتنىمەك / 打~ سۆزنى بۆلمەك، لوقما سالماق. ④ ئايرىماق، ئايرىۋەتمەك: 把这两个会的时间~开 بۇ ئىككى يىغىننىڭ ۋاقتىنى ئايرىۋېتەيلى.

侘 chà [侘傺] chàchì ھەسرەتلەنمەك، رايى قايتماق.

诧 chà ھەيران قالماق، ئەجەبلەنمەك.

姹 chà گۈزەل، چىرايلىق: ~紫嫣红 رەڭگارەڭ گۈللەر.

刹 chà 另见 shā بۇددىخانا؛ 古~ قەدىمكى بۇددىخانا. [刹那] chànà كۆزنى يۇمۇپ ـ ئاچقۇچە، ھەش ـ پەش دېگۈچە.

差 ① chà 另见 chā, chāi, cī ① خاتا: 说~了 خاتا سۆزلەپتۇ. ② لايىق بولماسلىق، ماس كەلمەسلىك، ماس كەلمەسلىك: ~得远 خېلى يىراق، پەرق چوڭ / ~不多 يامان ئەمەس، ئانچە پەرقلەنمەسلىك، ئانچە پەرقى يوق. ③ كەم، چالا: ~一道手续 بىر رەسمىيەت كەم قالماق / 还~一个人 يەنە بىر ئادەم كەم. ④ ناچار، لاياقەتسىز: 成绩~ لاياقەتسىز.

CHAI

拆 chāi 另见 cā بۇزماق، چاقماق، سۆكمەك، چۇۋۇماق، ئاچماق: ~信 خەتنى ئاچماق / ~卸机器 ماشىنىنى چۇۋۇماق.

钗 chāi چاچ قىسقۇچ: 金~ ئالتۇن چاچ قىسقۇچ / 荆~布裙 ئاددىي ـ ساددا كىيىنمەك.

差 chāi 另见 chā, chà, cī ① كاماندىروپكىغا ئەۋەتمەك، خىزمەتكە بۇيرۇماق: 出~ كاماندىروپكىغا بارماق. ② 〈旧〉 خىزمەتكە ئەۋەتىلگەن خادىم. ③ سەيسى، ئالۋان، ھاشار: 抓~ ئالۋان.

侪 chái قۇرداش، زاماندادش، تەڭتۇش: 吾~ بىز، ھەممىمىز.

柴 chái ئوتۇن. [火柴] huǒchái سەرەڭگە.

豺 chái چىلبۆرە، سىرتلان. [豺狼] cháiláng (كۆچمە مەنىدە) چىلبۆرە، ياۋۇز. آيى.

茝 chǎi 〈古〉 داغۇر داڭگۇ‑

䜺 chǎi (~儿) يارما: 豆~儿 پۇرچاق يارمىسى.

虿 chài زەھەرلىك قۇرتلار، چايان.

瘥 chài 另见 cuó ساقايماق، سالامەتلىكى ئەسلىگە كەلمەك: 久病初~ ئۇزۇن مۇددەت كېسەل تارتىپ، ئەمدىلا ساقايماق.

CHAN

觇 chān (zhān دەپمۇ ئوقۇلىدۇ) قارىماق، مارىماق. [觇标] chānbiāo ۋېشكا،

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

مۇسەيۋاتاچ.

掺 chān '搀' ② بىلەن ئوخشاش.

搀 chān ① يۆلىمەك، يۆلەۋالماق، قولتۇقلىماق: 你~着那个老头儿吧 ــمەن ئاۋۇ بوۋاينى يۆلەۋالغىن. ② قوشماق، ئارىلاشتۇرماق: 里面~糖了 ئىچىگە قەنت قوشۇلدى.

单 chán 另见 shàn·dān [单于] chányú 〈古〉 قەگىردىقۇت.

婵 chán [婵娟] chánjuān ① زىلۋا. ② 〈古〉ساھىبجامال، گۈزەل.

禅 chán 另见 shàn ① ئىبتىكاپتا ئولتۇرماق، ئىستىقامەت قىلماق: 坐~ ئىبتىكاپتا ئولتۇرماق. ② بۇددا دىنىغا ئائىت: ~杖 ھاسا / ~师 ئۇستاز.

蝉 chán 〈动〉 تومۇزغا. [蝉联] chánlián ئارقىمۇ ئارقا، ئۇدا، ئۈزلۈكسىز.

鋋 chán تۆمۈر دەستىلىك قىسقا نەيزە.

谗 chán تۆھمەت، تۆھمەت قىلماق، بۆھتان چاپلىماق، قارىلىماق: ~言 تۆھمەت.

馋 chán ① كېلىمغا ئامر:
قورساققا ئامراق، نەپسـ
يامان، قارنى يامان، ئاچكۆ
تويماس: 嘴~ ئاچكۆز /
涎欲滴 نەپسى تاقىلداپ كە
مەك. ② خۇمار قىلماق، قىز
ماق: 眼~ كۆزى قىزارما

孱 chán 另见 càn ئاجـ
ھالسىز، دەرمانسىز، ماغدۇ
سىز، زەئىپ.

潺 chán [潺潺] ánchán
شىلدىرلىماق، شىرىلدىما
~~流水 شىلدىرلاپ ئېقـ
ۋاتقان سۇ. [潺湲] ányuán
تىپتىنچ ئېقىۋاتقان سۇ.

缠 chán ① ئوردىماق، يۆگـ
مەك: 头上~着一块布 باش
بىر پارچە رەختنى ئوردىۋا
ماق. [缠绵] chánmián چۆ
مەك، پاتماق (خىيالغا)؛ مۇ
تىلا بولماق (كېسەللىككە
② يېپىشماق، ئېسىلما
不要胡~ تولا ئېسىلىۋالما

躔 chán ① ھايۋانلارنىـ
ئىزى. ② ئاسمان جىسىملـ
رىنىڭ ئايلىنىشى.

蟾 chán چارپاقا. [蟾宫
chángōng ئاي، قەمەر (رىۋ

يەتلەردە).

[蟾蜍] chánchú چارپاقا.

[蟾酥] chánsū چارپاقا شىرنىسى.

产 chǎn ① تۇغماق: ～子 بالا تۇغماق / ～卵 تۇخۇم تۇغماق. [产生] chǎnshēng تۇغۇلماق؛ پەيدا بولماق، بارلىققا كەلمەك: 每个小组～～一个代表 ھەر بىر گۇرۇپپا بىردىن ۋەكىل سايلايدۇ. ② تۇغۇت: ～科 تۇغۇت بۆلۈمى / 助～医院 تۇغۇت دوختۇرخانىسى. ③ چىقماق؛ ئىشلەپ چىقارماق: 沿海盛～鱼虾 دېڭىز بويلىرىدىن بېلىق ۋە راك كۆپ چىقىدۇ / 我国～稻، 麦的地方很多 مەملىكىتىمىزدە شال، بۇغداي چىقىدىغان جايلار كۆپ / 增～大量工业品和粮食 سانائەت بۇيۇملىرى بىلەن ئاشلىقنى كۆپ ئىشلەپ چىقارماق. ④ مەھسۇلات: 增～节约 مەھسۇلاتنى ئاشۇرۇپ ئىقتىساد قىلماق / 土特～ يەرلىك ئالاھىدە مەھسۇلات. ⑤ مال-مۈلۈك: 房～ ئۆي-مۈلۈك / 地～ يەر-مۈلۈك / 遗～ مىراس. [产业] chǎnyè 1. ئائىلە مۈلكى. 2. كەسىپ، سانائەت: ～～革命 سانائەت ئىنقىلابى / ～～工人 سانائەت ئىشچىلىرى.

铲 chǎn ① كۈرەك، گۈرجەك؛ ئوتىغۇچ؛ كەپكۈر: 铁～ تۆمۈر گۈرجەك / 饭～儿 كەپكۈر. ② كولىماق، قازماق؛ قىرماق، ئۇسماق: 把地～平 يەرنى تەكشىلىمەك / ～土 توپا ئۇسماق / ～菜 سەي ئوتىماق. [铲除] chǎnchú يوقاتماق، تازىلىماق.

谄 chǎn خۇشامەت، يالاقچىلىق: ～媚 خۇشامەت قىلماق / 不骄不～ ھاكاۋۇرلۇقمۇ قىلماسلىق، خۇشامەتمۇ قىلماسلىق.

阐 chǎn بايان قىلماق، ئىزاھلىماق، شەرھلىمەك، ئىزھار قىلماق: ～述 بايان قىلماق / ～明 ئىزاھلىماق. [阐发] chǎnfā بايان قىلماق، ئىزاھلىماق، ئىزھار قىلماق.

蒇 chǎn ئورۇندىماق: ～事

ئىشنى ئورۇندىماق.

骣 chǎn ئاتنى ياۋىداق مىنمەك: ~骑 ئاتنى ياۋىداق مىنمەك.

冁 chǎn كۈلۈمسىرىمەك.

忏 chàn تۈۋا - ئىستىغپار ئوقۇماق، كەشاما ئوقۇماق. [忏悔] chànhuǐ تۈۋا قىلماق، پۇشايمان قىلماق.

刬 chàn 〈方〉 [一刬] yīchàn پۈتۈنلەي، تامامەن، ھەممە: ~~新 يېپيېڭى / ~都是平川 پۈتۈنلەي تۈزلەڭلىك.

颤 chàn 另见 zhàn تىترىمەك، سىلكىنمەك، لىڭشىماق: 这条扁担 (dàn) 担上五六十斤就~了 بۇ ئەپكەشكە 50—60 جىڭ نەرسە كۆتۈرسىلا لىڭشىيدۇ / ~动 تىترىمەك، تەۋرەنمەك.

羼 chàn ئارىلاشماق، قوشۇلماق: ~入 ئارىلىشىپ كەتمەك، قوشۇلۇپ كەتمەك.

韂 chàn توقۇم.

CHANG

伥 chāng ياناياق: 为虎作~ يامانغا ياناياق بولماق.

昌 chāng گۈللەنمەك، روناق تاپماق: 社会主义祖国繁荣~盛 سوتسىيالىستىك ۋەتەن گۈللەپ ياشىماقتا.

菖 chāng [菖蒲] chāngpú ئىگىر.

阊 chāng [阊阖] chānghé 1. ئەرش. 2. ئوردا دەرۋازىسى (قوۋۇقى). [阊门] chāngmén چاڭمېن دەرۋازىسى.

猖 chāng [猖狂] chāngkuáng ئالجىرلىق، ئالجىرانە، ئالجىرلاشماق: 打退了敌人的~~进攻 دۈشمەننىڭ ئالجىرانە ھۇجۇمىنى چېكىندۈرمەك. [猖獗] chāngjué قۇترىماق، ھەددىدىن ئاشماق، كەشەددىيلەشمەك: ~~一时 بىر مەھەل ھەددىدىن ئاشماق.

娼 chāng جالاپ، پاھىشە ئايال.

鲳 chāng پامپۇس بېلىقى.

长 chāng 另见 zhǎng ① ئۇزۇن، ئۇزۇنلۇق: 这块布三米~ بۇ رەختنىڭ ئۇزۇنلۇقى ئۈچ مېتر كېلىدۇ / 那张桌子

～一米 宽七十厘米 ئۇ شىرەنىڭ ئۇزۇنلۇقى بىر مېتىر، كەڭلىكى 70 سانتىمېتىر. ② ئۇزاق؛ يىراق؛ چوڭ، زور: 这条路很～ بۇ يول بەك ئۇزاق / 天～衣短 كۈن ئۇزاق تون قىسقا / ～远利益 يىراق كەلگۈسى مەنپەئەت / ～篇大论 چوڭ ماقالە. [长短] chángduǎn 1. ئۇزۇنلۇق. 2. خېيىم - خەتەر: 万一有什么～～ ئالمادىن بىرەر خېيىم - خەتەر يۈز بېرىپ قالسا. ③ ئارتۇقچىلىق، ئالاھىدىلىك: 特～ ئارتۇقچىلىق / 各有所～ ھەممىسىنىڭ ئۆزىگە چۇشلۇق ئالاھىدىلىكى بار. ④ ئۇستا، ماھىر: 他～于写作 ئۇ يېزىقچىلىققا ئۇستا.

苌 Cháng چاڭ (فامىلە).

场 cháng 另见 chǎng ① خامان: 打～ خامان سورۇماق / ～院里堆满了粮食 خامانغا ئاشلىق دۆۋىلىنىپ كېتىپتۇ. ② قېتىم: 经过一～激烈斗争 بىر قېتىملىق كەسكىن ئېلىشىش ئارقىلىق / 下了一～大雨 بىر قېتىم قاتتىق يامغۇر ياغدى.

肠 cháng ئۈچەي.

尝 cháng ① تېتىپ باقماق، يەپ باقماق، ئېغىز تەگمەك: ～咸淡 تۇزىنى تېتىماق. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) باشتىن كەچۈرمەك: 备～艰苦 كۆپ جاپا-مۇشەققەت تارتماق. [尝试] chángshì سىناپ باقماق، ئورۇنۇپ باقماق: ～ ～一下 سىناپ باقاي. ② ئۆتكەن زاماننى بىلدۈرىدۇ: 未～ مەغان / ～ ھەمگەن.

偿 cháng ① تۆلىمەك، ئورنىنى تولدۇرماق: 赔～损失 زىياننى تۆلىمەك / 得不～失 پايدا زىياننى قاپلىيالماسلىق. ② قانائەتلەنمەك، رازى بولماق: 如愿以～ مۇرادىغا يەتمەك. آغى.

鲿 cháng لېيوكا سىسىس بېلىـ

徜 cháng [徜徉] chángyáng سەيلە قىلماق، ئايلىنىپ يۈرمەك: ～～湖畔 كۆل بويىدا سەيلە قىلماق.

裳 cháng 另见 shang يوپكا.

常 cháng ① دائىم، ئۇزاق-

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

قەچە: ~绿树 دائىم كۆكىرىپ تۇرىدىغان دەرەخ/ 冬夏~青 قىش ياز دائىم كۆكىرىپ تۇرماق/ ~和工人一起劳动 دائىم ئىشچىلار بىلەن بىللە ئەمگەك قىلماق. ② ئادەتتىكى، ئادەتتىكى: ~识 ساۋات/ ~态 ئادەتتىكى ئەھۋال، نورمال ھالەت/ 习以为~ ئادەتكە ئايلىنىپ قالماق/ 反~ غەيرىي نورمال ئەھۋال.

嫦 cháng [嫦娥] cháng'é ئاي پەرىسى؛ چاڭئې.

厂 chǎng 另见 ān زاۋۇت، فابرىكا: 机械~ ماشىنىسازلىق زاۋۇتى / 造纸~ قەغەز زاۋۇتى / 纱~ يىپ ئىگىرىش فابرىكىسى. ② ئىسكىلات، ئورۇن، ئامبار: 木~ ياغاچ ئىسكىلاتى / 煤~ كۆمۈرخانا. ③ لاپاسقا ئوخشاپ كېتىدىغان ئۆيلەرنى كۆرسىتىدۇ.

场 chǎng 另见 cháng ① مەيدان، ئورۇن، سورۇن: 会~ يىغىن زالى (مەيدانى) / 市~ بازار / 天安门广~ تيەنئەنمېن مەيدانى. [场合] chǎngh جاي، يەر، سورۇن. ② كۆرۈنۈش: 三幕五~ ئۈچ پەردە بەش كۆرۈنۈشلۈك.

昶 chǎng ① كۈندۈز ئۇزۇن. ② كۆڭۈل ئازادىلىكى. ھۇزۇرلۇق، راۋان.

惝 chǎng 629 - بەتتىكى (tǎng) غا قاراڭ.

敞 chǎng ① ئوچۇق، يورۇق، ئازادە: ~亮 يورۇق/ 这房子很宽~ بۇ ئۆي بەك ئازادە ئىكەن. ② ئاچماق: ~开大门 دەرۋازىنى ئاچماق.

氅 chǎng پەلتو.

怅 chàng پەرىشان بولماق، كۆڭلى غەش بولماق: ~然 پەرىشانلىق، كۆڭۈل غەشلىكى.

韔 chàng يا قېپى.

畅 chàng ① ئوڭۇشلۇق، توسالغۇسىز، راۋان: ~达 راۋان، ئوڭۇشلۇق، ئېنىق/ ~行 ئوڭۇشلۇق، راۋان/ ~销 بازىرى ئىتتىك، خېرىدارلىق. ② قانغۇچە، بەھۇزۇر: ~谈 بەھۇزۇر سۆزلەشمەك / ~饮 قانغۇچە ئىچمەك.

倡 chàng تەشەببۇس قىلماق، باشلامچىلىق قىلماق.

~议 تەشەببۇس / ~导
تەشەببۇس قىلماق، باشلام-
چىلىق قىلماق.

唱 chàng ① ئېيتماق، ئو-
قۇماق: ~歌 ناخشا ئېيتماق،
ناخشا ئوقۇماق / ~戏 چاڭ-
چىلە ئوينىماق / ~曲 غەزەل
ئوقۇماق. (كۆچمە مەنىسىدە)
چاقىرماق: ~名 ئىسىمنى
چاقىرماق. ② (-儿) ناخشا:
唱个~儿 ناخشا ئېيتماق.

CHAO

抄 chāo ① كۆچۈرمەك:
~文件 ھۆججەت كۆچۈرمەك /
~书 كىتاب كۆچۈرمەك.
[抄袭] chāoxí ئوغرىلىماق،
كۆچۈرۈۋالماق. ② ئاختۇرماق
ۋە مۇسادىرە قىلماق: ~家
ئۆي ئاختۇرماق. ③ ئايلى-
نىپ ئۆتمەك، كېسىپ ئۆت-
مەك: ~小道走 چىغىر يول
بىلەن كېسىپ ئۆتمەك. ④ '绰'
(chāo) بىلەن ئوخشاش.

吵 chāo 另见 chǎo [吵吵]
chāochao ۋاراڭ-چۇرۇڭ قىل-
ماق، غوۋغا كۆتۈرمەك.

钞 chāo ① '抄①' بىلەن
ئوخشاش. ② قەغەز پۇل: 外~
چەت ئەل پۇلى.

弨 chāo ① كامانىنىڭ بوش
تۇرغان ھالىتى. ② كامان، يا.

怊 chāo دىلى ئازار يېمەك،
كۆڭلى قالماق.

超 chāo ① ھالقىماق،
ئاشماق؛ ئاشقىرى، سىرت:
~龄 يېشى ئېشىپ كەتمەك /
~现实 رېئاللىقتىن ھالقىپ
كەتمەك / ~额 نورمىدىن
سىرت. ② ئۇلترا: ~声
波 ئۇلترا ئاۋاز دولقۇنى.

绰 chāo 另见 chuò ① '焯'
(chāo) بىلەن ئوخشاش. ② تۇت-
ماق، قولغا ئالماق: ~起一
根棍子 قولىغا تاياق ئالماق.

焯 chāo 另见 zhuō قايناق سۇغا
باسماق: ~菠菜 پالەكنى
قايناق سۇغا باسماق.

剿 chāo 另见 jiǎo [剿说]
chāoshuō باشقىلارنىڭ سۆزىنى
ئۆزىنىڭ قىلىۋالماق.

晁 Cháo چاۋ (فامىلە).

巢 cháo ئۇۋا، چاڭگا.

朝 cháo 另见 zhāo ① قارى-
ماق: ~前 ئالغا قارىماق / 坐
南~北 تەسكەي ئۆي / ~着

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

共产主义社会迈进، كوممۇنىزم جەمئىيىتىگە قاراپ ئىلگىرىلىمەك. ② سەجدە قىلماق، باش قويماق، ھەج قىلماق: ~圣团 ھەج قىلىش ئۆمىكى. ③ ئوردا، خان ساردىيى. [在朝] zàicháo (كۆچمە مەنىدە) ھاكىمىيەت بېشىدا تۇرماق، ھاكىمىيەت يۈرگۈزمەك. ④ سۇلالە، خانىدانلىق: 唐~ تاڭ سۇلالىسى/ 革命不是改~换代 ئىنقىلاب قىلىش دېگەنلىك سۇلالە ئالماشتۇرۇش دېگەنلىك ئەمەس. [朝鲜] Cháoxiān چاۋشيەن مەملىكىتى.

嘲 cháo 另见 zhāo (بۇرۇن zhāo دەپ ئوقۇلاتتى) مەسخىرە قىلماق، مازاق قىلماق، زاڭلىق قىلماق: 冷~热讽 مەسخىرە قىلماق.

潮 cháo ① ئاشقىن. سۇنىڭ كۆتۈرۈلۈشى. ② ئېقىم، دولقۇن: 风~ ئېقىم / 思~ ئىدىيىۋى ئېقىم / 革命高~ ئىنقىلابنىڭ يۇقىرى دولقۇنى. ③ نەم: ~气 نەم ھاۋا/ 受~了 نەم تارتىپ قاپتۇ/ 阴天返~ ھاۋا تۇتۇق كۈنىدىكى نەملىك.

吵 chǎo 另见 chāo ۋاراڭ-چۇرۇڭ، قىيا-چىيا: ~得慌 ۋاراڭ-چۇرۇڭغا چىدىيالمالىق / 他把~醒了 ئۇ ۋاراڭ-چۇرۇڭدىن ئويغىنىپ كەتتى. ② ئۇرۇشماق، جېدەللەشمەك: ~架 ئۇرۇشۇپ قالماق / 争~ كەپ تالىشىپ قالماق.

炒 chǎo قورۇماق: ~鸡蛋 تۇخۇم قورۇماق / ~菜 سەي قورۇماق / ~栗子 كاشتان قورۇماق.

耖 chào ① تىرنا، سۈرەم. ② يەرنى ئۇۋاتماق، يۇمشاتماق.

CHE

车 chē 另见 jū قۇرۇقلۇقتا ماڭىدىغان چاقلىق قاتناش قوراللىرىنىڭ ئومۇمىي نامىنى بىلدۈرىدۇ: 火~ پويىز / 马~ ئات ھارۋىسى / 轿~ پىكاپ. ② ئايلاندۇرۇلىدىغان ئەسۋابلار: 纺~ يىپ ئېگىرىش چاقى / 水~ سۇ چىغىرىقى / 滑~ چىغىرىق. ③ ماشىنا: 开~ ماشىنا ھەيدـ

ـدەك / 试~ ماشىنىنى سىناپ باقماق. [车间] chējiān سېخ: 翻砂~~ قۇيۇمچىلىق سېخى / 加工~~ پىششىقلاپ ئىشلەش سېخى / 装配~~ قۇراشتۇرۇش سېخى. ④ قىرماق، يونۇماق: ~圆 قىرىپ يۇمىلاقلىماق / ~光 يونۇماق. [车水] chēshuǐ سۇ چىغىردىقى بىلەن سۇ چىقارماق.

砗 chē [砗磲] chēqú تىردەكنا.

尺 chě 另见 chǐ مەملىكىتىمىز مىللىي سازىنىڭ نوتا بەلگىسى، ئاددىي نوتىدىكى «2»گە توغرا كېلىدۇ.

扯 chě ① تارتماق، سۆرىمەك، تۇتماق: ~住他不放 ئۇنى قويۇپ بەرمە. ② پاراڭلاشماق، گەپلەشمەك: 闲~ قۇرۇق پاراڭ سالماق / 不要把问题~远了 گەپنى بۇنداق ئەپقاچما. ③ يىرتماق: 他把信~了 ئۇ خەتنى يىرتىۋەتتى.

彻 chè ① ئۆتمەك؛ تەلتۆكۈس، ئۇچىغا چىققان؛ باشتىن - ئاخىر: 冷风~骨 سوغۇق شامال جاندىن ئۆتمەكتە / ~头~尾 ئۇچىغا چىققان / ~夜 كېچىچە. [彻底] chèdǐ ئۈزۈل - كېسەل: ~~改造世界观 دۇنيا قاراشنى ئۈزۈل - كېسەل ئۆزگەرتمەك.

坼 chè يېرىلماق: 天寒地~ ھاۋانىڭ سوغۇقلۇقىدىن يەر يېرىلىپ كەتمەك.

掣 chè تارتماق: ~后腿 پۇتىنى تارتماق / ~签 چەك تارتماق. [掣肘] chèzhǒu بىراۋنىڭ بىلىكىنى تارتماق. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) پۇتلىكاشاڭ بولماق، توسالغۇ بولماق.

撤 chè ① ئېلىپ تاشلىماق، قالدۇرماق: ~职 ۋەزىپىسىدىن ئېلىپ تاشلىماق / ~销 ئەمەلدىن قالدۇرماق. ② چېكىنمەك، يانماق: ~兵 ئەسكەرلىرىنى چېكىندۈرمەك / ~回 يېنىۋالماق.

澈 chè ① سۈزۈك: 清~可鉴 سۈپسۈزۈك. ② ‘彻’ بىلەن ئوخشاش.

CHEN

抻 chēn تارتماق، سوزماق؛ ئۇزەشتۇرمەك: ~面 چۆپ تارتـ

ماق / 把衣服～～ كىيىمىنى تۈزەشتۈرمەك / 把袖子～出来 يەڭنى تۈزىمەك.

琛 chēn گۆھەر.

嗔 chēn ئاچچىقلانماق، رەنجىمەك. [嗔着] chēnzhe ئاغرىنماق، 别～～他多事 ئىشى تولا ئىكەن دەپ ئۇنىڭدىن ئاغرىنىشقا بولمايدۇ.

瞋 chēn ئالايماق، ھومايماق: ～目叱之 غەزەپتىن كۆزىنى پارقىراتماق.

臣 chén ① قۇل. ② ئەمەلدار، مەنسەپدار. ③ رەئىيە، ئەركان؛ رەئىيەلىرى، ئەركانلىرى (ئەمەلدارلار پادىشاھقا سۆز قىلغاندا).

辰 chén ① ئەجدىھا يىلى (12 مۆچەلنىڭ بەشىنچىسى). ② قەدىمكى زاماندا بىرسوتكىنى ئون ئىككىگە بۆلۈنگەن، '辰' چاي ۋاقتىغا توغرا كېلىدۇ. ③ ۋاقىت، چاغ. كۈن: 生～ تۇغۇلغان كۈن / 诞～ تۇغۇلغان كۈن. [辰光] chén'guāng 〈方〉 ۋاقىت، چاغ. ④ ئاي، كۈن، يۇلتۇزلارنىڭ ئومۇمىي نامى.

宸 chén ① ئۆي - ئىمارەت. ② شاھ ساردىيى، خان ئوردىسى. (كۆچمە مەنىدە) پادىشاھ خان.

晨 chén ئەتىگەن، سەھەر: 清～ تاڭ سەھەر / ～昏 سەھەر - ئاخشام.

尘 chén ① چاڭ - توزان. ② پانىي دۇنيا، پانىي ئالەم؛ ئالەم؛ بۇ دۇنيا.

忱 chén ① قىزغىنلىق: 热～ قىزغىنلىق / 谢～ مىننەتدارلىق بىلدۈرمەك. ② سەمىمىي، چىن كۆڭۈل: ～挚 سەمىمىيلىك.

沉 chén ① چۆكمەك: 船～了 كېمە چۆكۈپ كەتتى. (كۆچمە مەنىدە) ئولتۇرۇشۇپ كەتمەك: 地基下～ يەر ئولتۇرۇشۇپ كەتمەك. [沉淀] chéndiàn 1. تىنماق. 2. دۇغ، چۆكمە. ② ئېغىر: ～重 ئېغىر / 铁比木头～ تۆمۈر ياغاچتىن ئېغىر. [沉着] chénzhuó ئېغىر بېسىق، سالماق: ～～应战 سالماقلىق بىلەن جەڭگە ئاتلانماق. ③ دەرىجىنىڭ ئېغىرلىقىنى بىلدۈرىدۇ: ～恩 چوڭ-

قۇر خىيالغا چۆكمەك / ～醉 غەرق مەست بولماق / 天阴 得很～ ھاۋا بەك تۇتۇق.

陈 chén ① تىزماق، تىزىپ قويماق: 古物～列馆 قەدىمكى يادىكارلىقلار كۆرگەزمىخانىسى. ② بايان قىلماق: 详～ تەپسىلىي بايان قىلماق. ③ كونا، چىرىك، ئۇزاق ساقلانغان: ～腐 چىرىك / ～酒 ئۇزاق ساقلانغان ھاراق. / 新～代谢 كونىنىڭ ئورنىنى يېڭى ئالماق؛ ماددا ئالماشتۇرۇش، مېتابولىزم. ④ (Chén) چېن بەگلىكى. ⑤ (Chén) چېن ئوردىسى.

谌 chén ① ئىشەنمەك. ② دەرۋەقە، ھەقىقەتەن.

碜 chěn ① تاش چىقىپ قالماق (تاماقتىن). [牙碜] yáchen تاش چىقىپ قالماق (تاماقتىن): 面条有些～～ چۆپ سەل كىرىچ - كىرىچ ئىكەن. ② سەت، كۆرۈمسىز. [寒碜] [寒伧] hánchen 1. سەت، كۆرۈمسىز. 2. خىجىل بولماق: 说起来怪～～人 دېيىشكە خىجىل بولىمەن.

衬 chèn ① تېگىگە قويماق؛ ～纸 تېگىگە تەۋەت قويماق / ～上一张纸 تېگىگە بىر ۋاراق قەغەز قويماق. ② تۈس بەرمەك، ئاچماق، ماسلاشماق: 这朵红花～着 绿叶,真好看 بۇ قىزىل گۈلنىڭ يېشىل يوپۇرماقلىرى ئۇنى تېخىمۇ چىرايلىق تۈسكە كىرگۈزۈپتۇ.

疢 chèn قىزىتمىلىق كېسەللەر، تەپ - كېزىكلەر؛ كېسەللەر. ئەمەك.

龀 chèn چىش يەڭگۈشلە

称 chèn ② 另见 chēng لايىق كەلمەك، ماس كەلمەك، ياقماق؛ ھۆددىسىدىن چىقماق؛ ～心 كۆڭۈلگە ياقماق / ～职 خىزمەتنىڭ ھۆددىسىدىن چىقماق / 相～ ماس كەلمەك. [对称] duìchèn سىممېترىيە، سىممېترىك.

趁 chèn ① پۇرسەتتىن پايدىلانماق: ～热打铁 تۆمۈرنى قىزىقىدا سوقماق / ～着没 下雨打场 (cháng) يامغۇر يېغىشتىن بۇرۇن خامان ئال-

ئۇيغۇر كىتاب تورى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

ماق. (كۆچمە مەنىدە) ماشىنا توسۇپ چىقىۋالماق: ~车 ماشىنا توسۇپ چىقىۋالماق. ② باي: ~钱 پۇلى بار.

榇 chèn گۆەنسەي.

谶 chèn بېشارەت، بېشارەت بەرمەك.

伧 chen 另见 cāng [寒伧] hánchen ‘寒碜’ بىلەن ئوخشاش. 77 ـ بەتتىكى ‘碜’ غا قاراڭ.

CHENG

柽 chēng (~柳) يۇلغۇن.

蛏 chēng (~子) مولليۇسك.

琤 chēng تىرىڭ ـ تىرىڭ، تىرىڭلىماق؛ شىلدىر ـ شىلدىر، شىلدىرلىماق.

称 chēng 另见 chèn ① ئۆلچىمەك، تارتماق، جىڭلىماق: 把这包米~一~ بۇ قوناقنى جىڭلاپ باقە. ② ئاتىماق، دېمەك: 自~ ئۆزىنى ئۆزى... دەپ ئاتىماق / ~得起英雄 قەھرىمان دەپ ئاتالىشقا مۇناسىپ. ③ نام، ئىسىم: 简~ قىسقارتىلما نامى / 别~ باشقىچە ئىسمى. ④ دېمەك ئېيتماق، بولۇۋالماق؛ 拍手 ~快 چاۋاك چېلىپ بارىكاللا ئېيتماق / ~病 كېسەل بولۇۋالماق / 连声~好 كەينى ـ كەينىدىن بارىكاللا ئېيتماق. ⑤ ماختىماق، تەرىپلىمەك، تىلغا ئالماق: ~许 تەرىپلىمەك / ~道 ماختى ماق. ⑥ ھەربىي تەدبىر قوللانماق: ~兵 ئەسكەر چىقارماق.

铛 chēng 另见 dāng تاۋا.

赪 chēng قىزىل.

撑 chēng ① تايانماق، تىرە مەك: ~竿跳 خادىغا تايىنىپ سەكرىمەك / ~腰 بېلىگ تايانماق. ② ئىتتەرمەك، ماڭغۇزماق. ③ چىڭقالىماق كېرىلمەك: 少吃些，别~着 ئازراق يە، بولمىسا چىڭقى لىپ كېتىسەن / 口袋装得太满，都~圆了 يانچۇقنى لىق توشقۇزۇۋېلىپ كېرىۋې تىپتۇ. ④ ئاچماق: ~伞 كۈنلۈكنى ئاچماق / 把口袋~开 خالتىنى ئاچماق.

瞠 chēng چەكچەيمەك

ھومايماق: ~目结舌 كۆزلىرى چەكچىيىپ كەتمەك / ~乎其后 ھاڭۋېقىپ قارىپلا قالماق.

成 chéng ① باشقا ئېلىپ چىقماق، مۇۋەپپەقىيەت قازانماق، ئورۇندىماق: ~事 ئىشنى ۋۇجۇدقا چىقارماق / 大功告~ مۇۋەپپەقىيەت قازانماق / 完~任务 ۋەزىپىنى ئورۇندىماق. ② يېتىلگەن، بالاغەتكە يەتكەن، پىشقان: ~虫 يېتىلگەن قۇرت / ~人 بالاغەتكە يەتكەن ئادەم / 五谷~熟 زىرائەتلەر پىشماق. ③ ئايلانماق، بولماق: 他~了赤脚医生了 ئۇ يالاڭاياغ دوختۇر بولدى / 雪化~水 قار ئېرىپ سۇغا ئايلاندى. ④ مۇمكىنلىك، ماقۇل كۆرمەك: 这么办可不~ بۇنداق قىلىشقا بولمايدۇ / ~，就这么办吧 ماقۇل، شۇنداق قىلايلى. ⑤ قالتىس، ياردىماق: 你们小组真~，这个月又超额了 گۇرۇپپاڭلار قالتىس ئىكەن، بۇ ئايدا ۋەزىپىنى يەنە ئاشۇرۇپ ئورۇنلايتۇ. ⑥ سانىنىڭ كۆپلۈكىنى بىلدۈرىدۇ: ~千上万 سان-ساناقسىز / ~车的慰问品 ماشىنا-ماشىنا ھال سوراش بۇيۇملىرى. ⑦ تەييار، كونا: ~规 كونا قائىدە-تۈزۈملەر / ~见 ئاداۋەت. ⑧ ئون ئۈلۈشنىڭ بىرى، ئون پىرسەنت: 八~ 80 پىرسەنت / 提出一~做公益金 ئون پىرسەنتىنى جامائەت پاراۋانلىقىغا ئايرىپ قالماق.

诚 chéng ① چىن، سەمىمىي: ~心~意 سەمىمىي نىيەت / ~恳 سەمىمىيەت. ② راست، ھەقىقىي: ~然 ھەقىقەتەن / ~有此事 راست، مۇشۇنداق ئىش بولغان.

城 chéng ① سېپىل: 万里长~ سەددىچىن سېپىلى. ② شەھەر: ~乡互助 شەھەرلەر بىلەن يېزىلار ئۆزئارا ياردەم بېرىشمەك.

盛 chéng 另见shèng ① ئۇسماق: ~饭 تاماق ئۇسماق. ② سىغماق، پاتماق: 这礼堂能~几千人 بۇ زالغا

بىر نەچچە مىڭ ئادەم پاتىدۇ.

丞 chéng ① ياردەم بەرمەك. [丞相] chéngxiàng باش ۋەزىر. ② ياردەمچى ئەمەلدار: 县~ ياردەمچى ئامبال/ 府~ ياردەمچى ھاكىم.

呈 chéng ① كۆرسەتمەك: ~现一片新气象 يېڭى تۈسكە كىرمەك. ② سۇنماق، تۇتماق: 送~ سۇنماق/ 谨~ تۇتماق. ③ ئىلتىماس: ~文 ئىلتىماسنامە.

埕 chéng ① (مولليۇسكىلارنى باقىدىغان) ئېتىز. ② 〈方〉 ھاراق كۈپى.

程 chéng ① يول، سەپەر: 起~ يولغا چىقماق / 登~ سەپەرگە ئاتلانماق/ 送他一~ ئۇنى بىرئاز يەرگىچە ئۇزىتىپ قويماق. [过程] guòchéng جەريان. ② تەرتىپ: 日~ كۈنتەرتىپ / 序~ تەرتىپ. ③ قائىدە: 操作规~ مەشغۇلات قائىدىسى. ④ ئۆلچىمەك، ھېسابلىماق: 计日~功 تۆھپىسىنى كۈنگە قاراپ ھېسابلىماق.

裎 chéng يالىڭاچ.

酲 chéng مەست بولۇپ قالماق: 忧心如~ مەستتەك بولۇپ قالماق.

枨 chéng تەگمەك: ~触 تەگمەك، چېقىلماق.

承 chéng ① تىرىمەك: ~尘 تورۇس. ② ئۈستىگە ئالماق: ~应 ئۇنىماق (بىرەر ئىشنى قىلىپ بېرىشكە)/ 这工程由建筑公司~包 بۇ قۇرۇلۇشنى بىناكارلىق شىركىتى كۆتۈرە ئالىدۇ/ 责任由我~当 جاۋابكارلىقنى مەن ئۈستۈمگە ئالىمەن. (كۆچمە مەنىدە) سازاۋەر بولماق، مۇيەسسەر بولماق: 情~ ھىممىتىڭىزگە رەھمەت / 教~ تەربىيىگە سازاۋەر بولماق/ ~大家热心招待 كۆپچىلىكنىڭ قىزغىن كۈتۈۋالغانلىقىغا رەھمەت. [承认 chéngrèn 1. ئىقرار قىلماق ~~错误 خاتالىقىنى ئىقرار قىلماق / 他~~有这么回事 ئۇ مۇشۇنداق ئىشنىڭ بولۇپ ئۆتكەنلىكىگە ئىقرار بولدى 2. ئېتىراپ قىلماق. ③ ئۇلىماق، باغلاشتۇرماق

~上启下 يۇقىرىدىكىسى بىلەن تۆۋەندىكىسىنى باغلاشتۇرماق / 继~ ۋارىسلىق قىلماق / 接~ باغلاشتۇرماق.

乘 chéng 另见 shèng ① مىنمەك، ئولتۇرماق: ~马 ئات مىنمەك / ~车 ھارۋىغا ئولتۇرماق / ~飞机 ئايروپىلانغا ئولتۇرماق. ② پايدىلانماق: ~便 ئوڭايلىقتىن پايدىلانماق / ~机 پۇرسەتتىن پايدىلانماق / ~势 ۋەزىيەتتىن پايدىلانماق. ③ كۆپەيتمەك، كەررە: 五~二等于十 بەش كەررە ئىككى — ئون.

惩 chéng جازالىماق: 严~ قاتتىق جازالىماق / ~前毖 (bì) 后 ئالدىنقىلارنى جازالاپ كېيىنكىلەرگە ئىبرەت قىلماق.

塍 chéng ئېتىز قىرى.

澄 chéng 另见 dèng سۈزۈك.

[澄清] chéngqīng ئېنىق، يورۇق. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) ئېنىقلىماق، ئايدىڭلاشتۇرماق: 把问题~~一下 مەسىلىنى ئايدىڭلاشتۇرۇۋېتەيلى.

橙 chéng ① ئاپېلسىن. ② قىزغۇچ سېرىق، كاۋاچېچەكى سېرىق.

逞 chèng ① كۆرسەتمەك، كۆز - كۆز قىلماق، نامايان قىلماق: ~能 ئۆزىنى كۆرسەتمەك / ~强 نوچىلىق قىلماق. ② مەقسەتكە يەتمەك، ئەمەلگە ئاشۇرماق: 决不能让敌人阴谋得~ دۈشمەن سۇيىقەستىنى ھەرگىز ئەمەلگە ئاشۇرالمىسۇن.

骋 chěng چاپماق، يۈگۈرمەك: 汽车在公路上驰~ ئاپتوموبىل تاشيولدا ئۇچقاندەك چاپماقتا. (كۆچمە مەنىدە) يۈگۈرتمەك، تاشلىماق: ~目 كۆز يۈگۈرتمەك / ~望 نەزەر تاشلىماق.

秤 chèng جىڭ، تارازا.

CHI

吃 chī ① يېمەك: ~饭 تاماق يېمەك / ~药 دورا يېمەك. ② ئىچمەك، تارتماق؛ شۈمۈرمەك: ~墨纸 سىياھ شۈمۈرگۈچ قەغەز / ~烟 تاماكا چەكمەك. ③ ئۇچرىماق، يولۇقماق: ~惊 چۆـ

چۆمبەك / ～紧 قىيىنچىلىققا يولۇقماق، 吃力 [chīlì] كۈچىمەك. ④ چىدىماق، كۆتۈرمەك؛ مۇشكۇل: 这个任务很～重 بۇ ۋەزىپە ناھايىتى مۇشكۇل / ～不住太大的分量 بەك ئېغىر يۈكنى كۆتۈرەلمەسلىك. ⑤ يوقاتماق، يەۋەتمەك: ～掉敌人一个团 دۈشمەننىڭ بىر تۈمەننى يوقاتماق / 用马～炮 توپنى ئات بىلەن يەۋەتمەك. ⑥ بىراۋ تەرىپىدىن: ～那厮骗了 ئاۋۇ خۇمپەر ئالداپ كەتتى. [吃水] chīshuǐ چۆكۈش دەرىجىسى. [口吃] kǒuchī كېكەچلىمەك.

哧 chī جارت، پىخ-پىخ.

蚩 chī نادان، ئەخمەق.

嗤 chī زاڭلىق قىلماق، مەسخىرە قىلىپ كۈلمەك: ～之以鼻 دىمىغىدا كۈلۈپ قويماق.

媸 chī سەت، كۆرۈمسىز.

鸱 chī قۇرغۇي: [鸱鸮] chīxiāo ھۇقۇش، بايقۇش؛ [鸱鸺] chīxiū مۇشۇكياپىلاق.

纟 chī لىڭانا تالاسىدىن توقۇلغان سېپتا رەخت.

瓻 chī ساپال ھاراق چۆگۈنى.

眵 chī چاپاق.

笞 chī ئۇرماق (قامچا، كالتەك، تاياق، پالاق بىلەن).

痴 chī دۆت، گالۋا، ساراڭ؛ ～人说梦 ساراڭلارچە جۆيلۈمەك.

螭 chī رىۋايەتلەردىكى مۈڭگۈزسىز ئەجدىھا.

魑 chī [魑魅] chīmèi ئالۋاستى.

池 chí ① كۆل، كۆلچەك: 游泳～ سۇ ئۈزۈش كۆلچىكى / 养鱼～ بېلىق بېقىش كۆلچىكى. ② ئورەك: 便～ گەندە ئورىكى / 花～ گۈللۈك. ③ خەندەك: 城～ سېپىل خەندىكى / 金城汤～ مۇستەھكەم قەلئە.

弛 chí بوشاشماق، سۇسلاشماق: 一张一～ گاھ بوشاپ گاھ چىڭىماق / 废～ ئەمەلدىن قالماق / 禁～ چەكلەمىنى بوشاتماق.

驰 chí ① چاپماق، يۈگۈرمەك: 背道而～ ئەكسى تەرەپ-

كەماگماق / 风~电掣 ئۇچقاندەك، ھۆيۈلداپ. (كۆچمە مەنىدە) ئارزۇ قىلماق: 神~ پىكىر يۈرگۈزمەك. ② چىقماق، تارقالماق: ~名 نامى چىقماق.

迟 chí ① ئاستا، كېچىكتۈرمەك: 说时~，那时快 ھازىر ئېيتىش ئاستا بولغىنى بىلەن، ئەينى ۋاقىتتىكى ھەرىكەت بەك تېز بولغانىدى / 行动~缓 ھەرىكىتى ئاستا / ~~不去 بېرىشنى كېچىكتۈرمەك. (كۆچمە مەنىدە) گومۇش، 心~眼钝 دۆتلۈك. [迟疑] chíyí ئىككىلەنمەك. ② كېچىكمەك: 不~到，不早退 كېچىكمەسلىك، بالدۇر قايتماسلىق.

持 chí ① تۇتماق: ~笔 قەلەم تۇتماق / ~枪 مىلتىق تۇتماق. ② چىڭ تۇرماق: 坚~真理 ھەقىقەتتە چىڭ تۇرماق. [持久] chíjiǔ ئۇزاق داۋام قىلماق، ئۇزاققا سوزۇلماق: 绿肥肥效能~~，还能松地抗旱 يېشىل ئوغۇت ئۇزاققىچە ئۈنۈم بېرىدۇ، ئۇ يەنە تۇپراقنى يۇمشىتىپ قۇرغاقچىلىققا قارشى تۇرۇش كۈچىنى ئاشۇرالايدۇ / ~~战 ئۇزاققا سوزۇلىدىغان ئۇرۇش. [持续] chíxù ئۇدا. [相持] xiāngchí تىركىشمەك، قارشىلاشماق: ~~不下 ئۆزئارا تىركىشىپ تۇرۇۋالماق. ③ باشقۇرماق، رىياسەتچىلىك قىلماق: 勤俭~家 تېجەشچانلىق بىلەن ئائىلە باشقۇرماق / 这件事由你主~好了 بۇ ئىشنى ئۆزۈڭ باشقۇر.

匙 chí 另见 shi قوشۇق.

篪 chí شۆلگەي، شال.

墀 chí تاپسا؛ پەلەمپەي.

踟 chí [踟蹰] chíchú ئارىسالدى بولماق: ~~不前 ئارىسالدى بولۇپ تۇرۇپ قالماق.

尺 chǐ 另见 chě گەز: 一米等于三市~ بىر مېتىر ئۈچ گەزگە تەڭ. [尺牍] chǐdú 〈古〉 بەلگە - تەمەتمەك. 〈今〉 خەت - چەك. [尺寸] chǐcun ئۇزۇن-قىسقىلىق: 开个~~好照着做 ئۇزۇن - قىسقىلىقىنى ئۆلچەۋالغاندىن كېيىن تىك-

مەكئاسان / ～～要量得准确 ئۆزۈن - قىسقىلىقىنى توغرا ئۆلچەش كېرەك. ② سىزغۇچ: 铁～ تۆمۈر سىزغۇچ / 仿～ تەقلىدىي سىزغۇچ.

呎 chǐ فۇت.

齿 chǐ ① چىش. [挂齿] guàchǐ تىلغا ئالماق: 不足～～ تىلغا ئالغۇچىلىكى يوق / 何足～～ تىلغا ئېلىشنىڭ نېمە ھاجىتى / 锯～ ھەرەچىشى / 梳子～儿 تارغاق چىشى / ～轮 چىشلىق چاق. [不齿] bùchǐ تىلغا ئېلىشنى خالىماسلىق. ② ياش: 马～徒增 ياشتا چوڭ بولغىنىم بىلەن كالتە پەمەن.

侈 chǐ ① ئىسراپخورلۇق، بەتخەجلىك: 生活奢～ تۇرمۇشتا ئىسراپخورلۇق قىلماق. ② پوچىلىق قىلماق: ～谈 دەپ ئاتماق، لاپ ئۇرماق.

耻 chǐ ئار-نومۇس، ئۇيات: 雪～ نومۇسنى يۇماق / 浪费可～ ئىسراپچىلىق — نومۇس. [illegible] بوتقىسى.

[illegible] chǐ ئېچىتىلغان پۇرچاق

褫 chǐ ئېلىپ تاشلىماق، مەھرۇم قىلماق: ～职 ۋەزىپىسىدىن ئېلىپ تاشلىماق / ～夺政治权利 سىياسىي ھوقۇقىدىن مەھرۇم قىلماق.

彳 chì [彳亍] chìchù ئاستا ماڭماق.

叱 chì غەزەپ بىلەن ئەيىبلىمەك. [叱咤] chìzhà گۈركىرىمەك. ھۆركىرىمەك.

斥 chì ① ئەيىبلىمەك: 遭到～责 ئەيىبلەنمەك / 痛～这种荒谬的论调 بۇنداق بىمەنە سەپسەتىنى قاتتىق ئەيىبلەش كېرەك. ② چەتكە قاقماق: 排～ يەكلىمەك / ～退 سىقىپ چىقىرىۋەتمەك. ③ كۆپ. [充斥] chōngchì ھەممە يەرنى قاپلاپ كەتمەك. [斥候] chìhòu 1. چارلاماق. 2. چارلىغۇچى.

赤 chì ① قىزىل: ～小豆 قىزىل ماش / ～血球 قىزىل قان شارچىسى. [赤心] chìxīn سادىق قەلب، قىزىل قەلب. [赤子] chìzǐ بوۋاق. [赤字]

CHONG

充 chōng ① يېتەرلىك، تولۇق، كۆپ، مول: ~其量 كۆپ دېگەندە، ھەرقانچىلىك بولسا / 理由~分 ئاساسى تولۇق / 内容~实 مەزمۇنى مول. ② تولماق، تولدۇرماق؛ ئېتىۋالماق: ~满愉快的心情 شادلىق ھېسسىياتىغا تولماق / ~耳不闻 قۇلىقىنى يوپۇرۇۋالماق. ③ بولماق، ئۈستىگە ئالماق: ~当 بولماق / ~任 ... لىقنى ئۈستىگە ئالماق. ④ بولۇۋالماق، باتتا قىياپەتكە كىرىۋالماق: ~行家 كەسىپ ئەھلى قىياپىتىگە كىرىۋالماق / ~能干 قابىلىيەتلىك قىياپىتىگە كىرىۋالماق.

茺 chōng [茺蔚] chōngwei گۈلبۇزۇم.

冲 chōng 另见 chòng ① دەملىمەك؛ چايقىماق؛ ئۇرۇلماق: ~茶 چاي دەملىمەك / 用水~服 سۇدا ئېرىتىپ ئىچمەك (دورىنى) / 这道堤不怕水~ بۇ توغان سۇنىڭ ئۇرۇلۇشىغا بەرداشلىق بېرەلەيدۇ.

chìzǐ قىزىل رەقەم. ② قۇرۇق: ~手空拳 قۇرۇق قول / ~贫 يوقسۇل، نامرات. ③ يالىڭاچ: ~脚 يالىڭاياغ / ~背 يېرىم يالىڭاچ.

饬 chì ① رەتلىمەك، تەرتىپكە سالماق: 整~纪律 ئىنتىزامنى تەرتىپكە سالماق. ② بۇيرۇق، بۇيرۇق چۈشۈرمەك: ~知 بۇيرۇق چۈشۈرمەك / ~令 بۇيرۇق.

炽 chì ئوتتەك: ~热 ئوتتەك ئىسسىق.

翅 chì ① قانات. ② ئاكۇلىنىڭ قانىتى.

敕 chì يارلىق، پەرمان: [敕勒] chìlè تۇرا.

啻 chì پەقەت ...؛ يالغۇز ...؛ ...لا ئەمەس. [不啻] bùchì 1. ...لا ئەمەس: ~~如此 يالغۇز بۇلا ئەمەس. 2. ئوخشاش: ~~兄弟 ئاكا-ئۇكىغا ئوخشاش.

傺 chì [侘傺] chàchì كۆڭلى قالماق.

瘛 chì [瘛疭] chìzòng پەي تارتىشىش كېسىلى.

[淡冲] chōngdàn سۇيۇل-
دۇرماق، سۇسلاشتۇرماق.
(ئوخشىتىش مەنىسىدە) ئا-
جىزلاشتۇرماق. ② يۇقىرىدا
ئۆرلىمەك؛ 霄云入 ~ بۇلۇت
ئارىسىغا كىرىپ كەتمەك.
③ يول: 要 ~ مۇھىم يول/
是这 ~ 方地要 بۇ يەر
مۇھىم يول تۈگۈنى. ④ ئې-
تىلماق، ئۆزىنى ئاتماق:
~ 锋 ئاتاكىغا ئۆتمەك/
~ 阵敌人 دۈشمەن ئىس-
تىھكامىغا ئېتىلىپ كىرمەك/
横 ~ 撞直 ئۇدۇل كەلگەنلا
يەرگە ئۇسمەك. [动冲] chōng
dòng ھاياجانلانماق، ئۆزىنى
بېسىۋالالماسلىق. [突冲]
chōngtū توقۇنۇش؛ ئىختىلاپ.
⑤ بىر - بىرىنى قاپلىماق:
~ 帐 ئالغان - بەرگەن
بولماق، بالانس بولماق.

忡 chōng غەمكىن، غەم-
قايغۇ: 心忧 ~ ~ غەم-
قايغۇ باسماق.

翀 chōng تىك ئۇچماق.

舂 chōng ئاقلىماق: ~ 米
گۈرۈچ ئاقلىماق.

憧 chōng كۆڭۈل توختى-
تالماسلىق. [憧憧] hōng
chōng مەدىرلىماق؛ 影人 ~
ئادەم سايىسى مىدىرلا
تۇرماق. [憬憧] hōngjǐng
تەلپۈنمەك.

艟 chōng 446 - بەتتىك
'艟艨' (méngchōng)غا قارا

虫 chóng قۇرت - قوڭغۇز
ھاشارات. [虫大] àchóng
يولۋاس.

种 chóng 见另 zhǒng·hòng
چوڭ (فامىلە).

重 chóng 见另 zhòng① يەنە
قايتا؛ تەكرار، تەكرارلىماق
书买 ~ 了 كىتاب تەكرا
ئېلىنىپ قاپتۇ /~ 建新
قايتا قۇرماق / ~ 旗整
قايتىدىن تەييارلىق كۆرمەك
~ 来 一 次 يەنە بىر قېتىم
[阳重] chóngyáng 九重]
chóngjiǔ قەمەرىيە 9- ئاي
نىڭ 9- كۈنى، چۇڭيالا با
رىمى. ② قات، قاتلام: 双 ~
导领 ئىككى قاتلام رەھ
بەرلىك /~ ~ 围住 قاتمۇقات
قورشىۋالماق.

崇 chóng ① ئېگىز، يۈك-
سەك: ~ 山峻岭 ئېگىز، تىك

قاتلار / ~高的品质 يۈكسەك پەزىلەت. ② چوقۇنماق، ئېتىقاد قىلماق، ھۆرمەتلىمەك: 推~ ئېتىقاد قىلماق / ~拜 چوقۇنماق / 尊~ ھۆرمەتلىمەك.

宠 chǒng ئامراق؛ كۆيمەك، ئەركىلەتمەك.

冲 chòng 另见chōng ① قارىماق، باقماق: ~南的大门 جەنۇبقا قارايدىغان دەرۋازا / ~着这树看 ماۋۇ دەرەخكە قارا. ② جەسۇرلۇق، شىددەتلىك، كۈچلۈك: 这小伙子有股~劲儿 بۇ يىگىت جەسۇر ئىكەن / 水来得真~ سۇ شىددەت بىلەن ئېتىلىپ كەلدى / 大蒜气味~ ساسمىساقنىڭ پۇرىقى كۈچلۈك. ③ ئاساسلانماق، قارىماق: ~他这股子钻劲儿一定能完成这项技术革新任务 ئۇنىڭ بۇنچە كىرىشىپ كەتكىنىگە قارىغاندا، ئۇ بۇ تېخنىكا يېڭىلاش ۋەزىپىسىنى چوقۇم ئورۇندىيالىغۇدەك.

铳 chòng ①〈旧〉قارامىلتىق. ② سومبە؛ قەلەم (تۆمۈر چەنىلق)، ③ كۈچلۈك.

CHOU

抽 chōu ① تارتماق، ئايرىۋالماق؛ چىقارماق: ~签 چەك تارتماق / ~调干部 كادىر يۆتكىمەك / ~空儿 ۋاقىت چىقارماق. [抽象] chōuxiàng ئابستىراكت: 问题这样提太~~了·最好举一个具体的例子 مەسىلە بۇنداق ئوتتۇرىغا قويۇلسا بەك ئابستىراكت بولۇپ قالىدىكەن، ئەڭ ياخشىسى كونكرېتراق بىرەر مىسال كەلتۈرۈلۈك. ② چىقارماق: 谷子~穗 تېرىق باش چىقارماق. ③ چىقارماق (ناسوس بىلەن)، شورىماق، چەكمەك: ~水 سۇ چىقارماق (ناسوس بىلەن)؛ / ~气机 ھاۋا ناسوسى / ~烟 تاماكا چەكمەك. ④ قىسقىرىماق: 这布一洗~了一厘米 بۇ رەخت يۇيۇلغاندىن كېيىن بىر سانتىمېتىر قىسقىراپ كېتىپتۇ. [抽风] chōufēng پېيى تارتىشىپ قالماق. ⑤ ئۇرماق، ساۋىماق؛

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

他不再用鞭子～牲口了 ئۇ ئۇلاغنى قامچىلىماس بولدى.

紬 chōu 另见 chóu كەلتۈرۈپ چىقماق؛ تەھرىرلىمەك. [紬绎] chōuyì بېشىنى باشلىماق، ئۇچىنى تاپماق.

瘳 chōu ① ساقايماق. ② زىيان سالماق.

仇 chóu ئۆچ، قىساس: ～人 رەقىب، دۈشمەن / 报～ ئۆچ ئالماق / 恩将～报 ۋاپاغا جاپا قىلماق / ～视侵略者 تاجاۋۇزچىلارغا ئۆچمەنلىك بىلەن قارىماق.

紬 chóu 另见 chōu '绸' بىلەن ئوخشاش.

俦 chóu ھەمراھ.

帱 chóu 另见 dào ① پەردە، چىمىلدىق. ② ھارۋا پەردىسى.

畴 chóu ① ئېتىز. ② تۈر. [畴昔] chóuxī بۇرۇن، ئىلگىرى.

筹 chóu ① ساناش چوكىسى. ② پىلانلىماق، تەييارلىماق: ～款 پۇل تەييارلىماق / ～备 تەييارلىق كۆرمەك / 统～ بىر تۇتاش پىلانلىماق / 一～莫展 ئامالسىز قالماق.

踌 chóu [踌躇] chóuchú
1. ئارىسالدى بولماق، ئىككىلە
لەنمەك: 他～～了半天才
答应了 ئۇ سەل ئىككىلىنىپ
قېلىپ ئاندىن جاۋاب بەردى.
2. كۆرەڭلىمەك: ～～满志
كۆرەڭلەپ كەتمەك.

惆 chóu [惆怅] hóuchàng
ھەسرەت چەكمەك، پىغان چەك
مەك، نادامەت چەكمەك.

绸 chóu شايى، يىپەك.

稠 chóu ① زىچ: 人烟～
ئاھالە زىچ / 棉花棵很～
كېۋەز بەك زىچ تېرىلماق.
قويۇق: 这粥太～了 بۇشۇۋۇ
گۈرۈچ بەك قويۇق ئىكەن.

酬 chóu ① مېھمانغا ھا
راق تۇتماق. [酬酢] hóuzuò
ساھىبخان بىلەن مېھمان ئۆ
ئارا قەدەھ تۇتۇشماق؛ داد
مۇئامىلە قىلىشماق. [应
yìngchóu 1. داد - مۇئامىلە
قىلىشماق. 2. ماسلاشماق.
ھەق بەرمەك: ～劳 ھەق بە
مەك / 同工同～ ئوخشاش
ئىشقا ئوخشاش ھەق بەرمەك

愁 chóu غەم قىلماق، ئەن
دىشە قىلماق: 不～吃

~穿 كىيىم ـ كېچەك، يېمەك ـ ئىچمەكتىن غەم يېمەسلىك / 发~ غەم يېمەك،

丑 chǒu ① كالا يىلى (12 مۆچەلنىڭ ئىككىنچىسى). ② تۈن يېرىمى، يېرىم كېچە (سائەت بىردىن ئۈچكىچە بولغان ۋاقىت). ③ ھەييار، قىزىقچى، ھەزىلكەش. ④ سەت، كۆرۈمسىز: 长得~ سەت. ⑤ سەتچىلىك، رەزىللىك: ~态 سەتچىلىك / ~名 يىرگىنچىلىك نام / 出~ سەتلەشمەك.

瞅 chǒu كۆرمەك: 我没~见他 ئۇنى كۆرمىدىم.

臭 chòu 另见 xiù ① سېسىق: ~气熏人 سېسىقچىلىقتا چىداپ بولماسلىق / 放下~架子,甘当小学生 سېسىق كىبىرنى تاشلاپ ئوقۇغۇچى بولۇشقا رازى بولماق. (كۆچمە مەنىدە) لەنەت ـ نەپرەتلىك: 遗~万年 مەڭگۈ لەنەتكە قالماق. ② قاتتىق، راسا: ~骂 راسا تىللىماق.

CHU

出 chū ① چىقماق، چىقارماق، كۆرسەتمەك؛ چىقىم: ~门 ئىشىكتىن چىقماق / 从屋里~来 ئۆيدىن چىقماق / ~汗 تەر چىقماق / ~一把力 كۈچ چىقارماق / ~主意 ئەقىل كۆرسەتمەك / 量入为~ كىرىمگە قاراپ چىقىم قىلماق. ② قاتناشماق: ~席 قاتناشماق (يىغىنغا) / ~勤 ئىشقا چىقماق. ③ ئايرىلماق، چىقىپ كەتمەك: ~轨 رېلىستىن چىقىپ كەتمەك. ④ ئىشلەپ چىقارماق: ~品 مەھسۇلات / 这里~米 بۇ يەردىن شال چىقىدۇ. ⑤ يۈز بەرمەك: ~事 چاتاق چىقماق / ~问题 مەسىلە كۆرۈلمەك. ⑥ سۇ يېمەك: 这米很~饭 بۇ گۈرۈچ بەك سۇ يەيدىكەن. ⑦ كۆرۈنمەك: ~名 نام چىقارماق / ~头 باش كۆتۈرمەك. ⑧ ھالقىپ كەتمەك: ~众 ھەممىنى بېسىپ چۈشمەك. [出色] chūsè كۆزگە كۆرۈنەرلىك: ~~地完成了任务 ۋەزىپىنى كارامەت ياخشى ئورۇندىماق. ⑨ پېئىلغا ئۇلىنىپ كېلىپ، ئىش ـ ھەرىكەتنىڭ يۆنىلىشىنى ياكى

ئۈنۈمىنى بەلگىلەيدۇ، 提~问题 مەسىلىنى ئوتتۇرىغا قويماق / 作~贡献 تۆھپە قوشماق. ⑩ قىسسە كىتابىنىڭ چوڭ بىر بۆلىكى، تىياتىرنىڭ مۇستەقىل نومۇرى،

初 chū دەسلەپكى، ئاۋۋالقى، تۇنجى؛ يېڭى، ئەمدىلا: ~一 قەمەرىيە ئاينىڭ 1- كۈنى / ~伏 باش تومۇز / ~稿 دەسلەپكى نۇسخا، كۆپىيە / ~学 ئەمدىلا ئۆگەنمەك / ~等教育 باشلانغۇچ مائارىپ / 红日~升 كۈن ئەمدىلا كۆتۈرۈلدى. (كۆچمە مەنىدە) ئەسلى، بۇرۇنقى: ~衷 ئەسلى غەرەز / 和好如~ بۇرۇنقىدەك ياخشىلىشىپ قالماق.

樗 chū سېسىق چۇلۇك.

刍 chú ① ئوت - چۆپ. ② چۆپ چاپماق.

雏 chú قۇش بالىسى: ~鸡 چۆجە / ~莺乳燕 قۇش بالىلىرى. [雏形] chúxíng ئىپتىدائىي شەكلى: 略具~ ~ ئانچە - مۇنچە ئىپتىدائىي شەكلىگە ئىگە.

除 chú ① يوقاتماق: ~害

زىيانداشنى يوقاتماق / 斩草
~根 ئوت - چۆپلەرنى يىلتى
زىدىن قومۇرۇۋەتمەك. ② باشقا.
سىرت: ~此以外 بۇنىڭدىن
سىرت / ~了这个人,我都认
识 مەن مۇشۇ ئادەمدىن باش
قىلىرىنى تونۇيمەن. [除非
chúfēi پەقەت ... لا: 若要人
不知, ~~己莫为 بىلمىسۇن
دېسەڭ قىلما / 那条山路, ~ ~
他, 没人认识 بۇ تاغ يولىنى
پەقەت ئۇلا بىلىدۇ. [除夕
chúxī ھارپا، ھارپا كېچىسى
③ بۆلمەك: 用二~四得二
نى 2 گە بۆلسەڭ 2 دىن تېگىدۇ
④ پەلەمپەي، تاپسا: 庭~
ھويلا، قورۇ.

蜍 chú 69 - بەتتىكى '蟾蜍' (chánchú) غا قاراڭ.

鉏 chú '锄' بىلەن ئوخشاش

锄 chú ① ئوتىغۇچ، چاغلىغۇچ
三齿耘~ ئۈچ چىشلىق ئوتىغۇچ
② ئوتىماق، يۇمشاتماق، چاغلى
ماق: ~田 تۇپراقنى يۇمشاتماق
/ ~草 ئوت ئوتىماق. ③ يوقات
ماق: ~奸 خائىنىنى يوقاتماق

厨 chú ئاشخانا.

橱 chú ئىشكاپ، جاۋەن:
衣~ كىيىم ئىشكاپى / 碗~

ال جۇن. ٦ (chíchú)غا قارالا.

𨇜 chú 83 - بەتتىكى '踟蹰'

躇 chú 84 - بەتتىكى '踌躇' (chóuchú) غا قارالا.

处 chǔ 另见 chù ① ياشىماق، ماكانلاشماق: 穴居野～ ئىپتىدائىي جامائە تۇرمۇشىدا ياشىماق. chǔnǚ [处女] يۈزى ئېچىلمىغان قىز. ② تۇرماق: 设身～地 ھالىغا يەتمەك / ～在任何环境，他都能坚持原则 ئۇ ھەر قانداق شارائىتتا پرىنسىپتا چىڭ تۇرىدۇ. ③ ئەپ ئۆتمەك، چىقىشماق: 他们相～得很好 ئۇلار ناھايىتى ئەپ ئۆتىدۇ. ④ قارار قىلماق. chǔfèn [处分] جازا، جازالىماق، چارە كۆرمەك. chǔlǐ [处理] بىر تەرەپ قىلماق: 这事情难～ ～ بۇ ئىشنى بىر تەرەپ قىلماق قىيىن.

杵 chǔ ① ئوغۇر دەستىسى؛ توقماق (كىر يۇيىدىغان). ② ئوقۇماق، تۈرتمەك: 用手指头～他一下 ئۇنى بارماق بىلەن نوقۇپ قويماق. ٦ئاساس.

础 chǔ ئۇل، ئاساس: 基～

楮 chǔ تۈت دەرىخى. (كۆچمە مەنىدە) قەغەز.

储 chǔ ساقلىماق؛ زاپاس؛ ئېھتىيات: ～存 ساقلىماق / ～藏 زاپاس / ～备 ئېھتىيات ئۈچۈن تەييارلىماق.

褚 Chǔ چۇ (فامىلە).

楚 chǔ ① ھەرنىۋە، كەندىر يوپۇرماقلىق سېپىق تال. ② (Chǔ) چۇبەگلىكى. ③ دەرد-ئەلەم، ئازاب-ئوقۇبەت. chǔchǔ [楚楚] پاكىز، رەتلىك: 衣冠～～ پاكىز كىيىنمەك، رەتلىك كىيىنمەك (ھازىر كۆپىنچە سەلبىي مەنىدە ئىشلىتىلىدۇ).

亍 chù 84 - بەتتىكى '彳亍' (chìchù)غا قارالا.

处 chù 另见 chǔ ① ئورۇن، جاي: 住～ تۇرار جاي / 各～ جاي-جايلار. (كۆچمە مەنىدە) قىسىم، نۇقتا، تەرەپ: 长～ ئارتۇقچىلىق / 好～ ياخشىلىق / 益～ پايدىلىق تەرەپ. ② باشقارما، ئورۇن: 办事～ ئىش بېجىرىش ئورنى / 总务～ خوجىلىق باشقارمىسى. ٦ماق.

怵 chù قورقماق: ～惕 قورقۇ-

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

絀 chù يېتىشمەسلىك، كەملىك قىلماق: 经费支~ راسخوت يېتىشمەسلىك / 相形见~ ناچارلىقى بىلىنىپ قالماق.

黜 chù قالدۇرماق، ئېلىپ تاشلىماق: 退~ خىزمەتتىن قالدۇرماق / ~职 ۋەزىپىسىدىن ئېلىپ تاشلىماق.

畜 chù 另见 xù ھايۋان، ئۇلاغ: 家~ ئۆي ھايۋىنى / 牲~ ھايۋان / 幼~ كىچىك ھايۋانلار / ~力 ئۇلاغ كۈچى.

搐 chù تارتماق، لىپىلدىماق. [抽搐] chōuchù پەي تارتىشىپ قالماق.

滀 chù سۇ يىغىلماق.

俶 ① chù ‹古› باشلىماق، كىرىشمەك، باشلانماق.

触 chù ① ئۈسمەك: 羝羊~藩 قوچقارنىڭ چىتقا ئۈسۈشى (ئالدىغىمۇ ماڭالماي، ئارقىغىمۇ قايتالماي تۇرۇپ قېلىش مەنىسىدە). ② تەگمەك، ئۇرۇلماق، قوزغىماق، تەسىرلەنمەك: ~礁 خادا تاشقا ئۇرۇلماق / ~电 توك تېپىۋەتمەك / ~生情 بىرقارارلا ھېسسىياتى قوزغالماق، ئاھام ئالماق / 一~即发 تېگىش بىلەنلا پارتلىماق. [触觉] chùjué تېگىش سېزىمى.

怵 chù قورقماق، ئەيمەنمەك، چۈچۈمەك: 他遇到任何难事也不发~ ئۇ ھەرقانداق قىيىن ئىشقا يولۇققاندىمۇ قورقۇپ كەتمەيدۇ.

矗 chù تىك، ئېگىز: ~立 تىك تۇرماق / 高~ ئېگىز قەد كۆتۈرۈپ تۇرماق.

CHUA

欻 chuā 另见 xū گۈس-گۈس.

CHUAI

揣 chuāi 另见 chuǎi·chuài سالماق، باسماق، تىقماق: ~手 قول قوشتۇرماق / ~在怀里 قوينىغا سالماق.

搋 chuāi چەيلىمەك، يۇغۇرماق: ~面 خېمىر چەيلىمەك / ~米饭饼子 گاكپەن ئارىلاشتۇرۇلغان قوتۇرماچ (خەنزۇلارنىڭ بىر خىل تامىقى).

膗 chuái ‹方› پور سېمىز، خام سېمىز: 看他那~样 قارا، ئۇنىڭ پور سېمىزلىكىنى.

揣 chuǎi 另见 chuāi·chuài چامىلىماق، قىياس قىلماق، پەملىمەك: 我～测他不来 قىياسىمچە، ئۇ كەلمەيدۇ / 不～浅陋 يۈزەكى بولۇپ قېلىشىدىن ئەيمەنمەسلىك (تەكەللۇپ سۆزى).

[揣摩] chuǎimó 1. تەتقىق قىلماق، ئىنچىكە ئويلانماق؛ ئىنچىكىلىمەك بىلەن پەمىگە يۈرگۈزمەك: 仔细～～写作的方法 يېزىقچىلىق ئۇسۇلى ئۈستىدە ئىنچىكە ئويلانماق. 2. مۆلچەرلىمەك، تەخمىنەن قىلماق، پەرەز قىلماق: 我～～你也能做 مەن سېنى قىلالايدۇ دەپ ئويلايمەن.

嘬 chuài چىشلىمەك؛ يېمەك.

揣 chuài 另见 chuǎi·chuāi [挣揣] zhèngchuài تالاشماق، سەكراتقا چۈشمەك.

踹 chuài تەپمەك، دەسسىمەك: 一脚把门～开 بىر تېپىپلا ئىشىكنى ئېچىۋەتمەك.

膪 chuài [囊膪] nāngchuài سېرىق ئەت (توڭگۇزنىڭ).

CHUAN

川 ① chuān دەريا: 高山大～ ئېگىز تاغ - چوڭ دەريالار / ～流不息 ئۈزلۈكسىز، ئايىغى ئۈزۈلمەي، توختىماي، كەينى - كەينىدىن. ② تۈزلەڭلىك: 平～ تۈزلەڭلىك. ③ سىچۈەن ئۆلكىسىدە ئۆسىدىغان بەزى ئۆسۈملۈكلەر كۆزدە تۇتۇلىدۇ: ～芎 چۈەنشيۇڭ / ～贝 سىچۈەن سۇئۈگۈلىسى. [川资] chuānzī يول خىراجىتى.

氚 chuān تىرىتىي (T).

穿 chuān ① تەشمەك، ئاچماق، ئۆتمەك؛ ئۆتكۈزمەك: 屋漏瓦～ ئۆگزىدىن يامغۇر ئۆتۈپ كەتمەك / 用锥子～一个洞 بىگىز بىلەن بىر ئۆتۈك تەشمەك. ② (پېئىللارنىڭ ئارقىسىغا ئۇلىنىپ، «تېگىگە يەتمەك»، «ئېچىپ تاشلىماق» دېگەن مەنىلەرنى بىلدۈرىدۇ): 说～ ئېچىپ ئېيتماق، ئېچىپ تاشلىماق (گەپ بىلەن) / 看～ كۆزى يەتمەك، تېگىگە يەتمەك، تونۇپ يەتمەك، ياخشى چۈشەنمەك. ③ تۆشۈكتىن ئۆتكۈزمەك: ～针 يىڭنىگە يىپ ئۆتكۈزمەك،

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى www.uyghurkitap.com ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

يىپ ساپماق / 把这些铁环用绳子~起来 ھالقىلارنى يىپقا ئۆتكۈزمەك. (كۆچمە مەنىدە) ئۆتمەك: 从这个胡同~过去 بۇ كوچىدىن ئۆتمەك / 横~马路 يولدىن كېسىپ ئۆتمەك. ④ كىيمەك.

传 chuán 另见 zhuàn ① يەتكۈزمەك، ئۆتكەتمەك: ~令 بۇيرۇقنى يەتكۈزمەك / 言~身教 ئۆز ئەمەلىيىتى بىلەن تەربىيە كۆرسەتمەك، شەخسەن ئۆزى ئۈلگە كۆرسەتمەك. chuántǒng [传统] ئەنئەنە: 发扬艰苦奋斗的革命~~ جاپاغا چىداپ كۈرەش قىلىدىغان ئىنقىلابىي ئەنئەنىنى جارى قىلدۇرماق. ② ئومۇملاشتۇرماق، تارقاتماق: ~单 تەشۋىقات ۋەرەقىسى، تەشۋىقنامە / 宣~ تەشۋىق قىلماق، تەشۋىقات / 胜利的消息~遍了全国 غەلىبە خەۋىرى پۈتۈن مەملىكەتكە تارقالدى. chuánrǎn [传染] يۇقماق، تارقالماق. ③ چاقىرماق، قىچقىرماق: ~人 ئادەم چاقىرماق / ~呼电话 ئاممىۋى تېلېفون. ④ ئۆتمەك، ئۆتكۈزمەك: ~电 توك ئۆتكۈزمەك / ~热 ئىسسىقلىق ئۆتكۈزمەك. ⑤ ئىپادىلىمەك: ~神 جانلىق ئىپادىلىمەك، ئەينەن ئىپادىلىمەك.

船 chuán كېمە، پاراخوت، قولۋاق: 帆~ يەلكەنلىك كېمە / 轮~ پاراخوت.

遄 chuán ① بېرىش - كېلىش كۆپ بولماق، قويۇق ئالاقە قىلماق، قويۇق ئارىلاشماق. ② تېز، ئىلدام، ئىتتىك.

篅 chuán بادىگىغا ئوخشاش ئاشلىق قاچىلايدىغان نەرسە.

椽 chuán چەنزە، بادرا، خادا، ۋاسال.

舛 chuǎn ① خاتالىق، نۇقسان، سەۋەنلىك. ② خىلاپلىق قىلماق.

喘 chuǎn ① ھاسىرىماق، ھۆمىدىمەك: ~息 ھاسىرىماق / 累得直~ چارچاپ ھاسىرىماق / 苟延残~ سەكراتتا چۈشۈپ قالماق، جان ئالاشماق. chuǎnqì [喘气]

نەپەس ئالماق، دەم ئالماق. ② نەپەس سىقىلماق، دېمى سىقىلماق.

踳 chuǎn '舛' بىلەن ئوخشاش. chuǎnbó [踳驳] خاتالىق، سەۋەنلىك.

串 chuàn ① تىزىق، زىخ، ساپ، باغلام: ～珠 تىزىق ئۈنچە، تەسۋى. ② تىل بىرىكتۈرمەك: ～供 تىل بىرىكتۈرۈۋالماق / ～骗 بىرلىكتە ئالدامچىلىق قىلماق. ③ يوقلىماق، ئارىلىماق: ～亲戚 تۇغقان يوقلىماق / ～联 ئالاقە باغلىماق، مۇناسىۋەت باغلىماق / ～门儿 ئۆي ئارىلىماق. ④ ئوينىماق، رول ئالماق، رولغا چىقماق: 客～ ئويۇن قويۇشقا سىرتتىن قاتناشماق / 反～ يات رولغا چىقماق.

钏 chuàn بىلەزۈك.

CHUANG

创 chuāng 另见 chuàng يارا، جاراھەت: 刀～ پىچاق يارىسى، قىلىچ يارىسى، تىغ يارىسى، كېسىك / 予以重～ قاتتىق زەربە بەرمەك.

疮 chuāng يارا، جاراھەت.

窗 chuāng دېرىزە، پەنجىرە: ～明几净 ئازادە ۋە يورۇق، پاكىزە ئازادىلانغان ئۆي.

床 chuáng ① كارىۋات، كات. ② ستانوك، دەستگاھ: 车～ ستانوك. ③ قىن: 河～ دەريا قىنى. ④ جازا: 琴～ چالغۇ ئەسۋابىنىڭ جازىسى.

噇 chuáng قارنى يامانلىق؛ ئوپقان؛ كۆزى ئاچلىق.

幢 chuáng 另见 zhuàng ① 〈古〉 تۇغ، بايراق، سۇتۇق. ② قىرلىق تاش تۈۋرۈك.

闯 chuǎng ① بۆسمەك، بۆسۈپ كىرمەك، بېسىپ كىرمەك: 往里～ ...گە بېسىپ كىرمەك / 刀山火海也敢～ ئوتقىمۇ، سۇغىمۇ كىرىشكە پېتىنماق. chuǎnghuò [闯祸] بالايىئاپەت تېرىماق، بالا تېرىماق، چاتاق چىقارماق. ② چېنىقىپ يېتىشمەك، پىشىپ يېتىشمەك: ～练 چېنىقىپ يېتىشمەك. chuǎngdàng [闯荡] مۇساپىر بولۇپ يۈرمەك، ئەل كېزەرلىك قىلماق: ～ ～江湖 ئەل كېزىپ يۈرمەك.

ئۇيغۇر كىتاب تورپىكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

创 chuàng 另见 chuāng باشلىماق، كىرىشمەك، ئىجاد قىلماق، ياراتماق: ~举 ئىجادىيەت، يېڭىلىق، باشلىنىش / ~造 ئىجاد قىلماق، ياراتماق / ~刊 نەشىر قىلىشقا باشلىماق / 首~ ئىجاد قىلماق، ياراتماق، ئىجادچانلىق.

怆 chuāng قايغۇرماق، ھەسرەت چەكمەك، ئۆكۈنمەك: ~恻 ئېچىنىشلىق، پاجىئەلىك / ~然泪下 قايغۇرۇپ ياش تۆكمەك.

CHUI

吹 chuī ① پۈۋلىمەك: ~灯 چىراغنى پۈۋلەپ ئۆچۈرمەك / ~笛 نەي چالماق. ② چوڭ گەپ قىلماق، لاپ ئۇرماق، پو ئاتماق: 瞎~ قارىسىغا پو ئاتماق، قارىغۇلارچە چوڭ گەپ قىلماق. chuīniú [吹牛] لاپ ئۇرماق، پو ئاتماق، ماختانماق. chuīxū [吹嘘] ماختاپ ئۇچۇرماق، ماختىماق، لاپ ئۇرماق. ③ يەلپۈمەك، سوقماق، چىقماق: ~风机 چاچ قۇرۇتۇش ماشىنىسى / 氢氧~管 ھىدروگېن - ئوكسىگېن گورېلكىسى / 不怕风~日晒 شامال ۋە ئاپتاپتىن قورقماسلىق. ④ بۇزۇلماق، ئۈزۈلۈشمەك، سۆزدا چېقىلىشماق: 事情~了 ئىش سۆزدا چېقىلىشتى / 他俩~了 ئۇلار ئۈزۈلۈشۈپ كەتتى (ئەر - خوتۇن ياكى مۇھەببەتلەشكەن يىگىت - قىز ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەت كۆزدە تۇتۇلىدۇ).

炊 chuī تاماق ئەتمەك، ئاش ئەتمەك: ~烟 ئىس (تاماق ئەتكەندە مورىدىن چىققان ئىس) / ~事员 ئاشپەز / ~帚 قازان يۇغۇچ.

垂 chuí ① ساڭگىلىماق، ئېگىلمەك: ~杨柳 مەجنۇنتال / ~钓 قارماق سالماق، بېلىق تۇتماق / ~涎 ئاغزىدا سېرىق سۇ كەلمەك، ھەۋىسى كەلمەك. (ھۆرمەت سۆزى) ~询 (چوڭلار ياكى رەھبەرلەردىن) سوراشقا مۇيەسسەر بولماق / ~念 غەمخورلۇق قىلماق، ئېتىبار بەرمەك، كۆڭۈل بۆلمەك، ھالىدىن خەۋەر ئالماق.

[垂直] chuízhí تىك، ۋېرتىكال. ② ئۆچمەسلىك: 永～不朽 مەڭگۈ ئۆچمەسلىك، مەڭگۈ ھايات/ 名～千古 نامى مەڭگۈ ئۆچمەسلىك. ③ يېقىنلاشماق، يۈز تۇتماق، بولۇش ئالدىدا تۇرماق: ～老 قېرىلىق يەتمەك / 功败～成 ئەلىبە قىلاي دېگەندە مەغلۇپ بولماق؛ ئاغزى ئاشقا تېگەي دېگەندە بېشى تاشقا تەگمەك.

陲 chuí چېگرا جاي. ‹古› ھودۇت؛ چېگرا رايون: 边～ چېگرا رايون.

捶 chuí دۇمبالىماق، توقماقلىماق؛ مۇشتلاپ قويماق، قېقىپ قويماق: ～衣裳 كىرنى توقماقلاپ يۇماق.

棰 chuí ① كالتەك. ② كالتەكلىمەك. ③ قامچا. ④ قامچىلىماق.

锤 chuí ① جىڭ تېشى. ② بولقا، بازغان: 铁～ بولقا / 木～ ياغاچ بولقا. ③ ئۇرماق، سوقماق (بازغان بىلەن): 千～百炼 تولۇق تاۋلانماق، تازا پىشماق، تازا چېنىقماق.

椎 chuí 另见 zhuī ① كالتەك؛ بولقا، بازغان: 铁～ بولقا. ② كالتەكلىمەك، دۇمبالىماق: ～鼓 دۇمباق چالماق، ناغرا چالماق. ③ ئەخمەق، دۆت: ～鲁 ئەخمەق، ھاماقەت، دۆت.

槌 chuí توقماق، كالتەك؛ چوكا: 棒～ توقماق، كالتەك/ 鼓～子 دۇمباق (ناغرا) چوكىسى.

CHUN

春 chūn ① باھار، ئەتىياز. [春秋] chūnqiū 1. يىل؛ ياش. 2. (ئېلىمىزنىڭ قەدىمكى يىلنامە ژانىرىدىكى تارىخ كىتابلىرى). 3. تارىخ (كەڭ مەنىدە). 4. ئەمەنىيە دەۋرى. [青春] qīngchūn ياشلىق، ياشلىق باھارى، ياشلىق دەۋرى. ② سۆيگۈ، مۇھەببەت: ～情 ئىشق - مۇھەببەت / ～心 ئاشىقلىق. ③ ئىجادلىق، ھاياتلىق مەنىسىنى بىلدۈرىدۇ: 大地回～ يەر يۈزى يىلىپ قالماق، ئەتىياز پەسلى يېتىپ كەلمەك/ 妙手回～ شىپالىق قول، ئۇدۇمى بار (دوختۇرنىڭ ماھارىتىـ

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يىغىن ئادرېسى

كۆزدە تۇتۇلىدۇ). ئچۈلۈك.

椿 chūn چۈلۈك، سېسىق

鰆 chūn سكومبرومور بېلىقى.

纯 chún ① ساپ: ~洁 پاك، تازا / ~钢 ساپ پولات / ~蓝 ساپ كۆك. ② پىششىق: 工夫不~ ماھارىتى پىششىق ئەمەس.

莼 chún براسېنىيە ئوتى.

唇 chún كالپۇك، لەۋ.

[唇齿] chúnchǐ (ئوخشىتىش مەنىسىدە) چىش بىلەن كالپۇكتەك: ~~相依 چىش بىلەن كالپۇكتەك يېقىن.

淳 chún ساددا، سەمىمىي، ئاق كۆڭۈل، تۈز: ~朴 ساددا.

鹑 chún بۆدۈنە. [鹑衣] chúnyī (ئوخشىتىش مەنىسىدە) جۇل - جۇل كىيىم.

醇 chún ① كۈچلۈك (پۇراق، تەم كۆزدە تۇتۇلىدۇ)، ساپ: ~酒 كۈچلۈك ھاراق / 大~小疵 ئاساسەن مۇكەممەل، ئاساسەن بېجىرىم بولماق. ② '淳' بىلەن ئوخشاش. ③ ئالكوگول.

蠢 chǔn ① ئەخمەق، دۆت، كالۋا: ~才 ھاماقەت، كالۋا. ② ئۆمۈلىدىمەك، ئۆمىلىمەك. [蠢动] chǔndòng قۆزرىماق.

CHUO

逴 chuō يىراق.

踔 chuō ① سەكرىمەك، ئاتلىماق: ~腾 ئاتلىماق. ② ئۆزۈپ كەتمەك، ئۆتۈپ كەتمەك، ئېشىپ كەتمەك.

戳 chuō ① سانجىماق، تىقماق، تەشمەك؛ تۈرتمەك: 用手指头~了一下 قولى بىلەن تۈرتۈپ قويماق. ② يارىلانماق، سۇنماق: 打球~伤了手 قول توپتا قاتتىق ئۇرۇلۇپ يارىلانماق. ③ تىكلىمەك: 把秫秸~起来 قوناق شېخىنى تىكلەپ تۇرغۇزماق. ④ تامغا، مۆھۈر: 盖~子 تامغا باسماق.

娖 chuò ئېھتىيات قىلماق.

龊 chuò 681 - بەتتىكى '龌龊' (wòchuò) غا قاراڭ.

惙 chuò ① قايغۇرماق، ھەسرەت چەكمەك. ② ھارماق، چارچىماق.

啜 chuò ① ئىچمەك: ~茗 چاي ئىچمەك / ~粥 ئۇماچ ئىچمەك. ② يىغلىماق: ~泣 ئۆكسۈپ يىغلىماق.

辍 chuò توختىماق، توختاتماق: ~学 ئوقۇشتىن قالماق / 岂能中~ قانداقمۇ يېرىم يولدا توختىتىپ قويغىلى بولسۇن.

绰 chuò 另见 chāo كەڭتاشا، ئېشىپ تېشىپ تۇرماق: ~~有余 ئېشىپ تاشماق، تولۇپ تاشماق؛ كەڭتاشا، ئىسراپچىلىق / 这间屋子很宽~ بۇ ئۆي بەك كەڭتاشا. [绰号] chuòhào لەقەم.

歠 chuò ① شورىماق، سۈمۈرمەك، ئىچىگە تارتماق. ② ئۇماچ، ئۇيۇتما.

CI

刺 cī 另见 cì گۈپ، غىرت، شىرت؛ ۋىشىلداپ، پىسىلداپ، ۋىژىلداپ، گاژىلداپ: ~棱 پەرتتىدە، غىپپىدە / ~溜 غىرتلا، ۋىژىلداپ / ~~地冒 火星儿 ۋىشىلداپ ئۇچقۇن چىقماق.

差 cī 另见 chā، chà، chaī 63 - بەتتىكى ‘参差’ (cēncī) ها قارالڭ.

玼 cī نۇقسان، كەمچىلىك، سەۋەنلىك: 吹毛求~ تىرناق ئاستىدىن كىر ئىزدىمەك.

跐 cī 另见 cǐ تېيىلماق: 登~了 تېيىلىپ كەتمەك.

词 cí ① سۆز. ② تېكىست، نۇتۇق؛ بېيىت: 义正~严 ھەققانىي سۆزلەر بىلەن، تولۇق ئاساسلار بىلەن / 歌~ ناخشا تېكىستى / 演讲~ نۇتۇق، نۇتۇق سۆزى. ③ شېئىرنىڭ بىر تۈرى.

祠 cí ئىبادەتخانا: ~堂 ئىبادەتخانا / 先贤~ ئەجدادلار ئىبادەتخانىسى.

茈 cí 另见 zǐ (凫~) بىجىق.

雌 cí ئانىلىق، چىشى، ئۇرغاچى: ~鸡 مېكىيان / ~蕊 ئانىلىق (گۈللەرنىڭ ئانىلىقى). [雌黄] cíhuáng سېرىق مەرگىمۈش: 妄下~~ قالايمىقان ئۆزگەرتمەك (ماقالىنى) / 信口~~ ئاغزىغا

كەلگەننى سۆزلىمەك، بىلجىرلىماق. [雌雄] cíxióng كۈچ سىناشماق؛ 一决 ~ ~ يېڭىش - يېڭىلىشنى سىناشماق.

茨 cí ① قومۇش ياكى يېكەندە ئۆي ياپماق، كەپە ياسىماق. ② ئوغرىتىكەن.

瓷 cí فارفور.

兹 cí 另见 zī 539 - بەتتىكى '龟兹' (qiūcí) غا قاراڭ.

慈 cí ① شەپقەت، مېھىر، رەھىم: 敬老~幼 چوڭلارغا ھۆرمەت، گۆدەكلەرگە شەپقەت / 心~面善 مېھرىبان، رەھىمدىل. كۆڭلى يۇمشاق. ② ئانا: 家~ ئانام.

磁 cí ① ماگنىتلىق خۇسۇسىيەت. [磁石] císhí ماگنىت. ② '瓷' بىلەن ئوخشاش.

鹚 cí 423 - بەتتىكى (lúcí) '鸬鹚' غا قاراڭ.

糍 cí سىمبا: ~粑 سىمبا / ~团 كاللەك سىمبا.

辞 cí ① خوشلاشماق: ~行 خوشلاشماق، خەيرلەشمەك. ② ئىستېپا بەرمەك: ~职 ئىستېپا بەرمەك (خىزمەتتىن). (كۆچمە مەنىدە) باش تارتماق؛ 万死不~ ئۆلۈمدىن باش تارتماسلىق، ھېچنېمىدىن يانماسلىق / 不~辛苦 جاپا - مۇشەققەتتىن باش تارتماسلىق. ③ ئىشتىن بوشاتماق، خىزمەتتىن بوشاتماق. ④ '词' ①② بىلەن ئوخشاش.

此 cǐ ① بۇ، شۇ، مۇشۇ، ماۋۇ، مەزكۇر، ئۇشبۇ: 彼~ ئۆز ئارا / ~人 بۇ ئادەم / 特~布告 ئۇشبۇ ئۇقتۇرۇش چىقىرىلدى. ② بۇ يەر، مۇشۇ جاي: 由~往西 بۇ يەردىن غەربكە قاراپ / 到~为止 مۇشۇ يەرگىچە.

泚 cǐ ① ئوچۇق، روشەن سۈزۈك. ② موي قەلەمنى سىياھقا مىلىمەك، تەگكۈزمەك: ~笔作书 موي قەلەم بىلەن خەت يازماق.

跐 cǐ 另见 cī ① دەسسىمەك: 脚~两只船 ئىككى كېمىنى دەسسەپ تۇرماق.

次 cì ① ئىككىنچى: ~日 ئەتىسى، ئىككىنچى كۈنى /

~子 ئىككىنچى ئوغۇل. ② سۈپەتسىز، ناچار: ~货 سۈپەتسىز مال / ~品 ناچار مەھسۇلات، سۈپەتسىز بۇيۇم/ 这东西太~ بۇ نەرسە ناچار ئىكەن. ③ رەت، تەرتىپ: 依~前进 رەت بويىچە ماڭماق. ④ قېتىم، نۆۋەت: ~数 قېتىم سانى/ 第一~来北京 بېيجىڭغا تۇنجى قېتىم كەلمەك. ⑤ توختىغان جاي؛ قونالغۇ: 舟~ كېمە ئۇستىدىكى قونالغۇ / 旅~ قونالغۇ.

佽 cì ياردەم قىلماق: ~助 ياردەم قىلماق.

伺 cì 另见 sì [伺候] cìhou 1. مۇلازىمەت قىلماق، كۈتمەك. 2. خەۋەر ئالماق، قارىماق.

刺 cì 另见 cī سانجىماق: ~绣 كەشتە تىكمەك، كەشتە باسماق، گۈل سالماق / ~杀 نەيزىۋازلىق، نەيزىۋازلىق قىلماق. [刺激] cìjī 1. قوزغاتماق، غىدىقلىماق، تەسىر قىلماق، سەۋەب بولماق. 2. روھىي جەھەتتىن ئوڭۇشسىزلىققا ئۇچرىماق، زەربە يېمەك: 这件事对他~很大 بۇ ئىش ئۇنىڭغا روھىي جەھەتتىن قاتتىق زەربە بولدى. ② سۇيىقەست قىلىپ ئۆلتۈرمەك: ~客 تېررورچى قاتىل/ 被~ سۇيىقەستكە ئۇچرىماق. ③ تىڭ تىڭلىماق. ④ مەسخىرە قىلماق. زاڭلىق ئەتمەك: 讽~ مەسخىرە قىلماق. ⑤ تىكەن؛ نەشتەر، زەھەرلىك تىل؛ قىلتىرىق؛ يىڭنە: 鱼~ بېلىقنىڭ قىلتىرىقى / ~猬 كىرپە / ~槐 تۇخۇمەك. ⑥ نام-ئەمەل كارتوچكىسى. cìcì [刺刺] جاۋىلدىماق، جاۋارلىماق، ۋاتىلدىماق، ۋات-ۋات: ~~不休 ۋاتىلدىماق، جاۋىلدىماق.

赐 cì ① بەرمەك، ئىنئام قىلماق، ئىلتىپات قىلماق: 恩~ خەير-ئېھسان، ئىلتىپات قىلماق / ~教 يول كۆرسەتمەك، يوليورۇق بەرمەك/ 希~回音 ئۇچۇرىنى كۈتمەك. ② مۇكاپات، ئىنئام، سوۋغا، تارتۇق: 皆受其~ ھەممەيلەن ئىنئام ئالدى / 受~良多 كۆپ پايدا كۆرمەك.

CONG

苁 cōng [苁蓉] cōngróng قوشقان زەردىكى.

枞 cōng ئاق شەمشاد.

匆 cōng تېز، ئالدىراش: ~~ ئالدىراپ ـ تېنەپ، ئالدىراشلىق بىلەن، ھاپىلا ـ شاپىلا، ئوپۇل ـ توپۇل / 来去~~ كېلىشىمۇ تېز، كېتىشىمۇ تېز بولماق.

葱 cōng ① سوغان پىياز. ② يېشىل، كۆك: ~翠 ياپيېشىل، بۈك ـ باراقسان. [مورا.

囱 cōng كارناي، تۇرخۇن،

骢 cōng بوز ئات، بۇغرۇل ئات.

聪 cōng ① ئىشتىمەك، ئۆتكۈر: 耳~目明 قۇلىقى ۋە كۆزى ئۆتكۈر. ② ئەقىللىك، زېرەك، چېچەن، پاراسەتلىك، زېھنى ئۆتكۈر: ~颖 زېرەك، ئەقىللىك / 有实践经验的战士最~明 ئەمەلىي تەجرىبىگە ئىگە جەڭچى ئەڭ پاراسەتلىك بولىدۇ.

从 cóng ① ئەگەشمەك، ئەگىشىپ يۈرمەك: 愿~其后 ئەگىشىشنى خالىماق. ② بويسۇنماق: 言听计~ نېمە دېسە شۇنىڭغا ھە دەۋەرمەك. سىدقىدىن چىن ئىخلاسلىق / 服~领导 رەھبەرلىككە بويسۇنماق. ③ قاتناشماق، شۇغۇللانماق: ~公 خىزمەتكە قاتناشماق / ~事 شۇغۇللانماق، مەشغۇل بولماق. ئېلىپ بارماق / ~军 ھەربىي سەپكە قاتناشماق. ④ -دىن / -تىن: ~南到北 جەنۇبتىن شىمالغىچە / ~古到今 قەدىمدىن ھازىرغىچە.

[从来] cónglái ئەزەلدىن، زادىلا، ھېچقاچان، ئەسلا: 他~~不为个人打算 ئۇ ھېچقاچان ئۆزىنى كۆزلىمەيدۇ.

[从而] cóng'ér شۇنىڭ بىلەن، شۇنىڭ نەتىجىسىدە، شۇ ئارقىلىق: 坚持学习马列，~~提高阶级觉悟 ماركسىزم - لېنىنىزمنى داۋاملىق ئۆگىنىش ئارقىلىق سىنىپىي ئېڭىنى ئۆستۈردى. ⑤ بىر خىل پرىنسىپنى قوللانماق: ~速解决 چاپسان ھەل قىلماق / 一切~简 ھەممە-

مەدە، ئادەتتىكى بولماق /
~宽处理 كەڭچىلىك بىلەن
بىر تەرەپ قىلماق. ⑥ چا-
پارمەن، نۆكەر: ~仆 نۆكەر /
~随 چاپارمەن. ⑦ شەرەم،
بىر نەۋرە: ~兄弟 بىر نەۋ-
رە ئاكا - ئۇكا / ~伯叔
شەرەم تاغا. ⑧ ئەگەشكۈچى،
ئىككىنچى ئورۇندا تۇرىدى-
غان: ~主 ئاساسىي ۋە ئىك-
كىنچى قاتاردىكى / 分别首~
باشلىقى ياكى ئەگەشكۈچىنى
ئايرىماق. [从容] cóngróng
بىمالال، ئەركىن - ئازادە،
سالماق: 举止~~ يو-
رۇش - تۇرۇشى سالماق /
~~不迫 بىمالال. تەم-
كىن. (كۆچمە مەنىدە):
手头~~ قولىدا بار / 时间
~~ ۋاقىت يېتەرلىك.

丛 cóng ① توپلانماق، يى-
غىلماق؛ 草木~生 ئوت -
چۆپلەر بولۇق ئۆسمەك /
百事~集 ئىشلار يىغىلىپ
قالماق. ② مىغ - مىغ، قويۇق،
توپ - توپ: 人~ مىغ - مىغ
ئادەملەر / 草~ قويۇق ئۆس-
كەن ئوت - چۆپلەر؛ چۆپلۈك.

淙 cóng شىلدىرلىماق، شىر-
قىرىماق.

悰 cóng ① شادلىق، خۇ-
شاللىق. ② كەيپىيات.

琮 cóng قاشتاش ئەسۋاب.

潨 cóng ① كىچىك ئېقىن-
نىڭ چوڭ ئېقىنغا قوشۇلۇ-
شى. ② شار - شار.

COU

凑 còu ① يىغىلماق، يىغ-
ماق، توپلانماق: ~在一起
بىر يەرگە يىغىلماق / ~钱
پۇل توپلىماق. [凑合] còuhe
1. ’凑①‘ بىلەن ئوخشاش. 2.
ئەپلەپ - سەپلەپ، ئۇ يەر -
بۇ يەردىن قۇراشتۇرماق:
~~着用吧 ئەپلەپ ئىشلى-
تىمەك. ② سۈرۈلمەك، يېقىن-
لاشماق، يېقىن ئاپارماق: ~
上去 يېقىن بارماق / 往前
~ ئالدىغا سۈرۈلمەك. [凑巧]
còuqiǎo چايىدا، دەل، بەختى-
گە يارىشا؛ كۈتمىگەن يەر-
دىن، قېرىشقاندەك.

辏 còu يىغىلماق، توپلان-
ماق، جەم بولماق.

腠 còu تېرە سىزىقلىرى، مەر-
كىزدىكى كۆچ. مۇسكۇل سىزىقلىرى.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

CU

粗 cū ① 1. يىرىك: ～沙子 يىرىك قۇم / ～面 جىرىدىس؛ قارا ئۇن. 2. توم، يوغان: ～线 توم سىزىق، توم يىپ / 这棵树长 (zhǎng) 得很～ بۇ دەرەخ ناھايىتى يوغان / ～枝大叶 (ئوخشىتىش مەنىسىدە) چالا-بۇلا ئىشلىمەك، يۈزە ئىش كۆرمەك، بىپەرۋالىق قىلماق، قول ئۇچىدىلا ئىشلىمەك. 3. قوپال، ئاددىي، يىرىك: 板面很～ تاختىنىڭ يۈزى بەك يىرىك / ～瓷 قوپال ئىشلەنگەن فارفور / ～布 ماتا، بۆز، خام رەخت / 去～取精 شاكىلىنى ئېلىپ تاشلاپ، مېغىزىنى قوبۇل قىلماق. 4. بوم، بوم ئاۋاز: 嗓音很～ ئاۋازى ناھايىتى بوم. 5. ئېھتىياتسىزلىق، بىپەرۋالىق: ～心 بىپەرۋالىق قىلماق / ～～一想 مۇنداقلا ئويلىماق. ② قوپال، توڭ، پالاكەت: ～暴 قوپال، توڭ / 这话太～鲁 بۇ گەپ ناھايىتى توڭ.

徂 cú ① -غا/-قا، -گە/-كە. ② ئۆتۈپ كەتمەك، يوقالماق. ③ باشلىماق، باشلانماق.

殂 cú ئۆلمەك، ئۆلۈم.

卒 cù 另见 zú '猝' بىلەن ئوخشاش.

猝 cù تويۇقسىز، كۈتۈلمىگەندە، ئوشتۇمتۇت: ～生变化 ئوشتۇمتۇت ئۆزگەرمەك / ～不及防 تويۇقسىز ئۇستىگە كېلىپ قالماق؛ ئۈلگۈرەلمەي قالماق.

促 cù ① يېقىن، يېقىنلاشماق، قىسقا، قىس، زىق، جىددىي، تېز: ～膝谈心 يېقىن ئولتۇرۇپ سۆھبەتلەشمەك، سەمىمىي سىرداشماق / 急～ جىددىي؛ تېز / 短～ قىسقا، قىس، زىق. ② ئالغا سۈرمەك، ئىلگىرى سۈرمەك: 督～ ھەيدەكچىلىك قىلماق / ～进 ئىلگىرى سۈرمەك، چاپسانلاتماق.

酢 cù 另见 zuò '醋' بىلەن ئوخشاش. cùjiāngcǎo[酢浆草] ئاچچىقئوت.

醋 cù ① ئاچچىقسۇ، سىركە. ② كۈنلىمەك. نەرسە.

蔟 cù پىلە غوزىلايدىغان

簇 cù ① رەڭگارەڭ؛ ئارىغا

ئېلىۋالماق، ئوردۋالماق؛ تۇتام، باغلام، توپ، دەستە: ~拥 ئارىغا ئېلىۋالماق، ئوردۋالماق/ 花团锦~ رەڭگارەڭ/ 一~鲜花 بىر دەستە گۈل.

踧 cù ① [踧踖] cùjí تەمتىرىمەك، ھودۇقماق، سۈر باسماق، ئەيمەنمەك، ② ‘蹙’ بىلەن ئوخشاش.

蹙 cù ① كەسكىنلەشمەك، جىددىيلەشمەك، ئېغىرلاشماق: 穷~ جىددىيلەشمەك، قىستاپ كەلمەك. ② تۈرمەك، جىمىرلماق: ~眉 قوشۇمىسىنى تۈرمەك، قاپىقىنى تۈرمەك / 颦~ قاپىقى چۈشۈپ كەتمەك.

蹴 cù ① تەپمەك: ~鞠 توپ تەپمەك. ② دەسسىمەك: 一~而就 ئاسانلا ۋۇجۇدقا چىقارماق.

CUAN

汆 cuān ① قايناق سۇغا باسماق: ~汤 شورپا قىلماق/ ~丸子 ۋەنزىسىنى قايناق سۇغا باسماق. ② كاناي چۆگۈن (ئوچاقنىڭ ئىچىگە سالىدىغان). ③ كاناي چۆگۈندە سۇ قايناتماق: ~了一汆子水 بىر كاناي چۆگۈن سۇ قايناتتى.

撺 cuān ① ئاتماق، تاشلىماق. ② ئالدىراپ ئىشلىمەك: 事先没准备·临时旋(xuàn)~ ئاۋۋال تەييارلىق كۆرمەي، ئىش قىستاپ كەلگەندە ئالدىراپ كەتمەك. ③ غەزەپلەنمەك، ئاچچىقلانماق، قايناماق: 他~儿了 ئۇ قايناپ كەتتى.

[撺掇] cuānduo تۈرتكە بولماق، ئۈندىمەك، رىغبەتلەندۈرمەك، قىزىقتۇرماق، سەۋەبچى بولماق، قۇتراتماق: 你就是~~他,他也不去 سەن ئۇنى قىزىقتۇرساڭمۇ، ئۇ بارمايدۇ/ 你自己不干,为什么~~我呢? ئۆزۈڭ قىلماي تۇرۇپ، مېنى نېمە دەپ قۇترىتىسەن؟

镩 cuān لوم.

蹿 cuān سەكرىمەك، ئىرغىماق: 猫~到房上去了 مۈشۈك ئۆگزىگە سەكرەپ چىقىۋالدى.

攒 cuán 另见 zǎn توپلىماق،

قۇراشتۇرماق؛ ~凑 توپلىماق، قۇراشتۇرماق / ~钱 پۇل توپلىماق.

窜 cuàn ① قاچماق، تىكىۋەتمەك، پىتىراپ يۈرمەك؛ 西跑东 ~ تەرەپ - تەرەپكە قېچىپ يۈرمەك / 略侵得打 鼠头抱队军 ~ تاجاۋۇزچى قوشۇن قويرۇقىنى خادا قىلىپ قېچىپ كەتتى. ② ھەيدىۋەتمەك، قوغلىۋەتمەك، سۈرگۈن قىلماق. ③ ئۆزگەرتمەك (ماقالىنى): ~改 ئۆزگەرتىۋەتمەك / 点~ تۈزەتمەك، ئۆزگەرتمەك.

篡 cán ① تەختىنى تارتىۋالماق. ② چاڭگىلىغا ئېلىۋالماق، قولغا كىرگۈزۋالماق.

爨 cuán ① ئوت قالاپ تاماق ئەتمەك؛ ئۆي - ئوچاقلىق بولماق: 分~ ئۆي ئايرىپ چىقماق / 各居同~ بىرگە ئولتۇرۇپمۇ ئايرىم قازان ئاسماق. ② ئوچاق.

CUI

衰 cuī 见另 shuāi ‹古› ① دەرىجە، سورت. ② '缞' بىلەن ئوخشاش.

缞 cuī مۇسىبەت كىيىمى.

榱 cuī جەنزە، پادرا.

崔 Cuī سۇي (فامىلە).

[嵬崔] cuīwéi تاشلىق تۆپە.

催 cuī ① ئالدىراتماق، سۈيلىمەك: ~办 بېجىرىشكە ئالدىراتماق / ~身动点早他 ئۇنى بالدۇرراق يولغا چىقىشقا سۈيلىمەك. ② ئىزلەتمەك: ~生 تۇغۇتنى ئىزلەتمەك / ~剂化 كاتالىزاتور.

摧 cuī ۋەيران قىلماق، پاچاقلاپ تاشلىماق، بۇزماق: ~残 نابۇت قىلماق، ھالاك قىلماق، بەربات قىلماق / 不坚无~ ھەر قانداق قورغاننى پاچاقلاپ تاشلىماق / ~朽拉枯 قۇرۇپ چىرىمەك (ياغاچ)، قۇرۇپ قاقشال بولماق؛ چىرىكلەشكەن، گۇمران بولۇشقا يۈز تۇتقان، ھالاكەتكە يېقىنلاشقان.

璀 cuǐ [璨璀] cuǐcàn پارلاق، نۇرلۇق، پارقىراق.

脆 cuì ① ئوڭاي سۇنىدىغان، چۈرۈك؛ چۈرۈس: ~枣 چۈرۈك چىلان / 太纸这~ بۇ

قەغەز ئاسان يىرتىلىدۇ. [脆弱] cuìruò ئاجىز، نازۇك، زەئىپ. ② زىل: 嗓音挺~ ئاۋازى ئىنتايىن زىل. ③ كەسكىن، ئۈزۈپلا: 办事很~ ئىشتا ناھايىتى كەسكىن.

萃 cuì ئوت - چۆپ توپ-توپ بولۇپ ئۆسمەك، بۆلۈك بولۇپ ئۆسمەك. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) 出类拔~ ھەممىنى بېسىپ چۈشمەك، ھەممىنىڭ ئالدى، ئالدىنقى قاتاردىكى.

啐 cuì تۈكۈرمەك: ~一口痰 تۈكۈرۈك، تۈكۈرمەك.

悴 cuì 529- بەتتىكى '憔悴' (qiǎocui) غا قاراڭ.

淬 cuì سۇغارماق. [淬砺] cuìlì چېنىقماق، تاۋلانماق.

膵 cuì ئاشقازان ئاستى بېزى، ئۆيقۇ بېزى.

瘁 cuì قاتتىق چارچىماق، ھالىدىن كەتمەك: 鞠躬尽~ پۈتۈن كۈچىنى بېغىشلىماق / 心力交~ بەك چارچىماق؛ چارچاپ ھالىدىن كەتمەك.

粹 cuì ① ساپ، پاكىز: 纯~ ساپ؛ پەقەت. ② جەۋھەر، مېغىز: 国~ مەدەنىيەتىمىزنىڭ جەۋھەرى.

翠 cuì ① كۆكقارغاق، بېلىقچى. ② 184 - بەتتىكى '翡翠' بىلەن ئوخشاش. ③ يېشىل: ~绿 ياپيېشىل، زۇمرەتتەك يېشىل / ~竹 ياپيېشىل بامبۇك.

毳 cuì تۈۋىت، ماموق. 毳毛 cuìmǎo سېرىق تۈك.

CUN

村 cūn مەھەللە، كەنت، يېزا، قىشلاق.

皴 cūn ① يېرىلماق: 手都~了 قول يېرىلىپ كەتمەك. ② قاسماق، كىر: 一脖子~ بويىنى كىرلىشىپ كەتمەك. ③ ريتۇش قىلماق.

存 cún ① بارلىق، ھاياتلىق: ~在 مەۋجۇت، مەۋجۇدىيەت / ~亡 ھايات - مامات. ② ساقلىماق، ساقلانماق: 去伪~真 يالغاننى ئېلىپ تاشلاپ، ھەقىقىيسىنى ساقلاپ قالماق / ~根 كۆتەك / 除支净~ چىقىمنى چىقىرىۋېتىپ بولغاندىن كېيىن ئامانەتكە قويۇلغىنى.

[存心] cūnxīn نىيەت، مەقسەت، غەرەز، مۇددىئا؛ قەستەن، ئەتەي. ③ ئامانەت قويماق، ساقلاتماق، قويۇپ تۇرماق: ~车 ۋېلسىپىتنى ساقلاتماق / 把这儿本书~在你这里吧! بۇ كىتابلارنى سېنىڭكىدە قويۇپ تۇراي/ ~款 ئامانەت پۇل؛ پۇل ئامانەت قويماق. ④ توختاپ قالماق، تۇرۇپ قالماق، سىڭمەسلىك: 小孩儿~食了 بالىغا تاماق سىڭمەسلىك / 下水道修好，街上就不~水了 يەر ئاستى سۇ يولى ياسىلىپ بولسا، كوچىلاردا سۇ توختاپ قالمايدۇ.

蹲 cún 另见dūn چۆچۈمەك: 他蹲下来~了腿了 ئۇ سەكرەپ چۈشۈپ، پۇتىنى چۆچۈتۈپ قويدى.

忖 cǔn پەرەز قىلماق، بايقىماق، ئويلانماق، قىياس قىلماق: ~度 (duó) پەرەز.

寸 cùn سۇڭ. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) قىسقا. كىچىك، ئاز، ئەرزىمەس، قىلچە: ~阴 قىسقا ۋاقىت، بىردەمدە/ ~步 كىچىك قەدەم / 手无~铁 قولىدا تۆمۈرنىڭ سۇنۇقىمۇ بولماسلىق / 鼠目~光 نەزەر دائىرىسى تار، بۇرنىنىڭ ئۇچىنىلا كۆرمەك.

吋 cùn دىيۇيم.

CUO

搓 cuō ئەشمەك، ئۇۋۇلىماق: ~绳 ئارغامچا ئەشمەك/ ~手 قولىنى ئۇۋۇلىماق.

磋 cuō سۆڭەك ۋە مۈڭگۈزنى سۈركەپ جابدۇق ياسىماق. [磋商] cuōshāng مەسلىھەتلەشمەك، كېڭەشمەك، پىكىرلەشمەك، كېلىشمەك.

蹉 cuō [蹉跎] cuōtuó بىكار ئۆتمەك: 岁月~~ ۋاقىت بىكار ئۆتۈپ كەتمەك.

撮 cuō 另见zuǒ ① يىغماق، توپلىماق: ~成一堆 بىر دۆۋە قىلىپ يىغىپ قويماق / 把土~起来 تۇپىنى قاچىلىماق. [撮合] cuōhe تېپىشتۇرماق، بېشىنى قوشۇپ قويماق. [撮口呼] cuōkǒuhū <ü> باشلىق تاۋۇش. ② يىغىنچاقلىماق: ~要 مۇھىم نۇقتىلارنى يىغىنچاقلىماق. ③ چىمدىم (0.001

لىتر). ④ سىقىم، ئوچۇم: 一~米 بىر ئوچۇم گۈرۈچ / 一~儿土 بىر سىقىم توپا.

嵯 cuó [嵯峨] cuó·é ئاسمان پەلەك (تاغ).

鹾 cuó ① تۇزلۇق: ~鱼 تۇزلانغان بېلىق. ② تۇز.

痤 cuó دانىخورەك.

瘥 cuó 另见 chài كېسەل.

矬 cuó پاكار، پاكىنەك، پەتەك، ۋىجىك: 他长得太~ ئۇنىڭ بويى بەك پاكار.

脞 cuǒ ئۇششاق. [丛脞] cóngcuǒ ئۇششاق، مەيدە؛ چىگىش، مۇرەككەپ.

剉 cuò ① قايرىلىپ زەخملەنمەك (يارىلانماق). ② ‘锉’ بىلەن ئوخشاش.

莝 cuò ئوت - چۆپ توغرىماق؛ توغرالغان ئوت.

挫 cuò ① ئوڭۇشسىزلىق، مەغلۇبىيەت، مۇۋەپپەقىيەتسىزلىك: 经过了许多~折 نۇرغۇن ئوڭۇشسىزلىقلارنى باشتىن كەچۈرمەك / 事遭~阻 ئىش مەغلۇپ بولماق. ② سۇندۇرماق، پەسەيتمەك: 语音抑扬顿~ ئاۋازى جاراڭلىق ۋە دولقۇنلۇق.

锉 cuò ① ئەگەك، چوتسا. ② ئەگەكلىمەك، چوتسىلىماق: 把锯~一~ ھەرىنى ئەگەكلەپ قويماق.

厝 cuò ① قويماق، ئورۇنلاشتۇرماق: ~火积薪 ئوتنى ئالدىغا ئوتۇن دۆۋىلىمەك (يوشۇرۇن خەتەرنى دېمەكچى). ② تاۋۇتنى قويۇپ تۇرماق ياكى باشقىچە دەپنە قىلىش مەقسىتىدە تېيىز كۆمۈپ تۇرماق.

措 cuò ① جايلاشتۇرماق، قويماق: ~辞 سۆز ئىشلەتمەك / ~手不及 ئۈلگۈرەلمەي قالماق، تەمتىرەپ قالماق. ② تەييارلىماق، ئۆتنە ئالماق: ~借 ئۆتنە ئالماق / 筹~项款 پۇل تەييارلىماق / ~施 تەدبىر، چارە.

错 cuò ① خاتا، ناتوغرا، چاتاق، سەۋەنلىك، گۇناھ، ئەيىب: 你弄~了 خاتا قىلدىڭ / 没~儿 چاتاق يوق. [错觉] cuòjué خاتا تۇيغۇ. ② ناچار، يامان: 今年的收成~不了 بۇ يىل-

قى ھوسۇل يامان ئەمەس /
他的身体真不~ ئۇنىڭ
تەن سالامەتلىكى ناچار ئە-
مەس. ③ ئارىلاش، گىرە؛
~杂 ئارىلاش، ئارىلىشىپ
كەتكەن / ~综复杂 چىگىشۋە
مۇرەككەپ / ~乱 ئېلىشىپ
قالماق، نورماللىقنى يوقات-
ماق / 犬牙交~ گىرەلىشىپ
كەتمەك. ④ ئۆتۈشتۈرمەك،
يانداشىپ ئۆتمەك، ئاجرات-
ماق، ئايرىماق: ~车 ئاپ-
تomobil يانداشىپ ئۆتمەك /
~过机会 پۇرسەتنى قول-
دىن كەتكۈزمەك. ⑤ قاشتاش-
نى سىلىقلايدىغان تاش:
他山之石，可以为~ ئۇ تاغ-
نىڭ تېشى بىلەن قاشتاشنى
سىلىقلىغىلى بولىدۇ.

D

DA

哒 dā دىرت، دىرت - چۇ
(ئات - ئۇلاغ ھەيدەشتە).

耷 dā سالپاڭ قۇلاق، يوغان
قۇلاق. [耷拉] dāla ساڭگىل-
لىماق، تۆۋەن سالماق، تۆۋەن
قىلماق: 狗~~着尾巴跑了
ئىت قۇيرۇقىنى قىسىپ قاچتى /
饱满的谷穗~~着 توق دان
ئۇتقان بۇغداي باشاقلىرى
ساڭگىلىدى.

跶 dā '嗒' بىلەن ئوخشاش.

答 dā 另见 dá '答 dá' بىلەن
ئوخشاش. [答理] dāli بې-
سەنت قىلماق، پەرۋا قىلماق،
كارى بولماق، قۇلاق سالماق.
[答应] dāying 1. جاۋاب
بەرمەك، ھە دېمەك. 2. ماقۇل
كۆرمەك، رازى بولماق، ئۇ-
نىماق، ۋەدە قىلماق، يول
قويماق، قوبۇل كۆرمەك:
我们坚决不~~ بىز قەتئىي
يول قويمايمىز.

搭 dā ① ياسىماق، قۇر-
ماق، ئورناتماق، سالماق:
~棚 كەپە ياسىماق / ~架子
جازىسىنى قۇرماق، بېرەر
ئىشنىڭ دائىرىسىنى بەلگى-
لىۋالماق / ~桥 كۆۋرۈك
ياسىماق. [搭救] dājiù
قۇتقۇزماق، قۇتقۇزۇۋالماق.
② كۆتۈرمەك: 把桌子~起来
جوزىنى سەل كۆتۈرمەك. ③
تۇتاشتۇرماق، باغلىماق:

1. مەڭگىشىپ قالماق، تەگكۈزمەك: 两根电线～上了 ئىككى تال توك سىمى مەڭگىشىپ قالدى. 2. ھەمراھ بولماق، ھەمسەپەر بولماق. 3. تەڭشىمەك: 两种材料～着用 ئىككى خىل ماتېرىيالنى تەڭشەپ ئىشلەتمەك. 4. ئاسماق، ئارتماق، يايماق، يېپىۋالماق: 把衣服～在竹竿上 كىيىمنى بامبۇك بادرىغا يايماق / 身上～着一条毛毯 يۇڭ ئۈستىگە بىر ئەدىيال يېپىنماق. ④ ئولتۇرماق، چۈشمەك: ～载(zài) يولۇچىلار (يۈك) نى ئالغاچ كەتمەك / ～车 ماشىنىغا چۈشمەك / 货船不～客人 يۈك كېمىسىدە يولۇچى ئولتۇرماسلىق.

嗒 dā 另见 tà دۈكۈر-دۈكۈر، دۈك - دۈك، تات - تات، تاق - تۇق؛ تىكىر - تىكىر.

𨱏 dā تۆمۈر تىرنا، تۆمۈر تاماق.

褡 dā [褡裢] dālian خۇرجۇن.

打 dá 另见 dǎ دۇژنا.

达 dá ① قاتنىماق، بارماق: 四通八～ ھەممە تەرەپكە بارماق (قاتنىماق) / 火车从北京直～上海 پويىز بېيجىڭدىن شاڭخەيگە ئۇدۇل باردى / 抵～ يېتىپ بارماق (كەلمەك). ② پىششىق بىلمەك، ئېنىق بىلمەك، ئۇقماق: 通～事理 ئىشنىڭ يولىنى ئۇقماق / 通权～变 ئەمەلىيەتكە مۇۋاپىق جانلىق ئىش كۆرمەك. [达观] dáguān كەڭ قورساق. ③ ئورۇندالماق، ئەمەلگە ئاشماق: 目的已～ مەقسەت ئورۇندالدى / ～成协议 كېلىشىم ھاسىل قىلماق. ④ ئۇقتۇرماق، ئىپادىلىمەك: 转～ يەتكۈزمەك / 传～命令 بۇيرۇق يەتكۈزمەك / 词不～意 مەقسەتنى ئۇقتۇرالماسلىق؛ سۆز چۈشىنىكسىز بولماق. ⑤ ئېسىلزادە: ～官 چوڭ ئەمەلدار.

[达斡尔] Dáwò'ěr داغۇرلار.

荙 dá قىزىلچا. 349 - بەتتىكى '莙' گە قاراڭ.

鞑 dá [鞑靼] Dádá تاتارلار.

沓 dá 另见 tà توپ، باغ، تېڭىق، دەستە: 一～子信纸

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

بىر توپ خەت قەغىزى.

怛 dá ھەسرەت چەكمەك، قايغۇرماق.

妲 dá دا (كىشى ئىسىملىرىدا ئىشلىتىلىدۇ).

笪 Dá دا (فامىلە).

鞑 dá 111- بەتتىكى '鞑靼' (dádá) غا قاراڭ.

答 dá 另见 dā ① جاۋاب، جاۋاب بەرمەك: 问~ سوئال-جاۋاب / ~话 جاۋاب بەرمەك، جاۋاب ياندۇرماق. ② جاۋاب قايتۇرماق، ئاقلىماق: 报~ جاۋاب قايتۇرماق، ئاقلىماق / ~谢 مىننەتدارلىق بىلدۈرمەك، رەھمەت ئېيتماق / ~礼 سالىمىنى ئىلىك ئالماق، جاۋابەن سالام بەرمەك.

瘩 dá 另见 da dábèi [瘩背] غولغا چىققان ئەلۋەرەك.

打 dǎ 另见 dá ① ئۇرماق، قاقماق، سوقماق، تاقىلداتماق، ئاتماق، چالماق: ~铁 تۆمۈر سوقماق / ~门 ئىشىكنى تاقىلداتماق / ~鼓 دۇمباق چالماق / ~靶 قارىغا ئاتماق / ~夯 فالاڭ سوقماق، قاڭدۇماق / ~垮 تارمار قىلماق، بەتچىت قىلماق، غۇلاتماق. (كۆچمە مەنىدە) ~枪 مىلتىق ئاتماق / ~闪 چاقماق چاقماق؛ چېقىلغان چاقنىماق، يېشىن چاقنىماق.

dǎjī [打击] زەربە بەرمەك، زىيانكەشلىك قىلماق: ~~侵略者 تاجاۋۇزچىلارغا زەربە بەرمەك. ② كونكرېت مەنىسى بار پېئىللار ئورنىدا ئىشلىتىلىدۇ: 1. يوقاتماق، چۈشۈرمەك، ئېلىۋەتمەك، ئىچىنى ھەيدىمەك: ~虫 قۇرتىنى چۈشۈرمەك / ~沫 كۆپۈكىنى ئېلىۋەتمەك / ~食 ئىچىنى ھەيدىمەك. 2. يېمەك، بۇزماق: 衣服被虫~了 كىيىمنى كۈيە يېمەك، كىيىمگە كۈيە چۈشمەك. 3. ئالماق، ئەكەلمەك، يىغماق، چاپماق، ئوۋلىماق، تۇتماق: ~鱼 بېلىق تۇتماق / ~粮食 ئاشلىق يىغماق / ~柴 ئوتۇن چاپماق / ~水 سۇ ئەكەلمەك. 4. ئالماق، سېتىۋالماق: ~车票 ئاپتوبۇس

بېلەتنى ئالماق / ~酒 ھاراق
ئالماق (سېتىۋالماق). 5.
تۇتماق، كۆتۈرمەك: ~伞
كۈنلۈك تۇتماق / ~灯笼 پا-
نۇس كۆتۈرۈپ يۈرمەك /
~旗子 بايراق كۆتۈرمەك.
6. ئاچماق، چاقماق، ئوي-
ماق، يېچماق، كولىماق:
~帐子 چىمىلدىق ئاچماق/
~西瓜 تاۋۇز يېچماق/
~鸡蛋 تۇخۇم چاقماق.
7. قازماق، ئويماق، سوق-
ماق: ~井 قۇدۇق قازماق/
~墙 تام سوقماق. 8. يا-
سىماق، ئۆرۈمەك، توقۇماق:
~镰刀 ئورغاق سوقماق /
~桌椅 جوزا - ئورۇندۇق
ياسىماق / ~毛衣 پوپايكا
توقۇماق. 9. تاڭماق، يۆ-
گىمەك، باغلىماق، تاقىماق:
~铺盖卷 كودە - كۆرپىلەر-
نى تاڭماق / ~裹腿 گوجەي
يۆگىمەك. 10. سۈرمەك، يا-
لاتماق: ~蜡 موم سۈرمەك/
~桐油 تۇڭيو مېيىنى سۈر-
مەك. 11. ئوينىماق؛ ئۇچماق:
~秋千 ئەلەڭگۈچ ئۇچماق/
~扑克 قارتا ئوينىماق.

12. بەرمەك: ~一个电报去
بىر پارچە تېلېگرامما بەر-
مەك / ~电话 تېلېفون بەر-
مەك. 13. ھېسابلىماق، ھې-
ساب كۆرسەتمەك: 精~细算
ئىنچىكە ھېساب قىلماق،
يېپىدىن يىڭنىسىگىچە ھې-
سابلىماق / 设备费~二百元
ئۈسكۈنە خىراجىتىنى ئىككى
يۈز يۈەن قىلىپ ھېسابلى-
ماق. 14. تۈزمەك، سالماق،
ئويلىماق: ~下基础 ئاساس
سالماق / ~主意 ئويلىنىپ
يۈرمەك / ~草稿 لايىھە
تۈزۈپ چىقماق. 15. ئىشلى-
مەك، شۇغۇللانماق: ~杂儿
ئۇششاق - چۈششەك ئىشلار-
نى ئىشلىمەك، يۈگۈر - يېتىم
ئىشلار بىلەن شۇغۇللانماق/
~前站 بالدۇر بېرىپ
قونالغۇ تەييارلىماق. 16. بە-
دەن ھەرىكەتلىرىنى ئىپادى-
لەيدۇ: ~手势 قول ئىشارى-
تى قىلماق / ~冷战 تىترى-
مەك، تىترەك باسماق، لاغىل-
دىماق / ~哈欠 ئەسنىمەك،
ئەسنەك تۇتماق / ~前失
مۇدۈرۈلۈپ كەتمەك / ~滚儿

ئېيتماق. ③ بەزى پېئىللار
بىلەن بىرىكىپ پېئىل ياسىـ
لىدۇ: ~扮 ياسانماق، ياسـ
ساندۇرماق، پەردازلىماق/
~扫 سۈپۈرمەك، تازىلىـ
ماق / ~搅 كاشىلا قىلماق،
دەخلى قىلماق؛ ئاۋارە قىلـ
ماق، پاراكەندە قىلماق/
~扰 كاشىلا قىلماق، دەخـ
لى قىلماق؛ ئاۋارە قىلماق،
پاراكەندە قىلماق. ④ -دىن /-
تىن: ~去年起 ئۆتكەن
يىلدىن باشلاپ / ~哪里来?
قەيەردىن كەلدىڭ؟

大 dà 另见 dài ① چوڭ، يوغان،
كاتتا، كەڭ، يىرىك، زور،
ئۇلۇغ، بۈيۈك (ئېگىز): 1.
كەڭ، ئېگىز، چوڭ، يوغان:
~山 ئېگىز تاغ / ~树
چوڭ (يوغان) دەرەخ / 这间
房比那间~ بۇ ئۆي ئۇ ئۆيـ
دىن چوڭ. 2. كۆپ، نۇرغۇن،
جىق: ~众 ئامما، خەلق
ئاممىسى، ئاۋام / ~量 كۆپ
مىقداردىكى. 3. چوڭقۇر،
كەڭ: ~干社会主义 كەڭ
كۆلەمدە سوتسىيالىزم ئىشلەپ
بارماق / ~快人心 كىشىنى
شادلاندۇرماق (خۇرسەن قىلـ
ماق). 4. ئۈنلۈك: ~声说话
ئۈنلۈك گەپ قىلماق. 5. چو-
ڭى، ئۈنجىسى: ~哥 چوڭ ئاكا/
~妈 چوڭ ئاپا / 老~
ئۈنجى بالا، بالىنىڭ چوڭى.
6. سىلى، ئۆزلىرى: ~作
سىلىنىڭ ئەسەرلىرى / 尊姓~
名 ئىسملىرى نېمە؟ [大夫]
dàfu تۆرە، بەگ. (dàifu دەپمۇ
ئوقۇلىدۇ، '大' dài گە
قارالڭ). [大王] dàwáng 1.
شاھ، پادىشاھ ئالىيلىرى.
2. ماھىر، ئۇستا: 爆破~
~ پارتلىتىش ماھىرى. 3.
كارول، دوكار: 钢铁~ ~ پو-
لات - تۆمۈر كارولى (dàiwáng
دەپمۇ ئوقۇلىدۇ، '大' dài گە
قارالڭ). ② (ۋاقىتنى ئىپادىـ
لەيدۇ): ~前年 ئۈچ يىل مۇ-
قەددەم / ~后天 ئىندىن. ③
ئېنىقسىزلىقنى ئىپادىلەيدۇ:
~略 ئومۇمەن، قىسقىچە /
~概 ئومۇمىي ئەھۋال؛ مۆلچەر،
دەتلىغىنى / ~约 تەخمىنەن،
، چامامدا. ④ 〈方〉 ئاتا، دادا.

垯 da [圪垯] gēda 211-
بەتتىكى '圪' غا قارالڭ.

𫄧 da [纥𫄧] gēda 211ـ بەتتىكى '纥' غا قاراڭ.

瘩 da 另见 dā [疙瘩] gēda 211ـ بەتتىكى '疙' غا قاراڭ.

DAI

呆 dāi ① گۇمۇش، دۆت. ② ھاڭۋاقماق، ھاڭۋاقتىلىق قىلماق، داڭقېتىپ قالماق: 两眼发 ~ داڭقېتىپ قالماق/ 他~~地站在那里 ئۇ ئاۋۇ يەردە بۇتتەك قېتىپ قالدى/ ~ 板 ھاڭۋاقتى، مۇڭ. ③ '待 dāi' بىلەن ئوخشاش.

呔 dāi ھايت.

待 dāi 另见 dài تۇرۇپ قالماق، تۇرماق. '呆' مۇ دەپ ئوقۇلىدۇ: 你~一会儿再走 بىردەم تۇرۇپ كەتكىن.

歹 dǎi يامان، ئەسكى: ~人 يامان ئادەم / ~ 意 يامان نىيەت / 为非作~ ئەسكىلىك قىلماق. [好歹] hǎodǎi 1. ياخشى-يامان: 不知 ~~ ياخشى-يامانىنى بىلمەسلىك. 2. قانداقلا بولمىسۇن: 你得 ~~ 去一趟 (děi) قانداقلا بولمىسۇن سىز بىر بېرىپ كې-

لىماق.

逮 dǎi 另见 dài تۇتماق: ~老鼠 چاشقان تۇتماق / ~蝗虫 چېكەتكە تۇتماق.

傣 Dǎi [傣族] دەيزۇ مىللىتى.

大 dài 另见 dà [大夫] dàifu دوختۇر، ۋراچ (dàfū دەپمۇ ئوقۇلىدۇ. dà '大' غا قاراڭ).

[大黄] dàihuáng رەۋەن.

[大王] dàiwang ئالىيلىرى، ئالىي كەرەملىرى (كوناچا گېچىلىملەردە پادىشاھ ۋە قاراقچى باشلىقلىرىنىڭ ئاتىلىشى. dàwáng دەپمۇ ئوقۇلىدۇ، dà '大' غا قاراڭ).

轪 dài ھارۋا بۇلىنى قاپلىغان مىس ياكى تۆمۈر چەمبەر.

代 dài ① ۋەكالىتەن: ~理 ۋەكالىتەن باشقۇرماق، مۇۋەققەت/~办 ۋەكالىتەن بېجىرمەك /~耕 يەرگە ئىشلەپ بەرمەك. [代表] dàibiǎo 1. ۋەكالىتەن، ۋەكىللىك قىلماق، نامىدىن: 我~~ 他去 مەن ئۇنىڭغا ۋەكالىتەن

ئۇيغۇر كىتاب تورى

باراي / 他~~一个单位 ئۇ بىر ئىدارىدە ۋەكىللىك قىلىدۇ. 2. ۋەكىل: 工会~~ ئىشچىلار ئۇيۇشمىسىنىڭ ۋەكىلى / 全权~~ تولۇق ھوقۇقلۇق ۋەكىل. [代价] dàijià باھا، بەدەل، ھەق، ئەجىر، چىقىم. [代词] dàicí ئالماش. ② دەۋر، زامان، سۇلالە، خانىدانلىق: 古~ قەدىمكى دەۋر / 近~ يېقىنقى زامان / 现~ ھازىرقى زامان / 清~ چىڭ سۇلالىسى. [年代] niándài 1. دەۋر، زامان: ~~久远 ئۇزاق زامان. 2. يىللار: 二十世纪五十年代 20- ئەسىرنىڭ 50- يىللىرى. ③ ئەۋلاد، بوغۇن: 第二~ ئىككىنچى ئەۋلاد / 下一~ كېيىنكى ئەۋلاد.

岱 dài تەيشەن تېغىنىڭ باشقىچە ئاتىلىشى.

玳 dài [玳瑁] dàimào كارېتتا.

贷 dài ① قەرز ئالماق، قەرز بەرمەك: ~款 قەرز بەرمەك، پۇل قەرز بەرمەك. ② قەرز پۇل، كرېدىت: 农~ دېھقانچىلىق قەرز پۇلى. ③ باش تارتماق، قاچماق: 责无旁~ باش تارتىپ بولمايدىغان. ④ كەڭچىلىك قىلماق، كەچۈرۈم قىلماق: 严惩不~ قاتتىق جازالىماق.

袋 dài خالتا، تاغار، قاپ: 布~ خالتا / 衣~ يانچۇق / 面口~ ئۇن خالتىسى. [烟袋] yāndài ھاڭزا؛ تاماكا خالتىسى: 水~~ چىلىم / ~~锅 غاڭزىنىڭ سەيخانىسى.

黛 dài قارا بوياق، كۆكۈچ قارا: ~眉 قاشلىق ئەتمەك / 粉~◇ خوتۇن - قىزلار.

甙 dài گلىكوزىدلار.

迨 dài ① يەتمەك، يېتىپ بارماق. ② پايدىلانماق.

绐 dài ئالدىماق، گوللىماق.

殆 dài ① تەخمىنەن، دېگۈدەك: 敌人伤亡~尽 دۈشمەنلەرنىڭ ھەممىسى دېگۈدەك ئۆلدى ۋە يارىلاندى. ② خەتەرلىك، خەۋپلىك: 危~ ئىنتايىن خەتەرلىك، ئىنتايىن ئېغىر / 知彼知己， 百战不~ ئۆزگىنىمۇ، ئۆزۈڭ-

نىمۇ بىماسەلا، ھەر قانداق جەڭدە يېڭىلمەيسەن.

怠 dài ھورۇن، ھورۇنلۇق قىلماق، سۇسلۇق قىلماق، بوشاشماق، بوشاڭلىق قىلماق.

带 dài ① لېنتا، بوغقۇچ: 皮~ تاسما / 腰~ بەلباغ / 鞋~儿 ئاياغ بوغقۇچى. (كۆچمە مەنىدە) كامېر، بالون: 外~ بالون / 里~ كامېر. ② بەلباغ، جاي، ۋادا، رايون: 温~ مۆتىدىل بەلباغ / 寒~ سوغۇق بەلباغ / 沿海一~ دېڭىز بويى رايونى. ③ ئېلىپ ماڭماق، ئېلىۋالماق: 腰里~着盒子枪 تاپانچىنى يېنىدا ئېلىپ يۈرمەك / ~着行李 يۈك - تاقىنى ئېلىپ ماڭماق. ④ ئالغاچ كەلمەك، ئالغاچ بارماق، ئالغاچ كەتمەك: 你给他~个口信去 سىز ئۇنىڭغا خەۋەر ئالغاچ بېرىڭ / 门把~上 ئىشىكنى ياپقاچ كېتىڭ / 连送信~买菜 خەت ئاپارغاچ سەي ئېلىپ كەلمەك. ⑤ مەلۇم كەيپىيات ياكى مەلۇم خۇسۇسىيەتكە ئىگە ئىكەنلىكىنى بىلدۈردۇ: 面~笑容 تەبەسسۇم بىلەن / ~色的 رەڭلىك. ⑥ باشلىماق، يېتەكلىمەك، تەربىيىلىمەك: ~路 يول باشلىماق / ~兵 ئەسكەرلەرگە باشچىلىق قىلماق / 起~头作用 باشلامچىلىق رول ئوينىماق. ⑦ ئاق خۇن.

[带下] dàixià خۇن كېسەللىكى.

待 dài 另见 dāi ① ساقلىماق، كۈتمەك: ~机出击敌人 پەيت كۈتۈپ دۈشمەنگە زەربە بەرمەك / 尚~研究 مۇزاكىرە قىلىش ئالدىدا تۇرماق. ② مۇئامىلە قىلماق، كۈتمەك: ~人接物 كىشىلەر بىلەن مۇئامىلە قىلماق، كىشىلەر بىلەن چىقىشماق / 大家~我太好了 ھەممەيلەن ماڭا ناھايىتى ياخشى مۇئامىلە قىلدى / ~客 مېھمان كۈتمەك.

[待遇] dàiyù مۇئامىلە، تەمىنات، مائاش، ھوقۇق: 政治~~ سىياسىي ھوقۇق / 物质~~ ماددىي تەمىنات / 调整~~ تەمىناتنى تەڭشىمەك. ③ قىلماقچى بولماق، ئويلىماق، نىيەت

قىلماق: 正～出门，有人来了 ئىشىكتىن چىقىۋاتقاندا، بىرسى كىرىپ كەلدى.

埭 dài توغان.

逮 dài 另见 dǎi ① كەلمەك، يەتمەك: ～乎清季 چىڭ سۇلالىسىنىڭ ئاخىرقى يىللىرىغا كەلگەندە / 力有未～ كۈچى يەتمەسلىك. ② قولغا ئالماق، تۇتماق.

叇 dài 3 - بەتتىكى '叆叇' (àidài) گە قاراڭ.

戴 dài ① كىيمەك، تاقىماق، قادىماق، قىسماق، ساپماق، تارتماق: ～帽子 دوپپا (تۇماق) كىيمەك / ～眼镜 كۆزەينەك تاقىماق / ～红领巾 قىزىل گالستۇك تاقىماق / ～笼头 نوختا سالماق / 披星～月 كەچ يېتىپ، سەھەر تۇرماق. ② ئەزىزلىمەك، ھۆرمەتلىمەك، ياخشى كۆرمەك: 推～ كۆتۈرمەك، كۆرسەتمەك / 拥～ قوللىماق، ياقلىماق، يۆلىمەك / 爱～ ئىززەت، ھۆرمەت، ياخشى كۆرمەك، باشتا كۆتۈرمەك.

DAN

丹 dān ① قىزىل: ～心 قىزىل قەلب / ～砂 سىماب سۇلفىد رۇدىسى، گىل. ② ئۇششاق كۈملاچ دورا: 丸散膏～ ھەر خىل شەكىلدىكى جۇڭيى دورىلىرى.

担 dān 另见 dàn ① كۆتۈرمەك، تۇشۇماق: ～水 سۇ تۇشۇماق / ～着两筐青菜 ئىككى سېۋەت چېگسەي كۆتۈرمەك.

[担心] dānxīn ئەندىشە قىلماق، ئەنسىرىمەك، غەم يېمەك، تەشۋىشلەنمەك: 我～～他身体受不了 مەن ئۇنىڭ سالامەتلىكىدىن ئەنسىرەيمەن. ② ئۈستىگە ئالماق، زىممىسىگە ئالماق: 做事不怕～风险 ھەر قانداق ئىشتا خېيىم - خەتەردىن قورقماسلىق / 要把任务～当起来 ۋەزىپىنى ئۈستىگە ئېلىش كېرەك.

单 dān 另见 shàn, chán ① ئاددىي، ئادەتتىكى: 简～ ئاددىي / ～纯 ساددا، ئاددىي / ～式簿记 ئاددىي خاتىرە دەپتەر، (كۆچمە مەنى-

دە) پەقەت ...لا: 做事～单热情不够 ئىشتا پەقەت قىزغىنلىقلا تايىنىش كۇپايە قىلمايدۇ /不提别的，～说这件事 باشقىنى قويۇپ، پەقەت مۇشۇ ئىشنىلا دېيىشەيلى.

[单位] dānwèi 1. بىرلىك، سىلىشتۇرما (ئۆلچەم بىرلىكى). 2. ئورۇن، تارماق، ئورگان: 那里有五个直属～～ ئۇ يەردە بىۋاسىتە قاراشلىق ئورۇندىن بەشى بار.

② بىر، يالغۇز، يەككە: ～身 تەنھا، يەككە، بويتاق، سالتاڭ/ ～打一 بىرنىلا قىلماق، بىر ئىش بىلەنلا مەشغۇل بولماق /～枪匹马 يەككە-يېگانە/～数 بىر خانىلىق سان. ③ تاق: ～日 تاق كۈنلەر/ ～号 تاق نومۇر /～数 تاق سان.

[单薄] dānbó 1. يالاڭ، نېپىز: 穿得很～～ نېپىز كىيىنمەك. 2. ئاجىز، بوش، كۈچسىز: 他身子骨太～～ ئۇنىڭ تېنى بەك ئاجىز/ 人力～～ كۈچسىز (ئادەم كۈچى ئاز). ④(～子): ～据 ھۆججەت /传～ تەشۋىق ۋەرەقىسى /帐～儿 ئالون/ 清～ تىزىم، ھېسابات ئالونى /药～ رېتسېپ. ⑤ يالاڭ: ～衣 يالاڭ كىيىم /～裤 يالاڭ ئىشتان. ⑥ كىرلىك، ئەدىيال: 被～ يوتقان كىرلىكى /床～ ئەدىيال/褥～ كىرلىك.

殚 dān سەرپ قىلماق: ～力 كۈچىنىڭ بارىچە /～心 باش قاتۇرماق /～思极虑 ئىنتايىن باش قاتۇرماق، پۈتۈن زېھنى بىلەن.

箪 dān چۆچەك (قەدىمكى زاماندا بامبۇكتىن ئىشلەنگەن): ～食 (sì) 壶浆 مېھماندوستلۇق بىلەن كۈتۈۋالماق، نازۇنېمەتلەر بىلەن كۈتۈۋالماق.

眈 dān تىكىلمەك، تىكىلىپ قارىماق.

[眈眈] dāndān تىكىلىپ قارىماق: 虎视～～ يىرتقۇچلاردەك تىكىلىپ قارىماق.

耽 dān كېچىكتۈرمەك، كېچىكمەك، تۇرۇپ قالماق.

[耽搁] dān·gē تۇرۇپ قالماق: 这件事～～了好久,今

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

天才弄完 بۇ ئىش بىر مۇنچە ۋاقىت كېچىكىپ، بۈگۈن ئاران پۈتتى. [耽误] dānwu كېچىكتۈرمەك، دەخلى يەتكۈزمەك، دەخلى قىلماق، ئارقىغا سۈرمەك: 不能~~生产 ئىشلەپچىقىرىشقا دەخلى يەتكۈزۈشكە بولمايدۇ. ② بېرىلىپ كەتمەك، ھېرىس بولۇپ كەتمەك، مەپتۇن بولماق، چۆممەك: ~乐 ئويۇنغا بېرىلىپ كەتمەك.

酖 dān ‘耽②’ بىلەن ئوخشاش.

聃 dān قەدىمكى پەيلاسوپ لاۋزىنىڭ ئىسمى.

胆 dǎn ① ئۆت. ② يۈرەك، جىگەر: ~大心细 يۈرەكلىك ھەم ئەستايىدىل/~怯 يۈرەكسىز، قورقۇنچاق، توخۇ يۈرەك، توشقان يۈرەك/~子小 قورقۇنچاق، يۈرەكسىز. ③ كامېر، شېشە: 球~ توپ كامېرى/暖瓶~ چايدان شېشىسى.

疸 dǎn ① سېرىق كېسەل؛ سېرىقلىق چۈشمەك. ② ھال كېسىلى (زىرائەتلەرنىڭ).

掸 dǎn قاقماق، سۈرتمەك: ~桌子 جوزا سۈرتمەك/~衣服 كىيىمنى قاقماق.

赕 dǎn تەقدىم قىلماق، سۇنماق: ~佛 نەزىر ئاتىماق.

亶 dǎn دەرۋەقە، دېگەندەك، ھەقىقەتەن، ئەلۋەتتە.

石 dàn 另见 shí دادەن (قاپ).

旦 dàn ① تاڭ ئاتماق، سەھەر: ~暮 شامۇ سەھەر/枕戈待~ دائىم تەييار تۇرماق، ھەمىشە ھوشيار تۇرماق. (كۆچمە مەنىدە) كۈن: 元~ يېڭى يىلنىڭ بىرىنچى كۈنى/一~发现问提，立刻想法解决 كۈنلەرنىڭ بىرىدە مەسىلە بايقالسا، دەرھال چارە تېپىپ ھەل قىلماق. [旦夕] dànxī 1. ئەتىگەن ۋە كەچ. 2. قىسقا ۋاقىت ئىچىدە: 危在~~ خەۋپ ئاستىدا تۇرماق، خەۋپ كۆزگە كۆرۈنۈپ تۇرماق. ② چاڭچىلىدە ئايال رولىنى ئالغۇچى.

但 dàn ① پەقەت ... لا، يالغۇز ... لا: 我们不~保证完成任务，还要提高质量 بىز پەقەت ۋەزىپىنىڭ ئورۇندىلىشىغىلا كاپالەت بېرىپ

قالماي، ئۇنىڭ سۈپىتىنىمۇ يۇقىرى كۆتۈرۈشىمىز كېرەك.

[但凡] dànfán ئومۇمەن ... لېكى.... لا: ～～我有工夫，我就去看他 ۋاقتىم بولسىلا، ئۇنى يوقلاپ بارىمەن. ② لېكىن، ئەمما، بىراق: 我们热爱和平，～也不怕战争 بىز تىنچلىقنى سۆيىمىز، ئەمما ئۇرۇشتىن قورقمايمىز.

担 dàn 另见 dān ① بالداق، ئەپكەش. ② بىر ئەپكەش يۈك: 货郎～ خۇلاگىزدىچىنىڭ يۈكى. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) يۈك، مەسئۇلىيەت: 重～ ئېغىر يۈك / 不怕～子重 يۈكنىڭ ئېغىرلىقىدىن قورقماسلىق. ③ دەن.

疍 dàn [疍民] dànmín سۇ ئۈستى ئاھالىسى.

诞 dàn ① ئالدىماق، ئالدامچىلىق، ھىيلە ئىشلەتمەك، بىمەنىلىك، تەلۋىلەرچە، غالجىرانە، ھەددىدىن ئېشىپ كەتمەك: 荒～不经 راسا بىمەنىلىك، قاملاشمىغان. ② تۇغۇلغان كۈن، دۇنياغا كەلمەك، تۇغۇلماق: ～辰 تۇغۇلغان كۈن / 华～ تۇغۇلغان كۈنىڭىز.

啖 dàn ① يېمەك، يېگۈزمەك. ② قىزىقتۇرماق، ئازدۇرماق: ～以私利 شەخسىي مەنپەئەتكە قىزىقتۇرماق.

淡 dàn ① كۈچسىز، سۇس، تۇزسىز: 菜太～ سەي بەك تۇزسىز ئىسكەن / ～水湖 تۇزسىز كۆل، تاتلىق سۇ كۆلى. ② سۇيۇق، شالاڭ، ئاچ: ～绿 ئاچ يېشىل / ～酒 كۈچسىز ھاراق / 云～风轻 بۇلۇتلار شالاڭ، مەيىن شامال، سالقىن ھاۋا. ③ سوغۇق مۇئامىلە: 态度冷～ پوزىتسىيىسى سوغۇق / 他～～地说了一句话 ئۇ سوغۇققىنا سۆزلىدى. ④ كاسات، كاساتلاشماق: ～月 كاساتچىلىق ئاي، قىس ئاي / ～季 قىس مەزگىل، كاساتچىلىق پەسىل.

惮 dàn قورقماق، ئېغىر كۆرمەك: 不～烦 زېرىكمەسلىك، ئېغىر كۆرمەسلىك / 肆无忌～ ھېچبىر تەپ تارتماي، قىلچە ئەيمەنمەي.

弹 dàn 另见 tán ① شاردەك،

ئۇيغۇر كىتاب تورى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

كۆمىلاچ: ～丸 رەگەتكە ئوقى، سالغا تېشى. ② ئوق، بومبا، گرانات: 炮～ توپ ئوقى، سىنارەد/ 炸～ بومبا/ 手榴～ گرانات.

瘅 dàn ① ھارغىنلىق كېسەلى. ② غەزەپ، نەپرەت: 彰善～恶 ياخشىنى تەرىپلەپ، ياماندىن نەپرەتلەنمەك.

蛋 dàn ① تۇخۇم: 鸡～ توخۇ تۇخۇمى/ 鸭～ ئۆردەك تۇخۇمى/ 蛇～ يىلان تۇخۇمى. ② شارىك، كۆمىلاچ ۋە تۇخۇمسىمان نەرسىلەر: 山药～ ياڭيۇ/ 驴粪～ ئېشەك تېزىكى.

氮 dàn 〈化〉 ئازوت، نىتروگېن (N).

澹 dàn تىپتىنچ، جىمجىت: 恬～ تىنچ، ئاسايىشلىق.

DANG

当 dāng 另见 dàng ① بولماق: 开会～主席 يىغىننىڭ رەئىسى بولماق/ 人民～了主人 خەلق خوجا بولدى. (كۆچمە مەنىدە) جاۋابكار بولماق، ئۈستىگە ئالماق، كۆتۈرمەك: 担～ ئۈستىگە ئالماق. [当选] dāngxuǎn سايلانماق: 他～～为人民代表 ئۇ خەلق قۇرۇلتىيىنىڭ ۋەكىلى بولۇپ سايلاندى. ② باشقۇرماق، تۇتماق: ～家 ئۆي باشقۇرماق/ ～权 ھوقۇق تۇتماق/ ～局 دائىرە، مەمۇر. ③ -دا/-دە، -تا/-تە: ～学习的时候,不要做别的事 ئۆگىنىش ۋاقتىدا، باشقا ئىش قىلماسلىق كېرەك/ ～街 بازاردا/ ～院 قورۇدا/ ～中 ئوتتۇرىدا/ ～面 يۈزمۇيۈز، دەرقەمتە/ ～初 باشتا، دەسلەپتە، ئۇ چاغلاردا. [当年] dāngnián [当日] dāngrì ئۆز ۋاقتىدا، شۇ ۋاقىتتا، شۇ كەمدە، شۇ چاغدا: 想～～我离家的时候,这里还没有火车 ئۆز ۋاقتىدا مەن ئۆيدىن چىقىپ كەتكەندە، بۇ يەردە پويىز يوق ئىدى. (يەنە dàngnián، dàngrì دەپمۇ ئوقۇلىدۇ. '当' dàng غا قاراڭ). [当即] dāngjí دەرھال، شۇ ھامان: ～～散会 يىغىن دەرھال تارالدى. [当前] dāngqián كۆز ئالدىدىكى، ئالدىدا، ئۆ-

ۋەتتىكى: ~~任务 نۆۋەتتىكى ۋەزىپە، كۆز ئالدىدىكى ۋەزىپە. [当下] dāngxià دەرھال، دەررۇ: ~~就去 دەرھال بارماق. ④ لايىق، مۇناسىپ، ماسلاشماق، تەڭ بولماق: 旗鼓相~ كۈچتە تەڭمۇ تەڭ، بىر-بىرىدىن قېلىشماسلىق. ⑤ تېگىشلىك: ~办就办 ئىشلەشكە تېگىشلىكنى ئىشلە/ 不~问的不问 سوراشقا تېگىشلىك بولمىغاننى سورىما. ⑥ ئۇست تەرەپ: 瓜~ ساپاق/ 瓦~ كاھىش. ⑦ ‹象声› تاراڭ، جاراڭ: ~的一声 تاراڭ قىلغان ئاۋاز / 小锣敲得~~响 چاڭنى جاراڭ - جاراڭ چالماق. [当啷] dānglāng ‹象声› جاراڭ - جۇرۇڭ، شاراق-شۇرۇق: ~~~~,上课铃响了 جاراڭ - جاراڭ قىلىپ قوڭغۇراق چېلىندى. [丁当] dīngdāng ‘丁当’ غا قاراڭ. [当心] dāngxīn ئېھتىيات قىلماق، پەخەس بولماق.

珰 dāng ① ھالقا. ② ئاغۋات، ھەرەم ئاغىسىنىڭ باش كىيىمى ئۇستىدىكى ئالتۇن زىننەت بۇيۇمى.

铛 dāng 另见 chēng ‘当⑦’ بىلەن ئوخشاش.

裆 dāng ئاغ: 横~ توغرا ئاغ/ 直~ توز ئاغ/ 开~裤 ئېغى ئوچۇق ئىشتان (كۆچمە مەنىدە) چاتراق.

挡 dǎng 另见 dàng ① توسماق، دالدا بولماق: 水来土~ توپا سۇنى توسىدۇ/ 把风~住 شامالنى توسماق/ 拿芭蕉扇~着太阳 بانان يەلپۈگۈچ بىلەن قۇياشنى توسماق. ② توسۇق: 炉~ مەشنىڭ قاپقىقى (توسۇقى) / 窗户~儿 دېرىزە قاپقىقى.

党 dǎng ① پارتىيە. ② گۇرۇھ، پىرقە: 结~营私 شەخسىي مەنپەئەتى ئۈچۈن گۇرۇھ ئۇيۇشتۇرماق. [党羽] dǎngyǔ مۇرىت، مۇخلىس، شېرىك. ③ جەمەت: 父~ ئاتا جەمەت/ 母~ ئانا جەمەت / 妻~ خوتۇن جەمەتى.

谠 dǎng توغرا، ئادىل، ھەققانىي: ~言 ھەققانىي سۆز/ ~论 توغرا نەزەرىيە.

当 dàng 另见 dāng ① مۇۋا-

پىق، لايىق، ئۇيغۇن، جايىدا: 处理得～ مۇۋاپىق بىر تەرەپ قىلماق/ 这个字用得不恰～ بۇ خەتنىڭ ئىشلىتىلىشى جايىدا ئەمەس/ 妥～的办法 مۇۋاپىق چارە/ 适～的休息 مۇۋاپىق دەم ئالماق. ② تەڭ كەلمەك، تېتىماق: 一个人～俩个人用 بىر ئادەمنى ئىككى ئادەمگە تەڭ قىلىپ ئىشلەتمەك. ⑧ قىلماق، قاتارىدا: 安步～车 پىيادە ماڭماق (كۆچمە مەنىدە) دېمەك، قارىماق، ھېسابلىماق: 你～我不知道吗? سەن مېنى بىلمەيدۇ دەمسەن؟ ④ شۇ (بولغان ئىشنىڭ ۋاقتىنى بىلدۈرىدۇ): 他～天就走了 ئۇ شۇ كۈنىلا ماڭدى.

[当年] dàngnián شۇ يىلى: ～～种，～～收 شۇ يىلى تېرىپ، شۇ يىلى ھوسۇل ئالماق/ ～～受益 شۇ يىلى پايدىسىنى كۆرمەك. (يەنە dāngnián دەپمۇ ئوقۇلىدۇ. '当' dāng غا قارالسۇن).

[当日] dàngrì شۇ كۈنى. (يەنە dāngrì دەپمۇ ئوقۇلىدۇ، '当' dāng غا قارالسۇن). ⑤ رەنگە قويماق، گۆرۈگە قويماق. ⑥ گۆرۈگە قويۇلغان نەرسە.

[上当] shàngdàng ئالدامخالتىغا چۈشمەك، دامغا چۈشمەك، ئالدانماق.

挡 dàng 另见 dǎng [摒挡] bìngdàng يىغىشتۇرماق، جابدۇنماق.

档 dàng ① قاتار تاختىبېشى: 归～ ئارخىپقا سالماق. ② ئارخىپ: 查～ ئارخىپ ئاختۇرماق. ③ مىقدار سۆز: ① 一～子事 بىر ئىش.

凼 dàng گۈدەك، ئورەك، كۆلچەك: 水～ سۇ ئورىكى/ ～肥 ئېچىتما ئوغۇت، چىرىندى ئوغۇت.

荡 dàng ① سۇپۇرۇپ تاشلىماق، قۇرۇقداپ قويماق: 地主的剥削使农民倾家～产 پومېشچىكلارنىڭ ئېكسپىلاتاتسىيىسى ئاستىدا، دېھقانلار تۈزۈپ - سورۇلۇپ كەتتى. ② يۇماق. ③ لىڭشىماق، پۇلاڭلىماق، چايقالماق، تەۋرەنمەك: ～舟 قېيىق ھەيدىمەك/ ～秋千

ئەلەڭگۈچ ئۇچماق. [漾荡] dàngyàng داۋالغۇماق، چايقالماق. ④ لاغايلاپ يۈرمەك، بىكار يۈرمەك. ⑤ تېيىز كۆل: ~花芦 قومۇشلۇق كۆل/ ~天黄 خۇاڭتىيەن كۆلى.

宕 dàng ئارقىغا سوزماق، كېچىكتۈرمەك.

菪 dàng 386-بەتتىكى '菪莨' (làngdàng) غا قاراڭ.

DAO

刀 dāo ① پىچاق، قىلىچ، شەمشەر: ~镰 ئورغاق /~菜 چەيدو، قىڭغىراق /~刺 نەيزە /~旋 قىرىش پىچىقى /儿~笔铅 قەلەمتىراش. ② ‹量› كېسىم. ③ ‹古› پىچاقسىمان پۇل.

叨 dāo 见另 tāo [叨叨] dāodāo ۋاتىلدىماق، ۋالاقلىماق. [唠叨] dāolao ۋالاقلىماق، ۋاتىلدىماق، كاسىلدىماق.

忉 dāo [忉忉] dāodāo قايغۇ-ھەسرەت.

鱽 dāo 1. تاسما بېلىق. 2. ئانچۇئۇس بېلىقى.

氘 dāo دېيتېرىي (D).

捯 dǎo يىغماق: ~筝风把 来下 لەگلەكنىڭ يىپىنى يىغىۋال. (كۆچمە مەنىدە) سۈرۈشتە قىلماق: 到事件这 来头出~没还天今 بۈگۈنگە قەدەر بۇ ئىشنىڭ تېگى-تەكتى ئېنىقلانمىدى.

导 dǎo ① رەھبەرلىك، ئۇستاز، يېتەكچى: 是思克马 师导的命革级阶产无 ماركس پرولېتارىيات ئىنقىلابىنىڭ ئۇستازى /言~ مۇقەددىمە، كىرىش سۆز. [演导] dǎoyǎn رېژىسسور. ② باشلىماق، يېتەكلىمەك، ئۆتكۈزمەك: 热~ ئىسسىقلىق ئۆتكۈزمەك/ 电~ توك ئۆتمەك، توك ئۆتكۈزمەك /体~ ئۆتكۈزگۈچ، ئۆتكۈزگۈچ جىسىم/ 海入淮~ خۇەيخې دەرياسىنى دېڭىزغا باشلىماق. ③ تەلىم-تەربىيە، يول كۆرسەتمەك: ~开 نەسىھەت قىلماق.

岛 dǎo ئارال.

捣 dǎo ① يانجىماق، سوقماق، ئالقانلىماق: 蒜~ سامساق چانىماق /米~ شال سوقماق، شال ئاقلىماق. (كۆچمە

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يىڭى ئادرېسى

مەنىدە) ھۇجۇم قىلماق: 直~敌巢 دۈشمەننىڭ ئۇۋىسىغا ھۇجۇم قىلماق. ② پاراكەندە قىلماق، قالايمىقان قىلماق: ~乱 پاراكەندىچىلىك سالماق، قالايمىقانچىلىق تۇغدۇرماق، چاتاق تېپىپ بەرمەك / ~鬼 شۇملۇق قىلماق، ئاستىرتتىن ھىيلە ئىشلەتمەك.

倒 dǎo 另见 dào ① يىقىلماق، ئۆرۈلمەك، غۇلىماق: 墙~了 تام ئۆرۈلدى / 摔~ يىقىلىپ چۈشمەك. (كۆچمە مەنىدە) تاقىلىپ قالماق، يېپىلىپ قالماق: ~闭 تاقىلىپ قالماق. [倒霉] [倒楣] dǎoméi پالاكەت باسماق، نەس باسماق، دومىلە باسماق، نەسلىك. ② ئالماشماق، ئالماشتۇرماق، يەڭگۈشلىمەك، يۆتكىمەك: ~手 قولدىن قولغا ئۆتمەك / ~车 ماشىنا ئالماشتۇرماق، پويىز ئالماشتۇرماق / ~换 ئالماشتۇرماق، يۆتكىمەك، يەڭگۈشلىمەك.

祷 dǎo دۇئا قىلماق، دۇئا - تەلەپ قىلماق: 祈~ ئىلتىجا قىلماق، تىلاۋەت قىلماق، دۇئا قىلماق، ئىبادەت قىلماق، تىلىمەك. ھۆرمەت سۆزى (يېزىقتا ئىشلىتىلىدۇ): 为~ تىلىمەك / 盼~ ئارزۇ قىلماق.

蹈 dǎo دەسسىمەك، سەكرىمەك: 手舞足~ سەكرەپ كەتمەك، ئويناقلاپ كەتمەك / ~白刃而不顾 خەتەرگە تەۋەككۇل قىلماق / 赴汤~火 سۇ كەلسە سۇدىن، ئوت كەلسە ئوتتىن يانماسلىق: خەۋپ - خەتەردىن باش تارتماسلىق. (كۆچمە مەنىدە) ئەمەلگە قويماق، ئەمەلگە ئاشۇرماق، يولغا قويماق، ئىجرا قىلماق، يۈرگۈزمەك: 循规~矩 قائىدە - يوسۇنغا رىئايە قىلماق.

到 dào ① يەتمەك، يېتىپ كەلمەك، يېتىپ بارماق: ~北京 بېيجىڭغا يېتىپ بارماق / ~十二点 سائەت 12 بولدى / 不~两万人 20 مىڭ كىشىگە يەتمەسلىك / 坚持~底 ئاخىرغىچە داۋاملاشتۇرماق. [到处] dàochù ھەممە يەر، ھەممىلا يەر-

② بارماق: ~祖国最需要的地方去 ۋەتەننىڭ ئەڭ ئېھتىياجلىق بولغان يېرىگە بارماق. ③ ئەتراپلىق، ھەممىنى ئويلاپ يەتمەك: 有不~的地方请原谅 ئەتراپلىق بولمىغان جايلار بولسا، ئەپۇ سورايمىز. ④ ئىش - ھەرىكەتنىڭ نەتىجىسىنى بىلدۈرىدۇ: 办得~ قولىدىن كەلمەك / 做不~ قولىدىن كەلمەسلىك / 达~先进水平 ئىلغار سەۋىيىگە يەتمەك.

倒 dào 另见 dǎo ① تەتۈر، دۈم: 这面镜子挂~了 بۇ ئەينەك تەتۈر ئېسىلىپ قاپتۇ/ 把那几本书~过来 ئاۋۇ كىتابلارنى ئۆرۈپ قويايلى/ ~数第一 ئاخىرىدىن بىرىنچى. [倒粪] dàofèn قىغ ئۆرۈمەك، قىغ ئاغدۇرماق. ② قۇيماق، تۆكمەك: ~茶 چاي قۇيماق / ~水 سۇ تۆكمەك. ③ ئەكسىچە، ئەمما، بىراق: 这~好了 بۇمۇ ياخشى بولدى / 跑了一天，~不觉得累 بىر كۈن مېڭىپمۇ ھارغىنلىق ھېس قىلمىدۇق. ④ چېكىندۈرمەك، كەينىگە ياندۇرماق: ~退 چېكىنمەك، ئارقىغا قايتماق / ~车 كەينىگە ماڭدۇرماق (ماشىنىنى).

帱 dào 另见 chóu ياپماق، قاپلىماق.

焘 dào 另见 tāo ياپماق، قاپلىماق.

悼 dào قايغۇرماق، ھەسرەت چەكمەك: 追~ ماتەم، تەزىيە، ماتەم تۇتماق، تەزىيە بىلدۈرمەك.

盗 dào ① ئوغرىلىماق: ~卖 ئوغرىلاپ ساتماق/ ~取 ئوغرىلىۋالماق / 掩耳~铃 ئۆزىنى ئۆزى ئالدىماق. (كۆچمە مەنىدە) ئالدامچىلىق قىلماق، كۆز بوياماچىلىق قىلماق: 欺世~名 جامائەتنى ئالداپ، نام - ئاتاققا ئىگە بولۇۋالماق. [盗汗] dàohàn ئوغرى تەر: 患肺病的人夜间~~ ئۆپكە كېسىلىگە گىرىپتار بولغانلاردىن ئاخشىمى ئوغرى تەر چىقىدۇ. ② بۇلاڭچى، قاراقچى.

道 dào ① يول: 火车~ تۆمۈر يول / 水~ سۇ يولى.

② يول، نىشان: 志同~合
مەقسىتى ۋە نىيىتى ئوخشاش
بولماق، مەقسەت ۋە نىشانى
بىر بولماق، يولداش. ③ داۋ-
لى، يول: 无~ يولسىزلىق /
治世不一~ جاھاننى ئىدارە
قىلىشنىڭ يولى بىرلا ئەمەس.
[道具] dàojù بۇددىستلىق
قورالى. (كۆچمە مەنىدە)
سەھنە جابدۇقلىرى، ئويۇن
قويۇش جابدۇقلىرى. ④ ئۇ-
سۇل، چارە، تېخنىكا: 门~
يول، ئامال / 医~ دوختۇر-
لۇق تېخنىكىسى / 照他的~
儿办 ئۇنىڭ ئۇسۇلى بويىچە
بېجىرمەك. ⑤ تەرىقەتچىلەر.
⑥ تەرىقەت دىنى: 观~ تە-
رىقەتچىلەر ئىبادەتخانىسى،
تەرىقەتچىلەر بۇتخانىسى.
⑦ سۇلۇك، تەشكىلات: 一贯~
يىگۇەنداۋ سۇلۇكى / 会~门
سۇلۇك. ⑧ گەپ قىلماق،
سۆزلىمەك: 说长~短 غەيى-
ۋەت قىلماق، ئارقىدىن گەپ
قىلماق / 一语~破 بىر ئېغىز
سۆز بىلەنلا ئېچىپ تاشلى-
ماق، بىر ئېغىز سۆز بىلەن
ئاشكارا قىلىپ قويماق /
常言~ كونىلارنىڭ گېپى-
چە. (كۆچمە مەنىدە) گەپ
بىلەن ياخشى كۆڭلىنى بىلـ-
دۈرمەك: ~贺 مۇبارەكلە-
مەك، قۇتلۇقلىماق / ~谢
ھەشقاللا ئېيتماق، رەھمەت
ئېيتماق / ~歉 ناماقۇل
بولماق، ئەپۇ سورىماق /
~喜 تەبرىكلىمەك. ⑨ مە-
مۇردىي رايون: 1. تاڭ دەۋ-
رىدە ھازىرقى ئۆلكىلەرگە
تەڭ كېلىدۇ. 2. چىڭ دەۋ-
رىدە ۋە مىنگونىڭ دەسلە-
پىدە ھازىرقى ۋىلايەتكە
تەڭ كېلىدۇ. ⑩ سىزىق،
يول: 红~儿 قىزىل سىزىق /
铅笔~儿 قېرىنداشنىڭ
سىزىقى. ⑪ ھەقدار سۆز:
一~河 بىر دەريا / 画一~
红线 بىر قىزىل سىزىق
تارتماق (سىزماق) / 两~门
ئىككى ئىشىك / 过一~关
بىر ئۆتكەلدىن ئۆتمەك /
三~题 ئۈچ سوئال / 一~命令
بىر بۇيرۇق / 洗了三~ ئۈچ
قېتىم يۇماق.

稻 dào شال.

DE

得 dé 另见 děi, de ① ئالماق، ئېرىشمەك، قولغا كەلتۈرمەك، قازانماق؛ ئىگە بولماق: 大～人心 ياقماق، يارىماق، ھىمايىگە ئىگە بولماق / ～奖 مۇكاپاتقا ئېرىشمەك، مۇكاپاتلانماق / ～胜 يەڭمەك، غەلىبە قازانماق. ② لايىق، مۇۋاپىق، جايىدا، ئەپلىك: ～当 ئۆز لايىقىدا، مۇۋاپىق، لايىق / ～法 ئېپىنى تاپماق، يولىنى تاپماق / ～手 ئوڭۇشلۇق بولماق، كۆڭۈلدىكىدەك بولماق / ～劲 ئەپچىل، ئەپلىك. ③ كېرىلمەك، كەتمەك، كۆرەڭلەپ كەتمەك: 扬扬自～ كېرىلىپ كەتمەك. ④ پۈتمەك، تەييار بولماق: 衣服做～了 كىيىمنى تىكىپ بولماق / 饭～了 تاماق تەييار بولدى. (كۆچمە مەنىدە) بولدى، ماقۇل، خوپ: ～了，别说了 بولدىلا، دەۋەرمىگىن / ～，就这么办 ماقۇل، شۇنداق قىلايلى. ⑤ بولىدۇ: 不～随地吐痰 ئۇدۇل كەلگەن يەرگە تۈكۈرۈشكە بولمايدۇ / 正式代表均～参加表决 رەسمىي ۋەكىللەر سايلامغا قاتنىشىشقا بولىدۇ.

锝 dé تېخنىتسىي (Tc).

德 dé ① ئەخلاق: ～才兼备 ھەم ئەخلاقلىق ھەم قابىلىيەتلىك. ② ئەخلاق. ③ نىيەت، دىل: 同心同～ بىر نىيەت - بىر مەقسەت، يەكدىل.

[德昂] Dé'áng دېئاڭ مىللىتى.

地 de 另见 dì سۆز ياكى سۆز بىرىكمىلىرىنىڭ ئاخىرىدا كېلىپ، ئۇلارنىڭ رەۋىشلىك خاراكتېرىنى بىلدۈرىدۇ: 胜利～完成任务 ۋەزىپىنى غەلىبىلىك ئورۇندىماق.

的 de 另见 dì, dí ① ئېنىقلىغۇچىلىق مۇناسىۋەتنى بىلدۈرىدۇ: 伟大～，光荣～，正确～中国共产党 ئۇلۇغ، شەرەپلىك، توغرا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى / 英勇无敌～中国人民解放军 قەھرىمان، تەڭداشسىز جۇڭگو خەلق ئازادلىق ئارمىيىسى.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

② ئېنىقلانغان ئادەم ياكى شەيئىلەرنىڭ ئورنىغا ئالمىشىپ كېلىدۇ: 卖菜~ سەي ساتقۇچى /吃~ يەيدىغان نەرسە /穿~ كىيىدىغان. ③ -نىڭ: 我~书 مېنىڭ كىتابىم /社会~性质 جەمئىيەتنىڭ خۇسۇسىيىتى. ④ ياردەمچى سۆز، جۈملىنىڭ ئاخىرىدا كېلىپ، مۇئەييەنلەشتۈرۈش رولىنى ئوينايدۇ، '是' دېگەن خەت بىلەن بىرگە ئىشلىتىلىدۇ: 他是刚从北京来~ ئۇ ئەمدىلا بېيجىڭدىن كەلدى.

底 de 另见 dǐ '的 de ③' بىلەن ئوخشاش.

得 de 另见 děi·dé ① پېئىللارنىڭ ئاخىرىدا كېلىپ، ئىمكانىيەتنى بىلدۈرىدۇ. ئىمكانىيەت بولماق، مۇمكىن بولماق: 冲~出去 چىقىپ كېتىشكە بولىدۇ /拿~起来 كۆتۈرەلمەك /要~ بولىدۇ/ 要不~ بولمايدۇ /说不~ ئۇنى بىر دېمەك. ② پېئىل ياكى سۈپەتنىڭ ئاخىرىدا كېلىپ، ئۇنىڭ نەتىجىسى ياكى دەرىجىسىنى بىلدۈرىدىغا
ھالەت تولدۇرغۇچى بىلە
ئۇلايدۇ: 跑~快 تېز يۈگۈ
مەك /急~涨脸通红 جىد
بولۇپ يۈزى قىزىرىپ كەت
مەك /香~很 بەك مەززىلىك

脦 de 388 - بەتتىكى '肋脦' (lēde) غا قارالا.

DEI

得 děi 另见 de·dé ① كېرەك، لازىم، زۆرۈر، توغرا كەلمەك. 你~用功 سەن تىرىشىش
كېرەك /可~注意 دىققەت
قىلىش كېرەك. ② رازى بول
ماق، خۇشال بولماق، راھەت
لەنمەك: 挺~ يامان ئەمەس

DEN

扽 dèn تارتماق: 把绳子~
一~ ئارغامچىنى تارتماق/
~线 يىپ تارتماق.

DENG

灯 dēng چىراغ، لامپا: 电~
ئېلېكتر چىراغ /路~ كوچا
چىرىغى /探照~ پروژېكتور.

登 dēng ① چىقماق: ~山
تاغقا چىقماق /~高 ئېگىزگە
چىقماق /~峰造极 يۇقىرى
پەللىگە يەتمەك، كامالىغا

يەتمەك، ئۈچىغا چىقماق.
② دەسسىمەك: ~在凳子上
ئورۇندۇققا دەسسىمەك.
(كۆچمە مەنىدە) تەپمەك،
باسماق، دەسسىمەك: ~三轮车
ئۈچ چاقلىق هارۋا هەيدى-
مەك / ~水车 سۇ چىغىردىقى
تەپمەك. ③ خاتىرىلىمەك،
ئېلان قىلماق، يازماق،
چىقماق، چىقارماق: ~报
گېزىتكە چىقماق / 把这几项~
在本子上 ماۋۇ تۈرلەرنى
دەپتەرگە يېزىپ قويايلى.
[登记] dēngjì تىزىملىماق،
تىزىمغا ئالماق، رويخەتكە
ئالماق، پۈتۈپ قويماق،
تىزىملاتماق: ~~买票 بې-
لەت ئېلىشقا تىزىملىتىپ
قويماق. ④ پىشماق، هوسۇل
ئالماق: 五谷丰~ ئاشلىق-
تىن مول هوسۇل ئالماق.
[登时] dēngshí دەرهال، تېز.

噔 dēng تاق، داق، تارس،
تاراق، توككىدە.

簦 dēng ‹古› چىغ كۈنلۈك،
چىغ قالپاق. شاش.

蹬 dēng ‘登’② بىلەن ئوخ-

等 ① děng ئوخشاش، با-
راۋەر، تەڭ: 相~ ئوخشاش / 一
加二~于三 بىرگە ئىككىنى
قوشسا ئۈچ بولىدۇ / 男女权
利平~ ئەر - ئاياللار هو-
قۇقتا باراۋەر. [等闲]
děngxián ئادەتتىكى، ئاد-
دىي: 莫作~~看 ئاددىي
قارىماسلىق كېرەك. ② دە-
رىجە: 立了一~功 بىرىنچى
دەرىجىلىك خىزمەت كۆرسەت-
مەك / 特~英雄 ئالاهىدە دە-
رىجىلىك قەهرىمان / 何~
快乐? قانچىلىك خۇشال-هە؟
③ ئۇلار، سىلەر، قاتارلىق،
ۋەهاكازا، شۇنىڭغا ئوخشاش،
ۋە باشقىلار: 我~ بىز / 你~
سىلەر / 彼~ ئۇلار / 北京،
天津،武汉،上海،广州~五
大城市 بېيجىڭ، تيەنجىن،
ۋۇخەن، شاڭخەي، گۇاڭجۇ
قاتارلىق بەش چوڭ شەهەر /
老张同志，老王同志~五人
لاۋ جاڭ، لاۋ ۋاڭ قاتارلىق
بەش يولداش / 煤،铁~~
都很丰富 تاش كۆمۈر، تۆمۈر
قاتارلىق مەدەن زاپىسى بەك
مول. ④ كۈتمەك، ساقلىماق،
توختاپ تۇرماق: ~一下再说

بىر ئازدىن كېيىن بىر ئېمە دې-
يىشەيلى /得不～ كو تولۇپ تۇرال-
ماسلىق. ⑤ '戥' بىلەن ئوخشاش.

戥 děng ① ھېسقاللىماق، ئۆلچىمەك. ② جىڭلىماق، تارتماق: 药包这把 ～一～ بۇ دورىنى تارتىپ باقايلى.

邓 Dèng دېڭ (فامىلە).

僜 Dèng دېڭلار.

凳 dèng بەندىلىك، ئورۇن-دۇق: 板～ بەندىلىك / 儿～小 كۇرسى. كىچىك يول.

嶝 dèng تاغقا چىقىدىغان

澄 dèng 见另 chéng سۈزۈل-
دۈرمەك، تىندۇرماق: ～水
喝再了清 سۇنى تىندۇرۇپ
ئىچمەك.

磴 dèng ① تاش پەلەمپەي. ② باسقۇچ.

瞪 dèng چەكچەيمەك، كۆز ئالايتماق: 把眼一～ كۆزىنى چەكچەيتمەك /作我着～你 什么? ماڭا نېمىگە چەكچىيىسەن؟ /眼～ كۆز ئالايتماق.

镫 dèng ئۈزەڭگە.
〈古〉 '灯' بىلەن ئوخشاش.

DI

氐 dī 见另 dǐ ① (Dī) دىلا
مەملىكىتىمىزدىكى قەدى
مىللەت. ② 28 ئەختەر
بىرى: سۇرەييا يۇلتۇز

低 dī ① پەس، تۆۋەن
پاكار: 这房子太～ بۇ ئۆ
بەك پاكار ئىكەن / 比弟弟
头一～哥 ئىنىسى ئاك
قارىغاندا بىر غېرىچ پاكا
② ئويمان، تۆۋەن، پەس
بوش: 地～ ئويمان يە
话讲声～ پەس (بوش) ئاۋ
بىلەن سۆزلىمەك / 手高眼
نەزىرى ئۈستۈن، قولىدىن
ئىش كەلمەيدۇ / 平水治政
سىياسىي سەۋىيىسى تۆۋەن
生学级年～ تۆۋەن سىنىپ
تىكى ئوقۇغۇچىلار / 的～坡
钱 ئەڭ تۆۋەن باھا. ② تۆۋ
قىلماق، ساڭگىلاتماق: ～
بېشىنى تۆۋەن قىلماق.

羝 dī قوچقار، تېكە.

堤 dī توغان، قاش: 河～
دەريانىڭ قېشى / 修～ توغان
سالماق. [防堤] dīfáng قاش
توسما.

提 dī 见另 tí [防提] dīfang

ئېھتىيات قىلماق، پەخەس بولماق. [提溜] dīliu كۆتۈرمەك، قولغا ئالماق، قولدا تۇتماق.

鞮 dī <古> ئۆتۈك، بەتىنكە.

滴 dī ① تامچە: 汗~ تەر تامچىسى / 水~ سۇ تامچىسى. [点滴] diǎndī ئازغىنا، ئاز-تولا، ئاز - ئازدىن. ② تامچىلىماق، ئاقماق، تېمىتماق: 汗水直往下~ تەر تامچىلاپ ئاقماق / ~眼药 كۆزگە دورا تېمىتماق. [滴沥] dīlì چىك-چىك، تىك - تىك. [滴溜] dīliū 1. دۈپدۈگىلەك، يۇپيۇمىلاق: ~~圆 دۈپدۈگىلەك. 2. پىر - پىر: ~~转 پىر - پىر چۆرگىلىمەك.

镝 dī 另见 dí دىسپروزىي

狄 dí <古> تۈرالار. ⌊ (Dy).

荻 dí مىسكانتۇس ئوتى.

迪 dí ئىلھام بەرمەك، چۈشەندۈرمەك، ئەقىلگە كەلتۈرمەك.

笛 dí نەي. (كۆچمە مەنىدە) سىگنال: 汽~ گۇدۇك / 警~ ئېھتىيات سىگنالى، ئېھتىيات گۇدۇكى، ساقچى ئۈشتىكى.

的 dí 另见 ·de dì ھەقىقەتەن، راستىنلا: ~当 جايىدا، مۇۋاپىق، ئۇيغۇن، لايىق / ~确如此 ھەقىقەتەن شۇنداق.

籴 dí سېتىۋالماق (ئاشلىقنى): ~米 گۈرۈچ سېتىۋالماق.

涤 dí تۈگەتمەك، بەرھەم بەرمەك: ~除旧习 كونا ئادەتنى تۈگەتمەك.

敌 dí ① دۈشمەن: 划清~我界线 دۈشمەن بىلەن ئۆز ئوتتۇرىسىدىكى چېگرىنى ئېنىق ئايرىماق. ② تەڭ كەلمەك: 势均力~ كۈچ تەڭ كەلمەك. ③ تاقابىل تۇرماق: 军民团结如一人，试看天下谁能~ ئارمىيە - خەلق ئىتتىپاقلىشىپ بولسا بىر كىشى، بولالىسۇن يەر يۈزىدە كىممۇ تەڭدىشى.

觌 dí دىدار كۆرۈشمەك، يۈز كۆرۈشمەك: ~面 يۈز كۆرۈشمەك.

髢 dí يالغان چاچ.

嘀 dí [嘀咕] dígu 1. كۆ-

ئۇيغۇر كىتاب تورى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

سۇلداشماق، پىچىرلاشماق؛
他们两个～～什么呢？ ئۇ
ئىككىسى نېمە دەپ كۇسۇلدە-
شىۋاتىدۇ؟ 2. ئىككىلىنىمەك،
ئارىسالدى بولماق، گۇماندا
بولماق: 拿定主意别犯～～
ئىككىلەنمەي بىر قاراغا
كېلەيلى.

嫡 dí ① چوڭ خوتۇن،
بەيبىشە. (كۆچمە مەنىدە):
～子 بەيبىشەدىن تۇغۇلغان
ئوغۇل /～嗣 چوڭ خوتۇندىن
بولغان ئۇرۇق - ئەۋلاد.
② قېرىنداش، بىر ئانىدىن
تۇغۇلغان، شىرەم، بىر نەۋرە:
～亲哥哥 بىر ئانىدىن تۇ-
غۇلغان ئاكا /～堂兄弟 بىر
نەۋرە ئاكا - ئۇكا. (كۆچمە
مەنىدە) پۇشت، جەمەت: ～系
پۇشت، جەمەت.

镝 dí 另见 dī يا ئوقىنىڭ ئۇ-
چى، باشاق: 锋～ ئۆتكۈر ئوق.
(كۆچمە مەنىدە) قورال - يا-
راغ: 鸣～ ئاۋازلىق يا ئوقى.

奀 dí 另见 ēn 〈方〉 كىچىك.

蹢 dí 〈古〉 تۇياق.

翟 dí 另见 zhái ① ئۇزۇن
قۇيرۇقلۇق قىرغاۋۇل. ② قەدىم-

كى بەيلاسوپ موزدىنىڭ

坻 dǐ 另见 dī تۈپ، ئا

诋 dǐ ھاقارەتلىمەك،
مەت قىلماق، قارىلىماق
قارا چاپلىماق: 丑～ ئاغز
نى بۇزماق، تىل تەككۈزمەك
ئاھانەت قىلماق.

邸 dǐ ساراي؛ قورۇ - جاي

抵 dǐ ① تىرەمەك، تا
ماق: ～挡一阵 بىردەم تىرە
تۇرماق /～住门别让风刮开
ئىشىكنى تىرەپ قويايلى
شامال ئېچىۋەتمىسۇن. [抵制
dǐzhì بايقۇت قىلماق، تو
ماق، رەت قىلماق، قارشى
تۇرماق، قارشىلىق كۆرسەت
مەك. ② ئۇسىمەك. [抵触] dǐchù
زىت، زىت كەلمەك، توقۇنۇش
ماق، قارشىلاشماق: 他的话
前后～～ ئۇنىڭ گېپىنىڭ
باش - ئايىغى بىر - بىرىگە
زىت. ⑧ تۆلىمەك، تۇتۇپ
بەرمەك: ～债 قەرزگە تۇتۇپ
بەرمەك /～押 گۆرۈگە قوي
ماق، رەنىگە قويماق. [抵偿
dǐcháng تۆلىمەك. ④ يەت
مەك، يېتىپ بارماق، يېتىپ
كەلمەك: ～京 بېيجىڭغا يېت

تىپ بارماق. ⑤ خالاس بولۇشماق، ئۇلگەشمەك، ئۆچۈرمەك، يوققا چىقارماق: 收支相~ كىرىم - چىقىم بالانس بولماق. [大抵] dàdǐ ئومۇمەن، تەخمىنەن: ~~是这样،详细情况我说不请 ئومۇمەن شۇنداق، تەپسىلىي ئەھۋالىنى دەپ بېرەلمەيمەن.

底 dǐ 另见 de ① تەگ، ئاست، تۈۋ: 锅~ قازان تېگى / 鞋~儿 چەم / 海~ دېڭىز ئاستى. (كۆچمە مەنىدە) ئاخىر: 月~ ئاينىڭ ئاخىرى / 年~ يىلىنىڭ ئاخىرى. ② تېگى - تەكتى، كۆپىيە، يىلتىز، ئاساس: 稿~ ئورگىنال، ئەسلى نۇسخا، كۆپىيە / 帐~ ھېساباتنىڭ ئەسلى نۇسخىسى / 刨 (páo) 根问~ تېگى - تەكتىنى سۈرۈشتۈرمەك / 那文件要留个~ ئۇ ھۆججەتنىڭ كۆپىيىسىنى ئېلىپ قالايلى. [底细] dǐxì تېگى - تەكتى، ئەسلى زاتى؛ تەپسىلات، سىر. ③ تەگ: 白~儿红花碗 تېگى ئاق، گۈللى قىزىل چىنە. ④ يەتمەك، ئېرىشمەك: 终~于成 ئاخىر مۇراد - مەقسەتكە يەتمەك. ⑤ نېمە، قانداق: ~事 نېمە ئىش / ~处 قانداق جاي.

柢 dǐ دەرەخ يىلتىزى: 根深~固 چوڭقۇر يىلتىز تارتماق، چىڭىماق، مۇستەھكەملەنمەك.

砥 dǐ يۇمشاق بىلەي. [砥砺] dǐlì چېنىقتۇرماق، چىڭىتماق: ~~志气 ئىرادىنى چىڭىتماق.

骶 dǐ قۇيۇمچاق سۆڭىكى، توققۇزكۆز سۆڭىكى.

地 dì 另见 de ① يەر، جاي، زېمىن، ئېتىز؛ ئۆلكە، رايون؛ مۇساپە، يول: 天~ ئاسمان - زېمىن / ~心 يەر مەركىزى / ~层 يەر قاتلىمى / ~大物博 يېرى كەڭ، بايلىقى مول / 草~ ئوتلاق يەر / 两亩~ ئىككى مو يەر / 此~ مۇشۇ يەر / 华东各~ شەرقىي جۇڭگودىكى ھەرقايسى ئۆلكىلەر / 三十里~ 30 چاقىرىم يول / 里把~ بىر چاقىرىم يول. [地方] dìfang 1. رايون، جاي: 飞机在什么~~飞?

ئۇيغۇر كىتاب تورى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

ئابىروبىلان ئەدە ئۆچۈۋاتىمدۇ؟/
粱高出~~那 ئۇ يەردىن
سوپۇرگە قوناق چىقمىدۇ. 2.
تەرەپ، يەر: ~的有话这他
对很~ ئۇنىڭ بۇ سۆزلىرىد-
نىڭ بەزى يېرى ناھايىتى
توغرا. 3. يەرلىك: 级各~~
会大表代民人 يەرلىك ھەر
دەرىجىلىك خەلق قۇرۇلتىيى/
央中从服~~ يەرلىك مەر-
كەزگە بويسۇنۇشى كېرەك.
[道地] dìdào 1. يەر ئاستىدىد-
كى يول، لەخمە: 战~~ لەخمە
ئۇرۇشى. 2. (dìdao) داڭلىق.
ئاتاقلىق، مەشھۇر: 材药~~
ئاتاقلىق دورا ماتېرىياللىرى.
(كۆچمە مەنىدە) ساپ، نەق:
话京北~~口一 ساپ بېي-
جىڭ تەلەپپۇزدا سۆزلىمەك.
[下地] dìxia 1. يەر يۈزى:
了~~在掉 يەرگە چۈشۈپ
كەتمەك. 2. يەر ئاستى:
道铁~~ يەر ئاستى تۆمۈر-
يولى. 3. مەخپىي: 作工~~
مەخپىي خىزمەت. [位地]
dìwèi ئورۇن، مەرتىۋە.
② چۈشەنچە، تونۇش: ~见
چۈشەنچە، تونۇش /~境 ئەھ-

ۋال، ھال /~心 دىل، كۆڭۈ
قەلب. ③ تەگ: 花白~蓝
تېگى كۆك، گۈلى ئاق رەخ
弟 dì ① ئىنى، ئۇكا. [illegible]
dìxiong ئاكا - ئۇكا، ئاكا
ئىنى، بۇرادەر: 三~~们我
بىز ئاغا - ئىنى ئۈچەيلە
② ئۇكا، ئىنى: ~~小 ك
چىك ئۇكا / ~师 شاگىرت ئىن
[子弟] dìzǐ شاگىرت، مۇر
递 dì ① يوللىماق، سۇ
ماق. تاپشۇرماق، بەرمە
~投 يوللىماق / 给~书把你
كىتابنى ماڭا سۇنۇۋېتىڭ
色眼~ كۆز ئىشارىتى بە
مەك. ② تەرتىپ بويىچە
رىتى بىلەن، دەرىجىمۇ دەر
جە: 补~ رەت بويىچە تو
لۇقلىماق، بىر - بىرلەپ تو
لۇقلىماق / 加~ پەيدىنپە
كۆپەيمەك بارماق / 进~ تە
رىجىي ئىلگىرىلىمەك، تەدر
جىي ئۆرلىمەك.
娣 dì ①〈古〉 ئېچى يەڭگە
姒~ ئېچى يەڭگە. ② سىڭىل
睇 dì كۆز قىرىنى سالماق
كۆزنىڭ قۇيرۇقىدا قارىماق
第 dì ① تەرتىپ، رەت

قاتار. (كۆچمە مەنىدە) 〈古〉
ئەمەلدارلىق ئىمتىھان تو-
زۇمى بويىچە ئىمتىھاندىن
ئۆتمەك: 及~ ئىمتىھاندىن
ئۆتمەك / 落~ ئىمتىھاندىن
ئۆتەلمەسلىك. ② -دىنچى:
~一 بىرىنچى / ~二 ئىككىن-
چى. ③ ساراي، قورۇ-جاي:
府~ ساراي. ④ ئەمما،
لېكىن، بىراق: 运动有益于
健康，~不宜过于激烈 ھەر-
كەت سالامەتلىككە پايدىلىق،
ئەمما بەك قاتتىق ھەرىكەت
قىلىشقىمۇ بولمايدۇ.

的 dì 另见 dí·de نىشان، قارا:
中(zhòng)~ قارىغا تەگمەك /
有~放矢 مەقسەتلىك ئىش
قىلماق، نىشانلىق ئوق ئات-
ماق. [目的] mùdì مەقسەت:
中国共产党的最终~~是实
现共产主义 جۇڭگو كوممۇ-
نىستىك پارتىيىسىنىڭ ئەڭ
ئاخىرقى مەقسىتى كوممۇ-
نىزمنى ئىشقا ئاشۇرۇش.

帝 dì ① خۇدا، ئىلاھ: 上~ خۇ-
دا، ئاللا، تەڭرى. ② پەغپۇر، پا-
دىشاھ، خان، شاھ. [帝国主义]
dìguózhǔyì جاھانگىرلىك.

谛 dì ① زېن قويماق، سىن-
چىلىماق: ~听 قۇلاق سالماق.
دىققەت بىلەن ئاڭلىماق / ~视
كۆز تىكمەك، سىنچىلاپ قارى-
ماق. ② ھەقىقەت، ئەھمىيەت:
妙~ ئاجايىپ ھەقىقەت / 真~
ھەقىقەت، ھەق سۆز.

蒂 dì ساپاق: 瓜熟~落
قوغۇن پىشسا، ساپىقىدا تۇر-
ماس. [蒂芥] dìjiè [芥蒂]
jièdì تۈگۈن، ئۆچ: 毫无~~
ھېچقانداق تۈگۈن يوق.

缔 dì تۈزمەك، بىرلەشمەك:
~交 1. قول ئېلىشماق.
2. دىپلوماتىك مۇناسىۋەت
ئورناتماق / ~约 شەرتنامە
تۈزمەك. [缔造] dìzào قۇر-
ماق، بەرپا قىلماق، ياراتماق،
ئاساس سالماق: 毛泽东同志
和他的战友们培育和~~了
伟大，光荣，正确的中国共
产党 يولداش ماۋ زېدۇڭ ۋە
ئۇنىڭ سەپداشلىرى ئۇلۇغ،
شەرەپلىك، توغرا جۇڭگو كوم-
مۇنىستىك پارتىيىسىنى بەرپا
قىلدى ۋە ئۇنى يېتىلدۈردى.
[取缔] qǔdì مەنئى قىلماق،
چەكلىۋەتمەك، ئەمەلدىن قال-

دۇرماق، ئېلىپ تاشلىماق،
بىكار قىلماق.

禘 dì ئەزدىر - چىراغ.

碲 dì تېللۇر (Te).

棣 dì ① ياپون كېرىدىيەسى.
② ئىنى: 贤~ قەدىردان ئىنى.

DIA

嗲 diǎ 〈方〉 ئەركە، ئەر-
كىلىك، ئەركىلىمەك: ~声~气
ئەركىلىمەك، نازلانماق /
~得很 بەك ئەركە.

DIAN

跕 diān [跕掇] diānduo
‘掂掇’ بىلەن ئوخشاش.

掂 diān دەڭسىمەك: ~一~
دەڭسەپ باقماق / ~着不轻
يېنىك ئەمەس. [掂掇] diānduo
ئەھۋالغا قارىماق، مۆلچەر-
لىمەك، چامىلىماق.

滇 Diān ① دىيەنچى كۆلى.
② يۈننەننىڭ يەنە بىر خىل
ئاتىلىشى.

颠 diān ① باش: 华~ چار
باش. (كۆچمە مەنىدە) چوق-
قا: 山~ تاغ چوققىسى / 塔~
مۇنارنىڭ چوققىسى. ② باش،
باشلىنىش؛ باشتىن: ~末

باشتىن ئاخىر. ⑧ ئاستـ
ئۈستۈن قىلماق، يىقىلما
~扑不破 تەۋرەنمەس، يـ
رىلمەس، سۇنماس. [颠
diāndǎo 1. ئاستىن - ئۈ
تۈن قىلىپ قويماق، ئالما
تۈرماق: 书放~~了 كىتاب
تەتۈر قويماق / 这两
字~~过来意思就不同
بۇ ئىككى خەتنى ئالماشتۇ
رۇپ قويساق مەنىسى ئوخشاش
ماي قالىدۇ. 2. بۇزۇلماق
神魂~~ نېرۋىسى بۇزۇلماق
ئەقلىدىن ئاداشماق. [颠沛
diānpèi 1. يىقىلماق. 2. ئا
زاب - ئوقۇبەت، خورلۇق تارتـ
لىك: 旧社会人民过着~~
流离的生活 كونا جەمئىيەتتە
خەلق سەرسانلىق - سەرگەر-
دانلىقتا ياشايتتى. ④ چايـ
قىماق، تاسقىماق، سىلكىنمەك
山路不平，车~得厉害 تاغ
يولى تەكشى بولمىغاچقا
ماشىنا بەك چايقىۋەتتى.

攧 diān يىقىلىپ چۈشمەك.

巅 diān چوققا، تاغ چوق-
قىسى.] ئەقلىدىن ئاداشماق.

癫 diān سەۋدايى بولماق.

典 diǎn ① ئۆلگە، قائىدە،
قانۇن: ~籍 قەدىمكى كىتابلار/
~词 لۇغەت /~字 خەت
لۇغىتى/ 引经据~ كلاسسىك
ئەسەرلەردىن نەقىل كەلتۈر-
مەك. (كۆچمە مەنىدە) ئۆل-
چەم، مىزان: ~范 ئۆلچەم،
قېلىپ /~章 قائىدە، قانۇن/
据为~要 قائىدە قىلىۋال-
ماق. [礼典] diǎnlǐ مۇرا-
سىم، توي: 开学~~ ئوقۇش
باشلاش مۇراسىمى /开幕~~
ئېچىش مۇراسىمى. [典型]
diǎnxíng 1. نەمۇنە، ئۆلگە،
ئۆرنەك. 2. تىپ، تىپىك.
② ئىبارىلەر: 用~ ئىبارىدى-
لەرنى نەقىل كەلتۈرمەك.
③ باشقۇرماق، رىياسەتچى-
لىك قىلماق: 试~ ئىمتىھان-
غا رىياسەتچىلىك قىلماق/
狱~ تۈرمىنى باشقۇرماق.
④ 'رەنگە قويماق.

碘 dǐǎn يود (I).

点 diǎn ① تامچا، داغ، ئىز:
墨~ سىياھ ئىزى /雨~
يامغۇر تامچىسى /斑~ داغ.
(كۆچمە مەنىدە) كىچىككىنە،
ئازغىنا: 一~小事 كىچىككىنە
ئىش /吃~儿东西 ئازغىنا
بىر نەرسە يېمەك. ② نوقتا
(گېئومېترىيىدە). ③ نوقتا
(بەلگىلىك ئورۇن ياكى چەك):
起~ باشلىنىش نوقتىسى/
终~ ئاياغلىشىش نوقتىسى/
据~ تايانچ نوقتا /焦~
كۆيۈش نوقتىسى /沸~ قاي-
ناش نوقتىسى. ④ تەرەپ،
جەھەت، نوقتا: 优~ ئار-
تۇقچىلىق /重~ مۇھىم نوق-
تا /要~ ئاساسلىق نوقتا/
补充三~ ئۈچ تەرەپتىن
تولۇقلىماق. ⑤ چېكىت:
三~水 ئۈچ چېكىت. ⑥ چې-
كىت چەكمەك: 句~ جۈملى-
لەرگە چېكىت قويماق /评~
باھالىماق / 画龙~睛 (كۆچ-
مە مەنىدە) دەل جايىغا قوي-
ماق. [点缀] diǎnzhuì زىننەت،
زىننەتلىمەك: 风景~~ مەن-
زىرىگە تۈس كىرگۈزمەك. ⑦
لىڭشىتماق: ~头 باش لىڭ-
شىتماق / 蜻蜓~水 قولىنىڭ
ئۇچىدا ئىشلەپ قويماق، يۈزە
ئىشلىمەك. ⑧ تېمىتماق:
~眼药 كۆزگە دورا تېمىت-
ماق /~种牛痘 چېچەك چەك-

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

مەك / ~播种子 ئۇرۇقنى دانىلەپ تېرىماق. ⑨ ياقماق، ياندۇرماق، تۇتاشتۇرماق: ~灯 چىراغ ياقماق / ~火 ئوت تۇتاشتۇرماق. ⑩ سانىماق: ~收 ساناپ ئالماق / ~数 سانىماق / ~验 بىر-بىرلەپ تەكشۈرۈپ كۆرمەك. ⑪ بۇيرۇماق، زاكاز قىلماق: ~破 پاش قىلماق، ئېچىپ تاشلىماق / ~醒 سەمىگە سېلىپ قويماق / ~菜 سەي بۇيرۇماق. ⑫ سائەت، ۋاقىت: ~三更三 تۈن كېچە / 上班的钟~ ئىشقا چىقىدىغان ۋاقىت / ~保证火车不误 پويىزنىڭ كېچىكمەسلىككە كاپالەتلىك قىلماق. ⑭ پېچىنە: ~糕 پېچىنە-پېرەنىك / ~早 ناشتىلىق.

跕 diǎn ① دىڭگوسلىماق: ~脚 دىڭگوسلىماق، ئاقسىماق. ② پۇتىنىڭ ئۇچىدا دەسسىمەك: ~着脚向前看 پۇتىنىڭ ئۇچىدا دەسسەپ ئالدىغا قارىماق.

电 diàn ① ئېلېكتر، زەرەت. [电子] diànzǐ ئېلېكترون. ② چاقماق، چېقىن. ③ تەگمەك، ئۇرماق، سوقماق: 电门

闸، ~了我一下 ۋېكلىيۇچ
تېلدا چاتاق بولغاچقا، ھېچ
توك تېپىۋەتتى. ④ تېلېگرامما
~急 جىددىي تېلېگرامما
~通 تېلېگرامما يوللىماق
⑤ تېلېگرامما بەرمەك: ~
تېلېگرامما ئارقىلىق پۇل
رېۋوت قىلماق / ~告 تېلې
رامما ئارقىلىق مەلۇم قىلماق

佃 diàn 另见 tián ئىجار
گە ئالماق: ~户 ئىجارىكەش
~农 ئىجارىكەش دېھقان.

甸 diàn 〈古〉 شەھەر س
تىدىكى جايلار. [甸子] ànzi
[草甸子] cǎodiànzi 〈方〉 ئو
لاق.

钿 diàn ① 另见 tián زىننە
لىمەك: ~宝 گۆھەر زىننە
لىكلەر / ~螺 سەدەپ زىننە
لىكلەر. ② قەدىمكى زامان
ئالتۇن بىلەن زىننەتلەنگە
زىننەت بۇيۇملىرى.

阽 diàn 另见 yán يېقىن
ئالدىدا (خەتەر).

坫 diàn ① 〈古〉 ئۆي ئىچ
دىكى تەكچە. ② توسۇق.

店 diàn ① دۇكان، ماگىزىن

خانا، 书~ كىتابخانا/ 零售~ پارچە سېتىش دۇكىنى / ~员 مال ساتقۇچى، پىركازچىك. [饭店] fàndiàn 1. ئاشپۇزۇل، ئاشخانا. 2. مېھمانخانا. ② ساراي، دەڭ: 住~ سارايدا ياتماق / 大车~ دەڭ.

惦 diàn ئەنسىرىمەك، غەم يېمەك: 请勿~念 مەندىن ئەنسىرىمەڭ / 心里老~着工作 ھەمىشە خىزمەتنىڭ غېمىنى يېمەك.

玷 diàn داغ. [玷污] diànwū بۇلغىماق، داغ تەگكۈزمەك.

垫 diàn ① قويماق، قىستۇرماق، سالماق: ~桌子 شىرەنىڭ پۇتىغا بىر نەرسە قىستۇرماق / ~上个褥子 كۆرپە سالماق / 路面上~上点土 يولغا بىر ئاز تۇپا يېيىتماق. ② تېگىگە قويۇلىدىغان نەرسىنى كۆرسىتىدۇ: 草~子 سامان تۆشەك / 鞋~儿 پەتەك / 椅~子 ئورۇندۇق كۆرپىسى. ③ بېرىپ تۇرماق، ۋاكالىتەن تۆلەپ تۇرماق: ~款 قەرزنى ۋاكالىتەن تۆلەپ تۇرماق / ~钱 پۇل بېرىپ تۇرماق.

淀 diàn ① تېيىز كۆل: 白洋~ بەيياڭدىيەن كۆلى. ② دۇغ، تىندۇرما، چۆكمە. [淀粉] diànfěn كراخمال.

靛 diàn ① كۆك. ② قارا كۆك، تۆمۈر كۆك.

奠 diàn ① تەزىيە: نەزىر-چىراغ: ~酒 نەزىرھارىقى / ~仪 تەزىيە مۇراسىمى. ② ئورناتماق، مۇستەھكەم قۇرماق؛ ياراتماق، سالماق: ~基 ئۇل سالماق / ~都 پايتەخت قۇرماق / ~定共产主义的基础 كوممۇنىزمغا ئۇل سالماق.

殿 diàn ① ئوردا، ساراي، قەسىر، قارشى؛ بۇتخانا، خانىقا. ② ئەڭ كەينىدىكى، ئاخىرقى: ~后 ئەڭ ئاخىرىدا ماڭماق، ھىمايىچىلىق قىلماق. [殿军] diànjūn 1. ھىمايىچى قوشۇن. 2. ئاخىرىدىن بىرىنچى.

癜 diàn ئاق كېسەل (بەرەس).

簟 diàn بورا.

DIAO

刁 diāo ھىيلىگەر، مەككار،

قوۋ، قاقباش: ~棍 ئەسكى ئادەم / 这个人真~ بۇ ئۇتۇپ كەتكەن مەككار.

[刁难] diāonàn ئەگەشمەسلىكقا قويماق، قەستەن قىيىنىماق.

叼 diāo چىشلىمەك: 猫~着老鼠 مۈشۈك چاشقان تۇتۇۋاپتۇ.

凋 diāo خازان بولماق، سولاشماق: 松柏后~ قارىغاي، ئارچىلار بالدۇر خازان بولمايدۇ.

碉 diāo پوتەي، ئىستىهكام.

雕 diāo ① قۇماي، تاز قارا، بۈركۈت. ② ئويمىكارلىق، ئويمىچىلىق: 木~泥塑 ئويمىچىلىق - هەيكەلتىراشلىق سەنئىتى / 浮~ قاپارتما ئويمىچىلىقى / ~版 ئويما بەت. ③ رەڭلىك نەقىش بىلەن زىننەتلىمەك: ~弓 زىننەتلەنگەن يا / ~墙 تامنى زىننەتلىمەك. ④ '凋' بىلەن ئوخشاش.

鲷 diāo [真鲷] zhēndiāo قىزىل كاراس بېلىقى، قىزىل قاۋان بېلىق.

貂 diāo بۇلغۇن.

吊 diào تەزىيە بىلدۈرمەك. پەتە ئوقۇماق: ~丧 پەتە ئوقۇماق، تەسەللى بەرمەك / ~唁 تەزىيە بىلدۈرمەك، هال سورىماق. ② ئاسماق، ئېسىلماق: 房梁上~着四盏光彩夺目的大红灯 تۇرۇسقا ئادەمنىڭ كۆزىنى چاقنىتىدىغان يوغان تۆت قىزىل پانۇس ئېسىپ قويۇلغانىدى. ③ تېرە بىلەن ئەستەرلىمەك: ~皮袄 جۇۋا تاشلىماق. ④ ئېلىۋالماق، قايتۇرۇۋالماق: ~卷 ئارخىپنى قايتۇرۇۋالماق / ~销执照 پراۋىسىنى ئېلىۋالماق. ⑤ تىزىق: 一~钱 بىر تىزىق يارملىق (مىڭ يارماق).

铞 diào 408 - بەتتىكى '钌铞儿' (liàodiàor) غا قاراڭ.

钓 diào قارماق بىلەن بېلىق تۇتماق: ~鱼 بېلىق تۇتماق. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) بىر ئاماللارنى قىلىپ قولغا كەلتۈرمەك: 沽名~誉 نام - ئابرويىنى قولغا كەلتۈرۈۋالماق.

窎 diào يىراق، ئۇزاق.

DIE

爹 diē ① دادا، ئاتا. ② بوۋا، چوڭ دادا (قېرىلارنى ئاتاشتا): 老~ چوڭ دادا، چوڭ ئاتا.

跌 diē يىقىلماق، يىقىلىپ چۈشمەك: ~了一跤 يىقىلىپ چۈشتى / ~倒 يىقىلىپ كەتمەك. (كۆچمە مەنىدە) چۈشمەك، ئەرزانلىماق: ~价 باھاسى چۈشمەك، ئەرزانلىماق.

diēzú [跌足] تېپىرلىماق، تېپچەكلىمەك.

迭 dié ① نۆۋەتلەشمەك، ئالماشماق، ئالماشتۇرماق: 更~ ئالماشماق، ئالماشتۇرماق / ~为宾主 نۆۋەتلىشىپ مېھمان چاقىرماق. ② تەكرار، قايتا - قايتا، كەينى-كەينىدىن، ئۇدا: ~次会商 قايتا - قايتا مەسلىھەتلەشمەك / 近年来,地下文物~有发现 يېقىنقى يىللاردىن بۇيان، كۆمۈلۈپ كەتكەن مەدەنىي يادىكارلىقلار كەينى - كەينىدىن تېپىلدى. ③ ئۈلگۈرمەك، يېتىشمەك: 忙不~ يېتىشەلمەسلىك.

调 diào 另见 tiáo ① يۆتكىمەك، ئورۇنلاشتۇرماق: ~职 خىزمىتى يۆتكەلمەك / ~兵遣将 سەركەردە - سەرۋازلارنى يۆتكىمەك. ② كۈي: 这个~子很好听 بۇ كۈي بەك يېقىملىق ئىكەن. ③ مازور: C大~C مازورلۇق كۈي. ④ ئىنتوناتسىيە، تون. shēngdiào [声调] 1. تون. 2. ئىنتوناتسىيە.

掉 diào ① چۈشمەك، تۆكۈلمەك: ~眼泪 ياش تۆكمەك، يېشى تۆكۈلمەك / ~在水里 سۇغا چۈشۈپ كەتمەك. ② ئۆچمەك، ئۆڭمەك: ~色 ئۆڭمەك. ③ 〈方〉 چۈشۈپ قالماق، يىتتۈرۈپ قويماق: 东西~了 نەرسە چۈشۈپ قاپتۇ. ④ قايرىلماق، ئۆرۈلمەك: ~头 كەينىگە قايرىلماق / ~过来 بۇ ياققا قارا. ⑤ پۇلاڭلىماق، مىدىرلىماق: 尾大不~ مىدىرلىتالماسلىق.

铫 diào (~子، ~儿) چۆگۈن، داڭقان: 药~儿 دورا قاينىتىدىغان داڭقان / 沙~ قۇم داڭقان.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

昳 dié 见另 yì 〈古〉 كۈن قىيا بولماق، پېشىن ۋاقتى.

瓞 dié سويما، خەمەك.

垤 dié تۇپا دۆۋىسى: ~蚁 چۈمۈلە ئۇۋىسى (ئۇۋىدىن چىقىرىلغان تۇپا).

咥 dié 见另 xì چىشلىۋالماق، چىشلىمەك.

绖 dié 〈古〉 قارىلىق لېنتىسى: ~首 باشقا چىگىلىدىغان قارىلىق لېنتىسى / ~腰 ئاق بەلباغ.

يەتكەن.

耋 dié ياشانغان، قېرىلىق

谍 dié جاسۇسلۇق: 报~ جاسۇسلۇق ئاخباراتى، جاسۇسلۇق مەلۇماتى. [谍间] jiàndié جاسۇس.

لىرى.

堞 dié سېپىلنىڭ چىشمەك

喋 dié [血喋] diéxuè قانغا بويالماق، قان كەچمەك. [喋喋] diédié ۋاتىلدىماق، ۋالاقلىماق، ئاغزى بېسىلماسلىق: 休不 ~~ توختىماي ۋاتىلدىماق.

牒 dié خەت - ئالاقە، ئىسپاتنامە: ~通 دىپلوماتىك نوتا.

碟 dié تەخسە، كىچىك تەخسە.

蝶 dié كېپىنەك.

鲽 dié كامبالا بېلىقى.

嵽 dié [嵽嵲] diénié ئېگىز - ئېگىز تاغلار.

叠 dié ① دۆۋىلىمەك، توپلىماق: 屋架床~ دۆۋىلەۋەرمەك / 山假~ يالغان تاغ ياسىماق / 汉罗~ پىرامىدا ياسىماق. ② قاتمۇقات. ئۈستى - ئۈستىلەپ، قەۋەت - قەۋەت، كەينى - كەينىدىن: 出~见层 كەينى - كەينىدىن چىقىۋەرمەك.

DING

丁 dīng 见另 zhēng ① ئون بۇرجىنىڭ تۆتىنچىسى؛ تۆتىنچى. ② بالاغەتكە يەتكەن ئەر: ~壮 يىگىت، قىرانىغا يەتكەن ئەر. (كۆچمە مەنىدە) 1. نوپۇس. جان سانى: ~人 جان سانى / 口~ نوپۇس. 2. مەلۇم كەسىپ بىلەن شۇغۇللانغۇچى: ~园 باغۋەن. ③ يولۇقماق، ئۇچرىماق، دۇچ كەلمەك: 世盛兹~ جاھان ئاۋاتلاشقاندا / 忧~ مۇسىبەتكە يولۇقماق. ④ (儿~) كىچىك

چاقماق قىلىپ تۇغرالغان
نەرسىلەر: 儿~肉 گۆش تۇ-
گۇرچەكلىرى / 儿~菜咸 ئۇش-
شاق تۇغرالغان ئاچاسەي. 丁]
[儿点 dīngdiǎnr كەچككىنە.
قىلچىلىك: 病毛 ~~~一
有没都 قىلچىلىكمۇ ئۇۋەن يوق.
⑤ [当丁] dīngdāng تاق-
توق قىلغان ئاۋاز.
仃 dīng [仃伶] līngdīng
يېگانە، غېرىب، غورىۋا، يەك-
كە، سالتاڭ، ساياق: 苦孤 ~~
يەككە-يېگانە، ھېلىم دىۋانە.
叮 dīng ① چېكىلمەك، تا-
پىلىماق. [咛叮] dīngníng
چېكىلمەك. ② چېقىۋالماق:
口一了~子蚊被 پاشا چېقىۋال-
دى. ③ سۈرۈشتە قىلماق: ~
问 سۈرۈشتە قىلىپ سورىماق.
玎 dīng [玲玎] dīnglíng
شاراقلىماق، شاراقشىماق.
盯 dīng تىكىلمەك، تىكىلىپ
قارىماق: 他着~直睛眼家大
ھەممەيلەننىڭ كۆزى ئۇنىڭغا
تىكىلدى.
町 dīng 见另 tǐng 665-بەتتى-
كى '町畹' (wǎndīng)غا قاراڭ.
钉 dīng 见另 dìng مىخ:

① 儿~丝螺 بۇرىما مىخ،
ۋىنتا. / 子~碰 (ئوخشىتىش
مەنىسىدە) دەككىسىنى يېمەك،
بۇرنىغا يېمەك. ② كەينىگە
كىردۇۋالماق: 锋前的方对往~
قارشى تەرەپنىڭ ئالدىغۇچۇ-
چىسىنىڭ كەينىگە كىردۇۋالماق.
③ ھەيدەكچىلىك قىلماق؛
سۆيلىمەك.
疔 dīng قوكيوغان، چىقان.
耵 dīng [聍耵] dīngníng
قۇلاق كىرى.
酊 dīng 见另 dǐng تىنكتۇرا:
碘~ يود تىنكتۇرىسى.
靪 dīng ئاياغنى چەملىمەك.
顶 dǐng ① چوققا، تۆپە؛
ئۈست: ~头 چوققا(باشنىڭ)/
~山 تاغ چوققىسى / ~房
ئۆگزە. ② بېشى بىلەن كۆ-
تۈرمەك: 西东~头用 نەر-
سىنى بېشىدا كۆتۈرمەك/ 天~
地立 زەبەردەست تۇرماق، تىك
تۇرماق: (كۆچمە مەنىدە) 1.
تىرەپ قويماق: 门把杠门用
~上 ئىشىكنى دەم بىلەن تى-
رەپ قويماق. 2. پەرۋا قىل-
ماسلىق، كارى بولماسلىق: ~
了走雨着 يېغمۇ؛ تقان يامغۇرغا

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

قارىماي كەتتى. ③ يانماق، ياندۇرماق، تاكاللاشماق: ~了他两句 ئۇنىڭغا ئىككى ئېغىز گەپ ياندۇردى. ④ ئۇدۇل، ئالدى، قارشى: ~风 شامالغا قارشى ماڭماق. ⑤ ناھايىتى، بەك، ئىنتايىن: ~好 ناھايىتى ياخشى /~多 ئىنتايىن كۆپ/~会想办法 ئامالى كۆپ، ئامال قىلىشقا بەك ئۇستا. ⑥ ئورنىغا دەسسەتمەك، ئورنىغا سەپلىمەك، ئورنىغا ئۆتكۈزمەك: ~名 ئورنىغا سەپلىمەك/冒名~替 ئەمەتنىڭ ئورنىغا سەمەتنى دەسسەتمەك. ⑦ تەڭ كەلمەك؛ تېتىماق: 一个人~两个人工作 بىر ئادەم ئىككى ئادەمنىڭ خىزمىتىگە تەڭ كېلىدىغان ئىشنى ئىشلىمەك. (كۆچمە مەنىدە) ھۆددىسىدىن چىقماق، تاقابىل تۇرماق، چىداشلىق بەرمەك، بەرداشلىق بەرمەك: 他一个人去不~事 ئۇ ئۆزى يالغۇز بۇ ئىشنىڭ ھۆددىسىدىن چىقالمايدۇ. ⑧ يەتمەك، بولماق: 昨天~十二点才到家 تۈنۈگۈن سائەت 12 بولغاندا ئاندىن ئۆيگە يېتىپ باردى. ⑨ كۆتۈرۈلمەك، بۆرتۈپ چىقماق: 用千斤顶把汽车~起来 ئاپتوموبىلنى دامكرات بىلەن كۆتۈرمەك /麦芽~出土来了 بۇغداينىڭ يۇمران بىخلىرى توپىدىن كۆتۈرۈلۈپ چىقتى. ⑩ مىقدار سۆز: 两~帽子 ئىككى دوپپا.

酊 dǐng 另见 dīng 457-بەتتىكى '酩酊' (mǐngdǐng)غا قاراڭ.

鼎 ① dǐng داڭقان. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) 1. ئۈچ تەرەپ بىرلىكتە تىكلىمەك: 三国~立 ئۈچ دۆلەت بىر - بىرىگە قارشى تۇرماق/~峙 ئۈچ تەرەپ بىر - بىرىگە قارشى تۇرماق. 2. چوڭ، كاتتا، زور: ~力 زور كۈچ/~~大名 مەشھۇر نام، كاتتا ئاتاق. ② 〈方〉 قازان: ~间 ئاشخانا. ③ ھازىرقى زاماننى بىلدۈرىدۇ: ~盛 گۈللەپ ياشناۋاتقان.

订 ① dìng تۈزەتمەك، تۈزىتىش كىرگۈزمەك: ~正初稿 بىرىنچى ئورىگىنالغا تۈزىتىش كىرگۈزمەك /考~ تەكشۈرۈپ تۈزەتمەك؛ تەھقىقلەپ چىقماق/

校~ سېلىشتۇرماق، تەھرىرلىمەك. ② تۈزمەك؛ تۈزۈزماق: ~约 توختام تۈزمەك، كېلىشىم تۈزمەك / ~婚 چاي ئىچۈرمەك. ③ تۈپلىمەك: 装~ كىتاب تۈپلىمەك / ~一个笔记本儿 بىر خاتىرە دەپتەر تىكمەك.

饤 dìng 152-بەتتىكى '饾饤' (dòudìng) غا قاراڭ.

钉 dìng 另见 dīng ① ميخلاپ قويماق، قاقماق؛ ئۇرۇپ كىرگۈزمەك: 拿个钉子~一~ ميخلاپ قويغىن / 墙上~楔木橛 تامغا قوزۇق قېقىقلىق ئىكەن. ② قادىماق، تىكمەك: ~扣子 تۈگمە قادىماق.

定 dìng ① ئۆزگەرتكىلى بولمايدىغان، بېكىتىلگەن، ئۆزگەرمەيدىغان: ~律 قانۇن، تېئورېما / ~论 ھۆكۈم / ~量 مىقدار، نورما، بەلگىلەنگەن سان / ~期 قەرەللىك، مۇددەتلىك، ۋاقتى - ۋاقتىدا / 拿~主意 بىر قارارغا كەلمەك. (كۆچمە مەنىدە) مۇقەررەر، چوقۇم، جەزمەن: 能~成功 چوقۇم مۇۋەپپەقىيەت قازىنالايدۇ. [定义] dìngyì ئېنىقلىما؛ تەبىر. ② بېكىتىلگەن، ئۆزگەرتكىلى بولمايدىغان قارار، كېلىشىم قائىدىلارنى كۆرسىتىدۇ: ~案 لايىھە بېكىتمەك، ئەنزە بېكىتمەك / ~胜负 يېڭىش - يېڭىلىشنى بېكىتىلىپ بولماق / 否~ ئىنكار قىلماق / 决~ قارار قىلماق / ~章程 قائىدە - نىزاملارنى بېكىتمەك / ~制度 تۈزۈملەرنى بېكىتمەك. ③ ئەمىنلىك، تىنچ، خاتىرجەملىك، ئاسايىشلىق: 大局已~ ۋەزىيەت تىنچىدى. ④ كۆڭۈل خاتىرجەم بولماق، كۆڭلى ئەمىن تاپماق: 心神不~ پەرىشان بولماق، كۆڭۈل خاتىرجەم بولماسلىق / ~神再说 كۆڭۈل توختىغاندىن كېيىن بىر نەرسە دېمەك. ⑤ ئالدىن زاكاز قىلماق، بۇيرۇتماق، يېزىلماق: ~货 مال زاكاز قىلماق / ~单 توختام قەغىزى، تالون / ~报 گېزىتكە يېزىلماق / ~做 زاكاز قىلماق، بۇيرۇتماق.

啶 dìng 449-بەتتىكى '嘧啶' (mìdìng) غا قاراڭ.

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى www.uyghurkitap.com ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

腚 dìng 〈方〉 كاسا، ساغرا، قوڭ، قۇيرۇق: 光~ ئىشتانسىز.

碇 dìng كېمە باغلايدىغان تاش، لەڭگەر: 下~ كېمىنى توختاتماق / 起~ كېمىنى ھەيدىمەك.

锭 dìng ① ئۇرچۇق، موكا: 纱~ موكا. ② ئۆكچە، قۇيما: 钢~ قۇيما پولات / 金~儿 ئۆكچە ئالتۇن / 紫金~ خىش ئالتۇن.

DIU

丢 diū ① يىتتۈرمەك، يوقىتىپ قويماق: ~了一枝钢笔 بىر گاڭبىنى يىتتۈرۈپ قويدۇم / ~脸 شەرمەندە بولماق / ~三落四 ئۇنتۇغاق، چېچىلاڭغۇ. ② تاشلىۋەتمەك، چۆرۈۋەتمەك؛ خالاس بولماق: 这件事可以~开不管 بۇ ئىش بىلەن كاردىمىز بولمىسىمۇ بولىدۇ.

铥 diū تۇلىي (Tm).

DONG

东 dōng ① شەرق، كۈنچىقىش: ~方红，太阳升 شەرق قىزاردى، كۈن چىقتى. [东西] dōngxi نەرسە. ② خوجايىن؛ ئىگە: 房~ ئۆي ئىگىسى ③ ساھىبخان. [东乡] Dōngxiāng دۇڭشياڭ مىللىتى

鸫 dōng سېرىق قۇچقاچ.

冬 dōng ① قىش: 过~ قىشنى ئۆتكۈزمەك، قىشتىن ئۆتمەك، قىشلىماق / 隆~ زەمىستان قىش، قارا قىش. ② گۈم - گۈم، گۈمبۇر - گۈمبۇر [冬烘] dōnghōng ھەرپخور: چالا موللا؛ نادان. ابجدە

咚 dōng توك - توك، گۈم

氡 dōng رادون (Rn).

董 dǒng نازارەت قىلىپ تۇرماق. [董事] dǒngshì باش قۇرۇش ھەيئىتى، ئىدارە قىلىش ھەيئىتى: ~~会 باشقارما جوڭقۇرۇش ھەيئىتى.

懂 dǒng بىلمەك، ئۇقماق، چۈشەنمەك: 一看就~ بىر قاراپلا بىلمەك / ~得一点医学 تىببىي ئىلىمدىن ئاز - تولا خەۋىرى بار.

动 dòng ① قىمىرلىماق، مىدىرلىماق، قوزغالماق: 站住别~! مىدىرلىماي جىم تۇر! / 风吹草~ ئوت - چۆپ لەر شامالدا مىدىرلىماق.

(كۆچمە مەنىدە) 1. ھەرىكەت قىلالايدىغان، جانلىق: ～物 ھايۋانات. 2. كۆچمە: ～产 كۆچمە مۈلۈك. [动弹] dòngtan مىدىرلىماق، قوزغالماق. ② ئىش - ھەرىكەت، مېڭىش-تۇرۇش، قىلمىش: 一举一～ ھەر بىر ئىش - ھەرىكىتى. [动静] dōngjing ئۈن - تىن، شەپە، ھەرىكەت: 没有～～ ھېچ شەپە يوق / 侦查敌人的～～ دۈشمەننىڭ ھەرىكىتىنى كۆزەتمەك. [动词] dòngcí پېئىل. ③ ئىشقا سالماق، ئىشلەتمەك: ～手 قولىنى ئىشقا سالماق / ～脑筋 كاللا ئىشلەتمەك. ④ تەسىرلەنمەك، ھېسسىياتى قوزغالماق: ～心 تەسىرلەنمەك / ～人 كىشىنى تەسىرلەندۈرمەك. ⑤ ئىش باشلىماق، ئىشقا كىرىشمەك: ～工 ئىشنى باشلىماق / ～身 يولغا چىقماق، سەپەر قىلماق. ⑥ ھەمىشە، ھېچنېمىدىن ھېچنېمە يوق: 观众～以万计 تاماشىبىنلار ھەمىشە ئونمىڭلىغا يېتەتتى. [动不动] dòngbudòng ھە دېسىلا: ～～～就引古书 ھە دېسىلا كونا كىتابلاردىن نەقىل ئالماق / ～～～就争吵 ھە دېسىلا ئۇرۇشماق. ⑦ پېئىلنىڭ كەينىدە كېلىپ، ئىمكان پېئىلىنىڭ رولىنى ئوينايدۇ: 拿得～ كۆتۈرەلمەك / 拿不～ يۆتكىيەلمەسلىك.

冻 dòng ① توڭلىماق، مۇزلىماق، قاتماق: 河里～冰了 دەريا مۇز تۇتۇپتۇ / 天寒地～ يەر - جاھان مۇزلاپ قېتىپ كەتمەك. ② ئۇيۇتما: 肉～儿 شورپا ئۇيۇتمىسى / 果子～ ئۇيۇتما مۇراببا. ③ ئۈششۈمەك، مۇزلىماق، توڭلىماق: 外面很冷，真～得慌 تالادا سوغۇق قاتتىق ئىكەن، توڭلاپ كەتتىم / 小心别～着 پەخەس بول، بىر يېرىڭنى ئۈششۈتۈۋالما.

栋 dòng ① لىم ياغاچ، خاڭلەر. [栋梁] dòngliáng (كۆچمە مەنىدە) تايانچ؛ دۆلەتنىڭ تايانچلىرى. ② كورپۇس: 一～房 بىر كورپۇس ئۆي.

胨 dòng پېپتون.

侗 Dòng 另见 tóng [侗族] دۇڭزۇ مىللىتى.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

垌 dòng ① ئېتىز، يەر: 田~ ئېتىز. ② گۇاڭدۇڭ، گۇاڭشىلاردا يەر ئىسمىغا ئىشلىتىلىدۇ.

恫 dòng [恫吓] dònghè پوپوزا قىلماق، قورقۇتماق، دوق قىلماق.

峒 dòng غار، ئۆڭكۈر.

洞 dòng ① تۆشۈك، غار، ئۆڭكۈر، كامار، ئۇۋا، ئىن: 山~ غار، ئۆڭكۈر / 老鼠~ چاشقان تۆشۈكى / 衣服破了一个~ كىيىم يىرتىلىپ تۆشۈك بولۇپ قاپتۇ. ② چوڭقۇر، ئېنىق، روشەن: ~察一切 ھەممىنى ئېنىق كۆزەتمەك / ~若观火 خۇددى ئوتتەك ئېنىق كۆرمەك. ③ ساناقتا نۆلنىڭ ئورنىغا ئىشلىتىلىدۇ.

胴 dòng ① گەۋدە. ② چوڭ ئۈچەي.

硐 dòng غار، ئۆڭكۈر، كەمە؛ خاك.

DOU

都 ② dōu ① 另见 dū ھەممە، ئامامەن، ھەممىسى، ھەممەيلەن: 工作不论大小，~要做好 مەيلى ئىشنىڭ چوڭى بولسۇن، كىچىكى بولسۇن، ھەممىسىنى ياخشى ئىشلەش كېرەك. ② مەنىنى كۈچەيتىش رولىدا كېلىدۇ: ~十二点了，还不睡 سائەت 12 بولۇپ كەتتى، تېخى ئۇخلىمىغىنىنى قارا / 连小孩子~搬得动 كىچىك بالىمۇ كۆتۈرۈپ كېتەلەيدۇ.

唗 dōu ئەيىبلەش مەنىسىدە كېلىدۇ: ھەي!

兜 dōu ① خالتا، قاپ، يانچۇق. ② ئورىماق، يۆگىمەك، تۈگمەك: 用手巾~着 قولياغلىقىغا يۆگىۋالماق / 船帆~风 يەلكەن شامالدا كۆپمەك. (كۆچمە مەنىدە) قىزىقتۇرماق، تارتماق، ئۆزىگە جەلپ قىلماق: ~售 قىزىقتۇرۇپ ساتماق. ③ ئايلىنىپ ئۆتمەك، ئايلانماق، چۆرگىلىمەك: كولدۇرلاتماق: ~抄 تۆشمۇ تۆشتىن قورشىۋېلىپ زەربە بەرمەك / ~圈子 چۆرگىلەتمەك؛ ئەگىتمەك (گەپنى).

蔸 dōu <方> ① بەزى ئۆسۈملۈكلەرنىڭ يىلتىزى ۋە يىل-

تىزىدا يېقىن بولغان دولى؛ 禾~ دانلىق زىرائەتنىڭ يىلتىزى/树~脑 كۆتەك. [坐兜] zuòdōu يىگىلەپ قالماق، يىكىلىمەك. ②(مىقدار سۆز) تۈپ: 一~草 بىر تۈپ چۆپ/两~白菜 ئىككى تۈپ بەسەي.

兜 dōu ① (~子) تەختىراۋان. ② سېۋەت.

斗 dǒu 另见 dòu ① كۈرە. 1. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) كىچىك نەرسىنىڭ چوڭىنى كۆرسىتىدۇ: ~胆 قاپ يۈرەك، يۈرەكى قاپتەك. 2. چوڭ نەرسىنىڭ كىچىكىنى كۆرسىتىدۇ: ~室 تار ئۆي/~城 كىچىك شەھەر. ② سوكەنسىمان نەرسىلەر: 漏~ ۋارونكا/熨~ دەزمال، ئۆتۈك. [斗拱] dǒugǒng بىناكارلىقتىكى يايسىمان لىمنىڭ تەگ ياغىچى. ③چۆرگىلىمەچ (بارماق ئۇچىدىكى قايلانما سىزىقلار). ④ نەشرە يۇلتۇزى، يەتتىگەن يۇلتۇزى.

抖 dǒu ① قاقماق، سىلكىمەك: ~床单 كەدىيالنى سىلكىمەك/~~身上的雪 ئۇچىسىدىكى قارنى قاقماق. [抖搂] dǒulou 1. '抖①' بىلەن ئوخشاش: ~~衣服上的土 كىيىمنىڭ توپىسىنى قاقماق. 2. ئىسراپ قىلىۋەتمەك، زايە قىلماق. بۇزۇپ چاچماق: 别把钱~~光了 پۇلنى بۇزۇپ چېچىپ تۈگىتىۋەتمە. 3. پاش قىلماق، ئاشكارىلىماق، چۇۋۇماق. [抖擞] dǒusǒu روھلانماق، تېتىكلەشمەك: ~~精神 روھىنى ئورغۇتماق/精神~~ روھى كۆتۈرەڭگۈ. ② تىترەمەك: ~得发冷 توڭلاپ تىترەمەك. ③ قىتىمۋالماق، گىدىيىۋالماق: ~起来 قىتىمۋاپتۇ.

枓 dǒu [枓栱] dǒugǒng '斗拱' بىلەن ئوخشاش.

钭 Dǒu دۇ (فامىلە).

蚪 dǒu 358- بەتتىكى '蝌蚪' (kēdǒu) غا قاراڭ.

陡 dǒu ① تىك، تىك يانتۇ، قىيا: 这个山坡太~ بۇ تاغ قاپتىلى بەك تىك ئىكەن. ② تۇساتتىن، ئۇشتۇمتۇت، بىردىنلا: 气候~变 ھاۋا ئۇشتۇمتۇت ئۆزگەرمەك.

斗 dòu 另见 dǒu ① ئۇرۇشماق، ئېلىشماق: 搏~ [斗争]

ئۇيغۇر كىتاب تورى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

dòuzhēng 1. كۆرەش: 阶级~~ سىنىپىي كۆرەش / 思想~~ ئىدىيىۋى كۆرەش. 2. كۆرەش قىلماق: ~~恶霸地主 زومىگەر پومېشچىكلارنى كۆرەش قىلماق. 3. كۆرەشمەك: 为巩固人民民主专政而~~ خەلق دېموكراتىيىسى دىكتاتۇرىسىنى مۇستەھكەملەش ئۈچۈن كۆرەشمەك. [奋斗] fèndòu كۆرەشمەك، تىرىشماق. ② سىناشماق: ~智 ئەقىل سىناشماق / ~力 كۈچ سىناشماق. ③ ‹方› قۇراشتۇرماق، يىغماق، قۇراق قىلماق: 那条桌子腿还没有~榫 بۇ جوزىنىڭ پۇتلىرى تېخى قۇراشتۇرۇلمىغان / 用碎布~成一个口袋 پارچە - پۇرات لاتىلاردىن بىر قۇراق خالتا تىكىپ چىقماق.

豆 dòu ① پۇرچاق. ② پۇرچاقسىمان نەرسىلەر: 山药~儿 ياڭيۇ / 土~儿 ياڭيۇ. ③ ئاياق. تاۋاق. [豆蔻] dòukòu قاقىلە؛ چوڭ لاچىندانە.

饾 dòu [饾饤] dòudìng كۆرگەزلى قويۇلغان يېمەكلىكلەر. (كۆچمە مەنىدە) پاساھەتلىك سۆز - ئىبارىلەر.

逗 dòu ① تۇرۇپ قالماق، توختاپ ئۆتمەك. ② قىزىقتۇرماق، مەلكە قىلماق، جەلپ قىلماق، ئۆزىگە تارتماق: ~笑 كۈلكىسىنى كەلتۈرمەك / ~趣 قىزىقچىلىق قىلماق. ③ 读 'dòu' بىلەن ئوخشاش.

脰 dòu بويۇن.

痘 dòu چېچەك. [牛痘] dòuniú چېچەك.

读 dòu 另见 dú ‹古› تۇرغۇچ (جۈملىدە).

窦 dòu كامار، تۆشۈك: 鼻~ بۇرۇن كاۋىكى / 狗~ ئىت كامىرى. [疑窦] yídòu شۈبھە: 顿生~~ بىردىنلا شۈبھە تۇغۇلماق، شۈبھىلەنمەك.

DU

厾 dū نوقۇماق، تۈرتمەك، چېكىت قويماق: ~一个点儿 بىر چېكىت قويماق. [点厾] diǎndū بېزەش ئۈچۈن بوياق بەرمەك.

都 dū 另见 dōu ① پايتەخت، ئاستانە: 建~ پايتەخت قۇرماق. ② چوڭ شەھەر، مەركىزىي شەھەر: 通~大邑 چوڭ

شەھەر. [illegible] تەتقى.

阇 dū 另见 shé قۇۋۇق پەش-

嘟 dū دۇت-دۇت، دۇ-دۇت: 喇叭～～响 كارناي دۇت-دۇت قىلماق.

[嘟囔] dūnang غۇدۇرلىماق، غۇدۇڭشىماق، كوتۇلدىماق: 别瞎～～啦! كوتۇلداۋەرمىگىنە!

[嘟噜] dūlu 1. كوتۇلدىماق، غۇدۇرلىماق. 2. تىزىق، ساپاق، شىڭگىل: 一～～钥匙 بىر تىزىق ئاچقۇچ / 一～～葡萄 بىر ساپاق ئۈزۈم. 3. (～儿) تىل ئۇچىنى تىترىتىپ «ر» تاۋۇشىنى چىقارماق: 打～～儿 «ر» تاۋۇشىنى چىقارماق.

㞘 dū 〈方〉 ① ساغرا، كاسا. ② ھەرە ياكى چايانىڭ نەشتىرى.

督 dū ھەيدەكچىلىك قىلماق، نازارەت قىلماق، تەپتىشلىك قىلماق: ～师 قوشۇنغا قوماندانلىق قىلماق / ～战 ئۇرۇشقا يېتەكچىلىك قىلماق / ～促 ھەيدەكچىلىك قىلماق، سۈيلىمەك.

毒 dú ① زەھەر، ئوغا: ～气 زەھەرلىك گاز / 中 (zhòng) ～ زەھەرلەنمەك / 消～ دېزىنفېكسىيە قىلماق، زەھەرسىزلەندۈرمەك / 社消有～ ھەرگىمۇش زەھەرلىك / 洗刷旧社会的污～ كونا جەمئىيەتنىڭ زەھەرلىرىنى تازىلىماق. ② زەھەرلەپ ئۆلتۈرمەك: 用药物～杀害虫 زىيانلىق ھاشاراتلارنى دورا بىلەن ئۆلتۈرمەك. ③ قەبىھ، ياۋۇز، يامان، ئوسال. قارا، قاتتىق: 心～ ئىچى زەھەر، كۆڭلى قارا / ～计 زەھەرلىك پىلان، قەبىھ پىلان / ～手 قەست.

独 dú ① يەككە، بىر، يالغۇز: ～唱 يالغۇز ناخشا ئېيتماق، يالغۇز كىشىلىك ناخشا / ～幕剧 بىر پەردىلىك دراما / 无～有偶 تەڭ تېگى بىلەن، تېزەك قېپى بىلەن. ② بويتاق، تۇل، يېتىم-يېسىر. [独立] dúlì مۇستەقىل. ③ پەقەت...لا، يالغۇز...لا: 大家都到了，～有他没有来 ھەممەيلەن كېلىپ بولدى. پەقەت ئاشۇلا كەلمىدى.

[独龙] Dúlóng دۇلۇڭ مىللىتى.

ئۇيغۇر كىتاب ئۆيى www.uyghurkitap.com

顿 dú 另见 dùn 461 - بەتتىكى '冒顿' (mòdú) غا قارالا.

读 dú 另见 dòu ئوقۇماق: 宣~ ئېلان قىلماق / 朗~ ئۈنلۈك ئوقۇماق / ~报 گېزىت ئوقۇماق. (كۆچمە مەنىدە) 1. كۆرمەك، كۆز يۈگۈرتمەك: ~书 كىتاب كۆرمەك / ~者 كىتابخان. 2. بىلىم ئالماق، ئىلىم تەھسىل قىلماق: ~大学 ئالىي مەكتەپتە بىلىم ئالماق، ئالىي مەكتەپتە ئوقۇماق.

渎 dú ① ئېرىق، ئۆستەڭ. ② مەنسىتمەسلىك، كۆزگە ئىلماسلىق. 渎职 dúzhí [渎职] خىزمەتتە بىخەستەلىك قىلماق، ۋەزىپە ئۆتەش جەريانىدا سەۋەنلىك ئۆتكۈزمەك.

椟 dú ① جاۋەن، ئىشكاپ. ② قۇتا، قاپچۇق.

犊 dú موزاي: 初生之~不怕虎 يېڭى تۇغۇلغان موزاي يولۋاستىن قورقماپتۇ.

牍 dú تارشا پۈتۈك. (كۆچمە مەنىدە) 1. ھۆججەت، ئالاقە، خەت - ئالاقە: 反对文~主义 قەغەزۋازلىققا قارشى تۇرماق / 案~ خەت ئۇستىلى. 2. (尺~) خەت - چەك.

黩 dú ① بۇلغىماق، داغ تەگكۈزمەك. ② بېزىكلىك قىلماق، قاراملىق قىلماق. 黩武 dúwǔ [黩武] ئۇرۇشخۇمار: 反对穷兵~~，扩军备战 ئۇرۇشپەرەسلىك قىلىپ ھەربىي تەييارلىقلارنى كېڭەيتىشكە قارشى تۇرماق.

讟 dú تۆھمەت قىلماق، نارازىلىق قىلماق، غوڭشۇماق.

髑 dú [髑髅] dúlóu باش سۆڭىكى؛ قۇرۇق سۆڭەك.

肚 dǔ 另见 dù قېرىن: 羊~儿 قوينىڭ قېرىنى.

笃 dǔ ① ساددىق؛ چىن قەلبىدىن، جان - دىلى بىلەن؛ تىرىشماق: ~学 تىرىشىپ ئۆگەنمەك، قېتىرقىنىپ ئۆگەنمەك / ~信 چىن ئېتىقاد قىلماق. ② ئېغىرلاشماق: 病~ كېسىلى ئېغىرلاشماق.

堵 dǔ ① توسماق، توسۇۋالماق؛ ئەتمەك، ئېتىپ قويماق: 水沟~住了 ئېرىق توسۇلۇپ قاپتۇ / ~老鼠洞 چاشقان تۆشۈكىنى ئېتىۋەتمەك / 别~着门站着؛ ئىشىك

تە تۇرۇۋالما! (ئوخشىتىش
مەنىسىدە) ئىچى پۇشماق،
بوغۇنماق: 慌得~里心 ئىچىم
بەك پۇشۇپ كەتتى. ② تام:
~如者观 تاماشىبىنلار ناھا-
يىتى قېلىن ۋە زىچ تۇرۇپ
كەتمەك. [堵安] āndǔ تىنىچ،
ئاسايىشلىق.

赌 dǔ قىمار، قىمار ئوينى-
ماق: 钱~ پۇل تىكىپ قىمار
ئوينىماق. (كۆچمە مەنىدە)
بەسلەشمەك، باغلاشماق،
قول باغلاشماق: ~打 ئۇتۇش-
ماق، بەسلەشمەك 赢输~ /
باغلاشماق. [气赌] dǔqì باتى-
نىماق، قېيىدىماق: ~~要不
قېيىدىما 了走 ~~/ ئۇ باتى-
نىغان پېتى چىقىپ كەتتى.

睹 dǔ كۆرمەك، چېلىقتۇر-
ماق: ~目问耳 كۆرگەن-
بىلگەنلىرى / ~无视熟 كۆ-
رۇپ تۇرۇپ كۆرمەسكە سالماق.

芏 dǔ 309-بەتتىكى '芏茳'
(jiāngdǔ) غا قاراڭ.

杜 dù ① قوتۇر ئامۇت.
② توسماق، توسۇلۇپ قال-
ماق، ئەتمەك، ئېتىلىپ قال-
ماق: 弊流~以 يامان ئىل-
لەتلەرگە يول قويماسلىق.
[绝杜] dùjué يوقاتماق،
ئۈزمەك، خاتىمە بەرمەك:
توسماق، ئەتمەك: 洞漏 ~~
يوچۇقلارنى ئەتمەك 生证保/
全安产. 生发故事~~ ئىش-
لەپچىقىرىشنىڭ بىخەتەرلىكى-
گە كاپالەتلىك قىلىپ، ھادىسى-
لەرنى ئۈزگەتمەك. [鹃杜]
dùjuān 1. كاككۇك. 2. كاككۇك-
گۈلى، ئازاليا گۈلى. [撰杜]
dùzhuàn ئويدۇرماق، توقۇماق،
ياساپ چىقماق.

肚 dù 见另 dǔ ① قورساق:
痛 ~ قورساق ئاغرىماق. (كۆچ-
مەمەنىدە) قاچا-قۇچا ۋە ئەس-
ۋابلارنىڭ ئىچى: 儿~炉 مەش-
نىڭ ئىچى. ② قورساقچا
ئوخشايدىغان نەرسىلەر:
子 ~ 腿 پاقالچاق بولجۇڭ
گۆشى / 儿~头指手 بار-
ماقنىڭ ئۇچىدىكى گۆش.

妒 dù ھەسەت قىلماق،
ئىچى تارلىق قىلماق، پىت
ئۈچەيلىك قىلماق: ~ 嫉 ھە-
سەتخورلۇق، كۆزى قىزارماق،
ئىچى تارلىق قىلماق.

度 dù 见另 duó ① ئۆزۈنلۇق،

سىغىمچانلىق، ئېغىرلىق قاتارلىقلارنى ئۆلچەيدىغان ئەسۋاب ياكى ئۆلچەم بىرلىكى؛ ~量衡 ئۆلچەم. ② گرادۇس، كىلوۋات: 温~ تېمپېراتۇرا / 湿~ نەملىك / 经~ مېرىدىئان / 用了二十~电 20 كىلوۋات توك سەرپ بولۇپتۇ. ③ دەرىجە: 高~的爱国热情 يۈكسەك دەرىجىدىكى ۋەتەنپەرۋەرلىك. ④ قانۇنىيەت، ئۆلچەم. ⑤ ھىممەت، قورسىقى كەڭ؛ چەك، چېكى: 气~ ھىممەتلىك، كەڭ قورساقلىق / 适~ مۇۋاپىق چەكتە / 过~ ھەددىدىن زىيادە، چەكتىن ئاشۇرۇۋەتمەك / ~量大 قورسىقى كەڭ / 置之~外 كۆڭلىدە ساقلىماسلىق، كۆڭلىدىن چىقىرىۋەتمەك. ⑥ ئۆتمەك، كىرمەك، ئۆتكۈزمەك، كەچۈرمەك: ~日 كۈن ئۆتكۈزمەك، كۈن ئالماق، جان باقماق. ⑦ قېتىم، نۆۋەت: 一~ بىر قېتىم / 再~ يەنە بىر قېتىم / 前~ ئالدىنقى نۆۋەت.

渡 dù ① ئۆتمەك، ئۆتكۈزمەك، كەچمەك، كېچىپ ئۆتمەك: ~河 دەريادىن ئۆتمەك / ~过难关 قىيىن ئۆتكەلدىن ئۆتۈۋالماق / 过~时期 ئۆتكۈنچى مەزگىل. ② كېچىك، ئۆتكەل.

镀 dù يالاتماق، ھەل بەرمەك، سىرلىماق: ~金 ئالتۇندىن ھەل بەرمەك، ئالتۇن يالاتماق / 电~ توك بىلەن ھەل بەرمەك.

蠹 dù ① كۈبە: 木~ ياغاچ كۈيىسى / 书~ كىتاب كۈيىسى / ~鱼 كۈيە. ② كۈيە يېمەك؛ چىرىمەك، سېسىماق، ئۇپراشماق؛ 户枢不~ ئىشىك ئۇلىغۇچىنكى چىرىمەيدۇ.

DUAN

端 duān ① راۋۇرۇس، بېجىردىم، تۈز: 五官~正 بەش ئەزاسى بېجىردىم / ~坐 تۈز ئولتۇرماق. (كۆچمە مەنىدە) دۇرۇس، ئەخلاقلىق، سالاپەتلىك: 品行~正 پەزىلىتى دۇرۇس؛ ئەخلاقلىق. ② ئۇچ، باش: 两~ ئىككى ئۇچى / 末~ كىچىك بېشى / 笔~ قەلەمنىڭ ئۇچى. (كۆچمە

مەنىدە) 1. ئىشنىڭ بېشى: 开~ باشلىنىش. 2. خىل، تۈر، باشتىن باشلىماق: 不只一~ بىر خىللا ئەمەس/ 举其大~ ئىشنى چوڭ تەرەپتىن باشلىماق.

[端底] duāndǐ [端的] duāndì تېگى-تەكتى: 不知~~ ئىشنىڭ تېگى-تەكتىنى بىلمەسلىك. 3. زادى: ~~是谁? زادى كىم؟

[端详] duānxiáng تەپسىلىي، سىنچىلاپ: 听~~ تەپسىلىي ئاڭلىماق/ 说~~ تەپسىلىي ئېيتماق/ 她静静地~~着孩子的脸 ئۇ بالىغا سىنچىلاپ قاراپ كەتتى.

[端午] Duānwǔ [端阳] Duān Yáng تاڭزۇڭزا چاغىنى. ③ تۇتۇپ تۇرماق، كۆتۈرمەك: ~碗 قاچىنى كۆتۈرمەك/ ~盆 داسنى كۆتۈرمەك/ ~茶 چاي ئەكەلمەك، چاي تارتماق.

短 duǎn ① قىسقا، ئاز: 1. مۇھىتتىكى قىسقىلىق: ~距离 قىسقا ئارىلىق/ ~裤 كالتە ئىشتان/ ~视 يىراقنى كۆرەلمەسلىك. 2. ۋاقىتتىكى قىسقىلىق: ~时间 قىسقا ۋاقىت، ئازغىنا ۋاقىت/ 天长夜~ كۈن ئۇزۇن، تۈن قىسقا/ ~工 مەدىكار. ② كەم، يېتىشمەسلىك، قەرزدار: 别人都来了，就~他一个人 باشقىلار ھەممىسى كەلدى، پەقەت ئۇلا كەم/ 我~他三元钱 مەن ئۇنىڭغا ئۈچ يۈەن قەرزدار. ③ كەمچىلىك: 不应该护~ كەمچىلىكنى ياپماسلىق كېرەك/ 取长补~ ئارتۇقچىلىقلارنى قوبۇل قىلىپ، كەمچىلىكلەرنى تۈگەتمەك.

段 duàn ① پارچە، بۆلەك، قىسىم: 一~话 گەپنىڭ بىر قىسمى/ 一~时间 مەلۇم ۋاقىت، بىر قىسىم ۋاقىت/ 一~木头 بىر پارچە ياغاچ.

[段落] duànluò ئابزاس؛ باسقۇچ: 工作告一~~ بۇ بىر باسقۇچلۇق خىزمەت ئاياغلاشتى/ 这篇文章可以分两个~~ بۇ ماقالىنى ئىككى ئابزاسقا بۆلۈش مۇمكىن. ② مۇساپە، ئارىلىق؛ ئۇچاستكا: 工~ ئىش ئۇچاستكىسى، بىرىگادا/ 机务~ پاراۋوز ئۇچاستكىسى.

塅 duàn 〈方〉 كەڭ تۈزلەڭلىك.

缎 duàn ئاۋار-تورقا.

椴 duàn لىپا ياغىچى، ئارغۇۋان.

煅 duàn ① '锻' بىلەن ئوخشاش. ② كۆيدۈرمەك: ~石膏 گىپس كۆيدۈرمەك.

锻 duàn تاۋلىماق: ~件 قۇيۇلغان دېتال، سوقۇپ تەييارلانغان دېتال/ ~工 بازغانچى، تۆمۈرچى.

[锻铁] duàntiě پىششىق تۆمۈر، تاۋلانغان تۆمۈر.

[锻炼] duànliàn چېنىقماق، تاۋلانماق، چېنىقتۇرماق، تاۋلىماق: ~~身体，保卫祖国 بەدەننى چېنىقتۇرۇپ، ۋەتەننى قوغدايلى، / 久经~~的共产党员 ئۇزاق مۇددەت چېنىققان كوممۇنىست.

断 duàn ① ئۈزۈلمەك، سۇنماق، ئىككى بۆلەك بولۇپ كەتمەك: 棍子~了 كالتەك سۇندى/ 风筝线~了 لەگلەكنىڭ يىپى ئۈزۈلدى/ 把绳子剪~了 ئارغامچىنى كېسىۋەتتى. ② توختاپ قالماق، ئۈزۈلۈپ قالماق، تۈگەپ قالماق؛ ~奶 سۈتتىن توختىماق، بالىنى ئەمچەكتىن ئايرىماق/ ~了关系 مۇناسىۋەتنى ئۈزمەك. (كۆچمە مەنىدە) تاشلىماق، كەچمەك: ~酒 هاراقنى تاشلىماق / ~烟 تاماكىنى تاشلىماق.

[断送] duànsòng يوقاتماق، قولدىن بەرمەك، نابۇت قىلماق، ئايرىلماق. ③ هۆكۈم قىلماق، قارار قىلماق، كەسمەك، تەھقىقلىمەك: 诊~ دىئاگنوز قويماق / ~案 كەسمەك، هۆكۈم قىلماق / 当机立~ دەرھال هۆكۈم قىلماق، كەسكىنلىك بىلەن بىر تەرەپ قىلماق. ④ مۇتلەق، بەرھەق، ھەرگىز، ئەسلا، زادى؛ ~无此理 ھەرگىز بۇنداق بولمايدۇ/ ~然做不得 بۇ ئىشنى قىلىشقا زادى بولمايدۇ.

簖 duàn بامبۇك توسۇق.

DUI

堆 duī دۆۋە: 土~ توپا دۆۋىسى / 草~ چۆپ دۆۋىسى، مايا/ 柴火~ ئوتۇن دۆۋىسى. ② دۆۋىلىمەك، دۆۋىلەنمەك، يىغىلماق: 粮食~满仓 ئاشلىق

ساگلارغا تولدى. [堆肥] duī
féi ئوغۇت دۆۋىلىمەك؛ ئې-
چىتما ئوغۇت، دۆۋىلەنمە
ئوغۇت. [堆砌] duīqī تول-
دۇرۇۋەتمەك، دۆۋىلىۋەتمەك.
[堆栈] duīzhàn لاپاس.

队 duì رەت، ئۆچىرەت، ئەت-
رەت: 乐~ ئورکېستىر / 生
产~ ئىشلەپچىقىرىش ئەترى-
تى / 排~ ئۆچىرەتتە تۇر-
ماق. [队伍] duìwu قوشۇن،
قىسىم: 游行~~过来了 نا-
مايىشچىلار قوشۇنى يېتىپ
كەلدى.

对 duì ① جاۋاب بەرمەك،
جاۋابلاشماق: 无词可~ دۇ-
دۇقلاپ قالماق، جاۋاب بېرى-
دىغان گەپ تاپالماسلىق / ~
答如流 سۇدەك جاۋاب بەرمەك.
② -غا / -قا، -گە / -كە، قا-
رىتا، نىسبەتەن: 面~太阳
قۇياشقا قاراپ تۇرماق / 可以
~他说明白 ئۇنىڭغا ئېنىق
دېيىشكە بولىدۇ. [对象]
duìxiàng 1. ئوبيېكت، نىشان.
2. لايىقى، سۆيگىنى. ③ ئۇ-
دۇل، قارشى تەرەپ: ~门
ئۇدۇل ئىشىك /~岸 قارشى
قىرغاق. ④ ئۆزئارا، قارىمۇ
قارشى: ~骂 ئۆزئارا ھەز-
مەت ئالماشتۇرماق / ~流
كونۋېكسىيە. [对比] duìbǐ
[对照] duìzhào سېلىشتۇرما،
سېلىشتۇرماق. ⑤ مۇئامىلە
قىلماق، تاقابىل تۇرماق:
他~我很客气 ئۇ مەندىن
بەك ئەيمىنىدۇ / 刀~刀،
枪~枪 تىغمۇتىغ تاقابىل
تۇرماق. [对得起] duìdeqǐ
[对得住] duìdezhù يۈز
كەلمەك، يۈز كېلەلمەك. ⑥ سې-
لىشتۇرۇپ تەكشۈرمەك: ~笔迹
پۇچېركىنى سېلىشتۇرۇپ تەك-
شۈرمەك / 校~ سېلىشتۇر-
ماق، كوررېكتورلۇق قىلماق.
⑦ توغرا، دۇرۇس، ماس
(كەلمەك)، ~劲 كۆڭۈلدىكى-
دەك؛ ياقماق / ~症下药
كېسەلگە قاراپ دورا بەرمەك.
[对头] duìtou 1. بىر يەر-
دىن چىقماق، ماس كەلمەك،
چىقىشماق. 2. كۈشەندە،
رەقىب، دۈشمەن؛ قارشىلىشىپ
قالماق. ⑧ توغرا، دۇرۇس:
这话很~ بۇ گەپ ناھايىتى
توغرا. (كۆچمە مەنىدە) قو-

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى

شۇلغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ: ~، 你说得不错! ھە بەللى، سىزنىڭ دېگەنلىرىڭىز توغرا! ⑨ قوش، جۈپ، ئىككىلىك: ~联 مەسنەۋى / 配~ جۈپلىمەك. (كۆچمە مەنىدە) 1. مەسنەۋى: 喜~ تويغا بېغىشلاپ يېزىلغان مەسنەۋى. 2. يېرىمى، تەڭ بۆلىكى: ~开 تەڭ بۆلۈشمەك / ~成 يېرىمدىن. ⑩ ئارىلاشتۇرماق: ~水 سۇ ئارىلاشتۇرماق.

怼 duì نەپرەت، لەنەت.

兑 duì ① ئالماشتۇرماق، تېگىشمەك: ~款 پۇل تېگىشمەك / 汇~ پېرېۋوت قىلماق / ~现 نەقلەشتۈرمەك، ئەمەلدە كۆرسەتمەك. ② پالچىلىقتىكى سەككىز سىمۋولنىڭ بىرى: ☱، سازلىققا ۋەكىللىك قىلىدۇ.

敦 duì 另见 dūn 〈古〉 يۆگەلمە قاپ (تېرىق قاچىلايدىغان).

镦 duì 〈古〉 قاپ.

憝 duì ① نەپرەت، ئۆچمەنلىك. ② يامان، بۇزۇق، قەبىھ، رەزىل، جىنايەت: 元凶大~ جىنايەتچىلەرنىڭ ئەڭ يامىنى.

碓 duì ئوغۇر (شال، تېرىق ئاقلايدىغان).

DUN

吨 dūn ① توننا. ② تونناژ.

惇 dūn ئاق كۆڭۈل، سەمىمىي، مۇلايىم.

敦 dūn 另见 duì ① سەمىمىي، چىن يۈرەكتىن: ~睦邦交 دۆلەتلەر ئارا مۇناسىۋەتنى ئىناقلاشتۇرماق. ② چىن يۈرەكتىن تەكلىپ قىلماق.

墩 dūn ① تۆپە، دۆڭ، تۆپىلىك. ② (~子، ~儿) كۆتەك، كۈندە؛ دۆشە: 门~儿 تاپسا / 桥~ كۆۋرۈك كۈندىسى. ③ باغلام، تۈپ: 栽稻秧二万~，每~五株 20 مىڭ باغلام شال مايسىسى تىكىلدى، ھەر بىر باغلىمى بەش تۈپ چىقىدۇ.

撴 dūn 〈方〉 تۇتۇۋالماق.

礅 dūn يوغان تاش: 石~ تاش ئورۇندۇق.

蹾 dūn دوققىدە قويماق: 篓子里是水果，别~ سېۋەتتىكى مېۋە، ئاستىراق قوي.

蹲 dūn 另见 cún زوڭزايماق،
زوڭزىيىپ ئولتۇرماق؛ 大家
都~下 قېنى، ھەممەيلەن
ئولتۇرايلى. (كۆچمە مەنىدە)
بىكار تۇرماق، بىكار تەلەپ-
لىك قىلماق: 不能再~在家
里了 ئۆيدە بىكار ئولتۇرىۋېر-
گەن بىلەن بولمايدۇ. [蹲点]
dūndiǎn نۇقتىدا تۇرماق.

不 dǔn [不子] dǔnzi <方>
① دۆشە. ② خىشسىمان ھار-
فور.

盹 dǔn مۈگدەش: 打~儿
مۈگدەپ قالماق، مۈگدەك باس-
ماق؛ غەپلەت ئۇيقۇسى.

趸 dǔn ① ئۇلگۇجە، دۆۋە:
~批 ئۇلگۇجە، توپ / ~卖
دۆۋە ساتماق. ② ئۇلگۇجە ئال-
ماق: ~货 ئۇلگۇجە ئېلىنغان
مال / ~菜 ئۇلگۇجە ئېلىنغان
سەي / 现~现卖 ئۇلگۇجە
ئېلىپ ئۇلگۇجە ساتماق.

盾 dùn ① قالقان. [后盾]
hòudùn ئارقا تىرەك. ② قال-
قانسىمان نەرسىلەر: 金~
ئېسىسى ئالتۇن / 银~ ئېسىسى
كۈمۈش. ③ رۇپىيە؛ گۇلدېر.

遁 dùn قاچماق، يوشۇرۇن-
ماق، ھايىپ بولماق: ~去
قېچىپ كەتمەك / 夜~ قا-
راڭغۇلۇق كېچىدە يوشۇرۇن-
چە ساق. [遁辞] [遁词] dùncí
باھانە؛ كەكتىمە گەپ، يو-
پۇرتما گەپ. ئالەن ئوخشاش.

楯 dùn 另见 shǔn '盾' بىلەن

囤 dùn 另见 tún باداڭ:
大~满，小~流 چوڭ باداڭ
تولسا، كىچىك باداڭغا ئاقىدۇ؛
ئۈستەڭدە سۇ بولسا، ئېرىقمۇ
قۇرۇق قالمايدۇ.

沌 dùn 281 - بەتتىكى '混沌'
(hùndùn) غا قاراڭ.

炖 dùn ① پىشۇرماق، دەم-
لەپ پىشۇرماق: ~鸡 توخۇ-
نى دەملەپ پىشۇرماق / ~肉
گۆشنى دەملەپ پىشۇرماق. ②
<方> ئىللىتماق، ئىسسىتماق.

砘 dùn ① تولۇق. ② تولۇق
سالماق، باستۇرماق.

钝 dùn ① قاشاڭ، ئۆتمەس،
گال: 这把刀真~ بۇ پىچاق
گاللىشىپ قاپتۇ / 镰刀~了،
磨一磨吧 ئورغاق گاللىشىپ
قاپتۇ، بىلەپ قويغىن. ②

مۆرەسەس، مۆلا. قاشالاڭ: 脑筋迟~ مېڭىسى ئۆتكۈر ئەمەس / 拙嘴~舌 مۆرەمەس.

顿 ① dùn 另见dú سەل تىنىۋالماق، سەل توختىۋالماق: 抑扬~挫 پەسىيىش، كۆتۈرۈلۈش. توختاش ۋە بۇرۇلۇش (ئاۋاز) / 念到这个地方应该~一下 ئوقۇپ بۇ يەرگە كەلگەندە ئازراق توختاش كېرەك. ② بىردىنلا، ئۇشتۇمتۇتلا، دەرھال: ~时紧张起来 ئۇشتۇمتۇتلا جىددىيلىشىپ كەتمەك. ③ باشنى يەرگە تەگكۈزمەك: ~首 باش ئۇرماق. (كۆچمە مەنىدە) پۇت تەپمەك: ~足 پۇت تەپمەك، تىپچەكلىمەك. ④ سەرەمجانلاشتۇرماق. بىر تەرەپ قىلماق، ئورۇنلاشتۇرماق، ھەل قىلماق: 各项事情都整~好了 ئىشلارنى سەرەمجانلاشتۇرۇپ قويدۇق/ 把人员安~好了 ئادەملەر ئورۇنلاشتۇرۇلدى. ⑤ ۋاخ، قېتىم: 一天三~饭 كۈنىگە ئۈچ ۋاخ تاماق / 说了一~ بىرۋاخلارغىچە سۆزلەپلا كەتتى/

训了他一~ ئۇنىڭغا بىر ھاز نەسىھەت قىلدىم. ⑥ خەت يازغاندا قەلەمنى يېنىك بېسىپ بىر ئاز توختىۋالماق.

DUO

咄 duō كايىماق، ئەيىبلىمەك، ۋارقىرىماق؛ ھەيران قالماق: ~~怪事 غەلىتە ئىش. 【咄嗟】 duōjiē ۋارقىرىماق، سۆرەن سالماق: ~~立办 دەرھال ئورۇندىماق، شۇئان بەجا كەلتۈرمەك.

多 duō ① كۆپ، جىق، ئۇرغۇن. 1. كۆپ: 很~人 ئادەم ناھايىتى كۆپ / ~生产 كۆپ ئىشلەپچىقارماق 2. كۆپ، ئوشۇق، ئارتۇق: 十~个 ئوندىن ئارتۇق، ئون نەچچە/ 一年~ بىر يىلدىن كۆپرەك / 只预备五份，没有~的 ئاران بەش كىشىلىكلا تەييارلىغان، بۇنىڭدىن ئوشۇق يوق. 3. بىھۇدە، ئارتۇقچە: ~嘴 ۋات - ۋات؛ لۇقما سالماق، قوشۇق سالماق/ ~心 خۇدۇكسىنماق، خۇدۇكچان، گۇمانخور؛ كۆڭلىگە كەلمەك. [多亏] duōkuī بەختكە يارىشا، ھېلىمۇ-

زە: ～～你来帮忙做成ھېلىمۇ
سەن بولغاچقا ئىشىمنى پۈت-
تۈرۈۋالدىم / ～～他加一把
力量，推动了这个工作 ئۇنىڭ
كۈچى بىلەن بۇ خىزمەتنى
ئالغا سۈرۈۋالدۇق. [多少]
duōshǎo 1. قانچىلىك؛ ئازدۇر-
كۆپتۇر، ئاز-تولا، ئانچە-
مۇنچە: 你要～～拿～～ قان-
چىلىك ئالسەن دېسەڭ، شۇن-
چىلىك ئالماسسەن. 2. نەچچە،
قانچە، نەچچىلىك: 这本书～
～钱? بۇ كىتاب نەچچە پۇل؟
/ 这班有～～学生? بۇ سى-
نىپتا قانچە ئوقۇغۇچى ئوقۇي-
دۇ؟ 3. كۆپ قالماسلىق، قال-
ماسلىق: 没有～～ ھېچ قان-
چىلىك قالمىدى. 4. ئانچە-
مۇنچە، ئازدۇر-كۆپتۇر: ～～
有一些困难 ئازدۇر - كۆپتۇر
قىيىنچىلىق بار. ② ～年生草
كۆپ يىللىق ئۆسۈملۈك. ③ 好得
～ كۆپ ياخشى بولۇپ كەتتى /
厚～了 خېلى قېلىن. ④
نېمىدېگەن: ～好 نېمىدېگەن
ياخشى - ھە! / ～大 نېمىدې-
گەن چوڭ / ～香 نېمىدېگەن
مەززىلىك. ⑤ قانچە، قاچان،
قانچىلىك: 有～大؟ قانچىلىك
چوڭلۇقتا؟ [多会儿] duōhuir
قاچان؟

哆 duō [哆嗦] duōsuo تىت-
رىمەك: 冷得打～～ توڭلاپ
تىترىمەك.

剟 duō ① سانجىماق، نو-
قۇماق. ② قىسقارتماق، ئازاي-
تماق؛ چىقىرىۋەتمەك، ئېلى-
ۋەتمەك.

掇 duō ① تەرمەك؛ قوللان-
ماق. ② ئالماق. كۆتۈرمەك.

裰 duō ياماماق، تىكمەك.

敠 duō 138- بەتتىكى '敁敠'
(diānduo)غا قاراڭ.

夺 duó ① تارتىۋالماق، بۇ-
لىماق: 把敌人的枪～过来
دۈشمەننىڭ قورالىنى تارتىۋال-
ماق. [夺目] duómù كۆزنى
قاماشتۇرماق، كۆزنى چاقنات-
ماق، كۆزنىڭ يېغىنى يېمەك؛
[illegible]～～ كۆزنى چاقنىتى-
دىغان. ② قولغا كەلتۈر-
مەك، ئالماق: ～丰收 مول
ھوسۇل ئالماق. ③
ئېتىلىپ چىقماق، تۆكۈلمەك:
泪水～眶而出 كۆزىدىن
ياش تۆكۈلمەك. ④ كەسمەك.

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

ھۆكۈم قىلماق، بۇيرۇپ بەرمەك: 定～ ھۆكۈم قىلماق / 裁～ كەسمەك، بۇيرۇپ بەرمەك. ⑤ مەھرۇم بولماق، چۈشۈرۈپ قويماق، قولدىن بېرىپ قويماق: ～一字 بىر سۆز چۈشۈپ قاپتۇ.

度 duó见另dù پەرەز قىلماق، مۆلچەرلىمەك، چاغلىماق: ～德量力 ئۆز ھالىغا بېقىپ ئىش قىلماق، ئۆزىنى دەڭسەپ باقماق.

踱 duó ئاستا يۈرمەك، ئالدىرىماي ماڭماق: ～来～去 ئۇيان - بۇيان مېڭىپ يۈرمەك، ئايلىنىپ يۈرمەك.

铎 duó قوڭغۇراق.

朵 duǒ ① گۈل، غۇنچە. ② تال، پارچە: 三～花 ئۈچ تال گۈل / 两～彩云 ئىككى پارچە بۇلۇت. ٦قوغدا.

垛 duǒ见另duò كۈنگۈرە.

哚 duǒ 770 - بەتتىكى '吲哚' (yǐnduǒ) غا قاراڭ.

躲 duǒ يوشۇرۇنماق، ئۆزىنى چەتكە ئالماق، داجىماق؛ ساقلانماق: ～雨 يامغۇردىن ئۆزىنى دالدىغا ئالماق / 他～在哪里? ئۇ نەگە مۆكۈۋالدى؟ / 明枪易～，暗箭难防 (كۆچمە مەنىدە) يوشۇرۇنۇپ كەلگەن ئىت پاچاقتىن ئالار.

埵 duǒ چىڭدالغان توپا.

[illegible] duǒ زىڭلى بولغان ئات.

軃 duǒ ساڭگىلاپ تۇرماق، ئېسىلىپ تۇرماق.

驮 ②duò见另tuó يۈك (ئات - ئۇلاغقا ئارتىلغان يۈك): 把～子卸下来让牲口休息一会儿 يۈكىنى چۈشۈرۈۋەت، ئۇلاغ بىردەم ئارام ئېلىۋالسۇن.

剁 duò چانىماق: ～碎 چانىماق، چاناپ قىيما قىلماق / ～饺子馅 جۇۋاۋا قىيمىسى چانىماق.

垛 duò见另duǒ ① دۆۋە: 麦～ بۇغداي دۆۋىسى / 一～砖 بىر دۆۋە خىش. ② دۆۋىلىمەك: 柴火～得比房还高 ئوتۇننى ئۆيدەك دۆۋىلىۋەتمەك.

跺 duò تەپمەك، تېپچەكلىمەك، تېپىرلىماق: ～脚 تېپچەكلىمەك، تېپىرلىماق.

饳 duò 226 - بەتتىكى '馉饳' (gǔduo) غا قاراڭ.

柮 duò 226-بەتتىكى '榾柮' (gǔduó) ھا قارالا.

沲 duò ئۆركەش، ئۆركەشلىمەك؛ داۋالغۇماق، چايقالماق.

柁 duò 见另 tuó '舵' بىلەن ئوخشاش.

舵 duò رول: 掌~ رول تۇتماق / ~手 رولچى.

惰 duò ھورۇن، يالقاۋ، ھورۇنلۇق؛ ئېرىنچەك، لايغەزەللىك؛ ئىنېرت، ھەرىكەتسىزلىك.

堕 duò چۈشمەك، چۈشۈپ كەتمەك؛ كەينىدە قالماق؛ يىقىلماق (يۇقىرىدىن تۆۋەنگە). (ئوخشىتىش مەنىسىدە) [堕落] duòluò چۈشكۈنلەشمەك؛ پېتىپ قالماق.

E

E

阿 ē 见另 ā ① رايىغا باقماق، ماسلاشماق، بولۇشماق: ~附 خۇشامەتگۈيلۇق قىلماق، يالاقچىلىق قىلماق / 其所好~ كۆڭلىنى ئالماق؛ دىتىغا ياقىدىغان ئىش قىلماق / ~谀逢迎 تەخسىكەشلىك قىلماق. ② پەس، ئويمان؛ ئازگال: 山~ ئويمانلىق.

[阿胶] ējiāo ئېشەك يېلىمى.

屙 ē تەرەت قىلماق: ~屎 چوڭ تەرەت قىلماق.

婀 ē [婀娜] ēnuó گۈزەل، لېۋەن، چىرايلىق؛ جىلۋىلىك، زىبا، لەتاپەت.

讹 é ① خاتا: 以~传~ خاتا خاتا پېتىچە قېلىۋېرمەك. ② پوپوزا قىلماق، پوپوزا، قاقتى-سوقتى قىلماق: ~人 باشقىلارغا پوپوزا قىلماق / ~诈 پوپوزا قىلماق، قاقتى-سوقتى قىلماق.

囮 é پىستىرما قۇش.

俄 é بىردەمدىلا، بىر پەستىلا، بىردىنلا. [俄罗斯] Éluósī رۇس مىللىتى. ئەمەن.

莪 é يىگىنە يوپۇرماقلىق

哦 é 见另 ó, ò ئىڭىشماق (ناخشىنى)، پەس ئاۋازدا ناخشا ئېيتماق.

峨 é ئېگىز، كاتتا: ~冠

ئېگىز قالپاق، كاتتا تاج.

[峨嵋] éméi ئېمېي تېغى.

娥 é ① چىرايلىق (قىزلارنىڭ ھۆسن - جامالىغا قارىتىلغان). ② ساھىبجامال.

[娥眉] éméi قەلەمقاش، ساھىبجامال.

锇 é ئوسمىي (Os).

鹅 é غاز.

蛾 é پەرۋانە: 灯~ پەرۋانە / 蚕~ پىلە كېپىنىكى / 飞~投火 پەرۋانە ئۆزىنى چىراغقا ئۇردۇ.

额 é ① ماڭلاي، پېشانە. ② مىقدار، نورما، بەلگىلەنگەن سان: 超~完成任务 ۋەزىپىنى نورمىدىن ئاشۇرۇپ ئورۇندىماق / 先进定~ ئاكتىپ نورما / 名~ بېرىلگەن سان.

[额外] éwài ئوشۇقچە، زىيادە، ئارتۇقچە: ~~的要求 ئوشۇقچە تەلەپ، زىيادە تەلەپ.

恶 ě 另见 wù·wū·è [恶心] ěxīn ھۆ قىلغۇسى كەلمەك، قۇسقۇسى كەلمەك، كۆڭۈل ئېلىشماق، كۆڭۈل ئاينىماق. (كۆچمە مەنىدە) يامان كۆرمەك، جاق تويماق، نەپرەتلەنمەك، بىزار بولماق.

厄 è ① كۈلپەت، مۇھتاجلىق، ئازاب-ئوقۇبەت، ئاپەت، بالا - قازا: ~运 شۇم تەلەي، تەتۈر پېشانە، بەختسىزلىك، كۈلپەتلىك تەقدىر. ② توسماق، توسۇلۇپ قالماق، تىقىلىپ قالماق. ③ ئەپلىك جاي، مۇھىم جاي.

苊 è ئاتسېنافتېن.

扼 è بوغماق، چىڭ تۇتماق: 力能~虎 كۈچ بولسا يولۋاسنى تۇتقىلى بولىدۇ.

[扼守] èshǒu ساقلىماق.

[扼要] èyào يىغىنچاق، ئىخچام، مېغىزلىق.

呃 è ھېق تۇتماق.

轭 è بويۇنتۇرۇق.

垩 è ① ئاق توپا؛ بور. ② ئاقارتماق.

恶 è 见另 wù·wū·ě ① ئوسال، ئەسكى، يامان، قەبىھ، رەزىل؛ ~感 يامان كۆرمەك، ئۆچمەنلىك قىلماق / ~习 يامان ئادەت، ئوسال ئادەت / ~行 رەزىل قىلمىش، قەبىھ ھەرىكەت. ② ياۋۇز، غالجىر، ۋەھشىي:

~狗 ھالجىر ئىت / ~战 شىددەتلىك جەڭ. ③ جىنايى قىلمىش، ئەسكىلىك: 无~不作 قىلمايدىغان ئەسكىلىكى يوق.

饿 è ئاچ، قورساق ئاچماق: 肚子~了 قورساق ئاچتى.

谔 è توغرا گەپ قىلماق، دۇرۇس سۆزلىمەك. [谔谔] è è ئۇدۇللا گەپ قىلىپ تاكاللاشماق.

鄂 è خۇبېي ئۆلكىسىنىڭ قىسقارتىلغان ئىسمى. [鄂伦春] Elúnchūn ئېلۇنچۇن مىللىتى. [鄂温克] Èwēnkè ئېۋېنكى مىللىتى.

萼 è گۈل قاچىسى.

愕 è ئەجەبلەنمەك، ھودۇقماق، ھەيران بولماق: ~然 ھاڭ - تاڭ قالماق.

腭 è تاڭلاي.

锷 è بىس، تىغ. ئۇچى.

鹗 è بېلىق ئالغۇچ، بېلىق-

颚 è ① بەزى بوغۇم ئاياغلىقلارنىڭ ئوزۇقلىنىش ئەزاسى. ② ‘腭’ بىلەن ئوخشاش.

鳄 è تىمساھ.

遏 è توسماق، توختاتماق، چەكلىمەك: 怒不可~ غەزەپىنى باسالماي قالماق. [遏制] è zhì چەكلىمەك، مەنئى قىلماق، ئىسكەنجىگە ئالماق: ~~敌人 دۈشمەننى ئىسكەنجىگە ئالماق.

頞 è قاڭشار.

噩 è قاباھەت، شۇم، قورقۇنچلۇق: ~梦 قاباھەتلىك چۈش / ~耗 شۇم خەۋەر، قايغۇلۇق خەۋەر.

Ê

欸 ① ē 另见 ǎi، è، ě، é چاقىرىش، قارىتىشنى بىلدۈرىدىغان ئىملىق سۆز: ~، 你快来! ھەي، تېز كەلگىنە!

欸 é 另见 ǎi، ē، ě، è ئەجەبلەنگەنلىك، ھەيران قالغانلىقنى بىلدۈرىدىغان ئىملىق سۆز: ~، 他怎么走了! ھوي، ئۇ نەجەب كېتىپ قاپتۇغۇ!

欸 ě 另见 ǎi، ē، é، è نارازىلىقنى، قوشۇلمىغانلىقنى بىلدۈرىدىغان ئىملىق سۆز: ~، 你这话可不对呀! ھەي، سېنىڭ بۇ سۆزۈڭ توغرا ئەمەس.

欸 ē 另见 ǎi، ě، é، è ماقۇل بولغانلىقنى، قوشۇلغانلىقنى بىلدۈرىدىغان ئىملىق سۆز؛ ~، 我这就来! بولىدۇ، ھازىرلا كېلىمەن! / ~، 就这么办! ھە، شۇنداق بولسۇن!

EI

欸 éi 另见 (é).

唉 éi ئەجەبلىنىش ياكى تۇساتتىن ئەسكە ئالغانلىقنى بىلدۈرىدىغان ئىملىق سۆز؛ ~، 他怎么病了! توۋا، ئۇ قانداقلارچە كېسەل بولۇپ قالغاندۇ! / ~، 我三点钟还有一场电影呢! ھە راست، مەن سائەت ئۈچتە كىنوغا بارىمەن جۇمۇ!

欸 ěi 另见 (ě)

欸 èi 另见 (è)

EN

奀 ēn 另见 dí 〈方〉 ۋىجىك. جىۋەك، ئاۋاق، ئىنجىمارۇق.

恩 ēn ياخشىلىق، ۋاپا، مېھرى - شەپقەت: 共产党的~情说不完 كوممۇنىستىك پارتىيەنىڭ مېھرى - شەپقىتىنى سۆزلەپ تۈگەتكىلى بولمايدۇ.

蒽 ēn ئانتراتسېن.

摁 èn قول بىلەن باسماق؛ ~电铃 ئېلېكتر قوڭغۇرىقىنى باسماق.

ENG

鞥 ēng تىزگىن، چۇلۋۇر.

ER

儿 ér ① بالا: 六一~童节 «1- ئىيۇن» بالىلار بايرىمى / 小~科 بالىلار كېسەللىكلىرى بۆلۈمى / 别把这件事当做~戏 بۇ ئوينىشىدىغان ئىش ئەمەس. ② ياش، قىران (كۆپ ھاللاردا ياش ئەرلەرنى كۆرسىتىدۇ): 健~ ئەزىمەت، قەيسەر. ③ ئوغۇل. (كۆپچە ھەمدە) ئەركەك: ~马 ئايغىر. ④ ئاتا - ئانىلار پەرزەنتلىرىنى شۇنداق ئومۇمىي نام بىلەن ئاتايدۇ؛ پەرزەنتلەر ئاتا - ئانىلىرى ئالدىدا ئۆزلىرىنى شۇ نام بىلەن ئاتايدۇ. ⑤ سۆز ئاخىرىدا كېلىپ، ئالدىنقى خەت بىلەن بىرلىشىپ، بىر تەل قايرىما تاۋۇشنى ھاسىل قىلىدۇ:

1. كىچىك ئىكەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ؛ 小孩~ كىچىك بالا /

乒乓球 ~ تەننىس توپ/ 小狗 ~ كۈچۈك. 2. يېئىل، سۈپەت سۆزلەرنى ئىسىمغا ئايلاندۇرىدۇ؛ 没救 ~ ئامال يوق / 拐弯 ~ ئايلانما/ 挡着亮 ~ تۇسۇق / 叫好 ~ ھارىكاللا.

而 ér ① «ۋە، بىلەن، ھەم، ھالبۇكى» دېگەندەك باغلىغۇچى بولۇپ كېلىپ، ئوخشاش خىلدىكى سۆز ۋە جۈملىلەرنى باغلايدۇ. 1. بىۋاسىتە باغلايدۇ: 通过实践 ~ 发现真理，又通过实践 ~ 证实真理和发展真理 ھەقىقەتنى ئەمەلىيەت ئارقىلىق بايقىغىلى ھەمدە ئەمەلىيەت ئارقىلىق ئىسپاتلىغىلى ۋە راۋاجلاندۇرغىلى بولىدۇ. 2. ۋاستىلىك ھالدا باغلايدۇ: 有其名 ~ 无其实 ئىسمى بار، جىسمى يوق.

[而已] éryǐ ... دىنلا ئىبارەت، خالاس: 不过如此 ~~ پەقەت مۇشۇنىڭدىنلا ئىبارەت.

[而且] érqiě بەلكى، ئۇنىڭ ئۈستىگە: 文章写得长 ~~ 空，群众见了就摇头 ماقالە ئۇزۇن، ئۇنىڭ ئۈستىگە، قۇرۇق يېزىلغان، كۆرگەندىلا ئامما بېشىنى چايقايدۇ / 鲁迅是中国文化革命的主将·他不但是伟大的文学家，~~ 是伟大的思想家和伟大的革命家 لۇشۈن جۇڭگو مەدەنىيەت ئىنقىلابىنىڭ سەركەردىسى، ئۇ ئۇلۇغ ئەدىب بولۇپلا قالماستىن، بەلكى ئۇلۇغ مۇتەپەككۇر ۋە ئۇلۇغ ئىنقىلابچىدۇر. ② ۋاقىت ۋە ھالەتنى بىلدۈرىدىغان مۇچىلەرنى پېئىلغا باغلايدۇ؛ 匆匆 ~ 来 ئالدىراپ يېتىپ كەلمەك/ 侃侃 ~ 谈 مەردانە سۆزلىمەك/ 挺身 ~ 出 كۆكرەك كېرىپ چىقماق. ③ يۆنىلىش كېلىش قوشۇمچىسى «- غا/- قا، - گە/- كە» ياكى «- غىچە/ - قىچە، - گىچە / - كىچە» قوشۇمچىسى بىلەن ئىپادىلىنىدۇ: 从上 ~ 下 يۇقىرىدىن تۆۋەنگىچە/ 由小 ~ 大 كىچىكتىن چوڭغىچە. ٦قۇش·

鸸 ér [鸸鹋] érmiáo ئېمۇ

尔 ěr ① سەن، سېنىڭ: ~ 辈 سەنلەر / ~ 父 ئاتاڭ/ 出 ~ 反 ~ تۇتۇرۇقسىز.

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

ئۆز كېپىمگە ئۆزى ئىگە بولالماسلىق، كېيىمدە ئۇرماسلىق، [尔汝] ěrrǔ سەن ۋە مەن، ئىككىمىز: 相为~~ ئايرىلماس قەدىردانلار / ~~交 دوستانىلىك، ئۆزئارا مېھرىبانلىق. ② مۇنداق، شۇنداق، شۇ قەدەر: 果~ دەرۋەقە / 偶~ ئاندا - ساندا، بەزىدە. ③ شۇ، شۇنداق (ۋاقىتنى كۆرسىتىدۇ): ~时 شۇ چاغدا / ~后 شۇنىڭدىن كېيىن، بۇنىڭدىن كېيىن. ④ '耳' ③ بىلەن ئوخشاش. ⑤ سۆز تۈرلىگۈچى قوشۇمچە: 卓~ دانالىق بىلەن/ 率~ يەڭگىللىك بىلەن.

迩 ěr يېقىن: 遐~闻名 يىراق - يېقىن جايلاردا نامى چىقماق / ~来 يېقىندىن بۇيان.

耳 ěr ① قۇلاق: ~聋 گاس، پاڭ، ساغرۇ / ~熟 قۇلاققا تونۇشلۇق، قۇلاققا سىڭىپ قالغان / ~语 پىچىرلىماق، شىۋىرلىماق. ② قۇلاققا ئوخشاش نەرسىلەر: 木~ مور / 银~ ئاق مور / ~房 ئىككى يانىدىكى ئۆي، ھۇجرا ئۆي. ③ تۈگىگەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ: 前言戏之~ ئالدىدىكى گەپنى ئوينىشىپ دەپ قويغانىدىم.

饵 ěr ① يېمەك، پىرەنىك: 香~ تاتلىق پىرەنىك / 果~ قەنت-گېزەك. ② يەمچۈك: 鱼~ بېلىق يېمى. ③ قىزىقتۇرماق، ئالدىماق، قايمۇقتۇرماق، ئېزىقتۇرماق: 以此~敌 مۇشۇنىڭ بىلەن دۈشمەننى ئالدىماق.

珥 ěr ئۈنچە، مارجان ياكى قاشتاشتىن قىلىنغان ھالقا.

铒 ěr ئېربىي (Er).

二 èr ① ئىككى، 2: 十~个 ئون ئىككى دانە / 两元~角 ئىككى يۈەن ئىككى مو. ② ئىككىنچى: ~等货 ئىككىنچى دەرىجىلىك مال. ③ ئىككى خىل، ئوخشىماسلىق: 不要三心~意 ئالا كۆڭۈللۈك قىلماسلىق كېرەك.

弍 èr ئىككى ('二' نىڭ چوڭ يېزىلىشى).

贰 èr ئىككى ('二' نىڭ چوڭ يېزىلىشى).

佴 èr 另见 Nài قويماق، توختىتىپ قويماق.

F

FA

发 fā 另见 fà ① تاپشۇرماق، ئەۋەتمەك، تارقاتماق: ~选民证 سايلام كۇۋاھنامىسى تارقاتماق / ~货 مال تارقاتماق / 信已经~了 خەتنى ئەۋەتتىم.

[发落] fāluò بىر تەرەپ قىلماق، چارە كۆرمەك: 从轻~~ يېنىك چارە كۆرمەك.

[打发] dǎfa ئەۋەتمەك، ماڭدۇرماق، يولغا سالماق: ~~专人去办 بېجىرىشكە مەخسۇس خادىم ئەۋەتمەك. ② ئىپادىلىمەك، دېمەك: ~言 سۆزلىمەك، پىكىر بايان قىلماق، سۆزگە چىقماق / ~问 سوئال قويماق، سوئال سورىماق / ~誓 قەسەمياد قىلماق، قەسەم بەرمەك.

[发表] fābiǎo ئېلان قىلماق، بايان قىلماق. ③ ئاتماق، تارقاتماق، چاچماق، قويۇپ بەرمەك: ~炮 توپ ئاتماق / ~光 نۇر چاچماق، نۇر تارقاتماق. (كۆچمە مەنىدە) بىر پاي ئوق ئىككەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ: 五十~子弹 ئەللىك پاي ئوق / 五十~炮弹 ئەللىك پاي زەمبىرەك ئوقى. ④ چىقماق، تارقالماق: ~汗 تەرلەتمەك / 蒸~ ھورلانماق، ھور چىقماق.

[发挥] fāhuī جارى قىلدۇرماق؛ ئىزاھلىماق، يەشمەك، كېڭەيتىپ چۈشەندۈرمەك: 大家对这个问题~~得很透彻 كۆپچىلىك بۇ مەسىلىنى ناھايىتى تولۇق ئىزاھلىدى / ~~群众的智慧和力量，增加生产 ئاممىنىڭ ئەقىل - پاراسىتى ۋە كۈچ - قۇدرىتىنى جارى قىلدۇرۇپ، ئىشلەپچىقىرىشنى ئاشۇرماق. ⑤ كۆپتۈرمەك، كېڭەيتمەك، ئۇرلەتمەك، بولدۇرماق: ~海带 خەيدەينى كۆپتۈرمەك / 面~了 خېمىر بولدى.

[发达] fādá تەرەققىي قىلماق، تەرەققىي تاپماق، گۈللەنمەك، راۋاجلانماق: 工业~~ سانائەت تەرەققىي قىلماق / 交通~~ قاتناش راۋاجلانماق.

[发展] fāzhǎn تەرەققىي قىلماق، راۋاجلانماق، راۋاجلاندۇرماق: ~~生产 ئىشلەپچىقىرىشنى

راۋاجلاندۇرماق. [发育] fāyù ئۆسمەك، يېتىلمەك؛ 身体~~正常 جىسمانىي جەھەتتىن يېتىلىشى نورمال بولماق. ⑥ ئاچماق، پاش قىلماق: ~掘潜力 يوشۇرۇن كۈچلەرنى قازماق/ 揭~敌人的阴谋 دۈشمەننىڭ سۇيىقەستىنى پاش قىلماق. [发明] fāmíng ئىختىرا قىلماق، كەشىپ قىلماق: 印刷术是我国首先~~的 مەتبەئە تېخنىكىسىنى ئەڭ بۇرۇن ئېلىمىز كەشىپ قىلغان. [发现] fāxiàn تاپماق، ئىختىرا قىلماق، بايقىماق، بىلمەك، سەزمەك: 马克思~~社会发展的规律 ماركس جەمئىيەت تەرەققىياتىنىڭ قانۇنىيىتىنى تاپقان. ⑦ ئايان بولماق، روشەن كۆرۈنمەك، كۆز ئالدىدا گەۋدىلەنمەك؛ 脸上~黄 يۈزى سارغايماق، يۈزى تاتارماق/ ~芽 بىخ سورمەك، بىخ چىقارماق/ ~病 كېسەل بولماق / ~麻 ئۇيۇشماق، كۆيۈشمەك / ~烧 قىزىتماق، بويى قىزىماق، ئىسسىتمىسى ئۆرلىمەك. ⑧ ھەرىكەتنى باشلىماق؛ ~端 باشلىماق، كىرىشمەك / 朝~夕至 ئەتىگەندە يولغا چىقىپ كەچتە يېتىپ بارماق / ~动机器 ماشىنىنى ھەرىكەتكە كەلتۈرمەك / 队伍出~ قوشۇن يولغا چىقماق.

乏 fá ① كەم، ئاز؛ ~味 مەززىسى يوق، لەززەتسىز، ئېتىقسىز، لاۋزا / 不~其人 ئۇنداقلار ئاز ئەمەس. ② چارچىماق، ھارماق، تالماق؛ 人困马~ ئادەملەر چارچاپ، ئاتلار ھارماق / 跑了一天路، 身上有点~ بىر كۈن يول يۈرۈپ، بىر ئاز چارچاپ قالماق.

伐 fá ① كەسمەك؛ ~树 دەرەخ كەسمەك، ياغاچ كەسمەك / 采~木材 ياغاچ ماتېرىياللىرىنى كەسمەك. ② جازا يۈرۈشى قىلماق، ھۇجۇم قىلماق: 北~ شىمالغا يۈرۈش قىلماق.

垡 fá ① ھەيدەمەك، ئاغدۇرماق، شۇدىگەر قىلماق: 秋~地 يەرنى كۈزلۈك شۇدىگەر قىلماق / ~地 يەر ھەيدىمەك، يەر ئاغدۇرماق/

晒~ شۇدىگەر قىلىنغان يەر. ② قېتىم، رەت، نۆۋەت.

阀 fá ① دۆلەتمەن، ئولىگارخىيە؛ 门~ دۆلەتمەن / ~阅之家 دۆلەتمەن ئائىلە. ② ھوقۇق ۋە كۈچىگە تايىنىپ ئۆزىگە ئالاھىدە ئورۇن يارىتقان شەخس ياكى گۇرۇھنى كۆرسىتىدۇ: 军~ مىلىتارىست / 财~ مالىيە زومىگەرى، مالىيە ئولىگارخىيەسى. ③ قاپقاق، كلاپان.

筏 fá سال.

罚 fá جازا، جازالىماق، جەرىمانە قويماق، شىتىراق سالماق: 他受~了 ئۇ جازالاندى.

法 fǎ ① قانۇن: 婚姻~ نىكاھ قانۇنى / 犯~ قانۇنغا خىلاپلىق قىلماق / 合~ قانۇنغا ئۇيغۇن بولماق. [法院] fǎyuàn سوت مەھكىمىسى. ② ئامال، چارە، ئۇسۇل: 写~ يېزىلىش ئۇسۇلى / 办~ چارە، ئامال. ③ تەقلىد قىلماق، دورىماق: 效~ ئۆرنەك ئالماق، ئۆگەنمەك، تەقلىد قىلماق. ④ ئۆلچەم، ئۆرنەك: ~书 ئۆرنەك كىتاب / ~绘 ئۆرنەك قىلىپ سىزماق / ~帖 ھۆسنخەت ئۆلگىسى. [法宝] fǎbǎo ئەنگىلوشتەر: 统一战线，武装斗争，党的建设，是中国革命的三大~~ بىرلىك سەپ، قوراللىق كۈرەش ۋە پارتىيىنىڭ قۇرۇلۇشى جۇڭگو ئىنقىلابىنىڭ ئۈچ چوڭ ئەنگىلوشتەمرى. ⑤ ئەپسۇن، سېھىر، جادۇ: 佛~ بۇددا ئەقىدىسى، بۇددا ھۆكۈمى / ~术 ئەپسۇن، سېھىر، جادۇ. ⑥ (Fǎ) فرانسىيەنى كۆرسىتىدۇ.

砝 fǎ [砝码] fǎmǎ تارازا تېشى، گىر تېشى.

发 fà 另见 fā چاچ: 理~ چاچ ياساتماق، چاچ ئالدۇرماق / 脱~ چاچ چۈشمەك / 令人~指 قۇيقا چېچى تىك تۇرماق.

珐 fà [珐琅] fàláng ئېماللىق سىر، فارفور.

FAN

帆 fān يەلكەن: 一~风顺 ئاق يوللۇق بولماق، ئوڭۇشلۇق بولماق.

番 fān ① قېتىم سانى: 三~

五次 قايتا-قايتا، ئارقا-ئارقىدىن، كەينى-كەينىدىن. ② چەت ئەللەر، ياكى ئۆزگە مىللەتلەرنىڭ نەرسىلىرى ئىكەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ: ～茄 پەمىدۇر، شوخلا / ～薯 تاتلىق كارتوچكا / ～椒 مۇچ، لازا. ③ ھەسسە، بار اۋەر: 产量翻了一～ مەھسۇلات بىر بار اۋەر (ھەسسە) ئاشتى. ④ ئورنىدا، دېگىشلىماق، يەڭگۈشلىمەك، ئالماشتۇرماق، يۆتكىمەك: ～轮 نۆۋەت بىلەن، كەينى-كەينىدىن / ～更 ئورنىدا، يەڭگۈشلىمەك، دېگىشلىماق.

蕃 fān 另见 fán ‘番②’ بىلەن ئوخشاش. 「تۇغ-سوتۇق.

幡 fān ئۇزۇنچاق ئەلەم،

藩 fān قاشا، توسۇق، چىتلاق. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) بېقىندى، قارام: ～国 بېقىندى ئەل / ～属 بېقىندى، قارام، ۋاسسال.

翻 fān ① ئۆرۈمەك، ئۆرۈلمەك، ئاغدۇرماق؛ قاتلىماق، قاتلانماق: 车～了 ماشىنا ئاغدۇرۇلدى / ～修马路 سېمونت يولنى قايتا ياسماق / 把桌上的书都～乱了 ئۈستەلدىكى كىتابلارنى دۈگتەي - توگتەي قىلىۋەتمەك.

[翻身] fānshēn ئۆرۈلمەك، يۇمىلىماق؛ قەد كۆتۈرمەك: 劳动人民～～当家做主人 ئەمگەكچى خەلق قەد كۆتۈرۈپ خوجايىن بولماق.

[翻砂] fānshā قۇيمىچىلىق. ② تېنىۋالماق، يېنىۋالماق، ئاغدۇرماق: ～供 ئىقرارىدىن تېنىۋالماق / ～案 يېنىۋالماق، ئەنزە ئاغدۇرماق. ③ قاتلانماق، ھەسسە، بار اۋەر: 生产～一番 ئىشلەپچىقىرىش بىر قاتلاندى. ④ تەرجىمە قىلماق: 把马克思的著作翻成维文 ماركس ئەسەرلىرىنى ئۇيغۇرچىغا تەرجىمە قىلماق.

凡 fán ① ئاددىي، ئادەتتىكى: 平～人 ئاددىي ئادەم / 在平～的工作中做出惊人的成绩 ئاددىي خىزمەت ئورنىدا ئاجايىپ نەتىجە ياراتماق. ② جەمئىي، ئومۇمەن، ھەممىسى: ～事要跟群众商量 ئومۇمەن ئىشلا بولىدىكەن، ئامما بىلەن

مەسلىھەت قىلماق. ③ ئەخمەنەن، چامامدا، ئېھتىمال، ئېھتىمالىم، بەلكى، مۇمكىن: مۇھىم، مۇھىم نۇقتا. [凡例] fánlì پايدىلىنىش قائىدىلىرى. ④ كونا زاماندىكى نوتا بەلگىلىرىنىڭ بىرى، ھازىرقى ئاددىي نوتىدىكى «4» غا ئوخشاش.

矾 fán زەمچە. سۇمۇق.

钒 fán ۋانادىي (V).

烦 fán ① ئىچى پۇشماق، زېرىكمەك، بىئارام بولماق: 心烦意乱 زېرىكمەك، ئىچى تىت-تىت بولماق / 心里有点烦 ئىچى بىرئاز تىتىلدىماق. ② مەلۇم گەپ-سۆزنىڭ ئۇزۇن ھەم لاۋزىلىقىنى بىلدۈرىدۇ: 要言不烦 گەپ ساز بولسا زېرىكمەسلىك / 话多真絮烦 گەپ تولا بولسا لاۋزىلىشىپ كەتمەك. [烦琐] fánsuǒ ئۇششاق-چۈششەك، چۇۋالچاق، چاكىنا. ③ ھۆرمەت سۆزى بولۇپ، تەكلىپ، تەكەللۇپ، ھاۋالە قىلىش، تاپشۇرۇشنى بىلدۈرىدۇ: 烦你做点事 ئازراق ئىش قىلىپ بەرسىڭىز.

蕃 fán 另见 fān باراقسان بولماق، بولۇق بولماق، بافجانلانماق: 草木蕃盛 گۈل-گىياھلار بولۇق ئۆسمەك. باراقسان بولماق. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) تولا، كۆپ، ئاۋۇن: 蕃衍 بارا-بارا كۆپەيمەك، ئاستا-ئاستا كېڭەيمەك.

璠 fán ئېسىل قاشتاش.

膰 fán قەدىمكى زاماندا نەزىر-چىراغ ئۆتكۈزۈلگەندە ئىشلىتىلىدىغان پىشىق گۆش.

燔 fán ① كۆيدۈرمەك. ② قاقلىماق، ئوتسىنماق.

蹯 fán ھايۋانلارنىڭ تاپىنى: 熊蹯 ئېيىق تاپىنى.

樊 fán قاشا، رىشاتكا، چىتلاق. [樊篱] fánlí (ئوخشىتىش مەنىسىدە) چەكلىمەك.

繁 fán ① مۇرەككەپ: 删繁就简 مۇرەككەپلىرىنى چىقىرىۋېتىپ ئاددىيلاشتۇرماق. ② كۆپ، جىق، مىغ-مىغ: 实繁有徒 مۇنداق ئادەملەر ھەقىقەتەن ناھايىتى كۆپ / 繁殖 ئاۋۇماق، كۆپەيمەك. [繁华] fánhuá ئا-

ۋات، ئاۋاتلاشماق.

[繁荣] fánróng گۈللەنمەك، گۈللەندۈرمەك: 市场~~ بازار ئاۋات بولماق / 经济~~ ئىقتىسادنى گۈللەندۈرمەك.

反 fǎn ① ئايلاندۇرماق، ئاستىن-ئۈستۈن قىلماق: ~败为胜 مەغلۇبىيەتنى غالىبىيەتكە ئايلاندۇرماق / ~守为攻 مۇداپىئەلىنىشنى ھۇجۇم قىلىشقا ئايلاندۇرماق / 易~如掌 بەكمۇ ئاسان، ناھايىتى ئاسان. (كۆچمە مەنىدە) تەتۈر، ئەكسى، ئەكسىچە: 这纸看不出~面正面 بۇ قەغەزنىڭ ئوڭ-تەتۈرىنى بىلگىلى بولمايدىكەن / ~穿皮袄 جۇۋىنى تەتۈر كىيىپ قالماق / 放~了 تەتۈر قويۇپ سالماق / 图章上刻的字是~的 تامغىدىكى خەت تەتۈر ئويۇلمىدۇ.

[反复] fǎnfù 1. تەكرار، تەكرارلانماق: ~~无常 تۇترۇقسىز، تۇراقسىز، تايىنى يوق، ئۆزگىرىپ تۇرماق، ئۆزگىرىشچان. 2. قايتا-قايتا، ياندۇرمىلاپ: ~~练习 قايتا-قايتا پىششىقلىماق، ياندۇرمىلاپ مەشق قىلماق.

[反间] fǎnjiàn ئارىنى بۇزماق.

[反正] fǎnzhèng 1 ئوڭشىماق، تۈزىمەك، ئەسلىگە كەلتۈرمەك: 拨乱~~ قالايمىقانچىلىقنى تۈزەپ، ۋەزىيەتنى ئوڭشىماق. 2. ھەقىقەتكە قايتماق. 3. ئىشقىلىپ، بەربىر: ~~我要去,你不去也行 ئىشقىلىپ مەن بارىمەن، سەن بارمىساڭمۇ مەيلى.

[反刍] fǎnchú كۆشىمەك.

② نورمال ئەمەس، باشقىچە، ئۆزگىچە، غەيرىي، غەلىتە، بۆلەكچە: ~常 باشقىچە، غەلىتە، نورمال ئەمەس / 画虎不成~类犬 يولۋاس سىزسا تايغان بولۇپ قالماق / 我一劝,他~而生气了 مەن نەسىھەت قىلسام، ئۇ ئەكسىچە خاپا بولۇپ قالدى.

[反倒] fǎndào ئەكسىچە، تەتۈرىسىچە: 希望他走,他~~坐下了 ئۇنى كېتەرمىكىن دېسەك، ئەكسىچە ئۇ ئولتۇرۇۋەردى.

③ قارشى تۇرماق، قارشى چىقماق: ~浪费 ئىسراپچىلىققا قارشى تۇرماق / ~封建 فې-

ئودالىزمغا قارشى چىقماق/ ~法西斯 فاشىستلارغا قارشى تۇرماق.

[反对] fǎnduì قارشى، قارشى تۇرماق، قوللىماسلىق: 坚决~~贪污,盗窃 خىيانەتچىلىك، ئوغرىلىققا قەتئىي قارشى تۇرماق.

[反动] fǎndòng ئەكسىيەتچىل، ئەكسىيەتچى، ئەكسىيەتچىلىك: ~~阶级 ئەكسىيەتچى سىنىپ/ ~~行为 ئەكسىيەتچىل ھەرىكەت/ 从历史来看,党八股是对于五四运动的一个~~ تارىخىي جەھەتتىن قارىغاندا، پارتىيە باگۇسى «4- ماي»ھەرىكىتىگە نىسبەتەن بىر ئەكسىيەتچىلىك. ④ قايتۇرماق، ياندۇرماق: ~攻 قايتۇرما ھۇجۇم قىلماق، قايتۇرما ھۇجۇم/ ~求诸己 ئۆزىگە تەلەپچان بولماق، ئۆزىگە تەلەپ قويماق.

[反省] fǎnxǐng خاتالىقى ئۈستىدە ئويلانماق.

返 fǎn قايتماق، يانماق: 往~ بارماق - كەلمەك، بېرىش - كېلىش/ 一去不复~ بارسا كەلمەسكە كەتمەك.

[返工] fǎngōng قايتىدىن ئىشلىمەك، يېڭىباشتىن ئىشلىمەك، باشقىدىن ئىشلىمەك.

犯 fàn ① خىلاپ، خىلاپلىق قىلماق: ~法 قانۇنغا خىلاپ، قانۇنغا خىلاپلىق قىلماق/ ~规 تەنتەربىيەدە قائىدىگە خىلاپلىق قىلماق. ② مەھبۇس، جىنايەتچى: 战~ ئۇرۇش جىنايەتچىسى/ 要~ ئاساسىي جىنايەتچى/ 贪污~ خىيانەتچى. ③ دەخلى - تەرۇز قىلماق، چېقىلماق: 人不~我,我不~人,人若~我,我必~人 باشقىلار بىزگە چېقىلمىسا، بىزمۇ باشقىلارغا چېقىلمايمىز؛ باشقىلار بىزگە چېقىلىدىكەن، بىزمۇ باشقىلارغا جەزمەن چېقىلىمىز. ④ قوزغالماق، تۇتماق: ~病 كېسەل قوزغالماق/ ~脾气 ئاچچىقى تۇتماق.

[犯不着] fànbuzháo

[犯不上] fànbushàng ھاجىتى يوق، ئەرزىمەسلىك: 你~~~和他生气 ئۇنىڭغا ئاچچىقلىنىشىڭنىڭ ھاجىتى يوق. ⑤ خاتالىق قىلماق: ~了官僚主义 بيۇروكراتلىق قىلماق/ 不再~同样的错误

قايتا بۇرۇنقىدەك خاتالىقنى
ئۆتكۈزمەسلىك.

范 fàn ① قېلىپ، ئەندىزە:
钱 ~ پۇل قېلىپى. [范畴]
fànchóu 1. كاتېگورىيە. 2.
دائىرە، تىپ. [范围] fànwéi
دائىرە، مىقياس؛ چەكلىمەك،
ئىزغا سالماق، تىزگىنلىمەك:
责任的 ~ ~ مەسئۇلىيەت
دائىرىسى / 活动 ~ ~ پائالـ
لىيەت دائىرىسى. ② ئۈلگە، ئۆر-
نەك، نەمۇنە: 示 ~ ئۈلگە
كۆرسەتمەك / 师 ~ نەمۇنە
بولماق / ~ 例 مىسال، ئۈلگە.

饭 fàn ئاش، تاماق، غىزا،
تائام: 午 ~ چۈشلۈك تاماق/
开 ~ تاماق يېمەك / ~ 厅
تاماقخانا، ئاشخانا، رېستوران.

贩 fàn ① ئالدى-ساتتى،
ئېلىپ ساتماق: ~ 货 مال
ئېلىپ ساتماق / ~ 了一群
羊来 بىر توپ قوي سېتىۋالـ
ماق. ② ئېلىپ سېتىش
بىلەن شۇغۇللانغۇچىنى بىلـ
دۈرىدۇ: 菜 ~ 子 كۆكتاتچى/
摊 ~ يايمىچى، ھۆپىگەر، مەيـ
دەسودىگەر.

泛 fàn ① لەيلىمەك:
~ 舟 لەيلەپ تۇرما
قولۋاق، كېمە سەيلىسى قىل
ماق. (كۆچمە مەنىدە) ئا
كارىلانماق، بىلىنمەك: 脸
~ 了:红 يۈزى ۋەللىدە قىزارماق
② تېيىز، يالغان: ~ ~ 之
ئېغىز ئۈچىدىكى ئاغىنىدارچ
لىق / 这文章做得浮~不切
بۇ ماقالە ئەمەلىي ئەمەس، نا
ھايىتى يۈزە يېزىلغان. ③ ئومۇ
مىي، كەڭ: ~ 览 كەڭ دائىر
لىك كۆرۈنۈش / ~ 问 ئومۇمـ
سوئال/ ~ 论 ئومۇمىي مۇھا
كىمە/ ~ 称 ئومۇمىي ئاتىلىشى
ئومۇمىي نام. ④ تاشقىن، يا
راش: 黄 ~ 区 خۇاڭخې دەر
ياسى تاشقىن رايونى.

梵 fàn سانسكرىت، بۇددا
~ 宫 بۇددا ئىبادەتخانىسى
~ 刹 ساگرام، بۇتخانا
ئىبادەتخانا. [梵语] ànyǔ
سانسكرىت تىلى.

FANG

方 fāng ① چاسا: 正
چاسا / 长 ~ تىك تۆت بۇلۇڭ
见 ~ كۋادرات/ 平 ~ 米 كۋا
رات مېتىر/ 立 ~ 米 كۇب مېتىر
(كۆچمە مەنىدە) دەرىجە، دەرىج

گە كۆتۈرمەك: 平~ كۋادراتقا كۆتۈرمەك / 立~ ئۈچىنچى دەرىجىگە كۆتۈرمەك.

[方寸] fāngcùn (ئوخشىتىش مەنىسىدە) كۆڭۈل، دىل: ~~已乱 كۆڭلى پاراكەندە بولماق.

[方圆] fāngyuán دائىرە، ئەتراپ، ئۈپچۆرە، ئايلانما: 这个城~~有四五十里 بۇ شەھەرنىڭ دائىرىسى 40—50 چاقىرىم كېلىدۇ. ② توغرا، تۈز، تۈپتۈز، ئادىل، دۇرۇس، ھەققانىي: 正~ راۋۇرۇس، ساپ دىل، تۈز كۆڭۈل. ③ تەرەپ: 对~ قارشى تەرەپ / 前~ ئالدىنقى تەرەپ / 四~ تۆت تەرەپ / 四面八~ ھەممە تەرەپ، ھەممە ياق. (كۆچمە مەنىدە) مەلۇم رايون، مەلۇم دائىرىنى كۆرسىتىدۇ: 言~ دىئالېكت، شېۋە / 志~ يەرلىك تەزكىرە، تەزكىرە.

[方向] fāngxiàng 1. تەرەپ، يۆنىلىش: 航行的~ سەپەرنىڭ يۆنىلىشى. 2. نىشان: 做事情要认清~ ئىش قىلىشتا نىشاننى ئايدىڭلاشتۇرۇۋېلىش كېرەك. ④ ئامال، چارە، ئەپ: 教导有~ تەربىيىلەشتە ئېپى بار / 千~百计 تۈرلۈك چارە-تەدبىرلەر، مىڭبىر ھىيلە-مىكىر، خىلمۇخىل ھىيلە-نەيرەڭ. (كۆچمە مەنىدە) بۆلەك، رېتسېپ: 偏~ يان بۆلەك / 秘~ مەخپىي رېتسېپ / 开~子 رېتسېپ يازماق.

[方式] fāngshì ئۇسۇل، شەكىل. ⑤ ئاندىن: 书用到时~恨少 لازىم بولغان چاغدىلا ئاندىن كىتابلارنىڭ ئازلىقىدىن ئۆكۈنمەك. ⑥ ۋاقىتنى بىلدۈرىدۇ: 来日~长 كەلگۈسى كۈنلەر تېخى ئۇزۇن، ئالدىمىزدا تېخى ۋاقىت بار.

坊 fāng 另见fáng ① كوچا. (كۆچمە مەنىدە) دۇكان: ~间 دۇكان. ② خاتىرە راۋىقى، خاتىرە سارىيى، ئابىدە: 忠孝牌~ ساداقەتمەنلىك سارىيى.

芳 fāng خۇش پۇراق، خۇش بۇي. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) ياخشى، گۈزەل: 流~百世 ياخشى نام مەڭگۈ قالماق.

枋 fāng چاسا ياغاچ. [枋子] fāngzi مېيىت ساندۇقى، گۆرنەي.

钫 fāng ① فرانسىي (Fr).

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

② ‹تىل› ھاراق چەينىكى.

防 fáng ① مۇداپىئە، مۇداپىئەلەنمەك: ~御 مۇداپىئە، مۇداپىئە كۆرمەك / ~守 ساقلىماق، مۇداپىئە قىلماق، قوغدىماق / 预~ ئالدىنى ئالماق، ساقلانماق، مۇداپىئەلەنمەك / 军民联~ ئارمىيە ـ خەلق بىرلىشىپ مۇداپىئە كۆرمەك / 冷不~ بايقىماسلىق، پەخەس بولماسلىق، دىققەت قىلماسلىق.

[国防] guófáng دۆلەت مۇداپىئەسى: ~~军 دۆلەت مۇداپىئە ئارمىيەسى / ~~要地 دۆلەت مۇداپىئەسىدىكى مۇھىم ئورۇن. ② توسۇق، توغان، دامبا.

坊 fáng 另见 fāng خانا، دۇكان: 染~ بوياقچىلىق دۇكىنى / 油~ جۇۋازخانا / 粉~ پىنتوزىخانا / 磨~ تۈگمەن، موپاك.

妨 fáng توسقۇنلۇق قىلماق، دەخلى قىلماق، تۇسالغۇ بولماق، زىيان كەلتۈرمەك، دەخلى يەتكۈزمەك، زىيان يەتكۈزمەك: 这样做倒无~ بۇنداق قىلغانلىقنىڭ زىيىنى يوق / 开会太多反而~碍生产 يىغىننى كۆپ ئېچىش ئىشلەپچىقىرىشقا زىيانلىق.

[不妨 bùfáng زەرىرى يوق، ئورۇنسىز بولماس، زىيانلىق بولماس: ~~试试 سىناپ باققانلىقنىڭ زىيىنى يوق.

[何妨] héfáng يامان بولماس، زىيانلىق بولماس: 你~~去看看 سەن كۆرۈپ باقساڭ يامان بولماس؟

肪 fáng ياغ، ماي.

房 fáng ① ئۆي، خانا: 楼~ بىنا / 瓦~ كاھىشلىق ئۆي. ② شەكلى ئۆيگە ئوخشايدىغان نەرسىلەرنى كۆرسىتىدۇ: 蜂~ ھەرە كۆنىكى / 莲~ نىلۇپەر كاسىسى / 心~ يۈرەك دالانچىسى. ③ پۈشتى، بالا: 大~ تۇنجى بالا / 长~ چوڭ بالا. ④ ئەينىل شۇرەس يۇلتۇزى.

鲂 fáng لېش بېلىقى.

仿 fǎng ① دورىماق، تەقلىد قىلماق: ~造 تەقلىد قىلىپ ياسىماق، ئوخشىتىپ ياسىماق. تەقلىد قىلىپ ئىشلىمەك

② تەقلىد قىلىپ يېزىلغان ھۆسن خەت: 写了一张~ بىر تاختا قەغەزگە ھۆسن خەت يازماق. ③ [仿佛] fǎngfú خۇددى، گويا، بەئەينى، قۇيۇپ قويغاندەك: 这个字我~~在哪里见过 مەن بۇ خەتنى قەيەردىدۇر كۆرگەندەك قىلىمەن / 弟兄俩长得相~~ ئاكا - ئۇكا ئىككىيلەن بىر-بىرىگە قۇيۇپ قويغاندەك ئوخشايدۇ.

访 fǎng ① ئۇقۇشماق، سورىماق: ~查 ئۇقۇشماق / ~贫问苦 نامراتلاردىن ھال - ئەھۋال سورىماق / 采~新闻 يېڭى خەۋەر ئۇقۇشماق. ② ھال سورىماق، يوقلىماق، كۆرمەك: ~友 دوست-بۇرادەرلەرنى يوقلىماق / ~古 ئاسارئەتىقىلەرنى كۆرمەك / ~病 كېسەللەرنى يوقلىماق. [访问] fǎngwèn زىيارەت قىلماق، يوقلىماق: ~~劳动模范 ئەمگەك نەمۇنىچىلىرىنى يوقلىماق 出国~~ چەت ئەلگە زىيارەتكە چىقماق.

纺 fǎng ① ئېگىرمەك: ~纱 ئېگىرمەك، يىپ قىلماق/ ~棉花 پاختا يىپ ئېگىرمەك / ~织 توقۇماق، توقۇمىچىلىق. ② پاڭچۇ، تاۋار: 杭~ خاڭجۇ تاۋىرى.

昉 fǎng ① يورۇق، يورۇماق. ② باشلىماق، باشلانماق.

舫 fǎng قولۋاق، كېمە: 画~ مەپە قولۋاق، بېزەكلىك كېمە.

放 fàng ① قويۇۋەتمەك، ئېچىۋەتمەك: 释~ قويۇۋەتمەك / ~行 قويۇپ بەرمەك، ئۆتكۈزۈۋەتمەك، يولنى ئېچىۋەتمەك. (كۆچمە مەنىدە) 1. باقماق: ~牛 كالا باقماق/ ~羊 قوي باقماق/ ~鸭子 ئۆردەك باقماق. 2. چۇشمەك، قايتماق: ~工 ئىشتىن چۇشمەك/ ~学 مەكتەپتىن قايتماق. [放晴] fàngqíng ھاۋا ئېچىلماق. ② ئۆز مەيلىچە، خالىغىنىچە، ئىختىيارىيچە: ~任 مەيلىگە قويۇپ بەرمەك، بولۇشىغا تاشلىۋەتمەك / ~纵 يول قويماق، بەڭباشلىق، ھەددىدىن ئاشماق / ~肆 تەپتارتماسلىق، ئەيمەنمەسلىك:

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

بىلجىرلىماق، ۋالاقشىماق. ③ ئاتماق، بەرمەك، تارقاتماق: ~枪 مىلتىق ئاتماق / ~光 نۇر تارقاتماق / ~电 توك بەرمەك. ④ چوڭايتماق، كېڭەيتمەك: ~大 چوڭايتماق / ~宽 كەڭ قويماق / 把领子~出半寸 ياقىسىنى يېرىم سۇڭ چىقىرىپ قويماق. (كۆچمە مەنىدە) ئېچىلماق: 芦花~，稻谷香 قومۇشلار پۆپۈكلەپ، شاللار چېچەكلەمەك / 心花怒~ خۇشاللىقتا گۈلقەقەلىرى ئېچىلماق. ⑤ قويماق، سالماق: 存~ ئامانەت قويماق / 手~下 قولىنى قويۇۋەتمەك / ~盐 تۇز سالماق. [放心] fàngxīn خاتىرجەم بولماق، كۆڭلى تىنچىماق: ~~吧，一切都准备好了! خاتىرجەم بولۇڭ، ھەممىنى تەخلەپ قويدۇم! ⑥ سەرگۈن قىلماق.

FEI

飞 fēi ① ئۇچماق: ~行 ئۇچماق / ~鸟 ئۇچقان قۇش / ~虫 ئۇچار قۇرت. (كۆچمە مەنىدە) ھەر خىل ماددىلارنىڭ كۆكتە ئۇچۇشىنى كۆ
سىتىدۇ: ~砂走石 قۇم
شېغىللار ئۇچۇپ يۈر
飞机向东~ ئايروپ
شەرققە قاراپ ئۇچماق.
ئۇچقاندەك، تېز: ~奔 ئ
قاندەك يۈگۈرمەك، ئۇچقاند
چاپماق / ~报 تېز خە
قىلماق. ③ بەك، ناھايى
这把刀~快 بۇ پىچاق
ئىتتىك. ④ كۈتۈلمىگ
غايىبتىن كەلگەن، ئاسا
~语 ئاساسسىز گەپ / ~
كۈتۈلمىگەن ئاپەت.

妃 fēi ① شاھبانۇ. ② ۋ
ئەھد، تەخت ۋارىسى، شاھز
ۋە بەگلەرنىڭ خوتۇنلىر
نامى: 王~ بانۇ.

非 fēi ① ئەيردي، يات.
مەس: 莫~ قىياسىنى بىلدۇ
دىغان رەۋىش سۆز / ~卖
سېتىلمايدىغان نەرسە، سې
مايدىغان بۇيۇم / ~但要
产得多，而且要提高质量 كۆ
ئىشلەپچىقىرىپلا قالماستى
بەلكى سۈپىتىنى ئۆستۈرۈ
كېرەك. ② ناھەق، ناتوغ
نامۇۋاپىق، خاتا: 明辨是

ھەق-ناھەقنى ئېنىق ئايرىماق/ 为~作歹 ئەسكىلىك قىلماق/ ~刑 رەھىمسىز جازا، قاتتىق قىيىن-قىستاققا ئالماق/ ~分 ھەيرىدى تەركىب.

[非常] fēicháng 1. ئادەتتىن تاشقىرى، پەۋقۇلئاددە، ئالاھىدە، نۆۋەتتىن تاشقىرى: ~~时期 پەۋقۇلئاددە دەۋر. 2. ناھايىتى، بەك، بەكمۇ، تولىمۇ، ئىنتايىن، ئاجايىپ: ~~光荣 ئىنتايىن شەرەپلىك / ~~高兴 بەكمۇ شادلانماق. ③ زۆرۈرلۈكىنى ئىپادىلەيدۇ: ~组织起来不能发挥力量 تەشكىللەنمەي، كۈچ-قۇدرەتنى جارى قىلدۇرغىلى بولمايدۇ / 他~去不可 ئۇ بارماي قالمايدۇ / 不让他去، 他~去 بارغىلى قويمىغان بىلەنمۇ ئۇ جەزمەن بارىدۇ. ④ توغرا تاپماسلىق، توغرا دەپ قارىماسلىق: ~笑 مەسخىرە قىلماق، زاڭلىق قىلماق/ ~议 ئەيىبلىمەك. [非难] fēinàn ئەيىبلىمەك، كايىماق. ⑤ (Fēi) ئافرىقا(قىتئەنامى).

菲 fēi 另见 fěi خۇش بۇي ۋە بۇي-بارىقسان؛ 芳~ خۇش بۇي گۈللەر بۇي-بارىقسان بولماق.

騑 fēi يان ئات، باندىق ئات.

啡 fēi 350-بەتتىكى '咖啡' (kafēi) ياكى 433-بەتتىكى '吗啡' (mǎfēi) غا قاراڭ.

绯 fēi قىزىل: 两颊~红 ئىككى مەڭزى قىزارماق.

扉 fēi ئىشىك، ئىشىك قاناتى: 柴~ كەمبەغەل ئائىلە، نامرات ئائىلە/ ~页 تىتۇل، ئىچ مۇقاۋا / ~画 تىتۇل سۈرەت.

蜚 fēi 另见 fěi 〈古〉 ئۇچماق.

霏 fēi لەپىلدىمەك، لەيلىمەك: 烟~云敛 ئىس-تۈتەك، بۇلۇت-تۇمانلار لەيلەپ يۈرمەك. [霏霏] fēifēi لەپىلدەپ ياغماق (قار)، شارىلداپ ياغماق (يامغۇر)، قاپلاپ كەتمەك (ئىس-تۈتەك): 大雪~~ قار لەپىلدەپ ياغماق / 淫雨~~ يامغۇر شارىلداپ ياغماق.

鲱 fēi سېلىد بېلىقى.

肥 féi ① سېمىز: ~猪

ئۇيغۇر كىتاب تورى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

بورداللغان تۇڭكۇز، سېمىز
چوشقا / ~肉 سېمىز گۆش.
② مۇنبەت، ئۇنۇملۇك؛
地很~ ناھايىتى مۇنبەت
يەر / 土地~沃 يەر ئۇنۇم-
لۇك. ③ ئوغۇت: 上~ ئوغۇت-
لىماق، ئوغۇت بەرمەك / 施~
ئوغۇت چاچماق، قىغ چاچماق /
基~ ئاساسىي ئوغۇت.
④ سەمىرتمەك: 用草灰~田
ئېتىزلىقنى كۈل بىلەن ئوغۇت-
لىماق. ⑤ كەڭ: 袖子太~了
يەڭ بەك كەڭ بولۇپ كەتمەك.

蜰 féi چۆسا.

腓 féi پاقالچاق سۆڭىكى.
[腓骨] féigǔ كىچىك پاقال-
چاق سۆڭىكى.

匪 fěi ① باندىت، باسمى-
چى، قاراقچى؛ 惯~ باسمى-
چى / 土~ باندىت. ② ئە-
مەس: 获益~浅 ئالغان
مەنپەئەت ئاز ئەمەس / ~
夷所思 ئادەتتىكى ئادەمنىڭ
خىيالى ئەمەس.

诽 fěi تۆھمەت قىلماق،
بۆھتان چاپلىماق، قارىلىماق،
يالا چاپلىماق: 腹~心谤
تۆھمەتخور، نىيىتى قارا.

菲 fěi 另见 fēi ① كىچ-
چىك، كىچىككىنە، ئاز، ئاز-
راق، سەل، بىرئاز؛ ~
ئازراقىنا سوۋغات/ ~材 ئاز-
مىنا ماتېرىيال. ②〈古〉چامغۇر.

悱 fěi تىلى لال بولماق.

棐 fěi قوشۇمچە، ياردەم-
چى، ياردەملەشمەك.

斐 fěi يارقىن، كۆركەم-
ئېسىل، بەددىئىي: ~然成章
ئېسىل ئەسەر، ماھارەت بىلەن
يېزىلغان ئەسەر / 成绩~然
ياخشى نەتىجە، نەتىجىسى
كۆرۈنەرلىك.

榧 fěi توررىيە دەرىخى.

蜚 fěi 另见 fēi [蜚蠊] fěi-
lián سۇۋەرەك، ماي قۇرت.

翡 fěi [翡翠] fěicuì 1.
كۆكتارغاق، بېلىقچى قۇش .2
يېشىل قاشتاش، زۇمرەت.

篚 fěi بامبۇك سېۋەت، بادال-

芾 fèi 另见 fú [蔽芾] bìfèi
شالاڭ، ۋىجىك، كىچىك، ئاۋ-

肺 fèi ئۆپكە. [肺腑] fèifǔ
(ئوخشىتىش مەنىسىدە) يۈرەك
قەلب: ~~之言 يۈرەك
سۆزى، قەلب سۆزى.

吠 fèi قاۋىماق، ھاۋشىماق: 狂~ قاۋاۋەرمەك، ھاۋشىۋەرمەك / 蜀犬~日 كۈن كۆرمىگەن ئىت كۈننى كۆرۈپ قاۋاپ كەتكەندەك؛ ھېچنېمە كۆرمىگەندەك ھەيران قالماق.

狒 fèi [狒狒] fèifèi بابۇن، پاۋىئان.

沸 fèi قاينىماق: 在标准大气压下，水的~点是摄氏表一百度 نورمال ئاتموسفېرا بېسىمىدا، سۇ 100℃تا قاينايدۇ / 热血~腾 ئىسسىق قانلار ئۇرغۇماق.

费 fèi ① سەرپ قىلماق، خورىتماق: ~力 كۈچ سەرپ قىلماق، كۈچ چىقارماق / ~心 كۆڭۈل بۆلمەك، ئاۋارە بولماق / ~神 باش قاتۇرماق، مالال كۆرمەك، ئاۋارە بولماق / ~事 ئاۋارىگەرچىلىك، قول تۇتماق / 功夫~ ۋاقىت سەرپ قىلماق / 反浪~ ئىسراپچىلىققا قارشى تۇرماق / 这孩子穿鞋太~ بۇ بالىغا ئاياغ توشمايدۇ. ② خىراجەت، سەرپىيات، راسخوت، بەدەل: 学~ ئوقۇش خىراجىتى / 办公~ مەمۇرىي خىراجەت / 党~ پارتىيە ئەزالىق بەدەلى.

镄 fèi فېرمىي (Fm).

废 fèi ① توختىتىپ قويماق، بىكار قىلماق، كېرەكتىن چىقىرماق، تاشلاپ قويماق: ~除不平等条约 تەڭسىز شەرتنامىلەرنى بىكار قىلماق / 半途而~ يېرىم يولدا تاشلاپ قويماق / ~寝忘食 ئۇيقۇ ۋە تاماقنىمۇ ئۇنتۇماق، ئۆزىنى ئۇنتۇغان ھالدا، پىداكارلىق بىلەن. (كۆچمە مەنىدە) كېرەكسىز: ~纸 كېرەكسىز قەغەز / ~物利用 كېرەكسىز نەرسىلەردىن پايدىلانماق. ② تاشلاندۇق، ئەسكى - تۈسكى، كېرەكتىن چىققان، كارغا يارىمايدىغان: 修旧利~ كونىلىرىنى رېمونت قىلىپ، تاشلاندۇقلاردىن پايدىلانماق / 利用三~ «ئۈچ كېرەكسىز»دىن پايدىلانماق. ③ كونا كېسەل، كونا ئاغرىق: ~疾 كونا ئاغرىق، كونا كېسەل.

剕 fèi 〈古〉 پۇت كەسمەك.

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

痱 fèi ئىسسىقلىق: 长~
ئىسسىقلىق ئۆرلىمەك.

FEN

分 fēn 另见 fèn ①بۆلمەك،
ئايرىماق، ئاجراتماق: ~工
合作 خىزمەتنى بۆلۈشۈۋېلىپ،
ھەمكارلىشىپ ئىشلىمەك /
~类 تۈرگە ئايرىماق/ ~别
处理 ئايرىم - ئايرىم بىر
تەرەپ قىلماق. (كۆچمە
مەنىدە) 1. تەقسىم بولماق:
他~到了一千斤粮食 ئۇنىڭ
غا 1000 جىڭ ئاشلىق
تەقسىم بولدى. 2. شۆبە:
~会 شۆبە جەمئىيەت/ ~队
شۆبە ئەترەت / ~局 شۆبە
ئىدارە / ~社 شۆبە. [分化]
huàfēn بۆلمەك، بۆلۈنمەك،
ئايرىلماق؛ پارچىلىماق: '他'
字~~成 '他'، '她'، '它'،
'他' خېتى '他'، '她'، '它' لارغا
ئايرىلدۇ. [分解] fēnjiě 1.
ئاجراتماق، پارچىلانماق. 2.
تەپسىلىي چۈشەندۈرمەك: 且听
下回~~ كېيىنكى نۆۋەتتە
تەپسىلىي چۈشەندۈرەي. [分析]
fēnxī تەھلىل، تەھلىل قىلماق:

化学~~ خىمىيىلىك تەھلىل
~~问题 مەسىلىلەرنى
تەھلىل قىلماق. ② پەر
ئەتمەك، ئاجراتماق
不~青红皂白 ئاق - قار
پەرق ئەتمەسلىك / ~清敌
دوست - دۈشمەننى پەر
ئەتمەك. ③ ئۈلۈشنى بىلدۈ
رىدۇ: 二~之一 ئىككىدىن
بىر. [分数] fēnshù نومۇر
ئاددىي كەسىر. [分子
fēnzǐ 1. مولېكۇلا 2. (ماتې
ماتىكىدا) سۈرەت (كەسىرنىڭ
سۈرىتى). ④ پۇڭ، تىيىن
十~是一寸 ئون پۇڭ بىر
سۇڭ بولىدۇ / 十~是一亩
ئون پۇڭ بىر مو بولىدۇ / 十
~是一钱 ئون پۇڭ بىر مىس
قال بولىدۇ / 十~是一角 ئون
تىيىن بىر موچەن بولىدۇ
[分寸] fēncun لايىقىدا بول
ماق: 说话要有~~ گەپنى
لايىقىدا قىلماق.

芬 fēn خۇش پۇراق.

吩 fēn [吩咐] fēnfu تاپى
لىماق، جېكىلىمەك، بۇيرۇ
ماق: 母亲~~他早去早回
ئانىسى ئۇنىڭغا بالدۇر بې

رۇپ، بالدۇر قايتىشنى جېكىلىدى.

纷 fēn كۆپ، جىق، قالايمىقان؛ ~纭 كۆپ، تولا / 大雪~飞 قارلەپىلدەپ ياغماق / 议论~~ گەپ - سۆز تولا.

氛 fēn يەل، ھاۋا، گاز. (كۆچمە مەنىدە) ھاۋا رايى، كەيپىيات؛ 战~ جەڭ ئەھۋالى / 会场充满团结气~ يىغىن مەيدانى ئىتتىپاقلىق كەيپىياتىغا چۆممەك.

棻 fēn ئارچا.

酚 fēn فېنول، كاربول كىسلاتاسى.

雰 fēn تۇمان. [雰雰] fēnfēn قويۇق تۇمان.

坟 fén قەبرە، گۆر، يەرلىك، تۇپراق.

棼 fén تەرتىپسىز، چىگىچ، قالايمىقان: 治丝益~ ئوڭشايمەن دېگەنسېرى چىگىچلىشىپ كەتمەك.

鼢 fén قارىغۇ چاشقان.

焚 fēn كۆيمەك، كۆيدۈرمەك؛ ~毁 كۆيدۈرۈۋەتمەك، كۆيدۈرۈپ يوقاتماق / 玩火自~ ئوت بىلەن ئوينىشالا، ئۆزۈڭ كۆيىسەن.

濆 fén سۇ بويى.

豮 fén 〈方〉 ئەركەك ھايۋان: ~猪 قاۋان تۇڭگۇز.

粉 fěn ① پاراشوك: 药~ دورا پاراشوكى / 藕~ نېلۇپەر يىلتىزىنىڭ تالقىنى / 漂白~ ئاقارتقۇچ، خلورلۇق ئاھاك / 涂脂抹~ ئۇپا - ئەڭلىك سۈرمەك، پەردازلانماق. ② ئاقارتماق، ئاقلىماق: 这墙是才~的 بۇ تام يېڭىلا ئاقارتىلغان.

[粉饰] fěnshì پەردازلىماق، بېزەپ كۆرسەتمەك، پەرداز قىلماق: ~~太平 زۇلمەت جەمئىيەتنى بېزەپ كۆرسەتمەك. ③ كۇكۇم - تالقان قىلماق، كۇكۇم - تالقان بولماق، بىتچىت بولماق: ~身碎骨 كۇكۇم - تالقان بولۇپ كەتمەك، ۋەتۋەردىكى چىقماق، مىجىقى چىقماق. ④ قىزغۇچ، ئاچ قىزىل، ئال رەڭ، توخۇڭ: 这花朵是~的 بۇ گۈلنىڭ رەڭگى ئال رەڭ، بۇ ئال رەڭ گۈل. ⑤ ئاق: ~蝶 ئاق كېپىنەك / ~墙 ئاق تام. ⑥ پۇرچاق، ماش ئۇنىدىن قىلىنغان يېمەكلىكلەر: ~条 پىن-

ئۇيغۇر كىتاب تورى

تۇزا / 凉 ~ لەڭپۇڭ. ⑦ چاڭ؛
花 ~ گۈل چېڭى.

分 fèn 另见 fēn ① نام، مەرتىۋە، بۇرچ، ۋەزىپە، مەجبۇرىيەت، مەسئۇلىيەت: ~ 所当然 ئۆز ئىشىدا تېگىشلىك مەسئۇلىيەت / 身 ~ سالاھىيەت / 本 ~ بۇرچ، مەجبۇرىيەت؛ مىزەن، قانائەتچان. ② تەركىب: 水 ~ سۇ تەركىبى / 糖 ~ قەنت تەركىبى. ③ ’份‘ بىلەن ئوخشاش. fènzǐ [分子] ئۇنسۇر؛ ئاناسىر: 积极 ~ ~ ئاكتىپ، ئاكتىپلار.

份 fèn ① ئۇلۇش، كىشىلىك، ھەسسە: 分成三 ~ ئۈچ ئۇلۇشكە بۆلمەك / 每人分一 ~ ھەر ئادەمگە بىر كىشىلىك بۆلمەك. ② (مىقدار سۆز) پارچە، نۇسخا: 一 ~ 报 بىر پارچە گېزىت.

忿 fèn ئاچچىقلانماق، نەپرەتلەنمەك، غەزەپلەنمەك، غەزەپكە كەلمەك: ~ ~ 不平 زەردىسى قايناپ، ئۆزىنى باسالماسلىق. bùfèn [不忿] قايىل بولماسلىق، ئۆزىنى باسالماسلىق. [气不忿儿] qìbùfènr ناھەق ئىشقا چىد
تۇرالماسلىق.

奋 fèn روھلانماق، غەيرەتلە
كەلمەك: ~ 翅 قانات كەرمە
~ 斗 كۈرەش قىلماق / 兴
خۇشاللانماق، شادلانماق
ھاياجانلانماق / ~ 不顾
پىداكارلىق بىلەن، جان پە-
دالىق بىلەن، ھايات - ماما
تىغا قارىماسلىق / ~ 发图
جاسارەت بىلەن ئىشلىمەك.

偾 fèn تۆكمەك، بۇزماق
بۇلغىماق: 事 ~ ئىشنى بۇز-
ماق / ~ 军之将 يېڭىلگەن
گېنېرال، مات بولغۇچى.

愤 fèn غەزەپ، غەزەپلەن
مەك: 气 ~ غەزەپلەنمەك، غە
زەپكە كەلمەك / ~ ~ 不平
زەردىسى قايناماق. [发愤
fāfèn غەيرەتكە كەلمەك
~ ~ 图强 جاسارەت بىلەن
ئىشلىمەك.

粪 fèn ① قىغ، تېزەك، گەن
دە، ماياق. ② ئوغۇتلىماق
~ 地 يەرنى ئوغۇتلىماق / ~
田 ئېتىزنى ئوغۇتلىماق. ③
تازىلىماق، سۈپۈرمەك.

FENG

丰 fēng ① گۈزەل، چىرايلىق. ② مول، كۆپ: ~年 مول ھوسۇللۇق يىل / ~衣足食 يېمەك - ئىچمەك، كىيىم - كېچەك مول بولماق. ③ چوڭ، ئۇلۇغ: ~功 چوڭ خىزمەت، زور تۆھپە، ئۇلۇغ خىزمەت. [丰采] fēngcǎi [丰姿] fēngzī '风采'، '风姿' بىلەن ئوخشاش.

风 fēng ① شامال: 北~ شىمال شامىلى / 旋~ قۇيۇن / 刮一阵~ بىر پەس شامال چىقماق. (كۆچمە مەنىدە) تېز، ئۇچقاندەك؛ تارقالماق، ئومۇملاشماق، ئەۋج ئالماق: ~行 كەڭ تارقالماق، ئەۋج ئالماق. [风头] fēngtou 1. ئەھۋال، دولقۇن: 不要看~~办事 ئىشنى ئۆز پايدا - زىيىنىغا قاراپ قىلماسلىق كېرەك. 2. شۆھرەتپەرەسلىك قىلماق، ئۆزىنى كۆرسەتمەك: ~~主义对工作是有害的 شۆھرەتپەرەسلىك خىزمەتكە زىيانلىق. [风化] fēnghuà 1. قائىدە - يوسۇن، رەسىم، ئادەت. 2. يېمىرىلمەك. ② خەۋەر، دېرەك، شەپە: 闻~而至 خەۋەر تېپىپلا يېتىپ بارماق. ③ ئاساسسىز: ~传 مىش - مىش گەپ / ~闻 مىش - مىش پاراڭ. ④ مەنزىرە، ئىستىل، كۆرۈنۈش: ~景 مەنزىرە، كۆرۈنۈش / ~光 مەنزىرە، كۆرۈنۈش / 作~ ئىستىل / ~度 سالاپەت، يۈرۈش - تۇرۇش، تەقى - تۇرق. [风采] fēngcǎi قەددى - قامەت، سالاپەت. [风姿] fēngzī سالاپەت، تەقى - تۇرق. ⑤ كەيپىيات، ئادەت: 世~ ئىجتىمائىي كەيپىيات / 转变~气 ئادەتنى ئۆزگەرتمەك / 勤俭成~ تىرىشچانلىق، ئىقتىسادچىللىق ئىستىلى شەكىللەنمەك. ⑥ كېسەللىك ئىسمى: 抽~ تارتىشماق / 羊痫~ تۇتقاقلىق كېسىلى، سەرى. ⑦ ‹古› خەلق ناخشىسى: 国~ بەگلىكلەرنىڭ مۇقاملىرى / 采~ خەلق ناخشا - قوشاقلىرىنى توپلىماق. ادىرلىماق.

沨 fēng شار - شۇر، شىل-

枫 fēng ئېرەن.

砜 fēng سۇلفون: 二甲~

ئۇيغۇر كىتاب تورى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

دېمەتلىك سۆزلەش / 二茶~
دېمەتلىك سۆزلەش.

疯 fēng ساراڭ، تەلۋە، سەۋدايى. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) 1. پاك بولۇپ كەتمەك، هارام شاخلىماق: 长~杈 هارام شاخلىماق/ 棉花长~了 كېۋەز هارام شاخلاپ كەتمەك. 2. غالجىر، ئەسەبىي: ~言~语 ئەسەبىي ئىغۋالار/ 打退敌人的~狂进攻 دۈشمەننىڭ غالجىرانە هۇجۇمىنى قايتۇرماق.

封 fēng ① ئەتمەك، بېكىتمەك: ~瓶 بوتۇلكىنىڭ ئاغزىنى بېكىتمەك / ~河 مۇزلىماق. [封锁] fēngsuǒ قامال قىلماق: ~~港口 پورتنى قامال قىلىۋالماق/ 军事~~线 هەربىي قامال لىنىيىسى / ~~消息 خەۋەرنى قامال قىلماق. ② (كونا جەمئىيەتتە) تەيىنلىمەك، سۆيۈرغال قىلماق، قويماق: ~侯 بەگلىككە قويماق. [封建社会] fēngjiànshèhuì فېئوداللىق جەمئىيەت.

葑 fēng 另见 fèng چامغۇر.

犎 fēng ياۋا كالا.

峰 fēng ① چوققا: 山~
تاغ چوققىسى / 顶~ چوقق
يۇقىرى پەللە. ② ئۆركە
لوككا: ~驼 تۆگە لوكك

烽 fēng ئوت، يالقۇن.
ال گۈلخان.

锋 fēng بىس، قىلتىرىق: 交
تىغلاشماق، ئۇرۇش قىلماق
刀~ پىچاق بىسى. (كۆچمە مە
نىدە) 1. ئۇچ: 笔~ قەلەم ئۇچ
2. باشلامچى: 先~ ئاۋانگارت
前~ ئالدىنقى قىسىم، ئا
دى هۇجۇمچى، تۇرشاۋۇ
قىسىم، چاپاۋۇل قىسىم.

蜂 fēng ① ھەرە. ② ھە
سەل ھەرىسى: ~糖 ھەسەل
بال / ~蜡 سېرىق موم/ ~室
ھەسەل. (ئوخشىتىش مەنىسىدە
مىغ - مىغ، قىستا - قىستاڭ
~起 دەررۇ قوزغىلىپ كەت
مەك / ~拥 قىستىلىپ ماڭماق
توپ - توپ بولۇپ ماڭماق.

冯 Féng فېڭ (فامىلە).

逢 féng ① ئۇچرىماق، يو
لۇقماق، دۇچ كەلمەك، توغر
كەلمەك: ~人便说 ئۇچرىغان
لىكى كىشىگە دەۋەرمەك / 每~
星期三开会 ھەر چارشەنبىدە
مەجلىس ئاچماق. ② رايىسىغا

باقماق، ماسلاشماق. [逢迎]
féngyíng خۇشامەت قىلماق،
تەخسىچىلىك قىلماق.

缝 ① féng 另见 fèng تىكمەك:
把衣服的破口~上 كىيىمـ
نىڭ يىرتىق يېرىنى تىكمەك.
[缝纫] féngrèn تىككۈچىلىك:
学习~~ تىككۈچىلىكنى ئۆگەنمەك.

讽 fěng ① ياد ئوقۇماق.
② كىنايە، مەسخىرە، ھەجۋىي قىلماق: ~刺 زاڭلىق
قىلماق، مەسخىرە قىلماق،
ھەجۋىي / 冷嘲热~ مازاق
قىلماق، مەسخىرە قىلماق.

唪 fěng قىرائەت قىلماق،
مۇناجات ئوقۇماق.

凤 fèng سۈمۈرغ: ~毛麟角
كەمدىن كەم ئۇچرايدىغان،
ئەتىۋارلىق، قىممەتلىك،
قەدىرلىك.

奉 fèng ① ھۆرمەت بىلەن
سۇنماق. (كۆچمە مەنىدە)
ھۆرمەتلىمەك، ھۆرمەت قىلماق، بويسۇنماق: ~公守法
ئومۇم ئۈچۈن ئىشلەپ، قانۇنغا رىئايە قىلماق / ~行
ئەمەل قىلماق، بەجا كەلتۈرمەك، يولغا قويماق / ~陪
ھەمراھ بولماق، بىللە بولماق / ~邀 دەۋەت قىلماق.
نەسىۋەت قىلماق / ~送 ھەدىيە قىلماق / ~还 قايتۇرۇپ بەرمەك. [奉承] fèngchéng
تەخسىچىلىك قىلماق،
خۇشامەت قىلماق. ② تەقدىم
قىلماق: 双手~上 ئىككى قوللاپ تەقدىم قىلماق. ③ قوبۇل
قىلماق: ~命 بۇيرۇققا ئاساسەن، بۇيرۇق بويىچە، بۇيرۇق
ئالماق، بۇيرۇققا بىنائەن /
昨~手书 تۈنۈگۈن مەكتۇپلىرىڭنى تاپشۇرۇۋالدىم، تۈنۈگۈن بۇيرۇق (پەرمان) ئالدىم. ④ ئېتىقاد قىلماق. ⑤
كۈتمەك، باقماق.

俸 fèng مائاش: ~禄 مائاش /
~薪 مائاش.

甮 fèng 〈方〉 ئىشلەتمەسلىك.

葑 fèng 另见 fēng زىزانىيە
يىلتىزى.

赗 fèng 〈古〉 ئىقتىسادىي
جەھەتتە باشقىلارنىڭ ئۆلۈم
ئىشلىرىغا ياردەم بەرمەك:
~赙 ئۆلۈم ئۇزىتىشقا ياردەم
قىلماق.

缝 fèng 另见 féng ① چاك، يېرىق، يوچۇق: 裂~ چاك، يېرىق، چاك كەتمەك، يېرىلماق / 墙裂~了 تام چاك كەتمەك / 门~儿 ئىشىكنىڭ يوچۇقى. ② ئۆلاق، چاك: 这道~不直 بۇ ئۆلاق تۈز ئۆلانماپتۇ.

FO

佛 fó 另见 fú بۇت، بۇددا.

[佛教] fójiào بۇددا دىنى.

FOU

缶 fǒu كوپە ئىدىش.

否 fǒu 另见 pǐ ① ياق، ئەمەس: 1. گۇماننى بىلدۈرىدۇ: 是~ شۇنداقمۇ؟ شۇنداقمىدۇ؟ / 可~ بولامدۇ؟ / 能~ بولارمۇ؟ 2. (قوشۇلمىغانلىقنى بىلدۈرىدۇ): ~، 此非吾意 ياق، بۇ مېنىڭ مەقسىتىم ئەمەس.

[否定] fǒudìng ئىنكار قىلماق، تېنىۋالماق، يوققا چىقارماق.

[否决] fǒujué رەت قىلماق.

[否认] fǒurèn ئىنكار قىلماق.

② بولمىسا، ئۇنداق بولمىغاندا: 必须确定计划،~则无法施工 پىلاننى بېكىتىش كېرەك، بولمىسا قۇرۇلۇشنى قىلغىلى بولمايدۇ.

FU

夫 fū 另见 fú ئەر، ئەركەك: 农~ دېهقان / 渔~ بېلىقچى / ~妻 ئەر - خوتۇن / 姐~ يېزنە (هەدىسىنىڭ ئېرى) / 新~妇 يېڭى ئەر - خوتۇن.

[夫人] fūrén رەپىقە، خانىم.

[夫子] fūzi 1. ئەپەندىم. 2. دادىسى (ئايالىنىڭ ئېرىنى ئاتىشى). ٦ھاشارچى.

伕 fū ئالۋانغا ئىشلىگۈچى.

呋 fū فۇر فۇران، فۇران.

[呋喃西林] fūnánxīlín فۇراتسىللىن.

肤 fū تېرە: ~色 تېرىنىڭ رەڭگى / 肌~ تېرە / 切~之痛 تېرىنى شىلىغاندەك ئاغرىماق. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) يۈزەكى، تېيىز: 理论浅~ يۈزەكى نەزەرىيە.

铁 fū ① جادۇ. ② پالتا.

麸 fū كېپەك.

趺 fū '跗' بىلەن ئوخشاش.

跗 fū پۇتنىڭ دۈمبىسى.

稃 fū پوستلاق، چاناق.

قوغان، كاسا: 内~ قوغان /

外~ چاناق.

孵 fū تۇخۇم باسماق.

敷 fū ① چاپلىماق، سۈرمەك: ~粉 ئۇپا سۈرمەك / 外~药 سىرتتىن سۈرۈلىدىغان دورا. ② ئورۇنلاشتۇرماق، ياتقۇزماق: ~设路轨 يولغا رېلىس ياتقۇزماق. ③ يېتەرلىك، قاپلىماق: ~用 يېتەرلىك / 入不~出 كىرىم چىقىمنى قاپلىيالماسلىق. [敷衍] fūyan ئەپلەپ-سەپلەپ ئۆتكۈزۈۋەتمەك، قولىنىڭ ئۇچىدىلا ئىش كۆرمەك: ~~了事 ئىشنى ئەپلەپ-سەپلەپلا بولدى قىلماق / 这人不诚恳，对人总是~~ بۇ ئادەم سەمىمىي ئەمەس، ھامان ساختىلىق قىلىدۇ.

夫 fú 另见 fū ① كونا خەنزۇ ئەدەبىي تىلدا گەپ باشلاش سۆزى: ~天地者 بۇ جاھاندا. ② ياردەمچى سۆز: 逝者如斯~ ۋاقىت ئەنە شۇنداق ئۆتمەكتە.

芙 fú [芙蓉] fúróng 1. پەرەڭگۈل 2. ئېلۇپەر.

扶 fú ① يۆلىمەك: ~老携幼 قېرىلارنى يۆلەپ، بالىلارنى يېتەكلىمەك. ② تۇتماق، يۆلەنمەك، تايانماق: ~墙 تامنى تۇتماق / ~栏杆 رېشاتكىغا تايانماق. [扶手] fúshou تۇتقۇچ، يۆلەنچۈك. ③ ياردەم بەرمەك، يار-يۆلەكتە بولماق: 救死~伤 ئۆلۈمگە تامال، ئاغرىققا شىپا قىلماق / ~危济困 خەۋپكە ئۇچرىغانلارنى، قىيىنچىلىقتا قالغانلارنى قۇتقۇزماق.

蚨 fú داچەن، يارمىق.

弗 fú ياق: ~去 بارمايمەن / ~许 رۇخسەت يوق. يول قويماسلىق.

佛 fú 另见 fó 181-بەتتىكى ‘仿佛’ (fǎngfú)غا قاراڭ.

茀 fú يولنى ئوت-چۆپ بېسىپ كەتمەك.

拂 fú ① سىلكىمەك، قاقماق، سۈرتمەك، سىپىماق: ~尘 توزاننى سىلكىمەك / 春风~面 باھار شامىلى يۈزنى سىپىماق. [拂晓] fúxiǎo تاڭ سەھەر، سۈبھىدەم. [拂袖] fúxiù پەشنى قاقماق ② خىلاپ كەلمەك، ياقماسلىق: ~意 كۆڭۈلگە ياقماسلىق.

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

怫 fú غەمكىن، مەيۈس، غەزەپلەنمەك: ~郁 غەمكىن، مەيۈس / ~然作色 غەزەپلەنگەندەك بولماق.

绋 fú ① ئارقان. ② كونا زاماندا مېيىت ساندۇقىنى كۆتۈرۈشتە ئىشلىتىلىدىغان چوڭ ئارغامچا: 执~ مېيىت ئۇزاتماق.

氟 fú فتور (F).

艴 fú ئاچچىقلانغاندەك.

伏 fú ① دۈم ياتماق، ئېگىلمەك، باغىرلىماق: ~在地上 يەردە باغىرلىماق / ~案读书 ئۈستەلگە يېتىۋېلىپ كىتاب ئوقۇماق. ② بويۇنغا ئالماق، ئىقرار قىلماق: ~罪 جىنايىتىنى ئىقرار قىلماق / ~法 ئۆلۈم جازاسى بېرىلمەك. ③ پەسەيمەك: 此起彼~ بىرى كۆتۈرۈلسە، بىرى پەسەيمەك؛ پاتما ياتسا، زوھرا قوپماق / 时起时~ گاھ كۆتۈرۈلۈپ، گاھ پەسەيمەك. ④ يوشۇرۇنماق، مۆكۈنمەك، پىستىرما: ~兵 پىستىرما قوشۇن / ~击 يوشۇرۇنۇپ زەربە بەرمەك / 潜~期 يوشۇرۇنۇپ تۇرۇش مەزگىلى. ⑤ تومۇز. ⑥ ۋولت (V). ئەمرىزى.

茯 fú [茯苓] fúlíng پالما

洑 fú 另见 fù 1. ئەگمەك، ئايلانماق 2. قايىنام، گىرداب.

枎 fú 〈古〉 لىم، خا.

袱 fú يۆگىمەك، ئورىماق، تاڭماق. [包袱] bāofú 1. كىيىم - كېچەكنى ئوراپ قويىدىغان رەخت. 2. خالتا، بوپا، تېڭىق: 白布~~ ئاق بوپا. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) يۈك، بوپا، توسالغۇ: 放下~~، 轻装前进 بوپىنى تاشلاپ، يەڭگىللەپ ئالغا ئىلگىرىلىمەك.

凫 fú ① ياۋا ئۆردەك. ② 〈方〉 ئۈزمەك: ~水 سۇ ئۈزمەك.

芾 fú 另见 fèi ① بولۇق. ② ‘黻’ بىلەن ئوخشاش.

芣 fú [芣苢] fúyǐ يارلىق ئوت.

孚 fú ① ئىناۋەت، ئىشەنچ، ۋەدە. ② سازاۋەر: 深~众望 كۆپچىلىكنىڭ ئىشەنچىگە سازاۋەر.

俘 fú ① ئەسىر. ② ئەسىر ئالماق: 被~ ئەسىرگە چۈش-

مەك / ~获 ئەسىرگە ئالماق.

郛 fú قەلئە، قورغان.

莩 fú 另见 piǎo قومۇشنىڭ ئىچىدىكى نېپىز پەردە.

浮 fú ① لەيلىمەك: ~力 لەيلەش كۈچى / ~桥 سال كۆۋرۈك، لەيلىمە كۆۋرۈك / ~在水面上 سۇ ئۈستىدە لەيلىمەك. ② يۈز، پوست، قاسىراق، قوۋزاق، يۈزى، سىرتى، تېشى: ~面 يۈزى، ئۈستى، سىرتى / ~皮 پوستى، قاسىرىقى، سىرتى، تېرىسى / ~土 چاڭ، توزان، توپا - چاڭ. [浮雕] fúdiāo قاپارتما نەقىش. ③ ۋاقىتلىق، بىردەملىك: ~记 ۋاقىتلىق خاتىرە / ~支 ۋاقىتلىق چىقىم. ④ يەڭگىل، ئالدىراڭغۇ، بوشاڭ، يېنىك: 心粗气~ ئالدىراڭغۇ، ھولولۇپ. ⑤ قۇرۇق: ~名 قۇرۇق نام / ~华 سۆلەت، سۆلەتۋازلىق، ھەشەمەتچىلىك / ~泛 يۈزە، يۈزەكى، يۈزەلىك. ⑥ كۆپ، ئارتۇق: 人~于事 ئىش ئاز، ئادەم كۆپ، ئىشتىن ئادەم كۆپ / ~额 ئارتۇق ئىشتات. [浮屠] [浮图] 1fútú بۇددا: ساكيامۇنىنىڭ نامى. 2. 〈古〉 راھىب. 3. تاتىيا (مۇنار): 七级~ ~ يەتتە قەۋەتلىك تاتىيا، يەتتە قەۋەتلىك مۇنار.

桴 fú كىچىك سال. ② دۆمباق چوكىسى.

罦 fú تور.

蜉 fú [蜉蝣] fúyóu لەيلەدەك.

苻 fú '莩' (fú) بىلەن ئوخشاش.

符 fú ① دەستەك، تەمتەك: 兵~ چېرىكلەرنىڭ دەستىكى / 虎~ يولۋاس سۈرەتلىك تەمتەك. ② بەلگە، ئالامەت: 音~ نوتا بەلگىسى / 星~ يۇلتۇز بەلگىسى. [符号] fúhào بەلگە، ئوردېن. ③ تۇمار، تىل تۇمار. ④ ئۇيغۇن كەلمەك، توغرا كەلمەك، ماس كەلمەك: 言行相~ سۆز - ھەرىكىتى بىردەك بولماق / 这完全~合人民的利益 بۇ تامامەن خەلقنىڭ مەنپەئەتىگە ئۇيغۇن. ⑤ ئەپيۇن.

服 fú 另见 fù ① كىيىم: 制~ رەسمىي كىيىم، فورما / ~装 整齐 كىيىم - كېچەكلىرى

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرىسى

رەتلىمەك. ② كىيمەك. ③ ئۆتىمەك، بېجىرمەك: ～兵役 ھەربىي خىزمەت ئۆتىمەك. ④ قايىل بولماق، قايىل قىلماق: 说～ سۆز بىلەن قايىل قىلماق/ 心悦诚～ چىن كۆڭلىدىن قول قويماق، چىن دىلىدىن قايىل بولماق / 心里不～ كۆڭلىدە قايىل بولماسلىق/ ～软 خاتالىقىنى تونۇماق، سەۋەنلىكىنى بويىنىغا ئالماق. ⑤ بويسۇنماق: ～从党的领导 پارتىيە رەھبەرلىكىگە بويسۇنماق. ⑥ كۆنمەك، ماسلاشماق: 不～水土 يەريەكلىمەك. ⑦ يېمەك، ئىچمەك: ～药 دورا يېمەك / 内～药 ئىچىدىغان دورا.

菔 fú [莱菔] láifú تۇرۇپ.

箙 fú <古> ئوقدان، ساغداق.

绂 fú <古> ① (تامغىنى باغلايدىغان) تاۋار لېنتا، پوپۇك. ② ’黻‘ بىلەن ئوخشاش.

韨 fú <古> ماتەم كىيىمى.

祓 fú <古> زاراخەتمە قىلىپ تىلەمەك. (كۆچمە مەنىدە) تازىلىماق، چىقىرىۋەتمەك، يوقاتماق،

黻 fú ① <古> (مۇراسىم كىيىملىرىگە كەشتىلىنىدىغان) گۈل. ② ’绂‘ بىلەن ئوخشاش.

匐 fú 509 - بەتتىكى ’匍匐‘ (púfú) غا قاراڭ.

幅 fú ① ئەن، كەڭلىك (رەختنىڭ): 这块布的～面宽 بۇ رەختنىڭ ئېنى كەڭ ئىكەن/ 这种布是双～的 بۇ قوش ئەنلىك رەخت ئىكەن. [幅员] fúyuán يەر كۆلىمى، يەر مەيدانى. (كۆچمە مەنىدە) زېمىن، يەر: 我国～～广大 ئېلىمىزنىڭ زېمىنى كەڭ. [振幅] zhènfú ئامپلىتۇدا. ② بوي، چەت، ياقا، ئارىلىق. ③ مىقدار سۆز: 一～画 بىر پارچە رەسىم.

辐 fú گۈلگۈسۈن، شادا. [辐射] fúshè تارقالماق، چېچىلماق، نۇرلانماق، رادىئاتسىيە. [辐凑] fúcòu بۇل. (كۆچمە مەنىدە) مىغ - مىغ، توپلانماق.

福 fú بەخت: 为人类造～ ئىنسانىيەتكە بەخت ياراتماق. [福利] fúlì پاراۋانلىق، پاراۋانلىققا ئېرىشتۈرمەك: 职工的～～ ئىشچى-

خىزمەتچىلەرنىڭ پاراۋانلىقى / ~~事业 پاراۋانلىق ئىشلىرى.

蝠 fú 40 - بەتتىكى '蝙蝠' (biānfú) غا قاراڭ.

幞 fú '袱' بىلەن ئوخشاش. [幞头] fútóu ‹古› ئەرەنچە باش ياغلىق، بوغجۇما.

父 fǔ 见另fù ① ياشانغان، بوۋاي: 田~ ياشانغان دېھقان / 渔~ ياشانغان بېلىقچى، بېلىقچى بوۋاي ② '甫' ① بىلەن ئوخشاش.

斧 fǔ ① پالتا. ② ئايپالتا.

釜 fǔ ‹古› ① قازان: ~底抽薪 قازاننىڭ ئوتىنى تارتىۋەتمەك (مەسىلىنى يىلتىزىدىن ھەل قىلماق) / 破~沉舟 قازاننى چېقىپ، قولۋاقنى چۆكتۈرۈۋەتمەك (قەتئىي نىيەتكە كەلمەك). ② كۈرە (ھەجىم ئۆلچەم بىرلىكى ھەم ئۆلچەش ئەسۋابى).

甫 fǔ ① ‹古› ئەركەكلەرنىڭ ئىسمىغا قوشۇلىدىغان ھۆرمەت سۆزى. [台甫] táifǔ ئىسىم - شەرىپلىرى نېمىكەن؟ ② بايىلا، ھېلىلا، ئەمدىلا، ھازىرلا: ~入门 ھازىرلا كىردىم / 年~十发 ئەمدىلا ئون ياشقا كىرمەك.

辅 fǔ ① ياردەم قىلماق، ياردەملەشمەك: ~导 تەكرارلاشقا يېتەكچىلىك قىلماق / 相~而行 ماسلاشتۇرۇپ ئېلىپ بارماق. [辅音] fǔyīn ئۈزۈك تاۋۇش. ② ياڭاق سۆڭىكى: ~车相依 يۆلەك بولماق، يانداش بولماق.

脯 fǔ 见另pú ① قۇرۇتۇلغان گۆش: 鹿~ قۇرۇتۇلغان بۇغا گۆشى. ② قاق، گۈلە: 桃~ شاپتۇل قېقى / 杏~ گۈلە.

蜅 fǔ [螟蜅鲞] míngfǔxiǎng قۇرۇتۇلغان قارا بېلىق، قۇرۇتۇلغان مېلانوسېپتوس بېلىقى.

抚 fǔ ① ھال سورىماق، يوقلىماق: ~恤 نەپىقە بەرمەك / ~慰 ھال سورىماق، كۆڭلىنى ياسىماق، كۆڭۈل ئېيتماق، بەزلىمەك، تەسەللىي بەرمەك. ② يۆلىمەك، يۆلىۋالماق، قوغدىماق: ~养成人 تەربىيىلەپ قاتارغا قوشماق / ~育孤儿 يېتىملەرگە ياردەم قىلماق. ③ تۇتماق، سىلىماق: ~摩 سىلىماق. ④

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

چاۋاك چالماق.

拊 fǔ چاۋاك چالماق: ~掌大笑 چاۋاك چېلىپ، قاقاقلاپ كۈلمەك.

府 fǔ ① ئامبار، ئىسكىلات، ساڭ: ~库充实 ئامبارنى تولۇقلىماق / 天~ بايلىق كېنى. ② مەھكىمە، دىيار: 王~ خان ھەرەمى / 公~ مەھكىمە / 相~ ۋازارەت. fǔshang [府上] ئۆيىڭىز، خانىڭىز. ③ ۋىلايەتكە تەڭ كېلىدىغان مەمۇرىي رايوننىڭ نامى.

俯 fǔ تۆۋەن سالماق، ئېگىشمەك: ~视山下 تاغ باغرىغا نەزەر سالماق / ~仰之间 باشنى ئېگىشتۈرۈپ كۆتۈرگىچىلا، كۆزنى يۇمۇپ ئاچقۇچە.

腑 fǔ قورساق، ئىچ-باغىر.

腐 fǔ چىرىك، چىرىمەك؛ سېسىق، سېسىماق: 流水不~ ئېقىن سۇ سېسىمايدۇ / 鱼~肉败 كۆشمۇ، بېلىقمۇ پۇراپ قالماق / 这块木头已经~朽不堪了 بۇ ياغاچ بەك چىرىپ كېتىپتۇ. (كۆچمە مەنىدە) كونا: 他的思想陈~ ئۇنىڭ ئىدىيىسى كونا.

fǔshí [腐蚀] چىرىتمەك: ~~剂 چىرىتكۈچ.

dòufu [豆腐] دۇفۇ: ~~皮 دۇفۇ قېقى / ~乳 قىزىل دۇفۇ.

父 fù 另见 fǔ ① ئاتا، دادا. ② چوڭ ئەر كىشىلەرنى كۆرسىتىدۇ: 叔~ تاغا / 姨~ ھاممىنىڭ ئېرى / 师~ ئۇستاز، ئۇستام / ~老 پېشقەدەملەر، ئاقساقاللار، مويسىپىتلار.

讣 fù ئۆلۈم خەۋىرى: ~闻 مۇسىبەت خەۋىرى توغرىسىدىكى ئۇقتۇرۇش / ~告 مۇسىبەت خەۋىرى يەتكۈزمەك، قايغۇلۇق خەۋەر.

赴 fù بارماق: ~北京 بېيجىڭغا بارماق / ~宴 زىياپەتكە بارماق / ~汤蹈火 سۇ كەلسە سۇغا، ئوت كەلسە ئوتقا كىرمەك.

付 fù ① بەرمەك، تاپشۇرماق، تۆلىمەك، قويماق: ~款 پۇل بەرمەك / ~印 بېسىشقا بەرمەك / ~表决 ئاۋازغا قويماق / ~诸实施 ئەمەلگە قويماق / ~出了辛勤的劳动 جاپالىق ئەمگەك

سەرپ قىلماق. ② بىر قېتىملىق؛ ئىچىم (دورا).

附 fù ① قوشۇمچە قىلماق، قوشۇپ قويماق: ~录 ئىلاۋە / ~设 قارىمىقىدا تەسىس قىلماق / ~注 ئىزاھات، ئەسكەرتىش / 信里面~着一张相片 خەتكە قوشۇپ بىر پارچە رەسىم ئەۋەتمەك. [附和] fùhè ئەگەشمەك، قوشۇلماق؛ 不要随声~ ھە ھە دەپ تۇرۇۋەرمەسلىك لازىم. [附会] fùhuì ئاران، زورىغا: 牵强~ ~ زورلاپ تاڭماق. [附议] fùyì پىكىرگە قوشۇلماق، تەكلىپكە قوشۇلماق. [附庸] fùyōng بېقىندى. ② يېقىن: ~近 يېقىن / ~耳交谈 ئېغىزنى قۇلاققا يېقىپ تۇرۇپ سۆزلىمەك.

驸 fù يان ئات (ھارۋىنىڭ). [驸马] fùmǎ پادىشاھنىڭ كۈيئوغلى؛ كوراگان، مىراقول، مىراخور.

鲋 fù تاپانبېلىق: 涸辙之~ ياردەمگە موھتاج ئادەم.

负 fù ① كۆتۈرمەك، يۈدۈمەك: ~米 گۈرۈچ يۈدۈمەك / 如释重~ ئېغىر يۈكتىن قۇتۇلغاندەك بولماق. (كۆچمە مەنىدە) ئۈستىگە ئالماق: ~责 مەسئۇل بولماق. [负担] fùdān 1. ئۈستىگە ئالماق، زىممىسىگە ئالماق. 2. مەسئۇلىيەت، يۈك: 减轻~~ يۈكنى يەڭگىللەتمەك. ② پايدىلانماق: ~险固守 خەتەرلىك شارائىتتىن پايدىلانماق / ~嵎顽抗 جاھىللىق بىلەن قارشىلىق كۆرسەتمەك. [负气] fùqì قېيىدىماق، باتىنماق. [自负] zìfù ئۆزدىكە تەمەننا قويماق. ③ ئۇچرىماق: ~伤 يارىلانماق / ~屈 كۆڭلى ئازار يېمەك، رەنجىمەك. ④ ئىگە بولماق، بەھرىمەن بولماق: ~有名望 نام-ئابرويغا ئىگە / 素~盛名 ئۇزۇن زامان شۆھرەت تاپماق. ⑤ بوغۇلماق: ~债 قەرزگە بوغۇلماق. ⑥ مەنۇس؛ مەنپىي: ~数 مەنۇس سان / ~极 مەنپىي قۇتۇپ / ~电 مەنپىي ئېلېكتىر. ⑦ خىلاپلىق قىلماق، يەردە قويماق: ~盟 ۋەدىگە ۋاپا قىلماسلىق / 忘恩~义 ۋاپاغا جاپا قىلماق /

不~人民的希望 خەلقنىڭ ئارزۇسىنى يەردە قويماسلىق. ⑧ يېڭىلىش، مەغلۇبىيەت: 不分胜~ يېڭىش - يېڭىلىش ئايرىلماسلىق.

妇 fù ① ئايال: ~科 ئاياللار بۆلۈمى / ~女翻身 ئاياللارنىڭ قەد كۆتۈرۈشى. ② خوتۇن، رەپىقە: 新夫~ يېڭى توي قىلغان ئەر - خوتۇنلار. ③ كېلىن: 长~ چوڭ كېلىن / 媳~ كېلىن.

服 fù 另见 fú بىر قېتىملىق، ئىچىم (دورا): 吃~药就好了 بىر قېتىم دورا ئىچسەڭلا ساقىيىپ قالىسەن.

阜 fù ① ئېدىر. ② كۆپ (مال): 物~民丰 مەبلەغ كۆپ، خەلق باي.

复 fù ① قايتىماق، تەكرارلانماق: 循环往~ تەكرارلىنىپ تۇرماق. ② جاۋاب قايتۇرماق: ~仇 ئۆچ ئالماق / ~命 دوكلات قىلماق / ~函 جاۋاب خەت يازماق. ③ ئەسلىگە كەلمەك: 身体~原 سالامەتلىكى ئەسلىگە كەلمەك / ~员军人 ھەربىي سەپتىن قايتقان خادىم / 光~ ئەسلىگە كەلتۈرمەك. ④ قايتا، تەكرار: ~习 دەرسنى تەكرارلىماق / 旧病~发 كونا كېسەل قايتا قوزغالماق / ~诊 قايتا دوختۇرغا كۆرۈنمەك. ⑤ يەنە، ئەمدى: 死灰~燃 يەنە باش كۆتۈرۈپ چىقماق / 一去不~返 بارسا كەلمەسكە كەتمەك. ⑥ كۆپ، مۇرەككەپ: ~分数 مۇرەككەپ ئاددىي كەسىر / ~式簿记 مۇرەككەپ ھېساب دەپتەر / ~利 قوشما پايدا / ~杂 مۇرەككەپ.

腹 fù قورساق: ~部 قورساق / ~背受敌 ئالدى - كەينىدىن زەربە يېمەك.

[地腹] fùdì ئىچكى رايون، مەركىزدي رايون.

蝮 fù چار يىلان.

鳆 fù خالىيوتىس بېلىقى.

覆 fù ① ياپماق، قاپلىماق، پۈركىمەك: 天~地载 يەر - جاھاننى قاپلىماق / 大地被一层白雪~盖着 زېمىننى قار قاپلىدى. ② ئۆرۈلمەك، ئاغدۇرۇلماق: ~舟 كېمە ئاغدۇرۇلماق / 天翻地~ يەر - جاھانە

ئاستىن - ئۈستۈن بولۇپ كەتمەك. [覆没] fùmò غەرق بولماق. (دۈشمەننىڭ ھەممىسى) ھالاك بولماق، يوقىتىلماق. [覆辙] fùzhé مەغلۇبىيەت يولى. [颠覆] diānfù ئاغدۇرماق. ③ '复' ①② بىلەن ئوخشاش.

馥 fù خۇش پۇراق. [馥郁] fùyù ئۆتكۈر خۇش پۇراق.

洑 fù ئۈزمەك: ~水 سۇ ئۈزمەك. 另见 fú

副 fù ① مۇئاۋىن، ئورۇنباسار: ~主席 مۇئاۋىن رەئىس / ~排长 مۇئاۋىن پەيجاڭ. ② قوشۇمچە: ~业 قوشۇمچە كەسىپ / ~作用 قوشۇمچە تەسىر / ~产品 قوشۇمچە مەھسۇلات / ~食 قوشۇمچە يېمەكلىك. [副本] fùběn قوشۇمچە نۇسخا، كۆپەيتىلگەن نۇسخا. [副词] fùcí رەۋىش. ③ مۇۋاپىق، لايىق: 名不~实 ئىسمى جىسمىغا لايىق ئەمەس / 名实相~ ئىسمى جىسمىغا لايىق. ④ پار، جۈپ، دانە، يۈرۈش: 一~对联 بىر جۈپ ئورۇزنامە / 一~担架 بىر سەرغا / 全~武装 تولۇق قوراللانماق. 2. چىراي ئىپادىسىنى بىلدۈرىدۇ: 一~笑容 كۈلۈمسىرىمەك / 一~庄严而和蔼的面孔 سۈرلۈك ئەمما مۇلايىم قىياپەت.

富 fù ① باي، بېيىماق: 新中国走向繁荣~强 يېڭى جۇڭگو گۈللەپ ياشناشقا، بېيىپ قۇدرەت تېپىشقا باشلىدى. [富丽] fùlì ھەيۋەتلىك، ھەشەمەتلىك: ~~堂皇 ھەشەمەتلىك، سەلتەنەتلىك. ② بايلىماق: ~源 بايلىق مەنبەسى. ③ مول، باي، كۆپ: 我国人民~于创造精神 خەلقىمىز ئىجادىي روھقا باي / 西红柿的丙种维生素很丰~ پەمىدۇرنىڭ تەركىبىدە ۋىتامىن C ناھايىتى مول.

赋 fù ① باج، باج - سېلىق: 田~ يەر بېجى. [赋税] fùshuì باج. ② نەسىر، قاپىيەلىك پروزا. ③ يازماق، پۈتمەك: 登高~诗 شېئىر يازماق. ④ بەرمەك، تاپشۇرماق: 完成党~予的任务 پارتىيە

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

تاپشۇرغان ۋەزىپىسى ئورۇندىماق.

傅 fù ① ياردەملەشمەك، تەربىيەلىمەك. ② ئۇستاز، ئۇستا. ③ سۈرمەك: ~粉 ئۇپا سۈرمەك. 「束~ چاپلاشمەك.

缚 fù باغلىماق، چاپلاشمىمەك:

賻 fù بوسۇت، داستىخان: ~金 بوسۇت / ~仪 داستىخان.

附 fu 186 ـ بەتتىكى '附吩' (fēnfu) غا قاراڭ.

G

GA

夹 gā 见另 jiá·jiā [窝肢夹] gāzhiwō قولتۇق.

旮 gā [旯旮] gālá بۇلۇڭ: 墙~~ تامنىڭ بۇلۇڭى / 门~~ ئىشىك كەينى. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) پىنھان جاي: 山~~ تاغ ئىچى، تاغ ئارىسى / 背~~ پىنھان جاي.

咖 gā 见另 kā [喱咖] gālí كەررى.

嘎 gā 见另 gǎ [叭嘎][吧嘎] gāba قاراس - قۇرۇس، قاراسلىماق. [吱嘎] gāzhī غەچىرلىماق، غەچىر - غەچىر. [巴嘎] gāba 1. چاپلاشماق يېپىشماق. 2. يۇقۇندى، چاپچىراندى (قۇرۇپ قالغان). [渣嘎] gāzha 1. قاقاچ. 2. قىسماق، كۆمەچ: 饭~~ تاماقنىڭ قىسمىقى / 子饼~~ ناننىڭ كۆمەچى.

轧 gá 见另 zhá·yà 〈方〉 ① قىسماق، قىستىماق. ② تونۇشماق. ③ تەكشۈرمەك (ھېساباتنى).

钆 gá گادولىنىي (Gd).

尜 gà [尜尜] gàga گاگار.

生 gǎ 〈方〉 ① بەر قىسمىلا. غەلىتىملا؛ مىجەزى ئەسكى. ② شوخ، كەپسىز.

尕 gǎ 〈方〉 كىچىك: ~娃 كىچىك بالا / ~李 كىچىك لى.

嘎 gǎ 见另 gā (生) بىلەن 「ئوخشاش.

尬 gà 205 ـ بەتتىكى '尬尴' (gāngà) غا قاراڭ.

GAI

该 gāi ① تېگىشلىك، لازىم، كېرەك: ~ 做要定一的做

قىلمىشقا تېگىشلىك ئەستىنى چوقۇم قىلىش كېرەك. ② تەبىئىي، ئەلۋەتتە: 不学习思想 就~落后了 ئادەم ئۆگىنىپ تۇرمىسا، ئىدىيە جەھەتتە ئەلۋەتتە ئارقىدا قالىدۇ. ③ مەزكۇر، شۇ: ~地 شۇ يەر / ~员 مەزكۇر خادىم. ④ نېسى قىلماق، قەرزدار بولماق: ~他几块钱 ئۇنىڭغا بىر نەچچە كوي قەرزدار بولماق. ⑤ '赅' بىلەن ئوخشاش.

陔 gāi ① پەلەمپەي، تاپسا. ② دەرىجە، قاتلام. ③ ئېتىز قىرى.

垓 gāi ① Gāixià [垓下] گەيشيا. ② ‹古› 100 مىليارد.

荄 gāi ئوت-چۆپ يىلتىزى.

赅 gāi مۇكەممەل، تولۇق: 言简意~ ئىخچام ھەم مەزمۇنلۇق.

改 gǎi ① ئۆزگەرتمەك: ~天换地 تەبىئەتنى ئۆزگەرتمەك. ② تۈزەتمەك، ئۆزگەرتمەك: ~文章 ماقالىنى تۈزەتمەك / ~衣服 كىيىم ئۆزگەرتمەك / 知过必~ خاتالىقنى بايقىغان ھامان تۈزىتىش كېرەك.

丐 gài ① تىلىمەك. ② تىلەمچى، قەلەندەر. ③ بەرمەك، ئىلتىپات قىلماق.

钙 gài كالتسىي (Ca).

芥 gài 另见 jiè خەردەل.

[芥蓝菜] gàiláncài گەيلەنسەي.

盖 gài 另见Gě ① ياپقۇچ، قاپقاق: 锅~ تۇۋاق / 瓶~ بوتۇلكا ئاغزى. ② شاھانە كۆنلۈك: 华~ قەدىمكى زاماندىكى ھارۋا كۆنلۈكى. ③ ياپماق، يېپىنماق: ~上锅 تۇۋاقنى ياپماق / ~被 يوتقان يېپىنماق. (كۆچمە مەنىدە) 1. بېسىپ چۈشمەك: ~世无双 دۇنيادا ھەممىنى بېسىپ چۈشمەك. 2. باسماق: ~章 تامغا باسماق / ~印 مۆھۈر باسماق. ④ سالماق: ~楼 بىنا سالماق / ~房子 ئۆي سالماق. ⑤ قاپ: 螃蟹~ قىسقۇچپاقىنىڭ قېپى. ⑥ ‹古› ياردەمچى سۆز: 1. سۆز بېشىدا كېلىدۇ: ~闻 خەۋەر / ~有年矣 بىر

ئۇيغۇر كىتاب تورپېكىتى www.uyghurkitap.com ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

يەل بولۇپ قالدى. 2. ئېھتىماللىقنى بىلدۈردۇ: ~近之矣 يېقىندا بولسا كېرەك. 3. سەۋەبىنى بىلدۈردۇ: 有所不知，~未学也 بەزى نەرسىلەرنى بىلمەيمەن، چۈنكى ئۇنى ئۆگەنمىگەن. ⌉قىلماق.

溉 gài سۇغارماق، ئۇسسا-

概 gài ① ئومۇملاشتۇرماق: ~论 ئومۇمىي بايان / 大~ ئومۇمەن / 不能一~而论 ھەممىنى بىر تاياقتا ھەيدىگىلى بولمايدۇ. [概念] gàiniàn ئۇقۇم، چۈشەنچە. ② ئومۇمىي ئەھۋال، مەنزىرە: 胜~ گۈزەل مەنزىرە. ③ غەيرەت - شىجائەت: 气~ غەيرەت - شىجائەت، جاسارەت. ④ كۈر، شىلك ياساشقا ئىشلىتىلىدىغان تاختاي.

戤 gài ساختىپەزلىك بىلەن پايدا ئالماق.

GAN

干 gān 另见 gàn ① مۇناسىۋەت، ئالاقە: 不相~ مۇناسىۋەتسىز / 这事与你何~? بۇ ئىشنىڭ سەن بىلەن نېمە ئالاقىسى بار؟ ② خىلاپلىق قىلماق، چېقىلماق؛ 有~禁例 چەكلىمىگە خىلاپلىق قىلماق. [干涉] gānshè ئارىلاشماق: 互不~~内政 بىر-بىرىنىڭ ئىچكى ئىشلىرىغا ئارىلاشماسلىق. ③ ئىنتىلمەك. بېرىلمەك: ~禄 مال ئاشقا بېرىلمەك. ④ قالقان: 动~戈 ئەيزە - قالقان كۆتۈرۈشمەك (ئۇرۇشقا تەمسىل قىلىنىدۇ). [干城] gānchéng (كۆچمە مەنىدە) قوغدىغۇچى. ⑤ بۇرج. [干支] gānzhī بۇرج بىلەن مۆچەل. ⑥ سۇ بويى: 江~ دەريا بويى / 河~ دەريا بويى. ⑦ قۇرۇق، قۇرغاق: ~柴 قۇرۇق ئوتۇن / ~粮 تالقان، يول ئوزۇقى. [干脆] gāncuì كەسكىن، غاچ - غۇچ: 说话~~，做是也~~ گەپنىمۇ، ئىشنىمۇ غاچ - غۇچ قىلماق. ⑧ قۇرۇق يېمەكلىك، قاق: 饼~ پېچىنە / 豆腐~儿 دوفۇ قېقى. ⑨ قۇرۇق، قۇرۇپ كەتمەك، قۇرۇقدىماق: 大河没水小河~ دەريادا سۇ بولمىسا، ئېرىقلار قۇرۇپ كېتىدۇ / ~杯 رومكىنى قۇرۇقدىماق، قەدەھ كۆتۈرمەك /

外强中~ تېشى پال - پال، ئىچى غال - غال. ⑩ بىكار، بىھۇدە: ~着急 بىكار ئىت - ئىت بولماق / ~等 بىكار ساقلىماق / ~看着 قاراپ تۇرماق. ⑪ بېقىۋالغان: ~娘 بېقىۋالغان ئانا. ⑫ تەگلىكتە قالدۇرماق، ئوڭايسىزلاندۇرماق: 今天，我又~了他一顿 بۈگۈن مەن ئۇنى يەنە بىر قېتىم تەگلىكتە قالدۇردۇم. ⑬ لەت قىلماق، ئوساللاشتۇرماق: 没想到他把咱们~起来了 ئۇنىڭ بىزنى ئوسال قىلىپ قويىدىغانلىقىنى ئويلىماپتىمىز.

[干将] gānjiāng 〈古〉 ئەمىران قىلىچ.

玕 gān [琅玕] lánggān مارجانغا ئوخشايدىغان تاش.

杆 gān 另见 gǎn تۈۋرۈك، خادا: 旗~子 بايراق دەستىسى / 电线~子 سىتولبا / 栏~ رېشاتكا، سالاسۇن.

肝 gān جىگەر. [肝胆] gāndǎn (ئوخشىتىش مەنىسىدە) 1. سەمىمىيەت: ~، ~相照 سەمىمىي مۇئامىلە قىلماق. 2. جىگەرلىك، غەيرەتلىك.

矸 gān تاشلىق كۆمۈر.

竿 gān بادرا، تاياق.

酐 gān ئانگىدرىد.

甘 gān ① تاتلىق، لەززەتلىك. ھالاۋەت: ~苦 ھالاۋەت ۋە مۇشەققەت / ~泉 بۇلاق سۈيى / 苦尽~来 جاپاسى تۈگەپ ھالاۋەتتى قالماق. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) خاسىيەتلىك: ~雨 خاسىيەتلىك يامغۇر. ② خالىماق، رازى بولماق: ~心情愿 چىن كۆڭۈلدىن رازى بولماق / 不~失败 مەغلۇپ بولۇشنى خالىماسلىق.

坩 gān ساپال قاچا - قۇچا. [坩埚] gānguō تىگىلچە.

苷 gān گلىكوزىد.

泔 gān يۇندا.

柑 gān ئاپېلسىن.

疳 gān 1. ئاۋاقلىق كېسىلى. 2. نوما، ئاكىلە. 3. شانكىر.

尴 gān [尴尬] gāngà ئوڭايسىزلانماق، مۇشكۈل ئەھۋالدا قالماق، تەڭقىسلىقتا قالماق.

杆 gǎn 另见 gān ① تاياق -

ئۇيغۇر كىتاب تورى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

سىمان ئەرسەنىڭ بىلدۈرىدۇ: 笔~儿 قەلەم دەستىسى / 枪~儿 مىلتىق ستۋولى / 烟袋~儿 ئاغزا. ② مىقدار سۆز: 一~枪 بىر دانە مىلتىق / 一~笔 بىر تال قەلەم.

秆 gǎn غول، شاخ، شادا: 高粱~儿 قوناق شادىسى / 高~作物 شادا غوللۇق زىرائەتلەر.

赶 gǎn ① بارماق، يېتىشمەك: ~集 بازارغا بارماق / ~火车 پويىزغا يېتىشمەك / 学先进，~先进 ئىلغارلاردىن ئۆگىنىپ، ئىلغارلارغا يېتىشىۋالماق. (كۆچمە مەنىدە) ئالدىرىماق، قوغلاشماق: ~写文章 ماقالە يېزىشقا ئالدىرىماق / ~任务 ۋەزىپە قوغلاشماق / ~活 ئىش قوغلاشماق. ② ھەيدىمەك، قوغلىماق: ~羊 قوي ھەيدىمەك / ~马车 ئات ھارۋىسى ھەيدىمەك / 帝国主义势力已经被~出中国大陆 جاھانگىرلار جۇڭگو قۇرۇقلۇقىدىن قوغلاپ چىقىرىلدى. ③ ۋاقىتنى بىلدۈرىدىغان ئىسىملارنىڭ ئالدىدا كېلىدۇ: ~明儿再说 ئەتە بىر ئىش دېمەك / ~年下再回家 يىل ئاخىرىدا ئائىلىسىگە قايتماق. ④ تورا كەلمەك: 正~上他没在家 ئۇنىڭ ئۆيىدە يوق ۋاقتىدا كېلىپ قاپتىمەن.

擀 gǎn يايماق، باسماق: ~面条 خېمىر يايماق / ~毡 كىگىز باسماق.

敢 gǎn ① جۈرئەت قىلماق: ~于斗争 كۈرەش قىلىشقا جۈرئەت قىلماق / ~负责任 جاۋابكارلىقنى ئۈستىگە ئېلىشقا جۈرئەت قىلماق. تەكەللۇپنى بىلدۈرىدۇ: ~问 دەپ بەرسىڭىز / ~请 مەرھەمەت. ② ئېھتىماللىقنى بىلدۈرىدۇ: ~是哥哥回来了? ئاكام كەلگەن ئوخشىمامدۇ؟

[敢情] gǎnqing [敢自] gǎnzi 1. ئەسلى، ئەسلىدە: ~~是你? ئەسلىدە سەن ئىكەنسەن-دە! 2. ئەلۋەتتە: 那~~好了 ئۇنداقتا ئەلۋەتتە ياخشى بولىدۇ / ~~你不冷了,穿上了新棉袄 يې-

گى ياختىلىق چاپان كېيگەندىن كېيىن ئەلۋەتتە توڭلىمايسەن-دە؛

橄 gǎn [橄榄] gǎnlǎn زەيتۇن.

感 gǎn ① سەزمەك، ھېس قىلماق: ~想 ھېسسىيات / ~到很温暖 ئىللىقلىق ھېس قىلماق. [感冒] gǎnmào زۇكام. [感觉] gǎnjué 1. سەزگۈ، تۇيغۇ. 2. سەزمەك، ھېس قىلماق: 我~~事情还顺手 مەن ئىشلارنىڭ يولۇشۇپ كېتىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلىۋاتىمەن. [感性] gǎnxìng ھېسسىي: ~~认识 ھېسسىي بىلىش. ② تەسىرلەنمەك، تەسىرلەندۈرمەك: 志愿军的英勇~动得他落了泪 ئۇ پىدائىي قىسىم جەڭچىلىرىنىڭ باتۇرلۇقىدىن تەسىرلىنىپ يىغلاپ كەتتى / 用事实~化他 ئۇنى پاكىت بىلەن تەسىرلەندۈرمەك. ③ ھېسسىيات: 百~交集 خىلمۇ-خىل ھېسسىيات ئارىلىشىپ كەتمەك / 自豪~ ئىپتىخارلىق ھېسسىياتى. ④ رەھمەت، تەشەككۈر: 深~厚谊 كاتتا رەھمەت، سەمىمىي دوستلۇق / 请寄来为~ ئەۋەتىپ بەرگەن بولسىڭىز رەھمەت ئېيتاتتىم.

干 gàn 另见gān ① فول: 树~ دەرەخنىڭ فولى / 躯~ بەدەن، گەۋدە / ~线 فول لىنىيە. [干部] gànbù كادىر. ② قىلماق، ئىشلىمەك: 这件事我可以~ بۇ ئىشنى قىلالىغۇدەكمەن / 你在~什么? نېمە ئىش قىلىۋاتىسەن؟ (كۆچمە مەنىدە) ئىقتىدار، قابىلىيەت: ~才 قابىلىيەتلىك ئادەم / ~员 ئىقتىدارلىق خادىم، [干练] gànliàn قابىلىيەتلىك ھەم تەجرىبىلىك. [干事] gànshi خادىم: 宣教~~ تەشۋىقات ۋە تەلىم-تەربىيە خادىمى. ③ 〈方〉 ئىش بۇزۇلماق، چاتاق چىقماق: 事情要~ ئىش بۇزۇلىدىغان بولدى / ~了 چاتاق بولدى.

旰 gàn كەچ: ~食 كەچلىك تاماق.

骭 gàn ① پاچاق. ② قوۋۇرغا.

绀 gàn قوڭۇر رەڭ.

贛 Gàn ① (~江) گەنجياڭ دەرياسى. ② جياڭشى ئۆلكىسىنىڭ يەنە بىر ئاتىلىشى.

GANG

冈 gāng دۆڭ، تۆپىلىك؛ داۋان: 山~ تاغ تۆپىسى / 景阳~ جىڭياڭ داۋىنى / 井~山 جىڭگاڭشەن تېغى.

刚 gāng ① قەيسەر: 性情~正 قەيسەر، بويىنى قاتتىق. ② دەل، تازا، باپ، توپتوغرا: ~合适 دەلمۇدەل / ~好一杯 توپتوغرا بىر رومكا چىقماق. ③ بايا، ھېلى، ھازىر: ~来就走 كېلىپلا ماڭماق / ~说了一句话 بايا بىر نېمە دېۋىدى.

纲 gāng ① تورنىڭ باش بېغى. (كۆچمە مەنىدە) شەيئىلەرنىڭ ھالقىلىق قىسمى: 大~ پروگرامما / ~目 تېزىس ۋە تەپسىلات / ~领 پروگرامما، باش پىرىنسىپ. ② مال توشۇيدىغان تەشكىلات؛ كارۋان: 盐~ تۇز توشۇغۇچىلار / 茶~ چاي توشۇغۇچىلار / 花石~ گۈل تاش توشۇغۇچىلار.

棡 gāng كۆك دۆب دەرىخى.

钢 gāng 另见 gàng پولات [钢铁] gāngtiě پولاتتەك: ~ ~意志 پولاتتەك ئىرادە. [钢精] gāngjīng [钢种] gāngzhǒng ئاليۇمىن.

扛 gāng 另见 káng ① كۆتۈرمەك (قول بىلەن): ~鼎 داڭقان كۆتۈرمەك. ② 〈方〉 نەرسە كۆتۈرمەك.

肛 gāng سوك، مەقئەت.

缸 gāng ئىدىش، كۈپ، كوزا.

罡 gāng [天罡星] tiān·gāng xing قۇتۇپ يۇلتۇزى.

岗 gǎng ① دۆڭ، تۆپە: 黄土~儿 سېرىق توپىلىق دۆڭ. ② ھۆررەك: 肉~子 ھۆررەك. ③ پوست: 站~ پوستتا تۇرماق / 门~ پوست / 布~ پوست قويماق. [岗位] gǎngwèi ئورۇن: 工作~ ~ خىزمەت ئورنى.

港 gǎng ① شاخابچە (دەريانىڭ). ② پورت: 军~ ھەربىي پورت / 塘沽新~能容万吨轮船出入 تاڭگۇ يېڭى پورتىغا ئون مىڭ توننىلىق پاراخوت

كۆرەلەيدۇ. ③شياڭگاڭ: ~澳同胞 شياڭگاڭلىق ۋە ئاۋمېنلىق قېرىنداشلار.

杠 gàng كالتەك، توقماق: 铁~ تۆمۈر توقماق / 木~ ياغاچ توقماق / 双~ قوش تورنىك. [杠杆] gànggǎn پىشاڭ.

钢 gàng 另见 gāng بىلىمەك، كاپلىماق: 这把刀钝了، 要~一~ بۇ پىچاق گاللىشىپ كېتىپتۇ، بىلەپ قويساق بولغۇدەك.

戆 gàng 另见 zhuàng 〈方〉 ئالجوقا، ھاماقەت: ~头~脑 ئالجوقا، ھاماقەت.

GAO

皋 gāo سۇ بويىدىكى ئېگىزلىك: 汉~ خەنشۈي دەرياسى بويىدىكى ئېگىزلىك / 江~ دەريا بويىدىكى ئېگىزلىك.

槔 gāo 321-بەتتىكى '桔槔' (jiégāo)غا قاراڭ.

高 gāo ① ئېگىز، يۇقىرى، ئالىي، ئۈستۈن: 山~ ئېگىز تاغ / ~楼大厦 ئېگىز بىنالار / ~年级学生 يۇقىرى سىنىپ ئوقۇغۇچىلىرى / ~等学校 ئالىي مەكتەپ / 质量~ سۈپىتى يۇقىرى / 速度~ يۇقىرى سۈرئەت / 价~ يۇقىرى باھا / ~产 يۇقىرى ئاۋاز. [高低] gāodī 1. ئېگىز - پەسلىك. 2. ياخشى-يامانلىق. 3. ئېغىر - يېنىكلىك: 不知~~ خۇش مۇئامىلىنى بىلمەيدىغان. 4. ئاخىر: ~~做好了 ئاخىر ئىشلەپ بولدۇم. 5. زادى: 再三请求، 他~~不答应 شۇنچە يالۋۇرساممۇ ئۇ زادى ئۇنىمىدى. ② تەكەللۇپ سۆزى: ~见 دانا پىكىر / ~寿 قانچە ياشقا كىردىلىكىن؟ [高山] Gāoshān گاۋشەن مىللىتى.

膏 gāo 另见 gào ① سېمىز گۆش: ~粱 سېمىز گۆش ۋە ئاق ئاشلىق. [膏腴] gāoyú مۇنبەت. ② ماي، ياغ. ③ مەلھەم، پاستا: 梨~ ئامۇت مەلھىمى / 牙~ چىش پاستىسى / 药~ مەلھەم دورا.

篙 gāo خادا. 皮¬ ئەلتېرە.

羔 gāo قوزا، پاقلان: ~儿

糕 gāo ئۇن ياكى گۈرۈچ

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

ئۇنىدا پىشۇرۇلىدىغان يېمەكلىك: 鸡蛋~ تورت / 年~ نيەنگاۋ.

睾 gāo ~丸 ئۇرۇقدان، تاشاق.

杲 gǎo ئوچۇق، يورۇق: ~~日出 ناھايىتى ئوچۇق ئاپتاپ چىقماق.

搞 gǎo قىلماق، ئىشلىمەك: ~工作 خىزمەت قىلماق / ~通思想 ئىدىيىنى بىرلىككە كەلتۈرمەك / ~清问题 مەسىلىنى ئايدىڭلاشتۇرماق.

缟 gǎo شايى: ~衣 شايى كىيىم. [缟素] gǎosù ھازا كىيىمى، ئاق كىيىم.

槁 gǎo قۇرۇماق: ~木

镐 gǎo جوتۇ. [قاقشال.

稿 gǎo ① زىرائەتنىڭ غولى: ~荐 ئېگىز. ② كۆپىيە: 文~儿 كۆپىيە / 打~儿 كۆپىيە يازماق. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) پىلان، ئوي - پىكىر: 做事没有准~子不成 ھەر ئىشنى قىلىشتا پىلان بولمىسا بولمايدۇ.

告 gào ① دېمەك، ئۇقتۇرماق، دوكلات قىلماق: 报~ دوكلات قىلماق / 你~诉我 ماڭا دەپ بەرگىن. [告白] gàobái ئېلان، ئۇقتۇرۇش. [忠告] zhōnggào نەسىھەت قىلماق. ② ئەرز قىلماق، دەۋا قىلماق: ~发 ئەرز قىلماق / 原~ دەۋاگەر / 被~ جاۋابكار. ③ سورىماق، ئىلتىماس قىلماق: ~假 رۇخسەت سورىماق / ~饶 كەچۈرۈم سورىماق. ④ مەلۇم قىلماق: ~辞 خوشلاشماق / 自~奋勇 مانا مەن دەپ ئۆزىنى مەلۇم قىلماق. ⑤ جاكارلىماق، ئېلان قىلماق: ~成 تاماملانماق / ~急 خەۋپ ئاستىدا قالغانلىقىنى مەلۇم قىلماق.

诰 gào ئېيتماق (تۆۋەنگە قارىتا)؛ يارلىق، ئەمر - پەرمان: ~命 ئەمر - پەرمان / ~封 مەنسەپكە تەيىنلەش يارلىقى.

郜 Gào گاۋ (فامىلە).

锆 gào زىركونىي (Zr).

膏 gào 另见gāo ① ياغلىماق، مايلىماق: ~油 مايلىماق / ~车 ھارۋا چاقىنى مايلىماق. ② كاپلىماق: ~笔 موي قەلەمنى

سىياھقا چىلاپ كېپىلىماق / ～墨 قارا سىياھقا چىلىماق.

GE

戈 gē ① يالمان، ② گىراي (Gy).

[戈壁] gēbì گوبى، قۇملۇق، دەشت، مەللىتى.

仡 gē [仡佬] Gēlǎo گېلاۋ

圪 gē [圪垯] gēda 1. ‘疙瘩 2’ بىلەن ئوخشاش. 2. تۆپىلىك، دۆڭ. [圪节] gējie ‘骨节 2’ بىلەن ئوخشاش.

纥 gē 另见 hé [纥垯] gēda ‘疙瘩 2’، بىلەن ئوخشاش: 线～～ يىپ تۈگۈنى / 解开头巾上的～～ ياغلىقنىڭ چىگىشىنى يەشمەك.

疙 gē [疙瘩] gēda 1. ھۆررەك: 头上起了个～～ بېشىمغا ھۆررەك چىقىپ قاپتۇ. 2. كاللەك: 土～～ چالما / 冰～～ مۇز كاللەكى. 3. تۈگۈن، چىگىش: 思想～～ ئىدىيىۋى تۈگۈن / 这件事有点儿～～ بۇ ئىش سەل چىگىش تۇرىدۇ. 4. راۋان ئەمەس، ئېغىر: 文字上有些～～ تىلى سەل ئېغىر

(ماقالىنىڭ). 5. 〈方〉 مەقدار سۆز: 一～～石头 بىر پارچە تاش / 一～～糕 بىر پارچە تورت.

咯 gē 另见 kǎ·lo [咯噔] gēdēng ～～～～的皮鞋声 قاچ-قۇچ قىلغان ئاياغ ئاۋۇشى. [咯吱] gēzhī غىچىرلىماق: ～～～～响 غىچىرلىماق. [咯嗒] gēda ‘疙瘩 2’ بىلەن ئوخشاش: 面～～ كاللەك خېمىر / 芥菜～～ خەردەل كاللىكى.

胳 gē ① [胳膊] gēbo [胳臂] gēbei بىلەك. ② ‘骼’ غا قاراڭ.

袼 gē [袼褙] gēbei قاتۇرما، قاتۇرما چەم.

搁 gē 另见 gé قويماق، سالماق: 把书～下 كىتابنى قويۇپ قوي / 盐～在水里就化了 تۇزنى سۇغا سالسىلا ئېرىيدۇ. (كۆچمە مەنىدە) تۇرۇپ قالماق: 这事～了一个月 بۇ ئىشنىڭ ئىشلەنمەي تۇرۇپ قالغىنىغا بىر ئاي بولدى. [搁浅] gēqiǎn تېيىز سۇدا توختاپ قالماق (كېمە). (ئوخشىتىش مەنىسىدە) ئىش

ئاقساپ قالماق.

哥 gē ① ئاكا: 大~ چوڭ ئاكا، بىرىنچى ئاكا / 表~ بىر نەۋرە ئاكا. ② ئۆزى بىلەن تەڭتۇش ئەر كىشىنىڭ ئاتىلىشى: 大张~ جاڭ ئاكا.

歌 gē ① ناخشا: 诗~ شېئىر / 山~ تاغ ناخشىسى / 唱~ ناخشا ئېيتماق. ② ئېيتماق: 高~ يۇقىرى ئاۋازدا ناخشا ئېيتماق / ~咏队 ناخشا ئېيتىش ئەترىتى. [歌颂] gēsòng مەدھىيىلىمەك: ~~伟大领袖和导师毛泽东 ئۇلۇغ داھىيمىز ۋە ئۇستازىمىز ماۋ زېدۇڭنى مەدھىيىلىمەك.

鸽 gē كەپتەر.

割 gē كەسمەك، ئورماق، چاپماق: ~麦 ئورما ئورماق / ~草 ئوت - چۆپ چاپماق / ~阑尾 سوقۇر ئۈچەينى كېسىپ ئېلىۋەتمەك. (كۆچمە مەنىدە) ۋاز كەچمەك، كۆزى قىيماق: ~舍 ۋاز كەچمەك / ~爱 كۆزى قىيماق. [割据] gējù يەر بۆلۈشۈۋالماق؛ تەپرىقە بولۇۋالماق، تەپرىقىچىلىك قىلماق. [割线] gēxiàn كەسكۈچ، كېسىش سىزىقى. [交割] jiāogē ھېسابىنى تۈگەتمەك. [收割] shōugē ئورما، يىغىم.

革 gé 另见 jí ① كۆن، خۇرۇم: 制~ كۆن ياسىماق. ② ئۆزگەرتمەك، يېڭىلىماق: ~新 يېڭىلىماق / 洗心~面 ئۈزۈل - كېسىل ئۆزگەرمەك. (كۆچمە مەنىدە) ئېلىپ تاشلىماق (خىزمەتتىن). [革命] gémìng ئىنقىلاب: 十月~~ ئۆكتەبىر ئىنقىلابى / 思想~~ ئىدىيەۋى ئىنقىلاب / 社会主义~~ سوتسىيالىستىك ئىنقىلاب. يان ئىشىك.

閤 gé 另见 hé كىچىك ئىشىك.

颌 gé 另见 hé ئېغىز.

蛤 gé 另见 há [蛤蜊] gélí سەدەپ قۇلۇلىسى. [蛤蚧] géjiè كېلەر.

阁 gé ① راۋاق: 亭台楼~ پەشتاق - راۋاقلار. [阁子] gézi ھۇجرا (ياغاچتىن ياسالغان). [内阁] nèigé كابىنېت (قىسقارتىلىپ '阁' دەپلا ئاتىلىدۇ): 组~ كابىنېت تەشكىل قىلماق / 入~ كابىنېتقا كىرمەك. ② قىز ھۇجرىسى: 出~

ياتلىق بولماق. [阁下] géxià
جانابلىرى، ئالىيلىرى.

格 gé ① چاقماق، كاتەكچە،
كاتەك: 方~儿布 شەتلەڭگە /
~子纸 چاقماق سىزدىقلىق
قەغەز / 打~子 كاتەكچە
سىزماق / 架子上有四个~
جازىدا تۆت كاتەكچە بار
ئىكەن. ② ئۆلچەم، نورما: ~
言 ھېكمەتلىك سۆز / 合~
ئۆلچەمگە لايىق. (كۆچمە مە-
نىدە) خىسلەت، پەزىلەت: 人
~ كىشىلىك پەزىلەت. [格外]
géwài بەك، ناھايىتى، ئىن-
تايىن، پەۋقۇلئاددە: ~~
小心 ئىنتايىن دىققەت قىل-
ماق / ~~帮忙 پەۋقۇلئاددە
ياردەم قىلماق. ③ چىقىشماس-
لىق، سىغىشماسلىق: ~~
不入 زادى سىغىشماسلىق. ④
ئېلىشماق: ~斗 ئېلىشىشماق /
~杀 ئۆلتۈرمەك. ⑤ ئىزدەن-
مەك، تەكشۈرمەك: ~物 شەي-
ئىلەرنى تەكشۈرمەك.

搁 gé 另见 gē چىداشلىق،
بەرداشلىق: ~不住这么沉
بۇنچە ئېغىرلىققا بەرداشلىق
بېرەلمەسلىك / ~不住揉搓
ئۇۋۇلاشقا چىداشلىق بېرەل-
مەسلىك.

骨~ سۆڭەك.

骼 gé ئۇستىخان، سۆڭەك:

鬲 gé 另见 lì [鬲津河]
Géjīnhé گېجىن دەرياسى.

隔 gé ① بۆلمەك، ئايرى-
ماق: ~着一条河 ئوتتۇرى-
نى دەريا ئايرىپ تۇرماق /
~靴搔痒 پاقالچىقى قىچىشسا
قونچىنى تاتىلاپتۇ. بېشى قى-
چىشسا بۆكىنى (دەل جايىنى
تاپالماسلىقتا تەمسىل قىلىنى-
دۇ). [隔膜] gémó 1. ئۇقۇش-
ماسلىق، چىقىشالماسلىق. 2. خە-
ۋەرسىز: 我对于这种技术实在
~~ مېنىڭ بۇ تېخنىكىدىن
زادى خەۋىرىم يوق. 3. '膈膜'
بىلەن ئوخشاش. [隔阂] géhé
'隔膜1' بىلەن ئوخشاش. [隔离]
gélí ئايرىپ قويماق، ئاجرات-
ماق. ② ئارىلىق: 相~很远
ئارىلىقى ناھايىتى يىراق.

嗝 gé كېكىردەك، ھېق.

滆 gé [滆湖] Géhú گېخۇ
كۆلى.

膈 gé كېرىدگەت، دىئافراگما.

镉 gé كادمىي (Gd).

葛 gé 另见 Gě پۇئېرارىيە چاتقىلى.

个 gě 另见 gè [自个儿] zǐgěr ئۆز.

合 gě 另见 hé ① ئۇچۇم (ھەجمى ئۆلچەم بىرلىكى بولۇپ، بىر كاپچىنىڭ ئوندىن بىرىگە تەڭ). ② بۇرۇنقى ئاشلىق ئۆلچەش ئەسۋابى.

各 gě 另见 gè غەلىتە، باشقىچىلا. [自各儿] zígěr ئۆز.

舸 gě چوڭ كېمە.

葛 Gě 另见 gé گې (فامىلە).

盖 Gě 另见 gài گې (فامىلە).

个 gè 另见 gě ① مىقدار سۆز: 洗~澡 يۇيۇنماق / 一分钟打~百儿八十下 مىنۇتتا 100 چە ئاتماق / 一~人 بىر ئادەم / 一~不留神 ئېھتىياتسىزلىقتىن / 打他~落花流水 ئۇنىڭ ۋەتۆردىكىنى چىقىرىۋەتمەك. ② يالغۇز، تاق: ~人 شەخس / ~体 خۇسۇسىي. ③ بوي، قامەت: 高~子 بويى ئېگىز / 小~儿 بويى پاكار / 馒头~儿不小 مومىلار كىچىك ئەمەس ئىكەن.

各 gè 另见 gě ھەر، ھەرقايسى، ھەر كىم: ~种职业 ھەر خىل كەسىپلەر / ~处都有 ھەممە يەردە بار / ~不相同 بىر - بىرىگە ئوخشىماسلىق.

硌 gè 另见 luò پاتماق: ~脚 پۇتقا تاش پاتماق / ~牙 تاش چاينىغاندەك بولماق.

铬 gé خروم (Cr).

虼 gè [虼蚤] gèzao 811-بەتتىكى '蚤' (zǎo) غا قاراڭ.

GEI

给 gěi 另见 jǐ ① بەرمەك: ~他一本书 ئۇنىڭغا بىر كىتاب بەرمەك / 是谁~你的? ساڭا كىم بەردى؟ / ~他一顿批评 ئۇنىڭغا تەنقىد بەرمەك. ② -غا / -قا، -گە / -كە: 请你~看看 كۆرۈپ بېقىڭ / ~大家帮忙 كۆپچىلىككە ياردەم بەرمەك. ③ پېئىلنىڭ مەجھۇل دەرىجىسىنى بىلدۇرىدۇ: 火~烧掉了 كۆيۈپ كەتتى / 后来一下子~拉走了 كېيىن بىراقلا ئەكەتتى. ④ '叫'، '让' بىلەن ماسلىشىپ كېلىپ، پېئىلنىڭ مەجھۇل دەرىجىسىنى بىلدۇرىدۇ: 窗户

叫风(~)吹开了 شامال دېرىزىنى ئېچىۋەتتى / 羊让狼(~)吃了 قوينى بۆرە يەپ كەتتى. ⑤ 〈方〉 -نى: 请你随手~门关上 ئىشىكنى يېپىۋېلىڭ. ⑥ '把' بىلەن ماسلىشىپ كېلىدۇ: 风把窗户(~)吹开了 شامال دېرىزىنى ئېچىۋەتتى.

GEN

根 gēn ① يىلتىز، تۈۋ: 树~ دەرەخ يىلتىزى / 草~ چۆپ يىلتىزى / 直~ ئوق يىلتىز / 须~ چاچما يىلتىز / 块~ تۈگۈنەك يىلتىز. (كۆچمە مەنىدە) 1. ئەۋلاد: 他是刘家一条~ ئۇ ليۇ ئائىلىسىدىكىلەرنىڭ بىردىنبىر ئەۋلادى. 2. تۈۋ: 耳~ قۇلاق تۈۋى / 舌~ تىل تۈۋى / 墙~儿 تام تۈۋى. 3. يىلتىز: 祸~ ئاپەت يىلتىزى / 斩断穷~ نامراتلىقنىڭ يىلتىزىنى قۇرۇتماق / 绝~ يىلتىزىنى قۇرۇتماق، يىلتىزىغا پالتا چاپماق / 治~ تۈپ يىلتىزىدىن ساقايتماق. [根据] gēnjù ئاساس، ئاساسلانماق، تايانماق: ~~什么? نېمىگە ئاساسلىنىش كېرەك؟ / 有什么~~? نېمە ئاساسىڭ بار؟ ② مىقدار سۆزى: 一~木料 بىر تال ياغاچ / 两~麻绳 ئىككى تال ئارغامچا. ③ 〈数〉 يىلتىز. [方根] fānggēn يىلتىز. ④ رادىكال: 氢~ ھىدروگېن رادىكالى / 硫酸~ سۇلفات كىسلاتا رادىكالى.

跟 gēn ① تاپان، ئۆكچە، پاشنا: 脚~ تاپان / 袜后~儿 پايپاقنىڭ ئۆكچىسى. ② ئەگەشمەك، يېتىشمەك: ~着共产党走 كومپارتىيىگە ئەگىشىپ ماڭماق / 开完会~着就游行 يىغىندىن كېيىنلا نامايىش بولدى / 后继部队也~上来了 كېيىنكى قىسىملارمۇ يېتىشىپ كەلدى. ③ بىلەن، بىللە: 我~他在一起工作 مەن ئۇنىڭ بىلەن بىللە ئىشلەيمەن. ④ -غا/-قا، -گە/-كە: 已经~他说过了 ئۇنىڭغا دېگەنىدىم. [跟头] gēntou 1. يىقىلماق: 摔~~ يىقىلماق / 栽~~ يىقىلماق. 2. موللاق: 翻~~ موللاق ئاتماق.

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

哏 gén 〈方〉 ① قىزىق، قىزىقارلىق: 这话真~ بۇ گەپ ئەجەب قىزىق ئىكەن. ② قىزىقچىلىق: 捧~ قىزىقچىلىق قىلماق / 逗~ قىزىقچىلىق قىلماق.

艮 gěn 另见gèn 〈方〉 پور، پورلاشماق: ~萝卜不好吃 پورلىشىپ قالغان لوبۇ لاۋزا بولىدۇ.

亘 gén داۋاملاشماق، سوزۇلماق: 绵~数百里 نەچچە يۈز چاقىرىمغىچە سوزۇلماق / ~古及今 ھازىرغىچە داۋاملىشىپ كەلمەك.

艮 gèn 另见gěn پالچىلىقتىكى سەككىز سىمۋوللۇق بەلگىنىڭ بىرى: ☶، تاغنى بىلدۈرىدۇ.

茛 gèn ئېيىقتاپان.

GENG

更 gēng 另见gèng ① ئۆزگەرمەك: ئۆزگەرتمەك، تۈزەتمەك، ئالماشتۇرماق: ~动 ئۆزگەرتمەك / 万象~新 ھەممە نەرسە ئۆزگىرەرمەك / ~番 ئۆزگەرتمەك / ~正错误 خاتالىقنى تۈزەتمەك. ② باشتىن كەچۈرمەك: ~事 بېشىدىن ئىش ئۆتۈلمەك. ③ جىڭ: 三~半夜 يېرىم كېچە / 打~ جىڭ ئۇرماق.

庚 gēng ① ئون بۇرجىنىڭ يەتتىنچىسى؛ يەتتىنچى. ② ياش قۇرام، ياش: 同~ تەڭ ياشلىق.

赓 gēng داۋاملاشتۇرماق.

鹒 gēng 61- بەتتىكى '鸧鹒' (cānggēng) غا قاراڭ.

耕 gēng يەر ھەيدىمەك، ئاغدۇرماق: 深~细作 يەرنى تىجۇپىلەپ ھەيدىمەك.

羹 gēng ئۇيۇتما: 鸡蛋~ تۇخۇم ئۇيۇتمىسى / 肉~ گۆش ئۇيۇتمىسى / 豆腐~ دۇفۇ ئۇيۇتمىسى / 橘子~ ئاپېلسىن ئۇيۇتمىسى. [调羹] tiáogēng قوشۇق.

埂 gěng ① قىر، ئېتىز قىرى: 田~儿 قىر / 地~子 قىر. ② دۆڭ، تۆپىلىك.

哽 gěng ئۆكسۈمەك: ~咽 ئۆكسۈپ يىغلىماق.

绠 gěng ئارغامچا: ~短汲深 ئارغامچا قىسقا، قۇدۇق چوڭقۇر؛ قابىلىيەت ئاجىز، ۋەزىپە ئېغىر.

梗 gěng ① شاخ، غول: 花~ گۈل شېخى / 荷~ نېلۇپەر غولى / 粱高~ قوناق شېخى. [梗概] gěnggài ئومۇمىي ئەھۋال. ② قاتتىقلىق: ~着脖子 بوينى قاتتىقلىق قىلماق. [梗直] [鲠直] [耿直] gěngzhí تۈز، تۈز كۆڭۈل. ③ توسماق: 从中作~ ئارىغا كىرىپ توسقۇنلۇق قىلماق.

鲠 gěng ① بېلىق سۆڭىكى. ② بېلىق سۆڭىكى گالغا تۇرۇپ قالماق. [骨鲠] gǔgěng تۈز، دۇرۇس.

耿 gěng ① يورۇق، نۇرلۇق. ② تۈز، كۆڭلى تۈز: ~介 كۆڭلى تۈز / ~直 كۆڭلى تۈز. [耿耿] gěnggěng سەممىي؛ خىيال سۈرمەك: 忠心~~ سەممىي، سادىق / ~~于怀 كۆڭلىگە پۈكۈپ قويماق.

更 gèng 另见 gēng ① يەنە: ~上一层楼 يەنە بىر قەۋەتكە چىقماق. ② تېخىمۇ: ~好 تېخىمۇ ياخشى / ~明显了 تېخىمۇ روشەنلەشمەك.

GONG

工 gōng ① ئىشچى: 矿~ كان ئىشچىسى / 技~ تېخنىك ئىشچى / ~农联盟 ئىشچى - دېھقانلار ئىتتىپاقى. ② سانائەت: 化~ خىمىيە سانائىتى / ~商界 سودا - سانائەت ساھەسى. ③ ئىش، خىزمەت، ئەمگەك: 做~ ئىشلەدە ۋە ھەرىكەت ماھارىتى (چاققانلىقىدا) / ~具 ئەسۋاب، سايمان، جابدۇق / 手~ قول ئىشى، قول ئەمگىكى / 兴~ ئىش باشلىماق. [工程] gōngchéng قۇرۇلۇش: 土木~~ ياغاچ - تاش قۇرۇلۇشى / 水利~ سۇ ئىنشائاتى. ④ گۈك: 这件工程需要二十个~才能完成 بۇ قۇرۇلۇشقا 20 گۈك كېتىدۇ. ⑤ نەپىس، چىرايلىق: ~笔画 خېتى چىرايلىق. ⑥ ماھىر، ئۇستا: ~书善画 ئۇستا خەتتات، ماھىر رەسسام. ⑦ مەملىكىتىمىزدىكى مىللىي مۇزىكىنىڭ نوتا بەلگىلىرىدىن بىرى، ئاددىي نوتىدىكى «3» كە توغرا كېلىدۇ. [工尺] gōngchě مەملىكىتىمىزگە خاس مىللىي نوتا. [工夫] [功夫] gōngfu 1. بوش

ۋاقىت، چولا: 有~~来一趟 ۋاقتىڭ يەتسە كېلەرسەن. 2. ئەجىر، ماھارەت: 下~~ ئەجىر سىڭدۈرمەك / ~~深 ماھارىتى يۇقىرى.

功 gōng ① خىزمەت، تۆھپە: 记大~一次 چوڭ خىزمەت كۆرسەتتى دەپ ئەنگە ئالماق / 立~ خىزمەت كۆرسەتمەك. [功臣] gōngchén تۆھپىكار، خىزمەت كۆرسەتكۈچى. ② ئەجىر، كۈچ: 用~ كۈچ سەرپ قىلماق / 下苦~ جاپالىق ئەجىر سىڭدۈرمەك. ③ نەتىجە، مۇۋەپپەقىيەت: 成~ مۇۋەپپەقىيەت قازانماق / 徒劳无~ بىھۇدە ئاۋارىچىلىق. ④ 〈理〉 ئىش.

红 gōng 另见 hóng [女红] nǚgōng تىككۈچىلىك، كەشتىچىلىك.

攻 gōng ① ھۇجۇم قىلماق، زەربە بەرمەك: ~守同盟 ھۇجۇم - مۇداپىئە ئىتتىپاقى؛ گەپنى بىر قىلىۋالماق / ~势 ھۇجۇم / ~城 شەھەرگە ھۇجۇم قىلماق. (كۆچمە مەنىدە) ئاچماق: ~人之短 باشقىلارنىڭ ئەيىبىنى ئاچماق. ② بېرىلىپ ئۆگەنمەك، ھەپىلەشمەك: ~读 بېرىلىپ ئۆگەنمەك / 专~化学 خىمىيە بىلەنلا ھەپىلەشمەك.

弓 gōng ① يا، كامالەك. كامان: 弹~ رەگەتكە / ~箭 ئوق - يا. ② كامالچە: 胡琴~子 غىجەك كامالچىسى. ③ سارجان. ④ ئېگىلمەك، ئېگىشمەك: ~腰 بەلنى ئەگمەك.

躬 gōng ① بەدەن. (كۆچمە مەنىدە) ئۆزى، شەخسەن: ~行 ئۆزى ئىجرا قىلماق / ~耕 ئۆزى تېرىماق. ② ئېگىلمەك، ئېگىشمەك: ~身 ئېگىشمەك.

公 gōng ① ئومۇم، ئومۇملۇق: 大~无私 ئومۇمنىڭ مەنپەئەتىنى كۆزلىمەك / 立党为~ پارتىيىنى ئومۇم ئۈچۈن خىزمەت قىلدۇرماق. ② ئادىل: 买卖~平 ئالدى - ساتتىمدا ئادىل بولماق / 办事~道 ئادىل ئىش كۆرمەك. ③ ئېلان قىلماق، جاكارلىماق: ~开 ئاشكارىلىماق / ~告 ئېلان، ئۇقتۇرۇش / ~布 ئېلان

قىلماق، جاكارلىماق. ④ خەلقئاراغا مەنسۇپ ئومۇمىي نەرسىلەر: ~海 ئوچۇق دېڭىز / 爱国~约 ۋەتەنپەرۋەرلىك ئومۇمىي ئەھدىنامىسى / 几何~理 گېئومېتىرىيە ئاكسىيومىسى. [公司] gōngsī شىركەت: 百货~~ تولۇق مالار شىركىتى / 运输~~ ترانسپورت شىركىتى / 煤气~~ كۆمۈر گازى شىركىتى. ⑤ خەلقئارالىق ئۆلچەم بىرلىكى: ~里 كىلومېتىر / ~尺 مېتىر / ~斤 كىلوگرام. ⑥ ھۆكۈمەت: ~文 ھۆكۈمەت خەت - ئالاقىسى / 办~ خىزمەت قىلماق / 因~出差 ھۆكۈمەت ئىشى بىلەن كاماندىروپكىغا چىقماق. ⑦ ھايۋانلارنىڭ ئەركىكىنى بىلدۈرىدۇ: ~鸡 خوراز / ~羊 قوچقار. ⑧ ياشانغان ئەركەشىگە ئىشلىتىلىدىغان ھۆرمەت نامى: 外~ بوۋا / 老~~ بوۋا. ⑨ قېيىن ئاتا: ~婆 قېيىن ئاتا - قېيىن ئانا. ⑩ كىمنەز.](wúgong) غا قاراڭ.

蚣 gōng 682-بەتتىكى '蜈蚣'

供 gōng 另见 gòng تەمىنلىمەك؛ بەرمەك: ~养 باقماق / 提~ تەمىنلىمەك / ~销 تەمىنات - سودا / ~求相应 تەمىنات تەلەپكە ئۇيغۇن كەلمەك / ~参考 پايدىلىنىش ئۈچۈن بەرمەك. [供给制] gōngjǐzhì تەمىنات تۈزۈمى.

龚 Gòng گوڭ (فامىلە).

肱 gōng بىلەك: 曲~ بىلىكىنى ئەگمەك. [股肱] gǔgōng ياردەمچى.

宫 gōng ① ئوردا، ساراي: 故~ خان سارىيى / 少年~ ئۆسمۈرلەر سارىيى / 文化~ مەدەنىيەت سارىيى. ② ئەرش: بۈتخانا. ③ ئاختا قىلىش جازاسى. ④ قەدىمكى بەش ئاھاڭلىق نوتىنىڭ بىرىنچى ئاھاڭى، ئادەتتىكى نوتىدىكى «1» گە توغرا كېلىدۇ.

恭 gōng تەبرىكلىمەك: ~贺 تەبرىكلىمەك. [出恭] chūgōng ھاجەت قىلماق، تەرەت قىلماق: ~桶 تەرەت قاچىسى.

觥 gōng مۈڭگۈزدىن ياسالغان قەدەھ، جام.

巩 gǒng مۇستەھكەم، پۇخ-

تا: ~固人民民主专政 خەلق دېموكراتىيىسى دىكتاتۇرىسىنى مۇستەھكەملىمەك / 要把学习成果~固起来 ئۆگەنگەن نەتىجىسىنى مۇستەھكەملەش لازىم.

汞 gǒng سىماب (Hg).

拱 gǒng ① قول قوشتۇرۇپ تۇرماق. ② ئورىماق: ~抱 ئورىماق / ~木 قوش قوللاپ ياغاچنى تۇتماق. (كۆچمە مەنىدە) قورشىماق: ~卫 قورشاپ مۇھاپىزەت قىلماق. ③ قىسماق: ~肩膀 مۈرىسىنى قىسماق. ④ ئەگمە: ~门 ئەگمە ئىشىك / ~桥 ئەگمە كۆۋرۈك / 连~坝 ئەگمىلىك توسما. ⑤ تۈرتمەك؛ يېرىپ چىقماق: ~芽 بىخ چىقارماق / 虫子~土 قۇرتلار يەرنى يېرىپ چىقتى / 猪用嘴~地 چوشقا تۇمشۇقى بىلەن يەرنى تۈرتتى.

栱 gǒng [枓栱] dǒugǒng ‘斗拱’ بىلەن ئوخشاش.

共 gòng ① بىللە، بىردەك: 和平~处五项原则 تىنچلىقتا بىللە تۇرۇشنىڭ بەش پرىنسىپى / 干部和战士同甘~苦 كادىرلار بىلەن جەڭچىلەر ھالاۋەتتىمۇ، جاپا-مۇشەققەتتىمۇ بىللە بولدى. ② جەمئىي، جەملىمەك: 一~二十人 جەمئىي 20 ئادەم / ~计 جەمئىي. ③ كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ قىسقىچە ئاتىلىشى: 中~ ج ك پ

供 gòng 另见 gōng ① بېغىشلىماق، قويماق (ئاتا-بوۋىلىرىنىڭ روھىغا ياكى بۇتقا ئاتاپ): 上~ نەزىر- چىراغ يېمەكلىكلەرنى قويماق. ② ئىقرار: ~招 ئىقرار قىلماق / 口~ ئېغىز ئىقرارى / ~状 ئىقرارنامە / ~认 ئىقرار قىلماق.

贡 gòng ① سوۋغا تەۋەتمەك. [贡献] gòngxiàn تۆھپە، تۆھپە قوشماق: ~~出自己的一切 ئۆزىنىڭ بارلىقىنى تەقدىم قىلماق / 马克思恩格斯创立无产阶级专政的学说,是对人类的伟大~~ ماركس بىلەن ئېنگېلس بەرپا قىلغان پرولېتارىيات دىكتاتۇرىسى توغرىسىدىكى تەلىمات ئىنسانىيەتكە قوشۇلغان ئۇلۇغ

ۋەھپە. ② ھەدىيە، سوۋغات. ③ ئوردىغا ئىختىساس ئىگىلىرىنى تەۋسىيە قىلماق: ～生 تالىپ / ～米 تەۋسىيە قىلماق.

嗊 Gòng [嗊吥] Gòngbù كامپوت.

GOU

勾 gōu 另见 gòu ① سىزىۋەتمەك، ئۆچۈرۈۋەتمەك؛ بەلگە قويماق؛ كۆتۈرۈۋەتمەك: ～了这笔帐 بۇنى ھېساباتتىن كۆتۈرۈۋېتەيلى / 一笔～销 بىراقلا يوق قىلىۋەتمەك / 把精彩的文句～出来 ياخشى جۈملىلەرگە بەلگە ئۇرۇپ قويماق. ② سىزماق: ～图样 نۇسخا سىزماق. (كۆچمە مەنىدە) باستۇرماق، سۇۋىماق: ～墙缝 ئەنىكاپلىماق / 用灰～抹房顶 ئۆگزىنى سىمونت لاي بىلەن سۇۋىماق. ③ ئالاقە باغلىماق؛ قوزغىماق: ～结 تىل بىرىكتۈرمەك / ～通 يوشۇرۇن ئالاقە باغلىماق / ～搭 تىل بىرىكتۈرمەك / 这一问～起他的话来了 بۇ سوئال ئۇنىڭ ئاغزىنىمۇ ئېچىۋەتتى. ④ 〈数〉 قىستۇرما كاتېت.

[勾留] gōuliú تۇرۇپ قالماق: 在那里～～几天 ئۇ يەردە بىر نەچچە كۈن تۇرۇپ قالماق.

沟 gōu ① ئېرىق، ئازگال، خەندەك: 阴～ يەر ئاستى ئېرىقى / 阳～ ئۈستى ئوچۇق ئازگال. [沟通] gōutōng ئالماشتۇرماق: ～～文化 مەدەنىيەت ئالماشتۇرماق. ② كاتاك: 车～ كاتاك.

钩 gōu ① ئىلمەك، قارماق: 秤～儿 تارازا ئىلمىكى / 钓鱼～儿 قارماق / 挂～儿 ئىلمەك / 火～子 زىخ. ② ئىلمەكسىمان نەرسە: 蝎子的～子 چايانىنىڭ نەشتىرى. ③ ئىلمەك شەكىلدىكى خەت سىزىقى. ④ ئىلمىپ چىقارماق، ئىلمىپ ئالماق: 把床底下那本书～出来 كارىۋات ئاستىدىكى ئاۋۇ كىتابنى ئىلمىپ چىقارغىنە. (كۆچمە مەنىدە) تەتقىق قىلماق، ئىزدەنمەك: ～深致远 چوڭقۇر ئىزدەنمەك. ⑤ '②gōu 勾' بىلەن ئوخشاش. ⑥ كۆك سالماق: ～贴边 پەۋازغا كۆك سالماق.

句 gōu 另见 jù '句' بىلەن ئوخ-

ئۇيغۇر كىتاب تورى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

شاش. [كورديه.
[高句骊] Gāogōulí يۇقىرى
[句践] Gōujiàn گۇجىيەن.
佝 gōu [佝偻] gōulóu را-
خىت كېسىلى.
枸 gōu 另见 jǔ·gǒu [枸橼]
gōujú سېسىق ئاپېلسىن.
缑 gōu پۆپۈك، چۆچا.
褠 gōu 〈古〉 يەڭلىك.
篝 gōu قەپەس. [篝火]
gōuhuǒ گۇلخان. [شمن.
鞲 gōu [鞲鞴] gōubèi پور-
苟 Gǒu گۇ (فامىلە).
苟 gǒu ① كۈن ئۆتكۈزۈش-
نى ئويلىماق. 1. جان بېقىش-
نىڭ كويىدا يۈرمەك: ~安
بولۇشقا كۈن ئۆتكۈزمەك / ~
延残喘 سەكراتتا چۈشۈپ
قالماق. 2. ناھەق: ~且之事
ناھەقچىلىك. 3. قول ئۇچىدا
ئىشلىمەك، بىپەرۋالىق:
一丝不~ قىلچە بىپەرۋالىق
قىلماسلىق. ② ئەگەر، مۇبا-
دا: ~非其人 ئەگەر ئۇ ئا-
دەم بولمىسا.
岣 Gǒu [岣嵝] Gǒulǒu گۇلۇ
تېغى. [قالچا.
狗 gǒu ئىت. [狗腿子] gǒutuǐzi

枸 gǒu 另见 jǔ·gōu [枸杞]
gǒuqǐ 〈植〉 ئالقات.
笱 gǒu بېلىق تۇتقۇچ.
勾 gòu ① 另见 gōu ئەس-
كىلىك، قۇۋلۇق - شۇملۇق.
② ‘够②’ بىلەن ئوخشاش. ③
(Gōu) گۇ (فامىلە).
构 gòu ① قۇرماق، تۈزمەك:
~屋 ئۆي سالماق / ~图
بەددىئىي تۈزۈلۈش / ~词
تېكىست يازماق. [构造] gòuzào
قۇرۇلۇش، تۈزۈلۈش: 人体 ~
~ ئادەم بەدىنىنىڭ تۈزۈلۈ-
شى / 飞机的 ~ ~ ئايروپى-
لانىڭ تۈزۈلۈشى / 句子的
~ جۈملە تۈزۈلۈشى. ②
پەيدا قىلماق، ۋۇجۇدقا چىقار-
ماق: ~怨 ئاداۋەت پەيدا
قىلماق / 虚~ توقۇلما. [构思]
gòusī پىكىر يۈرگۈزمەك، مۇ-
لاھىزە يۈرگۈزمەك (ماقالە ياكى
ئەسەر ئۈستىدە). ③ ئەدەبىي
ئەسەر: 佳~ ياخشى ئەدەبىي
ئەسەر / 杰~ داڭلىق ئەدەبىي
ئەسەر. ④ قەغەز دەرىخى.
购 gòu سېتىۋالماق: 统~
统销 بىر تۇتاش سېتىۋېلىش.
بىر تۇتاش سېتىش / ~买

力强 سېتىۋېلىش كۈچى زور / 采～原料 خام ماتېرىيال سېتىۋالماق.

诟 gòu ① ئار - نومۇس، نومۇس. ② تىللىماق، ھاقارەتلىمەك.

垢 gòu ① پاسكىنا، مەينەت، داغ: 油～ ماي دېغى / 牙～ چىش كىرى / 藏污纳～ ئىپلاسلىق - مەينەتچىلىك بىلەن توشۇپ كەتمەك. ② ئار، نومۇس.

够 gòu ① توشماق، يەتمەك؛ بەك، تازا: ～数 سان توشماق / ～用 ئىشلىتىشكە يەتمەك / ～多 بەك جىق / ～好 ناھايىتى ياخشى. (كۆچمە مەنىدە) تويماق، زېرىكمەك: 这个话我真听～了 مەن بۇ گەپتىن بەك تويۇپ كەتتىم. ② تەگمەك، يەتمەك: ～得着 قولى تەگمەك / ～格 لاياقەتلىك بولماق. ماق.

遘 gòu ئۇچراشماق، يولۇقـ

媾 gòu توي قىلىشماق، جۈپلەشمەك: 婚～ قۇدا بولۇشماق / 交～ جۈپلەشمەك / ～和 ياراشماق، مۇرەسسەگە كېلىشمەك.

觏 gòu ئۇچرىماق، يولۇقماق: 罕～ ئاز ئۇچرىماق.

彀 gòu ① '够' بىلەن ئوخشاش. ② ئوقيانىڭ كىرىچىنى كۈچەپ تارتماق. [彀中] gòuzhōng ئوقيا ئوقى يېتىدىغان جاي. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) تۇزاق، قاپقان. [入彀] rùgòu (ئوخشىتىش مەنىسىدە) قاپقانغا چۈشمەك.

GU

估 gū另见gù مۆلچەرلىمەك، چاغلىماق: ～计 مۆلچەرلىمەك / ～量 دەڭسەپ كۆرمەك / ～价 باھالىماق، باھا بەرمەك / 不要低～了群众的力量 ئاممىنىڭ كۈچىنى بوش چاغلىماسلىق كېرەك / 你～一～他能来不? سېنىڭچە ئۇ كېلەلەمدۇ؟

咕 gū قۇشلارنىڭ ئاۋازىنى بىلدۈرىدۇ: 布谷鸟～～地叫 كاككۇك سايرىدى. [咕咚] gūdōng پولتۇڭ، پولتۇڭلىماق. [咕嘟] gūdū 1. پورۇقلىماق. 2. تازا پىششۇرماق، بەك پىششۇرۇۋەتمەك: 东西

ئۇيغۇر كىتاب تورى

~~烂了吃容易消化، ھەرقان-
داق نەرسىنى تازا پىشۇرۇپ
يېسە ئاسان سىڭىدۇ. 3. دومساي-
ماق: 他气得把嘴~~起来
ئۇ ئاچچىقىدا دومسىيىپ تۇرۇ-
ۋالدى. [咕唧] gūji پىچىرلاش-
ماق، كۇسۇلداشماق. [咕噜]
gūlū شىرىلدىماق، گۈلدۈرلى-
مەك. [咕哝] gūnong غودۇڭ-
شىماق، غوتۇلدىماق.

沽 gū ① ئالماق. سېتىۋال-
ماق: ~酒 ھاراق ئالماق/
~名钓誉 نام - شۆھرەتكە
بېرىلمەك. ② ساتماق: 待价而
~ باھاسىغا چىققاندا سات-
ماق؛ ناز قىلىپ ئۆزىنى با-
زارغا سالماق.

姑 gū ① ھامما (دادىسىنىڭ
ئاچا - سىڭىللىرى). ② قېيىن
ئېگىچە، قېيىن سىڭىل (ئېرىد-
نىڭ ئاچا - سىڭىللىرى): ~
嫂 قىزنىڭ يەڭگە بىلەن قو-
شۇلۇپ ئاتىلىشى (ئىنىسىنىڭ
خوتۇنىنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئال-
دۇ) / 大~子 ئېرىنىڭ چوڭ
ئاچىسى. ③ قېيىن ئانا
(ئېرىنىڭ ئاپىسى): 翁~ قېيىن
ئاتا ۋە قېيىن ئانا. ④ ھازىرچە،
ۋاقتىنچە: ~妄言之 دەپلا

قويماق / ~置勿论 ھازىر-
چە تۇرۇپ تۇرسۇن / ~
且试一试 ئاۋال سىناپ باق
ماق. [姑息] gūxī كۆڭلى يۇ
شاقلىق قىلماق. ئورۇن
يول قويماق: 对错误的行为
绝不~~ خاتا ئىش - ھە
رىكەتلەرگە ھەرگىز يول
قويماسلىقى كېرەك.

轱 gū [轱辘] gūlu 1. غال
تەك، چاق. 2. دومىلىماق،
دومىلاتماق: 别让球~~了
توپنى دومىلاتما.

鸪 gū 832 - بەتتىكى '鹧鸪'
(zhègū)، 52 - بەتتىكى '鹁鸪'
(bógū) غا قاراڭ.

菇 gū موگۇ: 香~ لېنت
ئۇس موگۇسى / 冬~ لېنت
ئۇس موگۇسى.

蛄 gū 421 - بەتتىكى '蝼蛄'
(lóugū)، 279 - بەتتىكى '蟪蛄'
(huìgū) غا قاراڭ.

酤 gū ① ھاراق ئالماق.
② ھاراق ساتماق.

辜 gū ① گۇناھ، جىنايەت:
无~ گۇناھسىز / 死有余~
گۇناھى ئۈچۈن ئۆلۈمدىمۇ ئاز-
لىق قىلىدۇ. ② كۆتكەن يەر-
دىن چىقماسلىق، يەردە قوي

ماق؛ ~负了他的一番好意
ئۇنىڭ ياخشى كۆڭلىنى يەردە
قويدۇم.

呱 gū 另见 guǎ·guā [呱呱] gūgū ‹书› ئىڭە - ئىڭە.

孤 gū ① يېتىم. ② يالغۇز، تەنها: ~雁 يالغۇز ياۋا غاز / ~掌难鸣 يالغۇز ئاتىنىڭ چېڭى چىقماس / ~立 يالغۇز قالماق. ③ پېقىر (فېئودال پادىشاھلارنىڭ ئۆزىنى ئاتىشى): ~家 پېقىر / ~王 پېقىر. ④ ‘辜’ ② بىلەن ئوخشاش: ~负 يەردە قويماق.

軱 gū چوڭ سۆڭەك.

菰 gū ① كەكيوپۇرماقلىق زىزانىيە. ② ‘菇’ بىلەن ئوخشاش.

觚 gū ‹古› ھاراق قاچىلايدىغان ئەسۋاب. ② ‹古› خەت يازغاندا ئىشلىتىلىدىغان ياغاچ تاختاي: 操~ ماقالە يازماق. ③ قىر.

骨 gū 另见 gǔ [骨朵] gūduo غۇنچە، پورەك. [骨碌] gūlu دومىلىماق، دۈگىلىمەك.

蓇 gū [蓇葖] gūtū 1. غۇنچىسىمان مېۋە. 2. غۇنچە، پورەك.

箍 gū ① ئوراپ باغلىماق، چەمبىرەك سالماق: ~木盆 تەڭلىگە چەمبىرەك سالماق. ② چەمبىرەك: 铁~ تۆمۈر چەمبىرەك.

古 gǔ ① قەدىم، قەدىمكى: ~书 قەدىمكى كىتاب / ~板 كاج، تەرسا / ~为今用 قەدىمكىنى ھازىرقى ئۈچۈن خىزمەت قىلدۇرماق. [古怪] gǔguài غەلىتە. ② كونىچە شېئىر: 五~七~ بەش خەتلىك، يەتتە خەتلىك كونىچە شېئىر.

[古董] [骨董] gǔdǒng ئاسارئەتىقە، قەدىمكى يادىكارلىقلار. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) كونىلىق تەرەپدارى.

诂 gǔ قەدىمكى تىل - يېزىقلارنى ۋە شېۋىلەرنى ھازىرقى تىل بىلەن چۈشەندۈرمەك، شەرھلىمەك: 训~ شەرھلىمەك / 解~ يەشمەك / 字 ~ خەت مەنىسىنى يەشمەك.

牯 gǔ ئىنەك، سىيىر؛ ئۆكۈز.

罟 gǔ ‹古› تور.

钴 gǔ كوبالت (Co). [钴𬭁] gǔmǔ دەزمال.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

榖 gǔ بەخت.

盬 gǔ خۇمرا، كومزەك: 瓷~子 ساپال كومزەك / 沙~子 قۇم كومزەك.

谷 gǔ 另见 yù ① ساي، جىلغا: 万丈深~ تېگى يوق ھاڭ. ② دانلىق زىرائەت، ئاشلىق: 五~ ئاشلىق زىرائەتلىرى. ③ ئېرىق. ④ 〈方〉 شال: 糯~ ئومى گۈرۈچ / 粳~ جىڭداۋ شېلى / 轧~机 شال ئاقلاش ماشىنىسى.

⌐لىماق.

汩 gǔ شىرىلدىماق، شىلدىر-

股 gǔ ① يوتا، سان. ② 1. پاي، ئۈلۈش: ~东 پايچىك / ~票 پاي چېكى. 2. بۆلۈمچە: 总务~ خوجىلىق بۆلۈمچىسى / 卫生~ سەھىيە بۆلۈمچىسى. 3. قات، قەۋەت: 合~线 ئېشىلگەن يىپ / 三~绳 ئۈچ قات ئارغامچا. ③ ئۇزۇن كاتېت. ④ مىقدار سۆز: 一~道 بىر يول / 一~线 بىر تال يىپ / 一~泉水 بىر بۇلاق / 一~香味 بىر خىل خۇش پۇراق / 一~劲 بىر غەيرەت / 一~残匪 بىر توپ باندىتلار.

毂 gǔ قوچقار.

骨 gǔ 另见 gū ① سۆڭەك، ئۇستىخان: 脊椎~ ئومۇرتقا سۆڭىكى. [骨骼] gǔgé ئىسكىلىت، سۆڭەك. [骨节] gǔjié بوغۇم، ئۇگە. [骨干] gǔgàn (كۆچمە مەنىدە) تايانچ: ~~分子 تايانچلار / ~~作用 تايانچلىق رول. [骨肉] gǔròu قېرىنداش، جان-جىگەر. ② سۆڭەكسىمان نەرسە: 钢~水泥 ئىچىگە پولات ئېلىنغان سېمونت؛ پولات بېتون.

馉 gǔ [馉饳] gǔduò ئۇندا پىشۇرۇلىدىغان بىر خىل يېمەكلىك. ⌐شاق كالتە ياغاچ.

榾 gǔ [榾柮] gǔduò ئۇش-

鹘 gǔ 另见 hú [鹘鸼] gǔzhōu 〈古〉 قۇش.

贾 gǔ 另见 jiǎ ① سودىگەر، تىجارەتچى. ② ساتماق: 余勇可~ دەرمانىدىن كەتمەسلىك.

蛊 gǔ زەھەرلىك قۇرت. [蛊惑] gǔhuò ئېزىقتۇرماق؛ زىيانكەشلىك قىلماق.

鹄 gǔ 另见 hú نىشان، قارا. [鹄的] gǔdì نىشاننىڭ مەركى-

زى، قارىنىڭ دەل ئوتتۇرىسى.

鼓 gǔ ① دۇمباق، بارابان، ناغرا. [大鼓] dàgǔ [大鼓书] dàgǔshū [鼓儿词] gǔrcí دۇمباققا تەڭكەش قىلىپ ئېيتىلىدىغان بىر خىل مەدداھلىق. ② دۇمباق چالماق. (كونىچە مەنىدە) 1. ئۇرماق، چالماق: ~掌 چاۋاك چالماق / ~琴 چاڭ چالماق. 2. قوزغاتماق؛ روھلاندۇرماق: ~足干劲 تولۇق غەيرەتكە كەلمەك / ~励 ئىلھاملاندۇرماق، رىغبەتلەندۇرمەك / ~动 قوزغىماق، ھەرىكەتلەندۇرمەك / ~舞 رىغبەتلەندۇرمەك، روھلاندۇرماق. [鼓吹] gǔchuī 1. ناغرا ۋە سۇناي چالماق. 2. تەرغىپ قىلماق، تەشۋىق قىلماق (سەلبىي مەنىدە). ③ تومپايماق: 口袋装得~~的 خالتا تومپىيىپ تۇراتتى.

臌 gǔ كۆپمەك. ⌉ئەما، كور.

瞽 gǔ قارىغۇلۇق: ~者

毂 gǔ بۇل؛ چاقنىڭ بۇلى.

榖 gǔ ئۇجمە دەرىخى.

估 gù 另见 gū [估衣] gùyi سېتىلىدىغان كونا كىيىملەر ياكى سۈپەتسىز كىيىملەر.

故 gù ① ۋەقە، ھادىسە: 变~ ھادىسە، خېيىم-خەتەر / 事~ قازا، ھادىسە. [故障] gùzhàng چاتاق، كاشىلا، بۇزۇلۇش. ② سەۋەب، باھانە: 不知何~ نېمە سەۋەبتىن ئىكەنلىكى نامەلۇم / 无缘无~ ھېچبىر سەۋەبسىزلا. ③ قەستەن، غەرەزلىك، ئەتەي: 明知~犯 بىلىپ تۇرۇپ ئەتەي خىلاپلىق قىلماق / ~为难 قەستەن قىيىنىماق. ④ كونا، بۇرۇنقى: ~书 كونا كىتاب / ~人 كونا دوست، قەدىناس دوست / ~宫 گۇگۇڭ (خان سارىيى). ⑤ ئەسلىدىكى، ئاۋۋالقى: ~乡 يۇرت، ئەسلى جايى. ⑥ ۋاپات بولماق: ~去 ۋاپات بولماق / 病~ كېسەل بولۇپ ئۆلمەك. [物故] wùgù ئالەمدىن ئۆتمەك، ۋاپات بولماق. ⑦ شۇڭلاشقا، شۇڭا، شۇ سەۋەبتىن: 他有坚强的意志，~能克服困难 ئۇنىڭ ئىرادىسى مۇستەھكەم، شۇڭا قىيىنچىلىقنى يېڭەلەيدۇ.

固 gù ① چىڭ، پۇختا، مۇستەھكەم: 稳~ مۇستەھكەم.

چىلىك. ② قەدىمىي، تەۋرەنمەس: 地阵守～ پوزىتسىيىنى تەۋرەنمەي ساقلىماق. ③ ئەسلىدە، ئەزەلدىن: 有～ ئەزەلدىن بار. gùrán [然固] ئەلۋەتتە: 困有～～作工项这 难,成完能定一是但 بۇ خىزمەت ئەلۋەتتە تەس، شۇنداقتىمۇ چوقۇم ئورۇندايمىز. ④ قاتتىق: 体～ قاتتىق جىسىم.

堌 gù تۇغان، قاش.

崮 gù تۆت تەرىپى تىك قىيا، ئۈستى تۈزلەڭ بولغان جاي؛ تاغ تەكچىسى.

锢 gù ① يەملىمەك. ② بېكىتىۋالماق؛ نەزەربەنت قىلماق.

痼 gù ساقايماس كېسەل؛ (كۆچمە مەنىدە) تۈزەلمەس ئادەت: 习～ تۈزەلمەس خۇي/ 癖～ ئوڭشالماس ئىللەت.

顾 gù ① كەينىگە بۇرۇلۇپ قارىماق: 右左视～ ئەتراپقا بۇرۇلۇپ قارىماق. (كۆچمە مەنىدە) سەپسالماق، كۆز يۈگۈرتمەك: ～回 ئۆتكەن ئىشلارنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرمەك/ ～环 ئەتراپقا كۆز يۈگۈرتمەك. ② ئېتىبارغا ئالماق، دىققەت قىلماق: 局大全～ ئومۇمىي ۋەزىيەتنى ئېتىبارغا ئالماق / 身～不奋 پىداكارلىق بىلەن. (كۆچمە مەنىدە) خېرىدار: ～惠 خېرىدار بولماق / 客～ خېرىدار / ～主 خېرىدار ۋە سودىگەر. zhàogù [顾照] 1. غەمخورلۇق قىلماق، ئېتىبار بەرمەك: 生的众群～～ 活 ئاممىنىڭ تۇرمۇشىغا غەمخورلۇق قىلماق. 2. خېرىدار چاقىرماق. ③ لېكىن، ئەمما.

梏 gù <古> تاقاق؛ ياغاچ كويزا.

雇 gù ① ياللىماق: 工～ ئىشچى ياللىماق / 姆保～ بالا باققۇچى ياللىماق. ② كىرا قىلماق: 车～ ھارۋا كىرا قىلماق/ 口牲～ ئۇلاغ كىرا قىلماق.

GUA

瓜 guā قوغۇن - تاۋۇز ۋە كاۋا - قاپاقلار؛ خەمەكلەر: ～西 تاۋۇز / ～黄 تەرخەمەك، خادىكا / ～南 كاۋا/ ～甜 قوغۇن. guāfēn [分瓜] بۆلۈشۈۋالماق، بۆلۈۋالماق. guāgé [葛瓜] مۇناسىۋەت، چېتىلىش، چېتىشلىق.

呱 guā 另见 gū·guǎ

[呱哒] guāda تاق-تۇق. تاراقلىدە.

[呱哒板儿] guādabǎnr 1. چېكچاك 2. ياغاچ كەش.

[呱呱] guāguā غاق-غاق، ۋاق-ۋاق؛ غاقىلدىماق. (كۆچمە مەنىدە) قالتىس، ياخشى: ~叫 قالتىس، ئوت چىقىرىۋەتمەك / 顶~~ ئەڭ ياخشى.

胍 guā گۇئانىدىن.

刮 guā ① قىرىۋالماق، شىلىۋالماق، قىرماق: ~脸 ساقال چۈشۈرمەك / 贪官污吏只会~地皮 خىيانەتچى ۋە پارىخور ئەمەلدارلار خەلقنىڭ مال-مۈلكىنى شىلىۋېلىشنىلا بىلىدۇ. ② سوقماق، چىقماق، ئۇچۇرماق: ~倒了一棵树 بىر دەرەخنى شامال سوقۇپ ئۆرۈۋېتىپتۇ.

括 guā 另见 kuò ① شىلىۋالماق، قاقتى-سوقتى قىلىپ ئېلىۋالماق: 搜~ قاقتى-سوقتى قىلىۋالماق. ② 〈方〉 ئۆز ئىچىگە ئالماق: 一塌~子 ھەممىسى، بارلىقى.

栝 guā ① قارا ئارچا. ② [栝楼] guālóu ئاچچىق تاۋۇز، ياۋا تاۋۇز، ھەندىزىل.

緺 guā ① سۆسۈن رەڭلىك پۆپۈك. ② بىر تۇتام چاچ.

騧 guā قارا تۇمشۇقلۇق قولا ئات.

鸹 guā قاغا.

呱 guǎ 另见 gū·guā

[拉呱儿] lāguǎr 〈方〉 پاراڭ سېلىشماق.

剐 guǎ ① كېسىلمەك، يىرتىلماق: 把手~破了 قولۇم كېسىلىپ كەتتى / 裤子上~了个口子 ئىشتان يىرتىلىپ بىر تۆشۈك ئېچىلىپ قاپتۇ. ② تىلىپ-تىلىپ ئۆلتۈرمەك.

寡 guǎ ① ئاز، كەم: ~言 كەم سۆز، گېپى ئاز / 优柔~断 ئېزدىلەڭگۈ، كەسكىن ئەمەس / 多~不等 ئاز-كۆپلۈكى ئوخشاش ئەمەس. [寡人] guǎrén پېقىر، مەن (پادىشاھنىڭ ئۆزىنى ئاتىشى). ② تۇل (ئېرى ئۆلگەن): ~妇 تۇل خوتۇن.

卦 guà پال، رەم. [变卦] biànguà (ئوخشىتىش مەنىسىدە) يېنىۋالماق، يالتىيىۋال-

ماق، ئۆزگەرتمەك (سەلبىي مەنىدە).

诖 guà خاتالاشماق. [诖误] guàwù 1. باشقىلارغا چېتىلىپ جازالانماق: 为人~~ باشقىلارنىڭ جىنايىتىگە چېتىلىپ قالماق. 2. خىزمەتتىن قالدۇرۇلماق، ئەمەلدىن بوشىتىلماق.

挂 guà ① ئاسماق، ئىلىپ قويماق؛ ئاسما: 红灯高~ قىزىل پانۇسنى ئېگىز ئاسماق/ ~图 ئاسما رەسىم. ② چېتىلماق، باغلانماق: ~念 ئەنسىرىمەك؛ سېغىنماق / ~虑 ئەندىشە قىلماق؛ تەشۋىشلەنمەك/ 记~ ئەسلىمەك، سېغىنماق. ③ تىزىملاتماق، نومۇر ئالماق: ~号 زاكاز قىلماق؛ نومۇر ئالماق / ~失 يوقالغانلىقىنى تىزىملاتماق. ④ مىقدار سۆز: 一~珠子 بىر تىزىق ئۈنچە / 两~大车 ئىككى ھارۋا.

褂 guà (~子) كەمزۇل؛ كۆڭلەك: 大~子 ئۇزۇن كۆڭلەك / 小~儿 كۆڭلەك.

GUAI

乖 guāi ① ئەلىتە، بىرن
ـمەلا. ② ئەقىللىق، زېرە
这孩子真~ بۇ بالا ھەقىقە-
تەن زېرەك. ماق
掴 guāi 另见 guō كاچاتئۇر.
拐 guǎi ① بۇرۇلماق: ~
过去就是大街 بۇرۇلسىڭىزلا
چوڭ كوچىغا چىقىسىز / ~
弯抹角 ئەگىپ ماڭماق /~角
بۇرۇلما، ئەگىم، دوقمۇش. ②
ئالداپ ئەكەتمەك، سوقۇپ
كەتمەك. ③ ئاقساماق، دىڭگو-
لىماق: 走道一瘸一~ ئاقساپ
ماڭماق. ④ ھاسا، قولتۇق
تاياق: ~杖 ھاسا / ~棍
ھاسا، تاياق / 架~ قولتۇق
تاياق.

怪 guài ① غەلىتە، ئاجا-
يىپ؛ ئەجەبلەنمەك، ھەيران
بولماق: ~事 غەلىتە ئىش /
~模~样 ئاجايىپ-غارايىپ/
大惊小~ ھەيران قالماق
② ئالۋاستى. ③ بەكمۇ، تو
لىمۇ، ئىنتايىن: ~好的天气
ھاۋا ئىنتايىن ياخشى/这孩子
~讨人喜欢的 بۇ بالىغا كى-
شىنىڭ بەكمۇ ئامراقلىقى كې-

لىدۇ. ④ كۆرمەك، ئاغرىنىماق، رەنجىمەك: 这不能~他 بۇنى ئۇنىڭدىن كۆرگىلى بولمايدۇ / 你没有告诉他, 难~他不知道 سەن ئۇنىڭغا ئېيتماپتىكەنسەن، ئۇنىڭ بىلمەسلىكىدىن ئاغرىنمىساڭمۇ بولىدۇدەك.

GUAN

关 guān ① ياپماق، ئەتمەك، تاقىماق: ~门 ئىشىك ياپماق / ~上箱子 ساندۇقنى ياپماق. (كۆچمە مەنىدە) سولاپ قويماق، قاماپ قويماق. ② ئۆتكەل: ~口 ئۆتكەل / 山海~ شەنخەيگۈەن. (كۆچمە مەنىدە) گۈمرۈك، تاموژنا: 海~ تاموژنا. ③ مۇشەققەت، مۇھىم پەيت: 度过难~ قىيىن مۇشەققەتتىن ئۆتمەك / 紧要~头 مۇھىم پەيت. ④ بوغۇم؛ پەيت، ھالقا، تۈگۈن: ~节 بوغۇم / ~键 ھالقا، تۈگۈن. ⑤ ئالاقىدار، مۇناسىۋەتلىك: 毫不相~ قىلچە مۇناسىۋەتسىز / ~心 كۆڭۈل بۆلمەك / 无~紧要 كارايىتى چاغلىق.

[关系] guānxì 1. مۇناسىۋەتلىك، ئالاقىدار، چېتىشلىق: 这个电门和那盏灯没有~~ بۇ ۋىكلىيۇچاتېلنىڭ ئۇ چىراغ بىلەن چېتىشلىقى يوق. 2. مۇناسىۋەت: 同志~~ يولداشلىق مۇناسىۋەت / 亲戚~~ تۇغقانلىق مۇناسىۋەت. 3. تەسىر: 这件事~~太大 بۇ ئىشنىڭ تەسىرى بەك چوڭ.

[关于] guānyú ھەققىدە، توغرىسىدا: ~~这个问题 بۇ مەسىلە توغرىسىدا / ~~养蜂的书 ھەرىچىلىك ھەققىدىكى كىتاب.

⑥ مائاش بەرمەك، مائاش تارقاتماق.

观 guān 另见 guàn ① كۆرمەك، كۆزەتمەك: 坐井~天 قۇدۇق ئىچىدە ئولتۇرۇپ ئاسماننى كۆزەتمەك؛ نەزەر دائىرىسى تار / ~摩 كۆرمەك / 走马~花 ئات ئۈستىدە گۈل كۆرمەك.

[观光] guānguāng ئېكسكۇرسىيە قىلماق، زىيارەت قىلماق.

[观察] guānchá تەكشۈرمەك، كۆزەتمەك: 细心~~一切客观现象 بارلىق ئوبيېكتىپ ھادىسىلەرنى ئىنچىكىلىك بىلەن كۆزەتمەك. ② كۆرۈنۈش، قىياپەت، تۈرق: 奇~ غەلىتە

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

كۆرۈنۈش / 壮~ ھەيۋەتلىك قىياپەت. ③ قاراش، نۇقتىئىنەزەر: 乐~ ئۈمىدۋار نۇقتىئىنەزەر / 人生~ تۇرمۇش قاراش / 宇宙~ دۇنيا قاراش.

[观点] guāndiǎn نۇقتىئىنەزەر، قاراش، كۆزقاراش.

[观念] guānniàn 1. ئىدىيە، ئاڭ. 2. قاراش، نۇقتىئىنەزەر.

纶 guān 另见 lún قارا يىپەك پۆپۈك.

[纶巾] guānjīn قارا پۆپۈكلۈك ياغلىق.

官 guān ① ئەمەلدار، مەنسەپدار. ② بۇرۇن ھۆكۈمەت ئورۇنلىرىنى كۆرسەتتى: ~办 ھۆكۈمەت باشقۇرماق / ~款 ھۆكۈمەت پۇلى.

[官话] guānhuà 1. بۇرۇن ئورتاق تىل دېگەن مەنىدە ئىدى. 2. ئەمەلدارلىق تەلەپپۇزى: 打~~ ئەمەلدارلىق تەلەپپۇزدا سۆزلىمەك. ③ ئەزا، ئورگان: 五~ بەش ئەزا / 感~ سەزگۈ ئورگانلىرى / 消化器~ ھەزىم قىلىش ئەزالىرى.

倌 guān ① مال باققۇچى: 牛~ كالا باققۇچى. ② بەزى مەخسۇس ئىشلارغا ياللاپ ئىشلىتىلگۈچى: 堂~ تاگجالا، خىزمەتكار.

棺 guān كۆونسەي، تاۋۇت.

冠 guān 另见 guàn ① دوپپا، بۆك، قالپاق: 衣~整齐 رەتلىك كىيىنگەن. ② تاج: 鸡~子 خوراز تاجى.

矜 guān 另见 jīn، qín 〈古〉 ① ‘鳏’ بىلەن ئوخشاش. ② ‘瘝’ بىلەن ئوخشاش.

瘝 guān كېسەل؛ ئازاب.

鳏 guān بويتاق: ~寡孤独 سايپى - سايىاق، سالتاڭ. يېتىم - يېسىرلەر.

莞 Guǎn 另见 wǎn (东~县) دۇڭگۇەن ناھىيىسى.

馆 guǎn ① خانا: 宾~ مېھمانخانا / 旅~ مېھمانخانا / 大使~ ئەلچىخانا / 领事~ كونسۇلخانا / 照相~ رەسىمخانا / 理发~ ساتىراشخانا / 饭~ ئاشخانا، ئاشپۇزۇل / 图书~ كۇتۇپخانا. ② ساراي: 文化~ مەدەنىيەت سارىيى / 体育~ تەنتەربىيە سارىيى / 博物~ مۇزېي. ③ دەرسخانا، مەكتەپ: 家~ ئائىلە دەرسخانىسى /

蒙~ باشلانغۇچ مەكتەپ.

琯 guǎn قاشتاشتىن ياسال-
غان نەي.

管 guǎn ① پۈۋلەپ چال-
دىغان چالغۇلار: 丝竹~弦
ھەر خىل چالغۇ ئەسۋابلار /
~乐器 پۈۋلەپ چالىدىغان
چالغۇلار. ② تۇرۇبا، نەيچە:
竹~儿 بامبۇك تۇرۇبا /
无缝钢~ ئۇلاقسىز پولات
تۇرۇبا / ~见 (ئوخشىتىش
مەنىسىدە) نەزەر دائىرىسى تار/
~道 تۇرۇبا يوللىرى. ③
باشقۇرماق، ئىدارە قىلماق.
دەستۇر بولماق: 红~家
قىزىل ئائىلە باشقۇرغۇچى /
~帐 ھېسابات باشقۇرماق/
~伙食 ئاشخانىنى باشقۇر-
ماق. (كۆچمە مەنىدە) 1. سۈ-
رۈشتۈرمەك، كارى بولماق:
革命工作大家~ ئىنقىلابىي
خىزمەتنى كۆپچىلىك سۈرۈش-
تۈرىدۇ / 这事我们不能不~
بۇ ئىش بىلەن كارىمىز بولمى-
سا بولمايدۇ. 2. تەمىنلىمەك،
بەرمەك: ~吃~住 تاماق
ۋە ياتاق بىلەن تەمىنلىمەك /
生活用品都~ تۇرمۇش لازى-
مەتلىكلىرىنى تولۇق بەرمەك.
④ باشقۇرماق، تىزگىنلىمەك:
~山山低头 تاغنى باشقۇرۇپ
باش ئەگدۈرمەك. [管制] guǎn
zhì 1. تىزگىنلىمەك؛ ئىدارە
قىلماق، باشقۇرماق: ~~
灯火 يورۇتۇش ئىشلىرىنى
باشقۇرماق. 2. نازارەت ئاس-
تىغا ئالماق، رېجىمغا ئالماق.
[不管] bùguǎn (كۆچمە مە-
نىدە) مەيلى، قانداقلا بولمى-
سۇن؛ قەتئىينەزەر: ~~多
大困难，我们都能克服 قى-
يىنچىلىقىنىڭ قانچىلىك چوڭ
بولۇشىدىن قەتئىينەزەر،
بىز ئۇنىڭ ھەممىسىنى يېڭە-
لەيمىز. ⑤ كېپىللىك قىلماق،
ھۆددىگە ئالماق: ~用 كارغا
كەلمەك، ئىشقا يارىماق/ 不好
~换 ياخشى بولمىسا تېگىشىپ
بېرىشكە كېپىللىك قىلىمىز/
~保来回 ياخشى بولمىسا ھۆددە
قىلىپ تېگىشىپ بېرىمىز. ⑥
«نى» بىلەن ئىپادىلىنىدۇ: 有的
地区~玉米叫苞谷 بەزى
رايونلاردا كۆممىقوناقنى قوناق
دەپ ئاتايدۇ.

观 guàn 另见 guān تەرىقە-

چىلەرنىڭ بۇتخانىسى.

贯 guàn ① ئۆزۈلمەستىن، ئارقىمۇ ئارقا: 一直～串下去 ئۆزۈلدۈرمەي سىڭدۈرمەك / 鱼～而入 ئارقىمۇ ئارقا كىرمەك. [贯彻] guànchè ئىزچىل، ئىزچىللاشتۇرماق: ～～执行 ئىزچىل ئىجرا قىلماق / ～～党的政策和决议 پارتىيىنىڭ سىياسەت ۋە قارارلىرىنى ئىزچىللاشتۇرماق. [一贯] yīguàn دائىملىق، ھەمىشە: 艰苦朴素是他的～～作风 جاپاغا چىداپ ئاددىي-ساددا بولۇش ئۇنىڭ دائىملىق ئىستىلى. ② تىزىق (مىڭ يارماق پۇل بىر تىزىق بولىدۇ). ③ يۇرت، تۇغۇلغان جاي: 籍～ يۇرت.

掼 guàn 〈方〉 تاشلىماق، ئاتماق، چۆرۈۋەتمەك: 往地下一～ يەرگە تاشلىۋەتمەك.

惯 guàn ① ئادەت، ئادەتلەنمەك، كۆنمەك، ئۆگىنىپ قالماق: ～技 ئادەتلەنگەن ھىيلە، كونا نەيرەڭ / ～例 ئادەت، رەسىم-قائىدە / 穿～了短装 قىسقا كىيىم كىيىپ ئادەتلىنىپ قالماق. [惯性] guànxìng ئىنېرتسىيە. ② مەيلىكە قويۇپ بەرمەك، ئەركل قويۇۋەتمەك: ～坏了孩 ئەركىلىتىپ مىجەزىنى يامان قىلىپ قويماق / 娇生～养 ئەركە ئۆستۈرمەك.

冠 guàn 另见 guān ① كىيدۈرمەك (باش كىيىمىنى). ② بىرىنچى بولماق، ھەممىنىڭ ئالدىدا تۇرماق: 勇～三军 باتۇرلۇقى ھەممىنى بېسىپ چۈشمەك. [冠军] guànjūn چېمپىيون. ③ باش تەرەپكە مەلۇم نامنى يېزىپ قويماق: ～以诗人的挂冠 شائىر دېگەن نام بىلەن.

盥 guàn قول يۇماق: ～洗室 قول يۇيۇش ئۆيى؛ يۇيۇنۇش ئۆيى.

灌 guàn سۇغارماق؛ قۇيماق، توشقۇزماق: 引水～田 سۇباشلاپ ئېتىزلارنى سۇغارماق / ～一瓶水 چايدانغا سۇ قۇيماق. [灌木] guànmù چاتقال.

瓘 guàn 〈古〉 قاشتاشتىن ياسالغان ئەسۋاب.

鹳 guàn لەيلەك (قۇش).

罐 guàn كومزەك، كوزا، قۇتا: 铁~儿 تۆمۈر قۇتا. [罐头] guàntou كونسېرۋا.

GUANG

光 guāng ① نۇر، يورۇقلۇق، شولا. [光明] guāngmíng يورۇق، پارلاق. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) ئوچۇق - ئاشكارا، ئاق كۆڭۈللۈك بىلەن: 心地~~ ئاق كۆڭۈل. ② شان، شان - شەرەپ: 为国增~ ۋەتەن ئۈچۈن شان - شەرەپ كەلتۈرمەك / ~荣之家 شەرەپلىك ئائىلە. (ھۆرمەت مەنىسىدە) ~临 قەدەم تەشرىپ قىلماق / ~顾 قەدەم تەشرىپ قىلماق. ③ مەنزىرە: 春~ باھار مەنزىرىسى / 风~ مەنزىرە / 观~ مەنزىرىنى تاماشا قىلماق. [光景] guāngjǐng 1. مەنزىرە، كۆرۈنۈش. 2. ھال، ئەھۋال، ھال - ئوقەت: ~~一年好似一年 ھال - ئوقەت يىلدىن - يىلغا ياخشىلانماق. ④ يالتىراق، سىلىق، تېيىلغاق: 磨~ سۈرتۈپ پارقىراتماق / ~溜 سىلىق، سىپسىلىق. ⑤ تامامەن تۈگىگەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ: 把敌人消灭~ دۈشمەننى تەلتۆكۈس يوقاتماق. ⑥ يالىڭاچ. كۆرۈنۈپ قالماق: ~头 يالاڭباش / ~膀子 يالىڭاچ. ⑦ يالاڭ، يالغۇز، يەككە، پەقەت: 大家都走了، ~剩下他一个人了 كۆپچىلىك كېتىپ بولۇپ پەقەت ئۇلا يالغۇز قاپتۇ.](hánguāng)غا قاراڭ.

洸 guāng 245-بەتتىكى '洽洸'

桄 guāng 另见 guàng [桄榔] guāngláng شېكەر پالما دەرىخى.

胱 guāng 490 - بەتتىكى '膀胱'(pāngguāng)غا قاراڭ.

广 guǎng 另见 ān ① كەڭلىك، ئېنى: 长五十米، ~三十米 ئۇزۇنلۇقى 50 مېتىر، كەڭلىكى 30 مېتىر. [广袤] guǎngmào كەڭ كۆلەمدە. ② كەڭرى، كەڭ: 地~人多 يېرى كەڭ، ئاھالىسى كۆپ. [广泛] guǎngfàn كەڭ كۆلەمدە، كەڭ مىقياستا: ~~宣传 كەڭ تەشۋىق قىلماق / 意义~~ كەڭ مەنىگە ئىگە. [广场] guǎngchǎng مەيدان: 天安门~~ تيەنئەنمېن مەيدانى.

③ كۆپ: 大庭~众 كۆپچىلىك. ④ تارقاتماق، كېڭەيتمەك، ئومۇملاشتۇرماق: ~播 رادىئودا ئاڭلاتماق / 推~先进经验 ئىلغار تەجرىبىلەرنى كېڭەيتمەك.

犷 guǎng قوپال، ئەدەبسىز، توڭ: 粗~ قوپال / ~悍 مەدەنىيەتسىز.

桄 guàng 另见 guāng ① غالتەك، يىپ تورگۈچ. ② ئورام، يۆگەم: 一~线 بىر ئورام يىپ.

逛 guàng تاماشا قىلماق، سەيلە قىلماق، ئايلىنىپ يۈرمەك: ~公园 باغچىدا سەيلە قىلماق.

GUI

归 guī ① قايتماق، يېنىپ كەلمەك: ~家 ئۆيگە يېنىپ كەلمەك / ~国 ۋەتەنگە قايتماق. (كۆچمە مەنىدە) قايتۇرۇپ بەرمەك: 物~原主 نەرسىنى ئۆز ئىگىسىگە قايتۇرۇپ بەرمەك / ~本还原 ئەسلىگە قايتۇرماق. ② يۆنىلىش؛ قاراشلىق: 殊途同~ يولى باشقا-باشقا بولسىمۇ، يۆنىلىشى بىر / 众望所~ كۆپچىلىكنىڭ كۈتكىنى. ③ يىغماق، توپلىماق، قوشۇلماق؛ 把书~在一起 كىتابلارنى بىر يەرگە توپلىماق / 这两个机构~并成一个 بۇ ئىككى ئىدارىنى قوشۇپ بىر قىلماق / ~里包堆 جەمئىي. [归纳] guīnà يىغىنچاقلىماق، ئومۇملاشتۇرماق. ④ قاراشلىق، تەئەللۇق، مەنسۇپ: 这事~我办 بۇ ئىش ماڭا قاراشلىق. ⑤ سەنپەتدىكى بىر خانىلىق بۆلۈش: 九~ توققۇزنى بۆلۈش.

圭 guī <古> ① پادىشاھ، ۋەزىرلەر مۇراسىم ۋاقتىدا ئىشلىتىدىغان قاشتاش ئەسۋاب؛ خانتاختا. ② قۇياشنىڭ شولىسىنى ئۆلچەيدىغان ئەسۋاب؛ [圭臬] guīniè مىزان، ئۆلچەم. ③ مىقدار سۆز، بىر كاپچىنىڭ يۈز مىڭدىن بىرى.

邽 Guī [下邽] Xiàguī شياگۈي. يەر نامى، شەنشى ئۆلكىسىدە.

闺 guī ① ئۈستى يۇمىلاق ئاستى چاسا كىچىك ئىشىك. ② قىز ھۇجرىسى: 深~ ئىچكىرى ھۇجرا. [闺女] guīnǚ قىز، قىز بالا.

硅 guī سىلىتسىي (Si)، كرېم-
鲑 guī سالمون بېلىقى. لىنىي.
龟 guī ① 见另 jūn · qiū
تاشپاقا: 卜 ~ تاشپاقا قې-
پىدا پال سالماق / ~ 蓍 پال،
رەم؛ پال ئاچماق. [鉴龟]
guījiàn [镜龟] guījìng ئىب-
رەت ئالماق. ⌝ياسى.
妫 Guī (河~) گۇيشۈي دەر-
规 guī ① سىركۇل، پەركا:
~ 脚两 ئىككى پۇتلۇق سىر-
كۇل. ② نىزام، قائىدە، تەر-
تىپ، يوسۇن: ~ 成 قائىدىلى-
شىپ قالماق / ~ 常 دائىملىق
قائىدە - تەرتىپلەر. [模规]
guīmó كۆلەم، دائىرە، مىق-
ياس: ~ ~ 具略 دەسلەپكى
كۆلەم / 大宏~~厂工座这
بۇ زاۋۇتنىڭ دائىرىسى بەك
چوڭ / 设建济经的~~大
چوڭ كۆلەملىك ئىقتىسادىي قۇ-
رۇلۇش. [格规] guīgé ئۆلچەم:
~ ~ 合 ئۆلچەمگە مۇۋاپىق.
[矩规] guījǔ 1. قائىدە، رە-
سىم، يوسۇن: ~ ~ 守 قائى-
دىلىك بولماق / ~ 蹈 ~ 循
رەسىم - يوسۇنغا بويسۇنماق.
2. ئەدەبلىك، تەرتىپلىك، قا-
ئىدە - يوسۇنلۇق: 实老 ~ ~
ئەدەبلىك ۋە ياۋاش. ③ نەس-
ھەت قىلماق: 劝 ~ نەسىھەت-
قىلماق / 谏 ~ ئىلھام بەرمەك.
④ پىلانلىماق، كۆزلىمەك:
定 ~ بەلگىلىمەك / 避 ~ ئۆزد-
نى قاچۇرۇشنى پىلانلىماق.
[划规] guīhuà پىلان: 业农
~ ~ 展发 يېزا ئىگىلىكىنى
تەرەققىي قىلدۇرۇش پىلانى.
皈 guī [依皈] guīyī ئېتىقاد
قىلماق، بەيئەت قىلماق.
瑰 guī ئاجايىپ ئەتىۋارلىق:
丽 ~ ئاجايىپ چىرايلىق /
异 ~ غەلىتە، باشقىچە / ~
宝 ئىنتايىن ئەتىۋارلىق
瓌 guī ① قاشتاشقا ئوخشاش
تاش. ② '瑰' بىلەن ئوخشاش.
氿 guǐ (泉~) كۆزى يان
تەرەپتە بولغان بۇلاق. ⌝پىق.
宄 guǐ بۇزۇق ئادەم؛ مۇنا-
轨 guǐ ① ئىز، يول. ② رې-
لىس، بەلگىلەنگەن يول: 车火
道 ~ پويىز رېلىسى / ~ 钢
رېلىس / ~ 铁 رېلىس / ~ 铺
رېلىس ياتقۇزماق. (ئوخشىتىش
مەنىسىدە) رىئايە قىلىشقا تې-
گىشلىك قائىدىلەر: ~ 正入步

قەدەمىنى توغرىلىماق، توغرا يولغا چۈشمەك / ~外行动 يولدىن چىقماق؛ يامان يولغا ماڭماق. ⌉بەلەت ساندۇقى.

匦 guǐ ساندۇق، قۇتا: 票~

庋 guǐ ① جازا، جاۋەن. ② قويماق: ~藏 ساقلاپ قويماق.

诡 guǐ ① ئالدىماق، ھىيلە ئىشلەتمەك؛ قۇۋلۇق قىلماق: ~辩 ھىيلىگەرلىك، نەيرەڭۋازلىق / ~计多端 ھىيلىسى كۆپ. ② غەلىتە، ئاجايىپ، يوچۇن: ~秘 سىرلىق، مەخپىي، يوچۇن.

姽 guǐ [姽婳] guǐhuà گوزەل ۋە نازاكەتلىك (قىز).

鬼 guǐ ① جىن، ئالۋاستى؛ ئەرۋاھ: 妖魔~怪 جىن-ئالۋاستىلار. ② يامان، ئەسكى، يامان غەرەز: ~话 بىمەنە سۆز؛ يامان غەرەز يوشۇرۇنغان گەپ / ~胎 يامان غەرەزلىك؛ نىيىتىنى يوشۇرماق. ③ زېرەك، چېچەن: 这孩子真~ بۇ بالا بەك زېرەك. ④ بالىلارنى ئەركىلىتىدىغان سۆز: 小~ شەيتان. ⑤ ئادەم تىللايدىغان گەپ: 酒~ ھاراقكەش / 吸血~ قان ئىچەر، قانخور. ⑥ بەلەخ يۇلتۇزى.

癸 guǐ ئون بۇرجىنىڭ ئونىنچىسى، ئونىنچى.

晷 guǐ قۇياشنىڭ شولىسى. (كۆچمە مەنىدە) ۋاقىت: 无日暇~ كۈن بويى چولىسى تەگمەسلىك؛ بوش ۋاقتى بولمالىق. [日晷] rìguǐ قۇياش شولىسى بىلەن ۋاقىتنى بەلگىلەيدىغان ئاپپارات؛ قۇياش سائىتى.

簋 guǐ <古> يېمەكلىك قاچىلايدىغان قۇلاقلىق قاچا.

柜 guì 另见 jǔ ئىشكاپ: 衣~ كىيىم ئىشكاپى؛ گاردىروپ. ⌉ماق.

刿 guì سانجىپ ياردىلاندۇر-

刽 guì كېسىپ ئۈزۈۋەتمەك. [刽子手] guìzishǒu جاللات؛ كاللا كەسەر.

桧 guì 另见 huì قارا ئارچا.

贵 guì ① قىممەت، قىممەتلىك: 这本书不~ بۇ كىتاب قىممەت ئەمەس / 钢比铁~ پولات تۆمۈردىن قىممەت. ② مەشھۇر، يۇقىرى دەرىجىلىك،

مەرتىۋىلىك، ~族 ئاقسۆڭەك / 达官~人 مەرتىۋىلىك مەنسەپدار. (ھۆرمەت مەنىسىدە) ~姓 فامىلىلىرى نېمىكەن؟ فامىلىگىز نېمە؟ / ~处 ئىدارەڭلار / ~校 مەكتىپىڭلار / ~宾 ئەزىز مېھمانلار. ③ ئالاھىدە ياخشى، ئېسىل: 珍~的产品 ئېسىل مەھسۇلاتلار / 宝~的意见 قىممەتلىك پىكىر. ④ ئېتىبار بەرمەك، قەدىرلىمەك: ~精不~多 سانىغا ئەمەس، سۈپىتىگە ئېتىبار بەرمەك؛ ئاز بولسۇن، ساز بولسۇن / 这种见义勇为的精神是可~的 بۇ خىل ئادالەتنى ياقلايدىغان روھنى قەدىرلەشكە ئەرزىيدۇ.

桂 guì ① دالچىن، گۈلدارچىن، دەپنە دەرەخلىرى. ② گۇاڭشى جۇاڭزۇ ئاپتونوم رايونىنىڭ باشقىچە ئاتىلىشى.

跪 guì يۈكۈنمەك، تىزلانماق: ~下射击 تىزلىنىپ تۇرۇپ ئاتماق.

鳜 guì ئوكۈن بېلىقى؛ تىكەنلىك ئوكۈن.

GUN

衮 gǔn پادىشاھلارنىڭ مۇراسىم كىيىمى: ~服 مۇراسىم كىيىمى (شاھانىلىق).

滚 gǔn ① سۇ ئۆركەشلەپ ئاقماق، تولۇرۇلۇپ - تولۇرۇلۇپ ئاقماق: 白浪翻~ دولقۇن ئۆركەشلىمەك / 大江~~东去 دەريا شەرققە قاراپ ئۆركەشلەپ ئاقماقتا. (كۆچمە مەنىدە) قايىنماق، ئۆرلىمەك: 水~了 سۇ قايىندى. ② دومىلىماق، يۇمىلىماق، ئېغىنىماق: 小球~来~去 توپ دومىلىماقتا / ~铁环 تۆمۈر ھالقىنى دومىلاتماق / 打~ ئېغىنىماق. ③ چىقىپ كەتمەك، يوقالماق: ~出去! يوقال! چىقىپ كەت! ④ بەك، ئىنتايىن: ~烫 بەك قىزىق / ~圆 دوپ-دومىلاق.

磙 gǔn (~子) تولۇق.

绲 gǔn ① توقۇلغان لېنتا. ② ئارغامچا، ئارقان.

辊 gǔn رولىك: 皮~花 تۈز / ~轴 رولىكلىق قازان (پودشىپنىك).

鲧 gǔn ① لەھەڭ. ② قەدىمكى ئادەم ئىسمى، شيايۈي (夏禹) نىڭ دادىسى.

ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى www.uyghurkitap.com ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

棍 gùn ① كالتەك، تاياق. ② مۇتتەھەم، قۇلاقكەستى؛ قىمارۋاز: ~赌 قىمارۋاز / ~恶 مۇتتەھەم؛ مۇشتۇمزور.

GUO

过 Guō 见另 guò گو (فامىلە).

彉 guō كېرىچنى تارتماق.

埚 guō 205- بەتتىكى ‘埚坩’ (gānguǒ) غا قاراڭ.

涡 Guō 见另 wō (~河) گوخې دەرياسى.

锅 guō ① قازان. [炉锅] guōlù 1. قايناق سۇ قازىنى. 2. پار قازىنى، قازانغا ئوخشاش نەرسىلەر: ~袋烟 غاڭزىنىڭ سەيخانىسى.

郭 guō شەھەرنىڭ سىرتقى سېپىلى.

崞 Guō (~县) گوشيەن ناھىيەسى.

啯 guō چىرت - چىرت.

蝈 guō [蝈蝈] guōguo تومۇزغا، سەرەتان.

聒 guō كىشىنى بىزار قىلىدىغان ئاۋاز، شاۋقۇن - سۈرەن: 耳~ قۇلاقنى يارغۇدەك ئاۋاز / 噪~ چۇرقىراشماق، ۋاراڭ - چۇرۇڭ قىلماق.

国 guó ① دۆلەت، مەملىكەت، ئەل، ۋەتەن: 朝援美抗 ~卫家保 ئامېرىكا جاھانگىرلىكىگە قارشى تۇرۇپ. چاۋشيەنگە ياردەم بېرىپ. ئائىلە ۋە ۋەتەننى قوغدايلى / 内~ دۆلەت ئىچى / ~祖 ۋەتەن. [家国] guójiā 1. دۆلەت. 2. مەملىكەت، ئەل. [义主际国] guójìzhǔyì ئىنتېرناتسىيونالىزم. ② مەملىكىتىمىز، جۇڭگوچە: 货~ مەملىكىتىمىزدە ئىشلەنگەن مال / 歌~ دۆلەت گىمنى (دۆلەت شېئىرى).

掴 guò 230- بەتتىكى ‘掴’ (guāi) غا قاراڭ.

帼 guó ياغلىق: 雄英~巾 ياغلىقلىق قەھرىمان (ئايال قەھرىمان).

涸 guó دەريا ئېقىمى.

腘 guó شىڭغالتاق.

虢 Guó گو بەگلىكى.

馘 guó ‹古› سول قۇلاقنى كەسمەك.

果 guǒ ① مېۋە: ~水 ھۆل مېۋە؛ يەل-يېمىش / ~干 قۇرۇق مېۋە؛ قاق قىلىنغان

مېۋە - چېۋە. ② نەتىجە، ئا-
قىۋەت: 成～ نەتىجە، / 恶～
يامان ئاقىۋەت / 前因后～
سەۋەب- نەتىجە؛ سەۋەب ئالدى-
دا، نەتىجە كەينىدە / 结～圆满
مۇۋەپپەقىيەتلىك نەتىجە. ③
كەسكىن، قەتئىي: ～敢 جەسۇر
ۋە كەسكىن / 他处理事情很
～断 ئۇ ئىشلارنى ناھايىتى
كەسكىن بىر تەرەپ قىلىدۇ.
④ دەرۋەقە، دېگەندەك، ھە-
قىقەتەن: ～不出所料 ھەقىقە-
تەن ئويلىغاندەك بولدى /
他～真来了吗? ئۇ دېگەندەك
كەلدىمۇ؟

馃 guǒ (～子) بوغۇرساق.

蜾 guǒ [蜾蠃 guǒluǒ] ھەرە.

裹 guǒ ئورىماق، يۆگىمەك؛
تاڭماق: 伤口～ جاراھەتنى
تاڭماق / 用纸～上 قەغەز
بىلەن ئورىماق / ～足不前 ئىل-
گىرى [illegible] ماڭال-
ماسلىق (قورقۇنچتىن مەنىسىدە)
ئىچىگە تارتىلىپ كېتىش.

椁 guǒ گۈنسەينىڭ سىرتىدا
قاپلىنىدىغان چوڭ گۈنسەي.

过 guò 另见 guō ئۆتمەك،
ئۆتكۈزمەك: ～江 دەريادىن
ئۆتمەك / 没有～不去的河
ئۆتكىلى بولمايدىغان دەريا
يوق / ～手 قولدىن قولغا
ئۆتمەك / ～帐 ھېساباتتىن
ئۆتكۈزمەك / ～电 توك ئۆتكۈز-
مەك. (كۆچمە مەنىدە) بېرىش-
كېلىش: ～从 بېرىش - كې-
لىش قىلماق. [过去] guòqù
1. ئۆتمۈش، بۇرۇن، ئىلگىرى.
2. بارماق، ئۆتمەك. ② كە-
چۈرمەك، جەريان؛ باشتىن
ئۆتكۈزمەك: ～冬 قىشتىن
ئۆتمەك، قىشنى چىقارماق /
～节 بايرامنى ئۆتكۈزمەك؛
ھېيت قىلماق / 日子越～
越好 كۈندىن - كۈنگە ياخشى
تۇرمۇش كەچۈرمەك. (كۆچمە
مەنىدە) مەلۇم بىر [illegible]
قىلىش [illegible]
～奖 ئارتۇق باھالاش، [illegible]
لىماق / ～目 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

ماق، ئۆتمەك: ~半数 يېرىمىدىن ئاشماق / ~了一百 يۈزدىن ئارتتى / ~分 چەكتىن ئاشماق، ھەددىدىن ئاشماق / ~火 ئاشۇرۇۋەتمەك / 未免太~ ئېشىپ كېتەرمىكىن. [过福] guòfú بەكمۇ بەختىيار. [过费] guòfei ‹方› 1. ئارتۇقچە ئىسراپ قىلماق. 2. يەردە قويماق (ئۇمىدنى). [过逾] guòyu ھەددىدىن ئاشۇرۇۋەتمەك: 小心没~~ پەخەس بول، ھەددىدىن ئاشۇرۇۋەتمە. ⑤ (~儿) قېتىم، نۆۋەت، مەرتىۋە: 把文件看了好~儿 ھۆججەتنى نەچچە قېتىم ئوقۇپ چىقتىم / 衣服洗了好几~儿 كىيىم نەچچە مەرتىۋە يۇيۇلدى. ⑥ خاتالىق، گۇناھ، سەۋەنلىك: 改~自新 خاتالىقنى تۈزىتىپ يېڭى ئادەم بولماق / 知~必改 سەۋەنلىكنى بىلگەندىن كېيىن چوقۇم ئۆزگەرتىش كېرەك. ⑦ پېئىلنىڭ كەينىدە كېلىدۇ. 1. ئۆتكەن زاماننى بىلدۈرىدۇ: 看~ كۆرۈپ بولغان / 听~ ئاڭلىغان / 用~ ئىشلىتىپ بولغان / 你见~他吗? سەن ئۇنى كۆرگەنمۇ؟ 2. ‘来’ ۋە ‘去’ بىلەن قوشۇلۇپ كېلىپ، ھەرىكەتنىڭ يۆنىلىشىنى بىلدۈرىدۇ: 拿~来 ئەكەل / 转~去 كەينىڭگە قارا، ئۇياققا بۇرۇل.

H

HA

哈 hā 另见 hà·hǎ ھوردىماق، نەپەس چىقارماق. [哈哈] hāhā قاقاقلاپ كۈلمەك. ② ئېڭىشمەك، ئېگىلمەك، تەزىم قىلماق.

[哈喇] hāla 1. پۇراپ قالماق، بۇزۇلۇپ قالماق (مايلىق يېمەكلىكلەر). 2. ئۆلتۈرمەك.

[哈尼] Hānī خانى مىللىتى.

[哈萨克] Hāsàkè قازاقلار.

铪 hā گافنىي (Hf).

虾 há 另见 xiā [虾蟆] áma ‘蛤蟆’ بىلەن ئوخشاش. [پاقا.

蛤 há 另见 gé [蛤蟆] áma

哈 Hǎ 另见 hà·hā خا (فامىلە). [哈达] hǎdá خاداك.

[哈巴狗] hǎbagǒu 1. خورخور، پەستەك. خاۋازا. 2. يالاقچى، قۇل.

哈 hà 另见 hǎ, hā

[哈什蚂] hàshimǎ خاش پاقا.

HAI

咳 hāi 另见 ké ① ئۇلۇغ-كىچىك تىنماق، ھەسرەتلەنمەك: ～声叹气 ئاھ ئۇرۇپ ھەسرەت چەكمەك. ② ئىملىق سۆز: 1. ئەپسۇسلانغانلىقنى بىلدۈردۇ: ～，我为什么这么糊涂! ھەي، مەن نېمانچە دۆتلەشمەپ كەتتىمكىن-تاڭ! 2. چاقىرىش، ئاگاھلاندۇرۇش مەنىلىرىدە كېلىدۇ: ～，到这儿来 ھەي، بۇياققا كەل.

嗨 hāi ① ھە-ھۇ، ھە-ھە. ② ‘咳’ بىلەن ئوخشاش.

还 hái 另见 huán ① بۇرۇنقىدەكلا، يەنىلا، تېخىلا: 你～是那样 يەنىلا شۇنداق تۇرۇپسىز / 这件事～没有做完 بۇ ئىشنى تېخى ئىشلەپ بولالمىدۇق. ② -مۇ، يەنە: 另外～有一件事要做 ئۇنىڭدىن باشقا ئىشلەيدىغان يەنە بىر ئىش بار / 提高产量，～要保证质量 مەھسۇلاتنىڭ مىقدارىنى ئاشۇرۇشتا، سۈپىتىگىمۇ كاپالەتلىك قىلىش كېرەك. ③ تېخىمۇ، -دىنمۇ: 今天比昨天～热 بۈگۈن تۈنۈگۈنكىدىنمۇ ئىسسىق. ④ ھەر ھالدا، خېلى: 身体～好 سالامەتلىكىم ھەر ھالدا ياخشى / 工作进展得～不慢 خىزمەتنىڭ سۈرئىتى خېلى ئىتتىك. ⑤ تېخىچىلا؛ تۇرۇقلۇق: 他那么大年纪～这么干，咱们更应该加油干了 ئۇ ياشانغان تۇرۇقلۇق شۇنداق ئىشلىگەن يەردە، بىز تېخىمۇ تىرىشىپ ئىشلىشىمىز كېرەك.

[还是] háishi 1. يەنىلا: 咱们～～出去吧 بىز يەنىلا چىقىپ كېتەيلى. 2. يا، ياكى: 是你去呢，～～他来? سىز بارامسىز، ياكى ئۇ كېلەمدۇ؟ ⑥ -لا: 他～真有办法 ئۇنىڭ راستىنلا ئامالى بار ئىكەن.

孩 hái (～子) بالا، پەرزەنت: 他有两个～子 ئۇنىڭ ئىككى بالىسى بار.

骸 hái ① ئۇستىخان، سۆ-

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

ڭەك: 尸~ جەسەت. ② بەدەن، گەۋدە: 病~ كېسەل بەدەن / 残~ مېيىپ بەدەن.

胲 hǎi گىدروكسىي ئامىن.

海 hǎi ① دېڭىز: 黄~ خۇاڭخەي دېڭىزى / 渤~ بوخەي دېڭىزى / ~岸 دېڭىز ساھىلى. ② بەزى كۆل ناملىرىدا ئىشلىتىلىدۇ: 青~ چىڭخەي كۆلى / 洱~ ئېرخەي كۆلى. ③ چوڭ قاچا: 墨~ سىياھقاچىسى. ④ كۆپ: 人~ مىغ - مىغ ئادەملەر / 文~ كۆپ ئەسەرلەر. ⑤ چوڭ، يوغان: ~碗 چوڭ چىنە / ~量 كەڭ قورساق / 夸下~口 چوڭ سۆزلىمەك، لاپ ئۇرماق، پو ئاتماق.

[海报] hǎibào ئېلان.

醢 hǎi ① ‹古› گۆش قىيمىسى. ② قىيما - چىيما قىلىپ چاناش جازاسى.

亥 hài ① توڭگۇز يىلى (12 مۆچەلنىڭ ئون ئىككىنچىسى). ② (~时) خۇپتەن ۋاقتى.

骇 hài قورقماق، چۆچۈمەك؛ دەھشەتلىك، قورقۇنچلۇق: 惊涛~浪 دەھشەتلىك دولقۇن / ~

人听闻 كىشىنى چۆچۈتىدىغان

氦 hài گېلىي (He).

害 hài ① زىيانلىق، زىيانداش: ~虫 زىيانداش قۇرت / ~鸟 زىيانداش قۇشلار. ② بالايىئاپەت، ئاپەت، زىيانلىق: 为民除~ خەلق ئۈچۈن ئاپەتنى يوقاتماق / 喝酒过多对身体有~ ھاراقنى زىيادە كۆپ ئىچىش سالامەتلىككە زىيانلىق / 虫~ قۇرت ئاپىتى. ③ زىيانكەشلىك قىلماق: ~人不浅 كىشىلەرگە چوڭقۇر زىيانكەشلىك قىلماق / 危~国家 دۆلەتنى زىيانغا ئۇچراتماق. ④ كېسەل بولماق، كېسەللىككە دۇچار بولماق: ~病 كېسەل بولماق / ~眼 كۆزى ئاغرىماق. ⑤ بىرەر خىل كەيپىياتتا بولماق: ~羞 ئىزا تارتماق / ~臊 خىجىل بولماق / ~怕 قورقماق.

嗐 hài ئىملىق سۆز: ~! 想不到他病得这样重! ھەي! ئۇنىڭ ئۇنچىۋالا قاتتىق ئاغرىپ قېلىشىنى ئويلىماپتىكەنمەن!

HAN

犴 hān ① قاندىغاي.

顸 hān توم: 这线太~ بۇ

يىپ بەك توم ئىكەن / 根余 ~ 抬来子杠 بىر تال توم بادرا بىلەن كۆتۈرەيلى.

鼾 hān خورەك: ~ 雷如声 گۈلدۈرمامىدەك خورەك ئاۋازى.

蚶 hān (~子) ئۇستىرىتسا.

酣 hān ھۇزۇرلۇق، خۇش كەيىپ؛ قانغۇدەك: ~ 饮 قانغۇدەك ئىچمەك / ~ 睡 قانغۇدەك ئۇخلىماق؛ ھۇزۇرلىنىپ ئۇخلىماق / ~ 战 پۇخادىن چىققۇدەك جەڭ قىلماق، قاتتىق ئېلىشماق.

憨 hān گومۇش، دەلدۈش، دېۋەڭ: ~ 笑 دېۋەڭلىك كۈلكىسى / ~ 态 دەلدۈشلۈك، گومۇشلۇق. [厚憨] hānhòu ساددا، مۆمىن، سەبىي.

邗 Hán [江邗] Hánjiāng خەنجياڭ ناھىيىسى.

汗 hán 见另 hàn خان، قاغان. 360ـ بەتتىكى '汗可' گە قاراڭ.

含 hán ① شۈمۈمەك: 里嘴 ~ 糖块着 ئاغزىغا قەنت سېلىپ شۈمۈمەك. (كۆچمە مەنىدە) كۆزىگە ياش ئالماق: ~ 泪着 كۆزىدىن ياش ئەگىپ تۇرماق. ② مەلۇم يوشۇرۇن مەنىنى ئىچىگە ئالماق: ~ 怒 غەزەپ بىلەن / ~ 羞 خىجىل بولماق، ئۇيالماق / ~ 笑 تەبەسسۇم بىلەن. ③ تەركىبىدە بارلىقىنى بىلدۈرىدۇ: ~ 分水 نەم. تەركىبىدە سۇ بار / ~ 分养 ئوزۇقلۇق تەركىبى بار. [糊含] hánhu 1. تۇتۇق، مۇجمەل. 2. ئىككىلەنمەك، بوش كەلمەك (تولراق بولۇشسىز شەكلىدە كېلىدۇ): 不真 ~ ~ ھەقىقەتەن بوش كەلمەسلىك.

浛 hán [洸浛] Hánguāng خەنگۇاڭ.

晗 hán سۇبھى، تاڭ، سەھەر.

焓 hán ئېنتالپىيە.

函 hán ① جىلد؛ قۇتا، قاپ، غىلاپ: 石 ~ تاش قۇتا / 镜 ~ ئەينەكلىك پەرداز قۇتىسى / 四共书全 ~ پۈتۈن كىتاب تۆت جىلد. (كۆچمە مەنىدە) ئالاقە: ~ 件 خەت چەك، خەت - ئالاقە / 来 ~ ئالاقە كەلمەك، خەت (كەلگەن) / 公 ~ ئالاقە / ~ 授 ئالاقە ئارقىلىق ئوقۇتماق. ②

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى

كەچۈرەرسىز، ئەپۇ قىلارسىز، ئەيىبكە بۇيرۇمىغايسىز.

涵 hán ئېغىر ئالماسلىق، كەچۈرمەك، ئەيىبكە بۇيرۇماسلىق، ئەپۇ قىلماق: 海～ ئەپۇ قىلارسىز، كەچۈرەرسىز/ ～义 مەنە، مەزمۇن / ～养 تەربىيە كۆرگەن.

韩 Hán خەن بەگلىكى.

寒 Hán ① سوغۇق: 御～ سوغۇقتىن مۇداپىئەلەنمەك/ 天～ قەھرىتان سوغۇق. [寒噤] hánjìn لاغىلدىماق، تىترىمەك. [寒心] hánxīn 1. قورقماق، ۋەھىمە يېمەك. 2. كۆڭلى سوۋۇماق. [胆寒] dǎnhán قورقماق. ② كەمبەغەللىك، نامراتلىق: 家里很贫～ ئۆي ئىچى ناھايىتى نامرات / ～门 نامرات ئائىلە؛ مۇساپىرخانىمىز / ～舍 كۈلبىمىز.

罕 hǎn كەم، ئاز؛ نادىر: ～见 كەمدىن كەم ئۇچرىماق، ئاز ئۇچرىماق / ～闻 كەم ئاڭلىنىدىغان خەۋەر / ～物 نادىر بۇيۇم.

喊 hǎn توۋلىماق، ۋارقىرىماق، چاقىرماق؛ ～口号 شوئار توۋلىماق / ～他一声 ئۇنى چاقىرىۋەت.

阚 hǎn 另见 Kàn يولۋاسنىڭ ھۆركىرىشى.

㘎 hǎn ‘阚 hǎn’ بىلەن ئوخشاش.

汉 hàn ① Hànshǔi(～水) خەنشۈي دەرياسى. [银汉] yínhàn سامانيولى. ② (Hàn) خەن سۇلالىسى. ③ ئەر، ئەزىمەت: 老～ بوۋاي / 好～ ئەزىمەت، خوخەنزە / 英雄～ باتۇر. ④ خەنزۇ مىللىتى.

[汉奸] hànjiān ۋەتەن خائىنى، ساتقىن.

汗 hàn 另见 hán تەر.

闬 hàn ① تار كوچىنىڭ ئىشىكى. ② سېپىل.

旱 hàn ① قۇرغاقچىلىق: 防～ قۇرغاقچىلىقتىن مۇداپىئەلەنمەك / 大～ قاتتىق قۇرغاقچىلىق. ② قۇرۇقلۇق؛ بىنەم: ～路 قۇرۇقلۇق يولى / ～田 بىنەم ئېتىز / ～稻 بىنەم شېلى.

捍 hàn قوغدىماق، مۇداپىئە كۆرمەك: ~卫祖国 ۋەتەننى قوغدىماق / ~海堰 دېڭىز دامبىسى. [捍格] hàn·gé ئۇسۇشمەك: ~ ~不入 چىقىشالماسلىق.

悍 hàn ① جەسۇر، جاسارەتلىك: 强~ جاسارەتلىك / 短小精~ قابىل ۋە ئىقتىدارلىق، كۈچلۈك. ② ياۋۇز، ۋەھشىي: ~然不顾 ياۋۇزلۇق بىلەن ھەممىگە ئېتىبار قىلماسلىق.

焊 hàn كەپشەر، كەپشەرلىمەك: 电~ توك كەپشەر / 铜~ مىس بىلەن كەپشەرلىمەك.

菡 hàn [菡萏] hàndàn نىلۇپەر.

颔 hàn ① ئېڭەك. ② باشنى لىڭشىتماق: ~之而已 باش لىڭشىتىپلا خالاس قىلماق، باش لىڭشىتىپلا قويماق.

翰 hàn پەي (كۆچمە مەنىدە) 1. قەلەم، موي قەلەم: ~墨 قەلەم، سىياھ / 染~ قەلەمنى سىياھقا چىلىماق. 2. خەت، خەت-چەك: 文~ يېزىق / 华~ پوچىركىلىرى، خەتلىرى / 瑶~ چىرايلىق قاشتاشقا ئويۇلغان خەت.

瀚 hàn چۆل؛ كەڭ، بىپايان: 浩~ كەڭرى، بىپايان.

撼 hàn لىڭشىتماق، تەۋرەتمەك، زىلزىلىگە كەلتۈرمەك: 震~天地 يەر-زېمىننى زىلزىلىگە كەلتۈرمەك.

憾 hàn ئەپسۇسلانماق، پۇشايمان قىلماق، ئۆكۈنمەك: ~事 ئەپسۇسلىنارلىق ئىش / 遗~ ئەپسۇسلانماق، پۇشايمان قىلماق.

HANG

夯 hāng 另见 bèn ① قاڭ: 木~ ياغاچ قاڭ. ② قاڭدىماق: 地~ يەرنى قاڭدىماق.

行 háng 另见 xíng ① رەت، قاتار: 单~ تاق قاتار / 双~ جۈپ قاتار. ② كەسىپ: 咱们是同~ بىز كەسىپداش. [行家] hángjia كەسىپ ئەھلى، ئۇستا. ③ كونتورا، ماگىزىن: 车~ ماشىنا كونتورىسى / 电料~ ئېلېكتىر سايمانلىرى ماگىزىنى. [行市] hángshi نەرخ - ھاۋا. ④ تاكا - ئۇكا، ھەدە-سىڭىللارنىڭ

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

رەت تەرتىپى: 排～ رەت تەرتىپى / 您～几？ 我～三 سىز نەچچىنچى بالا؟ مەن ئۈچىنچى بالا.

绗 háng شىرىدىماق: ～被 يوتقان شىرىدىماق.

吭 háng 另见 kēng بوغۇز، تاماق، گال: 引～高歌 ئاۋازىنىڭ بارىچە ناخشا ئېيتماق.

迒 háng ① ھايۋان ۋە ھارۋىلارنىڭ ئىزى. ② يول.

杭 Háng (～州市) خاڭجۇ شەھىرى. [(xié háng)غا قاراڭ.

颃 háng 713-بەتتىكى '颉颃'

航 háng كېمە سەپىرى: ～海 دېڭىز سەپىرى. (كۆچمە مەنىدە) ھاۋا سەپىرى: ～空 ئاۋىئاتسىيە؛ ئايروپىلان سەپىرى.

沆 hàng ئۇلۇغ سۇ. [沆瀣] hàngxiè شەبنەم. [沆瀣一气] hàngxièyīqè (ئوخشىتىش مەنىسىدە) بۇزۇقلار ئۆز خىلىنى تاپىدۇ.

巷 hàng 另见 xiàng '巷' بىلەن ئوخشاش. [巷道] hàngdào خاڭ يولى، شاختا.

HAO

蒿 hāo ئەمەن، شىۋاق.

嚆 hāo چاقىرماق. [嚆矢] hāoshǐ ۋىژىلداپ ئۇچىدىغان ئوق (يانىڭ ئوقى). (ئوخشىتىش مەنىسىدە) ئالدىن دېرەك بەرگۈچى، ئىشنىڭ باشلىنىشى.

薅 hāo ئوتىماق، يۇلماق: ～草 ئوت ئوتىماق.

号 háo 另见 hào ① ھاي - ھۇي، ۋارقىرىماق. ② ھۆركىرەپ يىغلىماق.

嗥 háo ھۇۋلىماق: 狼～ بۆرە ھۇۋلىماق.

蚝 háo مۇلى قۇلۇلىسى: ～油 مۇلى شىرنىسى.

毫 háo ① تۈك، يۇڭ: 狼～笔 بۆرە تۈكىدىن ياسالغان موي قەلەم. ② توقا، باغ: 头～ باش توقا / 二～ ئىككىنچى توقا. ③ ئۇزۇنلۇق ۋە ئېغىرلىق ئۆلچەم بىرلىكى، بىر لىنىڭ ئوندىن بىرى. ④ 〈方〉 پۇل بىرلىكى، بىر مو، ئون پۇڭ. ⑤ قىلچە، ھېچبىر: ～无诚意 قىلچە سەمىمىيلىكى يوق / ～不费力 قىلچە كۈچ سەرپ قىلمايلا.

豪 háo ① ئالاھىدە ئوبۇزما ئىگە تالانتلىق كىشىلەر: 文~ مەشھۇر يازغۇچى / 英雄~杰 مەشھۇر ئەرباب، مەرد ۋە قەھرىمان. [自豪] zìháo پەخىرلەنمەك، غۇرۇرلانماق: 我们以有这样的英勇战士而~~ بىز مۇشۇنداق باتۇر جەڭچىمىز بولغانلىقىمىزدىن پەخىرلىنىمىز. ② جەسۇرلۇق، مەردانىلىك: ~放 جاسارەت / 性情~爽 مىجەزى خۇش خۇي / ~迈的事业 ئۇلۇغۋار ئىش. ③ ئۆكتەملىك، زومىگەرلىك: ~门 زەردارلار / 土~劣绅 تۇخاۋ-لېشېن / 巧取~夺 قاقتى-سوقتى قىلماق.

壕 háo خەندەك؛ ئاكوپ: 战~ ئاكوپ.

嚎 háo ۋارقىرىماق، چىرقىرىماق. [嚎咷] [嚎啕] háotáo ھۆكىرىمەك، ھۆكرەپ يىغلىماق.

濠 háo ① '壕' بىلەن ئوخشاش. ② (Háo) (~水) خاۋشۇي دەرياسى.

好 hǎo 另见hào ① ياخشى، ئوبدان: ~人 ياخشى ئادەم / ~汉 ئەزىمەت، خوخەنزە / ~马 ياخشى ئات / ~东西 ياخشى نەرسە / ~事 ياخشى ئىش. (كۆچمە مەنىدە) تۇرمۇش باياشات، تېنى ساغلام بولماق: 你~哇! سالامەتمۇسىز / 他的病完全~了 ئۇنىڭ كېسىلى تەلتۆكۈس ساقايدى. [好手] hǎoshǒu ئۇستا، ماھىر. ② ئىناق، يېقىن: 相~ يېقىن، ئامراق / 我跟他~ مەن ئۇنىڭ بىلەن يېقىن / 友~ دوستانە، ئىناق. ③ ئاسان، ئوڭاي؛ ئەپلىك: 这件事~办 بۇ ئىش ئوڭاي / 请你闪开点，我好过去 بىر چەتكە تۇرغىن، مەن ئۆتۈۋالاي. ④ تۈگىمەك، ئورۇندىماق: 我们的计划已经订~了 پىلانىمىز تۈزۈلۈپ بولدى / 我穿~衣服就去 كىيىمىمنى كىيىپ بولۇپلا بارىمەن / 预备~了没有? تەييارلىقىڭلار پۈتتىمۇ؟ ⑤ ھادىسە ۋە ھەرىكەتنىڭ دەرىجىسىنىڭ چوڭقۇرلۇقىنى بىلدۇرىدۇ: ~冷 نېمىدېگەن سوغۇق / ~快 نېمىدېگەن تېز / ~大的风 ئەجەب قاتتىق بوران چىقتى-ھە! [好不] hǎobù بەكمۇ، ئىنتايىن: ~~高兴

ئۇيغۇر كىتاب تورى

بەك خۇشال بولماق. ⑥ بوپتۇ، مەيلى، ماقۇل، ئوبدان: ~، 你真不愧是劳动英雄! يارايسەن، سەن ئەمگەك قەھرىمانى بولۇشقا لايىق / ~، 就照你的意见做吧! بوپتۇ، سېنىڭ پىكرىڭچە قىلايلى! / ~، 不要再讨论了! بولدى، مۇزاكىرە قىلمۇۋەرمەيلى!

郝 Hǎo خاۋ (فامىلە).

号 hào 另见 háo ① نام، ئىسىم: 国~ دۆلەت نامى / 店~ دۇكان ئىسمى / 别~ لەقىمى / 牌~ ماركا، (كۆچمە مەنىدە) دۇكان، ماگىزىن: 本~ ماگىزىنىمىز / 分~ شۆبە دۇكان. ② بەلگە، ئالامەت: 暗~ مەخپىي بەلگە، ئىشارەت / 信~灯 سىگنال چىرىغى / 做记~ بەلگە سالماق. ③ نومۇر، رازمېر: 挂~ نومۇر ئالماق؛ زاكاز قىلماق / 第一~ بىرىنچى نومۇرلۇق / 大~ چوڭ رازمېردىكى / 中~ ئوتتۇرا رازمېردىكى. [号码] hàomǎ نومۇر. [号外] hàowài نۆۋەتتىن تاشقىرى سان. ④ نومۇر سالماق: 把这件东西~上 بۇ نەرسىگە نومۇر سېلىپ قويۇڭلار. ⑤ بۇيرۇق، پەرمان: 发~施令 بۇيرۇقۋازلىق قىلماق. [号召] hàozhào چاقىرىق، دەۋەت قىلماق: 坚决响应党的~~ پارتىيىنىڭ چاقىرىقىغا قەتئىي ئاۋاز قوشماق. [口号] kuǒhào شۇئار. ⑥ كاناي: 吹~ كاناي چالماق / ~兵 كانايچى ئەسكەر.

好 hào 另见 hǎo ئامراق: سۆيمەك، ياخشى كۆرمەك: ~学 بىلىمگە ھەۋەسكار؛ ئۆگىنىشكە ئامراق / ~劳动 ئەمگەكسۆيەر / 这孩子不~哭 بۇ بالا يىغلاڭغۇ ئەمەس. مان.

昊 hào (~天) چەكسىز ئاسـ

耗 hào ① خورىماق، خوراتماق، سەرپ قىلماق: 消~品 خورايدىغان بۇيۇم / 别~灯油了 چىراغ يېغىنى خوراتما! ② سوزماق، كەينىگە سۈرمەك: ~时间 ۋاقىتنى كەينىگە سوزماق / 别~着了,快去吧! بۇ يەردە تۇرىۋەرمەي تېزرەك كەتكىن! ③ خەۋەر: 噩~ شۇم خەۋەر.

ئۆلۈم خەۋىرى.

浩 hào كۆپ، كۈچلۈك، قۇدرەتلىك، زور؛ ھەيۋەتلىك: 声势～大 كۈچلۈك، قۇدرەتلىك / 大队人马～～荡荡 ھەيۋەتلىك قوشۇن: ھەيۋەتلىك ئەسكەرىي كۈچ.

皓 hào ئاپئاق؛ يوپ-يورۇق: ～齿 ئاپئاق چىش / ～首 ئاق باش، چاچلىرى ئاقارغان / ～月当空 يوپ-يورۇق ئاي ئاسمان قەھرىدە تۇرماقتا.

鄗 Hào (～县) خاۋشيەن ناھىيىسى.

皞 hào يورۇق.

颢 hào ئاق ھەم پارقىراق.

灏 hào ئۇلۇغ (سۇ)؛ ھەيۋەتلىك (ئېقىن).

HE

诃 hē '呵' بىلەن ئوخشاش.

[诃子] hēzǐ ھەلىلە.

呵 hē ① كايىماق، ۋارقىرىماق: ～禁 ۋارقىراپ توسماق. ② ئەپەس چىقارماق؛ ھورداتماق: ～冻 توڭلىغان يەرنى ھورداتماق / ～欠 ئەسنىمەك. [呵呵] hēhē قاقاقلىماق: ～～笑 قاقاقلاپ كۈلمەك. ③ ياھ، ئوھوي: ～، 真不得了! ياھ، قالتىسقۇ!

喝 hē 另见 hè ئىچمەك: ～水 سۇ ئىچمەك / ～酒 ھاراق ئىچمەك / ～粥 ئۇماچ ئىچمەك.

蠚 hē 〈方〉 چاقماق.

禾 hé ① باشاقلىقلار، دانلىق ئۆسۈملۈكلەر. ② سۆك، تېرىق (قەدىمكى كىتابلاردا).

和 hé 另见 huò, huó, hú, hè ① مۇلايىم، سىلىق؛ ئىناقلىق، چىقىشماق: ～睦 ئىناق (كۆچمە مەنىدە) تىنچ، ياۋاش، مۇلايىم: 温～ مۇلايىم، سىلىق / 心平气～ مۇلايىم، چىقىشقاق / 风～日暖 شامال تىنچىپ كۈن ئىسسىماق. [和平] hépíng 1. تىنچلىق: ～～环境 تىنچ شارائىت. 2. كۈچلۈك ئەمەس: 药性～～ دورىلىق خۇسۇسىيىتى كۈچلۈك ئەمەس. [和气] héqi سىلىق، خۇش خۇي، مۇلايىم: 他说话真～ ئۇ گەپ-سۆزدە ھەقىقەتەن مۇلايىم. ② سۈلھ قىلىشماق، ئەپلەشمەك، ياراشماق: 讲～ ئەپلەشمەك / ～解 كېلىشمەك، ياراشماق. ③

يىغىندى: 二跟三的～是五 ئىككى بىلەن ئۈچنىڭ يىغىندىسى بەش. ④ بىلەن: ～盘托出 پەتنۇسقا سېلىپ كۆتۈرۈپ چىقماق؛ ھەممىنى ئوتتۇرىغا چىقارماق / ～衣而卧 كىيىم بىلەن ياتماق. ⑤ ۋە، بىلەن، ھەم: 我～他意见相同 مېنىڭ ئۇنىڭ بىلەن پىكرىمىز ئوخشاش. ⑥ بىلەن؛ -غا/-قا، -گە/-كە: 你～孩子讲话要讲得通俗些 سىز بالىغا سۆزلىگەندە، چۈشىنىشلىك قىلىپ سۆزلەڭ.

[和尚] héshang راھىب، موناخ.

盉 hé قەدىمكى زاماندا ھاراق تەڭشەيدىغان ئىدىش.

合 hé 另见 gě ① ياپماق، يۇمماق: ～眼 كۆز يۇمماق / ～抱 قۇچاقلىماق / ～围 قورشىماق.

[合龙] hélóng تۇتاشتۇرماق، ئۇلىماق.

[合口呼] hékǒuhū «u» باشلىق تاۋۇش.

② بىرلەشمەك، يىغىلماق؛ بىرلەشمە: ～力 بىرلىكتە كۈچ چىقارماق / ～办 بىرلىشىپ ئىشلىمەك / ～唱 خور.

[合同] hétong توختام: 产销～～ ئىشلەپچىقىرىش - سېتىش توختامى.

[合作] hézuò ھەمكارلاشماق.

[合作社] hézuòshè كوپېراتسىيە.

③ پۈتۈن، ھەممە؛ جەمئىي: ～计 جەمئىيسى / ～村 پۈتۈن كەنت. ④ مۇۋاپىق، ئۇيغۇن؛ ياقماق، توغرا كەلمەك: ～格 ئۆلچەمگە مۇۋاپىق / ～法 قانۇنىي، قانۇنلۇق / ～理 ئەقىلگە مۇۋاپىق. (كۆچمە مەنىدە) لازىم، كېرەك: 理～声明 بايانات ئېلان قىلىش كېرەك ئىدى. ⑤ باراۋەر، تەڭ؛ سۇندۇرماق، چاقماق: 这件衣服做成了～多少钱? بۇ كىيىم نەچچە پۇلغا پۈتتى؟ / 一米～多少市尺? بىر مېترنى سۇندۇرغاندا نەچچە گەزگە تەڭ كېلىدۇ؟ ⑥ بۇرۇنقى ھەملىي نوتىدىكى بىر بەلگە، ھازىرقى ئاددىي نوتىدىكى (5̣) غا توغرا كېلىدۇ.

郃 Hé [郃阳] Héyáng خېياڭ ناھىيىسى.

饸 hé [饸饹] héle ئۇگرە، ئاش، سىقماق.

阖 hé '阖①' بىلەن ئوخشاش.

盒 hé قۇتا، قاپچۇق: 饭～儿 تاماق قۇتىسى / 墨～儿 دۇۋەت، سىياھ قۇتىسى.

颌 hé 另见 gé ئېڭەك، جاغ: 上～ ئۈستۈنكى جاغ / 下～ ئاستىنقى جاغ.

纥 hé 另见 gē 276 - بەتتىكى '回纥' (huí hé) غا قاراڭ.

龁 hé چىشلىمەك.

何 hé نېمە، قايسى، قانداق، نە، قەيەر، كىم؛ نېمە ئۈچۈن، نېمىشقا: ～人? كىم? / ～事? نېمە ئىش? / 为～? نېمە ئۈچۈن? / 有～困难? نېمە قىيىنچىلىقىڭىز بار? / ～必如此 مۇنداق قىلىشنىڭ نېمە ھاجىتى? / ～不? نېمە ئۈچۈن? نېمىشقا? / ～如? قانداق? / 如～? قانداق? قانداقچە? / 他学习了好久，～至于一点进步没有? ئۇ شۇنچە ئۇزاق ئۆگەندى، قانداقلارچە ئازراقمۇ ئىلگىرىلەش يوق? / 欲～往? نەگە بارماقچىسىز?

河 hé ① دەريا؛ ئۆستەڭ؛ قانال: 运～ قانال / 淮～ خۇەيخې دەرياسى. [河汉] héhàn سامانيولى. ② خۇاڭخې دەرياسىنى كۆرسىتىدۇ: ～西 خۇاڭخېنىڭ غەربىدىكى جايلار / ～套 خۇاڭخېنىڭ قىنى / 江淮～汉 چاڭجياڭ، خۇەيخې، خۇاڭخې، خەنشۈي دەريالىرى.

荷 hé 另见 hè نىلۇپەر، سۇ لەيلىسى.

菏 Hé [菏泽] Hézé خېزې ناھىيىسى.

劾 hé جىنايەتنى پاش قىلماق، گۇناھىنى ئاشكارا قىلماق: 弹～ پاش قىلماق.

阂 hé ئارازلىق، توسالغۇ: 隔～ چىقىشالماسلىق، ئارازلىق، نىزا.

核 hé 另见 hú ① ئۇرۇقچا، ئۇچكە؛ مېغىز. ② يادرو: 细胞～ ھۈجەيرە يادروسى / 原子～ ئاتوم يادروسى. [核心] héxīn مەركەز، يادرو، ئۆزەك: 中国共产党是全中国人民的领导～～ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى پۈتۈن جۇڭگو خەلقىنىڭ رەھبەرلىك يادروسى / ～～作用 مەركەزلىك رولى.

[结核] jiéhé سىل كېسەللىكى، تۇبېركۇليوز. ③ تەپسىلىي سېلىشتۇرۇپ تەكشۈرمەك: ~算 ھېسابلاپ چىقىرماق / ~实 ئېنىقلىماق، تەكشۈرمەك.

曷 hé 1. نېمىشقا، قانداق. 2. قاچان.

餲 hé 另见 ài ساكزا.

鹖 hé 〈古〉 سوقۇشۇشقا ماھىر قۇش.

鞨 hé 460 - بەتتىكى '靺鞨' (mòhé) غا قاراڭ.

盍 hé نېمە ئۈچۈن؛ نېمىشقا: ~往观之 نېمىشقا بېرىپ كۆرمەيمىز؟

阖 hé پۈتۈن، جەمئىي: ~家 پۈتۈن ئائىلە / ~城 پۈتۈن شەھەر. ② ياپماق: ~户 ئىشىك ياپماق / ~口 ئېغىزنى ئەتمەك.

涸 hé قۇرۇپ كەتمەك: ~辙 قۇرۇق كاتاڭ.

貉 hé قوڭغۇرچا: 一丘之~(ئوخشىتىش مەنىسىدە) بىر جاڭگالنىڭ بۆرىلىرى.

翮 hé ① قۇش پېيىنىڭ غولى. ② قانات: 奋~高飞 قانات كېرىپ ئېگىز ئۇچماق

吓 hè 另见 xià ① ھوۋۇ قىلماق، ھەيۋە قىلماق؛ قوقۇتماق. ② نارازىلىقنى بىلدۈرىدىغان ئىملىق سۆز؛ ~، 怎么能这样呢! ئەستا، شۇنداقمۇ قىلامدىغان!

和 hè 另见 huò·huó·hú·hé جور بولماق، قوشۇلماق؛ مۇشائىرە: ~诗 مۇشائىرە يازماق.

贺 hè تەبرىكلىمەك، مۇبارەكلىمەك: ~年 يېڭى يىلنى تەبرىكلىمەك / ~功 كۆرسەتكەن خىزمىتى ئۈچۈن تەبرىكلىمەك / ~电 تەبرىك تېلېگراممىسى.

荷 hè 另见 hé ① مۈرىدە ئارتماق، دولىسىغا ئالماق: ~锄 ئوتمۇچنى مۈرىدە ئارتماق: [电荷] diànhè زەرەت: 正~ مەنپىي زەرەت؛ پروتون / 负~ مۇسبەت زەرەت؛ ئېلېكترون. ② ئىلتىپاتقا سازاۋەر بولغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ: 感~ قىلغان ئىلتىپاتلىرىغا رەھمەت / 为~ مىننەتدارلىق بىلدۈرمەك.

喝 hè 另见 hē ۋارقىرىماق:

呼~ ۋارقىرىماق / 大~一声 قاتتىق ۋارقىراپ قويماق.

[喝采] [喝彩] hècǎi بارەكاللا ئېيتماق، ئالقىشلىماق.

褐 hè ① چەكمەن ياكى چەكمەن چاپان. ② جىگەرەڭ، قوڭۇر.

赫 hè ① كۆزگە كۆرۈنەرلىك؛ داغدۇغا، تەنتەنە: 显~ داغدۇغىلىق، كاتتا / 声势~~ ھەيۋەتلىك، تەنتەنىلىك. ② گېرتس (Hz).

[赫哲] Hèzhé خېجې مىللىتى.

熇 hè [熇熇] hèhè ئوت لاۋۇلداپ يانماق.

翯 hè [翯翯] hèhè ئاق پارقىراق پەي.

鹤 hè تۇرنا.

壑 hè يار، جىلغا: 沟~ جىلغا - يارلار.

HEI

黑 hēi ① قارا: ~布 قارا رەخت / 头发~ قارا چاچ. ② قاراڭغۇ؛ (كۆچمە مەنىدە) ئەكسىيەتچى، قارا: 天~了 قاراڭغۇ چۈشتى / 那间屋子太~ ئۇ ئۆي بەك قاراڭغۇ / 话~ قارا گەپلەر. ③ يامان، زەھەرلىك، قارا: 心~ قارا نىيەت، يامان غەرەز.

嘿 hēi ① ئىملىق سۆز: 1. ھەيران قالغانلىقىنى ياكى ماختىغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ: ~، 这个真好 ھەي، بۇ ھەقىقەتەن ياخشى! / ~، 你倒有理啦! ھەي، سېنىڭ يولۇڭ بولۇپ قالدىغۇ! [嘿嘿] hēihēi ھى - ھى؛ پىخىلداپ كۈلمەك. 2. چاقىرغانلىقىنى ياكى ئاگاھلاندۇرغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ: ~ ‘老张’ 快走吧! ھەي، لاۋجاڭ، تېز ماڭغىن! / ~، 你小心点, 别滑倒! ھەي، پەخەس بول، يىقىلىپ چۈشمىگىن!

HEN

痕 hén ئىز، ئەسەر: 水~ سۇ ئىزى / 泪~ ياش ئىزى / 伤~ يارا ئىزى، تاتۇق.

很 hěn ناھايىتى: ~好 ناھايىتى ياخشى / 好得~ ناھايىتى ياخشى.

狠 hěn ① ياۋۇز، قەبىھ؛ زالىم، قاتتىق، رەھىمسىز: 心~ نىيىتى يامان / 毒~

يامان، ياۋۇز. (كۆچمە مەنىدە) سەۋرچانلىق بىلەن: ~着心把泪止住 سەۋرچانلىق بىلەن يېشىنى ئاران توختىتىۋالماق. ② قاتتىق، چىڭ، قەتئىي: ~~地打击敌人 دۈشمەنگە قاتتىق زەربە بەرمەك. [狠命] hěnmìng جېنىنىڭ بارىچە، جان تىكىپ: ~~地跑 جان تىكىپ يۈگۈرمەك. ③ پۈتۈن كۈچى بىلەن، تىرىشىپ: ~抓科学研究 ئىلمىي تەتقىقاتنى چىڭ تۇتماق. ④ '很' بىلەن ئوخشاش.

恨 hèn ① نەپرەتلەنمەك، يامان كۆرمەك: ~入骨髓 ئىچ-ئىچىدىن يامان كۆرمەك. ② پۇشايمان قىلماق، ئەپسۇسلانماق: 遗~ پۇشايمان قىلماق.

HENG

亨 hēng ① راۋان، ئوڭۇشلۇق، چۈشىنىشلىك: 万事~通 ھەممە ئىش ئوڭۇشلۇق بولماق. ② گېنرى (H).

哼 hēng 另见 hng ① ئىڭرىماق: 他病很重,却从不~一声 ئۇنىڭ كېسىلى ناھايىتى ئېغىر بولسىمۇ، ئەزەلدىن بىر قېتىممۇ ئىڭراپ باقمىدى. ② ئىڭشىپ ناخشا ئېيتماق: 他一面走一面~着歌 ئۇ ئىڭشىپ ناخشا ئېيتقاچ كېتىپ باراتتى.

脝 hēng [膨脝] pénghēng قورساق كۆپمەك.

啈 hēng ئىملىق سۆز، چەكلەش مەنىسىنى بىلدۈرىدۇ.

恒 héng ① ئۇزۇنغا چىدىماق، تەۋرەنمەسلىك؛ قەتئىي: ~心 قەتئىي نىيەت / 行之有~ ھەرىكەتتىكى قەتئىيى. ② دائىملىق، ئادەتتىكى: ~言 ئادەتتىكى گەپ.

姮 héng [姮娥] Héng·é خېڭئې.

珩 héng قاشتاشتىن ياسالغان زىننەت بۇيۇمىنىڭ ئۈستىدىكى كۆندىلەڭ قاشتاش.

桁 héng لىم.

鸻 héng چىقچىق، پىلوۋىر.

衡 héng ① تارازا. ② تارتماق، چىڭلىماق: ~其轻重 ئېغىر - يېنىكلىكىنى تارتىپ

باقماق. [衡量] héngliáng 1. تارتىپ باقماق. 2. ئۆلچەمەك، دەڭسەپ باقماق: 测验只是~ ~学习成绩的一种办法 سىناق ئېلىش — ئۆگىنىش نەتىجىسىنى ئۆلچەيدىغان بىر خىل چارە.

蘅 héng [杜蘅] dùhéng ئاچچىق ئاسارۇن.

横 héng 另见 hèng ① كۆندىلەڭ، توغرا، توغرىسىغا: ~额 توغرىسىغا ئېسىلغان ۋىۋىسكا / ~梁 توغرا لىم. ② توغرىسىغا، كېسىپ: ~渡太平洋 تىنچ ئوكياننى توغرىسىغا كېسىپ ئۆتمەك / ~写 توغرىسىغا يازماق / ~剖面 توغرا كەسمە يۈز / 人行~道 پىيادىلەر يولىنى كېسىپ ئۆتىدىغان يول / 把扁担~过来 ئەپكەشنى توغرىسىغا قىلماق. ③ قالايمىقان، ئىرماش - چىرماش: 蔓草~生 ئوت - چۆپ قالايمىقان ئۆسۈپ كەتمەك. ④ ئوڭۇشسىزلىق، توسقۇنلۇق: ~加阻拦 توسقۇنلۇق قىلماق. ⑤ خەنزۇچە خەتنىڭ كۆندىلەڭ سىزىقى «一»: '王'字是三~一竖 «王» دېگەن خەت ئۈچ كۆندىلەڭ سىزىق ۋە بىر تىك سىزىقتىن تەركىب تاپقان.

[横竖] héngshù بەربىر، ھامان: ~~我也要去 مەن بەربىر بارىمەن.

横 hèng 另见 héng ① قوپال، ياۋۇز، ئۆكتەم: 这个人说话很~ بۇ ئادەم ئىنتايىن قوپال گەپ قىلىدۇ. ② كۈتۈلمىگەن، تاسادىپىي: ~事 بالا - قازا، بەختسىزلىك / ~死 بالا - قازادىن ئۆلمەك؛ قازا تاپماق.

HM

噷 hm ھىم: ~,你还闹哇! ھىم، يەنە كەپسىزلىك قىلىۋاتامسەن-غۇ! / ~,你骗得了我! ھىم، سەن مېنى ئالدىيالامسەن تېخى!

HNG

哼 hng 另见 hēng ھى: ~,你信他的! ھى، ئۇنىڭ گېپىگىمۇ ئىشىنىدىغان!

HONG

吽 hōng بۇددا دىنىدا ئەپسۇن ئوقۇلۇن ئىشلىتىلىدىغان خەت.

轰 hōng ① گۇم. گۇمبۇر، گۇلدۇر. [轰动] hōngdòng زىلزىلىگە كەلتۈرمەك، لەرزىگە كەلتۈرمەك: ～～全国 پۈتۈن مەملىكەتنى زىلزىلىگە كەلتۈرمەك. [轰轰烈烈] hōnghōng Mèliè داغدۇغىلىق، دەبدەبىلىك، قايناق - تاشقىنلىق: 职工们展开了～～～～的劳动竞赛 ئىشچى - خىزمەتچىلەر داغدۇغىلىق ئەمگەك مۇسابىقىسىنى باشلىۋەتتى. ③ توپقا تۇتماق، بومباردىمان قىلماق: ～炸 بومباردىمان قىلماق / 炮～ توپقا تۇتماق. ③ قوغلىۋەتمەك، ئۈركۈتمەك: 把猫～出去 مۈشۈكنى قوغلىۋەتمەك.

哄 hōng 另见 hǒng - hòng ۋاراڭ - چۇرۇڭ، قىقاس - چۇقان: ～传 داۋراڭ بولۇپ كەتمەك / ～堂大笑 ھەممەيلەن قاقاقلاپ كۈلۈشۈپ كەتمەك.

烘 hōng قاقلىماق، ئىسسىتماق، قۇرۇتماق: 衣裳湿了，～一～ كىيىم ھۆل بولۇپ كېتىپتۇ، ئوتقا قاقلا. [烘托] hōngtuō ئاچماق، روشەنلەشتۇرمەك.

訇 hōng گۈلدۈر - غالاپ. [阿訇] āhōng ئاخۇن.

薨 hōng باقىيغا سەپەر قىلماق، ئالەمدىن ئۆتمەك

弘 hóng ئۇلۇغ، كاتتا: ～愿 ئۇلۇغۋار ئىرادە، بۈيۈك ئارزۇ. ھەم كەڭرى ئېقىن

泓 hóng ئۇلۇغ سۇ؛ چوڭقۇر

红 hóng 另见 gōng ① قىزىل. (كۆچمە مەنىدە) 1. خۇشال
لىق: 办～事 توي قىلماق. 2. ئىنقىلابىي: ～军 قىزىل
ئارمىيە / ～色政权 قىزىل
ھاكىمىيەت / 又～又专 ھەم
قىزىللىشىپ، ھەم ئىختىسا
لاشماق. 3. ئوڭۇشلۇق، مۇ-
ۋەپپەقىيەتلىكنىڭ سىمۋولى:
开门～ ئالدى ئوچۇق بول
ماق، ئىشى ئوڭغا تارتماق. ②
ئىشەنچكە سازاۋەر بولماق:
～人 ئىشەنچكە سازاۋەر بول
غان كىشى. ③ دارامەت، پاي
دا: 分～ دارامەت تەقسىم
قىلماق.

荭 hóng (～草) قامچىگۈل.

虹 hóng ھەسەن - ھۈسەن.

鸿 hóng ① ياۋا غاز. [鸿毛] hóngmáo ياۋا غاز پېيى. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) ھېچنېمىگە ئەرزىمەيدىغان، قەدىرسىز: 轻于~ ~ غاز پېيىدىنمۇ قەدىرسىز. ② ئۇلۇغ، كاتتا: ~图 ئۇلۇغ پىلان. [鸿沟] hónggōu قانال. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) ئۆتكىلى بولمايدىغان ھالەت.

闳 hóng ① تار كوچا ئىشىكى. ② زور، كاتتا، ئۇلۇغ.

宏 hóng بۈيۈك، زور، كاتتا، ئۇلۇغ: 要建立一支~大的马克思主义理论队伍 كاتتا بىر ماركسىزملىق نەزەرىيە قوشۇنىنى قۇرۇش كېرەك.

纮 hóng 〈古〉 باش كىيىمنىڭ بوغقۇچى.

竑 hóng كەڭ.

洪 hóng ① چوڭ؛ ئۇلۇغ: ~水 ئۇلۇغ سۇ؛ كەلكۈن. ② كەلكۈن، قىيان: 山~ تاغدىن كەلگەن قىيان / ~峰 قىيان پەللىسى / 溢~道 قىيان تارقىتىش ئېرىقى. ⌉شاش.

葓 hóng '荭' بىلەن ئوخ-

蕻 hóng 另见 hòng （雪里~
تۈكلۈنەك يىلتىزلىق قىچا.

黉 hóng 〈古〉 مەكتەپ.

哄 hǒng 另见 hōng · hòng ①
ئالدىماق: 你不要~我 سەن
مېنى ئالدىما. ② بەزلىمەك
他很会~小孩儿 ئۇ بال
لارنى بەزلەشكە ئۇستا.

讧 hòng قالايمىقانچىلىق،
مەغلۇبىيەت، يىقىلماق: 内~
ئىچكى قالايمىقانچىلىق.

澒 hòng [澒洞] hòngdòng چەكسىز يامراپ كەتمەك.

哄 hòng 另见 hōng · hǒng غوۋغا؛ ۋاراڭ-چۇرۇڭ، كۈررىدە: 一~而散 كۈررىدە تارقىلىپ كەتمەك / 起~ غوۋغا چىقارماق.

蕻 hòng 另见 hóng ①باراق-
سان، بولۇق. ② 〈方〉 بەزى كۆكتاتلارنىڭ غولى: 菜~ سەي غولى، كۆكتات غولى.

HOU

齁 hōu ① پۇشۇلدىماق؛ خورەك. ② بەك، ئىنتايىن، ناھايىتى: ~咸 بەك تۇزلۇق / ~苦 ناھايىتى ئاچچىق /

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

~冷 ئىنتايىن سوغۇق.

侯 hóu 另见 hòu ① بەگ. ماركىز: 封~ بەگلىك ئۇنۋان بەرمەك. ② بەگ-غوجاملار: ~门 مەرتىۋىلىك ئائىلە، غوجا ئائىلىسى.

喉 hóu گال، بوغۇز، تاماق.

[白喉] báihóu بوغما كېسىلى.

猴 hóu مايمۇن.

瘊 hóu (~子) سۆگەل.

篌 hóu 364- بەتتىكى '箜篌' (kōnghóu) غا قاراڭ.

糇 hóu 〈古〉 ئوزۇق، يول ئوزۇقى.

骺 hóu (骨~) ئۇزۇن سۆڭەكلەرنىڭ ئىككى بېشى.

吼 hǒu ھۆركىرىمەك؛ مۆرىمەك: 牛~ كالىنىڭ مۆرىشى / 狮子~ شىرنىڭ ھۆركىرىشى. (غەزەپلىنىپ ۋارقىرىماق): 怒~ گۈركىرىمەك، غەزەپتىن ۋارقىرىماق.

后 hòu ①〈古〉 پادىشاھ: 商之先~ شاڭ سۇلالىسىنىڭ دەسلەپكى پادىشاھى. ② خانىش. ③ ئارقا، كەينى: ~门 ئارقا ئىشىك / 村~ كەنتنىڭ كەينىدە / ~天 ئىندىن (ئەتىدىن كېيىنكى كۈن) / 日~ بۇنىڭدىن كېيىن / 先来~到 ئىلگىرى-كېيىنلىك / ~排 كېيىنكى قاتار / ~十名 ئارقىدىن سانىغاندىكى ئون نەپەر. [后备] hòubèi زاپاس: ~~军 زاپاس ئارمىيە. ④ ئەۋلاد، نەۋرە-چەۋرىلەر: ~嗣 ئەۋلاد، ئۇرۇق-ئەۋلاد، پۇشت.

茩 hòu 715- بەتتىكى '薢茩' (xièhòu) غا قاراڭ.

逅 hòu 715- بەتتىكى '邂逅' (xièhòu) غا قاراڭ.

厚 hòu ① قېلىن، قېلىنلىق: 长宽~ ئۇزۇنلۇق، كەڭلىك ۋە قېلىنلىق / 五厘米~的木板 بەش سانتىمېتىر قېلىنلىقتىكى تاختاي / 下了三厘米~的雪 ئۈچ سانتىمېتىر قېلىنلىقتا قار يېغىپتۇ / ~纸 قېلىن قەغەز / ~棉袄 قېلىن پاختىلىق چاپان. ② زور، جىق، چوڭقۇر، قويۇق: ~望 زور ئۈمىد / ~礼 جىق سوۋغا / ~情 چوڭقۇر ھېسسىيات / ~味 قويۇق پۇراق / 深~的友谊 چوڭقۇر دوستلۇق. ③ مۇلايىم، خۇش مۇئامىلە: ~道

خۇش مۇئامىلە. ④ ئەھمىيەت بەرمەك، ئېتىبار بەرمەك: ~今薄古 ھازىرقىغا ئېتىبار بېرىپ، قەدىمكىگە سەل قارىماق.

侯 hòu 另见 hóu [闽侯] Mǐnhòu مىنخۇ ناھىيىسى.

候 hòu ① ساقلىماق، كۈتمەك: ~车室 ماشىنا (پويىز) كۈتۈش ئۆيى / 你先在这儿~一~,他就来 ئاۋۋال مۇشۇ يەردە كۈتۈپ تۇرۇڭ، ئۇ ھازىرلا كېلىدۇ. ② يوقلىماق، سالام بەرمەك، ئەھۋال سورىماق. ③ ۋاقىت: 时~ ۋاقىت / 气~ ئىقلىم، ھاۋا رايى / 季~风 پەسىللىك شامال. [候鸟] hòuniǎo پەسىل قۇشلىرى. ④ ئالامەت، بېشارەت: 症~ كېسەللىك ئالامىتى / 火~ ئوت ئاپىتىنىڭ بېشارىتى.

堠 hòu تۇرا.

鲎 hòu ① ئۆمۈچۈكسىمان بېلىق. ②〈方〉ھەسەن-ھۈسەن.

HU

乎 hū ① قەدىمكى يېزىق تىلىدا ئىشلىتىلىدىغان ياردەمچى سۆز: 1. ‘吗’ بىلەن ئوخشاش: 天雨~? يامغۇر يېغىۋاتامدۇ؟ 2. ‘呢’ بىلەن ئوخشاش: 然~? شۇنداقمۇ؟ / 否~? ئەمەسمۇ؟ 3. ‘吧’ بىلەن ئوخشاش: 日食饮得无衰~? كۈندە يەپ-ئىچىپ تۇرسا ئاجىزلاپ كەتمەيدىغاندۇ؟ ② يېزىق تىلىدا ئىشلىتىلىدىغان ئۈندەش ‘啊’ بىلەن ئوخشاش: 天~! يا ئاللا! ③ پېئىل ياكى سۈپەتنىڭ كەينىدىن كېلىدىغان ياردەمچى سۆز: 异~寻常 ئادەتتىكىدىن باشقىچە / 合~情理 ئەقىلگە ئۇيغۇن / 不在~好看، 在~实用 چىرايلىق بولمىسىمۇ، چىداملىق بولسىلا بولىدۇ.

呼 hū ① ۋارقىرىماق، توۋلىماق: 高呼毛泽东思想万岁 ماۋزېدۇڭ ئىدىيىسى ياشىسۇن دەپ توۋلىماق / 欢~ تەنتەنە قىلىپ توۋلاشماق. ② چاقىرماق، قىچقارماق، ئاتىماق: ~之即来 چاقىرغان ھامان ھازىر بولماق / ~应 ماقۇل بولماق، جاۋاب بەرمەك. [呼声] hūshēng ئاۋاز، سادا. [呼吁] hūyù مۇراجىئەت قىلماق. ③ نەپەس چىقارماق. ④ 681-بەتتىكى

'呜呼' (wūhū) غا قاراڭ.

烀 hū دۇملىمەك: ~白薯 تاتلىقياڭيۇ دۇملىمەك.

滹 Hū [滹沱河] Hūtuóhé خۇتو دەرياسى.

戏 hū 另见 xì [於戏] wūhū '呜呼' بىلەن ئوخشاش.

昒 hū [昒昕] hūxīn [昒爽] hūshuǎng سۇبھى، تاڭ، سەھەر.

忽 hū ① سەل قارىماق، دىققەت قىلماسلىق: ~略 سەل قارىماق / ~视 ئېتىبارسىز قارىماق / ~疏 دىققەت قىلماسلىق. ② ئۇشتۇمتۇت، تاسادىپىي، تۇساتتىن: 工作情绪不要~高~低 خىزمەتنىڭ كەيپىياتىنى ئۇشتۇمتۇت ئۆرلىتىپ، ئۇشتۇمتۇت پەسەيتىشكە بولمايدۇ. ③ خۇ (ئۆلچەم بىرلىكى).

唿 hū [唿哨] hūxiao 575- بەتتىكى '呼哨' (hūshào) غا قاراڭ.

惚 hū 274- بەتتىكى '恍惚' (huǎnghū) غا قاراڭ.

淴 hū [淴浴] hūyù 〈方〉 يۇيۇنماق.

糊 hū 另见 hú، hù چاپلىماق، سۇۋىماق، ئەتمەك: 用泥把墙缝~上 لاي بىلەن تامنىڭ يېرىقىنى چاپلىماق.

囫 hú [囫囵] húlún پۈتۈن، ~~吞枣 چىلاننى پۈتۈن يۇتماق (تەھلىل قىلماي قارىغۇلارچە قوبۇل قىلىشقا تەمسىل قىلىنىدۇ).

和 hú 另见 hé، hè، huǒ، huò ئۇتۇۋالماق (قارتا، ماجاڭ ئويۇنىدا).

狐 hú (~狸) تۈلكە. [狐媚] húmèi ياخشىچاقلىق قىلماق، خۇشامەت قىلماق. [狐肷] húqiǎn تۈلكىنىڭ قورساق ۋە قولتۇق تېرىسى. [狐疑] húyí شۈبھە، گۇمانخورلۇق.

弧 hú ① ياغاچ يا. ② ياي: ~形 يايسىمان / ~线 ياي، ئەگمە سىزىق.

胡 hú ① غۇزلارنى كۆرسىتىدۇ: ~人 غۇز / ~服 غۇزچە كىيىم. (چەت ئەللىكلەرنى ياكى باشقا مىللەتنىڭ نەرسىلىرىنى كۆرسىتىدۇ): ~椒 قارىمۇچ. [胡萝卜] húluóbo سەۋزە. [胡琴] húqin غىجەك. ② قالايمىقان، كەلسە- كەل

مەس؛ ~米 قارىسىغا ئىش قىلماق / ~闹 قالايمىقان قىلماق / ~说 كەلسە-كەلمەس سۆزلىمەك / 说~话 ئاغزىغا كەلگەننى دېمەك. ③ نېمىشقا، نېمە ئۈچۈن: ~不归? نېمە ئۈچۈن قايتمايدۇ؟ ④ ساقال، بۇرۇت. ⑤ ئۆيەك. ⑥ [胡同] hútòng تار كوچا.

葫 hú [葫芦] húlu بوغما قاپاق.

猢 hú [猢狲] húsūn مايمۇن.

湖 hú كۆل: 洞庭~ دۇڭتىڭ كۆلى / 太~ تەيخۇ كۆلى. [湖色] húsè ئاچ يېشىل.

瑚 hú 568 - بەتتىكى '珊瑚' (shōnhú) غا قاراڭ.

煳 hú كۆيۈپ كەتمەك: 馒头烤~了 موما كۆيۈپ كەتتى.

鹕 hú 635 - بەتتىكى '鹈鹕' (tíhú) غا قاراڭ.

蝴 hú [蝴蝶] húdié كېپىنەك.

糊 hú 另见 hū، hù ① يېپىشتۇرماق، چاپلىماق: 拿纸~窗户 دېرىزىنى قەغەز بىلەن چاپلىماق / 裱~ تام-تورۇسقا قەغەز چاپلىماق؛ ئۆي خۇيلىماق. [糊涂] hútu مۇجمەل، تۇتۇق، ھاماقەت، كالۋالا. ② ئۇماچ. [糊口] hūkǒu جان باقماق. ③ '煳' بىلەن ئوخشاش.

醐 hú 636 - بەتتىكى '醍醐' (tíhú) غا قاراڭ.

壶 hú چەينەك، چۆگۈن: 酒~ ھاراق چەينىكى / 茶~ چۆگۈن، چەينەك.

核 hú 另见 hé '核 hè ① ②' بىلەن ئوخشاش. بەزى ئېغىز تىللىرىدا ئىشلىتىلىدۇ: 杏~儿 ئۆرۈك مېغىزى / 煤~儿 شاخار.

斛 hú خو.

槲 hú دۇب دەرىخى.

鹄 hú 另见 gǔ ئاققۇ: 立~ جىم تۇرماق.

鹘 hú 另见 gǔ لاچىن.

縠 hú بۇرمە يوللۇق گىردىپتىشىن.

觳 hú [觳觫] húsù قورقۇپ تىترىمەك.

虎 hǔ ① يولۋاس. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) جەسۇر، قەيسەر: 一员~将 بىر جەسۇر سەركەردە. [虎口] hǔkǒu 1. يولۋاس ئاغزى، خەتەر: ~~余生 خەتەردىن جېنىنى قۇتۇلدۇرماق. 2. باش بارماق

بىلەن بەكمىز قولىلىق ئارىلىقى. ② '唬' بىلەن ئوخشاش.

唬 hǔ 另见 xià ھەيۋە قىلماق، قورقۇتماق، پوپوزا قىلماق: 你别～人了 كىشىگە ھەيۋە قىلما. ٲردۋا.

琥 hǔ [琥珀] hǔpò كەھ-

浒 hǔ سۇ بويى.

户 hù ① بىر قانات ئىشىك. (كۆچمە مەنىدە) ئىشىك: 夜不闭～ كېچىسى ئىشىكنى ياپماسلىق. ② تۈتۈن، ئائىلە: 千家万～ نۇرغۇنلىغان ئائىلىلەر. [户口] hùkǒu نوپۇس: 报～～ نوپۇسقا ئالدۇرماق / ～～簿 نوپۇس دەپتىرى.

护 hù ئاسرىماق، قوغدىماق، مۇھاپىزەت قىلماق: 爱～ ئاسرىماق / 路～ يول ئاسرىماق. (كۆچمە مەنىدە) يان باسماق، بولۇشماق: ～短 يان باسماق / 不要一味地～着他 ئۇنىڭغا بولۇشمە ۋەرمىگىن. [护照] hùzhào 1. پاسپورت. 2. گۇۋاھنامە. [护士] hùshi سېستىرا.

沪 Hù ① (～渎) خۇدۇ. ② شاڭخەيدىكى باشقىچە ئاتىلىشى: ～杭铁路 شاڭخەي-خاڭجۇ تۆمۈريولى.

戽 hù ① (～斗) سوغا (سۇ چىقىرىپ ئېتىزلارنى سۇغىرىدىغان ياغاچ چېلەك). ② سوغا بىلەن سۇ چىقارماق.

扈 hù (～从) مۇلازىم، غۇلام، نۆكەر.

互 hù ئۆزئارا، بىر-بىرى: ～助 ئۆزئارا ياردەم قىلىشماق، ھەمكارلاشماق. [互生] hùshēng ئۆۋەتلەشمە يوپۇرماق.

冱 hù توڭلىماق، توڭلاپ قېتىپ قالماق.

枑 hù 37 - بەتتىكى '梐枑' (bìhù) غا قاراڭ.

岵 hù ئوت - چۆپ ۋە دەل - دەرەخلىك تاغ.

怙 hù تايانماق: ～恶不悛 يامان يولدىن قايتماسلىق.

祜 hù بەخت.

糊 hù 另见 hú, hū بوتقا: 辣椒～ لازا بوتقىسى. [糊弄] hùnong 1. ئەپلەپ - سەپلەپ، قول ئۇچىدىلا: 做事～～不是负责的态度 ئىشنى قول ئۇچىدىلا ئىشلەپ قويۇش مەس-

ئۆلىيەتسىزلىك يوز دىتسىيىمەسـ
دە بولغانلىق. 2. كۆز بو-
يىماق، ئالدىماق: 你不要～
人 سەن كىشىلەرنىڭ كۆزد-
نى بويىما.

笏 hù خانتاختا.

瓠 hù تەرخەمەك كاۋا.

鄠 Hù (～县) خۇشيەن نا-
ھىيىسى.

HUA

华 huā 另见 huà'huá 〈古〉
'花' بىلەن ئوخشاش.

哗 huā 另见 huá تاراققىدە،
تاراقلىماق، شالدىرلىماق،
شارقىرىماق: 水～～地流 سۇ
شارقىراپ ئاقاتتى.

花 huā ① گۈل. (كۆچمە
مەنىدە) مەنزىرە ئۆسۈملۈكلە-
رى. ② گۈل شەكىللىك نەر-
سىلەر: 雪～儿 قار ئۇچقۇنى/
浪～ بۆزغۇن / 火～儿 ئۇچ-
قۇن / 葱～儿 پىياز قىيمىسى/
印～ گۈلدار، گۈللۈك.
[天花] tiānhuā ياۋا چېچەك.
[挂花] guàhuā يارىدار بول-
ماق. ③ ئالا-چىپار، ئالا-
بۇلىماچ، تاغىل، گۈللۈك: ～
布 گۈللۈك رەخت / 头发～白
چاچقا ئاق كىرمەك / ～边
گۈللۈك جىيەك / 那只猫是～的
ئۇ پوچقاق مۈشۈك. [花哨]
huāshao رەڭگى خىلمۇ خىل،
ئالا-بۇلا، ئالىيېشىل، ئالا-
بۇلىماچ: 这块布真～～ بۇ
رەخت بەك ئالا-بۇلىماچ
ئىكەن. ④ ئارىلاش: 粗粮细
粮～搭着吃 ئاق-قارا ئاش-
لىقنى ئارىلاشتۇرۇپ يېمەك.
[花甲] huājiǎ ياشانغان (60
ياش). ⑤ ساختا، ياسالما:
耍～招 نەيرەڭۋازلىق قىل-
ماق، نەيرەڭ ئىشلەتمەك / ～
言巧语 ياغلىما سۆز، شېرىن
سۆز. ⑥ غۇۋا، تۇتۇق: ～眼
كۆز تورلاشماق / 眼～了 كۆزى
ئالا-چەكمەن بولۇپ كەتمەك،
كۆزى ئىمىر-چىمىر بولۇپ
كەتمەك. ⑦ سەرپ قىلماق،
خەجلىمەك: ～钱 پۇل خەج-
لىمەك / ～一年工夫 بىر يىل
ۋاقىت سەرپ قىلماق. [花销]
huāxiao خىراجەت، راسخوت.

砉 huā لەپپىدە: 乌鸦～的
一声飞了 قاغا لەپپىدە قىلىپ
ئۇچۇپ كەتتى.

划 huá 另见 huai·huà ①
بۆلمەك، ئايرىماق، ئاچماق،
چاقماق، تىلماق: 把这个瓜
用刀~开 پىچاق بىلەن بۇ
قوغۇننى تىل /~了一道口子
كېسىۋەتمەك /~火柴 سەرەڭ-
گە چاقماق. ② ھەيدىمەك،
ئەشمەك: ~船 قېيىق ھەيدى-
مەك. [划子] huázi ئولاق،
قولۋاق، قېيىق. ③ پايدى-
لىق: ~不来 ئەرزىمەسلىك،
پايدىسىز، بىھاجەت، بىھۇدە.

华① huá 另见 huā·huà ①
گۈزەل، چىرايلىق: ~灯 لە-
قىشلىق پانۇس، رەڭگارەڭ
پانۇس /光~ نۇر، يورۇق-
لۇق. (ھۆرمەتلەش مەنىسىدە)
سىز، سىلى: ~诞 سىلىنىڭ
تۇغۇلغان كۈنلىرى /~函 سىز-
نىڭ خېتىڭىز. ② خەنزۇچە،
جۇڭگو: ~夏 خۇاشيا /~侨
جۇڭگو مۇھاجىرى /~北 شى-
مالىي جۇڭگو.

哗 huá 另见 huā ۋاڭ-چۇڭ
سالماق، چۇقان كۆتۈرمەك،
غوۋغا كۆتۈرمەك، قىيا-چىيا
قىلماق: 全体大~ كۆپچىلىك
غوۋغا كۆتۈرمەك، ھەممەيلەن
چۇقان سېلىشماق /~众取宠
قۇرۇق گەپ سېتىپ كىشى-
لەرنى ئالەزىدا قاراتماق
گەپدانلىق قىلىپ باشقىلارنى
جەلپ قىلماق. ئۇچقۇر ئات.

骅 huá [骅骝] huáliú چىلان-
铧 huá ساپاننىڭ (سوقـ-
نىنىڭ) چىشى.

猾 huá ھىيلىگەر، قۇۋ.

滑 huá ① سىلىق، پارقىراق،
تېيىلغاق: 下雨以后地很~
يامغۇردىن كېيىن يەر ناھا-
يىتى تېيىلغاق بولۇپ كېتىدۇ
桌面很光~ ئۈستەلنىڭ يۈ-
زى ناھايىتى سىلىق. ② تې-
يىلماق: ~了一跤 تېيىلىپ
كەتمەك /~雪 چاڭغا تېيىل-
ماق /~冰 مۇز تېيىلماق.
[滑翔] huáxiáng لەيلەپ
پەسلەپ ئۇچماق: ~~机 پلا-
نېر. ③ ھىيلىگەر، قۇۋ، مەك-
كار: ~头 قۇۋ، قۇۋلۇق قىل-
ماق: لولا، لولىلىق قىلماق /
狡~ قۇۋ، مەككار، ھىيلىگەر /
这人很~ بۇ ناھايىتى قۇۋ
ئادەم.

[滑稽] huájī ھەزىل، قىزىق،
قىزىقچىلىق، ھەييار: 他说话

很~ ئۆزىنىڭ كەپسىزۈرلىرى:
ناھايىتى قىزدىق، ئۆزگىچىماق؛

搳 huá خۇاچۇەن؛ خۇاچۇەن

化 huà ① ئۆزگەرمەك، ئۆزگەرتمەك، ئايلاندۇرماق: ~整为零 پۈتۈننى پارچىلىماق / 变~ ئۆزگەرمەك / 感~ ئەسىر قىلماق، تەسىرلەندۈرمەك / 开~ 1. مەدەنىيلەشمەك. 2. مۇز ئېرىمەك، توڭ ئېرىمەك / 冰都~了 مۇز ئېرىدى. [化合] huàhé بىرىكمەك. [化石] huàshí تاشقا ئايلانغان جىسىم. ② سەدىقە تەلەپ قىلماق: ~缘 سەدىقە تىلىمەك / ~斋 نان تىلىمەك. ③ ئىسىم ياكى سۈپەتلەرنىڭ كەينىدە كېلىپ، مەلۇم بىر خىل خۇسۇسىيەت ياكى ھالەتكە ئايلانغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ: 革命~ ئىنقىلابىيلاشماق / 农业机械~ يېزا ئىگىلىكىنى ماشىنىلاشتۇرماق / 工业现代~ سانائەتنى زامانىۋىلاشتۇرماق / 科学~ ئىلمىيلاشماق / 绿~ كۆكەرتمەك، يېشىللىققا ئايلاندۇرماق.

华 Huà 另见 huá·huā ① خۇا (فامىلە)؛ ② خۇاشەن تېغى.

桦 huà قېيىن

划 huà 另见 huai·huá ① ئايرىماق: ~分阶级 سىنىپ ئايرىماق / ~清敌我界限 دوست - دۈشمەننىڭ چېگرىسىنى ئېنىق ئايرىماق. [划时代] huàshídài دەۋر بۆلگۈچ. دەۋر خاراكتېرلىك. ② پىلانلىماق: 工作计~ خىزمەت پىلانى / 你去筹~筹~这件事 بۇ ئىشنى سەن پىلانلا. [一划] huàyī بىردەك، ئوخشاش، بىرلىككە كەلتۈرمەك، ئوخشاش قىلماق: ~~制度 تۈزۈمنى بىرلىككە كەلتۈرمەك.

画 huà ① رەسىم: 一张~儿 بىر پارچە رەسىم / 年~儿 چاغانلىق رەسىم، بايراملىق رەسىم / 报~ رەسىملىك ژۇرنال. ② سىزماق: ~画儿 رەسىم سىزماق / ~个圈 چەمبەر سىزماق / ~十字 كرېست بەلگىسى سىزماق، چوقۇنماق / ~押 قول قويماق، بارمىقىنى باسماق. ③ سىزىق (خەنزۇچە خەتنىڭ سىزىقلىرى): '人' 字是两~ «人» دېگەن خەت

ئىككى سىزىقلىق / '天'字是四~ «天» دېگەن خەت تۆت سىزىقلىق.

婳 huà 238-بەتتىكى '姽婳' (guǐhuà) غا قاراڭ.

话 huà ① سۆز، گەپ: 说~ گەپ قىلماق / 谈了几句~ بىر قانچە ئېغىز گەپ قىلماق. [话剧] huàjù دراما. ② سۆزلەشمەك، گەپلەشمەك، پاراڭلاشماق: ~别 خوشلاشماق / 茶~ سۆھبەت، پاراڭلاشماق / ~旧 ئۆتكەن ئىشلار ئۈستىدە پاراڭلاشماق. [话本] huàběn قىسسە، تەزكىرە.

HUAI

怀 huái ① ئەسلىمەك، ياد ئەتمەك، سېغىنماق: ~友 دوستىنى ئەسلىمەك / ~念伟大的祖国 ئۇلۇغ ۋەتەننى سېغىنماق. ② يوشۇرماق، ئۆز ئىچىگە ئالماق: ~胎 ھامىلىدار بولماق؛ بوغاز بولماق / ~疑 گۇمانلانماق / ~恨 ئۆچمەنلىك ساقلىماق، ئاداۋەت ساقلىماق، غۇم ساقلىماق / 胸~壮志 كۆڭلىگە ئۇلۇغ ئىرادە پۈكمەك. ③ قۇچاق، قويۇن، باغىر: 把小孩抱在~里 بالىنى باغرىغا باسماق. ④ كۆڭۈل: 无介于~ كۆڭۈلگە ئالماسلىق / 正中(zhòng)下~ دەل كۆڭۈلدىكىدەك بولماق، دېگەن يېرىدىن چىقماق.

徊 hái 486-بەتتىكى '徘徊' (páihuái) گە قاراڭ.

淮 Huái خۇەيخې دەرياسى.

槐 huái تۇخۇمەك دەرىخى.

踝 huái ئوشۇق (سۆڭەك).

耲 huái يەر ئاغدۇرماق. [耲耙] huáibà ئاماچ.

坏 huài ① يامان، ئەسكى، بۇزۇق: 坚决向~人~事作斗争 ئەسكى ئىش، يامان ئادەملەرگە قارشى قەتئىي كۈرەش قىلماق. ② بۇزۇلماق، كاردىن چىقماق: 自行车~了 ۋېلىسىپىت بۇزۇلۇپ قالدى. ③ ئەسكىلىك، بۇزۇقچىلىق: 使~ ئەسكىلىك قىلماق. ④ بەك، تازا، قاتتىق، ناھايىتى: 真把我忙~了 تازىمۇ ئالدىراپ كەتتىم / 气~了 بەك خاپا بولماق.

划 huai 另见 huá، huà 12-بەتتىكى '㓦划' (bāihuai) غا قاراڭ.

HUAN

欢 huān ① خۇشال، خۇشال-خۇرام: ~庆胜利 غەلىبىنى خۇشاللىق بىلەن تەبرىكلىمەك / ~呼声经久不息 ئالقىش سادالىرى ئۇزۇنغىچە ياڭراپ تۇرماق / ~天喜地 خۇشاللىقىدىن قىن-قىنىغا پاتماي كەتمەك؛ يايراپ كەتمەك / ~迎贵宾 ئەزىز مېھمانلارنى قارشى ئالماق. ② جۇشقۇن، روھلۇق، تېتىك؛ قىزىق: 孩子们真~ بالىلار ناھايىتى روھلۇق / 机器转得很~ ماشىنا ناھايىتى تېز ئايلانماقتا. (كۆچمە مەنىدە) تولۇپ تاشماق، ئۇرغۇپ تۇرماق، لاۋۇلدىماق: 炉子里的火很~ مەشنىڭ ئوتى لاۋۇلداپ يانماقتا.

獾 huān بورسۇق.

还 huán 另见 hái ① قايتماق: ~家 ئۆيگە قايتماق / ~原 ئەسلىگە قايتماق، ئەسلىگە كەلمەك / 海通以~ دېڭىز قاتنىشى ئېچىلغاندىن كېيىن قايتىپ كەلمەك. ② قايتۇرماق، ياندۇرماق: ~礼 سالام قايتۇرماق / ~手 قول ياندۇرماق / 以眼~眼.以牙~牙 كۆز ئويغاننىڭ كۆزىنى ئوي، چىش چاققاننىڭ چىشىنى چاق؛ جانغا جان، قانغا قان ئالماق. ③ ياندۇرماق، تۆلىمەك، قايتۇرماق: ~钱 پۇل قايتۇرماق.

环 huán ① ھالقا: 连~ زەنجىرسىمان، ئۆتاش / 铁~ تۆمۈر ھالقا. ② ئايلانماق، چۆرىدىمەك: ~城马路 شەھەرنى ئايلىنىپ ئۆتىدىغان يول / ~视 قاراپ چىقماق، كۆز يۈگۈرتۈپ چىقماق.

[环境] huánjìng شارائىت، مۇھىت: 优美的~~ گۈزەل مۇھىت.

桓 Huán خۇەن (فامىلە).

貆 huán قوڭغارچىنىڭ كۈچۈكى.

锾 huán <古> خۇەن (ئالتە سەر).

圜 huán 另见 yuán چۆرىدىمەك، ئايلانماق.

闤 huán [闤阓] huánhuì بازار، رەستە.

寰 huán كەڭ رايون. [寰球] huánqiú پۈتۈن يەر شارى، پۈتۈن دۇنيا. [寰宇] huányǔ

پۈتۈن يەر شارى، پۈتۈن دۇنيا. يەنە '环宇'، '环球' مۇ دېيىلىدۇ. (lónghuán)7 غا قاراڭ.

嬛 huán 385-بەتتىكى '嫏嬛'

缳 huán ① سىرتماق: 投~ ئېسىلىپ ئۆلۈۋالماق. ② دارغا ئاسماق: ~首 دارغا ئاسماق.

镮 huán ھالقا.

睆 huǎn ① يورۇق، يورۇماق. ② گۈزەل.

缓 huǎn ① ئاستا: 轻重~急 ئىشنىڭ جىددىيلىك ۋە مۇھىملىق دەرىجىسى؛ ئېغىر ۋە يېنىكلىك، ئالدىراش ۋە ئالدىراش ئەمەسلىك / ~步而行 ئاستا قەدەم تاشلىماق / ~不济急 دەردىگە دەرمان بولالماسلىق. ② كېچىكتۈرمەك، كەينىگە سۈرمەك: ~兵之计 ئۆزىنى ئوڭشىۋېلىش تاكتىكىسى / ~刑 جازانى كېچىكتۈرمەك، كېچىكتۈرۈپ جازالىماق / ~两天再办 ئىككى كۈن كېچىكتۈرۈپ بېجىرمەك. [缓和] huǎnhé پەسەيمەك، پەسەيتمەك. [缓冲] huǎnchōng تۇقۇنۇشنى پەسەيتمەك؛ ئارىلىق، ئوتتۇرىلىق: ~~地带 ئوتتۇرا رايون، ئارىلىق رايون. ③ ئەسلىگە كەلمەك، ھوشىغا كەلمەك، يانماق: 那人侨过去又~过来了 كېسەل ھوشىدىن كېتىپ يەنە ھوشىغا كەلدى / ~~气在往前走 دەم ئېلىۋېلىپ يەنە ئالدىغا قاراپ ماڭماق.

幻 huàn ① قۇرۇق، ئەمەلگە ئاشمايدىغان، يوقىلاڭ. يالغان: ~境 خىيالىي دۇنيا / 打消一切~想 ھەممە قۇرۇق خىياللار يوقالماق. [幻灭] huànmiè يوققا چىقماق، يوقالماق، غايىب بولماق. [幻灯] huàndēng پرويېكسىيە ئاپپاراتى. ② ئۆزگەرمەك.

奂 huàn ① كۆللەنمەك، كەڭ ئەۋج ئالماق، ئۇلغايماق؛ كۆپ. ② رەڭگى ئوچۇق.

换 huàn ① ئايرىۋاشلىماق، تېگىشمەك: 互~ تېگىشمەك، ئالماشتۇرماق / 交~条件 شەرت قىلىشماق. ② ئۆزگەرتمەك، يەڭگۈشلىمەك: ~衣服 كىيىم يەڭگۈشلىمەك / ~汤不~药 سۈيىنىلا يۆتكەپ دورىسىنى يۆتكىمەسلىك؛ شەكلىنىلا ئۆز-

گەرلەپ مەزمۇننى ئۆزگەرتمەسلىك؛ ئاتام ئېيتقان بايىقى.

唤 huàn چاقىرماق، قىچقارماق: ~鸡 توخۇنى قىچقارماق؛ توخۇنى تۇتۇلىمەك /~狗 ئىتنى چاقىرماق؛ ئىتنى مەھەلىمەك.

涣 huàn بوشاڭلىق، بوشاشماق: 士气~散 جەڭگىۋىر روھى ئاجىزلاشماق /~然冰释 مۇز ئېرىگەندەك پۈتۈنلەي تۈگەپ كەتمەك. [涣涣] huànhuàn ئۇلۇغ سۇ.

焕 huàn پارلاق، نۇرلۇق: ~然一新 يېڭى تۈس ئالماق؛ پۈتۈنلەي يېڭى تۈسكە كىرمەك. [焕发] huànfā چاقماق، چاقنىماق، ئۇرغۇماق، كۆتۈرۈلمەك، جۇش ئۇرماق: 精神~ ~ روھى كۆتۈرۈلمەك.

痪 huàn [瘫痪] tānhuàn پالەچ.

宦 huàn ئەمەلدار، مەنسەپدار. [宦官] huànguān ھەرەم بېگى، ھەرەم ئاغىسى، ئاغۋات.

浣 huàn ① يۇماق: ~衣 كىيىم يۇماق /~纱 يىپەك رەخت يۇماق. ② ئون كۈن، دېكادا.

鲩 huàn ئاق ئامۇر بېلىقى.

患 huàn ① ئاپەت، بالا-قازا: 有备无~ تەييارلىق بار يەردە بالا-قازا بولماس؛ تەييارلىقلىق بولسا ئاپەت كۆرمەيسەن؛ سۇ كەلكۈنچە توغان تۇت /防~未然 ئاپەتنىڭ ئالدىنى ئالماق /绝除水~ سۇ ئاپىتىدىن ساقلانماق /~难之交 ئېغىر كۈنلەردە بىللە بولغان دوست. ② ئەندىشە قىلماق، ئەنسىرىمەك: غەم-ئەندىشە: 不要~得~失 ئۆز پايدا-زىيىنىنىڭلا غېمىنى يېمەسلىك كېرەك. ③ گىرىپتار بولماق، مۇپتىلا بولماق: ~病 كېسەلگە گىرىپتار بولماق /~脚气 پۇت تەمرەتكىسى كېسىلىگە مۇپتىلا بولماق.

漶 huàn [漫漶] mànhuàn تۇتۇق بولۇپ قالماق، ئۆچمەك.

逭 huàn قاچماق، چەتلىمەك، باش تارتماق، ئۆزىنى قاچۇرماق.

豢 huàn مال باقماق.

擐 huàn كىيمەك: ~甲执兵 ساۋۇت كىيىپ قوراللانماق.

镮 huán 〈古〉 ھارۋا بىلەن پارچىلاش جازاسى.

HUANG

肓 huāng [膏肓] gāohuāng 病入～～ سەكراتقا چۈشمەك.

荒 huāng ① ئاق قالماق (يەر): 备～ قەھەتچىلىككە تەييارلىق كۆرمەك؛ قەھەتچىلىكنىڭ ئالدىنى ئالماق. (كۆچمە مەنىدە) يېتەرسىز، قىيىنچىلىق: 煤～ كۆمۈر قىيىنچىلىقى / 房～ ئۆي قىيىنچىلىقى. ② بوز يەر: ～地 بوز يەر / 垦～ بوز يەر ئاچماق / 开～ بوز يەر ئۆزلەشتۈرمەك. (كۆچمە مەنىدە) 1. تاشلىۋەتمەك؛ تاشلىنىپ قالماق: ～废 تاشلىنىپ كەتمەك، تاشلاپ قويماق، ئاق قالماق. 2. چۆلدەرەپ قالماق، چەت، ياقا، خىلۋەت: ～村 سەھرا / ～郊 سەھرا يېرى. [荒疏] huāngshū چىقىپ قالماق، خېمىغا يېنىپ قالماق: 学的功课还没～～ ئۆگەنگەن دەرسلەر ئەستىن چىقىپ كەتكىنى يوق. ③ ئېنىقسىز، ساختا، ناتوغرا: ～谬 بىمەنە / ～诞 بىمەنە، بىمەنىلىك، ئەپسانە، ئەپسانىلىك. [荒唐] huāngtáng 1. بولمىغۇر، بىمەنە، ئاشۇرۇۋەتمەك: 这话真～～ بۇ راستىنلا بىمەنە گەپ. 2. شاللاق، شاللاقلىق قىلماق.

塃 huāng 〈方〉 قېزىپ چىقىرىلغان مەدەن.

慌 huāng ① ھودۇقماق. ئالاقزادە بولماق: 他做事太～ ئۇ ئىش قىلسا بەك ھودۇقۇپ كېتىدۇ / ～里～张 تەمتىرەپ كەتمەك، ئالاقزادە بولۇپ كەتمەك. ② قورقماق، ۋەھىمە يېمەك، تەشۋىشلەنمەك؛ خاتىرجەم بولالماسلىق: 心里发～ دەككە - دۈككىگە چۈشمەك / 惊～ قورقماق، ھودۇقماق. ③ بەك، قاتتىق، ناھايىتى: 累得～ بەك چارچىماق / 闷得～ قاتتىق ئىچى پۇشماق.

皇 huáng ① خان، پادىشاھ، ئەمپۇر. ② كاتتا، زور: ～～巨著 كاتتا ئەسەر. ③ 〈古〉 '遑' بىلەن ئوخشاش. ④ 〈古〉 '惶' بىلەن ئوخشاش.

凰 huáng ① [凤凰] fènghuáng سۈمۈرغ، ئەنقا. ② رىۋايەتلەردىكى چىشى ئەنقا.

隍 huáng سېپىل خەندىكى.

喤 huáng 1. جاڭ، دۇمباق ئاۋازى. 2. ئۇششاق بالىلارنىڭ يىغا ئاۋازى.

徨 huáng 489-بەتتىكى '彷徨' (pánghuáng) غا قاراڭ.

惶 huáng تەشۋىشلەنمەك، قورقماق: 人心~~ كۆڭلى دەككە-دۈككىدە بولماق / ~恐不安 تەشۋىشلىنىپ خاتىرجەمسىزلەنمەك.

遑 huáng ① بوش ۋاقىت: 不~ چولا يوق، ۋاقىت يوق. ② ئالدىراپ-تېنەپ، پاتپاراق.

煌 huáng پارلاق، نۇرلۇق: 星火~~ ئۇچقۇن نۇر چاچماق / 灯火辉~ چىراغ نۇر چاقناپ تۇرماق.

锽 huáng جاڭ، دۇمباق ئاۋازى.

蝗 huáng (~虫) چېكەتكە.

篁 huáng بامبۇكزارلىق؛ بامبۇك.

艎 huáng 787-بەتتىكى '艅艎' (yúhuáng) غا قاراڭ.

鳇 huáng كالۇگا بېلىقى.

黄 huáng ① سېرىق. [黄色] huángsè سېرىق، سېرىق رەڭ: ~小说 سېرىق رومان. ② خۇاڭخې دەرياسى: 引~工程 خۇاڭخې دەرياسىنى باشلاش قۇرۇلۇشى. ③ سۇغا چىلاشماق، مۇۋەپپەقىيەتسىز بولۇپ چىقماق، ئاقماي قالماق: 这件事~不了 بۇ ئىش سۇغا چىلىشىپ قالمايدۇ.

潢 huáng ① كۆلچەك. ② قەغەز بويىماق. [装潢] zhuānghuáng بېزىمەك، بەردازلىماق: بېزەك، پەرداز. (كۆچمە مەنىدە) پەرداز بوخچىسى.

璜 huáng يېرىم دۈگىلەك قاشتاش.

磺 huáng گۈڭگۈرت؛ سۇلفات، سۇلفون: 硝~ سېلىتىرا ۋە گۈڭگۈرت.

鐄 huáng ① چوڭ قوڭغۇراق. ② قوڭغۇراق ئاۋازى.

癀 huáng كۆيدۈرگە كېسىلى.

蟥 huáng 434-بەتتىكى '蚂蟥' (mǎhuáng) غا قاراڭ.

簧 huáng ① تىل: 笙~ شېڭ تىلى / ~乐器 تىللىق چالغۇ ئەسۋابلىرى. ② پۇر-

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

ژىنا: 锁～ قۇلۇپنىڭ پرۇژىنىسى / 弹～ پرۇژىنا.

恍 huǎng ① بىردىنلا، دەرھال: ～然大悟 دەرھال ئېسىنى تاپماق، بىردىنلا چۈشەنمەك. ② خۇددى، گويا، -دەك / -تەك: ～若置身其境 خۇددى ئۆزى شۇ جايدىكىدەك، گويا ئۆزى بىلمىدىغاندەك.

[恍惚] huǎnghū خىرە، تۇتۇق. 1. خاتىرىسى ئېنىق بولماسلىق، كۆڭلى چېچىلاڭغۇ: 精神～～ كۆڭلى بىر يەردە بولماسلىق، پىكرى چېچىلماق. 2. خىرە، تۇتۇق: 我～～看见他了 مەن ئۇنى كۆرگەندەك قىلىمەن.

晃 huǎng 另见 huàng ① نۇرلۇق، پارقىراق، ۋال-ۋۇل قىلىپ تۇرىدىغان: 明～～的刺刀 ۋال-ۋۇل قىلىپ تۇرغان نەيزىلەر. ② چاقماق: ～眼 كۆزنى (نۇر) چاقماق. ③ غىل-پال، ھەپپىدە: 窗户上有个人影，一～就不见了 دېرىزىدىن بىر ئادەمنىڭ سايىسى غىل-پال كۆرۈندى-دە، غايىب بولدى.

幌 huǎng پەردە، چىمىلى
[幌子] huǎngzi ۋەۋىسكـ
(ئوخشىتىش مەنىسىدە) نىقاب

谎 huǎng يالغان گەپ
يالغان-ياۋىداق گەپ: 撒～
يالغان ئېيتماق. (كۆچمە
مەنىدە) يالغان باھا (ئېنىق
لىق باھادىن يۇقىرىلىتىپ
ئېيتىلغان باھا): 要～ باھ
قويماق، باھانى ئاشۇرۇپ
ئېيتماق (سودا-سېتىقتا).

晃 huàng 另见 huǎng لىڭشى
ماق، لەپەڭشىمەك، پۇلاڭلىماق
ئىرغاڭلىماق، تەۋرىمەك: 树枝来
回～ دەرەخ شاخلىرى ئۇياقتىن
بۇياققا ئىرغاڭلىماق.

滉 huàng [滉漾] huàngyǎng
چەكسىز سۇ.

HUI

灰 huī ① كۈل، كۈلرەڭ: 炉～
ئوچاق كۈلى / 烟～ تاماكا
كۈلى / 肥～ كۈل ئوغۇت. [灰心]
huīxīn كۆڭلى قايتماق، ئىخ
لاسى قايتماق، كۆڭلى سوۋۇ
ماق، روھسىزلانماق: 不要～
～ روھسىزلانما. [石灰] shíhuī
ھاك. [青灰] qīnghuī كۈل رەڭ
توپا. ② چاڭ، چاڭ-توزان

بولۇناق. ③ سۇر، كۆل رەڭ.

诙 huī قىزىقچىلىق قىلماق؛ ھەسخىرە قىلماق.]كىشنىمەك.

咴 huī [咴儿咴儿] huīrhuīr

恢 huī كەڭ، زور: ~~有余 كەڭتاشا. [恢复] huīfù ئەسلىگە كەلمەك: ~~健康 سالامەتلىكى ئەسلىگە كەلمەك.

㧑 huī ① قوماندانلىق قىلماق. ② كەمتەرلىك، كىچىك پېئىللىق: ~谦 كەمتەرلىك قىلماق.

挥 huī ① پۇلاڭلاتماق، ئويناتماق: ~刀 قىلىچ ئويناتماق / ~手 قول پۇلاڭلاتماق / 大笔一~ قەلەمنى قولغا ئېلىپلا، قەلەمنى تەۋرىتىپ قويۇپلا. [指挥] zhǐhuī قوماندانلىق قىلماق. ② چاچماق: ~金如土 پۇلنى پاخالدەك بۇزۇپ چاچماق / ~汗如雨 ئادەمنىڭ تىنىقىدىن ئۆي تونۇر بوپتۇ؛ ئادەم مىغ - مىغ؛ تىقما - تىقماق. [挥发] huīfā پارغا ئايلىنىپ كەتمەك، ئۇچماق، توزۇپ كەتمەك. [挥霍] huīhuò بەتخەجلىك قىلماق، بۇزۇپ چاچماق.

晖 huī قۇياش نۇرى: 春~ باھار قۇياشى / 斜~ ئالانۇرى.

辉 huī نۇر، جۇلا: 落日余~ كەچكى شەپەقنىڭ قالدۇق نۇرى / 光~四射 نۇر ئەتراپقا چاچماق. [辉煌] huīhuáng پارلاق، نۇرلۇق، شانلىق: 金碧~~ ئالتۇن نۇر چاقناپ تۇرماق، ھەشەمەتلىك، كاتتا. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) ئىنتايىن ياخشى، كۆزگە كۆرۈنەرلىك، ئاجايىپ: ~~的成绩 كۆزگە كۆرۈنەرلىك نەتىجە. [辉映] huīyìng نۇر چاچماق، نۇر چاقنىماق. (كۆچمە مەنىدە) سېلىشتۇرماق: 前后相互~~ باش - ئايىغىنى ئۆز ئارا سېلىشتۇرماق.

翚 huī ① پەرۋاز قىلماق، ئۇچماق. ② ‹古› رەڭدار پەيلىك قىرغاۋۇل.

豗 huī سوقۇلماق، ئۇرۇلماق. [喧豗] xuānhuī ياڭرىماق، شاۋقۇن كۆتۈرۈلمەك.

麾 huī ‹古› قوماندانلىق بايرىقى. (كۆچمە مەنىدە) قوماندانلىق قىلماق: ~军 ئارمىيىگە قوماندانلىق قىلماق.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

徽 huī بەلگە، ئىمزناك، گېرب، كاكار: ~国 دۆلەت گېربى / ~校 مەكتەپ ئىمزنىكى.

隳 huī خاراب قىلماق، ۋەيران قىلماق.

回 huí ① قايتماق، قايتىپ كەلمەك: ~家 ئۆيگە قايتماق / ~国 ۋەتەنگە قايتماق / ~到原单位工作 ئەسلىدىكى ئىدارىگە قايتىپ كېلىپ خىزمەت قىلماق. ② بۇرۇلماق، ئايلانماق: ~过身来 ئۆرۈلمەك.

[回头] huítóu 1. ئارقىغا قايتماق، ئارقىغا بۇرۇلماق: ~~就看见了 ئارقىغا بۇرۇلۇشىلا كۆرۈپ قالدى. 2. كېيىن، بىر دەم تۇرۇپ، ھېلى: ~~再说吧 كېيىن بىر نەرسە دېيىشەيلى. 3. تووۋا قىلماق، پەيلىدىن يانماق، خاتالىقىنى تۈزەتمەك: 现在~~还不晚 ھازىر پەيلىڭدىن يانساڭمۇ كېچىكمەيسەن. ③ ئايلانماق، چۆرگىلىمەك، بۇرۇلماق: ~形针 كىلىپ / 巡~ ئايلىنىپ يۈرمەك، كۆچۈپ يۈرمەك.

[回避] huíbì قاچماق، ئۆزىنى قاچۇرماق، ئۆزىنى چەتكە ئالماق. ④ جاۋاب، جاۋابەن: ~信 جاۋاب خەت / ~话 جاۋاب ئۇچۇر / ~敬 جاۋابەن ئۇز ماق، جاۋابەن ياندۇرماق ⑤ قېتىم، نۆۋەت، مەرتىم: 两~ ئىككى قېتىم / 他来过一~ ئۇ بىر قېتىم كەلدى. (كۆچمە مەنىدە) باب: 红楼梦一共一百二十~ «قىزىل راۋاقتىكى چۈش» رومانى جەمئىي 120 باب.

[回族] Huízú خۇيزۇلار.

[回纥] Huíhé قەدىمكى ئۇيغۇرلار.

洄 huí ئېقىننىڭ ئايلىنىشى.

茴 huí 1. (小~香) ئارپابەدىيان. 2. (大~香) رۇم بەدىيان.

مەددە.

蛔 huí سازاڭ مەددە، يىلان

虺 huǐ زەھەرلىك يىلان.

[虺虺] huǐhuǐ 〈古〉 گۈلدۈر.

悔 huǐ تووۋا قىلماق، پۇشايمان قىلماق: ~过 گۇناھىغا تووۋا قىلماق / ~之已晚 پۇشايماننى ئالغىلى قاچا تاپالماسلىق.

毁 huǐ ① كۆيمەك، كۆيدۈ-

رۈۋەتمەك: 烧~ كۆيدۈرۈۋەتمەك. ② بۇزماق، ۋەيران قىلماق، نابۇت قىلماق، خاراب قىلماق، كېرەكتىن چىقارماق، يولدىن چىقارماق: 这把椅子谁~的? بۇ ئورۇندۇقنى كىم بۇزۇۋەتتى؟ / 旧社会不知~了多少好人 كونا جەمئىيەت قانچىلىغان ياخشى ئادەمنى كېرەكتىن چىقاردى-ھە؛ [毁灭] huǐmiè يوق قىلماق، يوقاتماق، گۇمران قىلماق، ھالاك قىلماق، ھالاكەتلىك: 给敌人以~性的打击 دۈشمەنگە ھالاكەتلىك زەربە بەرمەك. ③ 〈方〉 كونا نەرسىنى باشقا نەرسىگە ئۆزگەرتمەك: 这两个小凳是一张旧桌子~的 بۇ ئىككى كىچىك ئورۇندۇقنى بىر كونا ئۈستەلنى بۇزۇپ ياسىغان. ④ تۆھمەت، قارا چاپلىماق.

卉 huì ئوت - چۆپلەر: 花~ گۈل - گىياھلار.

汇 huì ① پېرېۋوت قىلماق: ~款 پۇل پېرېۋوت قىلماق / ~兑 پۇل ئەۋەتمەك، پۇل پېرېۋوت قىلماق. ② يىغىلىپ چوڭ ئېقىنغا ئايلانماق. ③ توپلاش ۋە يىغىش يولى بىلەن ۋۇجۇدقا چىقارغان نەرسە: 总~ يىغىندى. ④ يىغماق، توپلىماق: 字~ سۆز توپلىماق: سۆزلۈك / ~集 توپلىماق، توپلاپ كىتاب قىلماق: توپلام. [汇报] huìbào دوكلات قىلماق، مەلۇم قىلماق.

会 huì 另见 kuài ① يىغىلماق، بىر يەرگە جەم بولماق، بىرلىكتە، بىرلىشىپ: 在那儿~合? نەگە يىغىلىمىز؟ / 就在这里~齐吧 مۇشۇ يەرگە يىغىلايلى / ~审 كوللېكتىپ سوراق قىلماق، كوللېكتىپ تەكشۈرمەك / ~话 سۆزلەشمەك (يۈز تۇرانە). [会师] huìshì ئۇچراشماق، قوشۇلماق. ② يىغىن، مەجلىس: 纪念~ خاتىرە يىغىنى / 群众大~ ئاممىۋى يىغىن / 开个~ يىغىن ئاچماق. ③ ئۇيۇشما، جەمئىيەت: 工~ ئىشچىلار ئۇيۇشمىسى / 学生~ ئوقۇغۇچىلار ئۇيۇشمىسى. ④ شەھەر: 都~ چوڭ شەھەر / 省~ ئۆلكە مەركىزى. ⑤ كۆرۈشمەك، ئۇچراشماق: 客~ مېھمان

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

بىلەن كۆرۈشمەك، مېھمان
قوبۇل قىلماق /~一~面
يۈز كۆرۈشمەك، ئۇچراشماق/
你~过他没有? سەن ئۇنىڭ
بىلەن كۆرۈشۈپ باقتىڭ-
مۇ؟ ⑥ پۇل تۆلىمەك،
پۇل چىقارماق: ~帐 پۇل
تۆلەپ قويماق (باشقىلار ئۈ-
ئۈچۈن) /饭钱我~过了 تا-
ماق پۇلىنى مەن تۆلەپ بول-
غان. ⑦ چۈشەنمەك، بىلمەك،
ئۇقماق: 误~ ئۇقۇشماسلىق
بولماق /~意 چۈشەنمەك /领
~ ئۆزلەشتۈرمەك، بىلمەك.
⑧قىلالماق؛ بىلمەك، ئۇقماق،
چۈشەنمەك: 他~游泳 ئۇ سۇ
ئۈزەلەيدۇ. ⑨ مۇمكىن، ئېھتى-
مال، بەلكى: 我想他不~
不懂 مېنىڭچە ئۇنىڭ ئۇقماس-
لىقى ناتايىن مۇمكىن ئەمەس.
共产主义一定~实现 كوممۇ-
نىزم چوقۇم ئەمەلگە ئاشى-
دۇ. ⑩ ماھىر: 能说~道 كەپ-
چى، سۆزمەن. ⑪ پەيت، پۇر-
سەت: 适逢其~ دەل ھەيتكە
توغرا كەلمەك؛ دەل ئۇستىگە
چۈشمەك / 趁着这个机~
بۇ پۇرسەتنى غەنىيمەت بىل-
مەك. ⑫(~儿) ئازمىنا ۋاقىت،
一~儿 بىر دەم، بىر ھەس، ب
تۇرۇپ/ 这~儿 ھازىر، ھەمدى
شۇ تاپتا /那~儿 ئۇ چاغدا،
ئۇ كەلمەردە /多~儿 قاچان/
用不了多大~儿 ھېچقانچە
ۋاقىت كەتمەسلىك.

荟 huì ئۆسۈملۈكلەرنىڭ
بۈك - باراقسان بولۇپ ئۆ-
سۈشى. [荟萃] huìcuì يىغىل-
ماق، جەم بولماق، توپلان-
ماق: 人才~~ ئىختىساسلىق
كىشىلەر جەم بولماق.

绘 huì سىزماق: ~图 سىز-
ماق، سىزدىقچىلىق، سىزمىچى-
لىق /~形~声 جانلىق سۈ-
رەتلەپ بەرمەك.

桧 huì 另见 guì [秦桧] جەنۇ-
بىي سۇڭ سۇلالىسىدا ئۆتكەن
ساتقىن.

烩 huì ئارىلاشتۇرۇپ قورۇ-
ماق: ~豆腐 دۇفۇ قورۇماق /
~饭 تاماق قورۇماق /杂~
داشقايناق.

讳 huì ① يوشۇرماق: ~疾忌医
ئاغرىقنى يوشۇرماق؛ كەمچى-
لىكنى يوشۇرۇپ تۈزىتىشنى
خالىماسلىق /直言不~ يو-
شۇرماي نېمە بولسا شۇنى

دېمەك / ~忌 ئېغىر ئالماق، يامان كۆرمەك. ② رەھمەتلىك.

诲 huì تەربىيىلىمەك، ئۆگەتمەك، نەسىھەت قىلماق: ~人不倦 ئېرىنمەي ئۆگەتمەك، زېرىكمەي ئۆگەتمەك.

晦 huì ① غۇۋا، تۇتۇق. [晦气] huìqì ئامەتسىزلىك، ئىش ئوڭدىن كەلمەسلىك، نەسلىك، پالاكەتلىك. ② تۈن، كېچە: 风雨如~ قاتتىق جۇدۇن بولۇپ، قاراڭغۇلۇق بېسىپ كەتمەك. ③ قەمەرىيىدە ھەر ئاينىڭ ئاخىرقى كۈنى.

恚 huì ئۆچمەنلىك؛ غەزەپ-نەپرەت.

贿 huì ① پارا. ② (~赂) پارا بەرمەك.

彗 huì سۈپۈرگە. [彗星] huìxīng كومېتا، قۇيرۇقلۇق يۇلتۇز، سۈپۈرگە يۇلتۇز.

蔧 huì ياۋا سۈپۈرگە.

槥 huì ‹古› كىچىك كۆرنەي.

慧 huì ئەقىللىق، زېرەك، چېچەن، پاراسەتلىك، زېھنى ئۆتكۈر: 发挥工人的智~ ئىشچىلارنىڭ ئەقىل - پاراسىتىنى جارى قىلدۇرماق.

秽 huì پاسكىنا، ئىپلاس: ~土 ئەخلەت. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) قەبىھ، يىرگىنچلىك، ئوسال: ~行 سەت قىلىق، بەتقىلىق، بۇزۇقلۇق.

翙 huì [翙翙] huìhuì قۇشلارنىڭ پەرۋاز قىلغان ئاۋازى.

惠 huì پايدا، مەنپەئەت: 根据互~的原则·建立贸易关系 ئۆزئارا پايدا - مەنپەئەت يەتكۈزۈش پرىنسىپى ئاساسىدا، تاشقى سودا مۇناسىۋىتى ئورناتماق. (ھۆرمەتلەش مەنىسىدە): ~赠 سوۋغا قىلماق، ھەدىيە قىلماق/ ~临 قەدەم تەشرىپ قىلماق، ئىلتىپات قىلماق.

蕙 huì (~兰) خۇيلەن گۈل.

蟪 huì [蟪蛄] huìgū سەرەتان.

喙 huì ئېغىز، تۇمشۇق: 无庸置~ كەپ قىستۇرماسلىق.

阓 huì 269-بەتتىكى ‘阛阓’ (huánhuì) غا قاراڭ.

殨 huì جاراھەتلەنمەك، يارا: ~脓 يىرىڭلىماق.

HUN

昏 hūn ① ئاخشام، كەچ-

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

قورۇن: 晨~ ئەتىگەن ۋە كەچقۇرۇن؛ شام ۋە سەھەر. ② قاراڭغۇلاشماق، غۇۋا، تورلاشماق: 天~地暗 يەر-جاھان قاراڭغۇلىشىپ كەتمەك / ~暗不明 پەرق ئېتەلمەسلىك، ئاڭقىرالماسلىق. ③ باش قايماق، كۆز قاراڭغۇلاشماق: 发~ باش قايماق / 病人整天~~沉沉 كېسەل كۈنبويى ئەلەڭ-سەلەڭ بولۇپ ئۆتتى. (كۆچمە مەنىدە): 他~过去了 ئۇ ھوشىدىن كەتتى. ④ ‹古› ’婚‘ بىلەن ئوخشاش.

惛 hūn كالۋا، دۆت، گالۋاڭ.

阍 hūn ① ئىشىك، دەرۋازا. ② دەرۋازىۋەن، ئىشىك باققۇچى.

婚 hūn نىكاھلانماق، تۇرمۇش قۇرماق: 已~ نىكاھلانغان، تۇرمۇش قۇرغان / 未~ نىكاھلانمىغان، تۇرمۇش قۇرمىغان / 结~证 نىكاھلىنىش گۇۋاھنامىسى.

hūnyīn [婚姻] نىكاھ، توي: ~~自主 ئۆزىنىڭ نىكاھىنى ئۆزى بەلگىلىمەك.

荤 hūn ① گۆشلۈك: ~素 گۆشلۈك ۋە گۆشسىز / ~菜 گۆشلۈك سەي / 不吃~ گۆش يېمەسلىك. ② سۇگېياز، سامساق قاتارلىق ئالاھىدە پۇراقلىق كۆكتاتلار: 五~ بەش خىل ئالاھىدە پۇراقلىق كۆكتات.

浑 hún ① لاي، دۇغ؛ مەينەت، پاسكىنا: ~水坑 يۇندى ئازگىلى، ئەۋرەز. ② ھاماقەت، ئەخمەق: ~人 ھاماقەت ئادەم / ~话 ئەخمەقانە سۆز. ③ پۈتۈن، ھەممە: ~身是汗 پۈتۈن بەدىنى تەرگە چۆمۈلمەك.

馄 hún [馄饨] húntun چۆچۈرە.

混 hún 另见 hùn ’浑①②‘ بىلەن ئوخشاش.

魂 hún روھ: ~不附体 قورقۇپ جان-پېنى چىقىپ كەتمەك؛ قورقۇپ ئەس-ھوشىنى يوقاتماق. [灵魂] línghún (ئوخشىتىش مەنىسىدە) 1. دىل، قەلب. 2. جان.

诨 hùn چاقچاق: 打~ قىزىقچىلىق قىلماق / ~名 لەقەم.

混 hún 另见 hún ① ئارىلاش-

تۇرۇۋەتمەك، قوشۇۋەتمەك: ~合物 ئارىلاشما، ئارىلاشما ماددا / ~入 كۆز بوياپ كىرىۋالماق، كىرىۋالماق / ~充 ئۆزىنى ... قىلىپ كۆرسەتمەك / ~为一谈 ئارىلاشتۇرۇۋەتمەك. ② ئەپلەپ-سەپلەپ: ~日子 ئەپلەپ - سەپلەپ كۈن كەچۈرمەك.

[混沌] hùndùn 1. ئەلەمساقتىن بۇرۇنقى دەۋر: زېمىن بىلەن ئاسمان ئاجرالمىغان چاغ. 2. پەمسىز، پاراسەتسىز، ئاڭقاۋ.

溷 hùn ① پاسكىنا، مەينەت، نىجاس. ② تەرەتخانا. ③ توڭگۇزخانا.

HUO

耠 huō ① (~子) چاغلىمغۇچ. ② بوشاتماق، يۇمشاتماق: ~地 يەر بوشاتماق / ~个六至九厘米深就够了 ئالتە سانتىمېتىردىن توققۇز سانتىمېتىر چوڭقۇرلۇقتا بوشىتالىسا بولىدۇ.

劐 huō ① يارماق، تىلماق: 铧是~地用的 ساپان چىشى يەر ئاغدۇرۇشقا ئىشلىتىلىدۇ/ 用剪刀~开 قايچا بىلەن تىلماق. ② '耠' بىلەن ئوخشاش.

嚄 huō 另见 ŏ پاھ: ~，好大的水库 پاھ، نېمىدېگەن چوڭ سۇ ئامبىرى!

豁 huō 另见 huò ① پۇچۇلماق، يېرىلماق، ئاجرالماق، دەز كەتمەك: ~口 پۇچۇق، يېرىق/ ~了一个口子 بىر يېرى پۇچۇلۇپ قاپتۇ / ~唇 يېرىق كالپۇك. [豁子] huōzi يېرىق، پۇچۇق؛ شورا، ئېغىز، يوچۇق، تۆشۈك: 碗上有个~~ پۇچۇق چىنە / 城墙折了一个~~ شەھەر سېپىلىدىن بىر شورا ئېچىلىپ قاپتۇ. ② ۋاز كەچمەك: ~出性命 جاندىن كەچمەك / ~着几天时间 بىر قانچە كۈننى قۇربان قىلماق.

攉 huō ئۇسماق: ~土 توپا ئۇسماق / ~煤机 ئېكسكاۋاتور (كۆمۈر ئۇسۇش ماشىنىسى).

和 huó 另见 huò·hú·hè·hé يۇغۇرماق، ئەتمەك: ~面 خېمىر يۇغۇرماق / ~泥 لاي ئەتمەك.

活 huó ① ھايات، ياشىماق.

تىرىك: 鱼在水里才能~ بېلىق سۇدىلا ياشىيالايدۇ/ 新栽的这棵树~了 يېڭى تىكىلگەن بۇ دەرەخ تۇتۇپتۇ. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) بەئەينى: ~像一只老虎 بەئەينى بىر يولۋاس/ 神气~现 چىراي شەكلى ئوچۇق گەۋدىلەنمەك. ② كۆچمە، ھەرىكەتچان، يۆتكەلگىلى بولىدىغان: ~期存款 قەرەلسىز پۇل ئامانەت قويماق/ ~页本 تۇپلەنمىگەن ۋەرەقلىك كىتاب/ 方法要~用 ئۇسۇلنى جانلىق ئىشلىتىش كېرەك/ ~塞 پورشېن/ ~扣 كىرتمەك، ئەرگۈل

[活泼] huópo شوخ، ئېتىك، جانلىق: 孩子们很~~ بالىلار ناھايىتى ئېتىك. ③ (~儿) ئىش، خىزمەت؛ مەھسۇلات: 做~ ئىش قىلماق/ 这~儿做得真好 بۇ مەھسۇلات ناھايىتى ياخشى ئىشلىنىپتۇ.

[活该] huógāi ئۆزىنىڭ شورى، خوپ بوپتۇ: ~~如此 شۇنداق بولغان بولسا، خوپ بوپتۇ.

火 ①huǒ ئوت، ئاتەش. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) جىددى: ~速 ناھايىتى تېز/ ~急 جىددىي، كېچىكتۈرگىلى بولمايدىغان. ② ئوق-دورا، قورال - ياراغ: 军~ قورال - ياراغ/ ~器 ئوت ئالغۇچ قوراللار/ 开~ ئوت ئاچماق. [火药] huǒyào پورۇخ، مىلتىق دورىسى، پارتلاتقۇچى دورا. [火线] huǒxiàn ئۇرۇش سېپى، جەڭ مەيدانى. فرونت. ③ قىزىل، قىزىل رەڭلىك: ~狐 قىزىل تۈلكە/ ~鸡 كۈركە توخۇ، كۈركە. ④ ئوچاق (قەدىمكى ھەربىي بىرلىك بولۇپ، ئون ئادەم بىر '火' دېيىلەتتى). [火伴] huǒbàn شېرىك، ھەمراھ. ⑤ ئىسسىق، قىزىتما: 上~ ئىسسىقى ئاشماق/ 败~ ئىسسىقى يانماق. ⑥ (~儿) ئاچچىق، جۇدۇن، غەزەپ: 好大的~儿! ئاچچىقى نېمىدېگەن يامان! ⑦ ئاچچىقلانماق، ئاچچىقى كەلمەك، جۇدۇنى تۇتماق: 他~儿了 ئۇنىڭ ئاچچىقى كەلدى.

伙 huǒ ① (~儿) شېرىك، ھەمراھ: 同~儿 شېرىك، ھەمتاۋاق. [伙伴] huǒbàn شېرىك،

ھەمراھ. ② دۇكان خىزمەتچىسى؛ 店~ دۇكان خىزمەتچىسى. ③ شېرىكلەشمەك، بىرلەشمەك، ھەمكارلاشماق: ~办 شېرىكلىشىپ ئىشلىمەك/ ~同 بىرلىكتە، بىللە.

钬 huǒ گولمىي (Ho).

夥 huǒ ① كۆپ، جىق: 获益甚~ ناھايىتى كۆپ پايدا ئالماق. ② ‘伙’ بىلەن ئوخشاش.

或 huò ① ياكى، يا: ~远~近 يىراق بولسۇن ياكى يېقىن بولسۇن / ~者你去~者我去 يا سەن بار، يا مەن باراي. ② مەلۇم كىشى، بەزىلەر: ~告之曰 بەزىلەر ئېيتىدۇكى.

惑 huò ① گۇمانلانماق، ئاداشماق، چۈشەنمەسلىك: 大~不解 ھېچنېمىنى چۈشەنمەسلىك/ 我很疑~ مەن ناھايىتى گاڭگىراپ قالدىم. ② ئازدۇرماق، قايمۇقتۇرماق: ~乱人心 كىشىلەرنى ئازدۇرماق/ 谣言~众 پىتنە تېرىپ باشقىلارنى ئازدۇرماق.

和 huò 另见 huó, hú, hè, hé ① ئىلەشتۇرمەك، ئارىلاشتۇرماق: ~药 دورىغا سۇ ئارىلاشتۇرماق. ② قېتىم: 衣裳已经洗了两~ كىيىم ئىككى قېتىم يۇيۇلدى / 头~药 دەسلەپكى قېتىم قاينىتىلغان دورا / 二~药 ئىككىنچى قېتىم قاينىتىلغان دورا.

货 huò ① مال، مەھسۇلات: 进~ مال كىرگۈزمەك / 订~ مال زاكاز قىلماق. [货郎] huòláng توكراكچى، خولاڭزىچى. ② پۇل: 通~ قەغەز پۇل، پۇل. [货币] huòbì پۇل. ③ ساتماق. ④ ئادەم تىللاشقا ئىشلىتىلىدىغان سۆز: 他不是个好~ ئۇ ياخشى نەرسە ئەمەس / 笨~ كالۋا، كالانپاي / 蠢~ ھاماقەت.

获 huò ① ئىگە بولماق، ئېرىشمەك، تۇتماق، قولغا ئالماق؛ چۈشمەك: 俘~ ئەسىرگە چۈشمەك /不~全胜, 决不收兵 تولۇق غەلىبە قىلمىغۇچە، ھەرگىزمۇ ئەسكەرلەرنى يىغمۇۋالماسلىق. (كۆچمە مەنىدە) پۇرسەت ياكى ۋاقىتقا ئېرىشمەك: 不~面辞 خوشلىشىش پۇرسىتىگە ئىگە

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

بولالماسلىق. ② يىغىۋالماق، تالىماق.

shōuhuò [收获] 1. ھوسۇل يىغىۋالماق، ھوسۇل ئالماق. 2. ئېتىزدىن چىقىدىغان ھوسۇل. (كۆچمە مەنىدە) ئېرىشكەن نەتىجە: 这次学习有很大的~~ بۇ قېتىمقى ئۆگىنىشتىن ناھايىتى زور نەتىجىگە ئېرىشمەك.

祸 huò ① بالا، بالايىئاپەت، بالا ـ قازا، ئاپەت، ھالاكەت: 大~临头 بېشىغا كۈن چۈشمەك / 闯~ بالا تېرىماق. ② زىيان يەتكۈزمەك، بالايىئاپەت كەلتۈرمەك: ~国殃民 دۆلەتكە ۋە خەلققە بالايىئاپەت كەلتۈرمەك.

謋 huò گۆشنى سۆڭەكتىن ئاجراتقاندىكى قاراسلىغان ئاۋاز.

霍 huò تېز، چاققان، ئىتتىك، ئىلدام: ~然病愈 كېسەلدىن تېز ساقايماق.

[霍乱] huòluàn خولېرا.

[霍霍] huòhuò شارت-شۇرت، غارت ـ غۇرت؛ شارتىلدىماق، شارتىلداتماق: 磨刀~~ قىلىچنى شارتىلدىتىپ بىلىمەك.

藿 huò (~香) يېپىنچە.

豁 huò 另见 huō كەڭ، ئوچۇق، ~达 ئوچۇق، خۇش خۇي، كەڭ قورساق، مەرد / ~然开朗 دىلى يورۇپ كەتمەك. ② كەچۈرۈم قىلماق، ئازاد قىلماق. خالاس قىلماق.

镬 huò ①〈方〉قازان: ~盖 قازان تۇۋاق. ② قەدىمكى داش قازان: 鼎~ داشقان (قىيناش ئەسۋابى).

蠖 huò (尺~) كېپىنەك قۇرتى

J

jī

几 jī 另见 jǐ ① كىچىك جوزا، كىچىك شىرە: 茶~ چاي جوزىسى. ② تاس-تاس قالماق، ئاز قالماق: ~为所害 زىيانكەشلىككە ئۇچرىغىلى تاس-تاس قالماق / 我~乎忘了 ئۇنتۇپ قالغىلى ئازلا قاپتىمەن. ③ بەخ: 知~其神乎 ئازراق بەلگىسىدىنلا ئۇنىڭ سىرىنى بىلىۋالماق.

讥 jī مەسخىرە قىلماق، مازاق قىلماق، شاگىنو قىلـ

ماق، زاڭلىق قىلماق: 冷~热嘲 مازاق قىلماق، مەسخىرە قىلماق / ~笑 مەسخىرە قىلماق، زاڭلىق قىلماق.

叽 jī ۋىچىر-ۋىچىر، ۋىچىرلىماق: 小鸟~~地叫 قۇشلار ۋىچىرلىماق. [叽咕] jīgu پىچىرلاشماق، شىۋىرلاشماق، كۇسۇلداشماق.

饥 jī ① ئاچ، ئاچلىق، ئاچ قالماق: ~不择食 ئاچ قالغان تاماق تاللىماس / 反动统治下的劳动人民~寒交迫 ئەكسىيەتچىلەر ھۆكۈمرانلىقىدىكى ئەمگەكچى خەلق ئاچ-يالىڭاچ ئۆتەتتى. ② قەھەتچىلىك، ئاچارچىلىق: ~馑 قەھەتچىلىك، ئاچارچىلىق.

玑 jī ① ئۈنچە، مارجان، مۇنچاق. ② سېسموگراف.

机 jī ① تۈگۈن، ھالقا: 生~ ھايات يولى / 危~ كرىزىس، بوھران / 转~ ئۆزگىرىشقا باشلىماق، تۈزۈلۈش تەرەپكە قاراپ ماڭماق. (كۆچمە مەنىدە) 1. مەخپىيەتلىك: 军~ ھەربىي مەخپىيەتلىك، قارا دۇۋان / ~密 مەخپىي، مەخپىيلىك، مەخپىيەت / ~要 مەخپىي. 2. پۇرسەت، پەيت: 随~应变 ئەھۋالغا قاراپ ئىش كۆرمەك / 勿失良~ ياخشى پۇرسەتنى قولدىن بەرمەسلىك / 好时~ ياخشى پۇرسەت. [机体] jītǐ [有机体] yǒujītǐ ئورگانىزم. [机能] jīnéng رول. ئىقتىدار، خىزمەت: فۇنكسىيە. پائالىيەت: ~~障碍 پائالىيەتنىڭ توسقۇنلۇققا ئۇچرىشى. [动机] dòngjī مۇددىئا، مەقسەت، نىيەت: 行动对不对，要把效果跟~~结合起来看 ھەرىكەتنىڭ توغرا بولغان ياكى بولمىغانلىقىنى پەرقلەندۈرۈشتە نەتىجە بىلەن مەقسەتنى بىرلەشتۈرۈپ قاراش كېرەك. ② ئەپچىل، چاققان، چېۋەر، ئۆتكۈر: ~巧 ماھارەت، چاققانلىق، ئۇستىلىق / ~智 چېچەن، پاراسەتلىك، پەم - پاراسەتلىك، ئۆتكۈر / ~警 ھوشيار، ئويغۇن، سەگەك. [机动] jīdòng ھەرىكەتچان، جانلىق: ~~处理 جانلىق بىر تەرەپ قىلماق / ~~

ئۇيغۇر كىتاب تورى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

作战 جانلىق ئۇرۇش قىلماق.

[机灵] jīlíng زېرەك، چېچەن، ھوشيار. ② ماشىنا: 织布～ رەخت توقۇش ماشىنىسى / 发电～ گېنېراتور / 收音～ رادىئو / 拖拉～ تىراكتور.

[机关] jīguān مېخانىزم (كۆچمە مەنىدە) ئورگان، ئىدارە: 行政～～ مەمۇرىي ئىدارىلەر / 军事～～ ھەربىي ئورگان / ～～工作 مەمۇرىي خىزمەت قىلماق.

[机械] jīxiè 1. ماشىنا، مېخانىزم: ～～化 ماشىنىلاشماق، ماشىنىلاشتۇرماق / ～～工业 ماشىنىسازلىق سانائىتى. 2. ئۆلۈك، ئاڭسىز، مېخانىكىلىق: ～～地工作 ئۆلۈك ھالدا خىزمەت قىلماق / ～～唯物论 مېخانىكىلىق ماتېرىيالىزم.

[飞机] fēijī ئايروپىلان (قىسقارتىلىپ '机' دەپ ئىشلىتىلىدۇ): ～群 ئايروپىلانلار گۇرۇپپىسى / 客～ پاساژىرلار ئايروپىلانى / 战斗～ كۆرەشچى ئايروپىلان.

肌 jī بۇلجۇڭ گۆش، مۇسكۇل: 心～ يۈرەك مۇسكۇلى / 平滑～ سىلىق مۇسكۇل.

矶 jī سۇ بويىدىكى قىيا تاشلار: 采石～ سەيشىجى قى ەقى / 燕子～ قارلىغاچ تاش

击 jī ① ئۇرماق، سوقماق، قاقماق: 鼓～ دۇمباق چالماق / ～析 تاك - تاكچالماق. ② ھۇجۇم قىلماق، زەربە بەرمەك: 迎头痛～ قاقشاتقۇچ زەربە بەرمەك / 游～ كۆچۈپ يۈرۈپ زەربە بەرمەك. ③ ئۇرۇلماق، سوقۇلماق، تەگمەك: 撞～ ئۇرۇلۇپ كەتمەك، سوقۇلۇپ كەتمەك / 摩肩毂～ قىستا - قىستاڭچىلىق، تىقما-تىقماق، مىغ - مىغ. (كۆچمە مەنىدە) تەگمەك: 目～ ئۆز كۆزى بىلەن كۆرمەك.

圾 jī 377 - بەتتىكى '垃圾' (lājī) غا قاراڭ.

芨 jī [白芨] báijī سۇئىلەپ.

鸡 jī توخۇ. ئەمەس.

奇 jī 另见 qí تاق؛ جۈپ

剞 jī [剞劂] jījué 1. نەقىش ئويىدىغان ئەگرى پىچاق. 2. ئويما بەت؛ ياغاچ باسما كىتابلىرى.

犄 jī [犄角] jījiǎo 1. (～

يال) بۇرجەك؛ 桌子～～ يال جوزا بۇرجىكى. 2. بۇلۇڭ: 墙～～ تامنىڭ بۇلۇڭى. 3. (jījiao) مۈڭگۈز؛ 牛～～ كالا مۈڭگۈزى.

畸 jī تەرتىپسىز، غەيرىي، نورمال بولمىغان: ～形 غەيرىي تەبىئىي. ② قالدۇق سان: ～零 قالدۇق. ③ يان، يانتۇ، قىيپاش: ～轻～重 يا يېنىك، يا ئېغىر بولۇپ كەتمەك.

唧 jī ① پۈركۈمەك، چاچماق، چاچراتماق: ～筒 سۇ ناسوسى / ～他一身水 ئۇنىڭ ئۈستىبېشىغا سۇ چاچرىدى. ② چىرت - چىرت، چىرتىلدىماق؛ چىك - چىك، چىكىلدىماق؛ جىز - جىز، جىزىلدىماق (ھاشاراتلارنىڭ). [唧咕] jīgu پىچىرلىماق، شىۋىرلىماق، كۇسۇلدىماق.

积 jī ① توپلىماق، توپلانماق، يىغماق، يىغىلماق: ～少成多 ئازدىن يىغىلىپ كۆپ بولماق / ～年累月 ئۇزۇن يىللار ئۆتۈپ؛ يىل ۋە ئايلارنىڭ ئۆتۈشى بىلەن / ～习 ئۆگەنگەن خۇي / ～劳 ھاردۇق يەتمەك. [积极] jījí ئاكتىپ، پائال: ～～工作 ئاكتىپ ئىشلىمەك / ～～分子 ئاكتىپ، ئاكتىپلار. ② كۆپەيتمەك.

屐 jī ياغاچ كەش: ئاياغ.

姬 jī ① خېنىم، ئايىم، غۇنچەچە. ② تۇقال، كىچىك خوتۇن. ③ خانەندە: 歌～ خانەندە.

基 jī ① ئۇل: 地～ ئۇل، تەگ / 墙～ تامنىڭ ئۇلى. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) ئاساسى، توپ: ～数 توپ سان / ～层组织 ئاساسىي قاتلام تەشكىلاتلىرى. [基金] jījīn فوند، مەبلەغ: 消费～～ ئىستېمال فوندى / 生产～～ ئىشلەپچىقىرىش فوندى / 托儿所～～ يەسلى فوندى / 福利～～ پاراۋانلىق فوندى. [基础] jīchǔ ئۇل، ئاساس. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) ئاساس، ئاساسى، نېگىز، توپ: 以农业为～～. 工业为主导 يېزا ئىگىلىكىنى ئاساس قىلىپ، سانائەتنى يېتەكچى قىلىش لازىم / 钢铁是工业的～～ پولات سانائىتىنىڭ ئاساسى. ② رادىكال: 氢～ ھىدروگېنلىق ئاساس / 氨～ ئامىنو. ③ ئاسا-

ئۇيغۇر كىتاب تورى بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

سەن، بويىچە؛ ~于上述理由 يۇقىرىدىكى سەۋەبلەرگە ئاساسەن.

[基诺] Jinuò جىنو مىللىتى.

[基督] Jīdū خرىستوس، قىددىس.

[基督教] Jīdūjiao خرىستىئان [دىنى.

期 jī 另见 qī يىللىق، يىلغا تولماق.

箕 jī ① (簸~) شازا. ② شازا شەكلىدىكى بارماق سىزىقچىلىرى. ③ زاراغ يۇلتۇزى.

赍 jī ① كۆزلىمەك، ... بىلەن: ~志而没 ئارمان بىلەن ئالەمدىن ئۆتمەك / ~恨 ئۆچمەنلىك ساقلىماق. ② ھەدىيە قىلماق، بېرىۋەتمەك.

稽 jī 另见 qǐ ① توختىماق: ~留 توختىماق، تۇرۇپ قالماق / ~迟 ئارقىغا سوزماق، كېچىكمەك، كېچىكتۈرمەك / 不得~延时日 ۋاقىتنى ئارقىغا سوزۇشقا بولمايدۇ. ② تەكشۈرمەك: ~查 تەكشۈرمەك، نازارەت قىلماق / 无~之谈 تۇتۇرۇقسىز گەپ. ③ ھېسابلاشماق، تالاشماق: 反唇相~ گەپ ياندۇرماق.

缉 jī 另见 qī تۇتماق. تۇ غا ئالماق؛ ~私 ئەتكەسچى تەكشۈرمەك، ئەتكەسچىنى تۇتۇپ قالماق / ~逃 قاچقۇ نى تۇتماق.

跻 jī كۆتۈرۈلمەك.

齑 jī ① يۇمشاق، چانالغان زەنجىۋىل، سامساق ياكى جۇسەي قىيمىسى. ② ئۇۋاق، تالقان: 化为~粉 تالقان قىلماق.

激 jī ① ئۇرۇلماق، كۆتۈرۈلمەك: ~起浪花 بۇژغۇن كۆتۈرۈلمەك. ② سوغۇق تەگمەك: 他被雨~病了 ئۇنىڭغا يامغۇردا سوغۇق تەگدى. (كۆچمە مەنىدە) قوزغىماق، دەيدەيگە سالماق: 刺~ قاتتىق تەسىر قىلماق / 用话~他 ئۇنى سۆز بىلەن دەيدەيگە سالماق.

[激昂] jī’áng كۆتۈرەڭگۈ، جۇشقۇن: 慷慨~~ مەردانە ۋە جۇشقۇن. ② جىددىي، شىددەتلىك: ~变 تېز ئۆزگەرمەك / ~战 شىددەتلىك جەڭ.

羁 jī ① نوختا، يۈگەن. ② باغلانماق، بەنت بولماق: ~押 قاماپ قويماق، تۇتۇپ تۇرماق / ~留 تۇرۇپ قالماق.

[羁旅] jīlǚ مۇساپىر بولۇپ يۈرماق.

及 jí ① يەتمەك؛ 1. يېتىشىۋالماق، ئەگلەشمەك، ئۆتمەك: 来得~ ئۈلگۈرمەك/ 赶不~ ئۈلگۈرەلمەسلىك/ 由表~里 تېشىدىن ئىچىگە ئۆتمەك/ 将~十载 ئونغا يەتمەك/ ~格 (ئىمتىھاندىن) ئۆتمەك، لاياقەتلىك بولماق. ② پۇرسەت: ~时 ۋاقتىدا/ ~早 بۇرۇنراق. ③ ۋە، ھەم، بىلەن: 烟،酒 ~ 其它有刺激性的东西对于儿童的身体都是有害的 تاماكا، ھاراق ۋە باشقا ھىدقلاش خاراكتېردىكى نەرسىلەرنىڭ ھەممىسى بالىلارنىڭ سالامەتلىكىگە زىيانلىق. [以及] yǐjí ۋە، ھەم، بىلەن: 花园里种着状元红، 矢车菊，夹竹桃 ~~ 各色的花木 باغچىدا قىزىل گۈل، سېرىق جۇخار، سۆگەت گۈل قاتارلىق ھەر خىل گۈللەر تىكىلگەن.

岌 jí [岌岌] jíjí ئېگىز تاغ. (كۆچمە مەنىدە) خەۋپلىك، خەتەرلىك.

汲 jí سۇ تارتماق: ~水 قۇدۇقتىن سۇ تارتماق. [汲引] jíyǐn تالانتلىق كىشىلەرنى ئۈستۈرمەك.

级 jí ① قەۋەت، باسقۇچ: 那台阶有十多~ ئاۋۇ پەلەمپەي ئون نەچچە قەۋەت/ 七~浮屠 يەتتە قەۋەت ئاتيا. (كۆچمە مەنىدە) جەننەت. ② دەرىجە، دەرىجىلىك: 高~ ئالىي/ 低~ تۆۋەن دەرىجىلىك/ 初~ دەسلەپكى/ 上~ يۇقىرى/ 下~ تۆۋەن. ③ سىنىپ، يىللىق: 同~不同班 پاراللېل سىنىپلار / 三年~ ئۈچىنچى يىللىق/ 高年~ يۇقىرى يىللىق.

极 jí ① چوققا، يۇقىرى پەللە، ئاخىرقى نۇقتا: 登峰造~ يۇقىرى پەللىگە يەتمەك / 南~ جەنۇبىي قۇتۇپ / 北~ شىمالىي قۇتۇپ / 阳~ مۇسبەت قۇتۇپ / 阴~ مەنپىي قۇتۇپ. [南极洲] Nánjízhōu ئانتاركتىكا. ② ئەڭ، بەك، ناھايىتى: 大~了 ناھايىتى چوڭ/ 好~ بەك ياخشى/ 穷奢~侈 راھەت- پارا-

ئەت / 穷凶~恶 ئەڭ ئەشەددىي، ئەڭ قەبىھ. ③ كۈچىنىڭ بارىچە، چېنىنىڭ بارىچە: ~力 چېنىنىڭ بارىچە، كۈچەنىڭ يېتىشىچە / ~目 نەزەر سالماق، قارىماق.

笈 jí كىتاب ساندۇقى.

吉 jí بەختلىك؛ خەيرلىك، ساخاۋەتلىك: ~日 خەيرلىك كۈن / ~期 توي كۈنى.

佶 jí ساغلام.

[佶屈] jíqū ئەگرى - توقاي، ئەگرى - بۈگرى: ~~聱牙 جۈملىلىرى قولاشمىغان، راۋان ئەمەس.

诘 jí 另见 jié [诘屈] jíqū ‘佶屈’ بىلەن ئوخشاش.

即 jí ① -دۇر/-تۇر: 团结~力量 ئىتتىپاقلىق كۈچ دېمەكتۇر. ② شۇ چاغ ياكى شۇ جاي: ~日 شۇ كۈنى / ~刻 شۇ چاغدا / ~席发表谈话 شۇ جايدىلا سۆھبەت ئېلان قىلماق / ~景生情 مەنزىردىنى كۆرۈپ ئىلھامى كەلمەك. ③ ... لا، دەرھال، شۇ ئان: 胜利~在眼前 غەلىبە ئالدىمىزدىلا / 用毕~行奉还 ئىشلىتىپ بولۇپ دەرھال ئىگىسىگە قايتۇرماق. [即使] تەقدىردىمۇ، ...- دىمۇ، ...-سىمۇ: ~ ~我们的工作取得了很大的成绩，也不能骄傲自满 خىزمەتلىرىمىز ناھايىتى زور مۇۋەپپەقىيەتلەرگە ئېرىشكەن تەقدىردىمۇ، مەغرۇرلىنىشىمىزغا، قانائەتلىنىشىمىزگە بولمايدۇ. ④ يېقىنلاشماق: 不~不离 يېقىنلىشىپمۇ كەتمەي، يىراقلىشىپمۇ كەتمەي. [即位] jíwèi ئورۇن ئالماق، تەختكە چىقماق.

亟 jí 另见 qì جىددىي، تېز: ~待解决 تېزدىن ھەل قىلماق / 缺点~应纠正 كەمچىلىكنى تېز تۈزىتىش كېرەك.

殛 jí ئۆلتۈرمەك: 雷~ چاقماق چۈشۈپ ئۆلتۈرمەك.

革 jí 另见 gé جىددىي، خەتەرلىك: 病~ كېسىلى خەتەرلىك.

急 jí ① ئالدىرىماق، تەقەززا بولماق: 真~死人了 ئادەمنى بەكمۇ تەقەززا قىلماق / 不要着~ ئالدىرىما. (كۈچمە مەنىدە) چېچىلماق، ئاچ-

چىقلانماق؛ 没想到他～了 ئۇ-
نى ئاچچىقلىنىپ قالىدۇ دەپ
ئويلىماپتىكەنمەن. ② ئالدى-
راپ، ئوپۇل-توپۇل: ～～忙忙
ئالدىراپ - سالدىراپ،
ھاپىلا - شاپىلا، ئالمان - تال-
مان / ～就 ئالدىراش، جىد-
دىي / ～于完成任务 ۋەزىپىنى
جىددىي ئورۇندىماق. (كۆچمە
مەنىدە) تېز، شىددەتلىك، جىد-
دىي: 水流得～ شىددەتلىك
ئېقىن / ～病 جىددىي كېسەل.
③ ئالدىراش، زۆرۈر، جىددىي؛
ئېغىر: ～事 زۆرۈر ئىش / 不～
之务 زۆرۈر بولمىغان ئىش /
～件 جىددىي ماتېرىيال / 情况
紧～ مەسىلە جىددىي / 告～
جىددىي مۇراجىئەت / 病～乱
投医 نېمە قىلاردىنى بىلەلمەي
قالماق، ئالاقزادە بولۇپ كەت-
مەك / ～难 ئېغىر كۈلپەت؛ بەخت-
سىزلىك. ④ دەرھال ياردەم
بەرمەك: ～公好义 كۆپچىلىك
ئىشىغا كۆيۈنگەك؛ ئەرنىڭ
غېمى ئەلدە.

疾 jí ① كېسەللىك، ئاغرىق-
سىلاق: 目～ كۆز ئاغرىقى /
积劳成～ ھاردۇق يېتىپ
ئاغرىپ قالماق. (كۆچمە مە-
نىدە) دەرد - ئەلەم، دەرد؛
关心群众的～苦 ئاممىنىڭ
دەردىگە دەرمان بولماق.
② ئۆچمەن... ان: ～恶如仇
قاتتىق يىرگەنمەك، ناھايىتى
بىزار بولماق. ③ تېز، ئىتتى-
تىك: ～走 تېز ماڭماق /
～风知劲草 مەردنى مەيدان-
دا سىنا / ～言厉色 قاتتىق
تەگمەك، چىرايى ئۆزگەرمەك.
④ ئاغرىماق: 痛心～首 قات-
تىق نەپرەتلەنمەك.

蒺 jí [蒺藜] jílí 1. ئوغا-
رتىكەن. 2. ئوغارتىكەنگە
ئوخشاش نەرسىلەر: 铁～～
تۆمۈر تىكەن / ～～骨朵 گۈر-
زى، چوقماق.

嫉 jí ھەسەتخورلۇق قىل-
ماق؛ ئىچى تارلىق قىلماق:
～才 ھەسەتخور / 他很羡慕你،
但并不～妒你 ئۇنىڭ ساڭا
ناھايىتى ھەۋەسلىكى كېلىدۇ،
لېكىن ساڭا ھەسەت قىلمايدۇ.

嵴 jí تاغ قىرى. ⌈گۈچ.

鹡 jí [鹡鸰] jílíng سۇغ-

瘠 jí ① ئورۇق، ئاۋاق.
② ئۈنۈمسىز، كۈچسىز: 土～

ئۇيغۇر كىتاب تورپېكىتى www.uyghurkitap.com ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

كۆچسىز يەر / 地土的~贫把 田良成变 ئۇنۇمسىز يەرنى مۇنبەت ئېتىزغا ئايلاندۇرماق.

蹐 jí ئۇششاق قەدەم.

棘 jí ① ئاچچىق چىلان دەرىخى. ② تىكەن: 物动皮~ تىكەن تېرىلىكلەر. [手棘] jíshǒu قىيىن، مۈشكۈل، تەس.

集 jí ① يىغىلماق، جەم بولماق، ئومۇملاشتۇرماق: ~ 广思 益 كۆپچىلىكنىڭ ئەقىل-پاراسىتىنى جارى قىلدۇرماق، كۆپىنىڭ پىكرىنى ئالماق / ~中 مەركەزلەشتۈرمەك، توپلىماق. [体集] jítǐ كوللېكتىپ: 益利~~ كوللېكتىپ مەنپەئەتى / ~ 制有所~ كوللېكتىپ مۈلۈكچىلىك. ② توپلام: 诗~ شېئىرلار توپلىمى / 文~ ئەسەرلەر توپلىمى، توپلام / 选~ تاللانما ئەسەر. ③ بازار: 赶~ بازارغا بارماق. ④ تۈگەتمەك، ئاياغلاشتۇرماق: 大业未~ ئۇلۇغ ئىشنى ئاياغلاشتۇرالماسلىق.

楫 jí پالاق (قېيىقنىڭ).

辑 jí ① توپلىماق: 录~ توپلام قىلماق / 纂~ تۈزمەك. ② توپلام، 丛书第一~ مەجمۇئەنىڭ بىرىنچى توپلىمى ③ ئىناقلىق، ~ 睦 ئىناق ئۆتمەك.

戢 jí يىغماق، يىغىشتۇرۇۋالماق: 翼~ قانىتىنى يىغماق / 戈干~载 قوراللارنى يىغىۋالماق. (كۆچمە مەنىدە) توختاتماق، ھاي بەرمەك؛ 怒~ ئاچچىقىغا ھاي بەرمەك.

蕺 jí خوتتەنىيە.

踖 jí [踖踧] cùjí خاتىرجەمسىزلىك بىلەن ھۆرمەت بىلدۈرمەك.

藉 jí 见另 jiè [藉狼] lángjí قالايمىقان چېچىلىپ ياتماق؛ 杯盘~~ قاچا-قۇچىلار چېچىلىپ ياتماق.

籍 jí ① كىتاب، دەپتەر؛ 六~ ئالتە دەستۇر / 古~ قەدىمكى كىتابلار. ② تەۋەلىك، مەنسۇپلۇق: 户~ نوپۇس تەۋەلىكى / 国~ دۆلەت تەۋەلىكى / 党~ پارتىيىلىك / 学~ ئوقۇش تەۋەلىكى. [贯籍] jíguàn يۇرت.

几 jǐ 见另 jī ① قانچە، نەچچە: 人个~ نەچچە ئادەم /

来~天了？ كەلگىلى قانچە كۈن بولدى؟ [几何] jǐhé 1. قانچە، نەچچە. 2. گېئومېترىيە. ② بىر نەچچە، بىر قانچە: 他才十~岁 ئۇ ئەمدىلا ئون نەچچە ياشقا كىردى/ 所乘无~ ھېچقانچە قالماسلىق.

虮 jǐ سىركە.

麂 jǐ مۇنتجاك بۇغىسى.

己 jǐ ① ئۆز: 舍~为人 باشقىلارنىڭ مەنپەئەتى ئۈچۈن ئۆز مەنپەئەتىدىن كەچمەك/ 反求诸~ ئۆزىگە تەلەپچان بولماق. ② ئون بۆرجىنىڭ ئالتىنچىسى؛ ئالتىنچى.

挤 jǐ ① سىقماق، ساغماق: ~牛奶 سۈت ساغماق/ ~牙膏 چىش پاستىسىنى سىقماق. ② قىستىماق، قىستالماق: 人多~不过去 ئادەمنىڭ كۆپلۈكىدىن قىستىلىپ ئۆتەلمىدىم/ ~进会场 يىغىن زالىغا قىستىلىپ كىرمەك. (كۆچمە مەنىدە) چەتكە قاقماق، يەكلىمەك: 互相排~ ئۆز ئارا يەكلەشمەك. ③ قىستالماق: 一间屋子住十来个人، 太~了 بىر ئېغىز ئۆيدە ئون نەچچە ئادەم ئۇرسا بەك قىستىلىپ قالىدۇ.

济 jǐ 另见 jì [济南] Jǐnán جىنەن. [济宁] Jǐníng جىنىڭ. [济济] jǐjǐ كۆپ، نۇرغۇن: 人才~~ ئىختىساسلىق كىشىلەر كۆپ.

给 jǐ 另见 gěi ① تەمىنلىمەك، تەمىنلەنمەك: 自~自足 ئۆزىنى ئۆزى تەمىنلىمەك/ 补~ تولۇقلىماق، قامدىماق، تەمىنلىمەك /~养 تەمىنات. ② باياشات، مول: 家~人足 ھەممىنىڭ توققۇزى تەل؛ ھەممىنىڭ يېنى توم.

脊 jǐ ① ئومۇرتقا: ~椎骨 ئومۇرتقا سۆڭىكى/ ~髓 يۇلۇن/ ~梁 خار، لىم. ② ئۆگزە؛ بەل، يوتا، قىر: 屋~ ئۆگزە/ 山~ تاغ قىرى.

掎 jǐ تۇتۇپ تۇرماق.

戟 jǐ يالمانلىق نەيزە.

计 jì ① ھېسابلىماق: 不~其数 سان - ساناقسىز، ھەددى - ھېسابسىز. ② پىربور، ئۆلچىگۈچ ئاپپاراتلار: 时~ ۋاقىت ھېسابلىغۇچ/ 体温~ تېرمومېتر. ③ ئەقىل،

پىلان، تەدبىر؛ 妙~ ئەپچىل تەدبىر / 百年大~ ئۇزاققا مۆلچەرلەنگەن ئۇلۇغ پىلان. ④ پىلانلىماق، يول كۆرسەتمەك، ...ماقچى/ ـمەكچى بولماق؛ 咱们先~一下 ئالدى بىلەن پىلانلاپ باقايلى / 为工作方便~ خىزمەتكە قولايلىق ياردىتمىش ئۈچۈن پىلان تۈزمەك.

[计较] jìjiào 1. ھېسابلاشماق، مەسلىھەتلەشمەك: 来·咱们~~一下 كېلىڭلار، مەسلىھەتلىشىپ باقايلى. 2. تالاشماق، تالاش - تارتىش قىلماق: 大家都没有和他~~ كۆپچىلىك ئۇنىڭ بىلەن تالاشمىدى.

[illegible] jì مەڭ.

记 jì ① ئەستە تۇتماق، ئېسىدە ساقلىماق: ~住这件事 بۇ ئىشنى ئېسىڭدە ساقلا/ ~性 ئەستە تۇتۇش، ئەستە تۇتۇش ئىقتىدارى. ② يازماق، خاتىرىلىمەك: ~录 خاتىرە· يازماق/ ~帐 دەپتەرگە ئورناتماق/ 把这些事情都~在笔记本上 بۇ ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى دەپتەرگە خاتىرىلەپ قوي. [记者] jìzhě مۇخبىر. ③ خاتىرە: 游~ ساياھەت خاتىرىسى / 日~ كۈندىلىك خاتىرە / 大事~ زور ئىشلار خاتىرىسى. ④ بەلگە، نىشانە؛ 以红色为~ قىزىل رەڭ بىلەن بەلگە قويماق/ 戳~ تامغا، مۆھۈر.

纪 jì ① خاتىرىلىمەك، يازماق: ~事 خاتىرىلەش (ئۆتكەن ئىشلارنى). [纪念] jìniàn خاتىرىلىمەك. [纪元] jìyuán ئېرا، مىلادىيە. ② قەرنە. [世纪] shìjì ئەسىر. ③ ئىنتىزام، قانۇن - تۈزۈم: 军~ ھەربىي ئىنتىزام / 违法乱~ قانۇنغا خىلاپلىق قىلىپ ئىنتىزامنى بۇزماق. [纪律] jìlǜ ئىنتىزام، تەرتىپ: 遵守劳动~~ ئەمگەك ئىنتىزامىغا بويسۇنماق.

忌 jì ① ھەسەت قىلماق، كۆرەلمەسلىك: 猜~ قىزغانماق / ~才 بىراۋنىڭ تالانتىغا ھەسەت قىلماق. ② قورقماق، تەپ تارتماق: 肆无~惮 ھېچنېمىدىن ئەيمەنمەسلىك، تەپتارتماسلىق. [顾忌] gùjì ئەيمەنمەك: 有话尽管说,不要有什么~~ ئەيمەنمەي گەپ بولسا ئېيتىۋەر. ③ پەرھىز

قىلماق، تاشلىماق: 酒~ ھاراقتىن پەرھىز قىلماق / 口~ پەرھىز قىلماق، پەرھىزتۇتماق / 冷生食~ خام ۋە سوغۇق يېمەكلىكلەردىن پەرھىز تۇتماق. [讳忌] jìhuì 1. ئېغىر ئالماق، يامان كۆرمەك. 2. ساقلانماق، ئاگاھ بولماق.

跽 jì يۈكۈنمەك، تىزلانماق.

伎 jì ① ماھارەت، ئىقتىدار. [俩伎] jìliǎng ئۇسۇل، نەيرەڭ. ② خانەندە، ناخشىچى.

技 jì قابىلىيەت، ئىقتىدار، ماھارەت؛ ھۈنەر: 巧~ ماھارەت / ~口 دوراش ماھارىتى / 师~ تېخنىك / 长之~一 بىرەر ئارتۇقچىلىق، بىرەر ماھارەت. [术技] jìshù 1. تېخنىكا: 新革~~搞大 زور كۆلەمدە تېخنىكا يېڭىلىماق. 2. ماھارەت: 明高很~~的球打他 ئۇنىڭ توپ ئويناش ماھارىتى ناھايىتى ئۈستۈن.

妓 jì پاھىشە ئايال.

系 ② jì 见另 xì چىگمەك: 上~带鞋把 ئاياغنىڭ بوغقۇچىنى چىگمەك.

际 jì ① چەت، بوي، ياقا: ~林 ئورمانلىق ياقىسى / ~天 ئاسماننىڭ چېتى / ~水 سۇ بويى / ~之夏春 ئەتىياز بىلەن ياز ئارىلىقى. ② ئارا: ~国 خەلقئارا / 赛竞~厂 زاۋۇتلار ئارا مۇسابىقە. ③ ۋاقىت، پەيت: 行进国祖当 ~之设建义主会社 مەملىكىتىمىزدە سوتسىيالىستىك قۇرۇلۇش ئېلىپ بېرىلىۋاتقان پەيتتە. ④ دەل: 会盛此~ دەل مۇشۇ تەنتەنىلىك يىغىندا.

季 jì ① ئاكا - ئۇكىلارنىڭ تۆتىنچىسى ياكى كەنجىسىنى بىلدۈرىدۇ: 弟~ كەنجى ئىنى / 父~ كىچىك دادا (ئاتىسىنىڭ كەنجى ئىنىسى). (كۆچمە مەنىدە) تۆگەنچىسى، ئاخىرى: 世~ ئاخىر زامان / ~春 باھار پەسلىنىڭ ئاخىرقى ئېيى. ② پەسىل: ,春分年一 ~四冬,秋,夏 بىر يىل ئەتىياز، ياز، كۈز ۋە قىش دەپ تۆت پەسىلگە بۆلۈنىدۇ. (كۆچمە مەنىدە) ۋاقىت، مەزگىل: 儿~瓜 شاپاق - شالتاق مەزگىلى / 忙很子~一这 بۇ نا-

ھايىتى ئالدىراش مەزگىل.

悸 jì يۈرەكنىڭ جىغىلدىماق، دەككە - دۈككىدە بولماق: ~栗 يۈرەكنى پوكۇلدىماق، تېنى جۇغۇلداپ كەتمەك / 惊~ يۈرەك پوكۇلدىماق / 犹有余~ ئاردىسالدى بولۇپ قالماق، نېمە قىلىشنى بىلەلمەسلىك.

剂 jì ① دورا: 药~ دورا / 清凉~ سالقىنلاتىدىغان دورا. 调剂 tiáojì [调剂] 1. دورا تەييارلىماق. 2. تەڭشىمەك. ② قېتىم: 一~药 بىر قېتىملىق دورا. شالڭ.

荠 jì 见另 qí (荠菜) چۆپۈر-

济 jì 见另 jǐ ① ياردەم بەرمەك، قۇتقۇزماق: 救~金 ياردەم پۇلى / ~困扶危 يوقسۇللارنىڭ دەردىگە دەرمان بولماق. ② پايدىلىق: 无~于事 ھېچ نەرسىگە ئەسقاتماسلىق. ③ دەريادىن ئۆتمەك: 同舟共~ بىر كېمىدە دەريادىن ئۆتمەك؛ جاپا-مۇشەققەتنى تەڭ تارتماق.

霁 jì ① ھاۋا ئېچىلماق: 雪初~ قار توختاپ ھاۋا ئېچىلماق. ② ئاچچىقى يانماق: 色~ چىرايى ئېچىلماق.

鲚 jì ئانچۇئۇس بېلىقى.

垍 jì قاتتىق تۇپراق.

洎 jì -غىچە، -قىچە / -گىچە، -كىچە: 自古~今 قەدىمدىن تارتىپ ھازىرغىچە.

迹 jì ئىز: 足~ ئاياغ ئىزى / 兽蹄鸟~ ھايۋانات ۋە ئۇچار قۇشلارنىڭ ئىزى. (كۆچمە مەنىدە) 1. ئىز، داغ: ~象 ئالامەت. 2. يادىكارلىق، ئاسار ئەتىقىلەر: 古~ قەدىمكى يادىكارلىق / 陈~ ئۆتكەن ئىشلار، كونا ئىز.

既 jì ① ئاياغلاشقان، تۈگىگەن: 霜露~降 قىراۋ چۈشكەن / ~往不咎 ئۆتكەن ئىشقا سالاۋات / 保持~有的荣誉 ئابرويىنى ساقلاپ قالماق. 既而 [既而] jì,ér كېيىن: 起初以为困难很多，~ ~看出这些困难都是可以克服的 دەسلەپتە قىيىنچىلىق ناھايىتى كۆپتەك قىلاتتى، كېيىن بۇ قىيىنچىلىقلارنىڭ ھەممىسىنى تۈگەتكىلى بولىدىغانلىقى بايقالدى. 食既 [食既] shíjì تۇتۇلماق (ئاي ياكى كۈن). ② ... ئىكەن، ... غاندىن كې-

ىمەن؛ ~说就做 دېگەنىكەنسەن، قىلىشىڭ كېرەك /~来之则安之 كەلگەنىكەنسەن، خاتىرجەم بول /问题~然 提到眼前,就需要解决 مەسىلە كۆز ئالدىمىزدا ئوتتۇرىغا قويۇلغانىكەن، ئۇنى ھەل قىلىشىمىز كېرەك. ③ ھەم: ~高且大 ھەم ئېگىز، ھەم چوڭ /~快又好 ھەم تېز، ھەم ياخشى.

暨 jì ۋە، ھەم، بىلەن.

鲫 jì تاپان بېلىق، كاراس.

觊 jì [觊觎] jìyú تەمە قىلماق.

继 jì داۋاملىق، ئۈزلۈكسىز: ~任 ۋەزىپە ئۆتكۈزۈۋالماق /~往开来 ئالدىنقىلارغا ۋارىسلىق قىلىپ كېيىنكىلەرگە يول ئاچماق /前仆后~ ئالدىنقىسى يىقىلسا، كېيىنكىسى يول ئاچماق. [继承] jìchéng 1. مىراسنى تاپشۇرۇپ ئالماق. 2. ۋارىسلىق قىلماق.

寄 jì ① ئامانەت: ~放 ئامانەت قويماق. ② تايانماق، يۆلەنمەك: ~居 تۇرماق /~生 تەييارتاپلىق، تېكىنخورلۇق /~宿 قونۇپ قالماق، يېتىپ قالماق ③ ئەۋەتمەك، سالماق: ~信 خەت سالماق /~钱 پۇل ئەۋەتمەك /~包裹 خالتا ئەۋەتمەك.

祭 jì ① تەزىيە بىلدۈرمەك: 公~烈士 قەھرىمانلارغا تەزىيە بىلدۈرمەك. ② نەزىر-چىراغ: ~祖 ئاتا-بوۋىلار ئۈچۈن نەزىر-چىراغ ئۆتكۈزمەك /~天 روھىغا ئاتىماق.

穄 jì تېرىق، سۆك.

寂 jì تىپتىنچ: ~然无声 تىمتاس، ئۈن-تىنسىز. [寂寞] jìmò زېرىكمەك ئىچى پۇشماق.

绩 jì ① ئەشمەك، ئەتمەك. ② نەتىجە، تۆھپە: 成~ نەتىجە /战~ ئۇرۇش تۆھپىسى /伟大的功~ ئۇلۇغ تۆھپە.

惎 jì زەھەرلىمەك، زىيان يەتكۈزمەك. ② كۆرەلمەسلىك، ئىچى تارلىق قىلماق.

蓟 jì چوڭ خوخا تىكەن.

稷 jì ① تېرىق. ② ئاشلىق ئىلاھى. [社稷] shèjì (كۆچمە مەنىدە) دۆلەت، ئەل، ۋەتەن: 执干戈以卫~~ قولغا قورال ئېلىپ ۋەتەننى قوغدىماق.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

冀 jì ① ئۈمىد قىلماق. ② خېبېينىڭ باشقىچە ئاتىلىشى.

骥 jì تۇلپار.

罽 jì كىگىز - كېچەك.

檵 jì ئالقات.

JIA

加 jiā ① قوشماق، قوشۇلماق: ~价 باها قوشماق / 三个数相~ ئۈچ سانىنى قوشماق / 增~工资 ماناشنى ئۆستۈرمەك. [加法] jiāfǎ قوشۇش، ئەمەلىي قوشۇش. [加工] jiāgōng پىششىقلاپ ئىشلىمەك. [加油儿] jiāyóur غەيرەت قىلماق. ② مەلۇم بىر خىل ھەرىكەتنى يولغا قويماق: 特~注意 تېخىمۇ دىققەت قىلماق / 不~思索 ئويلىنىپ تۇرمايلا، شۇ زامان / ~以保护 قوغداشنى كۈچەيتمەك. ③ بەرمەك، قويماق: ~引号 قوش پەش ياكى يالاڭ پەش قويماق.

伽 jiā 见另 qié [伽倻] jiāyē كاياكۆم. [伽利略] jiālìlüè گالىلېي.

茄 jiā 另见 qié 〈古〉 نىلۇپەر گۈلى. [雪茄] xuějiā سىگار.

迦 jiā ئاھاڭ تەرجىمىسىدە ئىشلىتىلىدىغان خەت.

枷 jiā تاقاق. [枷锁] jiāsuǒ كىشەن، ئاسارەت، بويۇنتۇرۇق: 砸碎帝国主义套在被压迫人民头上的~~ جاھانگىرلارنىڭ ئېزىلگۈچى خەلقنىڭ بويىنىغا سالغان ئاسارىتىنى پاچاقلاپ تاشلىماق.

痂 jiā قاقاچ.

耞 jiā 400-بەتتىكى '连耞' (liánjiā) غا قاراڭ.

笳 jiā (胡~) ياغاچ چۆرى.

袈 jiā [袈裟] jiāshā كاسايا.

跏 jiā [跏趺] jiāfū بادىشقان قۇرۇپ ئولتۇرماق.

嘉 jiā ① ياخشى، ئېسىل، ئەزىز: ~宾 ئەزىز مېھمان. ② ماختىماق: ~许 ماختىماق، تەقدىرلىمەك / 精神可~ روھى ماختاشقا ئەرزىمەك.

夹 jiā 另见 jiá, gā ① قىسماق، قىستۇرماق: 书里~着一张纸 كىتاب ئارىسىغا بىر ۋاراق قەغەز قىستۇرۇپ قويماق. (كۆچمە مەنىدە) 1. ئارىغا ئالماق: ~道 يولنىڭ

ئىككى قاسنىقىدا تۇرماق / 两山~一水 ئىككى تاغ ئارىسىدىكى ئېقىن. 2. ئىككى تەرەپتىن قىستىماق: ~攻 ئىككى تەرەپتىن قىستاپ ھۇجۇم قىلماق. ② قولتۇقلىماق، قىستۇرۇۋالماق: ~着书包 سومكا قولتۇقلىۋالماق / 手指间~着一枝雪茄烟 بارماقلىرى ئارىسىغا بىر تال سىگار قىستۇرۇۋالماق. ③ ئارىلاشتۇرۇۋەتمەك، قوشۇۋەتمەك: ~七杂八 قالايمىقان، ئۆلۈك - تەتۈر / ~生 خام - خاتىلا، چالا پىشماق. ④ (~子، ~儿) قىسقۇچ: 皮~子 ھەميان، چەندازا.

浃 jiā ① چىلىق - چىلىق ھۆل بولماق: 汗流~背 قارا تەرگە چۆممەك. ② پۈتۈن، ھەممە: ~辰 پۈتۈن كائىنات.

佳 jiā ياخشى، گۈزەل: ~音 خۇش خەۋەر / ~句 چىرايلىق گەپلەر / ~作 ئېسىل ئەسەر.

家 jiā 另见 jie ئائىلە: 勤俭持~ ئائىلىنى تىرىشچانلىق ۋە ئىقتىسادچىللىق بىلەن باشقۇرماق / 张~有五口人 جاڭ ئائىلىسىدە بەش جان ئادەم بار. باشقىلارنىڭ ئالدىدا ئۆز ئائىلىسىدىكى چوڭلارنى ھۆرمەتلەپ ئاتاشتا ئىشلىتىلىدۇ: ~兄 ئاكىمىز / ~父 دادىمىز.

[家伙] jiāhuo 1. سايمان.قورال. 2. قورال، قورال - ياراغ. 3. نېمە، نەرسە.

[家常] jiācháng ئادەتتىكى: ~~便饭 ئادەتتىكى تاماق / 叙~~ تۇرمۇش ھەققىدىكى پاراڭلار.

[家畜] jiāchù ئۆي ھايۋانلىرى.

② ئۆي: 回~ ئۆيگە قايتماق / 这儿就是我的~ بۇ مېنىڭ ئۆيۈم. ③ مەلۇم بىر خىل كەسىپ بىلەن شۇغۇللانغۇچىنى بىلدۈرىدۇ: 农~ دېھقان / 酒~ شوپاڭكەش. ④ مەلۇم ئىختىساسقا ئىگە ئادەم: 科学~ ئالىم / 水稻专~ شالچىلىق مۇتەخەسسىسى / 政治~ سىياسەتچى. ⑤ (jia) سۆز ئاخىرىدا كېلىپ مەلۇم بىر خىل ئادەمنى كۆرسىتىدۇ. 姑娘~ قىزلار / 孩子~ بالىلار. ⑥ مىقدار سۆز: 一~人家 بىر ئائىلە كىشىلەر / 两~饭馆 ئىككى ئاشخانا.

镓 jiā گاللىي (Ga).

葭 jiā يېڭى ئۆسۈپ چىققان قومۇش. [葭莩] jiāfú قومۇشنىڭ ئىچىدىكى نېپىز پەردە. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) شىرەم تۇغقانلار.

夹 jiá 另见 jiā, gā ئەستەرلىك كىيىم: ~裤 شالۋۇر / ~被 يازلىق يوتقان.

荚 jiá قاسىراقلىق مېۋە: 豆~ پۇرچاق قاسىرىقى / 皂~ سوپۇن دەرىخى / 槐树~ قوخۇمەك مېۋىسى.

铗 jiá ① قىسقۇچ. ② شەمشەر. ③ شەمشەر سېپى.

颊 jiá مەڭز: 两~绯红 ئىككى مەڭزى قىپقىزىل.

蛱 jiá [蛱蝶] jiádié كەندىر كېپىنىكى.

恝 jiá پىسەنت قىلماسلىق، پەرۋا قىلماسلىق. [恝置] jiázhì پىسەنت قىلماسلىق، پەرۋايىغا ئالماسلىق.

戛 jiá ① ئۇرماق، زەربە بەرمەك. ② شاپىدە توختىماق. [戛戛] jiájiá قىيىن: ~~乎难哉 نېمىدېگەن قىيىن ھە.

甲 jiǎ ① ئون بۇرجىنىڭ بىرىنچىسى. (كۆچمە مەنىدە) بىرىنچى: 桂林山水~天下 گۇيلىننىڭ مەنزىرىسى دۇنيا بويىچە بىرىنچى. [甲子] jiǎzǐ بىر قەرنە (60 ياش). ② ساۋۇت، قالقان: 盔~ دۇبۇلغا ۋە ساۋۇت. ③ قاپ، قاسىراق: 龟~ تاشپاقا قېپى / ~虫 قوڭغۇز. [甲鱼] jiǎyu يىراق شەرق تاشپاقىسى. [甲骨文] jiǎgǔwén چىغناق - تاغاق يېزىقى. ④ تىرناق: 指~ تىرناق. ⑤ برونە: 装~汽车 برونېۋىك. [甲板] jiǎbǎn پالۇبا. ⑥ جىيا.

岬 jiǎ ① تۇمشۇق. ② ئىككى تاغ ئارىسى، قىستاڭ.

胛 jiǎ تاغاق. [肩胛骨] jiānjiǎgǔ تاغاق سۆڭىكى.

钾 jiǎ كالىي (K).

蜱 jiǎ قوڭغۇز. لە).

贾 Jiǎ 另见 gǔ جىيا (فامى-

槚 jiǎ ① كاتالپا دەرىخى. ② 〈古〉 چاي دەرىخى.

假 jiǎ 另见 jià ① يالغان، ساختا، جا: ~头发 يالغان چاچ / ~话 يالغان گەپ.

گىمز. ⑧ ھەيدىمەك، شوئۇلـ
لانماق: ~飞机 ئايروپىلان
ھەيدىمەك / ~驶员 شوپۇر.
[驾驭] jiàyù ھەيدىمەك ۋە
توختاتماق. (كۆچمە مەنىدە)
1. باشقۇرماق، ئىدارە قىلماق.
2. كونترول قىلماق، يېتەكلىمەك.

架 jià ① جازا، باراڭ: 书
~ كىتاب جاۋىنى / 葡萄~ تال
باردىگى، بېدىش / 笔~儿 قە-
لەمدان / 房~ ئۆي جازىسى /
车~子 ماشىنا جازىسى. [担
架] dānjià جىمرغا. ② تىرە-
مەك: 1. ئورۇنلاشتۇرماق: 把枪
~住 پىلىموت ئورناتماق / ~
桥 كۆۋرۈك سالماق. 2. يۆلـ
مەك، قولتۇقلىماق: ~着他走
ئۇنى يۆلەپ ماڭ. [架不住]
jiàbuzhù تەڭ كېلەلمەسلىك،
بەرداشلىق بېرەلمەسلىك.
③ ئۇرۇشماق، جاڭجاللاشماق:
打了一~ سوقۇشماق / 劝~
ئاجراتماق. ④ مىقدار سۆز:
五~飞机 بەش ئايروپىلان /
一~机器 بىر ماشىنا / 一~
葡萄 بىر باراڭ تال. [架次]
jiàcì ئايروپىلان قېتىم.

假 jià 另见 jiǎ دەم ئېلىش.

[假如] jiǎrú [假使] jiǎshǐ
مۇبادا، ئاۋادا. ② ئۆتنە
ئالماق، ئىشلەتمەك: ~手于人
باشقىلارنىڭ ۋاستىسى بىلەن /
~公济私 ھۆكۈمەت نامىنى
سېتىپ ئۆزى پايدا ئالماق.
③ تەسەۋۋۇر قىلماق، مۆلـ
چەرلىمەك: ~设 قىياس قىلـ
ماق، پەرەز قىلماق / ~说
پەرەز، پەرەز قىلماق.

瘕 jiǎ قورساقتا مونەك
پەيدا بولۇش كېسىلى.

价 jià 另见 jie·jiè باھا،
نەرخ: ~目 باھا / 物~稳定
مال باھاسى مۇقىم بولماق /
减~ باھانى تۆۋەنلەتمەك.
[价格] jiàgé باھا، نەرخ.
[价值] jiàzhí 1. قىممەت.
2. ئەھمىيەت، رول، پايدا: 有
~~ ئەھمىيىتى بار. [原子价]
yuánzǐjià ۋالېنتلىق.

驾 jià ① قوشماق، قاتماق:
~辕 ئېچىگە قوشماق، ئېچىگە
قوشۇلماق / ~轻就熟 يۆك
يېنىك، يول تونۇش؛ بەش
قولدەك بىلمەك، پىششىق بىلـ
مەك. ② <古> (ھۆرمەت مەنـ
سىدە): 劳~ ئېغىر كۆرمەسـ

ئۇيغۇر كىتاب تورپىكىتى www.uyghurkitap.com

تەتىل، رۇخسەت: 例~ بەلگىلەنگەن دەم ئېلىش كۈنى/ 寒~ قىشلىق تەتىل/ 暑~ تەتىل، تەتىل مەزگىلى/ 请~ رۇخسەت سورىماق.

嫁 jià ① ياتلىق بولماق، تۇرمۇشقا چىقماق: 出~ تۇرمۇشقا چىقماق/ ~娶 ياتلىق بولماق ۋە خوتۇن ئالماق. [嫁接] jiàjiē ئۇلىماق (گۈل ۋە دەرەخلەرنى). ② دۆڭگىمەك، ئارتىپ قويماق: ~怨 ئۆچمەنلىك قىلماق/ ~祸于人 تۆھمەت قىلماق.

稼 jià يەر تېرىماق. [稼穑] jiàsè تېرىقچىلىق. [庄稼] zhuāngjià زىرائەت: 种~~ زىرائەت تېرىماق.

JIAN

戋 jiān كىچىك.

浅 jiān 另见 qiǎn [浅浅] jiānjiān شارىلدىماق.

笺 jiān ① ئىزاھ. ② خەت قەغىزى: 便~ ئىش قەغىزى/ 信~ سالام خەت قەغىزى. (كۆچمە مەنىدە) خەت، خەتچەك: 华~ خەتلىرى.

尖 jiān ① (~儿) ئۇچ، 笔~ قەلەم ئۇچى/ 刀~儿 پىچاق ئۇچى/ 针~ يىڭنە ئۇچى/ 塔~儿 مۇنار ئۇچى. [尖锐] jiānruì 1. يېقىمسىز: ~~的声音 يېقىمسىز ئاۋاز. 2. ئۆتكۈر، كەسكىن: ~~的批评 كەسكىن تەنقىد قىلماق/ ~~的阶级斗争 ئۆتكۈر سىنىپىي كۈرەش/ 矛盾~~化 زىددىيەت كەسكىنلەشمەك. [打尖] dǎjiān 1. ئۇچىنى ئۈزمەك. 2. چاي - پاي ئىچمەك. ② ئىنچىكە، ئۇچلۇق. 把铅笔削~了 قېرىنداشنى ئۇچلىماق. ③ ئۆتكۈر، ئىتتىك: 眼~ كۆزى ئۆتكۈر/ 耳朵~ قۇلىقى ئىتتىك.

奸 jiān ① مۇغەمبەرلىك قىلماق، تۈلكىلىك قىلماق: ~雄 قارا نىيەتچى، شۆھرەتپەرەس/ ~笑 مۇغەمبىرانە كۈلمەك/ 不藏~,不耍滑 ھىيلە - مىكىر ئىشلەتمەسلىك. ② خائىن، ساتقىن: 汉~ ۋەتەن خائىنى، ساتقىن/ 锄~ ۋەتەن خائىنلىرىنى تازىلىماق. [奸细] jiānxì

ئىشپىيون، جاسۇس. ③ پاھىشىۋازلىق، بۇزۇقچىلىق: 通～ بۇزۇقچىلىق قىلماق، زىنا قىلماق / ～污 باسقۇنچىلىق قىلماق، نومۇسىغا تەگمەك.

歼 jiān يوقاتماق: 围～ قورشاپ يوقاتماق / 全～入侵之敌 تاجاۋۇز قىلىپ كىرگەن دۈشمەننى تولۇق يوقاتماق.

坚 jiān چىڭ، قاتتىق: ～不可破 بۇزۇلماس، مۇستەھكەم / ～壁清野 تام - تورۇسىنى پۇختىلاپ، تالا - تۈزنى يىغىشتۇرماق؛ مۇداپىئە ئۈچۈن پۇختا تەييارلانماق. (كۆچمە مەنىدە): قەتئىي، تەۋرەنمەي: ～强 مۇستەھكەم، كۈچلۈك، چىڭ / ～决 قەتئىي / ～持 چىڭ تۇرماق، قەتئىي داۋاملاشتۇرماق / ～守 چىڭ ساقلىماق، چىڭ تۇرماق.

[中坚] zhōngjiān تايانچ، غول: ～～分子 تايانچلار. ئىنۇس.

鲣 jiān يوغان باش تۇن-

间 jiān 另见 jiàn ① ئوتتۇرا، ئارا: 彼此～的差别 ئوتتۇرىدىكى پەرق. ② مۇئەييەن جاي، ۋاقىت ياكى كىشىلەر توپىنى كۆرسىتىدۇ: 田～ ئېتىز / 人～ ئالەم، دۇنيا، كىشىلىك دۇنيا / 晚～ كەچ، ئاخشام. ③ مىقدار سۆز: 一～房 بىر ئېغىز ئۆي / 广厦千～ قاتار كەتكەن ئېگىز بىنالار.

肩 jiān ① مۈرە، دولا. ② ئۈستىگە ئالماق، زىممىسىگە ئالماق: ～负重任 ئۇلۇغ ۋەزىپىنى ئۈستىگە ئالماق.

艰 jiān قىيىن، تەس: ～辛 ～苦 جاپا - مۇشەققەت / 文字～深 مۇشكۈل، ئېغىر گەپ - سۆزلىرى چۈشىنىكسىز.

监 jiān 另见 jiàn ① كۆزەتمەك، نازارەت قىلماق: ～察 تەپتىش قىلماق، نازارەت قىلماق. ② تۈرمە، قاماقخانا: 收～ تۈرمىگە ئالماق / 坐～ قاماققا چۈشمەك.

[监禁] jiānjìn قامىماق، سولىماق: نەزەربەنت قىلماق.

兼 jiān ① ھەسسىلىمەك: ～旬 يىگىرمە كۈن / ～程 تېز ماڭماق، ئىككى كۈنلۈك يولنى بىر كۈندە باسماق.

[兼并] jiānbìng يۇتۇۋالماق، ئۆزىنىڭ قىلىۋالماق، قوشۇۋالماق. ② قوشۇمچە: ھە-

ئۇيغۇر كىتاب تورى

تەرەپلىمە: ～任 قوشۇمچە ئۆتىمەك / 德才～备 ھەم ئەخلاقلىق ھەم قابىلىيەتلىك.

蒹 jiān پۆپۈكسىز قومۇش.

搛 jiān قىسماق: 用筷子～菜 چوكا بىلەن سەيىنى قىسماق.

缣 jiān سىپتا شايى.

鹣 jiān جۈپ قۇش.

鳒 jiān كامبالا بېلىقى.

菅 jiān ۋىللوس تېمېرا.

[草菅] cǎojiān (ئوخشىتىش مەنىسىدە) كەمسىتمەك، كۆزگە ئىلماسلىق: ～～人命 ئادەمنىڭ جېنىنى قوشقاچنىڭ جېنىچە كۆرمەك.

渐 jiān 另见 jiàn ① يۇقماق: ～染 يۇقماق، يۇقتۇرۇۋالماق. ② قۇيۇلماق: 东～于海 شەرقتە دېڭىزغا قۇيۇلماق.

犍 jiān ئۆكۈز، ئۆي.

鞬 jiān ساغداق، ئوقدان.

湔 jiān يۇماق.

煎 jiān ① قايناتماق: ～药 دورا قايناتماق. ② مايدا قورۇماق: ～鱼 مايدا قورۇلغان بېلىق / ～豆腐 مايدا قورۇلغان دۇفۇ.

缄 jiān يۇمماق، ئېتىمەك: ～口 زۇۋان سۈرمەسلىك، ئاغزىنى يۇمماق. [缄默] jiānmò جىم تۇرماق، سۈكۈت قىلماق.

瑊 jiān [瑊石] jiānshí قاشتاشقا ئوخشاش گۈزەل تاش.

鞯 jiān توقۇم: 鞍～ ئېگەر-

櫼 jiān شىنا، پانا. ⌊توقۇم.

囝 jiǎn 另见 nān 〈方〉 ئوغۇل.

拣 jiǎn ① تاللىماق: ～好的交纳公粮 ياخشى تاللاپ پاراق تاپشۇرماق. ② '捡' بىلەن ئوخشاش. ⌉ئەتىر سوپۇن.

枧 jiǎn 〈方〉 سوپۇن: ～香

笕 jiǎn بامبۇك نور.

茧 jiǎn ① غوزەك: ～蚕 پىلە غوزىكى. ② '趼' بىلەن ئوخشاش. ⌉باغاق.

柬 jiǎn خەت-چەك: ～请

俭 jiǎn تېجىمەك، ئىقتىساد قىلماق: ～朴 ئاددىي-ساددا / 省吃～用 ئاياپ يەپ، تېجەپ ئىشلەتمەك / 勤～办社 تىرىشچانلىق، ئىقتىسادچىللىق بىلەن كوپېراتسىيە قۇرماق.

捡 jiǎn تەرمەك، تېپىۋالماق، يەردىن ئالماق: ～柴

ئوتۇن تەرمەك / 把笔~起来 قەلەمنى يەردىن ئالماق / ~了一张画片 بىر ئاتكىرىتكا تېپىۋالماق.

检 jiǎn تەكشۈرمەك، تاپماق: ~字 خەت تاپماق / ~验 سىناپ كۆرمەك / ~阅 كۆرمەك، كۆزدىن كەچۈرمەك. [检点] jiǎndiǎn 1. ئىنچىكىلىك بىلەن تەكشۈرمەك. 2. سۆز - ھەرىكەتكە دىققەت قىلماق: 失于~ ئېگىز - پەس سۆزلىمەك. [检讨] jiǎntǎo تەكشۈرمەك. [检举] jiǎnjǔ پاش قىلماق. [检察] jiǎnchá تەپتىش قىلماق، تەكشۈرمەك.

睑 jiǎn قاپاق.

趼 jiǎn قاداق: 老~ كونا قاداق.

减 jiǎn ① كېمەيتمەك، ئازايتماق، چۈشۈرمەك: 三~二是一 ئۈچتىن ئىككىنى ئالسا بىر قالىدۇ / ~价 باھانى چۈشۈرمەك. [减法] jiǎnfǎ ئېلىش، ئېلىش ئەمىلى. ② ئۆڭمەك، ئۆچمەك: ~色 رەڭگى ئۆڭمەك، ئۆچمەك.

碱 jiǎn ① شۆلتا. ② ئاساسلار، ئىشقارلار (OH^-).

③ شورلاشماق، شور ئۆرلىمەك: 好好的罈子.怎么~了？ بىر ئوبدان تۇرغان كوزا نېمىدەپ شورلىشىپ قالىدىكىنا؟ / 那堵墙全~了 ئاۋۇ تامنىڭ ھەممە يېرى شور ئۆرلەپ كېتىپتۇ.

剪 jiǎn ① قايچا. ② قايچا شەكلىدىكى ئەسۋاب: 火~ لاخشىگىر / 夹~ قىسقۇچ. ③ كەسمەك، قىرقماق: ~断 كېسىپ قىسقارتماق / ~开 قىرقىپ ئاجراتماق. [剪影] jiǎnyǐng قىيما سۈرەت (قەغەزدىن قىيىلغان). (ئوخشىتىش مەنىسىدە) شەيئىلەرنىڭ بىر قىسمى ياكى ئومۇمىي ئەھۋالى. ④ چىقىرىۋەتمەك، خالاس قىلماق: ~灭 يوقاتماق / ~除 يوقاتماق، تۈگەتمەك.

谫 jiǎn يۈزە، تېيىز، كەم: 学识~陋 بىلىمى يۈزە.

翦 jiǎn ① '剪' بىلەن ئوخشاش. ② (Jiǎn) جيەن (فامىلە).

锏 jiǎn 另见 jiàn پەرتۇنەيزە.

裥 jiǎn پۈرمە.

简 jiǎn ① بامبۇك تارشا. (كۆچمە مەنىدە) خەت - چەك

ئۇيغۇر كىتاب تورى

مەكتۇپ. ② ئاددىي، ئىخچام؛ ~写 قىسقارتىپ يازماق، ئاددىيلاشتۇرۇپ يازماق / 删繁就~ مۇرەككەپلىرىنى چىقىرىۋېتىپ ئاددىيلاشتۇرماق / 精兵~政 ئەسكەرلەرنى خىل، مەمۇرىي ئورۇنلارنى ئىخچام قىلماق. [简直] jiǎnzhí زادى، زادىلا: 你若不提这件事,我~~想不起来了 مۇبادا بۇ ئىشنى ئوتتۇرىدا قويمىغان بولساڭ، مېنىڭ زادىلا ئېسىمگە كەلمەس ئىكەن. ③ تاللىماق، ئىختىساسلىق كىشىلەرنى تاللىماق: 拔~ تاللاپ ئۆستۈرمەك.

戬 jiǎn ① يوقاتماق، تۈگەتمەك. ② پۈتۈن، ھەممە: ~谷 مۇكەممەل، تولۇق. ③ بەخت، ئامەت، ياخشىلىق.

蹇 jiǎn ① ئاقساق. ② ئوڭۇشسىزلىق؛ راۋان بولماسلىق: ~涩 ئوڭۇشسىزلىق /~滞 توختاپ قالماق، ئاقساپ قالماق. ③ قاشاڭ ئات ياكى ئېشەك.

謇 jiǎn ① كېكەچلىمەك، دۇدۇقلىماق. ② توغرا، تۈز،

ئاقكۆڭۈل.

瀽 jiǎn چاچماق، تۆكمەك.

劗 jiǎn كېسىپ ئۈزۈۋەتمەك.

见 jiàn 另见 xiàn ① كۆرمەك: 眼~是实 كۆزۈڭ كۆرگىنى راست. (كۆچمە مەنىدە) تەگمەك، ئۇچراشماق: ~风 شامال تەگمەك / 这种药怕~光 بۇ خىل دورا نۇردىن ساقلىنىشى كېرەك. [见习] jiànxí پراكتىكا قىلماق: ~~技术员 پراكتىكانت تېخنىكلار. ② بايقالماق، سېزىلمەك: 病已~好 كېسەلنىڭ ياخشىلانغانلىقى بايقالماق /~分晓 ئايدىڭلاشماق /~效 ئۈنۈم بەرمەك، ئۈنۈمى كۆرۈلمەك. ③ قاراڭ، قارالسۇن: ~上 يۇقىرىدا قاراڭ /~下 تۆۋەندە قاراڭ / ~《史记·陈涉世家》 «تارىخنامە. چېن شې ھەققىدە قىسسە»گە قارالسۇن. ④ كۆرۈشمەك، ئۇچراشماق: 接~ يۈز كۆرۈشمەك / 看望多年未~的老战友 ئۇزۇن يىللار كۆرۈشمىگەن كونا سەپدىشىنى يوقلىماق. ⑤ كۆز قاراش، پىكىر: ~地 چۈشەنچە، تونۇش /远~

يىراقنى كۆرمەك / 执固能不 ～己 ئۆز پىكرىدە چىڭ تۇرۇۋېلىشقا بولمايدۇ. ⑥ ياردەمچى سۆز: 1. پېئىللارنىڭ ئالدىدا كېلىپ، مەجھۇل دەرىجىنى بىلدۈرىدۇ: ～笑 زاڭلىق قىلماق، مازاق قىلماق / ～怪 ئەيىبكە بۇيرۇماق. 2. پېئىللارنىڭ ئالدىدا كېلىپ، ئۆتۈنۈش مەنىسىنى بىلدۈرىدۇ: 谅～ مېنى ئەپۇ قىلىڭ / 告～ ماڭا ئېيتىپ بېرىڭ / 教～ مەسلىھەت، يوليورۇق. ⑦ '听'، '看'، '闻' قاتارلىق خەتلەرنىڭ كەينىدە كېلىپ، ئۈنۈم ۋە نەتىجىنى بىلدۈرىدۇ: ～看 كۆرمەك / ～不听 ئاڭلىيالماسلىق.

舰 jiàn ھەربىي كېمە، كورابىل: 队～ فلوت، ئېسكادرا / ～洋巡 كرېيسېر.

件 jiàn ① مىقدار سۆز: 事～一 بىر ئىش / 服衣～两 ئىككى ياقىلىق كىيىم / 数～ سان، مىقدار. ② (儿～) بىر-بىرلەپ ھېسابلىنىدىغان شەيئىلەرنى بىلدۈرىدۇ: 1. سەپلىنىدىغان نەرسىلەر: 儿～零 دېتال. 2. خەت-چەك: ～文 ھۆججەت / ～来 كەلگەن خەت.

垈 jiàn ① تىرەپ قويماق: 正拔～打 تىرەك قويۇپ تۈزلىمەك. ② توغان سالماق.

间 jiàn 见另 jiān ① يوچۇق: 儿～当 ئارىلىق. يوچۇق / ～无结团 قىل سىغماس ئىتتىپاقلىق. ② ئارا، ئارىلىق: 断～ ئۈزۈلۈپ قالماق، توختاپ قالماق / 隔～ ئارىلىق / ～相白黑 ئاق-قارا ئارىلاش / 云多～晴 ھاۋا ئوچۇق، بەزىدە بۇلۇتلۇق بولىدۇ. [接间] jiànjiē ۋاسىتە، ۋاسىتىلىك: 验经～～ ۋاسىتىلىك تەجرىبە.

涧 jiàn جىلغا.

锏 jiàn 见另 jiǎn زىخچە،

饯 jiàn ئۇزاتماق، زىياپەت بېرىپ خوشلاشماق. [饯蜜] mìjiàn تاتلىق مېۋە قېقى.

贱 jiàn ① ئەرزان، ئەرزانلاتماق: ～真布这 بۇ رەخت ناھايىتى ئەرزان ئىكەن. ② پەسكەش، رەزىل: ～贫 گاداي، پەقىر، كەمىنە / 姓～ كەمىنىنىڭ فامىلىسى / 恙～

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

پەقىرنىڭ كېسەلى. ③ پەس كۆرمەك، تۆۋەن كۆرمەك، كۆزدىگە ئىلماسلىق.

践 jiàn دەسسەمەك. [践作] zuójian ۋەيران قىلماق، ئىسراپ قىلماق: 西东~~ نەرسىلەرنى ئىسراپ قىلماق/ 钱~ پۇلنى بۇزۇپ-چاچماق. ② ئىجرا قىلماق، ئەمەل قىلماق: 约~ ۋەدىگە ۋاپا قىلماق/ 言~ سۆزدىگە ئەمەل قىلماق/ 实~ ئەمەلىيەت.

溅 jiàn چاچرىماق: 一了~ 水脸 يۈز-كۆزگە سۇ چاچرىماق/ 四花水~ ھەممە تەرەپكە سۇ چاچرىماق.

建 jiàn قۇرماق: 节军~一八 1-ئاۋغۇست ئارمىيە بايرىمى/ 都~ پايتەخت تەسىس قىلماق/ 路铁筑 ~ تۆمۈريول ياسىماق. [设建] jiànshè قۇرۇلۇش: 济经~~ ئىقتىسادىي قۇرۇلۇش/ 化文~~ مەدەنىيەت قۇرۇلۇشى. [议建] jiànyì تەكلىپ، تەكلىپ بەرمەك.

健 jiàn ① كۈچلۈك، ساغلام؛ كۈچەيمەك، ساغلاملاشماق: 儿~ ئەزىمەت، پالۋان/ ~保 سالامەتلىكىنى ساقلىماق/ 康~体身 تېنى سالامەت بولماق. [全健] jiànquán 1. ساغلام. 2. مۇكەممەل؛ 织组~~ تەشكىلىنى مۇكەممەللەشتۈرمەك/ ~~很度制 تۈزۈم ناھايىتى مۇكەممەل. ② ماھىر، ئۇستا: 步 ~ مەزمۇت قەدەم/ 谈~ گەپچى، سۆزمەن/ 饭~ ئىشتىھالىق. [忘健] jiànwàng ئۇنتۇغاق.

楗 jiàn چۈلۈك، دەم.

毽 jiàn تەپكۈچ.

腱 jiàn پەي، سىڭىر. [子腱] jiànzi بولجۇڭ گۆش.

键 jiàn ① قۇلاق، بېكىتكۈچ. [键关] guānjiàn ھالقا، تۈگۈن؛ مۇھىم ئۆتكەل، ھالقىلىق پەيت. ② چۈلۈك. ③ تىل، توپچا، كلاۋىش؛ 盘~ كلاۋىشلىق تاختا.

荐 jiàn ① تونۇشتۇرماق، سايە قىلماق: 人~ ئادەم تونۇشتۇرماق. ② پاخال، ئوت-چۆپ؛ بورا.

剑 jiàn شەمشەر.

监 jiàn 见另 jiān نازارەت.

مەھكىمە: 太~ ئاغۋات، ھەرەمبېگى / 国子~ خانلىق بىلىم يۇرتى / 钦天~ رەسەتبېگى مەھكىمىسى.

鉴 jiàn ① ئەينەك. (كۆچمە مەنىدە) ئىبرەت، ساۋاق: 前车之覆，后车之~ ئالدىنقىلاردىن ئىبرەت ئېلىپ، كېيىنكىلەرگە ساۋاق قىلماق؛ بىر ئوڭۇشسىزلىققا ئۇچرىساڭ، ئەقىل تاپىسەن. [鉴戒] jiànjiè ئىبرەت، ساۋاق. ② يورۇتماق، ئەكس ئەتمەك: 光可~人 نۇر ئادەمنى يورۇتماق. ③ تەكشۈرمەك: ~定 باھالىماق / ~赏 قەدىرلىمەك، قەدىرگە يەتمەك / ~别真伪 راست-يالغاننى ئايرىماق / 某某先生台~ پالانى ئەپەندىم ئوقۇپ كۆرگەيلا. [鉴于] jiànyú نەزەردە تۇتماق، كۆزدە تۇتماق: ~~旧的工作方法不能适应新的需要，于是创造了新的工作方法 كونا خىزمەت ئۇسۇلىنى يېڭى ئېھتىياجغا ماسلاشتۇرۇشنى نەزەردە تۇتۇپ، يېڭى خىزمەت ئۇسۇلىنى ئىجاد قىلدۇق.

槛 jiàn 另见 kǎn ① سالاسۇن، شادا. ② قەپەس، كۆشۈكە. [槛车] jiànchē كۆشۈكىلىك ھارۋا.

渐 jiàn 另见 jiān ئاستا-ئاستا، بىر ئاز-بىر ئازدىن: 逐~ تەدرىجىي / ~进 پەيدىنپەي ئالغا باسماق، تەدرىجىي ئىلگىرىلىمەك / ~入佳境 ئاستا-ئاستا قىزىقماق؛ تۇرمۇش تەدرىجىي ياخشىلانماق.

谏 jiàn نەسىھەت قىلماق، تەكلىپ بەرمەك.

僭 jiàn مەرتىۋىلىكلەرنىڭ نامىنى ساتماق: ~越 يۇقىرىنىڭ نامىنى ساتماق.

箭 jiàn يا ئوقى.

JIANG

江 jiāng ① دەريا: 黑龙~ خېيلۇڭجياڭ دەرياسى / 松花~ سۇڭخۇاجياڭ دەرياسى. ② (Jiāng) چاڭجياڭ دەرياسى.

茳 jiāng [茳芏] jiāngdù تۇزلۇقئوت. [جياڭدۇ، باقلا.

豇 jiāng [豇豆] jiāngdòu

将 jiāng 另见 jiàng ① يې

قىمىدا، يات ئاردىدا، بولغۇسى؛
天~明 تاڭ سۈزۈلمەك. [将来]
jiānglái كەلگۈسى، كېلەچەك:
我们的劳动是为更美好的~
~ بىزنىڭ ئەمگىكىمىز گۈزەل
كېلەچەك ئۈچۈندۇر. ② چۇشلۇم كېلىش قوشۇمچىسى «نى»
بىلەن ئىپادىلىنىدۇ: ~革命
进行到底 ئىنقىلابنى ئاخىرغىچە ئېلىپ بارماق. ③ شاھ
بەرمەك: ~军 شاھ! ④ قىزدۇقتۇرماق، دەيدەيگە سالماق: 别把他
~急了 ئۇنى دەيدەيگە سالما.
⑤ يېتەكلىمەك، باشلىماق: ~
雏 گۆدەكلەرنى يېتەكلىمەك /
扶~ بېقىپ چوڭ قىلماق
[将军] jiāngjūn سانغۇن، گېنېرال. ⑥ باقماق، كۈتۈنمەك:
~养 ئاسىردىماق، كۈتۈنمەك /
~息 دەم ئالماق. ⑦ 〈方〉
ئاۋۇماق، تۇغماق(ھايۋانات):
~驹 قۇلۇنلىماق؛ تەخەيلىمەك / ~小狗 كۈچۈكلىمەك. ⑧
ياردەمچى پېئىل، پېئىل بىلەن
‘出来’، ‘起来’، ‘上去’ ئاتارلىقلار ئارىسىدا كېلىدۇ: 走
~出来 چىقىپ كەلمەك /
叫~起来 چاقىرماق / 赶~上去 يېتىشىۋالماق. [将就]
jiāngjiù بىر نېمە قىلماق،
ئەپلەپ - سەپلەپ: ~~着用
ئەپلەپ - سەپلەپ ئىشلەتمەك.

浆 jiāng ① قورۇلغان سۇيۇقلۇقلارنى كۆرسىتىدۇ: 纸
~ قەغەز بوتقىسى / 豆腐 ~
دۇفۇ بوتقىسى / 泥 ~ دوغاپ
لاي. ② پاتىلىماق، يات بەرمەك: ~衣裳 كىيىم - كېچەك
نى پاتىلىماق.

姜 jiāng زەنجىۋىل.

僵 jiāng ① قاتماق، قېتىپ
قالماق: ~尸 مۇردا / ~蚕
قاتقان پىلە قۇرتى / 手冻~了
قولۇم مۇزلاپ ئەكىلىشىپ قالدى. ② بىر پىكىرگە كېلەلمەسلىك، تىركىشىپ قالماق:
闹~了 مۇناسىۋەت يامانلىشىپ قالماق / ~局 قاتمال
ھالەت / ~持不下 تىركىشىپ
تۇرۇپ قالماق.

缰 jiāng چۇلۋۇر: 信马由~
ئەركىگە قويۇۋەتمەك.

礓 jiāng ① (砂~) قۇمتاش.
② [礓礤] jiāngcā پەلەمپەي.

疆 jiāng چېگرا، ھودۇد: ~
土 زېمىن، يەر / ~域 تېرر-

تورىيە، زېمىن / 边~ چېگرا
رايون، (كۆچمە مەنىدە) چەك،
چېگرا: 万寿无~ چەكسىز ئۇ-
زۇن ئۆمۈر كۆرمەك. [疆场]
jiāngchǎng جەڭ مەيدانى.
[疆場] jiāngyì چېگرا.

讲 jiǎng ① سۆزلىمەك،
دېمەك: ~话 سۆز، نۇتۇق /
他对你~了什么? ئۇ ساڭا
نېمە دېدى؟ ② چۈشەندۈر-
مەك: ~书 كىتابنى چۈشەن-
دۈرمەك / 这话没~ بۇ گەپ
دېيىلمىدى. [讲究] jiǎngjiu
1. مۇلاھىزە قىلماق، تەتقىق
قىلماق. 2. پۇزۇر، ھەشەمەت-
لىك: 这房子盖得真~~ بۇ
تازا ھەشەمەتلىك سېلىنغان
ئۆي ئىكەن. 3. قائىدە،
ئادەت: 写春联有写春联的~
~儿 نورۇزنامە يېزىش ئۈ-
چۈن، نورۇزنامىنىڭ قائىدىسىنى
بىلىش كېرەك. [讲义] jiǎngyì
كونسپېكت. [讲演] [演讲]
jiǎng yàn yǎn jiǎng نۇتۇق،
نۇتۇق سۆزلىمەك. ③ ئېتىبار
بەرمەك، رىئايە قىلماق: ~
卫生 تازىلىققا رىئايە قىلماق.
④ سۆزلەشمەك، كېلىشمەك:
~价儿 باھاسىنى كېلىشمەك،
سودىلاشماق.

奖 jiǎng ① مۇكاپات، مۇ-
كاپاتلىماق: ~励 مۇكاپات،
مۇكاپاتلىماق. ② تەقدىرلى-
مەك: ~有功者، خىزمەت كۆر-
سەتكەنلەرنى تەقدىرلىمەك.
③ مۇكاپات: ~状 تەقدىر-
نامە / ~发 مۇكاپات بەرمەك.
④ پۇل، بايلىق: ~券 مۇكا-
پاتلىنىش چېكى / ~中 مۇ-
كاپاتقا ئېرىشمەك.

桨 jiǎng پالاق.

蒋 Jiǎng جياڭ (فامىلە).

耩 jiǎng چۆنەكلەپ تېرى-
ماق: ~地 چۆنەكلەپ تېرىل-
غان يەر / ~棉花 چۆنەك-
لەپ تېرىلغان كېۋەز.

膙 jiǎng قاداق.

匠 jiàng ① ئۇستا، كاسىپ:
木~ ياغاچچى / 瓦~ تامچى /
铁~ تۆمۈرچى / 能工巧~
قولىدىن ئىش كېلىدىغان
ئادەم. ② ئەپلىك، ئەپچىل:
~心 ئۇستىلىق، ئەپچىللىك.
③ ئۆز كەسپىگە ماھىر.

降 jiàng ① 另见 xiáng چۈش-
مەك، تۆۋەنلىمەك: ~雨 ياغمۇر

ياغماق / 温度下 ~ تېمپېراتۇرا تۆۋەنلىمەك / ~ 落伞 پاراشوت. ③ چۈشۈرمەك، تۆۋەنلەتمەك: ~ 级 دەرىجىسىنى تۆۋەنلەتمەك / ~ 格 ئۆلچىمىنى تۆۋەنلەتمەك / ~低物价 مال باھاسىنى تۆۋەنلەتمەك. ⌉قىزىل.

绛 jiàng توق قىزىل، قېنىق

将 jiàng 另见 jiāng ① گېنېرال. [将领] jiànglǐng گېنېراللار. ② قوماندانلىق قىلماق: ~ 兵 ئەسكەرلەرگە قوماندانلىق قىلماق.

酱 jiàng ① جىياڭ. ② جىياڭيۇغا چىلىغان (سەي): 把萝卜 ~ — ~ تۇرۇپنى جىياڭيۇغا چىلىماق. ① قىيام، مۇراببا: 芝麻 ~ كۆنجۈت قىيامى / 果子 ~ مېۋە مۇراببا / 虾 ~ راك مۇراببا.

弶 jiàng ① تاختىمۇشۇك، قىسقاق. ② قىسماق قۇرۇپ تۇتماق.

强 jiàng 另见 qiǎng، qiáng ① كاج، جاھىل: 倔 ~ تەرسا، كاج. ② تاكاللاشماق، كەپ ياندۇرماق.

糨 jiàng قويۇق، قويۇلماق؛ 粥太 ~ 了 ئۇماچ بەك قويۇلۇپ كېتىپتۇ. [糨子] jiàngzi [糨糊] jiànghu شىلىم.

JIAO

交 jiāo ① تاپشۇرماق: 这事 ~ 给我了 بۇ ئىشنى ماڭا تاپشۇرۇڭ / 货已经 ~ 齐了 مال تولۇق تاپشۇرۇلدى. [交代] jiāodài 1. رەسمىيەت ئۆتىمەك: 他正在办 ~~ ئۇ رەسمىيەت ئۆتەۋاتىدۇ. 2. تاپشۇرماق، تاپشۇرۇپ بەرمەك: ~~ 问题 مەسىلە تاپشۇرماق. ② گىرەلەشمەك، كىرىشمەك، بىرلەشمەك: ~ 界 چېگرىدىلانماق / 目不 ~ 睫 (jié) كىرپىك قاقماسلىق، كۆز يۇمماسلىق / ~ 叉 گىرەلەشمەك. (كۆچمە مەنىدە) چېگرىداش، تۇتاش، ئارىلىق: 春夏之 ~ ئەتىياز بىلەن ياز ئارىلىقى. ③ ئالاقە، مۇناسىۋەت: ~ 流经验 تەجرىبە ئالماشتۇرماق / ~ 换意见 پىكىر ئالماشتۇرماق / 公平 ~ 易 ئادىل سودا قىلماق / 打 ~ 道 ئالاقە قىلماق. [交通]

jiāotōng 1. قاتناش: ~~方便 قاتناش قولايلىق بولماق. 2. قاتناش خادىمى.

[交通员] jiāotōngyuán ئالاقىچى.

[交际] jiāojì ئالاقە.

[交涉] jiāoshè پىكىرلەشمەك، مەسلىھەتلەشمەك: 我去跟他~~一下 مەن ئۇنىڭ بىلەن پىكىرلىشىپ باقاي / 那件事还没有~~好 ئۇ ئىشنى تېخى مەسلىھەتلىشىپ بولالمىدۇق. ④ تەڭ، بىرلا ۋاقىتتا: 风雨~加 جۇدۇن-چاپقۇن / 饥寒~迫 ئاچ-يالىڭاچ. ⑤ ‘跤’ بىلەن ئوخشاش. ⑥ تۇتماق: ~朋友 دوست تۇتماق. ⑦ ئاغىنىدارچىلىق، دوستلۇق: 我和他没有深~ مېنىڭ ئۇنىڭ بىلەن ئاغىنىدارچىلىقىم قويۇق ئەمەس.

郊 jiāo شەھەر ئەتراپى، شەھەر سىرتى: 西~ شەھەرنىڭ غەربىي تەرىپىدىكى جايلار /~游 سەھرا سەيلىسى.

姣 jiāo چىرايلىق، كېلىشكەن، لەۋەن.

胶 jiāo ① يېلىم: 鹿角~ بۇغا مۈڭگۈزى يېلىمى / 鳔~ بېلىق يېلىمى / 桃~ شاپتۇل يېلىمى / 万能~ ھەممىباپ يېلىم. ② رېزىنكا: ~鞋 رېزىنكا ئاياغ / ~皮 رېزىنكا. ③ يېپىشقاق، چاپلاشقان: ~泥 يېپىشقاق لاي، سېغىز لاي. ④ يېپىشماق، چاپلاشماق: ~着状态 تىركىشىش ھالىتى/ ~柱鼓瑟 مۇتەئەسسىپلىك قىلماق، جاھىللىق قىلماق.

跤 jiāo يىقىلماق: 跌了一~ يىقىلىپ كەتمەك / 摔~ يىقىلىپ چۈشمەك.

鲛 jiāo ئاكۇلا، لەھەڭ.

浇 jiāo ① سۇغارماق: ~地 يەر سۇغارماق. ② چاچماق، چېچىلماق: ~了一身水 ئۇستىبېشىغا سۇ چېچىلىپ كەتمەك. ③ قۇيماق: ~版 خەت قېلىپى قۇيماق / ~铅字 قوغۇشۇن ھەرپ قۇيماق. ④ رەھىمسىز، باغرى تاش.

娇 jiāo ① گۈزەل، ئوماق: ~娆 نازاكەتلىك، گۈزەل، كېلىشكەن. ② ئەركىلەتمەك: ~生惯养 ئەركە قىلىپ ئۆگىتىپ قويماق / 小孩子别太~了 بالىنى بەك ئەركە قىلىپ ئۆگىتىپ قويما. ③

مەشچان، نازۇك، چىدىماس.

骄 jiāo ① تەكەببۇر، مەغرۇر: 戒~戒躁 مەغرۇرلۇق ۋە ئالدىراقسانلىقتىن ساقلانماق / ~兵必败 مەغرۇرلانغانلار چوقۇم مەغلۇپ بولىدۇ. [骄傲] jiāo'ào 1. تەكەببۇرلۇق قىلماق، مەغرۇرلانماق، ھاكاۋۇرلۇق قىلماق: ~ ~ 自满是一定要失败的 مەغرۇرلىنىپ ئۆز - ئۆزىدىن قانائەتلەنگەن ئادەم چوقۇم مەغلۇپ بولىدۇ. 2. ئىپتىخار، غۇرۇر: 这些伟大的成就是我们中国人民的光荣和~~ بۇ ئۇلۇغ نەتىجىلەر بىز جۇڭگو خەلقىنىڭ شان - شەرىپى ۋە ئىپتىخارى / 光荣的历史传统是值得我们~~的 شانلىق تارىخىي ئەنئەنىلەر بىزنىڭ پەخىرلىنىشىمىزگە ئەرزىيدۇ. ② شىددەتلىك: ~阳似火 كۈن تونۇردەك قىزىماق، كۈن ئوتتەك قىزىپ كەتمەك.

教 jiāo 另见 jiào ئۆگەتمەك، ئوقۇتماق: ~书 دەرس ئۆتمەك / 我~历史 مەن تارىخ ئۆتىمەن / 我~给你做 مەن ساڭا ئۆگىتىپ قوياي.

椒 jiāo مۇچ.

焦 jiāo ① كۆيمەك: 饭烧~了 تاماق كۆيۈپ كەتتى / 衣服烧~了 كىيىم كۆيۈپ كەتتى / ~头烂额 ئاغزى- بۇرنى قانغا بويالماق. ② كوكس: 煤~ كوكس / 炼~ كوكس كۆيدۈرمەك. ③ چۇرۇك: 麻花炸得真~ ماخار ناھايىتى چۇرۇك پىشىپتۇ. (كۆچمە مەنىدە) قۇرۇماق، قۇرۇپ كەتمەك: 柴火晒得~干 ئوتۇن بەك قۇرۇپ كېتىپتۇ. ④ ئالدىرىماق، تاقەتسىزلەنمەك: 心~ ئىچى تىت- تىت بولماق / 万分~灼 ناھايىتى تاقەتسىزلەنمەك. ⑤ جۇئۇل (J).

僬 jiāo [僬侥] jiáoyáo <古> رىۋايەتتىكى پاكار ئادەملەر.

蕉 jiāo بانان.

礁 jiāo خاداتاش، سۇئاستى خادا تېشى: 暗~ يوشۇرۇن خادا تاش. ⌉چىغىر.

鹪 jiāo [鹪鹩] jiāoliáo چىق-

嚼 jiáo 另见 jiào، jué چاينىماق. [嚼舌] jiáoshé بىلجىرلىماق، كاپشىماق، تىلىنى چاينىماق.

角 jiǎo 另见 jué ① مۈڭگۈز. [画角] huájiǎo لەشكەرگاھ

سۇنىيى. ② مۈڭگۈزگە ئوخشايدىغان نەرسىلەر: 菱～ سۇ ياڭىقى/ 皂～ سۇيۇن دەرەخ مېۋىسى. ③ بۇلۇڭ: 直～ تىك بۇلۇڭ / 锐～ ئۈچلۇق بۇلۇڭ. ④ بۇرجەك، بۇلۇڭ: 桌子～儿 جوزىنىڭ بۇرجىكى / 墙～儿 تامنىڭ بۇلۇڭى. ⑤ تۇمشۇق: 成山～ چېڭشەن تۇمشۇقى. ⑥ شەرت يۇلتۇز تۈركۈمى. ⑧ مىقدار سۆز: 1. توغرام: 一～饼 بىر توغرام نان. 2. پارچە (خەت- چەك): 一～公文 بىر پارچە ئالاقە خېتى.

侥 jiǎo [侥幸] jiǎoxing 1. ئارمان قىلماق: 存着～～心理 ئارماندا بولماق، ئارمان قىلماق. 2. بەختكە يارىشا؛ تەلەي كەلمەك.

佼 jiǎo گۈزەل.

狡 jiǎo قۇۋ، ھىيلىگەر.

饺 jiǎo چۈۋاۋا.

绞 jiǎo ① ئەشمەك، تولغىماق، سىقماق. ② دارغا ئېسىش جازاسى. ③ يۆگەم، ئورام: 一～毛线 بىر ئورام يۇڭ يىپ.

铰 jiǎo ① قايچىلىماق، قىرقىماق، كەسمەك: 把绳子～开 ئارغامچىنى كەسمەك. ② قىرماق، يونماق: ～孔 تۆشۈكنى قىرماق / ～刀 تۆشۈك قىرىدىش پىچىقى.

皎 jiǎo ئاق، يورۇق، ئاپئاق: ～～白驹 ئەركە تاي؛ كېلىشكەن، چىرايلىق / ～洁的月亮 ئاپئاق ئايدىڭ.

挢 jiǎo ① كۆتۈرمەك، دىڭگايتماق: 舌～不下 ھاڭ-تاڭ قالماق، داڭ قېتىپ قالماق. ② تۈزەتمەك: ～邪防非 يامان ئىشلارنىڭ ئالدىنى ئالماق.

矫 jiǎo ① تۈزەتمەك، تۈزلىمەك: ～正 تۈزەتمەك / ～枉过正 ئەگرىنى تۈز قىلىمەن دەپ چەكتىن ئاشۇرۇۋەتمەك؛ چاپىقىنى ئالىمەن دەپ قارىغۇ قىلىپ قويماق / ～揉造作 ساختىلىق قىلماق، يالغاندىن قىلىپ قويماق. [矫情] jiǎoqíng ھال تارتماق. ② باھانە قىلماق: ～命 ساختا بۇيرۇق، ياسالما پەرمان. ③ كۈچلۈك، جەسۇر: ～捷 چاققان، ئەپچىل، چەبدەس.

脚 jiǎo 另见 jué ① پۇت، ئا-

ياغ. ② تۈۋ، ئېتەك: 山~ تاغ ئېتەكى / 墙~ تام تۈۋى.

[脚本] jiǎoběn سەھنە ئەسىرى، سېنارىيە.

搅 jiǎo ① كاشىلا قىلماق، مالاللىق كەلتۈرمەك: ~乱 قالايمىقانلاشتۇرماق / 他睡着了，不要~他 ئۇ ئۇخلاپ قالدى، ئويغىتىۋەتمە. ② ئەلەشتۈرمەك، قوچۇماق: 把锅~一~ قازاننى قوچۇۋەت / ~匀了 تەكشى ئەلەشتۈرۈلدى.

湫 jiǎo 另见 qiū ئويمان.

[湫隘] jiǎo·ài ئويمان ۋە تار يەر.

缴 jiǎo 另见 zhuó ① تاپشۇرماق، تۆلىمەك: ~公粮 غەللە - پاراق تاپشۇرماق / ~款 پۇل تۆلىمەك. ② تاپشۇرغۇزماق، قورالسىزلاندۇرماق: ~敌人的械 دۈشمەننى قورالسىزلاندۇرماق.

剿 jiǎo 另见 chāo يوقاتماق: ~匪 باندىتلارنى يوقاتماق.

叫 jiào ① تۇۋلىماق، ۋارقىرىماق: 大~一声 قاتتىق ۋارقىرىماق. ② چىللىماق، هاۋشىماق، مۆرىمەك، مەرىمەك، سايرىماق: 鸡~ تۇخۇ چىللىماق. ③ ئاتىماق، ... دېيىلمەك، ... دەپ ئاتالماق: 他~什么名字? ئۇنىڭ ئىسمى نېمە؟ / 这~机关枪 بۇ پىلىموت دەپ ئاتىلىدۇ. ④ چاقىرماق، قىچقارماق: ~他明天来 ئۇ ئەتە كەلسۇن / 请你把他~来 ئۇنى چاقىرىپ كېلىڭ. ⑤ پېئىلنىڭ مەجھۇل دەرىجىلىرى بىلەن ئىپادىلىنىدۇ: 这件事应该~他知道 بۇ ئىشنى ئۇنىڭغا ئۇقتۇرۇش كېرەك / ~人不容易懂 ئوڭايلىقچە چۈشەنگىلى بولمايدىغان. ⑥ تەرىپىدىن؛ تەرەپتىن: 敌人~我们打得落花流水 دۈشمەن بىز تەرەپتىن يەر بىلەن يەكسان قىلىندى.

峤 jiào 另见 qiào تاغ يوللىرى.

轿 jiào تەختىراۋان.

觉 jiào 另见 jué ئۇيقۇ.

校 jiào 另见 xiǎo ① سېلىشتۇرماق: ~场 چامباشچىلىق ماھارىتىنى كۆرسىتىش مەيدانى. ② تەكشۈرۈپ تۈزەتمەك، تەھرىرلىمەك: ~订 تەھرىرلىمەك / ~稿子 كوررېكتورلۇق قىلماق.

较 jiào ① سېلىشتۇرماق، سىناشماق: ~量 كۈچ سىناشماق، ئېلىشماق/ 两者相~，截然不同 ئىككى تەرەپنى سېلىشتۇرسا جەزمەن ئوخشىمايدۇ/ 斤斤计~ سەرلەپ‑مەسقاللاپ ھېسابلىماق. (كۆچمە مەنىدە) تېخىمۇ: 中国应当对于人类有~大的贡献 جۇڭگو ئىنسانىيەت ئۈچۈن تېخىمۇ زور تۆھپە قوشۇشى كېرەك/ 成绩~佳 نەتىجىسى خېلى ياخشى. ② ئېنىق، ئوچۇق: 彰明~著 ھەممىگە ئايان، ھەممىگە مەلۇم/ 两者~然不同 ئىككىسى بىر‑بىرىدىن ئېنىق پەرقلىنىدۇ.

教 jiào 另见 jiāo ئۆگەتمەك، تەلىم بەرمەك: 施~ ئۆگەتمەك/ 受~ تەربىيە ئالماق/ 指~ كۆرسەتمەك. [教育] jiáoyù 1. تەربىيىلىمەك: ~~干部 كادىرلارنى تەربىيىلىمەك. 2. مائارىپ. ② ئىمكان پېشەلى بىلەن ئىپادىلىنىدۇ: 风能~船走 شامال كېمىنى ماڭدۇرالايدۇ. ③ دىن: 佛~ بۇددا دىنى / 道~ تەرىقەت دىنى / ~会 چېركاۋ. [宗教] zōngjiào دىن. [教条主义] jàotiáozhǔyì ئەقىدىپەرەسلىك، دوگماتىزم.

酵 jiāo ئېچىتماق.

窖 jiào ① گەمە، گېردىم، ئورا: 地~ گېردىم / 白采~ بەسەي ئورىسى. ② ئورىغا سالماق: ~萝卜 ئورىغا سالغان تۇرۇپ.

斠 jiào ① قەدىمكى زاماندا كۆرە ۋە چارەكنى تەڭشەيدىغان ئەسۋاب: كەمچەن. ② تەھرىرلىمەك، تەكشۈرۈپ تۈزەتمەك.

嘦 jiào 〈方〉 پەقەت.

噍 jiào چەينەمەك، چاينىماق. [噍类] jiàolèi جانلىق ئادەم، ھايات ئادەم. [倒噍] [倒嚼] dǎojiào كۆشىمەك.

醮 jiào ①〈古〉 نىكاھ قائىدىسى: 再~ قايتىدىن ياتلىق بولماق. ② نەزىر ‑ چىراغ ئۆتكۈزمەك.

徼 jiào ① چېگرا. ② چارلىماق، چېسەكچىلىك قىلماق.

藠 jiào جۇڭگو پىيىزى.

嚼 jiào 另见 jué·jiāo [倒嚼]

dǎojiǎo كۆشىمەك.

JIE

节 jiē 另见 jié [节骨眼] jiēguyǎn 〈方〉 دەل ۋاقتى، ھالقىلىق پەيت.

疖 jiē چىقان.

阶 jiē پەلەمپەي. [阶梯] jiētī پەلەمپەي ۋە شوتا. [阶段] jiēduàn باسقۇچ: 球赛已经进入最后~~ توپ مۇسابىقىسى ئەڭ ئاخىرقى باسقۇچقا كىردى. [阶级] jiējí سىنىپ. [阶层] jiēcéng قاتلام، تەبىقە.

皆 jiē ھەممە، پۈتۈن: ~大欢喜 ھەممە بىردەك خۇشال بولماق / 人人~知 ھەممە ئادەمنىڭ خەۋىرى بار، ھەممىگە ئايان.

喈 jiē ① ماس ئاۋاز: 鼓钟~~ دۇمباق بىلەن قوڭغۇراق ئاۋازىنى تەڭكەش قىلماق. ② سايرىماق، چىللىماق: 鸡鸣~~ توخۇ چىللىماق.

楷 jiē 另见 kǎi پىستە دەرىخى.

结 jiē 另见 jié مېۋە بولماق: 树上~了许多苹果 ئالما دەرىخىدە نۇرغۇن ئالما بوپتۇ. [结实] jiēshi 1. مېۋە بولماق: 开花~~ چېچەكلەپ مېۋە بەرمەك. 2. مەزمۇت، پۇختا: 这双鞋很~~ بۇ ئاياغ ناھايىتى پۇختا. 3. ساغلام، قاۋۇل: 他的身体很~~ ئۇ ناھايىتى قاۋۇل.

秸 jiē شاخ، پاخال: 麦~ بۇغداي پاخلى، مەڭگەن / 秋~ قوناق شېخى / 豆~ پۇرچاق پاخلى.

接 jiē ① ئۇلىماق، ئۇتاشتۇرماق: ~电线 توك سىمى ئۇلىماق / ~纱头 يىپ ئۇچىنى ئۇلىماق. ② ئۈزلۈكسىز، ئۇدا: ~着往下讲 ئۈزلۈكسىز سۆزلىمەك. ③ ئورنىنى باسماق، ئۆتكۈزۈۋالماق: ~好革命班 ئىنقىلاب ئىشلىرىدا ياخشى ۋارىسلىق قىلماق. ④ تەگمەك، يېقىنلاشماق: ~洽 كېلىشمەك، سۆزلەشمەك / 交头~耳 پىچىرلاشماق، گۇدۇڭلاشماق.

⑤ تاپشۇرۇۋالماق، قوبۇل قىلماق: ~到一封信 بىر پارچە خەت تاپشۇرۇۋالماق / ~受群众的意见 ئاممىنىڭ پىكىرىنى قوبۇل قىلماق. ⑥ قارشى ئالماق، كۈتۈۋالماق: ~待宾客 مېھمانلارنى كۈتۈۋالماق / ~家眷 بالا-چاقىلىرىنى كۈتۈۋالماق/ 到车站~朋友 پويىز ئىستانسىسىغا بېرىپ دوستىنى كۈتۈۋالماق.

揭 jiē ① ئاچماق، سويماق: ~锅盖 تۇۋاقنى ئاچماق/ 把这张膏药~下来 بۇ مەلھەمنى سويۇۋەت. ② پاش قىلماق، ئاشكارا قىلماق: ~短 ئەيىبىنى ئاچماق/ ~发 پاش قىلماق / ~露 ئاشكارىلىماق، ئېچىپ تاشلىماق / ~穿帝国主义的阴谋 جاھانگىرلارنىڭ سۇيىقەستىنى ئېچىپ تاشلىماق. ③ كۆتۈرمەك: ~竿而起 توغ كۆتۈرۈپ قوزغالماق. ④ [揭櫫] jiēzhū كۆرسەتمەك، جاكارلىماق، ئېچىپ بەرمەك.

痎 jiē بەزگەك كېسىلى.

街 jiē كوچا، رەستە. [街坊] jiēfang قوشنا، قوشنا-قولۇم.

孑 jié يالغۇز، يەككە، يەككە-يېگانە: ~立 يالغۇز/ ~然一身 يەككە-يېگانە، تەكدىندەك.

节 jié 另见 jiē ① كۆز، بىغ. ② بوغۇم، ئۈگە: 骨~ سۆڭەك ئۈگىسى / 两~火车 ئىككى ۋاگونلۇق پويىز. ③ بۆلەك: 季~ پەسىل/ 时~ مەزگىل، ۋاقىت/ 章~ ئابزاس [节气] jiéqì مەۋسۇم. ④ ھېيت، بايرام: 五一国际劳动~ «1-ماي» خەلقئارا ئەمگەكچىلەر بايرىمى / 春~ باھار بايرىمى. ⑤ ئەدەب-قائىدە: 礼~ قائىدە-يوسۇن. ⑥ رىتىم: 奏~ رىتىم/ 拍~ تاكت، رىتىم. ⑦ ئىقتىساد قىلماق، چەكلىمەك: ~制 ئىدارە قىلماق، باشقۇرماق/ 精简~约 تېجەشلىك ۋە ئىقتىسادچان بولماق/ ~衣缩食 كىيىم-كېچەك ۋە يېمەك-ئىچمەكنى تېجىمەك. (كۆچمە مەنىدە) مۇھىم مەزمۇنلارنى ئالماق: ~录 قىسقارتماق / ~译 قىسقارتىپ تەرجىمە قىلماق. ⑧ خىسلەت، پەزىلەت:

革命晚～ ئىنقىلابىي خىسلەتنى ئاخىرغىچە ساقلىماق/ 守～ پاكلىقىنى ساقلىماق. ⑨ قەدىمكى زاماندا چەت ئەلگە چىققاندا ئىشلىتىلىدىغان ئىسپات: سوتۇق. [使节] shǐjié ئەلچى. ⑩ كنوت (Kn).

讦 jié باشقىلارنىڭ ئەيىبىنى ئاچماق: 攻～ ھۇجۇم قىلماق.

劫 jié ① بۇلىماق، تالان-تاراج قىلماق: 趁火打～ توپىلاڭدا توغاچ ئوغرىلىماق. ② مەجبۇرلىماق، زورلىماق: ～持 تۇتقۇن قىلماق، مەجبۇرىي ئېلىپ كەتمەك. ③ ئاپەت: 遭～ بالا-قازاغا يولۇقماق / 浩～ بالايىئاپەت، كەلكۈلۈك.

杰 jié ① دانىشمەن: 英雄豪～ قەھرىمان ئەزىمەت. ② مەشھۇر، داڭدار: ～作 مەشھۇر ئەسەر/ ～出的人材 مەشھۇر زات.

桀 jié ① قوپال. ② 〈古〉 杰، بىلەن ئوخشاش.

诘 jié 另见 jí سورۇشتۇرمەك، سورۇشتە قىلماق: 反～ قاي- تۈرۈپ سورىماق / 盘～ سورۇشتە قىلماق.

劼 jié ① مۇستەھكەم. ② ئېھتىياتچان. ③ تىرىشچان، ئىجتىھاتلىق. ┐ قىسقا بولماق.

拮 jié [拮据] jiéjū قولى

洁 jié پاكىز، تازا: ～净 پاكپاكىز / ～白 ئاپئاق. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) خىيانەت قىلماي، ھالاللىق بىلەن: 廉～ پاك، دىيانەتلىك.

结 jié ① 另见 jiē ① تۈگمەك، توقۇماق: ～网 تور توقۇماق/ ～绳 ئارغامچا چىگمەك/ 张灯～彩 پانۇس ۋە رەڭدار لېنتىلەر بىلەن زىننەتلىمەك. [结舌] jiéshé تىلى تۇتۇلماق: 问得他张口～～ ئۇ جاۋاب بېرەلمەي كېكەچلەپ قالدى. [结构] jiégòu 1. تۈزۈلۈش: 文章的～～ ماقالىنىڭ تۈزۈلۈشى. 2. قۇرۇلما، تۈزۈلمە: 钢筋混凝土～～ پولات چىۋىق بېتون قۇرۇلمىلىرى. ② تۈگۈچ، تۈگۈن: 打～ چىگمەك / 活～ كىرتمەك. ③ يىغىلماق، بىرلەشمەك: 1. قويۇلماق: ～冰 مۇز تۇتماق/

~晶 كرىستال، كرىستاللاشماق. 2. بىرلەشمەك، مۇناسىۋەت ئۆتكۈزمەك: ~婚 نىكاھلانماق / ~交 دوست بولماق / 集会~社 يىغىلىپ ئۇيۇشماق. ④ ئاياغلاشتۇرماق، تۈگەتمەك: ~帐 ھېساب-كىتابنى تۈگەتمەك / ~局 ئاقىۋەت. [结论] jiélùn خۇلاسە، يەكۈن. ⑤ تىلخەت: 具~ تىلخەت بەرمەك.

桔 jié 另见 ①jú [桔梗] jiégěng قوڭغۇراقگۈل. ② [桔槔] jiégāo مەنچاناق.

袺 jié ئېتەككە ئالماق.

颉 jié 另见 xié [仓颉] Cāngjié ساڭجىيې (رىۋايەتلەردە خەت ئىجات قىلغان كىشى).

捷 jié ① يەڭمەك: 我军大~ ئارمىيىمىز زور غەلىبە قازاندى / ~报 غەلىبە خەۋىرى. ② تېز: 动作敏~ ھەرىكىتى تېز / ~径 يېقىن يول / ~足先登 ئايىغى چاققان بالدۇر يېتەر، ئايىغى تېتىك.

婕 jié [婕妤] jiéyú ئوردا ئايىملىرى.

睫 jié كىرپىك: 目不交~ كىرپىك قاقماسلىق.

偈 jié ① قەھرىمان، باتۇر. ② تېز يۈگۈرمەك.

碣 jié خاتىرە تاش، ئابىدە: 残碑断~ خارابىلىك.

竭 jié ئىمكانقەدەر: ~力 كۈچىنىڭ بارىچە / ~诚 چىن كۆڭلىدىن / 力~声嘶 كانىيى يىرتىلغۇدەك ۋارقىرىماق / 取之不尽,用之不~ پۈتمەس - تۈگىمەس.

羯 jié ① قوشقار. ② چىراكسەلەر.

截 jié ① كەسمەك، ئۈزمەك: ~开这根木料 بۇ ياغاچنى كەس / ~长补短 ئارتۇقچىلىقلار بىلەن كەمچىلىكلەرنى تولدۇرماق. [截然] jiérán پۈتۈنلەي، تامامەن: ~~不同 پۈتۈنلەي ئوخشىماسلىق. ② بۆلەك، پارچە: 上半~儿 ئۈستىكى يېرىمى / 一~儿木头 بىر پارچە ياغاچ / 一~路 بىر ئاز يول. ③ توسماق: ~住他 ئۇنى توسۇۋال. [截止] jiézhǐ توختىماق، ئاياغلاشماق: ~~报名 تىزىملىتىش تۈگىمەك / 月到底~~ مۇشۇ ئاينىڭ ئاخىرىغىچە ئاياغلاشماق.

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى

姐 jiě ھەدە، ئاچا: 表~ بىر نەۋرە ھەدە. [小姐] xiǎojiě خېنىم.

解 jiě 另见 jiè·xiè ① ئايرىماق، پارچىلىماق، يېرىپ كۆرمەك: 尸体~剖 جەسەتنى يېرىپ كۆرمەك / 难~难分 1. قاتتىق تۇتۇشماق. 2. ئايرىلىشقا كۆزى قىيماسلىق / 瓦~ پارچىلىماق. ② ئاچماق، يەشمەك: ~扣 تۈگمىنى ئاچماق / ~衣服 كىيىمنى يەشمەك. [解放] jiěfàng 1. ئازاد بولماق. 2. ئازاد قىلماق: ~生产力 ئىشلەپچىقىرىش كۈچلىرىنى ئازاد قىلماق. ③ چىقىرىۋەتمەك: 1. يوقاتماق: ~恨 دەردى چىقماق / ~渴 ئۇسسۇزلۇقى قانماق. 2. بىكار قىلماق، توختاتماق: ~职 ۋەزىپىسىدىن ئېلىپ تاشلىماق / ~约 توختامنى بىكار قىلماق. ④ چۈشەندۈرمەك: ~答 جاۋاب بەرمەك، يېشىپ بەرمەك / 劝~ نەسىھەت قىلماق، تەسەللى بەرمەك. ⑤ ئۇقماق، چۈشەنمەك: 令人不~ ئۇققىلى بولمايدىغان / 通俗易~ ئادەمباپ ھەم چۈشىنىشلىك. ⑥ نامەلۇم سانلىق قىممەت. ⑦ يەشمەك: ~方程 تەڭلىمىنى يەشمەك. ⑧ تەرەت قىلماق: 大~ چوڭ تەرەت / 小~ كىچىك تەرەت.

檞 jiě قارىغاي.

介 jiè ① ئارا، ئوتتۇرا: ~乎两者之间 ئارىدا تۇرماق. [介绍] jièshào تونۇشتۇرماق: ~~人 تونۇشتۇرغۇچى / ~~工作 خىزمەتكە تونۇشتۇرماق. [介词] jiècí ئالدى قوشۇلغۇچى. [介音] jièyīn ئارىلىق تاۋۇش. ② كۆڭۈلدە ساقلىماق، ئەنجىمەك: 不必~意 ئېغىر ئالماسلىق، كۆڭۈلدىن چىقىرىۋەتمەك. ③ تۈز، جىگەرلىك: 耿~ تۈز، ئوچۇق. ④ 1. ساۋۇت: ~胄在身 ساۋۇت كىيمەك. 2. قاسىراق: ~虫 قوڭغۇز. ⑤ بىر (ئادەمگە ئىشلىتىلىدۇ): 一~书生 بىر تالىپ. ⑥ قەدىمكى تىياتىرنىڭ سەھنە كىتابىدا ھەرىكەت ھالىتىنى بىلدۈرىدىغان

سۆز: 打~ رول ئالماق / 饮酒~ هاراق ئىچىش رولى.

价 jiè 另见 jiā، jie ۋاسىتىچى.

芥 jiè 见另 gài قىچا.

界 jiè ① چېگرا، ھودۇت: 边~ چېگرا / ~碑 چېگرا بەلگىسى / 国~ دۆلەت چېگرىسى / 省~ ئۆلكە چېگرىسى. ② دائىرە، ساھە: 眼~ نەزەر دائىرىسى / 管~ باشقۇرۇش دائىرىسى / 教育~ مائارىپ ساھەسى / 科学~ ئىلىم-پەن ساھەسى / 妇女~ ئاياللار دۇنياسى.

疥 jiè قىچىشقاق، قوتۇر.

蚧 jiè 212- بەتتىكى '蛤蚧' (gèjié) گە قاراڭ.

戒 jiè پەخەس بولماق، ساقلانماق: ~心 ھەزەر قىلماق، پەخەس بولماق / ~备森严 قاتتىق ئېھتىيات قىلماق. [戒严] jièyán ھەربىي ھالەت. ② ساقلانماق: ~骄~躁 مەغرۇرلۇق ۋە ئالدىراقسانلىقتىن ساقلانماق. ③ تاشلىماق: ~酒 ھاراق ئىچىشنى تاشلىماق / ~烟 تاماكىنى تاشلىماق. ④ ئەمرى-مەرۇپ: 五~ بەش پەرھىز / 清规~律 كونا قائىدە-يوسۇن.

诫 jiè ئىبرەت، نەسىھەت: 告~ نەسىھەت قىلماق.

届 jiè ① توشماق: ~时 ۋاقىت توشماق / ~期 قەرەلى توشماق. ② قېتىم، نۆۋەت، قارار: 第一~ بىرىنچى قارار / 上~ ئۆتكەن قېتىم. [应届] yīngjiè بۇ نۆۋەتلىك.

借 jiè ① ئۆتنە ئالماق، قەرز ئالماق: ~钱 پۇل قەرز ئالماق / ~车 ماشىنا ئۆتنە ئالماق / ~用 ئارىيەت ئېلىپ ئىشلەتمەك. [借光] jièguāng پوش-پوش: ۋاقتىڭىزنى ئېلىپ قويدۇم. ② ئارىيەت بەرمەك؛ قەرز بەرمەك: ~给他几块钱 ئۇنىڭغا بىرقانچە سوم قەرز بەرمەك. ③ باھانە قىلماق: ~端 باھانە تاپماق / ~故 سەۋەب كۆرسەتمەك / ~题发挥 گەپتىن گەپ چىقارماق. ④ پايدىلانماق، ۋاستە قىلماق، تايانماق.

藉 jiè 另见 jí ① تەگلىك. ② قويماق: 枕~ ئايقاش-

سابىقاش باتماق. ③ ‘借’③④
بىلەن ئوخشاش.

解 jiè 见另 xiè، jiě يالاپ
ئاپارماق: ～款 پۇلنى قوغ-
داپ ئاپارماق / ～起 يالاپ
ئېلىپ ماڭماق. [解元] jiè
yuán يۇرت ئەلاچىسى (ئەمەل-
دارلىق ئىمتىھانىدا).

犗 jiè ئۆكۈز.

褯 jiè زاكا.

价 jie 见另 jià، jiè سۆز ئا-
خىرى: 震天～响 يەر - جا-
ھاننى زىلزىلىگە كەلتۈرگۈدەك
ئاۋاز / 成天～闹 كۈن بويى
قالايمىقان قىلماق.

家 jie 见另 jiā سۆز ئاخى-
رى: 整天～ كۈن بويى / 成
年～ يىل بويى.

JIN

巾 jīn ياغلىق، رومال: 手～
قول ياغلىق / 头～ رومال.

斤 jīn ① جىڭ (پاتمان).
② 〈古〉 پالتا. [斤斤] jīnjīn
زىغىرلىماق: ～～计较 سەر-
لەپ - سەرقاللاپ ھېسابلاشماق،
يىپىدىن - يىڭنىسىغىچە ھېساب-
لىماق.

今 jīn ھازىر، ھازىرقى،
～天 بۈگۈن / ～年 بۇ يىل/
～昔 ھازىر ۋە ئۆتمۈش
从～以后 بۈگۈندىن باشلاپ.

衿 jīn ① پەش: 青～ قارا
نەمچە. ② كىيىم بوغقۇچ،
بوغچىما.

矜 jīn ① 见另 qín، guān
① ئىچى ئاغرىماق، رەھىم
قىلماق. ② چوڭچىلىق قىلماق،
ماختانماق: 自～其功 خىزمەت
كۆرسەتتىم دەپ ماختانماق.
③ جىددىي، ئېھتىياتچان: ～
持 تارتىنماق، قورۇنماق.

金 jīn ① ئالتۇن (Au).
② مېتال: 五～ ھەر خىل
مېتال / 合～ قېتىشما. ③ پۇل،
ئاقچا: 现～ نەق پۇل / 奖～
مۇكاپات پۇلى / 基～ فوند،
مەبلەغ.

津 jīn ① كېچىك: 问～
سۈرۈشتۈرمەك؛ سورىماق.
[津梁] jīnliáng كېچىك ۋە
تۈۋرۈك؛ كۆۋرۈك؛ ۋاسىتە،
چارە. ② شۆلگەي، شال: ～液
خىلىت. [津津] jīnjīn زوق-
لانماق، ھەۋەس بىلەن: ～～有
味 ئىشتىھا بىلەن يېمەك / ～

~乐道 ھەۋەس بىلەن سۆزلەمەك. ③ [津贴] jīntiē 1. ياردەم بەرمەك، نەپەقە بەرمەك. 2. ياردەم، نەپەقە.

筋 jīn ① مۇسكۇل. ② تومۇر. ③ پەي، سىڭىر: ~骨 بۇلجۇڭ گۆش ۋە سۆڭەك؛ بەدەن / 牛蹄~ كالىنىڭ پاقالچاق سىڭىرى. ④ چىۋىق، تومۇر: 钢~ پولات چىۋىق / 铁~ تۆمۈر چىۋىق.

[筋斗] jīndǒu مۇللاق.

禁 jīn 另见 jìn ① بەرداشلىق بەرمەك، پىششىق، چىداملىق: ~得起考验 سىناققا بەرداشلىق بەرمەك، سىناقتىن ئۆتمەك / 这种布~穿 بۇ رەخت كىيىشكە چىداملىق. ② چىداشلىق بېرىشنى بىلدۈرىدۇ: 他不~笑起来 ئۇ ئىختىيارسىز كۈلۈۋەتتى.

襟 jīn پەش: 大~ چوڭ پەش / 小~ كىچىك پەش / 底~ كىچىك پەش / 对~ ئۇدۇل پەش.

[连襟] liánjīn باجا: ~兄 چوڭ باجا / ~弟 كىچىك باجا.

[襟怀] jīnhuái قەلب، دىل.

仅 jǐn 另见 jìn پەقەت، يالغۇز، ...لا: 他不~识字·还能写文章了 ئۇ خەت تونۇپلا قالماستىن، ماقالىنىمۇ يازالايدىغان بولۇپ قالدى / 这些意见~供参考 بۇ پىكىرلەردىن پەقەت پايدىلىنىشقىلا بولىدۇ.

尽 jǐn 另见 jìn ① ئەڭ: ~底下 ئەڭ تېگى / ~里头 ئەڭ ئىچكىرى / ~先录用 ئەڭ بۇرۇن قوبۇل قىلماق. ② مۇمكىنقەدەر، ئىمكانقەدەر، كۈچىنىڭ بارىچە.

[尽管] jǐnguǎn 1. تەقدىردىمۇ، ... قەتئىينەزەر، ...غا قارىماي: ~~他不接受这个意见，我还是要向他提 ئۇ پىكرىمنى قوبۇل قىلمىغان تەقدىردىمۇ، مەن يەنە دەۋېرىمەن. 2. ئويلىنىپ ئولتۇرماسلىقنى بىلدۈرىدۇ: 有话~~说吧! گېپىڭ بولسا! دەۋەرگىن! ③ ئالدى بىلەن: 座位先~着请来的客人坐 ئورۇندۇقتا ئالدى بىلەن تەكلىپ قىلىنغان مېھمان ئولتۇرسۇن / 先~着旧衣服穿 ئالدى بىلەن كونا كىيىمنى كىيمەك.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

巹 jǐn ئوگاي، چۆمۈچ. [合巹] héjǐn نىكاھ ئوقۇماق.

紧 jǐn ① ھىم، مەھكەم، چىڭ، چىڭىتماق: 捆~ چىڭ باغلىماق. (كۆچمە مەنىسىدە) يېقىن: ~邻 يېقىن قوشنا / ~靠着 يېقىن تۇرماق. ② قاتتىق، بەكرەك: 鼓面绷得非常~ داپنى بەك چىڭ كەرمەك. [张紧] jǐnzhāng جىددىي، جىددىيلەشمەك، ئالدىراش، تەمتىرىمەك، ھودۇقماق: 工作~~ قىس: خىزمەت ئالدىراش. ③ چىڭىتماق: 把弦~一~ تارنى چىڭىتىپ قويماق / 腰带~一~ بەلباغنى چىڭىتماق. ④ زىچ، قىس: 功课很~ دەرس بەك زىچ / 抓~时间 ۋاقىتنى چىڭ تۇتماق (كۆچمە مەنىدە) تېز: ~走 تېز ماڭماق / 手~点就能多出活 ھەرىكەت تېز بولسا، ئىشمۇ كۆپ تۈگەيدۇ. ⑤ جىددىي: ~要关头 جىددىي پەيت / 事情~急 ئىش بەك جىددىي. ⑥ قىسىلماق، قولى قىسقا، موھتاجلىق: 解放前他家日子很~ ئازادلىقتىن بۇرۇن ئۇنىڭ ئائىلىسىنىڭ كۈنى بەك موھتاجلىقتا ئۆتەتتى.

堇 jǐn ① ئۇياتچان بىنەپشە، ۋەنۇلا. ② تاج چۆپ.

谨 jǐn ① ئېھتىيات قىلماق، پەخەس بولماق: ~守规程 قائىدە - تۈزۈملەرگە قەتئىي رىئايە قىلماق. ② (ھۆرمەت سۆزى): ~启 ×× گە تەگسۇن / ~向您表示祝贺 مۇبارەك بولسۇن.

馑 jǐn قەھەتچىلىق، ئاچارچىلىق.

锦 jǐn ① كىمخاب، تاۋار - دۇردۇن: ~旗 لەۋھە، / ~标 لەۋھە / ~绣山河 گۈزەل ۋەتەن، گۈزەل تاغ - دەريالار / ~上添花 كىمخاب ئۈستىگە گۈل چەكمەك. گۈل ئۈستىگە گۈل كەلتۈرمەك. ② گۈزەل، كۆركەم، رەڭدار: ~霞 گۈزەل شەپەق، رەڭدار شەپەق / ~鸡 رەڭدار توخۇ.

仅 jìn 另见 jǐn يېقىن، دېگۈدەك: 山城~百层 تاغلىق شەھەردىكى ئىمارەتلەر قەۋەت - قەۋەت كۆرۈنمەك / 士卒~万人 بىر تۈمەندەك ئەسكىرى بار.

尽 jìn 另见 jǐn ① تۈگىمەك، پۈتمەك: 用~力气 بارلىق كۈچ بىلەن / 说不~的好处 ياخشىلىقى تۈگىمەيدۇ. (كۆچمە مەنىدە) ئەڭ: ~善~美 مۇكەممەل ۋە تولۇق / ~头 ئەڭ بېشى. 自尽 zìjìn [自尽] ئۆلۈۋالماق، ئۆزىنى ئۆلتۈرمەك. ② كۆرسەتمەك، جارى قىلماق، چىقارماق: ~心 غەم يېمەك، باش قاتۇرماق / ~力 كۈچىنىڭ بارىچە، پۈتۈن كۈچ بىلەن، بارلىق كۈچىنى چىقارماق، چامىنىڭ يېتىشىچە / 仁至义~ قولىدىن كېلىدىغانلىكى ياخشىلىقنىڭ ھەممىسىنى قىلماق. (كۆچمە مەنىدە) ئۆتىمەك، ھۆددىسىدىن چىقماق: ~职 ۋەزىپە ئۆتىمەك. ③ ھەممە، پۈتۈن، بارلىق: 到会的~是战斗英雄 يىغىنغا كەلگەنلەرنىڭ ھەممىسى كۆرەش قەھرىمانى.

荩 jìn ① ئارتىراكسان، سىنىبىردىك. ② سادىقەتلىك.

赆 jìn خوشلىشىش سوۋغىتى: ~仪 خوشلىشىش مۇراسىمى.

烬 jìn كۈل: 化为灰~ كۆيۈپ كۈلگە ئايلانماق / 烛 شامنىڭ كۆلى.

进 jìn ① ئىلگىرىلىمەك، ئالغا باسماق: 前~ ئالغا باسماق / ~军 يۈرۈش قىلماق، ھەربىي يۈرۈش قىلماق، قوشۇن تارتماق، لەشكەر تارتماق / 更~一层 يەنىمۇ بىر قەدەم ئىلگىرىلىمەك / ~一步提高产品质量 مەھسۇلاتنىڭ سۈپىتىنى تېخىمۇ ئۆستۈرمەك. jìnbù [进步] 1. ئىلگىرىلىمەك. ئالغا باسماق. 2. تەرەققىيپەرۋەر، ئىلغار: ~~思想 ئىلغار ئىدىيە. jìnhuà [进化] تەدرىجىي تەرەققىيات، تەدرىجىي تەرەققىي قىلماق. ② كىرمەك: ~工厂 زاۋۇتقا كىرمەك / ~学校 مەكتەپكە كىرمەك. ③ كىرىم: ~款 كىرىم پۇل / ~项 كىرىم، دارامەت / ~货 مال ئالماق، مال سالماق. ④ كورپۇس: 这房子是两~院子 بۇ ئۆي ئىككى كورپۇس ئىكەن. ⑤ تەقدىم قىلماق.

近 jìn ① يېقىن؛ ئوخشاپ

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى

كەتمەك: 路很~ يول ناھايىتى يېقىن / 天津离北京很~ تيەنجىن بىلەن بېيجىڭ بەك يېقىن / ~几天 يېقىنقى كۈن / ~来 يېقىندىن بۇيان / 亲~ مۇناسىۋەتى يېقىن / 他们是~亲 ئۇلار يېقىن تۇغقان / 相~ يېقىنچىلىق / ~似 ئوخشاپ كەتمەك / 年~五十 يېشى 50كە يېقىن. ② ئاددىي: 言~旨远 سۆزى ئاددىي، مەنىسى چوڭقۇر.

妗 jìn ① ھامما، ھامما ئاچا. ② خوتۇننىڭ ئاكا-ئىنىلىرىنىڭ خوتۇنلىرى: 大~子 قېيىن يەڭگە / 小~子 قېيىن كېلىن.

劲 ① jìn 另见 jìng كۈچ، ماغدۇر، غەيرەت: 有多大~ / 使多大~ بارلىق غەيرىتىنى چىقارماق. (كۆچمە مەنىدە) 1. روھ، ھەۋەس، مەززە: 干活儿起~ ئىشنى ھەۋەس بىلەن ئىشلىمەك / 一股子~头 غەيرەت / 一个~地做 توختىماستىن ئىشلىمەك. 2. بىرەر نەرسىنىڭ دەرىجىسىنى بىلدۈردۇ: 你瞧这块布这个白~儿 بۇ رەختىنىڭ ئاقلىقىغا قاراڭ / 咸~儿 بەك تۇزلۇق بولماق / 香~儿 بەك مەززىلىك بولماق.

晋 jìn ① كىرمەك: ~见 ئالدىغا كىرىپ كۆرۈشمەك، سالامغا كىرمەك، زىيارەت قىلماق: ~级 دەرىجىسى ئۆسمەك، دەرىجىسى ئۆرلىمەك، مەرتىۋىسى كۆتۈرۈلمەك. ② (Jìn) جىن بەگلىكى. ③ شەنشى ئۆلكىسىنىڭ باشقىچە ئاتىلىشى.

搢 jìn سانجىماق، قىستۇرماق، قادىماق. [搢绅] jìnshēn ئەرباب.

缙 jìn قىزىل يىپەك توقۇلما. [缙绅] jìnshēn ‘搢绅’ بىلەن ئوخشاش.

浸 jìn ① چىلىماق، نەملىمەك: ~透 ھۆل ئۆتۈپ كەتمەك، ھۆل بولۇپ كەتمەك / ~入 چىلىماق. 把种子放在水里~一~ ئۇرۇقنى سۇدا نەملىمەك. ② بارغانسېرى، پەيدىنپەي: ~假 بارغانسېرى. ساختىلاشماق / ~渐 ئاستا-ئاستا، بارغانسېرى.

祲 jìn شۇملۇق.

靳 jìn پىخسىقلىق قىلماق.

禁 jìn 另见 jīn ① مەنئى قىلماق، توسماق، رۇخسەت يوق: ~止攀折花木 گۈل ئۈزۈشكە رۇخسەت يوق. ② پەرمان ياكى ئادەت بويىچە يول قويۇلمايدىغان ئىشلارنى بىلدۈردۇ: 入国问~ ئەلگە كىرسەڭ ئېلىڭچە، سۇغا كىرسەڭ بېلىڭچە / 犯~ چەكلىمىگە خىلاپلىق قىلماق. ③ قامىماق، نەزەربەند قىلماق: ~闭 سولىماق، قامىماق/ 监~ قامىماق، سولىماق ④ قەدىمكى زاماندا پادىشاھنىڭ ئولتۇراقلاشقان جايىنى كۆرسىتىدۇ: ~中 ھەرەم / 紫~城 خان ئوردىسى. (كۆچمە مەنىدە) چەكلەنگەن جاي: ~地 چەكلەنگەن جاي. ⑤ تەقىق قىلىنغان ئىشلار: ~忌 پەرھىز تۇتماق.

噤 jìn ئېغىز ئاچماسلىق: ~若寒蝉 ئۈن - تىن چىقارماسلىق، زۇۋان سۈرمەسلىك.

殣 jìn ① دەپنە قىلماق. ② ئاچلىقتىن ئۆلمەك.

觐 jìn تاۋاپ قىلماق، ھەج قىلماق، سالام بېرىپ كۆرۈشمەك (پادىشاھ بىلەن).

JING

茎 jīng ① غول، پايە. ② تال: 数~小草 نەچچە تال ئوت / 数~白发 نەچچە تال ئاق چاچ.

泾 Jīng ① جىڭخې دەرياسى. [泾渭分明] jingwèifēnmíng ئېنىق، روشەن، ئايدىڭ.

经 jīng ① ئۆرۈش. ② مېرىدىئان، ئۇزۇنلۇق. ③ كلاسسىك: ~典著作 كلاسسىك ئەسەرلەر. ④ نوم: 佛~ بۇددا نومى، شاستىر / 圣~ ئىنجىل / 古兰~ قۇرئان. ⑤ باشقۇرماق، ئىدارە قىلماق: ~商 سودىگەرچىلىك قىلماق، سودا قىلماق، سودىگەرلىك بىلەن شۇغۇللانماق. [经理] jīnglǐ 1. باشقۇرماق، ئىدارە قىلماق: 他很会~~事业 ئۇ ئىش باشقۇرۇشقا ماھىر. 2. دىرېكتور. [经济] jīngjì 1. ئىقتىساد، ئىگىلىك. 2. ئىقتىسادىي. 3. ئىقتىسادىي ئەھۋال:

~~ 富裕 ئىقتىسادىي ئەھۋالى ياخشى. 4. تېجەشلىك، ئىشچام: 这样做不~~ بۇنداق قىلغاندا تېجەشلىك بولمايدۇ.

[经纪] jīngjì 1. ئىدارە قىلماق، باشقۇرماق: 买卖~~ ئېلىپ-سېتىشنى باشقۇرماق. 2. دەللال، ۋاسىتىچى.

[经营] jīngyíng باشقۇرماق، شۇغۇللانماق. ⑥ بەرداشلىق بەرمەك: ~风雨，见世面 بوران-چاپقۇنلارغا بەرداشلىق بېرىپ، ئىسسىق-سوغۇقنى باشتىن ئۆتكۈزمەك. ⑦ ئۆتمەك، ئارقىلىق: ~过他一说我才明白 ئۇنىڭ سۆزلەپ بېرىشى ئارقىلىق مەن چۈشەندىم / 久~考验 ئۇزۇن مۇددەتلىك سىناقتىن ئۆتۈش / 道~上海 شاڭخەيدىن ئۆتمەك.

[经验] jīngyàn تەجرىبە. ③ (پېئىلنىڭ ئالدىدا '曾'، '已' دېگەن خەتلەر بىلەن قوشۇپ ئىشلىتىلىدۇ، ئۆتكەن زاماننى بىلدۈرىدۇ): 曾~说过 بۇرۇن دېگەن / 他已~是个很得力的干部 ئۇ قابىلىيەتلىك كادىر بولۇپ چىقتى. ⑨ (~纱) جىملو. ⑩ ھەيز: ~期 ھەيز مەزگىلى / 停~ ھەيز توختىماق. ⑪ بوغۇپ ئۆلتۈرمەك: 自~ ئېسىلىپ ئۆلۋالماق / 雉~ كۆنكۈردىگە ئېسىپ ئۆلتۈرمەك.

京 jīng ① پايتەخت. ② (Jīng) بېيجىڭ شەھىرىنىڭ قىسقارتىلمىش ئاتىلىشى: ~广铁路 بېيجىڭ - گۇاڭجۇ تۆمۈر يولى / ~剧 جىڭجۈي تىياتىرى. ③ <古> 10 مىليون.

[京族] Jīngzú جىڭزۇ مىللىتى.

猄 jīng [黄猄] huángjīng كىچىك بوغا.

惊 jīng ① ئۈركۈمەك: 马~了 ئات ئۈركۈپ كەتمەك / ~了车 ئات ئۈركۈپ ھارۋىنى ئەپقاچماق. ② چۆچۈمەك: 受~ چۆچۈپ كەتمەك / 吃~ چۆچۈپ كەتمەك، ھەيران قالماق / ~心动魄 ئاجايىپ غارايىپ، كىشىنى ھەيران قالدۇرىدىغان / 十分~慌 بەك تەمتىرەپ كەتمەك. ③ (كۈتۈلمىگەن ئويغۇنى بىلدۈرىدۇ): ~喜 قورقماق ۋە خۇ-

شال بولماق، ھەم قورقماق ھەم خۇشال بولماق. ④ چۆچۈتۈۋەتمەك، ئۈركۈتۈۋەتمەك: 打草~蛇 ئوت ئۇرىمەن دەپ يىلاننى ئۈركۈتۈپ قويماق (شەپە بېرىپ قويماق). [惊风] jīngfēng دۆلىنىپ قېتىلىش. [惊动] jīngdòng چۆچۈتۈۋەتمەك، ئۈركۈتۈۋەتمەك.

鲸 jīng كىت. [鲸吞] jīngtūn لەھەڭدەك يۇتماق، يالماپ يۇتۇۋەتمەك، ھاپ قىلىپ يۇتۇۋەتمەك.

荆 jīng ① تىۋىلغا: 负~请罪 خاتالىقىنى تونۇپ ئەپۇ سورىماق. [荆棘] jīngjí تىكەن. (كۆچمە مەنىدە) توسالغۇ ۋە قىيىنچىلىق. ② (jīng) جىڭ بەگلىكى.

菁 jīng قويۇق، بولۇق، باراقسان. [菁华] jīnghuá جەۋھەر، مېغىز.

睛 jīng كۆز قارىچۇقى، كۆز: 目不转~ كۆز ئۈزمەسلىك / 画龙点~ جان كىرگۈزمەك، جانلاندۇرۇۋەتمەك.

精 jīng ① ساپ، تازا، تاللانغان، خىل: ~制 سىنلەقلاپ ئىشلىمەك، پىششىقلاپ ئىشلىمەك / ~选 تاللىماق / ~打细算 ئىنچىكە ھېساب قىلماق، پۇختا ھېساب قىلماق. ② ئەقىللىق، زېرەك، ھوشيار: 这孩子真~ بۇ بالا ناھايىتى زېرەك / 他是个~明强干的人 ئۇ زېرەك ھەم قولىدىن ئىش كېلىدىغان ئادەم. ③ جەۋھەر، قىيام: 这是其中的~华 بۇ ئۇنىڭ ئىچىدىكى جەۋھىرى / 麦~ بۇغداي جەۋھىرى / 酒 ئىسپىرت / 炭~ كۆمۈر جەۋھىرى. [精神] jīngshén 1. روھ: 物质可以变成~~，~~可以变成物质 ماددا روھقا، روھ ماددىغا ئايلىنالايدۇ / 发扬，一不怕苦，二不怕死的彻底革命~~ جاپادىن، ئۆلۈمدىن قورقماي، ئۈزۈل-كېسىل ئىنقىلاب قىلىدىغان روھنى جارى قىلدۇرماق / 文件~~ ھۆججەتنىڭ روھى. 2. روھلۇق، تېتىك، جانلىق؛ روھىي ھال؛ مەنىۋى: 他的~~很好 ئۇنىڭ روھىي ھالىتى بەك ياخشى

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

做事有~~ جانلىق ئىش قىلماق. [精彩] jīngcǎi تاللانغان، ئېسىل، ئاجايىپ ياخشى، قالتىس. ④ مەنىي، سپېرما. ⑤ بېرىلمەك، ئىچكىرىلىمەك؛ ئۇستا: 博而不~ بىلىمى كۆپ، ئەمما مۇكەممەل ئەمەس / ~通 پۇختا، پىششىق، كامىل. ياخشى بىلمەك / 他~于针灸 ئۇ يىڭنە سانجىشقا ئۇستا. ⑥ بەك، ناھايىتى، ئىنتايىن: ~湿 ئىنتايىن ھۆل بولماق / 瘦 ئورۇق، بەك ئاۋاق / ~光 پۈتۈنلەي، ھېچنېمە قالماسلىق، تۈگەپ كەتمەك. ⑦ جىن-شەيتان: 妖~ ئالۋاستى / 狐狸~ ئېزىتقۇ.

旌 jīng ① تۇغ، بەلگە. ② تەقدىرلىمەك. [旌表] jīngbiǎo تەقدىرلىمەك.

晶 jīng يالتىراق، پارقىراق: ~莹 پارقىراق، ئۈنچىدەك، مەرۋايىتتەك / 亮~~的 پارقىراق. يالت- يۇلت، يوپيورۇق، چاقنىماق. [晶体管] jīngtǐguǎn كرىستال لامپا، ترانزىستور. [结晶] jiéjīng 1. كرىستال، كرىستاللاشتۇرماق (كۆچمە مەنىدە) جەۋھەر، نەتىجە: 这本著作是他多年研究的~~ بۇ ئەسەر ئۇنىڭ كۆپ يىللىق تەتقىقاتىنىڭ جەۋھىرى. [水晶] shuǐjīng خرۇستال.

粳 jīng قىسقا غوللۇق شال.

兢 jīng [兢兢] jīngjīng ئېھتىيات قىلماق؛ بېرىلىپ، قېتىرقىنىپ: 战战~~ دىرىلدىماق، تىترىمەك، ئېھتىيات بىلەن / ~~业业 بېرىلىپ، قېتىرقىنىپ، جان كۆيدۈرۈپ.

腈 jīng نىتردىل.

井 jǐng ① قۇدۇق. ② قۇدۇق، خالك: 天~ قورۇ، ھويلا / 盐~ تۇز قۇدۇقى / 矿~ خالك. ③ تەرتىپلىك، رەتلىك: ~~有条 رەتلىك، تەرتىپلىك، ئىنتىزاملىق / 秩序~然 رەتلىك، تەرتىپلىك. ④ [illegible] يۇلتۇز تۈركۈمى.

阱 jǐng ئورا.

肼 jǐng گىدرازىن.

刭 jǐng بوغۇزلىماق.

颈 jǐng بويۇن.

景 jǐng ① مەنزىرە، كۆرۈنۈش: 良辰美~ قۇتلۇق كۈن ۋە گۈزەل مەنزىرە / ~致真好 مەنزىرە بەك چىرايلىق / 风~美丽 گۈزەل مەنزىرە. ② ئەھۋال، مەنزىرە: 盛~ تەنتەنىلىك مەنزىرە / 晚~ كەچلىك مەنزىرە / 幸福生活的远~ بەختلىك تۇرمۇشنىڭ كەلگۈسى مەنزىرىسى. ③ ھۆرمەتلىمەك، قايىل بولماق: ~慕 ئىززەتلىمەك، ھۆرمەتلىمەك، قەدىرلىمەك. [景颇] Jǐngpo جىڭپو مىللىتى.

憬 jǐng ئويغانماق.

璟 jǐng قاشتاشنىڭ نۇرى.

儆 jǐng ئاگاھلاندۇرماق، ئىبرەت قىلماق: ~戒 پەخەس بولماق، ساقلانماق، قوغدانماق، ئاگاھلاندۇرماق / 惩一~百 بىرنى جازالاپ، مىڭغا ئىبرەت قىلماق.

警 jǐng ① ساقلانماق، ئېھتىيات قىلماق، ھوشيار بولماق: ~戒 پەخەس بولماق، ساقلانماق، قوغدانماق، ئاگاھلاندۇرماق / ~备 ھوشيار تۇرماق، سەگەك تۇرماق، ئېھتىيات تەدبىرى / ~告 ئاگاھلاندۇرماق، ئالدىن ئاگاھ بېرىپ قويماق. ئالدىن ئېيتىپ قويماق. [警察] jǐngchá ساقچى: 人民~~ خەلق ساقچىسى / 民~ خەلق ساقچىسى. ② تىرېۋوگا: 火~ يانغىن تىرېۋوگىسى / 告~ جىددىي ئەھۋالنى خەۋەر قىلماق / 报~ تىرېۋوگا. ③ ئۆتكۈر، ھوشيار: ~觉 سەزگۈر، ھوشيار، سەگەك / ~醒 ئويقۇسى سەگەك، سەگەك بولماق.

劲 jìng 另见 jìn كۈچلۈك: ~旅 كۈچلۈك قوشۇن، خىل قوشۇن / ~敌 كۈچلۈك دۈشمەن، كۈچلۈك رەقىب. كۈچلۈك رىقابەتچى / 疾风知~草 قەيسەر گىياھ قاتتىق بوراندا سىنىلىدۇ؛ مەردنى مەيداندا، ئاتنى بەيگىدە سىنا.

径 jìng ① چىغىر يول، سوقماق يول: 山~ تاغ چىغىر يولى. (كۆچمە مەنىدە) ئۇسۇل، يول: 捷~ ئەپلىك يول / 门~ يول، ئەپ. [径庭] jìngtíng چوڭ پەرق، ئاسمان - زېمىن

ئۇيغۇر كىتاب تورى

پەرق: 大相～～ ئاسمان-زېمىن پەرقى بار.

[径赛] jìngsài يۈگۈرۈش مۇسابىقىسى. ② دىئامېتىر: 半～ رادىئۇس / 口～ ئېغىز دىئامېتىرى، كالىبىر، ئۆلچەم. ③ بىۋاسىتە، ئۇدۇل، ئوچۇق، توغرىدىن توغرا: ～启者 بىۋاسىتە ئاچقۇچى / ～向有关单位联系 مۇناسىۋەتلىك ئورۇن بىلەن بىۋاسىتە ئالاقىلەشمەك.

胫 jìng پاقالچاق، پاچاق.

痉 jìng تارتىشىپ قالماق.

净 jìng ① تازا، پاكىز: ～水 تازا سۇ / 脸要洗～ يۈزنى پاكىز يۇماق. ② تازىلىماق، ئېرىغدىماق: ～面 يۈز يۇماق / ～手 قول يۇماق. ③ تۈگىمەك، تۈگەتمەك: 钱用～了 پۇلنى تۈگەتمەك. ④ ساپ: ～利 ساپ پايدا / ～重 ساپ ئېغىرلىق / ～剩下棉花了 ساپلا پاختا قالدى / 满地～是树叶 يەردە ساپلا دەرەخ يوپۇرمىقى.

竞 jìng مۇسابىقىلەشمەك: ～走 مېڭىش مۇسابىقىسى / ～渡 1. قولۋاق مۇسابىقىسى. 2. سۇ ئۈزۈش مۇسابىقىسى.

[竞争] jìngzhōng رىقابەت، رىقابەتلەشمەك.

[竞赛] jìngsài مۇسابىقە، مۇسابىقىلەشمەك: 劳动～～ ئەمگەك مۇسابىقىسى.

竟 jìng ① ئورۇندالماق، تاماملانماق، تۈگىمەك: 读～ ئوقۇپ بولماق / 继承先烈未～的事业 قۇربانلارنىڭ ئورۇندىيالماي قالغان ئىشىغا ۋارىسلىق قىلماق. (كۆچمە مەنىدە) 1. ئاخىر، ئاخىرقى ھېسابتا: 有志者事～成 ئىرادىلىك كىشىلەرنىڭ ئىشى ئاخىر ۋۇجۇدقا چىقىدۇ / 他的话毕～不错 ئۇنىڭ گېپى ھەر ھالدا جايىدا. 2. پۈتۈن، بويى: ～日 كۈن بويى. ② كۈتمىگەن يەردىن چىققانلىقىنى بىلدۈرىدۇ: 这样巨大的工程，～在短短半年中就完成了 بۇنداق چوڭ قۇرۇلۇشنىڭ قىسقىغىنا يېرىم يىل ئىچىدە پۈتۈشىنى كىم بىلسۇن.

境 jìng ① ھۇدۇد، چېگرا: 国～ دۆلەت چېگرىسى / 入～

چېكرىغا كىرمەك. ② جاي،
رايون: 如入无人之 ~ خۇد-
دى ئادەم يوق جايغا كىر-
گەندەك بولماق. (كۆچمە
مەنىدە) 1. دەرىجە: 学有进~
ئۆگىنىشتە ئىلگىرىلەش بول-
ماق. 2. ھال - ئوقەت، ئەھ-
ۋال: 处~不同 ھال - ئەھ-
ۋال ئوخشىماسلىق.

獍 jìng 〈古〉 يولۋاس.

镜 jìng ① ئەينەك. ②كۆزەي-
نەك، ئەينەك، لىنزا: 显微 ~
مىكروسكوپ/ 望远~ دۇربۇن/
眼 ~ كۆزەينەك / 凸透 ~
لوپا / 三棱 ~ ئۈچ قىرلىق
لىنزا. ③ ئىبرەت ئالماق:
以人为 ~ كىشىلەردىن ئىب-
رەت ئالماق.

靓 jìng 另见 liàng پەرداز
قىلماق، ياسانماق.

靖 jìng ① تىنچ، ئامان،
تىنچلىق، ئامانلىق. ② تىنچ-
لاندۇرماق.

静 jìng ① خاتىرجەم، جىم-
جىت، جىمىقماق، بېسىلماق:
安~地坐着 جىم ئولتۇرماق/
风平浪~ شامال تىنختاپ،
دولقۇن بېسىلدى. ② ئۈنسىز،
جىمجىت، تىپتىنچ: 这个地方
很清~ بۇ يەر تىپتىنچ /
更深夜~ كېچىنىڭ جىمجىت-
لىقى / ~悄悄的 جىمجىت
بولماق.

敬 jìng ① ھۆرمەت، ئىھتى-
رام، ھۆرمەتلىمەك، سالام: ~
客 مېھمانلارنى ھۆرمەتلىمەك/
~之以礼 ئەدەب بىلەن مۇ-
ئامىلە قىلماق / ~赠 تەق-
دىم / ~献 تەقدىم. ②سوۋ-
غا - سالام: 喜 ~ تويلۇق
سوۋغىسى. ③ تۇتماق: ~酒
ھاراق تۇتماق / ~茶 چاي
تۇتماق.

JIONG

坰 jiōng دالا.

扃 jiōng تاقاق، ئىشىك ھال-
قىسى. (كۆچمە مەنىدە) 1.
ئىشىك. 2. ئىشىك ياپماق.

冏 jiǒng ① نۇر. ② يورۇق.

炅 jiǒng ① كۈن نۇرى،
ئاپتاپ. نۇرى، ئاپتاپ.

煚 jiǒng ① ئوت. ② كۈن

泂 jiǒng يىراق.

迥 jiǒng يىراق: ~异 كۆپ

پەرقلەنمەك. [迥然] jiǒngrán پۈتۈنلەي، تامامەن: ~~不同 پۈتۈنلەي ئوخشىماسلىق.

䌹 jiǒng 〈古〉 خالات، قاپلىما يالاڭ چاپان.

炯 jiǒng نۇر چېچىپ تۇرماق، نۇر چاقنىماق، چاقناپ تۇرماق: 目光~~ كۆزىدىن نۇر چاقناپ تۇرماق.

窘 jiǒng ① كەمبەغەل، نامرات: 解放前人民生活很~ ئازادلىقتىن بۇرۇن خەلقنىڭ تۇرمۇشى ناھايىتى نامرات ئىدى. ② تەڭقىسلىقتا قالماق، ئوڭايسىزلانماق، تەڭلىكتە قالماق: 你一言，我一语，~得他满脸通红 ئۇنىڭ، بۇنىڭ گەپلىرى بىلەن ئۇ ئوڭايسىزلىنىپ قىزىرىپ كەتتى.

JIU

纠 jiū ① چىرماشماق: ~缠不清 ھەدەپ ئېسىلىۋالماق. [纠纷] jiūfēn ماجىرا، تالاش-تارتىش، جاڭجال، جېدەل. ② تۈزەتمەك، ئوڭشىماق: ~偏救弊 ئىللەتنى تۈزەتمەك. [纠正] jiūzhèng تۈزەتمەك، ئوڭشىماق: ~~工作中的偏向 خىزمەتتىكى بىر تەرەپلىمىلىكنى تۈزەتمەك. [纠察] jiūchá تەرتىپ ساقلىماق، تەرتىپ ساقلىغۇچى. ③ يىغماق، توپلىماق.

赳 jiū [赳赳] jiūjiū جاسارەتلىك: 雄~~ جاسارەت بىلەن.

鸠 jiū ① پاختەك. ② ئۇيۇشتۇرماق، يىغماق، توپلىماق: ~合 ئۇيۇشتۇرماق، يىغماق.

究 jiū سۈرۈشتۈرمەك، سۈرۈشتە قىلماق: ~办 سۈرۈشتۈرۈپ جازالىماق / 追~ سۈرۈشتە قىلماق / 推~ ئىزدەنمەك، تەكشۈرمەك، سۈرۈشتۈرمەك / 必需深~ قاتتىق سۈرۈشتە قىلىش كېرەك. [究竟] jiūjíng 1. زادى: ~~是怎么回事? زادى نېمە ئىش؟ 2. سەۋەب، ۋەج: 大家都想知道个~~ كۆپچىلىكنىڭ ھەممىسى بۇنىڭ سەۋەبىنى ئۇقماقچى. [终究] zhōngjiū قانچە قىلغان بىلەن، ئاخىرى

هامان: 问题~~会弄清楚的 مەسىلە هامان ئېنىقلىنىدۇ.

阄 jiū چەك، پال: 抓~儿 چەك ئالماق، پال باقماق.

揪 jiū تۇتماق، تارتماق، ئۈزمەك، سوزماق، ئېسىلىۋالماق: 赶快~住他 ئۇنى دەرھال تۇتۇۋال / ~断了绳子 ئارغامچىنى تارتىپ ئۈزۈۋەتتى / ~下块面 بىر پارچە خېمىرنى ئۈزۈۋالماق. [揪心] jiūxīn بىئارام بولماق، ئەنسىرىمەك، ئەندىشە قىلماق.

啾 jiū [啾啾] jiūjiū ۋىچىر - ۋىچىر، چۇرۇق - چۇرۇق، چىكىلدىشىپ كەتمەك.

九 jiǔ ① توققۇز. [数九] shǔjiǔ چىللە كىرمەك، قەھرىتان. ② كۆپ قېتىم: ~死一生 مىڭ ئۆلۈپ بىر تىرىلمەك/ ~霄 يەتتە قەۋەت ئاسمان.

久 ①jiǔ ئۇزۇن، ئۇزاق: 年深日~ ئۇزاق كونىلەر، ئۇزاق يىللار / 很~没有见面了 كۆرۈشمىگىلى ئۇزۇن بولماق. ① ۋاقىتنىڭ ئۇزۇن-قىسقىلىقىنى بىلدۈرىدۇ: 你来了多~了 سىز كەلگىلى قانچە ۋاقىت بولدى.

玖 jiǔ ①قارا ھېقىق. ② توققۇز ('九' نىڭ چوڭ يېزىلىشى).

灸 jiǔ داغلىماق: 针~ يىڭنە سانجىپ داغلىماق داۋالىماق.

韭 jiǔ كۈدە، جۇسەي.

酒 jiǔ ھاراق. [酒精] jiǔjīng ئىسپىرت.

旧 jiù ① كونا، كونىلىق: 守~ كونىلىققا ئېسىلىۋالماق/ ~社会 كونا جەمئىيەت/ 衣服~了 كىيىم كونىراپ قالماق. ② قەدىناس، ئاغىنە، كونا دوستلۇق: 有~ قەدىناس ئاغىنىسى بار / 故~ قەدىناس.

臼 jiù ① ئوغۇر. ② ئوغۇر شەكىللىك نەرسىلەر: ~齿 ئېزىق تىش.

舅 jiù ① تاغا (ئانىنىڭ ئاكىسى ياكى ئىنىسى). ② خوتۇنىنىڭ ئاكا - ئۇكىسى. ③ قېيىن ئاتا (ئېرىنىڭ ئاتىسى).

咎 jiù ① سەۋەنلىك، خاتالىق، گۇناھ: ~由自取 ئۆزدىگە ئۆزى بالا تاپماق. ② ئەيىب-

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

لىمەك، سۈرۈشتۈرمەك: 既往不~ ئۆتكەن ئىشنى سۈرۈشتۈرمەسلىك، ئۆتكەن ئىشقا سالاۋات. ③ شۇملۇق: 休~ ياخشىلىق ۋە شۇملۇق.

疚 jiù ئۆكۈنمەك، خىجىل بولماق: 负~ خىجىل بولماق/ 内~ ئازابلانماق، پۇشايمان قىلماق. ئۆكۈنمەك.

柩 jiù گۆەنسەي (ئۆلۈك سېلىنغان): 灵~ تاۋۇت.

救 jiù قۇتۇلدۇرماق، ياردەم، مەدەت: ~济 ياردەم، ئىجتىمائىي ياردەم بەرمەك، قۇتۇلدۇرماق / ~援 قۇتۇلدۇرماق، ياردەم بەرمەك / ~命 جېنىنى قۇتۇلدۇرماق، ئۆلۈمدىن قۇتۇلدۇرماق، قۇتۇلدۇرماق / ~火 ئوت ئۆچۈرمەك / ~生圈 قۇتۇلدۇرۇش بالونى (سۇدىن) / 求~ ياردەم سورىماق.

[救星] jiùxīng نىجات يۇلتۇزى، نىجاتكار، قۇتۇلدۇرغۇچى.

厩 jiù ئېغىل، قوتان: ~肥 چىلە، قوتان قىغى.

就 jiù ① يېقىن، يېقىنلاشماق: ~着灯光看书 چىراغ تۇۋىدە كىتاب كۆرمەك. ② كىرمەك، ئورۇنلاشماق: ~学 ئوقۇشقا كىرمەك / ~职 ئىشقا ئورۇنلاشماق. ③ (مەۋجۇت ئەھۋالغا قاراپ ئىش كۆرۈشنى بىلدۈرىدۇ): ~近 يېقىن، يېقىن ئەتراپ / ~地解决 ئۆز جايىدا ھەل قىلماق/ ~事论事 گەپ نېمە ئىش ئۈستىدە كېتىۋاتقان بولسا، شۇ ئىش ئۈستىدە سۆزلىمەك، ئىشنىڭ ئۆزىدىلا سۆزلىمەك. ④ (بىر نەرسىگە ئىككىنچى نەرسىنى قوشۇپ يېيىشنى بىلدۈرىدۇ): 炒鸡子~饭 چۆجە كاۋىپى يېمەك. ⑤ (بىرەر ئىشنىڭ ئورۇندالغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ): 造~人才 ئىختىساسلىق كىشىلەرنى يېتىشتۈرمەك. ⑥ (مۇئەييەنلەشتۈرۈش ئىنتوناتسىيەنى بىلدۈرىدۇ): 1. 这么一来~好办了 مۇشۇنداق بولغاندىلا ئىش ئوڭاي بولىدۇ. 2. 不是你去,~是我去. يا سىز بارىسىز، يا مەن بارىمەن. ⑦ ھازىر، ھازىرلا، ھېلىلا: 他一来,我~去 ئۇ كەلسە، مەن ھازىرلا بارىمەن/ 他~要参军了 ئۇ ھەربىي سەپكە كىرمەكچى. ⑧ شۇنداقتى-

مۇ، ... تەقدىردىمۇ: ～是不增人.也能完成任务 ئادەم قوشۇلمىسىمۇ، ۋەزىپە ئورۇندىلىدۇ / 你～是送来 ، 我也不要 ئەكىلىپ بەرسەڭمۇ ئالمايمەن. ⑨ پەقەت، يالغۇز: 他～爱看书 ئۇ پەقەت كىتاب كۆرۈشنىلا ياخشى كۆرىدۇ/ 怎么～是我不能去? نېمە، مەن بارساملا بولمامدىكەن؟

僦 jiù ئىجارىگە ئالماق: ～屋 ئۆينى ئىجارىگە ئالماق.

鹫 jiù تازقارا، قۇماي.

JU

车 jū 另见 chē رۇخ، پەرزىن (شاھماتتا).

且 jū 另见 qiě <古> ھە-ھە: 狂童之狂也～ سەۋدايى بالىنىڭ سەۋدايىلىقى - ھە.

苴 jū چىشى كەندىر.

岨 jū توپىلىق تاغ.

狙 jū بىر تۈرلۈك مايمۇن.

[狙击] jūjī مۆكۈپ تۇرۇپ زەربە بەرمەك؛ سىنايپېر.

疽 jū كۆيدۈرگە.

趄 jū 另见 qiè 875- بەتتىكى ‘趑趄’ (zījū) غا قارالا.

拘 jū ① قولغا ئالماق، تۇتماق: ～票 چاقىرىق قەغەزى / ～留 تۇتۇپ تۇرماق، قاماپ تۇرماق / ～禁 قامماق، نەزەربەند قىلماق. ② چەكلىمەك، چەكلەنمەك: ～束 چەكلىمەك، توسماق، ئەيمەنمەك، قورۇنماق / 不～多少 سانى چەكلەنمەسلىك. ③ ئېسىلىۋالماق: ～谨 ئېھتىياتچان، قورۇنماق / 别太～ تارتىنماق / ～泥成法 جاھىللىقمـنى ئىشقا ئاشۇرماق.

[拘挛] jūluán 1. تارتىشىپ قالماق. 2. (～～儿 jūluanr) ئۇيۇشۇپ قالماق، قېتىشىپ قالماق: 手冻～～了 قول توڭلاپ ئۇيۇشۇپ قالماق.

驹 jū ① يۈگۈرۈك ئات: 千里～ دۇلدۇل. ② تاي، قۇلۇن، غۇنان؛ تەخەي، خوتەك: 驴～子 تەخەي.

居 jū ① تۇرماق: 分～ ئايرىلىپ تۇرماق / 久～乡间 ئۇزۇن مۇددەت يېزىدا تۇرماق. ② تۇرار جاي، تۇرالغۇ، ئولتۇراق جاي: 新～ يېڭى تۇرار

جاي / 鲁迅故~ لۇشۇننىڭ ئۆز
ۋاقتىدا تۇرغان جايى. ③ «دا
/-دە، -تا/-تە» بىلەن ئىپادىـ
لىنىدۇ: ~中 ئوتتۇردا/ ~间
ئارىلىقتا/ 以前辈自~ ئۆزىـ
نى چوڭ دەپ ھېسابلىماق. ④
نىيەت قىلماق: 是何~心 قانـ
داق نىيەت بۇ؟ ⑤ ساقلىماق،
بېسىپ قويماق: 奇货可~ بېـ
سىمدارلىق قىلماق/ 囤积~奇
بېسىمدارلىق قىلماق، ھايانـ
كەشلىك قىلماق. ⑥ توختىماق:
岁月不~ كۈنلەر توختاپ
قالماسلىق. [居然] jūrán
(كۈتمىگەن يەردىن چىققانـ
لىقنى بىلدۈرىدۇ): 他~~
来了 ئۇ كەپ قاپتۇ.

据 jū 320- بەتتىكى '拮据'
(jiéjū) گە قاراڭ.
] شى.

腒 jū سۇرلەنگەن قۇش گۆـ

裾 jū كىيىمنىڭ پېشى.
(كۆچمە مەنىدە) كىيىمنىڭ
ئالدى ۋە كەينى قىسمى.

掬 jū ئوچۇملاپ ئالماق:
以手~水 سۇنى ئوچۇملاپ
ئالماق / 笑容可~ چىرايىـ
دىن تەبەسسۇم يېغىپ تۇرماق.

鞠 jū ① تەربىيىلىمەك،
باقماق. ② <古> توپ: 蹴~
توپ تەپمەك. [鞠躬] jūgōng
تەزىم قىلماق.] بېلىق،

娵 jū [娵隅] jūyú <古،方>

锔 jū 另见 jú قادىماق،
يامىماق: ~碗 چىنە قادىماق/
~锅 قازان يامىماق.
[锔子] jūzi قاداق.

鞫 jū ① سوراق قىلماق،
② سۈرۈشتە قىلىۋەرمەك.

局 jú ① قىسمەن، جۈزئىي،
قىسمەنلىك: ~部麻醉 قىسمەن
ناركوز قىلماق. ② ئىدارە: 教育
~ مائارىپ ئىدارىسى/ 公安~
جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىـ
سى / 邮电~ پوچتا-تېلېگراف
ئىدارىسى. ③ خانا: 书~ كىـ
تابخانا. ④ شاھمات تاختىسى
(بىر قېتىم شاھمات ئويناشنى
كۆرسىتىدۇ): 一~棋 بىر قول
شاھمات ئويناماق. ⑤ ۋەزىـ
يەت، ئەھۋال: 结~ ئاقىۋەت/
大~ ئومۇمىي ۋەزىيەت /
时~ ۋەزىيەت. [局面] jú
miàn 1. ۋەزىيەت: 稳定的~
~ مۆقىم ۋەزىيەت. 2. <方>
كۆلەم. ⑥ ئەگمەك. ⑦ [局
蹐] jújí جۇرئەتسىزلىك،

يۈرەكسىزلىك. ⑧ [局促]
júcù 1. تار، قىستاڭ. 2. قورۇن-
ماق، تارتىنماق: 他初到这里,
感到有些~~ ئۇ ئەمدىلا
بۇيەرگە كەلگەچكە، سەل
قورۇنۇپ قالدى.

锔 jú 另见 jū كيۇرىي (Cm).
٦ئاپېلسىن.

桔 jú 另见 jié ماندارىن.

菊 jú جۇخارگۈل.

鶪 jú قارقۇناق.

橘 jú ماندارىن دەرىخى؛
ماندارىن، ئاپېلسىن. ٦راڭ.

柜 jǔ 另见 guì يامبۇ زا-

矩 jǔ ① ئەگرى سىزغۇچ:
~尺 ئەگرى سىزغۇچ / 不以
规~不能成方圆 ئوتتۇرىدا
بۇرۇن بولمىسا، ئۇ كۆز بۇ
كۆزنى يەيدۇ. ◇ تۈزۈم، بەل-
گىلىمە. ② قائىدە - يوسۇن:
循规蹈~ قائىدە - يوسۇندىن
چەتنىماسلىق؛ بىر قېلىپقا
چۈشۈۋالماق.

咀 jǔ 另见 zuǐ مۇلاھىزە قىل-
ماق: 含英~华 ئەسەرنىڭ
مۇھىم نۇقتىسىنى مۇلاھىزە قىل-
ماقۋە ئۆزلەشتۈرمەك؛ ماقالى-
نىڭمېغىزىنى قوبۇل قىلماق.

[咀嚼] jǔjué چاينىماق.

沮 jǔ 另见 jù ①توسماق. ②
بۇزۇلماق، چۈشكۈنلەشمەك.
[沮丧] jǔsàng روھى چۈش-
مەك، ئۈمىدسىزلەنمەك.

龃 jǔ [龃龉] jǔyǔ ئوناق
ئوناقتا كەلمەسلىك. (كۆچمە
مەنىدە) كېلىشمەسلىك، ئىت-
تىپاقسىزلىق، ئىختىلاپ.

莒 jǔ جۈي بەگلىكى.

筥 jǔ يۇمىلاق بامبۇك سېۋەت.

枸 jǔ 另见 gǒu·gōu [枸橼]
jǔyuán لىمون.

蒟 jǔ 1. [蒟蒻] jǔruò جىن-
ياڭيۇسى. 2. [蒟酱] jǔjiàng
بېتېل؛ سىترات مۇرابباسى.

举 jǔ ① كۆتۈرمەك: ~手
قول كۆتۈرمەك / 高~红旗
قىزىل بايراقنى ئېگىز كۆتۈر-
مەك (كۆچمە مەنىدە). 1. ھە-
رىكەت: ~止 يۈرۈش - تۇرۇش /
—~—动 ھەر بىر ھەرىكەت.
2. كۆتۈرۈلمەك، قوزغالماق؛
ئەۋەتمەك، ئاچماق: ~义 قوز-
غىلاڭ كۆتۈرمەك / ~事 ئىسيان
كۆتۈرمەك / ~办工农业余学
校 ئىشچى - دېھقانلار ئىشتىن
سىرت مەكتىپى ئاچماق. ②

كەلتۈرمەك، كۆرسەتمەك: ~例说明 مىسال كەلتۈرۈپ چۈشەندۈرمەك / ~出一件事实来 بىر پاكىت كۆرسەتمەك. ③ سايلىماق، تەۋسىيە قىلماق: 大家~他做代表 كۆپچىلىك ئۇنى ۋەكىللىككە سايلىدى. ④ پۈتۈن، ھەممە، بويىچە: ~国 مەملىكەت بويىچە / ~世闻名 پۈتۈن دۇنياغا مەشھۇر.

榉 jǔ قاراقېيىن.

踽 jǔ [踽踽] jǔjǔ يەككە-يېگانە، يالغۇز، تەنھا: ~~独行 تەنھا ماڭماق.

巨 jù يوغان، زور، قاتتىق، غايەت، چوڭ: ~人 گىگانت، زەبەردەس ئادەم، پالۋان / ~型飞机 چوڭ تىپلىق ئايروپىلان / ~款 زور مىقداردىكى پۇل.

讵 jù كىم بىلسۇن، كىم ئويلىسۇن: ~料 كىم ئويلىسۇن / ~知 كىم بىلسۇن.

拒 jù قارشى تۇرماق، قارشىلاشماق. تاقابىل تۇرماق: ~敌 دۈشمەنگە قارشى تۇرماق / ~捕 قولغا ئېلىشقا قارشىلىق قىلماق / ~腐蚀، 永不沾 چىرىتىشكە قارشى تۇرۇپ، مەڭگۈ ئۆز كۆزمىچەگە يوغ تارتماسلىق. [拒绝] jùjué رەت قىلماق، باش، تارتماق.

苣 jù 另见 qū 679-بەتتىكى '莴苣' (wōju) غا قاراڭ.

炬 jù مەشئەل، ئوتقاش.

距 jù ① ئارىلىق، مۇساپە: 相~数里 ئارىلىقى بىرنەچچە چاقىرىم كېلىدۇ / ~今已数年 بۈگۈنگە قەدەر بىرنەچچە يىل بولۇپ قالدى. ② دوكۇر.

句 jù 另见 gōu جۈملە.

具 jù ① قورال، سايمان، ئەسۋاب: 工~ قورال / 家~ ئۆي جاھازلىرى / 文~ يېزىق قوراللىرى / 农~ دېھقانچىلىق سايمانلىرى. ② ھازىرلىماق، تەييارلىماق، ئىگە بولماق: ~备 ھازىرلىماق / ~有 ئىگە بولماق / 略~规模 چالا - بۇلا تەييار بولماق. [具体] jùtǐ كونكرېت: 这个计划订得很~~ بۇ پىلان ناھايىتى كونكرېت تۈزۈلدى / ~~的人 كونكرېت ئادەم / ~~的工作 كونكرېت خىزمەت.

俱 jù ① ھەممىسى: 父母~存 ئاتا-ئانىسىنىڭ ھەر ئىككىسى ھايات / 面面~到 ھەممە تەرەپكە تەڭ ئېتىبار بەرمەك. ② بىللە بولماق، ھەمراھ بولماق. [俱乐部] jùlèbù كۇلۇب.

惧 jù قورقماق: 临危不~ خەتەردىن قورقماسلىق.

犋 jù ئۇلاغ كۈچى بىرلىكى (بىر ھارۋا، بىر سابان، بىر تىرنا سۆرىيەلەيدىغان بىر ياكى بىر نەچچە ئۇلاغنى كۆرسىتىدۇ).

飓 چاپقۇن، قارا بوران.

沮 jù 另见 jǔ [沮洳] jùrù سازلىق.

剧 jù ① قاتتىق، كۈچلۈك، ئۆتكۈر، جىددىي، كەسكىن، شىددەتلىك، ئېغىرلاشماق، ناھايىتى: ~痛 قاتتىق ئاغرىماق / 病~ كېسەل ئېغىرلاشماق / 争论得很~烈 كەسكىن مۇنازىرىلەشمەك. ② تىياتىر، دراما، ئويۇن.

倨 jù تەكەببۇر، ھاكاۋۇر: 前~后恭 ھالىغا بېقىپ ھال تارتماسلىق.

据 jù 另见 jū ① تايانماق، ئاساسلانماق: ~理力争 ئاساسقا تايىنىپ تالاشماق / ~说是这样 ئاڭلاشلارغا قارىغاندا شۇنداق ئىكەن. ② ئىگىلىمەك: 盗~ ئىشغال قىلىۋالماق / ~为己有 ئىگىلەپ ئۆزىنىڭكى قىلىۋالماق. [据点] jùdiǎn تايانچ پونكىت. ③ دەلىل، ئىسپات، ئاساس: 收~ تىلخەت / 字~ ھۆججەت / 票~ چەك، تالون / 真凭实~ ھەقىقىي دەلىل-ئىسپاتلار / 无凭无~ ئاساسسىز، پاكىتسىز.

锯 jù ① ھەرە: 拉~ ھەرە تارتماق / 手~ قول ھەرىسى / 电~ توك ھەرە. ② ھەرىلىمەك: ~木头 ياغاچ ھەرىلىمەك / ~树 دەرەخ ھەرىلىمەك.

踞 jù ئولتۇرماق، زوڭزىيىپ ئولتۇرماق: 龙蟠虎~ يەر تۈزۈلۈشى خەتەرلىك / 箕~ باداشقان قۇرۇپ ئولتۇرماق. ② ئىشغال قىلىۋالماق، بېسىۋالماق، ئىگىلىۋالماق.

聚 jù يىغىلماق، توپلانماق:

大家～在一起谈话 ھەممەيلەن بىر يەرگە يىغىلىپ پاراڭلاشماق / ～少成多 تامار-تامار، كۆل تولۇر / 欢～ كۆڭۈللۈك يىغىلماق، خۇشالجەم بولماق.

窭 jù كەمبەغەللىك، نامراتلىق، گادايلىق.

屦 jù خەي، باشماق، كەپىش.

遽 jù ① ئالدىرىماق، ئالدىراپ - تېنەپ: 不敢～下断语 ئالدىراپ - تېنەپ ھۆكۈم چىقىرىشقا بولمايدۇ. ② شۇنىڭ بىلەن.

醵 jù ① يىغىش قىلىپ ھاراق ئىچمەك. ② پۇل يىغىش قىلماق.

JUAN

捐 juān ① ياردەم بەرمەك، تەقدىم قىلماق، ئىئانە قىلماق: ～钱 پۇل ئىئانە قىلماق / ～棉衣 پاختىلىق كىيىم ياردەم قىلماق / ～献 تەقدىم قىلماق. ② باج: 房～ ئۆي بېجى / 车～ ھارۋا بېجى. ③ ۋاز كەچمەك، پىدا قىلماق، تاشلىماق: 为国～躯 ۋەتەن ئۈچۈن ئۆزىنى پىدا قىلماق.

涓 juān كىچىك ئېقىن. [涓滴] juāndī ئامچە، قەترە: ～～归公 بىر تىيىننىمۇ قالدۇرماي ھۆكۈمەتكە تاپشۇرماق.

娟 juān گۈزەل، چىرايلىق: ～秀 چىرايلىق، گۈزەل.

鹃 juān 155 - بەتتىكى '杜鹃' (dùjuān) غا قاراڭ.

圈 juān 另见 juàn·quān قامىماق، سولىماق: 把小鸡～起来 چۈجىلەرنى سولاپ قوي.

朘 juān ئازايماق، ئازايتماق.

镌 juān ئويماق، نەقىش ئويماق: ～刻图章 تامغا ئويماق / ～碑 خاتىرە تاش (ئابىدە) ئويماق.

蠲 juān بىكار قىلماق، ئەمەلدىن قالدۇرماق، ئېلىپ تاشلىماق.

卷 juǎn 另见 juàn ① تۈرمەك، يۆگىمەك، ئورىماق: ～行李 يۈك - تاقنى ئورىماق / ～帘子 پەردىنى تۈرمەك. ② بىر خىل چوڭ كۈچنىڭ بىرەر نەرسىگە ئورۇلۇپ، ئۇنى سۈرۈپ ماڭغانلىقىنى، قاماپ، ئوراپ

ئالغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ: 风~着雨点劈面打来 شامال يامغۇر تامچىلىرىنى سورۇپ كېلىپ، كىشىنىڭ يۈزىگە ئۇراتتى / ~入旋涡 قاينامغا سۆرۈپ كىرمەك. ③ يۆگىمەك، يۆگەم: 烟~儿 تاماكا / 行李~儿 بىر تېڭىق يۈك-تاق / 纸~儿 بىر يۆگەم قەغەز.

锩 juǎn قىلىچ ياكى شەمشەرنىڭ بىسى قايرىلماق.

卷 juàn 见另 juǎn ① يۆگىمە كىتاب، يۆگىمە رەسىم: 手~ ئورۇلىدىغان قول يازما كىتاب. ② توم، جىلد، بۆلۈم: 第一~ بىرىنچى توم / 上~ بىرىنچى توم / ~二 ئىككىنچى جىلد. ③ ئىمتىھان قەغىزى: 交~ ئىمتىھان قەغىزىنى تاپشۇرماق / 历史~子 تارىختىن ئېلىنىدىغان ئىمتىھان قەغىزى. ④ ئارخىپ: 查一查~底 ئارخىپ تەكشۈرمەك.

倦 juàn چارچىماق، ھارماق: 诲人不~ ھارماي-زېرىكمەي تەربىيە بەرمەك / 厌~ زېرىكتۈرمەك، جانغا تەگمەك، بىزار قىلماق.

圈 juàn 见另 n
ئان، ئېغىل: 猪~
羊~ قوي قوت

隽 juàn 见另
[隽永] uànyǒng
تېرەن، مەنىلىك

狷 juàn ① كۆك
بولماق، ئالدىرد
قەتئىسىزلەنمەك. ②

绢 juàn شايى

juàn قول ياغلىق

罥 juàn ئاسما

桊 juàn چۆنۈك
牛鼻~儿 كالىنى
سالىدىغان چۆلۈ

眷 juàn ① غ
قىلماق، سېغىنما
恋过去 ئۆتمۈشنى
سېغىنماسلىق. ②
بىنات: 亲~ تۇغ
ئائىلە تاۋابىئاتى ت
家~ ئائىلە تا

JUE

屩 juē چىغ چو

撅 juē ① دوم
دوردايتماق، دىڭ

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

~嘴 ئاغزىنى دومسايتماق / ~着尾巴 قۇيرۇقىنى دىڭگايتماق / 小辫~着 چېچىنى دىڭگايتماق. ② سۇندۇرماق، ئۈزمەك: 把竿子~断了 تاياقنى سۇندۇرۇۋەتمەك.

孓 jué [孑孓] jiéjué پاشا لىچىنكىسى.

决 jué ① يار ئېلىپ كەتمەك: 堵塞~口 يار ئېلىپ كەتكەن يەرنى توسماق. [决裂] juéliè ئالاقىنى ئۈزۈل-كېسىل ئۈزمەك، ئادا-جۇدا بولۇشماق: 谈判~~ سۆھبەت ئۈزۈل-كېسىل ئۈزۈلمەك. ② بىر قارارغا كەلمەك، بىر يەرگە كەلمەك، بەلگىلىمەك: ~心 ئىرادە، نىيەت / 迟疑不~ ئىككىلىنىپ بىر قارارغا كېلەلمەسلىك. (كۆچمە مەنىدە) جەزمەن، قەتئىي، ھەرگىز، چوقۇم، زادى: 他~不会失败 ئۇ ھەرگىز يېڭىلمەيدۇ. [决议] juéyì قارار. ③ ئۆلتۈرمەك: 枪~ ئېتىپ ئۆلتۈرمەك.

诀 jué ① ئەپ، سىر: 秘~ سىر / 妙~ ئەپ. ② قوشاقلار. ③ ئايرىلماق، ۋىدالاشماق، جۇدالىق، ھىجران: 永~ مەڭگۈ ئايرىلماق.

抉 jué تاللىماق، خىللىماق، ئىلغىماق. [抉择] juézé تاللىماق.

駃 jué [駃騠] juétí ① ئېشەك قېچىر. ② <古> بىر خىل يۈگۈرۈك ئات.

鴂 jué <动> قارىقۇناق.

觖 jué [觖望] juéwàng ئۆچ ساقلىماق، ئاداۋەت تۇتماق، كېك ساقلىماق.

角 jué 另见 jiǎo ① مۇسابىقە، ئېلىشماق، تۇتۇشماق، جاڭجاللاشماق: ~斗 ئېلىشماق، چېلىشماق / ~逐 قوراللىق جاڭجال. ② ئارتىس، رول ئالماق: 主~ باش رولچى / 他去什么~? ئۇ قايسى رولغا چىقىدۇ؟ [角色] juésè رولغا چىقماق. ③ قەدىمكى خەنزۇ مۇزىكىسىدىكى بەش پەدىنىڭ 3-سى، ئاددىي نوتىدىكى (3)غا توغرا كېلىدۇ.

桷 jué تۆت قىرلىق بادرا.

珏 jué جۈپلەشتۈرۈلگەن ئىككى پارچە قاشتاش.

觉 jué 另见 jiào ① سەزگۈ، سەزمەك، تۇيغۇ، تۇيماق، ھېس قىلماق: 视~ كۆرۈش سەزگۈسى / 听~ ئاڭلاش سەزگۈسى / 他~得这本书很好 ئۇ بۇ كىتابنى ناھايىتى ياخشى دەيدۇ / 不知不~ سەزمەسلىك. ② ئويغانماق، ئاگاھلىق: 提高~悟 ئاگاھلىقىنى ئۆستۈرمەك / 如梦初~ قاتتىق ئۇيقۇدىن ئەمدىلا ئويغانماق.

绝 jué ① ئۈزمەك: ~望 ئۈمىد ئۈزمەك، ئۈمىدسىزلەنمەك. بارلىق ئارزۇ-ئۈمىدلەر يوقالماق / 络绎不~ ئارقا-ئارقىدىن ئۈزۈلمەسلىك. [绝句] juéjù رۇبائىي، تۆتلۈك (تۆت مىسرالىق شېئىر). ② يوقالماق، تۈگىمەك، قۇرۇماق: ~气 جان ئۈزمەك / 法子都想~了 ھەممە ئاماللارنى ئويلاپ بولدى. [绝境] juéjìng مۇشكۈل ئەھۋال، قىيىن ئەھۋال، ھالاكەت گىردابى. ③ ئەڭ، مۇتلەق: ~妙 كېلىشكەن، ئاجايىپ، قالتىس، ناھايىتى ياخشى، ئىنتايىن ئېسىل / ~密 مۇتلەق مەخپىي. (كۆچمە مەنىدە) ئاجايىپ چوڭقۇر، كامالەتكە يەتكەن. ئاز ئۇچرايدىغان: ~技 پەۋقۇلئاددە ماھارەت، تەڭدىشى يوق ماھارەت / 这幅画真叫~了 بۇ رەسىم ئىنتايىن ئېسىل ئىكەن. [绝顶] juédǐng 1. ئېگىز چوققا: 泰山~~ تەيشەن تېغىنىڭ ئېگىز چوققىسى. 2. بەكمۇ، ئىنتايىن: 巧妙~~ ئىنتايىن ئۇستىلىق. [绝对] juéduì 1. مۇتلەق، قەتئىي، تامامەن، ھەرگىز: ~~可以胜利 قەتئىي يەڭگىلى بولىدۇ / ~~可以办到 بۇ ئىشنى قىلغىلى تامامەن بولىدۇ. 2. شەرتسىز: 物质世界的存在是~~的 ماددىي دۇنيانىڭ مەۋجۇت بولۇشى شەرتسىز. ④ قەتئىي، ھەرگىز: ~不允许 ھەرگىز يول قويماسلىق.

倔 jué 另见 juè [倔强] juéjiàng قەيسەر، غەيۇر، كاج، جاھىل، تەرسا: 人很直爽,就是性情~~ ئۇ ناھايىتى تۈز، شۇنىڭدەك جاھىلراق.

掘 jué قازماق، كولىماق: ~地 يەر قازماق / 临渴~井

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئۇسسىغاندا قۇدۇق كولىماق.

崛 jué چوقچىيىپ تۇرماق، كۆتۈرۈلۈپ تۇرماق: ~起 باش كۆتۈرمەك.

آچى.

脚 jué 另见 jiǎo رول، رول

厥 jué ① ھوشىدىن كەتمەك، باش قېيىپ يىقىلماق، ئايلىنىپ كەتمەك، ھوشىنى يوقاتماق: 晕~ بېشى قېيىپ يىقىلماق / 痰~ بەلغەم تۇتقاقلىقى. ② ئۇ، ئۇنىڭ: ~父 ئۇنىڭ دادىسى / ~后 ئۇنىڭ ئەۋلادى.

劂 jué 286 - بەتتىكى ‘剞劂’ (jījué) غا قاراڭ.

蕨 jué قىرىققۇلاق، سارچە.

獗 jué chāngjué [猖獗] قۇتۇرماق، ھەددىدىن ئاشماق، ئەشەددىيلەشمەك، ئەزۋەيلىمەك: ~~一时 بىر مەھەل قۇتۇرماق.

橛 jué قوزۇق.

蹶 jué 另见 juě يىقىلماق. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) مەغلۇپ بولماق، ئوڭۇشسىزلىققا ئۇچرىماق: 一~不振 بىر يىقىلىش بىلەنلا ئورنىدىن قوپالماسلىق.

谲 jué ئالدامچىلىق، ھىيلىگەرلىك، ئالدىماق، ھىيلە ئىشلەتمەك: 诡~ ئۆزگىرىشچان؛ غەلىتە.

鐍 jué قاغىتۇمشۇق.

噱 jué 另见 xué قاتتىق كۈلمەك.

爵 jué ① <古> جام، قەدەھ. ② ئۇنۋان: 侯~ ماركىز / 封~ ئۇنۋان بەرمەك، ئۇتۇغات بەرمەك.

嚼 jué 另见 jiào'jiáo مەنىسى ‘嚼①(jiáo)’ بىلەن ئوخشاش: 咀 (jǔ) ~ چاينىماق.

爝 jué ئوتقاش، مەشئەل؛ ئوت پارچىسى.

矍 jué juéshuò [矍铄] تېتىك، روھلۇق (قېرىلار).

攫 jué چاڭگاللىماق. (كۆچمە مەنىدە) بۇلىماق، تارتىۋالماق.

镢 jué جوتو، مېتىن.

蹶 juě 另见 jué [尥蹶子] liàojuězi تەپمەك.

倔 jué 另见 juè چۇس، توڭ: 那老头子真~ بۇ تازا ئۆتۈپ كەتكەن چۇس مىجەز بوۋاي

ئىكەن.

JUN

军 jūn ① ئارمىيە، قوشۇن. ھەربىي، ئەسكەر؛ ~队 قوشۇن، ئارمىيە، ھەربىي قىسىم / 解放~ ئازادلىق ئارمىيە / 海~ دېڭىز ئارمىيىسى. ② جۈن، كورپۇس. ③ قوشۇن (تەشكىللىك كوللېكتىپ): 劳动大~ زور ئەمگەك قوشۇنى.

皲 jūn يېرىلماق.

均 jūn ① تەڭ، باراۋەر؛ ~分 تەڭ تەقسىم قىلماق / 平~数 ئوتتۇرىچە سان / 势~力敌 كۈچى تەڭمۇتەڭ بولماق. ② ھەممە: 老小~安 چوڭ-كىچىكلەرنىڭ ھەممىسى ئامان-ئېسەن / ~已布置就绪 ھەممە ئىش تەقمۇتەق بولماق.

钧 jūn ① <古> پاتمان (ئېغىرلىق بىرلىكى، 15 كىلوگراممغا تەڭ): 千~一发 ◇ قىل ئۈستىدە تۇرماق. ② چاق (ساپال بۇيۇملارنى ياساشتا ئىشلىتىلىدىغان): 陶~ قابىللارنى يېتىشتۈرمەك. ③ (ھۆرمەت سۆزى): ~命 بۇيرۇقلىرى، ئەمىرلىرى / ~安 سالامەت بولغايلا / ~鉴 جانابلىرىغا.

龟 jūn 另见 qiū·guī ‘皲’ بىلەن ئوخشاش.

君 jūn ① پادىشاھ، خان. ② جاناب، جانابلار. [君子] jūnzǐ <古> ئېسىلزادە، مەرتىۋىلىكلەر؛ جاناب، ئالىيجاناب.

莙 jūn [莙荙菜] jūndácài قىزىلچا.

菌 jūn 另见 jùn باكتېرىيە.

麇 jūn 另见 qún ئاققۇيرۇق.

俊 jùn ① تالانتلىق: ~杰 تالانت ئىگىسى / ~士 تالانتلىق زات. ② چىرايلىق، گۈزەل: 那个小姑娘真~ ھېلىقى قىزچاق بەك چىرايلىق ئىكەن.

峻 jùn ئېگىز، تىك (تاغ) 高山~岭 ئېگىز تاغ ۋە چوققىلار. (كۆچمە مەنىدە) قاتتىق، جەددىي: 严刑~法 قاتتىق جازا ۋە جەددىي قانۇن.

馂 jùn قالدۇق يېمەكلىكلەر، ئاشقان-تاشقان.

浚 jùn راۋانلاشتۇرماق، قاز-

ماق. ئادالىماق، كولىماق: ~
井 قۇدۇق قازماق / ~河 دەريا
ئادالىماق. تازىلىماق.
骏 jùn چاپقۇر ئات، ئارغى-
焌 jùn 另见 qū كۆيدۈرمەك.
畯 jùn 〈古〉 ئەملەكدار.
竣 jùn پۈتمەك، تاماملان-
ماق، تۈگىمەك: ~事 ئىش
پۈتتى / 大工告~ چوڭ قۇ-
رۇلۇش تاماملاندى.
郡 jùn ۋىلايەت، ئەمىرلىك.
捃 jùn تەرمەك، يىغىۋالماق:
~摭 توپلىماق، يىغماق.
珺 jùn چىرايلىق قاشتاش.
隽 jùn 另见 juàn '①俊' بى-
لەن ئوخشاش. بۇرۇغ
菌 jùn 另见 jūn موگۇ، زەمە-

K

KA

咖 kā 另见 gā [咖啡] kāfēi
قەھۋە، كوفې.
喀 kā [喀嚓] kāchā قا-
راس - قۇرۇس، قارسىلدىماق،
قارسىلدىماق. [喀斯特]
kāsītè كارست.
揢 kā قىرماق (پىچاق بى-
لەن)، يونماق.
卡 kǎ 另见 qiǎ قارا ماشى-
نا، يۈك ئاپتوموبىلى؛ 十轮
~ ئون چاقلىق ئاپتوموبىل.
② كارتا، كارتوچكا: 资料~
ماتېرىيال كارتوچكىسى /
图书~片 كىتاب كارتوچكى-
سى. ③ كالورىيە.
佧 Kǎ [佧佤] Kǎwǎ 〈旧〉
ۋازۇ مىللىتى.
咔 kǎ [咔叽] kǎjī كاجى.
胩 kǎ كاربىلئامىن.
咯 kǎ 另见 lo·gē خىق قىلماق
(تامىقىنى قىرماق): 把鱼刺
~出来 بېلىق قىلتىرىقىنى
خىق قىلىپ چىقىرىۋەتمەك / ~
血 قان تۈكۈرمەك / ~痰
بەلغەم تۈكۈرمەك.

KAI

开 kāi ① ئاچماق، ئېچىل-
ماق: ~门 ئىشىكنى ئاچ-
ماق / ~幕 پەردە ئېچىلماق /
~口说话 ئاغزىنى ئېچىپ
گەپ قىلماق. (كۆچمە مەنى-
دە) 1. چېچەكلىمەك، گۈللى-

مەك. كېلمەك، چىراي ئېچىلىپ كەتمەك: ~花 گۈل ئېچىلماق / ~颜 كۈلمەك. 2. فورمات: 三十二~本 32 فورمات. 3. ئېرىمەك: ~冻 توڭ ئېرىمەك / ~河 دەريانىڭ مۇزى ئېرىمەك.

[开刀] kāidāo ئوپېراتسىيە قىلماق: 这病得~~ بۇ كېسەل ئوپېراتسىيە قىلىشقا توغرا كېلىدۇ.

[开关] kāiguān ۋىكلىيۇچاتېل.

[开口呼] kāikǒuhū i، u، ü باشلىمىق تاۋۇشلار.

[开交] kāijiāo ئايرىلماق، ئاجرالماق، تۈگىمەك، ئاياغلاشماق، ھەل بولماق: 忙得不能~~ تۈگىمەيدىغان ئالدىراشلىق. ② ئاچماق، ئۆتكۈزمەك: ~眼 كۆز ئاچماق / 想不~ كاللىسىدىن ئۆتكۈزەلمەسلىك / ~路先锋 يول ئاچقۇچى ئاۋانگارت.

[开通] kāitōng كونىلىقساقلىماسلىق. ③ ئاچماق، قازماق، سالماق: ~矿 كان ئاچماق / ~采石油 نېفىت قازماق.

[开发] kāifā ئۆزلەشتۈرمەك، پايدىلانماق، ئاچماق. ④ ئاشۇرماق، قانات يايدۇرماق، ئاچماق، ئۆزلەشتۈرمەك: ~拓道路 يول ئاچماق / ~源节流 كىرىمنى ئاشۇرۇپ، چىقىمنى تېجىمەك / ~展工作 خىزمەتنى قانات يايدۇرماق. ⑤ ھەرىكەتلەندۈرمەك، ھەيدىمەك، ئاتماق، ئىشقا سالماق، باشقۇرماق: ~车 ماشىنا ھەيدىمەك / ~炮 توپ ئاتماق / ~船 پاراخوت باشقۇرماق / ~动脑筋 مېڭىسىنى ئىشقا سالماق.

[开火] kāihuǒ ئوت ئاچماق. (كۆچمە مەنىدە) ئىككى تەرەپ توقۇنۇشماق. ⑥ باشلىماق، باشلانماق: ~端 باشلىنىش / ~春 باش ئەتىياز، باش باھار / ~学 ئوقۇش باشلىماق / ~工 ئىش باشلىماق / 戏~演了 ئويۇن باشلاندى. ⑦ تەسىس قىلماق، قۇرماق: ~医院 دوختۇرخانا قۇرماق.

[开国] kāiguó دۆلەت قۇرماق. ⑧ بەرمەك: ~方子 رېتسېپ بەرمەك / ~计 ھېسابلاپ بەرمەك. (كۆچمە مەنىدە) ~支 چىقىم قىلماق / ~销 خىراجەت. ⑨ قاينىماق،

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

قاينىماق: ~水 قايناق سۇ/ 水~了 سۇ قاينىدى. ⑩ ئۆتكۈزمەك: ~会 يىغىن ئۆتكۈزمەك. ⑪ يازماق، كەسمەك، بەرمەك: ~发票 ئىسچوت يازماق/ ~药方 رېتسېپ يېزىپ بەرمەك. ⑫ پېئىلنىڭ ئارقىسىدا ئۇلۇنۇمنى ئىپادىلەشكە ئىشلىتىلىدۇ: 这话传~了 بۇ گەپ تارقىلىپ كەتتى / 屋子小,坐不~ ئۆي كىچىك. پاتمايدىكەنمىز/ 睁~眼 كۆز ئاچماق / 打~窗子 دېرىزىنى ئېچىۋەت/ 张~嘴 ئاغزىنى ئاچماق. ⑬ كارات: 十四~金 14 كاراتلىق ئالتۇن. ⑭ كېلۋىن (K).

锎 kāi كالىفورنىي (Cf).

揩 kāi سۈرتمەك، ئېرتماق: ~鼻 بۇتلىسىنى ئېرتماق/ ~背 دۈمبە سۈرتمەك / ~油 ◇ ھەققىنى يەۋالماق.

剀 kǎi [剀切] kǎiqiè 1. باب، مۇۋاپىق، ئۇيغۇن: ~~中理 ئەقىلگە مۇۋاپىق. 2. ئەمەلىي: ~~教导 ئەمەلىي تەربىيە.

凯 kǎi غەلىبە، زەپەر: ~奏 زەپەر مارشى ياڭرىماق/ ~旋 غەلىبە بىلەن قايتماق.

垲 kǎi ئېگىز ۋە قۇرغاق.

恺 kǎi خۇشاللىق، شادلىق.

闿 kǎi ئاچماق. ئىمناقلىق.

铠 kǎi ساۋۇت، زىرەھ.

蒈 kǎi كاران.

楷 kǎi 另见 jiē ① ئۈلگە، نۇسخا، نەمۇنە، ئۆرنەك. ② كەيشۇ: 小~ كىچىك كەيشۇ/ 正~ تۈز كەيشۇ (خەنزۇچە خەت شەكلى).

锴 kǎi ياخشى تۆمۈر.

慨 kǎi ① غەزەپلەنمەك، نەپرەتلەنمەك: 慷~激昂 ◇ مەردلىك-مەردانىلىك تولۇپ تاشماق. ② ھەسرەتلەنمەك، ھەسرەت چەكمەك، تەسىرلەنمەك: 感~ تەسىرلەنمەك. ③ مەردانە، جەسۇرانە؛ مەرد، سېخىي، ئوچۇق قول: ~允 مەردلىك بىلەن رۇخسەت قىلماق / ~然相赠 مەردلىك بىلەن تەقدىم قىلماق.

忾 kài نەپرەتلەنمەك: 同仇敌~ دۈشمەنگە بىرلىكتە نەپرەت ياغدۇرماق.

欬 kài يۆتەل، يۆتەلمەك.

KAN

刊 kān ① ئويماق، باسماق: ~石 تاش ئويماق / ~印 باسماق. (كۆچمە مەنىدە) نەشر قىلماق: ~行 نەشر قىلىپ تارقاتماق / 停~ نەشر قىلىشنى توختاتماق.

kānwù [刊物] مەتبۇئات، ژۇرنال، ماتېرىيال: 周~ ھەپتىلىك ژۇرنال / 月~ ئايلىق ژۇرنال. ② تۈزەتمەك، ئۆزگەرتمەك: 不~之论 ھېكمەتلىك سۆز / ~误表 تۈزىتىش جەدۋىلى.

看 kān 另见kàn باقماق، قارىماق: ~门 دەرۋازا باقماق / ~家 ئۆيگە قارىماق / ~守 قارىماق، ساقلىماق. (كۆچمە مەنىدە): نازارەت قىلماق، كۆزەتمەك: 把他~起来 ئۇنى نازارەت ئاستىغا ئېلىمىش كېرەك.

kānhù [看护] 1. خەۋەر ئالماق، باقماق، قارىماق. 2. 〈旧〉 سېستىرا.

勘 kān ① سېلىشتۇرماق: ~误 تۈزەتمەك، تۈزىتىش بەرمەك / ~正 سېلىشتۇرماق ۋە تۈزەتمەك. ② تەكشۈرمەك: ~探 چارلىماق / ~验 تەكشۈرۈپ سىنىماق / ~测 تەكشۈرۈپ ئۆلچىمەك / 推~ مۆلچەرلىمەك / 实地~查 ئەمەلىي تەكشۈرمەك.

堪 kān بولىدۇ، مۇمكىن، كۇپايە، مۇناسىپ: ~以告慰 كۆڭۈل ئىمىن تاپماق / 不~设想 تەسەۋۋۇر قىلىپ بولماس. ② چىدىماق، بەرداشلىق بەرمەك: 难~ يەرگە قارىماق، ئوڭايسىزلانماق / 狼狈不~ تازا رەسۋاسى چىقماق، شەرمەندە بولماق.

戡 kān باستۇرماق، تىنچىتماق (توپىلاڭنى).

龛 kān تەكچە، بۇت تەكچىسى.

坎 kǎn ① ئازگال، ئويمان. ② پالچىلىقتىكى سەككىز سىمۋوللۇق بەلگىنىڭ بىرى: «☵»، سۇنى بىلدۈرىدۇ. ③ بوسۇغا (‘jiàn 槛’ بىلەن ئوخشاش). ④ كاندىلا (cd).

kǎnkě [坎坷] 1. ئېگىز-پەس، ئويمان-دۆڭ، ئوڭغۇل-دوڭغۇل. 2. ئوڭۇشسىزلىق.

砍 kǎn كەسمەك، چاپماق، يارماق: ~柴 ئوتۇن كەس

مەك / 把树枝~下来 شاخلارنى كەسمەك.

莰 kǎn كامفان.

侃 kǎn [侃侃] kǎnkǎn كەسكىن ۋە مەردانە: ~~而谈 كەسكىن ۋە مەردانە سۆزلىمەك.

槛 kǎn 另见 jiàn بوسۇغا.

顑 kǎn [顑颔] kǎnhàn ئاچارچىلىق.

看 kàn 另见 kān ① كۆرمەك، نەزەر سالماق، قارىماق؛ ئوقۇماق: ~书 كىتاب ئوقۇماق/ ~电影 كىنو كۆرمەك. ② كۆزەتمەك، قارىماق: ~脉 تومۇر تۇتماق / ~透 كۆزى يەتمەك، تېگىگە يەتمەك. (كۆچمە مەنىدە): ~病 كېسەل كۆرمەك، دوختۇرغا كۆرۈنمەك/ 大夫把我的病~好了 دوختۇر مېنى داۋالاپ ساقايتتى. ③ يوقلىماق، ھال سورىماق: 到医院里去~病人 دوختۇرخانىغا كېسەل يوقلىغىلى بارماق. ④ مۇئامىلە قىلماق، قارىماق: 另眼相~ باشقىچە قارىماق / ~重 قەدىرلىمەك، ئىززىتىنى قىلماق. ⑤ قارىماق، ھېسابلىماق، تونۇماق: 我~应该这么办 مېنىڭچە مۇنداق قىلىش كېرەك. ⑥ باقماق، كۆرمەك (ياردەمچى پېئىل): 问一声~ سوراپ باقماق / 做做~ ئىشلەپ كۆرمەك. ⑦ ئېھتىيات بولماق ۋە ساقلانماقنى بىلدۈرىدۇ: 别跑, ~摔着 يۈرگۈرمە، يىقىلىپ چۈشىسەن.

衎 kàn ① خۇشاللىق، شادخۇراملىق. ② قەيسەر، جاسارەتلىك.

墈 kàn 〈方〉 ئېگىز قاش. [上墈] Kànshàng كەنشاڭ.

磡 kàn يار (تاغنىڭ). [لە).

阚 Kàn 另见 hǎn كەن (فامىلە).

瞰 kàn ئېگىزدىن نەزەر سالماق، يۇقىرىدىن قارىماق. [鸟瞰] niǎokàn 1. يۇقىرىدىن قارىماق، ئېگىزدىن نەزەر تاشلىماق. 2. نەزەر سالماق: 世界大势~~ دۇنيا ۋەزىيىتىگە بىر نەزەر.

KANG

康 kāng ① ساقلىق،ساغلاملىق. سالامەتلىك: 身体健~ سالا-

مەتلەكى ياخشى / ~乐 شادلىق. ② بوش، پور، پورلاشماق: 萝卜~了 تۇرۇپ پورلىشىپ قاپتۇ.

[康庄] kāngzhuāng داغدام: ~~大道 داغدام يول.

慷 kāng [慷慨] kāngkǎi 1. مەردانە، جەسۇرانە: ~~陈词 مەردانىلىك بىلەن سۆزلىمەك. 2. مەرد، سېخىي، ئوچۇق قول، ھىممەتلىك: 他待人很~~ ئۇ كىشىلەرگە ناھايىتى مەردلىك قىلىدۇ.

槺 kāng 385-بەتتىكى '榔槺' (lángkang) غا قاراڭ.

糠 kāng توپان.

鱇 kāng 4-بەتتىكى '鮟鱇' (ānkāng) غا قاراڭ.

扛 káng 另见 gāng يۈدۈمەك، كۆتۈرمەك، ئۈستىگە ئالماق، مۈرىگە ئالماق: ~粮食 ئاشلىق يۈدۈمەك / ~着一杆枪 مىلتىق ئېسىۋالغان، مىلتىق كۆتۈرۈۋالغان / ~活 يىللىقچى بولماق.

亢 kàng ① ئېگىز، ئۈستۈن، يۇقىرى. (كۆچمە مەنىدە): 不卑不~ ھەم تەكەببۇرلاشماسلىق، ھەم ئۆزىنى كەمسىتمەسلىك. ② ئىنتايىن، ناھايىتى، بەك: ~旱 ئىنتايىن قۇرغاق. ③ بەتنىن يۇلتۇز تۈركۈمى.

伉 kàng ① تەڭمۇتەڭ، ماس، مۇناسىپ، مۇۋاپىق كەلمەك. [伉俪] kànglì ئەر-خوتۇن. ② توغرا، تۈز، تۈپتۈز، ئادىل، دۇرۇس، ھەققانىي.

抗 kàng ① قارشى چىقماق، تاقابىل تۇرماق، قارشى تۇرماق: ~日战争 ياپون باسقۇنچىلىرىغا قارشى ئۇرۇش / ~美援朝 ئامېرىكا تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى تۇرۇپ، چاۋشيەنگە ياردەم بەرمەك / ~旱 قۇرغاقچىلىققا قارشى تۇرماق / ~涝 ھۆلچىلىككە قارشى تۇرماق. (كۆچمە مەنىدە) 1. مۇرەسسە قىلماسلىق، ئاقلىماق: ~辩 ئاقلىماق. 2. رەت قىلماق، باش تارتماق، قوبۇل قىلماسلىق: ~命 بۇيرۇقنى رەت قىلماق / ~粮 غەللە-پاراق تاپشۇرماسلىق / ~税 باج تاپشۇرماسلىق.

[抗菌素] kàngjūnsù ئانتىبىيوتىكلار، باكتېرىيىگە قارشى دورىلار.

[抗议] kàngyì ئې-

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

تىراز بىلدۈرمەك، قارشىلىق كۆرسەتمەك، نارازىلىق بىلدۈرمەك. ② قارشىلاشماق، تىركىشمەك، تەڭ كەلمەك، قارىمۇ قارشى تۇرماق: ~衡 قارشى تۇرماق، تەڭ كەلمەك / 分庭~礼 ئۇزەڭگە سوقۇشتۇرماق.

炕 kàng ① كاڭ. ② قاقلىماق، قۇرۇتماق: 把湿衣服放在火边~一~ هۆل كىيىمنى ئوتقا قاقلاپ قۇرۇتماق.

钪 kàng سكاندىي (Sc).

KAO

尻 kāo قوڭ، كۆت، ساغرا، كاسا، قۇيرۇق.

考 kǎo ① ئىمتىھان، ئىمتىھان ئالماق (بەرمەك): 期~ مەۋسۇملۇق ئىمتىھان / ~语文 تىل - ئەدەبىيات دەرسىدىن ئىمتىھان ئالماق (بەرمەك). ② تەكشۈرمەك: ~勤 يوقلىما قىلماق / ~绩 خىزمەت نەتىجىسىنى تەكشۈرمەك. [考验] kǎoyàn سىناق، سىنىماق. [考语] kǎoyǔ باھا. ③ ئىزدەنمەك، مۇلاھىزە قىلماق، تەتقىق قىلماق: ~古 ئاسارئەتىقىلەرنى تەتقىق قىلماق، ئارخېئولوگىيە / ~证 ئاساسلىماق، ئىسپاتلىماق. [考虑] kǎolǜ ئويلانماق، مۇلاھىزە قىلماق، مۇھاكىمە قىلماق: ~~一下再决定 مۇھاكىمە قىلىپ بېقىپ ئاندىن قارار قىلماق / ~~问题 مەسىلە ئۈستىدە ئويلانماق. [考究] kǎojiu 1. تەتقىق قىلماق. 2. بېرىلىپ كەتمەك. ④ قېرى، ياشانغان. ⑤ ئاتا: 如丧~妣 ئاتا - ئانىسى ئۆلگەندەك / 先~ رەھمەتلىك ئاتا.

拷 kǎo قىيىنىماق، قىيىن-قىستاققا ئالماق، ئازابلىماق: ~问 قىيىناپ سوراق قىلماق. [拷贝] kǎobèi كوپىيە.

栲 kǎo سەقدەل دەرىخى. [栲栳] kǎolǎo كورەسىمان قاچىلاش ئەسۋابى.

烤 kǎo ① قاقلىماق، پىشۇرماق، ياقماق، كاۋاپ قىلماق: ~馕 نان ياقماق / ~白薯 تاتلىق ياڭيۇنى

قاقلاپ پىشۇرماق. ② ئوتقا
قاقلانماق، ئوتسىنماق: ~手
قولنى ئوتقا قاقلىماق /
围炉~火 مەشنىڭ يېنىدا
ئوتسىنماق.

铐 kào ① كويزا. ② كويـ
زا سالماق: 把犯人~起来
جىنايەتچىگە كويزا سېلىپ
قويماق.

犒 kào زىياپەت بەرمەك،
بەزمە قىلماق: ~劳 زىياپەت
بەرمەك، بەزمە قىلماق.

靠 kào ① يۆلەنمەك، يېقىنـ
لاشماق: ~着墙站着 تامغا
يۆلىنىپ تۇرماق / 船~岸
了 كېمە قىرغاققا يېقىنلاشتى.
② تايانماق: 要创造人类的
幸福,全~我们自己 ئىنسا-
نىيەتكە بەخت يارىتىشتا ئۆ-
زىمىزگىلا تايىنىش كېرەك /
依~群众 ئاممىغا تايانماق.
[靠山] kàoshān يۆلەنچۈك،
ھىمايەت، ھامىي، ئارقا تىرەك.
③ ئىشەنچلىك: 可~ ئىشەنچـ
لىك / ~得住 ئىشەنچلىك.
[牢靠] láokao 1. چىڭ،
پۇختا، مۇستەھكەم، مەزمۇت.
2. ئىشەنچلىك: 这人做事最
~~ بۇ كىشى ئىشەنچلىك
ئىش قىلىدۇ.

KE

坷 kē 另见 kě [坷垃] kēlā
چالما، داڭگال.

苛 kē ① ئېغىر، شەپقەتـ
سىز، قاتتىق: ~求 ئىنتا-
يىن قاتتىق تەلەپ / ~责
قاتتىق ئەيىبلىمەك. ② قاتـ
تىق ۋە مۇرەككەپ، ئېغىر،
چىدىغۇسىز: ~政 قاتتىق
قوللۇق سىياسەت / ~捐杂税
ئېغىر ئالۋان - ياساق.

珂 kē ① قاشتاش. ② نوخـ
تىنىڭ ئۇستىدىكى زىبۇزىنـ
نەتلەر. [珂罗版] kēluóbǎn
كوللوتىپىيە.

柯 kē ① پالتىنىڭ سېپى.
② ئۆسۈملۈكلەرنىڭ غول ۋە
شاخلىرى.
[柯尔克孜] Kē'ěrkèzī قىر-
غىزلار.   تىلىدۇ.

轲 kē ئادەم ئىسمىغا ئىشلىـ

牁 kē [牂牁] Zāngkē زاڭـ
كې (1. قەدىمكى دەريا نامى.
2. قەدىمكى يەر نامى).

砢 kē ‹方› [砢碜] kēchen سەت، كۆرۈمسىز.

钶 kē كولۇمبىي (نىئوبىينىڭ كونا ئاتىلىشى).

疴 kē كېسەل، كېسەللىك: 沉~ ئېغىر كېسەل. 染~ كېسەل بولۇپ قالماق.

科 kē ① پەن؛ بۆلۈم؛ ئائىلە: 1. 狮子属于食肉类的猫~ شىر گۆشخور ھايۋانلار تۈركۈمىدىكى مۈشۈك ئائىلىسىگە كىرىدۇ / 槐树是豆~植物 تۇخۇمەك پۇرچاق ئائىلىسىگە تەۋە ئۆسۈملۈك. 2. 秘书~ كاتىبات بۆلۈمى / 总务~ خوجىلىق بۆلۈمى. 3. 文~ ئىجتىمائىي پەنلەر / 理~ تەبىئىي پەنلەر / 内~ ئىچكى كېسەللىكلەر بۆلۈمى / 外~ تاشقى كېسەللىكلەر بۆلۈمى. [科举] kējǔ ئەمەلدارلىق ئىمتىھانى تۈزۈمى. [科学] kēxué 1. ئىلىم، پەن، ئىلىم - پەن. 2 ئىلمىي، پەننىي: 这种做法不~~ بۇ ئىلمىي ئۇسۇل ئەمەس. ② كەسمەك، ھۆكۈم قىلماق: ~以徒刑 مۇددەتلىك قاماق جازاسى ھۆكۈم قىلىندى / ~以罚金 جەرىمانە تۆلەشكە ھۆكۈم قىلماق. ③ ‹古› رول ئالماق: ~白 روللارنىڭ ھەرىكىتى ۋە چىراي ئىپادىسى.

蝌 kē [蝌蚪] kēdǒu قۇمچاق.

棵 kē تۈپ، تال: 一~树 بىر تۈپ دەرەخ. [棵儿] kēr بوي: 这棵树~~很大 بۇ دەرەخنىڭ بويى ئېگىز. [青棵子] qīngkēzi كۆك زىرائەتلەر، ياۋا ئوت - چۆپلەر.

稞 kē ياليڭاچ ئارپا.

窠 kē ئۇۋا، چاڭگا، ئىن. [窠臼] kējiù (كۆچمە مەنىدە) قېلىپ، ئەندىزە، نەمۇنە؛ كونا قېلىپ.

颗 kē دانە، تال؛ مىنچاق، تارام: 一~珠子 بىر تال مارجان / 一~心 يۈرەك، قەلب.

髁 kē ئوشۇق.

颏 kē ئېڭەك.

搕 kē ئۇرۇپ قاقماق: ~烟袋锅子 غاڭزىنى ئۇرۇپ قاقماق.

榼 kē ‹古› ھاراق قاچىسى.

磕 kē ئۇرماق، ئۇرۇلماق: ~破了头 باش ئۇرۇلۇپ يېرىلماق / 碗~碎了 چىنە ئۇرۇلۇپ چېقىلدى / ~头 باش ئۇرماق، سەجدە قىلماق.

瞌 kē [瞌睡] kēshuì ئۇخدىمەك، مۈگدىمەك، ئۇيقۇسىرىماق، ئۇيقۇ باسماق: 打~~ ئۈگدەپ قالماق.

壳 ké 另见 qiào پوست، قاسراق، شاكال، قاپ، قوۋزاق؛ جەز: 核桃~儿 ياڭاق شاكىلى / 鸡蛋~儿 تۇخۇم شاكىلى.

咳 ké 见另 hāi 嗽咳 يۆتەل، يۆتەلمەك.

揢 ké 〈方〉 ① قىسىلىپ قالماق، قىسماق: 抽屉~住了، 拉不开 تارتما قىسىلىپ قېلىپ ئېچىلمايۋاتىدۇ / 鞋小 了~脚 كىچىك ئاياغ پۇتنى قىسىدۇ. ② قەستەن قىيىنچىلىق كەلتۈرمەك: ~人 كىشىنى قەستەن قىيىنىماق / 你别拿这事来~我 بۇ ئىش ئارقىلىق مېنى تەڭقىسلىقتا قويما.

可 kě 另见 kè ① قوشۇلماق، ماقۇل بولماق: 许~ ماقۇل بولماق / 认~ رازىلىق بىلدۈرمەك، ماقۇل بولماق / 不加~否 يا ماقۇل، يا ياق دېمەسلىك. [可以] kěyǐ 1. ماقۇل، بولىدۇ: ~~, 你去吧! ماقۇل، سەن بار! 2. -گىلى / -كىلى؛ -غىلى / -قىلى؛ -سا / -سە؛ -غا / -قا، -گە / -كە) بولىدۇ: 现在~~穿棉衣了 ھازىر پاختىلىق كىيىم كىيسە بولىدۇ / 马铃薯~~当饭吃 ياڭيۇنى تاماق ئورنىدا يېيىشكە بولىدۇ. 3. قالتىس، كۈچلۈك، ئۆتكۈر: 这几天冷得真~~ بۇ بىر نەچچە كۈن قالتىس سوغۇق بولۇپ كەتتى. 4. ياخشى، يامان ئەمەس، يارامىلىق: 这篇文章还~~ بۇ ماقالە يامان ئەمەس ئىكەن. [小可] xiǎokě 1. ئادەتتىكى: 非同~~ ئادەتتىكى ئىش ئەمەس، سەل چاغلىغىلى بولماسلىق. 2. 〈旧〉 پېقىر، كەمىنىلىرى. ② بولماق: 牢不~破的友谊 بۇزۇلماس دوستلۇق / ~大

～小 چوڭ بولسىمۇ، كىچىك بولسىمۇ بولماق. [可能] kěnéng مۇمكىن، ئىمكان، ئىمكانىيەت؛ ئېھتىمال، بەلكىم: 这个计划～ ～提前实现 بۇ پىلان مۇددەتتىن بۇرۇن ئەمەلگە ئېشىشى مۇمكىن. ③ ئەرزىمەك: ～怜 ئىچىنى ئاغرىتىشقا ئەرزىمەك؛ بىچارە / ～爱 سۆيۈشكە ئەرزىمەك؛ ئوماق، سۆيۈملۈك / ～恶 (wù) يىرگەنمەك؛ قەبىھ، يىرگىنچلىك. ④ كۆڭۈلگە ياقماق، تېتىماق: ～心 كۆڭۈلگە ياقماق / 这饭正～口 بۇ تاماق مەززىلىك ئىكەن. (كۆچمە مەنىدە) لايىق، باب: ～着花钱 لايىقىدا پۇل خەجلىمەك / ～着脑袋做帽子 باشقا لايىق دوپپا تىكمەك. ⑤ لېكىن، ئەمما، بىراق: 大家很累 (lèi)، ～都很愉快 كۆپچىلىك بەك چارچىغان بولسىمۇ، ئەمما ھەممىسى خۇشال بولدى. ⑥ ناھايىتى، تازا، بەك، راسا، ئاخىر: 这工具使着～得劲 بۇ قورال بەك ئەپلىك ئىكەن / 他写字～快 ئۇ خەتنى ناھايىتى تېز يازىدۇ / 这篇文章～写完了 بۇ ماقالە ئاخىر پۈتتى. ⑦ سوئاللاردا ئىشلىتىلىدۇ: 你～知道? سەن بىلەمسەن؟ / 这话～是真的? بۇ گەپ راستمۇ؟ ⑧ قايتۇرما سوراقنى بىلدۈرىدۇ: ～不是吗! شۇنداق ئەمەسمۇ / ～不就糟了 ئىش چاتاق بولاتتى ئەمەسمۇ! ⑨ تەخمىنەن: 年～三十许 تەخمىنەن 30 ياشلاردا / 长～六米 ئۇزۇنلۇقى تەخمىنەن ئالتە مېتر. ⑩ بولىدۇ؛ ياخشى، يامان ئەمەس، يارامىلىق: 根～食 يىلتىزىنى يېيىشكە بولىدۇ / 尚～ يامان ئەمەس بولدى.

坷 kě 另见 kē 353- بەتتىكى ‘坎坷’ (kǎnkě) غا قاراڭ.

渴 kě ئۇسسىزلىق؛ ئۇسسىماق: 我～了 مەن ئۇسساپ كەتتىم. (كۆچمە مەنىدە) تەشنا بولماق، ئىنتىزار بولماق، تەقەززا بولماق: ～望 ئارزۇ قىلماق. ٦خاقان، خان.

可 kè 另见 kě [可汗] kèhán

克 kè ① ئىمكانىيەت: 不~分身 ئىككى قولىنى تۆت قىلالماسلىق. ② يەڭمەك، غەلىبە قىلماق، ئالماق: 攻无不~ ھەممىلا جەڭدە غەلىبە قىلماق / 连~数城 ئارقا - ئارقىدىن بىر نەچچە شەھەرنى ئالماق. [克复] kèfù قايتۇرۇۋالماق. ③ تۇتۇۋالماق، يەڭمەك، تۈگەتمەك، خاتىمە بەرمەك: ~己奉公 ئۆز نەپسىدىن كېچىپ، ئومۇم ئۈچۈن ئىشلىمەك / 以柔~刚 يۇمشاقنىڭ قاتتىقنى يېڭىشى. ④ بەلگىلەنگەن، بېكىتىلگەن (مۇددەت، مۆھلەت): ~期 بەلگىلەنگەن مۇددەتتە / ~日完成 بەلگىلەنگەن ۋاقىتتا پۈتتۈرمەك. [克扣] kèkòu قىسىپ ئەپقالماق: 旧社会工头经常~~工人的工资 كونا جەمئىيەتتە بوتۇڭلار دائىم ئىشچىلارنىڭ ئىش ھەققىنى قىسىپ ئەپقالاتتى. ⑤ ھەزىم قىلماق: ~食 تاماق ھەزىم قىلماق. ⑥ كې (زاڭزۇلارنىڭ سىغىم بىرلىكى شۇنداقلا يەر كۆلىمى بىرلىكى). ⑦ گرام.

氪 kè كرىپتون (Kr).

刻 kè ① ئويماق: ~图章 تامغا ئويماق. [深刻] shēnkè چوڭقۇر: ~~的检讨 چوڭقۇر تەكشۈرمەك / 批判得很~~ ناھايىتى چوڭقۇر تەنقىد بەرمەك. ② چارەك. ③ دەم، ۋاق، ۋاقىت: 即~ شۇئان / 顷~ بىردەمدىلا. ④ بېخىل، پىخسىق: 待人太~ پىخسىق ئادەم. [刻苦] kèkǔ ئاددىي - ساددا؛ مۇشەققەتكە چىدىماق، جاپاغا چىدىماق: ~~用功 قېتىرقىنىپ قېتىرقىنىپ تىرىشماق / 生活很~~ تۇرمۇشتا ناھايىتى ئاددىي - ساددا. ⑤ ‘克④’ بىلەن ئوخشاش.

恪 kè رىئايە قىلماق، ئەمەل قىلماق، ساقلىماق، ئېھتىيات قىلماق: ~遵 رىئايە قىلماق.

客 kè ① مېھمان: 来~了 مېھمان كەلدى / 招待~人 مېھمان كۈتمەك. [客观] kèguān ئوبيېكتىپ: 人类意识属

于主观，物质界属于 ~ ~ ئىنسانلارنىڭ ئېڭى سۇبيېكتىپقا، ماددىي دۇنيا ئوبيېكتىپقا تەۋە / 他看问题很 ~~ ئۇ مەسىلىگە ناھايىتى ئوبيېكتىپ قارايدۇ. [客家] kèjiā فۇجيەن، گۇاڭدۇڭلۇقلارنىڭ يەنە بىر خىل ئاتىلىشى. [客气] kèqì نازاكەتلىك، ئېھتىرام بىلەن، ئەدەبلىك. ② ياقا يۇرتقا چىققان ئادەمنى كۆرسىتىدۇ: 旅 ~ يولۇچى / ~ 居 ۋاقىتلىق تۇرماق / ~ 籍 ياقا يۇرتلۇق / ~ 商 سەييارە سودىگەر، ياقا يۇرتلۇق سودىگەر. ③ مەلۇم پائالىيەت بىلەن شۇغۇللانغۇچىنى كۆرسىتىدۇ: 说 ~ نەسىھەتچى، پوتۇشتۇرگۇچى / 侠 ~ پالۋان. [客岁] kèsuì بولتۇر، ئۆتكەن يىلى.

课 kè ① دەرس، ساۋاق: 上~ دەرس ئۆتمەك / 今天没 ~ بولغان دەرس يوق. [课题] kètí تېما. ② 〈旧〉 ئوقۇتماق: ~ 徒 شاگىرت ئوقۇتماق / ~ 读 دەرس ئۆتمەك. ③ 〈旧〉 باج، سېلىق. ④ باج تاپشۇرماق، سېلىق سالماق: ~ 以重税 ئېغىر باج سالماق، ئېغىر باج ئالماق. ⑤ بۆلۈم: 会计 ~ بوغالتىر بۆلۈمى / 教务 ~ ئىلمىي بۆلۈمى. ⑨ رەم، پال: 起 ~ پال ئاچماق.

骒 kè بىيە، بايتال.

锞 kè ئۆكچە.

缂 kè كەشتىچىلىك، كەشتە.

嗑 kè چىش قاقماق، چاقماق: ~ 瓜子 كازىر چاقماق.

溘 kè تويۇقسىز، ئۇشتۇمتۇت، تاسادىپىي: ~ 逝 ئۇشتۇمتۇت ئۆلمەك.

KEI

剋 kēi ① ئۇرماق، ئەدىبىنى بەرمەك؛ تىللىماق، كايىماق. [剋架] kēijià ئۇرۇشماق، سوقۇشماق. ② ئەرز قىلماق، ئەرز تۇتماق.

KEN

肯 kĕn ① خالىماق، ئۇنىماق: 他不 ~ 来 ئۇ كېلىشنى خالىمىدى / 只要你 ~ 做就能成功 ئىشلەشنى خالىساڭ چوقۇم مۇۋەپپەقىيەت

قازدىنسەن / 首~ ماقۇل بولماق. [肯定] kěndìng 1. مۇئەييەنلەشتۈرمەك: ~~成绩,指出缺点 نەتىجىلەرنى مۇئەييەنلەشتۈرۈپ، كەمچىلىكىنى كۆرسىتىپ بەرمەك. 2. سۆزسىز، جەزمەن، شۈبھىسىز: 我们的计划~~能超额完成 پىلانىمىز جەزمەن ئاشۇرۇپ ئورۇندىلىدۇ. ② ئۇستىخانغا چاپلىشىپ تۇرغان گۆش. [肯綮] kěnqìng ئۇستىخان بىلەن سىڭىرنىڭ تۇتاشقان يېرى. [中肯] zhòngkěn دەل جايىدا: 说话~~ گېپى دەل جايىدا.

啃 kěn غاجىماق: ~老玉米 سۈتى قاچقان كۆكباشنى غاجىماق / 老鼠把抽屉~坏了 چاشقان تارتمىنى غاجاپ بۇزۇپ قويۇپتۇ.

垦 kěn ① يەر ھەيدىمەك، يەر ئاغدۇرماق. ② يەر ئاچماق، يەر ئۆزلەشتۈرمەك: ~荒 بوز يەر ئۆزلەشتۈرمەك، بوز يەر ئاچماق / ~殖 يەر ئاچماق، بوز يەر ئۆزلەشتۈرمەك / ~区 بوز يەر ئۆزلەشتۈرۈش رايونى، بوز يەر رايونى.

恳 kěn سەمىمىي: ~求 ئۆتۈنۈپ سورىماق، چىن كۆڭۈلدىن تەلەپ قىلماق / ~托 سەمىمىي ھاۋالە قىلماق.

掯 kèn باسماق، قىيىنچىلىق سالماق: 勒~ زورلىماق، قىينىماق، تەڭلىككە سالماق.

裉 kèn قولتۇق (كىيىمنىڭ): 杀~ قولتۇقنى تىكمەك / 抬~ يەڭ ئورنىتىلىدىغان ئورۇننىڭ رازمېرى.

KENG

坑 kēng ① ئورا، ئورەك، ئازگال، گودەك: 水~ سۇ ئورىسى / 泥~ پاتقاق ئازگىلى. ② تىرىك كۆممەك: ~杀 تىرىك كۆممەك. ③ زىيانغا ئۇچراتماق، زىيانكەشلىك قىلماق، تۇزاققا دەسسەتمەك: ~人 كىشىنى زىيانغا ئۇچراتماق. ④ خاڭ يولى، يەر ئاستى يولى: ~道 يەر ئاستى يولى / 矿~ خاڭ يولى، شاختا.

吭 kēng 另见 hóng ئۈن چىقارماق، زۇۋان سۈرمەك:

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

问他什么他也不～声 ئۇنىڭدىن نېمىلا سورىسا ئۇ ئۈن چىقارماي تۇرۇۋالدى / 一声也不～ لام - جىم دېمىدى.

硁 kēng تاڭ - تاڭ (تاش چاققان چاغدىكى ئاۋاز).

铿 kēng تاقىر - تۇقۇر، تاراق - تۇرۇق، تاراقلىماق.

[铿锵] kēngqiāng ئاۋازنىڭ ياڭراق ۋە يېقىملىقلىقىنى بىلدۈرىدۇ: ～～悦耳 جاراڭلىق ھەم يېقىملىق ئاۋاز.

KONG

空 kōng 另见 kòng ① قۇرۇق، بوش: ～房子 بوش ئۆي / ～碗 قۇرۇق چىنە / ～话 قۇرۇق گەپ / ～想 خىيال، ئۇتوپىيە / ～谈 قۇرۇق پاراڭ.

[空洞] kōngdòng مەنىسىز: 他说的话都很～～ ئۇ ناھايىتى مەنىسىز گەپ قىلىدۇ.

[空头] kōngtóu قۇرۇق، سۈپىرىدىسى قۇرۇق: ～～支票 قۇرۇق چەك، قۇرۇق ۋەدە.

[凭空] píngkōng ئاساسسىز، قۇرۇق: ～～捏造 ئاساسسىز ئويدۇرۇپ چىقىرماق.

[真空] zhēnkōng ۋاكۇئۇم، ۋاكۇئۇم بوشلۇق: ～～管 ۋاكۇئۇم لامپا / ～～地带 بوشلۇق رايونى. ② بىكار: ～跑了一趟 بىكار بېرىپ كەلدىم. ③ ھاۋا، ئاسمان: ～军 ھاۋا ئارمىيىسى / ～航 ھاۋا قاتنىشى.

[空间] kōngjiān ماكان، بوشلۇق، ھاۋا بوشلۇقى.

[空气] kōngqì ھاۋا. ④ ئىز - دېرەكسىز، نەتىجىسىز: 落～ يوققا چىقماق، ئەمەلگە ئاشماسلىق / 扑了个～ بىكار بېرىپ كەلدى.

箜 kōng [箜篌] kōnghóu ئاغۇقا.

孔 kǒng ① كامار، تۆشۈك، سۆڭكۈچ: 鼻～ بۇرۇن تۆشۈكى / 针～ يىڭنە تۆشۈكى. ② ناھايىتى: 需款～急 پۇلغا ناھايىتى ھاجەتمەن بولماق. ③ مۇھىم: 交通～道 مۇھىم قاتناش يولى.

恐 kǒng ① قورقماق، ئەندىشە قىلماق، تەشۋىشلەنمەك، ۋەھىمىگە چۈشمەك: 唯～完成不了任务 ۋەزىپىنى ئورۇندىيالماسمىكىن دەپ ئەندىشە قىلماق.

[恐吓] kǒnghè ھەيـ

ۋە قىلماق، چۆچۈتمەك، ئۈر-
كۈتمەك، پوپوزا. [恐慌]
kǒnghuāng 1. ساراسىمىگە
چۈشمەك، ۋەھىمىگە چۈشمەك،
ئالاقزادە بولماق. 2. كرىزىس:
经济~ ئىقتىسادىي كرى-
زىس. ② ئېھتىمال، بەلكىم،
تەخمىنەن: ~不可信 ئىشەنچ-
لىك بولمىسا كېرەك.

倥 kǒng [倥偬] 1. ئالدى-
راش، ئالدىراشلىق، ھاپىلا-
شاپىلا ئالدىراپ - تېنەپ.
2. نامراتچىلىق.

空 kòng 另见 kōng ① بو-
شاتماق: ~一个格 بىر كاتەك-
نى بوشاتماق / ~出一间房子
بىر ئېغىز ئۆينى بوشاتماق/
想法~出一些时间 ئامال
قىلىپ ئازراق ۋاقىت بوشاتماق.
② بوش، بىكار: ~房 بوش
ئۆي / ~地 بىكار جاي/
有~再来 بوش ۋاقىتتا يەنە
كېلىڭ / 利用假期的~隙
(xì) كانىكۇلدىكى بوش ۋا-
قىتتىن پايدىلانماق. [空子]
kòngzi 1. بوش جاي. 2. پۇر-
سەت، پەيت، يوچۇق: 钻~~
پۇرسەتتىن پايدىلانماق. ③
زىيان تارتماق، چىقىم كىرىم-
دىن ئېشىپ كەتمەك، قەرز.

控 kòng ① ئەرز قىلماق.
[控诉] kòngsù 1. شىكايەت
قىلماق. 2. دەرد تۆكمەك،
دادلىماق. ② چاڭگىلىغا ئال-
ماق، تىزگىنلىمەك، كونترول
قىلماق. [控制] kòngzhì كونت-
رول قىلماق، تىزگىنلىمەك،
چاڭگىلىغا ئالماق. ③ سا-

鞚 kòng يۈگەن. رقىتماق.

KOU

芤 kōu ① ‹古› سۆڭپىياز.
② ‹中医› پور تومۇر.

抠 kōu ① كوچىلىماق، كو-
لىماق: ~了个小洞 كوچىلاپ
تۆشۈك قىلىپ قويماق / 把掉
在砖缝里的豆粒~出来 خىش
يوچۇقىغا چۈشۈپ كەتكەن
پۇرچاقنى كوچىلاپ چىقار-
ماق. (كۆچمە مەنىدە) ئېسى-
لىۋالماق: ~字眼 سۆزلەرگە
ئېسىلىۋالماق / 死~书本
كىتابقىلا ئېسىلىۋالماق. ②
ئويماق. ③ بېخىل، پىخسىق،
پىخسىق، پىخسىقلىق قىلماق.

眍 kōu [眍瞜] kōutou ئول-

ئۇيغۇر كىتاب تورى

تۇرۇشۇپ كەتمەك: 眼～～ ئولتۇرۇشۇپ كەتكەن كۆز / 他病了一场，眼睛都～～了 ئۇ ئاغرىپ قېلىپ، كۆزى ئولتۇرۇشۇپ كەتتى.

口 kǒu ئېغىز. [口舌] kǒu shé 1. جېدەل، ماجىرا، گەپ تالىشىپ قالماق، تاكاللىشىپ قالماق، ئېيتىشىپ قالماق. 2. گەپ، سۆز. [口吻] kǒu wěn 1. تۇمشۇق. 2. گەپ، گەپنىڭ ئورامى. ② ئېغىز: 缸～ ئىدىشنىڭ ئاغزى / 碗～ چىنىنىڭ ئاغزى / 瓶～ بوتۇلكىنىڭ ئاغزى. ③ ئىشىك: 门～ ئىشىك ئاغزى / 胡同～儿 تار كوچا ئاغزى / 河～ دەريانىڭ قۇيۇلۇش ئاغزى / 海～ دېڭىز بويى / 关～ ئۆتكەل، ئېغىز. سەددىچىن سېپىلىنىڭ ئۆتكەللىرى، قوۋۇق: ～北 قوۋۇقنىڭ شىمالى / ～蘑 جاڭجياكۇ موگۇسى / ～马 كۆكۈبېي ئېتى. ④ يارا ئېچىلىپ كەتكەن جاي؛ يىرتىق؛ جاراھەت (يارا) ئاغزى: 衣服撕了个～儿 كىيىمنىڭ بىر يېرى يىرتىلدى / 伤～ يارا ئاغزى / 决～ يار ئېچىلىپ كەتكەن جاي؛ يار ئېچىلىپ كەتمەك. ⑤ چاقلىماق: 这刀没有开～ چاقلانمىغان پىچاق. ⑥ ياش، چىش: 这匹马～还轻 بۇ ئاتنىڭ يېشى تېخى كىچىك ئىكەن / 六岁～ ئالتە ياشلىق ئۇلاغ. ⑦ 〈量词〉: 一家五～ بىر ئائىلىدىكى بەش جان / 一～猪 بىر تۇڭگۇز / 一～锅 بىر قازان / 一～钟 بىر قوڭغۇراق.

叩 kòu ① تاقىلداتماق، چەكمەك، قاقماق: ～门 ئىشىك قاقماق. ② باش ئۇرماق، سەجدە قىلماق. ③ سورىماق، سۈرۈشتۈرمەك، ئۇقۇشماق، تىڭ-تىڭلىماق: ～问 سورىماق، سۈرۈشتە قىلماق، سۈرۈشتۈرمەك.

扣 kòu ① زەنجىرلىمەك، ئىلمەك؛ ئەتمەك، تۈگمىلىمەك: 把门～上 ئىشىكنى زەنجىرلىمەك / 把钮子～好 تۈگمىنى ئوبدان ئەتمەك. ② تۈگمە: 衣～ كىيىم تۈگمىسى. ③ تۈگۈن: 活～儿 كىرتمەك. ④ يېپىپ قويماق، ئۈستىگە كۆمتۈرۈپ

قويماق: 把碗～在桌上 چىنىنى جوزىغا كۆمتۈرۈپ قويماق / 用盆把鱼～上 بېلىقنى جاۋۇر بىلەن يېپىپ قويماق. (كۆچمە مەنىدە) ئۇيغۇن، ماس كەلمەك: 这句话～在题上了 بۇ جۈملە سۆز تېمىغا ماس كەپتۇ. ⑤ ئېپقالماق، تۇتۇپ قالماق، قاماپ قويماق: ～起来 قاماپ قويماق. ⑥ ئون پىرسەنت كېمەيتمەك: 九～ 90 پىرسەنت / 七折八～ ئۇنى - بۇنى دەپ كېمەيتىۋەرمەك (تۇتۇپ قالماق).

筘 kòu تاغاق.

寇 kòu ①باندىت، باسقۇنچى، قاراقچى. تاجاۋۇزچى، باسمىچى. ② تاجاۋۇز قىلماق: ～边 چېگرىغا تاجاۋۇز قىلماق.

蔻 kòu قاقىلە.

彀 kòu قۇشلارنىڭ تۇخۇمدىن يېڭى چىققان بالىسى.

KU

矻 kū [矻矻] kūkū ھارماي-تالماي؛ ئارام ئالماي.

刳 kū تىلماق، يارماق؛ ئويماق: ～木为舟 ياغاچنى ئويۇپ قولۋاق قىلماق.

枯 kū قۇرۇق، قاقشال؛ قۇرۇماق، سولاشماق: ～树 قاقشال دەرەخ / ～草 قۇرۇق ئوت - چۆپ / ～井 سۇسىز قۇدۇق، قۇرۇق قۇدۇق. [枯燥] kūzào قۇرۇق، مەنىسىز، مەززىسى يوق: ～～乏味 مەنىسىز، تېتىقسىز / 这种游戏太～～ بۇ ئويۇن بەك مەنىسىز.

骷 kū [骷髅] kūlóu ئىسكىلىت، سۆڭەك.

哭 kū يىغلىماق، يىغا: 痛～流涕 ھۆركىرەپ يىغلىماق/ ～～啼啼 يىغلاڭغۇلۇق قىلماق؛ يىغا - زار قىلماق.

窟 kū ئۆڭكۈر: 石～ تاش ئۆڭكۈر / 狡兔三～ قۇۋ توشقاننىڭ ئۈۋىسى ئۈچ. [窟窿] kūlong كامار، تۆشۈك. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) زىيان، قەرز: 拉～～ قەرز سوردىماق.

苦 kǔ ①ئاچچىق: ～胆 ئۆت/ 良药～口利于病 ئاچچىق دورا كېسەلگە داۋا. [苦水] kǔshuǐ زەرداب؛ شورلۇق سۇ، ئاچچىق سۇ، تۇزلۇق سۇ: ～～井

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تورى

تۇزلۇق سۇ قۇدۇقى. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) دەرد، ئازاب: 吐～～ دەرد تۆكمەك. ② جاپا - مۇشەققەت، دەرد - ئەلەم، ئازاب - ئوقۇبەت: ～境 مۇشكۇل ئەھۋال / ～日子过去了 جاپا - مۇشەققەتلىك كۈنلەر ئۆتۈپ كەتتى / 吃～耐劳 جاپا - مۇشەققەتكە چىدىماق. [苦主] kǔzhǔ دەردمەن. ③ سەل، قاتتىق؛ دەردىنى تارتماق، ئازابلانماق: ～雨 سەل يامغۇر / ～旱 قاتتىق قۇرغاقچىلىق / ～夏 ياز ياقماسلىق / 从前他～于不识字 ئىلگىرى ئۇ ساۋاتسىزلىقنىڭ دەردىنى تارتقان. ④ تاقەتلىك، چىداملىق، سەۋرلىك: ～劝 سەۋرچانلىق بىلەن نەسىھەت قىلماق / ～学 چىداپ ئۆگەنمەك / ～战 مۇشەققەتكە چىداپ كۆرەش قىلماق / ～求 تاقەت بىلەن ئىزدەنمەك. ⑤ ئازابلانماق، ئازاب چەكمەك، دەرد تارتماق، قىينالماق: 这件事～了他 بۇ ئىشتىن ئۇ خېلى قىينالدى.

库 kù ① ئامبار، ئىسكىلات: 入～ ئامبارغا كىرگۈزمەك / 水～ سۇ ئامبىرى. ② كۇلون (C).

裤 kù ئىشتان، شىم، تامبال.

喾 kù كۇ (رىۋايەتتە قەدىمكى پادشاھنىڭ ئىسمى).

酷 kù ① رەھىمسىز، شەپقەتسىز، دەھشەتلىك: ～刑 رەھىمسىز جازا. ② ئىنتايىن، قاتتىق: ～暑 قاتتىق تومۇز كۈنلىرى / ～似 ئىنتايىن ئوخشىماق / ～爱 ئىنتايىن قىزىقماق، قاتتىق بېرىلمەك.

KUA

夸 kuā ① مۇبالىغە قىلماق، لاپ ئۇرماق، پو ئاتماق: ～口 چوڭ گەپ قىلماق، لاپ ئۇرماق / 不要～大成就 نەتىجىنى كۆپتۈرۈپ كۆرسەتمەسلىك كېرەك / ～～其谈 قۇرۇق گەپ ساتماق. [夸张] kuāzhāng مۇبالىغە قىلماق، ئاشۇرۇۋەتمەك، كۆپتۈرمەك. ② ماختىماق، تەقدىرلىمەك: 人人都～他进步快 ھەممەي-

لەن ئۇنى تېز ئالغا باستى دەپ ماختايدۇ.

侉 kuǎ ياتتەلەپپۇز. ناتوغرا تەلەپپۇز: 他说话有点~ ئۇنىڭ تەلەپپۇزى باشقىچىرەك.

垮 kuǎ يىقىلماق، غۇلىماق، ئۆرۈلمەك: 房子~了 ئۆيى ئۆرۈلۈپ چۈشتى. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) گۇمران قىلماق، بۇزماق: 这件事让他搞~了 ئۇ بۇ ئىشنى بۇزۇپ قويدى.

挎 kuà ① ئىلىۋالماق (جەينەككە ياكى بىلەككە): 他胳膊上~着篮子 ئۇ سېۋەتنى بىلىكىگە ئىلىۋالغانىدى. ② ئېسىۋالماق (بەلگە ياكى مۈرىگە)؛ قولتۇقلاشماق: 肩上~着文件包 مۈرىسىگە ھۆججەت سومكىسى ئېسىقلىق.

胯 kuà سان، يانپاش.

跨 kuà ① ئاتلىماق، قەدەم تاشلىماق، ئىرغىماق: 一步~过 بىر قەدەم تاشلاپ ئۆتمەك / ~着大步 چوڭ قەدەم بىلەن ماڭماق. ② پۇتىنى ئالماق، پۇتىنى ئارتماق، مىنمەك: ~在马上 ئاتقا مىنمەك / 小孩~着门槛 كىچىك بالا بوسۇغىدا ئولتۇراتتى. ③ ھالقىماق، ئاتلىماق، ئۆتۈپ كەتمەك: ~年度 يىل ئاتلىماق / ~两省 ئىككى ئۆلكىدىن ھالقىماق. ④ ياندىشىماق، ياندىش، يان: ~院 ياندىش ھويلا / 旁边~着一行 (háng) 小字 يېنىدا بىر قۇر ئۇششاق خەت بار.

KUAI

擓 kuǎi ① قاشلىماق، تاتىلىماق: ~痒 قىچىشقان يەرنى قاشلىماق. ② ئىلىۋالماق (بىلەككە): ~着篮子 سېۋەتنى ئىلىۋالماق (بىلەككە).

蒯 kuǎi قومۇش.

会 kuài 另见 huì [会计] kuàijì 1. بوغالتىرىيە، ھېساباتچىلىق. 2. بوغالتىر، ھېساباتچى.

侩 kuài دەللال، [illegible] [市侩] shìkuài دەللال، [illegible] مەشچان.

郐 kuài كۆي [illegible] ~风 كۆي [illegible] قامى / 自~[illegible] لىكىدىن [illegible]

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

خانلىرى ناچارراق بولىدى دېگەن مەنىدە).

哙 kuài يۇتماق، يۇتۇۋەتمەك.

狯 kuài قۇۋ، تۈلكىلىك، ھىيلىگەرلىك.

浍 kuài ئېرىقچە، چۆنەك.

脍 kuài قىيما گۆش: ~炙人口 كىشىنى ھوزۇرلاندۇرىدىغان، لەززەت بېغىشلايدىغان.

鲙 kuài ئاق قاسىراقلىق بېلىق.

块 kuài ① كاللەك، پارچە، تۈگۈرچەك: 糖~儿 كاللەك قەنت / 土~ كاللەك توپا / ~根 تۈگۈرچەك يىلتىز / ~茎 تۈگۈرچەك غول. [一块儿 yíkuàir] بىللە، بىرگە، بىرلىكتە: 我们天天~~~工作 بىز ھەر كۈنى بىللە ئىشلەيمىز. ② كاللەك، بۇردا، پارچە، تال، توقاچ؛ كوي، سوم: 一~地 بىر پارچە يەر / 一~钱 بىر سوم پۇل / 一~布 بىر پارچە رەخت / 一~肥皂 بىر توقاچ سوپۇن.

快 kuài ① تېز، ئىتتىك، چاپسان، ئىلدام: ~车 تېز پويىز / 进步很~ تېز ئالغا باسماق. ② تېزرەك، چاپسانراق، ئىلدامراق، پاتراق؛ ~上学吧! چاپسانراق مەكتەپكە بارغىن! / ~回去吧! ئىلدامراق قايت! ③ يېقىنلاشماق، ئاز قالماق، كۆپ ئۆتمەي، يېقىندا، پات ئارىدا، بىر ئازدىن كېيىن: 天~亮了 تاڭ ئاتاي دەپ قالماق / 他~五十岁了 ئۇ 50 ياشقا يېقىنلىشىپ قالدى / 我~毕业了 مېنىڭ مەكتەپ پۈتتۈرۈشۈمگە ئاز قالدى. ④ ئۆتكۈر، ئىتتىك: 刀不~了، 该磨一磨了 ◊ پىچاق گاللىشىپ قالدى، بىلەپ قويۇش كېرەك / ~刀斩乱麻 ئىشنى غاچ - غۇچ قىلماق، لايغەزەللىك قىلماسلىق. ⑤ تۈز، ئوچۇق: ~人~语 كۆڭلى تۈزنىڭ گېپى ئوچۇق / 这人真爽~ ئۇ ئوچۇق ئادەم ئىكەن. ⑥ خۇشال، شاد، خۇشال بولماق، شادلانماق: ~乐 خۇشاللىق / ~活 خۇرسەن بولماق، خۇشال / ~事 كۆڭۈللۈك ئىش / 大~人心 كىشىلەرنىڭ كۆڭلىنى شادلاندۇرماق / 身子不~ مىجەزى يوق.

筷 kuài چوكا.

KUAN

宽 kuān ① كەڭ: 马路[illegible] يول ناھايىتى كەڭ. [宽绰] kuānchuo 1. كەڭ، كەڭ-كەڭرى، كۆشادە، ئازادە. 2. كەڭتاشا، باياشات. ② خاتىرجەم بولماق: ~心 كۆڭلى خاتىرجەم (كۆچمە مەنىدە) 1. يېشىنمەك، يالىڭاچلىماق: 请~了大衣吧! پەلتوڭىزنى سېلىۋېتىڭلار! 2. ئۇزارتماق. ~限 مۇددەتنى ئۇزارتماق. 3. كەڭچىلىك قىلماق: ~容 كەڭ قورساقلىق قىلماق / 从~处理 كەڭچىلىك بىلەن چارە كۆرمەك. ③ كەڭلىك: 长方形面积是长乘~ تىك تۆت بۇلۇڭنىڭ مەيدانى ئۇزۇنلۇقنا كەڭلىكنى كۆپەيتىش.

髋 kuān يانپاش. يانپاش.

款 kuǎn ① تارماق: 第一条第二~ 1-ماددا 2-تارماق. ② پۇل: 存~ پۇل ئامانەت / 拨~ پۇل ئاجرىتماق. ③ ئويما خەت: 钟鼎~识 (zhì) قوڭغۇراق ۋە داقاندىكى ئويۇلغان خەت ۋە بەلگىلەر، (كۆچمە مەنىدە) [illegible] ئىمزا / [illegible] ~ [illegible] ئىمزا / 落~ [illegible] [款款] kuǎnkuǎn [illegible] راھ ئۆزۈمچان. ④ [illegible] كۈتمەك: ~待 مېھمان كۈتمەك / ~留 تۇتۇپ قالماق (مېھماننى). ⑤ قاقماق، چەكمەك. تاقىلداتماق: ~门 ئىشىك قاقماق / ~关而入 ئۆتكەل دەرۋازىسىنى تاقىلدىتىپ كىرمەك. ⑥ ئاستا: ~步 ئاستا قەدەم تاشلىماق / 点水蜻蜓~~飞 سۇ يۈزىدە يىڭنىچاغ ئاستا ئۇچماقتا.

窾 kuǎn قورۇق، بوش، كاۋاك.

KUANG

匡 kuāng ① تۈزەتمەك، ~ [illegible] / 匡谬 (miù) خاتانى تۈزەتمەك / ~正 تۈزەتمەك، تۈزگەرتمەك، [illegible] ② [illegible] ③ [illegible]

诓 kuāng ئالدىماق، گوللىماق.

劻 kuāng [劻勷] kuāngráng تاقەتسىزلىك ۋە خاتىرجەمسىزلىك.

哐 kuāng تاراڭ - تۇرۇڭ، تاراڭلىماق: ~地一声脸盆掉在地上了 تاراڭلاپ داس يەرگە چۈشۈپ كەتتى.

筐 kuāng سېۋەت.

狂 kuáng ① ئەقلىدىن ئازماق، غالجىرلاشماق: ~人 تەلۋە، مەجنۇن، سەۋدايى / ~发 غالجىرلاشماق. ② ئۆز ھېسسىياتىنى بېسىۋالالماسلىقنى بىلدۈرىدۇ: ~放不拘 ئۆز بېشىمچىلىق قىلماق، ئۆزىنى قويۇۋەتمەك / ~言 يوغان گەپ، پو، لاپ / ~欢 قاتتىق خۇشال بولماق، تەنتەنە قىلماق. [狂妄] kuángwàng تەلۋىلەرچە، غالجىرانە، تەكەببۇر، ھاكاۋۇر. ③ كۈچلۈك، قاتتىق، شىددەتلىك: ~风暴雨 شىددەتلىك بوران-چاپقۇن / ~澜 قايەت زور دولقۇن / ~飙 شىددەتلىك بوران، دەھشەتلىك بوران.

诳 kuáng ئالدىماق، گوللىماق: ~语 يالغان گەپ.

夼 kuǎng ‹方› ئويمان، ئويمانلىق.

邝 Kuàng كۇاڭ (فامىلە).

圹 kuàng ① گۆر، قەبرە. ② دالا. [圹埌] kuànglàng پايانسىز دالا.

纩 kuàng سەيناق.

旷 kuàng ① كەڭ: ~野 كەڭ دالا، بىپايان دەشت / 地~人稀 يېرى كەڭ، ئاھالىسى شالاڭ. [旷世] kuàngshì دۇنيادا تەڭدىشى يوق، تەڭداشسىز: ~~功勋 دۇنيادا تەڭدىشى يوق تۆھپە. ② كۆڭۈل ئازادە: 心~神怡 كۆڭۈل ئازادە ۋە كەيىپ چاغ / ~达 ئىچى كەڭ، قورسىقى كەڭ، كەڭ قورساق. ③ بىكار ئۆتكۈزمەك، سەۋەبسىز قالماق، بوشقا ئۆتكۈزۈۋەتمەك: ~工 ئىشتىن قالماق / ~课 دەرستىن سەۋەبسىز قالماق.

矿 kuàng ① كان (رۇدا): 铁~ تۆمۈر كېنى / 煤~ كۆمۈر كېنى / 油~ نېفىت كېنى.

② كان (ئورۇن): ～井 كان قۇدۇقى، شاختا / ～坑 خاڭ / 下～ خاڭغا چۈشمەك.

况 kuàng ① ئەھۋال، ھالەت: 近～ يېقىنقى ئەھۋال. ② تەقلىد قىلماق، ئوخشاتماق: 以古～今 قەدىمكىنى ھازىرقىغا تەقلىد قىلماق. ③ ... يەردە، ... تۇرۇقلۇق: ～仓卒吐言，安能皆是? ئالدىراپ-تېنەپ گەپ قىلغان يەردە، ھەممىنى توغرا دېيەلىشى مۇمكىنمۇ؟ / 此事成人尚不能为，～幼童乎? بۇ ئىشنى چوڭ ئادەملەر قىلالمىغان يەردە، كىچىك بالىلار قانداقمۇ قىلالىسۇن؟ [况且] kuàng qiě ئۇنىڭ ئۈستىگە، شۇنداق تۇرۇقلۇق، يەنە كېلىپ، بۇ ھالدا: 这本书内容很好，～～也很便宜，买一本吧 بۇ كىتابنىڭ مەزمۇنى ناھايىتى ياخشى، ئۇنىڭ ئۈستىگە ناھايىتى ئەرزان، بىرنى ئېلىڭ. [何况] hékuàng ... تۇرۇقلۇق، ... يەردە، ... تۇرسا، ۋە ھالەنكى، ئۇنىڭ ئۈستىگە، يەنە كېلىپ، شۇنداق ئىكەن: 小孩都能办得到，～～是我呢? كىچىك بالىلار قىلالىغان تۇرسا، مەن قىلالمامدىم؟

贶 kuàng تەقدىم قىلماق، ھەدىيە قىلماق.

框 kuàng ① كېشەك. ② رام، رامكا: 镜～儿 ئەينەك رامكىسى / 眼镜～子 كۆزەينەك رامكىسى. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) 不要有～～儿 كونا رامكىغا قاردىماي سۆزلەڭ. ③ رامكا ئىچىگە ئالماق: 把这几个字～起来 بۇ بىر نەچچە خەتنى رامكا ئىچىگە ئېلىپ قويايلى. ④ چەكلىمەك: 不要～得太严，要有灵活性 بەك قاتتىق چەكلىمەي، جانلىقراق بولۇش كېرەك.

眶 kuàng چاناق، كۆز چانىقى: 眼～子发青 كۆز چانىقىنىڭ ئەتراپى كۆكىرىپ قالماق / 眼泪夺～而出 ◇ كۆزدىن تارام-تارام ياش قۇيۇلماق.

KUI

亏 kuī ① يېڭى ئاي، ئازە زىيان: 月有盈～ تولۇن ئاي

ۋە يېپىگى ئاي / 气衰血～
ھالسىرىماق ۋە قان ئازلىماق / 营业～本 ئوقەتتە
زىيان تارتماق. (كۆچمە مەنىدە) 1. ئاز، كەم، بىكار،
زايا: 功～一篑 ئەمگەكنى
زايا كەتمەك / ～秤 كەم تارتىپ بەرمەك (مالنى) / 理～
◇ تىلى تۇتۇلماق 2. زىيان،
زىيان تارتماق: 吃～ زىيان
تارتماق. ② ئۇۋال قىلماق،
ۋاپاسىزلىق قىلماق، ۋىجدانسىزلىق قىلماق؛ يۈز كېلەلمەسلىك، يەرگە قاراپ قالماق، دېگەن يەردىن چىقماسلىق، زىيانغا ئۇچراتماق:
人不～地，地不～人 ئادەم
يەرنى ئۇۋال قىلمىسا، يەر
ئادەمنىمۇ ئۇۋال قىلمايدۇ /
～负人的好意 خەقنىڭ ئاق
كۆڭلىگە ۋاپاسىزلىق قىلماق.
③ بەختىكە ياردىشا، ھېلىمۇ
ياخشى: ～了你提醒我，我才
想起来 ھېلىمۇ ياخشى سەن
ئېسىمگە سېلىپ قويدۇڭ، ئاندىن ئېسىمگە كەلدى. ④
مەسخىرىنى بىلدۇرىدۇ: ～你
还学过算术，连这么简单的帐
都不会算 ھېساب ئۆگەنگەنمەن دەيسەن تېخى، شۇنچىۋالا ئاددىي ھېساباتنى چىقىرالمايۋاتىسەنغۇ. ⌉چاپماق.

刲 kuī كەسمەك، ئورۇماق،

岿 kuī ئېگىز.

悝 kuī [李悝] Lǐkuī لى كۇي.

盔 kuī ① دۇبۇلغا، قالپاق، كاسكا: ～甲 دۇبۇلغا ۋە ساۋۇت 钢～
كاسكا، پولات قالپاق. ② كوزا.

窥 kuī ماردىماق: ～探 پايلىماق، ماردىماق، كۆزەتمەك /
～见真情 ھەقىقىي ئەھۋالنى
بايقىماق / 管～蠡测 بۇرنىنىڭ ئۇچىنىلا كۆرمەك، كەم
ئەقىللىك، كالتە پەملىك، نەزەرى تارلىق.

奎 kuí ئەپرا يۇلتۇز تۇركۇمى.

喹 kuí [喹啉] kuílín خىنولىن.

蝰 kuí زەھەرلىك قارا يىلان.

逵 kuí يول.

馗 kuí يول.

魁 kuí ① كاتتىباش، باش:
罪～祸手 باش جىنايەتچى.
② قاۋۇل، بەستلىك: 身～
力壮 قاۋۇل ئادەم. [魁梧]

kuíwú [魁伟] kuíwěi بەست-
لىك، قامەتلىك. ③ يەتتىكەن
يۇلتۇزى.

夔 kuí 1. ئاپتاپپەرەس. 2.
يىكەن.

揆 kuí ① مۆلچەرلىمەك،
قىياس قىلماق، پەملىمەك،
پەرەز قىلماق: ~情度(duó)
理 توغرا ھۆكۈم قىلماق. ②
مىزان، قائىدە. ③ ئىش: 百
~ يۇرتدارچىلىق ئىشلىرى.
(كۆچمە مەنىدە): 阁~ باش
ۋەزىر، زۇڭلى.   ـەمەن ئات.

骙 kuí [骙骙] kuíkuí تې-

暌 kuí ئايرىلماق: ~违
ئايرىلماق، جۇدا بولماق / ~
离 ئايرىلماق، ۋىدالاشماق،
خەيرلەشمەك، جۇدالاشماق.

睽 kuí ① خىلاپ، خىلاپلىق
قىلماق، چىقىشالماسلىق، كې-
لىشەلمەسلىك، ماس كەلمەس-
لىك. ② [睽睽] kuíkuí تى-
كىلىپ قارىماق: 众目~~
ھەممە تىكىلىپ   رىماق.

傀 kuǐ [傀儡] kuǐlěi قور-
چاق. (ئوخشىتىش مەنىسىدە):
~~政府 قورچاق ھۆكۈمەت.

跬 kuǐ <古> يېرىم قەدەم:
~步不离 يېرىم قەدەممۇ ئاي-
رىلماسلىق.

匮 kuì كەم، كەمچىل.

蒉 kuì <古> سامان سېۋەت.

愦 kuì ئېلىشىپ قالماق. بى-
خودلاشماق.   ـدىيە قىلماق.

馈 kuì تەقدىم قىلماق، ھە-

溃 kuì ① يار ئېلىپ كەتمەك.
② توزۇپ كەتمەك، تىرەپىرەن
بولماق، گۇمران بولماق: ~
散 توزۇپ كەتمەك، ۋەتۋەرد-
كى چىقماق / 敌军~败 دۈش-
مەنلەر تارمار بولدى / ~不
成军 تىرە-پىرەن بولماق / 经
济崩~ ئىگىلىكى گۇمران بول-
ماق. [溃围] kuìwéi مۇھاسى-
رىنى بۇزۇپ ئۆتمەك. ③ <医>
چىرىمەك، سېسىماق، يىرىڭدى-
ماق: ~烂 يىرىڭدىماق. [溃
疡] kuìyáng يارا، جاراھەت.

䙡 kuì <方> ① تۈگۈن: 活
~儿 كىرتمەك / 死~儿
قارىغۇ كىرتمەك. ② باغلىماق،
چىگمەك: ~个䙡儿 كىرتمەك
چىگمەك / 把牲口~上 ئات-
ئۇلاغنى باغلاپ قويماق.

聩 kuì گاس، پالاق: 昏~ ئالجىغان، دۆت؛ چۈشكۈن.

篑 kuì 〈古〉 سېۋەت (توپا قاچىلايدىغان): 功亏一~ ◇ ئەجرى بىكارغا كەتمەك؛ ئوتتۇز كۈن روزا تۇتۇپ پوقتا ئېغىز ئېچىپتۇ.

喟 kuì ھەسرەتلەنمەك: ~然长叹 ھەسرەتلىنىپ ئاھ ئۇرماق.

愧 kuì ئۇيالماق، ئىزا تارتماق، خىجالەت بولماق، خىجىل بولماق: 问心无~ خىجالەت بولماسلىق / 他真不~是劳动模范 ◇ ئۇ ھەقىقەتەن ئەمگەك نەمۇنىچىسى بولۇشقا مۇناسىپ.

KUN

坤 kūn ① پالچىلىقتىكى سەككىز سىۋۇللۇق بەلگىنىڭ بىرى: '☷' يەر-زېمىننى بىلدۈردۇ. ② ئايال، ئايالچە: ~鞋 ئايالچە ئاياغ / ~车 ئايالچە ۋېلسىپىت.

堃 kūn '坤' بىلەن ئوخشاش.

昆 kūn ① كۆپ، جىق. [昆虫 kūnchóng] ھاشارات. ② ئەۋلاد، نەۋرە - چەۋرە: 后~ كېيىنكى ئەۋلاد. ③ ئاكا: ~弟 ئاكا - ئۇكا / ~仲 ئاغا - ئىنى. ④ [昆仑 Kūnlún] كۇئېنلۇن تېغى.

琨 kūn قاشتاش.

焜 kūn يورۇق، يورۇماق.

醌 kūn خىنون، كۇينون.

鲲 kūn 〈古〉 چوڭ بېلىق.

裈 kūn ئىشتان، شىم.

髡 kūn 〈古〉 چېچىنى كېسىۋېتىش جازاسى.

捆 kǔn ① چۈشمەك، باغلىماق، چىگمەك، تاڭماق: 把行李~上 شىكلى تاڭماق. ② باغ، باغلام: 一~儿柴火 بىر باغلام ئوتۇن / 一~儿竹竿 بىر باغلام بامبۇك / ~报纸 بىر باغلام گېزىت.

悃 kǔn چىن كۆڭۈل، سەمىمىي نىيەت.

阃 kǔn ① بوسۇغا. ② ھەرەم، ئىچكى ھۇجرا.

壸 kǔn ساراي ئىچىدىكى يوللار.

困 kùn ① قىسىلىپ قالماق؛ چىرمالماق: 为病所~ كېسەل چىرمىۋالماق. (كۆچ-

مە مەنىدە) قاپسىۋالماق، قورشىۋالماق: 把敌人～在城里 دۈشمەننى شەھەر ئىچىگە قاپسىۋالماق. ② كەمبەغەل، نامرات، مۈشكۈل، قىيىن: ～难 قىيىن بولماق، قىيىنچىلىق / ～境 مۈشكۈل ئەھۋال. ③ چارچىماق: 孩子～了，该睡觉了 بالا چارچاپ قالدى، ئۇخلىسۇن. ④ 〈方〉 ئۇخلىماق: ～觉 ئۇخلىماق.

KUO

扩 kuò كۈچەيتمەك، چوڭايتماق، كېڭەيتمەك: ～音机 مىكروفون ئاۋاز كۈچەيتكۈچ) / ～充机构 ئاپپاراتنى كېڭەيتمەك / ～大范围 دائىرىنى كېڭەيتمەك.

括 kuò 另见 guā ① بوغماق، چىگمەك: ～发 چاچنى بوغماق / ～约肌 ◇ پۈرمە مۇسكۇل، قورۇغۇچى گۆش. ② ئۆز ئىچىگە ئالماق: 总～ ھەممىنى ئۆز ئىچىگە ئالماق.

蛞 kuò [蛞蝼] kuòlóu موزايىبشى. [蛞蝓] kuòyú ماڭقا قۇرتى.

適 kuò تېز.

阔 kuò ① كەڭ، بىپايان: 广～ 天地 كەڭ زېمىن / 高谈～论 ◇ ھەممەدانلىك قىلماق. (كۆچمە مەنىدە) ئۇزاق: ～别 ئۇزۇن ۋاقىت ئايرىلماق. ② سۆلەتلىك، ھەشەمەتلىك، بايۋەچچىلىك، ياسانچۇقلۇق: ～气 ھەشەمەتلىك، بايۋەچچىلىك / ～人 باي، بايۋەچچە.

廓 kuò ① دائىرە، ئىزنا، ئومۇمىي كۆرۈنۈش، سۈپۈرا: 耳～ قۇلاق سۈپۈرىسى / 轮～ ئىزنا، دائىرە، ئومۇمىي كۆرۈنۈش. ② كەڭ، زور، بىپايان: 寥～ بىپايان، پايانسىز. ③ كېڭەيمەك، كېڭەيتمەك.

[廓清] kuǒqīng تازىلىماق، ئايدىڭلاشتۇرماق، ئېنىقلىماق: 残余土匪已经～～ قالدۇق باندىتلار تازىلاندى.

L

LA

垃 lā [垃圾] lājī ئەخلەت.

拉 lā 另见 lá ① تارتماق، سۆـ

رەمەك: ~车 ھارۋا سۆرەمەك/ 把鱼网~上来 بېلىق تورىنى تارتىپ چىقماق. (كۆچمە مەنىدە) 1. سوزماق، ئۇزارتماق: ~长声儿 ئاۋازنى سوزماق. 2. ئۆزىگە تارتماق، ئالاقىلەشمەك، ئالاقە باغلىماق: ~关系 مۇناسىۋەت باغلىماق، ئالاقە باغلىماق.

[拉倒] lādǎo مەيلى، بوپتۇ: 他不来~~ ئۇ كەلمىسە مەيلى.

[拉杂] lāzá چېچىلاڭغۇ، كىچاچ. ② چىچماق، چوڭ تەرەت قىلماق: ~屎 چىچماق. ③ توشۇماق: ~货 مال توشۇماق / ~肥料 ئوغۇت توشۇماق. ④ ياردەملەشمەك، يار - يۆلەك بولماق، ياردەم قولىنى سوزماق: 他有困难，应该~他一把 ئۇنىڭ قىيىنچىلىقى بار ئىكەن، ئۇنىڭغا ياردەملىشىشىمىز كېرەك. ⑤ چىشلەپ تارتماق، چاتماق: 一人做事一人当，不要~上别人 كىم قىلغان بولسا شۇ جاۋابكار، باشقىلارنى چىشلەپ تارتماسلىق كېرەك. ⑥ (la) بەزى پېئىللارنىڭ ئارقىسىغا قويۇلۇپ، بىرىكمە سۆز ياسىلىدۇ. مەسىلەن: '扒拉'، '趿拉'، '拨拉' قاتارلىقلار.

[拉祜] Lāhù لاخۇ مىللىتى.

[拉美] Lāměi <简> لاتىن ئامېرىكىسى.

邋 lā [邋遢] lāta مەينەت، پاسكىنا، ئىپلاس؛ تەرتىپسىز، شالاق، چېچىلاڭغۇ، رەتسىز: 他穿着很整齐，不像过去那样~~了 ئۇ بۇرۇنقىدەك رەتسىز ئەمەس، بەلكى خېلى رەتلىك كىيىنىدىغان بولدى.

旯 lá 202 - بەتتىكى '旮旯' (gālá) غا قاراڭ.

拉 lá 另见 lā ① كەسمەك، كېسىلمەك، تىلماق، تىلىنماق: ~下一块肉 بىر پارچە گۆش كەسمەك / 手~了一个口子 قول تىلىنىپ كەتمەك. ② پاراڭلاشماق، ۋاتىلدىماق: ~话 پاراڭلاشماق / ~家常 مۇڭداشماق،

砬 lá <方> چوڭ تاش.

喇 lǎ [喇叭] lǎba 1. كارناي (ساز). 2. سىگنال، گۈدۈك: 汽车~~ ئاپتوموبىل

سىگنالى / 扩音~~ يۇقىرى ئاۋازلىق كارناي.

[喇嘛] Lǎma لاما.

剌 là <古> غەلىتە، بىر قىسمىلا: 乖~ بىر قىسمىلا / 谬~ غەلىتە خاتالىق.

辣 là ئاچچىق. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) قەبىھ، ۋەھشىي، زەھەرلىك: 手段~ قىلمىشى قەبىھ.

瘌 là [瘌痢] làlì قوماقلىق تاز، سېرىق تەمرەتكە.

落 là 另见 luò, lào چۈشۈپ قالماق، چالا قالماق: 丢三~四 ◊ ئۇنتۇغاق، شاللاق، چېچىلاڭغۇ / ~了一个字 بىر خەت چۈشۈپ قاپتۇ / 大家走得快, 把他~下了 كۆپچىلىك تېز ماڭغاچقا، ئۇ قاتاردىن چۈشۈپ قالدى.

腊 là 另见 xī <古> 12- ئايدا ئۆتكۈزۈلىدىغان بىر خىل نەزىر - چىراغ (كۆچمە مەنىسىدە) قەمەرىيە 12- ئاي: ~八 قەمەرىيە 12- ئاينىڭ 8- كۈنى / ~肉 ◊ سۈر گۆش. ② شام.

蜡 là 另见 zhà ① مۇم.

镴 là قەلەي.

啦 la ياردەمچى سۆز بولۇپ، '了' (le) بىلەن '啊' (a) نىڭ بىرىكىشىدىن شەكىللەنگەن. رولى ئومۇمەن '了' (le) ②' بىلەن ئوخشايدۇ: 他已经来~ ئۇ ئاللىقاچان كەپ بولدى / 他早就走~ ئۇ خېلى بۇرۇنلا كېتىپ قالدى.

鞡 la 684 - بەتتىكى '靰鞡' (wùla) غا قاراڭ.

LAI

来 lái ① كەلمەك: 我~北京三年了 مەن بېيجىڭغا كەلگىلى ئۈچ يىل بولدى / ~信 خەت كەلمەك / ~源 كېلىش مەنبەسى. [来往] láiwǎng باردى - كەلدى قىلماق. ② جەريانىنى بىلدۈرىدۇ: 1. بۇيان، بېرى، ئېتىبارەن: 自古以~ قەدىمدىن بايان / 从~ ئەزەلدىن / 向~ ئەزەلدىن / 这一年~他的进步很大 بۇ بىر يىلدىن بېرى ئۇنىڭدا خېلى زور ئىلگىرىلەش بار. 2. كېلەچەك، كېلەر، كەلگۈسى: 未~ كېلەچەك، كەلگۈسى / ~年

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى

كېلەر يىلى. ③ مۆلچەر سانـ
نى بىلدۈرىدۇ: 十~个人 ئونچە
ئادەم/ 三米~长 ئۈچ مېتىردەك
كېلىدۇ/ 五十~岁 50 ياشلار-
دا بار. ④ قىلماق، ئەتمەك،
ئوينىماق، ئىشلىمەك: 再~一
个! يەنە بىرنى (قىل)! 这样可
~不得! بۇنداق قىلىشقا بولـ
مايدۇ! / 我办不了，你~吧!
مەن ئىشلىيەلمەيمەن، سەن
ئىشلە / 我们打球，你~不~?
بىز توپ ئوينايمىز، سەن ئويـ
نامسەن؟ ⑤ پېئىلنىڭ ئالدىدا
كېلىپ، مەلۇم ئىشنى قىلىدىغانـ
لىقنى بىلدۈرىدۇ: 我~问你
مەن سەندىن سورىماقچىمەن/
大家~想想办法 كۆپچىلىك
بىر ئامال قىلايلى / 我~念
一遍吧! مەن بىر قېتىم ئو-
قۇپ بېرەي! ⑥ پېئىلنىڭ
ئارقىسىدا كېلىپ مەلۇم ئىش
قىلغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ:
昨天开会你跟谁辩论~? تۈ-
نۈگۈنكى يىغىندا سەن كىم
بىلەن مۇنازىرىلەشكەن؟
这话我哪儿说~? بۇ گەپنى
نەدە دېگەن بولغىيتتىم؟ [来着]
láizhe جۈملىنىڭ ئايىغىدا
مەلۇم ئىش يۈز بەرگەنلىكـ
نى بىلدۈرىدۇ: 刚才我们在
这儿开会~~ ھېلى بىز بۇ
يەردە يىغىن ئاچقانىدۇق/
我昨天上天津去~~ تۈنۈ-
گۈن تيەنجىنگە بېرىپ كەلدىم.
⑦ پېئىلنىڭ ئارقىسىدا كې-
لىپ، ھەرىكەتنىڭ يۆنىلىشـ
نى بىلدۈرىدۇ: 一只燕子飞
过~ بىر قارلىغاچ ئۇچۇپ
كەلدى / 大哥托人捎~了一
封信 چوڭ ئاكام بىر كىشى
ئارقىلىق بىر پارچە خەت ئە-
ۋەتتى / 拿~ ئەكەل / 进~
كىرىڭ / 上~ چىقىڭ. ⑧
يېتىپ كەلمەك، دۇچ كەلمەك،
چىقماق: 房屋失修，夏天一下
暴雨，麻烦就~了 ئۆي رې-
مونتسىز قاپتۇ، ياز كۈنلىرى
قاتتىق يامغۇر ياغسىلا، چا-
تاق چىقىدۇ / 问题~了
مەسىلە چىقتى / 困难~了
قىيىنچىلىققا دۇچ كەلدى. ⑨
'一', '二'، '三' نىڭ
ئارقىسىدا كېلىپ، مىسال
كۆرسىتىشنى بىلدۈرىدۇ:
一~领导正确，二~自己努
力，所以能胜利完成任务 بى-

رىنچىدىن رەھبەرلىك توغرا بولدى، ئىككىنچىدىن ئۆزۈم تىرىشچانلىق كۆرسەتتىم، شۇڭا ۋەزىپىنى غەلىبىلىك ئورۇندىدىم. ⑩ شېئىرىيەتتە، ماقال - تەمسىللەردە ۋە خېردار چاقىرىپ تۇۋلىغاندا سۆزنى قاپىيىگە چۈشۈرۈش ئۈچۈن قوللىنىلىدۇ: 正月里～是新春 نورۇز كەلدى يېڭى باھار باشلاندى.

莱 lái لويلا. [莱菔] láifú تۇرۇپ، لوبو.

崃 lái 538 - بەتتىكى '邛崃' (qióng lái)غا قاراڭ.

徕 lái [招徕] zhāolái چاقىرماق، ئۆزىگە تارتماق، جەلپ قىلماق: 以广～～ خېرىدارلارنى كۆپ چاقىرماق.

铼 lái رېنىي (Re).

赉 lài ئىنئام قىلماق، ھەدىيە قىلماق؛ ئىنئام، ھەدىيە.

睐 lài ① ئالىغاي. ② قارىماق، چەتكە قارىماق: 青～ ياخشى كۆرمەك، ياقتۇرماق؛ ئېتىبار بەرمەك.

赖 lài ① تايانماق، يۆلەنمەك، باغلىنىق: 不要存着依～的心理 باشقىلارغا تايىنىمەن دېمەسلىك كېرەك / 任务的提前完成有～于共同努力 ۋەزىپىنى مۇددەتتىن بۇرۇن ئورۇنداپ بولۇش ئورتاق تىرىشچانلىق كۆرسىتىشىمىزگە باغلىق. ② يېنىۋالماق، تېنىۋالماق: 事实俱在، ～是～不掉的 پاكىت تۇرۇپتۇ، تېنىۋېلىش مۇمكىن ئەمەس. ③ ئارتىپ قويماق، دۆڭگەپ قويماق: 自己做错了，不能～别人 ئۆزۈڭ خاتا قىلغاندىكىن، باشقىلارغا ئارتىپ قويماسلىقىڭ كېرەك. ④ كۆرمەك، ئەيىبلىمەك: 学习不进步只能～自己不努力 ئۆگىنىشتە ئالغا باسالمىساڭ، ئۆزۈڭنىڭ تىرىشمىغانلىقىدىن كۆرۈشۈڭ كېرەك. ⑤ ياخشى ئەمەس، يامان، ئەسكى، ناچار: 今年庄稼长得真不～ بۇ يىل زىرائەتنىڭ ئۆسۈشى يامان ئەمەس.

濑 lài ناھايىتى تېز ئېقىۋاتقان سۇ.

癞 lài ① ماخاۋ، جۈزام. ② قوماقلىق تاز، باش تەمرەتكىسى. (ئوخشىتىش مەنى-

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

سىدە) 1. ~狗 قوتۇر ئىت. 2. ~蛤蟆 چارپاقا، چۆلپاقا / ~瓜 ئاچچىق تاۋۇز.

籁 lài <古> نەي. (كۆچمە مەنىدە) ئاۋاز: 万~无声 جىمى جاھان جىمجىت.

LAN

兰 lán <植> 1. كەترەن. 2. ياۋاكەشمىر.

拦 lán توسماق، تورۇماق: ~住他，不要让他进来 ئۇنى توسۇۋال، كىرگۈزمە.

栏 lán ① ۋادەك، سالاسۇن، رېشاتكا، توسما: 木~ ياغاچ رېشاتكا / 花~ گۈلزارلىق رېشاتكىسى. 栏杆 lángān سالاسۇن، رېشاتكا، توسما، ۋادەك: 桥~~ كۆۋرۈك سالاسۇنى. ② قوتان، ئېغىل: 牛~ كالا قوتىنى. ③ ستون: 新闻~ يېڭى خەۋەر ستونى / 广告~ ئېلان ستونى / 每页分两~ ھەر بىر بەت ئىككى ستونغا بۆلۈندى.

岚 lán مانان، تۇمان.

婪 lán ئاچكۆزلۈك، نەپسانىيەتچىلىك، تويماسلىق: 贪~成性 ئاچكۆزلۈك قىلماق.

阑 lán ① ‘栏’ ① بىلەن ئوخشاش. [阑干] lán'gān 1. كىرەلىشىپ كەتمەك: 星斗~~ يۇلتۇزلار كىرەلىشىپ كەتمەك. 2. ‘栏杆’ بىلەن ئوخشاش. ② ‘拦’ بىلەن ئوخشاش. ③ تۈگەپ قالماق، ئاخىرلىشىپ قالماق: 夜~人静 ◇ ئەل ئايىغى بېسىقماق.

[阑珊] lánshān ئاياغلاشماق، تۈگىمەك، زاۋالغا يۈز تۇتماق.

[阑入] lánrù ئۇسۇپ كىرمەك، كىرىۋالماق: 无入场券不得~~ بېلىتى يوقلارنىڭ كىرىشىگە رۇخسەت يوق.

谰 lán تۆھمەت قىلماق، قارا چاپلىماق، بوھتان چاپلىماق، تانماق، بوينىغا ئالماسلىق: 驳斥帝国主义者的无耻~言 جاھانگىرلارنىڭ پەسكەش ئويدۇرمىلىرىغا رەددىيە بەرمەك.

澜 lán چوڭ دولقۇن، دەھشەتلىك دولقۇن.

斓 lán [斑斓] bānlán رەڭگارەڭ: 五色~~ رەڭگارەڭ.

镧 lán لانتان (La).

襕 lán <古> خالات، پەلاتى

蓝 lán ① قامچىئوت. ② كۆك. [蓝本] lánběn ئاساس، نۇسخا.

褴 lán [褴褛] lánlǚ جۇل-جۇل، تىتما-تىتما.

篮 lán سېۋەت: 菜～ كۆكتات سېۋىتى / 网～ تور سېۋەت.

览 lǎn كۆرمەك، ئوقۇماق: 游～ ◇ سەيلە قىلماق / 书报阅～室 ◇ كىتاب-گېزىت قىرائەتخانىسى / 一～表 كۆرسەتكۈچ جەدۋەل.

揽 lǎn ① قولىغا ئېلىۋالماق، ئىگىلىۋالماق، چاڭگىلىغا ئېلىۋالماق: 大权独～ چوڭ ھوقۇقنى قولىغا ئېلىۋالماق. ② ئۆز ئالدىغا تارتماق؛ ئۆز ئۈستىگە ئالماق: 包～ ھەممىنى ئۆز ئۈستىگە ئالماق / 推功～过 تۆھپىنى باشقىلارنىڭ، سەۋەنلىكنى ئۆزىنىڭ قىلماق. ③ قۇچاقلىماق، باغرىغا باسماق (ئالماق)؛ باغلىماق: 母亲～着孩子睡觉 ئانا بالىسىنى باغرىغا ئېلىپ ئۇخلىماق / 用绳子把柴火～上点儿 ئارغامچا بىلەن ئوتۇننى باغلاپ قويماق.

缆 lǎn ① كېمە ئارقانلىرى: 解～ كېمە ئارقانلىرىنى يەشمەك. (كۆچمە مەنىدە) ئارغامچا: 钢～ پولات سىمدىن توقۇلغان ئارغامچا. [电缆] diànlǎn كابېل. ② باغلىماق (كېمىنى): ～舟 قولۋاقىنى باغلاپ قويماق.

榄 lǎn 207- بەتتىكى '橄榄' (gǎnlǎn)غا قاراڭ.

罱 lǎn ① تور سۈزگۈچ. ② سۈزۈپ ئالماق: ～河泥肥田 لاتقا بىلەن يەر ئوغۇتلىماق.

漤 lǎn ① ھالۋابىددىتىنىڭ قېرىدىقلىقىنى چىقىرىۋەتمەك. ② سەي چىلىماق.

壈 lǎn [坎壈] kǎnlǎn قاتتىق چارچىماق، ھالسىرىماق، ھالىدىن كەتمەك؛ موھتاجلىق، غۇربەتچىلىك؛ مۇرادىغا يېتەلمەسلىك.

懒 lǎn ھورۇن: 好吃～做 要不得 ◇ تىرىكتاپلىق قىلماسلىق كېرەك / ～汉 ھورۇن، يالقاۋ. [懒得] lǎnde خۇش ياقماسلىق، ئېرىنمەك، زېرىكمەك: 我都～～说了 گەپ قىلغۇمۇ يوق.

烂 làn ① يۇمشاق پىشماق،

ئېزىلمەك: 饭～粥稀 سۇيۇق-
سەلەك غىزالار / 真得煮豆蚕
～ دادۇر پىشىپ ئېزىلىپ كې-
تىپتۇ. (كۆچمە مەنىسىدە)
پىششىق، پۇختا: ～得背词台
熟 سەھنە سۆزىنى پىششىق
يادلىۋالماق. ② چىرىمەك،
سېسىماق: ～易容萄葡和桃
شاپتۇل بىلەن ئۈزۈم ئاسان
سېسىيدۇ. (ئوخشىتىش مەنى-
سىدە) زاۋالغا يۈز تۇتماق: 敌
天天一们我，去下～天天一人
来起好 دۈشمەنلەر كۈندىن-
كۈنگە زاۋالغا يۈز تۇتۇۋا-
تىدۇ، بىز كۈندىن- كۈنگە
ياخشىلىنىۋاتىمىز. ③ يىر-
تىلماق، ئەسكىرىمەك، كونىرى-
ماق: 铁～铜破 ئەسكى- تۈسكى
تۆمۈر- تەسەكلەر/ ～ 纸 يىر-
تىق قەغەز/ 了～穿服衣 كىيىم
كونىراپ كەتتى. ④ قالايمى-
قان، باش- ئايىغى يوق:
～摊子◇ جۇلۇقى چىقىپ كەت-
كەن يايما؛ ئەبجەقى چىقىپ
كەتكەن يايما؛ لاقىا- لۇقا.
lànmàn [缦烂] [熳烂] [漫烂]
1. گۈزەل، چىرايلىق: 花山
～◇ تاغ گۈللىرى ھۆپپىدە
ئېچىلماق. 2. گول، گۆدەك، سە-
بىي: 真天～～ ساددا ۋە گول.
滥 làn ① سۇ تاشماق، ياما-
راپ كەتمەك: 时河黄前放解
泛常～ ئازادلىقتىن ئىلگىرى،
خۇاڭخې دەرياسىنىڭ سۈيى
دائىم تاشاتتى. lànshāng [觞滥]
(كۆچمە مەنىدە) بېشى،
مەنبەسى. ② كەلسە- كەلمەس،
قالايمىقان: ～交 كەلسە- كەل-
مەس دوست تۇتماق / ～用
كەلسە- كەلمەس ئىشلەتمەك،
قالايمىقان پايدىلانماق / 宁
缺毋～◇ ئاز بولسا بولسۇن،
ساز بولسۇن. (كۆچمە مەنىدە)
بىمەنە، تۇتامى يوق، تايىنى
يوق: 调～ بىمەنە سۆز، مۇ-
قامدا يوق گەپ.

LANG

啷 lāng 123- بەتتىكى '啷当'
(dānglāng)غا قاراڭ.
郎 láng ① ئەسىرادىم، يىگى-
تىم. ② ئېرىدىم، كۈيۆردىم. ③ ئە-
مەل نامى: 侍～ ياندىشى ئامبال.
[中郎] lángzhōng .1 <方> تې-
ۋىپ؛ ئەمچى. 2. كاتاۋۇل.
廊 láng ① كارىدور، دە-

لىز، ئايۋان، يولەك: 游~ ئايۋان / 长~ ئۇزۇن كاردور. ② پېشايۋان.

嫏 láng [嫏嬛] lánghuán تىلسىم كىتابى.

榔 láng [榔头] lángtou بولقا، بازغان. [榔槺] lángkang ئەپسىزلىك، قاملاشماسلىق؛ كالانپاي، پالاكەت.

鎯 láng [鎯头] lángtou بولقا، بازغان.

螂 láng 629-بەتتىكى '螳螂' (tángláng)، 525-بەتتىكى '蜣螂' (qiāngláng)، 824-بەتتىكى '蟑螂' (zhāngla)، 433-بەتتىكى '蚂螂' (mālang) غا قاراڭ.

狼 láng بۆرە. [狼狈] lángbèi 1. ھالى خاراب بولماق، چارىسىز قالماق، رەسۋاسى چىقماق: ~~不堪 تازا رەسۋاسى چىقماق؛ ئىنتايىن پەرىشان بولماق. 2. بىرلىشىۋېلىپ ئەسكىلىك قىلماق: ~~为奸 بىرلىشىۋېلىپ ئەسكىلىك قىلماق؛ ئىغىز-بۇرۇن يالاشماق. [狼烟] lángyān ئۇرۇش ئوتى، ئۇرۇش سىگنالى. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) ئۇرۇش مالىمانچىلىقى.

[狼藉] lángjí چېچىلىپ ياتماق: 杯盘~~ قاچا-قوچىلار چېچىلىپ ياتماق / 声名~~ ◇ رەسۋا بولماق؛ ئابرويى تۆكۈلمەك.

琅 láng [琅琅] lángláng ياڭراق، جاراڭلىق: 书声~~ جاراڭلىق كىتاب ئوقۇش ئاۋازلىرى.

[琅玕] lánggān مارجان تاش.

锒 láng [锒铛] lángdāng 1. زەنجىر، ئىشكەل، كىشەن. 2. جاالدىر-جۇلدۇر؛ جاراق-جۇرۇق.

稂 láng ‹古› چۆجگۈن ئوت.

朗 lǎng ① يورۇق، ئوچۇق، يارقىن، ئايدىڭ: 晴~ ھاۋا ئوچۇق / 豁然开~ بىردىنلا دىلى يورۇپ كەتمەك / 天~气清 ھاۋا ئوچۇق ھەم ساپ. ② جاراڭلىق: ~诵 ◇ دېكلاماتسىيە، دېكلاماتسىيە قىلماق / ~读 ئۈنلۈك ئوقۇماق، دېكلاماتسىيە قىلماق. ئوچۇق.

烺 lǎng يورۇق، روشەن.

埌 làng 372-بەتتىكى '圹埌'

(kuànglàng)غا قارالا.

莨 làng [莨菪] làngdàng مىڭدىۋانە، بىزۇرۇلبەنجى.

浪 làng ① دولقۇن، ئۆركەش: 海~打在岩石上 دېڭىز دولقۇنلىرى قىيا تاشقا ئۇرۇلماق. ② دولقۇن: 声~ ئاۋاز دولقۇنى / 麦~ بوغداي دولقۇنى. ③ ئۆز بېشىچىلىق، ئۆز مەيلىچە: ~游 لەلەڭلەپ يۈرمەك، لاغايلاپ يۈرمەك / ~费 ◇ ئىسراپچىلىق؛ ئىسراپ قىلماق.

LAO

捞 lāo ① سۈزمەك: 打~ چىقىرىۋالماق، سۈزۈۋالماق (سۇدىن). ② سوقۇۋالماق: ~一把 پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ سوقۇۋالماق.

劳 láo ① ئەمگەك، مېھنەت: 按~分配 ئەمگىكىگە قاراپ تەقسىم قىلماق / 体力~动 جىسمانىي ئەمگەك / 脑力~动 ئەقلىي ئەمگەك. ② جاپا، هارماق: 任~任怨 جاپا ۋە تاپا - تەنىگە چىدىماق. ③ هالال كۆرمەسلىك، ئېغىر كۆرمەسلىك، خاپا بولماسلىق. [劳驾] láojià كەچۈرۈڭ، رەنجىمىگەيسىز؛ خاپا بولماسسىز؛ پوش - پوش: ~~开门 خاپا بولماي ئىشىكنى ئېچىپ بەرسىڭىزچۇ. ④ هال سورىماق: ~军 ئارمىيىدىن هال سورىماق. ⑤ كۆرسەتكەن خىزمەت، تۆھپە، سىڭدۈرگەن ئەمگەك (ئەجىر): 汗马之~ چوڭ تۆھپە.

铹 láo لاۋرېنسىي (Lr).

痨 láo سىل كېسەللىكى.

牢 láo ① قوتان، ئېغىل: 亡羊补~ قوي يىتكەندىن كېيىن قوتان ياسىماق؛ جان چىققاندىن كېيىن ياسىن ئوقۇماق. (كۆچمە مەنىدە) قۇربانلىق: 太~ قۇربانلىق كالا / 少~ قۇربانلىق قوي. ② زىندان، تۈرمە، ھەپس: 坐~ تۈرمىدە ياتماق. ③ مۇستەھكەم، چىڭ، مەھكەم، پۇختا: ~不可破 بۇزۇلماس / ~纪党的教导 پارتىيىنىڭ تەلىم - تەربىيىسىنى ئېسىتە چىڭ ساقلىماق. [牢骚] láosāo نارازىلىق؛ غودۇڭشىماق، غۇڭشىماق:

发~ ~ ھودۇقشىماق، ھودۇردىماق.

醪 láo ① دۇغ ھاراق. ② كۈچلۈك ھاراق، ساپ ھاراق.

老 lǎo ① قېرى، قېرىماق، ياشانماق. 1. ~人 قېرى ئادەم، ياشانغان ئادەم. (ھۆرمەتلىگەن ئادەمنىڭ ئىسمىنىڭ ئارقىسىغا قوشۇلىدۇ): 吴~ ۋۇ ئاقساقال / 范~ فەن ئاقساقال. 2. كونا: ~房子 كونا ئۆي. 3. پېشقەدەم، تەجرىبىلىك: ~手 ◇ ماھىر ئۇستا / ~干部 پېشقەدەم كادىر- 4. قېرىپ قالماق: 笋~了 بامبۇك سويىسى قېرىپ قاپتۇ / 菠菜~了 پالەك قېرىپ قاپتۇ. 5. ئۇزۇن، ئۇزاق: ~没见面了 دىدار كۆرۈشمىگىلى ئۇزۇن بولدى. 6. دائىم، ھەمىشە: 人家怎么~能提前完成任务呢? نېمىشقا خەق ۋەزىپىنى ھەمىشە مۇددەتتىن بۇرۇن ئورۇندىيالايدۇ؟ ② خېلى، ناھايىتى: ~早 خېلى بالدۇر / ~远 ناھايىتى يىراق. ③ كەنجى، ئەڭ كىچىك: ~儿子 كەنجى ئوغۇل / ~妹子 ئەڭ كىچىك سىڭىل. ④ (سۆز ياسىغۇچى ئالدى قوشۇمچە) 1. كىشىلەرنى ئاتاشتا: ~弟 ئۇكام / ~师 ئۇستاز، مۇئەللىم / ~张 لاۋجاڭ / ~大 چوڭ بالا / ~二 ئىككىنچى بالا. 2. ھايۋانلارنى ئاتاشتا: ~虎 يولۋاس / ~鼠 چاشقان.

佬 lǎo ياش قورامىغا يەتكەن ئادەم (كەمسىتىش مەنىسىدە ئىشلىتىلىدۇ).

姥 lǎo 另见 mǔ [姥姥] lǎolao 1. موما، چوڭ ئانا (ئانىسىنىڭ ئانىسى). 2. كىندىك ئانا. (kǎolǎo)1غا قاراڭ.

栳 lǎo 356- بەتتىكى ‘栲栳’

铑 lǎo روددي (Rh).

潦 lǎo 另见 liáo ① قاتتىق يامغۇر سۈيى. ② يول ئۈستىدىكى ئاققان سۇ، يىغىلىپ قالغان سۇ.

络 lào 另见 luò ‘络 luò ①’ بىلەن ئوخشاش. [络子] làozi 1. تورخالتا. 2. يىپ غالتىكى.

烙 lào ① دەزمال سالماق: ~衣服 كىيىمگە دەزمال سال-

ماق. 烙印 làoyìn ئەن، تامغا، مۆھۈر (مالغا بېسىلىدىغان): 阶级~~ سىنىپىي تامغا. ② پىشۇرماق: ~饼 قوتۇرماچ پىشۇرماق.

落 lào 另见 là, luò ‘落’(luò)① بىلەن ئوخشاش: ~炕 ‹方› ئورۇن تۇتۇپ يېتىپ قالماق/ ~枕 بويۇنغا يەل تۇرۇپ قالماق.

酪 lào ① قېتىق: 奶~ قېتىق. ② پىشلاق: 杏仁~ ئۆرۈك پىشلىقى / 核桃~ ياڭاق پىشلىقى.

唠 lào ‹方› پاراڭلاشماق، سۆزلەشمەك: 来,咱们~一~ كەل، پاراڭلىشايلى.

涝 lào ھۆلچىلىك، سۇ بېسىپ كەتمەك: 防旱防~ قۇرغاقچىلىق ۋە ھۆلچىلىكتىن ساقلانماق. رەم سالماق.

耢 lào ① سۈرەم. ② سۈ-

嫪 Lào لاۋ (فامىلە).

LE

肋 lē 另见 lèi [肋脦] lēde كېلەڭسىز؛ پاسكىنا، رەتسىز: 瞧你穿得这个~~! نېمە دېگەن رەتسىز كىيىنىۋالغانسەن! ئۇشۇق — ن.

仂 lè ‹古› قالدۇق سان،

叻 Lè [石叻] Shílè سىنگاپورنىڭ باشقىچە ئاتىلىشى.

泐 lè ① تاشنىڭ سىزىقچىلىرى (سۇنىڭ يالىشى بىلەن بولغان). ② ‘勒’(lè)④ بىلەن ئوخشاش: 手~ ئۆز قولى بىلەن يازماق.

竻 lè ① بامبۇك يىلتىزى. ② بامبۇك.

勒 lè 另见 lēi ① تىزگىن. ② تىزگىننى (چۇلۋۇرنى) تارتماق: 悬崖~马 يار لېۋىدىن ئاتنىڭ تىزگىنىنى تارتماق، خەۋپلىك يولدىن قايتماق. ③ مەجبۇرلىماق، زورلىماق: ~令 مەجبۇرىي بۇيرۇق قىلماق / ~索 قاقتى - سوقتى قىلماق. ④ ئويماق، نەقىش سالماق: ~石 تاش ئويماق / ~碑 ئابىدە ئويماق.

簕 lè [簕竹] ‹方› لېجۇ بامبۇكى.

鳓 lè ئاقساراقلىق بېلىق.

乐 lè 另见 yuè ① خۇشال، شادلىق، خۇرسەنلىك: ~趣◇

لەززەت، ھوزۇر ~事 خوشاللىق ئىش / ~而忘返 خۇشاللىقتىن ئۆيگە قايتىشنىمۇ ئۇنتۇپ قالماق. ② خالىماق، ياقتۇرماق، يېقىشى كۆرمەك: ~此不疲 خالىغان ئىشنى ھارماي ئىشلىمەك. [乐得] lèdé خۇش ياقماق، خالىماق: ~~这样做 شۇنداق قىلىشنى خالىماق. ③ كۈلدۈرمەك: 取~ كۆڭۈل ئاچماق / 逗~儿 كۈلدۈرمەك، چاقچاق قىلماق. ④ كۈلمەك: 可~ كۈلكىلىك / 把一屋子人都逗~了 ئۆيدە ئولتۇرغانلارنىڭ ھەممىسىنى كۈلدۈرۋەتتى / 你~什么? نېمىشقا كۈلىسەن؟

了 le 另见 liǎo (پېئىل ياكى سۈپەتنىڭ ئارقىسىدا «تامام» مەنىدە ئىشلىتىلىدۇ): 买~一本书 بىر كىتاب سېتىۋالدى / 水位低~两米 سۇ چېكى ئىككى مېتىر تۆۋەنلىدى. ② (ياردەمچى سۆز بولۇپ، جۈملىنىڭ ئاخىرى ياكى جۈملە ئىچىدىكى توختىغان يەردە ئىشلىتىلىدۇ). 1. بولغان ياكى بولىدىغان ئەھۋالنى ئىپادىلەيدۇ: 下雨~ يامغۇر ياغدى / 明天就是星期天~ ئەتە يەكشەنبە. 2. تونۇش، ئوي، تەشەببۇس ۋە ھەرىكەتلەردە ئۆزگىرىش بارلىقىنى ئىپادىلەيدۇ: 我现在明白他的意思~ ئۇنىڭ دېمەكچى بولغىنىنى ئەمدى چۈشەندىم / 他今年暑假不回家~ ئۇ بۇ يىل يازلىق تەتىلدە يۇرتىغا قايتمايدىغان بولدى / 我本来没打算去,后来还是去~ مېنىڭ ئەسلىدە بارغۇم يوق ئىدى، كېيىن يەنىلا بېرىشقا توغرا كەلدى. 3. قىياسەن شارائىتقا ئەگىشىپ ئۆزگەرگەنلىكىنى ئىپادىلەيدۇ: 你早来一天就见着他~ بىر كۈن بالدۇر كەلگەن بولساڭ، ئۇنى كۆرۈۋالالايتتىڭ. 4. ئالدىرىتىش ياكى توسۇشنى ئىپادىلەيدۇ: 走~, 走~, 不能再等~! ماڭايلى، ماڭايلى، ساقلاۋەرمەيلى! / 算~, 不要老说这些事~! بولدىلا، بۇ ئىشلارنى تەرگەۋەرمەيلى!

饹 le 252- بەتتىكى '饸饹' (hèle) غا قاراڭ.

LEI

勒 lēi 另见 lè بوغماق، چىڭتىماق: ～紧点，免得散了 چىڭراق بوغايلى، بولمىسا چۇۋۇلۇپ كېتىدۇ.

累 léi 另见 lèi, lěi [累累] léiléi كۆپ، مولچىلىق، قاتمۇقات: 果实～～ مېۋىلەر راسا ئوخشىماق. [累赘] léizhui ئارتۇقچە يۈك، ئاۋارىچىلىك، مۇشەققەت، كاشىلا، چاتاق: 这事多～～ بۇ ئىش نېمىدېگەن مۇشەققەتتى كۆپ ئىش-ھە!

雷 léi ① گۈلدۈرماما: 打～ گۈلدۈرماما گۈلدۈرلىمەك / 春～ باھار گۈلدۈرمامىسى. [雷霆] léitíng گۈلدۈرماما ۋە چاقماق: 万钧之势～～ يەر-جاھاننى زىلزىلىگە كەلتۈرىدىغان كۈچ. (كۆچمە مەنىدە) غەزەپلەنمەك: 大发～～ قاتتىق غەزەپلەنمەك. [雷同] léitōng بىر خىل، ئوخشاش. ② مىنا: 地～ مىنا / 鱼～ تورپېدا.

擂 léi 另见 lèi ① ئەزمەك، يانچىماق: ～钵 ھاۋانچا. ② چالماق: ～鼓 دۇمباق چالماق / 自吹自～ پوچىلىق قىلماق، ماختانچاقلىق قىلماق.

檑 léi دومىلاتما ياغاچ.

礌 léi دومىلاتما تاش.

镭 léi رادىي (Ra).

羸 léi ئورۇق: 身体～弱 تېنى ئورۇق.

耒 lěi ئاماچ. [耒耜] lěisì ئاماچ-كۆرەك.

诔 lěi ① تەزىيىنامە. ② تەزىيە ھەققىدە يېزىلغان ماقالىلەر.

垒 lěi ① داشمان، قورغان، قەلئە: 两军对～ ئىككى ئارمىيە بىر-بىرى بىلەن تىركىشىپ تۇرماق / 深沟高～ چوڭقۇر خەندەك-ئېگىز قورغان؛ مۇستەھكەم قورغان. ② سالماق، قوپۇرماق، تىزماق: ～墙 تام قوپۇرماق / 把井口～高一些 قۇدۇق ئېغىزىنى ئېگىزرەك سالماق.

累 lěi 另见 léi, lèi قاتلانماق، توپلانماق، يىغىلماق، جۇغلانماق، جەمغۇرماق: 危如～卵

ئىنتايىن خەۋپلىك ئەھۋال، قىل ئۈستىدە تۇرماق / 积年累月 كۈنلەر-ئايلار ئۆتمەك.

[累累] lěilěi 1. تەكرار-تەكرار، قايتا-قايتا. 2. ھەددى-ھېسابسىز: 罪行~~ جىنايىتى ھەددى-ھېسابسىز.

[累进] lěijìn ھەسسىلەپ ئاشماق، ھەسسىلەپ ئېشىپ بارماق، پروگرېسسىپلىك ئۆسۈپ بارماق: ~~率 پروگرېسسىپلىك ئۆسۈش نىسبىتى / ~~税 پروگرېسسىپلىك ئۆسۈپ بارىدىغان باج. ② چاتماق، چېتىلىپ قالماق، ئاۋارە قىلماق: ~及 كاساپىتىگە ئۇچرىماق، چېتىلىپ قالماق / 受~ چېتىلماق / ~你操心 سىزنى ئاۋارە قىلىپ قويدۇم.

磊 lěi كۆپ تاش.

[磊落] lěiluò ئوچۇق، ئاشكارا، پاك، ساپ، تازا.

蕾 lěi غۇنچە: 蓓~ غۇنچە / 花~ گۈل غۇنچىسى.

儡 lěi 375 - بەتتىكى '傀儡' (kuǐlěi) غا قاراڭ.

肋 ① lèi 另见 lē بىقىن: 两~ ئىككى بىقىن / ~骨 قوۋۇرغا، قوۋۇرغا سۆڭىكى.

泪 lèi ياش: 眼~ كۆز يېشى.

类 lèi ① تۈر، خىل: 分~ تۈرگە ئايرىماق / ~型 تىپ / 以此~推 شۇنىڭدىن ئانالوگىيە بويىچە خۇلاسە چىقارماق. ② ئوخشىماق: 画虎~犬 يولۋاس سىزىمەن دەپ ئىتقا ئوخشىتىپ قويماق. ③ تەخمىنەن: ~多如此 تەخمىنەن شۇنداق. نۇقسان.

纇 lèi كەمچىلىك؛ ئىللەت،

累 lèi 另见 lěi, léi ھارماق، چارچىماق، تالماق: 我今天~了! بۈگۈن ھېرىپ كەتتىم.

酹 lèi ھاراق سەپمەك.

擂 lèi 另见 léi; چامباشچىلىق سەھنىسى: 摆~ مۇسابىقىگە چاقىرماق / 打~ مۇسابىقىگە چىقماق.

嘞 lei ياردەمچى سۆز، '喽' (luo) بىلەن ئوخشاپ كېتىدۇ: 雨不下了,走~ يامغۇر توختىدى، ماڭايلى.

LENG

塄 léng يانتۇلۇق.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

塄 léng ‘棱’ بىلەن ئوخشاش.

棱 léng ① قىر، كەرۋەك: 见～见角 قىرى ناھايىتى ئوبدان چىققان. ② دۇمبەلچەك: 瓦～ كاھىشنىڭ دۇمبەلچىكى / 搓板的～儿 كىريۇغۇچنىڭ دۇمبەلچىكى.

崚 léng [崚嶒] léngcéng ئاسمان-پەلەك تاغ.

冷 lěng ① سوغۇق: 昨天下了雪，今天真～ تۈنۈگۈن قار ياغقاچقا، بۈگۈن بەك سوغۇق بولدى. ② جىمجىت: ～清清 سۇس، سۆرۈن، جىمجىت، تىمتاس / ～落 ھۇۋۇلداپ قالماق، چۆلدەرەپ قالماق. ③ يات، خام، تونۇش بولمىغان، ئاز ئۇچرايدىغان: ～字 ئاز ئۇچرايدىغان خەت / ～货 ئۆتمەس مال، كاسات مال. ④ سوغۇق، توڭ: ～脸子 سوغۇق چىراي، سوغۇق تەلەت، قاپىقىدىن قار يېغىپ تۇرماق / ～言～语 سوغۇق گەپ / ～酷无情 رەھىمسىزلىك، شەپقەتسىزلىك، تاش يۈرەكلىك. [冷静] lěngjìng ئېغىر بېسىق، سوغۇققان، سالماقلىق، ئۆزىنى تۇتۇۋالماق: 头脑应该～～ سوغۇققان بولۇش كېرەك. [冷笑] lěngxiào سوغۇق كۈلمەك. ⑤ بايقىماسلىق، پەخەس بولماسلىق، دىققەت قىلماسلىق، ئېھتىيات قىلماسلىق: ～不防 بايقىماسلىق / ～枪 يوشۇرۇن ئوق، غايىپ ئوق.

睖 lèng [睖睁] lèngzheng ئاڭقىيىپ قالماق، ھاڭۋېقىپ قالماق، داڭقېتىپ قالماق.

愣 lèng ① ھاڭ-تاڭ بولۇپ قالماق، داڭقېتىپ قالماق: 两眼发～ ئىككى كۆزى داڭقېتىپ قالماق / 吓得他一～ ئۇ قورققىنىدىن داڭقېتىپ قالدى. ② قاراملىق بىلەن زورمۇ-زور ئىش قىلىشنى بىلدۈرىدۇ: ～头～脑 قاراملىق قىلماق / 他说话做事太～ ئۇ ھەرقانداق ئىشتا قاراملىق قىلىدۇ / ～干 قاراملىق قىلماق / 明知不对 他～那么说 خاتا ئىكەنلىكىنى بىلىپ تۇرۇپ يەنە شۇنداق دەۋېرىدۇ.

LI

哩 lī 另见 li.lī [哩哩啦啦]

شۇرقىرىماق، شۇرۇلداپ ئاقماق، سۆرۈلۈپ، سۆرۈلۈشۈپ، بىرە-بىرە: 瓶子漏了．~~~~~地洒了一地 بوتۇلكا تېشىلىپ كېتىپتۇ، سۇ شۇرۇلداپ ئېقىپ كەتتى / 雨~~~~~下了一天 يامغۇر بىر يېغىپ، بىر توختاپ، بىر كۈن داۋام قىلدى.

丽 lí 另见 lì [高丽] Gāolí كورىيە.

骊 lí قارا ئات.

鹂 lí سوپىسوپىياك

鲡 lí 436 - بەتتىكى '鳗鲡' (mánlí) غا قاراڭ.

厘 lí ① لى 1. ئۇزۇنلۇق ئۆلچەم بىرلىكى بولۇپ، 0.33 مىللىمېتىرغا باراۋەر. 2. ئېغىرلىق ئۆلچەم بىرلىكى بولۇپ، 0.05 گرامغا باراۋەر. 3. يەر كۆلىمىنىڭ ئۆلچەم بىرلىكى بولۇپ، مونىڭ 100 دىن بىرى. ② ئونلۇق كەسىرنىڭ نامى: 1. بىرنىڭ 100 دىن بىرى. 2. يىللىق ئۆسۈمنىڭ 100 دىن بىرى. ئايلىق ئۆسۈمنىڭ 1000 دىن بىرى. ③ رەتلىمەك، ئىدارە قىلماق، باشقۇرماق: 正~ رەتلەپ قويماق / 定~ بەلگىلىمەك، تۈزۈپ چىقماق.

喱 lí 202 - بەتتىكى '咖喱' (gālí) غا قاراڭ.

狸 lí ① قوڭغارچاق. ② مولۇن.

离 lí ① ئارىلىق: 北京~天津一百多公里 بېيجىڭ بىلەن تيەنجىننىڭ ئارىلىقى 100 نەچچە كىلومېتىر كېلىدۇ / ~国庆节很近了 دۆلەت بايرىمىغا ئازلا ۋاقىت قالدى. ② ئايرىلماق، جۇدا بولماق، خوشلاشماق: ~家 ئۆيدىن ئايرىلماق / ~婚 نىكاھتىن ئاجراشماق / ~散 ئايرىلماق، تارقىلىپ كەتمەك، چېچىلىپ كەتمەك، تاراپ كەتمەك. [离间] líjiàn ئارىنى بۇزماق، ئارىغا بۆلگۈنچىلىك سالماق. [离子] lízǐ ئىئون: 阴~ مەنپىي ئىئون / 阳~ مۇسبەت ئىئون. ③ ...سىز، بولمىسا، كەم بولسا: 发展工业~不了钢铁 سانائەتنى راۋاجلاندۇرۇشتا پولات بولمىسا بولمايدۇ. ④ پالچىلىقتىكى سەككىز سىمۋوللۇق بەلگىنىڭ بىرى: '☲' ئوتنى بىلدۈرىدۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

[离奇] líqí غەلىتە، غەيرىي، ئاجايىپ - غارايىپ.

漓 lí ① 411-بەتتىكى '淋漓' (línlí) غا قاراڭ. ② [漓江] líjiāng لىجياڭ دەرياسى.

缡 lí ياغلىق، شال، رومال: 结~ ئەرگە تەگمەك، ياتلىق بولماق.

篱 lí چىتلاق، چىت، قاشا. 竹~茅舍 بامبۇك چىتلاق ۋەقومۇش كەپە.

醨 lí بوش هاراق، كۈچسىز هاراق.

梨 lí ئامۇت دەرىخى، نەشپۈت دەرىخى، ئامۇت، نەشپۈت.

犁 lí ① ساپان، بۇقۇسا، سوقا. ② هەيدىمەك، ئاغدۇرماق: 用新式犁~地 يېڭىچە ساپان بىلەن يەر ئاغدۇرماق.

嫠 lí تۇل خوتۇن.

犛 lí قوتاز.

漦 lí 83-بەتتىكى 'chí' غا قاراڭ.

黎 lí بۇدۇن، ئاۋام: ~民 پۇقرا، ئاۋام، ئامما / ~庶 پۇقرا، ئاۋام.

[黎族] Lízú لىزۇ مىللىتى.

[黎明] límíng تاڭ سەھەر، سۈبھى، تاڭ.

藜 lí لويلا.

黧 lí قارىماتاق، قارىلاق.

罹 lí ① دۇچ كەلمەك، ئۇچرىماق، دۇچار بولماق، يولۇقماق، گىرىپتار بولماق: ~难 زىيانكەشلىككە ئۇچرىماق، قازاغا يولۇقماق. ② كۈلپەت، ئازاب - ئوقۇبەت.

蠡 lí نوگاي، چۆمۈچ: 以~测海 دېڭىز سۈيىنى نوگاي بىلەن ئۆلچىمەك.

劙 lí تىلىنىپ كەتمەك، كېسىلىپ كەتمەك.

礼 lǐ ① مۇراسىم: 典~ مۇراسىم / 婚~ توي مۇراسىمى. ② سالام: 敬~ سالام بەرمەك / 有~貌 ئەدەبلىك. ③ سوۋغا، سوۋغات، تارتۇق: 五一献~ «1 - ماي» بايرىمىغا سوۋغا قىلماق / 一份~ بىر كىشىلىك سوۋغات.

李 lǐ ئالۇچا دەرىخى.

里 lǐ ① چاقىرىم، يول. ② يۇرت، ماكان: 故~ ئەسلى ماكانى / 返~ يۇرتىغا قايتماق / 同~ بىر يۇرتلۇق. ③ قوشنا، كوچا: 邻~ قولۇم - قوشنا / ~弄 مەھەللە، تار كوچا. ④ ئەستەرە

ئەستەرلىك: 衣裳~儿 كىيىم ئەستىرى / 被~ يوتقان ئەستىرى / 鞋~儿 ئاياغنىڭ ئەستىرى / 箱子~ چامادانىنىڭ ئەستىرى. ⑤ ئىچى، ئىچكى، ئىچكىرى: 屋子~ ئۆي ئىچى / 手~ قولدا / 碗~ قاچىدا / 箱子~面 ساندۇقنىڭ ئىچى (كۆچمە مەنىدە) 夜~ كەچتە / 这~ بۇ يەردە / 哪~ نەدە؟

[里手] lǐshǒu 1. سول تەرەپ. 2. كەسپ ئەھلى.

俚 lǐ خەلق، ئەل، خەلق ئىچى، ئاممىباب: ~歌 خەلق قوشاقلىرى / ~语 لەھجە.

哩 lǐ 另见 lī، li ئىنگلىز مىلى.

浬 lǐ دېڭىز مىلى.

娌 lǐ 857 - بەتتىكى ‘妯娌’ (zhóuli) گە قاراڭ.

理 lǐ ① سىزىق، يول، يۆگەم، تالا: 肌~ مۇسكۇل تالالىرى / 木~ ياغاچ يولى. ② پرىنسىپ، يول، قائىدە، داۋلى: 讲~ داۋلى سۆزلىمەك / 合~ يوللۇق، ئەقىلگە سىغماق. تەبىئىي پەن: ~科 تەبىئىي پەنلەر / ~学院 تەبىئىي پەنلەر شۆبىسى.

[理论] lǐlùn 1. نەزەرىيە، نەزەرىيىۋى: ~基础 ~ ئاساسلىق نەزەرىيە. 2. نەزەرىيە بويىچە مۇنازىرە قىلماق.

[理性] lǐxìng ئىدراك، ئەقىل، ئەقلىي. ③ باشقۇرماق، بىر تەرەپ قىلماق: ~家 ئۆيىنى باشقۇرماق / 管~工厂 زاۋۇت باشقۇرماق. (كۆچمە مەنىدە) تەرتىپكە سالماق، رەتلىمەك، تۈزەشتۈرمەك: ~发 چاچ ياسىماق / 把书~一~ كىتابلارنى رەتلەپ قويماق. ④ باشقىلارنىڭ سۆز - ھەرىكىتىگە قانداق مۇناسىۋەتتە بولغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ: 答~ جاۋاب بەرمەك / ~睬 قاراپ قويماق / 置之不~ ئېتىبار قىلماسلىق، پەرۋا قىلماسلىق، كارى بولماسلىق.

[理会] lǐhuì دىققەت قىلماق: 这两天只顾开会,也没~~这件事 ئىككى كۈندىن بېرى يىغىن بىلەنلا بولۇپ كېتىپ، بۇ ئىشقا دىققەت قىلماپتىمەن.

锂 lǐ لىتىي (Li). ٦ بېلىقى.

鲤 lǐ سازان بېلىق، كاراپ

逦 lǐ 761 ـ بەتتىكى '迤逦' (yǐlǐ) غا قاراڭ.

醴 lǐ مۇسەللەس، تاتلىق شاراب.

鳢 lǐ قارا بېلىق.

力 lì ① كۈچ، قۇۋۋەت: 身强 ~ 壮 ساغلام ھەم كۈچلۈك. (كۆچمە مەنىدە) 1. 目 ~ كۆرۈش قۇۋۋىتى / 脑 ~ ئەقلىي قابىلىيەت. 2. 电 ~ ئېلېكتر قۇۋۋىتى، ئېلېكتر كۈچى / 药 ~ دورىنىڭ تەسىرى، دورىنىڭ ئۈنۈمى / 浮 ~ لەيلەش كۈچى / 说服 ~ قايىل قىلارلىق / 生产 ~ ئىشلەپچىقىرىش كۈچى. ② كۈچ چىقارماق، تىرىشماق: ~ 战 تىرىشىپ كۈرەش قىلماق / 据理 ~ 争 داۋلى قويۇپ تالاشماق / ~ 争上游 ئالغا ئىلگىرىلەش ئۈچۈن تىرىشماق. ③ كۈچ.

荔 lì [荔枝] lìzhì لىجى، لىجىنىڭ مېۋىسى.

历 lì ① ئۆتمەك، كەچۈرمەك: ~ 尽甘苦 ھالاۋەت ۋە مۇشەققەتلەرنى باشتىن كەچۈرمەك / ~ 时十年 ئون يىلنى ئۆتكۈزمەك. ② ھەر، ھەر بىر، ~ 年 ھەر يىلى / ~ 代 ھەربىر دەۋر / ~ 史 تارىخ، تارىخىي. [历来] lìlái بۇرۇندىن، ئەزەلدىن بۇيان، ئەزەلدىن تارتىپلا: 中国人民 ~ 就是勤劳勇敢的 جۇڭگو خەلقى ئەزەلدىن تارتىپلا ئەمگەكچان، باتۇر. [历历] lìlì ئوچۇق، ئېنىق، ئوپئوچۇق: ~ ~ 在目 تۈنۈگۈنكىدەك. ③ بىر-بىرلەپ، بىر ياندىن: ~ 览 بىر-بىرلەپ كۆرمەك. ④ كالېندار، تەقۋىم.

坜 lì ئازگال، ئورەك.

苈 lì 644 ـ بەتتىكى '葶苈' (tínglì) غا قاراڭ.

呖 lì [呖呖] lìlì چاڭقىلدىماق: ~ ~ 莺声 بۇلبۇلنىڭ چاڭىلداپ سايرىغان ئاۋازى.

沥 lì ① تامماق، تامچىلىماق. [沥青] lìqīng قاراماي، ئاسفالت. ② سۈزمەك.

枥 lì ئوقۇر.

疬 lì 430 ـ بەتتىكى '瘰疬' (luǒlì) غا قاراڭ.

雳 lì 497 ـ بەتتىكى '霹雳' (pīlì) غا قاراڭ.

厉 lì ① قاتتىق، قەتئىي، ئەمەلىي: ~ 行节约 ئىقتى-

ساد قىلىشنى قاتتىق يولغا قويماق / ~禁 قاتتىق مەنئى قىلماق. ② كەسكىن، جىددىي: 正言~色 كەسكىن ھالدا. ③ شىددەتلىك، يامان.

[利害] [厉害] lìhài 1. دەھشەتلىك، مۇدھىش، ۋەھشىي، يىرتقۇچ: 老虎很~ ~ يولۋاس بەك ۋەھشىي. 2. قاتتىق، ناھايىتى: 疼得~ ~ قاتتىق ئاغرىماق / 闹得~ ~ ھەددىدىن بەك ئاشماق. ④ بىلىمەك: چىنىقتۇرماق: 秣马~兵 ◇ جەڭگە جىددىي ھازىرلىق كۆرمەك.

励 lì رىغبەتلەندۈرمەك، ئىلھاملاندۇرماق: ~志 ئىلھام بەرمەك، رىغبەتلەندۈرمەك، روھلاندۇرماق / 奖~ مۇكاپات؛ تەقدىرلىمەك.

砺 lì ① بىلەي. ② بىلىمەك.

蛎 lì مولى قولۇلىسى.

粝 lì تازا ئاقلانمىغان گۈرۈچ.

立 lì ① تۇرماق: ~正 تىك تۇرماق؛ دىققەت. (كۆچمە مەنىدە) ~柜 ◇ ئىشكاپ / 把伞~在门后头 كۈنلۈكنى ئىشىكنىڭ كەينىگە تىكلەپ قويماق.

[立方] lìfāng كۇب.

[立体] lìtǐ ستېرېئو؛ گېئومېترىيىلىك جىسىم.

[立场] lìchǎng 1. پوزىتسىيە. 2. مەيدان، مەۋقە: 站稳工人阶级~ ~ ئىشچىلار سىنىپىنىڭ مەيدانىدا چىڭ تۇرماق.

② تىكلىمەك، تۇرغۇزماق، تۈزمەك: 1. قۇرماق، تەسىس قىلماق: ~学校 مەكتەپ تەسىس قىلماق/ 建~工厂 زاۋۇت قۇرماق. 2. خىزمەت كۆرسەتمەك: ~功 خىزمەت كۆرسەتمەك. 3. تۈزمەك: ~合同 توختام تۈزمەك. 4. تىكلىمەك، بەلگىلىماق: ~志 ئىرادە تىكلىمەك. ③ مەۋجۇت بولۇش، ئۆز ئالدىغا تىرىكچىلىك قىلىش مەنىسىنى بىلدۈرىدۇ: 自~ ئۆز ئالدىغا تۇرمۇش كەچۈرمەك / 独~ مۇستەقىل بولماق، مۇستەقىللىك. ④ دەرھال، شۇئان: ~行停止 دەرھال توختاتماق/ ~即去做 دەرھال قىلىشقا تەمەك.

莅 lì كەلمەك: ~会 يىغىن⌉غا كەلمەك.

粒 lì ① دان، دانىچە:

米~儿 گۈرۈچ دانىلىرى/ 豆~儿 پۇرچاق دانىلىرى/ 盐~儿 تۇز دانىچىلىرى، تۇز ئۇۋاقلىرى. ② تال، دانە، پاي: 一~米 بىر تال گۈرۈچ / 两~丸药 ئىككى دانە كۆملاچ دورا / 三~子弹 ئۈچ پاي ئوق. ⌉قالپاق.

笠 lì چىغ قالپاق، بامبۇك

吏 lì ئەمەلدار، مەنسەپدار: 贪官污~ پارەخور ئەمەلدارلار.

丽 lì 另见 lí ① چىرايلىق، گۈزەل: 美~ چىرايلىق/ 秀~ گۈزەل / 壮~ كۆركەم، ھەيۋەتلىك / 富~ سەلتەنەتلىك/ 风和日~ مەيىن شامال ۋە يىللىق قۇياش. ② چاپلاشماق، قونماق، يېپىشىۋالماق.

俪 lì ① جۈپ، قوش، جورا: ~词 قوش سۆز / ~句 قوش جۈملە. ② ئەر-خوتۇن.

郦 Lì لى (فامىلە).

利 lì ① پايدا، پايدىلىق، مەنپەئەت، نەپ: 这件事对人民有~ بۇ ئىش خەلققە پايدىلىق / 个人~益服从集体~益 شەخسىي مەنپەئەتنى كوللېكتىپنىڭ مەنپەئەتىگە بويسۇندۇرۇش كېرەك. ② نەپ بەرمەك، مەنپەئەت يەتكۈزمەك: 毫不~己专门~人 قىلچە ئۆز مەنپەئەتىنى كۆزلىمەي، باشقىلارغىلا مەنپەئەت يەتكۈزمەك.

[利用] lìyòng پايدىلانماق، ئىشلەتمەك، ئىشقا سالماق: 废物~ ~ كېرەكسىز نەرسىلەردىن پايدىلانماق / ~ ~他的长处 ئۇنىڭ ئارتۇقچىلىقىدىن پايدىلانماق / ~ ~这个机会 بۇ پۇرسەتتىن پايدىلانماق.

③ پايدىلىق، ئوڭۇشلۇق: 敌军屡战不~ دۈشمەن ئارمىيىسى قايتا ـ قايتا ئوڭۇشسىزلىققا ئۇچرىدى. ④ ئۆسۈم: 本~两清 دەرى بىلەن ئۆسۈمى تولۇق تۆلىنىپ بولدى / 放高~贷是违法的行为 جازانىخورلۇق قانۇنغا خىلاپ. ⑤ پايدا، ھايان. ⑥ ئۆتكۈر، ئىتتىك: ~刃 ئىتتىك تىغ / ~剑 ئۆتكۈر خەنجەر / ~口 ئاغزى ئىتتىك.

[利落] lìluo **[利索]** lìsuo 1. چاققان، چەبدەس، ئىخچام: 他做事很~ ~ ئۇ ئىشـ

تا بەك چاققان. 2. رەتلىمەك، تەرتىپلىمەك، جاي - جايىدا: 东西收拾~~了 نەرسە - كېرەكلەر رەتلىك يىغىشتۇرۇلدى. [利害] lìhài 1. پايدا - زىيان، مەنپەئەت: 不计~~ پايدا - زىيان بىلەن ھېسابلاشماسلىق. 2. lìhai '厉害' بىلەن ئوخشاش. [illegible]غا قاراڭ.

俐 lì 413 - بەتتىكى '伶俐' (línglì)

莉 lì ئادەم ئىسمىغا ئىشلىتىلىدۇ.

猁 lì 575 - بەتتىكى '猞猁' (shēlì) غا قاراڭ.

痢 lì ①تولغاق. ② 379 - بەتتىكى '瘌痢' (làlì) غا قاراڭ.

例 lì ① مىسال: 举一个~子 بىر مىسال كۆرسەتمەك / 史无前~ مىسلىسىز، مىسلى كۆرۈلمىگەن. ② قائىدە، تۈزۈلۈش، بەلگىلىمە: 条~ نىزام، قائىدە / 发凡起~ بەلگىلىمىگە ئاساسلانماق. [例外] lìwài مۇستەسنا، ئىستىسنا، بۇنىڭ سىرتىدا: 全体参加，没有一个~~ ھەممە كىشى تولۇق قاتنىشىدۇ / 遇到~~的事就得[illegible]理 ◊ بەۋقۇلئاددە ئىشقا دۇچ كەلگەندە، ئۇنى جانالىق بىر تەرەپ قىلىشقا توغرا كېلىدۇ. ③ مىسال، ئۆرنەك: 病~ كېسەللىك. ④ نىزام بويىچە ياكى كونا قائىدە بويىچە ئېلىپ بېرىلغان ئىشنى كۆرسىتىدۇ: 会~ قەرەللىك يىغىن / ~行公事 رەسمىيەتچىلىك، شەكىلۋازلىق.

疠 lì ① ۋابا. ② يامان چاقا.

戾 lì ① خاتالىق، سەۋەنلىك، گۇناھ. ② غەلىتە، بىر قىسملا: زوراۋان. ئۆكتەم، زالىم: 暴~ زالىم، زوراۋان.

唳 lì سايرىماق (قۇشلار): 鹤~ تۇرنىنىڭ سايرىشى.

隶 lì ① قاراشلىق، قارىماق: 直~中央 مەركەزگە بىۋاسىتە قاراشلىق. ② يايى، چاپارمەن. ③ لىشۇ شەكلى. ④ مالاي، قۇل: 奴~ قۇل / 仆~ مالاي. ادەرەخى.

栎 lì دۇب دەرىخى، ئىم[illegible]ن

轹 lì ھارۋا چاقى بى[illegible]ن يانچىماق، ئەزمەك، ([illegible] تىش مەنىسىدە) بوزەك [illegible]

疬 lì [illegible]

[illegible]

شېغىل / 瓦~ خىش - كېسەك پارچىلىرى.

跞 lì 另见 luò ماڭماق: 骐骥 — ~، 不能千里 دۇلدۇل بىر چېپىشىدا مىڭ چاقىرىم يول ياسالمايدۇ.

鬲 lì 另见 gé داڭقان.

栗 lì ① كاشتان. ② تىترىمەك: 不寒而~ سوغۇقنى كۆرمەي تۇرۇپ تىترىمەك؛ تېنى جۇغۇلداپ كەتمەك.

傈 lì [傈僳] Lìsù لىسۇ مىللىتى.

篥 lì 39 - بەتتىكى '觱篥' (bìlì) غا قاراڭ.

詈 lì تىللىماق.

哩 li 另见 lī، lǐ '呢(ne)' بىلەن ئوخشاش.

蜊 li 212 - بەتتىكى '蛤蜊' (géli) غا قاراڭ.

璃 li 50 - بەتتىكى '玻璃' (bōli)، 418 - بەتتىكى '琉璃' (liúli) غا قاراڭ.

LIA

俩 liǎ 另见 liǎng ئىككى، ئىككىلەن: 夫妇~ ئەر - خوتۇن ئىككىلەن/ 买~馒头

ئىككى جىڭمودا ئالماق.

LIAN

奁 lián پەرداز قۇتىسى. [妆奁] zhuānglián قىز مېلى، سەپ.

连 lián ① تۇتاشماق، باغلانماق، ئۇلانماق، ئۇدا، ئۈزلۈكسىز، ئارقا - ئارقىسىدىن: 天~水، 水~天 ئاسمان - زېمىن تۇتاشقان / 骨肉相~ سۆڭەك بىلەن گۆشتەك باغلانماق / 把土地~成片 يەرنى تۇتاشتۇرماق / 接~不断 ئۈزلۈكسىز، ئارقىمۇ ئارقا / ~年 ئۇدا بىر نەچچە يىل. [连忙] liánmáng ئالدىراپ - تېنەپ، تېز، شۇ هامان، هاپىلا - شاپىلا، ئالمان - تالمان: ~~让坐 دەرهال ئورۇن بەرمەك. [连词] liáncí باغلىغۇچى. [连枷] [连枷] liánjiā دان سوققۇچ. [连夜] liányè كېچىلەپ، كېچىچە: ~~赶造 بىر قانچە كېچە كېچىلەپ ياسىماق. ② - غاچ / - قاچ، - گەچ / - كەچ؛ بىلەن؛ - دىن / - تىن: ~说带笑 كۈلگەچ سۆز قىلماق/ ~根拔 يىلتىزىدىن يۇل-

ماق. ③ ھەتتا، بولغاندىمۇ: 他从前～字都不认得，现在会写信了 ئۇ ئىلگىرى ھەتتا ئىلىپبەنىڭ سۇنۇقىنىمۇ بىلمەيتتى، ھازىر سالام خەت يازالايدىغان بولدى / 精耕细作，～荒地也能变成良田 تۇجۇپلەپ يەر ھەيدىسە، بوز يەرلەرنىمۇ مول ھوسۇللۇق يەرگە ئايلاندۇرغىلى بولىدۇ. ④ لىيەن، روتا: ～长 لىيەنجاڭ / 模范～ نەمۇنىچى لىيەن.

莲 lián نىلۇپەر، سۇ لەيلىسى.

涟 lián ① جىمىر - جىمىر؛ مەيىن دولقۇن. ② يېشى تارام - تارام تۆكۈلمەك: ～～ يېشى تارام - تارام تۆكۈلمەك / ～洏 تارام - تارام ياش تۆكمەك.

鲢 lián چىپارسۇختا بېلىق.

怜 lián ① ئېچىنماق، ئاغرىتماق: 我们决不～惜坏人 يامان ئادەملەرگە ھەرگىز ئىچ ئاغرىتمايمىز. ② كۆيمەك، كۆيۈنمەك.

帘 lián ① ۋىۋىسكا. ② پەردە، مىلەگزە.

联 lián ① بىرلەشمەك، بىرلەشمە؛ باغلىماق، ئۇلىماق، تۇتاشتۇرماق: 工农～盟 ◇ ئىشچى - دېھقانلار ئىتتىپاقى / ～席会议 بىرلەشمە يىغىن. [联绵] liánmián ئۈزۈلمەسلىك، توختىماسلىق، تۇتىشىپ كەتمەك، ئۈزلۈكسىز. [联络] liánluò ئالاقە، ئالاقە باغلىماق. [联合国] Liánhéguó بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتى (ب د ت). ② مەسنەۋى: 上～ مەسنەۋىنىڭ 1 - مىسراسى / 下～ مەسنەۋىنىڭ 2 - مىسراسى / 挽～ مەرسىيە، تەزىيىنامە / 春～ باھار مەسنەۋىسى.

廉 lián ① پاك، دىيانەتلىك، ساپ، تازا: ～洁·朴素的工作作风 پاك، ساددا خىزمەت ئىستىلى. ② ئەرزان: ～价 باھاسى ئەرزان. ③ تەكشۈرمەك، ئېنىقلىماق: ～得其情 ئەھۋالنى ئېنىقلىۋالماق.

臁 lián پاچاقنىڭ ئىككى يان تەرەپى: ～骨 پاچاقنىڭ

ئىككى يان سۆڭىكى / ~疮 پاقالچاق يارىسى.

镰 lián ئورغاق.

蠊 lián 184 - بەتتىكى "蜚蠊" (fěilián) غا قاراڭ.

琏 liǎn ئىبادەت قاچىسى.

敛 liǎn ① يىغماق، توپلىماق؛ توختىماق؛ ~足 توختاپ قالماق، تۇرۇپ قالماق / ~钱 پۇل يىغماق، يىغىش قىلماق، ئىئانە توپلىماق. ② چەكلىمەك، ئۆزىنى تارتماق: ~迹 تۈگۈلۈۋالماق، ئۆزىنى تارتماق، ئۆزىنى قاچۇرماق.

脸 liǎn يۈز، چىراي. (كۆچمە مەنىدە) 1. باشلىق، تېشى: 鞋~儿 ئاياغ باشلىقى / 门~儿 ئالدى تەرەپ؛ يۈزى تېشى. 2. يۈز، ئابروي: 有错改正就好,不怕丢~ خاتالىقنى تۈزەتكەن دۇرۇس، يۈزۈم چۈشۈپ كېتەرمىكىن دېمەسلىك كېرەك.

裣 liǎn [裣衽] liǎnrèn <旧> ئەزىم قىلماق (ئاياللار).

蔹 liǎn [白蔹] báiliǎn ياپونىيە ئامپېلوپسىسى.

练 liàn ① شايى؛ 江平如~ دەريا سۈيى خۇددى شايىدەك ئاقماقتا. ② پىششۇرماق (مەشۇتنى). ③ مەشىق قىلماق؛ ~跑 يۈگۈرۈشنى مەشىق قىلماق / ~本领 ◊ ماھارەت ئۆگەنمەك. ④ تەجرىبىلىك، پىششىق، ئىش كۆرگەن: ~达 تەجرىبىلىك / 老~ ئىش كۆرگەن / 熟~ پىششىق، ئۇستا، ماھىر.

炼 liàn ① تاۋلىماق، كۆيدۈرمەك؛ ~钢 پولات تاۋلىماق / ~焦 كوكس كۆيدۈرمەك. ② سىلىقلىماق، ئىخچام: ~字 سۆز سىلىقلىماق / ~句 ئىخچام جۈملە. ③ پىشۇرماق: ~乳 قويۇلدۇرۇلغان سۈت.

恋 liàn ئايرىلغۇسى كەلمەسلىك، قىيماسلىق: 留~ قىيماسلىق / ~~不舍 كۆڭلى قىيماسلىق. [恋爱] liàn'ài مۇھەببەت، مۇھەببەتلەشمەك، سۆيگۈ.

殓 liàn كېپەنلىمەك: 入~ كېپەنلەپ تاۋۇتقا سالماق / 大~ تەنتەنە بىلەن كېپەنلىمەك.

潋 liàn [滟潋] liànyàn لىق-
لىق سۇ.

链 liàn ① زەنجىر: ~ 表
سائەت زەنجىرى / ~ 铁 تۆ-
مۈر زەنجىر. ② كابېلتوۋ.

楝 liàn مېلىيە، ئازادى
دەرىخى.

裢 liàn 111- بەتتىكى '裢褡'
(dālian) غا قارالا.

LIANG

良 liáng ① ياخشى، ئوبدان،
ئېسىل: 药 ~ ياخشى دورا /
田 ~ مولبەت يەر / 优质品
~ سۈپىتى ياخشى / 不化消
~ ھەزىم قىلىشى ياخشى
ئەمەس. ② خېلى: 久 ~ خېلى
ۋاقىت، خېلى ئۇزۇن / 益获
多 ~ خېلى كۆپ نەپ ئالماق.

粮 liáng ① ئاشلىق: ~ 食
ئاشلىق، ئوزۇق / 杂 ~ قارا
ئاشلىق. ② ھەللە - پاراق:
公交 ~ پاراق تاپشۇرماق.

踉 liáng 见另 liàng [踉跳]
tiàoliáng سەكرىمەك، ئاتلىماق.

凉 liáng 见另 liàng سالقىن،
سۆرۈن، سوغۇق؛ سوۋۇماق؛ 饭
~ 了 ئاش سوۋۇدى / 之秋立
气天后 ~ 了 باش كۈزدىن
كېيىن ھاۋا سوۋۇپ قالدى.
(ئوخشىتىش مەنىسىدە) كۆڭ-
لى قالماق، كۆڭلى سوۋۇپ
قالماق؛ كەيپى ئۇچماق،
مەيۈسلەنمەك، ئۈمىدسىز-
لەنمەك: 里心我،息消这到听
就 ~ 了 بۇ خەۋەرنى ئاڭلاپ،
كۆڭلۈم سوۋۇپ قالدى. [快凉]
liángkuai 1. سالقىن، سۆ-
رۈن. 2. سەگىدەك، سال-
قىنلىماق، سايىدىماق: 外到
头~~~~去 تالاغا چىقىپ
ھاۋايەپ كېلەيلى.

椋 liáng قاغا جىنسىدىكى.

梁 liáng ① بالا ياغاچ،
خادا، لەم؛ لىم: 上~ ئۈستە
بالا ياغاچ. ② كۆۋرۈك:
石~ تاش كۆۋرۈك / 铁山开
土架桥~ تاغ يېرىپ، توپا
توشۇپ كۆۋرۈك ياسىماق.
③ ساپ، تۇتقۇچ: 儿~壶茶
چەينەك سېپى / ~提的子篮
了坏儿 سېۋەتنىڭ تۇتقۇچى
بۇزۇلۇپ قالدى. ④ قىرى
山~ تاغ قىرى / 鼻~ ◊ قاڭ-
شار. ⑤ (Liáng) لياڭ ئور-
دىسى.

粱 liáng ئەلا سورتلۇق

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى

قېرىدىقلار. [高粱] gāoliáng
قوناق، گاۋليالڭ.

量 liáng 另见 liàng ① ئۆلـ
چەمەك: 用斗~米 گۈرۈچنى
كۆردە ئۆلچەمەك/ 用尺~布◇
رەختنى مېترلىماق. ② مۆلـ
چەرلەش مەنىسىدە: 思~ ئويـ
لانماق / 打~ سەپسالماق.

两 liǎng ① ئىككى؛ قوش.
~本书 ئىككى كىتاب /~匹马
ئىككى ئات /~个月 ئىككى
ئاي /~半 ئىككى يېرىم /
~万 ئىككى تۈمەن، 20 مىڭ.
② ئىككى تەرەپ: ~便 ھەر
ئىككى تەرەپ ئۈچۈن قولايـ
لىق /~可 ئۇمۇ بولىدۇ،
بۇمۇ بولىدۇ /~全 ئىككى
تەرەپكە ئېتىبار بەرمەك /~
相情愿 ھەر ئىككى تەرەپ رازى
بولۇشماق. ③ نامەلۇم ساننى
بىلدۈرىدۇ: 过~天再说吧 بىرـ
ئىككى كۈندىن كېيىن بىر
نەرسە دېيىشەيلى / 他真有~
下子 ئۇنىڭ قولىدىن خېلى
ئىشلار كېلىدىكەن. ④ سەر.

俩 liǎng 另见 liǎ [伎俩] jì
liǎng نەيرەڭ، ھىيلە. سەرى.

唡 liǎng ئۇنسىيە؛ ئىنگلىز

𬘘 liǎng بىر جۈپ، بىر پار
(ئاياغ).

魉 liǎng 668-بەتتىكى '魍魉'
(wǎngliǎng) غا قاراڭ.

亮 liàng ① يورۇق؛ يورۇـ
ماق، يانماق؛ پارقىرىماق،
ۋاللىدىماق: 天~了 تاڭ يوـ
رۇدى / 敞~ ئازادە، يورۇق/
刀磨得真~ پىچاقنى بىلەپ
تازا ۋاللىدىتىۋېتىپتۇ. ② نۇر،
يورۇق: 屋里一点~儿也没有
◇ ئۆي ئىچى قاپقاراڭغۇ. (كۆچـ
مە مەنىسىدە) شام، چىراغ: 拿
个~儿来 بىر تال شام ئەـ
كەل. ③ كۆرسەتمەك، ئاشكاـ
رىلىماق، بىلدۈرمەك: ~相 پوـ
زىتسىيە بىلدۈرمەك. ④ يورۇـ
ماق؛ ئوچۇق، ئېنىق، روشەن:
你这一说，我心里头就~了
سەن بۇنداق دېگەندىن كېـ
يىن، دىلىم يورۇپ كەتتى/
打开窗户说~话 گەپنىڭ
ئوچۇقىنى قىلايلى. ⑥ ياڭـ
راق، جاراڭلىق: 洪~ ئاۋازى
جاراڭلىق.

喨 liàng [嘹喨] liáoliàng
جاراڭلىق، ياڭراق. ماق.

凉 liàng 见另 liáng سوۋۇتـ

谅 liàng ① ئەپۇ قىلماق، كەچۈرمەك: 体～◇ ھالىغا يەتمەك / 请多原～ كۆپلەپ ئەپۇ قىلغايلا. [谅解] liàngjiě چۈشەنمەك، چۈشىنىپ قىلىشماق، ② ئىشەنچلىك، ئەمەلىي، سەمىمىي: ～哉斯言 ئۇنىڭ سۆزى ئىشەنچلىك. ③ پەرەزنى بىلدۈرىدۇ: ～他不能来 ئۇ كېلەلمەيدۇ.

晾 liàng ئاپتاپقا سالماق، ئاپتاپقا يايماق؛ قۇرۇتماق، شامالداتماق: ～衣服 كىيىمنى شامالداتماق.

辆 liàng ئاپتوموبىل، ھارۋىلارنىڭ سانىنى بىلدۈرىدىغان مىقدار سۆز: 一～汽车 بىر ئاپتوموبىل / 一～大车 بىر ھارۋا.

靓 làng 另见 jìng 〈方〉 گۈزەل، چىرايلىق، كېلىشكەن.

量 liàng 另见 liáng ① ئۆلچەم ئەسۋابلىرى. [量词] liàngcí مىقدار سۆز. ② چەكنى بىلدۈرىدۇ: 酒～ ھاراق كۆتۈرۈشى / 气～ كەڭ كۆڭۈل، قورساق، ئىچى / 饭～ ئىشتىھا / 胆～ يۈرەك، جىگەر، ھەيرەت. ③ سان: 质～并重 سۈپەت بىلەن سانغا تەڭ ئېتىبار بەرمەك / 大～生产新式农具◇ يېڭىچە دېھقانچىلىق سايمانلىرىنى كۆپلەپ ئىشلەپ چىقارماق. [分量] fènliang ئېغىرلىق، ۋەزىن، سالماق: ～～不够 ئېغىرلىقى توشماسلىق / ～～分配均匀 تەڭ بۆلمەك. ④ چاغلىماق، قارىماق، باقماق، يارىشا، مۆلچەرلىمەك، دەڭسىمەك: ～力而行 ئۆز كۈچىگە يارىشا ئىش كۆرمەك / ～入为出 كىرىمگە قاراپ چىقىم قىلماق.

踉 liàng 另见 liáng [踉跄] liàngqiàng دەلدەڭشىمەك، سەنتۈرۈلمەك.

LIAO

撩 liāo 另见 liáo ① كۆتۈرمەك، تاشلىماق، قايرىماق: 跑的时候要把长衣服～起来 يۈگۈرگەندە ئۇزۇن چاپاننى قايرىپ قويۇش كېرەك / 把帘子～起来 پەردىنى قايرىماق. ② سەپمەك، چاپـ

ماق: 先~上点水再扫 ئاۋۋال ئازراق سۇ سېپىپ ئاندىن سۈپۈر.

蹽 liāo 〈方〉 يۈگۈرمەك، ماڭماق: 他一气~了一万米 ئۇ بىراقلا 10 مىڭ مېتر يۈگۈردى.

辽 liáo يىراق: ~阔 بىپايان، كەڭ.

疗 liáo داۋالىماق: ~病 كېسەل داۋالىماق / 诊~ كېسەل كۆرمەك. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) پەسەيتمەك، باسماق؛ قۇتۇلدۇرماق: ~饥◇ قورساقنى توقلىماق / ~贫 كەمبەغەللەرنى قۇتۇلدۇرماق.

髎 liáo سۆگەك بوغۇملىرىنىڭ ئارىسى.

聊 liáo ① ۋاقتىنچە، ھازىرچە، دەرمەھەللىككە؛ ئازسەل: ~胜一筹 سەل ئۈستۈن تۇرماق / ~胜于无 يوقتىن سەل ياخشىراق. ② كۆڭۈل كەچۈرمەك، تايانماق: 反动统治时代,民不~生 ئەكسىيەتچىلەر ھۆكۈمرانلىق قىلغان دەۋردە، خەلق كۆڭۈل كەچۈرەلمەيدىغان بولۇپ قالغانىدى. [无聊] wúliáo

1. ئىچ پۇشماق، زېرىكمەك. 2. ئېتىقسىز، بىمەنە، مەنىسىز، ئەھمىيەتسىز. ③ 〈方〉 پاراڭ سالماق، مۇڭداشماق: 别~了,赶快干吧! پاراڭنى قوي، چاپسان ئىشلەيلى!

僚 liáo ① ئەمەلدار. [官僚] guānliáo تۆرە، بيۇروكرات. ② مەنسەپداش. [僚机] liáojī ياردەمچى ئايروپىلان.

撩 liáo 另见 liāo جەلپ قىلماق، مەيتۈن قىلماق، زوقىنى كەلتۈرمەك.

嘹 liáo [嘹亮] liáoliàng جاراڭلىق، ياڭراق.

獠 liáo ياۋۇز، يىرتقۇچ: ~面 يىرتقۇچ بەشرە. [獠牙] liáoyá ھىڭگاك چىش.

潦 liáo 另见 lǎo [潦倒] liáodǎo ئىش ئوڭدىن كەلمەسلىك، پالاكەت باسماق. [潦草] liáocǎo قول ئۇچىدا، چالا - بۇلا؛ قالايمىقان: 工作不能~~ ئىشنى قول ئۇچىدىلا ئىشلەشكە بولمايدۇ / 字写得太~~ خەتنى بەك قالايمىقان يازماق.

寮 liáo ھۇجرا.

缭 liáo ① ئولغانماق؛ ئە‑
گىر ‑ چىگىر، قالايمىقان، چە‑
گىچ: ~乱 ئەگىر ‑ چىگىر /
饮烟~绕 ئىس ئولغىنىپ كۆ‑
تۈرۈلمەك. ② يۆگىمەك، يۆ‑
گەپ تىكمەك: ~缝 (fèng) سۆ‑
كۈلگەن جاينى يۆگىمەك / ~贴边
تىكمەك. پەۋازنى يۆگىمەپ

燎 liáo 另见 liǎo كۆيمەك،
يالقۇن، يانغىن: 星星之火, 可
以~原 ئۇچقۇندىن يانغىن
چىقىدۇ. (jiāoliáo)غا قاراڭ.

鹩 liáo 341‑بەتتىكى '鹪鹩'

寥 liáo كەم، ئاز، شالاڭ؛
جىمجىت؛ قۇرۇق: ~若晨星
تاڭ يۇلتۇزلىرىدەك شالاڭ،
ناھايىتى ئاز / ~~无几
يوق دېيەرلىك، بىر نەچچىلا.

飂 liáo 另见 liù [飂戾]
liáolì .1 شامالنىڭ ئاۋازى.
2. تېز، چاپسان.

髎 liáo پەللە نامى. '窌' بى‑
لەن ئوخشاش.

了 liǎo 另见 le چۈشەن‑
مەك؛ چۈشىنىشلىك، ئېنىق،
روشەن، ئوچۇق: 明~ ئېنىق،
چۈشىنىشلىك / 一目~然 ئوپ‑
ئوچۇق / 不甚~~ ئانچە، چۈ‑
شەنسىلىك. [了解] liǎojiě
چۈشەنمەك، بىلمەك، ئۇقۇش‑
ماق: ~~情况 ئەھۋال ئۇ‑
قۇشماق. ② تاماملانماق، تۈ‑
گىمەك، پۈتمەك: 事情已经~
了 (le) ئىش پۈتتى / 话犹未
~ گەپ تۈگىمىگەندەك / 不以
~~之 ◇ ئىشنىڭ ئايىغىنى
چىقارمايلا تاشلاپ قويماق / 说
起话来没完没~ توختىماي
ۋالاقلايتتى / 不能敷衍~事
ئىشنى ئەپلەپ ‑ سەپلەپ ئۆت‑
كۈزمەسلىك كېرەك. [了当]
liǎodàng تۈز، ئوچۇق: 直捷
~~ تۈز، ئوچۇق. ③ پېئىل‑
نىڭ ئارقىسىدا '不'، '得'
بىلەن قوشۇلۇپ ئىشلىتىلىدۇ،
مۇمكىنچىلىك مەنىسىنى بىلد‑
ۈرىدۇ: 这本书我看不~ بۇ
كىتابنى ئوقۇيالمايمەن / 这事
你办得~ بۇ ئىشنى قىلالاي‑
سەن. [了不得] liǎobùde
ئاجايىپ، ھەقىقەتەن، ئالاھى‑
دە؛ قالتىس، بەك؛ يامان بول‑
دى: 他的本事真~~~ ئۇ
ھەقىقەتەن قولىدىن ئىش
كېلىدىغان ئادەم جۇمۇ / ~~
~了, 着火了! يامان بول‑
دى، ئوت كەتتى! / 疼得~~

~ بەك ئاغرىپ كەتتى.

[了得] liǎode 1. قانداق بولماق، قانداق قىلماق (ئىشنىڭ ئېغىر ئىكەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ): 这还~~! بۇ قانداق بولغىنى! 2. قالتىس، تالانتلىق: 真~~ ھەقىقەتەن قالتىس.

钌 liǎo 另见 liào رۇتېنىي (Ru).

蓼 liǎo سۇ قامچىنوتى؛ سۇ لازىسى؛ كېلىن تىلى.

燎 liǎo 另见 liáo كۆيمەك، قۇيقىلانماق، ئۇتلىمەك، ئۇتلەنمەك: 把头发~了 چېچىنى قۇيقىلىۋالدى.

瞭 liào قارىماق، كۆزەتمەك، نەزەر تاشلىماق، سەپسالماق: 你在远处~着点儿 سەن يىراقتا تۇرۇپ سەپسېلىپ باققىن / ~望台 رەسەتخانا.

钌 liào 另见 liǎo [钌铞儿] liàodiàor ئىلمەك، ئىلگەك: 门~~ ئىشىك ئىلگىكى.

尥 liào [尥蹶子] liàojuězi تەپمەك، مۆككۈمەك.

料 liào ① ئويلىماق، قىياس قىلماق، پەرەز قىلماق: 预~ ئالدىن پەرەز قىلماق/ 不出所~ ئويلىغاندەك بولماق / 他~事~得很准 ئۇ ئىشنى ناھايىتى توغرا قىياس قىلىدۇ. ② ماتېرىيال: 原~ خام ماتېرىيال / 木~ ياغاچ ماتېرىيال / 衣裳~子 ◇ كىيىملىك رەخت / 肥~ ◇ ئوغۇت / 燃~ ◇ يېقىلغۇ / 这种丸药是加~的 بۇ كۇمىلاچ دورىغا ئايرىم ماتېرىيال ئارىلاشتۇرۇلغان. ③ يەم، بوغۇز: ~豆儿 يەم پۇرچاق/ 草~ ◇ سامان / 牲口得喂~才能肥 چارۋا مالغا يەم بەرگەندىلا ئاندىن سەمرىتكىلى بولىدۇ. ④ شىشە، ئەينەك. ⑤ بولاق دورا.

[料理] liàolǐ بىر تەرەپ قىلماق، تەييارلىماق، ھازىرلىماق: ~~家务 ئۆي ئىشلىرىنى بىر تەرەپ قىلماق / ~~丧事 ئاخىرەتلىكلەرنى تەييارلىماق.

[照料] zhàoliào قارىماق، خەۋەر ئالماق، غېمىنى يېمەك: 病人需要~~ كېسەلدىن خەۋەر ئېلىش كېرەك.

撂 liào قويماق، تاشلاپ قويماق: 把碗~在桌子上 چې-

نىنى جوزىغا قويۇپ قويماق.

廖 Liào لياۋ (فامىلە).

镣 liào كىشەن، ئىشكەل،
ئاسارەت.

LIE

咧 lié 另见 lie,liě [咧咧]
liélié <方> ۋات - ۋات، كاپ
كاپ؛ ۋاتىلدىماق، كاپىلدى-
ماق: 瞎~~ قارىسىغا ۋاتىل-
دىماق.

咧 liě 另见 lie,lié كالچايت-
ماق، كالچايماق، ھىجايماق:
~嘴 ئاغزىنى كالچايتماق /~
着嘴笑 ھىجايماق.

裂 liě 另见 liè <方> ئېچى-
لىپ قالماق: 衣服没扣好,~
着怀 چاپاننىڭ تۈگمىسى ئې-
تىلمىگەنلىكتىن، مەيدىسى ئې-
چىلىپ قاپتۇ.

列 liè ①رەت، قاتار، سەپ،
ئىستىروي: 站在前~ ئالدىن-
قى قاتاردا تۇرماق. ② تىز-
ماق، تىزىلماق: 姓名~后
ئىسىم - فامىلىسى ئارقىغا تى-
زىلماق/ ~队 رەتكە تىزىلماق/
开~帐目 ھېساباتقا تىزىل-
ماق. (كۆچمە مەنىدە): 1.
كىرگۈزمەك: ~入甲等 بىرىن-
چى دەرىجىگە كىرگۈزمەك. 2.
خىل، تۈر: 不在讨论之~
مۇزاكىرە قىلىنىدىغان تۈر ئە-
مەس. [列席] lièxí چەتتىن
قاتناشماق. ③ ھەر قايسى، -
لار / - لەر: ~国 بەگلىكلەر/
~位 ھەر قايسىلىرى. ④
ئېشېلون (مىقدار سۆز): 一~
火车 بىر ئېشېلون.

冽 liè سوغۇق، زىمىستان:
北风凛~ سوغۇق شىمال شا-
مىلى. ٦ھاراق).

洌 liè سۈزۈك، تىنىق (سۇ،

烈 liè ① كۈچلۈك، قات-
تىق، شىددەتلىك: ~火 شىد-
دەتلىك ئوت / ~日 ◊ ئوتتەك
قۇياش. ② داغدۇغا، ئەنتەنە:
轰轰~~ داغدۇغا بىلەن. ③
قەيسەر، كەسكىن؛ ئىنقىلابىي
قۇربان، شېھىت: 向刘胡兰~
士学习 ئىنقىلابىي قۇربان
ليۇ خۇلەندىن ئۆگىنەيلى /
先~ قۇربان بولغان قەھرىد-
مان، شېھىتلەر.

鴷 liè تۆمۈر تۇمشۇق.

裂 liè 另见 liě يېرىلماق،

چاك كەتمەك، دەز كەتمەك: ~痕 دەز / ~缝 چاك، يېرىق / 手冻~了 قولۇم سوغۇقتىن يېرىلىپ كەتتى / 感情破~ ◇ مۇھەببىتى بۇزۇلماق / 四分五~ ◇ پارچە-پارچە بولۇپ كەتمەك.

趔 liè [趔趄] lièqie دەلدەڭشىمەك، سەنتۈرۈلمەك.

劣 liè ① ئوسال، ناچار، يامان، ئەسكى: 不分优~ ياخشى بىلەن ياماننى ئايرىماسلىق / 土豪~绅 ◇ يەرلىك مۇشتۇمزورلار / 品质恶~ ئەخلاقى ناچار. ② پەقەت، ئاران.

埒 liè ① پاكار تام. ② تەڭ، ئوخشاش، باراۋەر.

捩 liè بۇرۇلماق: 转~点 بۇرۇلۇش نۇقتىسى.

猎 liè ① ئوۋ قىلماق، شىكارغا چىقماق، ئوۋلىماق: ~虎 يولۋاس ئوۋلىماق / 渔~ بېلىقچىلىق ۋە ئوۋچىلىق. ② ئوۋچى، ئوۋ، شىكار: ~人 ئوۋچى / ~狗 ئوۋ ئىتى، تايغان.

躐 liè ① ھالقىپ كەتمەك، ئۆزۈپ كەتمەك، ئۆتۈپ كەتمەك: ~等 ◇ دەرىجە ئاتلىماق / ~进 ھالقىپ كەتمەك.

② ئاياغ ئاستى قىلماق، دەپسەندە قىلماق.

鬣 liè يال: 马~ ئات يالى.

咧 lie 另见 lié، liě ‹方› مەنىسى ‘了’، ‘啦’، ‘哩’ لا غا ئوخشايدۇ: 好~ بولدى / 他来~ ئۇ كەلدى.

LIN

拎 līn ‹方› ئالماق، كۆتۈرمەك: ~着一篮子菜 بىر سېۋەت سەي كۆتۈرۈۋالماق.

邻 lín ① قوشنا، قولۇم-قوشنا: 东~ كۈنچىقىش تەرەپ قوشنىسى / 四~ قولۇم-قوشنىلار. ② يېقىن، ياندىش، قوشنا: ~国 قوشنا دۆلەت / ~居 قوشنا / ~舍 قولۇم-قوشنىلار. ③ ‹古› بىرئۆم (ھەش ئولتون).

林 lín ① ئورمان، ئورمانزارلىق: 树~ ئورمان / 竹~ بامبۇكزارلىق / 防护~ ئىھاتە ئورمىنى / 立~ قويۇق ئورماندەك قەد كۆتۈرۈپ تۇرماق. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) 民族之~ مىللەتلەر ئارىسىدا / 著作之~ ئەسەرلەر ئارىسىدا. ② ئورمانچىلىق: 农~牧副渔

دېھقانچىلىق، ئورمانچىلىق، چارۋىچىلىق، قوشۇمچە كەسىپ ۋە بېلىقچىلىق.

啉 lín 374 - بەتتىكى '喹啉' (kuílín) غا قاراڭ.

淋 lín 另见 lìn چاچماق، سەپمەك: 花蔫了，~上点水吧 گۈل سولىشىپ قاپتۇ، ئازراق سۇ چېچىپ قويايلى.

[淋巴] línbā لىمفا.

[淋漓] línlí چېپىلداپ ئاقماق، چىپ-چىپ تېمىپ تۇرماق: 墨迹~~ سىياھ چىپ-چىپ تېمىپ تۇرماق / 大汗~~ قارا تەر چېپىلداپ ئاقماق. (كۆچمە مەنىدە): پۇخادىن چىقماق، ئارماندىن چىقماق؛ تەپسىلىي، تولۇق، تەلتۆكۈس: ~~尽至 تەلتۆكۈس / 痛快~~ پۇخادىن چىقماق.

琳 lín گۈزەل قاشتاش. [琳琅] línláng 1. ئۈنچە-مەرۋايىتلار: ~~满目 ◇ كۆزنى چاقنىتىدىغان خىلمۇخىل نەرسىلەر. 2. قاشتاشنىڭ ئاۋازى.

霖 lín ئاق يېغىن. ئاق يامغۇر. [甘霖] gānlín خاسىيەتلىك يامغۇر. (كۆچمە مەنىدە) مېھىر-شەپقەت.

临 lín ① كەلمەك، يېتىپ كەلمەك: 喜事~门 خۇشاللىق كەلمەك / 身~其境 ◇ ئۆزى شۇ مۇھىتتا بولغاندەك. (كۆچمە مەنىدە) يولۇقماق، ئۇچرىماق؛ ئالدىدا: ~渴掘井 ◇ چاڭقىغاندا قۇدۇق قازماق.

[临时] línshí 1. ۋاقتى كەلگەندە، ئەينى ۋاقىتتا: 事先有准备，~~就不会忙乱 ئالدىن تەييارلىق كۆرۈلسە، ۋاقتى كەلگەندە ئالدىراپ قالمايمىز. 2. ۋاقىتلىق، ھازىرچە، ۋاقىتىنچە، دەرمەھەل: 你先~~代理一下 سەن ئاۋۋال ۋاقىتىنچە ۋەكالەتەن بېجىرىپ قوي / ~~会议 ۋاقىتلىق يىغىن. ② يېقىن، بويىدا، يېنىدا؛ ئالدىدا: ~河 دەريا بويىدا / ~街 كوچىغا يېقىن / ~走 مېڭىش ئالدىدا / ~别 ئايرىلىش ئالدىدا.

[临盆] línpén بوشانماق، يەڭگىمەك.

[临床] línchuáng كلىنىكا. ③ ئوردىغا چىقماق: ~朝 خان ئوردىغا چىقماق / ~政 خان ئوردىغا

دىدا ئىشلارنى بىر تەرەپ قىلماق. ④ دوردىماق، تەقلىد قىلماق: ~帖 ھۆسن خەت دوراپ يازماق / ~画 تەقلىد قىلىپ رەسىم سىزماق.

粼 lín [粼粼] línlín سۈزۈك ھەم پاكىز (سۇ، تاش): 碧波~ سۈزۈك دولقۇن سۈيى.

嶙 lín [嶙峋] línxún چوقچىيىپ تۇرماق، تىك كۆتۈرۈلمەك.

遴 lín تاللىماق: ~选人材 ئىختىساسلىق كىشىلەرنى تاللىماق.

璘 lín قاشتاشنىڭ نۇرى.

辚 lín [辚辚] línlín غىچىرلىماق، تاراقلىماق، غىلدىرلىماق: 车~~، 马萧萧 ھارۋىلار غىچىرلايدۇ، ئاتلار كىشنەيدۇ.

磷 lín فوسفور (P).

瞵 lín تىكىلىپ قارىماق.

鳞 lín ① قاسىراق، تەڭگىچە. [鳞爪] línzhǎo (ئوخشىتىش مەنىسىدە) 1. ئۇششاق-چۈششەك ئىشلار. 2. ئىشلارنىڭ ئاز بىر قىسمى. ② تەڭگىسىمان نەرسىلەر كۆزدە تۇتۇلىدۇ: ~茎 پىياز باشلىقلار / ~芽 بىخ / 遍体~伤 پۈتۈن بەدىنى تىلىم-تىلىم بولۇپ كەتمەك.

麟 lín بوبىراكىيىك، ياككا تاخ: 凤毛~角 كەم ئۇچرايدىغان قىممەت نەرسىلەر (سۈمۈرغ پېيى ۋە بوبىراكىيىكنىڭ مۈڭگۈزى).

凛 lǐn ① ئىزغىرىن سوغۇق، قەھرىتان سوغۇق، ئاچچىق سوغۇق، زىمىستان سوغۇق: 北风~冽 شىمالدىن ئىزغىرىن سوغۇق شامال چىقماق. ② قاتتىق، سۈرلۈك، قەتئىي: 威风~~ ھەيۋىسى سۈرلۈك / 大义~然 ھەردانىلىك بىلەن قەتئىي تۇرماق. ③ '懔' بىلەن ئوخشاش.

廪 lǐn ئاشلىق سېكى.

懔 lǐn قورقماق، ئەيمەنمەك.

檩 lǐn لىم، لەرە.

吝 lìn ئايىماق، ئايانماق؛ بېخىل، پىخسىق، پىششىق: ~惜 ئايىماق / 他一点也不~啬 ئۇ قىلچە پىخسىقلىق قىلمايدۇ.

赁 lìn ئىجارىگە ئالماق، كىراغا ئالماق: ~房 ئۆينى ئىجارىگە ئالماق / ~车 ماشىنىنى كىراغا ئالماق / 出~ ئىجارىگە بەرمەك.

淋 lìn 另见 lín ① سۈزمەك: ~盐 تۇز سۈزمەك / ~硝 سېلىترا سۈزمەك. ② سۈزنەك.

蔺 lìn [马蔺] mǎlìn چىمىرتماق، پېچان. ٦غا قاراڭ.

躏 lìn 557 ـ بەتتىكى '蹂躏'

膦 lìn فوسفىن.

LING

〇 líng سانىنىڭ بوش ئورنىنى تولدۇرىدۇ: 三~六号 306 ـ نومۇرلۇق / 一九七~年 1970 ـ يىلى / 一百~八人 108 كىشى.

伶 líng چاكچىلىكەش: 坤~ ئايال چاكچىلىكەش.

[伶仃] língdīng يەككە-يېگانە، يالغۇز، تەنھا: 孤苦~~ يەككە-يېگانە، ھېلىم دىۋانە؛ غېرىب-مىسكىن.

[伶俐] línglì ئەقىللىك، زېرەك، چېچەن: 很~~的孩子 ئەقىللىك بالا / ~牙~齿 گەپدان، گەپكە چېچەن.

[伶俜] língpīng مەسكىنلىك، غۇربەتچىلىك، يېقىرلىق.

苓 líng پالما مەرىزى.

呤 líng 502 ـ بەتتىكى '嘌呤' (piàolíng)غا قاراڭ. ٦زىندان.

囹 líng [囹圄] língyǔ <古>

泠 líng سالقىن، سۆرۈن: ~风 سالقىن شامال.

[泠泠] línglíng 1. سالقىن، سۆرۈن. 2. ياڭراق ئاۋاز.

玲 líng جاراڭلىق؛ جاراڭلىماق: ~~盈耳 قۇلاقنى يارغۇدەك جاراڭلىق ئاۋاز.

[玲珑] línglóng 1. جاراڭلىق ئاۋاز. 2. نەپىس، نازۇك (نەرسە). 3. تېتىك، چاققان، چەبدەس: ~~活泼 تېتىك ۋە شوخ.

瓴 líng شىشە: 高屋建~◇ ئېگىزدە تۇرۇپ يىراقنى كۆرمەك. (كۆچمە، مەنىدە) ئالدىنى كۆرەرلىك.

铃 líng قوڭغۇراق، زىل، كولدۇرما: 摇~上班 قوڭغۇراق چېلىپ ئىشقا چىقماق / 车~ ال ۋېلىسىپىت قوڭغۇرىقى / 电~

مال تۈك قوڭغۇزدىقى.

鸰 líng 291 ـ بەتتىكى '鹡鸰' (jílíng) غا قاراڭ.

聆 líng ئاڭلىماق: ~教 تەلىم ئالماق، تەربىيە ئالماق.

蛉 líng [白蛉子] báilíngzi كۆماتا.

笭 líng [笭箵] língxīng سېۋەت.

羚 líng بۆكەن.

翎 líng پەي: 雁~ ياۋاغاز پېيى / 野鸡~ قىرغاۋۇل پېيى.

零 líng ① تۆكۈلمەك، چۈشمەك. 1. خازان بولماق، توزۇماق. 2. چۈشمەك، تۆكۈلمەك: 感激涕~ ھاياجانلانغانلىقىدىن ياش تۆكۈلمەك. ② پۈتۈن ساننىڭ ئارقىسىدا كېلىپ، پارچىسى بارلىقىنى بىلدۈردۇ: ~数 پارچە سان / 一千挂~儿 مىڭ نەچچە / 一年~三天 بىر يىل ئۈچ كۈن. ③ پارچە: ~件◊ دېتال / ~钱 پارچە پۇل / ~用 پارچە خەجلىمەك / ~活 پارچە ـ پۇرات ئىش. [零丁] língdīng '伶仃' بىلەن ئوخشاش. ④ نۆل. (كۆچمە مەنىدە) يوق، نۆل: 一减一得~ بىردىن بىرنى ئېلىۋەتسە، نۆل قالىدۇ / 他的计划等于~ ئۇنىڭ پىلانى يوق بىلەن باراۋەر. ⑤ نۆل گرادۇس: ~下五度 نۆلدىن تۆۋەن بەش گرادۇس.

龄 líng ① ياش: 高~ ھۆرمەت يېشى. ② ستاژ: 工~ ستاژ، ئىشچىلىق ستاژى، خىزمەت ستاژى / 党~ پارتىيىلىك ستاژى.

灵 líng ① شىپالىق، ئۈنۈملۈك: 这种药吃下去很~ بۇ دورا بەك شىپالىق. ② ئەپچىل، چېچەن. ئەقىللىق: 这个孩子心很~ بۇ بالا بەك چېچەن / 心~手巧 پىكرى ئۆتكۈر، قولى ئەپچىل / 耳朵很~◊ قۇلىقى بەك ئاڭلايدۇ. ③ ئەقىل، زېھىن: ~机 ئەقىل. ④ سەزگۈر، ئەپچىل، چاققان: 这架机器最~ بۇ ئاپپارات بەك سەزگۈر / 失~◊ كاردىن چىقماق. ⑤ ئىلاھ، خۇدا. ⑥ تاۋۇت: ~柩 تاۋۇت / ~床 جەسەت تاختىسى. (كۆچمە مەنىدە) گۆرنەسەي، تاۋۇت:

移~ تاۋۇتنى يۆتكىمەك.

棂 líng پەنجىرە.

凌 líng ① مۇز، شورمەل: 河里的~都化了 دەريادىكى مۇزلار ئېرىدى / 滴水成~ سۇ تامچىلىرى يەرگە چۈشۈپلا مۇز بولۇپ قالماق. ② تەگمەك، بوزەك تاپماق؛ خورلىماق: ~辱 هاقارەت قىلماق، خارلىماق / 盛气~人 ◊ چوڭچىلىق قىلماق، داخۇڭگەيلىك قىلماق. ③ كۆتۈرۈلمەك، ئۆرلىمەك: ~云 پەلەككە ئۆرلىمەك / ~空而过 هاۋاغا كۆتۈرۈلۈپ ئۇچۇپ كەتمەك. ① يېقىنلىشىپ قالماق: ~晨 تاڭ سەھەر، تاڭغا يېقىن.

陵 líng ① دۆڭلۈك، تۆپىلىك. ئېدىر. [陵谷] línggǔ ئېدىر ۋە جىلغا. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) ۋەزىيەتنىڭ ئۆزگىرىشى. ② قەبرە، مەقبەرە، قەبرىستان: 黄帝~ خۇاڭدى قەبرىسى / 中山~ سۇن جۇڭشەننىڭ قەبرىسى.

菱 líng سۇ ياڭىقى. [菱形] língxíng رومبا.

崚 líng 392 - بەتتىكى (léng) غا قارالا.

淩 líng '凌' ②③ بىلەن ئوخشاش.

绫 líng شايى: ~罗绸缎 تاۋار-دۇردۇن، شايى-ئەتلەس.

鲮 líng [鲮鱼] língyú ئېلېتىس بېلىقى. [鲮鲤] línglǐ تاغتېشەر.

醽 líng [醽醁] línglù <古> ئېسىل هاراق.

令 lǐng 另见 lìng لىڭ (500 تاختا قەغەز).

岭 lǐng تاغ تىزمىلىرى؛ تاغ، تاغلار؛ چوققا، داۋان: 五~ بەش تاغ / 秦~ چىنلىڭ تېغى / 翻山越~ تاغ-داۋانلار ئاشماق.

领 lǐng ① بويۇن: 引~而望 بوينىنى سوزۇپ قارىماق. ② ياقا. (كۆچمە مەنىدە) مۇھىم نۇقتا، پروگرامما: 不得要~ مۇھىم نۇقتىنى تۇتالماسلىق. [领袖] lǐngxiù (كۆچمە مەنىدە) داھىي، رەھبەر، يولباشچى. ③ يېتەكلىمەك، باشلىماق: ~队 باشلاپ بارماق / ~头 باشلىماق. ④ تەۋە، تەۋەلىك: ~海 دېڭىز تەۋەلىكى / ~空 هاۋا تەۋەسى. [领土] lǐngtǔ زېمىن،

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

مال تۇك قوڭغۇزىدقى.

鸰 líng 291 ـ بەتتىكى '鹡鸰' (jílíng) غا قارالا.

聆 líng ئاڭلىماق: ~教 تەلىم ئالماق، تەربىيە ئالماق.

蛉 líng [白蛉子] báilíngzi كۆماتا.

笭 líng [笭箵] língxīng سېۋەت.

羚 líng بۆكەن.

翎 líng پەي: 雁~ ياۋاغاز پېيى / 野鸡~ قىرغاۋۇل پېيى.

零 líng ① تۆكۈلمەك، چۈشمەك. 1. خازان بولماق، تۆزۈماق. 2. چۈشمەك، تۆكۈلمەك: 感激涕~ ھاياجانلانغانلىقىدىن ياش تۆكۈلمەك. ② پۈتۈن سانىنىڭ ئارقىسىدا كېلىپ، پارچىسى بارلىقىنى بىلدۈردۇ: ~数 پارچە سان / 一千挂~儿 مىڭ نەچچە / 一年~三天 بىر يىل ئۈچ كۈن. ③ پارچە: ~件◇ دېتال / ~钱 پارچە پۇل / ~用 پارچە خەجلىمەك / ~活 پارچە-پۇرات ئىش. [零丁] língdīng '伶仃' بىلەن ئوخشاش. ④ نۆل. (كۆچمە مەنىدە) يوق، نۆل: 一减一得~ بىردىن بىرنى ئېلىۋەتسە، نۆل قالىدۇ / 他的计划等于~ ئۇنىڭ پىلانى يوق بىلەن باراۋەر. ⑤ نۆل گرادۇس: ~下五度 نۆلدىن تۆۋەن بەش گرادۇس.

龄 líng ① ياش: 高~ ھۆرمەت يېشى. ② ستاژ: 工~ ستاژ، ئىشچىلىق ستاژى، خىزمەت ستاژى / 党~ پارتىيىلىك ستاژى.

灵 líng ① شىپالىق، ئۈنۈملۈك: 这种药吃下去很~ بۇ دورا بەك شىپالىق. ② ئەپچىل، چېچەن. ئەقىللىك: 这个孩子心很~ بۇ بالا بەك چېچەن / 心~手巧 پىكرى ئۆتكۈر، قولى ئەپچىل / 耳朵很~◇ قۇلىقى بەك ئاڭلايدۇ. ③ ئەقىل، زېھىن: ~机 ئەقىل. ④ سەزگۈر، ئەپچىل، چاققان: 这架机器最~ بۇ ئاپپارات بەك سەزگۈر / 失~◇ كاردىن چىقماق. ⑤ ئىلاھ، خۇدا. ⑥ تاۋۇت: ~柩 تاۋۇت / ~床 جەسەت تاختىسى. (كۆچمە مەنىدە) كۆەنسەي، تاۋۇت:

移~ تاۋۇتنى يۆتكىمەك.

棂 líng پەنجىرە.

凌 líng ① مۇز، شورمەل: 河里的~都化了 دەريادىكى مۇزلار ئېرىدى / 滴水成~ سۇ تامچىلىرى يەرگە چۈشۈپلا مۇز بولۇپ قالماق. ② تەگمەك، بوزەك تاپماق؛ خورلىماق: ~辱 هاقارەت قىلماق، خارلىماق / 盛气~人 ◊ چوڭچىلىق قىلماق، داخۇڭگەيلىك قىلماق. ③ كۆتۈرۈلمەك، ئۆرلىمەك: ~云 پەلەككە ئۆرلىمەك / ~空而过 هاۋاغا كۆتۈرۈلۈپ ئۇچۇپ كەتمەك. ① يېقىنلىشىپ قالماق: ~晨 تاڭ سەھەر، تاڭغا يېقىن.

陵 líng ① دۆڭلۈك، تۆپىلىك. ئېدىر. [陵谷] línggǔ ئېدىر ۋە جىلغا. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) ۋەزىيەتنىڭ ئۆزگىرىشى. ② قەبرە، مەقبەرە، قەبرىستان: 黄帝~ خۇاڭدى قەبرىسى / 中山~ سۇن جۇڭشەننىڭ قەبرىسى.

菱 líng سۇ ياڭىقى. [菱形] língxíng رومبا.

崚 líng 392 - بەتتىكى (léng) غا قارالا.

淩 líng '凌' ②③ بىلەن ئوخشاش.

绫 líng شايى: ~罗绸缎 تاۋار-دۇردۇن، شايى-ئەتلەس.

鲮 líng [鲮鱼] língyú ئېلىتمىس بېلىقى. [鲮鲤] línglǐ تاغتېشەر.

醽 líng [醽醁] línglù <古> ئېسىل هاراق.

令 lǐng 另见 lìng لىك (500 تاختا قەغەز).

岭 lǐng تاغ تىزمىلىرى؛ تاغ، تاغلار؛ چوققا، داۋان: 五~ بەش تاغ / 秦~ چىنلىڭ تېغى / 翻山越~ تاغ-داۋانلار ئاشماق.

领 lǐng ① بويۇن: 引~而望 بويىنىنى سوزۇپ قارىماق. ② ياقا. (كۆچمە مەنىدە) مۇھىم نۇقتا، پروگرامما: 不得要~ مۇھىم نۇقتىسىنى تۇتالماسلىق. [领袖] língxiù (كۆچمە مەنىدە) داھىي، رەھبەر، يولباشچى. ③ يېتەكلىمەك، باشلىماق: ~队 باشلاپ بارماق / ~头 باشلىماق. ④ تەۋە، تەۋەلىك: ~海 دېڭىز تەۋەلىكى / ~空 هاۋا تەۋەسى. [领土] língtǔ زېمىن،

تېرىدىتوردىيە. ⑤ ئالماق، تاپشۇرۇۋالماق: ~教 مەسلىھەت ئالماق / ~款 پۇل تاپشۇرۇۋالماق. ⑥ چۈشەنمەك، ئۆزلەشتۈرمەك، بىلمەك: ~会 چۈشەنمەك / ~悟 بىلمەك. ⑦ مىقدار سۆز: 1. كىيىمگە ئىشلىتىلىدۇ: 一~青衫 بىر قارا كۆڭلەك. 2. پەردە ۋە بورىغا ئىشلىتىلىدۇ: 一~席 بىر بورا / 一~箔 بىر پەردە.

另 lìng باشقا؛ باشقىدىن؛ ئايرىم؛ بۆلەك: ~买一个 باشقىدىن بىرنى ئالماق / 那是~一件事 ئۇ باشقا بىر ئىش.

令 lìng 另见 lǐng ① بۇيرۇق، پەرمان، ئەمر: 明~规定 ئوچۇق بۇيرۇق بىلەن بەلگىلىمەك / 遵守法~ قانۇن-پەرمانغا رىئايە قىلماق. ② بۇيرۇماق، بۇيرۇق بەرمەك: 校长~全校师生一体遵行 مەكتەپ مۇدىرى مەكتەپتىكى بارلىق ئوقۇتقۇچى-ئوقۇغۇچىلار بىردەك رىئايە قىلىشى لازىم دەپ بۇيرۇق چۈشۈردى. ③ 〈古〉 ئامبال، ھاكىم: 县~ ئامبال. ④ پېئىلنىڭ مەجبۇرىي دەرىجىسى بىلەن ئىپادىلىنىدۇ؛ ~人起敬 كىشىنى ھۆرمەتلەندۈرمەك / ~人兴奋 كىشىنى خۇشاللاندۇرماق. ⑤ ۋاقىت، پەسىل، مەزگىل: 月~ ئاي پەسلى / 夏~ ياز پەسلى. ⑥ ياخشى، گۈزەل: ~石 ياخشى ئاتاق. كىشىنى ھۆرمەت بىلەن ئاتىغاندا ئىشلىتىلىدۇ: ~兄 ئاكىلىرى / ~尊 ئاتىلىرى. ⑦ شېئىرنىڭ بىر ژانىرى، قىسقا شېئىرلار «لىڭ» دەپ ئاتىلىدۇ: 调笑~ تىياۋشياۋلىڭ / 十六字~ شىلىيۇزىلىڭ.

LIU

溜 liū 另见 liù ① تېيىلماق، سىيرىلماق: ~冰 مۇز تېيىلماق / 从滑梯上~下来 تېيىلغۇچ شوتىدىن تېيىلىپ چۈشمەك. (كۆچمە مەنىدە) سىلىق، پارقىراق: 这块石头很滑~ بۇ تاش بەك سىلىق. ② تىكىۋەتمەك، غىپ قىلىپ تىكىۋەتمەك، سوغۇرۇلۇپ چىقىپ كەتمەك: 一眼不见他就~了 ئۇ تۇيدۇرماي غىپ

قىلىپ تىكىۋەتتى. ③ '熘' ئوخشاش.

熘 liū قورۇماق (پۇكمەنزە سېلىپ): ~肉片 گۆش قورۇماق.

刘 Liú ليۇ (فامىلە).

浏 liú سۈزۈك (ئېقىن سۇ).

[浏览] liúlǎn كۆز يۈگۈرتۈپ چىقماق، ئۈستىدىن قاراپ چىقماق.

留 líu ① قېپقالماق، تۇرۇپ قالماق: 他~在天津了 ئۇ تيەنجىندە قېپقالدى/ ◇~学 چەت ئەلدە ئوقۇماق. (كۆچمە مەنىدە) پەخەس بولماق، دىققەت قىلماق: ~心 پەخەس بولماق / ~神 دىققەت قىلماق. [留连] [流连] liúlián قىيماسلىق، تارتىنماق. ⑤ قالدۇرماق، ئەپقالماق، تۇتۇپ قالماق: 慰~ خاتىرجەم قىلىپ ئەپقالماق / 他一定要走,我~不住他 ئۇ كېتىمەن دەپ تۇرۇۋالغاچقا، مەن ئۇنى ئەپقالالمىدىم / ~难 ئەتەي تەڭلىكتە قالدۇرماق. ③ ئەپقويماق: 把礼物~下 سوۋغاتنى ئەپقويماق. ④ قويماق، قالدۇرماق: ~余地 ئىمكانىيەت قالدۇرماق / ~胡子 ساقال قويماق / 今天请给我~饭 بۈگۈن ماڭا تاماق ئەپقويۇڭ. ⑤ مىراس قالدۇرماق: 祖先给我们~下了丰富的文化遗产 ئەجدادلىرىمىز بىزگە مول مەدەنىي يادىكارلىقلار قالدۇردى.

镏 liú 另见 liù دىستىللەنگەن ماددا؛ جەۋھەرماددا.

骝 liú تورۇق ئات.

榴 liú ئانار. ⌐شامال.

飗 liú [飗飗] liúliú مەيىن

镏 liú 另见 liù ئالتۇن بىلەن ھەل بەرمەك، ئالتۇن يالاتماق.

瘤 liú ئۆسمە، ئىششىق.

流 liú ① ئاقماق: 水往底处~ سۇ پەسكە قاراپ ئاقماق / ~水不腐 ئېقىن سۇ سېسىمايدۇ / ~汗 تەر تۆكمەك / ~血 قان ئاقماق.

[流浪] liúlàng سەرگەردان بولماق، سەرسان بولۇپ يۈرمەك.

[流利] liúlì راۋان؛ سۇدەك: 他的钢笔字写得很~~ ئۇ كاگىبى بىلەن بەك راۋان

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

ـت يازدۇ/ 他说一口~~的维吾尔语 ئۇ ئۇيغۇر تىلىنى سۇدەك سۆزلەيدۇ. [流线型] liúxiànxíng سۇيۇر شەكىل.

② ئوبوروت؛ ئۆتۈشمەك: 货币~通 پۇل مۇئامىلىسى/ 空气的对~现象 هاۋانىڭ ئۆتۈشۈش هادىسىسى. كۆچمە مەنىدە 1. ئاقار: ~星 ئاقار يۇلتۇز. 2. ۋاقىت، ئاي-كۈنلەر: ~光 يىللار، /~年 ئاي - كۈنلەر. 3. نىشانسىز، غايىب: ~失 نىشانسىز ئېتىلغان ئوق (يانىڭ) /~弹 غايىب ئوق. 4. تارقالماق، ئېقىپ يۈرمەك: ~行 كەڭ تارقالماق /~传 تارقالماق. [流产] liúchǎn بويىدىن ئاجرىماق، بالا چۈشۈپ كەتمەك. ③ ئېقىم: 河~ دەريا ئېقىمى /电~ توك ئېقىمى /寒~ سوغۇق ئېقىم /气~ هاۋا ئېقىمى. ④ ئايلىنىپ قالماق: 开会不要~于形式 يىغىن شەكىلگە ئايلىنىپ قالماسلىقى كېرەك. ⑤ دەرىجە، سورت، خىل، قاتار؛ 1. ئېقىم: 九~ توققۇز ئېقىم. 2. دەرىجە، سورت: 第一~产品 بىرىنچى دەرىجىلىك مەھسۇلات. ⑥ <旧> سۈرگۈن: ~放 سۈرگۈن قىلماق.

琉 liú [琉璃] liúli بىللور، سىر: ~~瓦 سىرلىق كاهىش.

硫 liú گۈڭگۈرت (S).

旒 liú ① جالا. ② <古> تىزىق قاشتاش (پادىشاھنىڭ).

鎏 liú ① ياخشى ساپ ئالتۇن. ② ‘镏 (liú)’ بىلەن ئوخشاش.

镠 liú ياخشى ساپ ئالتۇن.

柳 liǔ ① تال، سۆگەت. ② سەئدە-سۈئۈد يۇلتۇز تۈركۈمى.

绺 liǔ تۇتام، ئۆرۈم، سىقىم، باغلام: 两~儿线 ئىككى باغلام يىپ /五~儿须 بەش ئۆرۈم ساقال /一儿头发 بىر

锍 liǔ داشقال. [ئۆرۈم چاچ.

六 liù ① ئالتە. ② <旧> جۇڭگوچە نوتا بەلگىلىرىدىن بىرى، ئاددىي نوتىدىكى ‘5’ غا توغرا كېلىدۇ)

陆 liù 另见 lù ئالتە (‘六’ نىڭ چوڭ يېزىلىشى).

LONG

龙 lóng ① ئەجدىھا، ناگا؛ 恐~ ◇ دىنوزاۋر/ 翼手~ پتېروداكتىل [龙头] lóngtóu جۈمەك. ② خان، شاھ، پادىشاھ: ~袍 شاھانە لىباس، شاھانە تون/ ~床 شاھ سۇپا.

[龙钟] lóngzhōng ھالسىزلانماق، دەرمانسىزلانماق.

茏 lóng [茏葱] lóngcōng بۈك - باراقسان، ياپيېشىل.

咙 lóng كېكىرتەك، گال، بوغۇز، تاماق.

泷 lóng ئىتتىك ئېقىن.

珑 lóng 413-بەتتىكى '玲珑' (línglóng) غا قاراڭ.

栊 lóng ① دېرىزە. ②قاشا.

昽 lóng [曚昽] ménglóng خىرە، تۇتۇق.

胧 lóng 446-بەتتىكى '朦胧' (ménglóng)غا قاراڭ.

砻 lóng ① ئۇغۇر. ② ئاقلىماق: ~谷舂米 شال- تېرىق ئاقلىماق.

眬 lóng [蒙眬] ménglóng ئۇيقۇسىرىماق، ئۇگىدىمەك، ئۇيقۇدىن كۆزنى ئاچالماسلىق:

碌 liù 另见 lù [碌碡] liùzhou تولۇق تاشى، تولۇق.

馏 liù 另见 liú ھوردا ئىسسىتماق: 把馒头~一~ جىڭمومىنى ھوردا ئىسسىتماق.

溜 liù 另见 liū ① ئېقىن: 大~ چوڭ ئېقىن/ 今天河水~很大 بۈگۈن دەريا ئېقىنى بەك زور. ② ئۆگزىدىن ئېقىپ چۈشكەن سۇ: 檐~ ئۆگزىدىن چۈشكەن سۇ. ③ نور. ④ قاتار: 一~三间房 بىر قاتاردا ئۈچ ئېغىز ئۆي بار.

遛 liù ① تاماشا قىلماق، سەيلە قىلماق، چۆگىلەپ (ئايلىنىپ) كەلمەك. ② سوۋۇتماق (ئاتنى): 他~马去了 ئۇ ئاتنى يېتىلەپ سوۋۇتۇۋاتىدۇ.

镏 liù 另见 liú <方> ئۈزۈك.

飂 liù 另见 liáo غەربشامىلى.

鹨 liù ئانتۇس.

LO

咯 lo 另见 kǎ·gē يارىدەمچى سۆز، '了' بىلەن ئوخشاش: 那倒好~! ئۇنداق بولسا بوپتۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

睡眼~~ ئۇيقۇدىن كۆزنى ئاچالماسلىق.

聋 lóng گاس، پاڭ، ساغرۇ؛ گاس بولۇپ قالماق، پاڭ بولۇپ قالماق: 他耳朵~了 ئۇنىڭ قۇلىقى گاس بولۇپ قالدى.

笼 lóng 另见 lǒng ① قەپەز: 鸟~子 قۇش قەپىزى / 鸡~子 كاتەك / 蝈蝈~ ساراتان قەپىزى. (كۆچمە مەنىدە) قەپەز، تۇزاق، قاپقان: 囚~ مەھبۇس قەپىزى. ② قاسقان: ~蒸 قاسقان / ~屉 قاسقان.

隆 lóng ① تەنتەنىلىك، داغدۇغىلىق، كاتتا: ~冬◇ زىمىستان قىش ۋاقتى / ~寒 قاتتىق سوغۇق / ~重的典礼 تەنتەنىلىك مۇراسىم. ② گۈللەنمەك، راۋاج تاپماق. ③ تومپىيىپ چىقماق، ھۆررەك پەيدا بولماق: ~起 تومپىيىپ چىقماق.

癃 lóng 〈古〉 ① ئاجىز ۋە كېسەلچان (قېرىلار). ② سىيەلمەسلىك كېسىلى.

窿 lóng 〈方〉 خاڭ يولى.

陇 lǒng گەنسۇ ئۆلكىسى: ~海铁路 لىيەنيۈنگاڭ - لەنجۇ تۆمۈريولى.

垄 lǒng ① قىر. [垄断] lǒngduàn مونوپول. ② ئارىلىق: 宽~密植 كەڭ ئارىلىق قويۇپ قويۇق تېرىماق. ③ قىرلىق نەرسىلەر: 瓦~ كاھىشنىڭ قىرى.

拢 lǒng ① جەمئىي، ھەممىسى بولۇپ: ~共 جەمئىي / ~总 ھەممىسى بولۇپ. ② يېقىنلاشماق، يەتمەك: 靠~组织 تەشكىلگە يېقىنلاشماق / ~岸 قىرغاققا يەتمەك / 拉~◇ ئۆزىگە تارتماق / 他们俩总谈不~◇ ئۇ ئىككىيلەننىڭ گېپى زادى بىر يەردىن چىقمايدۇ. ③ تاڭماق، باغلىماق. يىغىپ قويماق: ~紧 چىڭ باغلىماق / 用绳子把柴火~住 ئارغامچا بىلەن ئوتۇننى تېڭىپ قويماق. ① تارىماق: ~一~头发 چېچىنى تاراپ قويماق. ② يۇمماق، ياپماق: 笑得嘴都合不~了 كۈلۈپ ئاغزىنى يۇمالماي قالماق.

笼 lǒng 另见 lóng ① قاپلىماق، بۈركىمەك: 黑云~罩着天空 قارا بۇلۇتلار ئاسماننى قاپلىدى. ② چوڭ ساندۇق:

箱～ ساندۇق - چامادان. ③ [笼统] lǒngtǒng تومتاق، يۇمىلاق، تۈمىلەك، قارىدىقويوق: 话太～～了，不能表明确切的意思 دېگەنلىرى بەك تومتاق، ھېچنېمىنى ئۇققىلى بولمىدى.

弄 lòng 另见 nòng ‹方› تار-

衖 lòng تۈزلەڭلىك. ⌋كوچا.

LOU

搂 lōu 另见 lǒu ① يىغماق: ～柴火 ئوتۇن يىغماق. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) شىلىۋالماق، قاقتى - سوقتى قىلماق: 反动政府的贪官污吏专会～钱 ئەكسىيەتچى ھۆكۈمەتنىڭ خىيانەتچى - پارىخور ئەمەلدارلىرى قاقتى-سوقتى قىلىشنىلا بىلىدۇ. ② باسماق، تارتماق: ～枪机 تەپكىنى باسماق.

瞜 lōu ‹方› كۆرمەك: 让我～一～ مەن كۆرۈپ باقاي.

剅 lóu ‹方› شورا، سۇڭگۈچ، سۇ يولى: ～口 شورا، سۇ چىقىرىش ئاغزى / ～嘴 سۇڭگۈچ، سۇ كىرگۈزۈش ئاغزى.

娄 lóu ① زابانا يۇلتۇز تۈر-

كۆمى. ② (Lóu) لۇ (فامىلە).

偻 lóu 另见 lǔ [偻啰] lóuluó '喽啰' بىلەن ئوخشاش. يەنە 222-بەتتىكى '佝偻' (gōulóu) غا

蒌 lóu بېتېل. ⌋قاراڭ.

喽 lóu 另见 lou [喽啰] lóuluo قولچوماق، ئاتارمەن-چاپارمەن، غالچا.

溇 Lóu لۇشۇي دەرياسى.

楼 lóu ① بالىخانا، قەۋەتلىك بىنا: ～房 قەۋەتلىك بىنا، ئىمارەت / 大～ چوڭ بىنا. ② قەۋەت (بىنانىڭ): 一～ بىرىنچى قەۋەت / 三～ ئۈچىنچى قەۋەت. ③ 229 - بەتتىكى '栝楼' (guālóu) غا قاراڭ.

耧 lóu چاناق. ⌝تېشى.

蝼 lóu [蝼蛄] lóugū موزاي-

髅 lóu 367 - بەتتىكى '骷髅' (kūlóu)، 154- بەتتىكى '髑髅' (dúlóu) غا قاراڭ.

搂 lǒu 另见 lōu ① قۇچاقلىماق، باغرىغا باسماق: 把孩子～在怀里 بالىنى باغرىغا باسماق. ② قۇچاق (مىقدار سۆز): 一～粗的大树 بىر قۇچاق كېلىدىغان يوغان دەرەخ.

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

嵝 lǒu 222-بەتتىكى '峋嵝' (gǒulǒu) غا قاراڭ.

篓 lǒu كومزەك؛ سېۋەت: 字纸~ تاشلاندۇق قەغەز سېۋىتى / 油~ ماي كومزىكى.

陋 lòu ① سەت، كۆرۈمسىز، بەتبەشىرە؛ مەدەنىيەتسىز، ئوسال، ئەسكى: ~规 ئەسكى قائىدە-يوسۇن / ~习 قالاق ئادەت. ② تار، كىچىك: ~室 كۆلبە / ~巷 تار كوچا. ③ ئاز، كەم؛ قىسقىچە، ئاددىي: 学识浅~ بىلىم سەۋىيىسى تۆۋەن / 因~就简 ئاددىي شارائىتقا يارىشا ئىش كۆرمەك / 孤~寡闻 كۆرگەن-بىلگىنى ئاز.

镂 lòu ئويماق، نەقىش سالماق: ~花 گۈل ئويماق / ~骨铭心◇ قەلبىدە چىڭ ساقلىماق.

瘘 lòu ئاقما، ئاقما كانال. سوك ئاقمىسى، ئانۇس ئاقمىسى.

漏 lòu ① تېشىلىپ كەتمەك: 水壶~了 چۆگۈن تېشىلىپ كەتتى / 油箱~了 باك تېشىلىپ قاپتۇ.

[漏斗] lòudǒu ۋارونكا.

[漏洞] lòudòng تۆشۈك، نۇقسان: 堵塞~~ نۇقسانىنى تۈگەتمەك. ② ئاشكارىلاپ قويماق: ~了风声 ئاشكارىلاپ قويماق / 走~消息 خەۋەرنى ئاشكارىلاپ قويماق. ③ چۈشۈپ قالماق، قېپقالماق: 这一项可千万不能~掉 بۇ ماددا ھەرگىز چۈشۈپ قالمىسۇن. ④ سۇ سائىتى.

露 lòu 另见 lù '露(lù)③' بىلەن ئوخشاش.

喽 lou 另见 lóu ياردەمچى سۆز، '啦' بىلەن ئوخشاش: 够~، 别说~! بولدىلا، گەپ قىلما!

LU

噜 lū [噜苏] lūsu '啰唆' بىلەن ئوخشاش.

卢 Lú لۇ (فامىلە).

[卢比] lúbǐ رۇپىيە.

[卢布] lúbù رۇبلى.

垆 lú ① قارا تۇپراق. ② <旧> مەيخانا.

泸 lú [泸州] Lúzhōu لۇجو شەھىرى.

胪 lú بىر-بىرلەپ بايان قىلماق: ~情 قەلب سۆزىنى

بايان قىلماق. ٦ ئۆردەك، قارنا.

鸬 lú [鸬鹚] lúcí ھار-ھار

颅 lú باش سۆڭىكى، باش، كاللا: ~骨 باش سۆڭىكى.

舻 lú 860- بەتتىكى '舳舻' (zhúlú) غا قارالا.

鲈 lú ئوكۇن، ئالا بۇغا بېلىق.

芦 lú قومۇش.

庐 lú ئاددىي ئۆي، كەپە: 茅~ قومۇش كەپە.

炉 lú ئوچاق، مەش، پېچ: 电~ توك ئوچاق / 煤气~ كۆمۈر گازى ئوچىقى / 煤球~子 مەش / 炼钢~ پولات تاۋلاش پېچى.

卤 lǔ ① گالوگېنلىق تۇز. [卤素] lǔsù گالوگېنلار. ② قېنىق، قويۇق؛ شورپىلىق سەي: ~茶 قېنىق چاي / 打~面 شورپىلىق سەي لەغمىنى. ③ تۇزلۇق سۇ ياكى جىياڭيۇدا پىشۇرماق: ~鸡 جىياڭيۇدا پىشۇرۇلغان توخۇ / ~煮豆腐 تۇزلۇق سۇدا دۇفۇ پىشۇرماق.

硇 lǔ [硇砂] lǔshā تەبىئىي ئاممونىي خلورىد، نۆشادۇر.

虏 lǔ ① ئەسىرگە ئالماق (چۈشۈرمەك): ~获甚众 كۆپ ئەسىر تۇتماق / 俘~敌军十万人 دۈشمەن ئارمىيىسىنىڭ 100 مىڭ ئادىمىنى ئەسىرگە ئالماق. ② ئەسىر: 解放军优待俘~ ئازادلىق ئارمىيىسى ئەسىرلەرگە كەڭچىلىك بېرىدۇ.

掳 lǔ بۇلىماق، بۇلاپ تالىماق: 烧杀~掠 قىرغىنچىلىق ۋە بۇلاڭچىلىق قىلماق.

鲁 lǔ ① قاشاڭ، دۆت، كالۋا: 粗~ قوپال. [鲁莽] lǔmǎng تەۋەككۈلچىلىك، پەملىمەستىن، قاراملىق، ئويلىمايلا. ⑤ لۇ بەگلىكى. ③ شەندۇڭ ئۆلكىسىنىڭ باشقىچە ئاتىلىشى.

橹 lǔ پالاق (كېمىنىڭ): 摇~ پالاق ئۇرماق.

镥 lǔ ليۇتېتسىي (Lu).

陆 lù 另见 liù قۇرۇقلۇق: 登~ قۇرۇقلۇققا چىقماق / ~路 قۇرۇقلۇق يولى / ~军 قۇرۇقلۇق ئارمىيىسى.

[陆离] lùlí رەڭگارەڭ، ھەرخىل-ھەرياڭزا: 光怪~~ ئاجايىپ-غارايىپ.

[陆续] lùxù ئارقا - ئارقىدىن، ئۈزۈلمەي، كەينى - كەينىدىن: 开会的人~~地到了 مەجلىسكە قاتنىشىدىغانلار ئارقا - ئارقىدىن يېتىپ كەلدى.

录 lù ① خاتىرىلىمەك، يېزىۋالماق، كۆچۈرمەك: ~音 لېنتىغا ئاۋازنى ئالماق / 把这份公文~下来 بۇ ئالاقىنى كۆچۈرۈپ بېرىڭ. ② ئۈزۈندى، خاتىرە، ئەستىلىك، ئەسلىمە: 语~ سۆز ئۈزۈندىلىرى / 备忘~ مېمورانىدۇم، خاتىرە دەپتىرى، بلوكنوت / 革命回忆~ ئىنقىلاب ئەسلىمىلىرى. ③ قوبۇل قىلماق، ئىشقا قويماق: 收~ كىرگۈزمەك / ~用 ئىشقا قويماق / ~取 قوبۇل قىلماق.

菉 lù تۈزلەڭلىك (دۆڭلۈكلەر ئارىسىدىكى).

渌 Lù لۈشۈي دەرياسى.

逯 Lù لۇ (فامىلە).

绿 lù 另见 lǜ '绿(lǜ)' بىلەن ئوخشاش. [绿林] Lùlín 1. لۇلىنلىقلار. 2. 〈旧〉 قاراقچى، باندىت؛ توپىلاڭچىلار.

禄 lù 〈古〉 مائاش؛ تەمىنات: 高官厚~ يۇقىرى مەرتىۋە، ئوستىلون مائاش.

碌 lù 另见 liù ① ئاددىي، ئادەتتىكى: 庸~ ◇ جىڭگىرى يوق. [碌碌] lùlù ھاماقەت، قابىلىيەتسىز: 庸庸~~ قابىلىيەتسىز. ② جەبىر - جاپا، مۇشەققەت: 忙~ ئالدىراش.

盝 lù 〈古〉 ① قاپ. ② سۈزمەك. ⌉تىلتۇمار.

箓 lù ① دەپتەر. ② تۇمار،

醁 lù 415 - بەتتىكى '醁醽' (lùlíng) غا قاراڭ. ⌉② ھاروا.

辂 lù 〈古〉 ① سالاسىزن.

赂 lù ① پارا. ② مال -

鹿 lù بۇغا. ⌊مۈلۈك.

漉 lù سىڭمەك.

辘 lù [辘轳] lùlu 1. چىغىرىق. 2. غالتەك.

簏 lù بامبۇك ساندۇق.

麓 lù ئېتەك: 泰山之~ تەيشەن تېغىنىڭ ئېتىكى.

路 lù ① يول: 公~ تاشيول / 津浦~ تيەنجىن - پۇكۇ تۆمۈريولى. (كۆچمە مەنىدە)

يۆنىلىش، يول، لىنىيە: 走社
会主义道~ سوتسىيالىزم
يولىدا ماڭماق / 思~ پىكىر-
خىيال / 生~ نىجاتلىق يول.
② رايون، تەرەپ: 南~货
جەنۇبنىڭ مېلى / 外~货
سىرتنىڭ مېلى. ③ خىل،
تۈر، دەرىجە، سورت: 两~货
ئىككىنچى سورتلۇق مال.

蕗 lù چۇچۇك بويا.

璐 lù گۈزەل قاشتاش.

鹭 lù قۇتان، قاقىر. [鹭鸶]
lùsī ئاق قۇتان.

露 lù 另见 lòu شەبنەم. (كۆچمە
مە مەنىدە:) تالا، دالا: 风餐~
宿 تالادا يېتىپ - قوپماق /
~营 دالىدا قونماق. ② شەر-
بەت: 枇杷~ پىپا شەربىتى /
果子~ مېۋە شەربىتى / 玫瑰
~ ئەتىرگۈل شەربىتى. ③ كۆ-
رۈنۈپ قالماق، ئاشكارىلىنىپ
قالماق: 暴~思想 ئىدىيىسى
ئاشكارىلانماق / 揭~敌人丑恶
的面目 دۈشمەننىڭ ئىپلاس
بەشىرىسىنى پاش قىلماق / 不
~面 كۆرۈنمەسلىك.

僇 lù ① خارلىماق، خور-
لىماق، ھاقارەتلىمەك. ② '戮'
بىلەن ئوخشاش.

戮 lù ئۆلتۈرمەك.
[戮力] lùlì بىر ياقىدىن باش
چىقارماق، يەكدىللىك بىلەن.

轳 lu 424 - بەتتىكى '辘轳'
(lúlu) غا قاراڭ.

氇 lu 510- بەتتىكى '氆氇'
(pǔlu) غا قاراڭ.

LÜ

驴 lú ئېشەك.

闾 lú ① كوچىنىڭ ئىشىكى.
② 〈古〉 25 تۈتۈن.

榈 lú 47 - بەتتىكى '栟榈'
(bīnglú)، 881-بەتتىكى '棕榈'
(zōnglú) غا قاراڭ.

吕 lǔ ئاھاڭ، كۈي.

侣 lǔ ھەمراھ.

铝 lǔ (Al)؛ رو. ائۇنىمەك.

稆 lǔ غودۇرا: ~生 غودۇر

捋 lǔ 另见 luō سىلىماق،
سىردىماق: ~胡子 ساقالنى
سىلىماق.

旅 lǔ ① سەپەرگە چىقماق؛
مېھمان بولماق: ~行 سايا-
ھەت قىلماق / ~馆 مېھمان-

خانا /~途 سەپەر/~居 باشقا يۇرتتا تۇرماق، مۇھاجىرلىقتا تۇرماق /~客 يولۇچى، پاسساژىر. ② لوي، بىرىگادا، ③ قوشۇن: 军~ ھەربىي قوشۇن /强兵劲~ كۈچلۈك قوشۇن. ④ ئورتاق، بىرلىكتە: ~进~退 ئىلگىرلەشتىمۇ، چېكىنىشتىمۇ بىللە بولماق. ⑤ ‘稆’ بىلەن ئوخشاش: ~生 غۇدۇر ئۈنمەك /~葵 غۇدۇر ئاپتاپپەرەس.

膂 lǚ ئومۇرتقا. [膂力] lǚlì جىسمانىي كۈچ: ~~过人 ئىنتايىن كۈچلۈك.

偻 lǚ 另见 lóu ① دۈمچەك، دوك. ② تېز، شۇ ھامان، دەرھال: 不能~指 دەرھال كۆرسىتىپ بېرەلمەسلىك.

屡 lǚ كۆپ قېتىم، دائىم، بىر قانچە قېتىم، ئۇدا، قايتا-قايتا: ~见不鲜 دائىم كۆرۈنۈپ تۇرماق، ھەسەلنى كۆپ يېسەك، ئەمەن تېتىيدۇ /~战~胜 جەڭدە قايتا - قايتا غەلىبە قىلماق.

缕 lǚ ① يىپ: 一丝一~ قىلچىلىك. ② بىر - بىرلەپ، تەپسىلىي: ~述 تەپسىلىي بايان قىلماق /~析 تەپسىلىي تەھلىل قىلماق. ③ تۇتام، ئورام: ~~炊烟◇ ئۈزۈلمەي تىك چىقىۋاتقان ئىس/ 一~线 بىر ئورام يىپ.

褛 lǚ 383 - بەتتىكى ‘褴褛’ (lánlǚ) غا قاراڭ.

履 lǚ ① ئاياغ، ئاياغ كىيىم، خەي، كەش، كېپىش: 革~ خۇرۇم ئاياغ /削足适~ پۇتنى شىلىپ، خەيگە لايىغلاشتۇرماق. ② دەسسىمەك، ماڭماق: 如~薄冰 نېپىز مۇزدا ماڭغاندەك. (كۆچمە مەنىدە) ئەمەل قىلماق، ئورۇندىماق، ئادا قىلماق: ~约 ۋەدىگە ئەمەل قىلماق /~行合同 توختامنى ئىجرا قىلماق. [履历] lǚlì 1. تەرجىمىھال. 2. ئانكىت.

律 lǜ ① قانۇن، قائىدە، تەرتىپ. [律诗] lǜshī بەش ياكى يەتتە خەتلىك تۇراقلىق شېئىر. [规律] guīlǜ قانۇن، قانۇنىيەت. [一律] yīlǜ پۈتۈنلەي، بىردەك، مۇستەسناسىز. ② تۇتماق: ~己严 ئۆزىگە قاتتىق تەلەپ قويماق

⑧ 〈古〉 ئاساسىي ئاۋاز.

葎 lǜ ياۋا قولماق.

虑 lǜ ① ئويلىماق، پىكىر قىلماق: 深思远~ يىراقنى كۆزلەپ چوڭقۇر ئويلىماق. ② غەم - ئەندىشە، غەم يېمەك. [顾虑] gùlǜ ئەندىشە قىلماق، غەم يېمەك، غەم - غۇسسە.

滤 lǜ سۈزمەك.

率 lǜ 另见 shuài نىسبەت، نورما: 速~ تېزلىك نىسبىتى / 增长~ ئېشىش نىسبىتى / 出勤~ ئىشقا چىقىش نىسبىتى.

绿 lǜ ④ 另见 lù يېشىل: 红花~叶 قىزىل گۈل يېشىل يوپۇرماق.

氯 lǜ خلور (Cl).

LUAN

峦 luán ① كىچىك تىك تاغ. ② تۇتاش كەتكەن تاغ: 山~起伏 ئېگىز - پەس تاغ چوققىلىرى.

孪 luán قوشكېزەك: ~生子 قوشكېزەكلەر.

娈 luán ساھىبجامال، گۈلچېھرە، گۈزەل، سۇمباتلىق.

栾 luán سوپۇن دەرىخى.

挛 luán تارتىشىپ قالماق: 痉~ تارتىشىپ قالماق.

鸾 luán 〈旧〉 ئەنقا.

脔 luán ئۇششاق توغرالغان گۆش: ~割 بۆلمەك، توغرىماق.

滦 Luán لۇەنخې دەرياسى.

銮 luán قوڭغۇراق.

卵 luǎn تۇخۇم: 鸟~ قۇش تۇخۇمى / 鸡~ توخۇ تۇخۇمى / ~生 تۇخۇمدىن تۇغۇلماق.

乱 luàn ① قالايمىقان، مالىماتاڭ، رەتسىز: 不要~说 قالايمىقان سۆزلىمەسلىك كېرەك / 这篇稿子写得太~ بۇ ماقالە بەك رەتسىز يېزىلىپتۇ. ② توپىلاڭ، ئۇرۇش: 叛~ توپىلاڭ / 兵~ غەلىيان، توپىلاڭ، ئەنسىزلىك / 避~ توپىلاڭدىن قاچماق. ③ قالايمىقانلاشتۇرماق، ئارىلاشتۇرۇۋەتمەك: 似假~真 راست بىلەن يالغاننى ئارىلاشتۇرۇۋەتمەك. ④ خالىغانچە، كەلسە - كەلمەس، قارىسىغا: ~吃 خالىغانچە يېمەك / ~跑 كەلسە - كەلمەس يۈگۈرمەك. ⑤ پاھىشىۋازلىق، بۇزۇقلۇق:

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

淫~ پاھىشىۋازلىق قىلماق.

LÜE

掠 lüè ① بۇلىماق، بۇلاڭچىلىق قىلماق، تالان - تاراج قىلماق، تالىۋالماق: ~取 تالان - تاراج قىلماق / ~人之美 خەقنىڭكىنى ئۆزىنىڭ قىلىۋالماق. ② سەل-پەل تېگىپ (سىلاپ) ئۆتمەك: 燕子~檐而过 قارلىغاچ لەمپىگە تېگىپ ئۇچۇپ كەتتى.

略 lüè ① ئىخچام، قىسقىچە، ئاددىي: ~图 ئاددىي خەرىتە / ~表 ئاددىي جەدۋەل / ~知一二 ئانچە - مۇنچە بىلمەك / ~述大意 مەنىسىنى قىسقىچە بايان قىلماق / 粗~地计算一下 تەخمىنەن ھېسابلاپ باقماق / 叙述过~ بەك ئىخچام سۆزلىمەك. ② قىسقارتىۋەتمەك: ~去 قىسقارتىۋەتمەك / 忽~◇ سەل قارىماق. ③ قىسقىچە بايان: 史~ قىسقىچە تارىخ / 要~ قىسقىچە پروگرامما. ④ تاكتىكا، تەدبىر، ستراتېگىيە: 方~ ئومۇمىي تەدبىر / 策~ تاكتىكا / 战~ ستراتېگىيە / 雄才大~ يۈكسەك قابىلىيەت ۋە دانا تەدبىر. ⑤ تارتىۋالماق، بېسىۋالماق: 攻城~地 شەھەرلەرگە ھۇجۇم قىلىپ، يېرىنى بېسىۋالماق.

LUN

抡 lūn 另见 lún پۇلاڭلاتماق، ئوينىتىماق، چاپماق: ~刀 قىلىچ ئوينىتىماق / ~拳 مۇشت ئوينىتىماق.

仑 lún ① تەرتىپ، رەت. ② 376 ـ بەتتىكى ‘昆仑’ (kūnlún) غا قاراڭ.

伦 lún تەڭداش: 无与~比 تەڭداشسىز. ② تەرتىپ، رەت: 语无~次 سۆزىنىڭ رېتى يوق. ③ رەسىم - قائىدىلەر: ~常 ئۆزگەرمەس قانۇن.

论 Lún 另见 lùn «مۇھاكىمە ۋە بايان» (كىتاب نامى).

抡 lún 另见 lūn تاللىماق، ئىلغىماق: ~材 قابىللارنى تاللىماق.

囵 262 ـ بەتتىكى ‘囫囵’ (húlún) غا قاراڭ.

沦 lún ① دولقۇن، ئۆركەش. ② غەرق بولماق، چۆك-

مەك: ~亡 مۇنقەرز بولماق.

纶 lún 另见 guān ① قارماق يىپى: 垂~ قارماق سالماق. ② بىرىكمە تالا: 锦~ جىنلۇن / 涤~ تېرىلېن.

轮 lún ① چاق: 齿~儿 چىشلىق چاق، شېستېرنيا / 飞~儿 سۆرىگۈچى چاق / 偏心~儿 ئېكسسېنترىك. ② چاقسىمان نەرسىلەر: 日~ قۇياش / 年~ ھالقا (دەرەخنىڭ يېشىنى بىلدۈرىدىغان). [轮廓] lúnkuò 1. دائىرە. 2. ئومۇمىي ئەھۋال. ③ نۆۋەت: ~班 نۆۋەتلەشمەك / ~值 نۆۋەت بىلەن دىجۇرنىلىق قىلماق / 这回~到我了 بۇ دو ماڭا نۆۋەت كەلدى.

论 lùn 另见 lún ① مۇلاھىزە، مۇنازىرە: 不能一概而~ ◇ بىر قاتارغا قويماسلىق كېرەك / 大家讨~一下吧! كۆپچىلىك مۇزاكىرە قىلىپ باقسۇن ② نەزەرىيە؛ پىكىر؛ ماقالە؛ توغرىسىدا، ھەققىدە: 实践~ ئەمەلىيەت توغرىسىدا / 辩证唯物~ دىئالېكتىك ماتېرىيالىزم / 舆~ جامائەت پىكرى. ③ بويىچە، بىنائەن: ~理 قائىدە بويىچە / ~件 سان بويىچە / ~天 كۈن بويىچە.

LUO

啰 luō 另见 luo·luó [啰唆] luōsuo 1. ئەزمىلىك قىلماق، كاسىلدىماق، قىرتماق، ۋالاقلىماق. 2. كاشىلا قىلىدىغان، ئاۋارە قىلىدىغان، قول تۇتىدىغان.

捋 luō 另见 lǔ سىيرىمەك، سىلىماق: ~榆钱 قاراياغاچ ئۇرۇقىنى سىيرىمەك / ~虎须 يولۋاسنىڭ بۇرۇتىنى سىلىماق، تەۋەككۈلچىلىك قىلماق.

罗 luó ① تور: 天~地网 ئاسماندا تور، يەردە قاپقان. ② تور بىلەن تۇتماق: 门可~雀 ئىشىكىگە قۇشقاچ ئوۋلاپتۇ. [罗致] luózhì (قابىللارنى) يىغماق، توپلىماق، جەلپ قىلماق. ③ تىزماق، يايماق، تارقالماق: 星~棋布 يۇلتۇزدەك تارقالماق / ~列事实 پاكىتلارنى تىزىپ قويماق. ⑤ ئەلگەك.
④ تاسقىماق: ~面 ئۇن تاس-

ئۇيغۇر كىتاب تورى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

قىساق. ⑥ ھىلھىلە: ~衣 ھىلھىلە كىيىم / ~扇 ھىلھىلە يەلپۈگۈچ. ⑦ گروس. ⑧ '脶' بىلەن ئوخشاش.

[罗盘] luópán كومپاس.

[罗汉] luóhàn ئارخات.

萝 luó ① يىڭنە يوپۇرماقلىق ئەمەن: 茑~ كۆۋوس / 女~ ئۆشنە. ② [萝卜] luóbo تۇرۇپ.

啰 luó 另见 luō، luo [啰唣] luózào جېدەل قىلماق، جاڭجاللاشماق، غەلۋە-ماجرا چىقارماق.

猡 luó <方> چوشقا، توڭگۇز.

逻 luó چارلىماق، تەكشۈرمەك.

[逻辑] luóji 1. مەنتىق: 这几句话不合~~ بۇ گەپلەر مەنتىققە ئۇيغۇن ئەمەس. 2. لوگىكا. 3. قانۇنىيەت.

椤 luó 618-بەتتىكى '桫椤' (suōluó) غا قاراڭ.

锣 luó جاڭ: ~鼓喧天 جاڭ، داقا-دۇمباق ئاۋازى كۆككە ياڭرىماق.

箩 luó بامبۇك بادا؛ بامبۇك سېۋەت.

覼 luó [覼缕] luólǚ تەپسىلىي بايان قىلماق.

脶 luó بارماق ئىزى، بارماقسىزدىقى.

骡 luó قېچىر.

螺 luó ① قۇلۇلە: 田~ تاتلىق سۇ قۇلۇلىسى / 海~ دېڭىز قۇلۇلىسى. [螺蛳] luósī قۇلۇلىلەر. [螺旋] luóxuán 1. ۋىنتا. 2. پىرقىرىغۇچ: ~~桨 پىرقىرىغۇچ. [螺丝] luósī بۇرما مىخ، ۋىنتا. ② '脶' بىلەن ئوخشاش.

倮 luǒ '裸' بىلەن ئوخشاش.

裸 luǒ ئوچۇق، ئاشكارا، يالىڭاچ: ~体 يالىڭاچ بەدەن / 赤~~的 قىپيالىڭاچ / ~线 يالىڭاچ سىم / ~子植物 يالىڭاچ ئۇرۇقلۇق ئۆسۈملۈكلىرى.

蓏 luǒ <古> خەمەك.

瘰 luǒ [瘰疬] luǒlì چاشقان يارىسى؛ لىمفا تۇبېركۇليوزى.

蠃 luǒ 241-بەتتىكى '蜾蠃' (guǒluǒ) غا قاراڭ.

泺 Luò ① لوشۈي دەرياسى.

跞 luò [卓跞] zhuōluò مىسلىسىز، مىسلى كۆرۈلمىگەن، ئاجايىپ.

荦 luò [荦荦] luòluò ئوپ-ئوچۇق، ناھايىتى ئېنىق: 举出的都是~~大端 مۇھىم نۇقتىلار كۆرسىتىلدى.

洛 Luò ① لوخې دەرياسى. ② لوشۈي دەرياسى.

骆 Luò لو (فامىلە).

[骆驼] luòtuo تۆگە.

络 luò 另见 lào ① يىپچە؛ تومۇر: 脉~ قان تومۇرلىرى / 橘~ ماندارىن تىلىملىرىدىكى يىپچىسى / 丝瓜~ ئاغىچا يۇغۇچ يىپچىسى. ② تورسىمان نەرسىنىڭ ئىچىگە ئالماق: 用络 (lào) 子~住 تور خالتا ئىچىگە ئالماق.

[笼络] lǒngluò ئۆزىگە تارتماق، ئۆزىگە جەلپ قىلماق. ③ يۆگىمەك: ~纱 يىپ ئورىماق / ~线 يىپ يۆگىمەك.

[络绎] luòyì ئايىغى ئۈزۈلمەسلىك، ئۈزلۈكسىز: 参观的人~~不绝 ئېكسكۇرسىيىگە كەلگەنلەرنىڭ ئايىغى ئۈزۈلمىدى.

珞 luò 772-بەتتىكى ‘璎珞’ (yīngluò) بىلەن ئوخشاش.

[珞巴] Luòbā لوبا مىللىتى.

烙 luò 另见 lào 491-بەتتىكى ‘炮烙’ (páoluò) غا قاراڭ.

硌 luò 另见 gè تاغ ئۆستەڭدىكى قورام تاش.

落 luò 另见 là، lào ① چۈشمەك، تۆۋەنلىمەك؛ قونماق: پاتماق، ئولتۇرماق: ~价 باھا تۆۋەنلىمەك / 飞机降~ ئايروپىلان قونماق / 太阳~了 كۈن پاتتى. ② ۋەيران، زاۋال: 没~地主 زاۋال تاپقان پومېشچىك / 破~户 ۋەيران بولغان ئائىلە. ③ ئارقىدا قالماق، چۈشۈپ قالماق: ~后 ئارقىدا قالماق، قالاق / ~伍 سەپتىن چۈشۈپ قالماق / ~选 سايلانماي قالماق. ④ قونماق، تۇرماق: ◇插队~户 دۆيدە ماكانلاشماق / ~脚 قونماق / 小鸟在树上~着 قۇشقاچ دەرەختە قوندى. (كۆچمە مەنىدە) قالدۇرماق: 不~痕迹 ئىز قالدۇرماسلىق. ⑤ توختىغان ياكى توپلىشىپ ئولتۇراقلاشقان جاينى كۆرسە-

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يىغىلىش ئادرېسى

تىمدۇ: 村~ يېزا، كەنت /下~ ئىز - دېرىكى /着~ ئورۇن، تايىن. [部落] bùluò 1. قەبىلە. 2. <史> ئازسانلىق مىللەت. ⑥ ئۆتمەك، چۈشمەك: 今天政权~在人民手里了 بۈگۈن ھاكىمىيەت خەلقنىڭ قولىغا ئۆتتى. (كۆچمە مەنىدە) ئېرىشمەك؛ مۇپتىلا بولماق، دۇچ كەلمەك: ~不是 ◇ ئەيىبلىنەمەك /~埋怨 ◇ باشقىلارنى رەنجىتىپ قويماق/ ~了个好名誉 ياخشى نامغا ئېرىشمەك. ⑦ <古> قۇرۇلۇشنىڭ تاماملانغانلىقىنى تەبرىكلىمەك: 新屋~成 يېڭى ئۆينىڭ پۈتكەنلىكىنى تەبرىكلىمەك. ⑧ يازماق، خاتىرىلىمەك: ~款 ئىمزا يازماق/ ~帐 ھېساباتقا قوندۇرماق. ⑨ [落泊] luòbó نامراتچىلىق، موھتاجلىق، غۇربەتچىلىك. ⑩ [落拓] luòtuò پالاكەتلىك، ئىخلاسى قايتماق، زېرىكمەك.

摞 luò ① دەستىلىمەك، تىزىپ قويماق: 把书~起来 كىتابلارنى دەستىلەپ قويماق. ② دەستە، دۆۋە: 砖~ خىش دۆۋىسى.

漯 Luòhé [漯河] لوخې شەھىرى.

㑩 luo 421-بەتتىكى '偻㑩' (lóuluo) غا قاراڭ.

啰 luo 另见 luó, luō ① ياردەمچى سۆز، ئاساسەن '了(le)' بىلەن ئوخشاش: 你去就成~ بارساڭلا بولدى. ② 421-بەتتىكى '喽啰' (lóuluo) غا قاراڭ.

M

M

呒 m <方> يوق.

呣 m 另见 m ئۈندەش سۆز، سوراق مەنىسىنى بىلدۈرىدۇ: ~，什么? ھەي، نېمە؟

呣 m 另见 m ئۈندەش سۆز، جاۋاب مەنىسىنى بىلدۈرىدۇ: ~，我知道了 ھە، ئۇقتۇم.

MA

妈 mā ① ئانا، ئاپا. ② چوڭ ئاپىلارنى ئاتاشتا ئىشلىتىلىدۇ: 大~ چوڭ ئاپا/

姑~ ھاممائاچا، ھامما.
蚂 mā 另见 mà·mǎ [蚂螂]
mālong <方> يىڭناغۇچ.ئاممەك.
孖 mā 另见 zī <方> جۈپلە-
抹 mā 另见 mò,mǒ ①سۈرت-
مەك. ئىبرتماق: ~桌子 جوزىنى
سۈرتمەك. ② سىيرىمەك، تۆ-
ۋەنگە چۈشۈرمەك: 把帽子~
来下 شەپكىنى تۆۋەن قىلماق/
~不下脸来◇ يۈز كېلەلمەس-
لىك.
摩 mā 另见 mó [摩挲] māsa
سىلىماق، سىيپىماق.
吗 má 另见 ma,mǎ <方>نېمە؟
麻 má ① كەندىر، چىگە.
[麻烦] máfan ئاۋارىچىلىك،
ھەشەم، پالاكەت: 这事真~~
بۇ ئىش نېمىدېگەن ئاۋارىچى-
لىك. [脂麻] [芝麻] zhīmá
كۈنجۈت. ② ئۇيۇشماق؛ قو-
رۇلماق: 腿~了 پۇت ئۇيۇشتى/
手发~ قول ئۇيۇشماق. ③
[麻痹]mábì 1. پالەچ بولماق.
2. بىخۇد بولماق، بىپەرۋالىق،
بىخەستەلىك: ~~大意 بىپەر-
ۋالىق قىلماق. [麻风] máfēng
ماخاۋ، جۇزام. [麻醉] mázuì 1.
ناركوز قىلماق، مەست قىلماق.
2. بىخۇدلاشتۇرماق. ④ يىرىك:
这张纸一面光一面~ بۇ قە-
غەزنىڭ بىر تەرىپى سىلىق، بىر
تەرىپى يىرىك ئىكەن. [麻子]
mázi چوقۇر، چوقۇر ئادەم.
[麻疹] mázhěn قىزىل.
痳 má ’麻③‘ بىلەن ئوخ-
شاش.
马 mǎ ئات. [马力] mǎlì
ئات كۈچى. [马脚] mǎjiǎo
چانماق؛ كەتكۈزۈپ قويماق:
露出~ ~来了 چاندۇرۇپ
قويدى. [马上] mǎshàng
دەرھال، ھازىرلا: 我~~就到
ھازىرلا يېتىپ بارىمەن.
[马达] mǎdá ماتور.
[马虎] mǎhu بىخەستەلىك،
پەلپەتىش، قول ئۇچىدا،
بىپەرۋالىق: 这事可不能~~
بۇ ئىشتا بىخەستەلىك قىلىش-
قا بولمايدۇ.
吗 mǎ 另见 ma,má [吗啡]
mǎfēi مورفى، مورفىن.٦مۇنت.
犸 mǎ [猛犸] měngmǎ ما-
玛 mǎ [玛瑙]mǎnǎo ھېقىق.
码 mǎ ① رەقەم، نومۇر:
明~儿售货 باھانى كۆرسە-

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

تىپ مال ساتماق. ② نومۇر. ③ بىرخىلدا كىرىدىغان ئىشنى ياكى بىر ئىشنى كۆرسىتىدۇ: 这是两～事 بۇ ئوخشاش بولمىغان ئىككى ئىش. ④ يارد (ئەنگلىيە ۋە ئامېرىكىدا ئۇزۇنلۇق ئۆلچەم بىرلىكى. بىر يارد 0.9144 مېترغا تەڭ). ⑤ تىزماق، دەستىلىمەك: ～砖头 خىشنى تىزىپ قويماق / 小孩儿～积木 بالىلار مودېل تىزىپ ئويناماق.

[码头] mǎtou پىرىستان.

蚂 mǎ 另见 mà·mā [蚂蟥] mǎhuáng سۈلۈك. [蚂蚁] mǎyǐ چۈمۈلە.

犸 mà <古> نەزىر - چىراغ.

蚂 mà 另见 mǎ·mā [蚂蚱] màzha چېكەتكە. يىماق.

骂 mà ① تىللىماق. ② كا-

唛 mà ماركا.

吗 ma 另见 mǎ,má ① ياردەمچى سۆز، سوئال مەنىسىنى بىلدۈرىدۇ: 你听明白了～？ سەن چۈشەندىڭمۇ؟ ② تەكىتلەش رولىنى ئوينايدۇ: 天要下雨～، 我就坐车去 يامغۇر يېغىپ قالسا، ماشىنا بىلەن بارىمەن.

嘛 ma ياردەمچى سۆز، بىر ئىشنىڭ ئوچۇق كۆرۈنۈپ تۇرغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ: 有意见就提～ پىكىرىڭلار بولسا ئوتتۇرىغا قويۇڭلار / 不会不要紧，边干边学～，一定可以学会 بىلمىسىڭىز ھېچقىسى يوق، بىر تەرەپتىن ئىشلەپ بىر تەرەپتىن ئۆگەنسىڭىز، چوقۇم ئۆگىنىپ كېتىسىز.

蟆 ma 242 - بەتتىكى '蛤蟆' (háma) غا قاراڭ.

MAI

埋 mái 另见 mán كۆممەك: ～地雷 مىنا كۆممەك. (كۆچمە مەنىدە) يوشۇرۇنماق: 隐姓～名 ئەسلى ئىسمىنى يوشۇرماق.

[埋没] máimò كۆمۈلمەك، كۆمۈلۈپ قالماق: 不要～～人才 ئىختىساسلىق كىشىلەر كۆمۈلۈپ قالماسلىقى كېرەك.

[埋伏] máifu مۆكۈنمەك، يوشۇرۇنماق، پىستىرما قىلماق.

[埋头] māitóu بېسىپ ئولتۇرماق، باش كۆتۈرمەسلىك: ～～苦干 باش كۆتۈرمەي جايىغا چىداپ ئىشلىمەك،

بېسىپ ئولتۇرۇپ ئىشلىمەك،

霾 mái ئىس - تۇتەك.

买 mǎi ئالماق، سېتىۋالماق: ~戏票 ئويۇن بېلىتى ئالماق / ~了一头牛 بىر كالا سېتىۋالماق. (كۆچمە مەنىدە) پارا بېرىپ سېتىۋالماق.

[买办] mǎibàn ① مال ئالغۇچى ئادەم، دەللال. ② كومپرادور.

[买卖] mǎimai سودا، سودا - سېتىق، تىجارەت: 做~~ سودا سېتىق بىلەن شۇغۇللانماق. (كۆچمە مەنىدە) ماگىزىن، سودا دۇكىنى.

劢 mài تىرىشماق.

迈 mài ① ئاتلىماق: ~过去 ئاتلاپ ئۆتمەك / ~了一大步 چوڭ قەدەم تاشلىماق / 向前~进 ئالدىغا قاراپ ئىلگىرىلىمەك. ② 年~ قېرىپ قالماق، ياشانماق. ③ ئۇزۇن سەپەرگە چىقماق.

麦 mài بۇغداي.

卖 mài ① ساتماق: ~国贼 ۋەتەن خائىنى، ساتقۇن. ② كۈچ چىقارماق، كۈچىنىڭ بارىچە: ~力 كۈچ چىقارماق، كۈچ سەرپ قىلماق، كۈچەمەك. ⑧ بازارغا سالماق، كۆز - كۆز قىلماق: ~功 تۆھپىسىنى كۆز - كۆز قىلماق / ~乖 دانىشمەنلىك قىلماق / ~弄才能 ئىقتىدارىنى كۆز - كۆز قىلماق.

脉 mài 另见 mò ① تومۇر: 动~ ئارتېرىيە، قىزىل تومۇر / 静~ ۋېنا، كۆك تومۇر. ② تومۇرنىڭ سوقۇشى: 诊~ تومۇر تۇتماق. ③ تىزما: 山~ تاغ تىزمىلىرى / 矿~ كان تىزمىلىرى / 叶~ يوپۇرماق تومۇرلىرى.

霡 mài [霡霂] màimù سىم - سىم يامغۇر.

荬 mai 543 - بەتتىكى '苣荬菜' (qǔmaicài) غا قاراڭ.

MAN

颟 mān [颟顸] mānhan 1. ئىشنىڭ يولىنى چۈشەنمەسلىك: ~~糊涂 ھاماقەت، گالۋاڭ. 2. پەرۋاسىز، مۇجمەل: 那人太~~,做什么事都靠不住 ئۇ ناھايىتى پەرۋاسىز ئادەم، ھېچقانداق ئىشقا يارىمايدۇ.

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تورى

埋 mán 另见 mái [埋怨] mányuan رەنجىمەك، ئاغرىنماق: 他自己不小心,还~~别人 ئۆزىدىن ئۆتكەن تۇرۇقلۇق، باشقىلاردىن رەنجىپتۇ تېخى.

蛮 mán ① مۇتەھەملىك، ئۆكتەملىك، يولسىزلىق: ~不讲理 يولسىزلىق قىلماق /胡扰~缠 مۇتەھەملىك قىلماق، كۆكەرمىلىك قىلماق. (كۆچمە مەنىدە) قاراملىق قىلماق، قارىسىغا ئىشلىمەك: ~劲不小 قارام كۈچى خېلى بار ئىكەن /只是~干 قارىسىغا ئىشلەۋەرمەك. ② <古> ياۋايىلار، ۋار - ۋارلار، بەدەۋىلەر. ③ <方> ناھايىتى، بەك: ~好 بەك ياخشى /~快 ناھايىتى تېز.

谩 mán 另见 màn ئالدىماق، گوللىماق؛ قايمۇقتۇرماق.

蔓 mán 另见 wàn,màn [蔓菁] mánjing ئاش چامغۇر.

馒 mán [馒头] mántou جىڭموما، ئېپىلىق.

鳗 mán [鳗鲡] mánlí يىلانـ

瞒 mán يوشۇرماق: 这事不必~他 بۇ ئىشنى ئۇنىڭدىن يوشۇرۇشنىڭ زۆرۈرىيىتى يوق.

满 mǎn ① تولماق، توشماق، توشقۇزماق؛ پۈتۈن، تامامەن: 会场里人都~了 يىغىن مەيدانى كىشىلەر بىلەن تولدى /~地都是绿油油的庄稼 پۈتۈن يەردە ياپيېشىل زىرائەتلەر ئۆسمەكتە.

[满足] mǎnzú 1. قانائەتلەنمەك، قانائەت قىلماق: 他并不~~于现有的成绩 ئۇ قولغا كەلگەن نەتىجىلىرى بىلەن قانائەتلەنمىدى. 2. قاندۇرماق، قانائەتلەندۈرمەك: ~~人民的需要 خەلقنىڭ ئېھتىياجىنى قاندۇرماق.

[满意] mǎnyì مەمنۇن بولماق، رازى بولماق: 这样办,他很~~ ئۇ بۇنداق قىلىشتىن رازى بولدى.

[自满] zìmǎn ئۆز - ئۆزىدىن قانائەتلەنمەك؛ كەمچىك پېئىل بولماسلىق، مەغرۇرلانماق. ② توشماق، تولماق: 假期已~ تەتىل ۋاقتى توشتى /~了一年 بىر يىل توشتى (بولدى). ③ توشـ

قۇزماق: ~上一杯 بىر رومكىغا توشقۇزۇپ قۇيماق. ④ پۈتۈنلەي، تامامەن: ~不在乎 پۈتۈنلەي پىسەنت قىلماسلىق / ~口答应 تامامەن ماقۇل بولماق.

[满族] Mǎnzú مانجۇلار.

螨 mǎn سالجا.

曼 màn ① سوزماق: ~声而歌 ئاۋازنى سوزۇپ ناخشا ئېيتماق. ② لەرزان: 轻歌~舞 موڭلۇق ناخشا - لەرزان ئۇسسۇل.

谩 màn 另见 mán ھاكاۋۇرلۇق قىلماق، بىئەدەبلىك قىلماق: ~骂 ھاقارەتلىمەك، ئاھانەت قىلماق.

墁 màn خىش (تاش) ياتقۇزماق: 花砖~地 يەرگە گۈللۈك خىش ياتقۇزماق.

蔓 màn 另见 wàn,mán '蔓' بىلەن ئوخشاش.

[蔓延] mànyán يامراپ كەتمەك، يېيىلىپ كەتمەك، تارالماق.

幔 màn پەردە، پوست.

慢 màn ① ئاستا: ~车 ئاستا پويىز / ~~走 ئاستا ماڭماق / 我的表~五分钟 سائىتىم بەش مىنۇت ئاستىلاپ قاپتۇ.

[慢条斯理] màntiáosīlǐ ئالدىرىماي-تېنىمەي؛ سالماقلىق بىلەن. ② سوغۇق مۇئامىلىدە بولماق، قىزغىن بولماسلىق: تەكەببۇر، ھاكاۋۇر: ~怠 سوغۇق مۇئامىلە قىلماق / 傲~ تەكەببۇر.

漫 màn ① تاشماق: 河水~出来了 دەريا سۈيى تېشىپ كەتتى. (كۆچمە مەنىسىدە) چۆكۈپ كەتمەك، غەرق بولماق، سۇ ئاستىدا قالماق: 水不深，只~到脚面 ◇ سۇ ئوشۇقىچىلا كەلدى / 大水~过房子了 ئۆيىنى سۇ بېسىپ كەتتى. ② باسماق، قاپلاپ كەتمەك: ~山遍野 تاغ - دالىلارنى قاپلاپ كەتمەك / 大雾~天 ئاسماننى تۇمان باسماق. ③ چەك قويماسلىقنى بىلدۈردۇ: ~谈 بەخىرامان پاراڭلاشماق / ~不经心 پەرۋاسىزلىق قىلماق / ~无边际 چەكسىز.

[漫画] mànhuà ھەجۋىي رەسىم، كارىكاتۇرا.

[漫长] màncháng ئۇزۇن: ~~的岁月 ئۇزۇن يىللار / ~~的道路 ئۇزۇن يوللار-

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

嫚 màn خارلىماق، خورلىماق، ھاقارەت قىلماق؛ سوغۇق مۇئامىلىدە بولماق، بەھۇرمەتلىك قىلماق. ⌉قۇلمىلار.

缦 màn سىدام يىپەك تو-

熳 màn [烂熳] lànmàn '烂熳' بىلەن ئوخشاش.

镘 màn ھاندۇگا.

MANG

牤 màng 〈方〉 بۇقا.

邙 máng [北邙] Běimáng بېيماڭ تېغى.

芒 máng ① قىلتىرىق. ② قىلتىرىققا ئوخشايدىغان نەرسە: 光~ نۇر. ③ چۆجگون.

忙 máng ① ئالدىراش؛ ئالدىرىماق؛ بىكار بولالماسلىق: 白天黑夜工作~ كېچە-كۈندۈز ئالدىراش ئىشلىمەك / ~~碌碌 ئالدىراپ يۈرمەك. ② ئالدىراپ-تېنەپ؛ بەند بولماق: 大家都~ 生产 كۆپچىلىك ئىشلەپچىقىرىش بىلەن بەند بولماقتا.

杧 máng [杧果] mángguǒ مانگو، ئەنبەھ.

盲 máng كور، قارىغۇ. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) 文~ ساۋاتسىز / 色~ رەڭ قارىغۇسى / 扫~运动 ساۋاتسىزلىقنى تۈگىتىش ھەرىكىتى.

[盲目] mángmù قارىغۇ، قارىغۇلارچە: ~~的行动是不会有好结果的 قارىغۇلارچە ھەرىكەت قىلغاندىن ياخشى نەتىجە چىقمايدۇ.

[盲从] mángcóng قارىغۇلارچە ئەگەشمەك.

氓 máng 另见 méng [流氓] liúmáng لۈكچەك، لۈكچەكلىك.

茫 máng ① خەۋەرسىز بولماق، باش-ئايىغىنى تاپالماسلىق: ~然无知 ھېچنېمىدىن خەۋەرسىز / ~无头绪 باش-ئايىغى يوق، تېگى-تەكتىگە يېتەلمەسلىك. ② ئۇلۇغ سۇ.

[茫茫] mángmáng بىپايان، چەكسىز: 大海~~ بىپايان دېڭىز / 雾气~~ چەكسىز تۇمانلىق.

硭 máng [硭硝] mángxiāo مىرابىلىت، تۇز مۇرگە، سىلىتىرا. ⌉تىغ ئۇچى.

铓 máng بىس، تىغ، ئۇچ.

駹 máng چەپار ئات.

牻 máng ئالا كالا.

莽 mǎng ① قويۇق ئۆسكەن ئوت-چۆپ: 草~ چۆپلۈك. ② قوپال، قارامىلىق: 这人太~ بۇ ئادەم بەك قوپال / ~汉 قارام.

漭 mǎng [漭漭] mǎngmǎng بەپايان، چەكسىز.

蟒 mǎng بوغما يىلان.

MAO

猫 māo 另见 máo مۈشۈك.

毛 máo ① تۈك، يۇڭ. ② تۈككە ئوخشايدىغان نەرسىلەر: 1. زىرائەت: 不~之地 بوز يەر. 2. كىيىم-كېچەكلەرنىڭ پاختىلىشىپ قېلىشى: 老没见太阳都长~了 كۈن كۆرمىگەچكە پاختىلىشىپ كېتىپتۇ. ③ تېخى سىلىقلاپ ئىشلەنمىگەن: ~坯 چالا مەھسۇلات. ④ ئالدىراش: ~~腾腾 ئالدىراڭغۇ / ~手~脚 بەپەرۋالىق، بىخەستەلىك، ئېھتىياتسىزلىق. ⑤ ساپ ئەمەس: ~重十吨 ئومۇمىي ئېغىرلىقى ئون توننا / ~利 ئومۇمىي پايدا. ⑥ ھودۇقۇپ نېمە قىلىشىنى بىلەلمەي قالماق: 把他吓~了 ئۇنى قورقۇتۇپ ئاڭگىرىتىپلا قويدى. ⑦ كىچىك: ~孩子 شاكىچىك / ~~雨 سىم-سىم يامغۇر. ⑧ پۇل پاخاللىقى. ⑨ بىردو (پۇل بىرلىكى). [毛难] Máonán ماۋنەن مىللىتى.

牦 máo (~牛) قوتاز.

旄 máo 〈古〉 قوتازنىڭ قۇيرۇقىدىن ياسالغان بايراقلار.

酕 máo [酕醄] máotáo بەك مەست بولۇپ كەتكەنلىك.

髦 máo 〈古〉 بوۋاقنىڭ ماڭلاي چېچى. [时髦] shímáo مودا. dùn1 زىددىيەت.

矛 máo نەيزە. [矛盾] máo

茅 máo ئىمپىراتا.

蝥 máo ئالا قوڭغۇز.

蟊 máo مايسىنىڭ يىلتىزىنى يەيدىغان زىيانداش ھاشارەت: يەر يولۋىسى. [蟊贼] máozéi (ئوخشىتىش مەنىسىدە) بۇزغۇنچى، خەلق دۈشمىنى.

茆 máo ‘茅’ بىلەن ئوخشاش.

猫 máo 另见 māo

[猫腰] máoyāo ئېگىشمەك.

锚 máo لەڭگەر.

冇 mǎo 〈方〉 يوق.

卯 mǎo ① توشقان يىلى (12 ـ مۆچەلنىڭ تۆتىنچىسى). ② بامدات ۋاقتى. ③ چىشى تۇرۇم: 对~眼 چىشى تۇرۇمغا توغرىلاپ / 凿个~儿 چىشى تۇرۇم تەشمەك.

峁 mǎo 〈方〉 تۆپىلىك: 下了--道坡,又上一道~ بىر دۆڭدىن چۈشۈپ، يەنە بىر تۆپىلىككە چىقماق. ˥كومى.

昴 mǎo قەلب يۇلتۇز تۇر-

铆 mǎo پەرچىنلىمەك: ~钉 پەرچىن مىخ / ~眼 مىخ تۆشۈكى / ~接 پەرچىنلىمەك / ~工 پەرچىنلەش ئىشچىسى.

茂 mào باراقسان، قويۇق، بۈك: 根深叶~ يىلتىزى چوڭقۇر، يوپۇرماقلىرى قويۇق.

眊 mào كۆز خىرەلەشمەك.

耄 mào ياشىنىپ قالغانلىق (80 ــ 90 ياش ۋاقىت).

冒 mào 另见 mò ① چىقماق، كۆتۈرۈلمەك: ~泡 كۆپۈكلەشمەك / ~烟 تۈتۈن چىقماق / ~火 ئوت چىقماق. ② قارىماستىن، قارىماي (خەتەرلىك ئەھۋالغا ياكى يامان شارائىتقا): ~雨 يامغۇرغا قارىماي / ~险 خەۋپ-خەتەرگە قارىماستىن. ③ قاراملىق، قارىسىغا: ~昧 ئۆزىنى چاغلىماسلىق، ھالىغا باقماسلىق / ~犯 چىشىغا تەگمەك، زىتىغا تەگمەك.

[冒进] màojìn قارىسىغا ئىلگىرىلىمەك، قاراملىق بىلەن ئىلگىرىلىمەك.

[冒失] màoshī تەنتەكلىك، قاراملىق. ④ ساختا، جا: ~牌 ساختا، يالغان، جا / ~名 كىشىنىڭ نامىنى ساتماق، ساختىلىق بىلەن، كۆز بويىماق. ⑤ نەپسانىيەتچىلىك.

帽 mào ① باش كىيىم. ② شەكلى ياكى رولى باش كىيىمگە ئوخشاپ كېتىدىغان نەرسىلەر: 螺丝~儿 گايكا، ۋىنتا قالپىقى / ~钉 قالپاقلىق مىخ / 笔~儿 قەلەم قالپىقى.

瑁 mào 116-بەتتىكى ‘玳瑁’

(dàimào) غا قاراڭ.

贸 mào ① نەرسە - كېرەك ئالماشتۇرماق: 抱布~丝 رەخت - تاۋارلارنى ئالماشتۇرماق. [贸易] màoyì سودا / 国际~ خەلقئارا سودا. ② قارىسىغا، يەڭگىللىك بىلەن: ~然参加 قارىسىغا قاتناشقان / ~~然来 قارىسىغا كەلمەك.

袤 mào جەنۇبتىن شىمالغىچە: 广~数千里 جەنۇبتىن شىمالغا نەچچە مىڭ چاقىرىم كېلىدۇ.

瞀 mào ① ئېنىق كۆرەلمەسلىك. ② كاللىسى ئېلىشىپ كەتمەك.

懋 mào تەنتەنىلىك، كاتتا، داغدۇغىلىق.

貌 mào ① قىياپەت؛ چىراي، تۇرق: 不能以~取人 ئادەمنىڭ تۇرقىغا قاراپ باھا بەرمەسلىك كېرەك / 工厂的全~ زاۋۇتنىڭ ئومۇمىي قىياپىتى. ② سىياق، كۆرۈنۈش: ~合神离 تېشى بىر، دىلى باشقا / 他对人有礼~ ئۇ قائىدە - يوسۇنلۇق.

ME

么 me 1. سۆزنىڭ ئاخىرقى خېتى: 怎~ نېمىشقا / 那~ ئۇنداقتا / 多~ نېمىدېگەن / 这~ مۇنداق / 什么 نېمە. ② ياردەمچى سۆز: 不让你去~· 你又要去 سېنى بارما دېسەم، يەنە بارىمەن دەيسەن.

嚜 me ياردەمچى سۆز، '嘛' بىلەن ئوخشاش.

MEI

没 méi 另见 mò ① 1. يوق: 他~哥哥 ئۇنىڭ ئاكىسى يوق / 我~那本书 مېنىڭ ئۇنداق كىتابىم يوق. 2. يەتمەسلىك، بولماسلىقنى بىلدۈرىدۇ: 他~一米五高 ئۇنىڭ بويى بىر يېرىم مېترغا توشمايدۇ / 汽车~飞机快 ماشىنا ئايروپىلاندىن تېز ئەمەس. ② پېئىلنىڭ بولۇشسىز شەكلى بىلەن ئىپادىلىنىدۇ (جۈملە ئاخىرىدا كەلگەندە '没有' دەپ كېلىدۇ): 他们~做完 ئۇلار قىلىپ بولـ

ـمەدى / 你去过上海~有？ سەن شاڭخەيگە بېرىپ باققانمۇ؟

玫 méi [玫瑰] méigui ئەتىرگۈل، قىزىلگۈل، گۈلسۈرۈخ.

枚 méi ① دەرەخ غولى؛ 伐其条~ دەرەخنىڭ شاخلىرىنى كەسمەك. ② چوكا: 衔~疾走 ◇ تېز ماڭماق. ③ دانە: 三~勋章 ئۈچ دانە ئوردېن. (كۆچمە مەنىدە) مىس تەڭگە: 一大~ بىر داچەن.

[枚举] méijǔ بىردىن-بىردىن كۆرسەتمەك: 不胜~~ ھەددى-ھېسابسىز.

眉 méi ① قاش (كۆزنىڭ قېشى): ~飞色舞 ئاغزى قولىقىغا يەتمەك، ئېچىلىپ يايرىماق / ~开眼笑 خۇشال بولماق، ئاغزى قولىقىغا يەتمەك، گۈلقەقەلىرى ئېچىلىپ كەتمەك.

[眉目] méimù (ئوخشىتىش مەنىسىدە) ئىشنىڭ باش-ئايىغى، قاش-كىرپىكى: 有点~~了 باش-ئايىغى چىقىپ قالدى / ~~不清楚 تەپسىلاتى ئېنىق ئەمەس. ② كىتاب قېشى (كىتابنىڭ ئۈستىدىكى ئاق يېرى): ~批 قاش ئىزاھى.

嵋 méi 166 - بەتتىكى '峨嵋' (éméi) غا قاراڭ.

猸 méi بورسۇق.

湄 méi دەريا بويى، قىرغاق.

楣 méi ماڭلاي ياغاچ، ئىشىكنىڭ ماڭلاي ياغىچى.

镅 méi ئامېرىتسىي (Am).

鹛 méi بۇلبۇل.

莓 méi بۆلجۈرگەن.

梅 méi ① قارىمۆرۈك دەرىخى. ② مېيخۇا گۈلى. ③ قارىمۆرۈك مېۋىسى.

脢 méi ئومۇرتقا گۆشى، سىرت گۆش.

酶 méi فېرمېنت.

霉 méi ① كۆكىرىپ كەتمەك، چىرىمەك، پاختىلىشىپ كەتمەك، ئېچىماق، بۇزۇلماق: ~烂 كۆكىرىپ كەتمەك، بۇزۇلماق / 发~ پاختىلىشىپ قالماق، كۆكىرەمەك. ② كۆكەرتكۈچى باكتېرىيە.

媒 méi توي ئىشلىرىدىكى ئەلچى.

[媒介] méi jiè ۋاسىتىچى؛ ئارقىلىق: 蚊子是传染疟疾的~~ پاشا بەزگەك يۇقتۇرىدىغان ۋاسىتە.

煤 méi ① تاش كۆمۈر، كۆمۈر. [煤油] méiyóu كىرسىن. ② (~子) قارا كۈيە: 锅~子 قازان كۈيىسى.

糜 méi 另见 mí تېرىق.

每 měi ھەر: ~人 ھەر كىشى / ~回 ھەر دورام / ~次 ھەر قېتىم / ~三天 ھەر ئۈچ كۈن / ~一分钱 ھەر بىر پۇڭ پۇل / ~战必胜 ھەر جەڭدە چوقۇم غەلىبە قىلىدۇ / ~逢十五日出版 ھەر 15 - چېسلا نەشىردىن چىقىدۇ. [每每] měiměi ھامان، كۆپ ۋاقىتلاردا، كۆپىنچە، ھەممىشە.

美 měi ① گۈزەل، چىرايلىق، ئوبدان، ئۆز: ~德 گۈزەل ئەخلاق / ~意 ھىممەت، ياخشى نىيەت / 尽善尽~ مۇكەممەل، تولۇق، قۇسۇرسىز / ~貌 ساھىبجامال، گۈزەل سۇمبات، چىرايلىق، گۈزەل / ~景 گۈزەل مەنزىرە / 物~价廉 مال ئوبدان، باھاسى ئەرزان. ② خۇشال بولماق؛ كۆرەڭلىمەك: ~滋滋的 خۇشال بولماق. ③ ماختىماق، مەدھىيىلىمەك. ④ (Měi) ئامېرىكا قىتئەسى.

镁 měi ماگنىي (Mg).

浼 měi ① بۇلغانماق. ② ئۆتۈنمەك، ھاۋالە قىلماق.

妹 mèi سىڭىل: 表~ بىر نەۋرە سىڭىل.

昧 mèi ① كالۋا، نادان: 愚~ نادان / 蒙~ جاھالەت، نادانلىق / 冒~ ئۆزىنى چاغلىماسلىق، ھالىغا باقماي. ② يوشۇرماق: 拾金不~ تېپىۋالغان پۇلنى يوشۇرۇپ قويماسلىق.

寐 mèi ئۇخلىماق، ئۇيقۇ: 夜不能~ كېچىچە ئۇخلىيالماسلىق / 夙兴夜~ سەھەر تۇرۇپ كەچ ياتماق، تىرىشچانلىق بىلەن ئىشلىمەك / 根治黄河是我国人民多年来梦~以求的事情 خۇاڭخې دەرياسىنى تۈپتىن تىزگىنلەش ئېلىمىز خەلقىنىڭ كۆپ يىللاردىن بۇيان كېچە - كۈندۈز ئارزۇ قىلىپ كەلگەن ئىشى ئىدى.

魅 mèi جىن - ئالۋاستى: 鬼~ جىن - ئالۋاستى، جىن-

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

شەيتان. mèili [魅力] سېھردي كۈچ، جەلپ قىلىش كۈچى. chīmèi [魑魅] ئالۋاستى، ئىبلىس، ئازازۇل.

袂 mèi چاپان بىلەن يەڭنىڭ مۇناسىۋىتىدەك يېقىن: 联~赴津 بىللە تيەنجىنگە بارماق. fènmèi [分袂] ئايرىلماق، جۇدالاشماق.

媚 mèi ① خۇشامەت قىلماق، ② گۈزەل، چىرايلىق، ئوماق: 春光明~ ئىللىق باھار.

MEN

闷 mèn 见另 mēn ① دىمىق، تىنجىق: 天气~热 ھاۋا تىنجىق / 这屋子矮，又没有窗子，太~了 بۇ ئۆي پاكار ھەم دېرىزىسى يوق ئىكەن، شۇڭا بەك دىمىق بولۇپ كېتىدىكەن. ② تىقىلماق، چىقماسلىق: 一个人总~在家里，心胸就不开阔 بىر ئادەم ئۆيىدىن چىقماي ئولتۇرىۋەرسە بۇرۇختۇرما بولۇپ كېتىدۇ. ③ دۈملەپ قويماق، دەملەپ قويماق: 茶刚泡上，~一会儿再喝 چاينى ھېلىراق سالدىم، بىردەم تۇرغۇزۇپ ئاندىن ئىچەيلى. ④ خىرقىرىماق، غوڭۇلدىماق: 这个人说话~声~气 بۇ ئادەم خىرقىراپ سۆزلەيدۇ.

门 mén ① ئىشىك، دەرۋازا. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) ئەپ، يول: 摸不着~儿 ئىشنىڭ ئېپىنى تاپالماسلىق / 找窍~儿 ئىشنىڭ يولىنى بىلمەسلىك. ② قاپقاق، ئېغىز: 电~ توك ئاچقۇچى / 水~ سۇ ئېغىزى. ③ فېئودال ئائىلە ئۇرۇقداشلىقى، جەمەت: 一~老小 بىر جەمەتنىڭ ئادەملىرى / 长~长子 چوڭ جەمەتنىڭ تۇنجى ئوغلى. ④ تۈر، خىل: 分~别类 تۈرلەرگە ئايرىماق / 专~ مەخسۇس، ئالاھىدە. ⑤ مەزھەپ، تەلىمات، گۇرۇھ: 佛~ بۇددا دىنى / 教~ دىنىي مەزھەپ. ⑥ مىقدار سۆز: 一~炮 بىر زەمبىرەك / 一~功课 بىر دەرس. Ménbā [门巴] مېنبا مىللىتى.

扪 mèn مەيدىسىنى تۇتماق: ~心自问 خاتالىقى ئۈستىدە

ئۆز-ئۆزىگە سوئال قويماق.

钔 mén مېندېلېيېۋىي (Md).

闷 mèn 另见 mēn ① ئىچ پۇشماق، زېرىكمەك: ~得慌 زېرىكىپ تىت-تىت بولماق / ~~不乐 بىئارام بولماق. ② چۈمكەلگەن، يېپىق: ~子车 يېپىق ۋاگون.

焖 mèn دۈملىمەك: ~饭 ئاش دۈملىمەك.

懑 mèn زېرىكمەك، ئىچ پۇشماق، خاپىلىق.

们 men كۆپلۈك قوشۇمچىسى: 你~ سىلەر / 咱~ بىز / 他~的 ئۇلارنىڭ / 学生~ ئوقۇغۇچىلار / 师徒~ شاگىرتلار.

MENG

蒙 mēng 另见 měng，méng ① قايمۇقتۇرماق، ئالدىماق، ئېزىقتۇرماق: 别~人 خەقنى قايمۇقتۇرما / 谁也~不住他 ئۇنى ھېچكىم ئالدىيالمايدۇ. ② ئېسىنى يوقاتماق، خۇدىنى يوقاتماق، ئايلىنىپ كەتمەك، ھوشىدىن كەتمەك: 他被球打~了 ئۇ توپ تېگىپ ھوشىدىن كەتتى. ③ پەرەز قىلماق، قارىسىغا دېمەك، قىياس قىلماق: 这回叫你~对了 بۇدو پەرىزىڭ توغرا بولۇپ چىقتى.

氓① méng 另见 máng 〈古〉 پۇقرا (سىرتتىن كەلگەنلەرگە قارىتىلىدۇ).

虻 méng كۆكۈيۈن.

萌 méng ① بىخ. ② ئۈندۈرمە، بىخ، تۆرەلمە. (كۆچمە مەنىدە) باشلانماق: 知者(有见识的人)见于未~ بىلىملىك ئادەملەر تېخى ئالدىن كۆرىدۇ / 故态复~ ئەسلى ھالىتى ئەسلىگە كېلىشكە باشلىماق.

盟 méng ① قەسەم بېرىپ شەرتنامە تۈزمەك، ئىتتىپاق (سىنىپلار ياكى دۆلەتلەر ئارىسىدىكى): 工农联~ ئىشچى-دېھقانلار ئىتتىپاقى / 缔结友好 同~互助条约 دوستانە ئىتتىپاقلىشىش، ئۆزئارا ياردەملىشىش شەرتنامىسى تۈزمەك. ② ئايماق (ئىچكى موڭغۇل ئاپتونوم رايونىدىكى مەمۇرىي بىرلىك). ③ قەسەم بەرمەك: ~个誓 قەسەم بەرمەك.

蒙 méng 另见 mēng·měng ① نادان، بىلىمسىز: 启~ مەرىپەتلىك قىلماق، ئاقارتماق، مەرىپەتە مەرىپەتچىلىك / 发~ ساۋات چىقارماق / ~昧 جاھالەت، نادانلىق. ② ياپماق، تۇسۇۋالماق: ~头盖脑 بېشىنى يۆركۈۋالماق / ~上一张纸 بىر ۋاراق قەغەز بىلەن يېپىپ قويماق. [蒙蔽] méngbì قايمۇقتۇرماق، كۆز بويىماق. ③ ئۇچرىماق، يولۇقماق، دۇچار بولماق: 承~招待，感谢之至 كۆتۈۋېلىشىڭىزغا مۇيەسسەر بولدۇم، سىزگە ئالاھىدە رەھمەت ئېيتىمەن / ~难 (nàn) بالا-قازاغا ئۇچرىماق. ④ سىم-سىم: 细雨~~ سىم-سىم يامغۇر.

幪 méng 505-بەتتىكى '帡幪' (píngméng) غا قاراڭ.

獴 méng بورسۇق. ⌝شاش.

濛 méng '蒙' ④ بىلەن ئوخشاش: [空濛] kōngméng غۇۋا، تۇتۇق: 山色~~ تاغ مەنزىرىسى غۇۋا كۆرۈنمەك.

檬 méng 479-بەتتىكى '柠檬' (níngméng) غا قاراڭ.

曚 méng [曚昽] ménglóng غىرە، تۇتۇق.

朦 méng [朦胧] ménglóng غۇۋا، غىرە، تۇتۇق. ⌝تېشى.

礞 méng [礞石] مانگان.

艨 méng [艨艟] méngchōng جەڭ كېمىسى.

甍 méng ئۆگزىنىڭ ئۈستى.

勐 měng ① باتۇر، جەسۇر. ② تۈزلەڭلىك.

猛 měng ① شىددەتلىك، كۈچلۈك: ~将 باتۇر سەركەردە / ~虎 يىرتقۇچ يولۋاس / 用力过~ ھەددىدىن زىيادە كۈچەنمەك / 药力~ دورىنىڭ كۈچى كۈچلۈك / 火力~ ئوت كۈچى شىددەتلىك. ② بىردىنلا، تۇيۇقسىزدىن: ~然惊醒 بىردىنلا ئويغىنىپ كەتمەك / 突飞~进 ئۇچقاندەك ئالغا باسماق.

锰 měng مانگان (Mn).

蜢 měng 808-بەتتىكى '蚱蜢' (zhàměng) غا قاراڭ. ⌝قولۋاق.

艋 měng [舴艋] zéměng

蒙 měng 另见 méng,mēng [蒙古] Měnggǔ موڭغۇل مىللىتى. [内蒙古] Nèiměnggǔ ئىچكى موڭغۇل ئاپتونوم رايونى.

獴 měng 446 - بەتتىكى (méng) غا قاراڭ.

蠓 měng كۆمۈتا.

懵 měng [懵懂] měngdǒng گومۇش.

孟 mèng ① تۇنجى، چوڭ (ئاكا - ئۇكا، ئاچا - سىڭىللارنىڭ رېتى): ~兄 چوڭ ئاكا / ~孙 تۇنجى نەۋرە. ② باش: ~春 باش باھار. [孟浪] mènglàng قارام: 此事不可~~ بۇ ئىشتا قاراملىق قىلىشقا بولمايدۇ.

梦 mèng ① چۈش. ② چۈش كۆرمەك: ~游 چۈشەكەپ مېڭىپ كەتمەك / ~见 چۈشىمەك، چۈشىدە كۆرمەك. ③ خام خىيال: ~想 خام خىيال، خىيال سۈرمەك.

MI

咪 mī ① مىياۋ - مىياۋ، مىياۋلىماق. ② كۈلۈمسىرىمەك: ~~笑 كۈلۈمسىرىمەك.

眯 mī ① 另见 mí كۆزنى يېرىم يۇمماق، سەل - پەل يۇمماق: 在床上~一会儿 كارىۋاتتا كۆزىنى سەل يۇمۇپ ئارام ئالماق. ② خۇمالاشتۇرماق، قىسماق: 他~起眼睛看了半天 ئۇ كۆزىنى خۇمالاشتۇرۇپ خېلىغىچە قارىدى / ~着眼笑 كۆزىنى خۇمالاشتۇرۇپ كۈلۈپ كەتمەك.

弥 mí ① توشماق، تولماق: ~月 ئېيىغا توشماق (بوۋاق) / ~天大罪 ئىنتايىن چوڭ جىنايەت. ② تولدۇرماق، تولۇقلىماق: ~补 تولدۇرماق، تولۇقلىماق. ③ تېخىمۇ: ~坚 تېخىمۇ قەتئىي / 欲盖~彰 جىنايىتىنى يوشۇرۇشقا تىرىشماق. ④ [弥漫] (mímàn) 1. سۇ تولماق. 2. يامرىماق، قاپلىماق: 硝烟~ ~ئىس- تۈتەك قاپلاپ كەتتى.

祢 mí مى (فامىلە).

猕 mí ماكاكا.

迷 mí ① ئازماق، ئېزىقماق، ئاداشماق: ~了路 يول-

ەدىن ئادىشىپ كەتمەك. [信迷] míxìn خۇراپاتلارچە چوقۇنماق، قارىغۇلارچە ئىشەنمەك. ② مەسلىكى كەلمەك، مەستانە بولماق، مەپتۇن بولماق: ~ 舍不恋 مەپتۇن بولۇپ مېھرىنى ئۈزەلمەسلىك. ③ مەستانە: 棋 ~ شاھمات مەستانىسى / 球 ~ توپ مەستانىسى / 戏 ~ ئويۇن مەستانىسى. ④ مەسلىكى كەلمەك: 色景 ~ 人 مەنزىرىسى كىشىنى مەپتۇن قىلماق.

眯 mí 见另 mī كۆزگە توپا كىرىپ ئاچالماسلىق، ئاچقىلى بولماسلىق.

谜 mí تېپىشماق: 灯 ~ تېپىشماق / ~ 底 تېپىشماقنىڭ جاۋابى. (ئوخشىتىش مەنىسىدە)

醚 mí ئېفىر. اسىرلىق ئىش.

糜 mí 见另 méi ① ئۈماچ. ② شەلۋەرەپ كەتمەك، چىرىمەك، چىرىكلەشمەك: ~ 不烂 堪 چىرىكلىشىپ-چېكىگە يەتمەك. ③ ئىسراپ قىلماق، بۇزۇپ چاچماق: ~ 财钱费 پۇلنى ئىسراپ قىلماق.

縻 mí ① كالا چاۋۇرىدىنىڭ يىپى. ② باغلىماق، تاڭماق، چېكىنچ. [縻羁] jīmí (ئوخشىتىش مەنىسىدە) تۇتۇپ تۇرماق، ئۆزىگە تارتماق، ئۆزىگە جەلپ قىلماق.

靡 mí 见另 mǐ ئىسراپ قىلماق، بۇزۇپ چاچماق: 要不 ~ 物财共公费 جامائەت مال-مۈلكىنى بۇزۇپ چاچماسلىق كېرەك.

蘼 mí [芜蘼] míwú كاشىنىڭ مايسىسى.

醾 mí [醾酴] túmí قايتا ئىشلەنگەن هاراق.

麋 mí قاندىغاي.

米 mǐ ① مېغىز، دان (پوستىدىن ئاجرىتىلغان): 小 ~ تېرىق، سۆك / 生花 ~ خاسىڭ مېغىزى. گۈرۈچ: 斤十买 ~ ئون جىڭ گۈرۈچ سېتىۋالماق. [米虾] xiámǐ قۇرۇتۇلغان راك، راك. ② مېتىر (m).

敉 mǐ خاتىرجەم قىلماق، كۆڭلىنى ياسىماق، تىنچلاندۇرماق.

脒 mǐ گۇئانىدىن.

弭 mǐ توختىماق، توختاتماق: 水患消~ سۇ ئاپىتى توختىدى.

靡 mǐ 另见 mí ① يوق: ~日不思 ئويلىمىغان كۈنى يوق. ② تىرىپىرەن بولماق، تارمار بولماق: 望风披~ شەپىسىنى ئاڭلاپلا تىرىپىرەن بولماق.

觅 mì ئىزلىمەك: ~食 يەم ئىزلىمەك/~路 يول ئىزلىمەك.

泌 mì ئاجراتماق، ئاجرىتىپ چىقارماق: ~尿 سۈيدۈك چىقارماق.

宓 mì تىنچ، جىمجىت.

秘 mì 另见 bì مەخپىي، مەخپىيەت، سىر: ~方 مەخپىي رېتسېپ / ~诀 ئەپ، يول، سىر. [秘书] mìshū كاتىپ. [便秘] biànmì قەۋزىيەت.

密 mì ① زىچ، قويۇق: 小株~植 كۆچەتلەرنى قويۇق تىكمەك / 我国沿海人口稠~ ئېلىمىزنىڭ دېڭىز ياقىسىدا ئاھالە ناھايىتى قويۇق / 枪声越来越~ مىلتىق ئاۋازى بارغانچە قويۇقلاشتى. (كۆچمە مەنىدە) نازۇك، سىپتا، زىل: 精~ نازۇك، سىپتا، زىل / 细~ سىپتا. ② يېقىن (مۇناسىۋەت): ~友 يېقىن دوست / 他们两个人很亲~ ئۇلار ئىككىسى ناھايىتى يېقىن. [密切] mìqiè زىچ، قويۇق، يېقىن: ~~地配合 يېقىندىن ماسلاشماق. ③ مەخپىي، سىر: ~谋 قەستلىمەك، مەخپىي سۇيىقەست / ~码电报 شىفىرلىق تېلېگرامما. (كۆچمە مەنىدە) مەخپىيەت: 保~ مەخپىيەتلىكنى ساقلىماق.

谧 mì تىنچ، ئاسايىشلىق.

嘧 mì [嘧啶] mìdìng مىدىن.

蜜 mì ① ھەسەل، بال. ② شېرىن، تاتلىق: 甜言~语 شېرىن سۆزلەر.

幂 mì ① ياپقۇچ، يوپۇق. ② ياپماق، قاپلىماق. ③ دەرىجە (ماتېماتىكىدا).

MIAN

眠 miàn ئۇيقۇ، ئۇخلىماق:

安~ خاتىرجەم ئۇخلىماق / 失~ ئۇيقۇسىزلىق / 长~ مەڭگۈلۈك ئۇيقۇغا كەتمەك (ئۆلمەك) / 初~ دەسلەپكى ئۇيقۇ / 蚕~三~了 پىلە ئۈچىنچى قېتىملىق ئۇيقۇغا كىردى. [冬眠] dōngmián ئۈچەك.

绵 mián ① سەرناق، مەشۇت. ② خۇسۇسىيىتى سەرناققا ئوخشايدىغان: 1. ئاجىز، بوش، يالاڭ: ~薄 ئاجىز. 2. سوزۇلۇپ كېتىدىغان، بىر ـ بىرىگە تۇتىشىپ كېتىدىغان: ~延 سوزۇلۇپ كەتمەك.

棉 mián ① كېۋەز. [木棉] mùmián ياغاچپاختا. ② پاختا: ~衣 پاختىلىق كىيىم / ~线 پاختا يىپ.

丏 miǎn توسۇۋالماق.

免 miǎn ① قالدۇرماق، ئېلىپ تاشلىماق، خالاس قىلماق: ~冠 يالاڭباش / ~职 خىزمەتتىن بوشاتماق، ۋەزىپىسىدىن ئېلىپ تاشلىماق / ~费 ھەقسىز، پۇلسىز / ~税 باجىنى كۆتۈرۈۋەتمەك، باج ئالماسلىق. ② ساقلانماق، خالى بولماق: ~疫 ئىممۇنىتېت / 事前做好准备，以~临时抓瞎 ۋاقتى كەلگەندە تەمتىرەپ قالماسلىق ئۈچۈن، ئالدىن تەييارلىق قىلىۋېلىش كېرەك. ③ بولمايدۇ، رۇخسەت يوق: 闲人~进 باشقىلار كىرىشكە بولمايدۇ.

勉 miǎn ① كۈچىمەك، زورۇقماق: ~为其难 زورلانماق، كۈچىمەك، قولىدىن كېلىشىچە ئىشلىمەك. [勉强] miǎnqiǎng ئەپلەپ ـ سەپلەپ، بىر ئامال قىلىپ. 1. ئامال قىلىپ، ئەپلەپ ـ سەپلەپ: ~~支持下去 بىر ئامال قىلىپ داۋاملاشتۇرماق. 2. ئاران، زورمۇزور، ئاساسى يوق: 这种说法很~~ بۇنداق دېيىشنىڭ ئاساسى بوش / 勉勉强强及格 ئارانلا ئۆتمەك (ئىمتىھاندىن). 3. ئىلاجىسىزلىقتىن، ئامالسىز: ~~答应 ئامالسىز ماقۇل بولماق. 4. دەججۇرلىماق، زورلىماق: 不要~他~ ئۇنى زورلىمايلى. ② روھلاندۇرماق، ئىلھاملاندۇرماق، ئۈندىمەك: 互~ ئۆز ئارا

رىغبەتلەندۈرمەك / 有则改之 无加则~ بار بولسا تۈزىتىش، يوق بولسا ساقلىنىش.

娩 miǎn تۇغۇت، تۇغماق.

冕 miǎn تاج، ئەمەلدارلىق قالپىقى: 加~ تاج كىيمەك.

鮸 miǎn ياپىلاق قوڭغۇر بېلىق.

勔 miǎn روھلاندۇرماق، رىغبەتلەندۈرمەك.

湎 miǎn بېرىلىپ كەتمەك (ھاراق ئىچىشكە).

缅 miǎn ئەسلىمەك، كۆز ئالدىغا كەلتۈرمەك: ~怀 ئەسلىمەك / ~想 ئەسلىمەك، كۆز ئالدىغا كەلتۈرمەك.

腼 miǎn [腼腆][靦觍] tian ھېيىقماق، تارتىنماق، قورۇنماق: 这孩子太~~ بۇ بالا بەك تارتىنچاق ئىكەن.

面 miàn ① يۈز، بەت: ~前 ئالدىدا / ~带笑容 يۈزىدە كۈلكە ئوينىماق. [面子] miànzi 1. يۈز. ئابروي: 爱~~ شۆھرەتپەرەس / 丢~~ يۈزى چۈشمەك. 2. يۈز-خاتىرە، يۈز: 大公无私,不讲~~ قىلچىمۇ ئۆز مەنپەئەتىدىنى كۆزلىمەسلىك، ئازراقمۇ يۈز-خاتىرە قىلماسلىق. ② قارىماق، يۈزلەنمەك: 背山~水 تاغقا كەينىنى قىلىپ سۇغا قاراپ تۇرماق. ③ يۈزمۇ-يۈز، ئالدىدا: ~谈 يۈزمۇ-يۈز ئولتۇرۇپ سۆزلەشمەك / ~议 يۈزمۇيۈز تۇرۇپ مۇزاكىرىلەشمەك. ④ يۈزى، تېشى: 地~ يەر يۈزى / 水~ سۇ يۈزى / 鞋~子 ئاياغنىڭ يۈزى / 被~儿 يوتقان تېشى. ⑤ گېئومېترىيىدىكى ئاتالغۇ: 平~ تەكشىلىك / ~积 يۈز. ⑥ تەرەپ، جەھەت: 正~ ئالدى تەرەپ / 反~ قارشى تەرەپ / 上~ ئۈستى تەرەپ / 下~ ئاستى تەرەپ / ~~俱到 ھەممە تەرەپكە ئېتىبار بەرمەك. ⑦ مىقدار سۆز: 一~旗 بىر بايراق / 一~镜子 بىر پارچە ئەينەك / 一~锣 بىر دانە چاڭ. ⑧ ئۇن: 麦子~ بۇغداي ئۇنى / 小米~ تېرىق ئۇنى / 玉米~ قوناق ئۇنى. ⑨ پاراشوك، تالقان: 药~儿 دورا پاراشوكى / 粉笔~儿 بور ئۇۋىقى. ⑩ سۇيۇقئاش: 炸酱~ مايدا پىشۇرۇلغان

پۇرچاق سۇيۇقئېشى / 一碗~ بىر قاچا سۇيۇقئاش / 杂~ پۇرچاق ئۇنى سۇيۇقئېشى. ⑪ بوش، يۇمشاق: 这种瓜很~ بۇ خىل قوغۇن يۇمشاق ئىكەن.

眄 miàn يانتۇ قارىماق، بۇرۇلۇپ قارىماق، قايرىلىپ قارىماق: 顾~ بۇرۇلۇپ قارىماق.

MIAO

喵 miāo مياۋ-مياۋ، مياۋلىماق.

苗 miáo ① مايسا: 麦~ بۇغداي مايسىسى / 树~ كۆچەت. [苗条] miáotiáo; زىلۋا. ② ساپ، يالقۇن: 笤帚~ سۈپۈرگە سېپى / 火~ يالقۇن. [矿苗] kuàngmiáo رۇدا بەلگىسى. ③ بېلىمجان: 鱼~ بېلىمجان. ④ ۋاكسىنا: 牛痘~ چېچەك ۋاكسىنىسى. ⑤ ئەۋلاد. [苗族] Miáozú مياۋزۇ مىللىتى.

描 miáo بېسىپ چىقارماق، چۈشۈرمەك: ~花 گۈل بېسىپ چىقارماق. [描写] miáoxiě تەسۋىر، تەسۋىرلىمەك، سۈرەتلىمەك: 他很会~~劳动人民 ئۇ ئەمگەكچىلەرنى تەسۋىرلەشكە ئۇستا.

瞄 miáo چەنلىمەك، قارىغا ئالماق: 枪~得准 مىلتىق بىلەن دەل قارىغا ئالماق. [瞄准] miáozhǔn چەنلىمەك، نىشانغا ئالماق، قارىغا ئالماق.

鹋 miāo 169-بەتتىكى ‘鸸鹋’ (érmiáo) غا قاراڭ.

杪 miǎo دەرەخ ئۇچى. (كۆچمە مەنىدە) ئاخىرى: 岁~ يىل ئاخىرى. / 月~ ئاي ئاخىرى.

眇 miǎo ① يەكچەشمە؛ قارىغۇ. ② ئۇششاق، ئىنچىكە.

秒 miǎo ① قىلتىرىق. ② سېكۇنت.

渺 miǎo ① ئەرزىمەس، كىچىككىنە: ~小 كىچىككىنە، ئەرزىمەس، كۆزگە چېلىقمىغۇدەك. ② بىپايان، پايانسىز، چېكى يوق (سۇنىڭ): 浩~ پايانسىز. [渺茫] miǎománg غۇۋا، تۇتۇق، قاراڭغۇ. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) ئىستىقبالىنى كۆرەلمەس

MIE

[斜乜] Niè 见另 miē 乜
ئۆك- ،ئۇيقۇ باسماق .1 miēxie
ئۆكدەك 眼瞇 ~~ دىمەك:
باسقان كۆز. 2. كۆز قۇيرۇ-
قىدا قارىماق.

咩 miē مەرەمەك.

灭 miè ① يوقاتماق، ئۆ-
جۇقتۇرماق، قۇرۇتماق: 消~
敌人 دۈشمەننى يوقاتماق/
功绩不会磨~ ئۆتۈق يوقاپ
كەتمەيدۇ / 长自己的志气،
~敌人的威风 ئۆز دىنىڭ جاسا-
رىتىنى ئاشۇرۇپ، دۈشمەنىنىڭ
ھەيۋىسىنى يوقاتماق. ② ئۆچ-
مەك، ئۆچۈرمەك: ~火器 ئوت
ئۆچۈرۈش ئەسۋابى / ~灯
چىراغ ئۆچۈرمەك / ~火了
ئوت ئۆچۈپ قالدى. ③ غەرق
بولماق، چۆكۈپ كەتمەك: ~顶
غەرق بولماق، چۆكۈپ كەتمەك.

蔑 miè ① يوق: ~以复加
ئۇنىڭدىن ئوشۇقى يوق. ②
مەنسىتمەسلىك، پەس كۆرمەك:
~视 كەمسىتمەك، مەنسىتمەس-
لىك. ③ بۇلغىۋەتمەك، بويى-
ۋەتمەك. [蔑污] [蔑诬]wūmiè

لىك ياكى ئىشەنچسىز:
这件事~~得很 بۇ ئىش
بەكلا ئىشەنچسىز.

缈 miǎo 501 - بەتتىكى
'缈缥' (piāomiǎo) غا قاراڭ.

藐 miǎo چاغلىق، ئەرزى-
مەس، مەنسىتمەسلىك: ~视
مەنسىتمەسلىك.

邈 miǎo يىراق.

妙 miào ① ياخشى، ئېسىل:
~品 ئېسىل مەھسۇلات / ~
不可言 پەيزىلىكىدە گەپ
يوق، ياخشىلىقىدا گەپ يوق.
② ئەپچىل، ئاجايىپ: ~计
ئەپچىل چارە (تەدبىر) /~诀
مەخپىيلىك / ~用 ئاجايىپ
ئىشلىتىۋالماق.

庙 miào ① ئىبادەتخانا، بۇت-
خانا: 家~ جەمەت ئىبادەتخا-
نىسى /龙王~ سۇ ئىلاھى
ئىبادەتخانىسى / 孔~ كۇڭزى
ئىبادەتخانىسى. ② بۇتخانا
سەيلىسى: 赶~ بۇتخانا سەي-
لىسىگە بارماق.

缪 Miào 见另 móu,miù
مياۋ (فامىلە).

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

تۆھمەت، تۆھمەت قىلماق، بۆھتان، بوھتان چاپلىماق.

篾 miè بامبۇك يېرىندىسى، شىشىق؛ 竹~子 بامبۇك يېرىندىسى / 苇~儿 قومۇش يېرىندىسى. ٦كۆمۈتا.

蠛 miè [蠛蠓] mièměng

MIN

民 mín ① خەلق. [民主] mínzhǔ دېموكراتىيە، دېموكراتىك، خەلقچىل: 作风~~ ئىستىلى دېموكراتىك / 既要有~~، 又要有集中 دېموكراتىيىمۇ بولۇشى، مەركەزلەشتۈرۈشمۇ بولۇشى لازىم. [公民] gōngmín گىراژدان، پۇقرا. [国民] guómín خەلق، مىللىي. ② ئادەم ۋە ئادەملەر توپى. [民族] mínzú مىللەت. [居民] jūmín ئاھالە. ③ خەلق؛ ~间文学 خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى / ~歌 خەلق ناخشىسى. ④ ھەر خىل كەسىپتىكى ئادەملەر: 农~ دېھقان / 牧~ چارۋىچى / 渔~ بېلىقچى. ⑤ ھەربىي ئىشلاردىن باشقا: ~用 خەلق، ئاھالە / ~航 خەلق ھاۋا قاتنىشى. ⑥ '苠' بىلەن ئوخشاش.

苠 mín كەنجى (زىرائەتلەر). ~移子 كەنجى تېرىق: / ~高粱 كەنجى قوناق / 黄谷子比白谷子~ سېرىق تېرىق ئاق تېرىققا قارىغاندا كېيىن پىشىدۇ.

珉 mín قاشتاشقا ئوخشاپ كېتىدىغان تاش.

缗 mín ① قەدىمكى دەۋرلەردە داچەن پۇلغا ئۆتكۈزۈۋالىدىغان يىپ. ② قارماقنىڭ يىپى.

旻 mín ① ئاسمان، كۆك؛ ~天 كۆك ئاسمان / 苍~ كۆك ئاسمان. ② كۈز كۈنى.

皿 mǐn قاچا. ٦قۇبەت.

闵 mǐn كۆلپەت، ئازاب-ئو-

闽 Mǐn فۇجيەن ئۆلكىسىنىڭ باشقىچە ئاتىلىشى.

悯 mǐn ① ئىچى ئاغرىماق، ئېچىنماق؛ 其情可~ ئۇنىڭ ئەھۋالىغا ئېچىنىش كېرەك. ② قايغۇ، ھەسرەت، غەم-ئەندىشە؛ قايغۇرماق، غەم قىلماق.

抿 mǐn ① سۇرمەك: ~头发 چاچقا سۇرمەك. ② يۇمماق، يۇمماق: ~着嘴笑 ئاغزىنى يۇمۇۋېلىپ كۈلمەك / 水鸟一~翅，往水里一扎 سۇ قۇشلىرى قانىتىنى يىغىپلا سۇغا شۇڭغۇشتى. (كۆچمە مەنىدە) ئېغىز تەگكۈزمەك، تېتىماق: 他真不喝酒，连~都不~ ئۇ راستلا ھاراق ئىچمەيدۇ، ھەتتا تېتىپمۇ قويمايدۇ.

泯 mǐn يوقالماق، يوقاتماق.

愍 mǐn ‘悯②’ بىلەن ئوخشاش.

黾 mǐn [黾勉] mǐnmiǎn تىرىشماق؛ رىغبەتلەندۈرمەك.

敏 mǐn ① زېرەك، تۈيغۇن، سەزگۈر: ~感 زېرەك، سەزگۈر، تۈيغۇن / ~锐 سەزگۈر، ئۆتكۈر / 感觉灵~ سېزىمى ئۆتكۈر / 敬谢不~ ئەدەب بىلەن رەت قىلماق. ② تىرىشماق.

鳘 mǐn ياپىلاق قوڭغۇر بېلىق.

MING

名 míng ① ئىسىم، ئات: 您给他起个~儿吧 سىز ئۇنىڭغا بىر ئىسىم قويۇپ بېرىڭ. [名词] míngcí ئىسىم (گراماتىكىدا)، مەسىلەن: 学生 ئوقۇغۇچى / 北京 بېيجىڭ / 戏剧 دراما / 桌子 ئۈستەل. ② ئاتىماق، ئېيتماق: 无以~之 ئۇنى ئاتىماق تەس / 莫~其妙 ئەجەبلىنەرلىك، ھېچ چۈشىنىپ بولماسلىق. ③ نام، داڭق، ئاتاق: 有~ داڭقى بار / 出~ داڭلىق / 不为~，不为利 نام ـ مەنپەئەتنى كۆزلىمەسلىك. (كۆچمە مەنىدە) داڭلىق، مەشھۇر: ~医 مەشھۇر دوختۇر / ~将 ئاتاقلىق جياڭجۈن / ~胜 مەشھۇر يادىكارلىقلار، مەشھۇر ئاسارئەتىقىلەر / ~言 ھېكمەتلىك سۆز / ~产 داڭلىق مەھسۇلات. ④ نەپەر: 学生四~ تۆت ئوقۇغۇچى.

茗 míng ① چاي دەرىخىنىڭ يۇمران نوتىلىرى. ② چاي: 香~ خۇش پۇراق چاي / 品~ چاي ئىچمەك.

铭 míng ① ئويما خەت: 墓志~ قەبرە تەزكىرىسى / 座右~ قىبلىنامە، دەستۇر،

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئۇنتۇلماس خاتىرە. ② نەرسىلەرنىڭ ئۈستىگە ئويۇلغان خەت: ～诸肺腑 ـنىگە ئۇنتۇلغۇسىز، مەڭگۈ ئۇنتۇلماسلىق.

明 míng ① يورۇق، يورۇماق: 天～了 تاڭ يورۇدى / ～晃晃的刺刀 يالتىراپ تۇرغان نەيزە. ② چۈشەندۈرمەك؛ ئېنىق: 说～ چۈشەندۈرمەك / 表～ بىلدۈرمەك، ئىزهار قىلماق / 黑白分～ ئاق-قارىنى ئېنىق ئاجراتماق / 情况不～ ئەھۋال ئېنىق ئەمەس / ～～是他搞的 ئۇنىڭ قىلغانلىقى ئېنىق. (كۆچمە مەنىدە) چۈشەنمەك، بىلمەك: 深～大义 ھەقىقەتنى چوڭقۇر چۈشەنمەك. ③ ئوچۇق، ئاشكارا: 有话～说 گېپىڭ بولسا ئوچۇق قىل / ～码售货 باھاسىنى كۆرسىتىپ ساتماق / ～讲 ئوچۇق-ئاشكارا سۆزلىمەك / ～枪易躲，暗箭难防 ئاشكارا ئوقتىن ساقلانماق ئاسان، يوشۇرۇن قەستتىن ساقلانماق قىيىن. ④ ئەتە، كېلەر: ～日 ئەتە / ～年 كېلەر يىلى. ⑤ كۆرۈش قۇۋۋىتى: 失～ كۆزدىن ئايرىلماق. ⑥ ئېنىق كۆرمەك: 眼～手快 كۆزى ئۆتكۈر، قولى ئەپچىل، چەبدەس / 英～ دانا، داھىيانە / 聪～ ئەقىللىق، زېرەك، چىچەن / 精～ ئەقىللىق، چىچەن. ⑦ ئىلاھ، خۇدا. [明器] míngqì ئاخىرەتلىك بۇيۇملار. ⑧ (Míng) مىڭ سۇلالىسى.

鸣 míng ① ئۇچار قانات، قۇرت-قوڭغۇزلارنىڭ ئاۋازىنى بىلدۈرىدۇ: 鸟～ قۇش سايرىماق / 驴～ ئېشەك ھاڭگىرىماق / 蝉～ تومۇزغا چىرىلدىماق. ② چالماق، ئاۋاز چىقارماق، ئاۋاز چىقىرىشنى كۆرسىتىدۇ: 自～钟 قوڭغۇراقلىق سائەت / 孤掌难～ بىر قول بىلەن چاۋاك چالغىلى بولمايدۇ / 炮～ زەمبىرەك ئاتماق. ③ ئىپادىلىمەك، ئېيتماق (ھېسسىياتىنى، پىكرىنى، تەشەببۇسىنى): ～谢 رەھمەت ئېيتماق.

冥 míng ① قاراڭغۇ، غۇۋا. (كۆچمە مەنىدە) نادان، نادانلىق: ～顽不灵 كارغا-

كەلمەيدىغان كالۋا. ② چوڭ-
قۇر: ~思苦想 چوڭقۇر خىيالغا
پاتماق. ③ باقىي ئالەم.

蓂 míng [蓂荚] míngjiá
رىۋايەتلەردىكى قۇتلۇق ئوت.

溟 míng ① دېڭىز: 北~有
鱼 شىمالىي دېڭىزدا بېلىق
بار. ② [溟濛] míngméng
ئىس-تۇتەك قاپلاپ كەتمەك.

暝 míng ①كۈن ئولتۇرماق،
قاراڭغۇ چۈشمەك. ② گۇگۇم.

瞑 míng كۆزىنى يۇمماق،
كۆزى يۇمۇلماق.

螟 míng يېشىل قۇرت. [螟蛉]
mínglíng يېشىل قۇرت. (كۆچمە
مەنىدە) ئاسراندى ئوغۇل.

酩 mǐng [酩酊] mǐngdǐng
غەرق مەست بولۇپ كەتمەك:
~~大醉 غەرق مەست بولۇپ
كەتمەك.

命 mìng ① جان: 救~ قۇ-
تۇلدۇرماق / 拚~ جان تى-
كىپ، جېنىنىڭ بارىچە. ②
تەقدىر، قىسمەت، پال: 算~
打卦瞎胡说 پال ئېچىپ دې-
گەننىڭ ھەممىسى يالغان گەپ.
③ بۇيرۇق: 奉~ بۇيرۇقتا
بىنائەن / 遵~ بۇيرۇققا
ئىتائەت قىلماق / ~令大军
前进 قوشۇننىڭ ئالغا ئىلگى-
رىلىشىگە بۇيرۇق چۈشۈرمەك.
④ بەرمەك: ~名 نام بەرمەك /
~题 تېما چىقارماق، ماۋ-
زۇ بەلگىلەپ بەرمەك. [命中]
mìngzhòng تەگمەك، تەگكۈز-
مەك. ⑤ ئىشلەتمەك. قىلدۇرماق:
~驾 ھارۋا قوشتۇرماق، ھارۋا
بىلەن يولغا چىقماق / ~笔
قەلەم تەۋرەتمەك، قولغا قەلەم
ئالماق.

MIU

谬 miù سەپسەتە، بىمەنە
گەپ: ~论 سەپسەتە / 荒~
بىمەنە. ② خاتالىق، نۇقسان،
يېڭىلىشىش: 失之毫厘 ، ~
以千里 ◇ قىلدىن كەتسەك،
قىرىقتىن كېتىسەن.

缪 miù 另见 móu,Miào
[纰缪] pīmiù خاتالىق.

MO

摸 mō ① سىلىماق: ~小
孩儿的头 كىچىك بالىنىڭ
بېشىنى سىلىماق / ~~多光

滑 قانچىلىك سىلىقكىن دەپ سىلاپ باقماق. ② ئىزدىمەك، ئاختۇرماق: 由口袋里~出一张钞票来 يانچۇقىدىن پۇل چىقارماق / ~鱼 بېلىق تۇتماق. (كۆچمە مەنىدە) 1. بىلمەك، بىلىۋالماق: ~底 تېگى - تەكتىنى بىلمەك، تومۇردىنى تۇتۇپ باقماق / 我~准了他的脾气了 مەن ئۇنىڭ مىجەزىنى بىلىۋالدىم / ~不清他是什么意思 ئۇنىڭ مەقسىتىنىڭ نېمىلىكىنى بىلگىلى بولمىدى. 2. قاراڭغۇدا ماڭماق. يول ئىزدىمەك: ~营 گازارمىغا يوشۇرۇن بېسىپ كىرمەك /~到敌人阵地 دۈشمەن ئىستىھكامىنىڭ بېنىغا بارماق / ~黑 قاراڭغۇدا يول يۈرمەك / ~了半夜才到家 يېرىم كېچىگىچە تەمتىرەپ يۈرۈپ ئاران ئۆيگە كەلمەك.

[摸索] mōsuǒ ئىزدەنمەك، ئىزلىمەك، ھاسىل قىلماق: 工作经验靠大家~~ خىزمەتتىكى تەجرىبىلەر كۆپچىلىكنىڭ ئىزدىنىشىدىن كېلىدۇ. ③ '摹' بىلەن ئوخشاش.

[摸棱] mōléng '模棱' بىلەن ئوخشاش.

谟 mó پىلان، تەدبىر: 宏~ ئۇلۇغۋار پىلان.

馍 mó جىگەوما، ھورنان.

嫫 mó [嫫母] mómǔ رىۋايەتلەردىكى بەتبەشىرە خوتۇنلار.

模 mó 另见 mú ① نەمۇنە، ئۈلگە: 楷~ ئۈلگە، نەمۇنە.

[模型] móxíng مودېل، ئۈلگە، ئەندىزە، نۇسخا. ② دوردىماق، تەقلىد قىلماق: 儿童常~仿成人的举止动作 بالىلار دائىم چوڭلارنىڭ ھەرىكىتىنى دورايدۇ.

[模糊] móhu مۈجمەل، تۇتۇق، غۇۋا، ئوچۇق ئەمەس.

[模棱] móléng تۇتامى يوق، لىڭگىرتاختاق، تۇتۇرۇقسىز: ~~两可 لىڭگىرتاختاق، ئىككى بىسلىق.

摹 mó دوردىماق، تەقلىد قىلماق: 把这个字~下来 بۇ خەتنى تەقلىد قىلىپ يازغىن.

膜 mó ① پەردە: 肋 كۆكرەك پەردىسى / 耳~ قۇلاق پەردىسى. / 横膈~ دىئافراگما / 苇~ قومۇش پەردىسى. ②

ئېچىز قەۋەت: 橡皮～儿 رېزىنكە قەۋىتى.

麽 mó [幺麽] yāomó كىچىككىنە: ～～小丑 كىچىككىنە سولتەك.

摩 mó 另见 mā ① سۈركىمەك، سۈركەلمەك، ئۇۋۇلىماق: ～拳擦掌 يەڭنى تۈرۈپ تەييار تۇرماق، يەڭنى شىمايلاپ تەق بولۇپ تۇرماق. [摩挲] mósuō سىلىماق، سىلاپ - سىيپىماق. ② سىلىماق: ～弄 سىيپىماق. ③ئۆزئارا مەسلىھەت ئېلىشماق. [观摩] guànmó كۆرەك، كۆرەك قىلماق: ～～教学 ئوقۇتۇش كۆرىكى. [摩托] mótuō ماتور: ～～车 موتسىكلىت ～～船 ماتورلۇق قېيىق / ～～化部队 ماتورلاشقان قىسىم.

磨 mó 另见 mò ① سىلىقلىماق، ئەزمەك، بىلىمەك: ～刀 پىچاق بىلىمەك / ～墨 سىياھ ئەزمەك. [磨练] móliàn چېنىقماق، چېنىقتۇرماق، تاۋلىماق. ② قىيىنچىلىق، قىيىنالماق، ئازابلانماق: 好(hǎo)事多～ ياخشى ئىش كۆپ ئەجىردىن كېلىدۇ. (كۆچمە مەنىدە) يېپىشىۋالماق، بىزار قىلماق: 小孩子～人 كىچىك بالا كىشىنى بىزار قىلىدۇ ③ ئۆتكۈزمەك، زايە قىلماق: ～工夫 ۋاقىت ئۆتكۈزمەك. ① يوقالماق، ئۆچمەك: 百世不～ ئەبەدىي ئۆچمەيدۇ / 这是永不～灭的真理 بۇ مەڭگۈ يوقالمايدىغان ھەقىقەت. [消磨] xiāomó 1. يوقاتماق. 2. زايە قىلماق، بىكار ئۆتكۈزمەك: 大好光阴不能白白～～掉 ياخشى ۋاقىتلارنى بىكار ئۆتكۈزۋەتسەك بولمايدۇ.

蘑 mó موگۇ.

嬷 mó [嬷嬷] mómo 1. ئىنىكئانا. 2. 〈方〉 چوڭ ئاپا (ياشانغان ئاياللارنى ئاتاشتا).

魔 mó ① ئالۋاستى: 妖～鬼怪 ئالۋاستى - ئىبلىسلار، جىن - شەيتانلار / 恶～ ئالۋاستى، يالماۋۇز. [入魔] rùmó مەپتۇن بولماق، شەيدا بولماق، مەجنۇن بولماق: 他搞无线电入了～了 ئۇ رادىئو ياساشقا مەپتۇن بولۇپ قالدى. ② غەيرىي، غەلىتە: ～力 سېھىردي كۈچ، مەپتۇن قىلىش كۈچى/

~术 سېھىرگەرلىك، جادۇگەرلىك.

劘 mó يونۇماق.

抹 mǒ 另见 mò·mā ① سۈرمەك: 伤口上~上点药 جاراھەتكە دورا سۈرمەك / ~上石灰 هاك سۈركىمەك، ئاقارتماق. ② سۈرتمەك: 一~一手灰 مۇنداقلا سۈرتۈپ قويۇۋىدىم، قولۇم توپا بولۇپ كەتتى / ~眼泪 كۆز يېشىنى سۈرتمەك. ③ تاشلىۋەتمەك، چىقىرىۋەتمەك: ~零儿 پارچە ساننى ھېسابلىماسلىق (چىقىرىۋەتمەك).

[抹煞] mǒshā يوققا چىقارماق، كۆز يۇمماق: 一笔~~ پۈتۈنلەي يوققا چىقارماق، بىر تىيىن قىلىۋەتمەك.

万 Mò 另见 wàn [万俟] Mòqí موچى (فامىلە).

末 mò ① مۇھىم ئەمەس، ئاساسى بولمىغان: 本~倒置 مۇھىملىرى بىلەن مۇھىم ئەمەسلەرنى ئالماشتۇرۇپ قويماق / 秋毫之~ قىلچىمۇ ئاساسى يوق / 细枝~节 ئۇششاق-چۈششەك، پارچە پۇرات. ② ئاخىر، ئاياغ: 十二月三十一日是一年的最~一天 12-ئاينىڭ 31-كۈنى بىر يىلنىڭ ئەڭ ئاخىرقى بىر كۈنى. ③ ئۇۋاق: 粉笔~儿 بور ئۇۋۇقى / 茶叶~儿 چاي ئۇۋۇقى / 把药材研成~儿 دورىنى يانجىپ ئۇۋاق قىلماق. ④ ئەنئەنىۋى شىچۈي تىياتىرلىرىدا ئوتتۇرا ياشلىق ئەرنىڭ رولىنى ئالىدىغانلار.

茉 mò [茉莉] mòlì 1. ياسمەن (ئاقچايگۈل). 2. ھەپرىدىگۈل (ناماز شامگۈل).

抹 mò 另见 mǒ·mā سۇۋىماق: 正在往墙上~石灰 تامنى ھاك بىلەن سۇۋىماق.

沫 mò كۆپۈك، ماغزاپ: 肥皂~儿 سوپۇن ماغزىپى / 唾~(mo) شالۋاق.

妹 mò قەدىمكىلەر ئىسمىدا ئىشلەتكەن خەت.

秣 mò ① يەم-خەشەك، بوغۇز: 粮~ ئوزۇق-تۈلۈك ۋە يەم-خەشەك. ② بوغۇز بەرمەك: ~马厉兵 جەڭگە جىددىي ھازىرلىق كۆرمەك.

靺 Mò [靺鞨] Mòhé <古> موغال.

没 mò ① 另见 méi چۆكمەك، غەرق بولماق: ～入水中 سۇغا چۆكۈپ كەتمەك. (كۆچمە مەنىدە) يوشۇرماق، سۇقۇنماق، غايىب بولماق، يوقاپ كەتمەك: 深山有猛虎出～ تاغدا يولۋاس بار. [没落] mòluò زاۋاللغا يۈز تۇتماق: 资本主义已经到了～～时期 كاپىتالىزم زاۋاللىققا يۈز تۇتۇش دەۋرىگە كىرىپ قالدى. ② تېشىپ كەتمەك: 水～了头顶 سۇ ئادەم بويىدىن ئېشىپ كەتتى /庄稼都长得～人了 زىرائەتلەر ئادەم بويىدىن ئېگىز ئۆسۈپ كەتتى. ③ مۇسادىرە قىلماق: ～收赃款 زالىق پۇلنى مۇسادىرە قىلماق. ④ ئاخىر: ～世 ئاخىر زامان، ئاخىرەت.

殁 mò ئۆلمەك، تۈگىمەك.

陌 mò ئېتىز يولى: ～头杨柳 ئېتىز يولى ياقىسىدىكى سۆگەت ۋە مەجنۇنتاللار. [陌生] mòshēng يات، يوچۇن، ناتونۇش.

貊 mò قەدىمكى دەۋردە ئېلىمىزنىڭ شەرقىي شىمالىدىكى مىللەتلەر مۇشۇنداق ئاتىلاتتى. dú┐ باتۇر تەڭرىقۇت.

冒 Mò 另见 mào [冒顿] Mò

脉 mò 另见 mài [脉脉] mòmò ئىزھار قىلماق، بىلدۈرمەك: ～～含情 ھېسسىياتىنى ئىزھار قىلماق.

莫 mò ① پېئىلىنىڭ بولۇشسىز شەكلىنى بىلدۈرىدۇ: 闲人～入 ئىشى يوق كىشى كىرمىسۇن. ② يوقلۇقنى بىلدۈرىدۇ: ～不欣喜 خۇشال بولمىغىنى يوق/～大的光荣 ◇ غايەت زور شان-شەرەپ. [莫非] mòfēi رەۋىش بولۇپ كېلىدۇ، كۆپىنچە قىياس قىلغانلىقنى، ياكى ياندۇرۇپ سورىغانلىقنى بىلدۈرىدۇ: ～～是他回来了吗? ئۇ قايتىپ كەلگەنمىدۇ-يە؟ [莫逆] mònì يېقىن، ئىناق، سىرداش: ～～之交 ئىناق مۇناسىۋەت. [莫须有] mòxūyǒu يوقىلاڭ، بەلكىم. ③ يوقلۇقنى بىلدۈرىدۇ: 变化～测 ئۆزگىرىشىنى بىلىپ بولمايدۇ. ① [莫邪] mòyé

قەدىمكى چاغلاردىكى شەمشەر-
نىڭ ئىسمى.

漠 mò ① چۆل، دەشت-با-
ياۋان، قۇملۇق. ② [广漠]
guǎngmò كەڭ، يەپ-يايان،
چەكسىز. ③ ئېتىبارسىز قاردى-
ماق، پەرۋاسىز قاردىماق، سەل
قاردىماق: ～视 ئېتىبارسىز
قاردىماق / ～不关心 قىلچە
ئېتىبار بەرمەسلىك، كۆڭۈل
بۆلمەسلىك.

寞 mò تىپتىنچ، خالىي، ئازا-
دە، جىمجىت: ～～ جىمجىت /
～然 ئازادە، خالىي، جىمجىت.

蓦 mò تۇيۇقسىز، ئۇشتۇم-
تۇت: 他～地站起来 ئۇ ئۇش-
تۇمتۇت ئورنىدىن تۇرۇپ
كەتتى.

瘼 mò كېسەل، ئازاب: 民～
خەلقنىڭ ئازابى.

貘 mò تاپىر.

墨 mò ① قارا سىياھ: 一锭
～ بىر نۆكچە قارا سىياھ
(سۇدا ئېزىپ ئىشلىتىلىدىغان) /
～汁 قارا سىياھ. ② ھەر
خىل سىياھلار: 红～ قىزىل
سىياھ / 蓝～ كۆك سىياھ. ③
داڭلىق ئادەملەر يازغان ھۆسن
خەت ياكى سىزغان رەسىم،
～宝 ئېسىل ھۆسن خەت، ئې-
سىل رەسىم. ④ قارا رەڭلىك
ياكى شۇنىڭغا يېقىن رەڭدى-
كى: ～晶 قاراكۋارتس / ～菊
قارا جۇخارگۈل. ⑤ خىيانەت،
خىيانەتچىلىك: ～吏 خىيا-
نەتچى ئەمەلدار. ⑥ قەدىمكى
چاغلاردىكى ئادەمنىڭ يۈزى-
نى يىڭنە بىلەن چېكىپ قارا
سىياھ سۈركەپ قويىدىغان.
بىر خىل جازا ئۇسۇلى.

默 mò جىم، سۈكۈت قىلماق:
沉～ جىم بولماق، جىمىقماق،
سۈكۈت قىلماق / ～～不语
گەپ قىلماي جىم تۇرماق / ～
读 ئىچىدە ئوقۇماق / ～写
يادقا يازماق / ～认 كۆڭلىدە
ئېتىراپ قىلماق.

磨 mò ① 另见 mó تۈگمەن:
石～ تۈگمەن، / 电～ تۈك
تۈگمىنى. ② تارتماق: ～豆
腐 دۇفۇ تارتماق / ～面 ئۇن
تارتماق. ③ بۇردىماق، بۇرال-
ماق، ئايلانماق: 小胡同不
能～车 تاركوچىدا ماشىنى-
نى بۇرىغىلى بولمايدۇ.

耱 mò سۆرەم.

MOU

哞 mōu مۆ، مۆرىمەك.

牟 móu ئالماق: 投会社旧 利~机借，价物抬哄商机 كونا جەمئىيەتتە هايانكەش سودىگەرلەر مال باھاسىنى ئۆستۈرۈپ، پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ پايدا ئۇندۇرۇۋالاتتى. ٦تەك.

侔 móu ئوخشاش، بىردەك،

眸 móu كۆز قارىچۇقى، كۆز: 凝~望远 يىراققا كۆز تىكمەك.

蛑 móu 782-بەتتىكى ‘蝤蛑’ (yóumóu) غا قاراڭ.

谋 móu ① ئەقىل، پاراسەت، پەم: 无勇有~ جاسارىتى بار-يۇ، پاراسىتى يوق. ② كۆزلىمەك، ئىزلىمەك، تاپماق: 人为 福幸~民 خەلق ئۈچۈن بەخت ئىزلىمەك. ③ مەسلىھەتلەشمەك: 合而~不 پىكىر بىر يەردىن چىقىپ قالماق.

缪 móu 见另 miù, Miào [缪绸] chóumóu 1. ئوڭلىماق، ياسىماق، رېمونت قىلىماق: 雨未~~ ئالدىن تەييارلىق قىلىپ قويماق. 2. چىرمالماق، كېسەلنىڭ قۇتۇلدۇرغىلى بولمايدىغان دەرىجىگە يېتىپ قالغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ.

鍪 móu <古> قازان. [鍪兜] dōumóu دۇبۇلغا.

某 mǒu مەلۇم، پالانى: ~人 مەلۇم ئادەم / ~国 مەلۇم دۆلەت / 张~ جاڭ × × / ~校学 مەلۇم مەكتەپ.

MU

毪 mú بىر خىل پۇرۇ.

模 mú 见另 mó قېلىپ: 字~儿 خەت قېلىپى / 儿~铜 مىس قېلىپ. [子模] múzi قېلىپ. [样模] múyàng قىياپەت، تۇرۇق.

母 mǔ ① ئانا، ئاپا: 系~ ئانا جەمەت / 性~ ئانا مېھرى، ئانىلىق. ② چوڭ ياشتىكى ئاياللارنى ئاتاشتا ئىشلىتىلىدۇ: 姑~ ھامما ئاچا / 舅~ كىچىك ئاپا، چوڭ ئانا (تاغىنىڭ ئايالى) / 姨~ ھامما ئاچا، ھامما، چوڭ ئاپا،

ئۇيغۇر كىتاب تورى

كىچىك ئاپا. ③ چىشى، ئۇرغاچى: 鸡~ مېكىيان / 这口猪是~的 بۇ مېكىجىن ئىكەن. ④ شەيئىنى پەيدا بولغانلىق مۇناسىۋىتىنى كۆرسىتىدۇ: 校~ ئانا مەكتەپ / 株~ ئانا ئىسلىق تۈپ / 工作~机 ئىشلەش ئانا ستانوكى / 失败为成功之~ مەغلۇبىيەت غالىبىيەتنىڭ ئانىسى. (كۆچمە مەنىدە) بىر يۈرۈش نەرسە ئىچىدە باشقا قىسىملار بارلىقىنى بىلدۈرىدۇ: 子~环 زەنجىر، ھالقا / 子~扣 پاسىلداق / 螺丝~ گايكا، ۋىنتا قالپىقى.

[母音] mǔyīn سوزۇق تاۋۇش.

拇 mǔ باش بارماق، باش-

姆 mǔ بالاباققۇچى. ئامالتاق.

牳 mǔ كالا.

牡 mǔ ئەركەك، ئاتىلىق: ~麻 ئەركەك كەندىر.

亩 mǔ مو.

姥 mǔ 另见 lǎo ياشانغان ئايال.

木 mù ① دەرەخ. [木本植物] mùběnzhíwù ياغاچ غوللۇق ئۆسۈملۈك. ② ياغاچ: ~材 ياغاچ، ياغاچ ماتېرىيال / 枣~ چىلان ياغىچى / 杉~ شەمشاد ياغىچى. ③ ياغاچتىن ياسالغان نەرسىلەر: ~器 ياغاچ جاھاز، ياغاچ جابدۇق / ~犁 ياغاچ سوقا. ④ گۈنسەي: 棺~ گۈنسەي ياغىچى، گۈنسەي / 行将就~ بىر پۇتى گۆرگە ساڭگىلىماق. ⑤ كۆيۈشمەك، ئۇيۇشماق: 手脚麻~ پۇت-قولى ئۇيۇشۇپ قالماق / 舌头发~ تىلى كىزىيۇشمەك.

沐 mù يۇماق: 栉风~雨 ◊ چۆل-جەزىرىدە جاپا چېكىپ ئىشلىمەك. [沐浴] mùyù يۇيۇنماق، چۆمۈلمەك.

霂 mù 435-بەتتىكى '霡霂' (màimù) غا قاراڭ.

目 mù ① كۆز: ~瞪口呆 قاراپ تۇرۇپلا قالماق / ~空一切 ھېچكىمنى كۆزگە ئىلماسلىق. [目标] mùbiāo 1. نىشان: 建设共产主义社会是我们奋斗的~~ كوممۇنىزم قۇرۇش بىزنىڭ كۈرەش نىشانىمىز. 2. قارغا ئېتىشتىكى، ھۇجۇم قىلىش ياكى ئىزدەشتىكى نىشان: 对准~

～射击 نىشانغا توغرىلاپ ئېتىڭلار / 不要暴露～～ نىشاننى ئاشكارىلاپ قويماڭلار. [目前] mùqián [目下] mùxià هازىر، هازىرقى، نۆۋەتتىكى. ② كۆرمەك، قارىماق: 一～了然 بىر كۆرۈپلا چۈشەنمەك. ③ تور، كىچىك ماددىلار: 大纲细～ پروگراممىنىڭ تارماقلىرى.

苜 mù [苜蓿] mùxu بېدە.

睦 mù ئىناق، يېقىن، ئامراق: ～邻 ئىناق ئۆتمەك، چىقىشىپ ئۆتمەك (قوشنا ۋە قوشنا دۆلەتلەر بىلەن).

钼 mù مولىبدېن (Mo).

仫 Mù [仫佬] Mùlǎo مۇلاۋ مىللىتى.

牧 mù باقماق، ئوتلاتماق: ～羊 قوي باقماق / ～童 پادىچى بالا / ～场 ئوتلاق، چارۋىچىلىق مەيدانى / ～畜业 چارۋىچىلىق ئىشلىرى، چارۋىچىلىق / 游～ كۆچمەن چارۋىچىلار. [牧师] mùshī پاستېر.

募 mù يىغماق، توپلىماق: ～捐 ئىئانە توپلىماق / ～了一笔款 ئىئانە توپلىدۇق.

墓 mù ① قەبرە، گۆر: 公～ قەبرىستانلىق، مازار / 烈士～ قۇربانلار قەبرىسى. ② قەبرە بىلەن مۇناسىۋەتلىك نەرسىلەر: ～碑 قەبرە تېشى / ～地 قەبرىستان، مازار، گۆرلۈك / ～道 قەبرە يولى.

幕 mù ① پەردە، ئېكران: 银～ ئېكران / 开～ پەردە ئاچماق. [内幕] nèimù ئىچكى ئىشلار، ئىچكى ئەھۋال، ئىچكى سىر. [黑幕] hèimù قارا پەردە، سىر، ئىچكى سىر. ② قەدىمكى ۋاقىتلاردا ھەربىي قوماندانلارنىڭ تۇرغان جايى: ～府 قارارگاھ، بارگاھ. ③ دراممىلاردىكى پەردە-كۆرۈنۈش: 独～剧 بىر پەردىلىك دراما.

暮 mù ① گۇگۇم، ئاخشام، كەچقۇرۇن، كەچ: 朝 (zhāo) ～ ئەتىگەندىن كەچكىچە [暮气] mùqì (ئوخشىتىش مەنىسىدە) روھسىزلىق، چۈشكۈنلۈك، روھى چۈشكەن. ② ئاخىر: 春～ ئەتىيازنىڭ ئاخىرى / 年～ قېرىغان ۋاقىت، ئۆمۈرنىڭ ئاخىرى / 天寒岁～ يىلنىڭ ئاخىرىدىكى سوغۇق

ئۇيغۇر كىتاب تورى

كۆرۈنلەر.

慕 mù ① ھەۋەس قىلماق، قىزىقماق، زوقى كەلمەك: ~名 نامىغا ھەۋەس قىلماق. ② ئەسلىمەك، سېغىنماق.

穆 mù ① مۇلايىم. ② ھۆرمەتلىك، ئىززەتلىمەك.

N

N

嗯 ń 另见 ńg·

嗯 ň 另见 ňg·

嗯 ǹ 另见 ǹg·

NA

那 Nā 另见 nèi,nà ئا (فامىلە).

拿 ná ① ئالماق: ~笔 قەلەم ئالماق / ~枪 مىلتىق ئالماق / ~张纸来 بىر ۋاراق قەغەز ئەكەل / ~着镰刀割麦子 ئوغاق ئېلىپ بۇغداي ئورماق. ② ئىگىلىمەك، تۇتماق، ئىشەنچ قىلماق: ~主意 بىر قارارغا كەلمەك / 做好做不好 我可~不稳 قىلالامدىم، قىلالامدىم، مەن بىر نەرسە دېيەلمەيمەن. [拿手] náshǒu ئۇستا، ماھىر: ~~好戏 ئۆز ئۇستىلىقىنى كۆرسەتمەك / 做这样的事,他很~~ بۇنداق ئىشنى قىلىشقا ئۇ ناھايىتى ئۇستا. ③ قىيىنىماق، قىيىنچىلىق سالماق، قىيىنچىلىق كەلتۈرمەك: 这样的事~不住人 بۇنداق ئىش ھېچكىمگە قىيىنچىلىق سالالمايدۇ. ④ كۈچلۈك تەسىر ئاستىدا ماددىلارنىڭ بۇزۇلۇشىنى كۆرسىتىدۇ: 这块木头让药水~白了 بۇ ياغاچنى دورا سۈيى ئاقارتىۋەتتى. ⑤ تۇتماق: ~获 تۇتۇۋالماق، قولغا چۈشۈرمەك (جىنايەتچىنى) / 猫~老鼠 مۈشۈك چاشقاننى تۇتتى. ⑥ چۈشۈم كېلىش قوشۇمچىسى «نى» بىلەن ئىپادىلىنىدۇ: 我~你当同志看待 مەن سېنى يولداش دەپ قارايمەن. ⑦ بىلەن، ئارقىلىق: ~这笔钱 做身制服 بۇ پۇل بىلەن بىر قۇر فورما تىكتۈرۈۋالغىن.

镎 ná نېپتۇنىي (Np)·

哪 nǎ 另见 něi,Né,na ①

قايسى، قانداق: 你喜欢谈~种书? سەن قانداق كىتابلارنى ئوقۇشنى ياخشى كۆرىسەن؟

[哪儿] nǎr [哪里] nǎlǐ نە، قەيەر: 你在~~住? سەن قەيەردە ئولتۇرىسەن؟ / 有困难,就到~~去 قەيەردە قىيىنچىلىق بولسا، شۇ يەرگە بارماق. (كۆچمە مەنىدە) قانداقمۇ: 我~~知道? مەن قانداقمۇ بىلەي؟ / 他~~笨啊? ئۇ قانداقمۇ دۆت بولسۇن؟ / 这项工作一个人~~能做好? بۇ خىزمەتنى بىر ئادەم قانداقمۇ قىلىپ كېتەلەيدۇ؟ ② نەدە: 没有耕耘, ~有收获? تېرىقچىلىق قىلىنمىسا، نەدە ھوسۇل بولسۇن؟

那 nà 另见 Nā, nèi ھېلىقى، ئاۋۇ، ئۇ، بايىقى: ~里 ئاۋۇ يەر، ئۇ يەر / ~个 ھېلىقى، بايىقى، ئاۋۇ / ~样 ئۇنداق، شۇنداق / ~些 ئاشۇ، ئاشۇلار / ~时 ئۇ چاغدا، ئۇ كەمدە.

[那么] [那末] nàme 1. ئۇنداق، مۇنداق: 就~~办吧 / شۇنداق قىلايلى / 不要~~多了 ئۇنداق جىقنىڭ لازىمى يوق، ئۇنداق جىق كەتمەيدۇ / ~~个人 شۇنداق ئادەم / ~~个脾性 شۇنداق مىجەزى بار. 2. ئۇھالدا، ئۇنداق بولسا، ئەمىسە: 如果敌人不投降. ~~就消灭他 ئەگەر دۈشمەن تەسلىم بولمىسا، ئۇنداقتا ئۇنى يوقىتىش كېرەك.

娜 Nà 另见 nuó ئادەم ئىسمىغا ئىشلىتىلىدۇ.

呐 nà چۇقان سالماق.

纳 nà ① كىرگۈزمەك: 出~ كاسسىر، كاسسىرلىق / 吐故~新 كونىنى چىقىرىۋېتىپ، يېڭىنى قوبۇل قىلماق. (كۆچمە مەنىدە) قوبۇل قىلماق: 采~建议 تەكلىپنى قوبۇل قىلماق. 2. بەھرىمەن بولماق، مەنپەئەتدار بولماق: ~凉 سەگىدىمەك، سالقىنلىماق. ② تاپشۇرماق، تۆلىمەك: ~税 باج تاپشۇرماق، باج تۆلىمەك / 缴~公粮 غەللە - پاراق تاپشۇرماق. ③ شىردىماق: ~鞋底 خەيچەمنى شىردىماق.

[纳西] Nàxī ناشى مىللىتى.

肭 nà 661 - بەتتىكى '腽肭' (wànà) غا قاراڭ.

钠 nà ناترىي (Na).

衲 nà ① راھىبلىق تونى. (كۆچمە مەنىدە) راھىب: 老~ قېرى راھىب. ② '纳③' بىلەن ئوخشاش.

捺 nà ① باسماق. ② خەنزۇچە خەتنىڭ ئوڭغا قىيپاش سىزىقى. (㇏): 人字是一撇一~ «人» خېتىدە بىر سولغا قىيپاش سىزىق، بىر ئوڭغا قىيپاش سىزىق بار.

哪 na 另见 nǎ, Né, něi ئاخىرى «n» بىلەن تۈگىگەن يۈنمۇلارغا 'a 啊' نىڭ ئۇلىنىپ كېلىشى بىلەن ئۆزگەرگەن تاۋۇش: 同志们, 加油干~! يولداشلار، غەيرەت قىلايلى!

NAI

乃 nǎi ① سەن، سېنىڭ: ~父 سېنىڭ داداڭ / ~兄 سېنىڭ قېرىندىشىڭ. ② ئاندىن، ئاران: 吾求之久矣, 今~得之 مەن ئۇنى ئۇزۇندىن بۇيان ئارزۇ قىلىپ كەلگەنىدىم، بۈگۈن ئاران ئېرىشتىم. ③ ھەتتا، ھەتتاكى: ~至如此 ھەتتا شۇنداق ئىكەن. ④ '就是', '是' بىلەن ئوخشاش: 失败~成功之母 مەغلۇبىيەت مۇۋەپپەقىيەتنىڭ ئانىسى. ⑤ شۇنىڭ بىلەن، شۇنداق قىلىپ: 老师走进教室, 同学起立致敬后~就坐 مۇئەللىم سىنىپقا كىرىپ كەلدى، ئوقۇغۇچىلار ئورنىدىن تۇرۇشۇپ سالام قىلدى، شۇندىن كېيىن ئورۇنلىرىغا ئولتۇرۇشتى. لمقياگيۇ.

艿 nǎi [芋艿] yùnǎi تاز-

奶 nǎi ① ئەمچەك، يېلىن. ② سۈت: 牛~ كالا سۈتى / ~油 خام قايماق / ~粉 سۈت پاراشوكى. ③ ئېمىتمەك: ~孩子 بالا ئېمىتمەك.

[奶奶] nǎinai 1. موما، چوڭ ئانا. 2. ياشانغان ئاياللارنى ھۆرمەت بىلەن ئاتاش: 老~~ چوڭ ئانا.

氖 nǎi نېئون (Ne).

奈 nài ئامال، ئىلاج: 无~ ئىلاجسىز، ئامالسىز، نائىلاج / 怎~ نېمە چارە، نېمە ئامال، نېمە ئىلاج / 无~何 ئامالسىز، ئىلاجسىز.

柰 nài نىل كۆكى.

萘 nài نافتالىن. [مىلە).

佴 Nài 另见 èr نەي (فا-

耐 nài چىدامىلىق، بەرداشلىق: ~劳 جاپاغا چىدىماق. / ~用 چىدامىلىق، پىششىق، پۇختا، چىڭ / ~火砖 ئوتقا چىدامىلىق خىش. [耐心] nàixīn سەۋرلىك، سەۋرچان: ~~说服 سەۋرچانلىق بىلەن قايىل قىلماق.

鼐 nài داڭقان.

NAN

囡 nān 〈方〉 كىچىك بالا.

男 nán ① ئەر: ~女平等 ئەر - ئايال باراۋەر / ~学生 ئوغۇل ئوقۇغۇچى. ② ئوغۇل: 长~ چوڭ ئوغۇل. ③ بارون.

南 nán جەنۇب: ~方 جەنۇب / ~风 جەنۇب شامىلى / 指~针 كومپاس.

喃 nán [喃喃] nánnán كۈسۈلدىماق، پىچىرلىماق: ~自语 ئۆزىچە پىچىرلىماق،

楠 nán ماخىل دەرىخى.

难 nán 另见 nàn ① قىيىن، مۈشكۈل، قىيىنچىلىق: ~事 قىيىن ئىش / ~写 يازماق قىيىن / ~产 قىيىن تۇغۇت / ~得 كەم ئۇچرايدىغان، ئاسان تېپىلمايدىغان. ② تەس: ~免 ساقلىنىش تەس، خالى بولۇش تەس. / ~保 كېپىللىك بېرىش تەس. بىر نەرسە دېيىش تەس. [难道] nándào قايتۇرما سوراقنى كۈچەيتىش رولىنى ئوينايدۇ: 河水~~会倒流吗? دەريا سۈيى كەينىگە ئاقامدىكەن؟ / 他们能完成任务，~~我们就不能吗? ئۇلار ۋەزىپىنى ئورۇندىيالايدىكەنۇ، بىز ئورۇندىيالمامدىكەنمىز؟ ③ قىيىنماق، قىيىن ئەھۋالغا چۈشۈرۈپ قويماق، قىيىنچىلىققا سالماق، قىيىن چۈشمەك: 这可真~住他了 بۇ راستىنلا ئۇنى قىيىناپ قويدى. [难为] nánwei 1. خىجىل قىلماق،

NANG

囊 nāng 另见 náng [囊膪]
nāngchuài چوشقىنىڭ پەش
گۆشى.

囔 nāng [囔囔] nāngnang
پەچىرلىماق، كۇسۇلدىماق.
囊 ② náng 另见 nāng خالتا،
قاپ: 探 ~ 取物 ئاسان، بەك
ئوڭاي. [括囊] nángkuò
چاڭگىلىغا ئېلىۋالماق، ھەممـ
ـمىنى ئۆز ئىچىگە ئالماق؛ ~
~ 四海 ھەممە ئەتراپنى ئۆز
ئىچىگە ئالدۇ.
馕 náng 另见 nǎng نان.
曩 nǎng بۇرۇنقى، ئۆتكەنـ
كى: ~ 日 بۇرۇنقى كۈنلەر/
~ 者 بۇرۇنقىلار.
攮 nǎng سانجىماق، تىقـ
ـماق: 一刺刀 ~ 死了敌人
دۈشمەننى نەيزىلەپ ئۆلتۈردى.
[攮子] nǎngzi خەنجەر.
馕 nǎng 另见 náng ئاغزىغا
تىقماق (يېمەكلىكنى).
齉 nàng پۇتۇپ قالماق،
ئېتىلىپ قالماق (بۇرۇن)؛
~ 鼻子 قاڭرۇق.

يەرگە قاراتماق. 2. ئاۋارە
قىلماق: 这么冷天 ~ ~ 你还
来看我 مۇشۇ سوغۇق كۈندە
ئاۋارە بولۇپ مېنى كۆرگىلى
كەپسىز / ~ ~ 你把机器修
好了 ئاۋارە بولۇپ ماشىنىنى
ياساپ قويۇپسەن. ④ سەت،
كۆرۈمسىز: ~ 听 سەت ئاڭـ
لىنىدىكەن / ~ 看 كۆرۈمسىز.

赧 nǎn يۈزى قىزارماق،
يۈزى چىمىلدىماق.

腩 nǎn 〈方〉 سېمىز كالا گۆـ
شى. [كىسى.

蝻 nǎn چېكەتكە لىچىنـ

难 ② nàn 另见 nán ① بەختـ
سىزلىك، بالا- قازا، ئاپەت: ~
民 مۇساپىرلار، ئاپەتكە ئۇچـ
رىغانلار / 遭 ~ بەختسىز-
لىككە ئۇچرىماق، پالاكەتكە
يولۇقماق، بالا - قازاغا يو-
لۇقماق / 逃 ~ ئاپەتتىن
قاچماق. ② ئەيىبلىمەك، تە-
گىمەك: 非 ~ ئەيىبلىمەك،
كايىماق / 责 ~ تەگمەك،
خىجالەت قىلماق، تاپا - تەنە
قىلماق.

NAO

孬 nāo ① 〈方〉 يامان، ئەسكى: 旧社会穷人吃的~，穿的~ كونا جەمئىيەتتە كەمبەغەللەرنىڭ يەيدىغىنى ناچار، كىيىدىغىنى ئەسكى ئىدى. ② جۈرئەتسىز، قورقۇنچاق، توخۇ يۈرەك: 这人太~ بۇ ئادەم بەك قورقۇنچاق.

呶 náo سۆزلەۋەرمەك: ~~不休 تىنماي ۋالاقلىماق، ھەدەپ كاپشىماق.

挠 náo ① دەخلى قىلماق، قالايمىقان قىلماق، پاراكەندە قىلماق. ② تىز پۈكمەس: 不屈不~ ئېگىلمەس-سۇنماس، تىز پۈكمەس، باش ئەگمەسلىك / 百折不~ ئېگىلمەس-سۇنماس، ئېگىلمەس، پۈكۈلمەس. ③ تاتىلىماق، قاشلىماق: ~痒痒 قىچىشقان يەرنى تاتىلىماق.

铙 náo ① مىستىن ياسالغان چوڭ جاڭ. ② قەدىمكى چاغلاردىكى ھەربىيلەرنىڭ قوڭغۇراققا ئوخشايدىغان چالغۇ ئەسۋابى.

فورتى.

蛲 nέo ئىلتىزمەددە. چۇچۇك

憹 náo قاتتىق تووا قىلماق. قاتتىق ئۆكۈنمەك.

猱 náo مايمۇن.

硇 náo [硇砂] náoshā نۇشۇدۇر.

恼 nǎo ① ئېرىكمەك، خاپا بولماق، ئاچچىقلانماق: ~羞成怒 ئۇيالغىنىدىن ئاچچىقلانماق، شەرمەندە بولغىنىدىن غەزەبلەنمەك / 你别~我 ماڭا خاپا بولما. ② زېرىكمەك، ئىچى پۇشماق، خاپىلىق. (mǎnǎo)1غا قاراڭ.

瑙 nǎo 433-بەتتىكى '玛瑙'

脑 nǎo ① مېڭە. [脑筋] nǎojin مېڭە. [脑子] nǎozi مېڭە (كۆچمە مەنىدە) چۈشەنچە، قاراش، ئاڭ: 动~~ مېڭە ئىشلەتمەك. ② شەكلى ياكى رەڭ جەھەتتە مېڭىگە مۇناسىۋەتلىك نەرسىلەر بىلەن ئوخشاپ كېتىدىغانلار: 豆腐~儿 دۇفۇ قېتىقى.

闹 nào ① شاۋقۇن، ۋاراڭ-چۇرۇڭ: 1. شاۋقۇن، ۋاراڭ-چۇرۇڭ: ~市 ئاۋات بازار. 2. جېدەل قىلماق، غوۋغا قىلماق: 不要~了 جېدەل قىلماڭلار! (كۆچمە مەنىدە) چاقچاق قىلماق، ئويناشماق: ~着玩儿 چاقچاق قىلماق، ئويناشماق. ② يۈز بەرمەك، پەيدا بولماق: ~眼睛 كۆزى ئاغرىماق / ~嗓子 كانىيى ئاغرىماق / ~水灾 سۇ ئاپىتى يۈز بەرمەك / ~蝗虫 چېكەتكە ئاپىتى پەيدا بولماق، چېكەتكە يامراپ كەتمەك. ③ چىقارماق: ~情绪 خۇيى تۇتماق / ~脾气 خاپا بولماق، تاچچىقى كەلمەك. ④ قىلماق: ~生产 ئىشلەپچىقىرىش بىلەن شۇغۇللانماق / ~革命 ئىنقىلاب قىلماق / 把问题~清楚再发言 مەسىلىنى ئېنىق سورۇۋالغاندىن كېيىن پىكىر بايان قىلىش كېرەك.

淖 nào پاتقاق، پاتقاقلىق.

[淖尔] nào'ěr نور، كۆل.

臑 nào پاچاق (ھايۋاننىڭ).

NE

哪 Né 另见 nĕi, na, nǎ [哪吒] Nézha نېجا (رىۋايەتلەردىكى بىر ئىلاھنىڭ ئىسمى).

讷 nè دۇدۇقلىماق.

呢 ne 另见 ní ياردەمچى سۆز: 1. سوئالنى بىلدۈرىدۇ: 你到哪儿去~? نەگە بارىسەن? / 怎么办~? قانداق قىلىمىز؟ 2. ئېنىقلىقنى بىلدۈرىدۇ: 早着~ تېخى ئەتىگەن / 还没有来~ تېخى كەلمىدى. 3. ھەرىكەتنىڭ داۋاملىشىۋاتقانلىقىنى بىلدۈرىدۇ: 他睡觉~ ئۇ ئۇخلاۋاتىدۇ. 4. جۈملە ئوتتۇرىسىدا كېلىپ، سەل توختىۋېلىشنى بىلدۈرىدۇ: 喜欢~，就买下；不喜欢~，就不买 ياراتساڭ ئال، ياراتمىساڭ ئالما.

NEI

哪 nĕi 另见 Né, na, nǎ قايسى، قانداق: ~个 قايسى / ~些 قايسىلار / ~年 قايسى يىلى / ~几年 قايسى يىللار.

馁 nĕi ① ئاچ، ئاچلىق:

冻~ ئاچ-يالىڭاچلىق. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) بوشاشماق، مەيۈسلەنمەك، بېلىنى قويۇۋەتمەك: 气~ لاسسىدە بولۇپ قالماق، بوشىشىپ قالماق: / 胜不骄，败不~ غەلىبە قىلغاندا مەغرۇرلانماسلىق، مەغلۇپ بولغاندا مەيۈسلەنمەسلىك. ② سېسىماق، پۇراپ قالماق (بېلىق گۆشى).

内 nèi ① ئىچ، ئىچكى، ئىچكىرى: ~室 ئىچكىرى ئۆي / ~衣 ئىچ كىيىم / ~科 ئىچكى كېسەللىكلەر بۆلۈمى / ~情 ئىچكى ئەھۋال / 国~ دۆلەت ئىچى / 党~ پارتىيە ئىچى.

nèiháng [内行] كەسىپ ئەھلى.

nèiwù [内务] 1. كوللېكتىپ ھاياتتىكى، ئۆي ئىچىدىكى كۈندىلىك ئىشلار: 整理~~ ئۆي ئىچىنى رەتلىمەك. 2. دۆلەتنىڭ ئىچكى ئىشلىرى: ~~部 ئىچكى ئىشلار مىنىستىرلىكى. ② خوتۇن تەرەپنىڭ تۇغقىنى: ~兄 قېيىن ئاغا / ~侄 جىيەن (خوتۇننىڭ ئاكىسى ياكى ئۆكىسىنىڭ بالىسى).

那 nèi 另见 Nā·nà شۇ، ئاۋۇ، ھېلىقى: ~个 ئاۋۇ، ھېلىقى / ~些 ئاشۇ / ~年 ئاشۇ يىلى / ~三年 ئاشۇ ئۈچ يىل.

NEN

恁 nèn 〈方〉 ① ئاشۇنداق، ئانداق: ~大 ئاشۇنداق يوغان / ~高 ئاشۇنداق ئېگىز / 要不了~些 ئۇنچە كۆپ كەتمەيدۇ. ② شۇ، ئۇ: ~时 شۇ چاغ / ~时节 شۇ مەزگىل.

嫩 nèn ① يۇمران، يۇمشاق: ~芽 يۇمران مايسا / 肉皮~ تېرىسى يۇمشاق. (كۆچمە مەنىدە) ئوتتا قىسقا ۋاقىت پىشۇرۇلغان: 鸡蛋煮得~ تۇخۇم يۇمشاق پىشۇرۇلۇپتۇ. ② سۇس: ~黄 ئاچ سېرىق، سۇس سېرىق / ~绿 سۇس يېشىل، ئاچ يېشىل.

NENG

能 néng ① قابىلىيەت، قابىل: 各尽其~ ھەر كىم ئۆز قابىلىيىتىنى جارى قىلماق / 他很有

~力 ئۇ ناھايىتى قابىلىيەتلىك.

[能耐] néngnài قابىلىيەت، ئىقتىدار. ② قابىلىيەتلىك، ئىقتىدارلىق، قابىل: ~人 قابىل ئادەم، قابىلىيەتلىك ئادەم، ئىقتىدارلىق ئادەم / ~者多劳 ئىقتىدارلىقلار كۆپ ئىشلەيدۇ / ~手 ماھىر. ③ ئىمكانىيەتنى بىلدۈرىدۇ: 他~耕地 ئۇ تېرىقچىلىق قىلالايدۇ / ~完成任务 ۋەزىپىنى ئورۇندىغىلى بولىدۇ.

[能动] néngdòng پائالىيەتچان، پائالىيەتچانلىق: 主观~~性 سۇبيېكتىپ پائالىيەتچانلىق / ~~地争取胜利 پائالىيەتچانلىق بىلەن غەلىبىنى قولغا كەلتۈرمەك. ④ ئىش-ھەرىكەتنىڭ جەزمەن بولىدىغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ: 他还~不去吗? ئۇ بارماي قالامدۇ؟ ⑤ ئىش-ھەرىكەتنىڭ جەزمەن بولۇشى كېرەكلىكى ياكى شەرتلىكىنى بىلدۈرىدۇ: 你不~这样不负责任 سەن بۇنداق مەسئۇلىيەتسىزلىك قىلساڭ بولمايدۇ. ⑥ ئېنېرگىيە: 电~ توك ئېنېرگىيىسى / 原子~ ئاتوم ئېنېرگىيىسى.

NG

嗯 ng ئۈندەش سۆز بولۇپ، سوئالنى بىلدۈرىدۇ: ~! 你说什么? ھە! نېمە دەۋاتىسەن؟

嗯 ② ng ئۈندەش سۆز بولۇپ، ئېرەن قىلماسلىقنى ياكى كۈتمىگەن يەردىن چىققانلىقنى بىلدۈرىدۇ: ~! 我看不一定是那么回事 ھەم! مېنىڭچە ئۇنداق بولۇشى ناتايىن / ~! 你怎么还没去? ھوي! سەن نېمىشقا تېخىچە بارمىدىڭ؟

嗯 ng ئۈندەش سۆز بولۇپ، ماقۇل كۆرگەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ: ~! 就这么办吧 ھە! شۇنداق قىلايلى.

Ni

妮 nī قىز بالا، قىزچاق.

尼 ní راھىبە.

坭 ní '泥' بىلەن ئوخشاش.

〈方〉 [红毛坭] hóng máoní سېمونت.

呢 ní 另见ne موۋۇت، سوكنا.

[呢喃] nínán ۋىچىرلىماق (قالىغاچلارنىڭ ئاۋازى).

怩 nì 481 - بەتتىكى '忸怩' (niǔní) غا قاراڭ.

泥 ní 另见nì ① لاي، پاتقاق. ② لاي، پاتقاققا ئوخشاش نەرسىلەر: 印～ سۇرۇق/枣～ چىلان قىيمىسى/山药～ پەچەكگۈل قىيامى.

铌 ní نىئوبىي (Nb).

倪 ní ئۇچى، چېتى. [端倪] duānní باش - ئايىغى، ئىز - تىزى: 已略有～ ～ باش - ئايىغى كۆرۈنۈپ قالدى.

猊 ní 614 - بەتتىكى '狻猊' (suānní) غا قاراڭ.

霓 ní ھەسەن-ھۈسەن شولىسى. [霓虹灯] níhóngdēg نېئون.

鲵 ní مېگالا بېلىقى. اچىراغ.

麑 ní بۇغا موزىيى.

拟 nǐ ① مەقسەت پېئىل قوشۇمچىسى «ـماقچى/ـمەكچى» بىلەن ئىپادىلىنىدۇ: ～往上海 شاڭخەيگە بارماقچى. ② تۈزمەك، ئىشلەپ چىقماق: ～定计划 پىلان تۈزمەك/～稿 ماقالىنى تۈزۈپ چىقماق/这是一个～议 بۇ بىر پەرەز. ③ دورىماق، تەقلىد: قىلماق ～作 تەقلىدىي ئەسەر.

你 nǐ سەن.

旎 nǐ [旖旎] yǐnǐ مۇلايىم ھەم چىرايلىق.

泥 nì 另见ní ① سۇۋىماق: ～墙 تام سۇۋىماق/～炉子 ئوچاق سۇۋىماق. ② تەرسا، جانسىز، ئۆلۈك.

昵 nì يېقىن، ئامراق، يېقىنلاشماق.

逆 nì ① قارشى، تەتۈر: ～水行舟 كېمىنى سۇنىڭ ئېقىشىغا قارشى ھەيدىمەك/～风 تەتۈر شامال، شامالغا قارشى/～境 ئوڭۇشسىز ئەھۋال، ئوڭۇشسىز شارائىت/倒行～施 تەتۈر يولغا ماڭماق، تەتۈر يول تۇتماق، تەتۈر ئىش قىلماق. ② زىت، زىت كەلمەك، ياقماسلىق: 忠言～耳 ياخشى گەپ قۇلاققا ياقماسلىق. ③ خائىن ياكى خائىنلىق: ～产 خائىنلار مۈلكى. ④ قارشى ئالماق. (كۆچمە مەنىدە) ئالدىن، ئالدىنئالا: ～料 ئالدىن مۆلچەرلىمەك، پەرەز قىلماق.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

匿 nì يوشۇرماق: ~名信 ئىمزاسىز خەت.

睨 nì 38 - بەتتىكى '睥睨' (bìnì) غا قاراڭ.

腻 nì ① كۆڭلىگە تەگمەك: 油~ مايلىق / 肥~ سېمىز. [细腻] xìnì 1. سىلىق، نەپىس، سىپتا. 2. تەپسىلىي، ئىنچىكە. ② بىزار بولماق، زېرىكمەك، تويماق: 玩~了 زېرىكمەك / 听~了 ئويناپ زېرىكمەك، ئاڭلاپ زېرىكمەك، ئاڭلاپ تويماق. ③ كىر، پاسكىنا.

溺 nì 另见 niào ① تۇنجۇقماق: ~死 تۇنجۇقۇپ ئۆلمەك. ② ھەددىدىن ئارتۇق: ~信 ئىشىنىپ كەتمەك / ~爱 ھەددىدىن زىيادە ئەركىلەتمەك.

NIA

嘘 niā ‹方› جۈملە ئاخىرىدا كېلىدىغان ئىنتوناتسىيە سۆزى بولۇپ، ئۈمىد، ئارزۇنى بىلدۈرىدۇ: 来~ كەلگىن.

NIAN

拈 niān قىسىپ ئالماق، ئالماق؛ ~须 ساقالنى چاڭگاللىماق / ~花 گۈلنى ئالماق / ~阄 چەك تاشلىماق (چەك ئالماق).

蔫 niān سولاشماق، سولماق: 花~了 گۈل سولىشىپ قالدى / 菜~了 سەي سولىشىپ كەتتى. (كۆچمە مەنىدە) سالپىيىپ قالماق.

年 nián ① يىل. (كۆچمە مەنىدە) 1. چاغان، باھار بايرىمى: 过~ چاغاننى ئۆتكۈزمەك / ~画 بايراملىق رەسىم، چاغانلىق رەسىم. 2. ۋاقىت، يىللار: 光绪~间 گۇاڭشۈينىڭ يىللىرىدا / 民国初~ مىنگونىڭ دەسلەپكى يىللىرىدا. [年头儿] tournián 1. پۈتۈن بىر يىل: 看看已是三个~~~ قاراپ باقساق ئۈچ يىل بولۇپ قاپتۇ. 2. دەۋر: 旧社会那~~~穷人可真苦哇 كونا جەمئىيەتتىكى ئاشۇ دەۋرلەردە كەمبەغەللەر ھەقىقەتەن جاپا - مۇشەققەتتە ئىدى. 3. ھوسۇل: 今年~~~真好，比去年多收一倍 بۇ يىل ھوسۇل بەك ياخشى بولدى، بۇلتۇرقىدىن

بىر ھەسسە كۆپ مول ھوسۇل ئالىدىغان بولدۇق. ② ياش: ~老 يېشى چوڭ / ~轻 ياش، يېشى كىچىك. (كۆچمە مەنىدە) ئادەمنىڭ ھاياتىدىكى مەزگىللەر: 青~ ياشلىق / 壮~ ئوتتۇرا ياشلىق. ③ يىل: 丰~ مول ھوسۇللۇق يىل، مەمۇرچىلىق يىل.

粘 nián 另见 zhān يېپىشقاق، چاپلاشقاق: ~液 شىلىمشىق سۇيۇقلۇق / 这江米很~ بۇ جاڭمى گۈرۈچى بەك يېپىشقان ئىكەن.

鲇 nián پىلىك بېلىق.

捻 niǎn ① ئەشمەك، تولغىماق: ~线 يىپ ئەشمەك / ~麻绳 ئارغامچا ئەشمەك. ② (~子، ~儿) پىلىك، پىلىتىسىمان نەرسىلەر: 纸~儿 پىلىتە / 药~儿 دورا پىلىتىسى / 灯~儿 پىلىك.

辇 niǎn 〈古〉 قول ھارۋىسى، مەپە.

撵 niǎn ② قوغلىماق: ~出去 قوغلاپ چىقارماق. ② يېتىشمەك، قوغلاپ يېتىشمەك: 他~不上我 ئۇ ماڭا يېتىشەلمەيدۇ.

碾 niǎn ① يارغۇنچاق، لەگىزە: 石~ تاش - يارغۇنچاق / 汽~ ماتورلۇق تۈگمەن. ② يانجىماق، ئەزمەك، ئاقلىماق: ~米 گۈرۈچ ئاقلىماق / ~药 دورا يانجىماق.

蹍 niǎn 〈方〉 دەسسىمەك.

廿 niàn يىگىرمە: ~四史 يىگىرمە تۆت تارىخ.

念 niàn ① سېغىنماق، ياد ئەتمەك: 我们深切怀念毛泽东主席和周恩来总理 بىز ماۋزېدۇڭنى ۋە جۇ ئېنلەي زۇڭلىنى چوڭقۇر ئەسلەيمىز. [念头] niàntou نىيەت، ئوي-پىكىر، مۇددىئا: 这种~~不该有 بۇنداق ئوي-پىكىر بولماسلىقى كېرەك. ② ئوقۇماق: ~书 كىتاب ئوقۇماق / ~诗 شېئىر ئوقۇماق. ③ يىگىرمە (چوڭ يېزىلىشى).

埝 niàn قىر (سۇ توسىدىغان).

NIANG

娘 niáng ① چوكان: 渔~ بېلىقچى چوكان / 新~ كېلىن.

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى

[姑娘] gūniáng قىز. [娘子] niángzǐ 1. خانىم. 2. خوتۇن. ② ئانا، ئاپا. ② ياشانغان ئاياللارنى چاقىرىدىغان ئىسىم: 大~ چوڭ ئانا، چوڭ ئاپا / 婶~ كىچىك ئاپا، كىچىك ئانا.

酿 niàng ① ئېچىتماق: ~酒 هاراق ئېچىتماق / ~造 ئېچىتماق. (كۆچمە مەنىدە) 1. ھەسەل ھەرىسىنىڭ بال چىقىرىشى: 蜜蜂~蜜 ھەسەل ھەرىسى بال چىقىرىدۇ. 2. بارا - بارا پەيدا بولماق: ~成水灾 سۇ ئاپىتىگە ئايلانماق. ② ھاراق: 佳~ ئېسىل ھاراق.

NIAO

鸟 niǎo قۇش.

茑 niǎo كۆمۈس. [茑萝] niǎoluó كۆمۈس.

袅 niǎo [袅袅] niǎoniǎo 1. تولغىنىپ يۇقىرى كۆتۈرۈلمەك: 饮烟~~ موردىدىن چىققان ئىس تولغىنىپ يۇقىرى كۆتۈرۈلەتتى. 2. لىڭشىپ تۇرماق: 垂杨~~ مەجنۇنتالنىڭ شاخلىرى لىڭشىپ تۇراتتى. 3. ئۈزۈلمەي سوزۇلماق: 余音~~ ئاۋازنىڭ ئاخىرى ئۈزۈلمەي سوزۇلداق. [袅娜] niǎonuó يۇمران.

嬲 niǎo ئەخمەق قىلماق. ئېسىلىۋالماق.

尿 niào 另见 suī ① سۈيدۈك. ② سىيمەك.

脲 niào كاربامىد. ئوخشاش.

溺 niào 另见 nì ‘尿’ بىلەن

NIE

捏 niē ① قىسىپ تۇتماق: ~着一粒糖 بىر تال كەمپۈتنى قىسىپ تۇتماق. ② تۈگمەك، ياسىماق: ~饺子 جۈۋاۋا تۈگمەك / ~泥人儿 لاي قورچاق ياسىماق. ③ يالغان، ئويدۇرما: ~造 ئويدۇرماق / ~报 يالغان مەلۇم قىلماق.

苶 nié 〈方〉 چارچىماق، روھسىز: 发~ چارچاپ كەتمەك / ~呆呆的 ھاڭۋېقىپ تۇرۇپ قالماق. (لە).

乜 Niè 另见 miē دېگىي (فامىـ

隉 niè [杌隉] wùniè خىـا-

ئىرجەمسىز، تىنچسىز.

涅 niè ① قارا رەڭ ياساشتىكى سىزمۇق. ② قارىدا بوياماق: ~齿 چىشى قارىداپ كەتمەك. [涅白] nièbái ئاق.

聂 Niè نىېي (فامىلە).

嗫 niè [嗫嚅] nièrú تىلىنى چايناماق. ئازىپچەك.

镊 niè موچىن، جوپتەك.

颞 niè [颞颥] nièrú چېكە.

蹑 niè ① ماگماق: ~足其间 مېڭىپ ئىچىگە كىرمەك. [蹑手蹑脚] nièshǒunièjiǎo ئېھتىيات بىلەن، ئاۋايلاپ. ② ئەگەشمەك: ~踪 ئىزقوغلىماق، ئىزىغا چۈشمەك.

臬 niè ① ئوقيا نىشانى. ② قەدىمكى زاماندا كۈن نۇرى ئارقىلىق ۋاقىتنى ئۆلچەيدىغان كالتەك. ③ ئۆلچەم، شەكىل: 圭~ ئۆلچەم، مىزان.

嵲 niè [144-بەتتىكى '嵽嵲' (diéniè) غا قاراڭ.]

镍 niè نىكېل (Ni).

啮 niè غاجىماق: 虫咬鼠~ قۇرتلار چېقىپ، چاشقانلار غاجاپ كەتمەك.

孽 niè گۇناھ: 造~ گۇناھ قىلماق / 罪~ گۇناھ.

蘖 niè بىخ، شاخ: 萌~ بىخلىماق. [分蘖] fēnniè بىخلىماق (بۇغداي قاتارلىقلار).

糵 niè ھاراق.

NIN

您 nín سىز.

NING

宁 níng 另见 nìng ① تىنچ، خاتىرجەم [归宁] guīníng كونا جەمئىيەتتە قىزلارنىڭ ياتلىق بولغاندىن كېيىن قايتىپ كېلىپ ئاتا-ئانىسىنى يوقلىشى. ② نەنجىڭ شەھىرىنىڭ باشقىچە ئاتىلىشى.

苧 níng لىمونېن.

拧 níng 另见 nǐng، nìng سىقماق، ئەشمەك: ~手巾 قول ياغلىقنى سىقماق / ~绳子 ئارغامچا ئەشمەك.

咛 níng [145-بەتتىكى '叮咛' (dīngníng) غا قاراڭ.]

狞 níng [838-بەتتىكى '狰狞' (zhēngníng) غا قاراڭ.]

柠 níng [柠檬] níngméng

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

لىمون.

聍 níng [耵聍] dīngníng قۇلاق كىرى.

凝 níng ① قېتىپ قالماق، ئۇيۇماق: 油还没有～住 ماي تېخى قاتماپتۇ. ② يىغماق، مەركەزلەشتۈرمەك: ～神 پۈتۈن دىققىتى بىلەن / ～视 زەن قويۇپ قارىماق / 独坐～思 يالغۇز ئولتۇرۇپ زەن قويۇپ پىكىر قىلماق.

拧 nǐng 另见 níng، nìng ① بۇرىماق، تولغىماق: ～螺丝钉 ۋىنتنى بۇرىماق / ～墨水瓶盖 سىياھ قۇتىسىنىڭ ئاغزىنى بۇرىماق. ② تەتۈر قىلىپ قويماق، ماي تارتىشىپ قالماق: 我弄～了 مەن تەتۈر قىلىپ قويۇپتىمەن / 别让他俩闹～了 ئۇ ئىككىسى تاكاللىشىپ ماي تارتىشىپ قالمىسۇن.

宁 nìng 另见 níng ① تاللاپ بىرقارارغا كېلىشنى بىلدۈرىدۇ، رازى بولماق، خالىماق: ～死不屈 ئۆلسىمۇ تىز پۈكمەسلىك، ئۆلگۈچە بويۇن ئەگمەسلىك / ～缺毋滥 ئاز بولسىمۇ بولسۇن، ساز بولسۇن.

② Nìng نىڭ (فامىلە).

拧 nìng 另见 níng، nǐng جاھىل، كاج: ～脾气 كاج مىجەز.

泞 nìng [泥泞] nínìng 1. پاتقاق بولۇپ كەتمەك: 道路～～ يول پاتقاق بولۇپ كەتمەك. 2. پاتقاق: 陷入～～ پاتقاققا پېتىپ قالماق.

佞 nìng ① ئەقىل - پاراسەتلىك: 不～ پاراسەتسىز. ② خۇشامەت قىلماق، خۇشامەتچىلىك، تىل ياغلىمىچى: ～口 تىل ياغلىمىچىلىق / ～人 خۇشامەتچى ئادەم.

NIU

妞 niū (～儿) قىز بالا.

牛 niú ① كالا. ② تەرپە يۇلتۇز تۈركۈمى.

扭 niǔ بۇرىماق، ئۆرۈمەك: ～过脸来 يۈزىنى بۇرىماق / ～转身子 بەدىنىنى بۇرىماق. (كۆچمە مەنىدە) 1. ئىرغاڭلاپ ماڭماق: ～秧歌 ياڭگەر ئۇسسۇلى ئوينىماق / 一～一～地走 ئىرغاڭلاپ ماڭماق. 2. تولغىماق، قايرىلماق: ～了筋 پەي تولغىنىپ كەت-

مەك / ~了腰 بېلى قايرىلىپ كەتمەك. 3. ئۆزگەرتمەك، ئوڭشىماق: ~转局面 ۋەزىيەتنى ئوڭشىماق.

狃 niǔ ۋارىسلىق قىلماق، يېپىشىۋالماق، ئېسىلىۋالماق: ~于习俗 ئۆرپ - ئادەتكە ۋارىسلىق قىلماق / ~于成见 ئاداۋەتكە ئېسىلىۋالماق، ئاداۋەت ساقلىماق، ئاداۋەتچى.

忸 niǔ [忸怩] niǔní تارتىنچاق، تارتىنچاقلىق قىلماق.

纽 niǔ ① باغ، تۇتقۇچ، ساپ: 秤~ تارازا توقىسى / 印~ تامغىنىڭ تۇتقۇچى. ② (~子) تۈگمە. ③ ۋاسىتە، رىشتە: ~带 رىشتە، ۋاسىتە.

钮 niǔ '纽'② بىلەن ئوخشاش.

拗 niǔ 另见 ào, ǎo جاھىل، كاج، تەرسا: 执~ كاج، تەرسا / 脾气很~ مىجەزى ناھايىتى جاھىل.

NONG

农 nóng ① دېهقانچىلىق: 送子务~ ئوغلىنى دېهقانچىلىق قىلىشقا ئۇزاتماق (ئەۋەتمەك) / ~业 يېزا ئىگىلىكى، دېهقانچىلىق. ② دېهقان: 工~联盟 ئىشچى - دېهقانلار ئىتتىپاقى / 贫下中~ كەمبەغەل، تۆۋەن ئوتتۇرا دېهقان.

侬 nóng ①〈方〉 سەن. ② مەن (كونىچە قەدىمكى شېئىرلاردا ئىشلىتىلىدۇ).

哝 nóng [哝哝] nóngnong پىچىرلىماق.

浓 nóng ① قويۇق، قېنىق: ~茶 قېنىق چاي / ~烟 قويۇق ئىس. ② كۈچلۈك، چوڭقۇر: 兴趣正~ ھەۋىسى كۈچلۈك / 感情~厚 ھېسسىياتى چوڭقۇر.

脓 nóng يىرىڭ.

秾 nóng گۈل - گىياھلار قويۇق ئۆسمەك.

弄 nòng 另见 lòng ① ئوينىماق: 不要~火 ئوت ئوينىما. ② قىلماق، ئەتمەك، ئامال قىلماق: ~好 قىلماق / ~点水喝 سۇ تېپىپ ئىچمەك / ~饭 تاماق ئەتمەك. ③ قىلماق (بىئارام قىلماق): 这消息~得人心不安 بۇ خەۋەر ئادەمنىڭ كۆڭلىنى بىئارام قىلىۋەتتى.

④ ئىشلەتمەك، قىلماق: ~手段 ۋاسىتە ئىشلەتمەك / 舞文~墨 قەلەمكەشلىك قىلماق.

NOU

耨 nòu ① ئوتىغۇچ. ② ئوت ئوتىماق: 深耕易~ يەر چوڭقۇر ئاغدۇرۇلسا، ئوتاش ئاسان بولىدۇ.

NU

奴 nú قۇل: 农~ يانچى / 家~ ئۆي قۇلى.

[奴隶] núlì قۇل.

[奴役] núyì قۇل قىلماق.

[奴才] núcái مالاي، غالچا.

孥 nú ئوغۇل ياكى بالا - چاقا: 妻~ بالا - چاقا.

驽 nú قاشاڭ ئات. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) گومۇش: ~钝 گومۇش.

努 nǔ ① كۈچىمەك، تىرىشماق: ~力 تىرىشماق. ② ئىملىماق، ئىشارەت قىلماق: ~嘴 ئاغزىنى ئىملىماق. ③ زورۇقماق: 箱子太重，你别扛، 看~着 ساندۇق بەك ئېغىر، كۆتۈرمە، زورۇقۇپ قالسەن. ┐داقلىق ئوقيا.

弩 nǔ قونداقلىق يا، قوند-

胬 nǔ [胬肉] nǔròu قانات گۆش (بىر خىل كۆز كېسەللىكى).

怒 nu ① ئاچچىق، غەزەپ: 发~ ئاچچىقلانماق / ~发冲冠 قۇيقا چېچى تىك تۇرماق / ~容满面 غەزەپلىك چىراي. ② غەزەپنىڭ ئۇرلىگەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ: ~涛 غەزەپ دولقۇنى / ~潮 غەزەپ دولقۇنى / 草木~生 ◇ بۈك - باراقسان دەل - دەرەخلەر.

[怒族] Nùzú نۇزۇ مىللىتى.

NÜ

女 nǚ ① ئايال: ~士 خانىم / ~工 ئايال ئىشچى / 男~平等 ئەر - ئايال باراۋەر. ② قىز: 一儿一~ بىر ئوغۇل بىر قىز. ③ جىمىمە يۇلتۇز تۈركۈمى.

钕 nǚ نېئودىمىي (Nd).

恧 nǜ خىجىل بولماق.

衄 nǜ بۇرۇن قانىماق.

朒 nǜ كەم، تولۇق ئەمەس.

NUAN

暖 nuǎn يىلمان، يىللىق:

风和日~ مەيىن شامال، ئىللىق قۇياش. (كۆچمە مەنىدە) ئىسسىتماق: ~一~手 قولنى ئىسسىتماق.

NÜE

疟 nüè 另见 yào بەزگەك.

虐 nüè خارلىماق: ~待 خارلىماق.

NUO

挪 nuó يۆتكىمەك: 把桌子~一~ جوزىنى يۆتكەپ قويماق / ~用款项 پۇلنى ئىشلىتىۋالماق.

娜 nuó 另见 nà [袅娜] niǎonuó نەۋرىشىم، يۇمران.

傩 nuó بۇرۇنقى ۋاقىتلاردىكى ئىلاھنى قارشى ئېلىش مۇراسىملىرىنى كۆرسىتىدۇ.

诺 nuò ① ھە، خوپ، لەببەي، خوش: 唯唯~~ خوپ-خوپ دەپ تۇرماق. ② ماقۇل بولماق، رازى بولماق: ~言 ۋەدە / 慨~ مەردلىك بىلەن ۋەدە بەرمەك.

喏 nuò 另见 rě ① ئۈندەش سۆز، ھوي: ~，这不就是你的那把伞? ھوي، بۇ سىزنىڭ ھېلىقى كۆنلۈكۈڭ ئەمەسمۇ؟ ② '诺' بىلەن ئوخشاش.

锘 nuò نوبېلىي (No).

搦 nuò تۇتماق. تالىماق: ~管 قەلەم تۇتماق.

懦 nuò توخۇ يۈرەك، قورقۇنچاق: ~夫 قورقۇنچاقلىق.

糯 nuò نومى شال: ~米 نومى گۈرۈچ.

O

O

噢 ō '喔' بىلەن ئوخشاش.

哦 ó 另见 ò,é ئۈندەش سۆز بولۇپ، گۇمانلانغانلىقنى ۋە ھەيرانقالغانلىقنى بىلدۈرىدۇ: ~，是这样的吗? ھوي، شۇنداقمىدۇ؟ / ~，是那么一回事? ھە، شۇنداق ئىش ئىكەن-دە.

嚄 ǒ 另见 huō ئۈندەش سۆز بولۇپ، ئەجەبلەنگەنلىكنى بىلدۈرىدۇ.

哦 ò 另见 ó,é ئۈندەش سۆز بولۇپ، چۈشەنگەنلىك ۋە ئويلانغانلىقنى بىلدۈرىدۇ: ~，

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

我明白了 ھە، بىلدىم.

OU

区 ōu 另见 qū ئوۋ (فامىلە).

讴 ōu ئېيتماق، ئوقۇماق. [讴歌] ōugē كۈيلىمەك، مەدھىيە ئوقۇماق.

沤 ōu 另见 òu كۆپۈك: 浮~ كۆپۈك.

瓯 ōu ① كىچىك تەشتەك. ② ئىستاكان: 茶~ چاي ئىستاكانى. ③ ئوۋجياڭ دەرياسى.

欧 ōu ① ئوۋ (فامىلە). ② ياۋروپا.

殴 ōu ئۇرماق: ~伤 ئۇرۇپ ياردار قىلماق.

鸥 ōu بېلىقچى قۇش.

呕 ǒu ياندۇرماق، قۇسماق: ~血 قان قۇسماق. [作呕] zuòǒu قۇسقۇسى كەلمەك.

偶 ǒu ① قورچاق. ② جۈپ: ~数 جۈپ سان / 无独有~ يالغۇز بولا ئەمەس، جورىسى بار. [对偶] duìǒu جۈپلەش ئۇسۇلى. ③ تاسادىپىي، تۇيۇقسىز: ~发事件 ئۇشتۇمتۇت يۈز بەرگەن ۋەقە. [偶然] ǒurán تاسادىپىي، تۇيۇقسىز، ئۇشتۇمتۇت: ~~去一次 تاسادىپىي بىر قېتىم بېرىپ قالغان / 这些成就的取得绝不是~~ بۇ نەتىجىلەر ھەرگىزمۇ تاسادىپىيلا قولغا كېلىپ قالغان ئەمەس.

耦 ǒu ① ئىككى ئادەم بىرلىكتە يەر ھەيدىمەك. ② '偶②' بىلەن ئوخشاش.

藕 ǒu نىلۇپەرنىڭ يەر ئاستى غولى. [藕荷] [藕合] ǒuhé ئاچ سۆسۈن رەڭ.

怄 òu جىلە قىلماق، چىشىغا تەگمەك: 你别~人了 سەن مېنىڭ چىشىمغا تەگمە / 他直冒火~得 ئۇ جىلە بولۇپ ئاچچىقلىنىپ كەتتى. [怄气] òuqì قېيىدىماق، قورسىقى كۆپمەك: 不要~~ قېيىدىما.

沤 òu 另见 ōu سۇغا چىلىماق: ~麻 كەندىرنى سۇغا چىلاپ قويماق.

P

PA

趴 pā ① دۈم ياتماق: ~下

放枪 يېتىپ مىلتىق ئاتماق. ② يېتىۋالماق، ئارتىلىۋالماق: ~在桌子上写字 ئۈستەلگە يېتىۋېلىپ خەت يازماق.

啪 pā تاك - تۇك، پاك - پۇك. پاق - پۇق.

葩 pā گۈل.

扒 pá 另见 bā ① يىغماق، يىغىشتۇرماق: ~草 چۆپنى يىغىشتۇرماق / ~土 توپا يىغماق. ② تاتىلىماق: ~痒 قىچىشقان يەرنى تاتىلىماق. ③ سۇس ئوتتا پىشۇرماق: ~猪头 چوشقا بېشىنى سۇس ئوتتا پىشۇرماق.

杷 pá 497 - بەتتىكى '枇杷' (pipa) غا قاراڭ.

爬 pá ① ئۆمىلىمەك: 小孩子学~ كىچىك بالا ئۆمىلەشنى ئۆگەندى / 不要吃苍蝇~过的东西 چىۋىن قونغان نەرسىنى يېمەسلىك كېرەك. [爬虫] páchóng ئۆمىلىگۈچىلەر (ئۆمىلەپ ماڭغۇچى ھايۋانلارنىڭ كونا ئاتىلىشى). ② ياماشماق، چىقماق: ~山 تاغقا چىقماق / ~树 دەرەخكە ياماشماق / 猴子~竿 مايمۇن خادىغا ياماشماقتا.

耙 ② pá 另见 bà تىرنا.

钯 pá (子~) تاماق (بامبۇكتىن ياسالغان).

琶 pá 497 - بەتتىكى '琵琶' (pípa) غا قاراڭ.

掱 pá [掱手] páshǒu يانچۇقچى.

帕 pà ① (~子) ياغلىق: 首~ ياغلىق / 手~ قول ياغلىقى. ② بار.

怕 pà ① قورقماق: 老鼠~猫 چاشقان مۈشۈكتىن قورقىدۇ. ② گۇمانسىراش ياكى قىياس قىلىش، مۆلچەرلەشنى بىلدۈرىدۇ: 他~不来了 ئۇ كەلمەسمىكىن / 恐~他别有用意 ئۇنىڭ باشقا مەقسىتى بولۇشى مۇمكىن.

PAI

拍 pāi ① ئۇرماق (ئالقان بىلەن): ~球 توپ ئۇرماق / ~手 چاۋاك چالماق (كۆچمە مەنىدە) (~子) رىتىم، ئۇدار: 这首歌每节有四~ بۇ ناخشىنىڭ ھەر بىر تاكتىدا تۆت ئۇدار بار. ② (~子، ~儿) پالاق: 蝇~儿 چىۋىن پالىقى / 球~子 توپ پالىقى. ③ تارت-

ماق: ~照片 رەسىم تارتماق. ④ بەرمەك، ئەۋەتمەك: ~电报 تېلېگرامما بەرمەك.

俳 pái <古> ھەييارلىق، ھەزىلكەشلىك.

排 pái 另见 pǎi ① تىزماق، تىزىلماق: ~队 رەتكە تىزىلماق. 排行 páiháng رەت، قاتار (ئاكا - ئۇكا، ئاچا - سىڭىللارنىڭ ياش تەرتىپىنى بىلدۈرىدۇ). 排场 páichang سۆلەت، ھەشەم، سۆلەتۋازلىق. ② رەت، قاتار: 我坐在前~ مەن ئالدىنقى رەتتە ئولتۇرىمەن. ③ '簰' بىلەن ئوخشاش. ④ پەي (ھەربىيلەرنىڭ تەشكىلىي بىرلىكى، بەندىن يۇقىرى). ⑤ چىقىرىپ تاشلىماق: ~水 سۇنى چىقىرىپ تاشلىماق / 排山倒海 تاغنى تالقان قىلماق / ~难 (nàn) قىيىنچىلىقنى يوق قىلماق. 排泄 páixiè چىقارماق. ⑥ رىپېتىتسىيە قىلماق: ~戏 تىياتىر رىپېتىتسىيە قىلماق / ~彩 گىرىمدىلىق رىپېتىتسىيە.

徘 pái 徘徊 páihuái ئايلىنىپ يۈرمەك: 他在那里~~了很久 ئۇ شۇ يەردە خېلىغىچە ئايلىنىپ يۈردى. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) ئىككىلەنمەك، ئارىسالدى بولماق: 左右~~ نېمە قىلىشىنى بىلمەي ئىككىلىنىپ قالماق.

棑 pái '簰' بىلەن ئوخشاش.

牌 pái ① (~子، ~儿) ۋىۋىسكا، تاختا: 招~ ۋىۋىسكا، تاختا / 指路~ يول كۆرسەتكۈچ تاختا / 存车~子 ۋېلىسىپىت ساقلاش تاختىسى. (كۆچمە مەنىدە) ماركا: 解放~汽车 ئازاد ماركىلىق ئاپتوموبىل. 牌楼 páilou زىننەت دەرۋازىسى. 牌价 páijià تاختاي باھاسى. ② قالقان، سىپەر: 挡箭~ قالقان / 藤~ قالقان. ③ قارتا: 扑克~ قەغەز قارتا. ④ ئۇسلۇب: 词~ ناخشا تېكىستى / 曲~ مۇزىكا ئۇسلۇبى.

簰 pái سال.

迫 pǎi 另见 pò (~击炮) مىنامىيوت.

排 pǎi 另见 pái [排子车] pǎizichè <方> قول ھارۋىسى.

哌 pài [哌嗪] pàiqín پىپەرازىن.

派 pài ① شاخاپ (دەريا تارماق). ② ئېقىم، بىر سىستېما ئاجرىلىپ چىققان: 流~ ئېقىم / ~生 بۆلۈنۈپ چىقماق، ھاسىلى. ③ گۇرۇھ، مەزھەپ. ④ ئىستىل: 正~ توغرا، ئوچۇق - ئاشكارا / 官僚~ بيۇروكراتلىق ئىستىل 气~ سالاپەت. ⑤ ئەۋەتمەك، تەيىنلىمەك: ~人去办 بېجىرىشكە ئادەم ئەۋەتمەك / ~定工作 خىزمەت تەيىنلىمەك.

哌 pài پىپېرىدىن.

湃 pài [澎湃] pēngpài دولقۇن مەۋج ئۇرۇپ تۇرماق.

PAN

番 pān [番禺] pānyú پەنيۈي ناھىيىسى.

潘 pān ① گۈرۈچ سۈيى. ② (Pān) پەن (فامىلە).

攀 pān ① ياماشماق، چىقماق: ~登 يامىشىپ چىقماق / ~树 دەرەخكە چىقماق. ② پاراڭلاشماق، تۇغقانچىلىقنى سۈرۈشتۈرمەك: ~谈 پاراڭلاشماق / ~亲道故 تۇغقانچىلىقنى سۈرۈشتۈرۈپ سۆزلەشمەك.

爿 pán ① يېرىپ قويۇلغان ئوتۇن. ② 〈方〉 ماگىزىننىڭ مىقدار سۆزى: 一~水果店 بىر مېۋە - چېۋە دۇكىنى.

胖 pán 另见 pàng ھوزۇرلانماق، ياپىردىماق: 心广体~ كۆڭلى ئېچىلىپ تېنى ياپىردىماق.

盘 pán ① لېگەن، پەتنۇس، تەخسە: 托~ پەتنۇس / 茶~儿 چاي پەتنۇسى / 和~托出 ھەممىنى ئوتتۇرىغا چىقارماق. [通盘] tàngpán ئومۇمىيۈزلۈك، ئەتراپلىق: ~~打算 ئەتراپلىق ئويلانماق. ② (~儿) تەخسە شەكلىدىكى نەرسىلەر: 脸~儿 يۈز / 磨~ تۈگمەن تېشى / 棋~ شاھمات تاختىسى / 算~ چوت / 字~ ھەرپ تەخسىسى. ③ ئايلانما، ئايلىنىش، يۆگىمەچ: ~香 يۆگىمەچ ئىسرىق / ~杠子 تۇرنىكتا ئايلانماق / 把绳子~起来 ئارغامچىنى يۆگىمەك / ~山公路 تاغدىكى ئايلانما تاشيول / ~根错节 ئىرماش - چىرماش بولۇپ كەتمەك. [盘剥] pánbō سېمىرىۋالماق، شىلىۋالماق. [盘旋] pánxuán ئايلانماق، چۆرگىلىم-

مەك. ④ سالماق، ياسىماق: ~炕 كاڭ ياسىماق / ~灶 ئوچاق سالماق. ⑤ تەكشۈرمەك، ھېسابىنى ئالماق، سۈرۈشتۈرمەك، كۆڭۈلگە پۈكۈپ قويماق: ~帐 ھېساباتنى تەكشۈرمەك / ~货 قالغان مالنىڭ ھېسابىنى ئالماق / ~问 سۈرۈشتۈرمەك / ~算 كۆڭۈلگە پۈكمەك، كۆڭۈلدە چوت سوقماق. ⑥ پۈتۈشۈش باھاسى: 开~ مال باھا قويماق / 收~ ئاخىرقى باھا. ⑦ مەقدار سۆز: 一~机器 بىر دانە ماشىنا. [盘费] pánfèi [盘缠] pánchán يول خىراجىتى. [盘桓] pánhuán تۇرماق، تۇرۇپ قالماق.

槃 pán ‘盘’ ①③ بىلەن ئوخشاش.

磐 pán ئۇيۇل تاش: 安如~石 خۇددى ئۇيۇل تاشتەك مەزمۇت تۇرماق.

蟠 pán ئايلانماق، چۆرگىلەمەك.

蹒 pán [蹒跚] pánshān 1. مەڭگۈسلاپ ماڭماق. 2. ئاستا، ئىرغاڭلاپ ماڭماق.

判 pàn ④ پەرق ئەتمەك، ~别是非 ھەق - ناھەقنى پەرق ئەتمەك. [批判] pīpàn پىپەن قىلماق، تەنقىد قىلماق: ~~资产阶级思想 بۇرژۇئازىيە ئىدىيىسىنى پىپەن قىلماق. ② ئاجراتماق. (كۆچمە مەنىدە) پۈتۈنلەي ئوخشىمايدىغان: ~若两人 پۈتۈنلەي ئوخشىمايدىغان ئىككى ئادەم. ③ ھۆكۈم قىلماق. ھۆكۈم چىقارماق: ~案 دېلو توغرىسىدا ھۆكۈم چىقارماق/ ~处徒刑 قاماق جازاسى ھۆكۈم قىلماق.

泮 pàn ① تارقالماق، چېچىلماق، ئاچماق، يەشمەك. ② كۆل (قەدىمكى چاغلاردىكى مەدرىسلەرنىڭ ئالدىدىكى كۆل).

叛 pàn خائىنلىق قىلماق، ئاسىيلىق قىلماق: ~国分子 ۋەتەنگە خائىنلىق قىلغان ئۇنسۇر.

畔 pàn پاسىل. (كۆچمە مەنىدە) ياقا، بوي: 河~ دەريا بويى / 篱~ چىتلاقنىڭ ياقىسى.

袢 pàn ‘襻’ بىلەن ئوخشاش.

拚 pàn 另见 pīn تاشلىۋەتمەك، ۋاز كەچمەك: ~命 ھاياتىدىن ۋاز كەچمەك.

盼 pàn ① كۈتمەك، تۆت كۆز بىلەن كۈتمەك، ئارزۇ قىلماق. ② قارىماق: 左顾右~ ئۇياق-بۇياققا قارىماق.

鋬 pàn <古> تۇتقۇچ، ساپ، قۇلاق (سايمان-جابدۇقلارنىڭ).

襻 pàn ① (~儿) ئىزما، پەتلە ② (~儿) شەكلى ياكى ئىشلىتىلىشى ئىزمىغا ئوخشايدىغان نەرسىلەر: 鞋~儿 ئاياغنىڭ ئىزمىسى. ③ يۆمەمەك: ~上几针 بىر نەچچە يېرىدىن يۆمەپ قويماق.

PANG

乓 pāng تاڭ، تاڭ-تۇڭ، تاراققىدە (ئاۋاز): ~的一声 تاراققىدە قىلغان ئاۋاز.

雱 pāng قېلىن ياغقان قار.

滂 pāng سۇنىڭ ئۆركەشلەپ ئۇرغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ.

[滂湃] pāngpài مەۋج ئۇرماق، ئۆركەشلىمەك.

[滂沱] pāngtuó شارقىراپ ياغماق: 大雨~~ قارا يامغۇر شارقىراپ ياغماق. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) كۆز يېشى يامغۇردەك تۆكۈلمەك: 涕泗~~ كۆز يېشى يامغۇردەك تۆكۈلمەك.

膀 pāng 另见 páng, bǎng ئىششىماق: 他肾脏有病,脸有点~ ئۇنىڭ بۆرەك كېسىلى بولغاچقا، يۈزى بىرئاز ئىششىپ قاپتۇ.

彷 páng [彷徨] pánghuáng تېڭىرقىماق، گاڭگىردىماق.

庞 páng ① ناھايىتى زور، ناھايىتى چوڭ: 数字~大 سانى بەك چوڭ / ~然大物 ناھايىتى يوغان نەرسە. ② خىلمۇ خىل، قالايمىقان. ③ يۈز، يۈزى.

逄 páng پاڭ (فامىلە).

旁 páng ① يان، تەرەپ: 两~都是楼 ئىككى يېنىدا بىنالار بار / 站在两~ ئىككى يانىدا تۇرماق / 观 چەتتە قاراپ تۇرماق / ~若无人 يېنىدا ئادەم يوق. ② باشقا: ~人 باشقا ئادەم / ~的话 باشقا گەپ.

膀 páng 另见 pāng, bǎng

[膀胱] pángguāng دوۋساق.

磅 páng 另见 bàng [磅礴] pángbó 1. كەڭ: 大气~~ كەڭ ئاتموسفېرا. 2. ئەۋج ئالماق، جەۋلان قىلماق: 惟独共产主义的思想体系和社会制度·正以排山倒海之势·雷霆万钧之力,~~于全世界,而葆其美妙之青春 پەقەت كوممۇنىزم ئىدىيە سىستېمىسى ۋە ئىجتىمائىي تۈزۈمىلا تاغنى تالقان قىلىدىغان كۈچ ۋە يەر-جاھاننى زىلزىلىگە كەلتۈرىدىغان قۇدرەت بىلەن پۈتۈن دۇنيادا جەۋلان قىلىپ، ئۆزىنىڭ گۈزەل ياشلىق باھارىنى گۈللەندۈرىدۇ.

螃 páng [螃蟹] pángxiè قىسقۇچپاقا، پەنجىپاي.

鳑 páng [鳑鲏] pángpí كارپ بېلىقى.

嗙 pǎng 〈方〉 چوڭ گەپ قىلماق، پو ئاتماق، ئاغزىغا كەلگەننى دېمەك: 你别听他瞎~ ئۇنىڭ قۇرۇق گېپىگە قۇلاق سالما / 他一向是好胡吹乱~的 ئۇ ئەزەلدىن پو ئېتىپ چوڭ گەپ قىلىشقا ئامراق.

耪 pǎng چاپلىماق، يۇمشاتماق: ~地 يەر يۇمشاتماق.

胖 pàng 另见 pán سېمىز، سەمىرمەك: 他长得很~ ئۇ ناھايىتى سېمىز.

PAO

抛 pāo ① ئاتماق: ~球 توپ ئاتماق. [抛锚] pāomáo لەڭگەر تاشلىماق (كۆچمە مەنىدە) 1. بۇزۇلۇپ قالماق. 2. چاتاق چىقماق. [抛售] pāoshòu تۆكمە قىلىپ ساتماق. ② ۋاز كەچمەك، تاشلىۋەتمەك.

泡 pāo 另见 pào ① كۆپمەك: 豆腐~儿 دۇفۇ كۆپۈكى. ② پورلاشماق: 这块木料发~ بۇ ياغاچ پورلىشىپ قاپتۇ. ③ '脬②' بىلەن ئوخشاش.

脬 pāo ① دوۋساق. ② مىقدار سۆز (سۈيدۈكنىڭ مىقدار سۆزى): 一~尿 بىر قېتىملىق كىچىك تەرەت.

刨 páo 另见 bào ① كولىماق، قازماق: ~花生 خاسىڭ كولىماق / ~坑 ئورا كولىماق. ② چىقىرىۋەتمەك، ئېلىۋەتمەك، كېمەيتمەك: ~去他

还有俩人 ئۇنى چىقىرىۋەتسەك يەنە ئىككى ئادەم قالىدىكەن / 十五天~去五天只剩下十天了 ئون بەش كۈندىن بەش كۈننى ئېلىۋەتسەك، ئاران ئون كۈن قالىدىكەن.

咆 páo [咆哮] páoxiāo ھۆركىرىمەك. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) دەريا سۈيىنىڭ گۈركىرەپ ئېقىشى: 黄河在~~ خۇاڭخې دەرياسى گۈركىرەپ ئاقماقتا / ~~如雷 گۈلدۈرمامىدەك گۈركىرىمەك.

狍 páo (~子) جۇر.

庖 páo ئاشخانا (تاماق ئېتىدىغان جاي): ~人 ئاشپەز. [庖代] pàodài [代庖] dàipào (كۆچمە مەنىدە) باشقىلار ئۈچۈن ۋەكالىتەن ئىشلىگۈچى.

炮 páo 另见 pào,bāo كۆيدۈرمەك. [炮烙] páoluò [炮格] páogé <古> قاخلاپ كۆيدۈرۈش جازاسى. [炮制] páozhì ياسىماق، تەييارلىماق: 如法~~ ئوخشىتىپ ياسىماق.

袍 páo (~子, ~儿) تون، چاپان: 棉~儿 پاختىلىق تون / ~笏登场 سەھنىگە چىقىپ ئويۇن قويماق (تەختكە ئولتۇرۇپ ئەمەلدار بولماق).

匏 páo قاپاق.

跑 páo 另见 pǎo چاپچىماق، تارپىماق: ~槽 ئوقۇرنى تارپىماق.

跑 pǎo ① يۈگۈرمەك: 赛~ يۈگۈرۈش مۇسابىقىسى / ~步 يۈگۈرمەك. (كۆچمە مەنىدە) چاپماق: 汽车在公路上飞~ ئاپتوموبىل تاشيولدا ئۇچقاندەك چاپماقتا. ② قاچماق: 鸟儿关在笼里~不了 قۇشنى قەپەزگە سولاپ قويسا قاچالمايدۇ. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) قېچىپ كەتمەك، ئېقىپ كەتمەك: ~电 توك قېچىپ كەتمەك / ~油 ماي ئېقىپ كەتمەك. ③ قاترىماق: ~外的 سىرتقا قاترىغۇچى.

奅 pào يوغان، چوڭ، پور.

泡 pào 见另 pāo ① (~儿) كۆپۈك، ماغزاپ: 冒~儿 كۆپۈك چىقماق. ② (~儿) كۆپۈكسىمان نەرسىلەر: 脚上起了一个~ پۇتۇمغا بىر قاپارتقۇ چىقىپ قالدى / 电

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

~灯 لامپۇچكا. ③ دەملىمەك، چىلىماق: ~茶 چاي دەملىمەك / ~饭 ئاشقان كۈرۈچ تاماقنى قايناقسۇغا چىلىماق.

炮 pào 另见 páo، bāo ① توپ، زەمبىرەك. ② پوجاڭزا.

疱 páo قاپارتقۇ، قاپارتما.

PEI

呸 pēi تۈفى: ~！胡说八道 تۈفى! جۆيلۈمە.

胚 pēi تۆرەلمە. [胚胎] pēitāi تۆرەلمە. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) باشلانما.

衃 pēi قاتقان قان.

醅 pēi سۈزۈلمىگەن هاراق.

陪 péi هەمراھ، هەمراھ بولماق: 我~你去 مەن ساڭا هەمراھ بولۇپ باراي / ~客人 مېھمانغا هەمراھ بولماق.

[陪衬] péichèn بېزەك.

培 péi يۆلىمەك (زىرائەتلەرنىڭ تۈۋىگە توپا يۆلەپ قويماق). [培养] péiyǎng 1. تەربىيىلىمەك: ~~干部 كادىر تەربىيىلىمەك. 2. كۆپەيتمەك: ~~真菌 باكتېرىيە كۆپەيتمەك. [培育] péiyù پەرۋىش قىلماق: ~~树苗 كۆچەتلەرنى پەرۋىش قىلماق.

赔 péi ① تۆلىمەك: ~款 تۆلەم تۆلىمەك / 照价~偿 ئۆز باھاسى بويىچە تۆلەم بەرمەك / ~礼 ئەپۇ سورىماق. ② زىيان تارتماق: ~钱 زىيان تارتماق / ~本 دەسمايىسىنى يوقىتىپ قويماق.

锫 péi بېركېلىي (Bk).

裴 Péi پېي (فامىلە).

沛 pèi ئۇرغۇپ تۇرماق: 精力充~ كۈچ - قۇۋۋەت ئۇرغۇپ تۇرماق.

旆 pèi توغ - ئەلەملەر.

霈 pèi ① قارا يامغۇر. ② هۆل - يېغىننىڭ كۆپلۈكىنى بىلدۈردۇ.

帔 pèi <古> مۈرىسىگە قويۇۋالىدىغان يېپىنچا.

佩 pèi ① تاقىماق، ئاسماق: 腰间~着一支手枪 بېلىگە بىر تاپانچا ئېسىۋاپتۇ / ~带勋章 ئوردېن ئاسماق. ② قايىل بولماق، قول قويماق، ئاپىرىن ئوقۇماق: 这种精神十分可~ بۇنداق روھ تازا ئا-

يەردىن ئوقۇشقا ئەرزىيدۇ / 劳动模范人人 ~ 服 ئەمگەك نەمۇنىچىلىرىغا ھەممە كىشى قايىل. ③ قەدىمكى زاماندا كىيىملەرگە قادىۋالىدىغان قاشتېشىدىن ياسالغان زىننەت بۇيۇمى.

配 pèi ① جۈپلەشمەك، باش قوشماق؛ 1. توي قىلماق، تۇرمۇش قۇرماق: 婚 ~ تۇرمۇش قۇرماق. 2. نەسىللەندۈرمەك: ~ 种 نەسىللەندۈرمەك، ئۇرۇقلاندۇرماق / ~ 猪 نەسىللىك چوشقا. [配偶] pèiǒu جورا، جۈپ. ② تەڭشىمەك: ~ 颜色 رەڭ تەڭشىمەك / ~ 药 دورا تەڭشىمەك. ③ تەقسىم قىلماق، ئاجرىتىپ بەرمەك: 分 ~ تەقسىم قىلماق / ~ 备人力 ئادەم كۈچىنى ئاجرىتىپ بەرمەك. ④ سۈرگۈن، سۈرگۈن قىلماق: 发 ~ سۈرگۈن قىلماق. ⑤ تولۇقلىماق، سەپلىمەك: ~ 零件 ئۇسكۈنىلەرنى سەپلىمەك / ~ 把钥匙 بىر دانە ئاچقۇچ ياساتماق (تولۇقلاپ ياساتماق)/ ~ 一块玻璃 بىر پارچە ئەينەك سالماق. [配套] pèitào يۈرۈشلەشتۈرمەك. ⑥ ئاچماق، بېزەك بولماق، قوشۇمچە بولماق: 红花 ~ 绿叶 قىزىل گۈلنى يېشىل يوپۇرماقلار ئېچىپ تۇراتتى / ~ 角 قوشۇمچە رول. ⑦ مۇناسىپ، لايىق، ماس كەلمەك، مۇۋاپىق: 他 ~ 称为先进工作者 ئۇ ئىلغار خىزمەتچى دەپ ئاتىلىشقا مۇناسىپ.

辔 pèi تىزگىن، يۈگەن: 鞍 ~ ئېگەر - يۈگەن. [辔头] pèitóu تىزگىن، يۈگەن.

PEN

喷 pēn 另见 pèn چاچراپ چىقماق، ئېتىلىپ چىقماق: ~ 壶 سۇ سەپكۈچ / ~ 泉 بۇلاق/ ~ 气式飞机 رېئاكتىپ ئايروپىلان / 火山 ~ 火 يانار تاغدىن ئوت ئېتىلىپ چىقماق. [喷嚏] pēntì چۈشكۈرۈك.

盆 pén (~子، ~儿) داس. تەشتەك: 花 ~ گۈل تەشتىكى / 脸 ~ داس، تەلەڭگە. [盆地] péndì ئويمانلىق: 四川 ~ ~ سىچۈەن ئويمانلىقى / 塔里木 ~ ~ تارىم ئويمانلىقى.

喷 pèn 另见 pēn ① ئۇرۇلماق

(بۇرۇنغا): ~鼻儿香 دىماغقا خۇش پۇراق ئۇرۇلماق. ② (~儿) تۆكمە: 西瓜~儿 تاۋۇزنىڭ تۆكمە مەزگىلى/ 对虾正在~儿上 راكنىڭ تازا تۆكمە مەزگىلى. ③ (~儿) قېتىم: 麦子开头~花儿了 بۇغداي باش يېرىشقا باشلىدى / 绿豆结二~角了 ماش ئىككىنچى قېتىم دان تۇتتى / 头~棉花 تۇنجى قېتىم ئېچىلغان كېۋەز / 二~棉花 ئىككىنچى قېتىم ئېچىلغان كېۋەز.

PENG

抨 pēng سوقماق، زەربە بەرمەك.

怦 pēng پوك - پوك، پوكۇلدىماق (يۈرەكنىڭ سوقۇشى).

砰 pēng ئىملىق سۆز بولۇپ، نەرسىلەرنىڭ بىر - بىرىگە ئۇرۇلغاندا چىققان ئاۋازىنى ياكى ئېغىر نەرسىلەر يەرگە چۈشكەندە چىققان ئاۋازنى تەسۋىرلەشتە ئىشلىتىلىدۇ.

烹 pēng ① تەمىنى تەڭشىمەك: ~调 تەمىنى تەڭشىمەك (دورا - دەرمەك سېلىپ). ② قورۇماق، پىشۇرماق، ئەتمەك: ~对虾 راكتىن سەي تەييارلىماق.

芃 péng [芃芃] ئوت - چۆپلەر باراقسان ئۆسمەك.

朋 péng دوست، ئاغىنە: 要认识清楚谁是敌人，谁是~友 كىمنىڭ دۈشمەن، كىمنىڭ دوست ئىكەنلىكىنى ئېنىق تونۇۋېلىش كېرەك.

堋 péng سۇ ئايرىش تۇغىنى.

棚 péng چەللە، لاپاس، كەپە: 天~ لاپاس، سايىۋەن / 凉~ لەمپە / 牲口~ ئات - ئۇلاغ لاپىسى / 窝~ كەپە، كەمە / 帐~ چېدىر.

硼 péng بور (B).

鹏 péng ئەنقا (رىۋايەتلەردىكى ئەڭ زور قۇش). [鹏程] péngchéng ئىستىقبال.

鬅 péng چاچ چۇۋۇلماق.

彭 Péng پېڭ (فامىلە).

澎 péng چاچرىماق: ~了一身水 ئۇستىبېشىغا سۇ چاچراپ كەتتى. [澎湃] péngpài جۇشقۇنلىماق، مەۋج ئۇرماق.

膨 péng [膨脝] pénghēng يوغىناماق، كۆپمەك. [膨胀] péngzhàng كېڭەيمەك: 空气遇热~~ ھاۋا ئىسسىقتا كېڭەيدۇ. (كۆچمە مەنىدە) پاخاللاشماق، ئۆرلىمەك: 通货~~ پۇل پاخاللاشماق.

蟛 péng [蟛蜞] péngqí قىزىل پۇتلۇق قىسقۇچپاقا.

蓬 péng ① قامغاق. ② پاخپايماق، پاخپايتماق: ~头散发 چاچلىرى پاخپىيىپ كەتكەن / 乱~~的茅草 چۇۋۇلۇپ ياتقان ئوت - چۆپلەر. [蓬松] péngsōng پاخپايماق. [蓬勃] péngbó جۇشقۇن، قاينام-تاشقىنلىق، جۇش ئۇرۇپ: ~~发展 جۇش ئۇرۇپ راۋاجلانماق / 朝气~~ جاسارەت جۇش ئۇرۇپ تۇرماق.

篷 péng ① سايىۋەن. ② يەلكەن: 扯起~来 يەلكەننى ئاچماق.

搒 péng 另见 bàng توقماق ياكى بامبۇك پالقى بىلەن ئۇرماق.

捧 pěng ① ئىككى قول بىلەن كۆتۈرمەك: ~着一个坛子 بىر خۇمرىنى كۆتۈرمەك. [捧腹] pěngfú ئۈچەيلىرى ئۈزۈلگۈچە كۈلمەك، تېلىقىپ كۈلمەك: 令人~~ ئادەمنى تېلىقىپ كۈلدۈرىدىغان. ② ماختىماق، ئۇچۇرماق: 用好话~他 ئۇنى ياخشى گەپ بىلەن ماختىماق / ~场 (chǎng) روھىنى كۆتۈرۈپ قويماق. ③ ئوچۇم: 一~花生 بىر ئوچۇم خاسىڭ.

碰 pèng ① ئۇرماق، سوقۇشتۇرماق: ~杯 رومكا سوقۇشتۇرماق / ~破了皮 تېرە سوقۇلۇپ سويۇلۇپ كەتمەك / ~钉子 دەككە يېمەك / ~壁 دەككە يېمەك، تومشۇقىغا يېمەك. ② يولۇقماق، ئۇچرىماق: 我在半路上~见他 مەن يېرىم يولدا ئۇنىڭ بىلەن ئۇچرىشىپ قالدىم. ③ بىرەر ئىشنى سىناپ كۆرۈشنى بىلدۈرىدۇ: ~一~机会 بىر سىناپ باقماق.

PI

丕 pī چوڭ، ئۇلۇغ: ~业 ئۇلۇغ ئىش / ~变 چوڭ

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئۆزگىرىش. اقۇدرەتلىك.

伾 pī [伾伾] pīpī كۈچلۈك.

坯 pī ① پىزا (خىش، كاھىش، فارفور قاتارلىقلارنىڭ ياسىلىپ تېخى پىشۇرۇلمىغان ھالىتى)، كېسەك: 打~ كېسەك قۇيماق / 土~墙 كېسەك تام. ② (~子، ~儿) تېخى پىشۇرۇلمىغان نەرسىلەر: 面~儿 جىزا (ئاشنىڭ).

狉 pī ياۋايى ھايۋانلارنىڭ ئۆملىشى: 鹿家~~ ھايۋانلار ئۆملەپ يۈرمەكتە.

批 pī ① شاپىلاق بىلەن ئۇرماق. ② تەستىق، تەستىقلىماق. رەت قىلماق، رەددىيە بەرمەك. كۆرۈپ تۈزەتمەك: ~示 تەستىق / ~准 تەستىقلىماق / ~驳 رەت قىلماق، رەددىيە بەرمەك / ~改作文 ماقالىنى كۆرۈپ تۈزەتمەك. ③ (~儿) ئىزاھات، پىكىر: 眉~ قاش ئىزاھى (كىتابنىڭ ئۈستى تەرىپىگە يېزىلىدىغان) / 在文后加了一条小~儿 ماقالىنىڭ ئاخىرىدا بىر ئىزاھات يېزىپ قويماق. ④ تۈركۈم: 一~货 بىر تۈركۈم مال / 一~人 بىر تۈركۈم كىشىلەر. [批发] pīfā توپ ساتماق، ئۇلگۈجە ساتماق.

纰 pī چۇۋۇلماق. [纰缪] pīmiù خاتالىق. [纰漏] pīlòu سەۋەنلىك.

砒 pī ① مىشياك. ② [砒霜] pīshuāng مەرگىمۈش، سەنگىيا.

鈚 pī 〈古〉 ئوقيا.

披 pī ① يېپىنماق، ئورۇنۇۋالماق: ~红 شەلپەر ياپماق / ~着大衣 پەلتونى يېپىنچاقلىۋالماق / ~星戴月 سەھەر قوپۇپ كەچ ياتماق. ② ئاچماق، ۋاراقلىماق: ~襟 چاپاننىڭ پېشىنى ئاچماق / ~卷 كىتابنى ۋاراقلىماق / ~肝沥胆 سەمىمىي. [披靡] pīmǐ چېچىلىپ ياتماق (ئوت - چۆپلەر). (ئوخشىتىش مەنىسىدە) تەڭكېلەلمەسلىك: 所向~~ ھېچقانداق كۈچ تەڭ كېلەلمەسلىك. [披露] pīlù ئېلان قىلماق، جاكارلىماق. ③ يېرىلماق: ~荆斩棘 توسالغۇلارنى سۈپۈرۈپ تاشلىماق.

劈 pī 另见 pǐ ① يارماق؛

~木头 ياغاچ يارماق. ② ...گە، ...غا: ~脸 يۈزدىگە / 大雨~头浇下来 يامغۇر ئۇنىڭ ئۈستى-بېشىغا قۇيۇلاتتى. ③ ئۇرماق، سوقماق، ۋەيران قىلماق: 大树让雷~了 چاقماق چۈشۈپ چوڭ دەرەخنى ۋەيران قىلىۋەتتى. ④ شىنا شەكلىدىكى نەرسىلەر. ⑤ [劈啪] pīpā پاق-پۇق، پاك-پۇك، قاراس-قۇرۇس.

霹 pī [霹雳] pīlì چاقماق، چېقىن.

皮 pí تېرە، پوست، قوۋزاق: 牛~ كالا تېرىسى / 树~ قوۋزاق / 荞麦~ قارا بۇغداي پوستى / ~箱 چامادان / ~鞋 تۇپلەي. ② يۈز: 地~ يەر يۈزى (يەر). ③ قاپ، مۇقاۋا: 包~ قېپى / 书~ كىتاب مۇقاۋىسى / 封~ مۇقاۋا. ④ نېپىز نەرسىلەر: 铅~ نېپىز قوغۇشۇن / 粉~ فېنپىسى / 海蜇~ مېدۇزا تېرىسى. ⑤ چۈرۈك ئەمەس، سوزۇلۇشچان نەرسىلەر: ~糖 تاسما كەمپۈت / 饼~了 قازان نېنى بەزلىشىپ قاپتۇ. ⑥ كەپسىز، شوخ: 这孩子真~ بۇ بالا ھەقىقەتەنمۇ شوخ ئىكەن. ⑦ كاۋچۇكتىن ياسالغان نەرسىلەر: 橡~ ئۆچۈرگۈچ / ~筋 رېزىنكە.

铍 pí بېرىللىي (Be).

疲 pí چارچىماق، ھاردۇق يەتمەك: 精~力尽 ھېرىپ ھالىدىن كەتمەك / ~于奔命 پايپاسلاپ يۈرۈپ ھېرىپ كەتمەك. [疲沓] [疲塌] píta ئېزىلەڭگۈلۈك، ئەزمىلىك: 消除工作中的~~现象 خىزمەتتىكى ئېزىلەڭگۈلۈك ھالەتنى يوقىتىش كېرەك. [疲癃] pílóng قېرىپ ماغدۇرسىزلىنىپ كېسەلچان بولۇپ قالماق.

鲏 pí 490 - بەتتىكى '鳑鲏' (pángpí) غا قاراڭ.

枇 pí [枇杷] pípa چارتال.

毗 pí ① نائىبلىق قىلماق. ② تۇتاشماق، چېگرىلانماق: ~邻 تۇتاشماق، چېگرىلانماق.

蚍 pí [蚍蜉] pífú چوڭ چۈمۈلە.

琵 pí [琵琶] pípa پەنجىتار، ئۇد.

陴 pí كۇنگۈرە.

埤 pí كۆپەيتمەك: ~益 پايدىنى كۆپەيتمەك.

啤 pí [啤酒] píjiǔ پىۋا

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

脾 pí تال. [脾气] píqi 1. خۇلق، مىجەز: ~~好 مىجەزى ياخشى. 2. خۇي، ئاچچىق: 有~~ خۇيى بار / 发~~ ئاچچىقلانماق. [脾胃] píwèi (ئوخشىتىش مەنىسىدە) دىت، خۇي-پەيل: 不合他的 ~~ ئۇنىڭ دىتىغا ياقمايدۇ / 两人~~相投 ئىككىسىنىڭ خۇي-پەيلى ئوخشاش.

裨 pí 另见 bì يارىدەمچى، مۇئاۋىن، يانداش: ~将 يانداش

鲏 pí سالجا. سانغۇن.

鼙 pí 〈古〉 ھەربىي دۇمباق.

罴 pí قوڭۇر ئېيىق، كۆپسە ئېيىق.

貔 pí رىۋايەتلەردىكى بىر خىل ياۋايى ھايۋان. [貔子] pízi 〈方〉 ئاغمىخان. [貔貅] píxiū رىۋايەتلەردىكى بىر خىل يىرتقۇچ ھايۋان. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) جەسۇر لەشكەرلەر.

匹 pǐ ① مىقدار سۆز: 1. تۇياق (ئات، خېچىرلارنىڭ سانىغا ئىشلىتىلىدۇ): 三~马 ئۈچ تۇياق ئات. 2. توپ (رەختلەر ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ): 一~红布 بىر توپ قىزىل رەخت. ② تەڭ كەلمەك. [匹配] pǐpèi جورا بولماق، جۈپ بولماق. [匹敌] pǐdí باراۋەر، تەڭ، ئوخشاش.

苉 pǐ تاش كۆمۈر يېقىندا بولىدىغان بىر خىل ئورگانىك بىرىكمە. كە سالماق.

庀 pǐ تەييارلىماق، تەرتىپ-

圮 pǐ ئۆرۈلۈپ كەتمەك، ئۆرۈلمەك.

仳 pǐ [仳离] pǐlí ئەر-خوتۇننىڭ ئايرىلىپ كېتىشى.

否 pǐ 另见 fǒu ۋەھشىي، يامان: 臧~人物 شەخسلەرگە باھا بەرمەك.

痞 pǐ ① مونەك، گادازا (قورساق ئىچىدىكى). ② لۈكچەك: 地~ لۈكچەك، جىبدەلخور / ~棍 ئۇششۇق، مۇتتەھەم.

嚭 pǐ چوڭ، زور، يوغان.

劈 pǐ 另见 pī ئاجراتماق، يارماق، بۆلمەك: ~柴 ئوتۇن يارماق / ~成两份儿 ئىككى بۆلەككە ئاجراتماق / ~一半给我 يېرىمىنى بۆلۈپ ماڭا بەرگىن.

擗 pǐ ئۈزمەك: ~棒子

كۆممەقوناق ئۈزمەك.

癖 pǐ خۇمار؛ 烟～ تاماكا خۇمارى/酒～ هاراق خۇمارى.

屁 pì ئوسۇرۇق.

睥 pì 38 - بەتتىكى ‘bì’ غا قاراڭ.

辟 pì 另见 bì ① ئاچماق: 开天～地 ئالەم بىنا بولغاندىن بۇيان / 在那里开～一片新园地 ئۇ يەردە يېڭى بىر پارچە يەر ئاچماقچى. ② رەددىيە بەرمەك: ～邪说 بولمىغۇر گەپ-سۆزلەرگە رەددىيە بەرمەك /～谣 پىتنە-پاساتلارغا رەددىيە بەرمەك. ③ مۇكەممەل، چوڭقۇر: 精～ مۇكەممەل، مۇپەسسەل، چوڭقۇر. ④ قانۇن، مىزان. [大辟] <古> dàpì ئۆلۈم جازاسى.

僻 pì ① چەت، ياقا، خىلۋەت: ～静 خىلۋەت / 穷乡～壤 كەمبەغەل، چەت جايلار. ② ئاز ئۇچرايدىغان: 冷～ ئاز ئۇچرايدىغان (خەت، نام، كىتابلار). ③ غەلىتە مىجەز، كىشىگە ئارىلاشمايدىغان: 孤～ كىشىگە ئارىلاشمايدىغان، ئۆزىنى قاچۇرۇپ يۈرمەك.

澼 pì 505 - بەتتىكى ‘洴澼’ (píngpì) غا قاراڭ.

甓 pì خىش. ئۆردەك.

䴙 pì [䴙䴘] pìtī چۆمكەك

譬 pì مىسلەن: ～如游泳，不是光看看讲游泳术的书就会的 مىسلەن سۇ ئۈزۈشنى ئالىدىغان بولساق، ئۇ پەقەت سۇ ئۈزۈش تېخنىكىسى ھەققىدىكى كىتابنى كۆرۈپلا بىلىۋالىدىغان ئىش ئەمەس.

媲 pì سېلىشتۇرۇش مەنىسىنى بىلدۈرىدۇ: ～美 گۈزەللىكتە قېلىشمايدىغان، ھۆسن تالاشماق.

PIAN

片 piān 另见 piàn (～子·～儿) ‘片(piàn)①’ بىلەن ئوخشاش، رەسىم، سۈرەت، پىلاستىنكا، كىنو لېنتىسى قاتارلىق مەنىلەرنى بىلدۈرىدۇ.

扁 piān 另见 biǎn قولۋاق: 一叶～舟 قېيىق، قولۋاق.

偏 piān ① يانتۇ، قىيسىق، قىيسايماق: 镜子挂～了 ئەينەك يانتۇ ئېسىلىپ قالدى/ 太阳～西了 كۈن غەربكە

قىيسا يدى. (كۆچمە مەنىدە)
ئاغماق: ~ 端一于 بىر تەرەپ-
كە ئېغىپ كەتمەك. [向偏]
piānxiàng 1. ئاغماق. يان
باسماق. 2. خاتا خاھىش:
正纠 ~ ~ خاتا خاھىشنى
تۈزەتمەك. [差偏] piānchā
چەتلەپ كەتمەك: 策政握掌
出不 ~ ~ سىياسەتنى ئىگى-
لەشتە چەتلەپ كېتىشكە
بولمايدۇ. ② قېرىشقاندەك،
كۈتمىگەندە: ~ ~ 巧凑不
قېرىشقاندەك.

犏 piān ئارغۇن كالا.

篇 piān ② ماقالە، ئەسەر:
三十子孙 ~ سۇنزىنىڭ ئون
ئۈچ ئەسىرى. ② (儿~)
مىقدار سۆز: 1. پارچە: 一 ~
文论 بىر پارچە ئىلمىي ما-
قالە. 2. ۋاراق [幅篇] piānfú
ھەجىم.

翩 piān پەرۋاز قىلماق.
[翩翩] piānpiān پەرۋاز قىل-
ماق، لەپىلدىمەك. (ئوخشىتىش
مەنىسىدە) خۇش تەبىئەت.

便 pián 见另 biàn [便便]
piánpián دۈمبايغان: ~腹大
~قورسىقى دۈمبايغان. [宜便]

piányi ئەرزان: 很都布花些这
~ ~ بۇ گۈللۈك رەختلەر بەك
ئەرزان ئىكەن. (كۆچمە مەنىدە)
پايدا، نەپ: 占要不 ~ ~
پايدىنى كۆزلىمەسلىك كېرەك.

骈 pián قوش، جۈپ: ~ 句
جۈپ جۈملە. [文骈] piánwén
جۈپلۈك يېزىش ئۇسۇلى.

胼 pián [胝胼] piánzhī قا-
داق. ٴلەرزان.

蹁 pián [跹 蹁] piánxiān

谝 piǎn كۆز - كۆز قىلماق،
پەش قىلماق، ئۆزىنى كۆر-
سەتمەك: ~ 能 ماختانچاقلىق.

片 piàn 见另 piān ① ياپىلاق
ھەم تۈز نەرسىلەر: 信明 ~
ئاتكىرىتكا / 子~ 铁 قاقالتىر.
② ياپىلاقلىماق: ~ 片肉 يال-
پاقلانغان گۆش / 干腐豆把 ~
— ~ دوفۇ قېقىنى ياپىلاقلى-
ماق. ③ ئاز، پارچە - پۇرات:
~ 言 بىر نەچچە ئېغىز سۆز /
~纸只字 پارچە - پۇرات يازما
ماتېرىيال / ~ 刻 بىر دەم، بىر
پەس. [面片] piànmiàn بىر
تەرەپلىمە: 要不 ~ ~ 题问看
مەسىلىگە بىر تەرەپلىمە قا-
رىماسلىقى كېرەك. ④ بولەك:

分~儿开会 بۆلەكلەرگە بۆلۈنۈپ يىغىن ئاچماق. ⑤ مىقدار، سۆز: 一大~绿油油的庄稼 تۇتاش كەتكەن ياپيېشىل زىرائەتلەر / 一~草地 بىپايان ئوتلاق / 两~儿药 ئىككى دانە تابلېتكا دورا.

骗 piàn ① ئالدىماق: ~人 ئادەم ئالدىماق. ② ئالدامچىلىق، قاقتى - سوقتى قىلماق: ~钱 پۇلنى قاقتى - سوقتى قىلىپ ئېلىۋالماق / ~局 ئالدامچىلىق، ئالدام خالتا. [骗子] piànzi ئالدامچى. ③ ئىرغىپ چىقماق، ئىرغىپ مىنمەك: 一~腿上了车 بىر ئىرغىپلا ۋېلىسىپتكە مىنىۋالماق.

PIAO

剽 piāo ① كۆچۈرۈۋالماق، ئوغرىلىماق. [剽窃] piāoqiè (ئوخشىتىش مەنىسىدە) كۆچۈرۈۋالماق. ② چاققان، يېنىك: 性情~悍 مىجەزى يېنىك.

漂 piāo 另见 piǎo، piào لەيلىمەك: 树叶在水上~着 يوپۇرماقلار سۇ ئۈستىدە لەيلەپ يۈرمەكتە. [漂泊] piāobó (ئوخشىتىش مەنىسىدە) سەرگەردان بولۇپ يۈرمەك: ~~在外 سىرتلاردا سەرگەردان بولۇپ يۈرمەك.

缥 piāo 另见 piǎo [缥缈] piāomiǎo تۇتۇق، غۇۋا، بىلىنەر - بىلىنمەس: 山在虚~无 ~间 تاغ تۇمان ئىچىدە خىرە كۆرۈنۈپ تۇراتتى.

飘 piāo لەپىلدىمەك، ئۇچقۇندىماق: 五星红旗迎风~扬 بەش يۇلتۇزلۇق قىزىل بايراق شامالدا لەپىلدىمەكتە / ~雪花 قار ئۇچقۇندىماقتا / ~起了炊烟 ئىسنى ئۇچۇرماقتا. [飘零] piāolíng تۆكۈلمەك (دەرەخ يوپۇرماقلىرى). (ئوخشىتىش مەنىسىدە) سەرسانلىقتا يۈرمەك. [飘摇] [飘飖] piāoyáo چايقالماق، تەۋرەنمەك: 白杨在微风中~~ ئاق تېرەك مەيىن شامالدا تەۋرەنمەكتە.

薸 piāo 又 piáo [大薸] dàpiáo پىستىيە ئوتى.

螵 piāo [螵蛸] piāoxiāo

ـسۇۋەردىك تۇخۇم كاللىكى.

朴 Piáo 另见 pō، pò، pǔ پىياۋ (فامىلە).

嫖 piáo جالاپ ئوينىماق.

瓢 piáo نوگاي، چۆمۈچ.

莩 piǎo 另见 fú '殍' بىلەن ئوخشاش.

殍 piǎo ئاچلىقتىن ئۆلگەن ئادەم.

漂 piǎo 另见 piāo، piào ① ئاقارتماق: 白~ ئاقارتماق. ② چايقىماق: 用水~一~ سۇ بىلەن چايقىۋەتمەك / 硃砂~ سىماپ سۇلفات مەدىنىنى چايقىماق.

缥 piǎo 另见 piāo كۆكۈش.

瞟 piǎo كۆزنىڭ قۇيرۇقىدا قارىماق: ~了他一眼 ئۇنىڭغا كۆزنىڭ قۇيرۇقىدا قاراپ قويدى.

票 piào (~子، ~儿) ① پۇل. ② بېلەت: 车~ ماشىنا بېلىتى / 股~ پاي چېكى / 选举~ سايلام بېلىتى. ③ چاڭچىلە ھەۋەسكارى: ~友 چاڭچىلە ھەۋەسكارى / ~玩 ئويۇن قويماق. ④ قاراقچىلارنىڭ گۆرۈگە تۇتۇپ كەتكەن ئادىمى؛ 绑~儿 گۆرۈگە تۇتۇپ كەتمەك.

嘌 piào [嘌呤] piàolíng پۇرىن.

漂 piào 另见 piāo، piǎo [漂亮] piàoliang 1. گۈزەل، چىرايلىق. 2. كېلىشتۈرمەك، قاملاشتۇرماق.

骠 piào 另见 biāo ① باتۇر، ~勇 باتۇر. ② قىران. [骠骑] piàoqí 〈古〉 قىران.

PIE

氕 piē پروتىي (${}^{1}H$).

撇 piē 另见 piě ① ئاتماق، تاشلىماق: ~开 تاشلىماق، قايرىپ قويماق / ~弃 تاشلىۋەتمەك. [撇脱] piētuō 〈方〉 1. ئاددىي. 2. خۇشخۇي، ئۇچۇق. ② سۈزۈۋالماق: ~油 مايىنى سۈزۈۋالماق.

瞥 piē نەزەر، نەزەر تاشلىماق، قاراپ قويماق: 只是~了一眼 پەقەتلا بىر قاراپ قويدى.

苤 piě [苤蓝] piělan چەلەك.

撇 piě 另见 piē ① ئىرغىتماق،
چۆرۈۋەتمەك: ~砖头 خىشنى
چۆرۈمەك / ~球 توپنى ئىر-
غىتىپ بەرمەك. ② (~儿)
خەنزۇچە خەتنىڭ سولغا قىيى-
پاش سىزىقى: 八字先写—
~儿 «八» خېتىنى يازغاندا
ئالدى بىلەن سولغا قىيپاش
سىزىقنى يازىمىز.

PIN

拚 pīn 另见 pàn ‘拚’ بىلەن
ئوخشاش.

拼 pīn ① چاتماق، قوش-
ماق، يىغىشتۇرماق: 东~西
凑 ئۇ يەر - بۇ يەردىن يى-
غىشتۇرماق / 把两块板子~
起来 ئىككى تال تاختاينى
جۈپلىمەك / ~音 تاۋۇشلارنى
قوشۇپ ئوقۇماق. ② تىكمەك،
تىركەشمەك: ~命 جان تىك-
مەك / ~到底 ئاخىرغىچە
تىركەشمەك. ئوينىماق.

姘 pīn ئاشنا: ~居 ئاشنا ئاشنا

玭 pín مەرۋايىت.

贫 pín ① كەمبەغەل، نام-
رات: 旧社会里工人过着~
困的生活 كونا جەمئىيەتتە
ئىشچىلار نامراتچىلىقتا تۇر-
مۇش كەچۈرەتتى. ② ئاز-
كەم، يېتەرسىز: 血~ قان
ئازلىق. [贫乏] pínfá كەم-
چىل، يېتەرسىز: 经验~~
تەجرىبىسى يېتەرسىز. ③ كاس-
كاس: 耍~嘴 كاس ـ كاس،
ۋالاقتەككۇر / 他的嘴太~
ئۇ بەك كاس - كاس.

频 pín قايتا - قايتا، كەي-
نى - كەينىدىن، ئۈستى -
ئۈستىگە: 捷报~传 غەلىبە
خەۋەرلىرى كەينى - كەينى-
دىن يېتىپ كەلمەك. [频率]
pínlǜ چاستوتا؛ قېتىم.

蘋 pín پاقىئوت، جامكا.

颦 pín قاپىقىنى تۈرمەك.
[效颦] xiàopín (كۆچمە مە-
نىدە) دوراپ قاملاشتۇرال-
ماسلىق.

嫔 pín ئوردا ئايىملىرى.

品 pǐn ① بۇيۇم، مال، مەھ-
سۇلات: ~名 مال نامى / 商
~ مال / 非卖~ سېتىلمايدى-
غان بۇيۇملار. ② دەرىجە،
سورت، سۈپەت: 上~ ئالىي
دەرىجىلىك / 下~ ناچار،

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئەڭ تۆۋەن دەرىجىلىك. ③ خىسلەت، پەزىلەت: 人~ پەزىلەت / ~质 پەزىلەت، ئەخلاق. ④ تېتىپ باقماق، بىلىپ بولماق: ~茶 چاينى تېتىپ باقماق / 我~出他的为人来了 ئۇنىڭ ئادەمەتچىلىكىنى بىلىپ بولدۇم.

٦(ئۆي).

榀 pīn مىقدار سۆز: ئېغىز.

牝 pìn چىشى: ~马 بايتال / ~鸡 مېكىيان.

聘 pìn ① تەكلىپ قىلماق: ~请老工人当顾问 پېشقەدەم ئىشچىلارنى مەسلىھەتچىلىككە تەكلىپ قىلماق. ② ياتلىق قىلماق، ئەرگە بەرمەك: 行~ ئەلچى قويماق / 出~ ياتلىق قىلماق.

PING

乒 pīng ① تاڭ، پاڭ (ئاۋاز). ② تىكتاك توپ: ~队 تىكتاك توپ ئەترىتى / ~坛 تىكتاك توپ ساھەسى.

[乒乓] pīngpāng 1. تىكتاك، تاراق-تۇرۇق، تاراس-تۇرۇس (ئاۋاز). 2. تىكتاك توپ.

俜 pīng [伶俜] língpīng غېرىبلىق.

٦لەۋنە.

娉 pīng [娉婷] pīngtíng

平 píng ① تەكشى، تۈز: ~地 تۈز يەر / 像水面一样~ سۇ يۈزىدەك تەكشى / 把纸铺~了 قەغەزنى تۈزلايمەن. (كۆچمە مەنىدە) تەڭ بۆلمەك: ~分 تەڭ بۆلمەك / 公~合理 ئادىل ۋە ئەقىلگە مۇۋاپىق.

[平行] píngxíng 1. پاراللېل: ~~线 پاراللېل سىزىق / ~~面 پاراللېل تەكشىلىك. 2. تەڭ دەرىجىلىك، تەڭمۇ تەڭ: ~~关机 تەڭ دەرىجىلىك ئورگانلار.

[天平] tiānpíng تەڭپۇڭ، تارازا. ② تىنچىتماق، بېسىقتۇرماق. تىنچ: ~心静气 ئېغىر-بېسىقلىق / 风~浪静 بوران توختاپ، دولقۇن پەسەيمەك؛ تىپتىنچ. ③ تۈزلىمەك: ~乱 قالايمىقانچىلىقلارنى تۈزلىمەك / 把地~一~ يەرنى تۈزلىمەك. ④ ئادەتتىكى: ~日 ئادەتتىكى كۈنلەردە / ~淡无奇 ئادەتتىكىدەكلا. ⑤ تەكشى ئاۋاز (خەنزۇ تىلىدىكى تۆت تونىنىڭ بىرى).

评 píng باھا. باھالىماق، سېلىشتۇرماق، ئايرىماق: 时~ ئېقىم مەسىلىلىرى توغرىسىدىكى باھا / ~语 باھا / ~理 ئايرىماق / ~比 سېلىشتۇرماق.

[评价] pīngjià باھا، باھا بەرمەك: 予以新的~ ~ يېڭى باھا بەرمەك.

[批评] pīpíng 1. تەنقىد، تەنقىد بەرمەك: ~ ~与自我~ ~ تەنقىد ۋە ئۆز-ئۆزىنى تەنقىد قىلماق / ~ ~了保守思想 مۇتەئەسسىپ ئىدىيىنى تەنقىد قىلماق. 2. ئوبزور: 文学~ ~ ئەدەبىي ئوبزور.

[评介] píngjiè باھالاپ تونۇشتۇرماق.

[评判] píngpàn باھالىماق.

[评阅] píngyuè ئوقۇپ باھالىماق.

[评剧] píngjù خېبېي چاڭچىلىسى.

لمىق.

坪 píng تۈزلەڭ: 草~ چىم-

苹 píng [苹果] píngguǒ ئالما.

枰 píng شاھمات تاختىسى.

萍 píng پاقىئوت، جامىكا. ◇ ~踪 يۇرتمۇ يۇرت كېزىپ يۈرمەك / ~水相逢 تاسادىپىي تونۇشۇپ قالماق.

鲆 píng كالكان بېلىقى.

凭 píng ① يۆلەنمەك: ~栏 رېشاتكىغا يۆلىنىپ تۇرماق / ~几 جوزىغا يۆلەنمەك. ② تايانماق: 劳动人民~着双手创造世界 ئەمگەكچى خەلق دۇنيانى ئىككى قولىغا تايىنىپ ياراتقان / 光~武器不能打胜仗 قورالغا تايىنىپلا غەلىبە قىلغىلى بولمايدۇ. ③ ئاساسەن، بىلەن: ~票入场 مەيدانغا بېلەت بىلەن كىرىدۇ / ~大家的意见作出决定 كۆپچىلىكنىڭ پىكرىگە ئاساسلىنىپ قارار چىقارماق. ④ دەلىل، ئىسپات: 真~实据 ھەقىقىي ئىسپات. ⑤ مەيلى: ~你怎么说,我也不信 مەيلى سەن نېمە دېسەڭمۇ، مەن ئىشەنمەيمەن.

帡 píng [帡幪] píngméng 〈古〉 چىمىلدىق.

洴 píng [洴澼] píngpì چايقاپ يۇماق (سەرناق رەختلەرنى).

屏 píng 另见 bǐng ① توسۇپ

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

قويىدىغان نەرسىلەر: ~藩 يەر - زېمىن / ~蔽 توسۇق، دالدا / ~风 دەرپەردە، شىرما / 围~ شىرما، دەرپەردە. [屏障] píngzhàng توسۇق، دالدا. ② ئاسما سۈرەت.

瓶 píng بوتۇلكا، شىشە: 酒~子 ھاراق بوتۇلكىسى / 花~ گۈل لوڭقىسى / 一~子油 بىر بوتۇلكا ياغ.

幈 píng '屏' (píng) بىلەن ئوخشاش.

PO

朴 pō 另见 pǔ، pò، piáo [朴刀] pōdāo قىلىچ.

钋 pō پولونىي (Po).

陂 pō 另见 pí، bēi [陂陀] pō túo تەكشى ئەمەس.

坡 pō دۆڭ، تۆپىلىك: 山~ تاغ باغرى / 高~ ئېگىز دۆڭ (تۆپىلىك) / 上~ دۆڭگە چىقماق / 下~ دۆڭدىن چۈشمەك. [坡度] pōdù يانتۇلۇق.

颇 pō ① قىيسىق، يانتۇ: 偏~ ناھەق. ② ناھايىتى، بەك: ~久 ناھايىتى ئۇزۇن

ۋاقىت / ~不易 بەكلا ئاسان ئەمەس.

泊 pō 另见 bó كۆل: 湖~ كۆل / 血~ قان (لەختە - لەختە قان).

泼 pō ① چاچماق، سەپمەك: ~水 سۇ چاچماق / ~街 كوچىغا سۇ سەپمەك. ② كۆكەرمەلىك، بىشەملىك: 撒~ كۆكەرمەلىك قىلماق، بىشەملىك قىلماق. [泼辣] pōlà كۆكەرمەلىك. ئۇششۇقلۇق. (كۆچمە مەنىدە) كەسكىن، جىگەرلىك: 他做事很~~ ئۇ ئىشتا ناھايىتى كەسكىن.

钹 pō ① <方> ئورماق. ② ئورغاق.

醱 pō ھاراق ئېچىتماق.

婆 pó موماي: 老太~ قېرى موماي / 苦口~心 مېھرىبانلىق ۋە سەممىيەتلىك بىلەن جان كۆيدۈرمەك. (كۆچمە مەنىدە 1. قېيىن ئانا. 2. موما. [老婆] lǎopo 1. موماي، كەمپىر. 2. خوتۇن. [婆娑] pósuō چۆرگىلىمەك، پىرقىرىماق: ~~起舞 چۆرگىلەپ ئۇسسۇلغا چۈشمەك.

皤 pó ئاق، ئاقارماق: 白发~然 چاچلىرى ئاپئاق.

叵 pǒ بولماسلىق: ~耐 ئاقەت قىلىپ تۇرغىلى بولمايدۇ / 居心~测 پەرەز قىلغىلى بولمايدۇ.

钷 pǒ پرومېتىي (Pm).

笸 pǒ [笸箩] pǒluo سېۋەت.

朴 pò 另见 pǔ، pō، piáo كاركاس. [厚朴] hòupò ماگنولىيە،

迫 pò ① زورلىماق، مەجبۇرلىماق: ~害 زىيانكەشلىك قىلماق / 饥寒交~ ئاچ - يالىڭاچلىق ئازابى / ~使敌人投降 (xiáng) دۈشمەننى تەسلىم بولۇشقا مەجبۇر قىلماق. ② قىستاپ كەلمەك، يېقىنلىشىپ كەلمەك: ~近 يېقىنلىشىپ كەلمەك. ③ جىددىي، زۆرۈر: ~切需要 جىددىي ئېھتىياج / 从容不~ تەمتىرىمەي، تەمكىن / ~不及待 ئالدىراپ - تېنەپ، تاقەتسىزلىك بىلەن.

珀 pò 264 - بەتتىكى '琥珀' (hǔpò) غا قاراڭ.

粕 pò تىرىپ.

魄 pò ① ئەرۋاھ (خۇراپاتلا): 丢魂落~ ئەرۋاھى قاچقاندەك، ئەس - ھوشى جايىدا بولماسلىق. ② شىجائەت، جاسارەت، روھ: 气~ شىجائەت، جاسارەت، روھ / 体~健全 ساغلام بەدەن / 做工作要有~力 خىزمەت ئىشلەشتە شىجائەت بولۇشى كېرەك.

破 pò ① يىرتىلماق، سۇنماق، قاناپ كەتمەك، بۇزۇلماق: 碗打~了 چىنە سۇنۇپ كەتتى / 衣服~了 كىيىم يىرتىلىپ كەتتى / 手~了 قول قاناپ كەتتى / 牢不可~ بۇزۇلماس. [破绽] pòzhàn يىرتىق (ئوخشىتىش مەنىسىدە) چاتاق، زىددىيەتلىك: 他话里有~~ ئۇنىڭ سۆزى زىددىيەتلىك. ② سۈپەت بولۇپ، ئەسكى، قامالاشمىغان دېگەن مەنىلەرنى بېرىدۇ: 这样的~差事谁也不愿意干 بۇنداق قامالاشمىغان ئىشنى ھېچكىمنىڭ قىلغۇسى كەلمەيدۇ / ~戏 قامالاشمىغان تىياتىر / ~货 ئەسكى مال. ③ بۆلمەك: 势如~竹 ئوڭۇشلۇق بولماق، توسالغۇسىز بولماق / 一~两半

بەرنى ئىككى قىلىپ بۆلمەك. (كۆچمە مەنىدە) پارچىلىماق: 一元的票子 ~ 成两张五角的 بىر يۈەنلىك پۇلنى بەش مولۇقتىن ئىككىگە پارچىلىماق. ④ بۇزماق: ~ 釜沉舟 قەتئىي نىيەتكە كەلمەك، بەل باغلىماق. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) بۇزماق، تەنقىد قىلماق: ~ 旧立新 كونىسىنى بۇزۇپ يېڭىسىنى تىكلىمەك / 不 ~ 不立 بۇزمىغۇچە قۇرغىلى بولمايدۇ. ⑤ دەرىجىدىن تاشقىرى: ~ 例 تۈزۈمنى بۇزماق، قائىدىسىنى بۇزبۇزماق / ~ 格 دەرىجە ئاتلاپ، پەۋقۇلئاددە / 打 ~ 纪录 رېكورتنى بۇزۇۋەتمەك / 突 ~ 额定 نورمىنى ئاشۇرۇۋەتمەك. ⑥ چىقىم قىلماق، سەرپ قىلماق: ~ 费 چىقىم قىلماق / ~ 工夫 كۈچ سەرپ قىلماق، ئەجىر سىڭدۈرمەك. [破产] pòchǎn ۋەيران بولماق، سۇنماق. (كۆچمە مەنىدە) خانىۋەيران بولماق. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) بەربات بولماق، بەتچىت بولماق: 敌人的阴谋 ~ ~ 了 دۈشمەننىڭ سۇيىقەستى بەربات بولدى. ⑦ مەغلۇپ قىلماق، بەتچىت قىلماق: ~ 阵 ئىستېهكامىنى بەتچىت قىلماق / 大 ~ 敌军 دۈشمەن ئارمىيىسىنى مەغلۇپ قىلماق. ⑧ پاش قىلماق، ئېچىپ تاشلىماق، تۈگەتمەك: ~ 案 ئەنزە پاش قىلماق / 说 ~ ئېچىپ تاشلىماق / ~ 除迷信 خۇراپاتلىقنى تۈگەتمەك.

桲 po 677- بەتتىكى '榅桲' (wēnpo) غا قاراڭ.

POU

剖 pōu ① يارماق، تىلماق: 把瓜 ~ 开 تاۋۇز تىلماق. [剖面] pōumiàn كەسمە يۈز: 横 ~ ~ كەسمە يۈز / 纵 ~ ~ ئۇزۇنىغا كېسىلگەن يۈز. ② ئىنچىكە تەھلىل قىلماق: ~ 析 ئىنچىكە تەھلىل قىلماق / ~ 明事理 ئىشنىڭ يولىنى تەھلىل قىلىپ بىلىۋالماق.

抔 póu ① ئوچۇملىماق: ~ 饮 ئوچۇملاپ ئىچمەك. ② ئوچۇم: 一抔土 بىر ئوچۇم توپا.

裒 póu ① يىغىلىماق، توپ-

لانماق. ② ئازايماق: ~多益
寡 ئارتۇقىنى ئېلىپ كەمىنى
تولدۇرماق. مەك.

掊 pǒu زەربە بەرمەك، سۆك-

PU

仆 pū 另见 pú يىقىلىپ چۈش-
مەك (ئالدىغا): 前~后继
ئالدىدىكىلەر يىقىلسا كەي-
نىدىكىلەر ئىز باسماق.

扑 pū ① سۈرمەك، قاقماق:
~粉 ئۇپا سۈرمەك / ~打
~打衣服上的土 كىيىمدىكى
توپىنى قېقىۋەتمەك. ② تاش-
لانماق، ئېتىلماق، ئۇرۇلماق:
向敌人猛~ دۈشمەنگە ئېتىل-
ماق / 香气~鼻 خۇش پۇ-
راق دىماغقا ئۇرۇلماق.

铺 pū 另见 pù يايماق، سالماق:
~轨 رېلىس ياتقۇزماق / 平
~直叙 تۈزلا بايان قىلماق /
为实现共产主义社会~平道
路 كوممۇنىزم جەمئىيىتىنى
ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئۈچۈن يول
ئاچماق. [铺张] pūzhāng بۇ-
زۇپ - چاچماق: 反对~~
浪费 بۇزۇپ - چېچىپ ئىسراپ
قىلىشقا قارشى تۇرماق.

噗 pū پۇۋ، پۇر - پۇر (ئا-
ۋاز). [噗哧] pūchī پىخىدە،
پىسسىڭىدە، پىس.

仆 pú 另见 pū ① مالاي، چاكار:
~人 مالاي، چاكار / 女~ دېدەك.
چۆرە. [仆从] púcóng چاكار،
مالاي. (ئوخشىتىش مەنىسىدە)
بېقىندى: ~~国 بېقىندى دۆ-
لەت. ② پېقىر، كەمىنە.

匍 pú [匍匐] púfú يەر بې-
غىرلاپ ئۆمىلىمەك: ~~
前进 يەر بېغىرلاپ ئالغا
ئىلگىرىلىمەك.

葡 pú [葡萄] pútao ئۈزۈم.

莆 Pú [莆田] Pútián پۇ-
تيەن ناھىيىسى

脯 ② pú 另见 fǔ كۆكرەك،
تۆش: 挺着胸~子 كۆكرەك

蒲 pú يېكەن. كەرمەك.

酺 <古> جەم بولۇشۇپ ها-
راق ئىچمەك. ساتۋا.

菩 Pú [菩萨] Púsà بودى-

璞 pú قاشتېشى: ~玉浑金
تەبىئىي گۈزەل، زاتى ياخشى.

镤 pú پروتاكتىنىي (Pa).

濮 Pú [濮阳] Púyáng پۇ-

يالڭ ناھىيىسى.

朴 pǔ 另见 piáo، pō، pò
سەلاھقلانمىغان ياغاچ. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) ئاددىي - ساددا.

埔 ① pǔ [埔黄] Huángpǔ
خۇاڭپۇ.

圃 pǔ كۆچەتزارلىق، كۆكتاتلىق، گۈللۈك: 花 ~ گۈللۈك، گۈلزارلىق.

浦 pǔ سۇ بويى ياكى دەريالارنىڭ دېڭىزغا قۇيۇلىدىغان رايونى. ٱزلۇك.

溥 pǔ ① كەڭ ② ئومۇمىيۈ-

普 pǔ ئومۇمىيۈزلۈك، پۈتۈن، ئەتراپلىق: ~ 庆同天 پۈتۈن دۇنيا بىردەك تەبرىكلىمەك، پۈتۈن جاھان بىردەك تەنتەنە قىلماق / ~ 查 ئومۇمىيۈزلۈك تەكشۈرمەك.

[通普] pǔtōng ئاددىي، ئادەتتىكى: ~~ 读 物 ئادەتتىكى ئوقۇشلۇق.

[及普] pǔjí ئومۇملاشتۇرماق: ~~ 育教 مائارىپنى ئومۇملاشتۇرماق.

[米普] Pǔmǐ پۇمى مىللىتى.

谱 pǔ ① شەجەرە، نەسەپنامە: ~ 年 يىلنامە / ~ 家 ئائىلە شەجەرىسى / ~ 食 تاماق تىزىملىكى. ② نوتا، رىسالە: ~ 歌 ناخشا نوتىسى / 乐 (yuè) ~ مۇزىكا نوتىسى / ~ 棋 شاھمات رىسالىسى. ③ ناخشا نوتىسى يېزىشنى بىلدۈرىدۇ: ~ 曲 نوتا يازماق (مۇزىكا يازماق). ④ (~儿) دەت، ئىشەنچ: 有事做他 ~ 儿 ئۇنىڭ ئىشتا دەتتى بار.

氆 pǔ [氇氆] pǔlu پۇرۇ.

镨 pǔ پرازېئودىمى (Pr).

蹼 pǔ ئۈزۈش پەردىسى.

铺 pù 见另 pū ① (~子، ~儿) دۇكان: ~ 饭 ئاشپۇزۇل، ئاشخانا / ~ 货杂 مەللىشمال دۇكىنى. ② كارىۋات، ئورۇن: ~ 搭时临 ۋاقىتلىق ياتىدىغان ئورۇن تەييارلىماق. ③ <古> ئۆتەڭ.

堡 pù 见另 bǔ، bǎo يەرناملىردا ئىشلىتىلىدىغان خەت: 里十 ~ شىلىپۇ.

瀑 pù 见另 bào شارقىراتما.

曝 pù 见另 bào قاقلىماق، ئاپتاپقا سالماق: -- ~ 寒十

بىر قىزدىپ ئون سوۋۇپ كەتمەك.

Q

QI

七 qī يەتتە.

柒 qī يەتتە ('七' نىڭ چوڭ يېزىلىشى).

沏 qī دەملىمەك: ~茶 چاي دەملىمەك.

漆 qī ① سىر، لاك. [漆树] qīshù سىر دەرىخى. ② سىرلىماق، لاك بەرمەك.

妻 qī ① (~子) خوتۇن، ئايال.

凄 qī ① سوغۇق: ~风苦雨 پاجىئەلىك ئەھۋال. ② ئېچىنىشلىق، پاجىئەلىك. ③ چۆلدەرەپ قالغان، ۋەيرانە، غەمكىن، مۇڭلۇق: ~清 غەمكىن، مۇڭلۇق / ~凉 چۆلدەرەپ قالغان، ۋەيرانە.

萋 qī [萋萋] qīqī قويۇق، باراقسان، بولۇق.

栖 qī 另见 xī قۇشنىڭ دەرەختە قونۇشى. (كۆچمە مەنىدە) ياشىماق، ماكان تۇتماق: 两~ قوش ماكانلىق / ~身之处 قونالغۇ جاي.

桤 qī زىرىق دەرىخى.

戚 qī ① تۇغقان. ② ھەسرەت، ھەسرەت چەكمەك: 休~相关 خۇشاللىقتىمۇ، قايغۇدىمۇ بىللە بولماق.

嘁 qī [嘁嘁] qīqī كۇس-كۇس: ~~喳喳地说话 كۇس-كۇس قىلىپ گەپلەشمەك.

期 qī 另见 jī ① مۇددەت، ۋاقىت، قەرەل: 定~举行 قەرەللىك ئۆتكۈزمەك / 如~完成任务 ۋەزىپىنى ئۆز ۋاقتىدا تاماملىماق / 分~付款 پۇلنى مۇددەتكە بۆلۈپ تۆلىمەك. (كۆچمە مەنىدە) سان (ژۇرنالنىڭ سانى). ② ئارزۇ، ئۈمىد: 决不辜负大家的~望 كۆپچىلىكنىڭ ئۈمىدىنى ھەرگىز يەردە قويماسلىق / ~待 ئۈمىد قىلماق، ئارزۇ قىلماق / 以~得到良好的效果 ياخشى ئۈنۈم ئېلىشنى ئۈمىد قىلماق.

欺 qī ① ئالدىماق، ئالدامچىلىق: 自~~人 ھەم ئۆ-

زىنى ھەم باشقىلارنى ئالدىماق. ② بوزەك قىلماق: 仗势~人 ئۆچىگە تايىنىپ خەقنى بوزەك قىلماق.

䫏 qī [䫏头] qītóu 〈古〉 باخشىلارنىڭ نىقابى.

攲 qī قىڭغىر، يانتۇ: ~侧 قىڭغىر / ~倾 يانتۇ.

缉 qī 另见 jī قىيىپ تىكمەك: ~鞋口 خەي ئاغزىنى قىيىپ تىكمەك.

溪 qī 689 - بەتتىكى 'xī' غا قاراڭ.

蹊 qī 另见 xī [蹊跷] qīqiāo 〈方〉 سىر، سىرلىق، ئاجايىپ، غەلىتە.

𪾢 qī 〈方〉① نەملىشىپ قالماق: 雨过了，太阳出来一晒，路上就渐渐~了 يامغۇر توختىدى، كۈن چىقىپ يوللار قۇرۇشقا باشلىدى. ② توپىنىڭ سۇنى سۈمۈرۈۋېلىشى: 地上有水，铺上点儿沙子~一~ يەردە تېخى سۇ بار ئىكەن، ئازراق قۇم چېچىپ قويايلى.

齐 qí ① رەتلىك، تەكشى، تۈز: 庄稼长得很~ زىرائەتلەر ناھايىتى تەكشى ئۆستى/ 队形整~ سەپ ناھايىتى رەتلىك / 纸叠得很~ قەغەزلەر ناھايىتى تۈز قاتلىنىپتۇ. [齐截] qíjie 1. رەتلىك: 字写得~~ خەتتىنى رەتلىك يازماق. 2. تولۇق: 东西都预备~~ نەرسىلەرنى تولۇق تەييارلىماق. [齐齿呼] qíchǐhū i· باشلىق تاۋۇشلار. [看齐] kànqi سەپكە توغرىلانماق. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) ئۆگەنمەك، ئۆلگە ئالماق: 大家向劳动模范~ ~ كۆپچىلىك ئەمگەك نەمۇنىچىلىرىدىن ئۆلگە ئالماق. ① مەلۇم نۇقتىغا تەڭ بولغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ: 河水~腰深 سۇنىڭ چوڭقۇرلۇقى بەلگىچە كېلىدۇ. ③ بىرلىكتە، تەڭ: 百花~放，推陈出新 ھەممە گۈللەر تەڭ ئېچىلسۇن، كونىلىرىنى چىقىرىپ تاشلاپ، يېڭىلىرىنى يارىتايلى/ ~声高唱 ناخشىنى ھەممەيلەن تەڭ ئېيتماق، / ~心 يەكدىل، ھەممە بىر نىيەتتە/

一~用力 بىرلىكتە كۈچ چىقارماق. ④ تولۇق، پۈتۈنلەي: 材料都预备~了 ماتېرىياللارنىڭ ھەممىسى تولۇق بولدى / 代表都到~了 ۋەكىللەر پۈتۈنلەي كېلىپ بولدى. ⑤ (Qī) چى بەگلىكى.

脐 qí ① كىندىك. ② قىسقۇچپاقنىڭ قورسىقىدىكى پوستلىقى: 尖~ ئۇچلۇق پوستلاق / 团~ يۇمۇلاق پوستلاق.

蛴 qí [蛴螬] qícáo قىزىلباش قۇرت.

祁 qí قاتتىق، قەھرىستان: ~寒 قاتتىق سوغۇق.

圻 qí يەر چېگرىسى.

祈 qí ئىبادەت قىلماق، تىلىمەك. (كۆچمە مەنىدە) ئۆتۈنمەك: 敬~照准 رۇخسەت قىلىشىنى ئۆتۈنمەك.

颀 qí ئېگىز بوي، دارازا.

蕲 qí تىلىمەك، ئىلتىجا قىلماق.

芪 qí كەتىرا.

祇 qí 〈古〉 يەر ئىلاھى.

岐 Qí ① چىشەن تېغى. ② ‘歧’ بىلەن ئوخشاش.

歧 qí ① ئاچا يول: ~路亡羊 نىشاندىن ئاداشماق، خاتا يولغا كىرىپ قالماق. [歧途] qítú تۈيۈق يول، خاتا يول: 误入~~ خاتا يولغا كىرىپ قالماق. ② باشقىچە، ئوخشاشماسلىق: ~视 كەمسىتمەك، خورلىماق / ~议 باشقىچە پىكىر.

跂 qí 另见 qì قوش بارماق، ئالتە بارماق (پۈتىنىڭ).

其 qí ① ئۇ، ئۇلار، ئۆز: 不能任~自流 ئۇنى ئۆز مەيلىگە قويۇۋېتىشكە بولمايدۇ / 劝~努力学习 ئۇنىڭغا تىرىشىپ ئۆگەنگىن دەپ نەسىھەت قىلماق / 各得~所 ھەركىم ئۆز جايىنى تاپماق / 人尽~才，物尽~用 ئۆز قابىلىيىتىنى جارى قىلماق، ئۈسكۈنىلەردىن تولۇق پايدىلانماق. ② باشقا، ئۇنداق، ئاشۇنداق: ~他 باشقا / ~次 ئۇنىڭدىن قالسا / 本无~事 ئەسلىدە ئۇنداق ئىش يوق / ~中有个原因 ئۇنىڭدا بىر سەۋەب بار. [其实] qíshí ئەمەلىيەتتە، راستىنى ئېيتقاندا: 他故意说不懂，~~

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

他惜得 ئۇ قەسىنى بىلمەيمەن دەۋالىدى، ئەمەلىيەتتە ئۇ بىلىدۇ. ③ 1. ياردەمچى سۆز بولۇپ، ياندۇرۇپ سوراشنى بىلدۈرىدۇ: 岂~然乎? ئۇنداقمۇ بولامدىغان؟ / ~奈我何? مېنى نېمە قىلالايتتى؟ 2. بۇيرۇق مەنىسىنى بىلدۈرىدۇ: 子~勉之! تىرىشقىن! ④ سۆز تۈرلەنگۈچى قوشۇمچە بولۇپ، رەۋىشنىڭ كەينىدە كېلىدۇ: 极~快乐 ئىنتايىن خۇشاللىنارلىق / 尤~伟大 تېخىمۇ ئۇلۇغ.

其 qí 〈方〉 پۇرچاقنىڭ غولى.

骐 qí تاغىل ئات.

琪 qí ① قاشتاش. ② ئېسىل، قىممەتلىك: ~花瑶草 ئېسىل گۈل-گىياھلار.

棋 qí شاھمات، دامكا.

祺 qí تەقدىر، قىسمەت، ئامەت.

蜞 qí 495-بەتتىكى '蟛蜞' (péngqí) غا قارالا.

綦 qí ① قارا: ~巾 قارا ياغلىق. ② ئىنتايىن: ~难 ئىنتايىن قىيىن.

麒 qí [麒麟] qílín ياككا-تاخ، بوبراكەيمەك.

奇 qí 见另 jī ① ئاجايىپ غەلىتە، كارامەت: ~事 ئاجايىپ ئىش / ~闻 ئاجايىپ خەۋەر. (كۆچمە مەنىدە) ئۇشتۇمتۇت، تۇيۇقسىز: ~兵 ئۇشتۇمتۇت ھۇجۇم قىلغۇچى قوشۇن / ~计 ئويلىمىغان يەردىن چىققان يىلان / 出~制胜 كۈتمىگەن يەردىن چىقىپ غەلىبە قازانماق. ② ھەيران بولماق، ئەجەبلەنمەك: 世人~之 كىشىلەرنى ھەيران قالدۇرماق.

埼 qí ئەگرى-بۈگرى قىرغاق.

崎 qí [崎岖] qíqū ئوڭغۇل-دوڭغۇل.

骑 qí ① مىنمەك: ~马 ئات مىنمەك / ~自行车 ۋېلىسىپىت مىنمەك. (كۆچمە مەنىدە) چەك (ھۆججەت، بېلەتلەرنىڭ يىرتىلىدىغان ۋە كۆتىكىگە ئۇلانغان يېرى): ~缝盖章 چېكىگە تامغا باسماق. ② ئاتلىق، ئاتلىق ئەسكەرلەر: 车~ ھارۋىلىقلار / 轻~ چەۋەندازلار

/ 铁~ ئاتلىق ئەسكەر. ③ ئات - ئۇلاغ: 坐~ ئات - ئۇلاغ.

琦 qí ئېسىل قاشتاش. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) ئېتىۋارلىق.

锜 qí ① 〈古〉 ئۈچ پۇتلۇق قازان. ② ئىسكەنە.

俟 qí 见另 sì [万俟] (Mòqí) موچى (فامىلە).

耆 qí قېرى، ياشانغان ئادەم: ~年 ياشانغان.

鳍 qí پالاقچە (بېلىق ۋە سۇدىكى باشقا ھايۋانلارنىڭ).

鬐 qí ئاتنىڭ يالى.

旂 qí ① 〈古〉 قوڭغۇراقلىق تۇغ. ② '旗' بىلەن ئوخشاش.

旗 qí ① بايراق، تۇغ، ئەلەم: 国~ دۆلەت بايرىقى / 校~ مەكتەپ بايرىقى. ② مانجۇ: ~人 مانجۇلار / ~袍 چىپاۋ / ~装 مانجۇچە كىيىم. ③ خوشۇن.

畦 qí تاختا: 种一~菜 بىر تاختا سەي تېرىماق.

乞 qǐ سورىماق، تىلىمەك: ~怜 رەھىم - شەپقەت سورىماق، يېلىنىپ يالۋۇرماق / ~恕 كەچۈرۈم سورىماق / ~食 سەدىقە سورىماق، تىلەمچىلىك قىلماق.

屺 qǐ قاقاس تاغ.

岂 qǐ رەۋىش بولۇپ، قايتۇرما سوراقنى بىلدۈرىدۇ: 1. قانداق، نەدە، شۇنداقمۇ: ~敢! قانداق جۈرئەت قىلالايدىكەن؟ / ~有此理? شۇنداقمۇ گەپ بولامدىكەن؟ 2. ئەجەبا: ~有意乎? شۇنداق مەنە بارمىكىنا؟

杞 qǐ ① ئۆسۈملۈكلەرنامى: 1. [枸杞] gǒuqǐ ئالقات. 2. [杞柳] qǐliǔ قىرچىن تال، قىزىل تال. ② Qǐ چى بەگلىكى.

企 qǐ ئۈمىد قىلماق، ئارزۇ، تىلەك، كۈتمەك: ~望 ئۈمىد قىلماق، ئارزۇ / ~待 كۈتمەك، تىلىمەك / ~盼 ئارمان قىلماق. [企图] qǐtú قىلماقچى بولماق، ئۇرۇنماق، قەست، غەرەز.

[企业] qǐyè كارخانا.

启 qǐ ① ئاچماق: ~封 پېچەتنى ئاچماق / ~门 ئىش

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يىگانە تارقىتىش

شىكنى ئاچماق. (كۆچمە مەنىدە) قوزغىماق، قىلماق: ~蒙 مەرىپەتچىلىك قىلماق.

[启发] qǐfā ئويغاتماق، رىغبەتلەندۈرمەك، ئىلھام بەرمەك. قوزغىماق: ~~教育 رىغبەتلەندۈرۈپ تەربىيە بەرمەك / ~~他的政治觉悟 ئۇنىڭ سىياسىي ئاڭ - سەۋىيىسىنى قوزغىماق.

[启示] qǐshì يول كۆرسەتمەك، دىققىتىنى قوزغىماق، ۋەھىي. ② باشلىماق: ~用 ئىشلىتىشكە باشلىماق. ③ تەگسۇن: 敬~者 تەگسۇن (خەت) / 某某~ پالانچىغا تەگسۇن (خەت).

[启事] qǐshì ئۇقتۇرۇش، ئېلان. ④ خەت - چەك: 书~ خەت-چەك / 小~ ئەرزىمەس خەت.

棨 qǐ 〈古〉 تەمتەك (ياغاچتىن ياسالغان يول خېتى).

[棨戟] qǐjǐ 〈古〉 ئەمەلدارلىق مۇراسىم تاختىيى.

䏿 qǐ 〈古〉 پاقالچاق بۇلجۇڭ گۆشى.

起 qǐ ① تۇرماق، قوپماق: ~床 ئورۇندىن تۇرماق / ~立致敬 ئورۇندىن تۇرۇپ سالام بەرمەك. (كۆچمە مەنىدە) يۆتكىمەك، يۆتكەلمەك: 1. بىر ئورۇندىن قوزغالغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ: ~身 يولغا چىقماق، ئورۇندىن تۇرماق / ~运 توشۇشقا باشلىماق. 2. چىقىرىۋالماق، يۇلماق، تارتماق: ~钉子 مىق يۇلماق / ~货 مال يۆتكىمەك.

[起居] qǐjū كۈندىلىك تۇرمۇش يېتىش - قوپۇش: ~~有恒 كۈندىلىك تۇرمۇشتا ئادەتلەنمەك. ② كۆتۈرۈلمەك، ئۆرلىمەك: 一~一落 بىر كۆتۈرۈلۈپ بىر پەسەيمەك / ~劲 كۆچەپ كەتمەك / 面~了 خېمىر بوپتۇ.

[起色] qǐsè ياخشى تەرەپكە قاراپ يۈزلەنگەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ: 病有~~ كېسىلى ياخشى بولۇپ قالدى. ③ چىقماق: ~燎泡 كۆيۈپ قاپىرىپ كەتتى / ~痱子 ئىسسىقلىق چىقىپ كەتتى. ④ باشلىماق: ~笔 باشلىماق (ماقالىنى) / ~点 باشلىنىش نۇقتىسى.

[起码] qǐmǎ ئە-

قەللىي، ئاز دېگەندە، ھېچ بولمىغاندا: ~ ~ 要十天才能完工 ئىشنى ئاز دېگەندە ئون كۈندە ئاندىن تۈگەتكىلى بولىدۇ. ⑤ پەيدا بولماق، چىقماق، كەتمەك: ~疑 گۇمان پەيدا بولماق / ~意 نىيىتى بۇزۇلماق / ~火 ئوت كەتمەك / ~风 شامال چىقماق.

qĭyì [起义] قوزغىلاڭ. ⑥ يازماق، تەييارلىماق: ~草 كوپىيە يازماق، لايىھە تەييارلىماق. ⑦ قۇرماق، ياسىماق، سالماق، تىكلىمەك: ~房子 ئۆي سالماق / 白手~家 قۇرۇق قول بىلەن ئىگىلىك تىكلىمەك. ⑧ چىقىش كېلىش قوشۇمچىسى «دىن، تىن» ۋە «باشلاپ، ئېتىبارەن» دېگەن شەكىللەر بىلەن ئىپادە قىلىنىدۇ: 1. ئىسىمنىڭ كەينىدە كەلگەندە: 今天~ بۈگۈندىن باشلاپ / 从这里~ بۇ يەردىن باشلاپ. 2. ئىسىمنىڭ ئالدىدا كېلىدۇ: ~南到北 جەنۇبتىن شىمالغا / ~这里剪开 بۇ يەردىن باشلاپ كېسمەك. ⑨ تۈركۈم، توپ: 一~人走了، 又来一~ بىر تۈركۈم ئادەم كېتىپ، يەنە بىر تۈركۈم ئادەم كەلدى. ⑩ قېتىم: 三~案件 ئۈچ قېتىملىق ئەنزە / 两~事故 ئىككى قېتىملىق ۋەقە. ⑪ پېئىلدىن كېيىن كېلىپ، ھەرىكەتنىڭ يۆنىلىشىنى بىلدۈرىدۇ: 抱~ قۇچاقلاپ كۆتۈرمەك / 拿~ قولغا ئالماق (ئالماق) / 扛~大旗 بايراق كۆتۈرمەك / 提~精神 روھنى كۆتۈرمەك / 引~大家注意 كۆپچىلىكنىڭ دىققەت قىلىشىغا ئېرىشمەك / 想不~什么地方见过他 ئۇنى قەيەردە كۆرگەنلىكىمنى ئەسلىيەلمىدىم. ⑫ پېئىلنىڭ كەينىدە '来' بىلەن بىللە كېلىپ، ئىش-ھەرىكەتنىڭ باشلانغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ: 大声念~来 ئۈنلۈك ئوقۇماق / 唱~歌来 ناخشىنى باشلىۋەتمەك. ⑬ پېئىلنىڭ كەينىدە كۆپىنچە '得', '不' بىلەن بىللە كېلىپ: 1. كۈچىنىڭ يېتىدىغان-يەتمەيدىغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ: 买不~ ئالالماسلىق / 经得~考验 سى-

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ناقتىن ئۈتەلمەك. 2. ئىشنىڭ مەلۇم دەرىجىگە يەتكەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ: 看不~ كۆزگە ئىلماسلىق / 瞧得~ قەدىرلىمەك.

绮 qǐ ① گۈللۈك دارايى: ~罗 گۈللۈك دارايى. ② گۈزەل، چىرايلىق، كۆركەم: ~丽 چىرايلىق، گۈزەل / ~思 گۈزەل خىيال.

稽 qǐ 另见 jī [稽首] qǐshǒu باش ئۇرماق، باش قويماق، سەجدە قىلماق.

气 qì ① گاز، ھاۋا، يەل: 煤~ كۆمۈر گازى / 蒸~ ھور، پار / ~压 ھاۋا بېسىمى / 给自行车打~ ۋېلىسىپىتكە يەل بەرمەك. ② ~(儿) دەم، نەپەس، تىنىق: 没~了 نەپىسى توختاپ قالدى / 上~不接下~ نەپىسى يەتمەي قالماق، تىنالماي قالماق. ③ ھاۋا رايى. ھاۋا. مەۋسۇم: 天~ ھاۋا رايى / 节~ مەۋسۇم. ④ (~儿) پۇراق، ھىد: 香~ خۇش پۇراق / 臭~ بەدبۇي (سېسىق پۇراق) / 烟~ ئىس پۇرىقى. ⑤ ئادەمنىڭ روھىي ھالىتىنى بىلدۈرىدۇ: 勇~ جۇرئەت / 朝~ كۆتۈرەڭگۈ روھ، جانلىق، تېتىكلىك. [气势] qìshì قىياپەت، كۆرۈنۈش. ⑥ خاپا بولماق، خاپا قىلماق: 他生~了 ئۇ خاپا بولۇپ قالدى / 不要~我了 مېنى خاپا قىلمىغىن. ⑦ بوزەك، بوزەك قىلماق: 受~ بوزەك بولماق. ⑧ كۈچ، ماغدۇر، قۇۋۋەت: ~血 كۈچ ۋە قۇۋۋەت (جۇڭگىيىدا) / ~虚 ماغدۇرسىزلىق، تەن ئاجىزلىقى (جۇڭگىيىدا) / 元~ ماغدۇر، دەرمان. ⑨ جۇڭگىيىدىكى بەزىبىر كېسەللىك ئالامەتلىرى: 湿~ تەمرەتكە / 脚~ پۇت تەمرەتكىسى / 痰~ تۈكرۈك. خەپرۈك.

汽 qì ھور، پار: ~船 ماتورلۇق كېمە.

讫 qì ① ئىشنىڭ تۈگىگەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ: 收~ تاپشۇرۇۋېلىندى / 付~ تاپشۇرۇپ بېرىلدى / 验~ تەكشۈرۈلدى. ② ئاخىرلاشماق، ئۈزۈلمەك: 起~ باشلىنىش-ئاخىرلىشىش.

汔 qì دېگۈدەك، يېقىن.

迄 qì ② -دە- غىچە / - قىچە

-گىچە/ -كىچە قوشۇمچىلىرى بىلەن ئىپادىلىنىدۇ: ~今未至 بۈگۈنگىچە كەلمىدى. ② زادى، پەقەت: ~未成功 زادى نەتىجە چىقىرالىماسلىق.

弃 qì تاشلىماق، تاشلىۋەتمەك، ۋاز كەچمەك: 抛~ تاشلىۋەتمەك / 遗~ تاشلىماق / ~权 هوقۇقتىن ۋاز كەچمەك / ~置不顾 ئېتىبارسىز تاشلاپ قويماق.

妻 qì 另见 qī 〈古〉 قىزنى ياتلىق قىلماق.

炁 qì '气' بىلەن ئوخشاش.

泣 qì ①يىغلىماق، كۆز يېشى قىلماق: ~不成声 يىغلاپ ئۈنى پۈتۈپ كەتمەك. ③ياش: 饮~ ياش تۆكمەك.

亟 qì 另见 jí بىر قانچە قېتىم، قايتا - قايتا: ~来问讯 بىر قانچە قېتىم كېلىپ سوراشتۇرماق.

契 qì ① خەت، كېلىشىم: 地~ يەر خېتى / 房~ ئۆي خېتى / 卖身~ سېتىلىش خېتى. ② چىقىشماق، كېلىشمەك، ئەپلەشمەك: 默~ ئۆز ئىچىدە بىلىشمەك، يەك ئىچىدە كېلىشمەك / 相~ ئۆز ئارا چىقىشماق / ~友 قەدىرناس دوست. ③ ئويماق (تاشقا). ④ ئويۇلغان خەت: 书~ خەت ئويماق.

砌 qì قوپۇرماق، سالماق، ياسىماق: ~墙 تام قوپۇرماق / ~炕 كاڭ سالماق.

碛 qì سۇ ئىچىدىكى قۇم. [沙碛] shàqì چۆل، چۆل-باياۋان، قۇملۇق.

跂 qì 另见 qí پۇتىنىڭ ئۇچى بىلەن دەسسەپ تۇرماق: ~望 بويىنىنى سوزۇپ قارىماق.

葺 qì ئوت - چۆپ بىلەن ئۆي ياپماق: 修~房屋 ئۆينى رېمونت قىلماق.

槭 qì زەرەڭ دەرىخى.

器 qì ① جابدۇق، ئەسۋاب، قورال: 武~ قورال (ھەربىي)/ 容~ قاچىلاش ئەسۋابى. [器官] qìguān ئەزا: 消化~ ~ ھەزىم قىلىش ئەزاسى / 生殖~ جىنسىي ئەزا. ② كۆكس - قارنى كەڭ، ئىقتىدارلىق، يارامىلىق: ~量 ئىچ، قورساق / 成~ يارامـلىق. ③ قەدىرلىمەك، ئەتىـ

ۋارلىماق.

憩 qì دەم ئالماق، ھاردۇق ئالماق: 少~ ئازراق ھاردۇق ئالماق.

荠 qi 另见 jì 33 ـ بەتتىكى '荸荠' (bíqi) غا قاراڭ.

QIA

掐 qiā ① ئۈزمەك. (كۆچمە مەنىدە) كەسمەك: ~电线 توك سىمىنى كېسىۋەتمەك. ② بوغماق، سىقماق: 一把~住 كاپلا قىلىپ سىقىۋالماق. ③ سىقىم، تۇتام: 一小~韭菜 بىر سىقىم جۇسەي 一大~子青菜 بىر تۇتام چىگسەي.

袷 qiā [袷袢] qiāpàn چاپان.

葜 qiā 10 ـ بەتتىكى '菝葜' (báqiā) غا قاراڭ.

卡 qiǎ 另见 kǎ ① چازا: 关~ چازا (چېگرا باجخانىسى). ② (~子) قىسقۇچ، چازا: 头发~子 چاچ چازىسى. ③ تۇرۇپ قالماق، قىسىلىپ قالماق: 鱼刺~在嗓子里 بېلىقنىڭ قىلتىرىقى گېلىدە تۇرۇپ قالماق / ~在里边拿不出来了 ئىچىدە قىسىلىپ قېلىپ ئالغىلى بولمىدى.

恰 qià ① دەل، تۇپتوغرا: ~到好处 دەل جايىدا بولماق / ~巧 دەل / ~好他来了 ئۇ دەل پەيتىدە كەلدى. ② مۇۋاپىق، لايىق: 这里有几个字不~当 بۇ يەردە نەچچە خەت تازا لايىق بولماپتۇ / ~如其分 ئۆز لايىقىدا بولماق.

洽 qià بىرلىككە كەلمەك، كېلىشمەك: 接~事情 ئىش توغرۇلۇق سۆزلەشمەك / 和他~商 ئۇنىڭ بىلەن مەسلىھەتلەشمەك. ② ئىناق، يېقىن: 感情融~ كۆڭلى يېقىن.

髂 qià يانپاش سۆڭىكى.

QIAN

千 qiān ① مىڭ (سان). ② نۇرغۇن، تولا، كۆپ دېگەن مەنىلەرنى بېرىدۇ. بۇنداق چاغلاردا '万'، '百' دېگەن خەتلەر بىلەن بىرگە كېلىدۇ: ~言万语 تۈگىمەس - پۈتمەس گەپ - سۆزلەر / ~军万马 قۇدرەتلىك قوشۇن /~

锤百炼، راسا تاۋلىماق. [千万]
qiānwàn هەرگىز، ئەسلا، زادى:
~~不要铺张浪费 هەرگىز
بۇزۇپ-چېچىپ ئىسراپچىلىق
قىلىشقا بولمايدۇ. ③ 539-بەت-
تىكى '千秋' گە قاراڭ.

仟 qiān ('千' نىڭ چوڭ
يېزىلىشى). ٦قەبرە يولى.

阡 qiān ① ئېتىز يولى. ②

芊 qiān باراقسان: 郁郁~
~بۇك - باراقسان. [芊绵]
[芊眠] qiānmián باراقسان،
زىچ، قويۇق، بولۇق.

扦 qiān ① (~子، ~儿)
سۇمبە. ② 〈方〉 قادىماق، سان-
جىماق، سالماق: ~花 گۈلنى
سېلىپ قويماق / 用针~住
يىڭنە بىلەن سانجىپ قوي-
ماق.

迁 qiān ① كۆچمەك، كۆ-
چۈرمەك، يۆتكەلمەك، يۆتكى-
مەك: ~都 پايتەختنى كۆ-
چۈرمەك / ~居 كۆچمەك.
[迁就] qiānjiù يول قويماق،
رايىغا باقماق، مادارا قىلماق:
不能~~ مادارا قىلىشقا بول-
مايدۇ / ~~应该是有原则
的 يول قويۇشتىمۇ پىرىنسىپ
بولۇشى كېرەك. [迁延] qiānyán
ئارقىغا سوزماق، كېچىكتۈر-
مەك: 已经~~了一个多月了
بىر ئايدىن ئارتۇق كېچىكتى.
② ئۆزگەرمەك، ئۆزگىرىپ كەت-
مەك: 事过境~ ۋاقىت ئۆتۈپ،
شارائىت ئۆزگىرىپ كەتمەك.

瓩 qiānwǎ كىلوۋات.

钎 qiān لوم، سۇمبە.

佥 qiān 〈古〉 ھەممە.

签 qiān ① قويماق: ~名
ئىمزا قويماق / 请你~个
字 ئىمزا قويۇپ بېرىڭ. ②
يازماق: ~注 يازماق (بەلگە).
③ (~子، ~儿) ياغاچ، بام-
بۇكتىن ياسالغان كىچىك
ياغاچچاقلار: 牙~儿 چىش
كولىغۇچ / 竹~儿 بوپايكا
توقۇيدىغان بىگىز. ④ (~儿)
خەتكۈچ (كىتاب ۋە باشقا نەر-
سىلەرنىڭ ئارىسىغا قىستۇرۇپ
قويىدىغان باغاقچە): 书~
خەتكۈچ / 标~ ماركا (بۇ-
يۇمنىڭ نامى، باھاسى
ۋە نېمىگە ئىشلىتىلىدىغانلىقى
يېزىلغان باغاقچە) / 浮~ مار-
كا. ⑤ يۆمەي تىكمەك، تۆ-
مىمەك. ⑥ بۇرۇنقى چاغلاردا

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

پال ئاچقاندا باكى قىمار ئويناشتا ئىشلىتىلىدىغان نېپىز يامبۇك تاياقچىلار.

牵 qiān ① يېتىلىمەك: ~着一条牛 بىر كالىنى يېتىلىۋاپتۇ / ~牲口 ئۇلاغ يېتىلىمەك / 手~着手 قولنى قولغا تۇتۇشماق. ② باغلانماق، چېتىشماق، چېتىلماق، ئىسكەنجىگە ئالماق: 不要~扯别的问题 باشقا مەسىلىلەرگە باغلاپ كەتمەيلى / 受~累 چېتىلىپ قالماق / ~制敌人 دۈشمەننى ئىسكەنجىگە ئالماق.

[牵强] qiānqiǎng زورمۇزور چېتىپ قويماق، زورمۇزور: 这话太~ بۇ گەپ بەك زورمۇزور بولۇپ قالدى. ③ ئۆزەلمەسلىك: 意惹情~ مېھرىنى ئۆزىدىگە تارتىشنى ئويلىماق.

铅 qiān ① قوغۇشۇن (Pb). [铅铁] qiāntiě سىنكلانغان تۆمۈر. [铅字] qiānzì قوغۇشۇن ھەرپ. ② قېرىنداش قەلەم: ~笔 قېرىنداش قەلەم.

悭 qiān بېخىل، پىخسىق، پىششىق.

谦 qiān كەمتەر، كەمتەرلىك: ~虚 كەمتەر / ~让 كەمتەرلىك قىلماق، تەكەللۇپ قىلماق / ~词 كەمتەرلىك سۆزى.

愆 qiān ① گۇناھ، سەۋەنلىك، خاتالىق. ② ئۆتكۈزۈۋەتمەك، قولدىن بېرىپ قويماق: ~期 مۇددىتىدىن ئۆتكۈزۈۋەتمەك.

鹐 qiān چوقۇلىماق، دانلىماق: 乌鸦把瓜~了 قاغا كاۋىنى چوقۇلاپ كەتتى.

骞 qiān ئېگىز كۆتۈرمەك.

搴 qiān ① يۇلۇپ ئالماق: 斩将~旗 سەركەردىلەرنى ئۆلتۈرۈپ، بايراقلىرىنى يۇلۇۋەتمەك. ② '褰' بىلەن ئوخشاش.

褰 qiān كىيىم-كېچەكلەرنى كۆتۈرمەك: ~裳 چاپاننى كۆتۈرۈپ تۇرماق.

荨 qián 另见 xún [荨麻] qiánmá چاققاق ئوت.

钤 qián ① تامغا، مۆھۈر. ② باسماق: ~印 تامغا باسماق / ~章 مۆھۈر باسماق. [钤记] qiánjì كونا جەمئىيەتتىكى ئىدارە تامغىسى.

黔 qián ① قارا (رەڭ): ~首

پۇقرا. ② (Qián) گۇيجۇ ئۆلكىسىنىڭ باشقىچە ئاتىلىشى.

前 qián ① ئالد، ئالدىدا: 1. ئالد تەرەپى: 天安门~ تيەنئەنمېن ئالدىدا / 大楼~面 بىنانىڭ ئالدى / 床~ كارىۋات ئالدىدا / 在~面 ئالدى تەرەپتە / 向~走 ئالدىغا ماڭماق. 2. ۋاقىتنى بىلدۈرىدۇ: ~天 ئۈلۈشكۈن / 史无~例 مىسلى كۆرۈلمىگەن. 3. ئالدىنقى: ~五名 ئالدىنقى بەشىنچى. ② ئالغا باسماق، ئىلگىرىلىمەك: 勇往直~ باتۇرانە ئالغا باسماق / 畏缩不~ قورقۇپ ئالغا باسالماسلىق.

虔 qián ئىززەتلىك، ئىخلاسمەن: 诚~ ئىززەتلىمەك / ~心 تەقۋادارلىق، ئىخلاسمەنلىك.

钱 qián ① پۇل، ئاقچا: 铜~ يارماق، داچەن. (كۆچمە مەنىدە) ھەق، پۇل: 年~ كىرا ھەققى / 饭~ تاماق پۇلى. ② يۇمىلاق تەڭگىگە ئوخشايدىغان نەرسىلەر: 榆~ قارىياغاچ پوستىكى. ③ مال- دۇنيانى بىلدۈرىدۇ: 有~有势 پۇللۇق نوپۇزلۇق، باي ھەم ئابرۇيلۇق. ④ مىسقال.

钳 qián ① قىسماق. [钳制] qiánzhì ئىسكەنجىگە ئالماق. ② (~子) قىسقۇچ، ئامبۇر: 老虎~ ئامبۇر.

乾 qián پالچىلىقتىكى سەككىز سىمۋوللۇق بەلگىنىڭ بىرى: 三، ئاسماننى بىلدۈرىدۇ.

掮 qián يۈدۈمەك، مۈرىسىگە ئالماق. [掮客] qiánkè <方> دەللال.

潜 qián ① سۇ ئاستىدا ھەرىكەت قىلىشنى بىلدۈرىدۇ: ~水艇 سۇ ئاستى پاراخوتى / 鱼~鸟飞 بېلىق سۇدا ئۈزەر، قۇشلار كۆكتە پەرۋاز قىلار. ② يوشۇرۇن، يوشۇرۇنماق: ~伏 مۆكمەك، يوشۇرۇنماق / 挖掘~在力量 يوشۇرۇن كۈچلەرنى قازماق. [潜心] qiánxīn باش قاتۇرماق، قېتىرقىنىپ، بېرىلىپ: ~~研究 قېتىرقىنىپ تەتقىق قىلماق. ③ مەخپىي، ئوغرىلىقچە: ~行 مەخپىي يۈرمەك، يوشۇرۇن يۈرمەك / ~逃 ئوغرى-

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

لىقچە قېچىپ كەتمەك، قاچماق.

肷 qiǎn بېقىن (كۆپ هاللاردا هايۋانلارغا قارىتىلىدۇ): ~窝 بېقىن.

浅 qiǎn 另见 jiān ① تېيىز، تاشقىرى: 这条河很~ بۇ دەريا بەك تېيىز / 这个院子太~ بۇ هويلا بەك تاشقىرى، ئىكەن. ② ئۇزۇن ئەمەس، قىسقا: 年代~ يىلى ئۇزۇن ئەمەس / 相处的日子还~ بىللە بولغان كۈنلەر يەنىلا قىسقا بولۇپ قالدى. ③ ئاز، كەم، ئاددىي، يۈزە: 这篇文章很~ بۇ ماقالە ناهايىتى ئاددىي يېزىلغان / ~近的理论 ئاددىي نەزەرىيە / ~见 يۈزە قارىشىم، چالا مۇلاهىزەم / 阅历~ كەچۈرمىشلىرى ئاز / 功夫~ گۇمپىسى ئاز / 交情~ مۇناسىۋىتى ئاز. ④ سۇس، ئاچ (رەڭ): ~红 ئاچ قىزىل / ~绿 سۇس يېشىل.

遣 qiǎn ① ئەۋەتمەك: 特~ ئالاهىدە ئەۋەتمەك / ~送 ئاپارماق. ② چىقارماق: ~闷 ئىچ پۇشۇقىنى چىقارماق / 消~ كۆڭۈل ئاچماق، ئىچ پۇشۇقىنى چىقارماق.

谴 qiǎn ئەيىبلىمەك، سۆكمەك.

缱 qiǎn [缱绻] qiǎnquǎn ئىچتو يۇن - تاشتو يۇن.

嗛 qiǎn قوۋۇز (مايمۇننىڭ).

欠 qiàn ① قەرزدار بولماق: 我~他十块钱 مەن ئۇنىڭغا ئون يۈەن قەرزدار. ② كەم، ئاز، يېتەرسىز: 文章~通 ماقالە دېگەندەك تولۇق ئەمەس ئىكەن) / 身体~安 سالامەتلىكى دېگەندەك ياخشى ئەمەس. ③ ئىمىرلاپ قويماق، قوزغىلىپ قويماق: ~身 ئىمىرلاپ قويماق / ~脚 پۇتىنى ئىمىرلىتىپ قويماق. ① ئەسنىمەك: 打呵~ ئەسنەپ قويماق / ~伸 ئەسنەپ كېرىلمەك.

芡 qiàn ① سۇ لەيلىسى. ② سۇ لەيلىسى قىيامى: 勾~ سەيىنىڭ تەممىنى تەڭشىمەك / 汤里加点~ شورپىغا ئازراق سۇ لەيلىسى قىيامى سالايلى.

嵌 qiàn سالماق، قويماق: 镶~ قويماق، سالماق / ~入 سالماق / 匣子上~着象牙雕的花 قۇتىغا پىل چىشىدىن نەقىش سېلىنىپ گۈل چىقىرىلغان.

纤 qiàn 见另 xiān ① كېمە
ئارغامچىسى (كېمە سۆرەيـ
دىغان). [手纤] qiànshǒu
دەللال. [纤拉] lāqiàn 1. ئار-
غامچا بىلەن كېمىنى سۆرىمەك.
2. سۇدىكى دەللاللىق.

茜 qiàn ① رويان. ئوردان
(ئۆسۈملۈك). ② قىزىل.

倩 qiàn ① چىرايلىق، گۈزەل.
② ئۆتۈنمەك، مۇراجىئەت قىلـ
ماق: 笔代人 ~ باشقىلارنىڭ
يېزىپ بېرىشىنى ئۆتۈنمەك.

堑 qiàn خەندەك، ئاكوپ،
يار: ~ 天江长 چاڭجياڭ
دەرياسى تەبىئىي توسۇق.
(ئوخشىتىش مەنىسىدە) ئوڭۇش-
سىزلىق: 智一长，~一吃 بىر
ئوڭۇشسىزلىققا ئۇچرىساڭ، بىر
ئەقىل تاپىسەن. تۇمۇشقىغا يىـ
مىگىچە، بۇرنىغا سۇ كىرمەيتۇ.

椠 qiàn ① قەدىمكى چاغـ
لاردىكى ئىش خاتىرىلەيـ
دىغان تاختاي. ② كىتاب نۇسـ
خىسى: ~ 古 قەدىمكى كىتاب
نۇسخىسى / ~ 宋 سۇڭ سۇلالىسى
دەۋرىدىكى كىتاب نۇسخىسى.

慊 qiàn 见另 qiè نارازى
بولماق، نەپرەتلەنمەك.

歉 qiàn ① ئەپۇ سورىماق،
كەچۈرۈم سورىماق. ناماقۇل
بولماق: ~ 抱 خىجىل بولماق /
~ 道 ناماقۇل بولماق / 致深
意 ~ تۆۋەنچىلىك بىلەن كە-
چۈرۈم سورىماق. ② كەم:
收 ~ كەم ھوسۇل ئېلىنماق /
年 ~ كەم ھوسۇللۇق يىل.

QIANG

羌 Qiāng 〈古〉 چاڭلار.
[族羌] Qiāngzú چياڭزۇ مىلـ
لىتى.

蜣 qiāng [螂蜣] qiāngláng
تولۇقچى قوڭغۇز، تېزەكچى.

抢 qiāng 见另 qiǎng ‘戗’
(qiāng) ①، بىلەن ئوخشاش.

呛 qiāng 见另 qiàng ① قا-
قىلىپ كەتمەك، قاقالماق:
了着~水喝 سۇ ئىچىپ قاقىـ
لىپ كەتمەك / 了 ~ 吃饭吃
تاماق يەپ قاقالماق. ② 〈方〉
يۆتەلمەك.

玱 qiāng قاشتاشلارنىڭ
بىر-بىرىگە سوقۇلغان ئاۋازى.

枪 qiāng ① نەيزە: ~长

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

نەيزە. ② مىلتىق، قورال: 手~ تاپانچا / 机关~ پىلىموت. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) قوراللىق كۈچ مەنىسىنى بىلدۈرىدۇ: 我们的原则是党指挥枪·而决不容许枪指挥党 بىزنىڭ پرىنسىپىمىز شۇكى، پارتىيە مىلتىققا قوماندانلىق قىلىدۇ، مىلتىقنىڭ پارتىيىگە قوماندانلىق قىلىشىغا ھەرگىز يول قويۇلمايدۇ.

戗 qiāng 另见 qiàng ① قارشى، تەتۈر: ~风 شامالغا قارشى / ~水 تەتۈر ئېقىن. ② تاقارشىپ قالماق، تالىشىپ قالماق (سۆزدە): 说~了 تالىشىپ قالماق.

戕 qiāng ئۆلتۈرمەك: 自~ ئۆزىنى ئۆلتۈرۋالماق. [戕贼] qiāngzéi زىيان يەتكۈزمەك، زىيان - زەخمەت يەتكۈزمەك.

斨 qiāng 〈古〉 پالتا.

腔 qiāng ① (~子) بوشلۇق: 胸~ كۆكرەك بوشلۇقى / 口~ ئېغىز بوشلۇقى. (كۆچمە مەنىدە) ئىچ: 炉~ مەش ئىچى / 锅台~子 ئوچاق ئىچى. ② (~儿) تەلەپپۇز، ئاھاڭ: 荒~走板 ئاھاڭى قېيىپ كەتمەك / 梆子 تاڭ - تاڭ. (كۆچمە مەنىدە) گەپ: 开~ گەپ قىلماق / 南~北调 ئەبجەش مۇقام. [京腔] jīngqiāng بېيجىڭ تەلەپپۇزى: 一口~~ بېيجىڭ تەلەپپۇزدا سۆزلەيدۇ.

锖 qiāng [锖色] qiāngsè دات رەڭگى.

锵 qiāng جاڭ - جاڭ (ئاۋاز).

镪 qiāng [镪水] qiāngshuǐ ئۆتكۈر كىسلاتا: 硝~~ ئازوت كىسلاتاسى.

强 qiáng ① 另见 qiǎng·jiàng ① ساغلام: 身~力壮 تېنى ساغلام ھەم كۈچلۈك / ~大 كۈچلۈك. (كۆچمە مەنىدە) كۆپ ئارتۇق، كۆپرەك: 四分之~ تۆتتىن بىردىن ئارتۇقراق. [强调] qiángdiào (ئوخشىتىش مەنىسىدە) تەكىتلىمەك. [强梁] qiángliáng زومىگەرلىك، زالىملىق، ياۋۇزلۇق. ② كۈچلۈك، قۇدرەتلىك: 责任心很~ مەسئۇلىيەتچانلىقى كۈچلۈك. ③ ئوبدان،

ياخشى؛ 要~ تىرىشچان، ئىنتىلىشچان / 庄稼很~ زىرائەتلەر ناھايىتى ئوبدان/ 他写的字比你的~ ئۇنىڭ خېتى سېنىڭكىدىن ياخشى.

墙 qiáng تام: 砖~ خىش تام / 城~ سېپىل.

蔷 qiáng [蔷薇] qiángwēi ئەتىرگۈل.

嫱 qiáng <古> ئاغىچى: 妃~ ئاغىچى.

樯 qiáng يەلكەن مومىسى، ماچتا.

抢 qiǎng 另见 qiāng ① بۇلىماق، تالىماق، تارتىۋالماق: ~球 توپنى تارتىۋالماق (توپ تالاشماق) /~劫 بۇلاڭچىلىق قىلماق /他把我的信~去了 ئۇ مېنىڭ خېتىمنى تارتىۋالدى. ② تالاشماق، بەس-بەس بىلەن، تېز: ~着把活做了 ئىشنى تالىشىپ تۇرۇپ قىلماق /~修河堤 توسمىنى تېز ياسىماق. ③ بىلىمەك، چاقلىماق، سۈرۈلۈپ كەتمەك: 磨剪子~刀子 قايچا - پىچاقلارنى بىلەپ چاقلىماق/ 跌了一跤، 把肉皮~去一大块 يېقىلىپ چۈشۈپ، تېرەم سۈرۈلۈپ كەتتى.

羟 qiǎng گىدروكسىل، گىدروكسى.

强 qiǎng 另见 qiáng، jiàng زورمۇزور: ~词夺理 يولسىز تاكاللاشماق، دەمەدانلىق قىلماق / 不能~人所难 كىشىنى قىلالمايدىغان ئىشقا زورلىماسلىق كېرەك.

镪 qiǎng 另见 qiāng <古> بىر تىزىق پۇل. [白镪] báiqiǎng كۈمۈش.

襁 qiǎng [襁褓] qiǎngbǎo يۆگەك، زاكا: 在~~中 يۆگەكتە، زاكىلاپ قويغان.

呛 qiàng 另见 qiāng قاقالماق، دەم ئالالماي قالماق: 烟~嗓子 ئىس ئۆپكەمگە كەتتى/ 辣椒味~得难过 لازىنىڭ پۇرىقىدا دەم ئالالماي قالماق.

戗 qiàng 另见 qiāng تىرەك: 墙要倒，拿杠子~住 تام ئۆرۈلەي دەپ قالدى، كالتەك بىلەن تىرەپ قويايلى. [够戗] gòuqiàng ئەھۋالىنىڭ بەك ئېغىر ئىكەنلىكىنى ياكى ئىش-

ھەرىكەتنىڭ يېتەرلىك بول-
غانلىقىنى بىلدۈرىدۇ: 他忙
得真～～ ئۇ ئالدىراپ ھالى
قالماپتۇ / 他病得～～ ئۇ
قاتتىق ئاغرىپ قاپتۇ.

炝 qiàng قورۇماق.

跄 qiàng [踉跄] liàngqiàng
دەلدەڭلىمەك، سەنتۈرۈلمەك.

QIAO

悄 qiāo 另见 qiǎo جىممىدە،
ئاستاغىنا: 静～～ تىپتىنچ/
部队～～地出动 قوشۇن تۈي-
دۈرماي قوزغالدى.

硗 qiāo تاقىراق (يەر):
肥～ ئوغۇتسىز تاقىراق.

跷 qiāo ① كۆتۈرمەك،
ئۈچىدا دەسسىمەك: ～脚
پۇتىنىڭ ئۈچىدا دەسسىمەك/
～腿 پۇتىنى كۆتۈرمەك.
[高跷] gāoqiāo ياغاچ ئاياغ
ئويۇنى، ياغاچ ئاياغ.
② كۆرسەتمەك، چىقارماق:
～起大拇指称赞 باشمالتى-
قىنى كۆرسىتىپ ماختىماق.
[跷蹊] qiāoqi سىر، سىرلىق،
ئاجايىپ، غەلىتە: 这事有点
～～ بۇ ئىش غەلىتىرەك
تۇرىدۇ.

雀 qiāo 另见 qiǎo · què
سەپكۈن.

锹 qiāo كۈرجەك، تۆمۈر
كۈرجەك.

劁 qiāo پىچىماق: ～牛
ئۆكۈز پىچماق / ～羊 قوچ-
قار پىچماق.

敲 qiāo ① تاقىلداتماق، چەك-
مەك، قاقماق، چالماق، ئۇرماق:
～锣 جاڭ ئۇرماق / ～边鼓
يان باسماق، بولۇشۇپ بەر-
مەك. ② قاقتى - سوقتى قىل-
ماق، باپلىماق.

橇 qiāo ① <古> پاتقاق
يوللاردا ماڭغاندا ئولتۇرى-
دىغان نەرسە. ② چانا.

缲 qiāo پۆكمەك، پۆكۈپ
تىكمەك: ～一根带子 بوغ-
قۇچ تىكمەك / ～边 پەۋازنى
پۆكۈپ تىكمەك.

乔 qiáo ① ئېگىز. [乔木]
qiáomù غولۇلۇق دەرەخ.
[乔迁] qiáoqiān يېڭى
جايغا كۆچمەك، يېڭى ئۆي-
گە كۆچمەك. ② نىقابلانماق.
[乔妆] [乔装] qiáozhuāng

نىقابلانماق، ياسىنىپ يالغان قىياپەتكە كىرىۋالماق.

侨 qiáo ① مۇھاجىر: ~居 مۇھاجىر بولۇپ تۇرماق. ② جۇڭگو مۇھاجىرلىرى: 华~ جۇڭگو مۇھاجىرلىرى.

荞 qiáo (荞麦) قارا بۇغداي.

峤 qiáo 另见 jiào ئۇچلۇق ھەم ئېگىز.

桥 qiáo كۆۋرۈك: 南京长江大~ نەنجىڭ چاڭجياڭ كۆۋرۈكى / 天~ ئاسما كۆۋرۈك / 独木~ يالغۇز ئاياغ كۆۋرۈك.

鞒 qiáo ئېگەرنىڭ ئارقىلەتى.

荍 qiáo 〈古〉 ① تۇگمەگۈل. ② '荞' بىلەن ئوخشاش.

翘 qiáo 另见 qiào ① كۆتۈرمەك: ~首 بېشىنى كۆتۈرمەك / ~望 بېشىنى كۆتۈرۈپ قارىماق. ② قىيىپ قالماق: 桌面~棱 (leng) 了 جوزىنىڭ يۈزى قىيىپ قاپتۇ.

谯 qiáo 谯楼 سېپىل مۇنارى.

憔 qiáo [憔悴] qiáocuì ياداڭغۇ، سولغۇن: 面容~~ چىرايى ياداڭغۇ.

樵 qiáo ① 〈方〉 ئوتۇن. ② ئوتۇن كەسمەك: ~夫 ئوتۇنچى.

瞧 qiáo قارىماق، كۆرمەك: ~书 كىتاب كۆرمەك / ~得起 قەدىرلىمەك / ~不起 كۆزگە ئىلماسلىق.

巧 qiǎo ① ماھارەت، ئۇستىلىق. ② ئەپچىل، چېۋەر، ماھىرلىق: 心灵手~ زېھنى ئۆتكۈر، قولى ئەپچىل / 他很~ ئۇ ناھايىتى چېۋەر ③ ساختا، يالغان (سۆزگە قارىتىلغان): 花言~语 يالغان سۆز. ④ دەل، تازا: 凑~ ئۈمىد قىلغان ياكى قىلمىغان ئىشنىڭ دەل ۋاقتىدا بولغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ / 碰~ ۋاقىت-سائىتى توغرا كېلىپ قالغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ.

悄 qiǎo 另见 qiāo ① غەم، قايغۇ، ھەسرەت. ② ئاستا، پەس (ئاۋاز): 低声~语 پەس ئاۋاز بىلەن / ~然无声 جىمجىت.

愀 qiǎo چىرايى ئۆزگەرمەك: ~然作色 چىرايى تۇرۇلمەك، قاپىقى سېلىنماق.

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى

雀 qiǎo 另见 qiāo، què ‘雀’ (què) بىلەن ئوخشاش.

壳 qiào 另见 ké پوست، قاپ، قاسىراق، شاكال: 甲~ قاسىراق / 地~ يەر پوستى.

俏 qiào ① چىرايلىق، گۈزەل: 俊~ چىرايلىق، كېلىشكەن. ② بازىرى ئىتتىك: ~货 بازىرى ئىتتىك مال. ③ <方> سەي قورۇغاندا تەم ئۆزگەرتىش ئۈچۈن سامساق، ئاشكۆكى قاتارلىق نەرسىلەرنى سېلىشنى بىلدۈرىدۇ.

诮 qiào ئەيىبلىمەك، كايىماق: 讥~ تەنە قىلماق، مەسخىرە قىلماق.

峭 qiào تىك: ~壁 تىك قىيالار. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) قاتتىق: ~直 پۇختا، مەزمۇت.

鞘 qiào 另见 shāo غىلاپ: 刀~ قىلىچ غىلاپى، پىچاق غىلاپى.

窍 qiào ① تۆشۈك: 七~ بەش ئەزا (قۇلاق، كۆز، ئېغىز، بۇرۇن) / 一~不通 ھېچنېمىنى بىلمەيدۇ. ② (~儿) ئىشنىڭ ئېپى، ئىشنىڭ يولى: 诀~儿 ئەپ، ئېپى (ئىشنىڭ ئېپى) / ~门儿 ئىشنىڭ يولى، ئىشنىڭ ئېپى، ئېپى - جېپى.

翘 qiào 另见 qiáo كۆتۈرۈلۈپ قالماق، دىڭگايتماق: 板凳~起来了 بەندىگىنىڭ پۇتى كۆتۈرۈلۈپ كەتتى. [翘尾巴] qiàowěibā قۇيرۇقىنى كۆتۈرۈۋالماق.

撬 qiào قومۇرماق: 把门~开 ئىشىكنى قومۇرۇپ ئاچماق.

QIE

切 qiē 另见 qiè ① تۇغرىماق، كەسمەك، تىلماق: ~成片 ياپىلاق تۇغرىماق / 把瓜~开 تاۋۇزنى تىلغىن. [切磋] qiēcuō (ئوخشىتىش مەنىسىدە) ئۆزئارا مەسلىھەت ئېلىشماق، بىر - بىرىدىن مەسلىھەت سورىماق. ② ئۇرۇنما (گېئومېترىيىدە): 两圆相~ ئىككى چەمبەر ئۆزئارا ئۇرۇنغان / ~线 ئۇرۇنما / ~点 ئۇرۇنۇش نۇقتىسى.

伽 qié 另见 jiā [伽南香] qiénánxiāng ئەنبەر. [伽蓝] qiélán بۇتخانا، ساڭرام (سامگارام).

茄 qié 另见 jiā (~子) پەمىدەگەن. [番茄] fānqié پەمىدۇر، شوخلا.

且 qiě 另见 jū ① ھەم: 既高~大 ھەم ئېگىز ھەم چوڭ. ② سەل، بىرئاز، ئازراق: ~慢 ئالدىرىماي تۇرغىن / ~住 سەل توختا. ③ يەنە، ئەمدى: 然~不可 يەنە بولمايدۇ، ئەمدى بولمايدۇ. ④ كەلگۈسىدىكى ئىشنى بىلدۈرىدۇ: 年~九十 90 ياشقا كىرەي دەپ قالدى. ⑤ بىر تەرەپتىن ... بىر تەرەپتىن ...، ... ۋە ...: ~走~说 ماڭغاچ سۆزلەشمەك / ~行~想 كېتىپ بېرىپ خىيال قىلماق. ⑥ چىداشلىق، چىدامىلىق: 这双鞋~穿呢 بۇ ئاياغ چىدامىلىق.

切 qiè 另见 qiē ① باغلانغان، زىچ، ئۇيغۇن: ~身利害 بىۋاسىتە پايدا - زىيان / 不~实际 ئەمەلىيەتكە ئۇيغۇن ئەمەس. [切齿] qièchǐ چىشىنى غۇچۇرلاتماق، چايناپ پۈركۈۋەتكۈسى كەلمەك. ② جىددىي، زۆرۈر: 迫~需要 جىددىي ئېھتىياجلىق / 回国心~ ۋەتەنگە قايتىشقا تەقەززا / 急~不能等待 ئالدىراپ ساقلىيالماسلىق. ③ ئەمەلىيسى، سەممىسى، ھەقىقىي، چىن، قاتتىق: 言辞恳~ سۆزى سەمىمىي / ~记 ئەستە چىڭ تۇتماق / ~忌 قاتتىق ساقلانماق. ④ قەدىمكى چاغلاردىكى خەنزۇچە خەتلەرگە ئاھاڭ بەلگىلەش ئۇسۇلى.

[一切] yīqiè بارلىق، ھەممە.

窃 qiè ① ئوغرىلىق قىلماق: ~案 ئوغرىلىق ئەنزىسى. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) نامۇۋاپىق ئۇسۇل بىلەن ئىگىلىۋېلىشنى بىلدۈرىدۇ: ~位 ئورۇننى ئىگىلىۋالماق / ~国 دۆلەت ھاكىمىيىتىنى چاڭگىلىغا ئېلىۋالماق. ② يوشۇرۇنچە، ئوغرىلىقچە: ~笑 يوشۇرۇنچە كۈلمەك.

妾 qiè ① كىچىك خوتۇن، توقال. ② مەن (كونا زاماندا ئاياللارنىڭ ئۆزىنى ئاتىشى).

怯 qiè ① قورقۇنچاق، توخۇ يۈرەك: 胆~ يۈرەكسىز، قورقۇنچاق / ~场 تارتىنچاقلىق قىلماق، ھودۇقۇپ

ئۇيغۇر كىتاب تورى

قالماق. ② زامانىغا ماس كەلمەسلىك، چاكىنا: ~露 چېنىپ قالماق / 色颜的服衣 ~点有 كىيىمىنىڭ رەڭگى تازا قاملاشماي قاپتۇ.

朅 qiè ① كېتىپ قالماق. ② قەھرىمان، جاسارەت.

挈 qiè ① كۆتۈرۈپ ماڭماق: 领~纲提 يىغىنچاقلىماق، يىغىنچاقلاپ مەغزىنى كۆرسەتمەك. ② ئېلىپ ماڭماق: 眷~ بالا - ۋاقىلىرىنى ئېلىپ ماڭماق.

锲 qiè ئويماق، نەقىش چىقارماق: 玉金~ مېتال ۋە قاشتاشنى ئويماق / 而~ 舍不 نەقىش پۈتمىگۈچە نوكەشنى قويماسلىق.

惬 qiè مەمنۇن بولماق، رازى بولماق: 意~ رازى بولماق، كۆڭلىگە ياقماق، مەمنۇن بولماق/ 心~ قانا ئەتلەنمەك، رازى بولماق. qiè[当惬] dāng دەل جايىدا، ئۆز لايىقىدا.

箧 qiè ساندۇقچە، چامادان.

趄 qiè 见另 jū يانتۇ، قىيپاش، سىڭايان: 儿披~ يانتۇلاق/ 子身着~ بەدىنىنى سىڭايان قىلماق.

慊 qiè 见另 qiàn رازى بولماق، مەمنۇن بولماق، قانائەتلەنمەك: 不~ نارازى بولماق.

QIN

钦 qīn ① قايىل بولماق، قول قويماق، ھۆرمەتلىمەك، ئىززەتلىمەك: 佩~ قول قويماق، قايىل بولماق / 仰~ قايىل بولماق، ھۆرمەتلىمەك، ئىززەتلىمەك. ② پادىشاھلارنىڭ ئەلچىسى: 定~ ھۆزۈرىدا تۈزۈلگەن، ھۆزۈرىدا بېكىتىلگەن (پادىشاھلارنىڭ)/ 赐~ ئىلتىپات / 臣大差~ خان مۇپەتتىش. [تاغ.

嵚 qīn [崟嵚] qīnyín ئېگىز

侵 qīn ① زىيانكەشلىك قىلماق، ئۆزىنىڭ قىلىۋالماق: 害~ زىيانكەشلىك قىلماق/ 吞~ ئۆزىنىڭ قىلىۋالماق، يۇتۇۋالماق. [略侵] qīnlüè تاجاۋۇز قىلماق: 的义主国帝 ~ ~是就性本 جاھانگىرلارنىڭ تەبىئىتى تاجاۋۇزچىلىق قىلىش. ② يېقىنلاشماق: 晨~

تاڭغا يېقىن، تاڭ ئالدىدا.

骎 qīn [骎骎] qīnqīn ئۇچقاندەك. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) ئۇچقاندەك: ~~日上 ئۇچقاندەك راۋاجلانماق.

亲 qīn 另见 qìng ① تۇغقان، يېقىن كىشىلەر؛ ئاتا - ئانا: ~人 ئۇرۇق - تۇغقان، يېقىن كىشىلەر، يار-بۇرادەر/ ~兄弟 بىر تۇغقان ئاكا - ئۇكا/ 双~ ئاتا - ئانا / 养~ ئاتا - ئانىنى باقماق. ② توي-تۆكۈن: 定~ چاي ئىچۈرۈپ قويماق / ~事 توي - تۆكۈن. ③ كېلىنىنى كۆرسىتىدۇ: 娶~ خوتۇن ئالماق. ④ تۇغقانلىق مۇناسىۋەتنى بىلدۈرىدۇ: 姑表~ بىر نەۋرە تۇغقان. ⑤ ئۆز: ~笔信 ئۆز قولى بىلەن يازغان خەت/ ~眼见 ئۆز كۆزى بىلەن كۆرگەن/ ~手做 ئۆز قولى بىلەن ياسىغان (ئەتكەن). ⑥ يېقىن، قويۇق: 他们很~密 ئۇلار ناھايىتى يېقىن/ 兄弟相~ بىر تۇغقاندەك يېقىن. ⑦ سۆيمەك: 他~了~

孩子的小脸蛋 ئۇ بالىنىڭ مەڭزىدىكە سۆيۈپ قويدى.

衾 qīn يوتقان: ~枕 يوتقان - ياستۇق.

芹 qín چىڭسەي.

芩 qín ① <古> قومۇش. ② قالقانگۈل.

矜 qín 另见 jīn,guān <古> نەيزىنىڭ سېپى.

琴 qín ① قانۇن (قەدىمكى چالغۇ ئەسۋابى). ② ساز. چالغۇ ئەسۋابلىرى.

秦 Qín ① چىن بەگلىكى. ② چىن سۇلالىسى. ③ شەنشى ئۆلكىسىنىڭ باشقىچە ئاتىلىشى.

嗪 qín 486 - بەتتىكى ‘哌嗪’ (pàiqín)غا قاراڭ.

螓 qín <古>تومۇزغا.٦مەلە).

覃 Qín 另见 tán چىن(فا-

禽 qín ① قۇش، ئۇچار قانات: 家~ ئۆي قۇشلىرى/ 飞~ ئۇچار قاناتلار. ② <古> ئۇچار قانات ۋە هايۋانلار.

擒 qín تۇتماق، قولغا ئالماق: ~贼先~王 ئوغرى تۇتساڭ چوڭىنى تۇت.

噙 qín ئالماق: 嘴里~了一口水 ئاغزىغا بىر يۇتۇم سۇ ئالماق / 眼里~着眼泪 كۆزىگە ياش ئالماق.

檎 qín (林檎) زاراگزا.

勤 qín ① تىرىشچان، ئىشچان، ئايىغى يېنىك: ~劳 ئەمگەكچان، ئىشچان / ~快 ئىشچان، ئايىغى يېنىك / ~学 تىرىشچان. (كۆچمە مەنىدە) پات - پات، دائىم: 房子要~打扫 ئۆينى دائىم تازىلاپ تۇرۇش كېرەك / ~洗澡 پات - پات يۇيۇنماق / 夏天雨~ يازدا دائىم يامغۇر ياغىدۇ. ② ئىش، خىزمەت، ئەمگەك: 出~ ئىشقا چىقماق / 缺~ ئىشقا كەلمەسلىك hòuqín [后勤] 1. ئارقا سەپ تەمىناتى. 2. خوجىلىق ئىشلىرى. ③ خىزمەت، ۋەزىپە: 内~ ئىچكى خىزمەت، ئىچكى ۋەزىپە / 外~ سىرتقى خىزمەت، سىرتقا چىقىپ ۋەزىپە ئۆتىمەك. ④ 768 - بەتتىكى '殷勤' (yīnqín) غا قاراڭ.

梫 qǐn ‹古› دالچىن.

锓 qǐn ئويماق، ئويما، چاپ قىلماق: ~版 ئويما ئۇسخا.

寝 qǐn ① ئۇيقۇ: 废~忘食 ئۇيقۇ ۋە تاماقنى ئۇنتۇپ قالماق. ② ئۇخلايدىغان ئورۇننى بىلدۈرىدۇ: 就~ ئۇخلىماق، ياتماق / 寿终正~ قېرىپ ئۆز ئەجىلى بىلەن ئۆلمەك، ئۆمرى تۈگەپ بارار يېرىگە بارماق. ③ توختىماق: ~事 ئىشنى توختاتماق. ④ سەت: 貌~ چىرايى سەت، ئەپتى سەت، قىياپىتى سەت.

吣 qìn ئىت، مۈشۈكلەرنىڭ قۇسۇشى.

沁 qìn ① سىڭمەك: ~人心脾 كىشىلەر قەلبىگە چوڭقۇر سىڭمەك. ② ‹方› سۇغا چىلىماق، ھۆل قىلماق. ③ تۆۋەن قىلماق. ساڭگىلاتماق: ~着头 بېشىنى ساڭگىلاتماق.

揿 qìn ‹方› باسماق: ~电铃 توك قوڭغۇرىقىنى باسماق.

QING

青 qīng ① رەڭ: 1. يېشىل: ~草 يېشىل ئوت. 2. كۆك:

~天 كۆك ئاسمان. 3. قارا: ~布 قارا رەخت / ~线 قارا يىپ. ② يېشىل نەرسىلەر (كۆپىنچە يېشىل يوپۇرماقلىق زىرائەتلەر، گۈل-گىياھلارنى كۆرسىتىدۇ): 看~ مايسا باقماق، زىرائەتكە قارىماق / ~黄不接 ئۈزۈكچىلىك ۋاقتى، سېرىقتال ۋاقتى. ③ ياش: 共~团 كوممۇنىستىك ياشلار ئىتتىپاقى / 老中~相结合 ياشانغانلار، ئوتتۇرا ياشلىقلار ۋە ياشلارنى بىرلەشتۈرمەك.

圊 qīng ھاجەتخانا: ~土 ھاجەتخانا توپىسى / ~肥 ھاجەتخانا ئوغۇتى.

清 qīng ① سۈزۈك، پاكىز: ~水 سۈزۈك سۇ / 天气~朗 ھاۋا ئوچۇق، ھاۋا سۈزۈك. (كۆچمە مەنىدە) 1. ئاددىي: ~唱 چىڭچاڭ (چاڭچىلىدە گىرىمسىز ناخشا ئېيتماق). 2. تىنچ: ~夜 تىنچ كېچە. ② ئېنىق، ئوچۇق: ~分 ئېنىق ئايرىماق/ ~楚 ئېنىق، ئوچۇق / 说不~ ئېنىق چۈشەندۈرۈپ بەرگىلى بولمايدۇ. ③ تەلتۈكۈس، پۈتۈنلەي: ~除 چىقىرىۋەتمەك، تازىلىۋەتمەك. ④ تەرتىپكە سالماق، رەتلىمەك، تازىلىماق: ~党 پارتىيىنى پاكلاشتۇرماق. ⑤ ئېنىقلىماق، تەكشۈرمەك: ~仓 ئامبارلارنى تەكشۈرمەك. ⑥ پاك، ساپ، ئادىل: ~官 پاك ئەمەلدار. ⑦ (Qīng). چىڭ سۇلالىسى. اناغۇچ.

蜻 qīng [蜻蜓] qīngtíng يىڭ-

鲭 qīng ماكرېل بېلىقى.

轻 qīng ① يېنىك، يەڭگىل: 这块木头很~ بۇ ياغاچ بەك يېنىك/他的工作很~ ئۇنىڭ خىزمىتى ناھايىتى يەڭگىل. [轻工业] qīnggōngyè يېنىك سانائەت. ② كەم، ئاز: ~口 تۈزى كەم، تۈزى ئاز / ~伤不下火线 يېنىك يارىدارلار سەپتىن چۈشمەسلىك. ③ كىچىك: 年纪~ يېشى كىچىك. ④ ئاستا: 注意~放 دىققەت! ئاستا قويۇڭ/ 手~一点儿 قولۇڭنى يېنىكرەك قىل. ⑤ سەل قارى-

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ماق، ئېتىبارسىز قارىماق: 视~ سەل قارىماق، كۆزگە ئىلماسلىق، كەمسىتمەك: 敌~ دۈشمەننى سەل چاغلىماق، دۈشمەنگە سەل قارىماق / 之~皆人 ھەممە ئادەم كۆزگە ئىلمايدىغان. ⑥ بەڭباشلىق، يېنىكلىك، قاراملىق: 薄~ يېنىكلىك قىلماق / ~率 يېنىكلىك قىلماق، شاللاقلىق قىلماق / 动妄举~ قاراملىق قىلماق، يېنىكلىك قىلماق.

[易轻] qīngyi ئاسانلا، ئوڭايلا، ئوڭايلىقچە: 论结下~~不他 ئۇ ئوڭايلىقچە يەكۈن چىقارمايدۇ.

氢 qīng ھىدروگېن (H).

倾 qīng ① قىڭغىر، قىيا، يانتۇ، قىيسايماق، قىڭغايماق: 前向稍体身~ ◇ ئالدىغا سەل ئېڭىشمەك. ② مايىل بولماق، كۆڭلى تارتماق: 心~ كۆڭلى چۈشمەك، كۆڭلى تارتماق.

[倾左] zuǒqīng سولچىل، سولچىل خاھىش.

[倾'左'] «سول» چىل، «سول» چىللىق.

[倾右] yòuqīng ئوڭچىل. ③ كۈم بولماق، غولاپ چۈشمەك: 颓~ غولاپ چۈشمەك.

[轧倾] qīngyà چەتكە قاقماق، يەكلىمەك، پۈت تېپىشمەك. ④ بىر نەرسىنى قاچىدىن تۆككەندەك ھالەتنى بىلدۈرىدۇ: 盆~ 雨大 چېلەكلەپ قۇيغاندەك ياغقان قاتتىق يامغۇر / ~箧倒箱 ساندۇقنى دۈم كۆمتۈرمەك، ئىچ - قارنىنى تۆكمەك. (كۆچمە مەنىدە) تۆكمەك، ئېيتماق، ئىزھار قىلماق: 吐~ ئېيتماق، ئىزھار قىلماق.

[销倾] qīngxiāo تۆكمە قىلىپ ساتماق، تۆكۈپ ساتماق.

卿 qīng ① ئەركان بەگ: ~上 يۇقىرى دەرىجىلىك ئەركان بەگ / ~九公三 ئۈچ ئەمىر، توققۇز ئەركان. ② 〈古〉 سىز، سىلى.

勍 qíng كۈچلۈك: 敌~ كۈچلۈك دۈشمەن. ⌉چەكمەك.

黥 qíng 〈古〉 يۈزىگە بەلگە

情 qíng ① ھېسسىيات، تۇيغۇ. ② مۇھەببەت. ③ يۈز-خاتىرە، يۈز: ~说 ئارىدىغا

ئادەم قويماق / 求~ يالۋۇرماق، يېلىنىپ ئەپۇ سورىماق. ④ ئەھۋال، ھالەت؛ 实~ ئەمەلىي ئەھۋال / 真~ ھەقىقىي ئەھۋال / 军~ ھەربىي ئەھۋال. [情报] qíngbào ئاخبارات، مەلۇمات، خەۋەر. [情况] qíngkuàng ھال، ئەھۋال، ھالەت: 报告大会~~ قۇرۇلتاي ئەھۋالىدىن دوكلات بەرمەك. [情形] qíngxíng ئەھۋال، ھالەت، ۋەزىيەت؛ 根据实际~~逐步解决 ئەمەلىي ئەھۋالغا ئاساسەن تەدرىجىي ھەل قىلماق.

晴 qíng ئوچۇق، سۈزۈك؛ ئېچىلماق؛ 天~了 ھاۋا ئېچىلىپ كەتتى / ~天 ئوچۇق ھاۋا. ئىگە بولماق.

䞍 qíng (مال - مۈلۈككە)

氰 qíng سىئانوگېن.

檠 qíng ① چىراغپاي، چىراغ. ② ئوقيانى توغرىلايدىغان ئەسۋاب.

擎 qíng كۆتۈرمەك؛ 众~易举 ئادەم كۆپ بولسا كۆتۈرمەك ئاسان بولىدۇ / ~天柱 تايانچ تۈۋرۈك. لىسى.

苘 qǐng (~麻) كېۋەز ئا-

顷 qǐng ① گېكتار. ② بىر دەمدىلا، ھەش - پەش دېگۈچە؛ 有~ بىر دەمدىلا / 俄~即去 ھازىرلا بارىمەن، بىردەمدىلا بارماق / ~刻之间大雨倾盆 ھەش - پەش دېگۈچە يامغۇر شارقىراپ يېغىپ كەتتى. (كۆچمە مەنىدە) بايا، ھېلى؛ ~闻 ھېلى ئاڭلىماق / ~接来信 خەتنى بايا تاپشۇرۇۋالدىم.

庼 qǐng كىچىك ساراي.

请 qǐng ① سورىماق؛ ~假 رۇخسەت سورىماق / ~示 يوليورۇق سورىماق. مەرھەمەت قاتارلىق ھۆرمەت مەنىسىدە كېلىدۇ: ~坐 ئولتۇرۇڭ / ~教 مۇراجىئەت قىلماق، مەسلىھەت سورىماق / ~进来 كىرىڭ. ② تەكلىپ قىلماق؛ ~老农作报告 پېشقەدەم دېھقاننى دوكلات قىلىشقا تەكلىپ قىلماق / ~医生 دوختۇر تەكلىپ قىلماق، دوختۇر چاقىرماق.

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى

謦 qǐng يۆتەلمەك، يۆتەل. [欬謦] qǐngkài كۆڭۈللۈك سۆزلەشمەك، قىزىقچىلىق قىلىشماق: 聆亲—~ ئۆز قۇلىقى بىلەن كېپىنى ئاڭلىماق.

庆 qìng ① قۇتلۇقلىماق، تەبرىكلىمەك: 会大功~ خىزمەت كۆرسەتكەنلەرنى تەبرىكلەش يىغىنى / 一五祝~ 节动劳 «1 - ماي» ئەمگەكچىلەر بايرىمىنى تەبرىكلىمەك. ② تەبرىكلەشكە تېگىشلىك ئىشلار: ~国 دۆلەت بايرىمى / ~大 تەنتەنىلىك بايرام، تەنتەنىلىك مەرىكە.

亲 qìng 见另 qīn [家亲] qìngjiā قۇدا.

箐 qìng <方> تاغ ئارىسىدىكى بامبۇكزارلىق؛ دەرەخلىك جىلغا.

綮 qìng بىرىككەن يەر، تۇتاشقان يەر. [綮肯] kěnqìng تۇتاشقان يەر، مۇھىم يەر.

磬 qìng ① <古> قىيپاش جاڭ. ② راھىبلار چالىدىغان ھىجىرغا ئوخشايدىغان مىس ئەسۋاب.

罄 qìng تۈگىمەك، قالماسلىق: ~告 سۆزلەپ بولماق، ئېيتىپ بولماق / ~售 سېتىپ بولماق / 书难竹 ~ ئېيتىپ تۈگەتكىلى بولماسلىق، يېزىپ تۈگەتكۈسىز.

QIONG

邛 Qióng [崃邛] Qiónglái چيوڭلەي تېغى.

筇 qióng <古> بامبۇك.

穷 qióng ① كەمبەغەل، نامرات: 身翻大人~ كەمبەغەللەر قەددىنى كۆتۈردى / ~ 很去过他 ئۇ بۇرۇن ناھايىتى نامرات ئىدى. ② نامراتچىلىق، يوقسۇللۇق: 困~ نامراتچىلىق، يوقسۇللۇق، كەمبەغەلچىلىك. ③ ئەڭ، ئۇچىغا چىققان: 凶~ 恶极 ئەڭ ئەشەددىي، ئەڭ قەبىھ، ئۇچىغا چىققان ياۋۇزلۇق. ④ تۈگىمەك، پۈتمەك: ~辞屈理 داۋالسى پۈت تەرەپ تۈزالماي تىلى تۇتۇلماق، ئېغىز ئاچالماي قالماق / 无 尽无~ پۈتمەس- تۈگىمەس / ~ 途暮日 كۈنى تۈگىمەك،

زاۋالغا يۈز تۇتماق، زاۋالغا يۈز تۇتۇپ، ماڭمىدىغان يولى قالماسلىق. ⑤ سۈرۈشتە قىلماق: ～物之理 شەيئىنىڭ ھەقىقىتىنى ئىزلىمەك.

藭 qióng 722 - بەتتىكى '芎藭' (xiōngqióng)غا قاراڭ.

茕 qióng ① قېرىندىشى يوق؛ يېگانە. ② ھەسرەت، پىغان.

穹 qióng گۈمبەز: ～苍◇ ئەرش، ئاسمان.

琼 qióng قاشتاش. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) ئېسىل، ئالىي: ～浆 ئېسىل شاراب.

蛩 qióng 〈古〉 ① قارا چېكەتكە. ② چېكەتكە.

跫 qióng ئاياغ تىۋىشى: 足音～然 ئاياغ تىۋىشى ئاڭلىنىپ تۇرماق.

QIU

丘 qiū ① تۆپىلىك، دۆڭ: 土～ دۆڭ، تۆپىلىك / ～陵地带 ئېدىرلىق جاي، ئېدىرلىق. ② قەبرە، مازار، گۆر. ③ 〈方〉 پارچە (مەقدار سۆز): 一～五亩大的稻田 بەش مو كېلىدىغان بىر پارچە شاللىق. ④ گۆر ئاغزىنى خىش - تاش بىلەن ئەتمەك.

邱 Qiū چيۇ (فامىلە).

蚯 qiū [蚯蚓] qiūyǐn سازاك.

龟 Qiū 另见 jūn·guī [龟兹] Qiūcí كۇچا، كۇسەن (كۇچا).

秋 qiū ① كۈز. [三秋] sānqiū 1. كۈزلۈك يىغىم، كۈزلۈك تېرىش، كۈزلۈك تېرىم. 2. ئۈچ يىل. ② زىرائەت پىشىدىغان چاغنى بىلدۈرىدۇ: 麦～ ئورما ۋاقتى. ③ يىل: 千～万岁 ئەبەدىلئەبەد. ④ مەزگىل، ۋاقىت، پەيت: 多事之～ مالىمان زامان، ئەنسىز زامان. ⑤ [秋千] qiūqiān گۈلەڭگۈچ. ۋاق.

萩 qiū 〈古〉 ئەمەن، شى‑

湫 qiū 另见 jiǎo كۆلچەك.

[大龙湫] Dàlóngqiū دالۇڭچيۇ شارقىراتمىسى.

楸 qiū قارا كاتالپا.

鹙 qiū لەيلەك.

鳅 qiū (~泥) لايىپېگەك.

鞧 qiū ① (~后) قۇشقۇن.
② 〈方〉 تۈگۈلمەك؛ 马辕大
退后向股屁着~ ئىچ ئات
تۈگۈلۈۋېلىپ كەينىگە داجىپ
كەتتى. ٦دەل.

犰 qiú [狳犰] qiúyú ئارما-

訄 qiú مەجبۇرلىماق، زور-
لىماق.

囚 qiú ① قاماققا ئالماق،
تۇتقۇن قىلماق. ② مەھبۇس،
تۇتقۇن.

泅 qiú سۇ ئۈزمەك.

求 qiú ① قوغلاشماق، ئىز-
دىمەك، تاپماق، ئېھتىياج؛
名~不 نام قوغلاشماسلىق/
利~不 مەنپەئەت قوغلاش-
ماسلىق/应相~供 تەمىنات
بىلەن تەلەپ ئۆز ئارا
ماسلاشماق / ~学 بىلىم ئىز-
دىمەك/ 比分百出~ پىرسەنت-
نى تاپماق. ② سورىماق،
تىلىمەك، ئۆتۈنمەك؛ 教~
سورىماق، ئۆگەنمەك، مۇرا-
جىئەت قىلماق / 人~ يال-
ۋۇرماق، ياردەم سورىماق.

俅 qiú ① ھۆرمەت بىلەن
باش ئېگىپ تۇرماق. ②
(人~) چىۋلار.

逑 qiú جۈپتى، جۈپى، جورا.

球 qiú ① شار. ② تۈپ؛
~足 پۇتبول / ~乓乒 ئالتىك
تاك توپ. ③ يەر شارى؛ ~全
پۈتۈن يەر شارى، پۈتۈن جا-
ھان / ~半北 شىمالىي يېرىم
شار / ~星 ئاسمان جىس-
مىلىرى / ~月 ئاي، ئاي شارى.

赇 qiú پارا بەرمەك؛ پارا.

裘 qiú جۇۋا. ◇~成腋集
تاما - تاما كۆل بولۇر، ئاز-
ئازدىن كۆپ بولۇر. ٦ئەجدىھا.

虬 qiú رىۋايەتلەردىكى

酋 qiú ① قەبىلە باشلىقى،
شېيخ. ② ئاتامان، كاتتىباش؛
~匪 باندىتلار ئاتامانى/ 敌
~ دۈشمەنلەرنىڭ كاتتىبېشى.

遒 qiú ساغلام، كۈچلۈك.

蝤 qiú 见另 yóu [蛴蝤]
qiúqí لىچىنكا، قۇرت لىچىن-
كىسى.

巯 qiú مېركاپتو، سۇلف-
گىدرىل.

璆 qiú قاشتاش.

糗 qiǔ ① ئوزۇق، يول ئوزۇقى. ② ئۇيۇپ قالماق (نۇن تاماق).

QU

区 qū 另见 Oū ① پەرق ئەتمەك، پەرقلەندۈرمەك. ② رايون: 工业～ سانائەت رايونى. ③ مەمۇرىي رايونلار. 区区 qūqū ئازغىنا، كىچىككىنە، ئەرزىمەس.

岖 qū 崎岖 qíqū ئوڭغۇل-دوڭغۇل.

驱 qū ① هەيدىمەك: ～马前进 ئاتنى هەيدەپ ماڭماق. (كۆچمە مەنىدە) هەيدەپ چىقارماق، قوغلاپ چىقارماق: ～逐敌人出境 دۈشمەننى چېگرىدىن قوغلاپ چىقارماق. 驱使 qūshǐ مەجبۇر قىلماق، زورلىماق. ② ئالدىدا ماڭماق، چاپماق: 并驾齐～ بەربەرىدىن قېلىشماسلىق، تەڭمۇتەڭ ماڭماق / 前～ باشلامچى، پېشىۋا، باشلامچىلىق.

躯 qū بەدەن، گەۋدە، بوي: 七尺之～ ئېگىز بوي / 为国捐～ ۋەتەن ئۈچۈن هاياتىنى تەقدىم قىلماق.

曲 qū 另见 qǔ ① ئەگرى. ئەگرى-دوناي: ～线 ئەگرى سىزىق / 山间小路～～弯弯 تاغدىكى چىغىر يول ئەگرى-بۈگرى. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) يولسىزلىق، بۇرمىلىماق: ～解 بۇرمىلىماق، خاتا چۈشەندۈرمەك / 是非～直 ھەق-ناھەق ۋە يوللۇق-يولسىزلىق. ② ئەگىم: 河～ دەريا ئەگىمى. ③ چەت يەر، يىراق يەر: 乡～ چەت يېزا، يىراق سەھرا. ④ (Qū) چۈي (فامىلە). ⑤ ئېچىتقۇ: 中～发酵饲料 ئېچىتىلغان يەم-خەشەكلەر.

蛐 qū ① [蛐蛐儿] qūqur قارا چېكەتكە. ② [蛐蟮] qūshan سازاڭ.

诎 qū ① قىسقا، چاقـقان. ② تىلى كالۋا. ③ باش ئەگمەك، ئىتائەت قىلماق.

屈 qū ① پۈكمەك: ～指可数 بارماق بىلەن سانىغۇدەك، بارماق پۈكۈپ سانىغۇدەك. [屈戌] qūxū [屈戌儿] qūqur ئىلمەك (ئىشىك، دېرىزە، سان-

ئۇيغۇر كىتاب تورى

دۇق قاتار لەقلەر ئىلىق). ② باش ئەگمەك: 威武不能~ كۈچ ئالدىدا تىز پۈكمەسلىك / 宁死不~ ئۆلسىمۇ باش ئەگمەسلىك. ③ ناھەقلىق، ئۇۋاللىق: 受~ ئۇۋال بولماق. (كۆچمە مەنىدە) زارلانماق: 叫~ زارلانماق، قاقشىماق، ۋايسىماق.

胠 qū ① قومۇرماق، قوپۇرماق: ~箧 ساندۇقنى قومۇرماق (ئوغرىلىق قىلىش مەنىسىدە). ② قولتۇق.

祛 qū قوغلىۋەتمەك، ھەيدىۋەتمەك؛ يوقاتماق: ~疑 گۇمانىنى يوقاتماق / ~痰剂 بەلغەم بوشىتىش دورىسى.

袪 qū ① يەڭ. ② '祛' بىلەن ئوخشاش.

蛆 qū چىۋىن لىچىنكىسى.

焌 qū 另见 jùn ① ئۆچۈرمەك (كۆيۈۋاتقان نەرسىنى). ② چوغدا كۆيدۈرمەك. ③ قورۇماق: ~锅儿 ياغ داغلىماق.

黢 qū قاپقارا: ~黑头发 قاپقارا چاچ / 屋子里黑~~的什么也看不见 ئۆي ئىچى قاپقاراڭغۇ، ھېچنېمىنى كۆر-

كىملى بولمىدى.

趋 qū ① ئىتتىك، چاققان، ئىلدام (ماڭماق): ~而迎之 ئىتتىك ئالدىغا چىقىپ قارشى ئالماق. ② يۈزلەنمەك: ~势 يۈزلىنەك، يۈزلىنىش / 大势所~ ۋەزىيەتنىڭ تەقەززاسى / 意见~于一致 پىكىرلەر بىرلىككە كېلىشكە باشلىدى. ③ چىشلىمەك (غاز): چاقماق (يىلان). ┐كەتمەك.

劬 qú چارچاپ كەتمەك، ھېرىپ

朐 qú [临朐] Lín qú لىنچۈي ناھىيىسى.

鸲 qú [鸲鹆] qúyù جىگدىچى.

鼩 qú [鼩鼱] shcqj ئەمچار كۆزەن.

渠 qú ① ئېرىق، ئۆستەڭ: 红旗~ قىزىل بايراق ئۆستىڭى / 水到~成 سۇ بار يەردە ئېرىق بار. ② ئۇ: 不知~为何人 ئۇنىڭ كىم ئىكەنلىكىنى بىلمىدىم. ③ چوڭ، يوغان: ~帅 باش قوماندان / ~魁 كاتتىۋاش.

蕖 qú [芙蕖] fúqú نىلۇپەر.

磲 qú 75 - بەتتىكى '砗磲' (chēqú) غا قاراڭ.

璩 qú 〈古〉 ھالقا، سىرغا.

蘧 qú ① (~麦) چىنىگۈل. ② قورقماق، چۆچۈمەك. ③ (Qú) چۈي (فامىلە).

籧 qú [籧篨] qúchú 〈古〉 بورا.

瞿 Qú چۈي (فامىلە).

氍 qú [氍毹] qúshū زىلچا-گىلەم.

臞 qú ئورۇق، ياداڭغۇ.

癯 qú ئورۇق: 清~ ئورۇق.

蠼 qú [蠼螋] qúsōu ئۆخوۋ-يورتكا.

衢 qú چوڭ يول، داغدام يول: 通~ چوڭ يول.

曲 qǔ 另见 qū ① ناخشا، غەزەل: 唱~儿 ناخشا ئېيتماق / 戏~ چاڭچىلە / 小~儿 خەلق ناخشىسى. ② ئاھاڭ، مۇزىكا، مۇقام: 这支歌是他作的~ بۇ ناخشىنىڭ مۇزىكىسىنى ئۇ ئىشلىگەن.

苣 qǔ 另见 jù [苣荬菜] qǔmaicài قۇشقونماس.

取 qǔ ① ئالماق: ~书 كىتاب ئالماق / 到银行~款 بانكىغا بېرىپ پۇل ئالماق. [取消] qǔxiāo ئەمەلدىن قالدۇرماق، بىكار قىلماق. ② 1. تاللىماق: 录~ قوبۇل قىلماق (خىزمەتكە، مەكتەپكە) / ~道天津 تيەنجىن ئارقىلىق. 2. بىرەر نەرسىدىن ھوزۇر ئالغانلىقىنى بىلدۈردۇ: ~暖 ئىسسىنماق / ~笑 زاڭلىق قىلماق، مازاق قىلماق، چاقچاق قىلىشماق. 3. قوبۇل قىلماق: 听~群众的意见 ئاممىنىڭ پىكىرىنى ئاڭلىماق / 吸~经验 تەجرىبىلەرنى قوبۇل قىلماق. ③ باغلىق، باغلىق بولماق، تەڭ قىلماق: ~决 باغلىق بولماق / ~齐 تەڭ قىلماق.

娶 qǔ ئالماق، ئۆيلەنمەك: ~妻 خوتۇن ئالماق.

龋 qǔ [龋齿] qǔchǐ چىرىگەن چىش.

去 qù ① بارماق، ئەۋەتمەك: 我要~工厂 مەن زاۋۇتقا بارىمەن / 马上就~ ھازىرلا بارىمەن / 给他~封信 ئۇنىڭغا بىر پارچە خەت ئەۋەتەي / 已经~了一个电报 بىر

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئىش / ~没讨 بېرىشىپ ئەھۋالغا چۈشۈپ قالماق.

觑 qù باقماق. قارىماق: 偷~ يەر تېگىدىن قارىماق/ 相面面 ~ بىر - بىرىگە قاراپلا قالماق. xiǎoqù[觑小] كۆزگە ئىلماسلىق، ئېتىبارسىز قارىماق.

QUAN

悛 quān ئۆزگەرتمەك: 怙 ~不恶 (hù) جىنايەتتىن قول ئۈزمەسلىك.

圈 quān ① juàn، juān见另 چەمبەر، ھالقا: 儿~个一画 بىر چەمبەر سىزماق / ~铁 تۆمۈر چەمبەر. (كۆچمە مەنىدە) 1. ئايلانماق: ~一了跑 儿 يۈگۈرۈپ بىر ئايلىنىپ چىقماق / 子~大个了兜 بىر ئايلىنىپ كەلمەك. 2. دائىرە، سىزىق: 得说话这 了儿~出 بۇ گەپ دائىرىدىن چىقىپ كەتتى. ② سىزماق: 号记作圈红个~ قىزىل چەمبەرەك سىزىپ بەلگە قىلماق. ③ دائىرىلىمەك: 墙道一打 来起~地块这把 تام سوقۇپ

پارچە تېلېگراممۇ ئەۋەتمەپتەكەن. ② ئارىلىق، پەرق: 相~不远 ئارىلىقى ئۇزۇن ئەمەس. ③ ئۆتكەن، ئاۋۋال: ~年 ئۆتكەن يىل، بۇلتۇر. ④ سويۇۋەتمەك، ساقايتماق، كەسمەك، ئېلىۋەتمەك: 皮~ پوستىنى (تېرىسىنى) سويۇۋەتمەك، ئاقلىماق / 病~ كېسەلنى ساقايتماق / 段一~，了长太 بەك ئۇزۇن بولۇپ كېتىپتۇ، بىر ئاز كېسىۋەت. ⑤ رول ئالماق (چاغچىلىدە). ⑥ پېئىلغا ئۇلىنىپ كېلىدۇ: 上~ چىقماق / 进~ كىرىپ كەتمەك / 信步走~ سەيلە قىلىپ ماڭماق / 说他让~ سۆزلەۋەرسۇن.

阒 qù جىمجىت، جىمجىتلىق: 入一无~ ئىنسى جىن يوق.

趣 qù ① مەقسەت، ئىنتىلىش، قىزىقىش، ئىرادە: 旨~ تۈپ مەقسەت / 志~ ئىنتىلىش، قىزىقىش، ئىرادە. ② قىزىقارلىق، قىزىق، ھەۋەس: 有~ قىزىقارلىق، قىزىق / 味~ ھەۋەس، قىزىقىش / 事~ قىزىقارلىق

مۇاۋ بىر پارچە يەرنى دائىردىلەش كېرەك.

权 quán ① ھوقۇق، ھاكىمىيەت: 政～ ھاكىمىيەت / 有～处理这件事 بۇ ئىشنى بىر تەرەپ قىلىش ھوقۇقى بار. ② ھوقۇق: 选举～ سايلام ھوقۇقى. ③ تەشەببۇسكارلىق، ئۇستۇنلۇك، ئۆزلۈكىدىن: 主动～ تەشەببۇسكارلىق / 制海～ دېڭىزنى كونترول قىلىش ھوقۇقى. ④ ھازىرچە، ۋاقىتىنچە: ～且住下 他 ئۇ ۋاقىتىنچە تۇرۇپ تۇرسۇن. ⑤ دەڭسىمەك، چامىلىماق: ～其轻重 ئېغىر-يېنىكلىكىنى دەڭسەپ باقماق. ⑥ 〈古〉 جىڭ تېشى.

全 quán ① تولۇق: 百货公司的货很～ تۈرلۈك ماللار شىركىتىنىڭ ماللىرى ناھايىتى تولۇق / 这部书不～了 بۇ كىتاب تولۇق ئەمەس. ② پۈتۈن، پۈتۈنلەي: ～国 پۈتۈن مەملىكەت / ～校 پۈتۈن مەكتەپ.

quánmiàn [全面] ئومۇمىي، ئومۇميۈزلۈك، ئەتراپلىق: ～～规划 ئومۇميۈزلۈك پىلانلىماق / 看问题要～～ مەسىلىگە ئەتراپلىق قاراش كېرەك. ③ ھەممە: 代表们～来了 ۋەكىللەرنىڭ ھەممىسى كەلدى. ④ ئىككى تەرەپكە ئېتىبار بەرمەك: 两～其美 زىخمۇ كۆيمىسۇن، كاۋاپمۇ كۆيمىسۇن.

诠 quán ① چۈشەندۈرمەك، ئىزاھلىماق. ② ماھىيەت، داۋالى: 真～ ھەقىقىي داۋالى.

荃 quán 〈古〉 خۇش پۇراق ئوت.

辁 quán ① گۇكۇسۇنى يوق چاق. ② يۈزە، تېيىز، ئاز، چاغلىق، كەم؛ ئىقتىدارى كەم، ئىقتىدارى چاغلىق.

牷 quán 〈古〉 قۇربانلىق كالا.

铨 quán ① ئېغىر-يېنىكلىكىنى ئۆلچىمەك. ② 〈古〉 ئەمەلدار تاللىماق: ～选 ئەمەلدار تاللىماق.

quánxù [铨叙] 〈古〉 ئەمەلدارلىق دەرىجىسىنى بېكىتمەك.

痊 quán ساقايماق.

筌 quán قارماق: 得鱼忘～ بېلىقنى تۇتۇۋېلىپ، قارماق-

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

نى ئۇنتۇپتۇ.

醛 quán ئالدېگىد.

泉 quán ① بۇلاق: 清~ سۈزۈك بۇلاق / 甘~ تاتلىق بۇلاق. ② سۇ مەنبەسى. [黄泉] huángquán [九泉] jiǔquán ئۇ دۇنيا. ③ <古> پۇل، ئاقچا.

鳈 quán ساركو خېيلىخت بېلىقى.

拳 quán ① مۇشت: 双手握~ ئىككى مۇشتىنى تۈگمەك. ② چالما-باشچىلىق: 打~ چالما-باشچىلىق قىلماق / 太极~ تەيجىچۈەن. ③ بەدەشقان: ~起腿来 بەدەشقان قۇرماق.

惓 quán [惓惓] quánquán سەمىمىي: ~~之忱 سەمىمىي نىيەت بىلەن، چىن كۆڭلى بىلەن.

蜷 quán تۈگۈلمەك، پۈكۈلمەك. [蜷局] quánjú يىغىلۋالماق، يىغماق، تۈگۈلمەك.

鬈 quán ① سۇمبۇل چاچ. ② بۇدۇر، بۇجۇغۇر.

颧 quán ياڭاق سۆڭىكى.

犬 quǎn ئىت. [犬齿] quǎnchǐ قوزۇق چىش.

畎 quǎn ئېرىقلار (ئېتىزنىڭ). [畎亩] quǎnmǔ ئېتىز.

绻 quǎn 524 - بەتتىكى '缱绻' (qiǎnquǎn) گە قاراڭ.

劝 quàn ① نەسىھەت قىلماق، ئۈندىمەك، پەند - نەسىھەت: ~他不要喝酒 ئۇنىڭغا ھاراق ئىچمە دەپ نەسىھەت قىلىپ قوي. ② رىغبەتلەندۈرمەك، ئىلھاملاندۇرماق: ~勉一番 راسا رىغبەتلەندۈرمەك، تازا ئىلھاملاندۇرماق.

券 quàn 另见 xuàn ① بېلەت: 公债~ زايوم بېلەتى / 入场~ كىرىش بېلىتى.

QUE

炔 quē ئالكىن.

缺 quē ① يېتىشمەسلىك، ئۆكسۈپ قالماق، كەم، كەمچىل: 东西准备齐全,什么也不~了 نەرسىلەر تولۇق تەييارلىنىپ بولدى، ھېچ نەرسىمۇ كەم ئەمەس. ② يوچۇق، تولۇق ئەمەس، كەمتۈك، پۇچۇق: ~口 يوچۇق، كەمتۈك، پۇچۇق / 残~不全 تولۇق ئەمەس. [缺点] quēdiǎn

كەمچىلىك، نۇقسان، ئەيىب، يېتىشمەسلىك. [缺陷] quēxiàn يېتىشمەسلىك، نۇقسان، ئەيىب. ③ بوش ئورۇن (خىزمەت ۋەزىپىسىدىكى): 补～ بوش ئورۇننى تولۇقلىماق. ④ كەلمەسلىك، قاتناشماسلىق: ～席 قاتناشماسلىق، كەلمەسلىك.

阙 quē 另见 què ① <古> '缺' بىلەن ئوخشاش. [阙疑] quēyí گۇمانلىق ئىشلارنى قالدۇرۇپ تۇرماق. [阙如] quērú كەمچىل، كەم: 尚付～～ كەم يەرلىرى تېخى تولۇقلانمىغان. ② سەۋەنلىك، كەمچىلىك: 失～ سەۋەنلىك، كەمچىلىك.

瘸 qué ئاقساق، توكۇر: 一～一拐 دىڭگىسلاپ، ئاقساقلاپ / 他是摔～的 ئۇ يىقىلىپ توكۇر بولۇپ قالغان.

却 què ① چېكىندۈرمەك: 打得敌人连夜～退 دۈشمەن زەربە يەپ كېچىدە چېكىنىپ كەتتى / 望而～ كۆرۈپلا كەينىگە داجىماق. ② قايتۇرماق، قوبۇل قىلماسلىق: 盛情难～ كۆڭلىنى قايتۇرالماسلىق. ③ بىراق، ئەمما: 这个道理大家都明白，他～不知道 بۇ داۋلىنى ھەممە چۈشىنىدۇ، بىراق ئۇ ئۇقمايدۇ. ④ يوقاتماق، يوق قىلىۋەتمەك: 了～一件心事 بىر غەمدىن قۇتۇلماق / 失～力量 كۈچىنى يوقاتماق.

埆 què كۈچسىز يەر.

确 què ① راست، ھەقىقەتەن توغرا: 千真万～ ھەقىقەتەن پۈتۈنلەي توغرا، مۇتلەق توغرا / 正～ توغرا / 他～是进步很快 ئۇ ھەقىقەتەن ناھايىتى تېز ئالغا باستى. ② ئېنىق، شەكسىز، ھەقىقىي: ～定不移 ئېنىق، شەكسىز / ～保丰收 مول ھوسۇلغا ھەقىقىي كېپىللىك قىلماق. ③ '埆' بىلەن ئوخشاش.

悫 què سەمىمىي، ئېھتىياتچان.

雀 què 另见 qiāo، qiǎo قۇشقاچ. [雀斑] quèbān سەپكۈن. [雀盲] quèmáng نامازشام قارىغۇسى. [雀跃] quèyuè (ئوخشىتىش مەنىسىدە) سەكرىشىپ كەتمەك.

阕 què ① ئاخىرلاشماق، ئاياغلاشماق: 乐~ مۇزىكا ئاياغلاشماق. ② مىقدار سۆز (پەردە، پارچە، كۇپلېت).

阙 què 另见 quē ① <古> ئوردا دەرۋازىسىنىڭ ئىككى ياقىسىدىكى پەشتاخلار. ② قەبرە تېشى، ئابىدە.

鹊 què سېغىزخان.

搉 què ① چەكمەك، قاقماق: ② مەسلىھەتلەشمەك: 商~ مەسلىھەتلەشمەك.

榷 què ① پاتېنت، مەخسۇس سودا. ② مەسلىھەتلەشمەك.

QUN

囷 qūn <古> ئاشلىق ئامبىرى.

逡 qūn چېكىنمەك. [逡巡] qūnxún غەم - ئەندىشىدە ئىككىلىنىپ قالماق.

裙 qún يوپكا.

群 qún ① توپ، پادا: 人~ كىشىلەر توپى / 一~羊 قوي پادىسى / ~岛 تاقىم ئاراللار. ② كۆپ: ~策~力 كۆپنىڭ ئەقىل - پاراسىتى ۋە كۈچ - قۇۋۋىتىنى جارى قىلدۇرماق / ~起而攻之 هەممەيلەن بىرلىشىپ هۇجۇم قىلماق.

麇 qún 另见 jūn توپلاشماق، يىغىلماق. [麇集] qúnjí ئولاشماق، يىغىلماق.

R

RAN

蚺 rán [蚺蛇] ránshé بوغما يىلان.

髯 rán ساقال.

然 rán ① توغرا، دۇرۇس: 不以为~ توغرا تاپماسلىق. ② شۇنداق، مۇنداق: 当~ ئەلۋەتتە / 所以~ شۇنداق/ 快走吧,不~就迟到了 تېزرەك ماڭايلى، بولمىسا كېچكىپ قالىمىز. [然后] ránhòu ئاندىن: 先通知他,~~再去请他 ئاۋۋال ئۇقتۇرۇپ قويۇپ ئاندىن تەكلىپ قىل. [然则] ránzé دېمەك، شۇنداق بولغانىكەن، ئۇ هالدا: ~~如之何而后可? مۇشۇنـ

داقلا بولسا، ئۇ ھالدا، ئاقىۋىتى قانداق بولار؟

[然而] rán'ér لېكىن، ئەمما: 他虽然失败了多次，~~并不灰心 ئۇ كۆپ قېتىم مەغلۇپ بولغان بولسىمۇ بەل قويۇۋەتمىدى.

③ سۆز ياسىغۇچى قوشۇمچە بولۇپ، تۈرلۈك ھالەتلەرنى بىلدۈرىدۇ: 突~ تۇيۇقسىز / 忽~ ئۇشتۇمتۇت / 显~ ئېنىق، روشەن / 欣~ خۇش، خۇشال.

燃 rán ① يانماق، كۆيمەك: ~料 يېقىلغۇ / 自~ ئۆز - ئۆزىدىن يانماق. ② ياقماق، ياندۇرماق: ~灯 چىراغ ياندۇرماق / ~放花炮 پوجاڭزا ئاتماق.

冉 Rǎn رەن (فامىلە).

[冉冉] rǎn rǎn ئاستا-ئاستا: 红旗~上升 قىزىل بايراق ئاستا - ئاستا يۇقىرى كۆتۈرۈلدى.

苒 rǎn [荏苒] rěn rǎn بىلىنمەيلا ئۆتۈپ كەتمەك: 光阴~~ ۋاقىت بىلىنمەيلا ئۆتۈپ كەتمەك.

染 rǎn ① بويىماق: ~布 رەخت بويىماق. ② يۇقماق، يۇقتۇرماق: 传~ يۇقماق / ~病 كېسەل بولماق / 一尘不~ ئۆزىگە توپا قوندۇرماسلىق.

[染指] rǎnzhǐ (كۆچمە مەنىدە) باشقىلارنىڭ داستىخىنىغا سۇقۇنۇپ كىرىۋالماق.

RANG

嚷 rāng 另见 rǎng [嚷嚷] rāngrang 1. ۋاراڭ - چۇرۇڭ، قىيا - چىيا: 闹~~的许多人 ۋاراڭ - چۇرۇڭ قىلىشىۋاتقان كىشىلەر / 大家乱~ ~ ھەممەيلەن قىيا - چىيا قىلىشىپ كەتتى. 2. داۋراڭ سالماق: 别~~出去 بۇ ئىشنى داۋراڭ سالماڭلار.

勷 ràng 372 - بەتتىكى ‘劻勷’ (kuāngráng) غا قاراڭ.

蘘 ráng [荷蘘] ránghé كىچىك زەنجىۋىل، مېۋىسى زەنجىۋىلى.

禳 ráng بالايىئاپەتنى يوقىتىش توغرىسىدا تائەت - ئىبادەت قىلماق.

穰 ráng ① شال، بوغدايلارنىڭ غولى. ② مول ھوسۇل: 五谷蕃熟，~~满家 زىرائەتلەر پىشىپ، مول ھوسۇل ئالماق. ③ '瓤' بىلەن ئوخشاش.

瓤 rāng ① ئەت، گۆش: 西瓜~儿 تاۋۇزنىڭ گۆشى / 橘子~儿 ئاپېلسىننىڭ ئېتى. (كۆچمە مەنىدە) ئىچىدىكى نەرسىلەرنى كۆرسىتىدۇ: 秫秸~儿 كاۋلياڭ شېخىنىڭ پورى / 信~儿 (كونۋېرت ئىچىدىكى) خەت. ② يامان، ئاجىز: 病了一场，身子骨~了 ئاغرىپ قالغاچقا تېنىم ئاجىزلاپ كەتتى / 你锄地的技术真不~ يەرنى يامان ئەمەس ھەيدەيدىكەنسەن. ⌉نەت.

禳 ráng پاسكىنا، كىر، مەيـ

壤 răng ① تۇپا، تۇپراق. [土壤 tŭrăng] تۇپراق. ② يەر، زېمىن: 天~之别 ئاسمان-زېمىن پەرق قىلماق.

攘 răng ① تارتىۋالماق. ② قوغلىماق، سىقىپ چىقارماق: ~除 ئارىدىن سىقىپ چىقارماق. ③ ئوغرىلىماق.

[攘攘 răngrăng] قالايمىقانچىلىق.

嚷 răng 另见 rāng ۋاراڭ-چۇرۇڭ قىلماق، چۇقان سالماق: 大~大叫 ۋارقىراپ-جارقىرىماق / 你别~了，大家都睡觉了 ۋاراڭ-چۇرۇڭ قىلما، باشقىلار ئۇخلاۋاتىدۇ.

让 ràng ① ئۆتۈنۈپ بەرمەك، يول قويماق: ~步 يول قويماق / 谦~ ئۆتۈنۈپ بەرمەك. (كۆچمە مەنىدە) تەكلىپ قىلماق: 把他~进屋里来 ئۇنى ئۆيگە تەكلىپ قىلغىن. ② مەلۇم بەدەل ئېلىش ھېسابىغا مال-مۈلۈكنىڭ ئىگىدارلىق ھوقۇقىنى باشقىلارغا ئۆتۈنۈپ بەرمەك: 出~ سېتىپ بەرمەك / 转~ ئۆتۈنۈپ بەرمەك. ③ پېئىلنىڭ بۇيرۇق رايى ئارقىلىق ئىپادىلىنىدۇ: 不~他来 ئۇ كەلمىسۇن / ~他去取 ئۇ بېرىپ ئەكەلسۇن / ~他闹去 جېدەل قىلسا قىلىۋەرسۇن. ④ پېئىلنىڭ مەجھۇل دەرىجىسى ئارقىلىق ئىپادىلىنىدۇ: 那个碗~他摔了 ھېلىقى چىنىنى ئۇ چېقىۋەتتى/

笔～他给弄坏了 قەلەمنى
ئۇ بۇزۇپ قويدى.

RAO

荛 ráo ئوتۇن.

饶 ráo ①كۆپ، مول: 物产丰
～ بايلىقى مول / ～舌
كەپكە قوشۇق سالماق. ②
قوشماق: ～上一个 بىرنى
قوشماق. ③ كەچۈرمەك، رەھىم
قىلماق: ～了他吧 ئۇنىڭغا
رەھىم قىلىڭ / 不可～恕 كە-
چۈرگۈسىز. ④ <方> -مۇ،
-سىمۇ: ～这么检查还有漏
洞呢 شۇنچە تەكشۈرگەن بول-
سىمۇ يەنىلا يوچۇق بار.

娆 ráo 另见 rǎo [妖娆]
yāoráo [娇娆] jiāoráo چى-
رايلىق، گۈزەل.

桡 ráo <方> پالاق. [桡骨]
ráogǔ يان بىلەك سۆڭىكى.

扰 rǎo دەخلى قىلماق،
ئاۋارە قىلماق.

娆 rǎo 另见 ráo كاشىلا
قىلماق، دەخلى قىلماق.

绕 rào ① يۆگىمەك: ～线
يىپ يۆگىمەك. (كۆچمە مەنىدە)
چىرمىۋالماق: 这句话一下子
把他～住了 بۇ گەپ ئۇنىڭ
مېڭىسىنى چىرمىۋالدى. ②
ئايلانماق، ئەگىشىپ ئۆتمەك:
～到敌人后方 دۈشمەننىڭ
ئارقىسىغا ئايلىنىپ ئۆتۈۋال-
ماق / ～远 ئايلانما يىراق يول /
～了一个大圈子 بىر ئايلى-
نىپ چىقماق / 鸟～着树飞
قۇش دەرەخنى ئايلىنىپ ئۇچ-
ماقتا / 运动员～场一周 تەنھە-
رىكەتچىلەر مەيداننى بىر
ئايلىنىپ چىقتى.

RE

喏 rě 另见 nuò <古> ئېھ-
تىرام بىلدۈرمەك، ھۆرمەت
بىلدۈرمەك: 唱～ ھۆرمەت
بىلدۈرمەك، سالام ئىزھار
قىلماق.

惹 rě تېرىماق، قوزغىماق:
～事 ئىش تېرىماق / ～人注
意 كىشىلەرنىڭ دىققىتىنى
قوزغىماق.

热 rè ① ئىسسىقلىق، ھا-
رارەت. ② ئىسسىق: ～天
ھاۋا ئىسسىق / ～饭 ئىسسى-
سىق تاماق. ③ ئىسسىتماق:
把菜～一～ سەينى ئىسسىت-

ماق. ④ قىزغىن: 亲~ قىزغىن / ~情 قىزغىنلىق / ~心 ئوتتەك قەلب. ⑤ كۆزى قىزارماق: 眼~ كۆزى قىزارماق. ⑥ بازىرى ئىتتىك: ~门儿 بازىرى ئىتتىك / ~货 بازىرى ئىتتىك مال.

REN

人 rén ① ئادەم، كىشى. rénkǒu [人口] ئاھالە، نوپۇس. rénshì [人事] 1. ھاياتتىكى ئىشلار. 2. كادىر ئىشلىرى، كادىرلار. rénshǒu [人手] ئادەم كۈچى: ~~齐全 ئادەم كۈچى تولۇق. réncì [人次] ئادەم - قېتىم. ② باشقىلار: 助~为乐 باشقىلارغا ياردەم بېرىشنى خۇشاللىق دەپ بىلمەك. ③ مىجەز، خۇلق: 这位同志~不错 بۇ يولداشنىڭ مىجەزى ياخشى. (كۆچمە مەنىدە) يۈز- ئابروي: 丢~ ئابروينى چۈشمەك، ئۇياتقا قالماق. ④ كەيپ، تاۋ: 我今天~不大舒服 بۈگۈن ئانچە تاۋىم يوق.

壬 rén ئون بۇرجىنىڭ توققۇزىنچىسى؛ توققۇزىنچى.

仁 rén ① مېھرىبانلىق، رەھىمدىللىك: ~心 مېھرىبانلىق / ~至义尽 قولىدىن كېلىدىغانلىكى مېھىر - شەپقەتنى كۆرسەتمەك. ② مېغىز: 杏~儿 ئۆرۈك مېغىزى. bùrén [不仁] 1. رەھىمسىز: 不义~~ رەھىم-شەپقەتسىز. 2. ئۇيۇشۇپ قالماق، سەزمەس بولۇپ قالماق: 麻木~~ ھېچنېمىنى سەزمەسلىك / 四体~~ پۇت-قول ئۇيۇشۇپ قالماق.

忍 rěn ① سەۋر - تاقەت قىلماق، چىدىماق: ~痛 ئاغرىققا چىدىماق / ~受 چىداپ تۇرماق / 实在不能容~ ھەقىقەتەن چىداپ تۇرغىلى بولماسلىق. rěnjùnbùjìn [忍俊不禁] ئىختىيارسىز كۈلۈۋەتمەك. ② تاش يۈرەكلىك، باغرى قاتتىقلىق: ~心 تاش يۈرەكلىك قىلماق.

荏 rěn ① زەرۋىچ. ② ئاجىز، ھالسىز: 色厉内~ تېشى پالپال، ئىچى غال - غال.

稔 rěn ① زىرائەت پىش-

ماق. (كۆچمە مەنىدە) يىل: 凡五～ جەمئىي بەش يىل. ② تونۇش، تونۇشماق: ～知 تونۇشماق / 素～ بىلىشمەك، ئەزەلدىن تونۇشماق.

刃 rèn ① بىس، تىغ: 这刀～儿有缺口了 بۇ پىچاقنىڭ بىسى ئۇچۇپ كېتىپتۇ. ② پىچاق، قىلىچ: 手持利～ قولىغا ئۆتكۈر پىچاق ئالماق / 白～战 قىلىچۋازلىق جېڭى. ③ پىچاق ئۆلتۈرمەك: 若遇此贼，必手～之 كىمدە كىم بۇ ئوغرىنى ئۇچراتسا، دەرھال كاللىسىنى ئالسۇن.

仞 rèn 〈古〉 سەككىز گەز ياكى يەتتە گەز.

纫 rèn ① يىڭنىگە يىپ ساپماق: ～针 يىڭنىگە يىپ ساپماق. ② تىكمەك: 缝～ كىيىم تىكمەك.

韧 rèn ئەۋرىشىم، سوزۇلغاق: ～性 ئەۋرىشىملىك / 坚～ ئېگىلمەس، قەتئىي.

轫 rèn تورمۇز (هارۋا چاقىنىڭ): [发轫] fārèn تورمۇزنى ئېلىۋېتىمەك، هارۋىنى ماڭدۇرماق: (ئوخشىتىش مەنىسىدە) ئىش باشلىماق.: 根治黄河的伟大事业已经～ خۇاڭخې دەرياسىنى تۈپتىن تىزگىنلەشتەك ئۇلۇغ ئىشىمىز باشلاندى.

牣 rèn تولۇق، تولماق.

认 rèn ① تونۇماق: ～字 خەت تونۇماق / ～明 ئېنىق تونۇماق / ～不出 تونۇيالماسلىق. [认真] rènzhēn ئەستايىدىللىق. ② ئېتىراپ قىلماق، ماقۇل بولماق: ～可 ماقۇل بولماق / ～错 خاتالىقىنى ئېتىراپ قىلماق / 公～ ھەممە ئېتىراپ قىلىدىغان / 否～ ئىنكار قىلماق. ③ تۇرماق، بولماق: ～老师 ئۇستاز تۇتماق / ～干亲 (قانداشلىق ياكى نىكاھلىق مۇناسىۋىتى بولمىغان) تۇغقان بولۇشماق.

任 rèn ① ئىشەنمەك، ئىشەنچ قىلماق. ② تەيىنلىمەك: ～用 تەيىنلىمەك. ③ ئۈستىگە ئالماق، ئۆتىمەك: ～课 دەرسىنى ئۈستىگە ئالماق / 连选连～ ئۇدا سايلىنىپ ئۇدا ۋەزىپە ئۆتىمەك / ～劳～怨 جاپا - مۇشەققەتكە

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

قەتتىنىدۇ، تاپا - تەنىدىنمۇ
قورقماي ئىشلىمەك. ④ خىز-
مەت، ئىش، ۋەزىپە: 到~
خىزمەتكە كىرىشمەك / 接受
~务 ۋەزىپە تاپشۇرۇۋالماق/
一身而二~ ئۆزى يالغۇز
ئىككى ۋەزىپىنى ئۈستىگە
ئالماق. ⑤ خالىغانچە، مەي-
لىچە: ~意 ئۆزى خالىغانچە/
~性 ئۆزى بىلگىنىچە، ئۆز
بېشىمچىلىق / 放~ مەيلىگە
قويۇپ بەرمەك / 不能~其自然
发展 خالىغانچە تەرەققىي
قىلىۋېرىشىگە يول قويماسلىق
لازىم. ⑥ ھەرقانداق، ھېچ-
قانداق، ھېچقانداق، ھېچنې-
مە: ~何困难也不怕 ھەر-
قانداق قىيىنچىلىقتىن قورق-
ماسلىق / ~什么都不懂
ھېچنېمە بىلمەسلىك / ~人
皆知 ھەممە ئادەم بىلىدۇ.

饪 rèn ئاشپەزلىك.

妊 rèn ھامىلدار بولماق، ئېغىر ئاياغ بولماق: ~妇 ھامىلدار ئايال.

纴 rèn 〈古〉 ① يىپەك. ② توقۇمىچىلىق.

衽 rèn ① چاپاننىڭ پېشى، چاپاننىڭ ئېتىكى. ② بورا.

葚 rèn 另见 shèn [葚儿] rènr ئۈجمە.

RENG

扔 rēng ① ئاتماق: ~球 توپ ئاتماق / ~砖 خىش ئاتماق. ② تاشلىۋەتمەك، چۆرۈۋەتمەك: 把这些破烂东西~了吧 بۇ ئەسكى - تۈسكى نەرسىلەرنى تاشلىۋەتكىنە.

仍 réng يەنىلا: ~须努力 يەنە تىرىشىشقا توغرا كېلىدۇ / 他虽然有病，~不肯放下工作 ئۇ كېسەل بولسىمۇ يەنىلا خىزمىتىنى تاشلاپ قويۇشقا ئۇنىمايۋاتىدۇ.

礽 réng بەخت - سائادەت.

RI

日 rì ① قۇياش، كۈن. [日食] rìshí كۈننىڭ تۇتۇلۇشى، ② كۈندۈز: ~班 كۈندۈزلۈك سمېنا / ~场 كۈندۈزلۈك سېئانس. ③ كۈن، بىر كۈن: 阴历平年一年三百六十五~ شەمسىيە يىلىنىڭ ئادەتتىكى بىر يىلى 365 كۈن بولىدۇ

/ 纪念~ خاتىرە كۈنى/ 生~ تۇغۇلغان كۈن.

rìzi [日子] 1. كۈن: 这些~~工作很忙 بۇ كۈنلەردە ئىش ئالدىراش / 今天是过节的~~ بۈگۈن بايرام كۈنى. 2. تۇرمۇش: 美好的~~万年长 ياخشى كۈنلەر مەڭگۈ داۋاملاشسۇن.

gōngzuòrì [工作日] ئىش كۈنى. ④ كۈن، ۋاقىت: 春~ باھار، ئەتىياز / 往~ ئۆتكەن كۈنلەر / 来~方长 زامان تېخى ئۇزاق.

RONG

戎 róng ① ھەربىي، قوشۇن، ئەلەم: 从~ قولىغا ئەلەم ئالماق / ~装 ھەربىيچە كىيىنمەك. ② (Róng) <古> رۇڭلار (تۇرالار).

绒 róng ① تۈك، يۇڭ: ~毛 تۈك / 驼~ تۆگە يۇڭى / 棉~ تىۋىت. ② تىۋىتلىك رەخت.

茸 róng يۇمران مايسا: 绿~~ ياپيېشىل مايسا.

lùróng [鹿茸] يۇمران بۇغا مۈڭگۈزى.

荣 róng ① گۈللەنمەك، راۋاج تاپماق: 欣欣向~ گۈللىنىپ راۋاج تاپماق. ② شان-شەرەپ: ~誉 شان-شەرەپ / ~军 شەرەپلىك ھەربىي.

嵘 róng 838-بەتتىكى '峥嵘' (zhēngróng) غا قاراڭ.

蝾 róng róngyuán [蝾螈] سەمەندەر.

容 róng ① سىغماق، پاتماق: ~器 قاچا / ~量 سىغىمچانلىق / 屋子小，~不下 ئۆي كىچىك، پاتمايدۇ. ② يول قويماق، كەچۈرمەك: ~忍 سەۋر قىلماق / 不能宽~ كەڭچىلىك قىلىشقا بولمايدۇ / 不~人说话 ئادەمنى گەپ قىلغىلى قويماسلىق / 决不能~他这样做 ئۇنىڭ بۇنداق قىلىشىغا ھەرگىز يول قويۇشقا بولمايدۇ. ③ چىراي، قىياپەت: 笑~满面 كۈلكە چىراي / 军~ قوشۇننىڭ قىياپىتى / 市~ شەھەر قىياپىتى. ④ بەلكىم، ئېھتىمال: ~或有之 بەلكىم باردۇ.

蓉 róng 193-بەتتىكى '芙蓉' (fúróng)، 102-بەتتىكى

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

‘苁蓉’ (cōngróng)غا قاراڭ.

溶 róng ئېرىمەك: 樟脑 ~
于酒精而不 ~ 于水 نافتالىن
سۇدا ئېرىمەيدۇ، بەلكى ئىس-
پىرتتا ئېرىيدۇ. مخى.

榕 róng ياۋا ئەنجۈر دەرى-

熔 róng ئېرىمەك، سۇيۇق-
لانماق: 点 ~ ئېرىش نۇقتى-
سى.

融 ① róng ئېرىمەك: 太阳
一晒，雪就 ~ 了 كۈن چىقى-
ۋىدى، قار ئېرىگىلى تۇردى/
蜡烛遇热就 ~ 化 شام
ئىسسىقتا ئېرىپ كېتىدۇ. ②
ئارىلاشماق، سىڭىشىپ كەت-
مەك، بىرىكمەك: ~ 洽 ئىت-
تىپاقلىق، ئىناقلىق / 水乳交
~ سۇ بىلەن سۈتتەك ئارىلى-
شىپ كەتمەك / ~ 会贯通
تولۇق ئۆزلەشتۈرمەك. ③ ئاي-
لىنىپ تۇرماق. [金融]jīnróng
پۇل مۇئامىلىسى.

冗 ① rǒng ئارتۇق، ئۇشۇق:
文词 ~ 长 سۆز - جۈملىرى
ئۇشۇقچە / ~ 员 ئارتۇق خا-
دىم. ② ئالدىراش ئىش:
~ 务缠身 ئالدىراش ئىش
بىلەن بەنت بولۇپ قالماق/
拨 ~ ۋاقىت چىقارماق.
③ ئۇششاق - چۈششەك، پارچە-
پۇرات: ~ 杂 پارچە - پۇرات
مۇشكۈل ئىش.

氄 rǒng يۇمران تۈك، سېرىق
تۈك.

ROU

柔 ① róu يۇمشاق، يۇمران،
ئەۋرىشىم: ~ 枝 ئەۋرىشىم
شاخ / ~ 软体操 يۇمشاق گىم-
ناستىكا. ② يېقىملىق، مۇلا-
يىم: 性情温 ~ مىجەزى مۇ-
لايىم / 刚 ~ 相济 قەيسەر-
لىك بىلەن مۇلايىملىق بىر-
بىرىنى تولۇقلايدۇ.

揉 ① róu ئۇۋۇلىماق: ~
一 ~ 腿 پۇتىنى ئۇۋۇلىماق/
砂子到眼里可别 ~ كۆزگە
قۇم كىرىپ كەتسە ئۇۋۇلىما-
لىق كېرەك / ~ 面 خېمىر
يۇغۇرماق. ② ئەگمەك، ئەگرى
قىلماق: ~ 以为轮 ئېگىپ
چاق شەكلىگە كەلتۈرمەك.

鞣 ① róu چاقنىڭ ئۇلتى-
گى. ② ئەگمەك.

煣 róu ياغاچنى ئوتقا قاق-

لاپ ئەگرى قىلماق.

糅 róu قوشۇۋەتمەك، ئارىلاشتۇرۇۋەتمەك: ~合 قوشۇۋەتمەك / 真伪杂~ راست-يالغاننى ئارىلاشتۇرۇۋەتمەك.

蹂 róu [蹂躏] róulìn دەپسەندە قىلماق، ئاياغ ئاستى قىلماق: 帝国主义非常残暴地~~殖民地人民 جاھانگىرلار مۇستەملىكە ئەللەر خەلقلىرىنى ناھايىتى دەھشەتلىك دەپسەندە قىلدى.

鞣 róu ئاشلىماق، ئەيلىمەك: ~皮子 تېرە ئاشلىماق / 这皮子~得不够熟 بۇ تېرە ئانچە پىششىق ئاشلانماپتۇ.

肉 ròu ① گۆش، ئەت. [肉搏] ròubó ئېلىشماق، تۇتۇشماق: 跟敌人~~ دۈشمەن بىلەن ئېلىشماق. ② ئەت، گۆش: 桂圆~ لوڭيەننىڭ ئېتى. ③ چۈرۈك ئەمەس، يۇمشاق: ~瓤西瓜 يۇمشاق گۆشلۈك تاۋۇز. ④ 〈方〉 ئەزمە، ئېزىلمەڭگۈ: 做事真~ مىس-مىس، ئەزمە / ~脾气 ئېزىلمەڭگۈ مىجەز.

RU

如 rú ① بويىچە، بىنائەن، ~法炮制 قانۇن بويىچە ئويدۇرۇپ چىقماق / ~期完成 بەلگىلەنگەن مۇددەتتە ئورۇنلىماق. ② ئوخشاش، -دەك/-تەك: ~此 مۇشۇنداق/ 坚强~钢 پولاتتەك قەيسەر/ 整旧~新 كونا نەرسىنى بۇرۇنقىدەك يېڭى ھالەتكە كەلتۈرمەك. [如今] rújīn ھازىر، بۈگۈنكى كۈندە. ③ يەتمەك، يېتەلمەك: 我不~他 مەن ئۇنىڭغا يېتەلمەيمەن/ 自以为不~ ئۆزىنى يېتەلمەيمەن دەپ ئويلىماق / 与其这样,不~那样 بۇنداق قىلغاندىن ئۇنداق قىلغان ياخشى. ④ -غا/-قا، -گە/-كە: 纵舟之所~ كېمىنى سۇنىڭ ئېقىشىغا قويۇپ بەرمەك. ⑤ ئەگەر، مۇبادا: ~不同意,可提意见 ئەگەر قوشۇلمىساڭلار، پىكىر بەرسەڭلار بولىدۇ. ⑥ سۆز ياسىغۇچى قوشۇمچە بولۇپ، ئەھۋالنى بىلدۈرۈپ كېلىدۇ: 突~其来 تۇيۇقسىز. ⑦ مەسىلەن، ئالاي-

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

لىق: 在生产斗争中涌现了许多模范人物, ～焦裕禄, 王进喜等 ئىشلەپچىقىرىش كۈرەشىدە نۇرغۇن نەمۇنىچى شەخسلەر بارلىققا كەلدى، مەسىلەن جياۋ يۈلۇ، ۋاڭ جىنشى قاتارلىقلارغا ئوخشاش.

茹 rú يېمەك: ～素 گۆشسىز غىزا يېمەك / ～毛饮血 يۇڭدىماي خام يېمەك. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) بەرداشلىق بەرمەك، چىدىماق: ～痛 ئاغرىققا چىدىماق / 含辛～苦 جاپا - مۇشەققەتكە چىدىماق.

铷 rú <化> رۇبىدىي (Rb).

儒 rú ① ئۆلىما: ～生 زىيالىي / 腐～ كونىلىقنى ساقلىغۇچى ئۆلىما. ② كۇڭزىچىلىق ئېقىمى.

薷 rú [香薷] xiāngrú يالغان رەيھان.

嚅 rú 479 - بەتتىكى '嗫嚅' (nièrú) غا قاراڭ.

濡 rú ① ھۆللىمەك، نەملىمەك، چىلىماق: ～笔 قەلەمنى سىياھقا چىلىماق / 耳～目染 تەدرىجىي كۆنۈپ قالماق. ② تۇرۇپ قالماق، ھايال بولۇپ قالماق. ③ چىدىماق، سەۋر قىلماق: ～忍 سەۋر قىلماق.

孺 rú بالا، سەبىي بالا: 妇～ خوتۇن - بالىلار.

襦 rú كالتە كىيىم.

颥 rú 479 - بەتتىكى '颞颥' (nièrú) غا قاراڭ.

蠕 rú لۆمۈلدىمەك، لۆمشىمەك: ～动 لۆمۈلدىمەك.
[蠕形动物] rúxíngdòngwù لۆمۈلدەپ ماڭغۇچى قۇرتلار؛ سازاڭسىمانلار.

汝 rǔ سەن: ～等 سىلەر / ～将何往? سەن نەگە بارىسەن؟

乳 rǔ ① ئەمچەك، يېلىن: 钟～◇ قوڭغۇراق تىلى. ② سۈت: 豆～ پۇرچاق سۈتى. ③ كۆپەيمەك، نەسىل قالدۇرماق: 孳～ كۆپەيمەك. ④ يېڭى تۇغۇلغان ھايۋانلارنى كۆرسىتىدۇ: ～燕 ئۇچۇرمىغان قارلىغاچ / ～鸭 سېرىق تۈكى چۈشمىگەن ئۆردەك.

辱 rǔ ① نومۇس، خورلۇق:

奇耻大~ غايەت زور ئار-نومۇس. ② ھاقارەتلىمەك، ھاقارەت كەلتۈرمەك: 中国人民不可~ جۇڭگو خەلقىنى ھاقارەتلەشكە بولمايدۇ. ③ نامىغا داغ چۈشۈرمەك: ~命 بۇيرۇقنى ئورۇندىيالماسلىق. ④ تەشەككۈر بىلدۈرمەك، مىننەتدار بولماق: ~承 تەشەككۈر بىلدۈرمەك / ~蒙 مىننەتدار بولماق.

擩 rǔ ‹方› تىقماق: 把棍子~在草堆里 ياغاچنى ئوت-چۆپ ئارىسىغا تىقماق.

入 rù ① 1. كىرمەك: ~场 مەيدانغا كىرمەك / ~夜 كەچ كىرمەك / ~会 يىغىنغا كىرمەك / 纳~轨道 ئىزغا چۈشۈرمەك. 2. كىرىم: 量~为出 كىرىمگە قاراپ چىقىم قىلماق / ~不敷出 كىرىم چىقىمنى قاپلىيالماسلىق. ② قاتناشماق، كىرمەك: ~学 مەكتەپكە كىرمەك / ~会 جەمئىيەتكە ئەزا بولماق. ③ مۇۋاپىق كەلمەك، لايىق كەلمەك: ~情~理 قائىدە-يوسۇنغا مۇۋاپىق كەلمەك / ~时 زامانغا لايىق كەلمەك.

洳 rù [沮洳] jùrù سازلىق.

蓐 rù پاخال، بورا، پاخال تۆشەك. [坐蓐] zuòrù تۇغۇش ئالدىدا تۇرماق.

溽 rù نەم، ھۆل: ~暑 دىمىق ھاۋا.

缛 rù مۇرەككەپ، چۇۋالچاق: ~礼 مۇرەككەپ قائىدە-يوسۇن / 繁文~节 چۇۋالچاق قائىدە-يوسۇن.

褥 rù كۆرپە.

RUAN

阮 ruǎn ① رۇەنشيەن (چالغۇ ئەسۋاب). ② (Ruǎn) رۇەن (فامىلە).

朊 ruǎn ئاقسىل.

软 ruǎn ① يۇمشاق، يۇمىران: 绸子比布~ تاۋار پاختا رەختتىن يۇمشاق. ② يىللىق، يېقىملىق: ~风 يىللىق شامال / ~语 يۇمشاق گەپ. ③ ئاجىز: ~弱无能 ئاجىز، ئىقتىدارسىز / 不要欺~怕硬 ئاجىزنى بوزەك ئېتىپ كۈچلۈكتىن قورقۇش يارىمايدۇ.

(كۆچمە مەنىدە) يۇمشاق: 心~ كۆڭلى يۇمشاق/ 耳朵~ قۇلىقى يۇمشاق / ~磨 يۇمشاتماق / ~求 يالۋۇرماق. ④ ئاجىزلىماق، تىترىمەك: 两腿发~ پۇتىدا جان قالماسلىق. ⑤ تۆۋەن: 工夫~ ماھارىتى تۆۋەن.

RUI

蕤 ruí [葳蕤] wēiruí بۇك-باراقسان. ┐ئانىلىقى.

蕊 ruǐ گۈلىنىڭ ئاتىلىق ۋە

芮 Ruì رۇي بەگلىكى.

汭 ruì دەريا ئەگمىسى، دەريا قولتۇقى.

枘 ruì <古> ئەركەك تۇرۇم. [枘凿] ruìzáo چاسا ئۇلگۇجەك دۆگىلەك مۇجۇقتا چۈشمەيتۇ؛ قارىمۇ قارشىلىق.

蚋 ruì پاشا، بەزگەك پاشىسى.

锐 ruì ① ئۆتتىك؛ 其锋甚~ شەمشىرى بەك ئۆتتىك. ② ئۆتكۈر، سەزگۈر: 感觉敏~ سەزگۈسى ئۆتكۈر / 眼光~利 كۆزى ئۆتتىك. ③ كۈچ: 养精蓄~ كۈچ توپلىماق. ④ جىددىي، تېز: ~减 تېز كېمىيىپ كەتمەك / ~增 جىددىي كۆپەيمەك.

瑞 ruì خاسىيەتلىك: ~雪兆丰年 خاسىيەتلىك قار مول ھوسۇلدىن دېرەك بېرىدۇ.

睿 ruì يىراقنى كۆرمەك؛ دانا، چېۋەر: 聪明~智 ئەقىل - پاراسەت.

RUN

闰 rùn كەبىسە.

润 rùn ① ھۆل، نەم: 湿~ نەم، ھۆل / ~泽 ھۆل، نەم. ② ھۆللىمەك، نەملىمەك: ~肠 ئۈچەينى نەملىمەك /~~嗓子 گالنى نەملىمەك. ③ سىلىق، پارقىراق: 他脸上很光~ ئۇنىڭ يۈزى پارقىراپ تۇرىدىكەن. ④ تۈزەتمەك، ئىشلەپ چىقماق: ~色 تۈزەتمەك (ماقالىنى). ⑤ پايدا، مەنپەئەت: 分~ دارامەت تەقسىم قىلماق / 利~ پايدا.

RUO

挼 ruó ① مىجىقلىماق:

把纸条~成团 قەغەزنى مەجەقلاپ كاللەك قىلىپ قويماق. ② پۇرلەشتۈرمەك: 那张纸~了 ئۇ قەغەز پۇرلىشىپ كېتىپتۇ.

若 ruò ① ئەگەر، مۇبادا: ~不努力学习，就要落后 ئەگەر تىرىشىپ ئۆگەنمىسەڭ، ئارقىدا قالىسەن. ② ئوخشاش، -دەك / -تەك: 年相~ ياش قۇرامى ئوخشاش / 有~无 بىر تۇرۇپ باردەك، بىر تۇرۇپ يوقتەك. ③ سەن: ~辈 سەن دېمەتلىكلەر.

[若干] ruògān بىر نەچچە، بىرقانچە.

偌 ruò بۇنچە، شۇنچە: ~大年纪 ياش بۇنچە چوڭىيىپ قالغاندا.

婼 Ruò [婼羌] Ruòqiāng چاقىلىق ناھىيىسى، ھازىر '若羌' شەكلىدە يېزىلىدۇ.

箬 ruò ① روجۇ بامبۇكى. ② روجۇ بامبۇكىنىڭ يوپۇرمىقى.

弱 ruò ① ئاجىز، زەئىپ: 身体~ تېنى ئاجىز / ~小 ۋىجىك. (كۆچمە مەنىدە) سەل كەم: 三分之二~ سەل كەم ئۈچتە ئىككى. ② <古> گۆدەك: 老~ قېرىلار ۋە گۆدەكلەر. ③ ئۆلمەك: 又~一个 يەنە بىرى ئۆلمەك.

蒻 ruò <古> يۇمران يىكەن.

爇 ruò ئوت قويماق، كۆيدۈرمەك.

S

SA

仨 sā ئۈچ: 哥儿~ ئاكا-ئۇكا ئۈچەيلەن.

撒 sā 另见 sǎ ① يايماق، تارتماق، ئالماق: ~网 تور يايماق / ~手 قولنى تارتماق / ~腿跑 ◇ پەرتتىدە قاچماق. ② ئەركىلىمەك: ~娇 ئەركىلىمەك.

[撒拉] Sālā سالار مىللىتى.

洒 sǎ چاچماق، چېچىلماق: 扫地先~些水 يەر سۈپۈرۈشتىن بۇرۇن ئازراق سۇ چاچماق / ~了一地粮食 يەرگە ئاشلىق چېچىلىپ كەتمەك.

[洒家] sǎjiā مەن. [洒脱]

ئۇيغۇر كىتاب تورى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

sǎtuo ئوچۇق؛ 这个人很~ ~ بۇ ئادەم ناھايىتى ئوچۇق ئادەم ئىكەن.

靸 sǎ 〈方〉 ئاياغنىڭ سوڭىغا دەسسەپ ماڭماق. [靸鞋] sǎxié سەندەل، ساپما ئاياغ.

撒 sǎ 另见 sā ① چاچماق: ~种 ئۇرۇق چاچماق. ② تۆكمەك، تۆكۈلمەك: 小心点, 别把汤~了 دىققەت قىل، شورپا تۆكۈلۈپ كەتمىسۇن.

卅 sà ئوتتۇز.

飒 sà غۇر-غۇر؛ 秋风~~ غۇر-غۇر چىقىۋاتقان كۈز شامىلى. [飒爽] sàshuǎng جەسۇر، مەردانە: 英姿~~ جەسۇر قىياپەت.

脎 sà ئوسازون.

攃 sà قولنىڭ قىرى بىلەن ئۇرماق.

萨 sà سا (فامىلە).

挲 sa 另见 suō·sha [摩挲] māsa سىلىماق.

SAI

揌 sāi '塞' (sāi) بىلەن ئوخشاش.

腮 sāi يۈز، مەڭىز.

鳃 sāi ساقاق، ژابرا.

塞 sāi 另见 sài, sè ① ئەتمەك: 把窟窿~住 تۆشۈكنى ئەتمەك / 堵~漏洞 كامارنى ئەتمەك. ② ئېغىز، پۆرۈپكا: 瓶子~儿 بوتۇلكىنىڭ ئاغزى / 软木~儿 پۆرۈپكا.

噻 sāi [噻唑] sāizuò تىئازول.

塞 sài 另见 sāi, sè قورغان، چېگرا: 要~ مۇھىم قورغان / ~外 چېگرا سىرتى.

赛 sài ① مۇسابىقە: ~跑 يۈگۈرۈش مۇسابىقىسى / 田径~ يېنىك ئاتلېتىكا مۇسابىقىسى. ② بېسىپ چۈشمەك: 一个~一个 بىر-بىرىدىنى بېسىپ چۈشمەك. (كۆچمە مەنىدە) سېلىشتۇرماق: ~真的 چىنلىقىنى سېلىشتۇرماق. ③ نەزىر-چىراغ: ~神 نەزىر-چىراغ / ~会 نەزىر-چىراغ.

[赛璐珞] sàilùluò سېللۇلوئىد.

SAN

三 sān ① ئۈچ. ② كۆپ

قېتىم، تەكرار: ~令五申 قايتا-قايتا تەكىتلىمەك / ~番五次 كۆپ قېتىم.

叁 sān ئۈچ ('三' نىڭ چوڭ يېزىلىشى).

毵 sān [毵毵] sānsān ئىنچىكە ئۇزۇن تۈك.

伞 sǎn ① كۆنلۈك، يامغۇرلۇق: 雨~ يامغۇرلۇق. ② پاراشوت: 降落~ پاراشوت.

散 sǎn 另见 sàn ① چۇۋۇلماق، چۇۋۇق: 披~着头发 چاچلىرى چۇۋۇق / 绳子~了 ئارغامچا چۇۋۇلۇپ كەتتى. (كۆچمە مەنىدە) تارقاتماق، تارقاق: ~居 تارقاق ئولتۇراقلاشماق / 把队伍~开 قىسىمنى تارقىتىۋەتمەك. [散漫] sǎnmàn چېچىلاڭغۇ: 自由~~ باشباشتاقلىق ۋە چېچىلاڭغۇلۇق / 生活~~ تۇرمۇشتا چېچىلاڭغۇ. [散文] sǎnwén نەسىر. ② پارچە: ~装 پارچە قاچىلىماق. ③ پاراشوك، تالقان: 丸~膏丹 كۆمىلاچ، پاراشوك، مەلھەم / 健胃~ ئاشقازاننى ساغلاملاشتۇرۇش پاراشوكى.

馓 sǎn ساڭزا.

糁 sǎn 另见 shēn ‹方› گۈرۈچ دېنى (پىششىق).

散 sàn 另见 sǎn ① تارقالماق، تارقاتماق: ~会 يىغىننى تارقىتىۋەتمەك / 彩云~了 بۇلۇت تارقىلىپ كەتتى / ~传单 تەشۋىقات ۋەرەقىسى تارقاتماق / [illegible]~粪 ئوغۇت چاچماق ۋە ئۇرۇق تاشلىماق. ② ئاچماق، چىقارماق: ~心 كۆڭۈل ئاچماق / ~闷 ئىچ پۇشۇقىنى چىقارماق. ③ ئىشتىن بوشاتماق: 过去资本家随便~工人 بۇرۇن كاپىتالىستلار ئىشچىلارنى خالىغانچە ئىشتىن بوشىتىۋېتەتتى.

SANG

丧 sāng 另见 sàng ماتەم، مۇسىبەت: ~事 مۇسىبەت ئىشى / 治~委员会 دەپنە قىلىش ھەيئىتى.

桑 sāng ئۈجمە.

搡 sǎng ئىتتىرىۋەتمەك: 用力一~ 把他~一个跟头 كۈچەپ

بىر ئىبتىتەرىۋىدىم، ئۇ يىغلاپ چۈشتى.

嗓 sǎng ① گال، بوغۇز. ② ئاۋاز: 哑~儿 بوغۇق ئاۋاز.

磉 sǎng تۈۋرۈك ئاستىدىكى تاش؛ ئۇل تاش.

颡 sǎng پېشانە، ماڭلاي.

丧 sàng 另见 sāng يوقاتماق، ئايرىلماق: ~命 ھاياتىدىن ئايرىلماق / ~失立场 مەيدانىنى يوقاتماق. [丧气] sàngqi نەس باسماق.

SAO

搔 sāo تاتىلىماق، قاشلىماق: ~痒 قىچىشقان يەرنى تاتىلىماق.

骚 sāo ① پاراكەندىچىلىك، قالايمىقانچىلىق: ~动 پاراكەندە قىلماق. ② ‘臊①’ بىلەن ئوخشاش. ③ چۈي يۈەنىنىڭ «离骚» «جۇدالىق زارى» ناملىق ئەسىرىنى كۆرسىتىدۇ. [骚人] sāorén شائىر. [骚体] sāotǐ «جۇدالىق زارى» ئۇسلۇبىدىكى ژانىر. [风骚] fēngsāo 1. ئەدەبىيات. 2. شاللاق (ئايال).

缫 sāo تارتماق: ~丝 يىپەك تارتماق / ~车 يىپەك تارتىش ماشىنىسى.

臊 sāo 另见 sào بەدبۇي، سېسىق پۇراق: 尿~气 سۈيدۈك پۇرىقى / 狐~ تۈلكە پۇرىقى.

扫 sǎo 另见 sào ① سۈپۈرمەك: ~地 يەر سۈپۈرمەك. ② سۈپۈرۈشكە ئوخشاش ھەرىكەتنى بىلدۈرىدۇ: 1. يوقاتماق، تۈگەتمەك: ~兴 كەيپىنى ئۇچۇرماق / ~除文盲 ساۋاتسىزلىقنى تۈگەتمەك. 2. ئىش - ھەرىكەتنىڭ ھەممە تەرەپكە يەتكەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ: ~射 قاتىرىسىغا ئوق ئۈزمەك / 眼睛四下里一~ ئەتراپقا كۆز يۈگۈرتمەك. 3. ھەممە، بارلىق: ~数归还 ھەممىسىنى قايتۇرۇپ بەرمەك.

嫂 sǎo يەڭگە.

扫 sào 另见 sǎo 扫帚 سۈپۈرگە.

埽 sào ① توغان سالماق، توسما ياسىماق. ② توسما،

توفان.

瘙 sào قىچىشقاق.

臊 sào 另见 sāo ئىزا تارتماق، خىجىل بولماق: ～得脸通红 ئىزا تارتقىنىدىن يۈزى قىزارماق / 不知羞～ خىجىل بولۇشنى بىلمەيدىغان.

SE

色 sè 另见 shǎi ① رەڭ: 日光有七～ كۈن نۇرىدا يەتتە خىل رەڭ بار / 红～ قىزىل. ② چىراي: 和颜悦～ ئوچۇق چىراي / 喜形于～ چىرايىغا كۈلكە يۈگۈرمەك. ③ ھالەت، ھال: 行～匆匆 مېڭىشى تېز. ④ تۈر، خىل: 各～用品 تۈرلۈك بۇيۇملار / 货～齐全 مالنىڭ تۈرى تولۇق. ⑤ سۈپەت، ساپا: 足～纹银 سۈپەتلىك كۈمۈش / 这货成～很好 بۇ مالنىڭ سۈپىتى ياخشى. ⑥ ھۆسن - جامال: 姿～ ھۆسن - جامال. ⑦ جىنسىي تەلەپ.

铯 sè 〈化〉 سېزىي (Cs).

涩 sè ① قوتۇرلاشماق، داتلاشماق: 轮轴发～该上点油了 چاق داتلىشىپ كېتىپتۇ، مايلاپ قويساق بولغۇدەك. ② قىرتاق، قاڭسىق: 这柿子很～ بۇ ئەبنۇس بەك قىرتاق ئىكەن. ③ چۈشىنىكسىز، ئېغىر: 文章艰～ تىلى ئېغىر.

啬 sè بېخىل، پىخسىق: 不浪费也不吝～ ئىسراپچىلىقمۇ قىلماسلىق، بېخىللىقمۇ قىلماسلىق.

穑 sè ئورما ئورماق.

瑟 sè چاڭ.

塞 sè 另见 sāi، sài ① '塞(sāi)' بىلەن ئوخشاش، '闭塞'، '阻塞'، '塞责' دېگەندەك كىتابىي سۆزلەردە ئىشلىتىلىدۇ.

SEN

森 sēn دەرەخلىك، ئورمان: ～林 ئورمان. [森森] sēnsēn قويۇق: 林木～～ قويۇق ئورمان. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) قورقۇنچلۇق، سۈرلۈك: 阴～～的 سۈرلۈك. [森严] sēnyán قاتتىق، مۇستەھكەم: 戒备～～ قاتتىق مۇداپىئە.

SENG

僧 sēng راھىب؛ سامغا.

SHA

杀 shā ① ئۆلتۈرمەك: ~敌立功 دۈشمەننى ئۆلتۈرۈپ خىزمەت كۆرسەتمەك / ~虫药 ھاشارات ئۆلتۈرۈش دورىسى / ~鸡焉用牛刀 توخۇ ئۆلتۈرۈشكە كالا بوغۇزلايدىغان پىچاقنى ئىشلەتكەن بارمۇ. ② ئۇرۇش، جەڭ: ~出重围 ئۇرۇشتا قاتمۇ قات مۇھاسىرىنى بۆسۈپ چىقماق. ③ باسماق، ئازايتماق، چىقارماق: ~风景 كەيپىنى ئۇچۇرماق/ ~暑气 ئىسسىقنى پەسەيتمەك / 拿别人~气 ئاچچىقنى باشقىلاردىن ئالماق، ئاچچىقنى باشقىلاردىن چىقارماق. ④ ئېچىشماق، ئېچىشتۇرماق: 这药上在疮口上~得慌 بۇ دورىنى يارىغا سۈركىسە ئېچىشتۇرۇۋېتىدىكەن. ⑤ يىغماق، بوغماق، قىسماق: ~尾 قۇيرۇقىنى قىسماق / ~帐 ھېساب بوغماق. ⑥ چىڭىتماق، چىڭ باغلىماق: ~车 ھارۋىدىكى يۈك - تاقىنى چىڭ باغلىماق / ~一~腰带 كەمەرنى چىڭىتماق. ⑦ پېئىلغا ئۇلىنىپ كېلىپ، دەرىجىنىڭ چوڭقۇرلۇقىنى بىلدۈرىدۇ: 气~人 ئادەمنىڭ ئوغىسىنى قايناتماق / 笑~人 ئادەمنى كۈلدۈرۈۋەتمەك.

刹 shā 另见 chà تورمۇزلىماق، توختاتماق: ~车 ماشىنىنى تورمۇزلىماق.

铩 shā ① <古> ئۇزۇن نەيزە. ② زەخىملەنمەك، زەخىملەندۈرمەك: ~羽之鸟 قانىتى سۇنغان قۇش.

杉 shā 另见 shān ھەنىسى ’杉 (shan)‘ بىلەن ئوخشاش، ‘杉木’، ‘杉篙’ دىگەندەك سۆزلەردە ئىشلىتىلىدۇ.

沙 shā 另见 shà ① قۇم: ~土 قۇم توپا / ~滩 قۇملۇق. ② قۇمغا ئوخشاش نەرسىلەرنى كۆرسىتىدۇ: ~糖 شېكەر / 豆~ پۇرچاق يارمىسى / ~瓤西瓜 قۇم تاۋۇز. ③ ئۈنى پۇتۇپ قالماق: ~哑 ئۈنى پۇتۇپ قالماق.

沙 Shā 另见 suō جاي ناملىرىدا ۋە كىشى ئىسىملىرىدا ئىشلىتىلىدۇ.

痧 shā ئۆتكۈر كېسەللىك.

裟 shā 298 ـ بەتتىكى '袈裟' (jiāsha) غا قاراڭ.

鲨 shā ئاكۇلا.

纱 shā ① پەلتە، يىپ. ② توقۇلما بۇيۇملارنى كۆرسىتىدۇ: 羽~ يىپەك رەخت / 窗~ دېرىزە تورى. (كۆچمە مەنىدە) تورغا ئوخشاش نەرسىلەرنى بىلدۈرىدۇ: 铁~ سىم تور.

砂 shā '沙(shā)②' بىلەن ئوخشاش: ~石 قۇم / ~糖 شېكەر / ~布 قۇم قەغەز.

煞 shā 另见 shà ① '杀' ③ ⑤ ⑥ ⑦ بىلەن ئوخشاش. ② '刹(shā)' بىلەن ئوخشاش.

啥 shá <方> نېمە: 你姓~? نېمە فامىلىلىك؟ / 他是~地方人? ئۇ نەلىك؟

傻 shǎ ① دۆت، سارالڭ: 说~话 سارالڭدەك گەپ قىلماق / 吓~了 قورقۇپ سارالڭ بولۇپ قالماق. ② جاھىل: 这样好的事你都不干,真有点~泥 شۇنچە ياخشى ئىشنىمۇ قىلغىلى ئۇنىمىساڭ، ئەجەبمۇ جاھىل ئىكەنسەن.

沙 shà 另见 shā تاسقىماق: 把小米里的沙子~一~ تېرىقتىكى قۇمنى تاسقىۋەتمەك.

唼 shà [唼喋] shàzhá كىرىش - كىرىش، كىرىشلىمەك.

厦 shà 另见 Xià ① بىنا، ئىمارەت: 广~千万间 سانسىزلىغان بىنالار / 高楼大~ ئېگىز - ئېگىز ئىمارەتلەر. ② ئارقا تام: 前廊后~ ئالدى كارىدور، ئارقىسى تام.

嗄 shà ئاۋازى بوغۇلۇپ قالماق.

歃 shà سۈمۈرمەك. [歃血] shàxuè <古> كالپۇكىغا ھايۋانلارنىڭ قېنىنى سۈركىمەك.

煞 shà 另见 shā ① بەك، ئىنتايىن: ~费苦心 ئىنتايىن باش قاتۇرماق. ② ياۋۇزلۇق، شۇملۇق: ~气 ياۋۇزلۇق / 凶~ شۇملۇق.

箑 shà يەلپۈگۈچ.

霎 shà سىم - سىم يامغۇر.

[霎时] shàshí بىردەمدىلا.

挲 sha 另见 sā، suō [挓挲] zhāsha ئاچماق، يايماق: ~~着手 قۇچىقىنى ئاچماق.

SHAI

筛 shāi ① ئەلگەك، غەلۋىر. ② تاسقىماق: ~米 گۈرۈچ تاسقىماق / ~煤 كۆمۈر تاسقىماق. ③ چالماق: ~了三下锣 ئۈچ قېتىم جاڭ چالماق: [筛酒] shāijiǔ 1. ھاراق قۇيماق. ②. ھاراقنى ئىسسىتماق.

色 shǎi 另见 sè '色 ①' بىلەن ئوخشاش، جانلىق تىلدا ئىشلىتىلىدۇ: 落~儿 ئۆڭۈپ كەتمەك / 买一包红~ بىر خالتا قىزىل رەڭ سېتىۋالماق.

晒 shài قاقلىماق، قۇرۇتماق: ~衣服 كىر يايماق / ~太阳 ئاپتاپسىنماق.

SHAN

山 shān ① تاغ: 深~ خىلۋەت تاغ / ~高水深 ئېگىز تاغ، چوڭقۇر دەريا / 人~人海 مەغ - مەغ ئادەم. ② ئەشەلەك: 蚕上~了 پىلە ئەشلەككە چىقماق. ③ ئاساسىي تام؛ ~墙 ئۆينىڭ ئاساسىي تېمى.

舢 shān [舢板] shānbǎn قېيىق.

芟 shān ئوت ئورماق. (كۆچمە مەنىدە) يوقاتماق.

杉 shān 另见 shā شەمشاد. [水杉] shǔishān چوڭ شەمشاد دەرىخى.

钐 shān 另见 shàn <化> سامارىي (Sm).

衫 shān كۆڭلەك: 长~ ئەرەنچە ئۇزۇن كۆڭلەك / 衬~ ئەرەنچە كۆڭلەك.

删 shān چىقىرىۋەتمەك، ئۆزگەرتمەك: ~改 ئۆزگەرتمەك / 这个字应~去 بۇ خەتنى چىقىرىۋېتىش كېرەك.

姗 shān بەخىرامان ماڭماق: ~~来迟 كېچىكىپ كەلمەك.

珊 shān [珊瑚] shānhú مارجان.

栅 shān 另见 zhà [栅极] shānjí سېتكىلىق ئېلېكترود.

跚 shān 488-بەتتىكى '蹒跚'

(pánshān) گە قارالسۇن.

苫 shān 另见 shàn بورا.

痁 shān 〈古〉 بەزگەك.

扇 shān 另见 shàn ① يەلپۈمەك: 用扇子~ يەلپۈگۈچ بىلەن يەلپۈمەك. ② كۈشكۈرتمەك، قۇتراتماق: ~动 كۈشكۈرتمەك / ~惑 قۇتراتماق.

煽 shān ‘扇②’ بىلەن ئوخشاش.

潸 shān يىغلىماق: ~然下泪 كۆزىگە ياش ئالماق.

膻 shān تېكە پۇرىقى.

闪 shǎn ① چاقماق چاقماق: 打~ چاقماق چاقماق. ② يورۇماق، كۆز چاقناتماق: 灯光一~ چىراغ ۋاللىدە يورۇماق / ~得眼发花 كۆزنى چاقنىتىۋەتمەك. ③ پارقىرىماق، نۇر چاچماق: ~金光 ئالتۇندەك پارقىرىماق. ④ ئۆزىنى دالدىغا ئالماق: ~开 ئۆزىنى ئېلىپ قاچماق. ⑤ چىم بولۇپ كەتمەك: ~了腰 بېلى چىم بولۇپ كەتمەك.

陕 Shǎn شەنشى ئۆلكىسى.

睒 shǎn كۆزنى يۇمۇپ ئاچماق: 那飞机飞得很快，一~眼就不见了 ئۇ ئايروپىلان شۇنچە تېز ئۇچتىكى، كۆزنى يۇمۇپ ئاچقۇچە غايىب بولدى.

讪 shàn ① مەسخىرە قىلماق: ~笑 مەسخىرە قىلىپ كۈلمەك. ② [搭讪] dāshàn ئوڭايسىزلانماق: 他~~着问道 ئۇ ئوڭايسىزلانغان هالدا سورىدى.

疝 shàn گىرىژ، چۇقۇق، پورداق.

苫 shàn 另见 shān يېپىپ قويماق: 拿席~上点 بورا بىلەن يېپىپ قويماق.

钐 shàn 另见 shān ئورماق: ~草 ئوت ئورماق / ~麦 ئورما ئورماق. [钐镰] shànlián [钐刀] shàndāo چالغا.

单 shàn 另见 chán,dān شەن (فامىلە).

墠 shàn 〈古〉 نەزىر-چىراغ مەيدانى.

禅 shàn 另见 chán 〈古〉 پادىشاھلارنىڭ تەخت ئۆتۈنۈپ بېرىشى.

掞 shàn ئاچماق، يايماق.

扇 shàn 另见 shān ① يەلـ

پۈكۈچ: 折~ قاتلاق يەلپۈكۈچ / 蒲~ يېكەندە توقۇلغان يەلپۈكۈچ. ② مىقدار سۆز: 一~门 بىر ئىشىك / 两~窗子 ئىككى دېرىزە / 一~磨 بىر تۈگمەن.

骟 shàn پىچماق، ئاختا قىلماق: ~马 ئاتنى ئاختا قىلماق / ~猪 چوشقىنى پىچماق.

善 shàn ① ياخشى، ياخشىلىق، ساۋابلىق: ~举 ياخشى ھەرىكەت / ~事 ياخشى ئىش / 行~ ساۋابلىق قىلماق / 劝~规过 ساۋابلىق قىلىشقا دەۋەت قىلماق. ② دوستلۇق، ئىناقلىق: 友~ دوستلۇق / 相~ ئىناقلىق. ③ ئاقىلانە، دانا: ~策 ئاقىلانە سىياسەت. [善后] shànhòu ئاخىرەتلىك. ④ ئۇستا، ماھىر: 勇敢~战 قەھرىمان، ئۇرۇشقا ماھىر / ~辞令 گەپدان / ~变 ئۆزگىرىشچان / ~疑 گۇمانخور.

鄯 Shàn [鄯善] Shànshàn ① 〈古〉 پىشامشان. ② پىچان ناھىيىسى.

墡 shàn ئاق لەم توپا.

缮 shàn ① تۈزىمەك، ئوڭشىماق. ② كۆچۈرمەك: ~写 خەت كۆچۈرمەك.

膳 shàn تاماق: 晚~ كەچلىك تاماق / ~费 تاماق پۇلى.

鳝 shán يىلان بېلىق.

擅 shàn ① ئۆز بېشىمچىلىق: ~自处理 ئۆزى بىلگەنچە بىر تەرەپ قىلماق. ② ماھىر، ئۇستا: ~长数学 ماتېماتىكىغا ئۇستا. ٦لانماق.

嬗 shàn ئۆزگەرمەك، ئاي-

赡 shàn ① باقماق: ~养亲属 ئۇرۇق-تۇغقانلىرىنى باقماق. ② مول، كۆپ. ٦زالك.

蟮 shan [蛐蟮] qūshan سا-

SHANG

伤 shāng ① يارا، يارىلانماق، جاراھەت: 腿上有一块枪~ پۇتىدا ئوق تەككەن يارا ئىزى بار / 轻~不下火线 يېنىك يارىدارلار ئال-

دىنقى سەپتىن يانمايدۇ. ② تەسىر يەتمەك: ~了筋忖◇ سىڭىرى زەخىملەنمەك / ~脑筋◇ باش قاتۇرماق. ③ تەگمەك: ~风 شامال تەگمەك / ~寒 سوغۇق تەگمەك. ④ زېرىكمەك، چىقىپ قالماق: 吃糖吃~了 كەمپۈتتىن چىقىپ قالماق. ⑤ دەخلى قىلماق، دەخلى يەتكۈزمەك: 无~大体 ئومۇملۇققا دەخلىسى يوق. ⑥ كۆڭۈل يېرىم بولماق، كۆڭۈل بۇزۇلماق: ~感 كۆڭۈل يېرىم بولماق / ~心 كۆڭۈل بۇزۇلماق. ⑦ رەنجىتمەك، كۆڭۈل ئاغرىتماق: ~众 ھەممەيلەننىڭ كۆڭلىنى رەنجىتمەك / 开口~人 كىشىنى رەنجىتىدىغان گەپلەرنى قىلماق. ⌉كەتمەك.

殇 shāng كىچىككىدىلا ئۆلۈپ

觞 shāng جام، قەدەھ: 举~称贺 قەدەھ كۆتۈرۈپ تەبرىكلىمەك.

商 shāng ① مەسلىھەتلەشمەك: 有要事相~ مەسلىھەتلىشىدىغان مۇھىم ئىش بار ئىدى / 面~ يۈز تۇرانە مەسلىھەتلەشمەك. ② سودا، ئوقەت: ~业 سودا-سېتىق / 通~ خەلقئارا سودا / 经~ ئوقەت قىلماق. [商品] shāngpǐn تاۋار. ③ ئوقەتچى، سودىگەر: ~人 سودىگەر / 布~ رەخت سودىگىرى، گەزمالچى / 富~ باي سودىگەر. ④ بۆلمەك، بۆلۈنمە: 八被二除~数是四 سەككىزنى ئىككىگە بۆلسەك تۆت بولىدۇ / 二除八~四 سەككىزنى ئىككىگە بۆلسەك تۆت بولىدۇ. ⑤ (Shāng) شاڭ سۇلالىسى. ⑥ <古> بەش ئاھاڭنىڭ بىرى. ⑦ ھۆقۆ يۇلتۇز تۈركۈمى.

墒 shāng نەملىك، ئۇسا: 够~ ئۇسا بولماق / 验~ نەملىكنى تەكشۈرمەك / 抢~ ئۇسىنى كەتكۈزۈۋەتمەسلىك / 保~ نەملىكنى ساقلىماق / ~情 ئۇسا.

熵 shāng ئېنتروپىيە.

垧 shǎng شاڭ.

晌 sbǎng ① بىردەم، ئاز ۋاقىت: 工作了半~ ئازراق ئىشلىمەك / 停了一~ بىردەم

توختىماق. ② چۈش: 睡~觉 چۈشلۈك ئۇيقۇ / 歇~ چۈشلۈك دەم ئېلىش.

赏 shǎng ① ئىنئام قىلماق: ~给他一匹马 ئۇنىڭغا بىر ئات ئىنئام قىلماق. ② تەكەللۇپ سۆزى: ~光 قەدەم تەشرىپ قىلماق. ③ مۇكاپاتلىماق: ~罚分明 مۇكاپاتلاش بىلەن جازالاشنى ئېنىق ئايرىماق. ④ ئىنئام، تارتۇق: 领~ ئىنئام ئالماق / 悬~ ئىنئام بەرمەك. ⑤ تاماشا قىلماق، بەھر ئالماق: 欣~ بەھر ئالماق / 鉴~ تاماشا قىلماق (سەنئەت بۇيۇملىرىنى). shǎngshí[赏识] ماختىماق، ئەھمىيەت بەرمەك.

上 shàng ① ئۈست، يۇقىرى: 山~ تاغ ئۈستىدە / ~面 يۇقىرىدا. (كۆچمە مەنىدە) 1. ئالدىنقى، ئۆتكەنكى: ~篇 ئالدىنقى ماقالا / ~卷 1-توم / ~星期 ئۆتكەن ھەپتە. 2. ئالىي، يۇقىرى: ~等 ئالىي دەرىجىلىك / ~级 يۇقىرى دەرىجىلىك. 3. ياخشى، سۈپەتلىك: ~策 ياخشى تەدبىر / ~等货 سۈپەتلىك مال. ② چىقماق، ~山 تاغقا چىقماق / ~楼 بىناغا چىقماق. (كۆچمە مەنىدە) 1. بارماق: 你~哪儿? نەگە بارىسەن؟ / ~北京 بېيجىڭغا بارماق / ~街去 بازارغا بارماق. 2. ئالغا ئىلگىرىلىمەك: 同志们快~啊! يولداشلار، ئالغا! 3. سۇنماق: ~书 مەكتۇپ سۇنماق / 谨~ سۇنماق. ③ قوشماق: 1. تولۇقلىماق: ~水 سۇ قوشماق / ~货 مال كەلتۈرمەك. 2. ئورناتماق: ~刺刀 شىتىك ئورناتماق / ~螺丝 گايكىنى چىڭىتماق. 3. سۈركىمەك: ~颜色 رەڭ بەرمەك / ~药 دورا سۈرتمەك. 4. خاتىرلىمەك: ~报 يۇقىرىغا مەلۇم قىلماق / ~帐 ھېساپقا كىرگۈزمەك. ④ چىقماق: ~课 دەرسكە چىقماق / ~班 ئىشقا چىقماق. ⑤ بۇرىماق، چىڭىتماق: ~弦 تارنى چىڭىتماق / 表该~了 سائەتنى بۇرايدىغان ۋاقىت بوپتۇ. ⑥ ئى-

ـىنىڭ كەينىدە كېلىدۇ: 1.
تەرەپ، جەھەت: 导领 ~ رەھ-
بەرلىك تەرەپتىن / 论理 ~
نەزەرىيە جەھەتتىن. 2. «ـ دا
/ ـ تا، ـ دە / ـ تە» بىلەن
ئىپادىلىنىدۇ: 路半 ~ يېرىم
يولدا / 心 ~ كۆڭۈلدە / 车 ~
ھارۋىدا / 墙 ~ تامدا / 子桌
~ ئۈستەلدە / 会 ~ يىغىندا /
书 ~ كىتابتا. ⑦ پېئىلغا
ئۇلىنىپ كېلىپ، ئىش - ھە-
رىكەتنىڭ ئاياغلاشقانلىقىنى
بىلدۈرىدۇ: 选 ~ 表代 ۋەكىل
سايلاپ چىقماق / 排 ~ 队
ئوچەرەت بولۇپ تىزىلماق.
⑧ پېئىلغا ئۇلىنىپ كېلىپ،
1. يۆنىلىشنى بىلدۈرىدۇ: 骑
~ 去 مىنىۋالماق / 爬 ~ 来
ئۆمىلەپ چىقماق. 2. مەقسەت-
ـنى بىلدۈرىدۇ: 锁 ~ 锁 قۇ-
لۇپ سالماق / 沏 ~ 茶 چاي
دەملىمەك / 考 ~ 学大 ئالىي
مەكتەپكە ئۆتمەك. ⑨ سان -
ساناقسىز: 千成 ~ 万 مىڭلى-
غان ئون مىڭلىغان. ⑩ <古>
نوتا بەلگىلىرىدىن بىرى،
ئاددىي نوتىدىكى «دو»غا تەڭ.

尚 shàng ① تېخى، ھازىر-
چە: 纪年 ~ 小 يېشى تېخى
كىچىك / ~ 知可不، ھازىرچە
بىلگىلى بولمايدۇ. [且尚]
shàngqiě - غان / - قان، -
گەن / - كەن يەردە: 你 ~~
我是况何,行不 سەن قىلالماي-
ۋاتقان يەردە، مەن قانداق
قىلالايمەن؟ / 心细 ~~ 难
叶大枝粗况何,错出免 ئىنچى-
كە ئىشلەپمۇ سەۋەنلىكتىن خا-
لىي بولالمايۋاتقان يەردە،
بىخەستەلىك قىلىنسا تېخىمۇ
بولمايدۇ. ② ھۆرمەتلىمەك،
ئىززەتلىمەك. [尚高] gāoshàng
ئالىي، ئالىيجاناب. ⌐تىكمەك.

绱 shàng تىكمەك: 鞋 ~ خەي

裳 shang 另另 cháng [裳衣]
yīshang كىيىم.

SHAO

捎 shāo ئالغاچ بارماق: ~
去信封 خەت ئالغاچ بارماق.

梢 shāo شاخ ئۇچى. (كۆچ-
مە مەنىدە) ئاخىر، ئۇچ: 眉
~ قاش ئۇچى.

稍 shāo 见另 shào سەل -
پەل، بىر ئاز: ~ 同不有
سەل پەرقلىنىدۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

蛸 shāo 另见 xiāo [蟏蛸] xiāoshāo سەككىز ئاياغ.

筲 shāo ① بامبۇك تۇڭ. [筲箕] shāoqī بامبۇك سېۋەت. ② مالتاق: 水~ سۇ مالتىقى / 一~水 بىر مالتاق سۇ.

艄 shāo كېمىنىڭ قۇيرۇقى. [艄公] shāogōng رول تۇتقۇچى كىشى. (كۆچمە مەنىدە) كېمىچى.

鞘 shāo 另见 qiào قارسىلداق. [乌鞘岭] Wūshāolǐng ۋۇشاۋ چوققىسى.

烧 shāo ① كۆيدۈرمەك: ~炭 كوكس كۆيدۈرمەك. ② قايناتماق: ~水 سۇ قايناتماق. ③ پىشۇرماق: ~砖 خىش پىشۇرماق / ~茄子 چەيزە پىشۇرماق. ④ قىزىتماق: 不~了 قىزىماسلىق. ⑤ قىزىتما: ~退了 قىزىتمىسى ياناماق. ⑥ زىرائەت ئۆلمەك.

勺 sháo ① چۆمۈچ، قوشۇق: 饭~ چۆمۈچ / 铁~ تۆمۈر قوشۇق. ② قوشۇق (چاڭگال) ١٠ چوغلۇق.

芍 sháo [芍药] sháoyào

杓 sháo '勺' ① بىلەن ئوخشاش.

苕 sháo 另见 tiáo 〈方〉 تاتلىقياڭيۇ.

韶 sháo گۈزەل: ~光 گۈزەل ياشلىق / ~华 ياشلىق.

少 shǎo 另见 shào ① 1. ئاز: ~数服从多数 ئازچىلىق كۆپچىلىككە بويسۇنماق/ ~有 ئاز كۆرۈلىدىغان. 2. يوق، بولماسلىق: ~头无尾 باش - ئايىغى يوق / ~文娱活动~不了他 مەدەنىي كۆڭۈل ئېچىش پائالىيىتىدە ئۇ بولمىسا بولمايدۇ / ~见多怪 ئىش كۆرمىگەن. 3. يەتمەسلىك: ~一半 يېرىمىغىمۇ يەتمەسلىك. ② قىسقا ۋاقىت: ~等 سەل تۇرۇپ تۇرماق/ ~待 بىر ئاز كۈتۈپ تۇرماق. ③ يىتمەك، يوقىماق: 屋里~了东西 ئۆيدە بىر نەرسە يوقىماق.

少 shào 另见 shǎo ياش، ئۆسمۈر: ~年人 ئۆسمۈر / ~女 قىزچاق / 男女老~ ئەر- ئايال، قېرى - ياش.

劭 shào ① دەۋەت قىلماق،

ئۈندىمەك. ② گۈزەل، پەيزى، ياخشى.

绍 shào داۋاملاشتۇرماق.

哨 shào ① پوست، قاراۋۇل: 放～ پوست قويماق / ～兵 كۆزەتچى ئەسكەر / 前～ ئالدىنقى قاراۋۇل. ② پۈشتەك: 吹～集合 يىغىلىشقا پۈشتەك چالماق. [呼哨] [唿哨] hūshào ئىسقىرتماق: 打～～ ئىسقىرتماق. ② سايرىماق.

稍 shào 另见 shāo [稍息] shàoxī راھەت!

潲 shào ① يامغۇر قىيپاش ياغماق؛ 雨往南～ يامغۇر جەنۇبقا قاراپ يېغىۋاتىدۇ. (كۆچمە مەنىدە) سۇ سەپمەك: 马路上～些水 يولغا ئازراق سۇ سەپمەك. ② <方> يۇندى: ～水 قازان يۇندىسى / 猪～ چوشقا يېمى.

SHE

𪨶 shē '畲' بىلەن ئوخشاش، كۆپ ھاللاردا يەر نامىلىرىدا ئىشلىتىلىدۇ.

奢 shē ① بۇزۇپ - چاچماق، بەتخەجلىك قىلماق: 豪～ ھەشەمەتچىلىك / ～侈品 زىننەت بۇيۇملىرى. ② زور: ～望 زور ئۈمىد.

赊 shē ① نېسى: ～帐 ھېسابات دەپتىرىگە يېزىپ قويماق / ～购 نېسى ئالماق. ② يىراق: 江山蜀道～ سىچۇەننىڭ يولى يىراق. ③ <古> '奢①' بىلەن ئوخشاش. ھەللىتى.

畲 shē [畲族] Shēzú شېزۇ

猞 shē [猞猁] shēlì سىلەۋسۈن. ماق، ئۆرتمەك.

畬 shē 另见 yú ئوت قويـ

舌 shé ① تىل. [舌锋] shéfēng ئۆتكۈر تىل. ② مايا تىنىك.

折 shé 另见 zhē، zhé ① ئۈزۈلمەك، سۇنماق: 绳子～了 ئارغامچا ئۈزۈلۈپ كەتتى / 棍子～了 تاياق سۇنۇپ كەتتى. ② زىيان تارتماق: ～本 دەسمايىنى قولدىن بەرمەك. [折耗] shéhào خورىماق: 青菜～～太大 كۆك بەسەي

بەك خورايدۇ. ⑬ (Shé) شې
(فامىلە)

蛇 shé 见另 yí يىلان.

阇 shé 见另 dū [梨阇]
shélí ئاسارىيا.

舍 shě 见另 shè ① ۋاز
كەچمەك، تاشلىماق: ~ 为己
人 ئۆز مەنپەئەتىدىن كېچىپ
باشقىلارنى كۆزلىمەك / ~
远求近 يېقىننى تاشلاپ يى-
راققا كەتمەك / 四 ~ 五入
پۈتۈنلىمەك. ② سەدىقە.

厍 shè ‹方› كەنت.

设 shè ① قۇرماق، تەسىس
قىلماق: ~ 校学立 مەكتەپ
قۇرماق. [备设] shèbèi ئۈس-
كۈنە: 善完很~~厂工个这
بۇ زاۋۇتنىڭ ئۈسكۈنىلىرى
ناھايىتى مۇكەممەل. [计设]
shèjì لايىھىلىمەك. ② پەرەز
قىلماق: $a=x$~ $x=a$ دەپ
پەرەز قىلماق. ③ ئەگەر،
مۇبادا.

社 shè ① ‹古› نەزىر-
چىراغ سۇپىسى. [火社]
shèhuǒ كوچا ئويۇنى. ②
بىرەر تەشكىلات ياكى ئاپپا-
راتنى بەلدۈردۇ: ~作合
ھەمكارلىق كوپېراتىپى / 通
讯 ~ ئاخبارات ئاگېنتلى-
قى / 结会集 ~ تەشكىلاتلارغا
ئۇيۇشماق. [会社] shèhuì
جەمئىيەت: 封建 ~~ فېئو-
داللىق جەمئىيەت / 主义会社
~~ سوتسىيالىستىك جەمئى-
يەت / 族贵 ~~ ئاقسۆڭەك-
لەر جەمئىيىتى / 层上 ~~
جەمئىيەتنىڭ يۇقىرى قاتلىمى.
[义主会社] shèhuìzhǔyì سوت-
سىيالىزم. [交社] shèjiāo
ئىجتىمائىي ئالاقە.

舍 shè 见另 shě ① ئۆي،
ياتاق: 旅 ~ مېھمانخانا / 宿
~ باتاق. ② ئۆتەك: 三避退
~ ئۈچ ئۆتەك چېكىنمەك؛
يول قويماق. ③ تەكەللۇپ
سۆزى: ~ 亲 تۇغقىنىمىز / ~ 弟
ئىنىم / ~ 侄 جىيەنىم.

射 shè ① ئاتماق: ~ 箭
ئوقيا ئاتماق / 扫 ~ ئوققا
تۇتماق / 高 ~ 炮 مىناميوت.
② ئېتىلىپ چىقماق (سۇيۇق-
لۇق): 喷 ~ پۈركۈمەك / 注
~ ئوكۇل ئۇرماق. ③ نۇر
چاچماق: 反 ~ نۇر قايتۇر-

ماق / 光芒四~ ھەر تەرەپكە نۇر چاچماق. ④ دارىتىملىماق: 暗~ دارىتىملىماق/ 影~ دارىتىملىماق.

麝 shè ئىپار كىيىك.

涉 shè ① سۇ كەچمەك: 跋山~水 تاغ - دەريالاردىن ئۆتمەك. ② باشتىن كەچۈرمەك: ~险 خېيىم - خەتەرنى باشتىن كەچۈرمەك / ~世 ئىسسىق- سوغۇقنى باشتىن كەچۈرمەك. ③ چاتماق، چېتىلماق: 这件事牵~到很多方面 بۇ ئىش نۇرغۇن تەرەپلەرگە چېتىلىدۇ / 不要~及其他问题 باشقا مەسىلىلەرگە چاتمايلى.

赦 shè كەچۈرۈم قىلماق: 大~ چوڭ كەچۈرۈم قىلماق/ ~罪 گۇناھىنى كەچۈرۈم قىلماق.

摄 shè ① ئالماق، قوبۇل قىلماق: ~影 سۈرەتكە ئالماق /~取养分 ئوزۇقلۇق قوبۇل قىلماق ② ئاسرىماق: 珍~ گۆھەرنى ئاسرىغاندەك ئاسرىماق. ③ مۇۋەققەت: ~政 مۇۋەققەت ھاكىمىيەت / ~位 مۇۋەققەت ئورۇن.

慑 shè قورقماق: ~服 قورقۇپ ئىتائەت قىلماق. [威慑] wēishè قورقۇتماق، ھەيۋە قىلماق.

SHEI

谁 shéi 604-بەتتىكى 'shuí' گە قاراڭ.

SHEN

申 shēn ① مايمۇن يىلى (12 مۇچەلنىڭ توققۇزىنچىسى). ② چاشگاھ ۋاقتى. ③ بايان قىلماق، سۆزلىمەك، ئىزھار قىلماق: ~请 ئىلتىماس قىلماق / ~明理由 سەۋەبىنى چۈشەندۈرمەك /~辩 مۇنازىرىلەشمەك. [申斥] shēnchì ئەيىبلىمەك.

伸 shēn ① ئاچماق، كەرمەك: ~手 قولىنى سۇنماق/ ~缩 كېرىلىپ تارايماق. ② ئاقلىماق: ~冤 ناھەقچىلىكنى ئاقلىماق.

呻 shēn [呻吟] shēnyín ئىڭرىماق: 无痛~~ بىكاردىن بىكار ئىڭرىماق.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

绅 shēn ① <古> بەلباغ.
② مۆتىۋەر، تۆرە: 乡~
يېزا مۆتىۋەرى / 土豪劣~
يەرلىك مۇشتۇمزور ئەمەلـ
دارلار / 开明~士 ئۇقۇمۇشـ
لۇق ئەربابلار.

珅 shēn قاشتاش.

砷 shēn ئارسېن (As).

身 shēn ① بەدەن، تەن،
ۋۇجۇد، جىسمانىي: 全~
پۈتۈن ۋۇجۇد / 上~ بەدەنـ
نىنىڭ يۇقىرىقى يېرىمى /~
体健康 تېنى ساغلام / 人~
自由 جىسمانىي ئەركىنلىك.
(كۆچمە مەنىدە) گەۋدە: 船
~ كېمىنىڭ گەۋدىسى / 河~
دەريا / 树~ دەرەخنىڭ گەۋـ
دىسى. ② هايات، جان: 以~
殉职 خىزمەت ئۈستىدە هاياـ
تىنى قۇربان قىلماق / 舍~
~炸碉堡 پوتەينى پارتلىتىش
ئۈچۈن ئۆز جېنىدىن كەچـ
مەك. ③ ئۆزى: ~临其境
ئۆزى شۇ يەرگە بارماق /~
体力行 ئۆزى تىرىشىپ ئەمەلـ
گە ئاشۇرماق / 以~作则
ئۆزى ئۈلگە بولماق. ④ يۈز-
ئابرويى: ~败名裂 يۈز-
ئابرويى تۆكۈلمەك. [身分]
shēnfèn سالاھىيەت. ⑤ ئېغىر
ئاياغ، ھامىلىدار: 有了~子
ھامىلىدار بولۇپ قالماق. ⑥
بىر قۇر: 我做了一~儿新衣
服 مەن بىر قۇر يېڭى كىيىم
تىككۈزدۈم.

参 shēn 另见 cān، cēn ①
بەلدە يۇلتۇز تۈركۈمى. [参商]
shēnshāng (كۆچمە مەنىدە)
1. يۈز كۆرۈشەلمەسلىك. 2.
ئەپ ئۆتمەسلىك، چىقىشالماسـ
لىق. ② ئادەمگىياھ.

糁 shēn 另见 sǎn پومزەك:
玉米~儿 قوناق ئۇنى پومـ
زەكى.

莘 shēn [莘莘] shēnshēn
نۇرغۇن، مىغ - مىغ.

娠 shēn ھامىلىدار بولماق.

深 ① چوڭقۇر، تېرەن: ~
水 تېرەن سۇ / 这条河很~
بۇ دەريا بەك چوڭقۇر / ~山
خىلۋەت تاغ / 这个院子很~
بۇ ھويلا بەك ئىچكىردە ئىـ
كەن. [深浅] shēnqiǎn چوڭـ
قۇرلۇق. 2. ئېگىز پەس:
他说话不知道~~ ئۇ ئېگىز-

پەس گەپ قىلمىدۇ. ② چوڭقۇرلۇق: 这口井两丈~ بۇ قۇدۇقنىڭ چوڭقۇرلۇقى ئىككى غۇلاچ كېلىدۇ. ③ ۋاقىتنىڭ ئۇزاقلىقىنى بىلدۈرىدۇ: ~夜 يېرىم كېچە / ~更半夜 تۈن كېچە / 年~日久 ۋاقىت ئۆتكەنسېرى. ④ دەرىجىنىڭ يۇقىرىلىقىنى بىلدۈرىدۇ: ~信 قاتتىق ئىشەنمەك / ~知 بەش قولدەك بىلمەك / ~谋远虑 تازا باش قاتۇرماق / 革命情谊~ ئىنقىلابىي دوستلۇق مۇستەھكەم/ 这本书太~ بۇ كىتابنىڭ مەزمۇنى بەك چوڭقۇر ئىكەن/ 讲理论应该~入浅出 نەزەرىيەنى ئاددىي، چۈشىنىشلىك قىلىپ چۈشەندۈرۈش كېرەك. ⑤ قېنىق، توق: ~红 توق قىزىل / 颜色太~ رەڭگى بەك قېنىق.

糝 shēn چۈش ئۇرۇپ تۇرماق.

什 shén 另见 shí [什么] shénme 1. قانداق، نېمە: 想~~? نېمە ئويلاۋاتىسەن؟ ~~人? قانداق ئادەم؟ 2. ھېچقانداق: 没有~~困难 ھېچقانداق قىيىنچىلىق يوق/ ~~事都难不住他 ئۇنى ھېچقانداق ئىش تەڭلىكتە قالدۇرالمايدۇ.

神 shén ① خۇدا، ئىلاھ، روھ، ئەرۋاھ: 无~论 خۇداسىزلىق / 不信~鬼 جىن-ئەرۋاھلارغا ئىشەنمەسلىك. (كۆچمە مەنىدە) 1. خاسىيەتلىك: ~力 خاسىيەتلىك كۈچ/ ~医 خاسىيەتلىك دوختۇر. 2. چۈشىنىكسىز، سىرلىق: 故~其说 ئەتەي گەپ-سۆزىنى سىرلىق قىلماق. [神通] shéntōng ماھارەت، كارامەت: 大显~~ كارامىتىنى كۆرسەتمەك / ~~广大 ماھارىتى تولا. [神话] shénhuà ئەپسانە. ② ئەقلىي كۈچ، زېھىن: 劳~ زېھىن سەرپ قىلماق/ 留~ زېھىن قويماق / 看出了~ قارىغان پېتى ھاڭۋېقىپ قالماق / 聚精会~ پۈتۈن زېھىن بىلەن. [神经] shénjīng نېرۋا. ③ تەقى-تۇرق، قىياپەت، چىراي: 你瞧他这个~儿 ئۇنىڭ

ئۇيغۇر كىتاب تورى

تەقى ـ تۇرقىدا قاراپ باقە/ ~色 چىراي ئىپادىسى.

沈 Shěn ① شېن (فامىلە). ② [沈阳] Shěnyáng شېنياڭ شەھىرى.

审 shěn ① ئىنچىكە، ئەتراپلىق: ~慎 ئەتراپلىق / 精~ ئىنچىكە، تەپسىلىي. (كۆچمە مەنىدە) تەكشۈرمەك، ئېنىقلىماق: ~查 ئېنىقلىماق / ~核 تەكشۈرمەك / 这份稿子~完了 بۇ ماقالىنى تەكشۈرۈپ بولدۇم. [审定] shěndìng بېكىتمەك. ② سورىماق، سوراق قىلماق، سوتلىماق: ~案 ئەنزىنى بىر ياقلىق قىلماق / ~判 سوراق قىلماق / 公~ ئوچۇق سوت. ③ بىلمەك: 不~近况如何? يېقىنقى ئەھۋالىڭىز قانداق؟ ④ دەرۋەقە، دېگەندەك: ~如其言 دېگەندەك.]شاش.

谉 shěn ‘审③’ بىلەن ئوخـ

渖 shěn ① شەربەت، شەرنە، سىياھ: 墨~未干 سىياھى قۇرۇماي تۇرۇپ، ‘沈②’ بىلەن ئوخشاش.

婶 shěn ① هامما. ② ئايلا، يەڭگە: 张大~儿 جاڭ يەڭگە.

哂 shěn كۈلۈمسىرىمەك: ~存 كۈلۈمسىرىمەك / ~纳 سوۋغامنى قوبۇل قىلغايسىز/ 聊博一~ سۇس كۈلۈپ قويماق.

矧 shěn يەنە كېلىپ، ئۇنىڭ ئۈستىگە.

谂 shěn ① ‘审③’ بىلەن ئوخشاش. ② نەسىھەت قىلـ[ماق.

肾 shèn بۆرەك.

甚 shèn ① بەك، ئىنتايىن: 进步~快 تەرەققىيات بەك تېز بولدى / 他说得未免过~ ئۇ بەك ئاشۇرۇۋەتتىغۇ دەيمەن. [甚至] shènzhì [甚至于] shènzhìyú ھەتتا: 不学习就会落后,~~会犯错误 ئادەم ئۆگەنمىسە ئارقىدا قالىدۇ، ھەتتا خاتالىشىدۇ / 旧社会劳动人民生活极端困难,~~~连糠菜都吃不上 كونا جەمئىيەتتە ئەمگەكچى خەلقنىڭ تۇرمۇشى ئىنتايىن قىيىن ئىدى، ئۇلار ھەتتا تۇپان بىلەن

كۆكتاتلارنىمۇ يېيەلمەيتتى.
② ئېشىپ كەتمەك، ئاشۇرۇ-
ۋەتمەك: 更有~者 تېخىمۇ
يامىنى شۇكى / 日~一日 كۈن-
دىن - كۈنگە ئېغىرلاشماق.
③ '什么' بىلەن ئوخشاش:
要它作~? ئۇنى نېمە قىلى-
سەن؟ 姓~名谁? ئىسمىم -
فامىلىسى نېمە؟ ⌉جۇجەم.

葚 shèn 另见 rèn ئۈجمە،
椹 shèn 另见 zhēn '葚' بى-
لەن ئوخشاش. ⌉سەن.

胂 shèn مەرگىمۇش؛ ئار-

渗 shèn سىڭمەك: 水~
到土里去了 سۇ يەرگە سىڭىپ
كەتتى/ 天很热，汗~透了衣服
ھاۋانىڭ ئىسسىقلىقىدىن كى-
يىملىرىمدىن تەر تەپچىرەپ
چىقتى.

瘆 shèn قورقۇتماق: ~人
ئادەمنى قورقۇتماق / ~得
慌 قورقۇپ كەتمەك.

蜃 shèn كىلى. [蜃景] shèn
jǐng سەراپ، ئېزىتقۇ.

慎 shèn ئېھتىيات قىلماق:
不~ ئېھتىياتسىزلىقتىن/
办事要~重 ئىش قىلىشتا
ئېھتىياتچان بولۇش كېرەك/
谦虚谨~ كەمتەر، ئېھتى-
ياتچان بولماق.

SHENG

升 shēng ① لىتىر، شىڭ
② چىقارماق، چىقماق:
~旗 بايراق چىقارماق /东方
红，太阳~ شەرق قىزاردى،
كۈن چىقتى. ③ ئۆستۈرمەك:
~级 دەرىجىسىنى ئۆستۈر-
مەك.

生 shēng ① تۇغۇلماق،
تۇغماق: ~辰 تۇغۇلغان
كۈن / 马克思~于1818年5
月5日 ماركس 1818 - يىل
5 - مايدا تۇغۇلغان. ② چى-
قارماق: ~芽 بىخ چىقارماق/
~根 يىلتىز چىقارماق.
(كۆچمە مەنىدە) 1. تېرىماق:
~事 ئىش تېرىماق. 2. بول-
ماق، چىقماق: ~病 كېسەل
بولماق / ~疮 جاراھەت
چىقماق. [生产] shēngchǎn
1. ئىشلەپچىقىرىش. 2. تۇغ-
ماق. ③ تىرىك، جانلىق: ~

擒 تىرىك تۇتماق / ~龙活虎 جانلىق، تېتىك. (كۆچمە مەنىدە) 1. تىرىكچىلىك، كۈن: 谋~ تىرىكچىلىك قىلماق/ 营~ كۈن ئالماق. 2. ھايات، جان - جانىۋار: 杀~ جان - جانىۋارلارنى ئۆلتۈرمەك / 丧~ جېنىدىن جۇدا بولماق. 3. ھاياتلىق: 众~ ھاياتلىق. 4. ئۆمۈر، ھايات: 平~ ئۆمۈر / 一~ ھايات. ④ ياقماق، قالىماق: ~火 ئوت قالىماق / ~炉子 مەشكە ئوت ياقماق. ⑤ پىشمىغان، خام: 夹~饭 خام ئاش / ~肉 خام گۆش / 不可以喝~水 خام سۇنى ئىچىشكە بولمايدۇ. ⑥ توڭ: ~瓜 توڭ تاۋۇز. ⑦ ناتونۇش، يات: 陌~ يات / ~人 ناتونۇش ئادەم/ ~字 خام خەت. ⑧ قوپال: ~手 قوپال قول. ⑨ ئاشلانمىغان، قايىنىتىلمىغان: ~皮子 ئاشلانمىغان تېرە / ~药 قايىنىتىلمىغان دورا. ⑩ زورىغا، مەجبۇرىي، قەتئىي: ~拉硬拽 زورمۇ-زور / ~不承认 قەتئىي ئېتىراپ قىلماسلىق. ⑪ قاتتىق، ئىنتايىن: ~疼 قاتتىق ئاغرىماق/ ~怕 ئىنتايىن قورقۇپ كەتمەك. ⑫ رەۋىشلەرنىڭ كەينىگە قوشۇلۇپ كېلىدۇ: 好~ ياخشى / 怎~是好? قانداق قىلسا بولار؟ ⑬ ئوقۇغۇچى، شاگىرت: 学~ ئوقۇغۇچى / 师~ ئوقۇتقۇچى - ئوقۇغۇچى/ 练习~ مەشق قىلىۋاتقان ئوقۇغۇچى. <古> تالىپ: 书~ تالىپ. ⑭ ئەرلەر رولى: 老~ قېرى ئەر رولىنى ئالغۇچى / 小~ يىگىت رولىنى ئالغۇچى.

牲 shēng ھايۋان، ئۇلاغ.

笙 shēng نەي.

甥 shēng ① جىيەن ئوغۇل (ئاچا - سىڭىلنىڭ ئوغلى). ② نەۋرە ئوغۇل (قىزىنىڭ ئوغلى).

声 shēng ① ئاۋاز، سادا: ~如洪钟 قوڭغۇراقنىڭكىدەك ئاۋاز / 大~说话 يۇقىرى ئاۋازدا سۆزلىمەك. [声气] shēngqì ئۇچۇر، خەۋەر: 不通~~ ئۇچۇرىنى ئالال-

ماسلىق. ② شېڭمۇ. ③ تون. ④ ئېلان قىلماق، جاكارلىماق: ~明 بايانات ئېلان قىلماق / ~讨 ئەيىبلىمەك / ~张 داۋراڭ سالماق / ~东击西 شەرقتىن شەپە بېرىپ غەربتىن ھۇجۇم قىلماق. ⑤ يۈز - ئابروي: ~望 يۈز - ئابروي.

绳 shéng ① ئارغامچا، تانا. [绳墨] shéngmò قارا تارتىش تانىسى. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) يول، تاپ. ② چەكلىمەك، تىزگىنلىمەك: ~之以法 قانۇن بويىچە جازالىماق.

省 shěng 另见 xǐng ① ئۆلكە. ② تېجىمەك، ئىقتىساد قىلماق: ~钱 پۇلنى تېجىمەك / ~工夫 ۋاقىتنى تېجىمەك / ~事 ئىشنى ئاسانلاتماق. ③ قىسقارتماق: ~称 قىسقارتىلىپ ئاتىلىشى / ~写 قىسقارتىپ يازماق.

眚 shěng ① كۆزگە چۈشكەن ئاق. ② بالا - قازا، ئاپەت. ③ سەۋەنلىك.

圣 shèng ① مۇقەددەس: 革命~地 ئىنقىلابىي مۇقەددەس جاي. ② ئۇستا، پىر: ~手 پىر. ③ پادىشاھ ئالىيلىرى: ~旨 پادىشاھ ئەمرى. [圣人] shèngrén ئەۋلىيا، ئەنبىيا، پەيغەمبەر، خىزىر.

胜 shèng ① ئۇتماق، غەلىبە قىلماق: 打~仗 ئۇرۇشتا غەلىبە قىلماق / ~得 غەلىبىگە ئېرىشمەك. ② يەڭمەك: 以少~多 ئەسكىرى كۆپ دۈشمەننى ئاز ئادەم بىلەن يەڭمەك. ③ بېسىپ چۈشمەك، ئېشىپ كەتمەك: 今~于昔 بۈرۈنقى ھازىرقىغا يەتمەيدۇ / 一个~似一个 بىر-بىرىنى بېسىپ چۈشمەك. ④ گۈزەل، مەنزىرىلىك: ~地 مەنزىرىلىك جاي / ~景 گۈزەل مەنزىرە. ⑤ ھۆددىسىدىن چىقماق، بەرداشلىق بەرمەك، چىدىماق: ~任 خىزمەتنىڭ ھۆددىسىدىن چىقماق / 不~其烦 ئاۋارىچىلىكتىن زېرىكمەك. ⑥ ئىنتايىن، بەك: 不~感激 ئىنتايىن مىننەتدار بولماق / 不~枚举 ئىنتايىن كۆپ. ⑦ <化> پېپتىد.

晟 shèng نۇرلۇق، پارلاق.

盛 shèng ① chéng 见另 گۈللىمەك، پورەكلىمەك، بولۇق، قويۇق: 繁荣昌~ گۈللەپ - ياشنىماق / 梅花~开 مېيخۇا گۈلى پورەكلەپ ئېچىلدى / 旺~ ئۇرغۇپ تاشماق / 茂~ بولۇق ئۆسمەك. ② ئۇرغۇپ تۇرماق، ئۇلۇغ: 年轻气~ ياشلىقى ئۇرغۇپ تۇرماق / 火势很~ ئوت ئۇلۇغ. ③ كاتتا، پۇزۇر: ~宴 كاتتا زىياپەت / ~装 پۇزۇر ياسانماق. ④ تەنتەنىلىك، داغدۇغىلىق: ~会 تەنتەنىلىك يىغىن / ~况 داغدۇغىلىق كۆرۈنۈش. ⑤ چوڭقۇر، چىن، ھەقىقىي: ~意 چىن كۆڭۈل / ~情 چوڭقۇر مۇھەببەت. ⑥ (Shèng) شېڭ (فامىلە).

乘 shèng ① chéng 见另 تۆت ئاتلىق جەڭ ھارۋىسى: 千~之国 قۇدرەتلىك ئەل، كۈچلۈك مەملىكەت. ② تارىخ: 史~ تارىخ كىتاب.

剩 shèng ئاشماق، ئېشىپ قالماق: ~饭 ئاشقان تاماق / ~货 ئاشقان مال.

SHI

尸 ① ئۆلۈك، جەسەت، تاپ. ② ئىمرىدكتاپلىق قىلماق: ~位 ئىمرىدكتاپلىق قىلماق.

鸤 shī [鸤鸠] shījiū <古> چوڭ كاككۇك.

失 shī ① يىتمەك، يىتتۈرمەك، قولدىن بەرمەك: ~物招领 يىتكەن نەرسىنىڭ ئىگىسىنى ئىزدىمەك / 机不可~ پۇرسەتنى قولدىن بېرىشكە بولمايدۇ. (كۆچمە مەنىدە) 1. خىلاپلىق قىلماق: ~信 ۋەدىسىدە تۇرماسلىق / ~约 لەۋزىدە تۇرماسلىق. 2. ئايرىلماق، ئاداشماق: ~群之雁 توپىدىن ئايرىلغان ياۋا غاز / 迷~ ئاداشماق. ② ئازماق، كەتكۈزۈپ قويماق، كېتىپ قالماق: ~足 يولدىن ئازماق / ~言 گەپتە كەتكۈزۈپ قويماق / ~火 ئوت كەتمەك. ③ مەقسەتكە يېتەلمەسلىك: ~意 ئارزۇسىغا يېتەلمەسلىك / ~望 ئۈمىدسىزلەنمەك / ~着 (zhāo) كەتكۈزۈپ قويماق. [失败]

[失败] shībài مەغلۇپ بولماق. ④ كەتكۈزۈپ قويماق: 千虑一~ ئاقىلمۇ بىرەر يەردە كەتكۈزۈپ قويىدۇ. ⑤ نورمال ھالەتنىڭ بۇزۇلغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ: ~色 تاتارماق، ئۆڭمەك / ~声痛哭 ئۆكسۈپ يىغلىماق.

师 shī ① ئوقۇتقۇچى، ئۇستاز. (كۆچمە مەنىدە) ئۈلگە: 前事不忘，后事之~ ئالدىنقىنى كېيىنكىگە ئىبرەت قىل. [师傅] shīfu ئۇستا، ئۇستام. ② ياش جەھەتتە ئۆزىدىن چوڭ كەسىپداشلارنى ئاتاشتا قوللىنىلىدۇ: ~兄 ھەمساۋاق ئاكا. ③ مەلۇم بىر كەسىپنىڭ ئىگىسىنى كۆرسىتىدۇ: 工程~ ئىنژېنېر / 医~ ۋراچ / 理发~ ساتىراش. ④ ئۆگەنمەك، دورىماق. ⑤ ھەربىي قوشۇن: 誓~ ھەربىي قوشۇننىڭ قەسەم بېرىشى / 百万雄~ مىليونلىغان قۇدرەتلىك ھەربىي قوشۇن. ⑥ شى.

狮 shī شىر.

鸤 shī ياۋروپا سىتتا قۇشى.

诗 shī شېئىر، نەزمە، قوشاق.

虱 shī پىت.

䌳 <古 shī> يىرىك تاۋار.

施 shī ① ئىشلىمەك، ئىشلەتمەك: ~工 قۇرۇلۇش قىلماق / 无计可~ ئىشلەتكىلى چارە تاپالماسلىق / 倒行逆~ تەتۈر يول تۇتماق. [施展] shīzhǎn رولىنى جارى قىلدۇرماق. ② بەرمەك، سۈرتمەك: ~肥 ئوغۇت بەرمەك / ~粉 ئۇپا سۈرتمەك. ③ بەرمەك، قىلماق: ~礼 سالام بەرمەك / ~恩 شاپائەت قىلماق. ④ سەدىقە بەرمەك.

湿 shī زەي، نەم: 地很~ يەر بەك زەي / 手~了 قول نەملىشىپ قالماق.

蓍 shī مىڭيوپۇرماق.

酾 shī ① هاراقنى سۈزۈلدۈرمەك. ② هاراق قۇيماق.

嘘 shī 另见 xū قارشىلىقنى بىلدۈرىدىغان ئۈندەش سۆز.

十 shí ① ئون. ② دەرىجىنىڭ چوڭقۇرلۇقىنى بىلدۈرىدۇ: ~全~美 مۇكەممەل / ~分好看 بەك چىرايلىق /

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

~足 تولۇق.

什 shí 见另 shén ① ‘①十’ بىلەن ئوخشاش. (كۆپىنچە كەسىر سان ياكى ھەسسە سانلاردا ئىشلىتىلىدۇ): ~一 ئوندىن بىر / ~百 ئون ھەسسە ياكى 100 ھەسسە. ② تۈرلۈك، ھەر خىل: ~物 تۈرلۈك نەرسە-كېرەكلەر / 家~ ئۆي لازىمەتلىكلىرى.

[什锦] shíjǐn ئەبجەش، ئارىلاش: ~~糖 ئارىلاش كەمپۈت / 素~~ گۆشسىز ئەبجەش يېمەكلىك.

石 shí ① 见另 dàn ① تاش. ② تاشتىن ياسالغان: ~砚 تاش سىياھدان / ~磨 تاش تۈگمەن. ③ نەقىش، ئويما: 金~ نەقىش، ئويما. ④ شى (قەدىمكى سىغىم بىرلىكى، بىر شى ئون كۈرەگە تەڭ؛ قەدىمكى ئېغىرلىق بىرلىكى، بىر شى 120 جىڭغا تەڭ).

祏 shí <古> تاش ئۆي.

鼫 shí <古> تۇشقان باش چاشقان.

时 shí ① ۋاقىت، چاغ، مەھەل: 平~ ئادەتتىكى چاغلاردا / 盛极一~ بىر مەھەل كۆتۈرۈلۈپ كەتمەك / 准~起飞 دەل ۋاقتىدا ئۇچماق. ② دەۋر: 古~ قەدىمكى دەۋر / 唐~ تاڭ سۇلالىسى دەۋرى. ③ پەسىل: 四~ تۆت پەسىل. ④ كېچە: 子~ تۈن كېچە. ⑤ سائەت: 八~上班 سائەت سەككىزدە ئىشقا چىقماق. ⑥ دائىم، ھەر دائىم: ~~照倾 دائىم غەمخورلۇق قىلماق / 学而~习之 ئۆگەنگەننى دائىم مەشق قىلىپ تۇرماق / ~发生困难 دائىم قىيىنچىلىق يۈز بەرمەك. ⑦ پۇرسەت: 待~而动 ھەرىكەت قىلىشقا پۇرسەت كۈتۈپ تۇرماق. ⑧ ھازىرقى، نۆۋەتتىكى: ~髦 مودا / ~事 ئېقىم مەسىلىلىرى. ⑨ بەزىدە، گاھىدا: 天气~阴~晴 ھاۋا گاھ ئېچىلىپ گاھ تۇتۇلۇپ تۇرماق.

埘 shí <古> توخۇ كاتىكى.

鲥 shí سىبلىد بېلىقى.

识 shí 见另 zhì ① تونۇماق، پەرق ئەتمەك: ~字 ئەت تولۇماق / ~别真假马

克思主义 ھەقىقىي ماركسىزم بىلەن ساختا ماركسىزمنى پەرق ئەتمەك. ② ساۋات، بىلىم: 常~ ساۋات / 知~ 丰富 بىلىمى مول. ③ كۆرگەن - بىلگىنى: 卓~ دانا پىكىر.

实 shí ① پۈتۈن، ئۇيۇل، ئەمەلىي، چىڭ: 虚~ بوش - چىڭلىقى / ~心的铁球 ئۇيۇل تۆمۈر توپ / ~足年龄 ئەمەلىي ياش. ② چىن، ھەقىقىي، راست، ئەمەلىي: ~心~意 چىن نىيەت / ~话~说 راست گەپ قىلماق / ~事求是 ھەقىقەتنى ئەمەلىيەتتىن ئىزلىمەك.

[实际] shíjì ئەمەلىيەت، ئەمەلىي: 联系~~ ئەمەلىيەت بىلەن بىرلەشتۈرمەك / ~~调查 ئەمەلىي تەكشۈرۈش.

[实践] shíjiàn ئەمەلىيەت، ئەمەلىيەتتىن ئۆتكۈزمەك.

[实在] 1. (shízài) ھەقىقەتەن: ~~好 ھەقىقەتەن ياخشى. 2. (shízai) مول، جىق: 这车货装得~~ بۇ ماشىنىغا يۈك لىق قاچىلىنىپتۇ / 他的学问很~~ ئۇنىڭ بىلىمى مول.

[实词] shící مۇستەقىل سۆزلەر.

[老实] lǎoshi سەممىي، راست: ~~人说~话 سەممىي ئادەم راست گەپ قىلىدۇ. ③ دان، مېۋە: 开花结~ چېچەكلەپ مېۋە بەرمەك.

拾 shí ① تەرمەك، تېپىۋالماق: ~麦子 باشاق تەرمەك / ~了一枝笔 بىر قەلەم تېپىۋالماق. ② ئون ('十' نىڭ چوڭ يېزىلىشى).

[拾掇] shíduo 1. يىغىشتۇرماق، رەتلىمەك: 把屋子~~一下 ئۆينى يىغىشتۇرۇپ قويماق / 把书架~~~~ كىتاب جازىسىنى رەتلىمەك. 2. رېمونت قىلماق، ئوڭشىماق: ~~钟表 سائەت رېمونت قىلماق / ~~机器 ماشىنا رېمونت قىلماق / ~~房 ئۆينى ئوڭشىماق.

食 shí 另见 sì ① يېمەك: ~肉 گۆش يېمەك.

[食指] shízhǐ بىگىز قول. (كۆچمە مەنىدە) جان سانى: ~~众多 جان سانى كۆپ.

[食言] shíyán

ئۇيغۇر كىتاب تورى

ۋەدىسىدە تۇرالماسلىق: 次不~~ ۋەدىسىگە چوقۇم ۋاپا قىلماق. ② يېمەكلىك: 素~ گۆشسىز غىزا / 零~ ئۇششاق-چۈششەك يېمەكلىك / 面~ ئۇندىن قىلىنغان يېمەكلىك / 丰衣足~ كىيىم-كېچەكى پۈتۈن، يېمەك-ئىچمەكى مول. ③ تۇتۇلماق: 日~ كۈن تۇتۇلماق / 月~ ئاي تۇتۇلماق / 全~ تولۇق تۇتۇلماق.

蚀 shí ① چىرىمەك، چىرىتمەك: 侵~ چىرىمەك / 腐~ چىرىتمەك. ② '食③' بىلەن ئوخشاش.

湜 shí سۈزۈك سۇ.

寔 shí قويماق.

史 shǐ ① تارىخ. ② <古> سالنامىچى.

驶 shǐ ① چاپماق، يۈگۈرمەك. ② قاتناش ۋاستىلىرىنى ھەيدىمەك: 驾~拖拉机 تراكتور ھەيدىمەك / 轮船~入港口 پاراخوت پورتقا كىردى.

矢 shǐ ① ئوق: 有的(dì)放~ نىشانلىق ئوق ئاتماق. ② قەسەم ئىچمەك: ~口抵赖 قەتئىي تېنىۋالماق. ③ <古> '屎' بىلەن ئوخشاش: 遗~ چوڭ تەرەت قىلماق.

豕 shǐ تۇڭگۇز.

使 shǐ ① ئىشلەتمەك، سەرپ قىلماق: ~劲 كۈچ سەرپ قىلماق / ~用拖拉机耕种 تراكتور بىلەن تېرىقچىلىق قىلماق / 这支笔很好~ بۇ قەلەم ئىشلىتىشكە ياخشى. ② ئەۋەتمەك، بۇيرۇماق: 支~ بۇيرۇماق / ~人前往 ئادەم ئەۋەتمەك. ③ مەجبۇر قىلماق (ياكى پېئىلنىڭ مەجبۇرىي دەرىجىسى ئارقىلىق ئىپادىلىنىدۇ): ~人高兴 كىشىنى شادلاندۇرماق / 迫~敌人放下武器 دۈشمەننى قورال تاپشۇرۇشقا مەجبۇر قىلماق. ④ مۇبادا، ناۋادا. ⑤ ئەلچى: 大~ باش ئەلچى / 公~ ئەلچى.

shǐmìng [使命] ۋەزىپە، بۇرچ: 工人阶级肩负着创造新世界的~~ ئىشچىلار سىنىپىنىڭ زىممىسىدە يېڭى دۇنيا يارىتىش ۋەزىپىسى بار.

始 shǐ ① باشلىماق، باشلانماق، باش، دەسلەپكى:

开~报告 دوكلاتنى باشلىماق / 自~至终 باشتىن - ئاياغ / ~祖 پېشۋا / 原~社会 باشلانغۇچ جەمئىيەت.

[未始] wèishǐ جۈملىدە ئىنكارنى ئىنكار قىلىشنى بىلدۈرىدۇ: ~~不可 بولمايدۇ دېگىلى بولماس. ② ئاندىن، ئاران: 游行至下午五时~毕: نامايىش چۈشتىن كېيىن سائەت بەشتە ئاران ئاياغلاشتى.

屎 shǐ گەندە، پوق. (كۆچمە مەنىدە) چاپاق، كىر: 眼~ چاپاق / 耳~ قۇلاق كىرى.

士 shì ① <古> ئوتتۇرا تەبىقە. ② زىيالىي، تالىپ، ئالىم: 学~ زىيالىي / ~农工商 زىيالىي، دېھقان، ئىشچى، سودىگەر. ③ يىگىت، ئەر: 女~ ئەر - ئايال. ④ ئادەمگە قوللىنىلىدىغان ھۆرمەت نامى: 志~ ئىرادىلىك كىشى / 壮~ قەھرىمان / 烈~ ئىنقىلابىي قۇربان. ⑤ ھەربىي ئۇنۋانىنىڭ نامى، ئومۇمەن ھەربىيلەرنىمۇ كۆرسىتىدۇ: 上~ شاڭشى (سىتارشىنا) / 中~ جۇڭشى (سېرژانت) / 气~ جەڭگىۋارلىق روھ. ⑥ بەزى كەسپىي خادىملارنى كۆرسىتىدۇ: 护~: سېستىرا 助产~ ئاكۇشېر.

仕 shì <旧> ئەمەل تۇتماق، مەنسەپ تۇتماق: 出~ مەنسەپ تۇتماق / ~途 مەنسەپ تۇتۇش يولى.

氏 shì 另见 zhī ① فامىلە. [氏族] shìzú ئۇرۇقداشلىق. ② <旧> توي قىلغان ئاياللارنى ئاتاشتا ئىشلىتىلىدۇ: 王~ ۋاڭ يەڭگە / 张~ جاڭ خانىم. ③ مەشھۇر شەخسلەرنى ئاتاشتا ئىشلىتىلىدۇ: 神农~ دېھقانچىلىق پىرى / 太史~ مەشھۇر سالنامە ئەمەلدارى / 摄~表 سېلسىيە تېرمومېترى.

舐 shi يالىماق: 老牛~犊 ئىنەك موزىيىنى يالىغاندەك.

示 shì كۆرسەتمەك، نامايان قىلماق، ئىپادىلىمەك، بىلدۈرمەك: ~众 سازايى قىلماق / ~威 ھەيۋە كۆرسەتمەك / 表~意见 پىكىر بەرمەك / ~范作用 نەمۇنىلىك رول /

以目～意 كۆز ئىشارىتى قىلماق. [暗示] ànshì ئىما قىلماق، شەپە بەرمەك.

脎 shì <化> پىروقىشوزا.

世 shì ① دەۋر: 近～ يېقىنقى دەۋر. ② مىراس قالماق: ～袭 مىراس قالماق / ～医 ئاتا مىراس تېۋىپ. ③ ھايات، ئۆمۈر: 一～为人 ئۆمۈر بويى باشقىلارنىلا كۆزلىمەك. ④ ئاتا ـ بوۋىلىرىدىن تارتىپ دوست بولۇپ ئۆتكەن كىشىلەرنى كۆرسىتىدۇ: ～伯 تاغا / ～兄 ئاكا. ⑤ دۇنيا، ئالەم، جاھان: ～上 دۇنيادا / ～人 دۇنيادىكى كىشىلەر.

贳 shì ① ئارىيەتكە بەرمەك، ئۆتنە بەرمەك. ② نېسىگە بىر نەرسە ئالماق. ③ كەچۈرۈم قىلماق، كەڭچىلىك قىلماق.

市 shì ① بازار: 开～ بازار ئاچماق / 菜～ كۆكتات بازىرى / 牲口～ ئۇلاغ بازىرى. ② ئالماق، سېتىۋالماق: ～恩 ئىشەنگە، ياخشى كۆرۈنمەك / 沽酒～脯 ھاراق ۋە گۆش سېتىۋالماق. ③ ساتماق. ④ شەھەر: 城～ شەھەر / 都～ چوڭ شەھەر / 北京～ بېيجىڭ شەھىرى / 唐山～ تاڭشەن شەھىرى. ⑤ جۇڭگونىڭ ئۆلچەم بىرلىكى: ～尺 گەز / ～升 كاپچى / ～斤 جىڭ. ئىدىش.

柿 shì ئەبنۇس، ھالۋابە-

铈 shì <化> سېرىي (Ce).

式 shì ① تىپ: 新～ يېڭى تىپ. [形式] xíngshì شەكىل. ② نۇسخا، قېلىپ: 格～ نۇسخا / 程～ قېلىپ. ③ مۇراسىم: 开幕～ ئېچىلىش مۇراسىمى / 阅兵～ پاراتتىن ئۆتكۈزۈش مۇراسىمى. ④ تەڭلىمە: 方程～ تەڭلىمە / 分子～ مولېكۇلا تەڭلىمىسى. [公式] gōngshì فورمۇلا: 代数～～ ئالگېبرالىق فورمۇلا / 经济学上的～～ ئىقتىسادشۇناسلىقتىكى فورمۇلا.

试 shì ① سىناپ باقماق، كۆرۈپ باقماق: ～用 سىناق تەرىقىسىدە ئىشلىتىپ باقماق / ～一～看 سىناپ كۆرۈپ باقماق. ② ئىمتىھان، ئىمتىھ-

ھان ئالماق؛ ~题 ئىمتىھان سوئالى / 口~ ئېغىزچە ئىمتىھان.

拭 shì سۈرتمەك، ئېرتماق؛ ~泪 كۆز يېشىنى سۈرتمەك / ~目以待 كۆز تىكىپ كۈتۈپ تۇرماق.

轼 shì 〈古〉 ھارۋىنىڭ تۇتقۇچى.

弑 shì 〈古〉 ئۆلتۈرمەك؛ (ئەمەلدارلار پادىشاھنى ياكى بالىلار ئاتا-ئانىسىنى) ~君 پادىشاھنى ئۆلتۈرمەك / ~父 ئاتىسىنى ئۆلتۈرمەك.

似 shì 另见 sì [似的]

[是的] shìde ـدەك / ـتەك؛ ـغا / ـقا، ـگە / ـكە ئوخشاش: 雪~~那么白 قاردەك ئاپئاق / 瓢泼~~大雨 چېلەكلەپ قۇيغاندەك يېغىۋاتقان يامغۇر.

僿 shì سەمىمىيەتسىزلىك.

势 shì ① كۈچ: 仗~欺人 كۈچىگە تايىنىپ ئادەمنى بوزەك قىلماق. ② شارائىت؛ قىياپەت؛ ۋەزىيەت: 1. شارائىت: 地~ يەر شارائىتى / 山~险峻 تاغ خەتەرلىك. 2. قىياپەت: 姿~ قىياپەت، تۇرق / 手~ قول ئىشارىتى. 3. ۋەزىيەت: 时~ ئېقىم مەسىلىلىرى / 大~所趋 ۋەزىيەتنىڭ يۈزلىنىشى / 乘~追击逃敌 قاچقان دۈشمەنگە پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ قوغلاپ زەربە بەرمەك. ③ ئەركەكلىك جىنسىي ئەزاسى: 去~ پىچماق، ئاختا قىلماق.

事 shì ① ئىش: 他现在做什么~? ئۇ ھازىر نېمە ئىش قىلىدۇ؟ / 你回去吧,没有你的~了 بولدى قايتىپ كەتكىن، سېنىڭ ئىشىڭ تۈگىدى. [事变] shìbiàn ۋەقە: 七七~~ 7-ئىيۇل ۋەقەسى. [事态] shìtài ۋەزىيەت: ~~严重 ۋەزىيەت ئېغىر. ② چاتاق، مەسىلە: 这件案子里还有他的~呢 بۇ دېلودا تېخى ئۇنىڭمۇ مەسىلىسى بار / 出~ چاتاق چىقماق / 平安无~ تىنچلىق، ئامانلىق؛ چاتاق يوق. [事故] shìgù ھادىسە. ③ ئىشلىمەك: 改造不~生产的二流子 ئىشلەپچىقىرىش

بىلەن شۇغۇللانمايدىغان لۈكچەكلەرنى ئۆزگەرتمەك. ④ <旧> كۈتمەك، ھالىدىن خەۋەر ئالماق.

侍 shì كۈتمەك، ھالىدىن خەۋەر ئالماق، ھەمراھ بولماق: ~立 ھەمراھ بولماق / 服~病人 كېسەلنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئالماق.

恃 shì تايانچ، ھىمات: 有~无恐 ھىماتىم بار دەپ غەم تارتماسلىق.

饰 shì ① زىننەتلىمەك، بېزىمەك: 油~门窗 ئىشىك-دېرىزىلەرنى سىرلىماق. (كۆچمە مەنىدە) يوشۇرماق، ياپماق: ~辞 باھانە / 文过~非 خاتالىقنى يوشۇرماق. ② زىننەت بۇيۇمى، بېزەك: 首~ زىننەت بۇيۇملىرى. ③ رول ئالماق.

视 shì ① قارىماق، كۆرمەك: 近~眼 يىراقنى كۆرمەسلىك / ~而不见 كۆرۈپ تۇرۇپ كۆرمەسكە سالماق. ② كۆزەتمەك، چارلىماق: 巡~一周 ئەتراپقا قارىماق / 监~ كۆزەتمەك، پايلىماق، نازارەت قىلماق. ③ قارىماق، بىلمەك، تونۇماق: 重~ ئەھمىيەت بەرمەك / ~死如归 ئۆلۈمگە پىسەنت قىلماسلىق. ④ ياشىماق، ھايات كەچۈرمەك: 莫不欲长生久~ ئۇزاق ياشاشنى خالىمايدىغان كىشى يوق.

是 shì ① چۈشەندۈرۈش ياكى تۈرگە ئايرىشنى بىلدۈرىدۇ: 他~工人 ئۇ ئىشچى / 这朵花~红的 بۇ گۈل قىزىل. ② مەۋجۇتلۇقنى بىلدۈرىدۇ: 满身~汗 پۈتۈن ئەزاسى تەرگە چۆممەك / 山上全~树 تاغ پۈتۈنلەي دەل-دەرەخ بىلەن تولغان. ③ تەھقىقلەش مەنىسىنى بىلدۈرىدۇ: 东西旧~旧，可是还能用 بۇ نەرسە كونىلىقىغۇ كونا، بىراق يەنە ئىشلەتكىلى بولىدۇ / 话~说得很对，可~得(děi)认真去做 بۇ گەپقۇ ناھايىتى توغرا، لېكىن ئىشنى ئەستايىدىل قىلىش كېرەك. ④ دەل، جايىدا: 来的~时候 دەل ۋاقتىدا كەلمەك / 放的~地放

دەل جايىغا قويماق. ⑤ ھەرقانداق، قانداقلىكى: ~活儿他都肯干 ئۇ ھەرقانداق ئىشنى قىلىۋېرىدۇ / ~毒草就必须进行批判 زەھەرلىك چۆپلا بولىدىكەن، ئۇنى تەنقىد قىلىش كېرەك. ⑥ سوراق جۈملىلەردە ئىشلىتىلىدۇ: 你~坐轮船~坐火车? سەن كېمىگە ئولتۇرامسەن، پويىزغىمۇ؟ ⑦ ئىنتوناتسىيىنى كۈچەيتىشتە ئىشلىتىلىدۇ: ~谁告诉你的? ساڭا كىم ئېيتتى؟ 天气~冷 ھاۋا ھەقىقەتەن سوغۇق. ⑧ ھەق، راست، توغرا: 懂得~非 ھەق - ناھەقنى پەرق ئەتمەك / 他说得~ ئۇنىڭ دېگىنى توغرا. (كۆچمە مەنىدە) توغرا تاپماق: ~其所是 توغرا دەپ قارىماق.

[是非] shìfēi جېدەل، ماجىرا: 挑拨~~ ماجىرا تۇغدۇرماق / 惹~~ جېدەل تېرىماق. ⑨ بۇ، مۇشۇ: 如~ مۇشۇنداق / ~日天气晴朗 شۇ كۈنى ھاۋا ئوچۇق.

适 shì ① مۇۋاپىق، لايىق، باپ: ~宜 مۇۋاپىق، لايىق / ~意 خۇش ياقماق / ~用 ئۇيغۇن كەلمەك، باپ كەلمەك. ② دەل: ~逢其会 دەل پەيتىگە توغرا كېلىپ قالماق. ③ تاۋ، ساقلىق: 稍觉不~ سەل تاۋىم يوق. ④ بايا، ھېلى: ~从何处来? بايا قەيەردىن كەلگەنىدىڭىز؟ ⑤ -غا / -قا، -گە / -كە: 无所~从 نېمىگە مۇراجىئەت قىلىشنى بىلمەسلىك. (كۆچمە مەنىدە) 〈旧〉 ياتلىق بولماق، ئەرگە تەگمەك.

室 shì ① ئۆي، خانا: ~内 ئۆيدە / 教~ دەرسخانا. ② بۆلۈم: 人事~ كادىرلار بۆلۈمى. ③ ئاۋا يۇلتۇز تۈركۈمى.

莳 shì كۆچۈرۈپ تىكمەك: ~秧 شال مايسىسىنى كۆچۈرۈپ تىكمەك.

逝 shì ① ئۆتمەك (ۋاقىت، سۇ): 光阴易~ ۋاقىت ئاسان ئۆتۈپ كېتىدۇ. ② ۋاپات بولماق: 不幸病~ بەختكە قارشى كېسەل بىلەن ۋاپات بولماق.

誓 shì ① جان پىدا قىلماق: قەسەم بەرمەك: ~为共产主

义奋斗终身 كوممۇنىزم ئۈچۈن جان پىدالىق بىلەن كۈرەش قىلماق. ② قەسەم، ئانت: 宣~ قەسەم ئىچمەك، قەسەم بەرمەك.

释 shì ① ئىزاھلىماق، چۈشەندۈرمەك، يېشىپ بەرمەك: 解~字句 سۆز - جۈملىلەرنى چۈشەندۈرمەك / 古诗浅~ قەدىمكى شېئىرلارنى ئاددىي ئىزاھلىماق. ② يېشىلمەك: 冰~ مۇز ئېرىمەك / ~疑 گۇمان يېشىلمەك. ③ چۈشمەك، چۈشۈرمەك: 手不~卷 قولىدىن كىتاب چۈشمەسلىك. ④ قويۇپ بەرمەك، بوشاتماق، ئازاد قىلماق: 开~ بوشاتماق / ~放 قويۇپ بەرمەك/ 如~重负 ئېغىر يۈكتىن قۇتۇلغاندەك بولماق. ⑤ بۇددا دىنىنى كۆرسىتىدۇ: ~氏 بۇددىست / ~子 راھىب /~教 بۇددىزم.

谥 shì <古> ئۇنۋان.

嗜 shì ياخشى كۆرمەك: ~学 ئوقۇشنى ياخشى كۆرمەك.

[嗜好] shìhào خۇمار بولماق.

筮 shì <古> پال ئاچماق.

噬 shì چىشلىمەك: 吞~ يۇتماق / ~脐莫及 پۇشايمان قىلماق. ⌉دۇغىلىق.

奭 shì تەنتەنىلىك، داغ-

襫 shì 52 - بەتتىكى '袯襫' (bóshì) غا قاراڭ.

螫 shì 另见 zhē چاقماق.

匙 shi 另见 chí [钥匙] yàoshi ئاچقۇچ.

殖 shi 另见 zhí [骨殖] gǔshi جەسەت سۆڭىكى.

SHOU

收 shōu ① تاپشۇرۇۋالماق: قوبۇل قىلماق؛ يىغماق: ~发 تاپشۇرۇۋېلىش - تارقىتىش / ~信 خەت تاپشۇرۇۋالماق / ~到 تاپشۇرۇۋالماق / ~条 تاپشۇرۇۋېلىش ھۆججىتى / ~接物资 ماددىي بۇيۇم تاپشۇرۇۋالماق / ~招新生 يېڭى ئوقۇغۇچى قوبۇل قىلماق / ~帐 قەرزنى يىغماق. ② ساقلىماق: 这是重要东西，要~好了 بۇ مۇھىم نەرسە، ئوبدان ساقلا. ③ ھوسۇل يىغ-

ماق، يىغىم: ~秋 كۈزلۈك يىغىم / ~麦子 بۇغداي يىغىماق. ④ يىغىشتۇرماق، ئاياغلاشتۇرماق، توختاتماق: ~兵 ئۇرۇشنى توختاتماق / ~尾 ئاخىرلاشتۇرماق / ~工 ئىشنى يىغماق، ئىشتىن چۈشمەك / ~场 ئاياغلاشماق، تۈگىمەك. ⑤ پۈتمەك، تۇتماق: 疮~口了 يارا پۈتتۈپتۇ. ⑥ يىغىشتۇرماق، يىغىۋالماق: 心似平原野马易放难~ كۆڭۈل دېگەن تۈزلەڭلىكتىكى تۇسۇن ئاتقا ئوخشايدۇ، ئۇنى ئاسان يىغىشتۇرۇۋالغىلى بولمايدۇ. ⑦ تۇتۇۋالماق، سولاپ قويماق: ~监 سولاپ قويماق.

熟 shóu 另见 shú.

手 shǒu ① قول. [手足] shǒuzú ئاكا-ئۇكا، قېرىنداش. ② ھەر بىر: 人~一册 ھەر بىر كىشىدە بىردىن كىتاب بولماق. ③ ھۈنەر: 有两~儿 خېلى ھۈنىرى بار. ④ ئۆز قولى بىلەن: ~书 ئۆز قولى بىلەن يازماق / ~植 ئۆز قولى بىلەن تىككەن. ⑤ مەلۇم ھۈنىرى بار ياكى مەلۇم ئىش بىلەن شۇغۇللىنىدىغان ئادەمنى بىلدۈرىدۇ: 选~ تاللانغان تەنھەرىكەتچىلەر / 生产能~ ئىشلەپچىقىرىش ماھىرى / 水~ ماتروس، دېڭىزچى / 神枪~ مەرگەن. ⑥ چاقچاق، ئەپچىل نەرسىلەرنى بىلدۈرىدۇ: ~册 قوللانما.

[手段] shǒuduàn ۋاستە.

守 shǒu ① ساقلىماق، قوغدىماق، مۇداپىئە قىلماق: ~城 شەھەرنى قوغدىماق / 坚~阵地 پوزىتسىيىسىنى ساقلاپ قالماق. [墨守] mòshǒu (كۆچمە مەنىدە) كونا قائىدىلەرگە ئېسىلىۋالماق: ~~成规 كونا قائىدە-يوسۇنلارغا ئېسىلىۋالماق. ② قارىماق، باقماق: ~门 ئىشىك باقماق / ~着病人 كېسەلگە قارىماق. ③ رىئايە قىلماق، بويسۇنماق: 反对因循~旧 كونا قائىدە-يوسۇنلارغا يېپىشىۋېلىشقا قارشى تۇرماق / ~时间 ۋاقىتقا رىئايە قىلماق / ~纪律 ئىنتىزامغا بويسۇنماق / 爱国~法 [illegible]

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

تەننى سۆيۇپ، قانۇنغا رىئايە قىلماق. ④ يانداش، يېقىن: ~着水的地方,要多种稻子 سۇغا يانداش جايغا شالنى كۆپرەك تېرىش كېرەك.

首 shǒu ① باش، كاللا: 昂~ باشنى كۆتۈرمەك / ~饰 زىننەت بۇيۇملىرى. [首领] shǒulǐng يولباشچى، سەردار. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) باشلىق. ② باشلىق، رەھبەر: ~长 باشلىق. ③ تۇنجى، بىرىنچى؛ باش: ~要任务 باش ۋەزىپە / ~席代表 باش ۋەكىل / ~次 تۇنجى قېتىم / ~创 ئىجاد قىلماق. ④ مەلۇم قىلماق: 自~ ئۆزىنى مەلۇم قىلماق / 出~ پاش قىلماق. ⑤ مىقدار سۆز: 一~诗 بىر شېئىر.

寿 shòu ① ئۇزاق ئۆمۈر كۆرمەك: 人~年丰 كىشىلەر ئۇزۇن ئۆمۈر كۆرمەك، ھوسۇل مول بولماق. ② ئۆمۈر، جان: ~命 ئۆمۈر، جان. ③ تۇغۇلغان كۈن، مەۋلۇت كۈنى. ④ ئاخىرەتلىك: ~木 كۆەنسەي / ~衣 ئاخىرەتلىك كىيىم.

受 shòu ① تاپشۇرۇۋالماق، قوبۇل قىلماق: ~信人 خەت تاپشۇرۇۋالغۇچى / 接~别人的意见 باشقىلارنىڭ پىكرىنى قوبۇل قىلماق. ② بەرداشلىق بەرمەك، چىدىماق: 忍~痛苦 ئازاب-ئوقۇبەتكە چىدىماق / ~不了 چىدىيالماسلىق. ③ ئۇچرىماق، تارتماق: ~罪 جاپا تارتماق / ~批评 تەنقىدكە ئۇچرىماق / ~害 زىيانكەشلىككە ئۇچرىماق / ~风 ئۆزىگە شامال تەككۈزۈۋالماق / ~暑 ئۆزىگە ئىسسىق ئۆتكۈزۈۋالماق. ④ ياقماق: 他这话倒是很~听 ئۇنىڭ بۇ گېپى قۇلاققا يېقىپ قالدى.

授 shòu ① بەرمەك، تەقدىم قىلماق: ~旗 لەۋھە تەقدىم قىلماق / ~奖 مۇكاپات بەرمەك / ~意 يول كۆرسەتمەك. ② ئۆتمەك: ~课 دەرس ئۆتمەك.

绶 shòu <古> پۆپۈك، چۇچا، لېنتا (تامغىنىڭ).

狩 shòu ئوۋ ئوۋلىماق، شىكارغا چىقماق.

售 shòu ساتماق، بازارغا سالماق: ~票 بېلەت ساتماق / 零~ پارچە ساتماق / 销~ ساتماق. (كۆچمە مەنىدە) ئىشلەتمەك: 以~其奸 ھىيلە ئىشلەتمەك.

兽 shòu ① ھايۋان. ② ھايۋانلارچە، ياۋۇزلارچە: ~欲 شەھۋانىي تەلەپ / ~行 ھايۋانلارچە قىلىق.

瘦 shòu ① ئورۇق، جۇدەك: 身体很~ ناھايىتى ئورۇق. ② تار، كىچىك (كىيىم-كېچەك): 这件衣裳穿着~了 بۇ كىيىم كىچىك كېلىپ قالدى. ③ ئۇنۇمسىز، كۈچسىز: 田~合归耕 ئۇنۇمسىز ئېتىزغا پەرۋىشىنى ئوبدان قىلىش كېرەك. ④ ئىنچىكە (خەتنىڭ سىزىقلىرى): ~硬 ئىنچىكە ھەم جانلىق / 钟书体~ جۇڭ ياۋنىڭ خېتىنىڭ سىزىقلىرى ئىنچىكە.

SHU

殳 shū 〈古〉 قىرلىق بامبۇك تاياق.

书 shū ① كىتاب. ② خەت، مەكتۇپ: 家~ ئائىلىدىن كەلگەن خەت / 来~已悉 خەتنى تاپشۇرۇۋالماق / 上~ يۇقىرى مەرتىۋىلىك كىشىگە خەت سۇنماق. ③ نامە: 证明~ گۇۋاھنامە / 申请~ ئىلتىماسنامە. ④ يازماق: ~法 خەتتاتلىق. (كۆچمە مەنىدە) خەت شەكلى: 楷~ كەيشۇ خەت شەكلى / 隶~ لىشۇ خەت شەكلى.

抒 shū بايان قىلماق، ئىزھار قىلماق: ~情诗 لىرىكىلىق شېئىر / 各~己见 ھەركىم ئۆز پىكرىنى بايان قىلماق.

纾 shū قۇتقۇزماق: ~难 (nàn) قىيىنچىلىقتىن قۇتقۇزماق.

舒 shū ① ئاچماق، ئېچىلماق: ~眉展眼 چىرايى ئېچىلماق. [舒服] shūfu [舒坦] shūtǎn راھەتلەنمەك، ھۇزۇرلانماق. ② بىمالال، تەمكىن، تەمتىردىمەي.

枢 shū ئۇلگۈچەك، مۇجۇق:

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

户~不蠹 ئىشىك ئۇلگۇچىكى چىرىمەيدۇ.

[枢纽] shū niǔ تۈگۈن، مەركەز: 运输的~~ قاتناش مەركىزى.

[中枢] zhōngshū مەركەز: 神经~~ نېرۋا مەركىزى.

叔 shū ① كىچىك دادا (ئاكا - ئۇكىلارنىڭ ياش قەرىنىدىن بويىچە ئۈچىنچىسى). ② تاغا (ئاتىنىڭ ئىنىسى ياكى ئاتىسى بىلەن قورداش، ئەمما يېشى كىچىكرەك كىشى):

菽 shū پۇرچاق. 大~ تاغا.

淑 shū مۇلايىم، ئاق كۆڭۈل، گۈزەل.

姝 shū گۈزەل، ياخشى.

殊 shū ① پەرق، پەرقلەنمەك: پەۋقۇلئاددە؛ 特~情况 پەۋقۇلئاددە ئەھۋال / ~途同归 ئۇسۇلى باشقا - باشقا، نەتىجىسى بىر. ② ناھايىتى، ئىنتايىن: ~佳 ناھايىتى ياخشى / ~乐 بەك خۇشال بولۇپ كەتمەك / ~可钦佩 ناھايىتى ئىززەتلىمەك. ③ ئۆزۈلمەك؛ ھايات - ماماتلىق: ~死战 ھايات - ماماتلىق جېڭى.

倏 shū ناھايىتى تېز، كۆزنى يۇمۇپ ئاچقۇچە: 忽~ تۇيۇقسىز / ~尔而逝 كۆزنى يۇمۇپ ئاچقۇچە يوقاپ كەتمەك.

梳 shū ① تارغاق. ② تارىماق: ~头 چاچ تارىماق.

疏 shū ① راۋانلاشتۇرماق، ئادالىماق: ~导 راۋانلاشتۇرماق. ② تارقاقلاشتۇرماق: ~散 تارقاقلاشتۇرماق. ③ شالاڭ، تارقاق: ~林 شالاڭ ئورمان / ~密不均 شالاڭ - قويۇقلۇقى تەكشى بولماسلىق/ 稀~的枪声 شالاڭ - شالاڭ مىلتىق ئاۋازى. (كۆچمە مەنىدە) 1. يىراق: 亲~远近 يىراق - يېقىنلىق / 他们一向很~远 ئۇلار بىر - بىرى بىلەن ئەزەلدىن يېقىن ئەمەس. 2. بىپەرۋالىق، بوشاڭلىق قىلماق: ~神 بىپەرۋالىق / 这人太~忽了 بۇ ئادەم بەك بوشاڭ ئىكەن. ④ يوقلۇق، بولماسلىق: 志大才~ ئىستەككە تۇشلۇق دەستەك يوق. ⑤ قارا: ~食

قارا ئاشلىق. ⑥ ناتونۇش، يات: 生~ يات / 人生地~ ئادىمىمۇ، يېرىمۇ يات. ⑦ باياننامە؛ ئىزاھات: 注~ ئىزاھات / 奏~ ئالىي ھەزرەتكە مەلۇماتنامە (ۋەزىرلەر پادىشاھقا).

蔬 shū كۆكتات، سەي، ئوتياش: ~食 گۆشسىز تاماق.

摅 shū بايان قىلماق: 各~己见 ھەركىم ئۆز پىكرىنى بايان قىلماق.

输 shū ① چەتكە چىقارماق، سىرتقا چىقارماق: ~出 چەتكە چىقارماق. ② ئىئانە قىلماق، تەقدىم قىلماق، بەرمەك: ~血 قان بەرمەك / 捐~ ئىئانە قىلماق. ③ يېڭىلمەك، ئۇتتۇرماق: ~了 两个球 ئىككى توپ ئۇتتۇرماق.

毹 shū 543- بەتتىكى '氍毹' (qúshū) غا قاراڭ.

秫 shú جۇگەرى، قوناق: ~米 قوناق (دېنى) / ~秸 قوناق شېخى، قوناق شادىسى.

孰 shú ① كىم: ~谓不可? كىم بولمايدۇ دەيدۇ؟ ② قانداق: 是可忍، ~不可忍? قانداقمۇ چىداپ تۇرغىلى بولسۇن؟ ⑧ قايسى: ~胜~负 قايسىسى ئۇتۇپ، قايسىسى ئۇتتۇردى؟

塾 shú مەكتەپ: 私~ خۇسۇسىي مەكتەپ / 村~ كەنت مەكتىپى.

熟 shú 又 shóu ① پىششىق، پىشماق: 饭~了 تاماق پىشتى / ~菜 پىششىق سەي / 麦子~了 بۇغداي پىشتى / 深思~虑 پىششىق ئويلىماق. ② قاتتىق: ~睡 قاتتىق ئۇخلىماق. ③ تونۇش: ~悉 تونۇش / ~人 تونۇش كىشى / 这条路我~ بۇ يول ماڭا تونۇش. ④ ماھىر، پىشقان: ~手 ئۇستا، ماھىر / ~能生巧 ئىشقا پىشقان ئامال تاپىدۇ. ⑤ پىششىقلاپ ئىشلەنگەن: ~铁 تۆمۈر / ~皮子 ئاشلانغان تېرە.

赎 shú ① ھەق تۆلەپ ياندۇرۇۋالماق: ~当 (dàng) گۆرۈدىن ياندۇرۇۋالماق. ② يۇماق: 立功~罪 خىزمەت كۆرسىتىپ جىنايىتىنى يۇماق.

暑 shǔ ئىسسىق، تومۇز: 中~ ئىسسىق ئۆتۈپ قالماق / 天~ تومۇز كۈنلىرى.

署 shǔ ① مەھكىمە. ② ئورۇنلاشتۇرماق: 部~ ئورۇنلاشتۇرماق. ③ ئىمزا قويماق، قول قويماق: 签~ ئىمزا قويماق / 名~ قول قويماق. ④ ۋاقىتلىق باشقۇرۇپ تۇرماق: 理~ ۋاقىتلىق باشقۇرۇپ تۇرماق.

薯 shǔ ياڭيۇ، تاتلىقياڭيۇ قاتارلىق زىرائەتلەرنىڭ ئومۇمىي نامى. [蓣薯] shǔyù پىچەككۈل.

曙 shǔ تاڭ، سۈبھى: 色~ تاڭ يورۇقى / 光~ تاڭ نۇرى، تاڭ شەپىقى.

黍 shǔ تېرىق. [黍蜀] shǔshǔ قوناق. [黍蜀玉] yùshǔshǔ كۆممىقوناق.

属 shú 见另 zhǔ ① ئائىلە تەۋەسى: 家~ ئائىلە تەۋەسى. ② تۈر، خىل: 金~ مېتال. ③ قاراشلىق، قارىماق: 直~ بىۋاسىتە قاراشلىق / 局~ قول ئاستىدىكى ئىدارە / 所~ قول ئاستىدىكىلەر، قارىمىقىدىكىلەر. ④ كىرمەك: 学科然自于~ تەبىئىي پەنگە كىرمەك. ⑤ خاس، مەنسۇپ: 你~书本这 بۇ كىتاب ساڭا خاس. ⑥ بولۇشلۇقنى بىلدۈرىدۇ: 实~明查 راست ئىكەنلىكى ئېنىقلاندى. ⑦ مۆچەل (12 مۆچەل بويىچە تۇغۇلغان يىلىنى بەلگىلىمەك): 马~我 مەن ئات يىللىق.

蜀 Shǔ ① شۇ بەگلىكى. ② شۇ پادىشاھلىقى. ③ سىچۈەننىڭ باشقىچە ئاتىلىشى.

鼠 shǔ چاشقان. [疫鼠] shǔyì چۇما كېسەللىكى.

数 shǔ 见另 shù، shuò ① سانىماق، ھېسابلىماق: ~一~ ساناپ باقماق. (كۆچمە مەنىدە) ئالدىنقى قاتاردا تۇرماق: 领本有他~就 قابىلىيەت جەھەتتە ئۇ ئالدىنقى قاتاردا تۇرىدۇ. ② ئەيىبلىمەك: 落~ (luo) ئەيىبلىمەك / 说~ ئەيىبلىمەك.

术 shù 见另 zhú ① تېخنىكا، ھۈنەر، سەنئەت؛ بىلىم:

武~ چامباشچىلىق / 技~ تېخنىكا / 美~ گۈزەل سەنئەت. [术语] shùyǔ تېرمىن، ئاتالغۇ. ② ئۇسۇل: تاكتىكا: 战~ تاكتىكا / 防御之~ مۇداپىئەلىنىش ئۇسۇلى.

述 shù بايان قىلماق، سۆزلەپ بەرمەك: 口~ ئېغىزدا بايان قىلىپ بەرمەك.

𬬸 shù ① ئۇزۇن يىڭنە. ② تىكەن. ③ يېتەكلىمەك.

戍 shù مۇھاپىزەت قىلماق، قوغدىماق: 卫~ قوغدىماق / 边~ چېگرىنى مۇھاپىزەت قىلماق.

束 shù ① باغلىماق، چەكلىمەك، بوغماق، چۈشىمەك: ~发 چېچىنى بوغۇۋالماق / ~手~脚 پۇت-قولىنى چۈشەپ قويماق. [束缚] shùfù بوغماق، چۈشەپ قويماق. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) چەكلىمەك: 官僚主义如不克服就会~~群众的创造性 بيۇروكراتلىق تۈگىتىلمىسە ئادەمنىڭ ئىجادچانلىقىنى چەكلەپ قويىدۇ. ② تىزگىنلىمەك، چەكلىمەك: 整~ ئەدەپ بەرمەك. ③ دەستە: 一~鲜花 بىر دەستە گۈل.

树 shù ① دەرەخ. ② تىكمەك، ئۆستۈرمەك. ③ تىكلىمەك، ئورناتماق، تۇرغۇزماق: ~雄心,立壮志 ئۇلۇغۋار ئىرادە تىكلىمەك.

竖 shù ① تىك، ئۆرە، تىكلىمەك، ئۆرە قىلماق: 把棍子~起来 تاياقنى تىكلىمەك. ② ئۇزۇنىغا، تىك: ~着写 تىك يازماق / ~着挖道沟 ئۇزۇنىغا بىر ئېرىق قازماق. ③ تىك سىزىق (خەنزۇچە يېزىقتا): 十字是一横一~ «十» خېتى بىر توغرا سىزىق بىلەن بىر تىك سىزىقتىن تەركىب تاپقان. ④ <古> تەنتەك. كەچۈرمەك.

恕 shù كەچۈرمەك: 饶~

庶 shù ① مول، جىق: ~民 ئاۋام خەلق / 富~ باي، ئاۋات. ② شۇنداق بولغاندىلا، شۇ چاغدىلا: ~乎可行 شۇ چاغدىلا مۇمكىن بولىدۇ.

裋 shù <古> چەكمەن كىيىم.

ئۇيغۇر كىتاب تورى

腧 shù پەللە: 肺~ ئۆپكە پەللىسى / 胃~ ئاشقازان پەللىسى.

数 shù 另见 shǔ، shuò ① سان: 基~ ساناق سان / 序~ دەرىجە سان / 岁~ ياش / 次~ قېتىم سانى / 人~太多، 坐不下 ئادەم بەك جىق بولغاچقا ئولتۇرالمىدىم. [数词] shùcí سان. ② نەچچە، بىر نەچچە: ~次 بىر نەچچە قېتىم / ~日 بىر نەچچە كۈن / ~人 بىر نەچچە ئادەم. ③ تەقدىر، قىسمەت: 在~难逃 تەقدىردي قىسمەتتە شۇنداق پۈتۈلگەن.

墅 shù (别~) داچا؛ چارباغ.

漱 shù ئېغىزنى چايقىماق.

澍 shù ۋاقتىدا ياغقان يامغۇر.

SHUA

刷 shuā 另见 shuà ① چوتكا. ② چوتكىلىماق، يۇماق، ئاقارتماق: ~牙 چىش چوتكىلىماق / ~鞋 ئاياغ مايلىماق / ~锅 قازاننى يۇماق / 用石灰~墙 تام ئاقارتماق. (كۆچمە مەنىدە) شاللىماق: 在第一轮比赛就被~掉了 بىرىنچى قېتىملىق مۇسابىقىدىلا شاللىنىپ قالدى. ③ شىلدىرلىماق.

唰 shuā سىم - سىم: 小雨~地下起来了 سىم - سىم يامغۇر يېغىشقا باشلىدى.

耍 shuǎ ① ئوينىماق: 孩子们在院子里~ بالىلار ھويلىدا ئويناۋاتىدۇ. ② ئويناتماق: ~猴 مايمۇن ئويناتماق / ~大刀 قىلىچ ئويناتماق. ③ ئەخمەق قىلماق، كولدۇرلاتماق: 别~人 ئادەمنى كولدۇرلاتما. ④ كۆرسەتمەك، ئىشلەتمەك: ~手艺 ھۈنىرىنى كۆرسەتمەك / ~手腕 ھىيلە ئىشلەتمەك.

刷 shuà 另见 shuā [刷白] shuàbái تاتارماق.

SHUAI

衰 shuāi 另见 cuī ئاجىز، زەئىپ، ماغدۇرسىز، ئاجىزلاشماق: ~败 خارابلاشماق /

~老 قېرىپ ماغدۇردىن كەتمەك / 神经~弱 نېرۋا ئاجىزلىق.

shuāibiàn [衰变] 〈化〉 يېمىرىلىش، بۆلۈنۈش، ئاجرىلىش.

摔 shuāi ① چۆرۈمەك، تاشلىماق: 把帽子往床上一~ شەپكىنى كارىۋاتقا تاشلىماق. ② يىقىلماق: 上树要小心，别~下来 دەرەخكە ئاۋايلاپراق چىققىن، يىقىلىپ كەتمە / 他~倒了 ئۇ يىقىلىپ كەتتى / ~了一跤 يىقىلىپ كەتمەك. ③ چېقىلماق، سۇنماق: 把碗~了 چىنىنى چېقىۋەتتى.

甩 shuǎi ① تاشلىماق، ئاتماق، قاقماق: ~袖子 پېشىنى قاقماق / ~手榴弹 گرانات ئاتماق. ② ئاجراتماق: ~车 ۋاگون ئاجراتماق.

帅 shuài ① باش قوماندان؛ 元~ يۈەنشۈەي، مارشال، ئەمىر لەشكەر / 统~ باش قوماندان. ② ’率‘ ⑦ بىلەن ئوخشاش.

率 shuài 另见 lǜ ① باشلىماق، باشچىلىق قىلماق؛ ~队 قوشۇننى باشلىماق / ~师 قوشۇنغا باشچىلىق قىلماق. ② يېنىكلىك قىلماق: 不要轻~地处理问题 مەسىلىلەرنى بىر تەرەپ قىلىشتا يېنىكلىك قىلماسلىق كېرەك. ③ تۈز، گوچۇق. ④ ئېھتىمال، بەلكىم؛ ~皆如此 بەلكىم شۇنداقتۇر. ⑤ رىئايە قىلماق؛ ~由旧章 كونا قائىدە بويىچە. ⑥ نەمۇنە، ئۈلگە: 一方表~ بىر تەرەپ نەمۇنە كۆرسەتمەك. ⑦ 〈方〉 چىرايلىق: 这字写得真~ بۇ خەت ئەجەپ چىرايلىق يېزىلىپتۇ.

蟀 shuài ’蟋蟀‘ 689-بەتتىكى (xīshuài) غە قاراڭ.

SHUAN

闩 shuān ① تاقاق، لوك، دەم. ② تاقىماق: 把门~上 ئىشىكنى تاقىماق.

拴 shuān باغلىماق: ~马 ئاتنى باغلىماق / ~车 ھارۋىنى باغلىماق.

栓 shuān ① چاقماق؛ كران، جۈمەك؛ 枪~ زاتۋور /

消火~ ئوت ئۆچۈرۈش كىرانى ② كەپلىمەك؛ پوروپكا، پۆكەت: ~塞 <医> كەپلىمىشىش/ ~剂 كەپلىمە دورا، شامچە دورا / 血~ قان توكچىسى، ترومبا.

涮 shuān ① چايقىماق: ~手 قولنى چايقىماق / 把衣服~一~ كىيىمنى چايقىماق / ~瓶子 بوتۇلكىنى چايقىماق. ② قايناق سۇدا پىشۇرماق: ~锅子 يەل قازان تاماقى / ~羊肉 يەل قازان گۆشى.

SHUANG

双 shuāng ① قوش، جۈپ، ئىككى: 一~鞋 بىر جۈپ ئاياغ / ~数 جۈپ سان / ~管齐下 ئىككى تەرەپتىن تەڭ قول سالماق / 取得~方同意 ئىككىلا تەرەپنىڭ رازىلىقىنى ئالماق. shuānghuáng [双簧] شۇاڭخۇاڭ ئويۇنى. shuāngshēng•ér [双生儿] قوشكېزەك. ② ئىككى باراۋەر، ھەسسىلەپ: ~料货 ئىككى ھەسسە ماتېرىيالدىن ياسالغان مال.

霜 shuāng ① قىراۋ. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) ئاق، كۈمۈش رەڭ: ~鬓 چېكە چاچ ئاقارماق. ② قىراۋغا ئوخشاش نەرسىنى بىلدۈرىدۇ: 柿~ ئەبنۇس شورى.

孀 shuāng تۇل خوتۇن.

爽 shuǎng ① يورۇق، ئوچۇق: ~目 يورۇق كۆز. ② ساپ؛ سالقىن: 清~ ساپ / 凉~ سالقىن / 秋高气~ ساپ كۈز ھاۋاسى. ③ تۈز كۆڭۈل، ئوچۇق: 豪~ ئوچۇق، خۇش خۇي / 直~ كۆڭلى تۈز / 这人很~快 بۇ ئادەم بەك ئوچۇق ئىكەن. shuǎngxìng [爽性] ئاخىرغىچە قىلىش مەنىسىنى بىلدۈرىدۇ: 既然晚了, ~~不去吧 كەچ بولۇپ كەتكەندىكىن بارمايلا قويايلى. ④ ئەمەل قىلماسلىق؛ خاتا؛ پەرق: ~约 ۋەدىسىدە تۇرماسلىق/ 毫厘不~ قىلچە خاتاسى يوق.

SHUI

谁 shuí ① كىم: ~来啦? كىم كەپتۇ؟ ② ھەركىم، ھەر-

قانداق ئادەم: ~都可以做 ھەر قانداق ئادەم قىلالايدۇ.

水 shuǐ ① سۇ: ~陆交通 سۇ - قۇرۇقلۇق قاتنىشى / 海~ دېڭىز سۈيى. [水平] shuǐpíng 1. سەتھ. 2. سەۋىيە: 文化~ ~ مەدەنىيەت سەۋىيەسى. ② دەريا: 湘~ شياڭشۇي دەرياسى / 汉~ خەنشۈي دەرياسى. ③ سۇيۇق نەرسىلەرنى بىلدۈرىدۇ: 药~ سۇيۇق دورا / 橘子~ ئاپېلسىن شەربىتى. ④ قوشۇمچە كىرىم، ئۇستەك: 贴~ ئۇستەك بەرمەك. ⑤ قېتىم، نۆۋەت: 这衣服不禁穿，洗了两~就破了 بۇ كىيىم چىدىمايدىكەن، بىر-ئىككى قېتىم يۇسىلا يىرتىلىپ كېتىدىكەن.

[水族] Shuǐzú شۈيزۇ مىللىتى.

说 shuì 另见 shuō نەسىھەتگۈيلۇق: 游~ نەسىھەتگۈيلۇق قىلماق.

ئگە.

悦 shuì <古> ياغلىق، لۆگـ

税 shuì باج: 纳~ باج تاپشۇرماق / 营业~ تىجارەت بېجى.

睡 shuì ئۇخلىماق: ~着 (zháo) 了 ئۇخلاپ قالماق / ~午觉 چۈشتە ئۇخلىماق.

SHUN

吮 shǔn شورىماق، ئەممەك: ~乳 سۈت ئەممەك. ئرېشاتكا.

楯 shǔn 另见 dùn سالاسۇن،

顺 shùn ① ئوڭ، ئەپلىك، راۋان، بويىچە: ~风 ئوڭ شامال / ~水 سۇنىڭ ئېقىمىشى بويىچە / 通~ راۋان. ② بويلاپ: ~河边走 دەريا بويلاپ ماڭماق. (كۆچمە مەنىدە) رەت بويىچە، تەرتىپ بويىچە؛ بويلاپ: ~着楼梯 بىنانىڭ پەلەمپىيىنى بويلاپ / ~着台阶 پەلەمپەيي بويلاپ / ~着坡 دۆڭنى بويلاپ / 遇雨~延 يامغۇر يېغىپ قالسا كەينىگە سۈرۈلىدۇ. ③ مەلۇم ئىشنىڭ ۋاستىسى بىلەن يەنە بىر ئىشنى قوشۇمچە بېجىرگەنلىكنى بىلدۈرىدۇ: ~手关门 كىرگەچ (چىققاچ) ئىشىكنى ياپماق / ~口说

出来 ئاغزىدىن چىقىپ كەتمەك. ④ تۈزىمەك، ئوڭشىماق: ~—~头发 چاچىنى تۈزىمەك / 文章太乱，得~—~ بۇ ماقالە بەك چۇۋالچاق ئىكەن، ئۇنى ئوڭشاشقا توغرا كېلىدىكەن. ⑤ ئىتائەت قىلماق: ~从 ئىتائەت قىلماق. ⑥ كۆڭۈلگە ياقماق، دىتقا ياقماق: ~心 دىتقا ياقماق / ~眼 كۆزگە ئىسسىق كۆرۈنمەك؛ كۆزگە سىغماق.

瞤 shùn قاپاق تارتماق.

舜 Shùn شۇن.

瞬 shùn كۆزنى يۇمۇپ ئاچقۇچە، ھەش - پەش دېگۈچە: ~息万变 ھەش - پەش دېگۈچە نەچچە خىل ئۆزگەرمەك / 转~即逝 كۆزنى يۇمۇپ ئاچقۇچە غايىب بولماق.

SHUO

说 shuō 另见 shuì ① گەپ قىلماق، سۆزلىمەك، ئېيتماق. ② سالام قىلماق، كېلىشتۈرمەك. ③ نەزەرىيە، كۆز قاراش؛ 学~ تەلىمات / 著书立~ كىتاب يېزىپ تەلىمات ياراتماق. ④ ئەيىبلىمەك، كايىماق: 他挨~了 ئۇ بىر مۇنچە گەپ ئاڭلىۋالدى / ~了他一顿 ئۇنىڭغا بىر مۇنچە كايىدى.

妁 shuò 〈旧〉 ئەلچى.

烁 shuò پارقىرىماق، چاقنىماق؛ 闪~ پارقىرىماق.

铄 shuò ① ئېرىتمەك؛ ~金 ئالتۇن ئېرىتمەك / ~石流金 ھاۋا كۆيدۈرگۈدەك ئىسسىق. ② ئۇپرىماق، خورىماق. ③ '烁' بىلەن ئوخشاش.

朔 shuò ① 〈天〉 ئاينىڭ بىرىنچى كۈنى (قەمەرىيە كالېندارى بويىچە). ② شىمال: ~风 شىمال شامىلى / ~方 شىمال تەرەپ.

蒴 shuò 〈植〉 (~果) چاناقلىق مېۋە، غوزا مېۋە.

搠 shuò سانجىماق.

槊 shuò 〈古〉 ئۇزۇن دەستىلىك نەيزە.

硕 shuò مول، زور؛ ~果 مول مېۋە / ~大无朋 تەڭ-

داشىمىز زور.

[硕士] shuòshì ماگىستىر.

数 shuò 另见 shǔ، shù كۆپ قېتىم: ~见不鲜 كۆپ كۆرۈپ كۆزگە سىڭىپ قالماق.

SI

厶 sī ‘私’ بىلەن ئوخشاش.

私 sī ① شەخس، خۇسۇسىي: ~事 شەخسىي ئىش / ~信 خۇسۇسىي خەت / ~心 شەخسىي غەرەز / 自~ شەخسىيەتچىلىك / 破~立公 خۇسۇسىيلىقنى يوقىتىپ ئومۇمۇلۇقنى تىكلىمەك / 大公无~ قىلچىمۇ شەخسىي مەنپەئەتىنى كۆزلىمەسلىك. ② قانۇنسىز، ئەتكەس، ئوغرىلىقچە: ~自拿走了 ئوغرىلىقچە ئەكەتتى / ~货 ئەتكەس مال. ③ خۇپىيانە، يوشۇرۇن: ~语 يوشۇرۇن گەپ.

司 sī ① باشقۇرماق، قوماندانلىق قىلماق: ~帐 ھېساب باشقۇرماق / ~令 قوماندان / ~法 ئەدلىيە. ② مەھكىمە، دېپارتامېنت: 礼宾~ مېھمان كۈتۈش مەھكىمەسى / ~长 دېپارتامېنت باشلىقى.

丝 sī ① يىپەك، ھەشۇت. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) ھىلىچە، قىلچىمۇ: 纹~不动 قىلچە تەۋرىمەسلىك / 脸上没有一~笑容 چىرايىدا قىلچىمۇ كۈلۈمسىرەش ئىپادىسى يوق. ② سىم، تور. يىپ: 铁~ تۆمۈر سىم / 萝卜~儿 لوبۇ قەلەمچىسى. ③ سى (ئۇزۇنلۇق ئۆلچەم بىرلىكى، بىر چىنىڭ 100 مىڭدىن بىرىگە تەڭ).

[丝毫] sīháo قىلچە، زەررىچە: ~~不错 قىلچە خاتاسى يوق.

咝 sī غوڭۇلدىماق، ۋىژىلدىماق: 子弹~~地从身旁飞过 ئوق يېنىدىن ۋىژ قىلىپ ئۆتۈپ كەتتى.

鸶 sī 425 ـ بەتتىكى ‘鹭鸶’ (lùsī) غا قاراڭ.

思 sī ① ئويلىماق، باش قاتۇرماق، مېڭە ئىشلەتمەك: 事要三~ ھەممە ئىشنى ئويلاپ قىلىش كېرەك / 不加~索 ئويلىماسلىق / ~前想后

ئالدى - كەينىنى ئويلىماق.

[思想] sīxiǎng 1. ئىدىيە: ～～改造 ئىدىيە ئۆزگەرتمەك / 工人阶级的 ～～ ئىشچىلار سىنىپىغا خاس ئىدىيە. 2. پىكىر.

[思维] sīwéi تەپەككۇر: پىكىر قىلماق. ② سېغىنماق: ～念战友 سەپدىشىنى سېغىنماق. ③ تەپەككۇر قىلماق، پىكىر يۈرگۈزمەك: 文～ بەدىئىي تەپەككۇر / 构～ پىكىر يۈرگۈزمەك.

偲 sī 另见 cāi [偲偲] sīsī بىر - بىرىگە ھەيدەكچىلىك

缌 sī سىپتا كاناپ. [قىلماق.

飔 sī سالقىن شامال، مەيىن شامال.

锶 sī <化> سترونتسىي (Sr).

斯 sī ① بۇ، بۇ يەردە: ～人 بۇ ئادەم / ～时 بۇ ۋاقىت / 生于～، 长于～ مۇشۇ يەردە تۇغۇلۇپ ئۆسكەن. ② شۇ چاغدىلا: 有备～可以无患矣 تەييارلىق بولغاندىلا ئاپەتنىڭ ئالدىنى ئالغىلى بولىدۇ.

厮 sī ① <古> چاكار، مالاي (ئەر): 小～ كىچىك چاكار / 养～ چاكار باقماق. (كۆچمە مەنىدە) بىر نەرسە: 这～ بۇ بىر نەرسە / 那～ ئاۋۇ بىر نەرسە. ② ئۆز ئارا، بىر - بىرى بىلەن: ～守 بىر - بىرىنى قوغدىماق / ～打 ياقا سىقىشماق، ئۇرۇشماق.

澌 sī شۇرمەل.

撕 sī يىرتماق: 把布～成两块 لاتىنى يىرتىپ ئىككى پارچە قىلماق.

嘶 sī ① كىشنىمەك: 人喊马～ ۋاراڭ - چۇرۇڭ ۋە كىشنەش ئاۋازلىرى. ② ئۈنى پۈتمەك: 声～力竭 كارنىيى يىرتىلغۇچە ۋارقىرىماق.

凘 sī تۈگىمەك: ～灭 تۈگىمەك.

蛳 sī [螺蛳] luósī قۇلۇلە.

死 sǐ ① ئۆلمەك، ئۆلۈك: ～水 ئۆلۈك سۇ. (كۆچمە مەنىدە) 1. جان تىكمەك: ～守 جان تىكىپ قوغدىماق / ～战 جان تىكىپ ئېلىشماق. 2. ئاجايىپ، بەك، ناھايىتى،

乐~了 ئاجايىپ خۇشال بولۇپ كەتمەك. ② ئەشەددىي: ~敌 ئەشەددىي دۈشمەن. ③ ئۆلۈك، جانسىز: ~心眼 كاجلىق قىلماق / 把门钉~了 ئىشىكنى مىخلىۋەتمەك. (كۆچمە مەنىدە) مەھكەم، ھەم، چىڭ: ~胡同 خالتا كوچا / 把洞堵~了 تۆشۈكنى چىڭ ئېتىۋەتمەك.

巳 sì ① يىلان يىلى (12- مۆچەلنىڭ ئالتىنچىسى). ② چاشگاھ ۋاقتى بىلەن چۈش ۋاقتىنىڭ ئارىلىقى (سائەت 9 - 11 بولغان چاغلار).

祀 sì ① نەزىر - چىراغ قىلماق. ② <古> يىل: 十有三~ ئون يىلنىڭ ئۈچ يىلى.

四 sì ① تۆت. ② جۇڭگوچە نوتىدا بەلگىلەردىن بىرى، ئاددىي نوتىدىكى «6» غا توغرا كېلىدۇ. ۋە ماڭقا.

泗 sì ماڭقا: 涕~ ياش

驷 sì تۆت ئاتلىق: 一言既出، ~马难追 ◇ يولۋاس ئېغىزىدىن، يىگىت سۆزىدىن قايتماس.

寺 sì ① <古> مەھكىمە: 太常~ مۇراسىم مەھكىمىسى. ② ئىبادەتخانا، بۇتخانا، مەسچىت. [清真寺] qīngzhēnsì مەسچىت.

似 sì 另见 shì ① ئوخشىماق، ئوخشاش: - دەك/ تەك: 相~ ئوخشىماق / ~是而非 ھەم شۇنداق، ھەم شۇنداق ئەمەستەك / ~应再行研究 قايتا مۇھاكىمە قىلىشقا تېگىشلىكتەك / 这个建议~乎有理 بۇ تەكلىپنىڭ داۋلىسى باردەك قىلىدۇ. ② يۇقىرى تۇرماق، ئاشماق: 一个高~一个 بىر - بىردىن ئېشىپ / 人民生活一天好~一天 خەلقنىڭ تۇرمۇشى كۈندىن - كۈنگە ياخشىلانماقتا.

姒 sì <古> ئېرىنىڭ يەڭگىسى: 娣~ ئېپى يەڭگە.

兕 sì <古> چىشى كەركىدان.

伺 sì 另见 cì كۆزەتمەك: تاپماق (پۇرسەتنى): ~敌 دۈشمەننى كۆزەتمەك / ~隙进击敌人 پەيتىنى تېپىپ

ئۇيغۇر كىتاب ئورنىكى

دۈشمەنگە ھۇجۇم قىلماق.

饲 sì باقماق: ~鸡 توخۇ باقماق / ~蚕 پىلە باقماق.

覗 sì مارىماق.

笥 sì چاسا سېۋەت.

嗣 sì ① ۋارىسلىق قىلماق. ② ئۇرۇق - ئەۋلاد: 后~ ئۇرۇق - ئەۋلاد.

俟 sì 另见 qí كۈتمەك، ساقلىماق: ~机 پۇرسەت كۈتمەك / ~该书出版后即寄去 بۇ كىتاب نەشىردىن چىققاندا ئەۋەتىپ بېرەي.

涘 sì دەريا بويى. قويماق.

食 sì 另见 shí يېگۈزۈپ

耜 sì <古> ① كۈرجەك. ② ساپاننىڭ چىشى.

肆 sì ① ھەدەپ، خالىغانچە: ~无忌惮 قىلچە تەپ تارتماق / ~意妄为 خالىغانچە تەلۋىلىك قىلماق. ② خانا: 茶坊酒~ چايخانا ۋە مەيخانا. ③ تۆت ('四' نىڭ چوڭ يېزىلىشى).

SONG

忪 sōng 另见 zhōng 718 - بەتتىكى '惺忪' (xīngsōng) غا قاراڭ.

松 sōng ① قارىغاي. ② بوش، يۇمشاق، بوشاڭ: 捆得太~ بەك بوش تېڭىلىپتۇ / 土质~ تۇپراق يۇمشاق ئىكەن / 规矩太~ تۈزۈم بەك بوش ئىكەن / 决不~懈 ھەرگىز بوشاڭلىق قىلماسلىق. ③ بوشاتماق: ~手 قولنى قويۇۋەتمەك / ~绑 يەشمەك، بوشاتماق / ~一~马肚带 ئۇلاغنى بوشاتماق. ④ تالقان: 肉~ گۆش تالقىنى.

淞 sōng [雾淞] wùsōng سۆگگە.

菘 sōng <方> بەسەي.

嵩 sōng ① ئېگىز چوڭ تاغ. ② ئېگىز.

㧐 sǒng ① تىك تۇرماق. ② <方> ئىتتەرمەك. مەك.

怂 sǒng چۆچۈمەك، ئۈركۈ-

[怂恿] sǒngyǒng قۇتراتماق.

耸 sǒng ① چوقچىيىپ تۇرماق: 高~ چوقچىيىپ تۇرماق / ~立 قەد كۆتۈرۈپ تۇرماق. ② چۆچۈتمەك؛ دەققىتىنى قوزغىماق؛ ~人听闻

كىشىنى ھالى - تالى قالدۇرماق. ٦مەك.

悚 sǒng قورقماق، چۆچۈمەك.

竦 sǒng ① ھۆرمەتلىمەك، ئىززەتلىمەك. ② '悚' بىلەن ئوخشاش.

讼 sòng ① دەۋالاشماق (سوراقتا)، ئەرز قىلماق: ~事 دەۋا ئىشلىرى / 成~ دەۋادا ئۇتۇپ چىقماق. ② مۇنازىرىلەشمەك، تالاشماق: 聚~纷纭 تالاش - تارتىش قىلماق.

颂 sòng ① مەدھىيىلىمەك: 歌~ مەدھىيىلىمەك. ② تىلىمەك، ئارزۇ قىلماق: 敬~时绥 سىزنىڭ ھەر ۋاقىت ئامان بولۇشىڭىزنى تىلەيمەن. ③ ‹古› نەزىر - چىراغ مۇزىكىسى: 周~ جۇ نەغمىسى / 鲁~ لۇ نەغمىسى. ④ قەسىدە.

宋 Sòng ① سۇڭ بەگلىكى. ② سۇڭ سۇلالىسى. ③ سۇڭتىمزى (سۇڭ سۇلالىسى دەۋرىدىكى خەنزۇچە خەت شەكلى): 影~ ئۆلگە سۇڭتىمزى / 仿~ تەقلىدىي سۇڭتىمزى.

送 sòng ① توشۇماق، ئاپىرىپ بەرمەك: ~信 خەت توشۇماق / ~公粮 پاراق تاپشۇرماق. ② تەقدىم قىلماق، ھەدىيە قىلماق: 他~我一支钢笔 ئۇ ماڭا بىر قەلەم ھەدىيە قىلدى. ③ ئۇزاتماق، ئاپىرىپ قويماق: ~孩子上学去 بالىنى مەكتەپكە ئاپىرىپ قويماق / 把客人~到门口 مېھمانىنى ئىشىككىچە ئۇزىتىپ قويماق / 开欢~会 ئۇزىتىش يىغىنى ئاچماق.

诵 sòng ① دېكلاماتسىيە قىلماق، ئوقۇماق: 朗~ دېكلاماتسىيە قىلماق ~诗 شېئىر ئوقۇماق. ② بايان قىلماق، سۆزلىمەك.

SOU

鄋 sōu [鄋瞒] Sōumán سۇمەن بەگلىكى.

搜 sōu ① ئىزدىمەك: ~集 توپلىماق، يىغماق / ~罗 توپلىماق. ② ئاختۇرماق: ~身 يېنىنى ئاختۇرماق.

嗖 sōu غۇيۇلدىماق، ۋىژىلدىماق: 汽车~的一声过去了 ئاپتوموبىل غۇيۇلداپ ئۆتۈپ

كەتتى / 子弹~~地飞过 ئوق ۋىژىلداپ ئۆتۈپ كەتتى.

馊 sōu پۇراپ قالماق، ئېچىپ قالماق: 饭~了 ئاش ئېچىپ قاپتۇ.

廋 sōu يوشۇرماق.

溲 sōu ① تەرەت قىلماق؛ سىيمەك. ② چىلىماق.

飕 sōu ① شامالدىماق: 洗的衣服被风~干了 كىيىم-كېچەك شامالدا قۇرۇپتۇ. ② ‘嗖’ بىلەن ئوخشاش.

锼 sōu ئويماق، نەقىش قىلماق (ياغاچنى): 椅背的花是~出来的 يۆلەنچۈكتىكى گۈللەر ئويۇپ چىقىرىلغان.

螋 sōu 543- بەتتىكى ‘蠼螋’ (qúsōu) غا قاراڭ.

艘 sōu مىقدار سۆز (كېمىلەرگە ئىشلىتىلىدۇ): 大船五~ بەش چوڭ كېمە / 军舰十~ ئون ھەربىي پاراخوت.

叟 sǒu بوۋاي، چال.

瞍 sǒu ① كۆز قارىچۇقى يوق ئادەم. ② ئەما، قارىغۇ.

嗾 sǒu ① كۇش - كۇش، ھۇشت - ھۇشت. ② كۇشكۇرتمەك.

薮 sǒu ① ئوت - چۆپلۈك كۆل. ② توپلاشقان جاي: 渊~ ماكان.

擞 sǒu 见另 sòu [抖擞] dǒusǒu ئورغۇتماق، كۆتۈرمەك، كۆتۈرەڭگۈ: ~~精神 روھنى ئورغۇتماق / 精神~~ روھى كۆتۈرەڭگۈ. [قاراڭ.

嗽 sòu 359- بەتتىكى ‘咳’ غا قاراڭ.

擞 sòu 见另 sǒu كوچىلىماق: 把炉子~一~ مەشنى كوچىلىماق.

SU

苏 sū ① زىسۇ، رەيھان. ② ھوشىغا كەلمەك، تىرىلمەك: 死而复~ ئۆلۈپ تىرىلمەك. ③ (Sū) جياڭسۇ ياكى سۇجۇ كۆزدە تۇتۇلىدۇ: ~剧 جياڭسۇ تىياتىرى / ~绣 سۇجۇ كەشتىسى. ④ سوۋېت: ~区 سوۋېت رايونى. ⑤ 422 - بەتتىكى ‘噜苏’ غا قاراڭ.

酥 sū ① سېرىق ماي. ② چۇرۇك (يېمەكلىكلەر): ~松

چۈرۈك كەمپۈت. ③ يۇمشاق پېچىنە: 桃~ ياڭاق ئارىلاشتۇرۇلغان يۇمشاق پېچىنە. ④ لاسسىدە بوشىشىپ كەتمەك.

稣 sū '苏②' بىلەن ئوخشاش.

窣 sū [窸窣] xīsū شىلدىر-شىلدىر، شىر-شىر، كىتىر-كىتىر، شىتىر-شىتىر.

俗 sú ① ئۆرپ-ئادەت: 移风易~ ناچار ئۆرپ-ئادەتلەرنى ئۆزگەرتمەك. ② ئاممىباب، چۈشىنىشلىك: ~语 چۈشىنىشلىك تىل / 通~读物 ئاممىباب ئوقۇشلۇق. ③ چاكىنا، قوپال: 这张画画得太~ بۇ رەسىم بەك قوپال سىزىلىپتۇ. [庸俗] yōngsú چاكىنا.

夙 sù ① سەھەر، ئەتىگەن: ~兴夜寐 كەچ يېتىپ سەھەر تۇرماق. ② ئەزەلدىن بار، بۇرۇنقى: ~愿 ئارزۇ، مۇراد/ ~志 ئارزۇ، ئىنتىلىش.

诉 sù ① ئېيتماق: 告~ ئېيتماق/ ~苦 ھال ئېيتماق. ② ئەرز قىلماق، شىكايەت قىلماق: 起~ ئەرز قىلماق/ 上~ يۇقىرىغا ئەرز قىلماق / 控~ شىكايەت قىلماق.

肃 sù ① ھۆرمەت بىلەن: ~立 سۈكۈتتە تۇرماق / ~然起敬 ئالىي ئېھتىرام بىلدۈرمەك. ② جىددىي، سۈرلۈك. [肃清] sùqīng تازىلىماق: ~~反革命分子 ئەكسىلئىنقىلابچىلارنى تازىلىماق.

素 sù ① تەبىئىي رەڭگى، ئەسلى رەڭگى؛ ئاق: ~服 ئاق كىيىم / ~丝 ئاق يىپەك. (كۆچمە مەنىدە) سىدام: 这块布很~净 بۇ سىدام رەخت ئىكەن. ② تەبىئىي: ~质 تەبىئىي خىسلەت / ~性 تەبىئەت. (كۆچمە مەنىدە) ماددا: 色~ پىگمېنت / 毒~ توكسىن / 因~ ئامىل. ③ گۆشسىز: ~食 گۆشسىز تاماق/ 吃~ گۆشسىز تاماق يېمەك. ④ ئادەتتە، ئەزەلدىن: ~日 ئادەتتىكى كۈنلەردە / ~不相识 ئەزەلدىن تونۇش ئەمەس. ⑤ <古> ئاق شايى: 尺~ شايىغا يېزىلغان خەت.

嗉 sù ① پوكان، دانلىق: 鸡~子 توخۇنىڭ پوكىنى. ② هاراق چەينىكى.

愫 sù ھەقىقىي مۇھەببەت.

速 sù ① تېز، ئىتتىك، چاققان: ~成 تېز پۈتتۈرمەك / 火~ ناھايىتى تېز. sùdù [速度] تېزلىك، سۈرئەت (قىسقارتىلىپ 速 مۇ دېيىلىدۇ): 加~行进 سۈرئەتنى تېزلەتمەك. sùjì [速记] تېز خاتىرىلىمەك. ② چاقىرماق: 不~之客 چاقىرىلمىغان مېھمان.

觫 sù 263 - بەتتىكى '觳觫' (húsù) غا قاراڭ.

宿 sù 另见 xiù,xiǔ ① قونماق، ياتماق: ~住 قونماق / ~舍 ياتاق. ② پېشقەدەم، مۆتىۋەر: 将~ پېشقەدەم سەركەردە. ③ ئەسلى، كونا: 愿得~偿 ئارزۇسىغا يەتمەك.

缩 sù 另见 suō [缩砂密] sùshāmì تۆكلۈك قاقىلە.

粟 sù چۈجگۈن قوناق، سۆك.

僳 sù 400 - بەتتىكى '傈僳' (lìsù) غا قاراڭ.

谡 sù تۇرماق، قوپماق.

塑 sù ياسىماق (ھەيكەلنى): ~像 ھەيكەل / 泥~木雕 لايدىن ياسالغان ۋە ياغاچقا ئويۇلغان ھەيكەل. [塑料] sùliào سۇلياۋ، پلاستماسسا.

溯 sù قارشى (ئېقىنغا): ~河而上 ئېقىنغا قارشى ماڭماق. (كۆچمە مەنىدە) سۈرۈشتە قىلماق: 推本~源 تېگى - تەكتىنى سۈرۈشتە قىلماق / 不~既往 ئۆتكەن ئىشلارنى سۈرۈشتۈرمەسلىك.

蔌 sù كۆكتات: 山肴野~ تاغ يېمەكلىكلىرى ۋە ياۋايى كۆكتاتلار.

簌 sù [簌簌] sùsù 1. شىلدىرلىماق، شىلدىر - شىلدىر: 忽然听见芦苇里~~地响 قومۇشلۇق ئىچىدىن تۇيۇقسىز شىلدىر - شىلدىر قىلغان ئاۋاز ئاڭلاندى. 2. تارام - تارام: 热泪~~地往下落 ئىسسىق كۆز ياشلىرى تارام - تارام ئاقماق.

SUAN

狻 suān [狻猊] suānní

ئارسلان، شىر. ئوخشاش.

狻 suān '酸' ③ بىلەن

酸 suān ① 〈化〉 كىسلاتا: 盐~ تۇز كىسلاتاسى / 硝~ ئازوت كىسلاتاسى / 苹果~ ئالما كىسلاتاسى. ② ئاچچىق: ~菜 ئاچا سەي / 这个梨真~ بۇ نەشپۈت ئاچچىق ئىكەن. ③ تېلىپ ئاغرىماق، سىرقىراپ ئاغرىماق: 腰~腿痛 بەل تېلىپ، پۇت ئاغرىماق / 腰有点发~ بېلىم سىرقىراپ ئاغرىۋاتىدۇ. ④ ئېچىنماق، قايغۇرماق، ئىچى سىيرىلماق: 心~ ئىچى سىيرىلماق / 十分悲~ قاتتىق قايغۇرماق. ⑤ رەسمىيەتچى، مىسكىن؛ تېجەل: ~秀才 رەسمىيەتچى زىيالىي. hánsuān [寒酸] چۈپەي، چۈپەيلىك.

蒜 suàn سامساق.

篹 suàn ① فىشكا. ② '算' بىلەن ئوخشاش.

算 suàn ① ھېسابلىماق: ~多少钱 قانچە پۇل ئىكەنلىكىنى ھېسابلىماق / ~帐 ھېساب - كىتاب قىلماق. ② كۆڭۈلدە چوت سوقماق: 失~ يېڭىلىشماق. (كۆچمە مەنىدە) پەرەز قىلماق: 我~着他今天该来 مېنىڭچە ئۇ بۈگۈن كېلىشى كېرەك ئىدى. ③ ھېساب، ھېساب بولماق: 这个~我的 بۇ ماڭا ھېساب / 不能说了不~ گەپتىن تېنىۋېلىشقا بولمايدۇ. ④ بولدى، بولدىلا: ~了，不要再啰嗦了 بولدى، ئەزۋەيلەۋەرمىگىن. ⑤ ئىشقىلىپ: 今天~把问题弄清楚了 ئىشقىلىپ بۈگۈن بۇ مەسىلە ئايدىڭلاشتى.

SUI

尿 suī 另见 niào سۈيدۈك.

[尿脬] suīpāo دوۋساق.

虽 suī گەرچە: 为人民而死，~死犹生 خەلق ئۈچۈن ئۆلگەن كىشى گەرچە ئۆلسىمۇ ھاياتتەكلا تۇرىدۇ / 工作~然忙，可是学习决不能放松 خىزمەت گەرچە ئالدىراش بولسىمۇ، ئۆگىنىشنى ھەرگىز بوشاشتۇرۇپ قويۇشقا بولمايدۇ.

荽 suī [胡荽] húsuī يۇمغاقسۈت.

绥 suí ① ئامان - ئېسەن: 顺颂台~ ئامانلىقىڭىزنى تىلەيمەن. ② تىنچلاندۇرماق: ~靖 تىنچلاندۇرماق.

隋 Suí سۇي سۇلالىسى.

随 suí ① ئەگەشمەك؛ بىلەن بىللە: 我~着大家一起走 مەن كۆپچىلىك بىلەن بىللە ماڭاي/ ~说~记 سۆزلىگەچ خاتىرىلىمەك. [随即] suíjí دەرھال، شۇئان. ② ئىختىيار، مەيلى: ~他的便 ئۇنىڭ ئىختىيارى/ ~意 ئۆز مەيلىچە. [随和] suíhe رايىش، چىقىشقاق. ③ مەلۇم ئىشنىڭ ۋاسىتىسى بىلەن يەنە بىر ئىشنى قوشۇمچە بېجىرگەنلىكنى بىلدۈرىدۇ: ~手关门 كىرگەچ (چىققاچ) ئىشىكنى ياپماق. ④ ‹方› ئوخشىماق: 他长得(zhǎng)~他父亲 ئۇ دادىسىغا ئوخشايدۇ.

遂 suí 另见 suì ‘遂’(suì)① بىلەن ئوخشاش، ‘半身不遂’ (يان پالەچ)كە ئىشلىتىلىدۇ.

髓 suǐ ① يىلىك: 敲骨吸~ ئۇستىخىنىنى چېقىپ يىلىكىنى شورىماق. [精髓] jīngsuǐ جەۋھەر، مېغىز: 无产阶级专政的学说是马克思主义的~~ پرولېتارىيات دىكتاتۇرىسى تەلىماتى ماركسىزمنىڭ جەۋھىرى. ② يىلىككە ئوخشايدىغان نەرسىلەرنى كۆرسىتىدۇ.

岁 suì ① ياش: 三~的孩子 ئۈچ ياشلىق بالا. ② يىل: 去~ ئۆتكەن يىل / ~月 يىللار ۋە ئايلار. ③ ھوسۇل: 歉~ كەم ھوسۇل ئېلىنغان يىل/ 富~ مول ھوسۇل ئېلىنغان يىل.

谇 suì ① تىللىماق. ② سورىماق. ③ نەسىھەت قىلماق.

碎 suì ① چېقىلماق، پارچىلانماق: 粉~ پارچە - پارچە قىلىۋەتمەك / 碗打~了 چىنە چېقىلىپ كەتتى. ② پارچە - پۇرات، ئۇششاق - چۈشەك: ~布 پارچە رەخت/ 事情琐~ ئۇششاق - چۈشەك ئىشلار. ③ ۋالاقلىماق، كاپشىماق: 嘴~ ۋالاقتەككۈر.

祟 suì زىيانكەشلىك (خۇراپات). [鬼祟] guǐsuì ھۇ-

شۈكتەك تىمىسقىلاپ يۈرمەك: 行动~~ ئوغرى مۈشۈكتەك تىمىسقىلاپ يۈرمەك. [作祟] zuòsuì ۋەسۋەسىگە سالماق: 从中~~ ۋەسۋەسىگە سالماق.

遂 suì 另见 suí ① كۆڭۈلگە ياقماق: ~心 كۆڭۈلگە ياقماق / ~愿 كۆڭۈلدىكىدەك بولماق. ② شۇنىڭ بىلەن: 服药后腹痛~止 دورا ئىچكەندىن كېيىن قورساق ئاغرىقى توختىدى. ③ ئىشقا ئاشماق: 未~ ئىشقا ئاشماسلىق.

隧 suì (~道) تۇننېل.

燧 suì 〈古〉 ① چاقماق. ② ئوت سىگنال.

邃 suì يىراق، چوڭقۇر: 古~ يىراق قەدىمكى زامان / 精~ چوڭقۇر.

襚 suì 〈古〉 كىيىم - كېچەك (ئۆلگۈچىگە ياكى باشقا هايات كىشىلەرگە سوۋغا قىلىنغان).

繐 suì يىپەك تارتماق.

穗 suì ① باش، باشاق: 高粱~儿 قوناق بېشى / 麦~儿 بۇغداي باشىقى. ② پۆپۈك، چوچا: 大红旗上满挂着金黄的~子 قىزىل بايراقنىڭ چۆرىسىگە ئالتۇن رەڭلىك چوچا تۇتۇلغان. ③ (Suì) گۇاڭجۇ شەھىرىنىڭ باشقىچە ئاتىلىشى.

SUN

孙 sūn ① نەۋرە: 外~ نەۋرە (قىزنىڭ بالىلىرى) / 侄~ جىيەن نەۋرە ئوغۇل / 玄~ چەۋرە. ② قايتا ئۆسكەن مايسا (نوتا): 稻~ قايتا ئۆسكەن شال مايسىسى / 竹~ بامبۇك يىلتىزىدىن ئۆسۈپ چىققان نوتا.

荪 sūn 〈古〉 خۇش پۇراق ئوت.

狲 sún 263 - بەتتىكى '猢狲' (húsūn) غا قاراڭ.

飧 sūn كەچلىك تاماق.

损 sǔn ① كېمەيمەك: ~益 كېمەيمەك ۋە كۆپەيمەك / 增~ ئاشماق ۋە كېمەيمەك. [损失] sǔnshī زىيان: 避免意外~~ تاسادىپىي زىياندىن ساقلانماق. ② زىيان يەتكۈزمەك: ~人利己是剥削

阶级思想 باشقىلارغا زىيان يەتكۈزۈپ، ئۆزى پايدا ئېلىش ئېكسپىلاتاتسىيە قىلغۇچى سىنىپلارغا خاس ئىدىيە. ③ زىيىنىغا تەگمەك: 别~人啦! ئادەمنىڭ زىيىنىغا تەگمىگىنە! ④ رەھىمسىز؛ زەھەر خەندە، قەبىھ: 说话不要太~ زەھەرلىك گەپ قىلماسلىق كېرەك / 这法子真~ بۇ تازىمۇ قەبىھ ئۇسۇل ئىكەن.

笋 sǔn بامبۇك نوتىسى.

隼 sǔn لاچىن.

榫 sǔn ئەركەك تۇرۇم.

SUO

莎 suō 另见 shā كىمىكئوت.

娑 suō 506- بەتتىكى '婆娑' (pósuò) غا قاراڭ. ⌉سىياتېئا.

桫 suō [桫椤] suōluó 〈植〉

挲 suō 另见 sha·sa [摩挲] mósuō سىلىماق.

唆 suō كۈشكۈرتمەك، قۇتراتماق: ~使 كۈشكۈرتمەك / ~讼 ئەرز قىلىشقا قۇتراتماق / 受人调~ كۈشكۈرتۈلمەك.

梭 suō موكا.

睃 suō كۆزنىڭ قۇيرۇقىدا قارىماق.

羧 suō 〈化〉 كاربوكسىل.

蓑 suō يامغۇرلۇق.

嗍 suō شورىماق، شۈمىمەك.

趖 suō تېز ماڭماق.

缩 suō 另见 sù ① چېكىنمەك: 不要畏~ قورقۇنچاقلىق قىلماسلىق كېرەك / 遇到困难决不退~ قىيىنچىلىققا يولۇققاندا ھەرگىز چېكىنمەسلىك. ② تارايماق، قىسقارتماق، قىسقارماق: 热胀冷~ ئىسسىقتىن كېڭىيىپ، سوغۇقتىن تارايماق / ~了半尺 يېرىم گەز قىسقىراپ كېتىپتۇ / ~短战线 سەپنى قىسقارتماق. [缩影] suōyǐng ئىخچام كۆرۈنۈش، كىچىكلىتىلگەن كۆرۈنۈش.

所 suǒ ① جاي، ئورۇن، ماكان: 住~ تۇرار جاي / 各得其~ ھەر قايسىسى ئۆز ئورنىنى تاپماق. ② خانا، ئورۇن: 研究~ تەتقىقات ئورنى / 派出~ پەيچۇسو / 诊疗~ شىپاخانا. ③ قاراۋۇلخانا (ھازىر جاي ئىسمىغا

ئىشلىتىلىدۇ)؛ 海阳~ خەيياڭسو. ④ مىقدار سۆز؛ 两~房子 ئىككى قورۇ جاي. ⑤ پېئىلنىڭ ئالدىدا كېلىپ، ئىش - ھەرىكەتنى قوبۇل قىلغۇچى شەيئىنى بىلدۈرىدۇ؛ 耳~闻，目~见 ئاڭلىغان - كۆرگەن ئىشلار/ 我们对人民要有~贡献 بىز خەلق ئۈچۈن ئاز - تولا تۆھپە يارىتىشىمىز لازىم / 各尽~能，按劳分配 ھەركىم قابىلىيىتىگە يارىشا ئىشلەش، ھەركىمگە ئەمگىكىگە قاراپ تەقسىم قىلىش / 吾家~寡有者 ئۆيۈمدە تېپىلمايدىغان / 这是我们~反对的 بىزنىڭ قارشى تۇرىدىغىنىمىز ئەنە شۇ / 他~提的意见 ئۇ ئوتتۇرىغا قويغان پىكىرلەر / 为人~笑 خەقنىڭ كۈلكىسىگە قالماق.

[所以] suǒyǐ 1. شۇڭا، شۇنىڭ ئۈچۈن؛ 他有要紧的事，~~不能等你了 ئۇنىڭ مۇھىم ئىشى چىقىپ قالدى، شۇڭا سىزنى ساقلىيالمايدىغان بولدى / 他~~进步得这样快，是因为他肯努力学习的缘故 ئۇ تىرىشىپ ئۆگەنگەچكە مۇشۇنداق تېز ئىلگىرىلىدى. 2. تەتبىقلىماق، ئىشلەتمەك؛ ~~自责者广，~~责人者宽 ئۆزىگە قاتتىق، باشقىلارغا بوش تەتبىقلىماق.

索 suǒ ① ئارغامچا، زەنجىر؛ 麻~ كەندىر ئارغامچا/ 船~ كېمە زەنجىرى / 铁~桥 زەنجىر ئاسما كۆۋرۈك. ② ئىزدىمەك، ئاختۇرماق: 进行搜~ ئىزدىمەك / 遍~不得 ئىزدىمىگەن يەر قالماسلىق.

[索引] suǒyǐn ئاچقۇچ، ئىندېكس. ③ سورىماق: ~钱 پۇل سورىماق / ~价 باھا سورىماق / ~欠 قەرز سورىماق. ④ دوق: ~然无味 ھەززىسى يوق. ⑤ يالغۇز، يەككە؛ 离群~居 ئەلدىن ئايرىلىپ يەككە - يېگانە ياشىماق.

[索性] suǒxìng ئاخىرغىچە قىلىش ھەممىنى بىلدۈرىدۇ؛ ~~走了 كېتىپ قالدى. [illegible]

唢 suǒ [唢呐] suǒnà سۇر-

琐 suǒ ① قاشتاشنىڭ ئاۋازى. ② ئۇششاق - چۈششەك، پارچە - پۇرات؛ ~事 [illegible]

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

شاق-چۈششەك ئىشلار / 繁~ چۇۋالچاق / 这些事很~碎 بۇ بەك پارچە-پۇرات ئىشلار. ③ قاشتاشنى تۆگكە، شەكلدە قىلىپ ئويماق.

锁 suǒ ① قۇلۇپ: 门上上~ ئىشىككە قۇلۇپ سالماق. ② قۇلۇپلىماق: 把门~上 ئىشىكنى قۇلۇپلىماق / 拿锁~上箱子 ساندۇقنى قۇلۇپلىماق. ③ زەنجىر، كىشەن: 枷~ كىشەن / ~镣 كىشەن. ④ تورلىماق: ~扣眼 پەتلە تورلىماق / ~边 پەۋاز تورلىماق.

嗦 suo 163-بەتتىكى '哆嗦' (duōsuo) غا، 429-بەتتىكى '啰唆' (luōsuo) غا قاراڭ.

T

TA

他 tā ① ئۇ. ② باشقا، ئۆزگە، يات: ~人 باشقا ئادەم / ~乡 يات يۇرت. [其他] qítā باشقا، يات. ③ ئابستراكت ئۇقۇمنى كۆرسىتىدۇ: 睡~一觉 بىر ئۇخلىۋالاي / 干~一场 بىر قىلىۋالاي. ④ باشقا جاي، يات يەر: 久已~往 باشقا جايغا كەتكىنىگە ئۇزاق بولماق.

她 tā ئۇ (ئاياللارنى كۆرسىتىدۇ).

它 tā ئۇ (شەيئىلەرنى كۆرسىتىدۇ). [其它] qítā '其他' بىلەن ئوخشاش.

铊 tā <化> تاللىي (Tl).

趿 tā (~拉) ئەبگا، خەينەك سوگىنى دەسسەپ يۈرمەك: ~拉着一双旧布鞋 كونا لاتا خەينەكنىڭ سوگىنى دەسسەپ يۈرمەك / ~拉着木板鞋 ياغاچ كەش كىيىپ يۈرمەك. [趿拉儿] tālar چەۋەك، سوگىسىز كەش.

踏 tā 另见 tà [踏实] tāshi 1. پۇختا، ئەستايىدىل: 他工作很~~ ئۇ خىزمەتىنى ناھايىتى ئەستايىدىل ئىشلەيدۇ. 2. كۆڭلى ئارام تاپماق، خاتىرجەم بولماق: 事情办完就~了 ئىشنى تۈگىتىپ كۆڭلى ئارام تاپماق.

塌 tā ① ئۆرۈلمەك، غۇلىماق، چۈشۈپ كەتمەك: 房顶

子~了 ئۆگزە ئۆرۈلۈپ چۈشمەك / 墙~了 تام ئۆرۈلدى / 人瘦了两腮都 ~ 下去了 ئادەم ئورۇقلىسا، ئىككى قوۋۇزى ئىچىگە كىرىپ كېتىدۇ. ② تۆۋەن چۈشمەك، ساڭگىلاپ قالماق: 这棵花晒得~秧了 بۇ گۈل ئاپتاپتا سولىشىپ قاپتۇ. ③ تىنىچىماق، خاتىرجەم بولماق: ~下心来 كۆڭلى خاتىرجەم بولماق.

溻 tā تەرلەپ چىلىق - چىلىق سۇ بولۇپ كەتمەك: 天太热,我的衣服都~了! ھاۋا بەك ئىسسىق بولغاچقا، كىيىملىرىم چىلىق - چىلىق سۇ بولۇپ كەتتى.

褟 tā 〈方〉 كىيىم ئۇستىگە تىكمەك (جىيەك ياكى چىلەتمەك): ~一道绦(tāo)子 جىيەك تۇتماق. [汗褟儿] hàntār جۇڭگوچە كۆڭلەك.

塔 tǎ ① تاتىيا (بۇتخانا مۇنارى). ② مۇنار: 水~ سۇ مۇنارى / 灯 ~ ماياك / 纪念~ خاتىرە مۇنارى.

[塔塔儿] Tǎtǎr تاتارلار.

[塔吉克] Tǎjíkè تاجىكلار.

溚 tǎ ديوكوت؛ سمولا.

獭 tǎ (水~) قاما، سۆسەر؛ (旱~) سۇغۇر.

鳎 tǎ كوسوروت (بېلىق).

拓 tà 另见 tuò نۇسخا چۈشۈرۈۋالماق، چاپى قىلماق.

沓 tà 另见 dá كۆپ؛ تەكرارلانماق، قايتىلانماق: 杂~ قالايمىقان / 纷至~来 ئارقا-ئارقىدىن كەلمەك.

踏 tà 另见 tā دەسسىمەك، قەدەم تاشلىماق: 大~步地前进 چوڭ قەدەم تاشلاپ ئالغا مارش! (كۆچمە مەنىدە) نەق مەيدانغا بارماق: ~看 بېرىپ كۆزدىن كەچۈرمەك / 勘~ كۆزدىن كەچۈرمەك، چارلىماق.

𫢸 tà 639 - بەتتىكى '佻𫢸' (tiāotà) غا قاراڭ.

挞 tà ئۇرماق، ساۋىماق، دۇمبالىماق: 鞭~ قامچا بىلەن ئۇرماق، ساۋىماق.

闼 tà ئىشىك، كىچىك ئىشىك: 排~直入 ئىشىكنى ئېچىپلا كىرمەك.

𬇙 tà سىلىق:

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى

嗒 tà 另见 dā كۆڭۈلسىزلەنمەك، ئۈمىدسىزلەنمەك: ~丧 كۆڭۈلسىزلەنمەك، ئۈمىدسىزلەنمەك / ~然若失 كۆڭۈلسىزلەنمەك، مەيۈسلەنمەك، رايى قايتماق.

遝 tà [杂遝] zátà قالايمىقان، تىقما - تىقما.

闒 tà [闒茸] tàróng ناچار،

榻 tà كارىۋات. ⌊پەسكەش.

蹋 tà 811 - بەتتىكى '糟蹋' (zāota) غا قاراڭ.

遢 ta 378 - بەتتىكى '邋遢' (lāta) غا قاراڭ.

TAI

苔 tāi 另见 tái تىل كېزى.

胎 tāi ① تۆرەلمە، ھامىلە، بالا: 怀~ بويىدا قالماق / ~儿 تۆرەلمە، ھامىلە، بالا / ~生 تىرىك تۇغماق. (كۆچمە مەنىدە) باشلىنىش، مەنبە: 祸~ جېدەلنىڭ باشلىنىشى. ② قاتۇرما، تور: 这个帽子是软~儿的 بۇ شەپكىنىڭ قاتۇرمىسى يۇمشاق ئىكەن / 泥~ خام ساپال قاچا / 铜~ مىس ھەيكەل. ③ چاق، كامېر: 内~ كامېر / 外~ بالون.

台 tái ① سەھنە، مۇنبەر: 戏~ سەھنە / 讲~ مۇنبەر / 主席~ رەئىس مۇنبىرى. (كۆچمە مەنىدە) 1. تەكچىسىمان نەرسىلەر: 井~ قۇدۇق سۇپىسى / 窗~儿 دېرىزە تەكچىسى. 2. زاپچاسلارنىڭ تەگلىكى: 灯~ قەندىل، چىراغپاي / 蜡~ شامدان، قەندىل. ② ھۆرمەت سۆزى: ~鉴 مەلۇم بولغايكى / ~启 ھۆرمەت بىلەن. ③ مىقدار سۆز: 唱一~戏 چاكچىلە ئوينىماق، كومېدىيە ئوينىماق / 一~机器 بىر ماشىنا. ④ ئۈستەل، جوزا: 写字~ يېزىق ئۈستەلى / 柜~ پوكەي. ⑤ [台风] táifēng 1. تەيفېڭ بورىنى. ⑥ (Tái) تەيۋەن ئۆلكىسىنىڭ قىسقارتىلىپ ئاتىلىشى.

苔 tái 另见 tāi موخ.

抬 tái ① كۆتۈرمەك: ~起头来 باش كۆتۈرمەك / ~手 قول كۆتۈرمەك / ~脚 پۇتنى

نى كۆتۈرمەك. (كۆچمە مەنىدە) ئۆستۈرمەك: 价~ باھانى ئۆستۈرمەك. [头抬] táitóu 1. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) قەد كۆتۈرمەك: 了翻推 ~~能才民人动劳,度制削剥 ئېكسپىلاتاتسىيە تۈزۈمى ئاغدۇرۇپ تاشلانغاندىن كېيىن، ئەمگەكچى خەلق ئاندىن قەد كۆتۈردى. 2. (儿~) باش قۇردىن يازماق. 3. ئىسچوت، ھۆججەتلەردىكى خېرىدارنىڭ ئىسمى يېزىلىدىغان يەر. ② كۆتۈرمەك، يۆتكىمەك: 人个一 ~人个两动不搬 بىر ئادەم يۆتكىيەلمىسە ئىككى ئادەم يۆتكىسۇن / 来过~子桌把 جوزىنى كۆتۈرۈپ كەل. [杠抬] táigàng (ئوخشىتىش مەنىسىدە) تاكاللاشماق، گەپ تالاشماق.

骀 tái قاشاڭ ئات. [骀驽] nútái قىرچاڭغۇ ئات، قاشاڭ ئات. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) قابىلىيەتسىزلىك، كالتا پەملىك، چاكىنا.

炱 tái قۇرۇم، قارا كۈيە: ~煤 قۇرۇم، كۈيە / ~松 قارىغاي ئىسى.

鲐 tái ماكرېل (بېلىق).

薹 tái ① قىياق. ② سۆەنتەيزە.

太 tài ① بەك، بەكمۇ، ناھايىتى: 长~ بەكمۇ ئۇزۇن / 热~ ناھايىتى ئىسسىق. ② ئىنتايىن، ئەڭ: 好~ ئىنتايىن ياخشى / 古~ ئەڭ قەدىمكى / 伟~业事的民人 了大 خەلقنىڭ ئىشلىرى ئىنتايىن ئۇلۇغ. [平太] táipíng تىنچ، خاتىرجەم، ئەمىن. [阳太] tàiyáng 1. كۈن، قۇياش. 2. چېكە. ③ ئۆزىنىڭ بوۋا، مومىسى دەرىجىلىكلەرنى ئاتاشتا ئىشلىتىلىدۇ: 伯老~ چوڭ دادا، چوڭ تاغا. ④ ئالىي، يۇقىرى، چوڭ: 空~ ئالەم بوشلۇقى / 学~ داشۆ، ئۇنىۋېرسىتېت.

汰 tài (~淘) شاللىماق، تاللىماق.

肽 tài پېپتىد.

态 tài شەكىل، ھالەت، تۇرق: 丑~ يىرگىنچىملىك قىياپەت / 变~ ھالەت ئۆزگەرتىش. (كۆچمە مەنىسىدە)

ئەھۋال، ۋەقە: 大扩~事 ۋەقە چوڭايماق. tàidù [度态] 1. خۇلق، يۇرۇش - تۇرۇش: 方大~~ يۇرۇش - تۇرۇشى جايىدا. 2. مەيدان، قاراش: 明鲜~~ مەيدانى ئېنىق / ~~明表 ئىپادە بىلدۇرمەك.

钛 tài تىتان (Ti).

酞 tài فتالېئىن.

泰 tài ① ئامانلىق، خاتىرجەملىك: 之处然~ خىرامان يۈرمەك. ② ئەڭ: 西~ ◇غەربىي ياۋروپا. Tàishān [山泰] 1. تەيشەن تېغى. 2. tàishān (كۆچمە مەنىدە) 〈旧〉 قېيىن ئاتا.

TAN

坍 tān ئۆرۈلۈپ چۈشمەك، غۇلماق: 了~墙 تام ئۆرۈلۈپ چۈشتى.

贪 tān ① ئۈرۈنماق، كۆزلىمەك، كويىدا بولماق: 玩~ ئويۇنغا تويماسلىق / 便~ 宜 (pián) پايدىنى كۆزلىمەك / 厌无得~ ئىنتايىن ئاچكۆزلۈك. ② خىيانەت، خىيانەت قىلماق، خىيانەتچىلىك: 墨~ خىيانەت قىلماق. [污贪] tānwū خىيانەت قىلماق.

怹 tān 〈方〉 ئۇ.

摊 tān ① يايماق، سالماق: 场~ ئۆنچە يايماق(خاماندا) / 来上子桌到~题问把 مەسىلىنى ئوتتۇرىغا قويماق. (كۆچمە مەنىدە) پىشۇرماق، ياقماق: 蛋鸡 ~ تۇخۇم پىشۇرماق / 饼煎~ تاۋا كاكچىسى پىشۇرماق. ② يايمىچىلىق قىلماق: 子~ يايما / 果水 儿~ مېۋە - چېۋە يايمىسى. ③ بۆلمەك، چاچماق: 人每 元五~ ئادەم بېشىغا بەش سومدىن چاچماق. ④ باشقا كەلمەك، يولۇقماق: 躲爱向一他 了上~他让偏偏事件这,静清 ئۇ دائىم ئۆزىنى قاچۇرۇپ يۈرەتتى، قېرىشقاندەك بۇ ئىش ئۇنىڭ بېشىغا كەلدى.

滩 tān ① ساھىل. ② دولقۇن: 险~ خەتەرلىك دولقۇن.

tānhuáng [簧滩] تەنخۇاڭ.

瘫 tān [痪瘫] tānhuàn پالەچ.

坛 tān ① سۇپا، پەشتاق:

مۇنبەر: 天~ تيەنتەن / 先农~ شيەننۇڭتەن. (كۆچمە مەنىدە) ساھە: 文~ ئەدەبىيات ساھەسى / 乒~ تىكتاك توپ ساھەسى / 工农兵论~ ئىشچى-دېھقان ۋە ئەسكەرلەر مۇنبىرى/ 花~ گۈللۈك، گۈلزار. ② كۆپ، خۇمرا.

昙 tán بۇلۇتلۇق، بۇلۇت قاپلىماق. [昙花] tánhuā ھۆردىگۈل.

谈 tán ① سۆزلەشمەك، دۇڭداشماق، پاراڭلاشماق، كەپلەشمەك: 面~ يۈزمۇيۈز سۆزلەشمەك / 请你来~一~ سىز سۆزلەپ باقسىڭىز / 天~ پاراڭلاشماق، قۇرۇق پاراڭلاشماق. ② سۆز، پاراڭ، كەپ، سۆھبەت: 无稽之~ تۇتۇرۇقسىز كەپلەر.

锬 tán ئۇزۇن نەيزە.

痰 tán تۈكۈرۈك، خەپرۈك، بەلغەم.

弹 tán 另见 dàn ① چەكمەك، قاقماق: 用手指~他一下 ئۇنى چېكىپ قوي / 把帽子上的土~下去 شەپكەڭدىكى توپىنى قېقىۋەت. ② چالماق، چەكمەك، ئاتماق: ~琴 ساز چالماق / ~琵琶 بەرباب چالماق / ~棉花 پاختا ئاتماق. [弹词] táncí تەنسى. ③ ئېلاستىكلىق، ئېلاستىك: ~射 ئېلاستىك كۈچ بىلەن ئاتماق. [弹性] tánxìng ئېلاستىكلىق، ئېگىلىشچانلىق. (كۆچمە مەنىدە) ئېگىلىشچانلىق، سوزۇلۇشچانلىق. ④ (~劾) پاش قىلماق.

覃 tán 另见 qín ① چوڭقۇر: ~思 چوڭقۇر ئويلانماق. ② سوزۇلماق: 葛之~兮 پۈيرار ديدەك سوزۇلماق. ③ (Tán) تەن (فامىلە).

谭 tán ① ‘谈①②’ بىلەن ئوخشاش. ② (Tán) تەن (فامىلە).

潭 tán ① چوڭقۇر كۆل: 玉渊~ يۈيۈەن كۆلى. ② ئازگال، ئۆرەك: 泥~ لاي ئازگىلى. (كۆچمە مەنىدە) چوڭقۇر: ~渊 چوڭقۇر ۋە سۈزۈك.

檀 tán 1. پېتروسەلىنتىس دەرىخى. 2. ئاق سەندال. 3.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

قىزىل ساندال.

忐 tǎn [忐忑] tǎntè دەككە - دۈككە بولماق: ~~不安 دەككە - دۈككە بولۇپ ئەنسىرىمەك.

坦 tǎn ① تۈز، تەكشى: ~途 تۈز يول. ② كۆڭۈل خاتىرجەم: ~然 خاتىرجەم، بىمالال، ئەنسىرىمەي. [坦白] tǎnbái 1. ئاق كۆڭۈللۈك، سەمىمىيلىك: 襟怀~~ قەلبى ئاشكارا؛ نىيىتى تۈز. 2. ئىقرار قىلماق، بويۇنىغا ئالماق.

钽 tǎn تانتال (Ta).

袒 tǎn ① ئاچماق، ئېچىۋەتمەك: ~胸露臂 مەيدىسىنى ئېچىۋەتمەك. ② يان باسماق، بىر تەرەپلىمىلىك قىلماق: 左~ سولچىللىق قىلماق / 偏~ بىر تەرەپكە يان باسماق.

菼 tǎn قومۇش.

毯 tǎn گىلەم، زىلچا، ئەدىيال: 地~ زىلچا، گىلەم / 毛~ يۇڭ ئەدىيال.

黮 tǎn تۇم قارا.

叹 tàn ① خورسىنماق: 一唱三~ قەدەمدە بىر ئاھ ئۇرماق، قاتتىق خورسىنماق. ② ئاھ ئۇرماق، ئۇھ تارتماق: ~了一口气 ئېغىر ئۇھ تارتماق، خورسىنماق / 咳声~气 قاتتىق خورسىنماق. ③ زوقلانماق، ئاپىرىن ئوقۇماق، شادلانماق: 欢喜赞~ شاد - خۇراملىق بىلەن مەدھىيىلىمەك. [叹词] tàncí ئۈندەش، ئۈندەش سۆز.

炭 tàn ① ياغاچ كۆمۈر. ② كۆمۈرسىمان نەرسىلەر: 山楂~ دولانا كۆمۈرى. ③ تاشكۆمۈر: 阳泉大~ ياڭچۈەن كۆمۈرى.

碳 tàn ئۇگلېرود؛ كاربون (C).

探 tàn ① ئىزدىمەك، چارلىماق: ~源 مەنبە ئىزدىمەك. ② چارلىماق، تەكشۈرمەك: ~矿 كان تەكشۈرمەك. ③ تەكشۈرمەك، رازۋېدكا قىلماق: ~案子 دېلو تەكشۈرمەك / ~听消息 خەۋەر ئۇقماق. ④ سىناپ باقماق: 先~一~口气 ئاۋۋال چېكىپ باقماق، ئال-

دى بىلەن سىناپ باقماق. ⑤ تىڭچى، جاسۇس: 密~ تىڭچى. ⑥ يوقلىماق، ھال سورىماق: ~亲 تۇغقان يوقلىماق / 好久没来~望您了 ئۇزۇندىن بۇيان سىزنى يوقلاپ كېلەلمىدىم. ⑦ چىقارماق، سوزماق: ~出头来 بېشىنى چىقارماق / 车行时不要~身车外 ماشىنا كېتىۋاتقاندا بېشىنى دېرىزىدىن چىقارماسلىق كېرەك.

TANG

汤 tāng ① ئىسسىق سۇ، قايناق سۇ: 赴~蹈火 ئوت دېڭىزىغا كىرىشتىن يانماسلىق. ② ئاش سۈيى: 米~ گۈرۈچ سۈيى / ~药 سۈيۈق دورا. ③ شورپا: 白菜~ بەسەيتاڭ.

铴 tāng كىچىك مىس جاڭ.

嘡 tāng جاڭ، جاڭىلدىماق: ~的一声,锣响了 جاڭ جاڭگىدە قىلماق. تاڭىلدىماق.

镗 tāng 另见 táng تاڭ،

蹚 tāng ① كېچىپ ئۆتمەك: 他~着水过去了 ئۇ سۇ كېچىپ ئۆتۈپ كەتتى. ② ئاغدۇرماق، ھەيدىمەك: ~地 يەر ھەيدىمەك.

羰 tāng كاربونىل (CO).

唐 táng ① مۇبالىغە قىلماق، پو ئاتماق: 荒~之言 قۇرۇق پو ئاتماق، ئورۇنسىز بىلجىرلىماق / ~大无验 ئېتى ئۇلۇغ، سۇپۇرىسى قۇرۇق؛ زەي سالماي پو ئاتماق. ② بىكار، ئورۇنسىز، قۇرۇق: ~捐 بىكار كەتمەك. ③ (Táng) 1. تاڭ سۇلالىسى. 2. تاڭ پادىشاھلىقى. [唐突] tángtū رەنجىتمەك.

塘 táng ① تىرگەن، قاش، قىرغاق: 河~ دەريا قېشى / 海~ دېڭىز قىرغىقى. ② كۆلچەك: 荷~ نىلۇپەر كۆلى / 苇~ قومۇشلۇق كۆل. ③ كۆلچەك (مونچىدا): 洗澡~ مونچا.

搪 táng ① چىدىماق، بەرداشلىق بەرمەك: ~饥 ئاچلىققا چىدىماق. ② كۆز بويىماق، ئەپلەپ - سەپلەپ ئۆت-

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

كۈزۈۋەتمەك: 差事~ ئەپلەپ-سەپلەپ ئۆتكۈزۈۋەتمەك.

[搪塞] tángsè ئەپلەپ-سەپلەپ قۇتۇلماق، كۆز بويىماق، ئالدىماق: 做事情要认真，不要~~ ئىشنى پۇختا قىلىش كېرەك، ئەپلەپ-سەپلەپ ئۆتكۈزۈۋېتىشكە بولمايدۇ. ③ سۇۋىماق، سىرلىماق: ~炉子 ئوچاق سۇۋىماق.

[搪瓷] tángcí ئېمال، سىر (قاچا-قۇچىلاردىكى). ④ تۆشۈك تەشمەك، يونۇماق: ~床 تۆشۈك يونۇش ستانوكى.

溏 táng يېرىم سۇيۇقلۇق، قويۇق سۇيۇقلۇق: ~心鸡蛋 يىلىتىلغان تۇخۇم.

瑭 táng <古> قاشتاش.

螗 táng <古> تومۇزغا.

糖 táng ① شېكەر. ② كاربون سۇ بىرىكمىلىرى؛ ئۈگلېۋود.

赯 táng قىزىل: 紫~脸 جىگەر رەڭلىك يۈز، قىزىل يۈزلۈك.

堂 táng ① ئۆي، خانا: ~屋 تۆر ئۆي / 课~ دەرسخانا / 礼~ زال.

[令堂] lingtáng ئانىڭىز؛ ئانىلىرى. ② زال: 礼~ زال / 课~ دەرسخانا. ③ داتاڭ: 大~ داتاڭ / 过~ سوراق قىلماق. ④ شەرەم، بىر نەۋرە: ~兄弟 بىر نەۋرە ئاكا-ئۇكىلار / ~姐妹 شەرەم ھەمشىرىلەر.

[堂堂] tángtáng ھەيۋەتلىك، سالاپەتلىك: 相貌~~ تەقى-تۇرقى سالاپەتلىك.

[堂皇] tánghuáng ھەشەمەتلىك، ھەيۋەتلىك: 冠冕~~ دەبدەبىلىك، سەلتەنەتلىك، ھەيۋەتلىك / 富丽~~ سەلتەنەتلىك، ھەشەمەتلىك، كۆركەم.

樘 táng ① رام: 门~ ئىشىك رېمى / 窗~ دېرىزە رېمى. ② مىقدار سۆز: 一~玻璃门 بىر قانات ئەينەك ئىشىك.

膛 táng ① قورساق، بەدەن بوشلۇقى: 胸~ كۆكرەك بوشلۇقى / 开~ قورساقنى يارماق. ② زاپچاسلاردىكى بوش جايلار: 炉~ مەش (ئوچاق)-نىڭ ئىچى / 枪~ مىلتىق ئوقلۇقى.

镗 táng 另见 tāng ‘③搪’ بىلەن ئوخشاش.

螳 táng ياچۇمەك: ~臂当车 (dāng) ياچۇمەك ھارۋىنى توختاتماقچى بولغانىدەك؛ قولىدىن كەلمەيدىغان بىر ئىشقا تۇتۇنماق؛ جېنىغا تۇشلۇق ئىش قىلماسلىق. [螳螂] tángláng ياچۇمەك.

棠 táng 1. ياۋا نەشپۈت دەرىخى 2. ياۋا نەشپۈت.

帑 tǎng <古> غەزىنە ۋە پۇل.

倘 tǎng 又 cháng ئەگەر، ئەگەردە، ناۋادا، قاچان: ~若努力，定能成功 ئەگەر تىرىشساڭ، چوقۇم نەتىجە قازىنىسەن.

惝 tǎng 又 chǎng رايى قايتماق، ئىخلاسى قايتماق، كۆڭلى سوۋۇماق.

淌 tǎng ئاقماق، تامماق: ~眼泪 ياش ئاققۇزماق/ 汗珠直往下~ تەر ئاقماق.

耥 tǎng تىرنىلىماق، سۆرەم سالماق. [耥耙] tǎngbà سۆرەم، تىرنا.

躺 tǎng ياتماق: ~在床上 كارىۋاتتا ياتماق.

傥 tǎng ① '倘' بىلەن ئوخشاش. ② [倜傥] tìtǎng ئەركىن، بىمالال.

镋 tǎng <古> ئارا.

烫 tàng ① ئىسسىق، قىزىق؛ كۆيمەك، كۆيدۈرمەك: 开水很~ قايناق سۇ ناھايىتى قىزىق /~手 قولنى كۆيدۈرمەك/ 小心~着! دىققەت قىل، بەك قىزىق! ② ئىسسىتماق، دەزمال سالماق: ~酒 ھاراقنى ئىسسىتماق /~衣服 كىيىمگە دەزمال سالماق. ③ چاچ بۇدۇر قىلماق: 电~ توك بىلەن بۇدۇر قىلماق.

趟 tàng ① قېتىم، نۆۋەت: 他来了一~ ئۇ بىر قېتىم كەلگەن/ 这~火车是到上海去的 بۇ قېتىملىق پويىز شاڭخەيگە بارىدۇ. ② قاتار: 屋里摆着两~桌子 ئۆيگە ئىككى قاتار قىلىپ جوزا تىزىلغان/ 用线把这件衣服缝上一~ بۇ كىيىمنى بىر قاتار تىكىۋەت.

TAO

叨 tāo 另见 dāo مەنپەئەتدار بولماق، ئىگە بولماق؛

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

~光 مەنپەئەتدار بولماق، بەھرىمەن بولماق / ~教 مەسلىھەت ئالماق، تەربىيىگە مۇيەسسەر بولماق. [扰叨] tāorǎo ئاۋارە قىلدىم، جۇۋاتتىم.

涛 tāo چوڭ دولقۇن.

焘 tāo 又 dào كۆپىنچە ئادەم ئىسمىغا ئىشلىتىلىدۇ.

绦 tāo لېنتا، جىيەكلىك. [虫绦] tāochòng تاسمىقۇرت، لېنتىسىمان قۇرت.

掏 tāo ① كولىماق، قازماق، ئاچماق: 个一~上墙在 洞 تامدىن بىر تۆشۈك ئاچماق. ② ئالماق، تازىلىماق، كوچىلىماق، چىقارماق: 口把 来出~钱的里袋 يانچۇقتىكى پۇلنى چىقار / 麻雀~ قۇشقاچ ئالماق.

滔 tāo تاشماق، مەۋج ئۇرماق: 天~浪波 دولقۇنلار مەۋج ئۇرماق / 天~恶罪 جىنايىتى چېكىدىن ئاشماق. [滔滔] tāotāo 1. ئۇركەشلەپ ئاقماق، دولقۇن مەۋج ئۇرماق: ~~水海 دېڭىز سۇيى مەۋج ئۇرماق. 2. توختىماي، ئۈزلۈكسىز: .~~绝不 توختىماي گەپ قىلماق / 论议~~ مۇنازىرە ئۈزلۈكسىز داۋاملاشماق.

韬 tāo ① غىلاپ، قاپ. [略韬] tāolüè ھەربىي سەنئەت، تاكتىكا. (كۆچمە مەنىدە) ھەربىي ماھارەت. ② يوشۇرماق: 晦~ يوشۇرماق.

饕 tāo [餮饕] tāotiè <古> يىرتقۇچ ھايۋان. (ئوخشىتىش مەنىسىدە): 1. ياۋۇز، قەبىھ. ② ئاچكۆز، ھوزناپ.

啕 táo 249- بەتتىكى '啕嚎' (háotáo) غا قاراڭ.

逃 táo ① قاچماق، قېچىپ كەتمەك: 敌~歼追 قاچقان دۈشمەننى قوغلاپ يۈرۈپ يوقاتماق. ② قاچماق، ئۆزىنى قاچۇرماق، دالدىلانماق: 荒~ قەھەتچىلىكتىن قاچماق، تەبىئىي ئاپەت دەستىدىن قاچماق / 难~ بالايىئاپەتتىن قاچماق.

桃 táo ① شاپتۇل دەرىخى؛ شاپتۇل (مېۋىسى). ② غوزا، غوزەك. ③ ياڭاق؛ 仁~ يا-

گاق مېغىزى؛ شاپتۇل مېغىزى /~酥 ياڭاق مېغىزلىق چۆرۈك پېرەنىك.

<方>táoshǔ [黍䄻] táo 䄻
قوناق.

yáo 见另 táo 陶 ① ساپال، ساپال قاچا. [土陶] táotǔ ساپال لېيى، ساپال توپىسى. ② ساپال ياسىماق: ~甄 ساپال كۆيمىش /~冶 تاۋلىماق. ③ شادلىق، خۇشال - خوراملىق: ~醉 مەپتۇن بولماق، بېرىلىپ كەتمەك.

táo 萄 ئۈزۈم: ~糖 ئۈزۈم شېكىرى؛ گلۇكوزا.

táo 淘 ① يۇماق، چايقىماق: ~米 گۈرۈچ يۇماق /~金 ئالتۇن يۇماق، ئالتۇن چايقىماق. [汰淘] táotài شاللىماق، تاللىماق: 自然~ تەبىئىي تاللىنىش. ② تازىلىماق، كولىماق: ~井 قۇدۇق كولىماق /~缸 ئىدىش تازىلىماق. ③ شوخ، كەپسىز: 这孩子真~ بۇ بالا بەك كەپسىز.

máotáo [醄酕] táo 醄 غەرق مەست بولماق.

áowù [杌梼] táo 梼
ئەشەددىي يىرتقۇچ ھايۋا
قەتسىز ئادەم. ② دەمەخ

táo 鼗 كولدۇرما. [تا

tǎo 讨 ① سۈرۈشتە ق
سۈرۈشتۈرمەك؛ جازا
(كۆچمە مەنىدە) جازا ي
قىلماق: 南征北~ جە
شىمالغا جازا يۈرۈشى ق
shēngtǎo [讨声] شى
قىلماق، لەنەت ئوق
② مۇھاكىمە قىلماق:
~ تەپسىلىي مۇھاكىمە
ماق. ③ ئالماق: 敌向
债血 دۈشمەندىن قان ق
ئالماق. ④ سورىماق،
قىلماق: ~饶 كەچۈر
رىماق/ ~教 مۇراجىئە
ماق، ئەقىل سورىماق.
تۈرۈپ چىقارماق، پەي
ماق، قوزغىماق: ~厌
قىلماق، ئۆچلۈكىنى ك
مەك/ ~喜欢人 ئامراق
كەلتۈرمەك. زوقىنى ك
مەك.

oshǔ [黍稻] tǎo 稻

ئۇيغۇر كىتاب تورى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بىرلا ئادرېسى

套 tào ① قاپ: 褥~ كۆرپە قېپى / 外~儿 تاش كىيىم / 手~儿 قولقاپ، پەلەي / 书~ كىتاب جىلتىسى. [河套] Hétào خېتاۋ. ② كىيمەك، قاپلاپ كىيمەك: ~上一件毛衣 تېشىغا بىر يۇڭ پوپايكا كىيىۋالماق / ~鞋 كالاچ، كەش. ③ ئىچىگە پاختا ئېلىنغان بۇيۇمنى كۆرسىتىدۇ: 被~ يوتقان كىرلىكى / 袄~ كەمزول، پەشمەت / 棉花~子 پاختا قېپى. ④ يۈرۈش، قۇر: 一~制服 بىر قۇر كاستيۇم-بۇرۇلكا / 一~茶具 بىر يۈرۈش چىنە - چەينەك / 全~新机器 تولۇق يۈرۈشلەشكەن يېڭى ماشىنا / 他说了一大~ ئۇ بىرمۇنچە بىر نەرسىلەرنى دېدى / 他总是那一~ ئۇ دائىم شۇنداق. ⑤ دورىماق، تەقلىد قىلماق: 这是那篇文章上~下来的 بۇ ھېلىقى ماقالىنىڭ ئەندىزىسىگە تەقلىد قىلىنغان. [套语] 1tàoyǔ. ئادەت-رەسىم بولۇپ قالغان تەكەللۇپ سۆزلەر؛ ئادەتتە رەسمىيلىشىپ قالغان تەكەللۇپ. 2.

كونا ئەندىزە، كونا قېلىپ. ⑥ خاموت، جابدۇق: 双~结 قوش خاموت / 用绳子做个活~儿 ئارغامچىدا ئەپلىك كىرتمەك ياسىماق / 牲口~ ھايۋانات جابدۇقى / 大车~ ئات ھارۋا جابدۇقى. [圈套] quāntào قاپقان، قىلتاق: 他不小心上了~~ ئۇ دىققەتسىزلىكىدىن قاپقانغا چۈشۈپ قالدى / 那是敌人的~ ئۇ بولسا دۈشمەننىڭ قىلتىقى. ⑦ قاتماق، قوشماق: ~车 ھارۋا قاتماق. (كۆچمە مەنىدە): 用话~他 گەپ بىلەن سىر ئالماق / ~出他的话来 ئۇنىڭدىن گەپ ئالماق. ⑧ ياندۇرمىلىماق، قايتىلىماق: ~耕 ياندۇرمىلاپ ھەيدىمەك / ~种 قايتىلاپ تېرىماق، قۇر ئارىلىرىغا تېرىماق. ⑨ يېقىنلاشماق، يېقىنچىلىق قىلماق: ~交情 يېقىنچىلىق، يېقىنچىلىق قىلىپ ئۆزىگە تارتماق / ~近乎 يېقىنلاشماق.

TE

忑 tè [忐忑] tǎntè دەككە-

دۈككە بولماق: ~~不安 دۈككە ـ دۈككە بولۇپ ئەنسىرىمەك.

忒 tè 另见 tuī خاتالىق، نۇقسان: 差~ خاتالىق، قۇسۇر، نۇقسان.

铽 tè تېربىي (Tb).

慝 tè ئوسال، رەزىل، قەبىھ.

特 tè ① ئالاھىدە، پەۋقۇلئاددە، ئادەتتىن تاشقىرى: ~色 ئۆزىگە خاسلىق، ئۆزگىچىلىك، ئالاھىدىلىك/ ~效 ئالاھىدە ئۈنۈملۈك/ ~产 ئالاھىدە مەھسۇلات. [特别] tèbié 1. ئالاھىدە. 2. بولۇپمۇ. [特务] tèwù 1. ئالاھىدە ۋەزىپە. 2. tèwù ئىشپىيون، جاسۇس. ② مەخسۇس، بىردىنبىر، يالغۇزلا، ئاتاپ: ~为 مەخسۇس/ ~设 مەخسۇس ئورۇنلاشتۇرۇلماق/ 我~意来看你 مەن مەخسۇس سىزنى يوقلاپ كەلدىم. ③ پەقەت، يالغۇز: 不~此也 پەقەت بۇلا ئەمەس.

TENG

熥 tēng ئىسسىتماق: ~馒头 جىگمۇما ئىسسىتماق.

鼟 tēng دۈڭ ـ دۈڭ، دۈگۈلدىماق.

疼 téng ① ئاغرىماق: 肚子~ قورساق ئاغرىماق/ 腿摔~了 يىقىلىپ چۈشۈپ پۇتى ئاغرىماق. ② ئىچ ئاغرىتماق، كۆيۈنمەك: 他奶奶最~他 مومىسى ئۇنىڭغا بەك كۆيۈنىدۇ.

腾 téng ① يۈگۈرمەك، چاپماق: 万马奔~ ئۇچقاندەك چاپماق/ 万众欢~ ئومۇمىيۈزلۈك خۇشاللىق، ئومۇم خەلقنىڭ خۇشاللىق داغدۇغىسى. ② ئۆرلىمەك، كۆتۈرۈلمەك: ~空 ئاسمانغا كۆتۈرۈلمەك/ ~云驾雾 بۇلۇتلارنى يېرىپ ئۆتۈپ ئاسمانغا كۆتۈرۈلمەك، ئاسماندا پەرۋاز قىلىپ ئۇچماق. [腾腾] téngténg پۇرقىراپ چىقماق، كۆتۈرۈلمەك: 雾气~~ تۇمان كۆتۈرۈلمەك/ 热气~~ ئىسسىق ھور ـ تۈتەكلەر پۇرقىراپ چىقماق. ③ بوشاتماق: ~出两间房来 ئىككى ئېغىز ئۆي بوشاتماق/ ~不出空来 ۋاقىت چىقىرال-

ئۇيغۇر كىتاب تورى

مەسلىق. ④ (tong) پېئىل ئاخىرى قوشۇمچىسى: 倒~ ئاختۇرماق، ئەلەشتۇرمەك / 折~ ھەپىلەشمەك؛ ئازابلىماق / 闹~ غەلۋە قىلماق، شاۋقۇن-سۈرەن كۆتۈرمەك.

誊 téng كۆچۈرۈپ يازماق، كۆچۈرمەك: ~清 ئاققا كۆچۈرمەك / 这稿子太乱,要~一遍 بۇ ماقالە بەك قالايمىقان ئىكەن، ئاققا كۆچۈرۈش كېرەك.

滕 Téng تېڭ بەگلىكى.

螣 téng 〈古〉 ئۇچار يىلان.

縢 téng ① ئەتمەك، قاپلىماق. ② چەكلىمە.

䲢 téng يۇلتۇزباقار بېلىق.

藤 téng ① پېلەك. ② ياماشقۇچىلار: 葡萄~ ئۈزۈم پېلىكى / 顺~摸瓜 چۆنەك ياقىلاپ قوغۇن ئىزدىمەك؛ ئىز بېسىپ ئىن تاپماق؛ ئىز قوغلىماق.

Tī

体 tī 另见 tǐ [体己] tīji 1. شەخسىي مال-مۈلۈك ۋە پۇل-پۈچەك. 2. مەھرەم، سىرداش؛ ~~话 كۆڭلىدىكى گەپ.

剔 tī ① شىلىماق: ~骨肉 لوق گۆش / 把肉~得干干净净 سۆڭەكتىن گۆشنى پاك-پاكىز شىلىماق. (كۆچمە مەنىدە) كوچىلىماق: ~牙 چىش كوچىلىماق / ~指甲 تىرناق تازىلىماق. ② تاللاپ چىقىرىۋەتمەك، ئىلغىۋەتمەك: 把有伤的果子~出来 بۇزۇلغان مېۋىلەرنى تاللاپ چىقىرىۋەتمەك / ~庄 بىراك ماللارنىڭ باھاسىنى چۈشۈرۈپ ساتماق.

踢 tī تەپمەك: ~球 توپ تەپمەك / ~毽子 جاڭزا تەپمەك / 一脚~开 بىراقلا يۈز ئۆرۈمەك، بىر يولى ۋاز كەچمەك.

梯 tī ① شوتا، پەلەمپەي: 楼~ پەلەمپەي / 软~ ئارغامچا شوتا. ③ پەلەمپەيسىمان: ~形 پەلەمپەيسىمان. ③ شوتىغا ئوخشاش ئىشلىتىلىدىغان: 电~ لىفت.

䏲 tī سۈرمە، سىتىبىي (Sb).

䴘 tī 499 - بەتتىكى '䴙䴘' (pìtī) غا قارالسۇن.

荑 tí 另见 yí ① يېڭى ئۆسۈپ چىققان بىخ. ② كۆرمەك.

绨 tí 另见 tì قېلىن شايى.

鹈 tí [鹈鹕] tíhú ساقا قۇش: ساقا ئۆردەك.

提 tí 另见 dī ① كۆتۈرمەك (قولدا ساڭگىلىتىپ كۆتۈرمەك): ~着一个篮子 بىر سېۋەت كۆتۈرۈۋالماق /~心吊胆 دەككە - دۈككە بولماق، قاتتىق ئەنسىرىمەك /~纲挈领 يىغىنچاقلىماق، يىغىنچاقلاپ مېغىزىنى كۆرسەتمەك. ② ئۆستۈرمەك، يۇقىرى كۆتۈرمەك: ~升 ئۆستۈرمەك، يۇقىرى كۆتۈرمەك /~高 يۇقىرى كۆتۈرمەك، ئۆستۈرمەك، ئۆرلەتمەك / ~前 مۇددەتتىن بۇرۇن، قەرەلدىن بۇرۇن. ③ ئىلگىرى سۈرمەك: ~早 ئىلگىرى سۈرمەك. ④ كەمچەن؛ تىزە: 油~ ماي كەمچىنى /酒~ ھاراق تىزدىسى. ⑤ تىلغا ئالماق، ئېغىزغا ئالماق: 经他一~，大家都想起来了 ئۇ تىلغا ئېلىشىغىلا، كۆپچىلىكنىڭ ئېسىگە كەلدى /~意见 پىكىر بەرمەك /~供材料 ماتېرىيال بىلەن تەمىنلىمەك. [提醒] tíxǐng ئەسلەتمەك، ئېسىگە سالماق، يادىغا كەلتۈرمەك: 幸亏你~~，不然我就忘了 ئېسىمگە سېلىپ قويمىغان بولساڭ، ئۇنتۇپ قالىدىكەنمەن. [提倡] tíchàng تەشەببۇس، تەشەببۇس قىلماق: 要~顾全大局 ئومۇملۇقنى نەزەردە تۇتۇشنى تەشەببۇس قىلماق. [提议] tíyì تەكلىپ بەرمەك. ⑥ ئالماق: 把款~出来 پۇلنى ئالماق/ ~单 تالون.

缇 tí قىزغۇچ سېرىق، كاۋا چېچىكى سېرىق.

騠 tí 346- بەتتىكى '駃騠' (juétí) غا قاراڭ.

啼 tí ① يىغلىماق: 悲~ ئېچىنىپ يىغلىماق/ 用不着哭哭~~ يىغا - زار قىلىشنىڭ نېمە ھاجىتى. ② چىللىماق؛ چىرقىرىماق، ھۆركىرىمەك: 鸡~ توخۇ چىللىماق/ 猿~ ئادەمسىمان مايمۇن چىرقىرىماق.

蹄 tí تۇياق: 马不停~ توختىماستىن، داۋاملىق ئىلگىرى

رىلمەك.

題 tí ① <古> تاختا: 雕~ تاختىغا نەقىش ئىشلىمەك. ② تېما: 命~ تېما چىقارماق، ماۋزۇ بەلگىلەپ بەرمەك/ 出~ سوئال چىقارماق/ 难~ قىيىن ئىش/ 离~太远 تېمىدىن بەك چەتنەپ كەتمەك. (كۆچمە مەنىدە) مەسىلە، سوئال: 试~ ئىمتىھان سوئالى/ 算~ ھېسابلاش مەسىلىسى/ 几何~ گېئومېتىرىيىلىك مەسىلە/ 问答~ سوئال - جاۋاب سوئاللىرى. [题材] tícái تېما، تېماتىكا. ③ يازماق: ~名 ئىسىم - فامىلىسىنى يېزىلماق/ ~字 ئۈستىگە يازماق، بېغىشلىما يازماق/ ~词 بېغىشلىما.

醍 tí [醍醐] tíhú قايماق.

鳀 tí ئانچۇئۇس بېلىقى.

体 tǐ 另见 tī ① بەدەن، تەن، گەۋدە، بوي: ~重 بەدەن ئېغىرلىقى/ ~温 بەدەن تېمپېراتۇرىسى. (كۆچمە مەنىدە) ئەزا: 四~ تۆت ئەزا/ 上~ يۇقىرى ئەزا/ ~肢 پۇت - قول. [体面] tǐmian 1. سالاھىيەت. 2. ئابروي، شەرەپ. 3. چىرايلىق. [体育] tǐyù تەنتەربىيە: 发展~~运动، 增强人民体质 تەنتەربىيە ھەرىكىتىنى قانات يايدۇرۇپ، خەلقنىڭ سالامەتلىكىنى كۈچەيتمەك. ② جىسىم: 物~ جىسىم/ 全~ پۈتۈن، بارلىق، ھەممە/ 个~ يەككە/ ~积 ھەجىم، سىغىم. ③ شەكىل، ژانىر، ئۇسلۇب: 文~ ژانىر/ 字~ خەت شەكلى/ 得~ لايىق، مۇۋاپىق. ④ ئۇسلۇب: 骚~ ساۋتى ژانىرى/ 骈~ جۈپلۈك ئۇسلۇبتا يېزىلغان ماقالە/ 古~ كلاسسىك ئۇسلۇب. ⑤ شەخسەن، بىۋاستە: ~谅 چۈشەنمەك، ھالىغا يەتمەك/ ~验 كەچۈرمىش، بېشىدىن كەچۈرمەك/ ~味 چۈشەنچە، ئۆزلەشتۈرۈش. [体贴] tǐtiē كۆيۈنمەك ۋە غەمخورلۇق قىلماق. [体会] tǐhuì چۈشەنمەك، ھېس قىلماق، ئۆزلەشتۈرمەك: 我~~到你的意思 مەقسىتىڭنى چۈشەندىم/ 对这个文件，我的~~还很肤浅 بۇ ھۆججەتكە چۈشەنچەم تې-

مى چوڭقۇر ئەمەس.

屉 tì قاسقان، قاسقان قەۋىتى؛ تارتما: 抽~ تارتما/ 笼~ قاسقان.

剃 tì چۈشۈرمەك، قىرماق: ~头 چاچ چۈشۈرمەك /~光 ھەممە چاچنى چۈشۈرۈۋەتمەك، تاقىر باش قىلىۋەتمەك.

悌 tì ئىنىنى ئاكىسىغا ھۆرمەت قىلماق. ② ماڭقا.

涕 tì ① ياش، كۆز يېشى.

绨 tì 另见 tí يىپەك بىلەن پاختا يىپ ئارىلاش توقۇلغان يىرىك گەزمال.

倜 tì [倜傥] tìtǎng ئەركىن، بىمالال.

逖 tì يىراق.

惕 tì ئېھتىيات قىلماق. [警惕] jǐngtì ھوشيارلىق، سەزگۈرلۈك: ~~资产阶级思想的侵蚀 بۇرژۇئا ئىدىيىسىنىڭ چىرىتىشىدىن ھوشيار بولماق.

裼 tì 另见 xī بوۋاق كىيىمى.

替 tì ① ۋەكالىتەن، ئورنىدا: 我~你洗衣服 كىيىملىرىڭنى مەن يۇيۇپ بېرەي/ ~班 باشقىلار ئۈچۈن سىڭىغا چۈشمەك. ② ئۈچۈن: 大家都~他高兴 كۆپچىلىك ئۇنىڭ ئۈچۈن خۇشال بولدى. ③ ئاجىزلاشماق، زەئىپلەشمەك: 兴~ گۈللەنمەك ۋە خارابلاشماق / 隆~ گۈللىنىش ۋە چۈشكۈنلەشمەك.

殢 tì ھېرىپ ئۇيقۇسى كەلمەك، ئۇيقۇ باسماق.

薙 tì ئوتىماق.

嚏 tì [嚏喷] tìpen چۈشكۈرمەك.

趯 tì سەكرىمەك.

TIAN

天 tiān ① ئاسمان. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) 1. يۇقىرىقى، ئۈستۈنكى: ~头 بەت قېشى/ ~桥 ئاسما كۆۋرۈك. 2. ئەڭ، بەك، ئىنتايىن: ~好، 也只能是这样 ئەڭ ياخشىسى، مۇشۇنداقلا بولىدۇ دە. [天文] tiānwén ئاسمان جىسىملىرى ۋە ھادىسىلىرى. ② تەبىئىي، تۇغما: ~生 تەبىئىي، تۇغما / ~险 تەـ

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

بىئىي توسالغۇ/ ~然 تەبىـ
ئىي. ③ كۈن، كۈندۈز: 今~
بۈگۈن/ 一整~ پۈتۈن
بىر كۈن/ 白~黑夜工作忙
كېچە-كۈندۈز خىزمەتتە ئالـ
دىراش بولماق. (كۆچمە مەـ
نىدە) ۋاقىت، مەھەل: ~
不早了 ۋاقىت بىر يەرگە بېـ
رىپ قالدى. ④ ھاۋا: ~冷
ھاۋا سوغۇق/ ~热 ھاۋا
ئىسسىق. [天气] tiānqì 1.
ھاۋا، ھاۋا رايى: ~~好
ھاۋا ياخشى/ ~~要变 ھاۋا
ئۆزگەرمەك. 2. ۋاقىت: ~~
不早了 ۋاقىت بىر يەرگە
بېرىپ قالماق. ⑤ پەسىل،
مەزگىل، ۋاقىت: 春~ ئەتىـ
ياز پەسلى/ ~热 ئىسسىق
مەزگىل. ⑥ جەننەت، ئەرش:
~堂 جەننەت/ 老~爷 خۇدا،
تەڭرى. [天子] tiānzǐ <古>
پەغپۇر، پادىشاھ.

添 tiān كۆپەيتمەك، قوشـ
ماق: 再~几台机器 يەنە
بىرقانچە ماشىنا كۆپەيتمەك/
锦上~花 كەمخاپ ئۈستىگە
گۈل باسماق؛ گۈل ئۈستىگە
گۈل كەلتۈرمەك.

黇 tiān [黇鹿] tiānlù بۇغا.

田 tián ① ئېتىز: 水~
سۇلۇق ئېتىز، ئۆلكە يەر/
稻~ شاللىق، شال ئېتىزى/
种~ يەر تېرىماق. (كۆچمە
مەنىدە) تېرىقچىلىق: ~家
دېھقان. [田地] tiándì 1.
‘田’ بىلەن ئوخشاش. 2.
ئەھۋال، ھالەت: 怎么弄到这步
~~了? نېمە بولۇپ بۇ ھا-
لەتكە كېلىپ قالدىڭ؟ [田赛]
tiánsài يېنىك ئاتلېتىكىدا مۇ-
سابىقىسى. ② ‘畋’ بىلەن
ئوخشاش.]رىماق.

佃 tián 另见 diàn يەر تېـ

畋 tián ئوۋ ئوۋلىماق،
شىكارغا چىقماق.

钿 tián 另见 diàn <方>
مېتال پۇل: 铜~ يارماق،
پۇل/ 洋~ چەت ئەل پۇلى.

恬 tián تىنچ. (كۆچمە
مەنىدە) بىمالال، بەھۇزۇر،
تىنچ - ئامان: ~不知耻
نومۇس قىلماسلىق، ئىزا
تارتماسلىق/ ~不为怪 غە-
لىتە تۇيۇلماسلىق.

甜 tián تاتلىق، شېرىن،

مەززىلىك. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) تاتلىق، شېرىن: ~言蜜语 شېرىن سۆزلەر/ 睡得真~ تازا تاتلىق ئۇخلىماق.

湉 tián [湉湉] tiántián تىپتىنچ سۇ.

菾 tián [菾菜] tiáncài قىزىلچا.

填 tián ① تىندۇرماق: ~平洼地 ئازگاللىنى تىندۇرماق. ② تولدۇرماق: ~志愿书 ئىلتىماسىنى تولدۇرماق/ ~表 جەدۋەل تولدۇرماق.

阗 tián [和阗] Hétián 〈旧〉 خوتەن ناھىيىسى.

忝 tiǎn ئۇيالماق، خىجىل بولماق: ~属知己 ئۇيىلىش ئۆزىنى بىلگەنلىكتۇر/ ~列门墙 سىزگە شاگىرت بولۇشقا خىجالەتمەن.

舔 tiǎn يالىماق.

殄 tiǎn قۇرۇتىۋەتمەك، توزۇتۇۋەتمەك: 暴~天物 ئۈزۈپ-چېچىپ توزۇتۇۋەتمەك.

倎 tiǎn خىجىل بولماق، ئۇيالماق، ئىزا تارتماق.

覥 tiǎn ① خىجىل بولماق، ئىزا تارتماق: ~颜 نومۇس، ئار، ئۇيات. ② قېلىنلىق قىلماق: ~着脸 يۈزى قېلىنلىق قىلماق، داپيۈزلۈك قىلماق.

腆 tiǎn ① مول، ھەشەمەتلىك. ② چىقارماق، تومپايتماق، كېرمەك: ~胸脯 كۆكرەك كېرمەك/ ~着个大肚子 قورسىقىنى تومپايتماق. ③ 451- بەتتىكى '腼腆' (miǎntian) گە قاراڭ.

靦 tiǎn ① '覥' بىلەن ئوخشاش. ② 〈古〉 چىراي: ~然人面 ئادەمنىڭ چىرايى.

掭 tiàn كاپلىماق (موي قەلەم): ~笔 موي قەلەم ئۇچىنى كاپلىماق.

TIAO

佻 tiāo يېنىكلىك قىلماق، تەنتەكلىك قىلماق. [佻达] tiāotà يەڭگىل ئويلىماق، قىسقا پەملىك قىلماق.

挑 tiāo 另见 tiǎo ① كۆتۈرمەك، توشۇماق: ~水 سۇ توشۇماق/ 别人~一担,他~

两挑 باشقىلار بىر ئەپكەش كۆتۈرسە، ئۇ ئىككى ئەپكەش كۆتۈرىدۇ. ② بالداق، ئەپكەش: 挑着空~子 قۇرۇق ئەپكەش كۆتۈرمەك. ③ تاللىماق: ~好的送给他 ئۇنىڭغا ياخشىسىنى تاللاپ بەر / ~错 خاتا تاللاپ قويماق / ~毛病 قۇسۇر ئىزدىمەك.

[挑剔] tiāoti پۇتاق چىقارماق، قۇسۇر ئىزدىمەك، تىرناق ئاستىدىن كىر ئىزدىمەك.

祧 tiāo 〈古〉 ئەجدادلار ئىبادەتخانىسى: 承~ ۋارىسلىق قىلماق.

条 tiáo ① چىۋىق: 柳~儿 تال چىۋىق / 荆~ تېۋىلغا. ② باغاق، پىلتە: 面~儿 ئۇگرە، كەسمە چۆپ / 布~ پۇرۇچ، لېنتا / 纸~儿 باغاق، قەغەز لېنتا، ئىككىلىك خەت. ③ يول، سىزىق: ~纹 يول-يول، سىزىق / 花~儿布 يوللۇق رەخت / ~呢 يوللۇق سوكنا. ④ تۇر، ماددا: 宪法第一~ ئاساسىي قانۇنىنىڭ بىرىنچى ماددىسى / ~例 نىزام، قائىدە، پىرىنسىپ.

[条件] tiáojiàn 1. شەرت. 2. ئامىل، شەرت-شارائىت: 自然~~ تەبىئىي شارائىت / 有利~~ پايدىلىق شارائىت / 一切事物都依着~~，地点和时间起变化 بارلىق شەيئىلەر شەرت-شارائىت، جاي ۋە ۋاقىتقا قاراپ ئۆزگىرىدۇ.

[条约] tiáoyuē شەرتنامە، كېلىشىم. ⑤ تەرتىپ، رەت، سىستېما، تەرتىپ، قەۋەت: 井井有~ رەتلىك، تەرتىپلىك، ئىددىتلىق / 有~不紊 تەرتىپلىك. ⑥ مىقدار سۆز: 1. ئۇزۇنچاق: 一~河 بىر دەريا / 两~大街 ئىككى كوچا / 三~绳 ئۈچ ئارغامچا / 四~鱼 تۆت بېلىق / 一~腿 بىر پاقالچاق. 2. ماددا، تارماق: 这一版上有五~新闻 بۇ سەھىپىدە يېڭى خەۋەردىن بەشى بار.

鲦 tiáo خېمىكۆلتېر بېلىقى.

苕 tiáo 另见 sháo ① شەپەقگۈل. ② (~子) تۇكلۇك ياۋا پۇرچاق. ③ قومۇش پۆپۈكى.

岧 tiáo [岧峣] tiáoyáo ئېگىز تاغ.

迢 tiáo يىراق: 千里~~ يىراق يوللار.

笤 tiáo [笤帚] tiáozhou سۇپۇرگە.

韶 tiáo چىش يەڭگۈشلىمەك (بالىلار): ~年 ئۆسمۈرلەر؛ كۆدەكلەر.

髫 tiáo كوكۇلا (بالىلارنىڭ): 垂~ ئۆرۈمە چاچ، كوكۇلا (بالىلارنىڭ) / ~年 بالىلىق ۋاقتى.

调 tiáo 另见 diào ① ماسلاشماق، تەڭپۇڭلۇق، تەكشىلىك: ~色 رەڭ تەڭشىمەك / ~味 تەمىنى تەڭشىمەك / 风~雨顺 هاۋا رايى ئوبدان بولۇپ بەرمەك؛ يامغۇر-يېشىن ئوبدان بولۇپ بەرمەك. (كۆچمە مەنىدە) تەڭشىمەك، تەڭشەلمەك: ~解 ياراشتۇرماق، كېلىشتۈرمەك، ئەپلەشتۈرمەك / ~整 تەرتىپكە سالماق، رەتلىمەك. [调停] tiáo tíng ۋاستىچىلىك قىلماق. [调剂] 1. tiáojì رېتسېپ بويىچە دورا تەييارلىماق. 2. tiáoji تەڭشىمەك؛ 组与组之间人力可以互相~~ گۇرۇپپىلار ئارا ئادەم كۈچىنى تەڭشەشكە بولىدۇ. ② بۆلگۈنچىلىك سالماق، ئارىنى بۇزماق: ~词架讼 دەۋا قىلىشقا كۈشكۈرتمەك / ~笑 چاقچاق قىلماق، ئويناشماق / ~戏 خوتۇن-قىزلارغا چېقىلماق. [调皮] tiáopí شوخ، شوخلۇق قىلماق.

蜩 tiáo 〈古〉 تومۇزغا.

蓨 tiáo تۇياقسىمان ئوت.

挑 tiāo 另见 tiǎo ئېلىپ كۆتۈرمەك، كۆتۈرمەك، قايرىماق: ~起帘子来 دېرىزە پەردىسىنى قايرىماق / 把旗子~起来 بايراق كۆتۈرمەك. ② كوچىلىماق، چۇقچىلىماق، كولىماق: 把火~开 ئوتنى چۇقچىلىۋەت / ~了~灯心 چىراغ پىلىكىنى چۇقچىلاپ قويماق / ~刺 تىكەننى كوچىلىماق. ③ ئارىنى بۇزماق، بۆلگۈنچىلىك سالماق: ~衅 ئىغۋاگەرلىك، ئىغۋاگەرچىلىك قىلماق / ~拨是非 ماجىرا تۇغدۇرماق. [挑战] tiǎozhàn 1. جەڭ ئېلان قىلماق. 2. زىتتىغا تەگمەك،

كەپتە چىقىۋالماق. 3. مۇسابىقىگە چاقىرماق، قىزىقتۇرماق: 两个生产队互相~~ ئىككى ئىشلەپچىقىرىش دۈيى ئۆز ئارا مۇسابىقىلەشتى.

朓 tiǎo 〈古〉 ئاي غەربتە كۆرۈنمەك.

窕 tiǎo 750-بەتتىكى ‘窈窕’ (yǎotiǎo) غا قاراڭ.

眺 tiào يىراققا نەزەر سالماق، يىراققا قارىماق: 登高远~ ئېگىزگە چىقىپ يىراققا قارىماق.

跳 tiào ① سەكرىمەك، ئاتىلماق: 高~ ئېگىزگە سەكرىمەك/ ~远 يىراققا سەكرىمەك/ ~绳 ئارغامچا سەكرىمەك. (كۆچمە مەنىدە) ھالقىماق، ئاتلاپ ئۆتۈپ كەتمەك: 这一课书~过去不学 بۇ دەرسىنى ئۆگەنمەي ئاتلاپ ئۆتۈپ كېتىمىز. [跳板] tiàobǎn 1. كۆچمە كۆۋرۈكچە. (كۆچمە مەنىدە) يول. 2. سۇغا سەكرەش تاختىسى. ② سوقماق، تارتماق: 心~ يۈرەك سوقماق/ 眼~ قاپاق تارتماق.

粜 tiào ئاشلىق ساتماق.

TIE

帖 tiē 另见 tiè·tiě ① مۇۋاپىق، دەل جايىدا، لايىق/ 安~ تەمكىن. ② ئىتائەتچان، رايىش: 伏~ ئىتائەتمەنلىككە كىرمەك؛ بويسۇنماق/ 俯首帖耳~ باش ئېگىپ ئىتائەت قىلماق؛ توققۇز تەزىم بىلەن ئەمەل قىلماق؛ خوش-خوش دەپ تۇرماق.

怗 tiē تىنچ، تېپتىنچ.

贴 tiē ① چاپلىماق، يېپىشتۇرماق: ~布告 ئېلان چاپلىماق/ ~邮票 پوچتا ماركىسى چاپلىماق. ② ئىچكى-ياقىلىماق: ~身衣服 ئىچكى كۆڭلەك/ ~着墙走 تام ياقىلاپ ماڭماق. [贴切] tiēqiè تېگىشلىك، مۇۋاپىق، جايىدا. ③ تولۇقلىماق، ماددىي ياردەم بەرمەك: 煤~ كۆمۈر قوشۇمچە ياردەم پۇلى/ 每月~给他一些钱 ئۇنىڭغا ھەر ئايدا بىرئاز پۇل ياردەم بېرىلىدۇ. ④ مۇۋاپىق، جايىدا.

萜 tiē تېرپېن.

帖 tiě 另见 tiè·tiē ① خەت

TING

厅 tīng ① خانا، زال: ~客
مېھمانخانا / ~餐 ئاشخانا.
② نازارەت، ئىش بېجىرىدىش
ئورنى (ھۆكۈمەتنىڭ): 公办
~ بەنگۇڭتىڭ (ئىشخانا).

汀 tīng ساھىل، قىرغاق. 汀]
[线 tīngxiàn دېڭىز ساھىلى.

听 tīng ① تىڭشىماق، ئاڭلى-
ماق: 播广~ رادىئو ئاڭلىماق/
声响么什有面外~~你 سىرتتا
چىققان ئاۋاز نېمىكىن، تىڭشاپ
باق. ② سۆزىگە كىرمەك، ئۇنى-
ماق، قوبۇل قىلماق: ~动行
ھەرىكەتتە قوماندانغا 挥指
بويسۇنۇش كېرەك/ 诉告我
~不他,了他 مەن ئۇنىڭغا
ئېيتساممۇ، ئۇ گەپكە كىرمە-
دى. ③ ئىختىيار، ئەرك، مە-
يىل: 然自其~ ئۆز ئەركىگە
قويۇپ بەرمەك/ 便~ مەيلىڭىز،
ئىختىيارىڭىز / 办么怎你凭~
قانداق قىلسىڭىز ئۆزىڭىزنىڭ
ئىختىيارى. ④ باشقۇرماق،
ھۆكۈم قىلماق: 政~ ھاكىمـ
مىيەت ئىشلىرىنى باشقۇرماق.
⑤ قۇتا، قاپ: 烟~一 بىر

چە، 儿~字 ئىككى ئىلىك خەت؛
خەتچە. ② باغاق: ~请 تەك-
لىپنامە/ ~喜 توي باغىقى.

铁 tiě تۆمۈر (Fe). (ئوخشى-
تىش مەنىسىدە) 1. قاتتىق، پۇختا،
چىڭ: 豆蚕~ قورۇلغان دادۇر/
拳~ تۆمۈر مۇشت. 2. پولات-
تەك، قەتئىي: 人~ قەتئىي
ئادەم/ 队娘姑~ پولات قىزلار
ئەترىتى؛ باتۇر قىزلار ئەت-
رىتى. 3. قەتئىي، مۇستەھكەم:
律纪的~ مۇستەھكەم ئىنتىزام/
山如案~ ئاغدۇرۇپ بولماي-
دىغان تاغدەك ھۆكۈم؛ ئۆز-
گەرتىشكە بولمايدىغان قارار.
4. چەبىر، زۇلۇم: 蹄~ تۆ-
مۈر تاپان، زۇلۇم، چەبىر/
骑~ ئاتلىق قىسىم. 5. قو-
رال، قورال - ياراغ: 寸无手
~ قولىدا تۆمۈرنىڭ سۇنۇ-
قىمۇ بولماسلىق؛ ھېچقانداق
قورال بولمىغان؛ قورالسىز.

帖 tiè 见另 tiě، tiē نۇس-
خا، ئۆرنەك، ئۈلگە: ~碑
مۇنار نۇسخىسى / ~字 خەت
ئۈلگىسى.

餮 tiè 630- بەتتىكى '饕餮'
(tāotiè) غا قاراڭ.

قاپ تاماكا / 一~煤油 بىر قۇتا كېرسىن / 一~饼干 بىر قاپ پېچىنە.

烃 tīng گىدروكاربون، كاربون گىدرىد.

桯 tīng ساپ، تۇتقۇچ: 锥~子 بىگىز سېپى (تۇتقۇچى).

鞓 tīng كەمەر، بەلباغ.

廷 tíng ئوردا، ساراي. [宫廷] gōngtíng 1. ئوردا، خان سارىيى، قارشى. 2. خاندانلىق.

莛 tíng غول: 麦~儿 بۇغداي غولى / 油菜~儿 قىچا غولى.

庭 tíng ① هويلا، قورۇ: 前~ ئالدى هويلا. [家庭] jiātíng ئائىلە. ② زال: 大~广众 خەلقئالەم ئالدىدا. ③ سوت: 开~ سوراقنى باشلىماق / ~长 سوت رەئىسى، باش سوتچى.

蜓 tíng 535- بەتتىكى '蜻蜓' (qīngtíng) غا، 742 - بەتتىكى '蝘蜓' (yǎntǐng) غا قاراڭ.

霆 tíng دەھشەتلىك گۈلدۈرماما، چاقماق.

亭 tíng ① شىپاڭ، ئايۋان. (كۆچمە مەنىدە) بوتكا، دۇكانچە: 书~ كىتاب بوتكىسى / 邮~ پوچتا بوتكىسى. ② دەل، توپتوغرا: 调配得很~匀 توپتوغرا تەڭشەلمەك، دەل بولماق.

[亭当] tíngdang تەق بولۇپ تۇرماق، تەييار تۇرماق.

[亭午] tíngwǔ چۈش، چىڭقى چۈش، دەل چۈش ۋاقتى.

停 tíng ① توختىماق، توختاتماق: 一辆汽车~在门口 بىر ماشىنا ئىشىك ئالدىدا توختىدى / 钟~了 سائەت توختاپ قالماق. ② تۇرماق، ھايال بولماق: 我去天津，在北京~了两天 مەن تيەنجىنگە بېرىشىمدا، بېيجىڭدا ئىككى كۈن تۇرۇپ قالدىم. ③ دەل، جايىدا، مۇۋاپىق: ~妥 تەييار بولماق، تەق بولماق. ④ ئۈلۈش: 三~儿的两~儿 ئۈچ ئۈلۈشنىڭ ئىككى ئۈلۈشى / 十~儿有九~儿是好的 ئون ئۈلۈشنىڭ توققۇز ئۈلۈشى ياخشى.

葶 tíng [葶苈] tíngli غەبىنا كۆك، ئورمان دىراباسى.

渟 tíng سۇ توختاپ قالماق.

婷 tíng گۈزەل، لاتاپەتلىك.

町 tǐng 见另 dǐng <古> پاسىل، يەر پاسىلى.

侹 tǐng تۈز.

挺 tǐng ① تۈز، ئېلىپتەك، تىك: ~笔 تۈز/ 进~ ئىلگىرىلىمەك/ 动不着躺地~直 مىدىرلىمەي تۈپتۈز ياتماق. [拔挺] tǐngbá 1. رەت-رەت ۋە ئېگىز. 2. چىڭ، مۇستەھكەم، كۈچلۈك: ~~力笔 قەلىمى كۈچلۈك. ② كەرمەك، چىقارماق، سوزماق: 来腰起~ بېلىنى سوزماق، بېلىنى رۇسلىماق/ 出而身~ كۆكرەك كېرىپ مەيدانغا چىقماق. (كۆچمە مەنىدە) چىدىماق، قەتئىي بەرداشلىق بەرمەك: 线火下不着~硬，伤了受然虽他 ئۇ يارىدار بولغان بولسىمۇ، جەڭ مەيدانىدىن چۈشمەي قەتئىي بەرداشلىق بەردى. ③ ناھايىتى، بەك: 好~ ناھايىتى ياخشى/ 气和~ بەك مۇلايىم/ 习学爱~ بەك تىرىشچان/ 香~花这 بۇ گۈل ناھايىتى خۇش پۇراقلىق ئىكەن. ④ دانە: 枪机~一 بىر پېلىموت.

珽 tǐng قاشتاش دەستەك.

梃 tǐng 见另 tìng تاياق، كالتەك.

铤 tǐng تېز شاپاشلاپ ماڭماق: 险走而~ ئامالسىزلىقتىن خەۋپ-خەتەرگە تەۋەككۈل قىلماق.

颋 tǐng تۈز، توغرا، ئادىل.

艇 tǐng كېمە، قېيىق: ~游 سەيلە كېمىسى/ ~汽 ماتورلۇق كېمە، ماتورلۇق قېيىق. [艇水潜] qiánshuǐtǐng سۇ ئاستى كېمىسى.

梃 tìng 见另 tǐng ① پۇۋلەپ تۈكى قىرىلغان توڭگۇز. ② تۆمۈر تاياق.

TONG

通 tōng 见另 tòng ① توسالغۇسىز، راۋان: 行~ راۋان يۈرمەك/ 京北 ~路大条条 چوڭ يوللارنىڭ ھەممىسى بېيجىڭغىچە بارىدۇ/ 达八~四 ھەممە تەرەپكە ئېلىپ بارماق/ 车~ ماشىنا قاتنىماق/ 风~ شامال ئۆتۈشمەك. (كۆچمە مەنىدە) 1. راۋان، چۈشى-

نىشلىك. 2. ئۇقماق، بىلمەك: 精~业务 كەسپىنى بىلمەك/ 他~三国文字 ئۇ ئۈچ دۆلەتنىڭ تىل - يېزىقىنى بىلىدۇ. 3. ھەممە تەرەپكە بارىدىغان، ئوچۇق: ~都大邑 چوڭ شەھەر.

[通过] tōngguò 1. ئۆتمەك: 火车~~南京长江大桥 پويىز نەنجىڭ - چاڭجياڭ كۆۋرۈكىدىن ئۆتىدۇ. 2. ئارقىلىق: 学习~~提高政治觉悟 ئۆگىنىش ئارقىلىق سىياسىي ئېڭىنى ئۆستۈرمەك. 3. ماقۇللىماق: ~~一项议案 بىر تەكلىپ لايىھەسىنى ماقۇللىماق.

[通融] tōngróng يول قويماق. (كۆچمە مەنىدە) مۇۋاپىق ياردەملەشمەك، ھەمكارلاشماق؛ ئارىيەت ئېلىشماق: 新式农具不够,大家~~着用 يېڭى تىپتىكى دېھقانچىلىق قوراللىرى يېتىشمەسە، كۆپچىلىك ئارىيەت ئېلىشىپ ئىشلەتسۇن. ② يەتكۈزمەك، ئۇقتۇرماق: ~报 ئومۇمىي ئۇقتۇرۇش قىلماق، ھەممىنى خەۋەردار قىلماق.

[通知] tōngzhī 1. ئۇقتۇرماق: ~~他一声 ئۇنىڭغا ئۇقتۇرۇپ قوي. 2. ئۇقتۇرۇش: 发~~ ئۇقتۇرۇش تارقاتماق/ 开会~~ يىغىن ئېچىش ئۇقتۇرۇشى. ③ مۇئامىلە قىلماق، ئالاقە قىلماق، ئالماشتۇرماق: ~商 سودا مۇئامىلىسى قىلماق/ 互~情报 ئۆز ئارا ئەھۋال ئۇقۇشماق. ④ ئومۇمىي، ئادەتتە: ~病 ئومۇمىي كېسەل/ ~共 ھەممىسى، جەمئىسى/ ~盘计划 ئومۇمىي پىلان/ ~力合作 بىرلىكتە ھەمكارلاشماق، ھەر تەرەپلىمە ھەمكارلىق.

[通俗] tōngsú ئاممىباب، ھەممە چۈشىنەلەيدىغان: ~~读物 ئاممىباب ئوقۇشلۇق.

樋 tōng پاۋلونىيە دەرىخى.

痌 tōng ئاغرىماق: ~瘝 ھېسداشلىق قىلماق، ئىچى سىيرىلماق.

砼 tóng بېتون.

同 tóng 另见 tòng ① ئوخشاش، بىر، بىر خىل؛ تەڭ: ~等 تەڭ - باراۋەر/ ~岁 تەڭتۇش، تەڭ ياشلىق/ ~感 ئوخشاش ھېسسىيات/ 大~小异 ئومۇمىي جەھەتتىن ئوخـ

شاش، ئايرىم تەرەپلەردىن
پەرقلىق بولماق.
[同化] tónghuà ئاسسىمىلياتسىيە قىلماق، ئاسسىمىلياتسىيە قىلىنماق.
[同情] tóngqíng ھېسداشلىق قىلماق، خەيرىخاھلىق قىلماق: 我们 ~~ 并支持一切反殖民主义的斗争 بىز مۇستەملىكىچىلەرگە قارشى بارلىق كۆرەش قىلغۇچىلارغا ھېسداشلىق قىلىمىز ۋە ئۇلارنى قوللايمىز.
[同志] tóngzhì يولداش، پىكىرداش.
[同时] tóngshí 1. تەڭ، بىرلا ۋاقىتتا. 2. شۇنىڭ بىلەن تەڭ، شۇ ۋاقىتتا، ھەمدە، ۋە: 修好淮河可以防止水灾, ~~ 还可以防止旱灾 خۇەيخې دەرياسى رېمونت قىلىنسا، سۇ ئاپىتىدىن ساقلانغىلى بولىدۇ، ھەمدە قۇرغاقچىلىق ئاپىتىدىنمۇ ساقلانغىلى بولىدۇ.
② ئوخشاشماق؛ خۇددى، گويا، دەك / ~ تەڭ: 他的相貌 ~ 他哥哥一样 ئۇنىڭ چىرايى ئاكىسىنىڭلا ئوخشايدىكەن. ③ ئوخشاش: ~上 يۇقىرىدىكىگە ئوخشاش / ~前 ئالدىدىكىگە ئوخشاش. ④ ئورتاق، بىللە: ~学 ساۋاقداش/ ~事 خىزمەتداش. ⑤ بىلەن، تەڭ: 我~你一路去 مەن سەن بىلەن بىللە باراي.

侗 tóng 另见 Dòng بالىلىق، بىلىمسىزلىك، نادانلىق.

茼 tóng [茼蒿] tónghāo ئەركەك ئەمەن.

桐 tóng 1. پاۋلوۋنىيە، دەرىخى. 2. تۇڭگو دەرىخى. 3. توغراق؛ چىنار.

铜 tóng مىس (Cu).

酮 tóng كېتون.

彤 tóng قىزىل.

童 tóng ① بالا، ئۆسمۈر: ~谣 بالىلار قوشىقى. (كۆچمە مەنىدە) 1. يېتىلمىگەن، ئۆسۈۋاتقان: ~牛 موزاي. 2. توي قىلمىغان، نىكاھلانمىغان. 3. تاقىر، تاقاس: ~山 تاقاس تاغ. [童话] tónghuà بالىلارغا خاس چۆچەك، بالىلار ھېكايىسى. ② غۇلام، مالاي بالا: ~家

ئۆي غۇلىمى.

僮 tóng 另见 Zhuàng غۇلام، مالاي: 书~ بالا مالاي.

曈 tóng [曈昽] tónglóng سۇبھى كۆتۈرۈلمەك.

瞳 tóng كۆز قارىچۇقى، قارىچۇق.

统 ① بىر تۇتاش، تامامەن: ~率 باشچىلىق قىلماق، يېتەكچىلىك قىلماق/ ~一 بىرلەشتۈرمەك، بىرلىككە كەلتۈرمەك/ ~筹 بىر تۇتاش پىلانلىماق. ② شەيئىلەرنىڭ ئۆزلۈكسىز مۇناسىۋىتىنى بىلدۈردۇ: 血~ قانداشلىق/ 传~ ئەنئەنە.

捅 tóng سانجىماق، تەشمەك: 把窗尸~破了 دېرىزىنى تەشمەك/ ~马蜂窝 ھەرە ئۇۋىسىغا تەگمەك، بالاغا قالماق. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) ئاشكارىلىماق، پاش قىلىۋەتمەك: 把问题全~出来了 ھەممە مەسىلىنى ئاشكارىلىۋەتمەك.

桶 tóng چېلەك، تۇڭ، سوغا: 水~ چېلەك، سۇ چېلىكى/ 煤油~ كېرسىن تۇڭى. [皮桶子] pítǒngzi كۆرپە، ئەلتېرە.

筒 tǒng كاناي، بامبۇك. (كۆچمە مەنىدە) 1. نورسىمان ئەسۋاب، ئۇزۇنچاق، ئىچى كاۋاك ئەسۋاب: 烟~ كاناي، تۇرخۇن/ 邮~ پوچتا ساندۇقى/ 笔~ قەلەمدان. 2. كىيىم - كېچەكنىڭ كانايسىمان قىسمى: 袖~ يەڭ/ 袜~ پايپاق قونجى / 靴~ ئۆتۈك قونجى.

同 tòng 另见 tóng [胡同] hùtòng خالتا كوچا، كۇارتال.

恸 tóng ئىنتايىن قايغۇرماق، قاتتىق يىغلىماق.

通 tòng 另见 tōng قېتىم، مەرتەم: 打了三~鼓 ئۈچ قېتىم دۇمباق چالماق/ 说了一~ بىر مەرتەم ئېيتماق.

痛 tòng ① ئاغرىماق: 头~ باش ئاغرىماق/ 不~不痒 چالا - بۇلا، سىلاپ - سىيپاپ: ئېغىزنىڭ ئۇچىدىلا/ ~定思~ ئۆتكەنكى قايغۇ - ھەسرەتلىرىنى ئەسلىمەك.

[痛苦] tòngkǔ ئازاب، ئازابـ

لالماق. ② قايغۇرماق: ~
心 ئېچىنىشلىق، يۈرەكسىيرى-
لىدىغان. ③ قاتتىق، كۈچ-
لۈك، قانغۇچە، پۇخادىن چىقق-
ۇچە: ~ 恨 قاتتىق نەپرەت-
لەنمەك / ~ 饮 قانغۇچە
ئىچمەك/ ~ 惜 قاتتىق ئې-
چىنماق، قاتتىق ئۆكۈنمەك/
~ 改前非 خاتالىقىنى ئۈزۈل-
كېسىل تۈگەتمەك، خاتالىقغا
توۋا قىلماق. [痛快] tòngkuai
1. ئوچۇق- ئاشكارا، جايىدا:
他是个 ~~ 人 ئۇ بىر ئو-
چۇق- ئاشكارا ئادەم. 2. خۇ-
شال، خۇشال- خۇرام، كەڭ-
كۇشادە، ئازادە؛ ھۇزۇرلانماق:
这活干得真 ~~ بۇ ئىش
تازا كۆڭۈل ئازادىلىكى بىلەن
ئىشلەندى/ 看他 的样子好像
有点不 ~~ ئۇنىڭ ئەلپا-
زىغا قارىغاندا، ئانچە خۇشال
ئەمەستەك كۆرۈنىدۇ.

TOU

偷 tōu ① ئوغرىلىماق.
[小偷] xiǎo tōu ئوغرى. ②
ئوغرىلىقچە، يوشۇرۇن، يوشۇ-
رۇنچە: ~看 ئوغرىلىقچە
قارىماق، مارىماق/ ~~地走了
بىلىندۇرمەي كەتمەك/ ~
懒 ھورۇنلۇق قىلماق. ③
كۈن ئۆتكۈزۈشنىلا ئويلىماق:
~ 安 ۋاقىتلىق خاتىرجەم-
لىككە بېرىلمەك/ ~ 生 جان
ساقلاشنىڭ كويىدا بولماق،
ئۆز بېشىنىڭ ئامانلىقىنىلا
كۆزلىمەك. ④ چىقارماق،
ئاجراتماق: ~ 空 بوش
ۋاقىت چىقارماق / ~ 闲 ئال-
دىراشلىقتا قارىماي ۋاقىت
چىقارماق.

鍮 tōu سېرىق مىس؛ جەز.

头 tóu ① باش، كاللا. (كۆچ-
مە مەنىدە) چاچ: 他不想留
~了 ئۇ چاچ قويۇشنى خالى-
مايدۇ. [头脑] tóunǎo 1.
ئەقىل، باش، مېڭە، ئەس-
ھوش: ~~ 清楚 سەگەك
كاللا، ئەس- ھوشى جايىدا/
不要 被胜利冲昏 ~~ غەلى-
بە قىلدۇق دەپ ئەس- ھو-
شۇڭنى يوقىتىپ قويما. 2.
يول، ئەپ: 这事我摸不着~~
مەن بۇ ئىشنىڭ يولىنى بى-
لەلمىدىم. ② چوققا، ئۇچ:
山~ تاغ چوققىسى / 笔~

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

قەلەم ئۇچى / 从~儿说起 باشتىن باشلاپ سۆزلىمەك / 提个~儿 ئۇچىنى چىقارماق. (كۆچمە مەنىدە) قالدۇق، كۆتەك؛ 烟卷~儿 تاماكا قالدۇقى / 蜡~儿 شام قالدۇقى (كۆتىكى) / 布~儿 قالدۇق رەخت، پۇرۇچ. [头绪] tóuxu ئەپ، يول؛ 我找不出~来 ئېپىنى تاپالمايۋاتىمەن. ③ ئالدىنقى، دەسلەپكى، ئىلگىرىكى؛ ~两年 دەسلەپكى ئىككى يىل / 我在~里走 مەن ئالدىدا مېڭىپ تۇراي. ④ بىرىنچى: ~等 بىرىنچى دەرىجىلىك / ~号 بىرىنچى، ئەڭ چوڭ / ~班 بىرىنچى قېتىملىق، دەسلەپكى نۆۋەتلىك. ⑤ يېقىن قالغاندا، ئىلگىرى، بۇرۇن؛ ~睡觉最好洗洗脚 ئۇخلاشتىن بۇرۇن ئەڭ ياخشىسى پۇتنى يۇيۇش كېرەك. ⑥ باشلامچى، كاتتىباش: 反动~子 ئەكسىيەتچىلەر كاتتىبېشى / 特务~子 ئىشپىيونلار باشلىقى / 流氓~子 لۈكچەكلەر كاتتىبېشى. ⑦ تەرەپ، جەھەت؛ 他们两个是一~儿的 ئۇلار ئىككىسى بىر تەرەپ. ⑧ مىقدار سۆز؛ 1. كالا، ئېشەك قاتارلىق ھايۋانلارنى كۆرسىتىدۇ؛ 一~牛 بىر كالا / 两~驴 ئىككى ئېشەك. 2. باشلىق، يەنى باشسىمان جىسىملارنى كۆرسىتىدۇ؛ 两~蒜 ئىككى باش سامساق. ⑨ تەخمىنەن ھېسابلاشنى كۆرسىتىپ، سانىنىڭ تۇراقسىزلىقىنى بىلدۈرىدۇ؛ 三~五百 تۆت - بەش يۈز 十~八块 بەش - ئون پارچە ⑩ (tou) ئىسىم ياسىغۇچى ئارقا قوشۇمچە: 1. ئىسىم ئاخىرىدا كېلىدۇ؛ 木~ ياغاچ/ 石~ تاش / 拳~ مۇشت. 2. سۈپەت ئاخىرىدا كېلىدۇ: 甜~儿 تاتلىق، تاتلىقلىق / 苦~儿 ئازاب، ئازاب - ئوقۇبەتلىك. 3. پېئىل ئاخىرىدا كېلىدۇ؛ 有听~儿 ئاڭلىغۇچىلىكى بار، ئاڭلاشقا ئەرزىمەك/ 没个看~儿 كۆرگۈچىلىكى يوق، كۆرۈشكە ئەرزىمەسلىك. ⑪ (tou) ئورۇن سۆزلىرىنىڭ ئاخىرىدا كېلىدۇ: 前~ ئال-

دىدا / 上 ~ يۈقىرىدا، ئۈستىدە
/ 外 ~ سىرتىدا.

投 tóu ① تاشلىماق، ئاتماق؛
~ 石 تاش ئاتماق/
~ 中江人 دەرياغا تاشلىماق.
(كۆچمە مەنىدە) سەكرىمەك:
~ 河 دەرياغا سەكرىمەك /
~ 井 قۇدۇققا سەكرىمەك /
~ 火 ئوتقا سەكرىمەك.
[票投] tóupiào ئاۋازبەرمەك.
[资投] tóuzī مەبلەغ سالماق.
② چۈشمەك، چاچماق: 子影
~上户窗在 دېرىزىگە شولا
چۈشمەك. ③ تاپماق، چىقماق،
ئىزدىمەك: ~ 宿 قونالغۇ
تاپماق/ 明~暗弃 قاراڭغۇلۇقتىن
قۇتۇلۇپ، يورۇقلۇققا
چىقماق/ ~ 斗战新人 يېڭى
جەڭگە ئاتلانماق. [奔投]
tóubèn پاناھ ئىزدىمەك،
تايانماق: ~~ 区放解 پاناھلىق
ئىزدەپ ئازاد رايونغا
بارماق/~~ 国祖 ۋەتەنگە
تايانماق. ④ ئەۋەتمەك،
يوللىماق: ~ 信寄书 كىتاب
ۋە خەت ئەۋەتمەك / ~ 稿
ماقالە ئەۋەتمەك. ⑤ چىقىشماق،
ئەپلەشمەك: 1. ئۆز ئارا
چىقىشماق، ئەپلەشمەك، ياراشماق؛
情 ~ 合意 ئوي-پىكرى
بىر يەردىن چىقماق؛
بىر دىل- بىر نىيەتتە بولماق.
2. چىقىشماق، ئەپلەشمەك،
كېلىشمەك: ~ 好所其 باشقىلارنىڭ
رايىغا باقماق.
[机投] tóujī 1. بىر يەردىن
چىقماق، بىردەك بولماق:
很就见 一 俩他 ~ ~ ئۇ
ئىككىسىنىڭ پىكرى بىر يەردىن
چىقىدۇ. 2. پۇرسەتتىن
پايدىلانماق، پۇرسەتپەرەسلىك
قىلماق: ~ ~ 巧取
پۇرسەتپەرەسلىك قىلماق/
~~ 子分 ئىككى يۈزلىمىچى،
مۇناپىق، پۇرسەتپەرەس. ⑥
ئالدىدا، ئىلگىرى: ~ 明 تاڭ
يورۇش ئالدىدا/ ~ 暮 قاراڭغۇ
چۈشۈشتىن ئىلگىرى.

骰 tóu شىشخال.

敨 tǒu <方> ئاچماق، يېشمەك.

透 tòu ② ئۆتمەك: 钉 ~
了 مىخ ئۆتتى/ 不扎纸厚块这
~ بۇ قېلىن قەغەزدىن سانجىپ
ئۆتكۈزگىلى بولمايدۇ/
~ 光 نۇر ئۆتمەك / ~ 气
ھاۋا ئۆتمەك / ~ 看象现过

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

本质 ھادىسىسىدىن ئۆتۈپ ماھىيىتىنى كۆرمەك. (كۆچمە مەنىدە) 1. چۈشىنىشلىك، ئۇقۇملۇق: 话说得十分~彻 گەپنى ناھايىتى چۈشىنىشلىك سۆزلىمەك/ 理讲~了 داۋلىنى ئېنىق سۆزلىمەك. 2. پاش قىلىپ قويماق، ئاغزىدىن چىقىرىۋەتمەك: ~露风声 ئاشكارىلاپ قويماق، پاش قىلىپ قويماق. 3. يەتكۈزمەك: ~个信儿 خەۋەر يەتكۈزمەك. tòuzhī [透支] ئونكول. ② ناھايىتى، بەك، ئىنتايىن: 恨~了 بەك ئۆچ بولماق. ③ كۆرسەتمەك، كۆرۈنمەك، چىقىپ تۇرماق: 他~着很老实 ئۇ ناھايىتى ياۋاشتەك كۆرۈنەتتى/ 这朵花白里~红 بۇ گۈل قىپقىزىل ئىكەن. ④ تازا، بولىدى دېگۈچە: 雨下~了 يامغۇر تازا ياغدى.

TU

凸 tū كۆپمە، بۆرتمە، دۆڭ، دۇمباق: 凸出 تومپىيىپ تۇرماق/ ~透镜 لۇپا، لۇپا ئەينەك.

秃 tū ① تاز، تاقىر: ~顶 تاقىرباش. ② قاقشال، قاقاس: ~树 قاقشال دەرەخ/ 山是~的 تاغلار قاقاس. ③ كۆتمەك: ~尾巴鸡 كۆتمەك توخۇ/ ~针 كۆتمەك يىڭنە. ④ چولتا، چالا: 这篇文章写得有点~ بۇ ماقالە چولتا يېزىلىپ قاپتۇ.

突 tū ① ئۇشتۇمتۇت، تاسادىپىي، بىردىنلا: ~变 ئۇشتۇمتۇت ئۆزگەرمەك/ ~然停止 ئۇشتۇمتۇت توختىماق. tūjī [突击] ئۇشتۇمتۇت زەربە بەرمەك. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) زەربىدار، زەربىدارلىق بىلەن: ~~队 زەربىدار ئەترەت، زەربىدار گۇرۇپپا/ ~~工作 زەربىدارلىق بىلەن ئىشلىمەك. ② گەۋدىلىك، ئالاھىدە؛ بۆسۈپ ئۆتمەك، بۇزماق: 这是个~出的例子 بۇ بىر گەۋدىلىك مىسال/ ~破过去的纪录 ئەسلىدىكى رېكورتىنى بۇزماق/ ~围 مۇھاسىرىدىن بۆسۈپ ئۆتمەك. ③ تۈرخۈن: 曲~徙薪 خەۋپ-

خەتەردىن ساقلانماق.

葖 tū 225 - بەتتىكى '蓇葖' (gūtū) غا قاراڭ.

图 tú ① سۈرەت، رەسىم، خەرىتە: ~画 كارتىنا، سىزما رەسىم، سۈرەت/ 地~ خەرىتە / 蓝~ سىنكا/ 插~ قىستۇرما رەسىم. [图解] tújiě رەسىم بىلەن چۈشەندۈرمەك. ② كارتىنا، سۈرەت: 画影~形 شەكىل چۈشۈرمەك. ③ ئوي، غەرەز، نىيەت، پىلان: 良~ ياخشى نىيەت / 鸿~ ئۇلۇغۋار پىلان. ④ بېرىلمەك، ئىنتىلمەك، كۆزلىمەك: 唯利是~ پايدا-مەنپەئەتكە ئىنتىلمەك. [图腾] túténg توتېم.

荼 tū ① ‹古› ئاچچىق كۆكتات. [荼毒] túdú (ئوخشىتىش مەنىسىدە) هالاك قىلماق، زەھەرلىمەك، زىيانكەشلىك قىلماق. ② سەركىچۆپنىڭ گۈلى: 如火如~◇ ئوتتەك قىزىماق.

涂 tú ① سۈركىمەك، سۈرمەك: ~上一层油 بىر قەۋەت ماي سۈركىمەك. ② قالايمىقان سىزماق، كەلسە-كەلمەس يازماق: ~鸦 قاغا پۇتى خەت؛ سەت يازماق. ③ ئۆچۈرۈۋەتمەك، سىزىۋەتمەك: 写错了可以~掉 خاتا يېزىلىپ قالسا ئۆچۈرۈۋېتىشكە بولىدۇ/ ~改 ئۆچۈرۈپ ئۆزگەرتمەك. ④ پاتقاق بولۇپ كەتمەك. [途炭] tútàn (ئوخشىتىش مەنىسىدە) 1. قىيىنچىلىق، مۈشكۈل ئەھۋال. 2. ئىپلاس، مەينەت، پاسكىنا. ⑤ '途' بىلەن ئوخشاش.

途 tú يول، مۇساپە، سەپەر: 坦~ تۈز يول / 道听~说 سۆز - چۆچەك؛ مىش - مىش گەپ؛ ئەپقاچتى گەپ/ 半~而废 يېرىم يولدا توختاپ قالماق. [前途] qiántú (ئوخشىتىش مەنىسىدە) ئىستىقبال. [用途] yòngtú ئىشلىتىلىشى، لازىمى، كېرەك.

酴 tú ① هاراق ئېچىتقۇسى. ② قايتىدىن ئېچىتىلغان هاراق.

徒 tú ① پىيادە ماڭماق: ~行 پىيادە ماڭماق. ② قۇرۇق: ~手 قۇرۇق قول. (كۆچمە مەنىدە) بىھۇدە، بىكاردىن - بىكار: ~劳往返

ئۇيغۇر كىتاب تورى

بېرىپ كېلىشكە بىكار ئاۋا-
رىگەرچىلىك تارتماق / ~
劳无益 بىھۇدە ئاۋارىگەرچى-
لىك، قۇرۇق ئاۋارىگەرچىلىك.
③ پەقەت، پەقەتلا؛ ~托空
言 قۇرۇق گەپ ساتماق،
قۇرۇق گەپ / 不~无益،
反而有害 قىلچە پايدىسىز
بولۇپلا قالماي، بەلكى زىيان-
لىق. ④ شاگىرت؛ 学~ شا-
گىرت بولماق. ⑤ مۇرىت،
مۇخلىس؛ 教~ دىندار، مۇرىت،
مۇخلىس. ⑥ ئۇنسۇر؛ 匪~
باندىت / 不法之~ قانۇن-
سىز ئۇنسۇر. ⑦ قاماق جازاسى.

菟 tú 另见 tù [於菟] wūtú
<古> يولۋاس.

屠 tú سويماق، بوغۇزلىماق،
ئۆلتۈرمەك؛ ~狗 ئىت ئۆل-
تۈرمەك/ ~户 قاسساپ.
(كۆچمە مەنىدە) قىرغىن قىل-
ماق؛ 反对帝国主义者~杀殖
民地人民 جاھانگىرلارنىڭ
مۇستەملىكە ئەل خەلقلىرى-
نى قىرغىن قىلىشىغا قارشى
تۇرىمىز.

腯 tú سېمىز (چوشقا).

土 tǔ ① تۇپا، تۇپراق؛
沙~ قۇم / ~山 دۆڭ،
دۆڭلۈك. ② زېمىن، تېررىتو-
رىيە؛ 国~ دۆلەت زېمىنى/
领~ تېررىتورىيە. ③
يەرلىك، مەھەللىۋى؛ ~产
يەرلىك مەھسۇلات / ~话 يەر-
لىك تىل. ④ خەلق تەرىپى-
دىن ئىجاد قىلىنغان، خەلق
ئارىسىدىن چىققان؛ ~专家
خەلق ئارىسىدىن چىققان
مۇتەخەسسىس / ~布 ماتا،
بۆز. ⑤ نەزەر دائىرىسى تار،
كۆرگەن - بىلگىنى چەكلىك،
كۆزى ئېچىلمىغان؛ ~里~
气 سەھرالىقچە / ~头~脑
سەھرالىقچە، قارىقۇرساقلارچە.

[土族] Tǔzú تۇزۇ مىللىتى.

[土家] Tǔjiā تۇجيا مىللىتى.

吐 ① tǔ 另见 tù تۈكۈر-
مەك؛ 不要随地~痰 خالىغان
يەرگە تۈكۈرمەڭ. (كۆچمە
مەنىدە) 1. دېمەك، ئېيتماق؛
~露实情 ھەقىقىي ئەھۋال-
نى دېمەك / 坚不~实 ھەقى-
قىي ئەھۋالنى قەتئىي ئېيت-
ماسلىق. 2. چىقارماق؛ يان-
دۇرماق، قۇسماق؛ 高粱~穗了
قوناق باش چىقىرىپتۇ/ 蚕~丝

قۇرت يىلە چىقارماق.

钍 tǔ تورىي (Th).

吐 tù 另见 tǔ قۇسماق، قەي قىلماق، ياندۇرماق؛ 上~下泻 قۇسماق ۋە ئىچى سۈرمەك / ~血 قان قۇسماق.

兔 tù توشقان.

堍 tù كۆۋرۈك بېشى؛ 桥~ كۆۋرۈك بېشى.

菟 tù 另见 tú سېرىق يۆگەي.

TUAN

湍 tuān تېز ئاققان سۇ، ئۇچقۇر ئېقىم.

团 tuán ① يۇمىلاق؛ ~扇 يۇمىلاق يەلپۈگۈچ. / 雌蟹是~脐的 چىشى پەنجىپاينىڭ قورسىقى يۇمىلاق بولىدۇ. ② مونەك، كاللەك؛ كۆمىلەچ، يوم؛ 饭~ار مونەك تاماق/ 菜~子 مونەك سەي. (كۆچمە مەنىدە) — ~和气 قوپلىشىۋالماق؛ گەپ بولۇپ يۈرمەك، پىردىنىسىز ئىناقلىشىۋالماق/ — ~糟 قالايمىقان، مالىماتاڭ، ۋەسۋاللىق. ③ جەم بولماق، يىغىلماق، ئۆملەشمەك؛ ~聚 يىغىلماق، جەم بولماق/ ~圆 جەم بولماق. [团结] tuánjié ئىتتىپاقلاشماق؛ ~ ~起来，争取更大的胜利 ئىتتىپاقلىشىپ، تېخىمۇ زور غەلىبىنى قولغا كەلتۈرەيلى. ④ ئۆمەك؛ 文工~ سەنئەت ئۆمىكى / 代表~ ۋەكىللەر ئۆمىكى. [团体] tuántǐ تەشكىلات، كوللېكتىپ؛ 工会，妇女联合会都是人民~~ ئىشچىلار ئۇيۇشمىسى، ئاياللار بىرلەشمىلىرى خەلق تەشكىلاتىدۇر. ⑤ ئىتتىپاق. ⑥ تۈەن (پولك).

抟 tuán يۇمىلاقلىماق، كۆمىلەچ قىلماق، يۇمىلاقلىماق؛ ~饭团子 ئاشنى يۇمىلاقلىماق/ ~泥球 لايىنى كۆمىلەچ قىلماق/ ~纸团 قەغەزنى يۇمىلاقلىماق.

疃 tuǎn ① ئېتىز. ② مەھەللە، يېزا.

彖 tuàn (~辞) رەم توغرىسىدا چۈشەندۈرۈش.

TUI

忒 tuī 另见 tè <方> بەك؛ 风~大 شامال بەك قاتتىق/ 路~滑 يول بەك تېيىلغاق.

推 tuī ① ئىتتەرمەك: ~车 ھارۋا ئىتتەرمەك/ ~了他一把 ئۇنى ئىتتىرىۋەتمەك/ ~磨 ئۇن تارتماق. (كۆچمە مەنىدە) ئورماق، چۈشۈرمەك، قىرماق: ~草 چۆپ ئورماق/ 用刨子~光 رەندىلەپ سىلىقلىماق/ ~头 چاچ چۈشۈرمەك. [推敲] tuīqiāo مۇلاھىزە يۈرگۈزمەك: 仔细~~ تەپسىلىي مۇلاھىزە يۈرگۈزمەك/ 一字费~~ ھەر بىر خەت ئۈستىدە مۇلاھىزە يۈرگۈزمەك. ② كېڭەيتمەك، ئومۇملاشتۇرماق: ~广 ئومۇملاشتۇرماق، كېڭەيتمەك/ ~销 ساتماق، بازارغا سالماق/ ~动 ئالغا سۈرمەك، ئالغا سىلجىتماق، ئىلگىرى سۈرمەك، تۈرتكە بولماق. ③ تەخمىن قىلماق، مۆلچەرلىمەك، مۇلاھىزە قىلماق: ~求 ئىزدەنمەك/ ~测 تەخمىن قىلماق، مۆلچەرلىمەك/ ~理 ئەقلىي خۇلاسە چىقارماق/ ~算 ھېسابلىماق، ھېسابلاپ چىقارماق/ ~类 قىياس قىلماق، پەرەز قىلماق، مۆلچەرلىمەك. ④ تەكەللۇپ قىلماق، باش تارتماق، ئۆزىنى قاچۇرماق، قاچماق، چەتكە چىقىۋالماق: 1. رەت قىلماق، باش تارتماق: ~辞 رەت قىلماق، باش تارتماق، قوبۇل قىلماسلىق/ ~让 ئۆتۈنمەك. 2. مەسئۇلىيەتتىن ئۆزىنى قاچۇرماق: ~三阻四 ئۇنى دەپ، بۇنى دەپ باش تارتماق، رەت قىلماق، ئۆزىنى قاچۇرماق/ ~病不到 كېسەلنى باھانە قىلىپ كەلمەسلىك/ ~委给别人 باشقىلارغا ئىتتىرىپ قويماق. ⑤ ئارقىغا سۈرمەك، كېچىكتۈرمەك، كەينىگە تارتماق: 再往后~几天 بىر نەچچە كۈن ئارقىغا سۈرمەك. ⑥ كۆرسەتمەك، سايلىماق: 公~一个人做代表 بىرەيلەننى ۋەكىل قىلىپ سايلىماق، بىرەيلەننى ۋەكىللىككە كۆرسەتمەك. ⑦ تەرىپلىمەك، قەدىرلىمەك، ئەتىۋارلىماق، يۇقىرى باھالىماق: ~许 تەرىپلىمەك/ ~重 قەدىرلىمەك، ئەتىۋارلىماق/ ~崇 چوقۇنماق، ئۇلۇ-

لۇقلىماق.

颓 tuí ① غۇلىماق، ئاغدۇرۇلماق: ~垣断壁 گۇمران بولماق، تەلتۆكۈس غۇلىماق. [颓废] tuífèi 1. غۇلىماق، ئاغدۇرۇلماق. 2. سولغۇن، روھسىز، چۈشكۈن. ② يامان، ئەسكى، ئوسال: ~风败俗 يامان ئۆرپ-ئادەت، ئەسكى قىلىق. [唐颓] tángtuí سولغۇن، روھى سۇنۇق، چۈشكۈن.

腿 tuǐ ① پۇت، پاقالچاق: 大~ يوتا، سان/ 前~ ئالدى پۇت/ 后~ ئارقا پۇت. [火腿] huǒ tuǐ سۈرلەنگەن توڭگۇز سېنى. ② نەرسە كېرەكلەرنىڭ پۇتى: 桌子~儿 جوزا پۇتى / 凳子~儿 بەندىڭنىڭ پۇتى.

退 tuì ① چېكىنمەك، داجىماق: 敌人已经~了 دۈشمەنلەر چېكىندى/ ~敌 دۈشمەننى چېكىندۈرمەك/ ~刺刀 شتىكنى ئارقىغا قايتۇرماق. [退步] tuìbù 1. ئارقىدا قالماق، كەينىگە كەتمەك: 工作积极，学习努力，才能不~ خىزمەتتە ئاكتىپ، ئۆگىنىشتە تىرىشچان بولغاندىلا، ئادەم ئارقىدا قالمايدۇ. 2. ئىمكانىيەت، كېيىنلىك: 话没有说死·留了~ كېيىنلىكنى ئويلاپ، گەپنى چورتلا كېسىۋەتمەسلىك. [退化] tuìhuà رۇدىمېنتلاشماق، تەدرىجىي رولىنى يوقاتماق، تەدرىجىي ئاجىزلاشماق. ② ئايرىلماق، چىقىپ كەتمەك: ~席 زىياپەتتىن چىقىپ كەتمەك/ ~职 خىزمەتتىن بوشانماق، خىزمەتتىن چېكىنمەك. ③ قايتۇرماق، ياندۇرماق، ئەمەلدىن قالدۇرماق: ~货 مالنى قايتۇرماق/ ~票 بېلەتنى قايتۇرماق/ ~钱 پۇلنى قايتۇرماق. ④ ئۆڭمەك، ئۆچمەك: ~色 رەڭگى ئۆڭمەك.

煺 tuì يۇڭدىماق، تۈكىنى قىرماق.

褪 tuì 另见 tùn [褪色] tuìsè ئۆڭمەك، ئۆچمەك.

蜕 tuì ① قاسىراق، پوست. ② قاسىراق تاشلىماق، پوست تاشلىماق، تۈللىمەك. [蜕化] tuìhuà (كۆچمە مەنىدە) ئاي-

ىنماق، ئۆزگىرىپ كەتمەك.

TUN

吞 tūn يۇتماق: 囫囵～枣 چىلاننى پۈتۈن يۇتماق، چاينىماي يۇتماق، تەھلىل قىلماي قارىسىغا قوبۇل قىلماق / 狼～虎咽 ئالمان-تالمان يۇتماق، ئىشتىھا بىلەن يېمەك، يالماپ يۇتماق. (كۆچمە مەنىدە) 1. دېمىنى ئىچىگە يۇتماق: 忍气～声 لېۋىنى چىشلەپ چىداپ تۇرماق، دېمىنى ئىچىگە يۇتۇپ چىداپ تۇرماق، غىڭ-پىڭ قىلماسلىق. 2. يۇتۇۋالماق، قوشۇۋالماق، ئىگىلىۋالماق: ～没 يەۋالماق، ئۆزىنىڭ قىلىۋالماق، (سۇ) بېسىپ كەتمەك / ～并 يۇتۇۋالماق، ئىشغال قىلىۋالماق، بېسىۋالماق، قوشۇۋالماق.

屯 tún 另见 zhūn ① توپلىماق، يىغماق، غەملىمەك: ～粮 ئاشلىق توپلىماق، ئاش غەملىمەك. (كۆچمە مەنىدە) ئەسكەر تۇرغۇزۇپ قوغدىماق: ～兵 ئەسكەر تۇرغۇزماق. ② مەھەللە، يېزا، 皇姑～ خۇاڭگۇ مەھەللىسى.

囤 tún 另见 dùn يىغماق، جەملىمەك، توپلىماق، ساقلىماق: ～货 مال يىغماق.

饨 tún 280- بەتتىكى '馄饨' (húntun) غا قاراڭ.

鲀 tún دېلفىن، دەريا دېلفىنى، سېپىرويىدىس بېلىقى.

豚 tún تۇراي، توڭگۇز. ٦را.

臀 tún ساغرا، كاسا: ～部 ساغ-

氽 tǔn <方> ① لەيلىمەك: 木头在水上～ ياغاچ سۇ ئۈستىدە لەيلىمەك. ② قورۇماق: 油～花生米 خاسىڭ مېغىزىنى مايدا قورۇماق.

褪 tùn 另见 tuì سالماق، يەشمەك: 把袖子～下来 يېڭىنى چۈشۈرۈۋەت / 狗～了套跑了 ئىت سىرتماقتىن بوشىنىپ قېچىپ كەتتى. (كۆچمە مەنىدە) تىقماق، سولىماق: 把手～在袖子里 قولنى يەڭ ئىچىگە تىقىۋالماق / 袖子里～着一封信 يەڭ ئىچىگە بىر پارچە خەتنى تىقىۋالماق.

TUO

托 tuō ①كۆتۈرمەك، تۇتماق: 枪着 ~ مىلتىق كۆتۈرۈۋالماق. ② تېگىگە قويماق، ئاچماق، رەڭ بەرمەك، تۈس بەرمەك، روشەنلەشتۈرمەك، تېخىمۇ ئاچمىدىغان قىلماق، كەۋدىلەندۈرمەك، قويماق، قىستۇرماق، سالماق، يېيىتماق، تىندۇرماق: 云烘 月 ~ كەۋدىلەندۈرۈپكۆرسەتمەك. ③ تەگ، پايە، تەگلىك: 儿~茶 خونچا / 花 ~ 儿 ~ گۈل پايىسى. ④ ۋاقىتلىق قويماق، تاپشۇرماق: 所儿 ~ يەسلى. ⑤ ھاۋالە قىلماق: 书本买你 ~ بىر كىتاب ئالغاچ كەلسىڭىز. ⑥ باھانە قىلماق: 病 ~ ئاغرىقنى باھانە قىلماق / ~ 故 باھانە كۆرسەتمەك.

拖 tuō ① تارتماق، سۆرىمەك: 车 ~ ھارۋا سۆرىمەك / 水带泥 ~ ئەزمىلىك قىلماق، سۆرەلمىلىك قىلماق. ③ كېچىكتۈرمەك، ئارقىغا سۈرمەك: 束结快赶应事件这، 再能不 ~ بۇ ئىشنى دەرھال ئاياغلاشتۇرۇش كېرەك، يەنە ئارقىغا سۈرۈشكە بولمايدۇ.

脱 tuō ① چۈشمەك، سويۇلماق، تاشلىماق: 皮,~ تۆلىمەك، تېرە چۈشمەك/ 节~ ئاجرىماق، ئاجرالماق، ئايرىماق/ 逃 ~ قاچماق/ ~走 كەتمەك. (كۆچمە مەنىدە) چۈشۈپ قالماق، خاتا كەتمەك: 误 ~ خاتا كەتمەك / 字个几了去~间中这 بۇ ئارىلىقتا بىر نەچچە خەت چۈشۈپ قاپتۇ. [离脱] tuōlí ئايرىلماق، ئاجرالماق، قۇتۇلماق، ئۈزمەك: 不也刻 一 众群 ~~ 能 ئاممىدىن بىر مىنۇتمۇ ئايرىلماسلىق. ② يەشمەك، سالماق، ئالماق: 裳衣 ~ كىيىم سالماق/ 帽 ~ باش كىيىمنى ئالماق. [脱通] tōngtuō ③ ھەرزىمەس نەرسىلەرنى چوڭايتىپ كۆرسەتمەك.

驮 tuó 见另 duò كۆتۈرمەك، ھاپاش قىلماق: 马匹那 ~ 食粮袋两着 ئاۋۇ ئات ئىككى تاغار ئاشلىق كۆتۈرىدۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

佗 tuó ئۈستىگە ئالماق، كۆتۈرۈش مىقدارى. ٦پەلدىرەكچاق.

陀 tuó [陀螺] tuóluó نۇر،

坨 tuó ① كاللەك، مونەك، دۆۋە: 泥 ~ 子 لاي دۆۋىسى، لاي كاللىكى، كۆمىلاچ لاي. ② ئۈستى ئوچۇق تۇز دۆۋىسى.

驼 tuó ① تۆگە. ② دۈمچەيمەك، مۈكچەيمەك: ~ 背 دۈمچەك، دوك.

柁 tuó 另见 duò لەرە.

砣 tuó ① تارازا تېشى. ② موپاك تېشى. 又 620 - بەتتىكى '铊' (tā) غا قاراڭ.

鸵 tuó [驼鸟] tuóniǎo تۆگە قۇش.

酡 tuó قىزارماق (ھاراق ئىچكەندە): ~ 颜 يۈزى قىزىرىپ كەتمەك.

跎 tuó 108- بەتتىكى '蹉跎' (cuōtuō) غا قاراڭ.

橐 tuó تاغار.

[橐驼] tuótuó تۆگە.

鼍 tuó (~ 鼍龙) تىمساھ.

妥 tuǒ ① ئوبدان، مۇۋاپىق: 已经商量 ~ 了 ئوبدان مەسلىھەت قىلىندى، ئوبدان مەسلىھەت بولدى/ ~ 为保存 ئوبدان ساقلىماق/ 这样做不~当 بۇنداق قىلىش مۇۋاپىق ئەمەس. [妥协] tuǒxié مۇرەسسە، مۇرەسسە قىلماق، كېلىشمەك: 在原则性问题上决不能 ~~ پىرىنسىپاللىق مەسىلىلەردە ھەرگىزمۇ مۇرەسسە قىلىشقا بولمايدۇ. ② بولماق، پۈتمەك: 事已办 ~ ئىش پۈتمەك.

庹 tuǒ غۇلاچ.

椭 tuǒ (~圆) ئېللىپس.

拓 tuò 另见 tà ① ئاچماق، كېڭەيمەك. ② 432 - بەتتىكى '落拓' (luòtuò) غا قاراڭ.

柝 tuò <古> تاكتاك (جېك ئۇرىدىغان كالتەك).

跅 tuò [跅弛] tuòchí شاللاق، شاللاقلىق قىلماق.

萚 tuò دەل - دەرەخ، گۈل - گىياھلارنىڭ چۈشكەن قوۋزىقى ياكى غازىڭى. ٦قوۋزىقى.

箨 tuò بامبۇك نوتىسىنىڭ

唾 tuò ① شۆلگەي، تۈكۈرۈك. ② تۈكۈرمەك: ~手可得◇

ئاسانلا قولغا كەلمەك/ ~弃 تۈكۈرۈپ تاشلىماق، ئىرغىتىپ تاشلىماق، چۆرۈۋەتمەك.

W

WA

挖 wā كولىماق، قازماق، ئويماق: ~个坑 ئازگال كولىماق/ ~战壕 ئاكوپ قازماق. [挖苦] wāku زەردە قىلماق، چېقىۋالماق، زىتىغا تەگمەك، چىشىغا تەگمەك، سانجىۋالماق: ~~人 زەردە قىلماق/ 这话真~~ بۇ نېمىدېگەن زەردىلىك گەپ.

哇 wā 另见 wa ۋار-ۋۇر، قار-غۇر، ھۆ: 哭得~~的 ۋار-ۋۇر يىغلىماق/ ~地一声 吐了一地 ئۇ غاررىدە قۇسۇۋەتتى.

洼 wā ① ئازگال: 水~儿 سۇ ئازگىلى / 这有个~儿 بۇ يەردە بىر ئازگال بار ئىكەن. ② ئويمان، چوڭقۇر: ~地 ئويمان يەر/ 这地太~ بۇ يەر بەك ئويمان ئىكەن/ 眼眶~进去 كۆزى ئولتۇرۇشۇپ كەتمەك.

蛙 wā پاقا.

娲 wā [女娲] Nŭwā نۈيۋا.

娃 wá ① بوۋاق، بالا: 女~儿 قىزچاق / 胖~儿 سېمىز بالا، بۇدرۇق بالا. ② گۈزەل قىز: 女娇~ ساھىبجامال. ③ ھايۋانلارنىڭ بالىسى: 猪~ توراي / 鸡~ چۈجە.

瓦 wǎ 另见 wà ① ساپال: ~盆 ساپال جاۋۇر، تەشتەك/ ~器 ساپال بۇيۇملار. ② كاھىش، ۋا: ~房 كاھىشلىق ئۆي. [瓦解] wǎjiě پارچىلانماق، پارچىلاپ تاشلىماق، يىمىرمەك، يىمىرىلمەك: 土崩~~ گۇمران بولماق، يىمىرىلمەك، چاك چېكىدىن بۆسۈلۈپ كەتمەك. ③ ۋات.

佤 wǎ [佤族] Wǎzú ۋازۇ مىللىتى.

瓦 wà 另见 wǎ ياپماق، ياتقۇزماق: ~瓦 كاھىش ياتقۇزماق. [瓦刀] wàdāo ۋاداۋ.

袜 wà پايپاق.

腽 wà [腽肭] wànà دېڭىز ئىتى.

哇 wa 另见 wa ـ ھە، ـ ۋۇ، چۇ: 你别哭~ يىغلىمىساڭچۇ!/ 多好~ نېمىدېگەن ياخشى ـ ھە!/ 快走~ تېز ماڭساڭچۇ!

WAI

歪 wāi ① ئەگرى، قىيسىق، قىڭغىر، مايماق: ~着头 بېشىنى قىيسايتماق/ 这张画挂~了 بۇ رەسىم قىڭغىر ئېسىلىپ قاپتۇ. [歪曲] wāiqū بۇرمىلىماق، ناتوغرا مەنە بەرمەك: ~~事实 پاكىتنى بۇرمىلىماق. ② قىيسايماق: 我也~着 مەنمۇ قىيسايدىم. ③ ناتوغرا، يامان، ساغلام بولمىغان: ~门邪道 ناچار كەيپىيات، ناتوغرا قىلىق/ ~风 يامان ئىستىل، ناتوغرا كەيپىيات.

喎 wāi مايماق: 口眼~斜 ئاغزى مايماق، كۆزى سىڭاريان بولۇپ قالماق.

崴 wāi 另见 wēi ① 〈方〉 دوقمۇش، ئايلانما. ② قايرىلىپ كەتمەك، قايرىلماق، مىتكوت كەتمەك. ③ ئەگرى-توقاي (تاغ يولى).

外 wài ① تاش، تاشقى، سىرت، سىرتقى: 国~ دۆلەت سىرتى/ ~伤 تاشقى يارا. [外行] wàiháng ئىش ئەھلى ئەمەس، نا ئۇستا، كەسىپ ئەھلى ئەمەس. ② باشقا، چەت، ياقا، ئۆزگە: ~国 چەت ئەل/ ~乡 ياقا يۇرت، ئۆزگە ئەل/ ~人 يات ئادەم. ③ چەت ئەللەرنى كۆرسىتىدۇ: 对~贸易 تاشقى سودا، چەت ئەللەرگە قارىتىلغان سودا/ 古今中~ قەدىمدىن ھازىرغىچە، جۇڭگودا ۋە چەت ئەللەردە/ ~宾 چەت ئەللىك مېھمان. ④ يات، ناتونۇش، ئۆزگىچە: 这里没~人 بۇ يەردە يات ئادەم يوق/ 不要见~ يات كۆرمەڭ، ئۆزگىچە چۈشىنىپ قالماڭ، ناتونۇش دەپ قارىماڭ. ⑤ ئانا، ئاچا، سىڭىل ياكى قىز تەرەپنىڭ تۇغقانلىرىنى كۆرسىتىدۇ: ~祖母 موما/ ~甥 جىيەن/ ~孙 ئوغۇل نەۋرە.

WAN

弯 wān ① ئېگىلمەك، ئەگـ

پۈرچاق.

丸 wán ① يۇمىلاق، كۆمىلاچ شەكىلدىكى نەرسىلەر: 弹~ شارىك/ 药~ كۆمىلاچ دورا/ 肉~子 گۆش كۆمىلچى. ② مىقدار سۆز: 一~药 بىر كۆمىلاچ دورا.

芄 wán گۈلنەپشە.

汍 wán [汍澜] wánlán يىغلامسىرىماق.

纨 wán شايى: [纨裤] wánkù شايى تامبال، شايى ئىشتان؛ ~~子弟 بايۋەچچە.

完 wán ① تولۇق، مۇكەممەل، پۇختا: ~美无缺 مۇكەممەل، نۇقسانسىز، بىجىرىم/ 准备得很~善 تەييارلىق پۇختا بولۇپتۇ، تەييارلىق مۇكەممەل بولۇپتۇ. ② تۈگىمەك: 用~了 ئىشلىتىپ بولماق/ 卖~了 سېتىپ تۈگەتمەك/ 事情做~了 ئىشنى قىلىپ بولماق. ③ ئورۇنلىماق، تاماملىماق، ئاخىرلاشتۇرماق: ~成任务 ۋەزىپىنى ئورۇندىماق/ ~工 ئىش تاماملانماق/ ~婚 ئۆيلەنمەك. ④ تاپشۇرماق، تۆلىمەك: ~粮 غەللە - پاراق تاپشۇرماق/ ~

مەك، ئەگىم؛ ~路 ئەگىم يول، ئەگرى يول. ② ئەگمەش، ئەگرى؛ 拐~抹角 ئەگرى - بۈگرى، ئەگرى-توقاي/ 这根竹竿有个~儿 بۇ بامبۇك خادىنىڭ بىر ئەگمەش جايى بار ئىكەن. ③ كەرمەك، تارتماق؛ ~弓 ئوقيا تارتماق.

湾 wān ① ئەگىم؛ 汾河~ فېنخې دەرياسى ئەگىمى. ② قولتۇق: 胶州~ جياۋجۇ قولتۇقى/ 港~ پورت قولتۇقى. ③ توختاتماق؛ 把船~在那边 كېمىنى ئۇ تەرەپكە توختىتىپ قوي.

剜 wān ئويماق، ئويۇۋالماق، ئويۇپ ئېلىۋەتمەك، كەسمەك؛ ~肉补疮 ساق گۆشنى كېسىپ ئېلىپ يارىنى ياماماق، مەسىلىنى تۈپتىن ھەل قىلالماسلىق.

帵 wān پارچە-پۇرات رەخت، پۇرۇچ.

蜿 wān [蜿蜒] wānyán ئەگرى - بۈگرى، ئەگرى - توقاي: 一条~~的小路 ئەگرى - بۈگرى چىغىر يول.

豌 wān [豌豆] wāndòu كۆك

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

税 باج تۆلىمەك.

玩 wán ① ئويناماق، تاماشا قىلماق؛ 出去~ سىرتقا چىقىپ ئويناماق/ ~皮球 توپ ئويناماق. [玩弄] wánnòng 1. ئەخمەق قىلماق، ئويۇنچۇق قىلماق. 2. ئوينىماق: 不要~~火柴 سەرەڭگە ئوينىما. 3. ئىشلەتمەك، ئىشقا سالماق: ~~手段 ھىيلە ئىشلەتمەك. [玩笑] wánxiào ئويۇن قىلماق، ئويناشماق، چاقچاق قىلماق: 不要开~~ ئويناشماڭلار، چاقچاقلاشماڭلار. [玩意儿] wányìr 1. ئويۇنچۇق. 2. ئويۇن. 3. نەرسە. ② ئىشلەتمەك، ئويناتماق: ~手腕儿 ھىيلە ئىشلەتمەك. ③ بېرىلمەك؛ 游~ تاماشىغا بېرىلمەك/ ~物丧志 بولمىغۇر ئىشلارغا بېرىلىپ، كۈچ - غەيرىتىنى يوقاتماق. ④ كۆرۈشكە، ئويناشقا بولىدىغان نەرسىلەر؛ 古~ قەدىمكى نەرسە. ⑤ سەل قارىماق، بىخەستەلىك، يەڭگىللىك قىلماق؛ ~世不恭 زامانغا باقماسلىق، ئويناشقاندەك ئىش قىلماق. (بۇرۇن ③ – ⑤ لەردە wàn دەپ ئوقۇلاتتى).

顽 wán ① ئەخمەق، ھاماقەت، دۆت، نادان، بىلىمسىز، قاشاق: ~石 ھاماقەت، دۆت / 愚~ نادان ھەم جاھىل. ② جاھىل، تەرسا، كاج: / ~梗 جاھىل، كاج/ ~癣 جاھىل تەمرەتكە، ساقايماس تەمرەتكە. [顽固] wángù 1. تەرسا. 2. جاھىل. [顽强] wánqiáng قەيسەر، قەيسەرلىك: ~~地工作着 قەيسەرلىك بىلەن خىزمەت ئىشلىمەك/ 他很~~,并没被困难吓倒 ئۇ ناھايىتى قەيسەر بولغاچقا، قىيىنچىلىقتىن قورقۇپ قالمىدى. ③ كەپسىز، شوخ: ~童 شوخ بالا، كەپسىز بالا. ④ ‘玩①②’ بىلەن ئوخشاش.

烷 wán ئالكان.

宛 wǎn ① ئەگرى - توقاي. [宛转] wǎnzhuǎn 1. ئۆرۈلمەك، چۆرۈلمەك، ئايلانماق. 2. ‘婉转’ بىلەن ئوخشاش. ② گويا، خۇددى، بەئەينى؛ 音容~在 ئۆزىنى كۆرگەندەك بولماق.

菀 wǎn ① (紫~) يۇلتۇزگۈل. ② باراقسان.

惋 wǎn ھەيران بولماق، ھەيران قالماق: ~惜 ئېچىنماق، ئىچى ئاغرىماق.

婉 wǎn ① سىلىق، يۇمشاق، ئەۋرىشىم، يېقىملىق: ~言 سىلىق سۆزلەر، يۇمشاق گەپلەر/ 委~ يۇمشاق، مۇلايىم، سىلىق. [婉转] wǎnzhuǎn سىلىق، يېقىملىق، مۇڭلۇق، تەسىرلىك، يۇمشاق: 措词~~ گېپى سىلىق. ② گۈزەل، چىرايلىق، ئۇز.

琬 wǎn دۇپدۇگىلەك قاشتاش.

碗 wǎn ① چىنە، قاچا. ② قاچىغا ئوخشايدىغان نەرسىلەر؛ كاسە: 轴~儿 شارىك كاسىسى.

畹 wǎn 〈古〉 ئوتتۇز مو بىر ۋەنگە توغرا كېلىدۇ. [畹町] wǎndīng ۋەندىڭ بازىرى.

莞 wǎn 另见 guǎn [莞尔] wǎn'ěr تەبەسسۇم.

脘 wǎn ئاشقازان بوشلۇقى.

皖 wǎn ئەنخۇي ئۆلكىسىنىڭ باشقىچە ئاتىلىشى.

挽 wǎn ① تارتماق، كەرمەك: ~弓 ئوقيا تارتماق، يانى كەرمەك/ 手~着手 قولنى قولغا تۇتۇشماق. ② قۇتقۇزماق، قۇتۇلدۇرماق: ~救 قۇتقۇزماق، قۇتۇلدۇرماق/ 力~狂澜 دولقۇنلار بىلەن ئېلىشماق. ③ ماتەم، ماتەم تۇتماق: ~歌 مەرسىيە، ماتەم ناخشىسى/ ~联 ئىككى مىسرالىق مەرسىيە، مۇسىبەتنامە. ④ ‘绾’ بىلەن ئوخشاش.

晚 wǎn ① كەچ، كەچقۇرۇن، ئاخشام، كېچە: 从早到~ ئەتىدىن كەچكىچە، ئەتىگەندىن تا كەچكىچە/ 吃~饭 كەچلىك تاماق يېمەك/ 开~会 كەچلىك يىغىن ئاچماق/ 昨天~上没睡好 كېچە ياخشى ئۇخلىيالمىدىم. ② ۋاقچە، كېچىكمەك، كەچ بولۇپ كەتمەك، كېچىكمەك، ۋاق قالماق: 来~了 كېچىكىپ قالماق/ 时间~了 ۋاقىت كەچ بولۇپ كەتمەك/ 赶快努力还不~ دەرھال تۇتۇش قىلساڭ يەنە كەچ قالمايسەن/ ~年 ئاخىرقى ئۆمۈر، ئۆمرىنىڭ ئاخىرى/ ~秋 كەچ كۈز. ③ كېيىنكى

ئاخىرقى: ~辈 كېيىنكى ئەۋلاد، ياش ئەۋلاد.

绾 wǎn ① تۈگمەك، تۈگۈۋالماق: ~结 تۈگمە تۈگمەك/ ~个扣 تۈگمە تۈگمەك/ 把头发~起来 چاچنى تۈگۈۋالماق. ② تۈرمەك: ~起袖 يەڭنى تۈرمەك.

万 wàn 另见 Mò ① تۈمەن، ئون مىڭ. (كۆچمە مەنىدە) كۆپ، جىق، ھەممە: ~物 ھەممە شەيئى، بارلىق شەيئى، ھاياتلىق، كائىنات / 气象~千 رەڭگارەڭ، خىلمۇ خىل ~能铣床 ئۇنىۋېرسال يونۇش ستانوكى. [万岁] wànsuì ياشىسۇن، ياشا: 伟大的马克思列宁主义毛泽东思想万岁! ياشىسۇن ئۇلۇغ ماركسىزم - لېنىنىزم، ماۋزېدۇڭ ئىدىيىسى! [万一] wànyī (كۆچمە مەنىدە) ئويلىمىغاندا، كۈتمىگەندە، تاسادىپىي، ئەگەرچەندە، ناۋادا: 以防~~ تاسادىپىي ئەھۋالنىڭ ئالدىنى ئالماق/ ~~失败 ناۋادا مەغلۇپ بولساق، كۈتمىگەن مەغلۇبىيەت، تاسادىپىي مەغلۇبىيەت. ② ناھايىتى، ئىنتايىن، مۇتلەق، ھەرگىز، زادىلا، پەقەت: ~难 ناھايىتى تەس، ئىنتايىن قىيىن / ~全 پۇختا، مۇكەممەل، شامال كىرمەيدىغان / ~不能行 زادىلا ئىمكانىيەت بولماي قالغاندا.

腕 wàn بىغىش.

蔓 wàn 另见 màn,mán پىلەك: 瓜~儿 قوغۇن-قاپاقلارنىڭ پىلەكلىرى / 扁豆爬~儿了 پۇرچاق پىلەك تارتىپتۇ.

WANG

尪 wāng ئاقسىماق.

汪 wāng ① كەڭ، بىپايان، كۆز يەتكۈسىز: ~洋大海 بىپايان دېڭىز - ئوكيان. ② تولماق، يىغىلىپ قالماق: 地上~着水 سۇ يىغىلىپ قالماق. [汪汪] wāngwāng 1. تولماق: 泪~~ لىققىدە ياش، كۆزگە ياش تولماق. 2. ھاۋ - ھاۋ، كاڭ - كاڭ. ③ مىقدار سۆز. 一~水 بىر كۆلچەك سۇ.

亡 wáng 另见 wú ① تويماق، قاچماق، قېچىپ كەتـ

مەك: ~命 قاچماق، قېچىپ كەتمەك، جاندىن تويماق/ 流~ قاچقۇن، قاچاق. (كۆچمە مەنىدە) يوقاتماق، مەھرۇم بولماق: ~羊补牢 ئۆلگەندىن كېيىن ياسىن ئوقۇماق. ② ئۆلمەك: 伤~很少 يارىدار بولغانلار ۋە ئۆلگەنلەر ناھايىتى ئاز. (كۆچمە مەنىدە) مەرھۇم: ~弟 مەرھۇم ئىنىم. ⑤ يوقالماق، مۇنقەرز بولماق: ~国 دۆلەت مۇنقەرز بولماق، دۆلەت ھالاك بولماق، مۇنقەرز بولغان دۆلەت/ 唇~齿寒 كالپۇك بولمىسا چىش توڭلايتۇ.

王 wáng 另见 wàng ① <古> پادىشاھ، خان. ② بىر تۈردىكىلەرنىڭ باشلىقى، كاتتىبېشى: 兽~ ھايۋانات پادىشاھى/ 蜂~ ئانا ھەرە/ 花中之~ گۈللەر شاھى. ③ چوڭ: ~父 چوڭ دادا/ ~母 چوڭ ئانا.

网 wǎng ① تور: 鱼~ بېلىق تورى. [网罗] wǎngluó تور، تۇزاق، قىلتاق؛ يىغىۋالماق، ئۆز دېگە تارتماق، ئىزلەپ تاپماق: ~~人才 قابىلىيەتلىك ئادەملەرنى يىغىۋالماق. ② تورغا چۈشۈرمەك، تۇتماق: 鱼~ بېلىق تۇتماق/ 鸟~ قۇشقاچ تۇتماق. ④ تورغا ئوخشايدىغان نەرسىلەر: ~兜儿 تور سومكا/ 铁丝~ سىم تور/ 通信~ ئالاقە تورى/ 交通~ قاتناش تورى.

枉 wǎng ① ئەگرى، ئەگمەچ: 矫~必须过正 ئەگرىنى تۈزلەش ئۈچۈن چېكىتىن ئاشۇرۇۋەتمەك. ② بۇرمىلىماق، بۇزماق: ~法 قانۇننى بۇرمىلىماق، قانۇننى بۇزماق. ③ ئازار يېمەك، ئۇۋالچىلىققا ئۇچرىماق. ④ قۇرۇق، بىكار، بىھۇدە: ~然 بىكار، قۇرۇق، پايدىسىز/ ~费心机 بىكار ئاۋارە بولماق، بىھۇدە ئاۋارە بولماق.

罔 wǎng ① قايمۇقتۇرماق، بوھتان قىلماق، قارىلىماق، كۆز بويىماق، تۆھمەت چاپلىماق: 欺~ ئالدىماق، ئالداپ قايمۇقتۇرماق. ② يوق: 置若~闻 قۇلاق سالماسلىق-

惘 wǎng پەرىشان، ~然 پەرىشانلىق. ئۈلتەمگى.

辋 wǎng چاق تاپىنى، چاق

魍 wǎng [魍魉] wǎngliǎng ئالۋاستى، ئىبلىس.

往 wǎng ① بارماق: ~返 بارماق-كەلمەك، بېرىش-كېلىش/ ~北京开会 بېرىپ يىغىنغا بارماق/ 此车开~上海 بۇ پويىز شاڭخەيگە بارىدۇ. ② ئۆتكەنكى، ئۆتۈپ كەتكەن: ~年 ئۆتكەن يىللار، ئىلگىرى/ ~事 ئۆتكەن ئىشلار. ③ «-غا/ -قا، -گە/ -كە» بىلەن ئىپادىلىنىدۇ: ~东走 شەرققە ماڭماق/ ~前看 ئالدىغا قارىماق.

[往往] wǎngwǎng كۆپىنچە، كۆپ ۋاقىتلاردا، كۆپ ھاللاردا: 这些小事情~~被人忽略了 بۇ كىچىك ئىشلارنى كىشىلەر كۆپىنچە ئۇنتۇپ قالىدۇ.

王 wàng 另见 wáng ① دۇنيانى بىرلىككە كەلتۈرمەك: 以德行仁者~ دىيانەت بىلەن ئىش كۆرگۈچى ئالەمنى بىرلىككە كەلتۈرەلەيدۇ. ② ھۆكۈمرانلىق قىلماق، ھۆكۈمران بولماق: ~此大邦 چوڭ دۆلەتكە ھۆكۈمران بولماق.

旺 wàng ئۇلۇغ، قويۇق، بولۇق، مول، ھۆپپىدە: 火很~ ئوت ناھايىتى ئۇلۇغ/ ~季 مولچىلىق پەسلى.

望 wàng ① قارىماق، نەزەر تاشلىماق، باقماق: 登高~远 ئېگىزگە چىقىپ يىراقنى قارىماق/ ~尘莫及 قارىسىمۇ كۆرەلمەي قالماق، يېتەلمەسلىك، بەكمۇ ئارقىدا قالماق. ② يوقلىماق: 看~ يوقلىماق. ③ ئۈمىد: 丰收有~ مول ھوسۇلدىن ئۈمىد بار/ 喜出~外 خۇشاللىقىدىن قىن- قىنىغا پاتماي كەتمەك، خۇشاللىقىدىن يايراپ كەتمەك. ④ يامان كۆرمەك، نەپرەتلەنمەك، ئۆچمەنلىك، ئەيىبلىمەك. ⑤ ئاتاق، شۆھرەت، ئابروي: 德高~重 ئالىي پەزىلەتلىك ۋە چوڭ ئابرويلۇق/ 威~ شۆھرەت، ئابروي. ⑥ ئاينىڭ ئون بەشى.

⑦ قوشۇمچە: -غا/ -قا؛ -گە/ -كە: ~东走 شەرققە قاراپ ماڭماق/ ~上瞧 يۇقىرىغا قارىماق.

妄 wàng قالايمىقان، قاملاشمىغان، ئەپلەشمىگەن، كەلسە-كەلمەس، ھەددىدىن ئاشقان: ~动 ئويلانماستىن ھەرىكەت قىلماق؛ يېنىكلىك قىلماق، قارامىلىق قىلماق/ ~想 خام خىيال، خام خىيال قىلماق، خام خىيالدا بولماق/ 勿~言 قالايمىقان سۆزلىمە.

忘 wàng ئۇنتۇماق، ئېسىدىن چىقارماق، ئۇنتۇلۇپ قالماق: 别~了拿书 كىتابنى ئېلىۋېلىشنى ئۇنتۇپ قالما/ 喝水不~掘井人 سۇ ئىچكەندە قۇدۇق قازغۇچىنى ئۇنتۇماسلىق كېرەك/ 翻身不~共产党 قەد كۆتۈرگەندە كومپارتىيىنى ئۇنتۇماسلىق لازىم.

WEI

危 wēi ① خەۋپ، خەۋپ-خەتەر، خەتەر: 转~为安 خەۋپ-خەتەرنى تىنچ-ئامانلىققا ئايلاندۇرماق. [危言] wēiyán ۋەھىمىلىك گەپ، قورقۇنچلۇق سۆز: ~~耸听 قورقۇنچلۇق قىلىپ ئېيتماق، ۋەھىمىلىك گەپ-سۆزلەر بىلەن ئادەمنى چۆچۈتمەك. [临危] línwēi سەكراتقا چۈشمەك، خەۋپكە دۇچ كەلمەك. ② زىيان سالماق، خەۋپ كەلتۈرمەك: ~及家国 ئائىلىگىمۇ، دۆلەتكىمۇ زىيان كەلتۈرمەك. ③ ئېگىز، تىك: ~楼 ئېگىز بىنا. ④ راۋۇرۇس، رۇس، تۈپتۈز: 正襟~坐 كىيىملىرىنى تۈزەشتۈرۈپ راۋۇرۇس ئولتۇرماق. ⑤ سەرپەيۇلتۇز تۈركۈمى.

委 wēi 另见 wěi [委蛇] wēiyí 1. ئەپلەپ-سەپلەپ ئۆتكۈزۈۋەتمەك، قولىنىڭ ئۇچىدىلا ئىش كۆرمەك: 虚与~~ ئاغزىدىلا ھە دەپ قويىماق، سېپىنىڭ راست دېيىلا قويىماق. 2. ‘逶迤’ بىلەن ئوخشاش.

逶 wēi [逶迤] wēiyí ئەگرى-بۈگرى، ئەگرى ھەم ئۇزۇن: 山路~~ تاغ

ئۇيغۇر كىتاب تورى

يولى ئەگرى - بۈگرى، تاغ يولى ئەگرى ھەم ئۇزۇن.

巍 wēi ئېگىز، ھەيۋەتلىك، ئاسمان - پەلەك: ~峨 ھەيۋەتلىك.

威 wēi ① ھەيۋەت، جاسارەت، قۇدرەت، ھەيۋەتلىك: 示~游行 كۈچ كۆرسىتىپ نامايىش قىلماق/ ~力 كۈچ - قۇۋۋەت، قۇدرەت/ ~望 شۆھرەت، ئاتاق، ئابروي/ ~权 نوپۇز. ② تەھدىت، تەھدىت سالماق، قورقۇتماق: ~胁 قەھلىكە، تەھلىكە سالماق، خەۋپ سالماق، تەھدىت سالماق، تەھدىت/ ~逼 مەجبۇرلىماق، قىستىماق. ٦باراقسان.

葳 wēi [葳蕤] wēiruí بۈك-

崴 wēi 另见 wǎi [崴嵬] wēiwéi ئېگىز، ھەيۋەتلىك.

偎 wēi يېپىشىپ، چاپلىشىپ تۇرماق: 小孩儿~在母亲的怀里 بالا ئانىسىنىڭ باغرىغا يېپىشىپ تۇراتتى.

隈 wēi دوقمۇش، ئەگىم.

煨 wēi ① قوقاسقا كۆممەك: ~白薯 قوقاسقا تاتلىق ياڭيۇ كۆممەك. ② كۈچسىز ئوت بىلەن پىشۇرماق: ~鸡 توخۇنى كۈچسىز ئوت بىلەن پىشۇرماق / ~肉 گۆشنى كۈچسىز ئوت بىلەن پىشۇرماق.

微 wēi ① كىچىك، كىچىككىنە، ئاز: 防~杜渐 بىخ ھالىتىدە يوقاتماق، كېڭىيىپ كېتىشىنىڭ ئالدىنى ئالماق. ② ئازراق، سەل، بىر ئاز: ~笑 كۈلۈمسىرىمەك، تەبەسسۇم قىلماق/ ~感不适 سەل تاۋى يوق بولۇپ قالماق، سەل جاگداپ قالماق. ③ خارابلاشماق، چۈشكۈنلەشمەك: 衰~ چۈشكۈنلەشمەك. ④ نازۇك، نەپىس، ئېسىل، سىرلىق: ~妙 سىرلىق. ⑤ مىكرو-: ~米 مىكرومېتىر.

溦 wēi سىم - سىم يامغۇر.

薇 wēi ئوسمۇندا پاپوروتنىكى. ٦بىشۇ.

韦 wéi ئاشلانغان تېرە؛

围 wéi ① قورشاۋ، مۇھاسىرە، قورۇق، توسما، قورشىماق: ئورىماق: ~巾 شارپا /~墙 قورۇق / 包~敌人 دۈشمەننى قورشىماق. ② تەرەپ، ئەتراپ: 四~都是山 تۆت

تەرەپىنىڭ ھەممىسى تاغ/ 这块地方周~有多大? بۇ ئەتراپ قانچىلىك كېلىدۇ؟ ③ سۆيام: 腰大十~ بېلى ئون سۆيام كېلىدۇ. ④ غۇلاچ: 树大十~ دەرەخنىڭ توملۇقى ئون غۇلاچ كېلىدۇ. ⑤ قاشا.

帏 wéi چىمىلدىق.

闱 wéi ‹古› ① يان ئىشىك: 宫~ ئوردىنىڭ يان ئىشىكى. ② ئىمتىھان مەيدانى.

违 wéi خىلاپلىق قىلماق، ئەمەل قىلماسلىق، خىلاپ: ~法 قانۇنغا خىلاپ، قانۇنغا خىلاپلىق قىلماق/ 阳奉阴~ كۆرۈنۈشتە ئەمەل قىلغان بولۇپ، ئاستىرتىن خىلاپلىق قىلماق. ② جۇدالىق، ئايرىلماق: 久~ ئايرىلغىلى ئۇزۇن بولماق.

为 wéi 另见 wèi ① قىلماق، ئىشلىمەك، ئەتمەك: 事在人~ ئىش ئادەمنىڭ ئىشلىشىگە باغلىق/ 所做所~ قىلغان - ئەتكەنلەر، قىلمىش - ئەتمىشلەر. (كۆچمە مەنىدە): ماھارەت، ئىقتىدار: 青年有~ ياشلار ئىقتىدارلىق. ② قىلماق، بولماق: 他被选~人民代表大会的代表 ئۇ خەلق قۇرۇلتىيىنىڭ ۋەكىللىكىگە سايلاندى/ 拜知识分子~师 زىيالىيلارنى ئۇستاز تۇتماق. ③ ئايلانماق، ئۆزگەرمەك: 一分~二 بىرنىڭ ئىككىگە بۆلۈنۈشى/ 高岸~谷，深谷~陵 ئېگىز يار جىلغا بولىدۇ، چوڭقۇر جىلغا ئېدىر بولىدۇ. ④ بولماق: 十二个~一打 ئون ئىككىسى بىر دۇژىنا بولىدۇ. ⑤ مەجھۇللۇق مەنىسىنى بىلدۈرىدۇ: ~人所笑 خەقنىڭ كۈلكىسىگە قالماق. ⑥ سوراق مەنىسىنى بىلدۈرىدۇ: 何以家~? ئۆيىڭىز قايسى؟ ⑦ تاق بوغۇملۇق سۈپەتلەرنىڭ كەينىدە كېلىپ، دەرىجىنى، دائىرىنى بىلدۈرىدۇ: 大~增色 كۆپلەپ رەڭ بەرمەك/ 广~传播 كەڭ تارقالماق. ⑧ تاق بوغۇملۇق دەرىجە رەۋىشلىرىنىڭ كەينىدە كېلىپ، ئىنتوناتسىيىنى بىلدۈرىدۇ: 极~重要 ئىنتايىن مۇھىم.

圩 wéi 另见 xū ① دامبا،

توسما. ② قاشالىماق: ~田 ئېتىزنى قاشالىماق/ 盐~ قاشالانغان تۇزلۇق. قاشا، قىرلۇق: 土~子 قورۇق/ 树~子 چىت، چىتلاق.

桅 wéi ماچتا، موما.

唯 ① wéi ① ‘惟’ ① بىلەن ئوخشاش. ② خوپ - خوپ، ھە-ھە: ~~诺诺 خوپ-خوپ دەپ تۇرماق، نېمە دېسە خوپ دەپ تۇرماق.

帷 wéi پەردە، چىمىلدىق.

惟 wéi ① يالغۇز، پەقەت: ~有他因病不能去 پەقەت ئۇلا كېسەل بولغاچقا بارالمايدۇ/ ~恐落后 ئارقىدا قېلىشتىنلا ئەنسىرىمەك. ② لېكىن، بىراق، ئەمما: 雨虽止, ~路途仍甚泥泞 يامغۇر توختىسىمۇ، لېكىن يوللار يەنىلا ھەك پاتقاق. ③ تەپەككۇر قىلماق، ئويلىماق. ④ ‹书› -دا/-تا، -دە/-تە: ~二月既望 فېۋرالنىڭ 16-كۈنىدە.

维 wéi ① باغلىماق، باغلاپ تۇرماق. wéihù [维护] قوغدىماق. wéichí [维持] ساقلىماق، قامدىماق. wéiwú'ěr [维吾尔] ئۇيغۇر.

嵬 wéi ھەيۋەت ئېگىز، بۈيۈك.

伟 wěi ① ئۇلۇغ، بۈيۈك، زور، چوڭ: 身体魁~ بەستى قامەتلىك/ ~大的祖国 ئۇلۇغ ۋەتەن/ ~人 ئۇلۇغ ئادەم، ئۇلۇغ ئەرباب.

苇 wěi قومۇش.

纬 wěi ① ئارقاق. ② پاراللېل، كەڭلىك.

玮 wěi قاشتاش.

炜 wěi نۇر يورۇقلۇق.

韡 wěi نۇر، يورۇقلۇق، گۈللەنمەك.

韪 wěi راست، توغرا، بەرھەق: 冒大不~ چوڭ خاتالىقتىن قورقماسلىق.

伪 wěi ① جا، يالغان، ساختا: 去~存真 ساختىسىنى ئېلىپ تاشلاپ چىنلىرىنى ساقلاپ قالماق/ ~造 يالغاندىن ياسىماق، ئويدۇرۇپ چىقارماق، ساختا/ ~装 نىقابلانماق، يالغاندىن ... بولۇۋالماق. ③ قورچاق، قانۇنسىز: ~政府 قورچاق ھۆكۈمەت.

尾 wěi 另见 yǐ ① قۇيرۇق: 羊~巴 قوينىڭ قۇيرۇقى. [交尾] jiāo wěi چېتىشماق، جۈپلەشمەك (ھايۋانلار). ② ئاخىرى، ئايىغى: 排~ رەتنىڭ ئاخىرى. ③ ئەگەشمەك: ~其后 ئارقىسىدىن ئەگەشمەك. ④ دانە: 一~鱼 بىر دانە بېلىق.

娓 wěi [娓娓] wěiwěi يېقىملىق: ~~动听 يېقىملىق ئاڭلانماق

委 wěi 另见 wēi ① تەيىنلىمەك، ئەۋەتمەك، تاپشۇرماق: ~以重任 مۇھىم ۋەزىپە تاپشۇرماق. ② تاشلىۋەتمەك، چۆرۈۋەتمەك: ~之于地 يەرگە تاشلىۋەتمەك. ③ دۆڭگىمەك، ئىتتىرىپ قويماق: ~过于人 خاتالىقنى باشقىلارغا ئىتتىرىپ قويماق/ 推~ ئۆزىنى چەتكە ئالماق. ④ ئەگرى، ئەۋرىشىم، ئەگىم، مۇلايىم: 话说得很~婉 ئۇنىڭ سۆزى ناھايىتى سىلىق. [委屈] wěiqu ئازار، ئەلەم، ئۇۋال، ئۇۋالىق، ئۇۋال قىلماق، ئەلەم قىلماق، ئازار بەرمەك: 心里有~~，又不肯说 ئۇۋالىققا ئۇچرىغان تۇرۇقلۇق ئېيتقىلى ئۇنىمايۋاتىدۇ. ⑤ ئاخىرى، قۇيرۇقى: 原~ باش ـ ئاخىرى. ⑥ راست، ھەقىقەتەن: ~系实情 ئەمەلىي ئەھۋال ھەقىقەتەن شۇنداق/ ~实不错 ھەقىقەتەن ياخشى. [委靡] wěimǐ چۈشكۈن، سولغۇن: 精神~~ روھى چۈشكۈن.

诿 wěi ‘委’③ بىلەن ئوخشاش: 互相推~ ئۆز ئارا ئىتتىرىشمەك، ئۆز ئارا دۆڭگەشمەك.

萎 wěi قۇرۇماق، چۈشمەك، خازان بولماق: 枯~ قۇرۇپ كەتمەك/ ~谢 تۆكۈلمەك، خازان بولماق/ ~气 روھى چۈشمەك، روھى سولغۇنلاشماق. [萎缩] wěisuō 1. قورۇلماق، يىغىلىپ كەتمەك. 2. كېيىنگە كەتمەك، چېكىنىپ كەتمەك: 资本主义经济日趋~~ كاپىتالىستىك ئىقتىساد كۈندىن ـ كۈنگە كېيىنگە چېكىنمەكتە.

痿 wěi قورۇلۇپ دالىماق، يىغىلىپ قالماق.

痏 wěi تاتۇق، يارا ئىزى.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

鲔 wěi 〈古〉 ئوستىمر بېلىقى.

頠 wěi تىنچلانماق، تىپتىنچ، جىمجىت، شۈك تۇرماق.

猥 wěi ① چاكىنا، چۈپەي. [猥亵] wěixiè پەسكەشلىك، پەسكەشلىك قىلماق، بەدقىلىق؛ ~~语 پەسكەش گەپ/ ~~行为 پەسكەش قىلىق، بەدقىلىق. ② ئەبجەش، كۆپ.

卫 wèi ① قوغدىماق؛ 自~ ئۆزىنى قوغدىماق/ 保家~国 يۇرتىنى ۋە ۋەتىنىنى قوغدىماق. [卫生] wéishēng سەھىيە، ساقلىقنى ساقلىماق، ھىجىز سەھەت، تازىلىق؛ 个人~~ شەخسىي تازىلىق/ 环境~~ مۇھىت تازىلىقى. ② مۇھاپىزەتچى؛ 警~ مۇھاپىزەتچى/ 后~ ھىماتچى قوشۇن؛ كار ساقلىغۇچى. ③ ئېشەك؛ 策双~来迎 ئىككى ئېشەكنى ھەيدەپ ئالدىغا چىقماق. ④ 〈古〉 گازارما.

为 wèi 另见 wéi ① ئۈچۈن، يولىدا؛ ~人民服务 خەلق ئۈچۈن خىزمەت قىلماق. ② مەقسەتنى بىلدۈرىدۇ؛ ~进一步巩固无产阶级专政而斗争 پرولېتارىيات دىكتاتۇرىسىنى يەنىمۇ مۇستەھكەملەش ئۈچۈن كۈرەش قىلماق/ ~了解放全人类而奋斗 پۈتۈن ئىنسانىيەتنى ئازاد قىلىش يولىدا كۈرەش قىلماق. ③ -غا/ -قا، -كە/ -گە: 且~诸君言之 ھەر قايسىلىرىغا دېيىلدى. ④ ياردەم قىلماق، ھىمايە قىلماق.

未 wèi ① (12 مۈچەلنىڭ سەككىزىنچىسى). ② پېشىن ۋاقتى. ③ ئىنكار سۆز بولۇپ، بىلمەسلىكنى، بولمايدىغانلىقنى بىلدۈرىدۇ: ~知可否 بولۇش-بولماسلىقىنى بىلىپ بولمايدۇ/ ~成年 تېخى ياش - قۇرامىغا توشمىدى. ④ جۈملىنىڭ ئاخىرىدا كېلىپ، سوراق مەنىسىنى بىلدۈرىدۇ: 君知其意~ جانابلىرى ئۇنىڭ مەنىسىنى بىلەلمىگەنمۇ؟

味 wèi ① تەم؛ 五~ بەش خىل تەملىك/ 带甜~儿 تاتلىق. [口味] kǒuwèi تەم، ھەۋەس. مەيلى، دىت؛ 这件事正合他的~~ بۇ ئىش ئۇنىڭ دىتىغا تازا ياقىدۇ.

② پۇراق، ھىد، بۇي؛ 香~儿 خۇش پۇراق/ 臭~ سېسىق پۇراق. ③ مەزە، تەم، پۇراق، لەززەت، مەززە؛ 趣~ قىزىقىش، قىزىقارلىق، ھەۋەس، لەززەت/ 意~深长 مەنىسى چوڭقۇر. ④ مۇلاھىزە قىلماق؛ 细~其言 گېپىنى تەپسىلىي مۇلاھىزە قىلماق. 必须细细体~，才能懂得其中的道理 ئىنچىكە مۇلاھىزە قىلغاندىلا، بۇنىڭ داۋلىمىنى چۈشەنگىلى بولىدۇ. ⑤ خىل، تۈر (دورا)؛ 这个方子一共七~药 بۇ رېتسېپتا جەمئىي يەتتە خىل دورا بار.

位 wèi ① ئورۇن، جاي؛ 岗~ ئورۇن/ 职~ خىزمەت ئورنى. ② پادىشاھلىق ئورۇن، تەخت؛ 即~ تەختكە ئولتۇرماق/ 篡~ تەختنى تارتىۋالماق. ③ خانا (ھېسابتا)؛ 个~ بىرلەر خانىسى/ 十~ ئونلار خانىسى. ④ مىقدار سۆزى؛ 诸~同志 يولداشلار/ 三~客个 ئۈچ مېھمان.

畏 wèi ① قورقماق؛ 大无~的精神 قورقماس روھ/ ~首~尾 تۇخۇ يۈرەكلىك قىلماق، قورقماق، يۈرەكسىزلىك قىلماق. ② قايىل بولماق؛ 后生可~ ياشلار ھەقىقەتەنمۇ قايىل بولۇشقا ئەرزىيدۇ.

喂 wèi ① ئۈندەش بولۇپ، چاقىرغانلىقنى بىلدۈرىدۇ؛ ~，是谁？ ھەي، سىز كىم؟ ~，快来呀！ ھەي، تېز كەلسەڭچۇ! ② بەرمەك، يېگۈزمەك؛ ~小孩子 بالىنى ئېمىتمەك، بالىغا نان يېگۈزمەك/ ~牲口 ئۇلاغقا بوغۇز بەرمەك. ③ باقماق؛ ~鸡 توخۇ باقماق/ ~羊 قوي باقماق.

碨 wèi 〈方〉ئۇن تارتماق.

胃 wèi ① ئاشقازان. ② ئەكلىل يۇلتۇز تۈركۈمى.

谓 wèi ① ئېيتماق، دېمەك؛ 人~予曰 بىرى ماڭا شۇنداق دېدى. ② دېگەن، ئاتىماق، ئاتاش، ئاتىلىش؛ 称~ ئاتاش، ئاتىلىش/ 何~人工呼吸法？ سۈنئىي نەپەسلەندۈرۈش دېگەن نېمە؟ [所谓]

ئۇيغۇر كىتاب تورى

suŏwèi دېمەك، ئاتالمىش: ~~分析，就是分析事物的矛盾 تەھلىل قىلمىش دېگەنلىك شەيئىلەرنىڭ زىددىيەتلىرىنى تەھلىل قىلىش دېمەكتۇر. [无谓] wúwèi بىمەنىلىك، بولمىغۇر، بىمەۋدە، ئورۇنسىز: 这句话太~~了 بۇ بەكمۇ بولمىغۇر گەپ، بۇ تولىمۇ بىمەنە گەپ.

猬 wèi كىرپە.

渭 Wèi ۋېيخې دەرياسى.

尉 wèi 另见 yù ① <古> ئەمەل نامى: 太~ ئەمىر لەشكەر، ② لېيتېنانت. ③ [尉氏] Wèishì ۋېيشى ناھىيىسى.

蔚 wèi ① بۈك - باراقسان، بولۇق. (كۆچمە مەنىدە) ھەشەمەتلىك، ھەيۋەت، كۆركەم: ~为大观 كۆركەم، ھەشەمەتلىك. [蔚蓝] wèilán كۆك، زەڭگەر: ~的天空 كۆك ئاسمان، زەڭگەر ئاسمان. ② گۈزەل، چىرايلىق: 霞蒸云 ~ يارقىن ۋە گۈزەل.

慰 wèi ① بەزلىمەك، تەسەللىي بەرمەك، كۆڭلىنى ياسىماق، كۆڭۈل ئېيتماق، ~ 问伤负 يارىدارلاردىن ھال سورىماق، يارىدارلارنى يوقلىماق/ ~ 劳前方战士 ئالدىنقى سەپتىكى جەڭچىلەردىن ھال سورىماق. ② خاتىرجەم بولماق، كۆڭۈل تىندۇرماق، كۆڭلى تىنماق: 欣~ خۇشاللىق، خاتىرجەملىك، كۆڭلى خۇشلۇق.

遗 wèi 另见 yí تەقدىم قىلماق، بەرمەك: ~之以书 كىتاب تەقدىم قىلماق.

魏 Wèi ① ۋېي دەۋلىتى. ② ۋېي پادىشاھلىقى. ③ ۋېي سۇلالىسى.

WEN

温 wēn ① ئىللىق، ئىلمان، مۆتىدىل: ~水 ئىلمان سۇ. [温饱] wēnbǎo كىيىم پۈتۈن ۋە قورساق توق بولماق. [温度] wēndù ئىسسىقلىق، ھارارەت، تېمپېراتۇرا: 气~ ھاۋانىڭ تېمپېراتۇرىسى/ 低~ تۆۋەن تېمپېراتۇرا/ 体~ بەدەن تېمپېراتۇرىسى. ② سىلىق، مۆلايىم. ③ ئىللىتماق:

～酒 هاراق يىلىتماق. ④ پىششىقلىماق، تەكرارلىماق، تەكرارلاپ تۇرماق: 时常～习学过的理论和知识 ئۆگەنگەن نەزەرىيە ۋە بىلىمنى دائىم تەكرارلاپ تۇرۇش كېرەك. ⑩ ۋابا.

榅 wēn [榅桲] wēnpo بېھى.

瘟 wēn ۋابا. 防止～疫 ۋابانىڭ ئالدىنى ئالماق.

鳁 wēn [鳁鲸] wēnjīng كۆلپانودون.

文 wén ① شەيئىلەرنىڭ مۇرەككەپلىكى كەلتۈرۈپ چىقارغان سىزىق، يول ۋە ئوبراز: 天～ ئاسترونومىيە. ② گۈل چەكمەك. ③ يېزىق، خەت: 甲骨～ چىغناق-تاغاق يېزىقى / 外～ چەت ئەل يېزىقى، چەت ئەل تىلى / 扫除～盲 ساۋاتسىزلىقنى يوقىماق. [文献] wénxiàn ھۆججەت. [文学] wénxué ئەدەبىيات. [文章] wénzhāng ماقالە، ئەسەر، گەپ، مەنە: 作～ ماقالە يازماق / 古～ قەدىمكى ئەسەر. [文言] wényán كونا خەنزۇ يازما ئەدەبىي تىلى. ④ <古> مۇراسىم: 虚～ ساختا مۇراسىم / 繁～缛节 مۇرەككەپ رەسمىي يوسۇنلار. [文明] wénmíng مەدەنىيەت، مەرىپەت، مەدەنىي، مەدەنىيەتلىك، مەرىپەتلىك: 中国是世界～～发达最早的国家之一 جۇڭگو دۇنيا بويىچە مەدەنىيەتتە ئەڭ بۇرۇن تەرەققىي قىلغان دۆلەتلەرنىڭ بىرى. [文化] wénhuà مەدەنىيەت، مەدەنىيەتلىك، بىلىم، ساۋات. [文物] wénwù مەدەنىيەت يادىكارلىقلىرى. ⑤ كۆرۈنۈش، قىياپەت: ～质彬彬 نازاكەتلىك. ⑥ مەمۇرىي، مۇلكىي: 人～ مۇلكىي خادىم / ～臣武将 قەلەمگىمۇ، ئەلەمگىمۇ ماھىر. (كۆچمە مەنىدە) نازاكەتلىك، سىپايە: ～雅 نازاكەتلىك / ～绉绉 سىپايە. [文火] wénhuǒ سۇس ئوت. ⑦ يارماق، تىيىن: 一～钱 بىر يارماق / 一～不值 بىر تىيىنگىمۇ ئەرزىمەسلىك. ⑧ يوشۇرماق، ياپماق: ～过饰非 خاتالىقنى يوشۇرماق، خاتالىقنى ياپماق.

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى

纹 wén 另见 wèn سىزىقچە، سىزىق، يول: 水~ سۇ سىزىقچىلىرى / 指~ قول سىزىقچىلىرى / 这木头~理很好看 بۇ ياغاچنىڭ يوللىرى ناھايىتى چىرايلىق ئىكەن.

炆 wén <方> سۇس ئوتتا پىشۇرماق.

蚊 wén پاشا.

雯 wén گۈل - نەقىشتەك كۆرۈنگەن بۇلۇت.

闻 wén ① ئاڭلىماق: 耳~不如目见 ئاڭلىغان كۆرگەنگە يەتمەيدۇ، مىڭ ئاڭلىغاندىن بىر كۆرگەن ئەلا. ② خەۋەر: 新~ يېڭى خەۋەر/ 奇~ ئاجايىپ خەۋەر. ③ ئاتاقلىق داڭدار، مەشھۇر: ~人 ئاتاقلىق ئادەم. ④ نام، ئاتاق: 令~ ئاتاقلىرى/ 丑~ سېسىق نام. ⑤ پۇرىماق: 你~~这是什么味? پۇراپ باقە، بۇ قانداق پۇراق؟ /我~见香味了 مېنىڭ بۇرنۇمغا خۇش بۇي پۇراۋاتىدۇ.

刎 wěn بوغۇزلىماق: 自~ ئۆزىنى بوغۇزلىماق.

吻 wěn ① لەۋ، كالپۇك؛ 接~ سۆيۈشمەك. [吻合] wěnhé ماس كەلمەك. ② سۆيمەك.

抆 wěn سۈرتمەك؛ ~泪 ياشنى سۈرتمەك.

紊 wěn قالايمىقان، تەرتىپسىز: 有条不~ رەتلىك ھەم تەرتىپلىك.

稳 wěn ① چىڭ، پۇختا، مۇستەھكەم: 站~立场 چىڭ تۇرماق، ئۆز مەيدانىدا چىڭ تۇرماق/ ~步前进 پۇختا قەدەم بىلەن ئىلگىرىلىمەك. (كۆچمە مەنىدە) ئېغىر - بېسىق، تەمكىن: ~重 سالماق، تەمكىن، ئېغىر - بېسىق، ۋەزنىن. ② توغرا، ئىشەنچلىك: 十拿九~ 90 پىرسەنت ئىشەنچلىك، خېلى ئىشەنچلىك.

问 wèn ① سورىماق: 到~ 事处~一~ ئىش سوراش ئورنىغا بېرىپ سوراپ كۆرگىن. [问题] wèntí •مەسىلە، سوئال. ② ھال سورىماق، سالاملاشماق: ~候 سالام، سالام ئېيتماق، تىنچلىق سورىماق. ③ سوراق قىلماق،

-سوت قىلماق، سۈرۈشتۈرمەك: ~口供 تەقرار قىلدۇرماق. (كۆچمە مەنىدە) جازالىماق، سۈرۈشتۈرمەك: 胁不从~ ئەگەشكۈچىلەرنى سۈرۈشتۈرمەسلىك. ④ ئارىلاشماق، كارى بولماق: 概不过~ قىلچە كارى بولماسلىق.

纹 wèn 见另 wén '璺' بىلەن ئوخشاش.

搵 wèn سۈرتمەك.

璺 wèn چاك، دەز: 这碗有一道~ بۇ چىنىنىڭ بىر يېرىدە دەز بار ئىكەن/ 打破沙锅~到底 ئىشنى تېگى - تەكتىگىچە سۈرۈشتۈرمەك، ئۇجۇر - بۇجۇرىغىچە سۈرۈشتۈرمەك.

WENG

翁 wēng ① بوۋاي: 渔~ بېلىقچى بوۋاي/ 老~ بوۋاي. ② ئاتا، دادا. ③ قېيىن ئاتا: ~姑老 قېيىن ئاتا - قېيىن ئانا/ ~婿 قېيىن ئاتا ۋە كۈيئوغۇل.

嗡 wēng غوڭ - غوڭ، شوڭۇلدىماق، گۈر-گۈر، گۈرۈلدىمەك، غىڭ - غىڭ، غىڭىلدىماق: 飞机~~响 ئايروپىلان گۈركىرىمەك/ 蜜蜂~~地飞 ھەسەل ھەرىلىرى غوڭ - غوڭ قىلىپ ئۇچماق.

鹟 wēng چىۋىنخور تورغاي.

鞥 wēng <方> قونچ، ئۆتۈك قونچى.

蓊 wěng بۆك - باراقسان: ~郁 بولۇق/ ~茸 بۆك - باراقسان.

滃 wěng ① لىپمۇلۇق. ② بۇلۇت كۆتۈرۈلمەك.

瓮 wèng كوپ، ئىدىش.

[瓮城] wèngchéng قوۋۇقلۇق سېپىل.

蕹 wèng كاۋاك سەي.

齆 wèng ئېتىلىپ قالماق (بۇرۇن).

WO

挝 wō 另见 zhuā [老挝] Lǎowō لائوس.

莴 wō [莴苣] wōju ئوسۇك.

涡 wō 另见 guō قايىنام، 卷入旋~ قايىنامغا كىرىپ قالماق، [illegible]

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئورلىشىپ قالماق.

窝 wō ① ئۇۋا، چاڭگا، كاتەك: 鸡~ توخۇ كاتىكى/ 马蜂~ ھەرە كۆنىكى، ھەرە ئۇۋىسى/ 狼~ بۆرە ئۇۋىسى. ② يوشۇرماق، تىقىپ قويماق: ~贼 ئوغرىنى يوشۇرماق/ ~赃 مالنى يوشۇرۇپ قويماق /~藏 يوشۇرماق. ③ بۇزۇقلار ئۇۋىسى: 贼~ ئوغرىلارنىڭ ئۇۋىسى. ④ زىنىخ. ⑤ ئەگمەك: 把铁丝~个圆圈 سىمنى ئېگىپ چەمبەر قىلماق. ⑥ تولماق، كۆپمەك: ~火 قورساق كۆپمەك، ئىچىگە دەرد تولماق. /~心 قورساق كۆپمەك. [窝工] wōgōng ئىش توختاپ قالماق، بىكار تۇرۇپ قالماق. ⑦ دەقدار سۆز: 一~下了五只小猫 مۈشۈك بىر قېتىمدا بەشنى ئاسلانلىدى.

蜗 wō (~牛)قۇلۇلە. [蜗居] wōjū تارچۇق ئۆي، كىچىككىنە ئۆي.

倭 Wō 〈古〉 ياپونىيە.

踒 wō قايرىلىپ كەتمەك: 手~了 قول قايرىلىپ كەتمەك.

喔 wō قى - قى - قىق (توخۇنىڭ چىللىشى).

我 wǒ مەن، بىز، بىزنىڭ، ئۆز: ~国 دۆلىتىمىز/ 自~批评 ئۆزىنى ئۆزى تەنقىد قىلماق/ 忘~精神 ئۆزىنى ئۇنتۇغان ھالدا ئىشلەشتەك پىداكارلىق.

肟 wò ئوكسىم.

沃 wò ① مۇنبەت، ئۇنۇملۈك: ~土 ئۇنۇملۈك يەر/ ~野 مۇنبەت دالا. ② سۇغارماق.

卧 wò ① ياتماق: 仰~ ئوڭدا ياتماق/ ~倒 ياتماق/ ~病 ئاغرىپ يېتىپ قالماق، ئاغرىپ ئورۇن تۇتۇپ يېتىپ قالماق/ 猫~在炉子旁边 مۈشۈك ئوچاق بېشىدا ياتىدۇ/ 鸡~在窝里 توخۇ كاتەكتە ياتىدۇ. ② ياتاق: ~室 ياتاقخانا، ياتاق ئۆي /~铺 كارىۋات (پويىزدا). ③ ياتقۇزماق: 把小孩儿~在床上 بالىنى كارىۋاتقا ياتقۇزماق.

偓 wò ئىسىملاردا قوللىنىلىدۇ.

邬 Wū ۋۇ (فامىلە).

呜 wū ① گۇر - گۇر، گۇر، گۇر گۇرۇلدىمەك، ھۇ، ھۇ- ھۇ، ھۇ-ھۇ قىلماق: 工厂汽笛~~地叫 زاۋۇتنىڭ گۇدۇكى گۇرۇلدىمەكتە. [呜呼] wūhū ② ۋادەرىغا، ئاھ، ئېھ: 一命~~ جان ئۈزمەك.

钨 wū ۋولفرام (W).

坞 wū ① ئەندىۋا. ② سۇۋىماق (تامنى).

污 wū ① نىجىس، ناپاك، ئىپلاس، پاسكىنا: ~泥 نەجاسەت. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) ناپاكلىق، خىيانەتچىلىك: 贪~ خىيانەت قىلماق. [污辱] wūrǔ ھاقارەت، ھاقارەتلىمەك، بۇلغىماق، داغ تەگكۈزمەك.

巫 wū داخان، باخشى، پېرىخون.

诬 wū بوھتان قىلماق، قارىلىماق: ~告 تۆھمەت چاپلاپ ئەرز قىلماق /~赖人 كىشىگە قارا چاپلىماق.

於 wū 另见 (于) yū، yù

ئاھ - ئۇھ. 1.

[於菟] wūtú 〈古〉 يولۋاس.

握 wò تۇتماق: ~手 قول ئېلىشماق.

幄 wò چېدىر.

渥 wò ھۆل بولماق، نەملەشمەك. [优渥] yōuwò ياخشى، ئوبدان.

龌 wò [龌龊] wòchuò 〈方〉 پاسكىنا، مەينەت، ئىپلاس.

涴 wò 〈方〉 پاسكىنا بولماق، مەينەت بولماق.

硪 wò (~子) خاڭ.

斡 wò ئايلانماق، چۆرگىلىمەك، پىرقىرىماق. [斡旋] wòxuán سالا قىلماق، كېلىشتۈرمەك، ياراشتۇرماق: 从中~~ ئارىغا چۈشۈپ سالاقىلماق.

WU

乌 wū ① قاغا. [乌合] wūhé (ئوخشىتىش مەنىسىدە) قالايمىقان، ئالامان: ~~从之 قالايمىقان ئالامان. ② قارا: ~云 قارا بۇلۇت/ ~木 قارا دەرەخ، قارىياغاچ. ③ 〈古〉 قانداقمۇ: ~足道哉 قانداقمۇ تىلغا ئېلىشقا ئەرزىسۇن؟ [乌孜别克] Wūzībiékè ئۆزبېكلار.

屋 wū ئۆي، خانا: 东在住他 ~北的房 ئۇ شەرقىي ئۆينىڭ شىمالىي خانىسىدا تۇرىدۇ.

恶 wū ①<古>wù，ě，è见另 ‘③乌’ بىلەن ئوخشاش. ② ئاھ: ~، !也言何 ئاھ، بۇ قانداق گەپ!

亡 wú <古>wáng见另 يوق.

无 wú ① يوق: 从 ~ 有到 يوقلۇقتىن بارلىققا كەلمەك. ② بولمايدۇ: 样这乎须~ بۇنداق قىلىشقا بولمايدۇ/ ~ 试试妨 سىناق قىلىپ كۆرگەنىڭ زىيىنى يوق. [非无] wúfēi ...دىن باشقا... يوق، ...تىن باشقا نەرسە ئەمەس، پەقەت،... خالاس: ,你评批他 ~ 步进你助帮想是 ئۇنىڭ سىنى تەنقىد قىلىشى سېنىڭ ئىلگىرىلىشىڭگە ياردەم قىلىشتىن باشقا نەرسە ئەمەس. [论无] wúlùn مەيلى، قەتئىينەزەر: ~ 律纪守遵要都谁是 كىم بولۇشتىن قەتئىينەزەر، ھەممە ئادەم ئىنتىزامغا رىئايە قىلىشى كېرەك.

芜 wú ئوت - گىياھ بېسىپ كەتمەك: 城~ ئوت-چۆپ بېسىپ كەتكەن شەھەر. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) قالايمىقان.

毋 wú بولۇشسىزلىقنى بىلدۈرىدۇ: 滥~缺宁 ئاز بولسىمۇ ساز بولسۇن.

吾 wú مەن، مېنىڭ.

梧 wú چىنار.

鼯 wú ئۇچار تىيىن.

吴 Wú ① ۋۇ بەگلىكى. ② ۋۇ پادىشاھلىقى.

蜈 wú [蚣蜈]wúgong قىرىقئاياغ، كىركە قۇرت.

五 wǔ بەش.

伍 ① wǔ ① سەپ، قاتار، قوشۇن، قىسىم: 入 ~قوشۇنغا كىرمەك، ئەسكەرلىككە كىرمەك. ② شېرىك، ھەمراھ، چۆپقەت: 为与相 ~ چۆپقەت بولۇۋالماق. ③ بەش ('五' نىڭ چوڭ يېزىلىشى).

午 wǔ ① ئات يىلى. (12 مۆچەلنىڭ يەتتىنچىسى). ② چۈش: 饭~ چۈشلۈك تاماق/ ~ 前 چۈشنىڭ ئالدىدا، ~下/ 会开点一 چۈشتىن كېيىن سائەت بىردە يىغىن بار. [夜午]

wǔyè يېرىم كېچە، تۈن نىسپى.

仵 wǔ ۋۇ (فامىلە). [仵作] wǔzuò ‹古› جەسەت تەكشۈرگۈچى.

忤 wǔ ئىتائەت قىلماسلىق. چىقىشالماسلىق.

迕 wǔ ① ئۇچرىشىپ قالماق، يولۇقماق. ② تەتۈر، قارشى، خىلاپ، خىلاپلىق قىلماق: 违~ خىلاپلىق قىلماق.

庑 wǔ ‹古› ھۇجرا، يان ھۇجرىلار.

怃 wǔ ① چۆچۈپ داڭقېتىپ قالماق، ھاڭ- تاڭ بولۇپ قالماق. ② ئىخلاسى قايتماق، رايى يانماق.

妩 wǔ [妩媚] wǔmèi يېقىملىق، مېھرى ئىسسىق، دىلبەر، جەزىبىلىك.

武 wǔ ① ھەربىي ئىشلارغا دائىر؛ قورال، قوراللانماق: ~装 قوراللىق، قوراللانماق / ~器 قورال، قورال- ياراغ / ~术 چامباشچىلىق. ② جەسۇر، باتۇر: 英~ جەسۇر، باتۇر. [武断] wǔduàn قارىسىغا ھۆكۈم قىلماق، ئۆزبېشىمچىلىق قىلماق. ③ يېرىم قەدەم: 行不数~ بىر نەچچە قەدەممۇ ماڭالماسلىق.

鹉 wǔ [鹦鹉] yīngwǔ شاتۇتى، تۇتىقۇش.

侮 wǔ خارلىماق، خورلىماق، ھاقارەتلىمەك، بوزەك ئەتمەك: 中国人民是不可~的 جۇڭگو خەلقىنى بوزەك قىلىش مۇمكىن ئەمەس / 抵御外~ چەت ئەللىنىڭ بوزەك قىلىشىغا قارشى تۇرماق.

捂 wǔ ياپماق، ئەتمەك: 用手~着嘴 قول بىلەن ئاغزىنى يېپىۋالماق. 放在罐子里~起来免得走了味 ئىدىشقا سېلىپ ئاغزىنى ئېتىپ قوي، پۇرىقى يوقاپ كەتمىسۇن.

牾 wǔ زىددىيەت، زىت، زىت كەلمەك، توقۇنۇشماق، قارشىلاشماق.

舞 wǔ ① ئۇسسۇل، تانسا: ② ئويناماق، ئويناتماق، پۇلاڭلاتماق: 手~足蹈 ئويناقلىشىپ كەتمەك. ~剑 قىلىچ ئويناتماق/ ~秧歌 ياڭگار ئۇس-

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

-سۇلى.

[鼓舞] gǔwǔ ئىلھام بەرمەك، رىغبەتلەندۈرمەك: ~~群众的热情 ئاممىنىڭ قىزغىنلىقىغا ئىلھام بەرمەك. ② ئىشلەتمەك، ئويناتماق: ~弊 ھىيلە ئىشلەتمەك، كۆز بويىماق / ~文弄墨 قەلەم ئويناتماق.

兀 wù ① ئېگىز ئەمما تۈز. ② چوقچىيىپ تۇرماق: 突~ چوقچىيىپ تۇرماق.

杌 wù ① كۆرسى، بەندىك. ② [杌陧] wùniè خاتىرجەمسىزلەنمەك.

靰 wù [靰鞡] wùla چورۇق.

勿 wù رەۋىش بولۇپ، «قىلماسلىق، ئەتمەسلىك»نى بىلدۈرىدۇ: 请~动手! قولۇڭنى پۇلاڭلاتما! قولۇڭنى جىم تۇت! قول تەگكۈزمە! / 闻声~惊 بىرەر ئاۋازنى ئاڭلىغاندا چۆچۈپ كەتمەسلىك كېرەك.

物 wù ① نەرسە، مال - مۈلۈك، مال، شەيئى: ~价 مال باھاسى / 万~ بارلىق شەيئىلەر، ھاياتلىق / 新事~ يېڭى شەيئى. (كۆچمە مەنىدە) مەزمۇن، ماھىيەت: 言之有~ سۆزىنىڭ مەزمۇنى بار، سۆزى مەزمۇنلۇق. [物质] wùzhì ماددا، ماددىي: ~~不灭 ماددا يوقالمايدۇ. [物色] wùsè ئىزلىمەك، تاللىماق، دىتلىماق. ② «مەن»دىن باشقا بارلىق ئادەم ۋە مۇھىت: 待人接~ كىشىلەر بىلەن مۇئامىلە قىلماق / ~望所归 جامائەتنىڭ ئۈمىدى.

戊 wù ئون بۇرجنىڭ بەشىنچىسى؛ بەشىنچى.

务 wù ئىش، خىزمەت: 任~ ۋەزىپە / 公~ ھۆكۈمەت خىزمىتى / 医~工作者 سەھىيە خىزمەتچىسى، تېببىي خادىم. ② شۇغۇللانماق: ~农 دېھقانچىلىق بىلەن شۇغۇللانماق. ③ توغلاشماق: 不要好高~远 كۆرەڭلىك قىلما، كۆرەڭلىمە. ④ زۆرۈر، لازىم، كېرەك، شەرت، چوقۇم، جەزمەن: 请~准时出席 چوقۇم ئۆز ۋاقتىدا قاتنىشىپ بېرگەيسىز / 你~必去一趟 سىزنىڭ بىر قېتىم بېرىشىڭىز لازىم.

雾 wù ① تۇمان، تۇتەك، مانان. ② تۇمانغا ئوخشاش نەرسىلەر: 喷~器 تۇمانلاشتۇرغۇچ.

坞 wù ① توسۇق، ئاكوپ. ② ساي، سايلىق: 山~ تاغ ئارىسىدىكى سايلىق / 花~ ◊ گۈلزار. [船坞] chuánwù دوك، پىرىستان.

误 wù ① خاتا، خاتالىق، سەۋەنلىك: ~解 خاتا چۈشەنمەك، خاتا چۈشىنىپ قالماق، خاتا بىلىپ قالماق / ② كېچىكتۈرمەك، دەخلى يەتكۈزمەك: ~事 ئىشقا دەخلى يەتكۈزمەك / 火车~点 پويىز كېچىكمەك / 生产学习两不~ ئىشلەپچىقىرىشقىمۇ، ئۆگىنىشكىمۇ دەخلى يەتكۈزمەسلىك. ③ زىيانغا ئۇچراتماق، زامىن بولماق: ~人子弟 خەقنىڭ بالىلىرىنىڭ ئىستىقبالىغا زامىن بولماق. ④ بايقىماي زىيان يەتكۈزمەك: ~伤 بايقىماي يارىدار قىلىپ قويماق، دىققەتسىزلىكتىن يارىدار قىلىپ قويماق.

恶 wù 另见 wū · è ·ě بىزار بولماق، نەپرەتلەنمەك: 可~ يىرگىنچلىك، لەنەتتى، نەپرەتلىك / 深~痛绝 قاتتىق يىرگەنمەك.

悟 wù بىلمەك، چۈشەنمەك، ئويغانماق: ~出这个道理 بۇ داۋلىنى چۈشەنمەك / 恍然大~ بىردىنلا ھوشىنى تاپماق. [觉悟] juéwù 1. چۈشەنمەك، ئويغانماق 2. ـ ئاڭ سېزىم. ئاڭ: 阶级~~ سىنىپىي ئاڭ / 共产主义~~ كوممۇنىستىك ئاڭ.

晤 wù يولۇقماق، ئۇچراشماق، كۆرۈشمەك: ~面 يۈز كۆرۈشمەك، دىدارلاشماق / ~谈 كۆرۈشۈپ پاراڭلاشماق / 会~ ئۇچراشماق، كۆرۈشمەك.

焐 wù ئىسسىتماق، ئىسسىق ئۆتكۈزمەك: 用热水袋~一~手 گرېلكا بىلەن قولنى ئىسسىتماق. ┐مەك.

痦 wù [痦子] wùzi خال،

寤 wù ئۇيقۇدىن ئويغانماق.

骛 wù ① قالايمىقان يۈگۈرمەك. ② '务③' بىلەن

ئوخشاش.

鹜 wū ئۆردەك: ~若之趋 ئۆردەكتەك توپ بولۇپ چېپىشماق.

鋈 wū ① ئاق مېتال. ② ھەل بەرمەك، يالاتماق.

X

XI

夕 xī ① كەچ، ئاخشام، زاۋال ۋاقتى: 朝~ شامۇ سەھەر، ئەتىگەن ۋە ئاخشام / ~照 كەچكى قۇياش نۇرى. ② ئاخشام: 前~ ئاخشام، ھارپا.

汐 xī دېڭىز سۈيىنىڭ كېچىدىكى ئۆرلىشى.

矽 xī سىلىتسىي (كرېمنىينىڭ كونا نامى).

穸 xī [穸窀] zhūnxī گۆر.

西 xī ① غەرب، كۈنپېتىش، مەغرىب. قىبلە: 东往~由 غەربتىن شەرققە، مەغرىبتىن مەشرىققە، كۈنپېتىشتىن كۈنچىقىشقا / 房~ غەربتىكى ئۆي / 上角南~ غەربىي جەنىپ يۈرجەكتە. ② غەربچە، ياۋروپاچە، چەت ئەلچە: 餐~ ياۋروپاچە تاماق / 服~ كاستيۇم - بۇرۇلكا.

恓 xī [惶恓] xīhuáng تەشۋىشلەنمەك، تەشۋىشكە چۈشمەك، ئالاقزادە بولماق.

栖 xī 见另 qī [栖栖] xīxī كۆڭۈل تىنماسلىق، كۆڭۈل تۇختىماسلىق، پاراكەندە بولماق.

氙 xī كسېنون (xiān 氙) نىڭ بۇرۇنقى ئاتىلىشى.

牺 xī قۇربانلىق. [牲牺] xīshēng قۇربان بولماق، قۇربان قىلماق، قۇربان بەرمەك، پىداكارلىق.

硒 xī سېلېن (Sc).

舾 xī كېمە ئۈسكۈنىلىرىنىڭ ئومۇمىي ئاتىلىشى. [装舾] xīzhuāng 1. كېمە ئۈسكۈنىلىرى. 2. كېمىنى سەرەمجانلاشتۇرماق.

粞 xī ئۇۋاق گۈرۈچ: (~糠) توپان.

吸 xī ① شورىماق، چەكمەك؛ تارتماق: 气~ نەپەس ئالماق /

~烟 تاماكا چەكمەك. ② شۈمۈرمەك، ئۆزىگە تارتماق: 药棉花能~水 دورا پاختىسى سۇنى شۈمۈرۈۋالىدۇ / ~墨纸 سىياھ شۈمۈرگۈچى قەغەز / ~铁石 ماگنىت.

[吸收] xīshōu سۈمۈرمەك، قوبۇل قىلماق، تارتماق: 植物由根~~养分 ئۆسۈملۈكلەر يىلتىزى ئارقىلىق ئوزۇقلىنىدۇ / ~~先进经验 ئىلغار تەجرىبىلەرنى قوبۇل قىلماق.

希 xī ① نادىر. ئاز، كەم ئۇچرايدىغان: 物以~为贵 كەم ئۇچرايدىغان نەرسىلەر قىممەتلىك بولىدۇ. ② ئۈمىد قىلماق، ئارزۇ قىلماق، ئارزۇلىماق، سورىماق: ~准时出席 ئۆز ۋاقتىدا كېلىپ قاتنىشىپ بېرىشىڭىزنى سورايمىز / ~望你快点回来 تېزرەك قايتىپ كېلىشىڭىزنى ئۈمىد قىلىمىز.

唏 xī ئۇھ. [唏嘘] xīxū ‹欷歔› بىلەن ئوخشاش.

晞 xī قۇرۇق، قۇرغاق، قۇرۇماق: 晨露未~ ئەتىگەنكى شەبنەم تېخى قۇرۇماپتۇ.

欷 xī [欷歔] xīxū ئۆكسۈمەك.

烯 xī ئولېفىن (بىر خىل ئورگانىك بىرىكمە).

稀 xī ① شالاڭ: 棉花种得太~了不好 كېۋەز بەك شالاڭ تېرىلسا ياخشى بولمايدۇ / ~客 ئاندا - ساندا كېلىدىغان مېھمان. [稀松] xīsōng ناچار، بوش، ئادەتتىكىدەك. ② سۇيۇق: ~饭 سۇيۇق تاماق / سۇيۇق سۇلفات كىسلاتاسى / ~硫酸 ~泥 سۇيۇق لاي / ~释 سۇيۇقلاندۇرماق. ③ نادىر، ئاز، كەم: ~有金属 نادىر مېتاللار.

豨 xī 〈古〉 چوشقا، توڭگۇز. [豨莶] xīxiān تومۇردان.

昔 xī بۇرۇن، بۇرۇنقى، ئۆتكەن، ئۆتكەنكى، ئۆتمۈش: ~者 ئۆتكەنكىلەر / ~日 ئۆتكەن كۈنلەر / 今~对比 بۈگۈنكى بىلەن بۇرۇنقىنى سېلىشتۇرماق.

惜 xī ① قەدىرلىمەك، غەنىيمەت بىلمەك: ~阴 ھەر بىر دەقىقىنىمۇ غەنىيمەت بىلمەك /

爱~公物 ئۇمۇمنىڭ مۈلكىنى قەدىرلىمەك. [怜惜] liánxī قەدىرلىمەك. ② كۆزى قىيىماسلىق، ئايىماق: ~别 ئايرىلغۇسى كەلمەسلىك / 不~牺牲 قۇربان بېرىشتىن ئايانماسلىق ~指失掌 بارمىقىنى ئاياپ قولىدىن ئايرىلماق. ③ ئەپسۇسلانماق: ~未成功 غەلىبە قازىنالمىغانلىقىغا ئەپسۇسلانماق.

腊 ② xī 另见 là قۇرۇتۇلغان گۆش.

析 xī ① ئاجرىتىپ چىقماق، بۆلۈپ چىقماق: 条分缕~ بىر-بىرلەپ ئاجرىتىپ تەھلىل قىلماق/ 分崩离~ چاك-چېكىدىن بۆسۈلۈپ كەتمەك. (كۆچمە مەنىدە) ② ئىزاھلىماق، يەشمەك، يېشىپ بەرمەك: ~疑 مۈجمەل مەسىلىنى يەشمەك، گۇمانىنى يەشمەك/ 分~ تەھلىل قىلماق.

菥 xī [菥蓂] xīmíng بىنىسلغاق (كۈرۈچىنى).

淅 xī چايقىماق، يۇماق [淅沥] xīlì شىر-شىر، شىلدىر-شىلدىر.

晰 xī ئايدىڭ، ئېنىق، روشەن: 看得清~ ناھايىتى روشەن كۆرۈنمەك / 十分明~ بەكمۇ ئايدىڭ، تولۇق ئايان.

晳 xī ئادەم تېرىسىنىڭ ئاقلىقى.

蜥 xī [蜥蜴] xīyì كەسلەنچۆك.

膝 xī تىز.

息 xī ① نەپەس، دەم، تىنىق: 鼻~ بۇرۇن بىلەن نەپەسلەنمەك / 喘~ ھاسىرىماق، ھۆمۈدىمەك. ② باسىماق، توختاتماق، پەسەيتمەك: ~怒 غەزىپىنى باسماق / 经久不~ ئۇزاققىچە توختىماي ئىشلىمەك/ 按时作~ ئۆز ۋاقتىدا ئىشلىمەك ۋە دەم ئالماق. ③ ئۇچۇر، خەۋەر: 信~ خەت-خەۋەر. ④ ئۆسۈم: 年~ يىللىق ئۆسۈم. ⑤ بالا-چاقا، پەرزەنت: 子~ بالا-چاقىلار. ⑥ كۆپەيمەك، كۆپەيتمەك: 生~ ياشىماق، تىرىكچىلىك قىلماق / 灾~祸生 ئارقا-ئارقىدىن بالا-قازا كەلمەك.

熄 xī ئۆچۈرمەك، ئۆچمەك: ~灯 چىراغ ئۆچۈرمەك / 炉火已~ ئوچاقتىكى ئوت ئۆچۈپ قالماق.

螅 xī [水螅] shuǐxī گىدرا.

奚 xī ①〈古〉 ئىشلەمچى. ②〈古〉 نېمە. 1. نېمە ئۈچۈن: ~不去也? نېمە ئۈچۈن بارمايلا؟ 2. نېمە، قانداق: 子将~先? 水~自至? سۇ نەدىن باشلىنىپ نەدە توختايدۇ؟ [奚落] xīluò زاڭلىق قىلماق، مازاق قىلماق، مەسخىرە قىلماق.

傒 xī [傒倖] xīxìng دىققەت بولماق، تىمت - تىمت بولماق.

徯 xī ① كۈتمەك. ② '蹊' بىلەن ئوخشاش.

溪 xī 另见 qī ئېرىق: 水~ ئېرىق سۈيى. [溪卡] xīkǎ 〈旧〉 شىزاڭدىكى ئاقسۆڭەكلەرنىڭ قورۇقلىرى.

蹊 xī 另见 qī چىغىر يول، يالغۇز ئاياغ يول.

鸂 xī [鸂鶒] xīchì قەدىمكى كىتابلاردا سۇقسۇرغا ئوخشايدىغان بىر خىل سۇ قۇشى.

鼷 xī [鼷鼠] xīshǔ چاشقان، ئۆي چاشقىنى.

悉 xī ① بىلمەك، ئۇقماق: 获~ بىلمەك / 熟~此事 بۇ ئىشنى ئوبدان بىلىمەن. ② بارلىق، پۈتۈن، ھەممە: ~心 پۈتۈن زېھنى بىلەن، قېتىرقىنىپ / ~数捐献 سانىنى پۈتۈنلەپ ئىئانە قىلماق.

窸 xī [窸窣] xīsū ئىنچىكە ئاۋاز، نازۇك ئاۋاز، چېكىتكە.

蟋 xī [蟋蟀] xīshuài قارا

翕 xī مۇۋاپىق، مۇۋاپىق كەلمەك، ئۇيغۇن، مۇلايىم.

噏 xī '吸' بىلەن ئوخشاش.

歙 xī نەپەس ئالماق، تىنماق، نەپەسلەنمەك.

犀 xī ① كەركىدان. ② پۇختا، ئۆتكۈر: ~利 ئۆتكۈر. [木犀] mùxī ئوسمانتۇس گۈلى. دالچىن گۈلى.

樨 xī ئوسمانتۇس گۈلى، دالچىن گۈلى، دالچىن چېچىكى.

锡 xī ① قەلەي (Sn). ② ئىنئام، تارتۇق، ھەدىيە.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

[伯锡] Xībó شىبە مىللىتى.

裼 xī 见另 tì يېرىم يالىڭاچ بولماق.

熙 xī ① نۇر، يورۇقلۇق. ② ئىناق ۋە شاد - خۇرام.

[熙攘] xīrǎng ، دىغدىغ قاينىماق، قايناپ كەتمەك.

僖 xī شاد - خۇرام، شاد - خۇراملىق.

嘻 xī ھىجايماق، كۈلمەك: 笑~~ كۈلۈمسىرىمەك / ~皮笑脸 ھىجايماق، كۈلمەك.

嬉 xī ئوينىماق، ئويناشماق.

熹 xī نۇر، يورۇقلۇق، يورۇماق، سۈزۈلمەك.

[熹微] xīwēi كۈننىڭ غۇۋا نۇرى، سۇس كۈن نۇرى، خىرە - شىرە.

巇 xī خەتەرلىك، چاپالىق، مۇشكۈل.

曦 xī نۇر، كۈن نۇرى: 晨~ تاڭ قۇياشىنىڭ نۇرى، تاڭ نۇرى.

爔 xī '曦' بىلەن ئوخشاش.

醯 xī ① ئاچچىقسۇ، سىركە. ② ئاتسىل.

习 xí ① مەشق قىلماق، پىششىقلىماق، تەكرارلىماق: 自~ ئۆزلۈكىدىن ئۆگەنمەك، تەكرار قىلماق / 复~ تەكرارلىماق، پىششىقلىماق / ~字 خەت يېزىشنى مەشق قىلماق / ~题 مەشق، كۆنۈكمە، تاپشۇرۇق. ② بىلمەك، كۆنمەك: ~兵 ھەربىي ئىشلارنى بىلمەك. (كۆچمە مەنىدە) دائىم: ~见 دائىم كۆزگە چېلىقىدىغان، ئادەتتە كۆپ ئۇچرايدىغان / ~闻 دائىم ئاڭلاپ تۇرماق. ③ ئادەت، ئادەتلەنمەك: 积~ ئۆگەنگەن خۇي / 良不除[illegible] ~气 يامان ئادەتنى تۈگەتمەك / 恶~ يامان ئادەت.

鳛 xí 〈古〉 لايپېگەك.

席 xí ① بورا. ② ئورۇن، ئورۇندۇق. ③ قاتناشماق: 出~ قاتناشماق / 缺~ كەلمەسلىك / 人~ كەلمەك. ④ زىياپەت، غىزا: ~桌两了摆: ئىككى جوزا غىزا تەييارلاندى.

觋 xí باخشى، پېرىخون (ئەر).

袭 xí ① ئۇشتۇمتۇت زەربە بەرمەك، تۇيۇقسىز ھۇجۇم قىلماق: 夜~ كېچىسى تۇيۇقسىز ھۇجۇم قىلماق / 空~

ھاۋادىن ئۇشتۇمتۇت ھۇجۇم قىلماق. ② مىقدار سۆز: 衣一 ~ بىر قۇ كىيىم. ③ ئۆز پېتى ئىشلىمەك، ئۆز پېتى ئىشلەۋەرمەك: 因 ~ ئىشلەۋەرمەك/ 沿~ داۋاملاشتۇرماق/ 世 ~ ئەۋلادمۇ ئەۋلاد داۋاملاشماق.

媳 xí كېلىن. [媳妇] xífu كېلىن. [儿媳妇] xífur 1. ئايال، خوتۇن: 弟兄 ~~~ ئاكا-ئۇكىلارنىڭ خوتۇنلىرى، يەڭگىلەر. 2. چوكان، جۇۋان.

隰 xí زەي ئازگال.

檄 xí ‹古› 1. چاقىرىقنامە، يارلىق. 2. ئەيىبنامە.

洗 xǐ 另见 xiǎn ① يۇماق، تازىلىماق: ~衣服 كىيىم يۇماق/ ~脸 يۈز يۇماق. [洗手] xǐ shǒu قول يۇماق، قول ئۈزمەك، يامان يولدىن قايتماق. ② تازىلىماق، پاكىزلىماق: 清~ تازىلىماق. ③ يۇماق: ~胶卷 فوتو پلىيونكىنى يۇماق/ ~相片 رەسىم يۇماق. ④ ئاقلىماق: ~冤 ئۇۋاللىقنى ئاقلىماق. ⑤ قىرماق، بۇلىماق: ~城 شەھەرنى قانغا بويىماق/ ~劫一空 قۇپقۇرۇق قىلىپ قويماق. [洗礼] xǐlǐ 1. چوقۇنىماق، چوقۇندۇرماق، يۇيۇندۇرماق، چوقۇندۇرۇش مۇراسىمى. 2. سىناق، چېنىقىش: 战斗的~~ ئۇرۇش ئىچىدە چېنىقماق، جەڭدە چېنىقماق.

铣 xǐ 另见 xiǎn قىرماق، يونۇماق: ~床 يونۇش ستانوكى/ ~刀 يونۇش پىچىقى/ ~汽缸 سىلىندىر قىرماق.

枲 xǐ ئەركەك كەندىر.

玺 xǐ مۆھۈر، تامغا (پادىشاھلارنىڭ). ٦كۆچۈرمەك.

徙 xǐ يۆتكىمەك، كۆچمەك،

蓰 xǐ بەش باراۋەر، بەش ھەسسە: 倍~ ھەسسىلەپ.

屣 xǐ كەش، خەي.

喜 xǐ ① خۇشاللىق، شادلىق، خۇشال-خۇراملىق، خۇشال بولماق، شادلانماق، شادلىققا چۆممەك: ~出望外 خۇشاللىقىدىن قىن-قىنىغا پاتماي كەتمەك، خۇشاللىقىدىن يايراپ كەتمەك. ② توي، مەرىكە:

要节约办~事 توي-مەرىكىنى ئىقتىسادچىللىق بىلەن ئۆتكۈزۈش كېرەك. ③ بويىدا قالماق، ھامىلىدار بولماق: 她有~了 ئۇنىڭ بويىدا قاپتۇ. ④ ياخشى كۆرمەك، ياقتۇرماق: ~闻乐见 ياقتۇرماق، قىزىقماق، ياخشى كۆرمەك. ⑤ ماسلاشماق. ماس كەلمەك، باپ كەلمەك. 海带~荤 لامىنارىيە گۆش بىلەن ماسلىشىدۇ/ 植物一般都~光 ئۆسۈملۈكلەر ئادەتتە نۇر بىلەن ماسلىشالايدۇ.

禧 xǐ ① بەخت، بەخت-سائادەت. ② قۇتلۇقلىماق، مۇبارەكلىمەك: 年~ تۇغۇلغان كۈنىڭىزگە مۇبارەك/ 新~ يېڭى يىلىڭىزغا قۇتلۇق بولسۇن.

蟢 xǐ ئۇزۇن پۇتلۇق ئۆمۈچۈك.

葸 xǐ قورقماق، قورقۇنچ: 畏~不前 قورقۇنچاقلىق قىلىپ ئالغا ئىلگىرىلىمەسلىك.

戏 xì 另见 hū ① ئويۇن، ئوينىماق: 集体游~ كوللېكتىپ ئويۇن / 不要当做儿~ ئويۇنغا ئايلاندۇرۇپ قويماسلىق كېرەك. ② چاقچاق، ھەزىل، ~言 چاقچاق كەپ. ③ ئويۇن، تىياتىر، دراما: 看~ تىياتىر كۆرمەك/ 唱~ تىياتىر ئوينىماق/ 听~ تىياتىر ئاڭلىماق/ 马~ سېرك ئويۇنى/ 皮影~ تېرە قورچاق ئويۇنى.

饩 xì ① <古> قۇربانلىق. ② تەقدىم قىلماق.

系 xì 另见 jì ① سىستېما، بىر قاتار: ~统 سىستېما/ 一~列的事实 بىر قاتار پاكىتلار / 水~ سۇ سىستېمىسى / 世~ نەسەپ، شەجەرە. ② فاكۇلتېت: 中文~ جۇڭگو تىل-ئەدەبىيات فاكۇلتېتى / 化学~ خىمىيە فاكۇلتېتى. ③ ئالاقىدار، مۇناسىۋەتلىك، باغلىق: 干~ مۇناسىۋەتلىك، ئالاقىدار، جاۋابكارلىق، چېتىشلىق. ④ باغلىماق: ~马 ئاتنى باغلىماق. (كۆچمە مەنىدە) سېغىنماق: ~念 سېغىنماق. [联系] liánxì باغلىنىش، ئالاقە، ئالاقە قىلماق، ئالاقە باغلىماق، بىرلەشتۈرمەك، مۇ-

ناسىۋەت قىلماق: 时常和他~~ ئۇنىڭ بىلەن دائىم ئالاقىلىشىپ تۇرماق. ⑤ ھەئە، شۇنداق. ئۇزىغۇن: 确~实情 ئەھۋال ھەقىقەتەن شۇنداق، ئەھۋال ئەمەلىيەتكە ئۇيغۇن. ⑥ باغلاپ تۆۋەنگە چۈشۈرمەك ياكى ئۈستىگە تارتماق: 从房上把东西~下来 ئۆگزىدىكى نەرسىنى باغلاپ تۆۋەنگە چۈشۈرمەك.

细 xì ① ئىنچىكە: ~竹竿 ئىنچىكە بامبۇك / ~线 ئىنچىكە يىپ / ~铁丝 ئىنچىكە سىم. ② كىچىك، ئۇششاق، يۇمشاق: ~沙 يۇمشاق قۇم / ~末 ئۇۋاق. ③ نازۇك، نەپىس: 江西~瓷 جىياڭشىنىڭ نەپىس چىنە - قاچىلىرى / 这块布真~ بۇ رەخت بەك سىپتا ئىكەن. ④ زىل: 嗓音~ ئاۋازى زىل. ⑤ ئەستايىدىل، ئىنچىكە، ئەتراپلىق، تۇجۇپىلىمەك: 胆大心~ يۈرەكلىك ۋە ئەستايىدىل / 精打~算 ئىنچىكە ھېساب قىلماق، يىپىدىن يىڭنىسىغىچە ھېسابلىماق / 深耕~作 چوڭقۇر ھەيدەپ، تۇجۇپىلەپ تېرىماق. ⑥ ئاددىي - ساددا: 他过日子很~ ئۇ تۇرمۇشنى ئاددىي - ساددا ئۆتكۈزىدۇ. ⑦ كونكرېت، تەپسىلات: ~节 دېتال، كونكرېت دېتاللار، ئۇششاق ۋەقەلەر، تەپسىلات.

盻 xì غەزەپ بىلەن تىكىلمەك، ئالايماق، كۆز ئالايتماق.

咥 ① xì 另见 dié قاقاقلاپ كۈلمەك.

郄 xì ① ئارىلىق، ئارا. ② شى (فامىلە).

绤 xì كاناپ رەخت.

阋 xì ① كەپ تالاشماق، زوكۇنلاشماق، دەتالاش. [阋墙] xìqiáng قېرىنداشلار سوقۇشماق. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) ئىچكى ئىناقسىزلىق.

舄 xì ① كەش، ئاياغ. ② ‘潟’ بىلەن ئوخشاش.

潟 xì زەي يەر، شورلۇق يەر: ~卤 شورلۇق يەر.

隙 xì ① ئارىلىق، يېرىق، چاك، يوچۇق: 墙~ تامنىڭ يېرىقى / 门~ ئىشىكنىڭ يوچۇقى. (ئوخشىتىش مەنىسىدە)

1. ھېسسىيات جەھەتتىكى جاراھەت: 有～ كۆڭۈل يارىسى. 2. پۇرسەت: 乘～ پۇرسەتتىن پايدىلانماق. ② بىكار، بوش: ～地 بىكار يەر.

禊 xì 〈古〉 نەزىر - چىراغ، زاراخەتمە.

潝 xì شار - شۇر، شارقىرىماق.

XIA

呷 xiā ئوتلىماق، ئىچمەك: ～茶 چاي ئوتلىماق / ～一口酒 بىر يۇتۇم ھاراق ئىچمەك.

虾 xiā 另见 há راك (بىر خىل دېڭىز ھايۋىنى).

瞎 xiā ① قارىغۇ، ئەما، كور. ② قارىغۇلارچە، كەلسە - كەلمەس، بىكاردىن-بىكار، بىھۇدە، قالايمىقان، قارىسىغا: ～忙 بىكاردىن-بىكارغىلا ئاۋارە بولماق / ～说八道 ۋالاقلىماق، قارىسىغا سۆزلىمەك، ئاغزىغا كەلگەننى دېمەك. ③ چىگىشلىشتۇرمەك، بۇزۇپ قويماق: 把线弄～了 يىپنى چىگىشلەشتۇرۇپ قويماق. ④ 〈方〉 پۇچەك: ～穗 پۇچەك شال / ～高粱 پۇچەك قوناق.

匣 xiá قۇتا، ساندۇقچە. [话匣子 huáxiázi] 1. پاتېفوننىڭ يەرلىك تىلدا ئاتىلىشى. 2. تولا گەپ قىلغۇچى، گەپچى، گەپ خالتىسى.

狎 xiá قىلىقسىزلىق، بىئەدەبلىك: ～侮 ئاياغ ئاستى قىلماق، ھاقارەتلىمەك.

柙 قەپەز (ۋەھشىي ھايۋانلارنى ياكى گۇناھكارلارنى سولايدىغان).

侠 xiá پالۋان، نوچى، ساخاۋەتچى. 武～ چامباشچى پالۋان / ～客 ئەل كېزەر پالۋان / ～义 مەردلىك / ～骨 مەردانىلىك، جاسارەت.

峡 xiá بوغۇز: 三～ سەنشيا بوغۇزى. [地峡 dìxiá] بويۇن (ئىككى قۇرۇقلۇقنىڭ تۇتاشقان يېرى): 马来半岛有克拉～ مالاي يېرىم ئارىلىدا كرا بويىنى بار. [海峡] بوغۇز: 台湾～ تەيۋەن بوغۇزى.

狭 xiá تار: 地方太～ يەر بەك تار، بەك تار جاي / ～隘的爱国主义 تار ۋەتەنپەر-

ۋەرلىك / ~路相逢 تار يولدا ئۇچرىشىپ قالماق.

遐 xiá ① يىراق: ~迩 يىراق يېقىنلىق / ~方 يىراق جاي. ② ئۇزۇن: ~龄 ئۇزۇن ئۆمۈر.

瑕 xiá داغ. (كۆچمە مەنىدە) ئەيىب، نۇقسان: ~瑜互见 كەمچىلىكىمۇ بار، ئارتۇقچىلىقىمۇ بار.

暇 xiá بوش ۋاقىت، بىكار ۋاقىت: 得~ بوش ۋاقىت چىقارماق / 无~ بوش ۋاقتى يوق بولماق / 自顾不~ ئۆزەم دېگۈدەك ۋاقتى بولماسلىق.

霞 xiá شەپەق: 朝~ تاڭ شەپىقى / 晚~ كەچكى شەپەق.

辖 xiá ① قۇلاق (ھارۋا ئوقىنىڭ قۇلىقى). ② قاراشلىق، تەۋە، قارمىقىدىكى: 直~ بىۋاسىتە قاراشلىق / 统~ بىر تۇتاش باشقۇرماق.

黠 xiá قۇۋ، مۇغەمبەر، تادان، كاززاپ: 狡~ ھىيلىگەر / 慧~ قۇۋ، مەككار.

下 xià ① پەس، تۆۋەن: 楼~ بىنا ئاستىدا / 山~ تاغ باغرىدا / ~面 تۆۋەن، تۆۋەندە / ~部 پەستە، ئاستىنقى قىسىمدا، تۆۋەندىكى قىسىم. (كۆچمە مەنىدە) 1. كېيىنكى، ئىككىنچى، كېلەركى: ~篇 كېيىنكى قىسىم / ~卷 ئىككىنچى جىلد / ~月 كېلەركى ئاي. 2. تۆۋەن دەرىجىلىك: ~级服从上级 تۆۋەن يۇقىرىدىغا بويسۇنماق. تۆزۈت سۆز: ~情 پېقىرنىڭ ئەھۋالى / 正中~怀 پېقىرنىڭ ئويلىغىنىدەك بوپتۇ. 3. ناچار، ئوسال: ~品 ناچار مال / ~策 ئامالسىزلىق، ئوسال تەدبىر، ئوسال سىياسەت. ② چۈشمەك: ~山 تاغدىن چۈشمەك / ~楼 بىنادىن چۈشمەك. (كۆچمە مەنىدە) 1. كىرمەك: ~狱 تۈرمىگە كىرمەك / ~水 سۇغا كىرمەك. 2. چۈشمەك: ~乡 يېزىغا بارماق / ~江南 جياڭنەنگە بارماق: 3. قايتماق: ~课 دەرستىن قايتماق / ~班 ئىشتىن قايتماق. 4. چۈشۈرمەك، بەرمەك: ~书 بۇيرۇق ئېلان قىلماق / ~令 بۇيرۇق چۈشۈرمەك / ~达 چۈشۈرمەك / 权力~

ئۇيغۇر كىتاب تورى

放 ھوقۇقنى تۆۋەنگە چۈشۈرمەك.
5. ياغماق: ~雨 يامغۇر ياغ-
ماق / ~雪 قار ياغماق. ③
تەرەپ، ياق: 两~里都同意
ھەر ئىككى تەرەپ قوشۇلماق/
向四~一看 تۆت تەرەپكە
(ئەتراپقا) قارىماق. ④ تارتى-
ۋەتمەك، ئېلىۋەتمەك: 1. چۈ-
شۈرمەك: ~货 يۈك چۈشۈر-
مەك. 2. ئېلىۋەتمەك: ~火
ئوتنى تارتىۋەتمەك/ ~泥 لاي-
نى ئېلىۋەتمەك. ⑤ چىقارماق:
~工夫 كۈچ چىقارماق. ⑥
ئالماق. بېسىۋالماق: 连~数
城 ئۇدا بىر نەچچە شەھەرنى
ئالماق / ~巩 ئىشغال قىل-
ماق. ⑦ يول قويماق: 各不
相~ بىر- بىرىگە يول قوي-
ماسلىق. ⑧ ئىسمىنىڭ كەي-
نىدە كېلىپ، 1. «ئىچىدە»
دېگەن مەنىنى بىلدۈرىدۇ:
言~意 سۆزدە/ 都~ پاي-
تەختتە. 2. ۋاقىتنى بىلدۈرى-
دۇ: 年~ چاغان ۋاقتىدا /
节~ بايرامدا. ⑨ پېئىلنىڭ
كەينىدە كېلىپ، 1. مۇناسى-
ۋەتنى بىلدۈرىدۇ: 培养(之)
~ تەربىيىسىدە / 指导(之)

~ يېتەكچىلىكىدە/ 鼓舞~،
ئىلھامىدا. 2. تاماملانغانلى-
قنى ياكى نەتىجىنى بىلدۈرى-
دۇ: 打~基础 ئاسان سالماق/
准备~材料 ماتېرىيال تەي-
يارلىماق. 3. '跟'، '来' بىلەن
بىلەن كېلىپ، ھەرىكەتنىڭ
يۆنىلىشىنى ياكى داۋاملىشى-
قانلىقىنى بىلدۈرىدۇ: 滑~去
سىيرىلىپ چۈشمەك / 慢慢停
~来 ئاستا - ئاستا توختى-
ماق / 念~去 ئوقۇۋەرمەك.
⑩ قېتىم، نۆۋەت: 打十~
ئون قېتىم ئۇرماق / 把轮子
转~子 چاقنى ئىككى قې-
تىم ئايلاندۇرماق. ⑪ تۇغماق
(ھايۋانلار): 猫~小猫了
مۈشۈك ئاسلانلىدى / 鸡~蛋
مېكىيان تۇخۇم تۇغدى. ⑫
كەم ئەمەس: 不~三百人
ئادەم 300 دىن كەم ئەمەس.

吓 xià 另见 hè چۆچۈتمەك،
قورقۇتماق: 困难~不倒英雄
汉 قىيىنچىلىق باتۇر - ئەزى-
مەتنى قورقۇتالمايدۇ. [吓唬]
xià hu قورقۇتماق، چۆچۈتمەك،
ئۈركۈتمەك، پوپوزا قىلماق:
你别~~人 سەن ئادەمگە،

پوپوزا قىلىنا.

夏 xià ① ياز، يازلىق، ياز
پەسلى. ② (Xià) جۇڭگونىڭ
كونا ئىسمى («خۇاشيا» دېيىلىدۇ
دۇ). ③ شياسۇلالىسى. [历夏]
xiàlì ئاي كالېندارى، قەمەرىيە.

厦 Xià 见另 shà [门厦]
Xiàmén شيامېن شەھىرى.

唬 xià 见另 hǔ ‘吓’ بىلەن
ئوخشاش.

罅 xià يوچۇق، يېرىق.

XIAN

仙 xiān ئەۋلىيا.

氙 xiān كسېنون (Xe).

籼 xiān قارا شال (گۈرۈچ-
نىڭ بىرخىلى).

先 xiān ① ئالدى، ئالدىن،
ئاۋۋال، بۇرۇن: 占~ ئال-
دىدا تۇرماق / 首~ ئالدى
بىلەن / 步一~抢 ئالدىدا
كەتمەك / 争~恐后◇ بەس-
بەس بىلەن. [天先] xiāntiān
تەبىئىي، تۇغما، ئەزەلدىن
بولغان، ئەزەلدىن بار:
~ 足不 تۇغما ئەيىب.
[进先] xiānjìn ئىلغار،
ئالدىنقى قاتاردىكى
[生先] xiānsheng 1. ئوقۇتقۇ-
چى، مۇئەللىم. 2. ئەپەندى. 3.
دوختۇرلارنىڭ ئاتىلىشى. ② ئەج-
دادلار، چوڭلار. ③ ئۆلۈپ كەت-
كەنلەرنىڭ ھۆرمەت نامى: 命革
烈先 ئىنقىلابىي قۇربانلار.

酰 xiān ئاتسىل (رادىكال).

纤 xiān 见另 qiàn ئىنچىك-
كە. [维纤] xiānwēi تالا. [尘纤]
xiānchén چاڭ، چاڭ - توزان:
~染不 چاڭ - توزان قون-
دۇرماسلىق.

跹 xiān [跹蹁] Piān xiān
لەرزان. شادلانماق.

忺 xiān خۇشال بولماق،

掀 xiān ئاچماق، قايرىماق:
~ 盖锅 قازاننىڭ تۆۋىقىنى
ئاچماق / ~ 子帘 پەردىنى
قايرىماق، پەردىنى ئاچماق.
(كۆچمە مەنىدە) قوزغالماق،
قوزغىماق، كۆتۈرمەك، كۆتۈ-
رۈلمەك: ~ 潮高命革起 ئىن-
قىلاب يۇقىرى دولقۇنىغا كۆ-
تۈرۈلمەك، ئىنقىلابنىڭ يۇ-
قىرى دولقۇنىنى كۆتۈرمەك.

锨 xiān گۈرجەك، كۈرەك.

祆 xiān 祆教 ئاتەش دىنى، ئاتەشپەرەسلىك، زەردەشتىزم.

莶 xiān تۆمۈردان.

锨 xiān ① قەدىمكى بىر خىل ھەربىي قورال. ② ئۆتكۈر، ئىتتىك.

鲜 xiān 另见 xiǎn ① يېڭى، ھۆل: ～果 يېڭى مېۋە، يېڭى مېۋە-چېۋە، ھۆل يەل-يېمىش / ～花 يېڭى ئېچىلغان گۈل، خۇش پۇراق گۈل / ～肉 يېڭى گۆش / ～血 ئىسسىق قان. ② تەملىك، تاتلىق، مەززىلىك: 这汤真～ بۇ شورپا راستىنلا مەززىلىك بوپتۇ. ③ ئېنىق، روشەن، ئوچۇق: ～红的旗帜 قىپقىزىل تۇغ، قىپقىزىل بايراق / 颜色十分～艳 رەڭگى ناھايىتى ئوچۇق. ④ يېڭىلىق: 尝～ يېڭىلىققا ئېغىز تەگمەك.

[鲜卑] Xiānbēi سىيانبېي.

暹 Xiān [暹罗] Xiānluó سىيام (تايلاندنىڭ بۇرۇنقى نامى).

闲 xián 另见 jiān، jiàn ① بوش، بىكار: 没有～工夫 ۋاقتىم يوق، بوش ۋاقىت يوق بولماق / ～房 بوش ئۆي / 机器别～着 ماشىنىلار بىكار تۇرۇپ قالمىسۇن. ② قۇرۇق، مەنىسىز: 谈～ قۇرۇق پاراڭ / ～人免进 مۇناسىۋەتسىز كىشىلەرنىڭ كىرىشىگە رۇخسەت يوق. [闲话] قۇرۇق گەپ، غەيۋەت، پاراڭلاشماق: 讲别人的～～ خەقنىڭ غەيۋىتىنى قىلماق. ③ قاشا، رېشاتكا، چىتلاق. ④ مۇداپىئەلەنمەك، مۇداپىئە: 防～ چەكلىمەك، ئاسارەتتە تۇتماق.

娴 xián ① پىششىق، ئۇستا، ماھىر: 技术～熟 ھۈنەرگە پىششىق. ② ئەدەبلىك، نازاكەتلىك، سىپايە.

鹇 xián ئاق قىرغاۋۇل.

痫 xián تۇتقاقلىق كېسىلى، ھىستېرىيە كېسىلى.

贤 xián ① دانىشمەن، دانا: ～明 دانا / 选～与能 دانا ۋە ئىقتىدارلىقلارنى تاللىماق. ② قەدىردان، ئەزىز، قەدىرلىمەك: ～弟 قەدىرلىك ئىنىم / ～侄 قەدىرلىك ئىنىم.

弦 xián ① كىرىچ (ئوقيا-

دىلىك). ② يېرىم تولغان ئاي: 上~ ئاينىڭ ئالدىنقى يېرىم چەمبەر ھالىتى/ 下~ ئاينىڭ كېيىنكى يېرىم چەمبەر ھالىتى. ③ (ماتېماتىكىدا) خوردا. ④ تار (چالغۇ ئەسۋابلارنىڭ تارى). ⑤ پورژىنا (سائەتنىڭ): 表~断了 سائەتنىڭ پورژىنىسى ئۈزۈلۈپ كەتتى.

舷 xián كېمىنىڭ ئىككى يېقىنى.

挦 xián يۇلماق، يۇڭزىلماق: ~鸡毛 توخۇنى يۇڭزىلماق / ~扯 كۆتىنى كولىماق، تىرناق ئاستىدىن كىر ئىزلىمەك.

咸 xián ① ھەممە، پۈتۈنلەي، تامامەن: 少长~集 قېرى-ياش ھەممىسى يىغىلماق / ~知其不可 بۇنىڭ مۇمكىن ئەمەسلىكىنى ھەممە بىلىدۇ ② تۇزلانغان، تۇزلۇق.

涎 xián شۆلگەي، شال: 流~ شالى ئاقماق / 垂~三尺 ئەلمۇرمەك، كۆز سالماق.

衔 xián ① ئېغىز دۇرۇق ②. چىشلىمەك: 燕子~泥 قارلىغاچ لاينى چىشلىمەك. (كۆچمە مەنىدە) 1. ئۆچمەنلىك ساقلىماق: ~恨 ئۆچمەنلىك ساقلىماق 2. قوبۇل قىلماق، تاپشۇرۇپ ئالماق: ~命 بۇيرۇق تاپشۇرۇۋالماق. [衔接] xiánjiē ئۇلىماق، ئۇلاشماق، تۇتاشماق، باغلاشماق. ③ دەرىجە، ئۇنۋان: 职~ كەسپىي ئۇنۋان / 军~ ھەربىي ئۇنۋان.

嫌 xián ① شۈبھە، گۇمان، گۇمانلانماق: 避~. گۇماندىن ساقلانماق. ② ئاغرىنماق، رەنجىمەك، بىزار بولماق: 讨人~ ئادەمنى بىزار قىلماق/ 这种布很结实，就是~太厚 بۇ رەخت پىششىق بولغىنى بىلەن سەل قېلىن ئىكەن. ③ ئاداۋەت: 夙无仇~ ھېچقانداق ئۆچ-ئاداۋىتى يوق.

狝 <古> xián كۆزلۈك شىكار، كۆزلۈك ئوۋ.

冼 Xiǎn شيەن (فامىلە).

洗 xiǎn 另见 xǐ '冼' بىلەن ئوخشاش.

铣 xiǎn 另见 xǐ چويۇن. [铣铁] xiǎntiě چويۇن.

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

筅 xiǎn يۇغۇچ.

跣 xiǎn يالىڭاياغ.

显 xiǎn ① ئوچۇق، ئاشكارا، روشەن، ئېنىق: ~而易见 كۆزگە كۆرۈنۈپلا تۇرماق / 这个道理很~然的 بۇ داۋلى ئېنىق كۆرۈنۈپ تۇرۇپتۇ. ② كۆرسەتمەك، كۆرۈنمەك، ئىپادىلىمەك: ~示 كۆرۈنمەك / ~微镜 مىكروسكوپ / 没有高山，不~平地 ئېگىز تاغقا چىقمىغۇچە تۈزلەڭلىك كۆرۈنمەيدۇ. ③ <旧> ئېسىلزادە: ~宦 ئېسىلزادە تۆرىلەر. ④ رەھمەتلىك: ~考 رەھمەتلىك ئاتام / ~妣 رەھمەتلىك ئانام.

险 xiǎn ① خەتەر، خەۋپ، خەتەرلىك، خەۋپلىك: 冒~ تەۋەككۈل قىلماق، خەتەرگە كۆز يۇمماق، قارامىلىق، خەۋپ-خەتەرگە قارىماي / 保~ 1. ستراخوۋانىيە، سۇغۇرتا، بىخەتەر، بىخەتەرلىك. 2. جەزمەن، چوقۇم، ئىشەنچلىك / 脱~ خەتەردىن قۇتۇلماق / ~症 خەتەرلىك كېسەل / ~境 خەتەرلىك ئەھۋال / 好~ ناھايىتى خەتەرلىك. ② توسۇق: 天~ تەبىئىي توسۇق. ③ ئىچى يامان، ھىيلىگەر: 阴~ ئىچى يامان / ~诈 ھىيلىگەر. ④ تاس قالماق: ~遭不幸 بەختسىزلىككە ئۇچراشقا تاس قالماق / ~些掉在河里 دەرياغا چۈشۈپ كەتكىلى تاس قالماق.

猃 xiǎn <古> ئۇزۇن تۇمشۇقلۇق ئىت. [猃狁] Xiǎnyǔn شيەنيۈن (ھونلارنىڭ بۇرۇنقى ئاتىلىشى).

蚬 xiǎn دەريا قۇلۇلىسى.

鲜 xiǎn 另见 xiān ئاز، كەم: ~见 كەم كۆرۈلمەك / ~有 ئاز ئۇچرىماق.

藓 xiǎn موخ.

燹 xiǎn ئوت، يانغىن، دالا يانغىنى. 兵~ ئۇرۇش ۋەيرانچىلىقى.

见 ② xiàn 另见 jiàn '现' نىڭ ①② مەنىسى بىلەن ئوخشاش.

苋 xiàn قامچىگۈل.

现 xiàn ① ھازىر، ھازىرقى: ~况 ھازىرقى ئەھۋال، ھازىرقى ھالەت / ~代化工业 زامانىۋى سانائەت. (كۆچمە

مەنىدە) نەق، تەييار: ~买~卖 ئۈلگۈجە ساتماق / ~成的 تەييار. ② كۆرۈنمەك، كۆرسەتمەك: 出~ پەيدا بولماق / ~了原形 ئەسلى قىياپىتىنى كۆرسەتمەك، ئەسلى قىياپىتىنى ئاشكارىلىماق. [现象] xiàn xiàng هادىسە، ئەھۋال. [实现] shíxiàn ئىشقا ئاشۇرماق، ئەمەلگە ئاشۇرماق: 又一个五年计划~了 يەنە بىر بەش يىللىق پىلان ئىشقا ئاشماق / ~~共产主义 كوممۇنىزمنى ئىشقا ئاشۇرماق. ③ نەق: ~金 نەق پۇل / ~钱买~货 نەق پۇلغا نەق مال ئالماق.

县 xiàn ناھىيە.

限 xiàn ① مۆھلەت: 给你三天~ ساڭا ئۈچ كۈنلۈك مۆھلەت بېرىمەن. ② چەك، چەكلىمەك: ~三天完工 ئىشىنى ئۈچ كۈن ئىچىدە تۈگەتمەك / 作文字数不~ ماقالە يازغاندا خەت سانى چەكلەنمەيدۇ.

线 xiàn ① يىپ، سىم: 棉~ يىپ، پاختا يىپ / 电~ توك سىمى / 毛~ يۇڭ يىپ. (كۆچمە مەنىدە) ناھايىتى ئاز، تولىمۇ كىچىك، ئازغىنا: 一~希望 كىچىككىنە ئۈمىد. [线索] xiànsuǒ يىپ ئۇچى: 那件事情有了~~ ھېلىقى ئىشنىڭ يىپ ئۇچى تېپىلدى. ② سىزىق: 直~ تۈز سىزىق / 曲~ ئەگرى سىزىق. ③ يول، لىنىيە، سەپ: 光~ نۇر، 紫外线~ ئۇلترا بىنەپشە نۇر / 航~ ھاۋا يولى / 京广~ بېيجىڭ - گۇاڭجۇ تۆمۈر يولى / 战~ ئۇرۇش سېپى، فرونت / 生命~ جان تومۇر. ④ چېگرا، سىزىق: 防~ مۇداپىئە سىزىقى / 国境~ دۆلەت چېگرىسى.

宪 xiàn ① پەرمان، ئەمىر-پەرمان، قانۇن: ~章 قانۇنلار توپلىمى. ② ئاساسىي قانۇن: 立~ ئاساسىي قانۇن تۈزمەك.

[宪法] xiánfǎ ئاساسىي قانۇن.

陷 xiàn ① چۈشۈپ كەتمەك، پېتىپ كەتمەك، پېتىپ قالماق: ~到泥里去了 لايغا پېتىپ كەتمەك / 地~下去了

يەر ئولتۇرۇشۇپ كەتمەك.

[陷阱] xiànjǐng ئورا، تۇزاق، قىلتاق. ② ئولتۇرۇشۇپ كەتمەك، ئويمان بولۇپ قالماق: 两眼深~ كۆزلىرى ئولتۇرۇشۇپ كەتمەك. ③ بالاغا تىقماق، زىيانكەشلىك قىلماق: ~害 زىيانكەشلىك قىلماق؛ 诬~ قارا چاپلاپ زىيانكەشلىك قىلماق. ④ ئىشغال قىلماق، ئالماق؛ قولدىن كەتمەك: 冲锋~阵 دۈشمەن پوزىتسىيىسىنى ھۇجۇم بىلەن ئالماق / ~落 قولدىن كەتمەك.

馅 xiàn قىيما.

羡 xiàn ① ھەۋەس قىلماق، ھەۋىسى كەلمەك، قىزىقماق، زوقلانماق. ② ئارتۇقچە، ئوشۇقچە. ~余 ئوشۇقچە.

缐 xiàn '线' بىلەن ئوخشاش.

腺 xiàn بەز: 汗~ تەر بېزى / 泪~ ياش بېزى.

⿰钅泉 xiàn سىم.

献 xiàn تەقدىم قىلماق، بېغىشلىماق، سۇنماق: ~花 گۈل تەقدىم قىلماق / ~礼 سوۋغا تەقدىم قىلماق / 把青春~给祖国 ياشلىق باھارىنى ۋەتەنگە بېغىشلىماق. (كۆچمە مەنىدە) كۆرسەتمەك، ئىپادىلىمەك: ~技 ھۈنىرىنى كۆرسەتمەك / ~殷勤 سەمىمىيىتىنى ئىپادىلىمەك.

霰 xiàn قار تۈگۈنچەكلىرى، قار تۈگمىچىلىرى.

XIANG

乡 xiāng ① يېزا، سەھرا: 他下~了 ئۇ يېزىغا چۈشتى، ئۇ سەھراغا كەتتى / 城~交流 يېزا بىلەن شەھەر ئوتتۇرىسىدىكى ئالماشتۇرۇش. ② يۇرت، ماكان: 故~ يۇرت، تۇغۇلغان يۇرت، ئانا ماكان / 还~ يۇرتىغا قايتماق / 同~ يۇرتداش.

[老乡] lǎoxiāng يۇرتداش.

芗 xiāng ① يۇمغاقسۈت، ئاشكۆكى. ② '香' بىلەن ئوخشاش.

相 xiāng 另见 xiàng ① ئۆز ئارا، بىر-بىرى: ~助 ئۆز-ئارا ياردەملەشمەك / ~亲~爱 بىر-بىرىنى ياخشى

كۆرۈشمەك / 言行~符 سۆز-ھەرىكىتى بىردەك بولماق / ~信 ئىشەنمەك. [相当] xiāngdāng 1. تەڭ، باراۋەر: 年纪~~ يېشى تەڭ. 2. خېلى: 这首诗写得~~好 بۇ شېئىر خېلى ياخشى يېزىلىپتۇ. [相对] xiāngduì نىسبىي. ② كۆرمەك، باقماق: ~中 كۆرۈپ ياراتماق / 左~右看 ئىككى تەرىپىگە قاراپ باقماق.

厢 xiāng ① يان ئۆي، ھۇجرا ئۆي: 东~房 ئوڭقول ھۇجرا ئۆي / 西~房 سولقول ھۇجرا. (كۆچمە مەنىدە) تەرەپ: 这~ بۇ تەرەپ / 两~ ئىككى تەرەپ. ② يېقىن جايلار: 城~ شەھەرگە يېقىن جايلار / 关~ شەھەر دەرۋازىسى سىرتىدىكى چوڭ كوچىلار ۋە شەھەرگە يېقىن جايلار. ③ لوژا. ④ ۋاگون، كوزۇپ.

湘 Xiāng ① شياڭجياڭ دەرياسى. ② خۇنەن ئۆلكىسىنىڭ باشقىچە ئاتىلىشى.

缃 xiāng سۇس سېرىق رەڭ.

箱 xiāng ① ساندۇق، كىچىك ساندۇقى. ② ساندۇققا ئوخشايدىغان نەرسە: 信~ خەت ساندۇقى / 风~ كۆرۈك. ③ ‘厢④’ بىلەن ئوخشاش.

香 xiāng ① خۇش پۇي، خۇش پۇراق: 花~ خۇش پۇراق گۈل. (كۆچمە مەنىدە) 1. مەززىلىك، لەززەتلىك، ھۇزۇرلۇق: 睡得~ ھۇزۇرلىنىپ ئۇخلىماق، تاتلىق ئۇخلىماق / 吃得真~ بەك مەززىلىك بولماق، ئاغزىدا قالماق. 2. ئىتتىك، بازىرى ئىتتىك، بازارلىق، بازارلىقى بار: 这种货物在农村~得很 بۇنداق ماللارنىڭ يېزىدا بازىرى بەك ئىتتىك. ② تەملىك: 饭~ تاماق تەملىك ئىكەن. ③ ئىسرىق. كۆجە: 线~ ئىسرىق، كۆجە / 蚊~ پاشا ئىسرىقى.

襄 xiāng ھىماتچىلىق قىلماق، ياردەملەشمەك، كۈچ چىقارماق: ~办 ياردەملەشمەك، ياردەمچى / ~理 ياردەمچى.

骧 xiāng ئات چاپماق.

镶 xiāng سالماق، قويماق، ئويۇپ بېكىتمەك، ئويۇپ

ئۇيغۇر كىتاب تورى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

ئورناتماق، تۇتماق: ~牙 چىش سالماق / 在衣服上~一道红边 كىيىمگە بىر قۇر قىزىل جىيەك تۇتماق / 金~玉嵌 ئالتۇن جابدۇققا قاشتاشتىن كۆز سالماق.

详 xiáng ① تەپسىلىي، مۇپەسسەل، ئۇجۇر-بۇجۇرىغىچە: ~谈 تەپسىلىي سۆزلىمەك / ~解 تەپسىلىي چۈشەندۈرمەك / 不知~情 تەپسىلىي ئەھۋالنى بىلمەسلىك. ② ئېنىق، روشەن، مەلۇم: 内容不~ مەزمۇنى ئېنىق ئەمەس. ③ چۈشەندۈرمەك، تەپسىلىي يازماق: 余再~ قالغان گەپ-سۆزنى كېيىنكى خەتتە تەپسىلىي يازماق. / 内~ تەپسىلاتى ئىچىدە.

祥 xiáng ① قۇتلۇق، ياخشىلىق، خەيرلىك. ② بەخت-سائادەت ياكى بالا-قازانىڭ بېشارىتى.

降 xiáng 另见 jiàng ① تەسلىم بولماق، تىز پۈكمەك: 宁死不~ ئۆلسىمۇ تىز پۈكمەسلىك. ② باش ئەگدۈرمەك، بويسۇندۇرماق، كۆندۈرمەك: ~龙伏虎 ◇ خېيىم-خەتەرنى تۈگىتىپ، مۈشكۈللۈكلەرنى يەڭمەك.

翔 xiáng پەرۋاز قىلماق: 滑~ پەرۋاز قىلماق. [翔实] xiángshí تەپسىلىي ۋە ھەقىقىي، تەپسىلىي ۋە پاكىتلىق، تەپسىلىي ۋە ئېنىق.

享 xiǎng بەھرىمەن بولماق: ~福 راھەت كۆرمەك، ھالاۋەت كۆرمەك، بەخت كۆرمەك / 每个公民都~有选举权 ھەر بىر پۇقرا سايلام ھوقۇقىدىن بەھرىمەن بولماق.

响 xiǎng ① ئاۋاز، سادا، ئۈن: 听不见~儿了 ھېچ سادا يوق. ② گۈمبۈرلىمەك، جاراڭلىماق، ئاۋاز چىقارماق: 大炮~了 زەمبىرەكلەر گۈلدۈرلىمەك / 钟~了 قوڭغۇراق جاراڭلىماق / 一声不~ لام-جىم دېمەسلىك. ③ ياڭراق، جاراڭلىق: 这个铃真~ بۇ قوڭغۇراق تازا جاراڭلىق ئىكەن / 声音~亮 ئاۋازى ياڭراق. ④ جاۋاب، ئەكس سادا، ئۈن قايتماق: 如~斯

应 تېز ئەكس ئەتمەك.

饷 xiǎng مائاش، ئايلىق: 领～ مائاش ئالماق / 关～ ئايلىق بەرمەك. ② ‘飨①’ بىلەن ئوخشاش.

蚃 xiǎng تومۇزغا.

飨 xiǎng ① مېھمان قىلماق، كۈتۈۋالماق (هاراق-شاراب بىلەن)، قاندۇرماق: 以～谈者 كىتابخانلارنىڭ ئېھتىياجىنى قاندۇرماق. ② ‘享’ بىلەن ئوخشاش.

想 xiǎng ① ئويلىماق، خىيال قىلماق، باش قاتۇرماق: 我～出一个办法来了 مەن ئويلاپ بىر ئامال تاپتىم. (كۆچمە مەنىدە) 1. مېنىڭچە، پەرىزىمچە: 我～他不来了 مېنىڭچە، ئۇ كەلمەيدۇ / 我～这么做才好 مېنىڭچە مۇنداق قىلغان تۈزۈك. 2. ئۈمىد قىلماق، خالىماق، ئىستىمەك: 他～去学习 ئۇ ئۆگىنىشكە بېرىشنى خالايدۇ / 要～学习好，就得努力 ياخشى ئۆگىنەي دېگەن كىشى تىرىشىشى كېرەك. ② سېغىنماق، ئەسلىمەك: 时常～着前方的战士 ئالدىنقى سەپتىكى جەڭچىلەرنى دائىم ئەسلەپ تۇرماق.

鲞 xiǎng قورۇتۇلغان بېلىق، قاق بېلىق.

向 xiàng ① -غا/-قا، -گە/-كە، -دىن-تىن قوشۇمچىلىرى بىلەن ئىپادىلىنىدۇ: 这间房子～东 بۇ ئۆينىڭ ئالدى كۈنچىقىش تەرەپكە قارايدۇ / ～前看 ئالدىغا قارا! / ～工农兵学习 ئىشچى، دېھقان، ئەسكەرلەردىن ئۆگىنەيلى! [向导] xiàngdǎo يولباشچى. ② نىشان، تەرەپ: 我转 (zhuàn) ～了 مەن نىشاندىن ئادىشىپ قاپتىمەن / 方～错了 نىشانىڭ خاتا. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) ئارزۇ، خاھىش، ئىرادە، نىشان: 志～ ئارزۇ / 意～ ئىرادە. ③ يېقىن، ئەتراپ: ～晚 كەچكە يېقىن، ئاخشام / ～晓雨停 يامغۇر سەھەرگە يېقىن توختىدى. ④ دەردىگە يەتمەك، ئاقلىماق، يان باسماق: 偏～ يان باسماق. ⑤ ئالدىنقى: ～日 ئالدىنقى كۈنى، قايسى كۈنى / ～者 ئالدىنقىلار. (ئوخشىتىش

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

(مەنىسىدە) ئەزەلدىن: 本处~无此人 بۇ يەردە ئەزەلدىن مۇنداق ئادەم بولمىغان. [向来] xiànglái [一向] yīxiàng بۇرۇندىن، ئەزەلدىن: 他~~不喝酒 ئۇ ئەزەلدىن ھاراق ئىچىپ باقمىغان.

项 xiàng ① گەدەن، گەجگە. ② تۈر، تارماق: 三大纪律八~注意 ئۈچ چوڭ ئىنتىزام، سەككىز دىققەت / 事~ ئىش / ~目 تۈر. (كۆچمە مەنىدە) پۇل، خىراجەت: 用~ كېتىدىغان پۇل / 进~ كىرىم / 欠~ قەرز.

巷 xiàng 另见 hàng كوچا: 大街小~ كوچا - كوچىلاردا.

相 xiàng 另见 xiāng ① قىياپەت، چىراي: 长(zhǎng)得很喜~ خۇش چىراي / 凶~儿 ۋەھشىي قىياپەت، ياۋۇز چىراي / 照~ سۈرەتكە چۈشمەك. ② قارىماق، باقماق، سىنچىلاپ قىلماق: ~马 ئاتنى كۆرمەك / ~机行事 ئەھۋالغا بېقىپ ئىش قىلماق / 人不可以貌~ ئادەمنىڭ چىرايىغا قاراپ باھا بەرمەسلىك كېرەك. ③ نايىپ، ياردەم بەرمەك، يار بولماق، پاناھ بولماق، ۋەزىر.

[相声] xiàngsheng كۈلدۈرگۈ.

象 xiàng ① پىل. ② ھالەت، قىياپەت: 景~ مەنزىرە، ئەھۋال / 万~更新 ھەممە نەرسە يېڭىچە تۈس ئالماق. [象征] xiàngzhēng بەلگە، ئالامەت، سىمۋول، ئىپادىلىمەك، كۆرسەتمەك، بىلدۈرمەك.

像 xiàng ① ئوخشىماق: 他很~他母亲 ئۇ ئانىسىغا بەك ئوخشايدۇ / 共产党~太阳 كومپارتىيە قۇياشقا ئوخشايدۇ. [好像] hǎoxiàng بەلكىم، ئېھتىمال، قىياسەن، پەرەز: 我~~见过他 مەن ئۇنى كۆرگەندەك قىلىمەن. ② سۈرەت، رەسىم، ھەيكەل: 画~ رەسىم سىزماق / 塑~ ھەيكەل. ③ مەسىلەن. -دەك/-تەك: ~这样的事是值得注意的 مۇنداق ئىشلار دىققەت قىلىشقا ئەرزىيدۇ.

橡 xiàng ① كاۋچۇك دەرىخى. ② دۇب دەرىخى، ئېمەن، كاشتان دەرىخى. [橡子]

xiàngzi دۇب ياڭىقى، چوشقا ياڭىقى، بەللۇت. [橡皮] xiàngpí رېزىنكا، ئۆچۈرگۈچ. [橡胶] xiàngjiāo كاۋچۇك.

XIAO

肖 Xiāo 另见 xiào '萧' خېتى فامىلە بولۇپ كەلگەندە '肖' دەپ يېزىلىدۇ.

削 xiāo 另见 xuē يونۇماق، ئاقلىماق، سويماق، ئۈچلىماق: ~铅笔 قېرىنداش ئۈچلىماق / 把梨皮~掉 نەشپۈتىنىڭ شۆپۈكىنى ئاقلىماق.

消 xiāo ① ئېرىمەك، يوقالماق، غايىب بولماق: 冰~ مۇز ئېرىمەك / 烟~火灭 ئىس يوقاپ ئوت ئۆچمەك. [消化] xiāohuà ھەزىم قىلماق، سىڭدۈرمەك، ھەزىم بولماق، سىڭمەك. (كۆچمە مەنىدە) ئۆگەنگەن بىلىملەرنى ئۆزلەشتۈرۈۋالماق. ② يوقاتماق، تۈگەتمەك، ئۆچۈرمەك، چىقىرىۋەتمەك، تازىلىۋەتمەك: ~毒 زەھەرسىزلەندۈرمەك، دېزىنفېكسىيە قىلماق / ~炎 ياللۇغنى قايتۇرماق / ~灭敌人 دۈشمەننى يوقاتماق. [消费] xiāofèi ئىستېمال، ئىستېمال قىلماق. [消极] xiāojí پاسسىپ، سەلبىي، سۇسلىشىپ قالماق: ~因素 پاسسىپ ئامىل / ~态度 پاسسىپ پوزىتسىيە. [消息] xiāoxī خەۋەر، دېرەك، ئىز - دېرەك، سىرتىق. ③ ئۆتكۈزمەك، ئىچ پۇشۇقىنى چىقارماق: ~夜 كېچىنى ئۆتكۈزمەك / ~夏 يازنى ئۆتكۈزمەك. ④ ھاجەت، زۆرۈر، كۆپايە: 不~说 سۆزلەپ ئولتۇرۇشنىڭ ھاجىتى يوق.

宵 xiāo كېچە، تۈن: /通~ تۈن بويى. [元宵] yuánxiāo 1. يۈەنشياۋ. 2. يۈەنشياۋ بايرىمى.

逍 xiāo [逍遥] xiāoyáo ئەركىن يۈرمەك، ئۆز بىلگىنىچە يۈرمەك، خالىغىنىچە يۈرمەك، ئۆز ئەركىچە يۈرمەك: ~~自在 ئەركىن - ئازادە يۈرمەك.

绡 xiāo خام يىپەك، مەشۇت.

硝 xiāo ① سېلىترا: ~石

ئۇيغۇر كىتاب تورى

سېلىترا/ 芒~ شور، گلاۋبىر تۇزى. ② ئەيلىمەك، ئاشلىماق: ~一块皮子 بىر پارچە تېرىنى ئاشلىماق.

销 xiāo ① ئېرىتمەك (مېتاللارنى). [销毁] xiāohuǐ يوقىتىۋەتمەك، كۆيدۈرۈۋەتمەك. ② بىكار قىلماق، ئەمەلدىن قالدۇرماق، كۈچتىن قالدۇرماق: ~假 رۇخسەتنى كۈچتىن قالدۇرماق / 报~ ھېسابتىن كۆتۈرۈۋەتمەك / 撤~ ئەمەلدىن قالدۇرماق، ئېلىپ تاشلىماق، بىكار قىلماق / 开~ چىقىم قىلماق، سەرپ قىلماق، خەجلىمەك، خىراجەت. ③ ساتماق، سودا قىلماق، سودا: 一天~了不少的货 بىر كۈندە نۇرغۇن مال ساتماق / 供~合作社 تەمىنات - سوداكوپېراتىپى / 脱~ سېتىپ بولماق. ④ چىقىم، خىراجەت: 花~ چىقىم، خىراجەت / 开~ چىقىم قىلماق. ⑤ قۇلاق، چاتىماق (ماشىنىلاردىكى). [插销] chāxiāo 1. شتېپسېل: 电灯~~ شتېپسېل. 2. ئىلغۇچ. ⑥ ئىلىپ قويماق، چېتىپ قويماق.

蛸 xiāo 另见 shāo ① [螵蛸] piāoxiāo ياچىۋىكىنىڭ لېچىنكىسى.

霄 xiāo ① بۇلۇت ② ئاسمان، كۆك: 重~ يەتتە قات ئاسمان / 九~ ئاسمان - پەلەك / ~壤 ئاسمان - زېمىن.

魈 xiāo ① [山魈] shānxiāo تاغ مايمۇنى. ② رىۋايەتلەردىكى تاغلاردا ياشايدىغان جىن - شاياتۇن.

枭 xiāo ① قارىغۇ ياپىلاقى، ھۇقۇش، ئۈگە. ② ئەزىمەت، نوچى: ~将 ئەزىمەت / ~雄 نوچى.

枵 xiāo ① بوش، قورۇق: ~腹 ئاچ قورساق. ② شالاڭ: ~薄 شالاڭ نېپىز (رەخت).

٦بايغۇش.

鸮 xiāo [鸱鸮] chīxiāo

哓 xiāo [哓哓] xiāoxiāo ۋارقىرىماق، چىرقىرىماق.

骁 xiāo ① ياخشى ئات. ② باتۇر، ئەزىمەت: ~将 ئەزىمەت.

嚣 xiāo ۋالاق - چۇلۇق، غوۋغا، شاۋقۇن، سۈرەن. [嚣张] xiāozhāng ھەددىدىن ئاشماق، غال-

جىرلاشماق، ئىڭرىلىمەك، نوخۇلىسى ئۆسمەك.

虓 xiāo ھۆركىرىمەك، ھۇۋلىماق، نەرە تارتماق.

猇 xiāo ھۆركىرىمەك.

萧 xiāo چۆلدەرەپ قالماق، ھۇۋۇلداپ قالماق: ~然 جىمجىت / ~瑟 سۆرۈن، چۆلسىرىمەك، شىلدىرلىماق، شىلدىرلاتماق / ~索 سۆرۈن، چۆلسىرىمەك، كۆرۈمسىز. [萧条] xiāotiáo كاساتچىلىق، كاساتلىشىپ كەتمەك. [萧萧] xiāoxiāo ئاتنىڭ كىشنىشى، شامالنىڭ ۋىژىلدىشى.

潇 xiāo سۈزۈك ۋە تىرەن. [潇洒] xiāosǎ ئەركىن، ئۆزىنى ئەركىن تۇتماق، بىمالال.

蟏 xiāo [蟏蛸] xiāoshāo ئۇزۇن پۇتلۇق ئۆمۈچۈك.

箫 xiāo نەينىڭ بىر تۈرى.

洨 Xiáo شياۋخې دەرياسى.

淆 xiáo ئارىلىشىپ كەتمەك، ئارىلاشتۇرۇۋەتمەك: 混~不清 قالايمىقان، چىگىش، مۇرەككەپ.

崤 xiáo شياۋشەن تېغى.

小 xiǎo ① 1. كىچىك: ~山 كىچىك تاغ / 地方~ يەر كىچىك / 他比你~ ئۇ سەندىن كىچىك / 他是我的~弟弟 ئۇ مېنىڭ كىچىك ئىنىم / 一家老~ بىر ئائىلىسىدىكى چوڭ-كىچىك ھەممەيلەن. 2. ئاز: 数目~ سانى ئاز / 一~半 ئاز يېرىم. 3. يۈزە؛ باشلانغۇچ: 学问~ بىلىمى يۈزە ◊ 学 باشلانغۇچ مەكتەپ. 4. پەس: ~声说话 پەس ئاۋازدا سۆزلىمەك. 5. تەكەللۇپ سۆزى: ~弟 ئىنىلىرى. [小看] xiǎokàn مەنسىتمەسلىك، سەل قارىماق: 别~~人 ئۇنىڭغا سەل قارىما [小说] xiǎoshuō رومان. ② قىسقا ۋاقىت، بىردەم: ~坐 بىردەم ئولتۇرماق / ~住 قىسقا ۋاقىت تۇرماق.

晓 xiǎo ① سەھەر، تاڭ، سۈبھى: ~行夜宿 سەھەردە يولغا چىقىپ كەچتە يېتىپ بارماق / 鸡鸣报~ خوراز چىللاپ تاڭدىن خەۋەر بەرمەك. ② بىلمەك، خەۋەر تاپماق،

ئۇقماق: 户喻家 ~ ھەممە ئادەم خەۋەر تاپماق. ③ بىلدۈرمەك، ئۇقتۇرماق، چۈشەندۈرمەك: 害利以~ پايدا - زىياننى چۈشەندۈرمەك.

筱 xiǎo ① يۇمران بامبۇك. ② '小' (Xiǎo) بىلەن ئوخشاش بولۇپ، كۆپىنچە كىشى ئىسىملىرىدا قوللىنىلىدۇ.

孝 xiào ① ۋاپا قىلماق، ۋاپادار. ② ھازا. ③ قارىلىق، قارىلىق كىيىمى: 戴~ قارىلىق كىيىمى كىيمەك.

哮 xiào ھۆركۈرىمەك، نەرە تارتماق. [喘哮] xiàochuǎn دەم سىقىلماق، زىققا.

肖 xiào 见另 xiāo ئوخشىماق، ئوخشاپ كەتمەك: 子~ 父其 بالىسى دادىسىغا ئوخشىماق. [像肖] xiàoxiàng رەسىم، سۈرەت، پورترېت.

笑 xiào ① كۈلكە، كۈلمەك: 逗 ~ كۈلدۈرمەك/ 眼开眉~ كۈلكىسى ئېچىلىپ كەتمەك، قاش - كۆزلىرى ئويناپ كەتمەك / 皆啼~非 يە يىغلاشنى، يە كۈلۈشنى بىلەلمەي قالماق. [话笑] xiàohua 1. كۈلكىلىك گەپ، قىزىق پاراڭ، لەتىپە، چاقچاق. 2. (xiàohua) مەسخىرە قىلماق: 别~~人 ئادەمنى مەسخىرە قىلما. ② زاڭلىق قىلماق: 见 ~ زاڭلىق قىلماق، مەسخىرە قىلماق، / 耻 ~ زاڭلىق قىلماق، مەسخىرە قىلماق. / 嘲别 ~ 人 ئادەمنى زاڭلىق قىلما.

效 xiào ① دورىماق، تەقلىد قىلماق: 下行上 ~ تۆۋەندىكىلەر يۇقىرىدىكىلەرنىڭ ھەرىكىتىنى دورىماق. ② ئۈنۈم، نەتىجە: 很了吃药这 见 ~ بۇ دورىنىڭ ئۈنۈمى ياخشى / ~ 好良果 نەتىجىسى ياخشى بولماق / 无 ~ ئۈنۈمى يوق، نەتىجىسى يوق. [率效] xiàolǜ ئۈنۈم: 产生~~ ئىشلەپچىقىرىش ئۈنۈمى / 作工~~ خىزمەت ئۈنۈمى. ③ قىلماق، ئەتمەك، كۈچ چىقارماق: ~ 力 خىزمەت قىلماق، كۈچ چىقارماق، كەتمىنىنى چاپماق، تەسىر، ئۈنۈم، نەتىجە /~ 劳 خىزمەت قىلماق، كۈچ چىقارماق.

校 xiào 见另 jiào ① مەك-

تىپ. ② ھەربىي ئۇنۋان، مايور.

啸 xiào ① ئىسقىرتماق، ئۇشقىيتماق: 长~一声، 山鸣谷应 ئىسقىرتسا تاغ-دالا لەرزىگە كەلمەك. ② ھۆۋلىماق، چىرقىرىماق: 虎~ يولۋاس ھۆركىرىمەك / 猿~ مايمۇن چىرقىرىماق. ③ شاۋقۇنلىماق، ۋىژىلدىماق، غوڭۇلدىماق: 海~ دېڭىز شاۋقۇنى / 子弹尖~着掠过头上 ئوق بېشىم ئۈستىدىن ۋىژىلداپ ئۆتۈپ كەتتى / 飞机尖~着飞向高空 ئايروپىلان غوڭۇلداپ ئاسمانغا كۆتۈرۈلدى.

斆 xiào تەلىم بەرمەك، ئېڭىنى ئويغاتماق.

XIE

些 xiē ① سەل، ئازراق، ئاز-تولا، بىر ئاز، بەزى: 有~工人 بەزى ئىشچىلار، بىر تۈركۈم ئىشچىلار / 炉子里要添~煤 مەشكە بىر ئاز كۆمۈر سالماق / 看~书 بىر ئاز كىتاب كۆرمەك. ② '好'، '这么' دېگەن سۆزلەر بىلەن قوشۇلۇپ كۆپلۈكنى بىلدۈرىدۇ: 好~人 نۇرغۇن ئادەم / 这么~天 شۇنچە كۈنلەر / 制造出这么~个机器 مۇشۇنچىۋالا ماشىنا-ئۈسكۈنە ئىشلەپچىقارماق. ③ «-راق/-رەك» بىلەن ئىپادىلىنىدۇ: 病轻~了 كېسەل ئازراق ياخشىلانماق / 学习认真~، 了解就深刻~ ئەستايىدىلراق ئۆگەنسە، چۈشەنچىمۇ سەل چوڭقۇرلىشىدۇ.

[些微] xiēwēi بىر ئاز، بىرەز، سەل، سەل-پەل، ئاز-پاز.

揳 xiē قاقماق: 在墙上~钉子 تامغا مىخ قاقماق / 把桌子~一~ ئورۇندۇقنى مىخلاپ قوي.

楔 xiē شىنا، پانا، قوزۇق: 这个板凳腿活动了,加个~儿吧 بۇ ئورۇندۇقنىڭ پۇتى بوشاپ قاپتۇ، شىنا قېقىپ قويغىن.

[楔子] xiēzi 1. شىنا، قوزۇق. 2. مۇقەددىمە.

歇 xiē ① ئارام ئالماق، دەم ئالماق، ھاردۇق چىقارماق: 坐下~一会儿 ئولتۇرۇپ بىر دەم ئارام ئالماق. ② توختاتماق: ~工 ئىشنى

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

توختاتماق/ ~业 تىجارەتنى توختاتماق، ئوقەتنى توختاتماق، كەسىپنى توختاتماق.

[歇枝] xiēzhī دەم ئالماق (مېۋىلىك دەرەخلەرنىڭ مەلۇم يىللاردا مېۋىلىمەسلىكى ياكى ناھايىتى ئاز مېۋىلىشى). ③ <方> بىر ئاز ۋاقىت: 过了一~ بىر ئاز ۋاقىت ئۆتكەندىن كېيىن.

[歇斯底里] xiēsīdǐlǐ ھىستېرىيە. (كۆچمە مەنىدە) ئەسەبىيلەشمەك.

蝎 xiē چايان، سېرىقچېشمەك.

叶 xié 另见 yè ماس، ماس كەلمەك، جور بولماق: ~韵 قاپىيەداش.

协 xié ① بىرلىكتە، بىللە، تەڭ: ~商问题 مەسىلىلەرنى بىللە مەسلىھەتلەشمەك/ ~办، بىرلىكتە ئىشلىمەك.

[协会] xiéhuì جەمئىيەت: 对外友好~~ چەت ئەللەر بىلەن دوستانە ئالاقە باغلاش جەمئىيىتى.

胁 xié ① بىقىن: ~下 بىقىن. ② تەھدىت، تەھدىت سالماق: 威~ تەھدىت سالماق / ~迫 قورقۇتماق.

[胁从] xiécong ئەگەشمەك، مەجبۇرىي ئەگەشمەك. ③ قىسماق: ◊~肩谄笑 خوشامەتكۆيلۈك قىلماق.

邪 ① xié 另见 yé يامان، ئەسكى، سەت، بولمىغۇر: 歪风 ~气 ناچار كەيپىيات / 改~归正 يامان يولدىن قايتماق. (كۆچمە مەنىدە) قىڭغىرلىق؛ يامانلىق: ~门 قىڭغىر يول / 一股~劲 يامانلىق. ③ <中医> دارىماق، تەگمەك: 风~ شامال دارىماق / 寒~ سوغۇق تەگمەك.

挟 xié ① قولتۇقلىماق، قولتۇققا قىسماق: ~山跨海逞英雄 تاغنى قولتۇققا قىسىپ دېڭىزدىن ئاتلىغان پالۋان. ② پوپۇزا قىلماق، ھەيۋە قىلماق: ~要 پوپۇزا قىلماق /~制 ھەيۋە قىلماق، قورقۇتماق. ③ ساقلىماق: ~嫌 گۇمانخورلۇق قىلماق/ ~恨 ئاداۋەت ساقلىماق.

携 xié ① ئېلىپ يۈرمەك، ئېلىۋالماق، كۆتۈرۈۋالماق، ئۆزى بىلەن بىللە ئېلىپ يۈرمەك: ~眷 بالا-چاقىسىنى

بىللە ئېلىپ يۈرمەك / ~带武器
قورالنى ئېلىۋالماق، قورالنى
ئۆزى بىلەن بىللە ئېلىپ
يۈرمەك. [携手] xiéshǒu قول
تۇتۇشماق، قولغا قول تۇتۇش-
ماق. (كۆچمە مەنىدە) ھەم-
كارلاشماق.

斜 xié يانتۇ، قىڭغىر، سى-
ڭارىيان، قىيسىق، قىيپاش:
~坡 يانتۇ دۆڭلۈك / 纸裁~
了 قەغەز قىيسىق كېسىلىپ
قالماق / ~对过 سىڭارىيان
بولۇپ ئۆتمەك.

偕 xié بىللە، تەڭ، بىرلىكتە:
~老 تەڭ قېرىماق / ~行
بىللە، ماڭماق / ~同贵宾参观
مېھمانلارغا ھەمراھ بولۇپ
ئېكسكۇرسىيە قىلماق.

谐 xié ① دەل، ماس؛ گار-
مونىيە: 音调和~ مۇزىكىلار
ماسلاشماق. ② قىزىق،
قىزىقارلىق: 诙~ قىزىق پا-
راڭلاشماق / 亦庄亦~ ھەم
تەنتەنىلىك ھەم قىزىقارلىق.

絜 xié جىسىمنىڭ ئايلانمى-
سىنىڭ ئۇزۇنلۇق نامى.

颉 xié 另见 jié [颉颃] xiéháng. يۇقىرى تۆۋەن ئويناقشىپ
ئۇچماق، مۇللاقلىماق (قۇشلار).
2. قېلىشماسلىق، تەڭ كېلە-
لمەك، تەڭلىشەلمەك: 他的书
法与名家相~~ خەتتاتلىق-
تا ئۇ ئاتاقلىق خەتتاتلاردىن
قېلىشمايدۇ. (كۆچمە مەنىدە)
قارىمۇ قارشىلىق: ~~作用
قارىمۇ قارشىلىق رولى.

撷 xié ① ئۈزمەك، ئالماق.
② ئېتەككە ئالماق.

缬 xié گۈللۈك يىپەك رەخت.

鞋 xié كەش، ئاياغ كىيىم.

写 xiě ① يازماق، پۈتمەك.
② سىزماق، تەسۋىرلىمەك،
سۈرەتلىمەك: ~生 جانلىق
مەنزىرىنى سىزماق، رېئاللىق-
نى سىزماق / ~实 رېئاللىق-
نى تەسۋىرلىمەك، رېئاللىقنى
يازماق.

血 xiě 另见 xuè جانلىق تىل
بولۇپ، '血(xuè)' بىلەن ئوخ-

灺 xiè قالدۇق شام. [شاش.

泄 xiè ① ئاقماق، چىقماق.
② قويۇۋەتمەك، قويۇپ بەر-
مەك؛ ئاشكارىلىماق: ~气
بەلنى قويۇپ بەرمەك، بوشاش-

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ماق / ~漏秘密 مەخپىيەتنى ئاشكارىلاپ قويماق / ~底 سىرنى پاش قىلماق.

绁 xiè ① ئارغامچا، تانا، ئارقان. ② باغلىماق، چىگىمەك.

渫 xiè يوقاتماق، ئېلىپ تاشلىماق.

泻 xiè تېز ئاقماق، ئىتتىك ئاقماق: 一~千里 ئىنتايىن تېز ئاقماق. ② ئىچى سۈرمەك: ~肚 ئىچى سۈرمەك.

瀣 xiè [沆瀣] hàngxiè كېچىدىكى نەملىك.

契 Xiè 另见 qì ① شاڭ سۇلالىسى پادىشاھلىرىنىڭ ئەجدادى؛ رىۋايەتلەردىكى پادىشاھ شۇننىڭ ئەركانى.

卸 xiè ① ئېلىۋەتمەك، ئېلىپ تاشلىماق، چۈشۈرمەك، چۇۋۇماق: ~货 يۈك چۈشۈرمەك / ~车 يۈك چۈشۈرمەك، ئۇلاغنى ئات-ھارۋىدىن چىقارماق / 大折大~ تامامەن چۇۋۇپ تاشلىماق. ② بوشانماق، بوشىماق، قاچماق، باش تارتماق: ~任 ۋەزىپىدىن بوشانماق، ئىشتىن بوشىماق / ~责 جاۋابكارلىقتىن قاچماق، مەسئۇلىيەتتىن باش تارتماق / ~推 باش تارتماق.

屑 xiè ئۇۋاق، تالقان، كېپەك: 煤~ كۆمۈر ئۇۋۇقى / 竹头木~ قومۇش-ياغاچ كېپەكى. [琐屑] suŏxiè ئۇششاق-چۈششەك. [不屑] bùxiè ئەرزىمەسلىك، ياراتماسلىق، كۆزگە ئىلماسلىق: 他~~于做这件事 ئۇ بۇ ئىشلارنى يارىتىپ كەتمەيدۇ.

械 xiè ① جابدۇق-سايمان، ئەسۋاب-ئۈسكۈنە. ② قورال-ياراغ: 缴敌人的~ دۈشمەننى قورالسىزلاندۇرماق / ~斗 قوراللىق توقۇنۇشماق، قوراللىق ئۇرۇشماق. ③ جازا قورالى.

亵 xiè ① شاللاق، تىنتەك: ~渎 بىھۆرمەتلىك قىلماق، ھۆرمەتسىزلىك قىلماق. ② <旧> بەدەنگە يېپىشىپ تۇرىدىغان كىيىم. ③ شەھۋەتپەرەس، شاللاق: 猥~ شاللاقلىق قىلماق.

谢 xiè ① رەھمەت، تەشەككۈر، مىننەتدارلىق، ھەشقاللا: ~~你! سىزگە رەھمەت! ② ئەپۇ سورىماق، سەۋەنلىكنى بويىنغا ئالماق: ~罪

كەچۈرۈم سورىماق، ئەپۇ سورىماق. ③ رەت قىلماق، قوبۇل قىلماسلىق: ~绝参观 ئېكسكۇسىيە قىلىشنى رەت قىلماق. ④ خازان بولماق، سولاشماق، توزۇماق، ئالماشماق: 花~了 گۈللەر سولاشماق، گۈللەر خازان بولماق/ 新陈代~ ماددا ئالماشماق.

榭 xiè كۆتۈرمە ئۆي: 水~ سۇ ئۈستىدىكى ئۆي.

解 xiè 另见 jiè, jiě ① چۈشەنمەك، بىلمەك، ئۇقماق: ~不开这个理 بۇ قائىدىنى چۈشىنەلمىدىم. ② (Xiè) شيې (فامىلە). ③ (Xiè) شيېشيېن ناھىيىسى.

薢 xiè [薢茩] xièhuò سۇ ياڭىقى.

獬 xiè قەدىمكى رىۋايەتلەردىكى غەلىتە ھايۋان.

廨 xiè 〈古〉 مەھكىمە (ھۆكۈمەت ئورگانلىرىنىڭ ئومۇمىي ئاتىلىشى).

懈 xiè بوشاڭلىق، بوشاپ كەتمەك: 始终不~ باشتىن-ئاياغ بوشاشماسلىق.

瀣 xiè ① سۇيۇقلاشماق، سۇيۇلماق: 糊糊~了 ئۇماچ سۇيۇلۇپ كەتمەك. ئۇماچ سۇيۇلۇپ قالماق. ② سۇيۇلدۇرماق: 粥太稠,加点儿水~一~ ئۇماچ بەك قويۇق ئىكەن، بىر ئاز سۇيۇلدۇرايلى. ③ [渤瀣] bóxié 〈古〉 دېڭىز. بوخەي دېڭىزىنىمۇ كۆرسىتىدۇ.

邂 xiè [邂逅] xièhòu تاسادىپىي، تويۇقسىز. ئۇشتۇمتۇت: ~相遇 تاسادىپىي ئۇچرىشىپ قالماق.

蟹 xiè پەنجىپاي، قىسقۇچپاقا، كراپ.

薤 xiè جۇڭگو پىيازى.

燮 xié ياراشتۇرماق، ئەپلەشتۈرمەك.

XIN

心 xīn ① يۈرەك. [心腹] xīnfù (ئوخشىتىش مەنىسىدە) 1. كۆڭۈل: ~~之患 كۆڭۈل يارىسى. 2. يېقىن ئادەم. [心胸] xīnxiōng (ئوخشىتىش مەنىسىدە) كۆكس-قارنى: ~~宽大 كۆكس-قارنى كەڭ. ② كۆڭۈل، دىل، قەلب:

~思 نىيەت، ئوي / ~得 تەسىرات/ 用~ كۆڭۈل قويماق/ ~情 ھېسسىيات/ 开~ كۆڭۈل ئاچماق / 伤~ كۆڭلى يېرىم بولماق / 谈~ كۆڭلىدىكىنى ئېيتماق / 全~全意 جان-دىل بىلەن. [心理] xīnlǐ پسىخىكا: 这是一般人的~~ بۇ ئادەتتىكى كىشىلەرنىڭ پسىخىكىسى. [小心] xiǎoxīn ئېھتىيات قىلماق: ~~火烛 ئېھتىيات قىل، ئوت تۇتىشىپ كەتمىسۇن. ③ مەركەز، ئوتتۇرا: 掌~ ئالقان/ 江~ دەريانىڭ ئوتتۇرىسى / 圆~ چەمبەر مەركىزى. [中心] zhōngxīn مەركەز، مەركىزىي: 政治~~ سىياسىي مەركەز / 文化~~ مەدەنىيەت مەركىزى / ~~任务 مەركىزىي ۋەزىپە / ~~环节 مەركىزىي ھالقا. ④ ھۇقۇق يۇلتۇز تۈركۈمى.

芯 xīn 另见 xìn پىلىك: 灯~ چىراغ پىلىكى.

辛 xīn ① ئاچچىق. ② جاپا-مۇشەققەت: ~勤 جاپا-مۇشەققەت. ③ دەرد-ئەلەم: ~酸 دەرد-ئەلەم. ④ ئون بۇرجىدىكى سەككىزىنچىسى؛ سەككىزىنچى.

锌 xīn سىنىك (Zn).

忻 xīn ‘欣’ بىلەن ئوخشاش.

昕 xīn سۈبھىدەم.

欣 xīn خۇشاللىق، شادلىق. خۇش بولماق: 欢~鼓舞 شادلىقتا چۆممەك / ~然前往 خۇشاللىق بىلەن بارماق. [欣欣] xīnxīn 1. خۇشال: ~~然有喜色 خۇشال كەيپىيات. 2. گۈللەنمەك: ~~向荣 گۈللەپ ياشنىماق. [欣赏] xīnshǎng ھۇزۇر ئالماق، بەھر ئالماق.

焮 xīn كۆيمەك، ئۆرتەنمەك.

新 xīn ① يېڭى، يېڭىلىماق: ~办法 يېڭى ئۇسۇل/ 万象更~ ھەممە نەرسە يېڭىلانماق/ ~事物 يېڭى شەيئى / ~书 يېڭى كىتاب / ~房子 يېڭى ئۆي. [自新] zìxīn يېڭىدىن ئادەم بولماق. ② بايا، ھېلى: 这支钢笔是我~买的 بۇ قەلەمنى بايا سېتىۋالدىم / 他是~来的 ئۇ ھېلى كەلدى. ③ توي ۋاقتىدىكى شەيئىلەرنى كۆرسىتىدۇ: ~郎 يىگىت/ ~房 قىز-يىگىت ھوجرى-

سى.

薪 xīn ئوتۇن، تۇتۇرۇق: 杯水车~ ◊ جالغا ئەسقاتماسلىق، ساقالدىكى ئاشقا قورساق تويماپتۇ. [薪水] xīnshuǐ [薪金] xīnjīn مائاش. ئايلىق، ئىش ھەققى: 月~ ئايلىق / 发~ مائاش تارقاتماق.

歆 xīn ئامراقلىق، خۇشتارلىق: ~羡 زوقمەنلىك.

馨 xīn ① خۇش پۇراق، خۇش بۇي.

囟 xìn مېڭە لېپىلدىقى.

芯 xìn 另见 xīn ① پىلىك، پىلتە. ② يىلاننىڭ تىلى.

信 xìn ① ئىناۋەت، لەۋز: ~用 ئىناۋەت / 失~ لەۋزدە تۇرماسلىق. ② ئىشەنچ، ئىشەنمەك: ~赖 ئىشەنچ / 这话我不~ مەن بۇ گەپكە ئىشەنمەيمەن. (كۆچمە مەنىدە) ئېتىقاد قىلماق: ~徒 مۇرىت. ③ خەۋەر: 报~ خەۋەر يەتكۈزمەك / 喜~儿 خۇش خەۋەر. [信号] xìnhào سىگنال: 放~~枪 سىگنال ئوقى ئاتماق. ④ خەت، سالام خەت: 给他写封~ ئۇنىڭغا خەت يازماق. ⑤ خالىغانچە، ئىختىيارىيچە: ~步 خالىغانچە مېڭىپ يۈرمەك / ~口开河 ئاغزىغا كەلگىنىچە سۆزلىمەك. ⑥ مەرگىمۇش. ⑦ '芯②' بىلەن ئوخشاش.

衅 xìn ① جېدەل، چاتاق، ماجىرا، ئېغۋا: 挑~ ئېغۋاگەرلىك / 寻~ جېدەل تاپماق. ② <古> ھايۋانلارنىڭ قېنى بىلەن يەلىمەك: ~钟 قوڭغۇراقنىڭ دەزىنى يەلىمەك / ~鼓 دۇمباق يەلىمەك.

XING

兴 xīng 另见 xìng ① باشلىماق؛ راۋاجلاندۇرماق؛ شۇغۇللانماق: ~工 ئىش باشلىماق / ~利除弊 پايدىلىق ئىشلارنى راۋاجلاندۇرۇپ، زىيانلىق ئىشلارنى يوقاتماق / ~修水利 سۇ ئىنشائاتلىرى بىلەن شۇغۇللانماق. ② تۇرماق، قوزغالماق: 夙~夜寐 سەھەر تۇرۇپ كەچ ياتماق / 闻风~起 شەپىنى ئاڭلاپلا قوزغالماق. ③ گۈللەنمەك.

[兴奋] xīngfèn هاياجانلانماق. ④ ئەۋج ئالماق؛ 时~ بىر مەزگىل ئەۋج ئالماق. ⑤ رۇخسەت قىلماق؛ 不~胡闹 ئەسكىلىك قىلىشقا رۇخسەت يوق. ⑥ 〈方〉 بەلكىم، ئېھتىمال؛ 他~来، ~不来 ئۇ كېلىشىمۇ، كەلمەسلىكىمۇ مۇمكىن.

星 xīng ① يۇلتۇز؛ ئاسمان جىسىملىرى: 人造地球卫~ يەر شارى سۈنئىي ھەمرا / ~罗棋布 يۇلتۇزدەك تارقالماق / 月明~稀 ئاي ئايدىڭ، يۇلتۇزلار شالاڭ. ② ئۇششاق نەرسىلەرنى كۆرسىتىدۇ: ~火燎原 ئۇچقۇندىن يانغىن چىقىدۇ / 火~儿 ئوت ئۇچقۇنى / 唾沫~子 تۈكۈرۈك، شال. ③ سەھرا ئەخبىيە يۇلتۇز تۈركۈمى.

猩 xīng ئورانگوتان. [猩红热] xīnghóngrè سكارلاتىنا.

惺 xīng ئويغانماق، ئويغاق. [惺惺] xīngxīng ئەقىللىك، زېرەك. [假惺惺] jiǎxīngxīng ساختىلىق؛ يالغاندىن.

[惺忪] xīngsōng 1. سەگەكلىك. 2. ئۇيقۇلۇق.

腥 xīng ① سېسىق پۇراق، بەدبوي: 血~ قان پۇرىقى / ~膻 تېكە پۇرىقى. ② گۆش، بېلىق: 他不吃~ ئۇ گۆش، بېلىق يېمەيدۇ.

骍 xīng چىلانتورۇق ئات ياكى كالا.

刑 xíng ① جازا: 死~ ئۆلۈم جازاسى / 徒~ قاماق جازاسى / 缓~ جازانى كېچىكتۈرۈپ ئىجرا قىلماق. ② تەن جازاسى، قىيىنىماق: 受~ قىيىنالماق، قىيىن-قىستاققا ئۇچرىماق / 动~ قىيىن-قىستاققا ئالماق.

邢 Xíng شىڭ (فامىلە).

形 xíng ① شەكىل، ئوبراز، تۈزۈلۈش: 三角~ ئۈچبۇلۇڭلۇق شەكىل / 地~ يەر تۈزۈلۈشى / ~式 شەكىل / ~象 ئوبراز. [形成] xíngchéng شەكىللەنمەك؛ ئايلانماق: 爱护公物已~~一种风气 جامائەت مۈلكىنى ئاسراش بىر خىل كەيپىياتقا ئايلاندى. [形势] xíngshì 1. يەر شەكلى.

2. ۋەزىيەت: 国际~~ خەلقئارا ۋەزىيەت. ② كەۋدە، ۋۇجۇد: 形影不离~ ◇ سايىدەك ئەگىشىپ يۈرمەك. ③ بىلىنمەك، ئىپادىلىمەك: 喜怒不~于色 چىرايىدىن خۇشاللىقمۇ، خاپىلىقمۇ بىلىنمەسلىك. [形容] xíngróng 1. چىراي، رەڭگىروي: ~~枯槁 سولغۇن چىراي. 2. تەسۋىرلىمەك. [形容词] xíngróngcí 〈语〉 سۈپەت. ④ سېلىشتۇرماق: 相~之下 سېلىشتۇرغاندا / 相~见绌 سېلىشتۇرسا ناچارلىقى بىلىنمەك.

型 xíng ① قېلىپ، ئەندىزە. ② تىپ: 小~汽车 كىچىك تىپتىكى ئاپتوموبىل / 新~ يېڭى تىپ.

钘 xíng 〈古〉 قەدەھ، جام.

硎 xíng بىلەي.

行 xíng 另见 háng ① يۈرمەك، ماڭماق: 日~千里 كۈنگە مىڭ چاقىرىم يول يۈرمەك / 步~ پىيادە ماڭماق. (كۆچمە مەنىدە) يول، سەپەر: ~装 يول ھازىرلىقلىرى، ~囊 سەپەر چامادىنى. [一行] yīxíng سەپەرداش. [行头] xíngtou سەھنە كىيىم-كېچەكلىرى، [行李] xíngli يۈك-تاق. ② تارقاتماق، ساتماق: ~销 كەڭ ساتماق / ~通全国 پۈتۈن مەملىكەتكە تارقاتماق / 发~报刊، 书籍 كېزىت-ژۇرنال ۋە كىتاب تارقاتماق. ③ سەييارە؛ ۋاقىتلىق: ~灶 ۋاقىتلىق ئوچاق / ~商 سەييارە سودىگەر / ~营 بارگاھ. ④ قىلماق؛ بەرمەك؛ يۈرگۈزمەك، يولغا قويماق: 另~通知 ئايرىم ئۇقتۇرۇش قىلماق / 即~查处 دەرھال تەكشۈرۈپ بىر تەرەپ قىلماق / ~礼 سالام بەرمەك / 举~ ئۆتكۈزمەك / 实~ يولغا قويماق. ⑤ ھەرىكەت، قىلىق: 言~ سۆز-ھەرىكەت / 品~ ئەخلاق / 罪~ جىنايى قىلمىش. ⑥ بولماق: 不学习不~ ئۆگەنمىسە بولمايدۇ. ⑦ يارىماق، ياراملىق: 你真~ يارايسەن. ⑧ پات ئارىدا: ~将毕业 پات ئارىدا ئوقۇش پۈتتۈرمەك.

饧 xíng ① قىيام، لاتقىسى،

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

② ئېرىمەك، يۇمشىماق، يۇمشاپ كەتمەك: 糖~了 شېكەر ئېرىپ كەتتى. ③ روھسىزلىق، پۈرۈشۈپ كەتمەك: 眼睛发~ كۆزلىرى پۈرۈشۈپ كەتمەك.

陉 xíng كېسەك، تىك قىيا، (تاغنىڭ كېسىلگەن يېرى).

省 xǐng 另见 shěng ① ئويلانماق (ئۆز قىلمىشلىرى ئۈستىدە): 反~ قىلمىشلىرى ئۈستىدە ئۆز-ئۆزىدىن ئويلانماق. ② ھوشىنى بىلمەك. 不~人事 ھوشىنى بىلمەسلىك: ③ ئويغانماق، چۈشەنمەك: 猛~前非 گۇناھىنى بىردىنلا چۈشەنمەك. ④ يوقلىماق: ~亲 تۇغقان يوقلىماق.

醒 xǐng ① ئويغانماق. ② سەگەك، سەگەكلەشمەك: 清~ سەگەك / 惊~ چۆچۈمەك. [醒目] xǐngmù [醒眼] xǐngyǎn ئېنىق، ئوچۇق: 这一行字印得很~~ بۇ بىر قۇر خەت بەك ئوچۇق بېسىلىپتۇ. ③ يەشمەك، يېشىلمەك: 水果可以~酒 مېۋە مەستلىكنى يېشىدۇ.

擤 xǐng مىشقىرماق، بۇرنىنى تاشلىماق: ~鼻涕 مىشقىرماق، بۇرنىنى تاشلىماق.

兴 xìng 另见 xīng ئىشتىياق، خۇمار، پەيز: ~高采烈 ◇ كۆلقەقەلىرى ئېچىلىپ كەتمەك. [高兴] gāoxìng خۇشال بولماق.

杏 xìng ئۆرۈك.

幸 xìng ① بەختكە يارىشا: ~免于难 بەختكە يارىشا بالا-قازادىن قۇتۇلۇپ قالماق. [幸亏] xìngkuī [幸而] xìng,ér ھېلىمۇ ياخشى: ~~你来了 ھېلىمۇ ياخشى كەلدىڭىز. ② بەخت-سائادەت. ③ خۇشال بولماق: 庆~ خۇشال بولماق / 欣~ خۇشال بولماق. ④ ئۈمىد قىلماق: ~勿推却 رەت قىلمىغايسىز. ⑤ ‹旧› ئىلتىپات: 宠~ ئىلتىپاتقا ئېرىشمەك / 得~ ئىلتىپاتقا ئېرىشمەك. ⑥ ‹古› پادىشاھ بىرەر يەرگە بارماق: 巡~ پادىشاھ يۇرت ئارىلاشقا بارماق.

悻 xìng ئاچچىقلانماق، جۇدۇنى ئۆرلىمەك، كەيپى ئۇچماق: ~~而去 ئاچچىقلان-

خان ھالدا كېتىپ قالماق

婞 xìng تەرسا، كاج، جاھىل.

性 xìng ① خاراكتېر، خۇسۇسىيەت، خۇلق، مىجەز، خۇي: ~硷 ئىشقارلىق خۇسۇسىيەت. / ~弹 ئېلاستىكلىق خۇسۇسىيەت / ~日向 ئاپتاپپەرەسلىك خۇسۇسىيەت / ~药 دورىلىق خۇسۇسىيەت / ~争斗 كۈرەشچانلىق. [命性] xìngmìng ھايات، جان. [性个] gèxìng [格性] xìnggé ئىندىۋىدۇئاللىق. [子性] xìngzi خۇي، مىجەز: 急很~~的他 ئۇنىڭ مىجەزى ئىتتىك. ② جىنس، جىنسىي: 别~ جىنسىي پەرق / ~男 ئەر / ~女 ئايال.

姓 xìng فامىلە. 名~ ئىسىم-فامىلە.

荇 xìng ھىندى نىلۇپەرى.

XIONG

凶 xiōng ① شۇم، يامان: 事~ شۇملۇق ئىش / ~吉 ياخشى - يامانلىق. ② قەھەتچىلىك: 年~ قەھەتچىلىك يىلى. ③ ۋەھشىي، ياۋۇز: 狠~ ۋەھشىي / 恶极~穷 ئىنتايىن قەبىھ. ④ قاتىللىق قىلماق: ~行 قاتىللىق قىلماق / 手~ قاتىل. ⑤ بەك، ناھايىتى، قاتتىق: 太得闹你 了~ سەن بەك جېدەل قىلىپ كەتتىڭ / ~很得来雨 يامغۇر قاتتىق يېغىپ كەتتى.

匈 Xiōng [奴匈] Xiōngnú ھۇن، ھۇنلار.

讻 xiōng تالاشماق، مۇنازىرىلەشمەك، غوۋغا قىلماق. [讻讻] xiōngxiōng غوۋغا كۆتۈرمەك.

汹 xiōng [汹汹] xiōngxiōng 1. شارقىرىماق؛ ۋاراڭ - چۇرۇڭ كۆتۈرمەك. 2. دەھشەتلىك: ~~势来 دەھشەتلىك ئەلپاز بىلەن. [涌汹] xiōngyǒng ئۆركەشلىمەك: ~~涛波 دولقۇن ئۆركەشلىمەك.

胸 xiōng مەيدە، كۆكرەك، كۆكس، تۆش. [襟胸] xiōngjīn (كۆچمە مەنىدە) كۆكس-قارنى.

兄 xiōng ئاكا: 嫂~ ئاكا ۋە يەڭگە. ھۆرمەت سۆزى: ~老 ئاغىنە / ~仁 ھۆرمەتلىك دوستۇم / ~某某 پالانى

ئاكام. [兄弟] xiōngdi 1. ئۇكا، ئىنى. 2. ئاكا - ئۇكا. (كۆچمە مەنىدە) قېرىنداش: ~~国家 قېرىنداش دۆلەتلەر

芎 xiōng [芎䓖] xiōngqiōng [川芎] chuānxiōng چۈەنشيۇك.

雄 xióng ① ئەركەك، ئاتىلىق: ~鸡 خوراز / ~蕊 ئاتىلىق. ② كۈچلۈك، قۇدرەتلىك: ~师 قۇدرەتلىك قوشۇن / ~辩 كۈچلۈك تالاش-تارتىش. ③ ئۇلۇغ، ئۇلۇغۋار: ~心 ئۇلۇغۋار ئىرادە / ~伟 ئۇلۇغۋار. ④ قەھرىمان، باتۇر: 英~ باتۇر، قەھرىمان / 两~不并立 ئىككى باتۇر تەڭ مەۋجۇت بولۇپ تۇرمايدۇ.

熊 xióng ئېيىق. [熊熊] xiōngxiōng لاۋۇلدىماق.

诇 xiòng تىڭ - تىڭلىماق.

夐 xiòng يىراق، ناھايىتى ئۇزاق، كەڭ، بىپايان: ~古 ناھايىتى يىراق ئۆتمۈشتە.

XIU

休 xiū ① دەم ئالماق: ~假 دەم ئالماق / ~养 ئارام ئالماق. ② توختاتماق، توختىماق، توختىتىپ تۇرماق: ~业 تىجارەتنى توختاتماق / ~学 ئوقۇشتىن توختاپ قالماق / ~会 يىغىننى توختاتماق / 争论不~ توختىماي بەس - مۇنازىرە قىلماق. ③ تالاق، تالاق قىلماق: ~书 تالاق خەت / ~妻 تالاق قىلماق. ④ «- ما / - مە» قوشۇمچىلىرى بىلەن ئىپادىلىنىدۇ: ~想 خام خىيال قىلما / ~要这样着急 مۇنداق ئالدىراڭغۇلۇق قىلما. ⑤ بەخت - سائادەت، خۇشاللىق، ياخشىلىق: ~咎 ياخشىلىق ۋە يامانلىق / ~戚 خۇشاللىق ۋە قايغۇ.

咻 xiū تىللاشماق، سۆزلەۋەرمەك، ئاغزىغا كەلگەننى دەۋەرمەك، كۆزىنى يۇمۇۋېلىپ ئۇرۇشۇۋەرمەك.

庥 xiū يان باسماق، ھامىيلىق قىلماق، قانات ئاستىغا ئالماق.

鸺 xiū ئۈكە، ئۆكە قۇش.

修 xiū ① ئوڭشىماق، تۈ-

زەتمەك، ياسىماق، رېمونت قىلماق: ~缮 بېزەمەك / ~理 رېمونت قىلماق / ~辞◇ ستىلىستىكا / ~车 ماشىنا رېمونت قىلماق. ② ياسىماق: ~铁路 تۆمۈر يول ياسىماق/ ~桥 كۆۋرۈك ياسىماق. ③ تۈزمەك، يازماق: ~书 كىتاب يازماق / ~史 تارىخ يازماق. ④ ئۆگەنمەك، ئوقۇماق: ~业 ئۆگەنمەك / 自~ ئۆزلۈكىدىن ئۆگەنمەك. ⑤ ئۇزۇن: 茂林~竹 قويۇق ئۆسكەن ئۇزۇن قومۇشلار. ⑥ شيۇجېڭجۇيى، رېۋىزىئونىزم.

羞 xiū ① نومۇس، نومۇس قىلماق: ~与为伍 بىللە يۈرۈشكە نومۇس قىلماق. ② خىجىل بولماق، ئىزا تارتماق: 害~ ئىزا تارتماق / ~得脸通红 خىجىللىقتىن يۈزى قىزارماق. (كۆچمە مەنىدە) تەڭلىكتە قالماق، تەڭلىكتە قالدۇرماق: 你别~我 مېنى تەڭلىكتە قالدۇرما. ③ نازۇ-نېمەت، ئېسىل تاماق.

馐 xiū نازۇ-نېمەت، ئېسىل تاماق: 珍~ نازۇ-نېمەت.

朽 xiŭ ① چىرىك، پور: ~木 پور ياغاچ. [不朽] bŭxiŭ ئۆلمەس، مەڭگۈ ھايات: 永垂~~ مەڭگۈ ھايات. ② قېرىماق: 衰~ قېرىماق.

宿 xiŭ 另见 sù، xiù كېچە: 住了一~ بىر كېچە قوندۇم/ 谈了半~ يېرىم كېچىگىچە پاراڭلاشتىم.

滫 xiù يۇندى.

秀 xiù ① باش چىقارماق، باش تارتماق: 高粱~穗了 ئاق قوناق باش چىقاردى/ 六月六看谷~ ئالتىنچى ئاينىڭ ئالتىسى زىرائەت باش چىقىرىدۇ. ② كېلىشكەن: مۇنەۋۋەر: 挺~ كېلىشكەن / ~拔 كېلىشكەن / 优~的共产党员 مۇنەۋۋەر كومپارتىيە ئەزاسى. [秀才] xiùcai موللا، ئوقۇمۇشلۇق؛ زىيالىي. ③ گۈزەل: 山明水~ گۈزەل تاغ-دەريالار / 祖国的山河分外~丽 ۋەتىنىمىزنىڭ تاغ-دەريالىرى ئاجايىپ گۈزەل. [秀气] xiùqi 1. گۈزەل. 2. نەپىس، سىپتا؛ 这个东西做得很~~ بۇ نەرسە بەك سىپتا ياسىلىپتۇ.

绣 xiù ① كەشتە تىكمەك، كەشتىلىمەك: ~花 گۈل كەشتىلىمەك / ~字 خەت كەشتىلىمەك. ② كەشتە: 湘~ خۇنەن كەشتىسى / 苏~ سۇجۇ كەشتىسى.

琇 xiù ئېسىل تاش.

锈 xiù ① دات: 铁~ تۆمۈر دېتى / 铜~ مىس دېتى. ② داتلاشماق: 这把刀子长~了 بۇ پەچاق داتلىشىپ كېتىپتۇ / 门上的锁~住了 ئىشىكنىڭ قۇلۇپى داتلىشىپ كېتىپتۇ.

岫 xiù ① غار، ئۆڭكۈر. ② تاغ.

袖 xiù ① يەڭ. [袖珍] xiùzhēn يانچۇققا سېلىۋالىدىغان، كىچىك: ~~字典 يانچۇق لۇغىتى. ② قوۋۇشتۇرماق (يەڭ ئىچىگە): ~着手 قول قوۋۇشتۇرماق / ~手旁观 قول قوۋۇشتۇرۇپ قاراپ تۇرماق.

臭 xiù 另见 chòu ① پۇراق، ھىد. ② ‘嗅’ بىلەن ئوخشاش.

嗅 xiù پۇرىماق، ھىدلىماق.

溴 xiù بروم (Br).

宿 xiù 另见 xiǔ·sù ئەختەر، تۇركۇم (ئاسترونومىيەدە)؛ 星~ يۇلتۇزلار تۇركۇمى / 二十八~ 28 ئەختەر.

XU

圩 xū 另见 wéi 〈方〉 بازار.

吁 xū 另见 yù ① ئۇھ تارتماق، ئاھ ئۇرماق: 长~短叹 ئۇلۇغ-كىچىك تىنماق. ② تەئەججۈپلىنىشنى بىلدۈردىغان ئۈندەش سۆز: ~，是何言欤! ھوي، بۇ قانداق گەپ!

[ناھىيەسى.

盱 xū [盱眙] xūyí شۈيى

戌 xū ① ئىت يىلى (12 مۆچەلنىڭ ئون بىرىنچىسى). ② ناماز شام.

须 xū ① لازىم، كېرەك، تېگىشلىك: 这事~亲自动手 بۇ ئىشنى ئۆزى قول سېلىپ ئىشلىشى لازىم / 务~注意 دىققەت قىلىش زۆرۈر / 必~努力 تىرىشىش كېرەك. ② ساقلىماق، كۈتمەك. ③ ساقال - بۇرۇت. ④ ساقال -

بۇرۇتقا ئوخشايدىغان نەرسىلەر؛ 触~ ئانتېننا (ھاشاراتلارنىڭ سەزگۈ ئەزاسى) / 花~ گۈل پۆپۈكى / 根~ چاچسىمان يىلتىز. [须臾] xūyú بىر دەم، ھەش-پەش دېگۈچە.

嬃 xū <古> ھەدە.

胥 xū ① <古> كىچىك ئەمەلدار؛ ~吏 كىچىك ئەمەلدار. [钞胥] chāoxū مىرزا. (كۆچمە مەنىدە) كۆچۈرمىكەش. ② ھەممە، بارلىق: 民~然矣 ھەممە خەلق توغرا تاپماق / 万事~备 ھەممە تەييار بولماق.

谞 xū ① ئەقىل-پاراسەت، زېھىن. ② پىلانلىماق، ئامال قىلماق.

虚 xū ① بوش، بىكار: 弹不~发 ئاتقان ئوق بىكار كەتمەسلىك / 座无~席 بوش ئورۇن قالماسلىق. [虚心] xūxīn كەمتەرلىك: ~~使人进步，骄傲使人落后 كەمتەرلىك كىشىنى ئالغا باستۇرىدۇ، مەغرۇرلۇق كىشىنى ئارقىدا قالدۇرىدۇ. ② ساختا، قۇرۇق: ~名 قۇرۇق ئاتاق / ~荣 شۆھرەتپەرەسلىك / ~张声势 ساختا پوپوزا قىلماق. [虚词] xūcí <语> ياردەمچى سۆزلەر. ③ دەككە-دۈككە بولماق: 做贼心~ ئوغرىنىڭ يۈرىكى پوك-پوك. ④ ئاجىز، زەئىپ: 身体~弱 تېنى ئاجىز / 他身子太~了 ئۇنىڭ تېنى بەك ئاجىز. ⑤ سىياسىي-ئىدىيىۋى ئىشلار، نەزەرىيە: 务~ سىياسىي ئىدىيىۋى مەسىلە ئۈستىدە مۇزاكىرىلەشمەك / 以~带实 نەزەرىيىنى ئەمەلىيەتكە يېتەكچى قىلماق. ⑥ زەبرى يۇلتۇز تۈركۈمى.

墟 xū ① خارابە، خارابىلىك: 废~ خارابە. [墟里] xūlǐ [墟落] xūluò كەنت، مەھەللە. ② <方> بازار.

嘘 xū 另见 shī ① ئاغزىدىن ھور چىقارماق. ② ئاھ ئۇرماق: 仰天而~ ئاسمانغا قاراپ ئاھ ئۇرماق. ③ كۆيدۈرمەك، قورۇماق: 小心别~着手 دىققەت قىل، قولۇڭ كۆيۈپ قالمىسۇن / 把干粮放在锅里~一~ تالقاننى قازاندا قورۇماق.

歔 xū [歔欷] xūxī ئۆكسۈپ يىغلىماق.

欻 xū 另见 chuō ئۇشتۇمتۇت، تۇساتتىن، تاسادىپىي.

需 xū ① ئېھتىياج، ھاجەت، زۆرۈرىيەت: ~款 كېرەكلىك پۇل / 按~分配 ئېھتىياجغا قاراپ تەقسىم قىلماق. ② لازىملىق، لازىمەت: 军~ ھەربىي لازىمەتلىكلەر.

繻 xū ① شايى ـ ئەتلەس، تاۋار ـ دۇردۇن. ② <古> يول خېتى.

魆 xū قاراڭغۇ، زۇلمەت: 黑~~ قاپقاراڭغۇ.

徐 xú ئاستا، ئاستا-ئاستا، لەرزان: ~步 ئاستا دەسسىمەك / 列车~~开动了 پويىز ئاستا قوزغالدى / 清风~来 لەرزان سالقىن شامال.

许 xǔ ① رۇخسەت قىلماق: 特~ ئالاھىدە رۇخسەت قىلماق / 不~反革命分子乱说乱动 ئەكسىلئىنقىلابچىلارنىڭ قالايمىقان سۆز ـ ھەرىكەت قىلىشىغا رۇخسەت يوق (كۆچمە مەنىدە) ئېتىراپ قىلماق (ئۇتۇقنى)، مەدھىيەلىمەك: 赞~ مەدھىيىلىمەك / 推~ تەرىپلىمەك / ~为佳作 ياخشى ئەسەر دەپ ماختىماق. ② ۋەدە قىلماق؛ ئاتىماق: 我~给他一本书 مەن ئۇنىڭغا بىر كىتاب بېرىشكە ۋەدە قىلدىم / 以身~国 ۋەتەن ئۈچۈن ئۆزىنى ئاتىماق. ③ بەلكىم، ئېھتىمال؛ ياكى: 也~ بەلكىم / 或~ ياكى / 他下午~来 ئۇ چۈشتىن كېيىن كېلىشى مۇمكىن. ④ يەر، جاي: 先生不知何~人也 جانابلىرى قەيەرلىك بولىلا؟ ⑤ قانچە؛ تەخمىنەن: 几~ قانچە / 少~ ئاز ـ پاز / 年三十~ ئوتتۇز ياشلاردا. ⑥ مۇشۇنداق: 如~ مۇشۇنداق. [许多] xǔduō كۆپ جىق. [许久] xǔjiǔ ئۇزاق ۋاقىت

诩 xǔ چوڭ گەپ قىلماق، پو ئاتماق، ماختانماق: 自~ ئۆزىنى ماختىماق.

栩 xǔ [栩栩] xǔxǔ جانلىق: ~~如生 جېنى باردەكلا، تىرىكتەكلا، ناھايىتى جانلىق.

姁 xǔ خاتىرجەم، شادىخورام، كۆڭۈللۈك، مۇلايىم، يېقىملىق.

湑 xǔ سۈزۈلگەن هاراق. (كۆچمە مەنىدە) سۈزۈك. ② باراقسان، بولۇق.

糈 xǔ ① ئاشلىق. ② <古> نەزىرچۈچۈن ئىشلىتىلىدىغان، تاللاپ تازىلانغان گۈرۈچ.

醑 xǔ ① ئېسىل مەي، نوچى شاراپ. ② ئېچىتىلغان سۇيۇقلۇق: 樟脑~ كامفورلىق ئىسپىرت / 氯仿~ خلوروفورم سۇيۇقلۇقى.

旭 xù نۇر، يورۇقلۇق، يېڭى كۆتۈرۈلگەن قۇياش. [旭日] xùrì ئەتىگەنكى قۇياش، قىزىل قۇياش.

序 xù ① تەرتىپ، رەت، قاتار: 顺~ تەرتىپ / 工~ ئىش تەرتىپى / 前后有~ تەرتىپلىك. ② ياش قورامى بويىچە: 齿~ ياش قورامى بويىچە. ③ مۇقەددىمە، كىرىش: ~曲 مۇقەددىمە، كىرىش مۇزىكىسى / ~幕 مۇقەددىمە (تىياتىرنىڭ) / 写一篇~ كىرىش سۆز يازماق. ④ <古> مەكتەپ.

叙 xù ① ئېيتماق، سۆزلىمەك، دېمەك: 把事情经过~清楚 ۋەقەنىڭ جەريانىنى ئېنىق سۆزلىمەك / ~家常 پاراڭلاشماق. ② '序①②③' بىلەن ئوخشاش.

恤 xù ① هېسداشلىق قىلماق، ئىچ ئاغرىتماق: 体~ هېسداشلىق قىلماق. ② قۇتقۇزماق: ~金 نەپىقە، نەپىقە پۇلى / 抚~ نەپىقە بەرمەك. ③ غەم-ئەندىشە قىلماق.

洫 xù ئېرىقچە، ئېتىز ئېرىقى.

畜 xù 另见 chù چارۋا-مال: ~产 چارۋىچىلىق، چارۋا مەهسۇلاتلىرى / ~牧事业 چارۋىچىلىق ئىشلىرى.

蓄 xù توپلىماق، جۇغلىماق، يىغماق: ~财 بايلىق توپلىماق. (كۆچمە مەنىدە) 1. ساقلىماق: ~电池 ◊ ئاككۇمۇلياتور، باتارېيە / ~洪 كەلكۈن سۇلىرىنى ساقلىماق / 养精~锐 كۈچ توپلىماق. 2. كۆڭۈلدە ساقلىماق: ~意已久 ئۇزاقتىن بېرى كۆ-

گۈلدە ساقلاپ كەلمەك.

酗 xù مەست بولۇپ ساراڭلىق قىلماق: ~酒 مەست بولۇپ ساراڭلىق قىلماق.

勖 xù روھلاندۇرماق، ئىلھاملاندۇرماق، ئۈندىمەك، رىغبەتلەندۇرمەك.

绪 xù ① ئۇچ، باش: 千头万~ چىگىش. [绪论] xùlùn مۇقەددىمە، كىرىش سۆز. ② ئىش: 续未竟之~ قېپقالغان ئىشنى داۋاملاشتۇرماق. ③ روھ، كەيپىيات: 思~ كەيپىيات / 情~ كەيپىيات. ④ قېپقالماق: ~余 قالدۇق.

续 xù ① داۋاملاشتۇرماق: 假~ (jià) دەم ئېلىشنى داۋاملاشتۇرماق. ② جىقلىماق: 把茶~上 چاينى جىقلاپ قوي / 炉子该~煤了 مەشكە كۆمۈر جىقلاپ قويۇش كېرەك. [手续] shǒuxù رەسمىيەت.

絮 xù ① تور پاختا؛ كېۋەز: 被~ يوتقان تورى / 吐~ غوزا ئېچىلماق. ② توزغاق: 柳~ تال توزغىقى / 芦~ قومۇش توزغىقى. ③ پاختا سالماق: ~被子 يوتقان قاتىغا پاختا سالماق / ~棉袄 چاپانغا پاختا سالماق. ④ ئەزمىلىك قىلماق، تىلىنى چايناماق: ~烦 تىلىنى چاينىماق. [絮叨] xùdao ئەزۋەيلەۋەرمەك.

婿 xù ① كۈيئوغۇل. ② ئېرى.

煦 xù ئىللىق: 春风和~ ئىللىق باھار شامىلى.

蓿 xu بېدە، كۆك.

XUAN

轩 xuān ① <古> مەپە. [轩昂] xuān'áng 1. ھەيۋەتلىك، دەبدەبىلىك. 2. كۆتۈرەڭگۈ روھلۇق: 态度~~ كۆتۈرەڭگۈ روھلۇق. [轩轾] xuānzhì ئېگىز - پەس، ئوڭغۇل - دوڭغۇل. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) ياخشى - يامان: 不分~~ ياخشى يامان دەپ ئايرىماسلىق. ② كارىدور، دەھلىز.

宣 xuān ② بىلدۈرمەك، جاكارلىماق، ئېلان قىلماق: ~誓 قەسەم بەرمەك / 革命委员会~告成立 ئىنقىلابىي كومىتېتنىڭ قۇرۇلغانلىقى جاكارلاندى / 主席~布开会 رەئىس يىغىننىڭ باشلانغانلىقىنى جاكار-

لەندى. [宣传] xuānchuán تەشۋىق، تەشۋىقات، تەرغىبات، تەشۋىق - تەرغىبات قىلماق؛ 热情~~马列主义毛泽东思想 ماركسىزم - لېنىنىزم، ماۋزېدۇڭ ئىدىيىسىنى قىزغىن تەشۋىق قىلماق. ② ئاققۇزماق؛ ~泄 ئاققۇزماق، چىقىرىۋەتمەك، تۆكمەك.

萱 xuān نەغەزگۈل.

揎 xuān چىقارماق؛ ~拳捋袖 يېڭىنى تۈرۈپ مۇشتىنى چىقارماق.

喧 xuān ۋاراڭ - چۇرۇڭ، غۇۋغا.

暄 xuān ① قۇياش تەپتى، تەپت، ئىسسىقلىق تەپتى، ئىسسىق. [寒暄] hánxuān ھال - ئەھۋال سوراشماق. ② يۇمشاق، بوش: ~土 يۇمشاق توپا / 馒头又大又~ جىڭموما ھەم يوغان ھەم يۇمشاق ئىكەن.

谖 xuān ① ئالدىماق، كوللىماق. ② ئۇنتۇماق، ئۇنتۇپ كەتمەك.

儇 xuān بەڭباش ۋە مەمەدان.

翾 xuān پەرۋاز، پەرۋاز قىلماق، جەۋلان قىلماق.

玄 xuán ① ھېكمەت، سىرلىق. ئېڭىگە يەتكىلى بولمايدىغان؛ ~理 سىرلىق نەزەرىيە / ~妙 سىرلىق، چۈشىنىكسىز. ② ساختا، لاپ، مۇبالىغە: 那话太~了，不能信 ئۇ بەك لاپ كەپ بولۇپ قاپتۇ. ئىشەنگىلى بولمىغۇدەك. [玄虚] xuānxū 1. ساختا. 2. نەيرەڭ: 故弄~~ نەيرەڭۋازلىق قىلماق. ③ قارا: ~狐 قارا تۈلكە / ~青 تۇم قارا، قاپقارا.

痃 xuán شانكىر خاراكتېرلىك لىمفا تۈگۈنى ياللۇغى (يىرىققا بەز چۈشۈش).

悬 xuán ① ئېسىپ قويماق. ئاسماق، ئېسىلىپ تۇرماق؛ ~灯结彩 پانۇس ئېسىپ شەلپەر تارتماق. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) ھەل بولماسلىق. بىر تەرەپ بولماسلىق: ~案 ھەل بولمىغان دېلو / 那件事还~着呢 ئۇ ئىش تېخى ھەل بولماي تۇرىدۇ. [悬念] xuānnián 1. ئەسلىمەك، سېغىنماق. 2. كۆڭۈل بۆلمەك (كىنو ياكى ئەدەبىي ئەسەردىكى ۋەقەلىك تەرەققىياتىغا)-

② پەرز قىلماق، ئويلىماق: ~拟 كەپ توقۇماق / ~揣 ئويلاپ تاپماق. ③پەرق چوڭ، ئارىلىق يىراق: ~隔 ئارىلىق ناھايىتى يىراق / ~殊 چوڭ پەرق.

旋 xuán 另见 xuàn ①ئايلانماق، ئەگمەك، چۆرگىلىمەك، پىرقىرىماق: ~螺 ۋىنتا / ~回 ئايلانماق، ئەگمەك. ② قايتماق، يانماق: ~里 يۇرتىغا قايتماق / ~凯 غەلىبە بىلەن قايتماق. ③ ئۇزۇن ئۆتمەي، بىردەمدىلا، تېزئارىدا: ~即离去 بىردەمدىلا كەتمەك.

漩 xuán قاينام، گىرداب.

璇 xuán ئېسىل قاشتاش.

[璇玑] xuánjī <古> ئاسترونومىيە ئەسۋابى.

选 xuǎn ① تاللىماق، ئىلغىماق: ~种 ئۇرۇق تاللىماق. [选举] xuǎnjǔ سايلام، سايلىماق: ~~代表 ۋەكىل سايلىماق. ② سايلانماق، تاللانماق: 人~ نامزات / 入~ سايلانماق. ③ تاللانغان، تاللانما: 诗~ تاللانغان شېئىرلار / 文 تاللانغان ئەسەرلەر.

晅 xuǎn ① قۇياش نۇرى. ② يورۇقلۇق، نۇر. ③قۇرۇتماق، ئاپتاپقا سالماق.

烜 xuǎn ① يالقۇنلاپ كۆيگەن ئوت. ② نۇر، يورۇقلۇق. [烜赫] xuǎnhè دەۋران سۈرمەك، ھۆركىرەپ يۈرمەك. ③ ئاپتاپقا سالماق.

癣 xuǎn تەمرەتكە.

泫 xuàn تامچىلىماق، تامماق، تاراملىماق، تارام-تارام: ~然流涕 تارام-تارام ياش تۆكمەك.

炫 xuàn ① چاقناتماق، قاماشتۇرماق: ~目 كۆز چاقناتماق. ② ماختانماق، كۆز-كۆز قىلماق. [炫耀] xuányáo 1. چاقناتماق. 2. ماختانماق، كۆز-كۆز قىلماق.

眩 xuàn ① قاراڭغۇلاشماق: 头晕目~ بېشى قېيىپ كۆزى قاراڭغۇلاشماق. ② مەستانە بولۇپ كەتمەك، بېرىلىپ كەتمەك: ~于名利 نام-مەنپەئەتكە مەستانە بولۇپ كەتمەك.

券 xuàn 另见 quàn ئەگمە، ئەگىم.

绚 xuàn شانلىق، پارلاق، نۇرلۇق، چىرايلىق، گۈزەل، كۆزنى چاقنىتىدىغان: ~烂 شانلىق، پارلاق / ~丽 گۈزەل، چىرايلىق.

旋 xuàn 另见 xuán ① پىرقىرىماق، چۆرگىلىمەك: ~风 قۇيۇن / 他的头发有两个~ ئۇنىڭ بېشىدا ئىككى چۆرگىلىمىچ بار ئىكەن. ② ۋاقىتلىق، ئۇدۇللۇق: ~吃~做 ئۇدۇللۇق يەپ ئۇدۇللۇق ئىشلىمەك. ③ هاراق يىلىتقۇچ. ④ قىرماق: 用车床~零件 ستانوكتا دېتال قىرماق. [旋床] xuànchuáng قىرىش ستانوكى.

碹 xuàn ئەگمە ئىشىك، ئەگمە، ئەگىم.

渲 xuàn رەڭ بەرمەك (رەسىم سىزغاندا). [渲染] xuànrán رەڭ بەرمەك. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) مۇبالىغە قىلماق، كۆپتۈرۈپ كۆرسەتمەك.

楦 xuàn ①قېلىپ (ئاياغ قېلىپى). ② قېلىپقا ئالماق. قېلىپقا سالماق: 用鞋楦~鞋 ئاياغنى قېلىپقا سالماق.

XUE

削 xuē 另见 xiāo ئازايتماق، كېمەيتمەك، قىسقارتماق، ئاجىزلاتماق: ~除 قىسقارتماق / ~减 كېمەيتمەك / ~弱 ئاجىزلاتماق / 剥~ ◆ ئېكسپلاتاتسىيە قىلماق.

靴 xuē ئۆتۈك: 马~ ئۆتۈك / 皮~ ئۆتۈك / 雨~ يامغۇرلۇق ئاياغ.

穴 xué ① ئۆڭكۈر، غار، تۆشۈك، ئۇۋا: 不入虎~，焉得虎子 يولۋاسنىڭ ئۇۋىسىغا كىرمەي تۇرۇپ، يولۋاسنىڭ بالىسىنى تۇتقىلى بولماس. ② گۆر: 坟地里有五个~ قەبرىستانلىقتا بەش گۆر بار ئىكەن. ③ (جۇڭيىدە) پەللە: 太阳~ چېكە.

茓 xué بادا، بورا.

学 xué ①ئۆگەنمەك، ئوقۇماق: 活到老，~到老 قېرىغىچە ئۆگەنمەك. [学生] xué

shēng ئوقۇغۇچى. [徒学] xuétú
شاگىرت. ② دورىماق، تەقلىد
قىلماق: 很得~，字体赵~他
像 ئۇ جاۋ مېڭفۇچە خەت
شەكلىنى ناھايىتى ياخشى
تەقلىد قىپتۇ. ③ بىلىم: 他
~ بىلىملىك / 能多~博
بىلىملىك ۋە قابىلىيەتلىك.
[术学] xuéshù ئىلىم، پەن.
[士学] xuéshì 1. باكالاۋر. <古>
ئۆلىما؛ پۈتۈكچى دورغاپ. ④
تۈرلۈك پەنلەرنى كۆرسىتىدۇ:
~哲 پەلسەپە / ~理物 فىزىكا /
~言语 تىلشۇناسلىق. ⑤
مەكتەپ: ~中 ئوتتۇرا مەك-
تەپ / ~大 ئالىي مەكتەپ /
~上 مەكتەپكە بارماق.

踅 xué ① ئەگىمەك، ئاي-
لانماق: 去~来~ ئەگىپ
يۈرمەك / 又去东向飞鸟群这
了上树在落来回~ بۇ قۇشلار
شەرق تەرەپكە كەتكەنىدى،
يەنە قايتىپ كېلىپ دەرەخكە
قوندى. ② ‘茓’ بىلەن ئوخ-
شاش.

噱 xué 见另 jué كۈلمەك:
~发 كۈلمەك. [头噱] xuétóu
<方> قىزىقارلىق، قىزىقچىلىق.

雪 xuě ① قار: 花~ قار-
ئۇچقۇنى / 地~天冰 يەر-
جاھاننى قار - مۇز قاپلىماق.
② يۇماق، ئاقلىماق، ئالماق:
耻~ نومۇسىنى ئاقلىماق/
恨~ ئۆچىنى ئالماق.

鳕 xuě تىرېسكا بېلىقى.

血 xuè 见另 xiě ① قان.
压~ قان بېسىمى / 泊~
لەختە - لەختە قان / ~出
قانىماق. ② قانداشلىق: 统~
قانداشلىق / 族~ قانداشلىق.
③ جىگەرلىك، ۋىجدانلىق:
性~ ۋىجدانلىق.

谑 xuè چاقچاق قىلماق.

XUN

勋 xūn تۆھپە، كۆرسەتكەن
خىزمەت: 章~ ئوردېن / 屡
~奇建 كۆپ قېتىم ئالاھىدە
خىزمەت كۆرسەتمەك.

埙 xūn <古> چورا (بىر
خىل چالغۇ ئەسۋابى).

熏 xūn 见另 xùn ①ئىسلى-
ماق، سۈرلىمەك: 腐豆~ سۈر-
لەنگەن دۇفۇ / 肉~ سۈر-
لەنگەن گۆش / 了黑~墙把
تام ئىسلىنىشىپ كېتىپتۇ. ②

پۇرىماق: 臭气~人 بۇرۇنغا سېسىق پۇراق ئۇرۇلماق. ③ ئىللىق: ~风 ئىللىق شامال.

薰 xūn 〈古〉 لاۋاندا. (كۆچمە مەنىدە) گۈل-گىياھلارنىڭ خۇش پۇرىقى.

獯 xūn [獯鬻] xūnyù ھۇنلارنىڭ بۇرۇنقى ئاتىلىشى.

曛 xūn كۈگۈم، نامازشام: ~黄 نامازشام.

醺 xūn مەست بولماق. [醺醺] xūnxūn مەست بولماق: 喝得醉~的 ئىچىپ غەرق مەست بولماق.

窨 xūn 另见 yìn خۇش پۇراق بېرىلگەن چاي.

旬 xún ① ئون كۈن. ② ئون ياش: 三~上下年纪 ئوتتۇز ياشلاردا / 年过六~ يېشى ئاتمىشتىن ئاشماق.

询 xún سورىماق، سۈرۈشتۈرمەك: 探~ سۈرۈشتۈرمەك / 查~ سۈرۈشتە قىلماق.

荀 Xún شۈن (فامىلە).

峋 xún 412-بەتتىكى '嶙峋' (línxún) گە قاراڭ.

恂 xún ① ئىشەنچ. ② ۋەھىمە، قورقۇنچ.

洵 xún ھەقىقەتەن: ~属可敬 ھەقىقەتەن ھۆرمەتكە لايىق.

珣 xún بىر خىل قاشتاش.

寻 xún ① ئىزدىمەك، ئىستىمەك، ئىزدەنمەك: ~人 ئادەم ئىزدىمەك / ~求真理 ھەقىقەت يولىدا ئىزدەنمەك. [寻思] xúnsi باش قاتۇرماق، ئويلىماق. [寻死] xúnsǐ ئۆلۈۋالماق. 〈古〉 شۈن (ئۇزۇنلۇق ئۆلچىمى بىرلىكى، بىر شۈن سەككىز چىغا تەڭ). [寻常] xúncháng (كۆچمە مەنىدە) ئاددىي، ئادەتتىكى: 这不是~~的事情 بۇ ئادەتتىكى ئىش ئەمەس.

荨 xún 另见 qiān ئېشەكئېيىمى.

浔 xún ياقا، بويى: 江~ دەريا بويى.

鲟 xún ئوسېتر بېلىقى.

巡 xún ① چارلىماق، كۆزەت قىلماق: ~夜 كېچىدە كۆزەت قىلماق / ~哨 چارلىماق. [巡回] xúnhuí كۆچمە، سەييارە: ~~医疗队 سەييارە داۋالاش ئەترىتى / ~~演出 سەييارە ئويۇن قويماق. ② قېتىم: 酒过三~ ھاراق

ئۇيغۇر كىتاب تورى

ئۈچ قېتىم ئايلاندى.

循 xún رىئايە قىلماق، بويىچە: ~规蹈矩 ◇ قائىدە-يوسۇندىن چىقالماسلىق / ~序渐进 تەرتىپ بويىچە تەدرىجىي ئىلگىرىلىمەك / 有所遵~ رىئايە قىلماق.

[循环] xúnhuán ئايلانماق: 血液~~ قان ئايلانماق / ~~演出 ئايلىنىپ يۈرۈپ ئويۇن قويماق.

训 xùn ① تەربىيە، مەشق: 接受教~ تەربىيە ئالماق / ~练 مەشق قىلماق. ② نەسىھەت؛ ئۈلگە؛ ۋەسىيەت: 遗~ ۋەسىيەت / 不足为~ ئۈلگە ئالغۇچىلىكى يوق. ③ شەرھلىمەك: ~诂 شەرھلىمەك.

驯 xùn كۆندۈرمەك، بويسۇندۇرماق: ~马 ئات كۆندۈرمەك / ~服 بويسۇندۇرماق / ~养野兽 ياۋايى ھايۋانلارنى كۆندۈرمەك.

讯 xùn ① سورىماق، سوراق قىلماق: 审~ سوراق قىلماق. ② خەۋەر، ئاخبارات: 通~ خەۋەر / 新华社~ شىنخۇا ئاگېنتلىقى خەۋىرى.

汛 xùn كەلكۈن، سەل: 防~ كەلكۈندىن مۇداپىئە كۆرمەك / 秋~ كۈزلۈك سەل.

迅 xùn تېز، چاققان: ~雷不及掩耳 چاقماق تېزلىكىدە / 光阴~速 ۋاقىت تېز ئۆتمەك.

徇 xùn ① باش ئەگمەك، بويسۇنماق: 绝不~私舞弊 ◇ ھەرگىز ئۆز كۆمىچىگە چوغ تارتماسلىق. ② ‘殉①’ بىلەن ئوخشاش.

殉 xùn ① قۇربان بولماق: ~国 ۋەتەن ئۈچۈن قۇربان بولماق / ~难 ھەققانىيەت يولىدا قەستىگە ئۇچراپ ئۆلمەك. ② ھەمدەپنە قىلماق: ~葬 ھەمدەپنە قىلماق.

逊 xùn ① ئۆتۈنۈپ بەرمەك. ② كەمتەرلىك قىلماق، تەكەللۇپ قىلماق: 出言不~ ◇ قوپال گەپ قىلماق. ③ ناچار؛ تەڭ كېلەلمەسلىك: 稍~一等 سەل بوش كەلمەك.

巽 xùn پالچىلىقتىكى سەككىز سىمۋوللۇق بەلگىنىڭ بىرى: ‘☴’، شامالنى بىلدۈرىدۇ.

噀 xùn ئاغزىدا سۇ پۈركۈمەك.

熏 xùn ئىس ئالماق.

蕈 xùn زەمبۇرۇغ، موگۇ: 松~ قارىغاي موگۇسى / 香~ موگۇ، زەمبۇرۇغ.

Y

YA

丫 yā ئاچا، ئاچىماق: ~杈 ئاچا، ئاچىماق / 树~巴 دەرەخ ئاچىمىقى. ② [丫头] yātou (كۆچمە مەنىدە) 1. قىز، قىزچاق. 2. دېدەك، چۆرە.

压 yā ① باسماق: ~住 باسماق / ~碎 بېسىپ ئېزىۋەتمەك / ~住气 ئاچچىقىنى باسماق / ~不住火 ئاچچىقىنى باسالماي قالماق. (كۆچمە مەنىدە) بېسىپ قويماق: 积~资金 مەبلەغنى بېسىپ قويماق. ② باستۇرماق، بوغماق: 镇~ باستۇرماق / ~制 بوغماق. [压倒] yādǎo (كۆچمە مەنىدە) بېسىپ چۈشمەك. ③ توختاتماق: ~咳嗽 يۆتەلنى توختاتماق. ④ يېقىنلاپ كەلمەك، باستۇرۇپ كەلمەك: ~境 چېگرىغا باستۇرۇپ كەلمەك / 太阳~树梢 ◇ كۈن نەيزە بويى ئۆرلىمەك. ⑤ تىكمەك، قويماق (قىماردا).

呀 yā 另见 ya ① ئاپلا، ئەستا: ~، 这怎么办! ئاپلا، ئەمدى قانداق قىلارمىز! ② غىچ، غىچىلدىماق: 门~的一声开了 ئىشىك غىچچىدە قىلىپ ئېچىلدى.

鸦 yā قاغا: ~雀无声 (ئوخشىتىش مەنىسىدە) جىمجىت، تىمتاس.

[鸦片] yāpiàn ئەپيۇن.

押 yā ① ئىمزا قويماق، قول قويماق: ~画 قول قويماق / ~签 ئىمزا قويماق. ② رەنە قويماق، گۆرۈگە قويماق: ~金 گۆرۈ پۇلى، زاكالەت. ③ توختىتىپ قويماق، تۇتۇپ تۇرماق، قاماپ قويماق: 看~ قاماپ قويماق / ~起来 تۇتۇپ تۇرماق، قاماپ قويماق. ④ كۈزىتىپ ماڭماق، يالاپ ماڭماق: ~车 ماشى-

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

مىنى كۆزىتىپ ماڭماق / ~运货物 يۈكنى كۆزىتىپ ماڭماق.

鸭 yā ئۆردەك.

哑 yā 另见 yǎ 755 - بەتتىكى '咿哑' (yīyā) غا قاراڭ.

牙 yá ① چىش ② چىشسىمان نەرسىلەر؛ 抽屉~子 تارتمىنىڭ چىشسىمان بېزىكى. ③ 〈旧〉 بېدىك، دەللال: ~行 بېدىك.

伢 yá 〈方〉 بالا، كىچىك بالا.

芽 yá ① بىخ: ئۈندۈرمە: 豆~儿 پۇرچاق ئۈندۈرمىسى / 麦子发~儿了 بۇغداي بىخ چىقىرىپتۇ/ ~茶 ◇ يۇمران چاي. [萌芽] méngyá بىخ، بولجا، ئۈندۈرمە. ③ بىخسىمان نەرسىلەر؛ 肉~ ئۆسمە گۆش.

釾 yā خىمىيەۋى ئېلېمېنت، ئېينشتېينىي (Es) نىڭ بۇرۇنقى نامى.

蚜 yá ئۆسۈملۈك پىتى.

崖 yá يار: 山~ تىك يار / 悬~勒马 يارنىڭ لېۋىدىن ئاتنىڭ تىزگىنىنى تارتماق.

涯 yá سۇ بويى. (كۆچمە مەنىدە) چەك، چەت؛ 天~海角 ئالەمنىڭ ئۇ چېتى / 一望无~ چېكى يوق، پايانسىز.

睚 yá كۆزنىڭ قويرۇقى. [睚眦] yázì كۆز ئالايتماق. ھومايماق. (كۆچمە مەنىدە) ئۆچ، ئىنتىقام.

衙 yá يامۇل.

哑 yǎ 另见 yā ① گاچا: 聋~ گاس - گاچا / ~口无言 تىلى تۇتۇلۇپ قالماق. [哑巴] yǎba گاچا. ② ئۈنى پۈتۈپ قالماق: 嗓子喊~了 ۋارقىراۋېرىپ ئۈنى پۈتۈپ قالماق. ③ ئاۋازسىز، تىلسىز: ~剧 ئاۋازسىز تىياتىر / ~铃 گانتېل، گىر (بىر خىل تەنتەربىيە سايمىنى). ④ كۈلكە، كۈلمەك؛ ~然失笑 پىخىلداپ كۈلۈپ كەتمەك.

痖 yǎ '哑' بىلەن ئوخشاش.

雅 yǎ ① ئۆلچەملىك، قېلىپلاشقان؛ ~声 ◇ شېئىر / ~言 ئۆلچەملىك تىل. ② سىلىق، سىپايە، نازاكەتلىك؛ ~致 نەپىس، كۆركەم؛ نەپىس / ~观 چىرايلىق، كۆر-

كەم. ③ ھۆرمەت سۆزى: ~鉴 ئىمزايىڭىز / ~教 تەلىمىڭىز. ④ ئادەتتە: ~善鼓琴 ئادەتتە ساز چېلىشنى ياخشى كۆرمەك. ⑤ بەك، ئىنتايىن: ~以为美 بەك چىرايلىق دەپ ھېسابلىماق. ⑥ دوستلۇق، يېقىنچىلىق: 无一日之~ ھېچقانداق يېقىنچىلىق قىلىپ باقمىغان.

轧 yà 另见 gá,zhá ① باسماق، چىڭدىماق؛ ئاتماق: 把马路~平了 يول چىڭدالدى/ ~棉花 پاختا ئاتماق /~花机 چىغرىق، چىگىت ئايرىش ماشىنىسى. ② چەتكە قاقماق، يەكلىمەك: 倾~ چەتكە قاقماق.

亚 yà ① ئىككىنچى: ~军 ئىككىنچىلىك / ~热带 سۇبتروپىك بەلباغ. ② ئاسىيا.

挜 yà 〈方〉 زورلاپ بەرمەك ياكى زورلاپ ساتماق.

娅 yà باجا، قۇدا ـ باجا.

氩 yà ئارگون (Ar).

讶 yà ھەيران قالماق، چۆچۈمەك: 十分惊~ بەك ھەيران بولماق.

迓 yà قارشى ئالماق، كۈتۈۋالماق: ~之于门 ئىشىك ئالدىدا چىقىپ قارشى ئالماق/ 未曾迎~ ئالدىغا چىقمىغان.

砑 yà ئۆررە، سۈرمەك (تېرە ياكى رەختنى پارقىرىتىش ئۈچۈن).

揠 yà تارتماق؛ يۇلماق: ~苗助长 مايسىنى تارتىپ ئۆستۈرمەك؛ ئالدىراپ قىلغان ئىشنىڭ يېرىمى يەردە.

猰 yà [猰貐] yàyǔ 〈古〉 رىۋايەتتىكى بىر خىل ۋەھشىي ھايۋان.

呀 ya 另见 yā ئۆتۈنۈش، ئۈندەش، تەكىتلەش مەنىسىنى بىلدۈرىدىغان ئۇلانمىلار بىلەن ئىپادىلىنىدۇ: 大家快来~! تېزرەك كەلسەڭلارچۇ! 你怎么不学一学~? سەن نېمىشقىمۇ ئۆگەنمەيدىغانسەن ـ ھە؟ 这个瓜~، 甜得很! ماۋۇ قوغۇنزە تاتلىق ئىكەن.

YAN

咽 yān 另见 yè·yàn يۇتقۇنچاق.

胭 yān [胭脂] yānzhi ئەڭلىك.

烟 yān ① ئىس، تۈتەك، تۈتۈن: 冒~ ئىس چىقماق، ئىس يانماق / ~筒 مورا، تۈرخۇن. [烟幕弹] yānmùdàn تۈتەك بومبىسى، تۈتەكلەشتۈرگۈچى بومبا. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) نىقاب، ئالدامچىلىق. [烟火] yānhuo·1 تاماق، ئىسسىق تاماق: 不食人间~~◇ بۇ دۇنيالىق ئىشلاردىن ۋاز كەچمەك؛ ئەمەلىيەتتىن چەتلىمەك. 2. (yānhuo) رەڭدار پوجاڭزا. ② قۇرۇم، كۈيە: 锅~子 قازان كۈيەسى. ③ تۈتەكسىمان نەرسىلەر: 过眼云~◇ ھەش-پەش دېگۈچە غايىپ بولىدىغان / 霞~ ئىس - تۈتەك ۋە بۇلۇتلار. ④ ئېچىشتۇرماق: 一屋子烟，~眼睛 ئۆيگە ئىس تولۇپ كېتىپتۇ، كۆزۈم ئېچىشىپ كەتتى. ⑤ كۆك تاماكا. ⑥ تاماكا: 香~ پاپىروس، سىگارېت / 旱~ سېرىق تاماكا / 请勿吸~ تاماكا چەكمەيلى. ⑦ ئەپيۇن: 土~ خام ئەپيۇن.

恹 yān [恹恹] yānyān دەرمانسىز، ماغدۇرسىز.

殷 yān 另见 yīn جىگەررەڭ. توق قىزىل: ~红 توق قىزىل / 朱~ توق قىزىل.

焉 yān ① «-دا/ -تا، -دە/ تە» بىلەن ئىپادىلىنىدۇ: 心不在~ كۆڭۈل بىر يەردە بولماسلىق. ② ئاندىن: 必知疾之所自起，~能攻之 كېسەلنىڭ سەۋەبىنى بىلگەندىلا، ئاندىن ئۇنى داۋالىغىلى بولىدۇ. ③ قانداقمۇ؟ نەگە: ~能如此？ بۇنداق بولسا قانداقمۇ بولىدۇ؟ /其子~往？ ئۇنىڭ بالىسى نەگە باردى؟ ④ ياردەمچى سۆز: 有厚望~ زور ئۈمىدىم بار.

嫣 yān ئوماققىنە كۈلمەك، يېقىملىق كۈلمەك.

阏 yān [阏氏] yānzhī ئالچى (ھۇنلار تەڭرىقۇتىنىڭ خانىشى).

阉 yān ① پىچىماق. ئاختا قىلماق: 鸡~ ئاختا خوراز / 猪~ پىچىۋېتىلگەن قوشقا. ② <古> ھەرەم ئاغىسى، ھەرەم بېگى، ئاغۋات.

淹 yān ① سۇ بېسىپ كەت-

مەك، غەرق بولماق: 被水~了 سۇ بېسىپ كەتتى. ② ئېچىشماق (نەيدىن). ③ مول، كەڭ، توشقان: ~博 مول، توشقان.

腌 yān 另见 ā چىلىماق، تۇزلىماق: ~肉 گۆش تۇزلىماق / ~咸菜 سەي چىلىماق.

湮 yān كۆمۈلۈپ قالماق: 有的古迹已经~没了 بەزى ئاسار ئەتىقىلەر كۆمۈلۈپ قالغان.

燕 yān 另见 yàn ① يەن بەگلىكى. ② (Yān) يەن (فامىلە).

延 yán ① ئۇزارماق، ئۇزۇنغا سوزۇلماق: ~长 ئۇزارتماق / ~年 ئۆمرىنى ئۇزارتماق / 蔓~ يامراپ كەتمەك. ② كېچىكتۈرمەك، كەينىگە سۈرمەك: ~期 ۋاقتىنى كەينىگە سۈرمەك / 遇雨顺~ يامغۇر يېغىپ قالسا كەينىگە سۈرمەك / 迟~ كېچىكتۈرمەك. ③ تەكلىپ قىلماق: ~师 ئۇستاز تەكلىپ قىلماق / ~聘 تەكلىپ قىلماق / ~医 دوختۇر تەكلىپ قىلماق.

蜒 yán 781 ـ بەتتىكى '蚰蜒' (yóuyan) گە، 663 ـ بەتتىكى '蜿蜒' (wānyán) گە قاراڭ.

筵 yán ① بورا. ② زىياپەت، مەرىكە: 喜~ توي مەرىكىسى.

芫 yán 另见 yuán [芫荽] yánsui يۇمغاقسۈت.

严 yán ① مەھكەم، چىڭ، ھىم، زىچ: 把罐子盖~了 ئىدىشنىڭ ئاغزىنى ھىم ئەت / 房上的草都长~了 ئۆگزىدىكە قويۇق ئوت ئۈنۈپ كېتىپتۇ. ② قاتتىق، چىڭ، يامان: 规矩~ قائىدە ـ يوسۇنى چىڭ / ~厉 يامان / ~格 قاتتىق / ~办 قاتتىق بىر تەرەپ قىلماق. (كۆچمە مەنىدە) دادا، ئاتا: 家~ دادام. [严肃] yánsù جىددىي، ئەستايىدىل: 态度很~~ پوزىتسىيىسى ناھايىتى جىددىي. ③ قەھرىتان، قاتتىق: ~冬 قەھرىتان قىش / ~寒 قاتتىق سوغۇق. [严重] yánzhòng جىددىي، ئېغىر: 事态~~ ۋەزىيەت جىددىي / ~~的错误 ئېغىر خاتالىق.

言 yán ① گەپ، سۆز، نۇ-

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

تۇق: 发~ سۆز قىلماق / 格~ ھېكمەتلىك سۆز / 名~ ئەقلىيە سۆز / 谣~ سۆز - چۆچەك، ئېغىۋا. ② سۆزلىمەك، دېمەك، ئېيتماق: 有~在先 ئالدىن ئېيتىپ قويماق / 知无不~ بىلگىنىنى ئېيتماي قويماسلىق. ③ خەت: 五~诗 بەش سۆزلۈك شېئىر.

妍 yán چىرايلىق، گۈزەل؛ ھۆسن: 百花争~ رەڭمۇرەڭ گۈللەر بىر - بىرى بىلەن ھۆسن تالاشماق.

研 yán ① ئەزمەك، سوقماق: ~药 دورا سوقماق / ~墨 سىياھ ئەزمەك. ② تەتقىق قىلماق، ئىزدەنمەك، مۇھاكىمە قىلماق: 钻~ تەتقىق قىلماق / ~求 ئىزدەنمەك.

岩 yán ① چوققا، تاغ چوققىسى. ② تاش، تاغ جىنسى: 水成~ چۆكۈندى جىنسلار / 火成~ ئېكېنىتس.

炎 yán ① تومۇز، ئىسسىق: ~夏 قىزىق ئاپتاپ / ~暑 يازنىڭ ئىسسىق ئاپتىپى / ~凉 ئىسسىق ۋە سوغۇق. ② ياللۇغ، ياللۇغلانماق: 发~ ياللۇغلانماق / 脑~ مېڭە ياللۇغى / 皮~ تېرە ياللۇغى.

沿 yán ① بويلاپ: ~着社会主义道路胜利前进 سوتسىيالىزم يولىنى بويلاپ غەلەبەرى ئالغا باسماق. ② داۋاملاشماق: 积习相~ كونا ئادەت داۋاملىشىپ كەلمەك.

[沿革] yán gé تەرەققىيات، تارىخىي جەريان. ③ بويى، ياقا، قىر: 炕~儿 كاڭنىڭ قىرى / 缸~儿 كۈپنىڭ قىرى / 盆~儿 جاۋۇرنىڭ قىرى / 河~儿 دەريا بويى / 井~儿 قۇدۇق بېشى. ④ جىيەك تۇتماق، زىغزىق چىقارماق: ~鞋口 كەشنىڭ ئاغزىغا جىيەك تۇتماق / ~个边 زىغزىق چىقارماق.

盐 yán ① ئاش تۇزى. ② <化> تۇز.

阎 yán ① ئىچكىرىدىكى كوچىنىڭ ئىشىكى. ② (Yán) يەن (فامىلە).

颜 yán ① چىراي، يۈز: 无~见人 ◇ بېشىنى كۆتۈرۈپ يۈرەلمەسلىك / 喜笑~开 خۇشاللىقتىن چىرايى ئېچىلىپ

كەتمەك. ② رەڭ، بوياق: ~料 بوياق / 五~六色 رەڭگا رەڭ.

檐 yán ① لەمپە: 房~儿 لەمپە / 前~ لەمپە. ② گىرۋەك: 帽~儿 ◇شەپكىنىڭ چېكىلىكى.

奄 yǎn ① ياپماق، قاپلىماق. ② تۇيۇقسىز، ئۇشتۇمتۇت: ~忽 ئۇشتۇمتۇت.

奄奄 yǎnyǎn [奄奄] تىنىقى بوش: ~~一息 جان تۇمشۇققا كەلمەك، سەكراتقا چۈشمەك.

掩 yǎn ① ياپماق، ئەتمەك، يوشۇرماق: ~鼻 بۇرنىنى ئەتمەك / 不~饰自己的错误 خاتالىقىنى يوشۇرماسلىق / 把门~上 ئىشىكنى ياپ / ~卷 كىتابنى يېپىپ قويماق.

掩护 yǎnhù [掩护] قوغدىماق، مۇھاپىزەت قىلماق؛ ھىمايە قىلماق. ② قىسىۋالماق: 关门~住手了 ئىشىك قولۇمنى قىسىۋالدى. ③ تۇيۇقسىز: ~杀 تۇيۇقسىز ھۇجۇم قىلماق ~取 تۇيۇقسىز ئېلىۋالماق.

罨 yǎn ① ئۆتكۈزمەك: 冷~法 سوغۇق ئۆتكۈزۈش ئۇسۇلى / 热~法 ئىسسىق ئۆتكۈزۈش ئۇسۇلى. ② تور (بېلىق ياكى قۇش تۇتىدىغان).

俨 yǎn سالماق، تەمكىن. (كۆچمە مەنىدە) خۇددى، گويا: ~如白昼 خۇددى كۈندۈزدەك يورۇق.

yǎnrán [俨然] 1. ھەيۋەتلىك، سۈرلەتلىك. 2. رەتلىك، تەرتىپلىك: 屋舍~~ رەتلىك ئۆيلەر. 3. بەئەينى، خۇددى: ~~是个大人 خۇددى چوڭ ئادەمدەك.

弇 yǎn ياپماق، ئەتمەك، توسماق.

渰 yǎn بۇلۇت پەيدا بولماق.

衍 yǎn ① قانات يايدۇرماق، ئەۋج ئالدۇرماق: 推~ قانات يايدۇرماق. ② ئارتۇق، ئوشۇق: ~文 ئارتۇقچە خەتلەر.

剡 yǎn 另见 shàn <古> ① ئىتتىك، ئۆتكۈر. ② قىرماق، شىلماق، ئۈچلىماق.

厣 yǎn قۇلۇلە قېپى.

魇 yǎn قارا باسماق.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

黡 yǎn مەڭ، خال.

眼 yǎn ① كۆز: [眼光] yǎn guāng نەزەر: 把~~放远点 ◇ يىراقنىراق كۆرۈش كېرەك. ② تۆشۈك، كامار، كۆز: 炮~ زەمبىرەك ئاغزى / 耳朵~儿 قۇلاق تۆشۈكى / 针~儿 يىڭنىنىڭ كۆزى. ③ ھالقا؛ پەيت: 节骨~儿 ھەل قىلغۇچ پەيت. ④ تاكت؛ پەدە.

偃 yǎn ① ئوگدىسىغا يىقىلماق، ئوگدا ياتماق؛ يىغىشتۇرۇپ قويماق: ~卧 ئوگدا ياتماق / ~旗息鼓 بايراقنى چۈشۈرۈپ، دۇمباقنى توختاتماق؛ يىغىشتۇرۇپ قويماق. ② توختاتماق، تاشلىماق: ~武修文 ئەلەمنى تاشلاپ قەلەم بىلەن شۇغۇللانماق.

蝘 yǎn 〈古〉 تومۇزغىغا ئوخشاش قۇرتلار. [蝘蜓] yǎntíng تام پاتىمچۇقى.

琰 yǎn ئېسىل قاشتاش.

扊 yǎn [扊扅] yǎnyí دەم، تاقاق.

演 yǎn ① قويماق، ئورۇنلىماق، ئوينىماق: ~剧 تىياتىر قويماق ~奏 مۇزىكا چالماق / ~唱 ناخشا ئېيتماق. ② بايان قىلماق، سۆزلىمەك: ~说 نۇتۇق سۆزلىمەك / ~义 قىسسە سۆزلىمەك، قىسسە. [演绎] yǎnyì 〈逻〉 دېدۇكسىيە. ③ مەشق، مەشق قىلماق: ~武 ھەربىي مەشق قىلماق / ~算习题 ھېساب مەشقى ئىشلىمەك. ④ ئۆزگەرمەك، ئايلانماق: ~变 ئۆزگەرمەك، ئۆزگەرتمەك / ~进 ئۆزگىرىپ بارماق/ ~化 ئۆزگەرمەك.

縯 yǎn ئۇزارتماق، سوزماق.

鼹 yǎn قارىغۇ چاشقان.

厌 yàn ① زېرىكمەك، بەزمەك، تويۇپ كەتمەك. يامان كۆرمەك: 讨~ يامان كۆرمەك/ ~弃 زېرىكىپ تاشلىۋەتمەك. ② تويماق: قانائەتلەنمەك، قانائەت تاپماق: 贪得无~ تويماس، بالاخور، ئاچ كۆز، نەپسى يامان، نەپسانىيەتچى.

餍 yàn تويماق. (كۆچمە مەنىدە) قانائەتلەنمەك.

砚 yàn سىياھدان.

咽 yàn 另见 yān · yè يۇتماق: 细嚼慢~ يۇمشاق چايناپ ئاستا - ئاستا يۇتماق / 狼吞虎~ يالماپ يۇتماق. [咽气] yànqì جان ئۈزمەك.

唁 yàn تەزىيە بىلدۈرمەك: ~电 تەزىيە تېلېگراممىسى.

彦 yàn 〈古〉 بىلىملىك، ھەم ئەخلاقلىق ئادەم.

谚 yàn ماقال، تەمسىل.

艳 yàn ①گۈزەل، چىرايلىق، پارلاق: ~丽 گۈزەل / ~阳天 يېقىملىق باھار كۈنلىرى. ② 〈旧〉 مۇھەببەت، سۆيگۈ. [艳羡] yànxiàn زوقلانماق، ھەۋەس قىلماق.

晏 yàn ① كېچىكمەك، ۋاقچە: ~起 ئورنىدىن ۋاقچە تۇرماق. ② '宴③' بىلەن ئوخشاش.

宴 yàn ① كۈتمەك، مېھمان قىلماق: ~客 مېھمان كۈتمەك. ② زىياپەت: ~会 زىياپەت. ③ زىياپەت بەرمەك: 设~ زىياپەت بەرمەك. ④ بەھۇزۇر، ئارامخۇدا، راھەت - پاراغەت: ~安鸩毒 راھەت - پاراغەتكە بېرىلىش — زەھەر ئىچىش دېگەنلىكتۇر.

堰 yàn توسما، توغان.

验 yàn ① تەكشۈرمەك: ~血 قان تەكشۈرمەك /~收 تەكشۈرۈپ ئۆتكۈزۈۋالماق. ② كۈتكەن يەردىن چىقماق: 屡试屡~ نۇرغۇن سىناقلاردا كۈتكەن يەردىن چىقماق.

雁 yàn ياۋا غاز.

赝 yàn يالغان، ساختا: ~品 ساختا مەھسۇلات.

焰 yàn يالقۇن: 火~ يالقۇن. [气焰] qìyàn نوخۇلا: ~~万丈 نوخۇلىسى ئۆسۈپ كەتمەك.

焱 yàn يالقۇن.

酽 yàn قېنىق: 这碗茶太~ بۇ چىنىدىكى چاي بەك قېنىق ئىكەن.

谳 yàn جىنايەتنى بېكىتمەك: 定~ جىنايەتنى بېكىتمەك.

燕 yàn 另见 yān قارلىغاچ.

YANG

央 yāng ① ئوتتۇرا، مەركەز: 水中~ سۇنىڭ ئوتتۇرىسى.

② يالۋۇرماق، يېلىنماق: 只好~人去找 تېپىپ بېرىڭ دەپ خەققە يالۋۇرۇشقا مەجبۇر بولدۇم / ~告了半天，他还是不去 شۇنچە يېلىنسامۇ، ئۇ بارغىلى ئۇنىمىدى. ③ تۈگىمەك، ئاياغلاشماق: 夜未~ كېچە ئاخىرلاشمىدى.

泱 yāng كەڭ، بىپايان، چوڭ: 河水~~ بىپايان دەريا/ ~~大国 شۇنچە چوڭ دۆلەت.

殃 yāng ① بالا، بالا-قازا، بالايىئاپەت: 遭~ بالاغا قالماق / 城门失火，~及池鱼 شەھەر دەرۋازىسىغا ئوت كەتسە، كۆلچەكتىكى بېلىققا بالا كېلىدۇ؛ بىرىنىڭ كاساپىتى مىڭغا. ② زىيان يەتكۈزمەك، بالايىئاپەت كەلتۈرمەك: 祸国~民 دۆلەت ۋە خەلققە بالايىئاپەت كەلتۈرمەك.

秧 yāng ① كۆچەت، نوتا، مايسا: 树~儿 دەرەخ كۆچىتى/ 茄子~ چەيزە مايسىسى/ 插~ مايسا تىكمەك. [秧歌] yānggē ياڭگار ئۇسسۇلى. ② غولە پېلەك: 瓜~ قوغۇن پېلىكى / 豆~ پۇرچاق غولى. ③ يېڭى تۆرەلگەن جانۋارلارنى كۆرسىتىدۇ: 鱼~子 بېلىجان. ④ تىكىپ ئۆستۈرمەك، باقماق: ~几棵树 بىر نەچچە تۈپ كۆچەت تىكمەك / 他~了一池鱼 ئۇ بىر كۆلچەك بېلىق باقتى.

鸯 yāng 795-بەتتىكى '鸳鸯' (yuānyāng) غا قاراڭ.

鞅 yāng 另见 yàng <古> خاموت، بوغا.

扬 yáng ① كۆتۈرمەك، چىقارماق: ~帆 يەلكەن چىقارماق / ~手 قول كۆتۈرمەك / 趾高气~ ◇ كۆرەڭلەپ كەتمەك. [扬汤止沸] yángtāng zhǐfèi قايناۋاتقان سۈنى سوۋۇپ توختاتماق؛ مەسىلىنى تۈپىتىن ھەل قىلماسلىق. [扬弃] yángqì مېغىزىنى تاللاپ، شاكىلىنى تاشلىۋەتمەك. [扬扬] yángyáng كۆرەڭلەپ كەتمەك. ② لەپىلدىمەك، جەۋلان قىلماق: 飘~ لەپىلدىمەك / 飞~ ئۇچماق، جەۋلان قىلماق. ③ سورۇماق: ~场 خامان سورۇماق. (كۆچمە

مەنىدە) 1. تارقالماق: ~名 نامى چىقماق. 2. مەدھىيىلىمەك، ماختىماق: 赞~ ماختىماق / 颂~ مەدھىيىلىمەك. ④ (Yáng) ياڭ (فامىلە).

yángcháng'érqù [扬长而去] پېشىنى قېقىپ كېتىپ قالماق.

杨 yáng تېرەك.

旸 yáng ① كۈن چىقماق. ② ھاۋا ئوچۇق.

炀 yáng ① مېتال ئېرىتمەك. ② ئۇلۇغ ئوت.

疡 yáng جاراھەت، يارا: 胃溃~ ئاشقازان يارىسى.

羊 yáng قوي.

佯 yáng يالغاندىن: ~攻 يالغاندىن ھۇجۇم قىلماق / ~作不知 بىلمەس بولۇۋالماق.

徉 yáng 71- بەتتىكى '徜徉' (chángyáng) غا قاراڭ.

洋 yáng ① ئوكيان: 海~ دېڭىز - ئوكيان. / 太平~ تىنچ ئوكيان. ② كۆپ، ئۇرغۇن: ~溢 ◇ تولۇپ تاشماق، ئۇرغۇپ تۇرماق / ~~大观 ناھايىتى كۆپ ۋە خىلمۇ خىل. ③ چەت ئەل: ~为中用 چەت ئەللىكلەرنى جۇڭگو ئۈچۈن خىزمەت قىلدۇرماق. ④ زامانىۋى: 土~结合 يەرلىك ئۇسۇل بىلەن زامانىۋى ئۇسۇلنى بىرلەشتۈرمەك. ⑤ تەڭگە.

烊 yáng 另见 yàng مېتال ئېرىتمەك. (كۆچمە مەنىدە) <方> ئېرىمەك: 糖~了 كەمپۈت ئېرىپ كەتتى.

蛘 yáng <方> مىتە. قۇرت.

阳 yáng ① يورۇق. ② 1. ئەركەك. 2. كۈن، قۇياش: ~历 كۈن كالېندارى، شەمسىيە / ~光 كۈن نۇرى، ئاپتاپ. 3. مۇسبەت: ~电 مۇسبەت ئېلېكتر / ~极 مۇسبەت قۇتۇپ. 4. ئوچۇق، ئاشكارا: ~沟 ئوچۇق ئېرىق / ~奉阴违 كۆرۈنۈشتە ئەمەل قىلغان بولۇپ ئاستىرتىن خىلاپلىق قىلماق. 5. قاپارتما: ~文图章 قاپارتما خەتلىك تامغا. 6. بۇ دۇنيا، پانىي دۇنيا (خۇراپاتتا): ~间 بۇ دۇنيا، پانىي ئالەم. ③ئەرلىك

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

جىنسىي ئەزا، مۇسپى، مۇزەكەر.

仰 yǎng ① ئۈگدىسىگە، يۇقىرىغا، ئاسمانغا قاراپ: ~起头来 بېشىنى يۇقىرى كۆتۈرمەك / ~天大笑 ئاسمانغا قاراپ كۈلۈپ كەتمەك / 人~马翻 ◇ ئوڭتەي - توڭتەي قىلىۋەتمەك. ② ئىشەنمەك، ئېتىقاد قىلماق، ھۆرمەتلىمەك: 信~ ئېتىقاد قىلماق / 敬~ ھۆرمەتلىمەك. ③ تايانماق، يۆلەنمەك، بېقىنماق: ~人鼻息 خەققە بېقىندى بولۇپ قالماق. ④ 〈旧〉 ئۆمىد قىلماق (خەت - ئالاقىلەردە).

养 yǎng ① باقماق، ئۆستۈرمەك: ~家 ئائىلىنى باقماق / 抚~子女 پەرزەنتلەرنى باقماق / ~鸡 توخۇ باقماق / ~鱼 بېلىق باقماق / ~花 گۈل ئۆستۈرمەك. ② تۇغماق. ③ بېقىۋالغان، ئاسرانىدى: ~女 بېقىۋالغان قىز / ~父 بېقىۋالغۇچى ئاتا. ④ كۈتۈنمەك، ئاسرانماق، ئاسرىماق، دەم ئالماق: ~精神 روھىي جەھەتتە كۈتۈنمەك / ~精蓄锐 كۈچ توپلىماق، ماغدۇر يىغماق / ~病 كېسەل سەۋەبىدىن دەم ئالماق / ~休 ئارام ئالماق / ~路 يول ئاسرىماق. ⑤ ئادەتلەنمەك، يېتىلدۈرمەك: 他~成了劳动习惯 ئۇ ئۆزىدە ئەمگەك قىلىش ئادىتىنى يېتىلدۈرۈپتۇ. ⑥ مەدەت بەرمەك، ئىلگىرى سۈرمەك: 以农~牧,以牧促农 دېھقانچىلىق بىلەن چارۋىچىلىققا مەدەت بەرمەك، چارۋىچىلىق بىلەن دېھقانچىلىقنى ئىلگىرى سۈرمەك.

氧 yǎng ئوكسىگېن (O).

痒 yǎng قىچىشتۇرماق، قىچىشماق: 蚊子咬得身上直~~ پاشا چېقىپ پۈتۈن بەدىنىمنى قىچىشتۇرۇۋەتتى. [技痒] jìyǎng ماھارىتىنى كۆرسەتكۈسى كېلىپ كەتمەك.

瀁 yǎng 274-بەتتىكى '滉瀁' (huàngyǎng) غا قاراڭ.

怏 yǎng نارازى بولماق، خاپا بولماق: ~~不乐 نارازى بولماق / ~然不悦 خاپا بولماق.

鞅 yàng 另见 yāng بوغا، بويۇنتۇرۇق، خاموت.

样 yàng ① شەكىل، ھالەت، تۇرق: 模~ تۇرق / 这~◇ بۇنداق / 不象~儿◇ قاملاشمىغان. ② خىل، تۈر: 一~儿 بىر خىل / 两~儿 ئىككى خىل / ~~儿都行 ھەممە خىلى يارايدىكەن. ③ ئۈلگە، ئۆرنەك، نۇسخا، ئەۋرىشكە: ~品 ئەۋرىشكە / 货~ مال ئەۋرىشكىسى / ~本 نۇسخا، ئەۋرىشكە.

烊 yàng 另见 yáng [打烊] dǎyáng 〈方〉 ئىشتىن چۈشمەك (دۇكانلار).

恙 yáng كېسەللىك: 无~ ساق-سالامەت؛ ساغلام / 偶染微~ تۇيۇقسىز يەڭگىل كېسەللىككە گىرىپتار بولماق.

羕 yàng ئۇزۇنغا سوزۇلغان سۇ.

漾 yàng ① سۇ داۋالغۇماق، چايقالماق. ② تېشىپ چىقماق، تېشىپ كەتمەك، يانماق: 奶~ سۈت ياندۇرماق (بوۋاقلار) / ~酸水 سېرىق سۇ يانماق / 汤太满都~出来了 شورپا بەك لىق ئىكەن، تېشىپ كەتتى.

YAO

幺 yāo ① 〈方〉 كەنجە، كىچىك؛ ~叔 كىچىك تاغام / ~妹 كەنجە سىڭلىم / ~儿 كەنجە ئوغۇل. ② بىر ‘١’ نىڭ باشقىچە ئاتىلىشى.

吆 yāo [吆喝] yāohe ۋارقىرىماق، قاتتىق توۋلىماق (نەرسە-كېرەك ساتقاندا، ھايۋانلارنى ھەيدىگەندە، چاقىرغاندا، كىشىلەرنى ئەيىبلىگەندە).

夭 yāo ① بولۇقە باراقسان، تازا ئاينىماق. ② ۋاقىتسىز ئۆلمەك: ~亡 ۋاقىتسىز ئۆلمەك / ~折 ياش تۇرۇپ ئۆلۈپ كەتمەك.

妖 yāo ① جىن-ئالۋاستى: ~魔鬼怪 جىن-شەيتانلار؛ نەجەس، يارىماس. ② غەلىتە كىيىنىپ ياسانماق: ~里~气 ئۇياتسىز-ئەدەبسىزلەرچە نازلانماق، ئۇياتسىزلارچە نازۇخۇلق قىلىپ يۈرمەك. ③ جىلۋىگەر، گۈزەل: ~娆 زىبا، زىلۋا، ساھىبجامال، دىلبەر، مەپتۇن

قىلمىدىغان.

约 yāo 另见 yuē تارتماق، جىڭلىماق: 你～～有多重？ تارتىپ بېقىڭا، قانچىلىك چىقاركىن؟

要 yāo 另见 yào ① تەلەپ. yāoqiú [要求] تەلەپ قىلماق: ～～大家认真学习 كۆپچىلىكنىڭ ئىخلاس بىلەن ئۆگىنىشىنى تەلەپ قىلىمىز/ ～～入党 پارتىيىگە كىرىشنى تەلەپ قىلماق. ② ...دەپ تۇرۇۋالماق: ～挟 زورلىماق. قىستىماق. ③ <古> ‘腰’, ‘邀’ بىلەن ئوخشاش.

腰 yāo ① بەل. yāozi [腰子] بۆرەك. ② لېپەز: 裤～ ئىشتان لېپىزى. ③ شەيئىنىڭ ئوتتۇرا قىسمى: 山～ تاغ قاپتىلى. ④ تار دائىرە: 土～ تاغ بېلى/ 海～ دېڭىز بوغۇزى.

邀 yāo ① تەكلىپ قىلماق: ～他来谈谈 ئۇ سۆزگە تەكلىپ قىلىندى / 特～代表 ئالاھىدە تەكلىپ قىلىنغان ۋەكىل. ② ئالماق، ئېرىشمەك: ～赏 مۇكاپات ئالماق/ ～准 رۇخسەت ئالماق. ③ توسماق، 中途～截 يېرىم يولدا توسۇۋالماق.

爻 yáo پالچىلىقتىكى ھەر بىر پالنىڭ ئۇزۇن - قىسقا، توغرا قۇرلىرى. مەسىلەن: ‘—’ ‘- -’.

肴 yáo گۆش ۋە بېلىقلاردىن قورۇلغان سەي: 佳～ ئېسىل سەيلەر / 酒～ ھاراق ۋە گۆشلۈك سەي.

尧 Yáo ياۋ (رىۋايەتتىكى قەدىمكى زاماندا ياشىغان پادىشاھنىڭ ئىسمى).

侥 yáo 另见 jiǎo 314- بەتتىكى ‘僬侥’ (jiāoyáo) غا قاراڭ.

峣 yáo [岧峣] tiáoyáo ئېگىز تاغ.

轺 yáo كىچىك ھارۋا.

姚 Yáo ياۋ (فامىلە).

珧 yáo ئاتىرىدىنا (بىر خىل دېڭىز ھايۋىنى).

铫 yáo 另见 diào ① <古> چوڭ ئوتىغۇچ. ② (Yáo) ياۋ (فامىلە).

陶 yáo 另见 táo [皋陶] Gāoyáo رىۋايەتتىكى قەدىمكى زاماندا ياشىغان بىر ئادەم.

窑 yáo ① خۇمدان. ② خانك: ~煤 كۆمۈر خېنىكى. ③ كەمە. ④ 〈旧〉 پاھىشىخانا.

谣 yáo ① قوشاق: ~民 خەلق قوشىقى / ~童 باللار قوشىقى. ② پىتنە ـ پاسات، پىتنە ـ ئىغۋا، ئۆسەك سۆز: ~造 پىتنە ـ ئىغۋا تارقاتماق / 辟~ پىتنە ـ ئىغۋالارغا رەددىيە بەرمەك.

摇 yáo لىڭشىتماق، تەۋرەتمەك، ئىرغاڭلاتماق، پۇلاڭلاتماق: ~头 باش چايقىماق / 船~ قېيىق ھەيدىمەك.

[曳摇] yáoyè ئىرغاڭلىماق.

[摇动] dòngyáo تۇراقسىزلىق، تەۋرەنمەك: ~~想思 ئىدىيەدە تەۋرەنمەك.

徭 yáo ھاشار، سېلىق، ئالۋان.

遥 yáo يىراق، ئۇزۇن: 望~ يىراقتا قارىماق / 力马知~路 ئاتنىڭ كۈچى يىراق يولدا بىلىنەر / 对相~~ يىراقتىن بىر ـ بىرىگە قارىشىپ تۇرماق.

瑶 yáo ئېسىل قاشتېشى. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) گۈزەل: ~函 چىرايلىق يېزىلغان خەت ـ ئالاقە.

[族瑶] Yáozu ياۋزۇ مىللىتى.

飖 yáo چايقالماق، تەۋرەنمەك. 501ـ بەتتىكى '飘飖' (piāoyáo) غا قاراڭ.

鳐 yáo سىكاتى بېلىقى.

杳 yǎo ئىز ـ دېرەكسىز يوقاپ كەتمەك: 信音无~ خەت ـ خەۋەرسىز، ئىز ـ دېرەكسىز / ~已容音 ئاۋازى ۋە چىرايى ئەستىن كۆتۈرۈلۈپ كەتمەك.

咬 yǎo ① چىشلىمەك: 一了~ 头馒口 مومىنى بىر چىشلىمەك. ② چىشلەشمەك: 不~، 了勋丝螺 扣住 ۋىنتا ئۇپراپ كېتىپتۇ، چىشلەشمەيۋاتىدۇ. ③ چىشلەپ تارتماق، تارتماق: ~乱许不 人好 ياخشى ئادەملەرنى كەلسە ـ كەلمەس چىشلەپ تارتىشقا يول قويۇلمايدۇ. ④ قاۋىماق، ھاۋشىماق: 狗叫鸡 ~ توخۇ قاقاقلىماق، ئىت ھاۋشىماق. ⑤ تەلەپپۇز قىلماق، ئوقۇماق: ~我字个这 准不 بۇ خەتنى مەن توغرا تەلەپپۇز قىلالمايمەن.

舀 yǎo ئۇسساق: ~水 سۇ ئۇسساق / ~汤 شورپا ئۇسساق.

[舀子] yǎozi چۆمۈچ.

窅 yǎo كۆز ئولتۇرۇشۇپ كەتمەك. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) چوڭقۇر.

窈 yǎo [窈窕] yǎotiǎo 1. زىلۋا، زىبا، كېلىشكەن، لېۋەن. 2. خىلۋەت، جىمجىت، سۈرلۈك.

疟 yào 另见 nüè بەزگەك.

药 yào ① دورا. ② مەلۇم رولغا ئىگە خىمىيەۋى ماددا: 火~ مىلتىق دورىسى / 焊~ كەپشەر خورۇچى / 杀虫~ قۇرت يوقىتىش دورىسى. ③ داۋالىماق: 不可救~ قۇتۇلدۇرغىلى بولمايدىغان. ④ زەھەرلىمەك: ~老鼠 چاشقاننى زەھەرلەپ ئۆلتۈرمەك.

要 yào 另见 yāo ① ئالماق: 我~这一本书 مەن ماۋۇ كىتابنى ئالىمەن. (كۆچمە مەنىدە) كېرەك قىلماق: 这东西他还~呢 بۇ نەرسىنى ئۇ يەنە كېرەك قىلىدۇ. [要强] yàoqiáng تىرىشچان، ئىنتىلىشچان. ② مۇھىم: ~事 مۇھىم ئىش / ~点 مۇھىم نۇقتا. [要紧] jǐnyào مۇھىم، ئېغىر، جىددىي. ③ زور، مۇھىم: 纲~ پروگرامما / 提~ ئاساسىي مەزمۇن. ④ كېرەك، زۆرۈر: ~努力学习 تىرىشىپ ئۆگىنىش كېرەك. ⑤ كەلگۈسى زامانىنى بىلدۈرىدۇ: 我们~去学习了 بىز ئۆگىنىشكە بارىدىغان بولدۇق. ⑥ ئەگەر، مۇبادا: 明天~下雨, 我就不去了 ئەگەر ئەتە يامغۇر يېغىپ قالسا، مەن بارمايمەن / 他~来了 , 你就交给他 مۇبادا ئۇ كېلىپ قالسا، ئۆزىگە تاپشۇرۇپ بېرىڭ. ⑦ ئۆتۈنمەك، تەلەپ قىلماق، سورىماق: 他~我给他买本书 ئۇ مېنىڭدىن بىر كىتاب ئېلىپ بېرىشنى ئۆتۈندى.

钥 yào ② 另见 yuè [钥匙] yàoshi ئاچقۇچ، كىلىت.

靿 yào قونچ: 高~靴子 ئۇزۇن قونچلۇق ئۆتۈك.

鹞 yào قورغۇي. [纸鹞] zhiyào لەگلەك.

曜 yào ① نۇرلانماق، يورۇتماق. ② كۈن، ئاي، ئوت، سۇ، ياغاچ، مېتال، تۇپراق «يەتتە ئاناسىر» دەپ ئاتىلىدۇ، بىر ھەپتىنىڭ يەتتە كۈنىمۇ شۇ تەرتىپ بويىچە ئاتىلىدۇ.

耀 yào ① نۇر چاچماق، چاقناتماق: ～眼 كۆزنى چاقماق. ② ئۆزىنى كۆرسەتمەك: ～武扬威 ھەيۋە قىلماق. ③ شەرەپ: 荣～ شان - شەرەپ.

YE

耶 yē 另见 yé ئاھاڭ تەرجىمىسىدە ئىشلىتىلىدۇ.

倻 yē [伽倻琴] jiā yē qín چاۋشيەننىڭ چالغۇ ئەسۋابى.

椰 yē كوكوس پالمىسى. [枣椰] zǎoyē خورما دەرىخى.

掖 yē 另见 yè سالماق، قىستۇرماق: 把钱～在兜里 پۇلنى يانچۇققا سالماق / 把书～在书包里 كىتابنى سومكىغا سالماق.

暍 yē ئىسسىق ئۆتمەك، ئاپتاپ ئۆتۈپ كەتمەك.

噎 yē تۇرۇپ قالماق، قاپلىشىپ قالماق: 吃得太快～住了 تاماقنى بەك تېز يېگەچكە كېلىمغا تۇرۇپ قالدى / 因～废食 قوشقاچتىن قورقۇپ تېرىق تېرىماسلىق.

邪 yé 另见 xié ① 461 - بەتتىكى ‘莫邪’ (mòyé) غا قاراڭ. ② <古> سوراق مەنىسىنى بىلدۈرىدىغان ‘耶’ بىلەن ئوخشاش.

爷 yé ① دادا، ئاتا: ～娘 ئاتا - ئانا. ② بوۋا: ～～奶奶 بوۋا - موما. ③ تاغا: 张大～ جاڭ تاغا / 李～ لى تاغا. ④ غوجام، بېگىم، بايۋەچچە: 老～ چوڭ غوجام / 少～ كىچىك غوجام. ⑤ ئىلاھ: 土地～ يەر ئىلاھى / 财神 بايلىق ئىلاھى.

耶 yé 另见 yē ① <古> سوراق مەنىسىنى بىلدۈرىدىغان «-ما»، «-مۇ»: 是～非～? راستمۇ - يالغانمۇ؟ ② ‘爷’ بىلەن ئوخشاش.

揶 yé [揶揄] yé yú مازاق قىلماق، زاڭلىق قىلماق،

مەسخىرە قىلماق.

也 yě ① ھەم، مۇ: 你去我~去 سەن بارساڭ مەنمۇ بارىمەن / ~好，~不好 ھەم ياخشى، ھەم ياخشى ئەمەس / ~不知道是谁拿走了 كىمنىڭ ئېلىپ كەتكەنلىكىنى ئۇققىلى بولمايدۇ. ② ئىنكار جۈملىدە '再'، '一点'، '连' بىلەن قوشۇلۇپ كېلىپ، كۈچەيتىش رولىنى ئوينايدۇ: 再~不敢闹了 قايتىدىن جېدەل - ماجرا چىقىرالماسلىق / 这话一点~不错 بۇ گەپ پۈتۈنلەي توغرا / 连一个人影~没有找到 ئادەمنىڭ سايىسىمۇ كۆرۈنمەيدۇ. ③ '虽然'، '即使' بىلەن ماسلىشىپ كېلىپ، بۇرۇلۇش ياكى ئۆتۈنۈش مەنىسىنى بىلدۈرىدۇ: 我虽然没仔细读过这本书，~略知这本书的内容梗概 مەن گەرچە بۇ كىتابنى تەپسىلىي كۆرۈپ چىقمىغان بولسامۇ، لېكىن ئۇنىڭ مەزمۇنىدىن خەۋىرىم بار / 即使天下雨，我~要出门 يامغۇر ياغقان ھالەتتىمۇ، مەن يەنىلا سىرتقا چىقىمەن. ④ كونا خەنزۇ ئەدەبىي تىلىدىكى ياردەمچى سۆز: 1. سوراق ياكى ئۈندەش مەنىسىنى بىلدۈرىدۇ: 何~? نېمە بولدى؟ 何为不去~? نېمىشقا بارمايسەن؟ 是何言~? نېمە گەپ ئىدى؟ 2. جۈملە ئوتتۇرىسىدا كېلىپ، تىنىۋېلىشنى بىلدۈرىدۇ: 向~不怒而今~怒，何~? بۇرۇن ئاچچىقلانماي ئەمدى ئاچچىقلىنىپ قاپسەنغۇ، نېمە بولدى؟

冶 yě ① مېتال ئېرىتمەك: ~炼 مېتال تاۋلىماق / ~金 مېتال ئېرىتمەك. ② ياساندۇق: ~容 غەلىتە ياسانماق، سەتەڭ چىراي / 妖~ ياساندۇق، سەتەڭ.

野 yě ① دالا، سەھرا: ~营 لاگېر / ~地 دەشت - چۆل. [野战军] yězhàn jūn دالا ئارمىيىسى. [分野] fēnyě ساھە، چەك - چېگرا. ② ھاكىمىيەت بېشىدا بولمىغانلىقنى بىلدۈرىدۇ: 下~ ھاكىمىيەت بېشىدىن چۈشمەك / 在~

ھاكىمىيەت سىرتىدا تۇرماق. ③ بەگباشلىق: 撒~ بەگباشلىق قىلماق، بىشەملىك قىلماق / 粗~ ئەدەبسىز، قوپال. ④ قارا نىيەت: 狼子~心 قارا نىيەت، ياۋۇز نىيەت. ⑤ ياۋا، بەگباش: ~性 ياۋايىلىق، قېيىمقلىق / 这孩子心都玩~了，上学都不好生上 بۇ بالا ئويناپ بەگباش بولۇپ كېتىپ، ئوقۇشنىمۇ ياخشى ئوقۇمايدىغان بولۇپ قالدى. ⑥ ياۋايى: ~兽 ياۋايى ھايۋان / ~草 ياۋا ئوت - چۆپ.

业 yè ① ئىش، كەسىپ: 1. خەلق ئىگىلىكىدىكى تارماقلار: 农~ يېزا ئىگىلىكى 工~ سانائەت / 渔~ بېلىقچىلىق / 交通事~ قاتناش ئىشلىرى. 2. ۋەزىپە، خىزمەت: 就~ ئىشقا ئورۇنلاشماق. 3. ئوقۇش: 毕~ ئوقۇش پۈتتۈرمەك. ② شۇغۇللانماق: ~农 دېھقانچىلىق بىلەن شۇغۇللانماق / ~商 سودا بىلەن شۇغۇللانماق. ③ مۈلۈك، مال - مۈلۈك: ~主 مۈلۈكدار. ④ پېشىلىنىك ئۆتكەن زامانلىقنى بىلدۈرىدۇ: ~经公布 ئېلان قىلىنغان. ⑤ ئەپ - ھال (بۇددا دىنىدا).

叶 yè ① 另见 xié يوپۇرماق: 树~ دەرەخ يوپۇرمىقى / 菜~ كۆكتات يوپۇرمىقى. ② يوپۇرماقسىمان نېپىز بۆلەك: 铜~ مىس پلاستىنكا / 铁~ تۆمۈر پلاستىنكا. ③ '页' بىلەن ئوخشاش ④ مەزگىل: 二十世纪中~ 20 - ئەسىرنىڭ ئوتتۇرىلىرى.

咽 yè 另见 yàn·yān ئۆكسۈپ يىغلىماق.

页 yè بەت، ۋاراق، سەھىپە: 活~ تۈپلەنمىگەن ۋاراق.

曳 yè سۆرىمەك، تارتماق: ~光弹 ئىز قالدۇرغۇچى ئوق / 弃甲~兵 قورال - ياراغلىرىنى تاشلاپ قاچماق.

夜 yè كېچە، ئاخشام، تۈن: 日日~~ كېچە - كۈندۈز / 白天黑~ كېچە - كۈندۈز-

لەپ / 昼~不停 كېچە - كۈندۈز توختىماستىن.

掖 yè 另见 yē يۆلىمەك.

[奖掖] jiǎng yè ئىلھاملاندۇرماق، ئۈستۈرمەك.

液 yè سۇيۇقلۇق: 血~ قان / 溶~ ئېرىتمە.

腋 yè ① قولتۇق. ② قولتۇقچە، قويۇن: ~芽 قويۇن بىخ.

烨 yè يالقۇنلىماق.

谒 yè كۆرۈشمەك، زىيارەت قىلماق، سالامغا بارماق، پەتە قىلماق: 见~ كۆرۈشمەك / 拜~ يوقلىماق، پەتە قىلماق.

靥 yè زىنىخ: 脸上露出笑~ چىرايىدا زىنىخلىرى پەيدا بولدى.

YI

一 yī ① بىر. ② ساپ، مەخسۇس: ~心~意 جان - دىل بىلەن.

[一定] yīdìng 1. مۇئەييەن: ~~的阶级 مۇئەييەن سىنىپ / ~~的政治路线 مۇئەييەن سىياسىي لۇشيەن. 2. مەلۇم: 取得~~的成绩 مەلۇم نەتىجىلەر قولغا كەلتۈرۈلدى. 3. چوقۇم: ~按期完成 چوقۇم ئۆز ۋاقتىدا ئورۇندىماق. ③ تولۇق، پۈتۈن، ھەممە: ~屋子人 ئۆيگە ئادەملەر لىق تولغان / ~冬 پۈتكۈل قىش / ~生 ئۆمۈرۋايەت. ④ بىردەك، ئوخشاش: ~样 ئوخشاش / 大小不~ چوڭ - كىچىكلىكى بىردەك ئەمەس. ⑤ يەنە بىر، باشقا: 番茄~名西红柿 شوخلىنىڭ يەنە بىر ئىسمى پەمىدۇر. ⑥ باقماق، قويماق، كۆرمەك: 看~看 قاراپ قويماق / 听~听 ئاڭلاپ باقماق. ⑦ '就' بىلەن ماسلىشىپ كېلىپ، 1. ئىككى ئىشنىڭ ئارىلىقىدىكى ۋاقىتنىڭ قىسقا ئىكەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ: 天~亮他就起来 ئۇ تاڭ يورۇشى بىلەنلا ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى. 2. «ھەر قېتىم» دېگەن مەنىنى بىلدۈرىدۇ: ~想起祖国建设的突飞猛进，就觉得自己的努力太不够了 ۋەتىنىمىز قۇرۇلۇش

ئىشلىرىنىڭ ئۇچقاندەك ئالغا ئىلگىرىلەۋاتقانلىقىنى كۆز ئالدىمغا كەلتۈرسەم، تىرىشچانلىقىمنىڭ يېتەرسىز بولۇۋاتقانلىقىنى ھېس قىلىمەن. ⑧ ھەتتا: ~至于此 ھەتتا مۇشۇ يەرگىچە كەلدى. ⑨ <古> '何' دېگەن خەتنىڭ ئالدىغا كېلىپ، دەرىجىنىڭ چوڭقۇرلۇقىنى بىلدۈرىدۇ: ~何怒 قاتتىق ئاچچىقلانماق / ~何悲 ئىنتايىن ھەسرەتلەنمەك. ⑩ <旧> نوتا بەلگىسىنىڭ بىرى بولۇپ، ئاددىي نوتىدىكى «7»غا توغرا كېلىدۇ.

伊 yī ① ئۇ. ② ياردەمچى سۆز: 上车~始 ھارۋىدىن چۈشە - چۈشمەستىنلا.

咿 yī [咿哑] [吚哑] yīyā شالاپ - شالاپ (كېمە پالاقنىڭ ئاۋازى). گۇڭگۇر - گۇڭگۇر (بالىلارنىڭ تىلى چىقىۋاتقان چاغدىكى ئاۋازى). [咿唔] yīwú گۇدۇڭ - گۇدۇڭ (كىتاب ئوقۇغاندىكى ئاۋاز).

衣 yī 另见 yì ① كىيىم، كىيىم - كېچەك [衣裳] yīshang كىيىم - كېچەك. ② يوپۇق: 炮~ زەمبىرەك يوپۇقى / 糖~炮弹 شېكەر يالىتىلغان زەمبىرەك ئوقى.

依 yī ① تايانماق، يۆلەنمەك، بېقىنماق: 相~为命 بىر - بىرىگە تايىنىپ تۇرمۇش كەچۈرمەك / ~靠群众 ئاممىغا تايانماق. ② بويىچە، ئاساسەن، ... چە: ~次前进 تەرتىپ بويىچە ئالغا ئىلگىرىلىمەك / ~样画葫芦 قاپاققا قاراپ قاپاق سىزماق. ③ ئۇنىماق، كۆنمەك، ماقۇل بولماق: 不~不饶 كەچۈرۈشكە ماقۇل بولۇش. [依依] yīyī 1. ئايرىلغۇسى كەلمەسلىك، ئايرىلىشقا كۆزى قىيماسلىق: ~~不舍 ئايرىلغۇسى كەلمەسلىك. 2. يەلپۈنمەك، ئىرغاڭلىماق: 杨柳~~ تال - تېرەكلەر ئىرغاڭلاپ تۇراتتى.

铱 yī ئىرىدىي (Ir).

医 yī ① دوختۇر: 中~ جۇڭيى دوختۇرى / 西~ غەربچە داۋالاش دوختۇرى / 军~ ھەربىي دوختۇر. ② دوختۇرلۇق، تىبابەتچىلىك: 中~ جۇڭگوچە تىبابەتچىلىك / 西~

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

غەربچە تىبابەتچىلىك / 学~ دوختۇرلۇقنى ئۆگەنمەك. ③ داۋالىماق: 有病早~ كېسەلنى بالدۇر داۋالىتىش كېرەك / ~疗器械 داۋالاش ئۈسكۈنىلىرى.

祎 yī گۈزەل (كۆپرەك ئادەم ئىسمىغا ئىشلىتىلىدۇ).

猗 yī 〈古〉 يادەمچى سۆز بولۇپ، '兮' نىڭ مەنىسىگە ئوخشايدۇ.

椅 yī 见另 yǐ تاغ تۇغرىقى.

漪 yī مەيىن دولقۇن.

壹 yī بىر ('一' نىڭ چوڭ يېزىلىشى).

揖 yī سالاملاشماق، قوش قوللاپ سالام بەرمەك.

繄 yī يالغۇز، پەقەت: ~我独无 دۇنيادا بىر مەنلا.

噫 yī ئۈندەش سۆز. [噫嘻] yīxī ئاھ، ئۇھ، ۋادەرىخا.

匜 yí 〈古〉 ① قول يۇيۇشتا ئىشلىتىلىدىغان ئەسۋاب. ② هاراق قاچىلايدىغان ئەسۋاب.

仪 yí ① قەددى ـ قامەت، قامەت، سىياق. تۇرق: ~表 قىياپەت، قەددى ـ قامەت / ~容 تۇرق، سىياق، قەددى ـ قامەت / 威~ ھەيۋەتلىك قىياپەت، دەبدەبىلىك كۆرۈنۈش. ② مۇراسىم، رەسىم ـ قائىدە: 司~ ئېلانچى. ③ سوۋغات: 贺~ سوۋغا ـ سالام / 谢~ مىننەتدارلىق سوۋغىتى. ④ ئاپپارات، ئەسۋاب: 浑天~ ئۇستىرلاپ (يۇلتۇزلارنى كۆزەتكۈچى ئەسۋاب) / 地动~ تېپالۇرسي (يەرنىڭ قوزغىلىش ئەتراپىدا يۆنىلىشىنى كۆرسەتكۈچى ئەسۋاب).

圯 yí كۆۋرۈك.

夷 yí ① بەدەۋىلەر (قەدىمكى زاماندا مەملىكىتىمىزنىڭ شەرقىدە ياشىغۇچى مىللەتلەرنىڭ نامى). ② 〈旧〉 ياۋ، چەت ئەل، چەت ئەللىك. ③ تىنچ 1. تىنچ ـ ئامان، ئامان ـ ئېسەن: 化险为~ خەتەرنى ئامانلىققا ئايلاندۇرماق. 2. تۈز، تەكشى. ④ تۈزلىمەك: ~为平地 تۈپتۈز قىلىۋەتمەك. (كۆچمە مەنىدە). يوقاتماق: ~灭 يوقاتماق.

荑 yí 见另 tí ئېتىزلىقتىكى ياۋا ئوت ـ چۆپنى ئورماق.

咦 yí ئۈندەش سۆز بولۇپ، ئەجەبلەنگەنلىكنى بىلدۈرىدۇ: ～，这是怎么回事？ ھوي، بۇ قانداق ئىش؟

姨 yí ① ھامما، ھاممائاچا، چوڭ ئاپا، كىچىك ئاپا (ئانىنىڭ ھەدە-سىڭىللىرى). ② قېيىن ئىگىچە، قېيىن سىڭىل (خوتۇنىنىڭ ھەدە-سىڭىللىسى): 大～子 قېيىن ئىگىچە / 小～子 قېيىن سىڭىل.

胰 yí ئاشقازان ئاستى بېزى. yízi [胰子] سوپۇن: 香～～ ئەتىر سوپۇن / 药～～ دورا سوپۇن.

痍 yí يارا، جاراھەت: 疮～ 满目的旧中国一去不复返了 خارابىزارلىق بىلەن تولغان كونا جۇڭگو كەلمەسكە كەتتى.

沂 Yí يىخې دەرياسى (شەندوڭ ئۆلكىسىدىن باشلىنىپ جياڭسۇ ئۆلكىسى ئارقىلىق دېڭىزغا قۇيۇلىدىغان دەريا).

诒 yí بەرمەك: ～训 تەلىم بەرمەك.

饴 yí ① شىرنە: 甘之如～ شىرنىدەك تاتلىق. ② بىر خىل كەمپۈت: 高粱～ گاۋلياڭيى كەمپۈتى.

怡 yí خۇشال-خۇرام: 心旷神～ كۆڭلى ئازادە ۋە كەيپى خۇش / ～然自得 خۇشاللىقىدىن چىرايى ياپراپ كەتمەك.

贻 yí ① تەقدىم قىلىش. ② قالدۇرۇش: ～害 ئاپەت قالدۇرماق / ～笑大方 كۈلكىگە قالماق، زاڭلىق قىلماق.

眙 yí 724-بەتتىكى '盱眙' (xūyí) گە قاراڭ.

迤 yí 另见 yǐ 669-بەتتىكى '逶迤' (wēiyí) گە قاراڭ.

椸 yí كىيىم ئاسقۇچ.

宜 yí ① مۇۋاپىق، لايىق، ئۇيغۇن: 你做这样的工作很相～ سىزگە بۇ خىزمەت ناھايىتى مۇۋاپىق كېلىدۇ. ② لازىم، كېرەك: 不～如此 بۇنداق بولماسلىقى كېرەك ئىدى / 不～操之过急 ئالدىراقسانلىق قىلماسلىق كېرەك. ③ ئەلۋەتتە، ئەجەبلىنەرسىز: ～其无往而不利也！ ئەلۋەتتە ھەممە يەردە غەلىبە قىلىۋېرىدۇ-دە!

迻 yí '移' بىلەن ئوخشاش.

ئۇيغۇر كىتاب تورى بېكىتى www.uyghurkitap.com

[迻译] yíyì تەرجىمە قىلماق.

[迻录] yílù كۆچۈرمەك، كۆچۈرۈپ يازماق.

扅 yí 742 ـ بەتتىكى '扊扅' (yǎnyí) گە قاراڭ.

移 yí ① يۆتكەلمەك، يۆتكىمەك، كۆچمەك، كۆچۈرمەك، سىلجىتماق، سۈرۈپ قويماق: ~植 كۆچۈرمەك، كۆچۈرۈپ تىكمەك، كېسىپ ئۇلىماق، كۆچۈرۈپ ئۇلىماق / 愚公~山 يۈيگۇڭنىڭ تاغنى يۆتكىشى / 转~阵地 بازىنى يۆتكىمەك. [移译] yíyì تەرجىمە قىلماق. ② ئۆزگەرتمەك: ~风易俗 ناچار ئۆرپ ـ ئادەتنى ئۆزگەرتمەك / 坚定不~ تەۋرەنمەسلىك، مۇستەھكەم.

簃 yí راۋاق يېنىدىكى كىچىك ئۆي.

颐 yí ① مەڭز، قوۋۇز. ② ئارام ئالماق، ئوڭشىۋالماق، باقماق، كۈتمەك: ~神 ئارام ئالماق، مېڭىسىنى ئارام ئالدۇرماق.

蛇 yí 另见 shé 669 ـ بەتتىكى '委蛇' (wēiyí) گە قاراڭ.

遗 yí 另见 wèi ① يوقالماق، يىتمەك: ~失钢笔一枝 بىر قەلەم يوقاپ كەتتى. ② چۈشۈپ قالماق، چالا قالماق: ~忘 ئېسىدىن كۆتۈرۈلۈپ قالماق، يادىدىن چىقىپ قالماق. ③ يوقىغان، ئۇنتۇلغان نەرسە: 路不拾~ يولدا ئۇچرىغان نەرسىگە نەزەر سالماسلىق / 补~ تولۇقلىماق، قوشۇمچە قىلماق. ④ قالدۇق، قالغان: 不~余力 كۈچىنى ئايىماي / ~憾 ئارمان، ئەپسۇس. كۆپىنچە ئۆلگەنلەردىن قالغان نەرسىلەرنى كۆرسىتىدۇ: ~嘱 ۋەسىيەت، ۋەسىيەتنامە / ~像 مەرھۇمنىڭ رەسىمى. [遗传] yíchuán ئىرسىيەت، نەسلىگە تارتماق. ⑤ تۇتالماسلىق: ~尿 سىيىپ قويماق / ~精 ئېھتىلام بولماق.

疑 yí گۇمان، شۈبھە، گۇمانلانماق: 可~ گۇمانلىق / 半信半~ تۇرۇپ ئىشىنىپ، بىر تۇرۇپ ئىشەنمەسلىك / ~不能决 گۇمانلىنىپ بىر يەرگە كېلەلمەسلىك / 你不必~心 گۇمانلىنىشىڭىز ھاجەتسىز.

② ئېنىق بولمىغان ئىش: ~问 ئېنىقسىز مەسىلە، سوراق/ ~案 گۇمانلىق ئىش، سىرلىق ئەنزە / ~义 شەك-شۈبھە / 存~ قويۇپ تۇرماق (گۇمانلىق مەسىلىنى ۋاقتىنچە قويۇپ تۇرماق).

彝 yí ① قەدىمكى زاماندا ھاراق قاچىلايدىغان قاچا ھەم خان ئەجدادلىرى ئىبادەتخانىسىدا تەزىيە بىلدۈرۈشتە ئىشلىتىلىدىغان بۇيۇملارنىڭ ئومۇمىي ئىسمى. ② قائىدە-يوسۇن، قائىدە، نىزام: ~训 كونىلارنىڭ پەندى-نەسىھەتلىرى / ~宪 قائىدە-نىزام. [彝族] Yízú يىزۇ مىللىتى.

乙 yǐ ① ئون بۇرجىنىڭ ئىككىنچىسى؛ ئىككىنچى. ② قەدىمكى نوتىنىڭ بىر بەلگىسى بولۇپ، ئاددىي نوتىدىكى «7» گە توغرا كېلىدۇ. ③ رەت تەرتىپى بولۇپ، «B» بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.

钇 yǐ ئىتتىرىي (Y).

已 yǐ ① توختىماق، بېسىلماق: 学不可~ ئوقۇشنى توختىتىپ قويۇشقا بولمايدۇ/ 如此而~ شۇنىڭ بىلەن توختىدى. ② ئىش-ھەرىكەتنىڭ تاماملانغانلىقىنى ياكى ۋاقىتنىڭ ئۆتۈپ كەتكەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ: 时间~过 ۋاقىت ئۆتۈپ كەتتى. ③ كېيىن. بىر ئاز ۋاقىتتىن كېيىن: ~忽不见 ئۇزۇن ئۆتمەيلا يوقاپ كەتتى. ④ بەك، ئىنتايىن: 其细~甚 ئىنتايىن ئىنچىكە.

以 yǐ ① بىلەن، ...نى، ...دەپ: ~少胜多 ئاز بىلەن كۆپنى يەڭمەك / 晓之~利害 پايدا-زىيىنىنى ئۇقتۇرماق/ ~身作则 ئۆزى ئۈلگە بولۇپ بەرمەك / ~理论为行动的指南 نەزەرىيىنى ھەرىكەتنىڭ قىبلىنامىسى قىلماق / ~劳动为光荣 ئەمگەكنى شەرەپ دەپ بىلمەك. [以为] yǐwéi دەپ قارىماق، دەپ ھېسابلىماق: 意~~未足 يېتەرلىك بولمىدى دەپ قارىماق/ 我~~应该这样做 مۇنداق قىلىش كېرەك دەپ قارايمەن. ② بويىچە: 众人~次就坐 كۆپچىلىك رەت بويىچە ئولتۇردى/ ~时启闭 ۋاقىت بويىچە [illegible]

ئېچىپ - ياپماق. ③ سەۋەب: 不~失败自馁，不~成功自满 مەغلۇپ بولدۇم دەپ مەيۈسلەنمەسلىك، مۇۋەپپەقىيەت قازاندىم دەپ قانائەتلەنمەسلىك كېرەك. ④ - دا / - دە، - تا / - تە: 中华人民共和国~1949年10月1日宣告成立 1949 - يىل 10 - ئاينىڭ 1 - كۈنى جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ قۇرۇلغانلىقى جاكارلاندى. ⑤ مەقسەت: 遵守安全制度，~免发生危险 بىخەتەرلىك تۈزۈمىگە رىئايە قىلىشتىن مەقسەت خېيىم - خەتەردىن ساقلىنىش ئۈچۈندۇر. ⑥ باغلىغۇچى بولۇپ '而' بىلەن ئوخشاش ئىشلىتىلىدۇ: 其责己也重~周，其待人也轻~约 ئۆزىنى ئەيىبلىگەندە قاتتىق بولۇش، باشقىلارغا كەڭ قورساقلىق قىلىش. ⑦ ئورۇن سۆزىنىڭ ئالدىدا كېلىپ، ۋاقىت، ئورۇن، يۆنىلىش ياكى مىقدارنىڭ چېكىنى بىلدۈرىدۇ: 水平~上 كورىزونتالنىڭ يۇقىرىسىدا / 五岭~南，古称百粤 ۋۇلىڭ تېغىنىڭ جەنۇبىي تەرىپى قەدىمكى زاماندا بەييۈ دەپ ئاتىلاتتى / 十天~后交货 ئون كۈندىن كېيىن مال تاپشۇرۇلىدۇ / 三日~内完成任务 ۋەزىپە، ئۈچ كۈن ئىچىدە ئورۇندالدى.

苡 yǐ 766 - بەتتىكى '薏苡' (yìyǐ) غا قاراڭ.

尾 yǐ 另见 wěi ① ئات قۇيرۇقىنىڭ موينى: 马~罗 قىل ئەلگەك. ② قارا چېكەتكە قاتارلىق ھاشاراتلارنىڭ قۇيرۇقىدىكى يىڭنىسىمان ماددا: 三~儿 ئۈچ تاللىق (چىشى قارا چېكەتكىدە).

矣 yǐ ياردەمچى سۆز. 1. بىۋاسىتە بايان سۆز بولۇپ كېلىدۇ: 艰难险阻，备尝之~ جاپا ۋە خېيىم - خەتەرنى بېشىدىن كەچۈرگەن. 2. ئۈندەش سۆز بولۇپ كېلىدۇ: 大~哉 نېمىدېگەن ئۇلۇغ- ھە! 3. بۇيرۇق سۆز بولۇپ كېلىدۇ: 往~，毋多言! ئەمدى كۆپ سۆزلەشكە بولمايدۇ.

苢 yǐ 194 - بەتتىكى '芣苢'

فا قارالى.

迤 yǐ 另见 yí ① قىيپاش، يانتۇ. ② تەرەپنى بىلدۈرىدۇ: 天安门~东 تيەنئەنمېننىڭ شەرقى.

[迤逦] yǐlǐ ئايلانماق، ئەگمەك: 沿着蜿蜒的山势~~而行 ئەگرى - بۈگرى تاغ يولىنى بويلاپ، ئايلىنىپ ماڭماق.

蚁 yǐ چۈمۈلە. [تاتماق.

舣 yǐ كېمىنى قىرغاقتا توختاتماق.

倚 yǐ ① يۆلەنمەك: ~门 ئىشىككە يۆلەنمەك. ② تايانماق، يۆلەنمەك: ~势欺人 كۈچىگە تايىنىپ باشقىلارنى بوزەك قىلماق. ③ يان باسماق: 不偏不~ ھېچ قايسى تەرەپكە يان باسماسلىق.

椅 yǐ 另见 yī يۆلەنچۈكلۈك ئورۇندۇق.

旖 yǐ [旖旎] yǐnǐ ئەۋرىشىم، كۆركەم، گۈزەل، نازاكەتلىك.

踦 yǐ توسۇپ قويماق، تىرەپ قويماق.

扆 yǐ 〈古〉 بىرخىل چىمىلدىق.

乂 yì تىزگىنلىمەك، تىنچلاندۇرماق.

义 yì ① ھەققانىيەت، ھەققانىي، ئادىل، ئادالەت، ئىنساپ: 见~勇为 ھەققانىيەت يولىدا پىداكارلىق كۆرسەتمەك / ~不容辞 باش تارتىپ بولمايدىغان / ~举 ھەققانىي ھەرىكەت، ھەققانىي ئىش. [义务] yìwù 1. ۋەزىپە، مەجبۇرىيەت، بۇرچ. 2. ئىختىيارىي، خالىس، خالىسانە، ھەقسىز: ~ ~劳动 خالىس ئەمگەك. ② مېھىر، مېھىر - شەپقەت: 朋友的情~ دوستلۇق مېھرى - شەپقىتى. ③ مەنە: 定~ تەبىر، تەرىپ / 字~ خەت مەنىسى / 歧~ ئىككى بىسلىق، كۆپ مەنىلىك. ④ بېقىۋالغانلىقنى ياكى ئىخلاسمەنلىك مۇناسىۋىتى بىلەن بولغان تۇغقانچىلىقنى بىلدۈرىدۇ: ~父 باققان ئاتا / ~子 باققان ئوغۇل. (كېڭەيتىلگەن مەنىدە) سۈنئىي: ~齿 سۈنئىي چىش / ~肢 سۈنئىي پۇت ياكى سۈنئىي قول.

刈 yì ئورماق: ~除杂草

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ياۋا ئوت - چۆپلەرنى ئورۇۋەتمەك.

艾 yì 见另 ài تىزگىنلىمەك. [艾自怨自] zìyuànzìyì بۇشايمان قىلماق، ئۆكۈنمەك.

议 yì ① پىكىر، مۇھاكىمە، مۇلاھىزە: 提 ~ تەكلىپ، تەشەببۇس / 建 ~ تەكلىپ بەرمەك/ ~异无 باشقىچە پىكىر يوق. ② مۇھاكىمە قىلماق، مۇزاكىرە قىلماق: 会 ~ كېڭەش. كېڭەشمە/ ~ 定 كېلىشىمگە كەلمەك.

弋 yì يىپلىق يا ئوقى بىلەن قۇشلارنى ئاتماق: ~ 雁与凫 ياۋا غاز ئاتماق.

杙 yì كىچىك ياغاچ قوزۇق.

亿 يۈز مىليون.

艺 yì ① ھۈنەر، ماھارەت: ~技 تېخنىكا، ھۈنەر/ ~工 ھۈنەر-سەنئەت. [术艺] yìshù بەدىئىي، سەنئەت: 导领 ~~ رەھبەرلىك سەنئىتى. ② ئاخىرقى چەك: 贿贪 ~无 خالىغانچە خىيانەت ۋە پارىخورلۇق قىلماق.

忆 yì ① ئەسلىمەك، يادىغا ئالماق: 回 ~ ئەسلىمەك، ئەسكە ئالماق/ ~ 甜思苦 دەرد - ئەلەملەرنى ئەسلەپ، بەخت - سائادەتنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرمەك. ② خاتىرە، يادىدا تۇتماق: 力~记 ئەستە تۇتۇش قابىلىيىتى، تۇتۇۋېلىش قابىلىيىتى.

呓 yì جۆيلۈمەك: ~梦 جىزىلۈمەك، چۈشەكمەك/ ~ 语 جۆيلۈمەك، چۈشەكمەك.

屹 yì ئېگىز تاغ. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) قىلچە تەۋرەنمەسلىك: 立~ قەد كۆتۈرۈپ تۇرماق/ ~ 动不然 تەۋرەنمەي تىك تۇرماق.

亦 yì مۇ، ھەم: 然~之反 ئەكسىچە بولغاندىمۇ شۇنداق/ ~ 趋~步 خەققە ئەگەشمەك، دورامچىلىق قىلماق.

弈 yì ① <古> قورشاۋ قاتار. ② شاھمات ئوينىماق: ~对 شاھمات ئوينىماق.

奕 yì ① چوڭ، زور. ② چىرايلىق. [奕奕] yìyì تېتىك، روھلۇق: 神采 ~~ روھى تېتىك، كەيپى خۇش.

衣 yì 见另 yī كىيىمەك، كىيـ

كۆزمەك: ~布衣 پاختا رەختتىن كىيىم كىيمەك / 解衣~我 كىيىمىنى يېشىپ ماڭا كىيگۈزدى.

裔 yì ① ئەۋلاد. ② چەت جاي، يىراق جاي، چېگرا جاي: 四~ تۆت ئەتراپتىكى چېگرا جاي.

异 yì ① باشقىچە، پەرقلىق: 没有~议 ئوخشىمايدىغان پىكىر يوق/ ~口同声 تەڭلا، بىر ئېغىزدىن. ② ئايرىماق، بۆلۈنمەك: 离~ ئاجراشماق (ئەر - خوتۇن). ③ باشقا، غەيرىي، يات: ~日 باشقا كۈن/ ~地 باشقا يۇرت، ياقا يۇرت. ④ ئالاھىدە، باشقىچە: ~味 باشقىچە پۇراق/ 奇才~能 ئالاھىدە ئىقتىدار. ⑤ ئاجايىپ: 惊~ ئەجەبلەنمەك، ھەيران قالماق/ 深以为~ قاتتىق ئەجەبلەنمەك.

抑 yì ① باسماق: ~制 تورموزلانماق، تۇتماق، باسماق/ ~扬 كۆتۈرۈش ۋە چۈشۈرۈش (ئاۋازنى) / ~强扶弱 كۈچلۈكلەرنى بېسىپ، ئاجىزلارنى يۆلىمەك.

[抑郁] yìyù دەرد، ئەلەم، غەم. ② ياردەمچى سۆز بولۇپ:
1. تاللاش مەنىسىنى بىلدۈرىدۇ: 行期定否·本月~出月? مېڭىش ۋاقتى بۇ ئايغا بېكىتىلدىمۇ ياكى كېلەر ئايغىمۇ؟
2. بۇرۇلۇشنى بىلدۈرۈپ، «پەقەت» دېگەن مەنىدە كېلىدۇ.

邑 yì ① شەھەر: 通都大~ مەركىزىي شەھەر. ② ناھىيە.

挹 yì ① ئۇسماق. [挹注] yìzhù (ئوخشىتىش مەنىسىدە) ئارتۇق جايدىن ئېلىپ، كامنى تولدۇرماق. ② تارتىش.

悒 yì غەم، خاتىرجەمسىزلىك: ~~不乐 غەمگە چۆممەك، غەم باسماق.

浥 yì ھۆل بولماق، نەملەشمەك، نەم بولماق.

佚 yì ’逸‘ ②③ بىلەن ئوخشاش.

泆 yì ① ئۆز مەيلىگە قويۇۋەتمەك، يول قويماق، ھەددىدىن ئاشماق. ② ’溢‘ بىلەن ئوخشاش.

轶 yì ① ھالقىپ چۈشمەك، ئېشىپ كەتمەك: ~群 ئەڭ ئەلا، كامالەتكە يەتكەن، ئاـ

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

دەتتىن تاشقىرى / ~材 ئىستېداتلىق ئادەم. ② يوقاپ كەتمەك: ~事 تارىختا رەسمىي يېزىپ قالدۇرۇلمىغان ۋەقەلەر.

昳 yì 另见 dié [昳丽] yìlì چىرايلىق، گۈزەل، كۆركەم، ساھىبجامال: 形貌~~ چىرايلىق.

役 yì ① جەڭ: 淮海战~ خۇەيخەي جېڭى. ② ئىش، ئەمگەك: 服劳~ مەجبۇرىي ئەمگەك. ③ ھەربىي خىزمەت ئۆتىمەك: 现~ خىزمەت ئۆتەۋاتقان ھەربىي / 预备~ ھەربىي خىزمەتكە تەييارلانماق. ④ ئىشقا سالماق، گەپكە كىرگۈزمەك: 奴~ قۇل قىلماق، قۇللۇققا چۈشۈرمەك. ⑤ <旧> ئىشقا سېلىنىدىغان كىشىلەر: 校~ ئىشلەمچى.

疫 yì يۇقۇملۇق كېسەل: 防~ يۇقۇملۇق كېسەلنىڭ ئالدىنى ئالماق / 鼠~ چۇما.

毅 yì كەسكىن، قەتئىي: 刚~ قەيسەر، قەتئىي / ~力 غەيرەت، چىدام / ~然决然 قەتئىي، ئۈزۈل-كېسىل.

译 yì تەرجىمە، تەرجىمە قىلماق: 翻~ تەرجىمە قىلماق / ~文 تەرجىمە نۇسخىسى، تەرجىمىسى.

怿 yì شاد-خۇرام.

驿 yì <旧> ئۆتەڭ: ~站 پوچتا بېكىتى، لەڭگەر، ئۆتەڭ.

绎 yì ئۇچىنى چىقارماق، باش ئايىغىنى چىقارماق: 寻~ باش-ئايىغىنى تاپماق.

易 yì ① ئاسان، ئوڭاي: 通俗~懂 ئاممىباپ ۋە چۈشىنىشلىك / 轻而~举 ئوڭايلا، ئاسانلا. ② مۇلايىم، سىلىق: 平~近人 چىقىشقاق، مۇلايىم. ③ ئۆزگەرتمەك: 移风~俗 كونا ئۆرپ-ئادەتنى ئۆزگەرتمەك. ④ ئالماشتۇرماق، دېگىشمەك: 以物~物 مالنى مالغا تېگىشمەك. ⑤ سەل قارىماق، كەمسىتمەك. ⑥ ئوت-چۆپنى ئورۇۋەتمەك: ~其田畴 ئوت-چۆپنى ئورۇۋېتىپ ئېتىز بەرپا قىلماق.

埸 yì ① ئېتىز پاسىلى. ② چېگرا جاي: 疆~ چېگرا.

蜴 yì 688- بەتتىكى '蜥蜴' (xīyì) غا قاراڭ.

佾 yì 〈古〉 سەككىزدىن سەككىز قاتارلىق مۇزىكىلىق ئۇسسۇلنىڭ قاتارى.

诣 yì بارماق: ~前请教 ئالدىغا بېرىپ مۇراجىئەت قىلماق. [造诣] zàoyì مەلۇمات، بىلىم، سەۋىيە: 他对于医学~~很深 ئۇنىڭ مېدىتسىنا جەھەتتىكى بىلىم سەۋىيىسى ناھايىتى ئۈستۈن.

独 yì [林独] línyì سۈلەيسۈن.

翊 yì نايىپلىق قىلماق، ياردەم قىلماق: ~戴 ياردەمچى.

翌 yì ئەتە، كېلەر: ~日 ئەتە / ~年 كېلەر يىل / ~晨 ئەتە ئەتىگەن.

翳 yì ① توسماق، توسۇلماق: 树林荫~ دەل-دەرەخلەر باراقسان. ② كۆزگە چۈشكەن ئاق.

翼 yì ① قانات: 双~飞机 قوش قاناتلىق ئايروپىلان. ② يان، تەرەپ: 侧~ يان تەرەپ / 左~ سول تەرەپ / 右~ ئوڭ تەرەپ. ④ يۇلتۇز نامى.

益 yì ① ئاشماق، كۆپەيمەك: 进~ ئىچكىرىلىمەك / 延年~寿 ئۆمرى ئۇزىرىماق. ② پايدا، مەنپەئەت، نەپ: ~处 پايدا، مەنپەئەت، ياخشىلىق / ~虫 پايدىلىق ھاشاراتلار / 良师~友 ياخشى ئۇستاز ۋە ئوبدان دوست. ③ تېخىمۇ: 日~壮大 كۈندىن-كۈنگە زورايماق / 如水~深، 如火~热 دېڭىزدەك چوڭقۇر، ئوتتەك قىزىق.

嗌 yì 另见 ài گال، بوغۇز.

溢 yì تاشماق: 河水四~ دەريا سۈيى تېشىپ كەتتى / ~美 ھەددىدىن ئارتۇق ماختىماق. (كۆچمە مەنىدە) ئېشىپ كەتمەك، ئاشۇرۇۋەتمەك: ~出此数 بۇ ساندىن ئېشىپ كەتتى.

缢 yì بوغۇپ ئۆلتۈرمەك (ئارغامچا بىلەن): ~杀 بوغۇپ ئۆلتۈرمەك / 自~ بوغۇلۇپ ئۆلۈۋالماق.

镒 yì 〈古〉 ئۆلچەك (ئېغىرلىق بىرلىكى بولۇپ، 20 سەرگە توغرا كېلىدۇ، بەزىدە 24 سەر قىلىپمۇ ئىشلىتىلگەن).

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

谊 yì دوستلۇق: 友~ دوستلۇق / 深情厚~ چوڭقۇر مۇھەببەت، قويۇق دوستلۇق.

勚 yì ① جاپا چەكمەك. ② ئۇپراپ كەتمەك: 螺丝扣~了 ۋىنتىنىڭ چىشى ئۇپراپ كېتىپتۇ.

逸 yì ① قاچماق، قېچىپ كەتمەك. ② يوقاپ كەتمەك: ~书 يوقاپ كەتكەن كىتاب (يوقاپ كەتكەن قەدىمكى كىتابلار). ③ ئارام ئالماق، دەم ئالماق: 一劳永~ بىر مېھنەت بىلەن مەڭگۈ راھەت كۆرمەك / 劳~结合 ئىشلەش بىلەن ئارام ئېلىشنى بىرلەشتۈرمەك. ④ ھالقىپ چۈشمەك، ئېشىپ چۈشمەك: ~群绝伦 تەڭداشسىز كامالەتكە يەتكەن.

意 yì ① مەنە، مەقسەت: 来~ كېلىش مەقسىتى / 词不达~ سۆزى ئۇقۇشلۇق بولماسلىق. [意见] yìjiàn پىكىر، كۆز قاراش. ② ئارزۇ، نىيەت، كۆڭۈل: 中~ ياقماق، يارىماق / 任~ ئۆز ئىختىيارىچە، ئۆز مەيلىچە / 好~ ياخشى نىيەت، ياخشى كۆڭۈل. ③ ئويلىماق، پەرەز قىلماق: ~外 كۈتۈلمىگەن، تاسادىپىي / 出其不~ ئويلىمىغان يەردىن چىقماق.

薏 yì [薏苡] yìyǐ تەسۋى قوناق.

臆 yì ① كۆكرەك، كۆكس. ② سۇبيېكتىپ خىيال: ~造 ئويدۇرۇپ چىقارماق، توقۇماق / ~测 سۇبيېكتىپ پەرەز (گۇمان، خىيال) / ~断 ئاساسسىز ھۆكۈم چىقارماق.

镱 yì ئىتتېربىي (Yb).

癔 yì [癔病] yìbìng ھىستېرىيە.

肄 yì ئۆگىنىش، ئوقۇش: ~业 ئوقۇش پۈتتۈرەلمەلىك.

蓺 yì تېرىماق، تېرىقچىلىق: 树~五谷 دەل-دەرەخ ۋە زىرائەت تېرىماق / ~菊 جۇخار گۈلى تېرىماق.

廙 yì ھۆرمەتلىمەك، ئىززەتلىمەك.

ماق.

瘗 yì كۆممەك، دەپنە قىل-

熠 نۇرلۇق، ئوچۇق، روشەن.

殪 yì ① ئۆلمەك. ② ئۆلتۈرمەك.

懿 yì ئېسىل، گۈزەل، ياخشى: ~行 ئېسىل پەزىلەت / ~德 ياخشى ئەخلاق.

劓 yì <古> بۇرۇننى كېسىۋېتىش جازاسى.

YIN

因 yīn ① سەۋەب، ۋەج: 事出有~ سەۋەبسىز ئىش بولمايدۇ / 内~ ئىچكى سەۋەب / 外~ تاشقى سەۋەب. ② چۈنكى، ئۈچۈن، سەۋەبتىن: 会议~故改期 ...لىقى ئۈچۈن يىغىن ۋاقتى ئۆزگەرتىلدى / 生活~而改善 شۇڭلاشقا تۇرمۇش ياخشىلاندى.

yīnwéi [因为] چۈنكى ....لىقتىن، ....لىقى ئۈچۈن: ~今天下雨，我没有出门 بۈگۈن يامغۇر ياغقانلىقى ئۈچۈن مەن سىرتقا چىقمىدىم. ③ بويىچە، قارىماق، داۋاملاشتۇرماق: ~势利导 تەرەققىيات يۆنىلىشى بويىچە ئالغا يېتەكلىمەك / ~袭成规 داۋاملىشىپ كېلىۋاتقان كونا قائىدە - تەرتىپلەر / ~陋就简 ئەسلىدىكى ئاددىي شارائىتقا يارىشا ئىش كۆرمەك.

yīnxún [因循] 1. يېپىشىۋالماق، ئېسىلىۋالماق. 2. سۆرەلمىلىك قىلماق، ئەپلەپ - سەپلەپ كۈن ئۆتكۈزمەك.

茵 yīn <古> سېلىنچا: ~褥 كۆرپە، يىكەنداز / 绿草如~ يېشىل ئوت - چۆپ يىكەندازغا ئوخشايدۇ.

洇 yīn يېيىلىپ كەتمەك، تارقىلىپ كەتمەك: 这种纸写起来有些~ بۇخىل قەغەزگە خەت يازسا، سىياھ بىر ئاز يېيىلىپ كېتىدىكەن.

姻 yīn نىكاھ.

骃 yīn ئالا - چىپار ئات.

氤 yīn yīnyūn [氤氲] ئىس - تۈتەك قاپلاپ كەتمەك.

铟 yīn ئىندىي (In).

裀 yīn ① ئەستەرلىك كىيىم. ② سېلىنچا، كۆرپە.

阴 yīn ① قاراڭغۇ. ② بۇلۇتلۇق، تۇتۇق: 天~了 هاۋا تۇتۇلدى. ③ مەنپىي، مۇھەننەس: 1. چىشى. 2. قۇياش،

ئاي: 阴历 قەمەرىيە كالېندارى، قەمەرىيە. 3. مەنپى، مەنپىلىك: ~电 مەنپى ئېلېكتر/ ~极 مەنپى قۇتۇپ. 4. دەريانىڭ جەنۇبىي، تاغنىڭ شىمالىي تەرىپى. 5. يوشۇرۇن، يېپىق: ~沟 ئەۋرەز. 6. ئويمان، ئويۇلماق: ~文图章 ئويما خەتلىك تامغا. 7. خۇراپىيلىقتىكى ئۇ دۇنيانى كۆرسىتىدۇ: ~宅 قاراڭغۇ دۇنيا/ ~间 ئاخىرەت، ئۇ دۇنيا. ④ سايە، تەسكەي: 树~ دەرەخ سايىسى / 背~ تەسكەي. ⑤ ئارقىسى، كەينى: 碑~ ئابىدىنىڭ كەينى. ⑥ قارا نىيەت، ھىيلە - مىكىر: ~谋诡计 سۇيىقەست ۋە ھىيلە - مىكىر. yīnxiǎn [阴险] مەككار، ھىيلىگەر، خەتەرلىك. ⑦ جىنسىي ئەزا.

音 yīn ① ئاۋاز، ئاھاڭ، تاۋۇش: 口~ تەلەپپۇز، ئاھاڭ / 扩~器 مىكروفون. ② خەۋەر: 佳~ خۇش خەۋەر/ ~信 ئاغزاكى خەۋەر، ئۇچۇر.

喑 yīn ① گاچا. ② زۇۋان سۈرمەسلىك.

愔 yīn [愔愔] yīnyīn 1. تىنچ ۋە يېقىملىق. 2. جىمجىت ۋە سۈكۈت.

殷 yīn 另见 yān ① چوڭقۇر، قىزغىن، سەمىمىي: 情意甚~ مۇھەببىتى ناھايىتى چوڭقۇر/ ~切的期望 سەمىمىي ئۈمىد. [殷实] yīnshí ھاللىق، دۆلەتمەن: 家道~~ ئائىلە ئەھۋالى ھاللىق. ② [殷勤] yīn qín ئەتراپلىق، قىزغىن: 做事很~~ ئىشنى ناھايىتى ئەتراپلىق قىلماق / ~~招待 قىزغىن كۈتۈۋالماق. ③ يىن خاندانلىقى.

堙 yīn ① توسۇلۇپ قالماق. ② ئېدىر، تۆپىلىك، دۆڭ.

闉 yīn ① <古> تاشقى سېپىلنىڭ قوۋۇقى. ② توسۇلۇپ قالماق.

禋 yīn نەزىر - چىراغ.

吟 yīn دېكلاماتسىيە قىلماق: ~诗 شېئىر ئوقۇماق، دېكلاماتسىيە قىلماق.

垠 yīn چەت، قىرغاق، پاسىل: 一望无~的麦田 كۆز يەتكۈسىز بۇغدايلىق.

银 yín ① كۈمۈش (Ag). ② كۈمۈش پۇل. [银行] yínháng بانكا. ③ كۈمۈش رەڭ: ~白色 كۈمۈش رەڭ / ~燕 ئاق قارلىغاچ (ئايروپىلاننى كۆرسىتىدۇ) / ~河 سامان يولى.

龈 yín 另见 kěn '啃' [牙龈] yáyín چىش مىلىكى.

狺 yín [狺狺] yínyín ھاۋ - ھاۋ (ئىت ھاۋشىغان ئاۋاز).

訚 yín خۇشخۇي مۇنازىرىلەشمەك.

崟 yín 532 - بەتتىكى '嵚崟' (qīnyín)غا قاراڭ.

淫 yín ① ئارتۇق، زىيادە: ~威 زورلۇق، ئۆكتەملىك / ~雨 ئاق يېغىن. ② شەھۋانىيلىق، شەھۋەتپەرەسلىك. ③ ھەددىدىن ئاشماق: 骄奢~逸 ئەيشى - ئىشرەت ۋە كەيپى - ساپا. ④ ئازماق: 富贵不能~ بايلىق ۋە مەرتىۋە ئالدىدا يولدىن ئازماسلىق.

霪 yín ئارتۇقچە يامغۇر.

寅 yín ① يولۋاس يىلى (12 مۈچەلنىڭ ئۈچىنچىسى). ② كېچە سائەت ئۈچتىن بەشكىچە بولغان ۋاقىت.

夤 yín ① چوڭقۇر: ~夜 يېرىم كېچە. ② ھۆرمەتلىمەك، تارتىنماق.

[夤缘] yínyuán يۇقىرىغا ياماشماق، خۇشامەت قىلىپ ھامىيلىققا ئېرىشمەك.

龂 yín ① '龈' بىلەن ئوخشاش. ② تالاش - تارتىش قىلماق.

嚚 yín ① ھاماقەت ھەم كاج. ② ساختىپەز، كاززاپ.

尹 yǐn <旧> ئايماقدار. 令~ ھاكىم / 府~ ۋالىي / 道~ ئۆلكە باشلىقى، دوتەي.

引 yǐn ① باشلىماق، تۇتاشتۇرماق: ~路 يول باشلىماق / ~火 ئوت تۇتاشتۇرماق / 抛砖~玉 قۇم چېچىپ، ئۈنچە - مەرۋايىت ئالماق. [引子] yǐnzi 1. مۇقەددىمە (مۇزىكىدا). 2. قوشۇمچە دورا: 这剂药用姜做~~ بۇ دورىغا زەنجىۋىل ئارىلاشتۇرۇلغان. ② تارتماق، سوزماق، سۈرمەك: ~弓 ئوقيا تارتماق / ~领 بويىنىنى سوزماق. [引申] yǐnshēn كۆچمە

مەنىسى. ③ دەلىل، نەقىل: ~书 كىتابتىن نەقىل كەلتۈرمەك / ~证 دەلىل كەلتۈرمەك / ~以为荣 شان - شەرەپ دەپ بىلمەك. ④ '得' بىلەن قوشۇلۇپ كېلىپ، بىرەر ئەھۋالغا سەۋەب بولغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ: 一句俏皮话,~得大家哄堂大笑 بىر ئېغىز شاڭخو پاراڭ كۆپچىلىكنى كۈلدۈرۈۋەتتى. ⑤ چېكىنمەك: ~退 ئىستېپا سورىماق / ~避 ئۆزىنى قاچۇرماق. ⑥ ئون غۇلاچقا تەڭ بولغان ئۇزۇنلۇق بىرلىكى. ⑦ <古> مېيىت قاچىلانغان هارۋىنىڭ سىرتقى: ~发 جىنازا چىقارماق.

吲 yǐn [吲哚] yǐnduǒ <化> ئىندول.

蚓 yǐn [蚯蚓] qiūyǐn سازاڭ.

饮 yǐn 另见 yìn ① ئىچمەك: ~水思源 سۇ ئىچكەندە سۇنىڭ مەنبەسىنى ئۇنتۇما. ② ئىچىملىك: 冷~ سوغۇق ئىچىملىك. ③ چىدىماق، تاقەت قىلماق: ~恨 ئارماندا قالماق.

قاراڭ.

隐 yǐn يوشۇرۇن، يوشۇرۇنماق، مۆكۈنمەك: ~痛 دەرد - ئەلەم / ~患 يوشۇرۇن ئاپەت.

瘾 yǐn ھەۋەس، خۇمار: 烟~ تاماكا خۇمارى / 看书看上~啦 كىتابقا خۇمار بولۇپ قاپتۇ.

𬙋 yǐn <方> شىرىماق، كۆكلىمەك: ~棉袄 پاختىلىق چاپاننى شىرىماق / 中间~一行 ئوتتۇرىسىدىن بىر قۇر شىرىماق.

印 yìn ① تامغا، مۆھۈر: 盖~ تامغا باسماق / 钤(qiàn)~ تۇجاڭزا باسماق / 信~ تامغا، مۆھۈر (ھۆكۈمەت ئورۇنلىرىنىڭ) / ~把子 تامغا، ھوقۇق، ھاكىمىيەت. ② ئىز، ئەن: 脚~ ئاياغ ئىزى / 烙~ ئەن سالماق. ③ باسماق: ~书 كىتاب باسماق / 翻~ كۆپەيتىپ باسماق، كۆچۈرۈپ باسماق / 排~ تىزىپ باسماق.

[印象] yìnxiàng تەسىر، تەسىرات.

[印刷] yìnshuā باسماق.

باسما، مەتبەئە. ④ ئۇيغۇن كەلمەك، بىردەك بولماق: ~证 دەلىللىمەك، ئىسپاتلىماق/ 心心相~ قەلبىدە بىر-بىرىنى چۈشەنمەك، ئوي-پىكرى بىر يەردىن چىقماق.

茚 yìn 〈化〉 ئىندېن.

䲟 yìn يېپىشقاق بېلىق.

饮 yìn 另见 yīn سۇغارماق: ~马 ئات سۇغارماق/ ~牛 كالا سۇغارماق.

荫 yìn ① سۆرۈن، سالقىن: 这屋子很~ بۇ ئۆي ناھايىتى سالقىن. ② فېئودالىق جەمئىيەتتە پادىشاھلار خىزمەت كۆرسەتكەنلەرنىڭ بالا-چاقىلىرىنىڭ مەنسەپ تۇتۇشى ئۈچۈن بەرگەن ئىمتىيازلىرى. ③ باشپاناھ، سايە.

胤 yìn كېيىنكى ئەۋلاد.

窨 yìn 另见 xūn گەمە، يەر ئاستى ئۆيى.

慭 yìn ① رازى بولماق، خالىماق. ② يارىلانماق. ③ [慭慭] yìnyìn ئېھتىياتچانلىق.

YING

应 yīng 另见 yìng ① كېرەك، لازىم، تېگىشلىك: ~有尽有 نېمە لازىم بولسا شۇ بار، توققۇزى تەل. ② جاۋاب قايتۇرماق، قوشۇلماق، ماقۇل بولماق: 我喊他喊不~ ئۇنى چاقىرسام جاۋاب قايتۇرمىدى / ~他十天之内完工 ئۇ ئون كۈن ئىچىدە ئىشلەپ بۈتتۈرۈشكە ماقۇل بولدى. ③ (Yīng) يىڭ (فامىلە).

英 yīng ① گۈل، چېچەك: 落~ چېچەك تۆكۈلمەك. ② قەھرىمان، باتۇر، ئەزىمەت: ~俊 قابىل، زېرەك، كېلىشكەن / 群~大会 قەھرىمانلار ئۇچرىشىش يىغىنى. [英明] yīngmíng دانا، دانىشمەن، چەۋەر، داھىيانە. [英雄] yīngxióng 1. قەھرىمان، باتۇر، ئەزىمەت. 2. قەھرىمانلىق، قەھرىمانلىق روھ.

瑛 yīng ① ئېسىل قاشتاش. ② قاشتاشنىڭ نۇرى.

莺 yīng بۇلبۇل، سايرىغۇچى كىچىك قۇشلار. [黄莺]

مەنىسىدە) ئېرىشمەك، سازاۋەر بولماق: ~得全场欢呼喝彩 پۈتۈن مەيداندىكىلەرنىڭ ئالقىشىغا سازاۋەر بولدى.

颍 yǐng يىڭخې دەرياسى (خېنەن ئۆلكىسىنىڭ دېڭفېڭ ناھىيىسىدىن باشلىنىپ، ئەنخۇي ئۆلكىسى ئارقىلىق خۇەيخې دەرياسىغا قويۇلىدۇ).

颖 yǐng ① پوست، ئورۇقچى تەڭگىچە (باشاقلىق ئۆسۈملۈكلەرنىڭ). ② ئۇچ، ئۇچلۇق: 短~羊毫笔 ئۇچلۇق قىسقا موي قەلەم/锥处囊中,~脱而出 ياندا چۇقتا ساقلانغان بىگىز ھامان تېشىپ چىقار. (ئوخشىتىش مەنىسىدە): ماھارىتى ھەممىدىن ئۈستۈن: 聪~ زېرەك، ئەقىللىك/~悟 زېرەك، چېچەن. [新颖] xīnyǐng يېڭى، يېڭىچە: 花样~~ پوسۇنى يېڭىچە.

影 yǐng ① كۆلەڭگە، سايە، شولا. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) ئوبراز ياكى تەسىر: 这件事在我脑子里没有一点~子了 خاتىرەمدە بۇ ئىشتىن قىلچە ئەسەر قالماپتۇ. [影壁] yǐngbì دالدا تام، سۈرەتلىك تام. [影响] yǐngxiǎng تەسىر، تەسىر قىلماق. ② سۈرەتلەپ بەرمەك: ~宋本 سۇڭ سۇلالىسى دەۋرىدىكى نۇسخىنى تەتقىق قىلماق. ③ ئوبراز، قىياپەت: 摄~ سۈرەتكە ئالماق /留~ خاتىرە رەسىم /剪~ كۆرۈنۈش، تەسۋىر. [影印] yǐngyìn فوتو باسمىسى، سۈرەتكە ئېلىپ باسماق. ④ كىنو: ~评 كىنو ھەققىدىكى ئوبزور.

瘿 yǐng ① پوقاق، بۆرتمە. ② قۇرت قاپارتقۇسى.

应 yìng 另见 yīng ① جاۋاب بەرمەك: ~声虫 كۈپپاكچى، دۇمباقچى /山鸣谷~ بىر-بىرىگە ماسلاشماق /呼~ ھەمنەپەس بولماق. [反应] fǎnyìng 1. رېئاكسىيە (خىمىيىدە). 2. ئىنكاس. 3. ئەكس تەسىر، ئەكس ئەتمەك. ② ھۆددىسىدىن چىقماق، تاقابىل تۇرماق: ~战 جەڭگە ئاتلانماق، مۇسابىقىگە قوشۇلماق /随机~变 ئەھۋالغا قاراپ ئىش كۆرمەك /~接不暇 يېتىشەلمەسلىك، ئالدىراپ

قالماق. [供应] gòngyìng تەمىنلىمەك، يەتكۈزۈپ بەرمەك. ③ مۇۋاپىقلاشماق، ماسلاشماق، لايىقلاشماق: ～时 پەسىلگە لايىق /～用 قوللانماق /得心～手 كۆڭۈلدىكىدەك بولماق. ④ ماقۇل كۆرمەك، قاندۇرماق: ～邀 تەكلىپكە بىنائەن /有求必～ تەلەپنى قاندۇرماق.

映 yìng ئەكس ئەتمەك، كۆرۈنمەك: 影子倒～在水里 كۆلەڭگىسى سۇدا كۆرۈندى/ 放～电影 كىنو قويماق/ 夕阳把湖水～得通红 كەچكى قۇياش نۇرى كۆل سۈيىنى قىزارتىۋەتتى. [反映] fǎnyìng ئەكس ئەتتۈرمەك، ئىنكاس قىلماق: 文艺作品要～～现实的革命斗争 ئەدەبىيات - سەنئەت ئەسەرلىرى رېئال ئىنقىلابىي كۈرەشنى ئەكس ئەتتۈرۈشى كېرەك /及时～～群众的意见 ئاممىنىڭ پىكرىنى ئۆز ۋاقتىدا ئىنكاس قىلىش كېرەك.

硬 yìng ① قاتتىق، چىڭ: ～煤 ئىسسىز كۆمۈر/ ～木 چىڭ ياغاچ، قاتتىق ياغاچ. ② كۈچلۈك: 欺软怕～ ئاجىزلارنى بوزەك قىلىپ، كۈچلۈكلەردىن قورقماق. (كۆچمە مەنىدە) 1. مۇستەھكەم، قۇدرەتلىك: ～汉子 قەيسەر ئادەم، جىگەرلىك ئادەم/ 态度强～ پوزىتسىيىسى قاتتىق. 2. مۇتەھەممىلىك. مەجبۇرىي: ～抢 بۇلاڭچىلىق/ 生拉～拽 مەجبۇرلاپ سۆرىمەك. ③ جاھىللىق قىلماق، تەرسالىق بىلەن: ～不承认 جاھىللىق قىلىپ بويىنىغا ئالماسلىق / 他干不了～干 ئۇ چامى يەتمەيدىغان ئىشنى زورمۇزور ئىشلىمەكچى. ④ قابىلىيەتلىك، سۈپەتلىك: ～手 ماھىر، ئۇستا/ ～货 سۈپەتلىك مال. ⑤ ئاران، ئىلاجىسىزلىقتىن: 这苦日子,他～熬过去了 بۇ ئېغىر كۈنلەرنى ئۇ ئاران ئۆتكۈزدى.

媵 yìng <古> ① ياتلىق قىلغان قىزنى ھەمراھ بولۇپ ئاپارماق. ② ياتلىق قىلغاندا قوشۇپ بېرىلگەن ئادەم. ③ كىچىك خوتۇن، توقال.

YO

哟 yō 另见 yo 「唷」 بىلەن ئوخشاش.

唷 yō ئۈندەش سۆز بولۇپ، ئەجەبلەنگەنلىكنى ياكى گۇمانلانغانلىقنى بىلدۈرىدۇ: ~，这是怎么了？ هوي، بۇ قانداق بولغىنى؟

哟 yo 另见 yō ياردەمچى سۆز بولۇپ، جۈملىنىڭ ئاخىرى ياكى ئوتتۇرىسىدىكى تىنىۋالىدىغان جايىغا كېلىدۇ: 大家齐用力~ إقىنى، كۆپچىلىك بىردەك كۈچ چىقىرايلى / 话剧~，京戏~，他都很喜欢 ئۇ دراممۇ، جىڭجۈي تىياتىرىنىمۇ ياخشى كۆرىدۇ / 呼儿嗨~ ھەي - ھەي.

YONG

佣 yōng 另见 yòng ① ياللانماق: ~工 ياللانما ئىشچى. ② مالاي: 女~ ئايال مالاي، دېدەك، چۆرە.

拥 yōng ① قۇچاقلاشماق. ② ولاشماق؛ يېپىنماق: ~被而眠 يوتقان يېپىنىپ ئۇخلىماق / 前呼后~ ئولىشىۋالماق، ئورىۋالماق. ③ ھىمايە قىلماق: 一致~戴 بىردەك قوللىماق / ~军优属 ئارمىيىنى ھىمايە قىلىش، ئائىلە تاۋابىئاتلىرىغا ئېتىبار بېرىش. [拥护] yōnghù ھىمايە قىلماق، قوللاپ قۇۋۋەتلىمەك: ~~社会主义 سوتسىيالىزمنى ھىمايە قىلماق / ~~共产党 كوممۇنىستىك پارتىيىنى ھىمايە قىلماق. ④ قىستىماق، قىستالماق: ~挤 قىستاڭچىلىق، قىستالماق / 一~而入 قىستىلىپ كىرمەك. ⑤ ئىگە بولماق: ~有 ئىگە، ئىگە بولماق.

痈 yōng غەلۋىرەك.

庸 yōng ① ئادەتتىكى: ~言 ئادەتتىكى سۆز / ~俗 چاكىنا. ② ھاجەت، كېرەك، زۆرۈر، لازىم: 无~细述 تەپسىلىي بايان قىلىشنىڭ ھاجىتى يوق / 毋~讳言 سۆزنى يوشۇرۇشنىڭ ھاجىتى يوق. ③ سوراق جۈملىلەردە قايتۇرما سوراقنى بىلدۈرىدۇ:

~可弃乎？ قانداقمۇ ۋاز كېچىشكە بولىدۇ؟

鄘 yŏng جۇ سۇلالىسى دەۋرىدىكى يۇرت بەگلىكى.

墉 yōng ① سېپىل. ② ئېگىز تام.

慵 yōng هارماق، چارچىماق.

镛 yōng 〈古〉 قوڭغۇراق، جاڭ (بىر خىل چالغۇ ئەسۋاب).

鳙 yōng خاپانباش بېلىق، يوغان باش بېلىق.

雍 yōng تەڭكەشلىك.

[雍容] yōngróng سىپايە، چوك سۈپەت، نازاكەتلىك.

壅 yōng ① ئېتىلىپ قالماق، توسۇلۇپ قالماق: 水道~塞 سۇ يولى توسۇلۇپ قالماق. ② يۆلىمەك (توپا ياكى ئوغۇت بىلەن يۆلىمەك).

臃 yōng [臃肿] yōngzhǒng كالاڭپاي، كېلەڭسىز.

饔 yōng ① پىششىق يېمەكلىك. ② ئەتىگەنلىك غىزا.

喁 yóng بېلىقنىڭ ئاغزىنى يۇقىرىغا قارىتىپ سۇدىن بېشىنى چىقىرىشى.

[喁喁] 1. yóngyóng كىشىلەرنىڭ ھۆرمەتكە بولغان مايىللىقى. 2. پىچىرلاشماق: ~~私语 كۇس - كۇس گەپ.

颙 yóng ① يوغان، باش. (كۆچمە مەنىدە) چوڭ. ② ئارزۇ قىلماق، ئىنتىزار بولماق: ~望 تەلپۈنمەك، تەلپۈنۈپ قارىماق.

永 yǒng ① ئۇزۇن: 江之~矣 دەريا بەكمۇ ئۇزۇن. ② ئەبەدىي، مەڭگۈ، ئۆمۈرۋايەت: ~不掉队 مەڭگۈ سەپتىن چۈشۈپ قالماسلىق /~远跟着共产党走 ئۆمۈرۋايەت كومپارتىيىگە ئەگىشىپ ماڭماق.

咏 yǒng ① دېكلاماتسىيە، ئۈنلۈك ئاۋازدا ئوقۇماق. ③ مەدھىيە، مەدھىيىلىمەك، كۈيلىمەك: ~梅 مېيخۇا گۈلىگە مەدھىيە. / ~雪 قارنى مەدھىيىلىمەك.

泳 yǒng ئۈزمەك، سۇ ئۈزمەك: 仰~ ئوڭدىسىغا ئۈزمەك / 俯~ دۈم بولۇپ ئۈزمەك، بېشىنى تۆۋەن سېلىپ ئۈزمەك.

甬 Yǒng نىڭبو شەھرىنىڭ

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

باشقىچە نامى.

[甬道] yǒngdào 1. خىش يول، 2. يولەك، كارىدور.

俑 yǒng قورچاق (قەدىمكى زاماندا جەسەت بىلەن بىللە كۆمۈلىدىغان قورچاق).

勇 yǒng جاسارەت، جۈرئەت: ~敢 باتۇر، جەسۇر/ 英~ قەھرىمان، باتۇر/ 很有~气 ئىنتايىن جاسارەتلىك/ 奋~前进 باتۇرلۇق بىلەن ئالغا باسماق/ ~于承认错误 خاتالىقنى بويىنغا ئېلىشقا جۈرئەت قىلماق.

涌 yǒng ① ئېتىلىپ چىقماق: ~泉 بۇلاقتەك ئېتىلىپ چىقماق. ② كۆرۈنمەك، چىقماق: 许多人从里面~出来 ئىچىدىن نۇرغۇن كىشىلەر چىقتى.

恿 yǒng 610-بەتتىكى '怂恿' (sǒngyǒng) غا قاراڭ.

蛹 yǒng قورچاق، لېچىنكا.

踊 yǒng سەكرىمەك. [踊跃] yǒngyuè پائال، قىزغىنلىق بىلەن، بەس-بەستە: ~~参军 قىزغىنلىق بىلەن ھەربىيگە قاتناشماق/ ~~发言 بەس-بەس بىلەن سۆزلىمەك.

用 yòng ① ئىشلەتمەك: ~电 توك ئىشلەتمەك/ ~拖拉机耕田 تراكتور بىلەن يەر ھەيدىمەك/ 要~不同的方法来解决不同的矛盾 ئوخشاش بولمىغان زىددىيەتلەرنى ئوخشاش بولمىغان ئۇسۇللار ئارقىلىق ھەل قىلماق/ 公~电话 ئاممىۋى تېلېفون/ ~笔写字 قەلەمدە خەت يازماق. ② ئىچمەك، يېمەك: ~茶 چاي ئىچمەك/ ~饭 تاماق يېمەك. ③ خىراجەت: 家~ ئۆي خىراجىتى/ 零~ پارچە خىراجەت. ④ ھاجەتلىك، كېرەكلىك: 有~之材 كېرەكلىك خادىملار. ⑤ ھاجەت، كېرەك، لازىم: 不~说 سۆزلىمەي قويغىن/ 还~你操心吗? بۇنىڭدىن سەن ئەندىشە قىلمىساڭمۇ بولار. ⑥ شۇڭلاشقا، شۇ مۇناسىۋەت بىلەن، شۇنىڭ ئۈچۈن: ~此 شۇنىڭ ئۈچۈن/ ~特函达 شۇڭلاشقا بۇ خەت ئارقىلىق ئالاھىدە مەلۇم قىلىندى.

佣 yòng 另见 yōng شېرىدىنكا نە.

YOU

优 yōu ① ئوبدان، ئېسىل، ئەلا، ياخشى: ~等 ئەلا، بىرىنچى دەرىجىلىك/ 品质~良 سۈپىتى ياخشى/ 生活~裕 تۇرمۇشى باياشات. ② 〈古〉 ئويۇن قويىدىغان كىشىلەر.

[优柔] yōuróu بىمالال، ئەركىن - ئازادە. 2. ئارىسالدى: ~~寡断 لىكتاسىما، مىس-مىس، لۆم - لۆم.

忧 yōu ① غەم قىلماق، قايغۇرماق، ئەندىشە قىلماق: 杞人~天 زىيادە غەم - ئەندىشە. ② غەم، قايغۇ: 患~ كۈلپەت، ئازاب-ئوقۇبەت، جەبىر - جاپا.

攸 yōu مۇ: ناسىۋەتلىك 责有~归 جاۋابكارلىقى بولماق / 性命~关 ھايات بىلەن مۇناسىۋەتلىك.

悠 yōu ① ئۇزاق، ئۇزۇن: 历史~久 تارىخى ئۇزۇن. ② بىكار، بىكارچىلىق: ~闲 بىمالال، ئەركىن، بەخىرامان/ ~然 ئارامخۇدا، بەخىرامان. ③ پۇلاڭلىماق، لەپەڭلىمەك: 站在秋千上来回~ ئىلەڭگۈچ ئۇچماق. ④ ساقلاپ قالماق، تىزگىنلىمەك: ~着点劲 بىر ئاز كۈچىنى ساقلاپ قالماق.

[悠悠] yōuyōu 1. راھەت - پاراغەت، ئەركىن-ئازادە: 白云~~ ئاق بۇلۇتلار ئۈزۈپ يۈرمەك. 2. غەمكىن، مەيۇس: ~~我思 غەمكىن خىيال سۈرمەن.

呦 yōu ئۈندەش سۆز بولۇپ، تەئەججۈپلەنگەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ: ~，你怎么也来了? ھوي، سەن قانداقسىغا كېلىپ قالدىڭ؟ ~，碗怎么破了! ھوي، چىنە نېمە بولۇپ چېقىلىپ كەتكەندۇ؟

[呦呦] yōuyōu بۇغىنىڭ مۆرىگەن ئاۋازى.

幽 yōu ① جىمجىت: ~谷 جىمجىت جىلغا/ ~林 جىمجىت ئورمان/ ~室 خالىي جاي. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) يوشۇرۇن، پىنھان: ~居 تەنھا ياشىماق/ ~会 خالىدا ئۇچراشماق، خالىدا تېپىشماق. ② بەخىرامان، راھەت: ~香 خۇش پۇراق، مەززىلىك/

~美 گۈزەل/ ~雅 لەتىپ، نازۇك. ③ نەزەربەنت قىلماق. ④ ئۇ دۇنيا، ئاخىرەت: 九~ ئۇ دۇنيا.

[幽默] yōumò يۇمۇر، قىزىقچىلىق.

耰 yōu ① <古> سۆرەم. ② سۆرەم ئارقىلىق چېچىلغان ئۇرۇقنى كۆممەك.

尤 yóu ① ياخشى، ئەلا: 拔其~ ياخشىلىرىنى تاللىماق. ② بولۇپمۇ، نېخىمۇ: ~其好 تېخىمۇ ياخشى. ③ سەۋەنلىك، يامانلىق: 勿效~ يامان ئىشنى دورىماسلىق كېرەك. ④ ئاغرىنماق، كۆرمەك: 怨天~人 باشقىلاردىن ئاغرىنماق.

犹 yóu ① خۇددى، گويا: 虽死~生 ئالەمدىن ئۆتكەن بولسىمۇ، خۇددى ھاياتتەك/ 战士的意志~如钢铁 جەڭچىلەرنىڭ ئىرادىسى خۇددى پولاتتەك. ② تېخىچە، ھېلىمۇ: 记忆~新 ھېلىمۇ ئېسىدە ئوچۇق تۇرماق/ 话~未了 گەپ تېخىچە تۈگىمىدى.

[犹豫] yóuyù ئارىسالدا بولماق، ئىككى خىيال بولماق، ئىككىلەنمەك.

疣 yóu سۆگەل. [疣赘] yóu zhuì ئارتۇق نەرسە، ھاجەتسىز نەرسە.

莸 yóu <古> بىر خىل سېسىق ئوت (چۆپ): 薰~不同器而藏 ياخشى بىلەن ياماننى بىر يەرگە قويغىلى بولماس، تاشنى تاياققا تاڭغىلى بولماس. ② چاتقال.

鱿 yóu كالمار بېلىق.

由 yóu ① «-دىن، -تىن» بىلەن ئىپادە قىلىنىدۇ: ~哪儿来? قەيەردىن كەلدىڭ؟/ ~上到下 يۇقىرىدىن تۆۋەنگە. (كۆچمە مەنىدە) بېسىپ ئۆتمەك: 必~之路 چوقۇم بېسىپ ئۆتىدىغان يول/ 观其所~ قەيەردىن كەلگەنلىكىنى كۆزەتمەك. ② سەۋەب: 情~ ۋەج، سەۋەب/ 理~ سەۋەب، ئاساس، ۋەج، يول.

[由于] yóuyú سەۋەبىدىن، تۈپەيلىدىن، ئارقىسىدا، نەتىجىسىدە، -لىقتىن، -لىكتىن، -لىقى ئۈچۈن، -لىكى ئۈچۈن: ~~党的正确领导，人民革命获得了伟大的胜利 پارتىيە

يېنىلىق تولا رەھبەرلىكى بولغانلىقى ئۈچۈن، خەلق ئىنقىلابى ئۇلۇغ غەلىبىلەرگە ئېرىشتى/ ~~ 全厂工人干劲冲天，生产任务很快就完成了 پۈتكۈل زاۋۇتتىكى ئىشچىلار تولۇپ تاشقان غەيرەتكە كەلگەنلىكى ئۈچۈن، ئىشلەپچىقىرىش ۋەزىپىسى ناھايىتى تېزلىكتە ئورۇندالدى. ③ ئۆز مەيلىگە قويۇۋەتمەك: ~着性子 مىجەزىگە قاراپ/ ~不得自己 ئۆز ئىختىيارىدا بولماسلىق. (كۆچمە مەنىدە) تەۋەلىكىنى بىلدۈرىدۇ: 此事应 ~ 你处办理 بۇ ئىشنى سىلەر بىر تەرەپ قىلىشىڭلار كېرەك. ④ ئاساسەن، ئاساسلىنىپ: ~此可知 بۇنىڭدىن بىلىۋېلىشقا بولىدۇكى.

邮 yóu ① ئەۋەتمەك، سالماق: ~信 خەت سالماق، خەت ئەۋەتمەك. ② پوچتا: ~票 پوچتا ماركىسى/ ~费 پوچتا ھەققى/ ~包 خالتا، پوسۇلكا.

油 yóu ① ياغ، ماي: 羊~ قوي يېغى / 花生~ خاسىڭ مېيى. ② ئوگاي ئوت ئالىدىغان ھىدرو كاربون بىرىكمىلىرى: 煤~ كىرسىن / 汽~ بېنزىن. ③ سىرلىماق: 用桐油一~就好了 تۇڭيۇ بىلەن سىرلىۋەتسە ياخشىلىنىپ كېتىدۇ. ④ ياغلاشماق، مايلاشماق: 衣服~了一大片 كىيىم خېلىلا مايلىشىپ كەتتى. ⑤ قۇۋ، لولا: ~腔滑调 لولا، تىل ياغلىماق / 这个人太~滑 بۇ ئادەم بەكمۇ ھىيلىگەر.

[油然] yóurán 1. قاپلىماق: 天~~作云,沛然下雨 ئاسمانى بۇلۇت قاپلاپ، بولۇشىغا يامغۇر ياغدى. 2. ھېسسىياتنىڭ تەبىئىي ھالدا بارلىققا كېلىشىنى بىلدۈرىدۇ.

柚 yóu 另见 yòu [柚木] yóu mù تېكتون دەرىخى.

铀 yóu ئۇران (U).

蚰 yóu [蚰蜒] yóu yan يۆز ئاياغ، چۈۋن تۇتقۇچ.

莜 yóu [莜麦] yóumái يالىڭاچ سۇلۇ.

游 yóu ① ئۈزمەك، چۆمۈلمەك: ~水 سۇ ئۈزمەك /

ئۇيغۇر كىتاب تورى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

~鱼可数 سۇدىكى بېلىقنى سانىغىلى بولغۇدەك. ② كۆچمەك، كۆچۈپ يۈرمەك: ~资 كۆچمە مەبلەغ / ~牧 كۆچمە چارۋىچىلىق، كۆچمەنچىلىك/ ~击战 پارتىزانلىق ئۇرۇشى. [游移] yóuyí تەۋرىنىپ تۇرماق، تۇراقسىز بولۇپ قالماق، ئىككىلىنىپ تۇرماق. ③ ئېقىپ: 上~ يۇقىرى ئېقىن/ 下~ تۆۋەن ئېقىن. ④ سەيلە قىلماق، تاماشا قىلماق: ~历 ساياھەت قىلماق/ ~玩 ئوينىماق، تاماشا قىلماق، سەيلە قىلماق. ⑤ بېرىش - كېلىش قىلماق، ئالاقە قىلماق، دوست تۇتماق. ⑥ '繇' بىلەن ئوخشاش.

蝣 yóu 195 - بەتتىكى '蜉蝣' (fúyóu) غا قاراڭ.

猷 yóu پىلان، تەدبىر، نىيەت: 鸿~ ئۇلۇغۋار پىلان، كاتتا پىلان.

𬨎 yóu ① <古> بىر خىل يېنىك ھارۋا. ② يېنىك، يەڭگىل.

蝤 yóu 另见 qiú [蝤蛑] yóumóu موكا قىسقۇچپاقا، موكا كېراب.

繇 yóu ئوخشاش تۈردىكى قۇشلارنى قاپقانغا چۈشۈرۈشتە ئىشلىتىلىدىغان قۇش: 鸟~子 پەتەرما قۇش.

友 yǒu ① دوست، ئاغىنە: 好~ ياخشى دوست / 战~ سەپداش / 分清敌我~ دوست بىلەن دۈشمەننى ئايرىماق / ~军 دوست ئارمىيە، دوست قوشۇن/ ~邦 دوست مەملىكەت، دوست ئەل. ② دوستلاشماق، دوستانىلىك: ~爱 دوستلۇق/ ~好往来 دوستانە بېرىش - كېلىش.

有 yǒu 另见 yòu ① بار. 1. مەنسۇپ: 他~一本书 ئۇنىڭ بىر كىتابى بار/ 我没~时间 مېنىڭ ۋاقتىم يوق. 2. مەۋجۇت: 那里~十来个人 ئۇ يەردە ئون نەچچە ئادەم بار / ~困难,~办法 قىيىنچىلىق بولسا، ئۇنىڭ ئامالىنى قىلغىلى بولىدۇ / ~意见 پىكرى بار. 3. بارلىققا كەلمەك، يۈز بەرمەك: ~病了 كېسەل بولۇپ قالماق / 形势~了新的发展 ۋەزىيەتتە

يېڭى تەرەققىيات بارلىققا كەلدى. 4. مۆلچەر ياكى سېلىشتۇرۇشنى بىلدۈرىدۇ: 水~一丈多深 سۇ بىر جاڭدىن چوڭقۇرراق / 他~他哥哥那么高了 ئۇنىڭ بويى ئاكىسىچىلىك بولۇپ قالدى. 5. «-لىق / -لىك» بىلەن ئىپادىلىنىدۇ: ~学问 بىلىملىك / ~经验 تەجرىبىلىك

[有的是] yǒudeshì ناھايىتى كۆپ. ② بەزى پېئىللارنىڭ ئالدىدا كېلىپ، تەكەللۇپنى بىلدۈرىدۇ: ~劳 ئاۋارە قىلىپ قويماق / ~请 مەرھەمەت. ③ مەلۇم، بەزى: ~一天晚上 مەلۇم بىر كېچىدە / ~人不赞成 بەزىلەر قوشۇلمىدى. ④ بەزى، بەزىلەر: ~人性子急，~人性子慢 بەزىلەرنىڭ مىجەزى ئىتتىك، بەزىلەرنىڭ ئېغىر - بېسىق بولىدۇ.

铕 yǒu يېۋروپىي (Eu).

酉 yǒu ① توخۇ يىلى (12 مۆچەلنىڭ ئونىنچىسى). ② نامازشام ۋاقتى (كەچ سائەت بەشتىن يەتتىگىچە بولغان ۋاقىت).

卣 yǒu 〈古〉 ھاراق قاچىلايدىغان كۈپ.

莠 yǒu پايىزا ئوت.(ئوخشىتىش مەنىسىدە) ئەخلاقسىز: 良~不齐 بەش قول تەڭ بولماسلىق، ياخشىلارمۇ، يامانلارمۇ بار.

牖 yǒu دېرىزە.

黝 yǒu قارا: 一张~黑的脸 قاپقارا يۈزلۈك.

又 yòu ① يەنە، قايتا، داۋاملىق: 他~立功了 ئۇ يەنە خىزمەت كۆرسەتتى / 今天~下雨了 بۈگۈن يەنە يامغۇر ياغدى. ② ئۇنىڭ ئۈستىگە، يەنە كېلىپ: 他~不傻 ئۇ يەنە كېلىپ ئاخماقمۇ ئەمەس / 你~不是不会 سەن يەنە كېلىپ بىلمەيسەنمۇ ئەمەس. ③ ھەم، شۇنداقلا: ~高~大 ھەم ئېگىز ھەم چوڭ / ~多~快~好~省 ھەم كۆپ، ھەم تېز، ھەم ياخشى، ھەم تېجەشلىك / 我~高兴，~着急 مەن خۇشالمەن، شۇنداقلا تىت - تىت بولۇۋاتىمەن. ④ قوشقاندا، يەنە: 十~五年 ئون بەش يىلنى

قوشقاندا / 一～二分之一 بىرگە يېرىمىنى قوشقاندا. ⑤ مەلۇم دائىرىدىن باشقا يەنە تولۇقلاشنى بىلدۈرىدۇ: 穿上了棉袄～加了一件皮背心 پاختىلىق چاپاننىڭ ئۈستىگە يەنە بىر خۇرۇم جىلىتكىنى قوشۇپ كىيمەك. ⑥ بۇرۇلۇشنى بىلدۈرىدۇ: 刚还想说什么,可～把它忘了 تېخى ھازىرلا ئېيتماقچى بولغان كېپىمنى ئۇنتۇپ قالدىم.

右 yòu ① ئوڭ: ～手 ئوڭ قول / ～边 ئوڭ تەرەپ. (كۆچمە مەنىدە) غەرب: 江～ دەريانىڭ غەربى / 山～ تاغنىڭ غەربى. ② ئوڭچىللىق: ～倾 ئوڭچىل / ～派 ئوڭچى. ③ قەدىمكى دەۋردە ئەخلاقى ياخشى بولسا ئوڭ دېيىلەتتى: 无出其～ تەڭدىشى يوق. ④ قەدىرلىمەك، ئەھمىيەت بەرمەك: ～文 مەدەنىيەت، ئىلىم-پەنگە ئەھمىيەت بەرمەك.

佑 yòu ساقلىماق، پاناھ بولماق.

祐 yòu ساقلىماق، پاناھ بولماق، (خۇراپىي كىشىلەرنىڭ ئىلاھىتىن ياردەم تەلەپ قىلىشى).

幼 yòu ① گۆدەك، كىچىك، بالا: ～儿 بالا، كىچىك بالا / ～虫 لىچىنكا / ～苗 نوتا، بىخ، مايسا. [幼稚] yòuzhì بالىلىق. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) گۆدەكلىك، ساددا، بالىلارچە. 思想～～ ئىدىيىسى ساددا. ② بالىلار، كىچىكلەر: 扶老携～ قېرىلارنى يۆلەپ، بالىلارنى يېتەكلىمەك / ～有所养 بالىلارنى باقىدىغان ئادەم بار.

蚴 yòu سولتىر، قان شورىغۇچى ھاشاراتلارنىڭ لىچىنكىسى: 毛～ تۈكلۈك لىچىنكا / 尾～ قۇيرۇقلۇق لىچىنكا.

有 yòu 另见 yǒu <古> '又' بىلەن ئوخشاش.

侑 yòu يېيىش-ئىچىشكە تەكلىپ قىلماق: ～食 تاماققا تەكلىپ قىلماق.

囿 yòu ① ئېغىل، قوتان: 鹿～ بۇغا قوتىنى. ② چەكلەنمەك: ～于成见 تارقاراشلىرى بىلەنلا چەكلىنىپ قالماق.

宥 yòu ① كەڭ قورساقلىق

قىلماق، رەھىم قىلماق، كەچۈرۈم قىلماق، ئەپۇ قىلماق: 我~ ماڭا رەھىم قىلىڭ / 请 ~原 كەچۈرەرسىز، ئەپۇ قىلارسىز. ② ياردەم قىلماق.

柚 yòu 见另 yóu چوڭ ئاپېلسىن.

釉 yòu ساپال سىرى، سىر، ئېمال.

鼬 yòu [鼬黄] huángyòu ئاغمىخان، سېسىق كۈزەن.

诱 yòu ① يېتەكلىمەك، باشلىماق: ~善循循 تەدرىجىي ھالدا يېتەكلىمەك. ② ئالدىماق، ئازدۇرماق: 敌~ دۈشمەننى ئازدۇرماق / 利 ~ قىزىقتۇرماق، ئازدۇرماق، ئالداپ قىلتاققا چۈشۈرمەك.

YU

迂 yū ① ئەگرى، ئايلىنىپ ئۆتمەك: 进前回~ ئايلىنىپ ئۆتۈپ ئالغا ئىلگىرىلىمەك. ② قاتمال: 论~ قاتمال نەزەرىيە / 见~ قاتمال پىكىر، مۇتەئەسسىپ قاراش.

纡 yū ئەگرى - بۈگرى، ئەگرى - توقاي، ئايلانماق، چۆرگىلىمەك.

於 Yū 见另 wū 1. يۈي (فامىلە). 2. ‘于’ (yú) بىلەن ئوخشاش.

淤 yū ① تىنماق، تىنىپ قالماق، يىغىلىپ قالماق: ~ 泥些好了 لاي تىنىپ قاپتۇ. ② لاتقا: ~河 دەريالاتقىسى / ~沟 جىلغا لاتقىسى. ③ ‘瘀’ بىلەن ئوخشاش.

瘀 yū ئۇيۇماق، ئۇيۇپ قالماق: 血~ قان ئۇيۇپ قالماق.

于 yú 1. ① ئورۇن كېلىش قوشۇمچىسى «-دا/-دە، -تا/-تە» بىلەن ئىپادىلىنىدۇ: 京北~写 بېيجىڭدا يېزىلدى / ~ 生 年1949 -1949 يىلى تۇغۇلغان 2. يۆنىلىش كېلىش قوشۇمچىسى «-غا/-قا، -گە/-كە» بىلەن ئىپادىلىنىدۇ: 有民人~ 益 خەلقكە پايدىلىق / ~忠 国祖 ۋەتەنگە سادىق بولماق / 勇~负责 جاۋابكارلىقنى ئۈستىگە ئېلىشقا جۈرئەت قىلماق / 人~过委勿 خاتالىقنى باشقىلارغا ئىتتىرىپ قويماسلىق لازىم / 党~归荣光

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

شان - شەرەپ پارتىيىسىگە مەنسۇپ. 3. چىقىش كېلىش قوشۇمچىسى «-دىن/ -تىن» بىلەن ئىپادىلىنىدۇ: 出～自愿 ئۆز ئىختىيارلىقى بىلەن/ 取之～民，用之～民 خەلقتىن ئېلىپ، خەلق ئۈچۈن ئىشلەتمەك / 问道～盲 قارىغۇدىن يول سورىماق. 4. سېلىشتۇرۇشنى بىلدۈرىدۇ: 阶级情义重～泰山 سىنىپىي مۇھەببەت تەيشەن تېغىدىنمۇ قەدىرلىك / 霜叶红～二月花 قىراۋدا قىزارغان يوپۇرماق باھاردا ئېچىلغان گۈلدىنمۇ قىزىل بولىدۇ/ 人民的利益高～一切 خەلق مەنپەئەتى ھەممىدىن ئەلا. 5. پېئىلدىن كېيىن كېلىپ مەجھۇللۇقنى بىلدۈرىدۇ: 见笑～大方 كۈلۈمسىرىگەننى كۆرۈپ قورۇنماسلىق. [于是] yúshì باغلىغۇچى سۆز بولۇپ كېلىدۇ: 他听完报告，～～就回去了 ئۇ دوكلاتنى ئاڭلاپ بولۇپلا قايتىپ كەتتى. ② (Yú) يۈي (فامىلە).

盂 yú قاچا، كورا: 痰～ تۈكۈرۈك قاچىسى / 漱口～ ئېغىز چايقاش قاچىسى.

竽 yú <古> چالغۇ ئەسۋابى. [滥竽] lànyú ساز چېلىشنى ئۇقمايدىغان ئادەمنىڭ سازەندىلەر ئارىسىدا كۆپ ئوتكۈزۈشىنى كۆرسىتىدۇ (قولدىن ئىش كەلمەيدىغانلارنىڭ خىزمەت ئورنىنى ئىگىلىۋېلىشىغا تەمسىل قىلىنىدۇ). ～～充数 سان توشقۇزماق، سانى بار، ساپاسى يوق.

与 yú 另见 yǔ، yù '欤' بىلەن ئوخشاش.

玙 yú كۆركەم قاشتاش.

欤 yú ياردەمچى سۆز بولۇپ، سوراق مەنىسىنى بىلدۈرىدۇ: 在齐～？在鲁～？ چى بەگلىكىدىمۇ ياكى لۇ بەگلىكىدىمۇ؟

予 yú 另见 yǔ مەن.

妤 yú 321- بەتتىكى '婕妤' (jiéyú) گە قاراڭ.

余 yú ① قالدۇق، ئېشىپ قالغان، ئارتۇق، ئوشۇق، زىيادە: ～粮 ئېشىنغان ئاشلىق/ ～兴 ئاخىرقى كۆڭۈل ئې-

چىش / 业~ ئىشتىن سىرتقى / 不遗~力 بارلىق كۈچ بىلەن، كۈچىنى ئايىماي. ② نەچچە، ئارتۇق (ئون، يۈز، مىڭ قاتارلىق پۈتۈن ساندىن كېيىن كېلىدىغان پارچە سان): 十~人 ئون نەچچە ئادەم / 三百~斤 ئۈچيۈز نەچچە جىڭ / 两丈~ ئىككى غۇلاچتىن كۆپرەك. ③ كېيىن: 兴奋之~，高歌一曲 خۇشاللىقتىن كېيىن ناخشا ياڭراتماق. ④ مەن.

馀 yú '余①②③' بىلەن ئوخشاش.

狳 yú 540 - بەتتىكى '犰狳' (qiúyú)گە قاراڭ.

畲 yú 另见 shē ئۆزلەشتۈرۈلگىنىگە ئىككى يىل بولغان يەر.

艅 yú [艅艎] yúhuáng <古> بىر خىل چوڭ كېمە.

臾 yú [须臾] xūyú بىرپەس، بىردەم.

谀 yú خۇشامەت، خۇشامەت قىلماق: ~辞 خۇشامەت سۆزى.

萸 yú 858 - بەتتىكى '茱萸' (zhūyú)گە قاراڭ.

腴 yú ① سېمىز: 丰~ تولغان، توشقان. ② مۇنبەت: 膏~ ئۈندۈملۈك، بولۇق، مۇنبەت.

鱼 yú بېلىق.

渔 yú ① بېلىق تۇتماق: ~船 بېلىقچىلىق كېمىسى / ~业 بېلىقچىلىق. ② ھايان تاپماق: ~利 ھارام پايدا.

禺 yú 487 - بەتتىكى '番禺' (pānyú)گە قاراڭ.

隅 yú ① بۇلۇڭ: 城~ شەھەرنىڭ بۇلۇڭى. [隅反] yúfǎn (ئوخشىتىش مەنىسىدە) پەرەز قىلىپ بىلىۋالماق. [向隅] xiàngyú كۆڭلى يېرىم بولماق، ئۈمىدسىزلەنمەك. ② بوي، ياقا: 海~ دېڭىز بويى.

嵎 yú ① تاغنىڭ ئەگرى - بۈگرى جايلىرى. ② '隅' بىلەن ئوخشاش.

愚 yú ① ئەخمەق، دۆت، كالۋا، كالۋاڭ: ~人 ئەخمەق ئادەم / ~昧无知 نادان، بىلىمسىز. [愚民政策] yúmínzhèngcè خەلقنى نادانلىقتا تۇتۇش سىياسىتى (ئەكسىيەتچى ھۆكۈمران

سىنىپلارنىڭ سىياسىتى). ② كەمىنە، پېقىر: ~见 پېقىرنىڭ قارىشىچە. ③ ئەخمەق قىلماق: ~弄人 باشقىلارنى ئەخمەق قىلماق / 为人所~ باشقىلار تەرىپىدىن ئەخمەق قىلىنماق.

髃 yú مۈرىنىڭ ئالدى قىسمى.

舁 yú <方> ئورتاق بىر نەرسە كۆتۈرمەك.

俞 yú ① ئۈندەش سۆز بولۇپ، رۇخسەت قىلغانلىقنى ئىپادىلەيدۇ. ② (Yú) يۈي (فامىلە).

揄 yú تارتماق، سۆرىمەك. [揄扬] yúyáng ماختىماق، مەدھىيىلىمەك، تەرىپلىمەك.

愉 yú خۇشاللىنارلىق، كۆڭۈللۈك، خۇش بولماق، شاد بولماق: 轻松~快 خۇشال - خۇراملىق.

渝 yú ① ئۆزگەرمەك (ھېسسىيات ياكى پوزىتسىيە): 始终不~ باشتىن - ئاخىر ئۆزگەرمەسلىك. ② چۇڭچىڭ شەھىرىنىڭ باشقىچە نامى: 成~铁路 چېڭدۇ - چۇڭچىڭ تۆمۈر يولى.

逾 yú ① ئۆتۈپ كەتمەك، ئاشماق، ئېشىپ كەتمەك: ~期 مۇددەتتىن ئۆتۈپ كەتمەك. ② تېخىمۇ، يەنىمۇ: ~甚 تېخىمۇ، بەكرەك.

瑜 yú ① كۆركەم قاشتاش. ② قاشتاشنىڭ رەڭگى. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) ئارتۇقچىلىق: 瑕(xiá)不掩~ كەمچىلىك ئارتۇقچىلىقنى ياپالمايدۇ.

榆 yú قارىياغاچ، سېدە.

觎 yú '觊觎' (jìyú) گە قاراڭ.

窬 yú تامدىن ئارتىلىپ ئۆتۈپ كەتمەك: 穿~之盗 تام تەشكۈچى ئوغرى، تام تېشەر.

蝓 yú 377 ـ بەتتىكى '蛞蝓' (kuòyú) كە قاراڭ.

娱 yú خۇشال، خۇشال بولماق، كۆڭۈل ئاچماق، خۇشال قىلماق، شادلاندۇرماق: 文~活动 مەدەنىي كۆڭۈل ئېچىش پائالىيىتى / 自~ ئۆز - ئۆزىنى خۇشال قىلماق.

虞 yú ① پەرەز قىلماق، قىياس

قىلماق: 以备不~ ھەر ئېھتىمالغا قارشى. ② غەم-ئەندىشە: 无~ غەم ئەندىشىسىز. ③ ئالدىماق: 尔~我诈 بىر-بىرىنى ئالدىماق. ④ يۈي بەگلىكى.

雩 yú 〈古〉 يامغۇر تەلەپ قىلىش يۈزىسىدىن قىلىنىدىغان بىر خىل نەزىر-چىراغ.

舆 yú ① كوزۇپ. ② ھارۋا: 舍~登舟 ھارۋىنى تاشلاپ، قولۋاققا چۈشمەك. [肩舆] jiānyú تەختىراۋان. ③ جامائەت: ~论 جامائەت پىكرى. [舆情] yúqíng ئامما كەيپىياتى، جامائەت كەيپىياتى: 洞察~ ~جامائەت كەيپىياتىنى كۆزەتمەك. ④ يەر: ~图 يەرخەرىتىسى.

与 yǔ 另见 yú، yù ① بىلەن، ھەم، ۋە: 批评~自我批评 تەنقىد ۋە ئۆز-ئۆزىنى تەنقىد قىلماق/ ~虎谋皮 يولۋاستىن تېرىسىنى سوراش، يامانىدىن ۋاپا كەلمەس. ② بەرمەك: 赠~ تەقدىم قىلماق/ 交~本人 ئۆز ئىگىسىگە تاپشۇرۇپ بەرمەك / ~人方便 باشقىلارغا ئوڭايلىق تۇغدۇرۇپ بەرمەك. ③ بېرىش-كېلىش، باردى-كەلدى، دوستلۇق: 此人易~ بۇ كىشى بىلەن ئارىلىشىش ئوڭاي/ 相~ ئۆزئارا بېرىش-كېلىش قىلىشماق / ~国 دوست مەملىكەت. ④ ياردەم بەرمەك، مەدەت بەرمەك، قوللاپ قۇۋۋەتلىمەك: ~人为善 كىشىنىڭ ياخشى بولۇشىغا ياردەم بەرمەك، كىشىگە ياخشىلىق قىلماق.

[与其] yǔqí سېلىشتۇرما باغلىغۇچى بولۇپ، كۆپىنچە ‘宁’، ‘宁可’، ‘不如’، ‘不若’ قاتارلىقلار بىلەن باغلىنىپ، «-دىن كۆرە» دېگەن مەنىنى بىلدۈرىدۇ: ~~坐车，不如坐船 ئاپتوموبىلغا ئولتۇرغاندىن كۆرە، پاراخوتقا ئولتۇرغان ياخشى.

屿 yǔ كىچىك ئارال.

予 yǔ 另见 yú بەرمەك: 授~奖状 مۇكاپات بەرمەك، مۇكاپاتلىماق/ ~以协助 ياردەم بەرمەك/ ~以处分 جازا بەرمەك، جازالىماق.

伛 yǔ دوك: ~人 دوك، دۈم-

چەك / ~倭 (lǔ) دۇمچەك.

俣 yǔ چوڭ، زور.

宇 yǔ ① لەمپە. (كۆچمە مەنىدە) ئۆي - ئىمارەت: ~庙 بۇتخانا. [宇眉] mèiyǔ قاش-كۆز. (كۆچمە مەنىدە) قەددى-قامەت، سىياق، تۇرق، سالاپەت، يۈرۈش-تۇرۇش. ② ئالەم، جاھان، دۇنيا: 内 ~ ئالەمدە. [宇宙] yǔzhòu ئالەم، جاھان، دۇنيا.

羽 yǔ ① تۈك، پەي: 翼 ~ ياردەمچى، مەدەتكار. ② <古> بەش خىل ئاھاڭنىڭ بىرى.

雨 yǔ 见另 yù يامغۇر.

禹 Yǔ رىۋايەتلەردىكى شيا سۇلالىسىنىڭ بىرىنچى پادىشاھى، كەلكۈننى تىزگىنلىگەن كىشى.

瑀 yǔ قاشتاشقا ئوخشايدىغان تاش.

语 yǔ 见另 yù ① گەپ، سۆز، تىل: 成 ~ تۇراقلىق ئىبارە/ 文 ~ تىل- يېزىق، تىل- ئەدەبىيات/ 国外 ~ چەت ئەل تىلى. ② تەمسىل، ماقال: 云 ~ تەمسىلدە مۇنداق دېيىلىدۇ. ③ ئىشارەت، ئىما: 手 ~ قول ئىشارىتى / 旗 ~ بايراق ئىشارىتى، بايراق تىلى. ④ سۆزلىمەك، دېمەك، ئېيتماق: 不言不 ~ ئۈن - تىنسىز.

圄 yǔ [圄囹] lǐngyǔ <古> تۈرمە.

敔 yǔ <古> ئۇرۇپ چېلىنىدىغان بىر خىل چالغۇ ئەسۋاب.

龉 yǔ 341 - بەتتىكى '龉龃' (jǔyǔ) گە قاراڭ.

圉 yǔ ئېغىل، ئاتخانا.

庾 yǔ ① ئوچۇقچىلىقتىكى ئاشلىق سېكى. [岭庾大] Dàyǔlǐng جياڭشى ئۆلكىسى بىلەن گۇاڭدۇڭ ئۆلكىسىنىڭ چېگرىسىدىكى دايۈيلىڭ تېغى. ② (Yǔ) يۈي (فامىلە).

瘐 yǔ <旧> مەھبۇسلارنىڭ تۈرمىدە ئازابلىنىپ ئۆلۈپ قېلىشى.

窳 yǔ قەبىھ، رەزىل: 劣 ~ يامان، رەزىل /~ 败 بۇلغىماق، بۇزماق، بۇزۇلماق.

貐 yǔ 737 - بەتتىكى '貐猰' (yàyǔ) گە قاراڭ.

与 yǔ 见另 yù، yú قاتناشماق،

ئىشتىراك قىلماق: ~会 يىغىنغا قاتناشماق / ~闻此事 شۇ ئىشقا قاتناشقان ھەم ئۇنىڭدىن خەۋەردار بولغان.

玉 yù ① قاشتاش. ② پاك، گۈزەل: ~颜 ھاۋارەڭ / 亭亭~立 زىلۋا، لېۋەن. ③ ھۆرمەت سۆزى: ~言 قىممەتلىك سۆزىڭىز / ~体 مۇبارەك تەنلىرى، مۇبارەك تېنىڭىز / 敬候~音 قىممەتلىك خېتىڭىزگە ئىنتىزارمەن.

钰 yù ئەتىۋار نەرسە، گۆھەر، ئېسىل تاش.

驭 yù '御①' بىلەن ئوخشاش.

芋 yù ياڭيۇ.

吁 yù 另见 xū مۇراجىئەت: ~请 مۇراجىئەت قىلماق / 大声呼~ يۇقىرى ئاۋازدا مۇراجىئەت قىلماق.

谷 yù 另见 gǔ [吐谷浑] Tǔyùhún تۇيغۇنلار (ئازارلار؛ ۋاجالار دەپمۇ ئاتىلىدۇ).

峪 yù جىلغا، ساي.

浴 yù يۇيۇنماق، سۇغا چۈشمەك: ~室 مونچا، سەراپ / 沐~ يۇيۇنماق، سۇغا چۈشمەك.

欲 yù ① ئارزۇ، ئىستەك، ئۈمىد، تەلەپ: 食~ ئىشتىها، ئىشتەي / 求知~ بىلىم ئېلىش ئارزۇسى. ② خالىماق، ئۈمىد قىلماق: ~盖弥彰 يوشۇرىمەن دەپ ئاشكارا قىلىپ قويماق؛ تېزدىنى باسسا مېزى چىقماق. ③ كېرەك، لازىم: 胆~大而心~细 يۈرەكلىك ھەمدە ئېھتىياتلىق بولۇش كېرەك. ④ پېئىللارنىڭ ئالدىدا كېلىپ ئىش-ھەرىكەتنىڭ باشلىنىش ئالدىدا تۇرغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ: 摇摇~坠 غۇلاش ئالدىدا تۇرماق / 山雨~来风满楼 راۋاقنى قاپلاپ بوران، كەلدى يامغۇر شەپىسى.

鹆 yù 542 - بەتتىكى '鸲鹆' (qúyù) گە قاراڭ.

裕 yù ① باي، باياشات، كەڭتاشا: 生活富~ تۇرمۇش باياشات / 家里很宽~ ئائىلىمىز كەڭ-كۇشادە / 时间不充~ ۋاقىت قىسقا. ② مولچىلىق، باياشاتچىلىق:

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

富国～民 دۆلەتنى باي، خەلقنى باياشات قىلماق.

[裕固] Yùgù يۇگۇ مىللىتى.

饫 yù توق، تويماق.

妪 yù موماي.

雨 yù 另见 yǔ ياغماق: ～雪 قار ياغماق.

郁 yù ① بۇك - باراقسان. ① غەم - ئەندىشە، قايغۇ، ھەسرەت: ～～不乐 غەمكىن، مەيۇس. ③ ئەدەبىي ئىقتىدار: 文采～～ بەدىئىيلىكى كۈچلۈك. ④ خوش پۇراق: 馥～ خوش پۇراققا قاپلانغان.

育 yù ① تۇغۇت، تۇغماق: 生儿～女 پەرزەنت كۆرمەك / 积极提倡计划生～ پىلانلىق تۇغۇتنى پائال تۈردە تەشەببۇس قىلماق. ② تەربىيىلىمەك، باقماق، ئۆستۈرمەك: ～婴 بالا باقماق / ～蚕 پىلە باقماق / ～林 ئورمان ئۆستۈرمەك. ③ تەربىيە: 德～ ئەخلاق تەربىيىسى / 智～ ئەقلىي تەربىيە / 体～ جىسمانىي تەربىيە.

昱 yù ① كۈن نۇرى. ② نۇر، نۇرلۇق.

煜 yù نۇرلانماق، يورۇماق، نۇر چاچماق، يورۇتماق.

狱 yù ① قاماقخانا، تۈرمە، زىندان. ② دەۋا، جىنايى ئىشلار دېلوسى: 冤～ ناھەق قاماق، ناھەق بىر تەرەپ قىلىنغان دېلو / 文字～ يېزىق دەۋاسى.

语 ② yù 另见 yǔ ئېيتماق، دېمەك: 不以～人 باشقىلارغا ئېيتماسلىق.

彧 yù بەدىئىي ئىستېداتقا ئىگە، ئەدەبىي ئىقتىدارغا ئىگە.

域 yù زېمىن، رايون: ～外 زېمىندىن تاشقىرى، زېمىن تېشى.

阈 yù ① بوسۇغا. ② چېگرا، چەك، چەكلىمە: 视～ كۆرۈش دائىرىسى، نەزەر دائىرىسى.

蜮 yù رىۋايەتلەردە ئېيتىلىدىغان بىر خىل زىيانداش ھايۋان: 鬼～ جىن، ئالۋاستى.

预 yù ① ئاۋۋال، ئالدىن، ئىلگىرى، بۇرۇن: ~备 ھازىرلىماق، تەييارلىماق / ~见 ئالدىن كۆرمەك، ئالدىن بىلمەك، ئالدىن كۆرەرلىك / ~防 ئالدىنى ئالماق، مۇداپىئەلەنمەك، ساقلانماق / ~约 كېلىشىپ قويماق، ئالدىن ۋەدىلىشىپ قويماق. ② قاتناشماق، ئىشتىراك قىلماق: 我没有参~这件事 مەن بۇ ئىشقا قاتناشمىدىم / 不必干~ ئارىلىشىش ھاجەتسىز.

蓣 yù 600 ـ بەتتىكى '薯蓣' (shǔyù) گە قاراڭ.

豫 yù ① شاد ـ خۇرام، خۇشاللانماق: 面有不~之色 چىرايىدىن كۆڭۈلسىزلىك چىقىپ تۇرىدۇ. ② '预①' بىلەن ئوخشاش. ③ ئارامخۇدا، بەھۇزۇر: 忧劳兴国，逸~亡身 جاپالىق ئىشلىسەڭ ۋەتىنىڭ گۈللىنىدۇ، راھەت ـ پاراغەتكە بېرىلسەڭ مۇنقەرز بولىدۇ. ④ (Yù) خېنەن ئۆلكىسىنىڭ قىسقىچە ئاتىلىشى.

谕 yù ① خەۋەرلەندۈرمەك، بىلدۈرمەك: ~面 يۈزتۇرانە بىلدۈرمەك / 手~ يازما بۇيرۇق / 上~ پەرمان.

喻 yù ① مىسال كەلتۈرمەك، ئوخشاتماق: 我供你打个比~ مەن ساڭا بىر مىسال كەلتۈرۈپ بېرەي. ② بىلمەك، ئۇقماق: 不言而~ دېمىسىمۇ چۈشىنىشلىك، ئېيتمىسىمۇ ئۇقۇشلۇق / 家~户晓 ھەممە ئائىلىلەرنى خەۋەرلەندۈرمەك، ھەممىگە بىلدۈرمەك. ③ چۈشەندۈرمەك، ئۇقتۇرماق: 以理~之 داۋلى بىلەن چۈشەندۈرمەك.

愈 yù ① بارغانسېرى: ~来~好 بارغانسېرى ياخشىلانماق / ~甚 تېخىمۇ. ② ياخشى: 孰~? قايسى ياخشى؟ ③ ياخشى بولماق، ساقايماق: 病~ كېسەلى ساقايماق.

尉 yù 另见 wèi ① [尉迟] Yùchí يۈيچى، ۋىسارا، ۋايجىرا (فامىلە). ② [尉犁] Yùlí لوپنۇر ناھىيەسى.

熨 yù 另见 yùn [熨帖][熨贴]

yùtie 1. لايىمقىدا مۇزۇرلانماق. 2. پۈتۈنلەي بېجىرىپ بولماق.

御 yù ① ھەيدىمەك (ھارۋىنى): ~车 ھارۋا ھەيدىمەك/ ~者 ھارۋىكەش. ② پادىشاھ، خان: ~用 قولچۇماق، ياللانما. ③ <旧> باشقۇرماق، ئىدارە قىلماق ~下 تۆۋەندىكىلەرنى باشقۇرماق. ④ قارشى تۇرماق، ساقلانماق، مۇداپىئە قىلماق: ~防 مۇداپىئە كۆرمەك /~敌 دۈشمەنگە قارشى تۇرماق/~寒 سوغۇقتىن ساقلانماق.

寓 yù ① تۇرماق: ~所 تۇرار جاي، تۇرغان ماكان / 暂~友人家 ۋاقىتنچە دوستىنىڭ ئۆيىدە تۇرماق. ② ئۆي، ياتاق، تۇرار جاي: 张~ جاڭنىڭ ئۆيى /公~ ياتاق بىناسى، ساراي، دەڭ. ③ ھاۋالە قىلماق، كۈتمەك: ~言 مەسەل، كىنايە /~意深刻 چوڭقۇر مەنىلىك. [寓目] yùmù كۆرمەك، كۆزدىن كەچۈرمەك.

遇 yù ① ئۇچرىماق، دۈچ كەلمەك: ~雨 يامغۇرغا دۈچ كەلمەك /百年不~ ئۆمۈر بويى ئۇچرىماسلىق /不期而~ مۇددەتسىز ئۇچراشماق. ② پۇرسەت: ~际 سەرگۈزەشت، كەچۈرمىش /佳~ ياخشى پۇرسەت، ئوبدان پەيت. ③ مۇئامىلە قىلماق، كۈتۈۋالماق: 可善~之 ياخشى مۇئامىلە قىلىڭ، ياخشى كۈتۈپ قويۇڭ.

潏 yù سۇنىڭ ئۇرغۇپ چىقىشى، سۇ تاشماق.

鹬 yù بىگىز تۇمشۇق تۇرنا. [鹬蚌相争,渔翁得利] yùbàng xiāngzhēng·yúwēngdélì تۇرنا بىلەن قۇلۇلە تۇتۇشۇپ قالسا، پايدا بېلىقچىغا بوپتۇ.

誉 yù ① نام-ئابروي، ئاتاق، داڭق: 荣~ شان-شەرەپ، پەخىر، شۆھرەت /~满中外 پۈتۈن ئالەمگە داڭقى كەتمەك. ② ماختىماق: ~不绝口 ئاغزىدىن چۈشۈرمەي ماختىماق.

燠 yù يىللىق، ئىسسىق~热 دىمىق، تىنچىق /寒~失时 ئىسسىق ۋە سوغۇق پەيتىنى قولدىن بېرىپ قويماق.

鬻 yù ساتماق: 旧社会逼得劳动人民卖儿~女 كونا جەمئىيەتتە، ئەمگەكچى خەلق ئوغۇل - قىزلىرىنى سېتىشقا مەجبۇر بولغان.

YUAN

鸢 yuān سار. [纸鸢] zhǐyuān لەگلەك.

鸳 yuān [鸳鸯] yuānyāng قوشماق ئۆردەك. (ئەدەبىي ئەسەرلەردە ئەر - خوتۇنغا ئوخشىتىلىدۇ).

鹓 yuān [鹓鶵] yuānchú قەدىمكى رىۋايەتلەردىكى سۇمۇرغقا ئوخشايدىغان بىر خىل قۇش.

眢 yuān كۆز ئىچكىرىلەپ كەتمەك. (كۆچمە مەنىدە) قۇرۇماق: ~井 قۇرۇپ كەتكەن قۇدۇق.

冤 yuān ① ئۇۋال بولماق، ناھەقلىق: 鸣~ ئۇۋال بولدى دەپ جار سالماق / 伸~ دەرت - ئەلەمنى ئېيتماق. ② ئۆچمەنلىك، ئاداۋەت: 家~ دۈشمەن، رەقىب، كۈشەندە / ~孽 كۇناھ. ③ ئالدىماق: 不许~人 باشقىلارنى ئالداشقا رۇخسەت قىلىنمايدۇ. ④ بىكار كەتمەك، زىيان تارتماق: 白跑一趟，真~ بىكاردىن ئاۋارە بولۇپ يۈرمەك.

渊 yuān چوڭقۇر سۇ، قاينام: 鱼跃于~ بېلىقلار چوڭقۇر سۇدا شۇڭغۇپ ئوينىماقتا. (ئوخشىتىش مەنىسىدە) چوڭقۇر: ~博 تولغان، توشقان؛ چوڭقۇر، كەڭ.

元 yuán ① دەسلەپكى، تۇنجى، بىرىنچى: ~旦 يېڭى يىل، يېڭى يىلنىڭ بىرىنچى كۈنى، نورۇز / ~月 بىرىنچى ئاي، يانۋار / ~年 تۇنجى يىل (پادىشاھلىق، بەگلىكنىڭ بىرىنچى يىلى ياكى ھاكىمىيەت ئۆزگىرىشىنىڭ تۇنجى يىلى.) [元素] yuánsù ئېلېمېنت. [元音] yuányīn سوزۇق تاۋۇش. ② باش، باشلىق، كاتتىباش: ~首 فىيۇرېر، دۆلەت باشلىقى / ~帅 مارشال / ~勋 تۆھپىكار، زور خىزمەت كۆرسەتكۈچى، ئۇلۇغ خىزمەت كۆرسەتكۈچى. ③ بىر پۈتۈن

گەۋدىنى تەشكىل قىلغان بۆلەك: 单~ كوۋارتال / ~件 بۆلەك، قىسىم، دېتال. ④ (Yuán) يۈەن سۇلالىسى. ⑤ يۈەن (پۇل بىرلىكى).

芫 yuán 另见 yán كېرىمدانە.

园 yuán ① باغ، باغۋاران. [园地] yuándì باغ، باغلىق يەر، گۈلزار، گۈلىستان: 艺术~~ سەنئەت - ئەدەبىيات گۈلزارى. ② باغچا: 公~ باغچا / 动物~ ھايۋانات باغچىسى.

沅 Yuán يۈەنجياڭ دەرياسى (گۈيجۇ ئۆلكىسىدىن باشلىنىپ، شەرقىي شىمالدا خۇنەن ئۆلكىسى ئارقىلىق دۇڭتىڭخۇ كۆلىگە قۇيۇلىدۇ).

鼋 yuán سۇ تاشپاقىسى.

员 yuán 另见 yún، yùn ① ئىسىم ياسىغۇچى قوشۇمچە «-چى» بىلەن ئىپادىلىنىدۇ: 学~ ئوقۇغۇچى، كۇرسانت / 演~ سەنئەتچى، ئارتىس. ② ئەزا: 党~ پارتىيە ئەزاسى / 团~ ئىتتىپاق ئەزاسى / 会~ ئۇيۇشما ئەزاسى. ③ ھەقدار سۆز: 一~大将 بىر چوڭ سەركەردە. ④ ئەتراپ: 幅~ يەر كۆلىمى، يەر مەيدانى.

圆 yuán ① چەمبەر، يۇمىلاق، دۈگىلەك. ② تولۇق، مۇكەممەل: 结果很~满 نەتىجە ناھايىتى تولۇق بولدى. (كۆچمە مەنىدە) ئوڭشىۋالماق، تۈزىتىۋالماق: 自~其说 ئۆز گېپىنى ئۆزى ئوڭشىۋالماق / ~谎 يالغانچىلىقنى ياپماق. ③ يۈەن (پۇل بىرلىكى).

垣 yuán تام، پاكار تام: 断瓦颓~ خارابىلىك، ۋەيرانىچىلىق.

爰 yuán شۇنىڭ بىلەن، شۇنداق قىلىپ، بۇنىڭ بىلەن: ~书其事以告 شۇنىڭ بىلەن ئاشۇ ئىشلار يېزىپ ئۇقتۇرۇپ قويۇلدى.

援 yuán ① تارتماق، سۆرىمەك، تۇتاشماق. ② ياردەم بەرمەك، ياردەم قىلماق: 抗美~朝 ئامېرىكا جاھانگىرلىكىگە قارشى تۇرۇپ، چاۋشيەنگە ياردەم بەرمەك / 支~前线 ئالدىنقى سەپكە ياردەم بەرمەك. ③ دەلىل كەلتۈرمەك، نەقىل كەلتۈرمەك: ~例 قائىدە-

تەرتىپلەرگە ئاساسەن، قائىدە بويىچە.

湲 yuán [潺湲] chányuán شىلدىر - شىلدىر (سۇنىڭ ئېقىشى).

媛 yuán 另见 yuàn [婵媛] chányuán 1. گۈزەللىك. 2. چېتىلماق، باغلانماق.

原 yuán ① دەسلەپكى، باشلانغۇچ، ئىپتىدائىي: ~稿 كۆپىيە، ئورىگىنال، ئەسلى ماقالە/ ~油 نېفىت/ ~煤 كۆمۈر، تاش كۆمۈر. [原子] ئاتوم. ② ئەسلى، ئىلگىرىكى: 这话~不错 بۇ گەپ ئەسلى توغرا ئىدى / ~打算去请他 ئەسلى ئۇنى تەكلىپ قىلماقچى/ 放还~处 ئەسلى، جايىغا قويۇپ قويماق: ③ ئەپۇ قىلماق، كەچۈرمەك: 情有可~ ئەپۇ قىلىشقا بولىدۇ/ 不可~谅的错误 كەچۈرۈشكە بولمايدىغان خاتالىق. ④ كەڭ، تۈز جاي: ~野 دالا، دەشت/ 平~ تۈزلەڭلىك/ 高~ ئېگىزلىك/ 大草~ چوڭ يايلاق. ⑤ '塬' بىلەن ئوخشاش.

塬 yuán ئېلىمىزنىڭ غەر-بىي شىمالىدىكى سېرىق توپىلىق ئېگىزلىك جايلىرىدا سۇ يالاپ كېتىشتىن شەكىللەنگەن ئېگىز - پەسلىك، ئەتراپى يانتۇلۇق، ئۈستى تەكشى بولغان ھالەت، ئېدىرلىق.

源 yuán ① مەنبە: 泉~ بۇلاق مەنبەسى/ 河~ دەريانىڭ بېشى، مەنبەسى. [源源] yuányuán ئۈزۈلمەي، كەينى-كەينىدىن: ~~而来 ئۈزۈلمەي كەلمەك. ② شەيئىلەرنىڭ تۈپ سەۋەبى، كېلىش يولى: 来~ كېلىش مەنبەسى/ 货~ مال مەنبەسى/ 肥~ ئوغۇت مەنبەسى.

螈 yuán 555- بەتتىكى '蝾螈' (róngyuán) گە قاراڭ.

羱 yuán ئارقار.

袁 Yuán يۈەن (فامىلە).

猿 yuán ئادەمسىمان مايمۇنى.

辕 yuán ① شوتا (ھارۋىنىڭ). ② يامۇلنىڭ سىرتقى دەرۋازىسى.

缘 yuán ① سەۋەب، ۋەج. ئۈچۈن: 无~无故 سەۋەبسىز، ھېچقانداق سەۋەبى يوق/

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

没有～由 سەۋەبى يوق / ～何到此? نېمە ئۈچۈن بۇ يەرگە كېلىپ قالدىڭ؟ ② نېسىپ، نېسىپ بولماق: ～分 تەقدىر، پېشانىگە يېزىلغىنى / 有～相见 دىدار كۆرۈشۈشكە نېسىپ بولماق. ③ بويلاپ، بويىچە: ～木求鱼 دەرەختىن بېلىق ئىزدىمەك؛ بىھۇدە ئۇرۇنماق. ④ چەت، ياقا، گىرۋەك.

橼 yuán 341-بەتتىكى '枸橼' (jǔyuán) گە قاراڭ.

圜 yuán 另见 huán '圆' بىلەن ئوخشاش.

远 yuǎn ① يىراق، ئۇزاق. 1. ئارىلىق ئۇزۇن: 路～ يول يىراق / 住得～ ئۆيى يىراق. 2. ۋاقىت ئۇزۇن: 作长～打算 ئۇزاق كەلگۈسىنى كۆزدە تۇتماق. ② شەرەم: ～亲 شەرەم تۇغقان / 敬而～之 كۆرۈنۈشتە ھۆرمەتلىگەندەك قىلسىمۇ، ئەمەلىيەتتە ئۆزىنى يىراق تۇتماق، ھېيىقماق. ③ چوڭ: 差得～ پەرقى چوڭ.

④ چوڭقۇر: 言近旨～ سۆزى ئاددىي بولغان بىلەن مەنىسى چوڭقۇر.

苑 yuàn ① باغ-ئارام، قوش، ھايۋانات، دەل-دەرەخ، گۈل ئۆستۈرۈلىدىغان باغچا. ② جەم بولماق، يىغىلغان جاي: 文～ ئەدەبىيات گۈلزارى / 艺～奇葩 سەنئەت گۈلزارىدىكى ئاجايىپ گۈل.

怨 yuàn ① ئۆچمەنلىك، ئاداۋەت. ② ئاغرىنماق، رەنجىمەك، كۆرمەك: 各无～言 ھېچكىمدە قىلچە نارازىلىق يوق / 任劳任～ جاپا-مۇشەققەتكە ۋە تاپا-تەنىگە قارىماي ئىشلىمەك / 别～他，这是我的错، سەن ئۇنىڭدىن كۆرمە، بۇ مەندىن ئۆتۈپ كەتكەن ئىش. [怨不得] yuánbude ئاغرىنىشقا بولمايدۇ، ئەيىبلەشكە بولمايدۇ.

院 yuàn ① قورۇ، ھويلا. ② بەزى ئىدارە ياكى جامائەت سورۇنلىرىنىڭ نامى ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ: 法～ سوت مەھكىمىسى / 医～ دوختۇرخانا / 戏～ تىياتىرخانا. ③

YUE

日 yuē ① ئېيتماق، دېمەك، سۆزلىمەك: 荀子~ شۇنزى ئېيتىدۇ لەركى/ 其谁~不然? كىم ئۇنداق ئەمەس دېيەلەيدۇ؟ ② ئاتالماق، دېيىلمەك: 名之~ 农民学校 ئىسمى دېھقانلار مەكتىپى دەپ ئاتالدى.

约 yuē 另见 yāo ① چەكلىمەك، تۇسماق. ② توختام، ۋەدە، ئەھدە، ئەھدىنامە: 条~ شەرتنامە / 立~ توختام تۈزمەك / 爱国公~ ۋەتەنپەرۋەرلىك ئەھدىنامىسى. ③ كېلىشىۋالماق: 预~ كېلىشىپ قويماق، ئالدىن ۋەدىلىشىپ قويماق/ 和他~好了 ئۇنىڭ بىلەن كېلىشىپ قويغان. ④ تەكلىپ قىلماق: ~他来 ئۇ تەكلىپ قىلىنغان/ 特~记者 ئالاھىدە تەكلىپ قىلىنغان مۇخبىر. ⑤ قىسقارتماق: 5/10 可以~成 1/2. 5/10 نى قىسقارتىپ 1/2 گە كەلتۈرۈشكە بولىدۇ. ⑥ ئايىماق، تېجىمەك، ئىقتىساد قىلماق: 节~ ئىقتىساد قىلماق، تېجىمەك. ⑦ ئىنستىتۇت: 各~校一休遵行 بارلىق ئىنستىتۇتلار بىردەك ئەمەل قىلماق.

垸 yuàn 〈方〉 خۇنەن، خۇبېي ئۆلكىسىدىكى كۆللەرجايلاشقان جايلاردا سۇ توسۇش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدىغان توسما.

掾 yuàn 〈古〉 خادىملار (مەھكەمە، قارىمىقىدىكىلەر نىڭ نامى).

媛 yuàn 另见 yuán ساھىبجامال، پەرى، جانان.

瑗 yuàn چوڭ تۆشۈكلۈك قاشتاش.

愿 yuán ① ئۈنىماق، ماقۇل كۆرمەك، خالىماق: 甘心情~ چىن كۆڭۈلدىن خالىماق / 自觉自~ ئاڭلىق ۋە ئىختىيارىيلىق. ② ئۈمىد، ئارزۇ، تىلەك، ئىستەك: 平生之~ ھاياتىدىكى بىردىنبىر ئارزۇيۇم/ 如~以偿 كۆڭۈلدىكىدەك بولۇپ چىقماق، مۇرادىغا يەتمەك. ③ ۋەدە: 许~ ۋەدە بەرمەك/ 还~ ۋەدىسىدە تۇرماق. ④ ھۆرمەتلىمەك، ئىززەتلىمەك.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئاددىي، قىسقىچە: 由博返~ مۇرەككەپلىكتىن ئاددىيلىققا ئۆتمەك. ⑧ تەخمىنەن، ئالا-ھىزەل: ~计 تەخمىنەن، چامامدا/ ~数 تەخمىنى سان/ 大~有五十人 تەخمىنەن 50 چە ئادەم بار.

矱 yuē مىزان، ئۆلچەم.

彟 yuē چەن، ئۆلچەم.

哕 yuě قەي قىلماق، ھۆ قىلماق، قۇسماق: 刚吃完药,都~出来了 دورىنى يەپلا ھەممىنى قۇسۇۋەتتى. [干哕] gānyue ھۆ قىلماق، قۇرۇق قەي قىلماق.

月 yuè 1. ئاي. [月食][月蚀] yuè shí ئاي تۇتۇلماق. ② ئاي. [月子] yuèzi تۇغۇتلۇق: 坐~~ تۇغۇتلۇق، قىرقى مەزگىلى. ② ئايسىمان، دۈگىلەك: ~饼 ئاي توقاچ/~琴 ماندالىن (تۆت تارلىق بىر خىل ساز). ④ ئايلىق: ~经 ئاي كۆرمەك، ھەيز، ئادەت/~刊 ئايلىق ژۇرنال، ئايلىق مەجمۇئە/~票 ئايلىق بېلەت/~报表 ئايلىق مەلۇمات جەدۋىلى. [月氏] Yuèzhī توخرىيلار. (مەملىكىتىمىزنىڭ غەربىي قىسمىدا ياشىغان قەدىمكى مىللەت)

刖 yuè <古> پۇتنى كېسىپ تاشلايدىغان بىر خىل جازا.

钥 yuè 另见 yào ئاچقۇچ، كىلىت. [锁钥] suǒyuè (ئوخشىتىش مەنىسىدە) 1. مۇھىم، ئاچقۇچلۇق. 2. مۇھىم چېگرا مۇداپىئە ئورنى: 北门~~ شىمالىي دەرۋازىدىكى مۇھىم مۇداپىئە ئورنى.

乐 yuè 另见 lè ① مۇزىكا، ساز: 奏~ ساز چالماق، مۇزىكا چالماق. [乐清] Yuèqīng جېجياڭ ئۆلكىسىدىكى يۇچىڭ ناھىيىسىنىڭ نامى. ② (Yuè) يۇ (فامىلە).

岳 yuè ① ئېگىز تاغ، چوڭ تاغ. [五岳] wǔyuè بەش چوڭ تاغ. ② خوتۇنىنىڭ ئاتا-ئانىسى، ئۇرۇق-تۇغقانلىرى: ~父 قېيىن ئاتا/叔~ قېيىن ئاغا.

悦 yuè ① خۇشال بولماق، شادلانماق: 和颜~色 خۇش خۇي، خۇش چىراي، ئوچۇق چىراي/ 心~诚服 چىن كۆڭ-

لىدىن قول قويماق، چىن دىلىدىن قايىل بولماق. ② خۇشياقماق: ~耳 قۇلاققا خۇشياقماق، قۇلاققا يېقىملىق/ 赏心~目 ھوزۇر بېغىشلىماق.

阅 yuè ① كۆرمەك، ئوقۇماق: ~报 گېزىت كۆرمەك/ 传~ قولدىن قولغا ئېلىپ كۆرمەك/ 检~军队 ئارمىيىنى كۆزدىن كەچۈرمەك. ② ئۆتمەك، بولماق، كەچۈرمىش: ~月 ئاينى ئۆتكۈزمەك/ 经验~历 باشتىن كەچۈرگەن تەجرىبىلەر.

钺 yuè 〈古〉 چوڭ ئاي پالتا.

越 yuè ① ئۆتمەك، ئاشماق: 1. توسالغۇدىن ئۆتمەك: 爬山~岭 تاغ-داۋانلاردىن ئاشماق. 2. ھالقىپ كەتمەك: ~级 دەرىجە ئاتلىماق/ ~权 ھوقۇق دائىرىسىدىن چىقىپ كەتمەك/ ~俎 (zǔ) 代疱 ھەممە ئىشقا چاتكېرىۋالماق، باشقىلارنىڭ ئىشىغا ئارىلاشماق. ② ياڭراتماق: 声音清~ ئاۋازى ياڭراق. ③ ئىش-ھەرىكەتنىڭ بارغانسېرى كۈچەيگەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ: ~快~好 قانچە تېز بولسا، شۇنچە ياخشى / 跑~有劲儿 يۈگۈرگەنسېرى غەيرەتكە كەلمەك/ 我们的队伍~战~强 قوشۇنىمىز جەڭ قىلغانسېرى كۈچەيمەكتە/ 天气~来~暖和 ھاۋا بارغانسېرى ئىسسىماقتا. ④ (Yuè) يۆبەگلىكى.

[越发] yuèfā تېخىمۇ، بارغانسېرى: 今年的收成~~好 بۇ يىلقى ھوسۇل تېخىمۇ ياخشى بولدى.

樾 yuè دەرەخ سايىسى، دەرەخ كۆلەڭگىسى.

跃 yuè سەكرىمەك، ئاتلىماق: 飞~ سەكرىمەك، ئۇچقاندەك / 龙腾虎~ جۇشقۇنلۇق، ھەيۋەتلىك ۋە سالتەنەتلىك / ~~欲试 سىناپ بېقىشقا تاقەتسىز بولماق.

[跃进] yuèjìn 1. سەكرەپ ئىلگىرىلىمەك. 2. تېز ئىلگىرىلىمەك: 向前~进 ئالغا ئىلگىرىلىمەك.

粤 Yuè گۇاڭدۇڭ ئۆلكىسىنىڭ باشقىچە ئاتىلىشى. **[两粤]** liǎngyuè گۇاڭدۇڭ ۋە گۇاڭ-

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

شىنى كۆرسىتىدۇ.

龠 yuè ① <古> نەيلىك چالغۇ ئەسۋابىنىڭ نامى. ② <古> چاڭگال (سىغىمچانلىق بىرلىكى: ئىككى چاڭگال بىر ئوچۇمغا تەڭ كېلىدۇ.)

瀹 yuè ① دەملىمەك: ~茗 چاي دەملىمەك. ② ئادالىماق، راۋانلاشتۇرماق: ~济漯 دەريانى راۋانلاشتۇرماق.

籥 yuè ① ‘龠’ بىلەن ئوخشاش.

籰 yuè <方> يىپەك، يىپ قاتارلىقلارنى يۆگەيدىغان ئەسۋاب.

YUN

晕 yūn 另见 yùn قايىماق، ئايلانماق، ھوشىدىن كەتمەك: ~头 باش قايماق. (كۆچمە مەنىدە) كاللا سەگەك ئەمەس.

氲 yūn 767- بەتتىكى ‘氤氲’ (yīnyūn) گە قاراڭ.

云 yún ① دېمەك، سۆزلىمەك، ئېيتماق: 诗~ شېئىرلاردا دېيىلگەن / 人~亦~ باشقىلار نېمە دېسە شۇنى دېمەك، باشقىلارنى دورىماق. ② كونا ئەدەبىي تىلدىكى ياردەمچى سۆز بولۇپ، جۈملىنىڭ بېشى، ئوتتۇرىسى ۋە ئاخىرىدىمۇ كېلىۋېرىدۇ: ~谁之思? كىمنىڭ خىيالى؟ / 岁~暮矣 يېشى بىر يەرگە بېرىپ قالدى. ③ بۇلۇت: ~集 يىغىلماق، توپلانماق، تەرەپ-تەرەپتىن كەلمەك.

芸 yún ① سۇزاپ. ② [芸薹] yúntái قىچا.

纭 yún ھەر خىل، خىلمۇ-خىل. [纷纭] fēnyún خىلمۇ-خىل، ھەرخىل: 众说~~ كۆپچىلىكنىڭ ئاغزىدا ھەر خىل گەپ بار.

耘 yún ئوتىماق: ~田 ئوت ئوتىماق / 春耕夏~ ئەتىيازلىق تېرىلغۇ، يازلىق ئوتاق.

匀 yún ① تەكشى، باراۋەر، تەڭ: 颜色涂得不~ رەڭ تەكشى بېرىلمەپتۇ / 这两份儿多少不均，~一~吧 ماۋۇ ئىككىسى تەڭ ئەمەس ئىكەن، بىر ئاز تەڭشەيلى. ② چىقارماق، ئايرىماق، ئاجراتماق،

بۆلەك: 把你买的纸～给我一些 سېتىۋالغان قەغىزىڭدىن ماڭا بىر ئاز بۆلۈپ بەرگىن / 先～出两间房来给新来的同志 يېڭىدىن كەلگەن يولداشلارغا ئاۋۋال ئىككى ئېغىز ئۆي ئاجرىتىپ بېرەيلى.

畇 yún تەكشى تۈزلەنگەن ئېتىزلىق.

员 yún 另见 yuán، Yùn قەدىمكى كىشىلەرنىڭ ئىسمىغا قوللىنىلىدىغان خەت.

筠 yún ① بامبۇك پوستى. ② بامبۇك.

鋆 yún ئالتۇن. كىشى ئىسمىدا «jūn» دەپمۇ ئوقۇلىدۇ.

允 yǔn ① ئۇنىماق، ماقۇل بولماق، يول قويماق، رۇخسەت قىلماق: 没有得到～许 ماقۇللۇقنى ئالمىغان / 不～ ماقۇل بولماسلىق، رۇخسەت قىلماسلىق. ② ئادىل ۋە مۇۋاپىق: 公～ ئادىل، مۇۋاپىق.

狁 yǔn 700-بەتتىكى ‘猃狁’ (xiǎnyǔn) گە قاراڭ.

陨 yǔn چۈشمەك: ～石 مېتېئورىت.

殒 yǔn ئۆلمەك: ～命 ئۆلمەك، جېنىدىن ئايرىلماق.

孕 yùn ھامىلە، ھامىلىدار بولماق، ئېغىر ئۇستىخان بولماق، تۆرەلمە، ئىككىقات: 有～ ھامىلىدار بولماق / ～妇 ھامىلىدار ئايال، ئىككىقات ئايال، ئېغىرئاياغ ئايال.

运 yùn ① ئايلانماق: 日月～行 ئاي ۋە كۈننىڭ ئايلىنىشى. [运动] yùndòng 1. <理> ھەرىكەت. 2. <哲> ھەرىكەت. 3. تەنھەرىكەت. 4. ھەرىكەت: 五四～～ «4-ماي» ھەرىكىتى / 增产节约～～ مەھسۇلاتنى ئاشۇرۇپ ئىقتىساد قىلىش ھەرىكىتى. 5. ھەرىكەتلەنمەك. ② توشۇماق: ～货 مال توشۇماق / 客～ يولۇچى توشۇماق / 陆～ قۇرۇقلۇق ترانسپورتى. ③ تەتبىق قىلماق، جانلىق قوللانماق: ～思 باش قاتۇرماق، پىكىر يۈرگۈزمەك / ～筹 پىلانلىماق. ④ تەقدىر،

ئامەت، تەلەي: 幸~ تەلەي، ئامەت / 走好~ تەلەيى ئوڭدىن كەلمەك.

酝 yùn هاراق، هاراق ئېچىتماق: 佳~ ئېسىل هاراق.

[酝酿] yùnniàng تەييارلىماق، هازىرلىماق، كېڭەشمەك، پىكىرلەشمەك، غۇلغۇلا قىلماق: 大会前要有~~工作 چوڭ يىغىندىن بۇرۇن خىزمەتلەرنى پىكىرلىشىۋېلىش لازىم.

员 Yùn 另见 yuán • yún (فامىلە).

恽 Yùn يۈن (فامىلە).

晕 yùn 另见 yūn ① گەردىش. قوتان، قوتانلىماق (ئاي ياكى كۈننىڭ چۆرىسىدە هاسىل بولىدىغان چەمبەر شەكىللىك گاز): 日~ كۈن قوتانلىماق / 月~而风 ئاي قوتانلىسا، شامال چىقار. ② باش قايماق، باش ئايلانماق: 一坐船就~ پاراخوتقا ئولتۇرۇپلا بېشىم قايغىلى تۇردى.

愠 yùn ئاچچىق، تۇرۇلمەك، نەپرەت، غەزەپ: ~色 غەزەپ چىراي.

缊 yùn كونا - يېڭى ئارىلاشما سەرناق: ~袍 سەرناق تون.

韫 yùn ساقلىماق، يىغىپ ساقلىماق: ~椟而藏诸 يىغىۋېلىپ ئىشكاپتا ساقلاپ قويايلى.

蕴 yùn ساقلانماق، كۆمۈلۈپ ياتماق: 我国石油~藏量很大 مەملىكىتىمىزنىڭ نېفىت زاپىسى ئىنتايىن زور.

韵 yùn ① تاۋۇش ئىنىم: ~类 تاۋۇش تۈرى / ~文 قاپىيىلىك ئەسەر، شېئىرىي ئەسەر / 押~ ۋەزىن، قاپىيىداش / 叶~ (xié) قاپىيىگە سالماق. ② مۇڭلۇق تاۋۇش: 琴~悠扬 مۇڭلۇق ساز ئاۋازى لەرزان چىقماق. ③ لېۋەن، ساھىبجامال، لەززەت، مەززە: 风~ زىلۋا، غۇنچە بوي.

熨 yùn 另见 yù دەزمال سالماق. [熨斗] yùndǒu دەزمال، ئۈتۈك.

Z

ZA

扎 zā 另见 zhá·zhā ① باغلىماق، چىگمەك، بوغماق؛ ~辫子 چاچ بوغماق / ~腿 پۇشقاقنى بوغماق / ~彩牌楼 زىننەت دەرۋازىسىغا لېنتا باغلىماق. ② باغلام (مىقدار سۆز)؛ 一~线 بىر باغلام يىپ.

匝 zā ① مىقدار سۆز: 绕树三~ دەرەخنى ئۈچ ئايلانماق. ② توشماق، قاپلىماق: 柳荫~地 تالنىڭ سايىسى ھەممىلا يەرنى قاپلىغان.

咂 zā ① چاكىلداتماق؛ ~嘴 ئاغزىنى چاكىلداتماق. ② سۈمۈرمەك، شورىماق: ~一口酒 بىر يۇتۇم ھاراق سۈمۈرمەك. ③ تېتىماق، تەمشىمەك: ~滋味 تەمىنى تېتىماق.

拶 zā 另见 zǎn مەجبۇر قىلماق، زورلىماق، قىستىماق.

杂 zá ① خىلمۇ خىل، مۇرەككەپ: ~色 ھەر خىل رەڭ، ئالا - بۇلىماش / ~事 پارچە - پۇرات ئىشلار، ئۇششاق - چۈششەك ئىشلار / ~技表演 سېرك ئويۇنى كۆرسەتمەك / 人多手~ ئادەم كۆپ بولسا، ئىش مۇرەككەپ بولىدۇ. [杂志] zázhì ژۇرنال. ② ئارىلاشتۇرماق: 夹~ ئارىلاشتۇرماق، قوشماق.

砸 zá ① قاقماق، قاگدىماق، چىگدىماق: ~钉子 مىخ قاقماق / ~地基 ئۇلنى قاگدىماق. ② چاقماق، پاچاقلىماق، يەنچمەك، ئەزمەك، سۇنماق: 碗~了 چىنە سۇنۇپ كەتتى / ~碎铁锁链 تۆمۈر كىشەننى پاچاقلاپ تاشلىماق. (كۆچمە مەنىدە) مەغلۇپ بولماق، بۇزۇلماق: 这件事搞~了 بۇ ئىش بۇزۇلدى.

咋 zǎ 另见 zhā·zhà <方> نېمە ئۈچۈن، نېمىشقا، قانداق: ~好 قانداق قىلغان ياخشى / ~办 قانداق قىلىش كېرەك.

臜 za [腌臜] āza مەينەت.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېشقەدەم تور بېكىتى

ZAI

灾 zāi ① ئاپەت: 战胜～害 ئاپەتنى يېڭمەك / 旱～ قۇرغاقچىلىق ئاپىتى. ② بەختسىزلىك: 飞～ كۈتۈلمىگەن بالايىئاپەت / 招～惹祸 بالايىئاپەت تېرىماق.

甾 zāi <化> خولان.

哉 zāi 1. سوراق سۆزىدىن قوشۇلۇپ كېلىپ سوراش ياكى ياندۇرۇپ سوراشنى بىلدۈرىدۇ: 有何难～? بۇ ئىش ئېغىرمىتى؟ / 岂有他～? باشقا يەنە نېمە بولماقچى؟ 2. ئاھ ئۇرۇش ياكى زوقلىنىشنى بىلدۈرىدۇ: 呜呼哀～ ئاھ ئۇرۇپ ھەسرەت چەكمەك / 诚～斯言 بۇ گەپ دەرۋەقە بولغان.

栽 zāi ① تىكمەك، قويماق: ～菜 كۆكتات تېرىماق / ～树 كۆچەت تىكمەك. (كۆچەت مەنىدە) ئۆتكۈزمەك، سالماق: ～牙刷 چىش چوتكىسىغا قىل ئۆتكۈزمەك / ～绒 قىلچىق رەخت، تىۋىتلىق رەخت / ～赃 تۆھمەت چاپلىماق، قارا چاپلىماق. ② كۆچەت: 桃～ شاپتۇل كۆچىتى / 树～子 دەرەخ كۆچىتى، جىرىم. ③ يىقىلىپ چۈشمەك، مۇللاق ئېتىپ چۈشمەك: ～跟头 پۇتلىشىپ يىقىلماق، مۇللاق ئېتىپ چۈشمەك، بۇرنىغا يېمەك / ～了一跤 يىقىلىپ كەتمەك.

载 zǎi 另见 zài ① يىل: 一年半～ بىر يېرىم يىل. ② باسماق: 历史记～ تارىخىي خاتىرە / 登～ بېسىلماق / 刊～ باسماق، بېسىپ چىقارماق / 转～ كۆچۈرۈپ باسماق.

宰 zǎi ① سويماق، بوغۇزلىماق، ئۆلتۈرمەك: ～羊 قوي سويماق. ② ئاساسلىق باشقۇرماق، رىياسەتچىلىك قىلماق: 主～ خوجايىنلىق قىلماق، بەلگىلىمەك، ئىدارە قىلغۇچى / ～制 تىزگىنلىمەك، چاڭگىلىدا تۇتماق. ③ <古> مەنسەپ نامى: ～相 باش ۋەزىر.

崽 zǎi ① <方> بالا. ②

كۆچۈك.

再 zài ① قايتا، تەكرار: 一而~ ~而三 قايتا - قايتا، تەكرار - تەكرار / 一~表示 قايتا - قايتا ئىپادىلىمەك / ~版 قايتا نەشرى، ئىككىنچى نەشرى. [再三] zàisān قايتا - قايتا، كۆپ قېتىم، تەكرار - تەكرار: ~~考虑 قايتا - قايتا ئويلانماق. ② يەنە، داۋاملىق: 明天~来 ئەتە يەنە كېلەي / 雨要~下就太多了 يامغۇر يەنە يېغىۋېرىدىغان بولسا، بەك كۆپ بولۇپ كېتىدۇ. ③ ئاندىن، ئۇنىڭدىن كېيىن: 吃完饭~去学习 تاماق يەپ بولۇپ، ئاندىن ئۆگىنىشكە بارىمەن / 把材料整理好了~动笔写 ماتېرىيالنى رەتلەپ بولۇپ، ئاندىن يازىمەن. ④ يەنىمۇ، تېخىمۇ، بۇنىڭدىن: ~好没有了 بۇنىڭدىن ياخشىسى بولماس / ~大一点就好了 بۇنىڭدىن سەل چوڭراق بولغان بولسا، ياخشى بولاتتى. ⑤ ئۇنىڭ ئۈستىگە، بۇنىڭدىن باشقا: ~则 يەنە، بۇنىڭدىن باشقا / 盘里放着葡萄，鸭梨，~就是苹果 تەخسىگە ئۈزۈم، نەشپۈتتىن باشقا يەنە ئالما قويۇلغان.

在 zài ① مەۋجۇت، مەۋجۇت بولۇپ تۇرماق، ھايات: 革命者青春常~ ئىنقىلابچىلارنىڭ ياشلىق باھارى ھەمىشە مەۋجۇت بولۇپ تۇرىدۇ / 人~阵地~ بىز بولىدىكەنمىز، پوزىتسىيىنى قەتئىي ساقلايمىز. ② «-دا / -تا، -دە / -تە» بىلەن ئىپادىلىنىدۇ: 书~桌子上呢 كىتاب ئۈستەل ئۈستىدە / 我今天晚上~家 بۈگۈن كەچتە مەن ئۆيدە بولىمەن / ~职 خىزمەتتە، خىزمەتتىكى. ③ باغلىق: 事~人为 ئىش ئادەمگە باغلىق / 学习进步，主要~自己努力 ئۆگىنىشتە ئالغا بېسىش، ئاساسەن ئۆزىنىڭ تىرىشچانلىقىغا باغلىق [在乎] zàihu 1. باغلىق. 2. قىزىقىشا، ئالماق، رەپتايىغا ئالماق، ئېتىبارىغا ئالماق، ئىلكىگە ئالماق:

ئۇيغۇر كىتاب تورى

满不~~ قىلچە پىسەنت قىلماسلىق، قىلچە رەپتايىغا ئالماسلىق. ④ ئىش - ھەرىكەتنىڭ داۋام قىلىۋاتقانلىقىنى بىلدۈرىدۇ: 他~种地 ئۇ يەر تېرىۋاتىدۇ / 我正~看报 مەن گېزىت كۆرۈۋاتىمەن. ⑤ ئىشنىڭ ۋاقتى، ئورنى، ئەھۋالى، دائىرىسى قاتارلىقلارنى ئىپادىلەيدىغان ياردەمچى سۆز: ~晚上读书 كەچتە كىتاب كۆرىمەن / ~礼堂开会 زالدا يىغىن ئېچىلىدۇ / ~这种条件之下 بۇ خىل شارائىت ئاستىدا. ⑥ '在'، '所' بىلەن باغلىنىپ كېلىپ، كۈچەيتىش مەنىسىنى بىلدۈرىدۇ: ~所不辞 باش تارتماسلىق / ~所不计 ھېسابلىماسلىق / ~所难免 خالى بولۇش تەس.

载 zài 另见 zǎi ① قاچىلىماق، باسماق: ~货 مال باسماق، يۈك قاچىلىماق / ~重汽车 يۈك ئاپتوموبىلى، قارا ماشىنا / 满~而归 مۇۋەپپەقىيەت بىلەن قايتماق. ② تولماق، قاپلىماق: 旧社会有多少苦同胞怨声~道 كونا جەمئىيەتتە ھەممە يەر جاپاكەش قېرىنداشلارنىڭ داد - پەريادى بىلەن تولغانىدى. ③ شۇنىڭ بىلەن، شۇنداق قىلىپ: ~歌~舞 ناخشا ئېيتىپ ئۇسسۇل ئوينىماق.

ZAN

糌 zān [糌粑] zānba زاڭبا (زاڭزۇلارنىڭ ئاساسىي تائامى).

簪 zān ① چاچ سانجىغۇچ، چاچ زىخچىسى. ② سانجىماق، قىسماق: ~花 گۈل قىسماق.

咱 zán ① مەن: ~不懂他的话 مەن ئۇنىڭ گېپىنى ئۇقمايمەن. ② بىز: ~穷人都翻身了 بىز كەمبەغەللەر قەد كۆتۈردۇق.

[咱们] zánmen بىز، بىز ھەممىمىز: 同志,你别客气，~~军民是一家嘛! يولداش، تۈزۈت قىلمالىڭ، بىز ئارمىيە - خەلق بىر ئائىلە كىشىلىرىغۇ!

拶 zǎn 另见 zā چىڭ قىسماق. [拶子] قىسماق (ئۆتمۈشتە قولنىڭ بارماقلىرىنى قىسىدىغان جازا قورالى). [拶指] zǎnzhǐ ئۆتمۈشتە قىسماق بىلەن قولنىڭ بارماقلىرىنى قىسىدىغان قاتتىق جازا.

噆 zǎn ① چىشلىمەك (ئاغزىغا تاماكا ياكى غاڭزا چىشلىمەك). ② چىشلىمەك.

攒 zǎn 另见 cuán توپلىماق، يىغماق: ~粪 قىغ يىغماق / ~钱 پۇل توپلىماق.

趱 zǎn تېز، تېزلەتمەك، تېز ماڭماق: ~路 يول مېڭىشنى تېزلەتمەك / 紧~了一程 بىر مۇساپە يول تېزلىتىلدى.

暂 zàn ۋاقىتلىق، ۋاقىتىنچە: ~行条例 ۋاقىتلىق يولغا قويۇلىدىغان نىزام / ~停 ۋاقىتىنچە توختىماق / 此事~不处理 بۇ ئىش ۋاقىتىنچە بىر تەرەپ قىلىنمايدۇ.

錾 zàn ① قەلەم، ئويمىكارلىق تىغى. ② ئويماق، چەكمەك: ~花 گۈل چەكمەك / ~字 خەت ئويماق.

赞 zàn ① ياردەم بەرمەك: ~助 ياردەم بەرمەك. قوللاپ-قۇۋۋەتلىمەك، مەدەت بەرمەك. [赞成] zànchéng 1. قوشۇلماق، ماقۇل كۆرمەك: 大家都~~他的意见 كۆپچىلىك ئۇنىڭ پىكرىگە قوشۇلدى. 2. ياقىلماق، قوللىماق. ② ماختىماق، مەدھىيىلىمەك: ~不绝口 ئاغزىدىن چۈشۈرمەي ماختىماق. ③ قەسىدە (شېئىرىيەتتىكى ژانىرنىڭ بىر تۈرى).

瓒 zàn <古> نەزىر-چىراغ قىلىنغاندا ئىشلىتىلىدىغان، قاشتاشتىن ئىشلەنگەن ئەسۋاب.

ZANG

赃 zāng زاك مال: 追~ زاك مالنى سۈرۈشتە قىلماق / 退~ زاك مالنى قايتۇرماق.

脏 zāng 另见 zàng پاسكىنا، كىر، مەينەت: 衣服~了 كىيىمىم كىرلىشىپ كېتىپتۇ / 把~东西清除出去 پاسكىنا نەرسىلەرنى تازىلاپ چىقىرىۋېتەيلى.

牂 zāng ساغلىق قوي.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

臧 zāng ياخشى. [臧否] zāngpǐ تەقدىرلىمەك ۋە چۈشۈرمەك، باھا بەرمەك: ~ ~ 人物 شەخسلەرگە باھا بەرمەك.

驵 zāng ياخشى ئات، كۈچلۈك ئات. [驵侩] zāngkuài ‹旧› بېدىك، ئات بېدىكى.

奘 zàng 另见 zhuǎng ① ئۇلۇغايماق، زورايماق (كۆپىنچە ئادەم ئىسمىدا قوللىنىلىدۇ). 玄奘 شۈەنزاڭ (ماخايانادېۋا، تاڭ دەۋرىدە ئۆتكەن بىر راھىبنىڭ ئىسمى). ② سۆز ۋە مۇئامىلىدىكى قوپاللىق:

葬 zàng كۆممەك، دەپنە قىلماق: 埋 ~ كۆممەك، يەرگە تىقماق / 火 ~ كۆيدۈرۈپ دەپنە قىلماق. [送葬] sòng zàng نابۇت قىلماق، ھالاك قىلماق، ۋەيران قىلماق: 旧礼教不知~~了多少人的幸福生活 كونا قائىدە-يوسۇنلار سانسىزلىغان كىشىلەرنىڭ بەختىيار تۇرمۇشىنى ۋەيران قىلدى.

脏 zàng 另见 zāng ئىچكى ئەزالارنىڭ ئومۇمىي نامى: 内 ~ ئىچكى ئەزا / 五~六腑 ئىچكى ئەزالار.

藏 zàng 另见 cáng ① نەرسە ساقلايدىغان جاي: 宝 ~ خەزىنە. ② سۇترا، گادىنجور، نوم (بۇددا ياكى تەرىقەت دىنىدا): 道 ~ تەرىقەت دىنى نومى. ③ شىزاڭ ئاپتونوم رايونىنىڭ قىسقارتىلغان نامى. [藏族] Zàngzú زاڭزۇ مىللىتى.

ZAO

遭 zāo ① ئۇچرىماق، يولۇقماق، دۇچ كەلمەك: ~ 难 پالاكەتكە ئۇچرىماق / ~ 遇困难 قىيىنچىلىققا يولۇقماق. ② مىقدار سۆز: 用绳子多绕两~ ئارغامچا بىلەن بىر-ئىككىنى كۆپرەك چىگەۋېتەيلى / 我去转了一~ مەن بىر ئايلىنىپ كەلدىم. ③ قېتىم: 一~ 生، 两~熟 بىر كۆرگەن تونۇش، ئىككى كۆرگەن تۇغقان.

糟 zāo ① تىرىسپ، ئارزاڭ. [糟粕] zāopò شاكال: 取其精华,去其~~ شاكىلىنى چىقىرىۋېتىپ، جەۋھىرىنى ئېلىپ قالماق. ② ھاراقتا چىلىماق،

ئارزالغا كۆممەك: ~鱼 ھاراققا چىلانغان بېلىق / ~豆腐 ھاراققا چىلانغان دۇفۇ. ③ چىرىمەك، سېسىماق: 木头~了 ياغاچ چىرىپ كېتىپتۇ / 布~了 رەخت چىرىپ كېتىپتۇ. ④ يامان، چاتاق: 事情~了 ئىشتىن چاتاق چىقتى.

[糟踏] [糟蹋] zāota ئاياغ ئاستى قىلماق، نومۇسىغا تەگمەك، باسقۇنچىلىق قىلماق؛ كاردىن چىقارماق، زايە قىلماق، بەزەپ قىلماق: 不许~粮食 ئاشلىقنى زايا قىلىشقا يول قويۇلمايدۇ.

凿 záo ① ئىسكەنە. ② تەشمەك، قازماق. كولىماق، ئاچماق: ~个眼 تۆشۈك ئاچماق، تۆشۈك تەشمەك / ~井 قۇدۇق قازماق. [穿凿] chuānzáo قارىسىغا سۆزلىمەك. ③ ئېنىق، ھەقىقىي: 证据确~ دەلىل - ئىسپاتلىرى تولۇق.

早 zǎo ① ئەتىگەن، سەھەر: 一大~就开会去了 تاڭ سەھەردىلا يىغىنغا ماڭدى / ~饭 ئەتىگەنلىك تاماق / ~操 ئەتىگەنلىك گىمناستىكا. ② بالدۇر، بۇرۇن. ئىلگىرى: ~起~睡身体好 بالدۇر يېتىپ، بالدۇر قوپسا سالامەتلىك ياخشى بولىدۇ / 那是很~的事了 ئۇ خېلى بۇرۇنقى ئىش / 我~就预备好了 مەن خېلى بۇرۇنلا تەييارلىق قىلىپ بولغانىدىم / 开车还~着呢 پويىز مېڭىشقا تېخى ۋاقىت بار.

枣 zǎo چىلان دەرىخى، چىلان. [黑枣儿] hēizǎor قارا چىلان دەرىخى.

蚤 zǎo ① بۈرگە. ② 〈古〉 ‘早’ بىلەن ئوخشاش.

澡 zǎo يۇيۇنماق: ~盆 ۋاننا / ~堂 مونچا، سەرراپ.

璪 zǎo ① 〈古〉 قاشتاشقا ئويۇلغان يۇسۇنلار نەقىشى ياكى كېيىملەرگە سىزىلغان يۇسۇنلار گۈلى. ② 〈古〉 شىلەپىنىڭ ئۈستىگە قويۇلىدىغان، قاشتاش ئۆتكۈزۈشكە ئىشلىتىلىدىغان رەڭلىك يىپەك لېنتا.

藻 zǎo ① لەش، يۇسۇن. ② گۈزەل، كۆركەم: ~饰 كۆركەملەشتۈرمەك، زىننەتلىمەك / 辞~ سۆز-ئىبارىلەر. [藻井]

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بىكى تورى

zǎojǐng رەڭلىك بېزەك، رەڭلىك نەقىش.

皂 zào ① قارا: ~鞋 قارا ئاياغ / 不分~白 ئاق-قارىنى پەرق ئەتمەسلىك. ② چاپارمەن، ياپى: ~隶 ياپى. ③ [皂角] zǎojiǎo [皂荚] zàojiá سوپۇن دەرىخى، سوپۇن دەرىخى مېۋىسى. [肥皂] féizào سوپۇن.

唣 zào [啰唣] luózào جېدەل چىقارماق، جاڭجاللاشماق.

灶 zào ئوچاق.

造 zào ① ياسىماق: ~船 كېمە ياسىماق / ~林 ئورمان بىنا قىلماق / ~句 جۈملە تۈزمەك. (كۆچمە مەنىدە) ئويدۇرماق، توقۇماق ~谣 پىتنە - پاسات تېرىماق، ئىغۋا تارقاتماق / 捏~ ئويدۇرما، ئويدۇرۇپ چىقماق. ② مۇۋەپپەقىيەت، نەتىجە، ئۇتۇق: ~诣 مەلۇمات، بىلىم، سەۋىيە. ③ تەربىيىلىمەك، يېتىشتۈرمەك، ئۆستۈرمەك: 深~ بىلىمىنى ئاشۇرماق. ④ بارماق: ~访 يوقلاپ بارماق / 登峰~极 يۇقىرى پەللىگە چىقماق. ⑤ تەرەپ: 两~ ئىككى تەرەپ، دەۋاگەر ھەم جاۋابكار / 甲~ ئا تەرەپ / 乙~ ب تەرەپ. ⑥ قېتىم، نۆۋەت: 一年两~ يىلىغا ئىككى قېتىم. [造次] zàocì ئالدىراشچىلىق: ~~之间 ئالدىراشچىلىقتا. (كۆچمە مەنىدە) قارام، قاراملىق: 不敢~~ قاراملىق قىلىشقا بولمايدۇ.

慥 zào ئاقكۆڭۈل، سەمىمىي.

簉 zào قوشۇمچە، تەۋە، قارمىقىدىكى، قاراشلىق.

噪 zào ① ھاشارات ياكى قۇشلار توپىنىڭ سايرىشىنى بىلدۈرىدۇ: 鹊~ سېغىزخاننىڭ سايرىشى / 蝉~ تومۇزغىلارنىڭ چىرىلدىشى. (كۆچمە مەنىدە) قالايمىقان ئاۋازلار: ~音 شاۋقۇن، يېقىمسىز ئاۋاز. ② قىقاس، ۋاراڭ - چۇرۇڭ: 聒~ چۇرقۇراشماق، ۋاراڭ - چۇرۇڭ قىلماق / 鼓~而进 چۇقۇرۇشۇپ كىرىپ كەلمەك.

燥 zào قۇرۇق: ~热 قۇرۇق ئىسسىق / 天气干~ ھاۋا قۇرغاق.

躁 zào ئالدىراڭغۇ، ئالدىراقسانلىق، ئىتتىك: 性情暴~ مىجەزى ئىتتىك / 戒骄戒~ مەغرۇرلۇق ۋە ئالدىراقسانلىق قىلماسلىق / 急~病 ئالدىراقسانلىق كېسىلى.

ZE

则 zé ① نەمۇنە، ئۈلگە، ئۆرنەك: 以身作~ ئۆزى ئۈلگە بولماق. ② پىرىنسىپ، تۈزۈم، قائىدە: 办事细~ ئىش بېجىرىشتىكى تەپسىلىي قائىدە. [法则] fǎzé قانۇن، قانۇنىيەت. [四则] sìzé تۆت ئەمەل (ھېسابتا). ③ ئۈلگە قىلماق، ئۆرنەك قىلماق، ئۆگەنمەك: ~先烈之言行 ئىنقىلابىي قۇربانلارنىڭ سۆز-ھەرىكەتلىرىنى ئۈلگە قىلماق. ④ سەۋەب-نەتىجە مۇناسىۋىتىنى بىلدۈرىدۇ: 兼听~明，偏信~暗 ھەر تەرەپتىن ئاڭلىساڭ ئەھۋال ئېنىق بولىدۇ، بىر تەرەپتىن ئاڭلىساڭ ئەھۋال تۇتۇق بولىدۇ. ⑤ سېلىشتۇرۇش مەنىسىنى بىلدۈرىدۇ: 今~不然 ھازىر بولسا ئۇنداق ئەمەس. ⑥ مۇئەييەنلەشتۈرۈش ۋە ھۆكۈم مەنىسىنى بىلدۈرىدۇ: 此~余之罪也 بۇ مەندىن ئۆتكەن گۇناھ. ⑦ مۇناسىۋەتلىك ئىككى ئىشنىڭ ۋاقىت جەھەتتىكى ماسلىشىشىنى بىلدۈرىدۇ: 每预备铃一响，~学生陆续走进教室 ھەرقېتىملىق تەييارلىق قوڭغۇرىقى چېلىنىشى بىلەنلا، ئوقۇغۇچىلار ئارقا-ئارقىدىن سىنىپقا كىرىپ كېتىدۇ. ⑧ سانلارنىڭ كەينىدە كېلىپ، سەۋەب ياكى ئاساسىنى كۆرسىتىدۇ: 一~房子太小，二~参加的人太多，以致室内拥挤不堪，空气污浊 بىرىنچىدىن ئۆي بەك كىچىك، ئىككىنچىدىن قاتناشقان ئادەم بەك كۆپ بولغاچقا، قىستاڭچىلىق بولۇپ، ئۆينىڭ ھاۋاسى بۇلغىنىپ كەتتى. ⑨ مىقدار سۆز: 试题三~ ئۈچ ئىمتىھان سوئالى / 新闻两~ ئىككى خەۋەر / 随笔一~ بىر خاتىرە.

责 zé ① مەسئۇلىيەت، جاۋابكارلىق: 我们要对人民负

~ بىز خەلق ئالدىدا جاۋابكار بولۇشىمىز لازىم / 尽~ مەسئۇلىيەتچان بولماق / 爱护公物، 人人有~ ئاممىنىڭ مال-مۈلكىنى ئاسراشتا ھەممە كىشىنىڭ مەسئۇلىيىتى بار. ② تەلەپ قىلماق، تەلەپ قويماق: 求全~备 توققۇزى تەل بولۇشنى تەلەپ قىلماق / ~己严于~人 ئۆزىگە باشقىلاردىن قاتتىق تەلەپ قويماق. [责成] zéchéng تاپشۇرماق، يۈكلىمەك، ئۈستىگە ئاتماق: 这个问题已~~专人研究解决 بۇ مەسىلە مەخسۇس كىشىلەرنىڭ مۇزاكىرە قىلىپ ھەل قىلىشىغا تاپشۇرۇلدى. ③ سەۋەنلىككە كايىماق: ~罚 جازالىماق / 斥~ ئەيىبلىمەك. ④ ئەيىبلىمەك، سوراققا تارتماق. ⑤ 〈旧〉 جازالىماق، ئۇرماق: 鞭~ قامچا بىلەن ئۇرماق / 杖~ كالتەك بىلەن ئۇرماق. 〈古〉 ‘债’ (zhài) بىلەن ئوخشاش.

啧 zé مۇنازىرە قىلماق، تالاش-تارتىش قىلماق: ~有烦言 غوتۇلداشماق، كوتكوت قىلىشماق. [啧啧] zézé 1. پاھ-پاھ، ئاغزىنى چاكىلداتماق: ~~称羡 ھەۋەسلىنىپ ماختىماق، زوقى كېلىپ ماختىماق / 人言~~ كىشىلەر ئاغزىنى چاكىلدىتىپ كېتىشتى. 2. قۇشلارنىڭ سايرىغان ئاۋازى.

帻 zé 〈古〉 بىر خىل باش ياغلىق.

箦 كاردۋات.

赜 zé چوڭقۇر: 探~索隐 چوڭقۇر ئىزدەنمەك.

笮 Zé 另见 zuó زې (فامىلە).

舴 zé [舴艋] zéměng قولۋاق.

择 zé 另见 zhái پارلىماق، ئىلغىماق، تاللىماق، شاللىماق: 不~手段 قولدىن كەلگەن ۋاسىتىلەر بىلەن / ~善而从 ياخشىلاردىن ئۆگەنمەك / ~友 دوست تاللىماق.

泽 zé ① ساز، سازلىق: 大~ چوڭ سازلىق / 水乡~国 سۇلۇق جاي، سازلىق يەر. ② پارقىراق، يالتىراق: 色~俱佳 رەڭگى ياخشى. ③ نەم،

ھۆل: 润～ نەملەشمەك، سى-
لىقلىماق. ④ مېھرى - شەپ-
قەت قىلماق.

仄 zè ① قىڭغىر، قىيپاش.
② تار. ③ ئەندىشە: 歉～
خاتىرجەمسىزلىك.

昃 zè كۈن غەربكە قىيسايـ-
ماق.

侧 zè 另见 zhāi,cè ‘仄’
بىلەن ئوخشاش.

ZEI

贼 zéi ① ئوغرى، قاراقچى:
工～ ئىشچىلار ئاسىيسى /
卖国～ ۋەتەن ساتقۇچ. ②
زىيان يەتكۈزمەك. ③ بولمى-
غۇر، ناتوغرا: ～眼 پال كۆز/
～头～脑 ئوغرى مۈشۈكتەك.
④ 〈方〉 ھېيلىگەر، قۇۋ: 老鼠
真～ چاشقان بەكقۇۋ كېلىدۇ.

鲗 zéi سىياھ بېلىق.

ZEN

怎 zěn قانداق، قانداقچى-
سىغا: ～样? قانداق، قان-
داقراق؟ /～办? قانداق قى-
لىش كېرەك؟ [怎么] zěn·me
نېمىشقا، قانداق: 你～～也
知道了? سىز قانداقچىسىغا
بىلمەيۋالدىڭىز؟ / 这是～～回
事? بۇ قانداق ئىش؟/
‘难’字～～写? ‘难’ دېگەن
خەتنى قانداق يازىمىز.

谮 zèn تۆھمەت قىلماق.

ZENG

曾 zēng 另见 céng ① ئۆ-
زىدىن ئۈچ ئەۋلاد پەرقلىنى-
دىغان قان - قېرىنداشلىق
مۇناسىۋىتىنى بىلدۈرىدۇ: ～
祖 چوڭ بوۋا، ئۇلۇغ بوۋا/～
孙 چەۋرە. ② 〈古〉 ‘增’ بىلەن
ئوخشاش. ③ (Zēng) (فامىلە).

增 zēng كۆپەيمەك، كۆپەيت-
مەك، ئاشماق، ئاشۇرماق:
为国～光 ۋەتەنگە شان -
شەرەپ كەلتۈرمەك / ～产节约
مەھسۇلاتنى ئاشۇرۇپ، ئىقتى-
ساد قىلماق. [增殖] zēngzhí
كۆپەيتمەك، كۆپەيمەك:
～～耕牛 تېرىلغۇ كالى-
لىرىنى كۆپەيتمەك. (كۆچمە
مەنىدە) كۆپلەپ ئاشماق: ～～
财富 بايلىقنى كۆپەيتمەك.

憎 zēng نەپرەت: 爱～分明

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

مۇھەببەت ۋە غەيرەتنى ئېنىق.

缯 zēng 另见 zèng <古> شايى ئەتلەس، تاۋار - دۇردۇن.

罾 zēng چاساتور (بېلىق تۇتىدىغان تۆت چاسا تور).

矰 zēng <古> قۇشلارنى ئېتەشتە ئىشلىتىلىدىغان بىر خىل ئوقيا.

综 zèng 另见 zōng ئۆرۈش ئايرىغۇچ (توقۇمىچىلىقتا ئىشلىتىلىدۇ).

锃 zèng پارقىراق، يالتىراق: ~亮 پارقىراق / ~光 سىلىق، يالتىراق.

缯 zèng 另见 zēng <方> باغلىماق، تاڭماق، چىگىمەك: 把那根裂了的棍子 ~ 起来 يېرىلىپ كەتكەن ئاۋۇ بادىرنى تېڭىپ قويۇڭ.

甑 zèng ① <古> ساپال قازان. ② تارتىملىق قاسقان، تارتىملىق جىمبىل.

赠 zèng تەقدىم قىلماق، ھەدىيە قىلماق: ~品 سوۋغات، ھەدىيە، تارتۇق / ~阅 ئوقۇش ئۈچۈن تەقدىم قىلماق، ئوقۇشقا ھەدىيە قىلماق.

ZHA

扎 zhā 另见 zā، zhá ① سانجىماق: ~针 يىڭنە سانجىماق / ~花 گۈل چەكمەك، كەشتە تىكمەك. ② ئورۇنلاشماق: ~营 بارگاھ قۇرۇپ ئورۇنلاشماق. ③ شۇڭغۇماق: ~猛子 سۇغا شۇڭغۇپ كىرىپ كەتمەك. [扎煞] zhāsha ئاچماق، كەرمەك.

挓 zhā [挓挲] zhāsha ئاچماق، كەرمەك، قايرىماق، ~ ~着手 قولىنى ئاچماق.

咋 zhā 另见 zǎ، zhá [咋呼] <方> zhāhu 1. ۋارقىرىماق 2. كۆز - كۆز قىلماق، دەملىماق، ئۆزىنى كۆرسەتمەك.

哳 zhā [啁哳] [嘲哳] zhāozhā شىپ - شىپ.

查 Zhā 另见 chá ① جا (فامىلە). ② '楂' بىلەن ئوخشاش.

揸 zhā ① چىمداپ ئالماق. ② كەرمەك، ئاچماق.

喳 zhā 另见 chā [喳喳] zhāzhā شاراق - شاراق،

شاراقلىماق: 喜鹊~~叫 سېغىزخان شاراق-شاراق قىلىپ سايرىماقتا.

渣 zhā ① چەۋەرى، چىقىرىۋېلىنغاندىن كېيىن ياكى شەربىتى ئېلىۋېلىنغاندىن كېيىن قالغان نەرسىلەرنى بىلدۈرىدۇ: 豆腐~ دۇفۇتىردىپى. ② ئۇۋاق: 干粮~儿 ناننىڭ ئۇۋاقلىرى.

楂 zhā 另见 chá [山楂] shān zhā دولانە.

齇 zhā قىزىل بۇرۇن كېسەللىكىدە پەيدا بولىدىغان قىزىل داغ.

扎 zhá 另见 zā، zhā [扎挣] zházheng <方> تىرىشىپ-تىرىشىپ، ئاران-ئاران.

札 zhá ① <古> ئالاقە تاختىسى، خەت تاختىسى. [札记] zhájì خاتىرە (كىتاب ئوقۇغاندىن ئالغان تەسىرات ۋە ھاسىلاتلار خاتىرىسى). ② خەت: 手~ ئۆز قولى بىلەن يازغان خەت / 来~ كەلگەن خەت. ③ <古> ئالاقە، ھۆججەت.

轧 zhá 另见 yà، gá ياپىلاقلىماق، يېسىلىماق، پروكاتلىماق. [轧钢] zhágāng پولات پروكاتلىماق، پولات يېسىلىماق. [轧辊] zhágǔn يېسىلاش تۈلۈكى، پروكاتلاش تۈلۈكى.

闸 zhá ① چۇشۇرگە، توسما: ~口 زاكو / 河里有一道~ دەريادا بىر چۇشۇرگە بار. ② توسماق. ③ تورمۇز: 电~ روبىلنىك / 自行车~ ۋېلىسپىت تورمۇزى.

炸 zhá 另见 zhà ① ياغدا پىشۇرماق: ~鱼 ياغدا پىشۇرۇلغان بېلىق / ~糕 پوشكال پىشۇرماق / 把菠菜~一~ پالەكنى قايناقسۇغا بېسىۋەتمەك.

铡 zhá ① جادۇ. ② توغرىماق، كەسمەك، قىرقىماق: ~草 ئوت توغرىماق.

牐 zhá ① <古> دەم (دەرۋازىنى قوغداشتا ئىشلىتىلىدىغان ئەسۋاب.) ② '闸' بىلەن ئوخشاش.

苲 zhǎ ئالتۇنبېلىق يۇسۇنى قاتارىدىكى سۇ ئۆسۈملۈكلىرى.

拃 zhǎ ① غېرىچلىماق. ② غېرىچ: 两~宽 ئىككى غېرىچ كەڭلىكتە.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

砟 zhǎ ئۇششاق، مۇنەك نەرسىلەرنى كۆرسىتىدۇ: 煤~子 كۆمۈر كاداسى/炉灰~子 ئوچاق داشقىلى.

鲊 zhǎ تۇزلانغان بېلىق.

眨 zhǎ چىمچىقلاتماق، يۇمۇپ ئاچماق: 眼睛直~巴 كۆزنى چىمچىقلاتماق/一~眼就看不见了 كۆزنى يۇمۇپ ئاچقۇچە كۆرۈنمەي قالدى.

鲝 zhǎ ‘鲊’ بىلەن ئوخشاش.

乍 zhà ① بىردەم، تۇرۇپلا: ~冷~热 تۇرۇپ سوۋۇپ، تۇرۇپ ئىسسىپ كەتمەك. ② يېڭى، بايىلا، ئەمدى، ھازىر: 新来~到 ھازىرلا يېتىپ كەلدى.

诈 zhà ① ساختا، يالغان: ~死 يالغان ئۆلمەك. ② ئالدىماق: ~财 مال - مۈلۈكنى ئالداپ ئېلىۋالماق / 你不必拿话~我 بىلەن مېنى سۆز بىلەن چېكىپ باقمىساڭمۇ بولار.

[诈语] zhàyu يالغان گەپ.

咋 zhà 另见 zhā; zǎ چىشلىمەك.

[咋舌] zhàshé ئاغزى ئېچىلىپ قالماق (ھەيرانلىقتىن ياكى قورققانلىقتىن).

炸 zhà 另见 zhá ① يېرىلىپ كەتمەك، ئېتىلىپ كەتمەك: ~弹 بومبا/玻璃杯~了 ئىستاكان ئېتىلىپ كەتتى. ② پارتلاتماق، پارتلىماق: ~碉堡 پوتەينى پارتلاتماق. ③ غەزىپى ئۆرلىمەك، يېرىلغۇدەك بولماق: 他一听就~了 ئۇ ئاڭلىشى بىلەنلا غەزىپى ئۆرلەپ كەتتى.

痄 zhà [痄腮] zhàsai گۆرەن بەز ياللۇغى.

蚱 zhà [蚱蜢] zhàměng چېكەتكە.

榨 zhà ① جوۋاز. ② تارتماق: ~油 ماي تارتماق/压~ سىقماق، ئەزمەك، شىلىۋالماق.

栅 zhà 另见 shān قاشا، سالاسۇن، رېشاتكا: 篱笆~ چىتلاق/铁~栏 تۆمۈر رېشاتكا.

奓 zhà 另读 zhā تىك تۇرماق، كۆتۈرۈلۈپ قالماق: 头发~着 چاچلىرى تىك تۇرماق/这件衣服下面太~了 بۇ چاپاننىڭ پېشى بەك كۆتۈرۈلۈپ قاپتۇ.

咤 zhà غەزەپلەنگەن ۋاقىتتىكى قاتتىق ئاۋاز.

蛇 zhà 〈方〉 مېدۇزا.

蜡 zhà 另见 là 〈古〉 يىل ئاخىرىدا بولىدىغان بىر خىل نەزىر - چىراغ.

ZHAI

侧 zhāi 另见 zè·cè [侧歪] zhāiwai قىيسىق، سىڭايان: 车在山坡上~~着走 ئاپتوموبىل داۋاندا قىيسايغان ھالدا كېتىپ باردۇ. [侧棱] zhāileng سىڭايان، يېنىچە: ~~着身子睡觉 يېنىچە يېتىپ ئۇخلىماق.

斋 zhāi ① بۆلمە، ھۇجرا: 书~ كىتاب بۆلمىسى/ 第一~ بىرىنچى ھۇجرا. ② پەرىز: ~戒 پەرىز قىلماق. (كۆچمە مەنىدە) گۆشسىز تاماق (بۇددا ۋە تەرىقەت دىنىدىكىلەر يېيىدىغان): 吃~ گۆشسىز تاماق يېمەك. ③ سەدىقە بەرمەك: ~僧 راھىبلارغا سەدىقە بەرمەك.

摘 zhāi ① ئۈزمەك، ئېلىۋەتمەك: ~瓜 قوغۇن ئۈزمەك/ ~梨 نەشپۈت ئۈزمەك/ ~帽子 قالپاقنى ئېلىۋەتمەك. ② تاللىۋالماق: ~要 مۇھىم نۇقتىنى تالماق، مۇھىم مەزمۇنى / ~记 ئۈزۈپ خاتىرىلەپ ئالماق. [指摘] zhǐ zhā ئەيىبلىمەك، دا يىماق. ③ ئۆتنە ئالماق: 东~西借 ئۇ يەر بۇ يەردىن قەرز ئالماق.

宅 zhái ھويلا، قورۇ، ئۆي.

择 zhái 另见 zé تاللىماق، ئىلغىماق: ~菜 كۆكتات ئىلغىماق / ~席 ئورۇن تاللىماق. [مىلە).

翟 Zhái 另见 dí جەي (فا-

窄 zhǎi ① تار: 路太~ يول بەك تار ئىكەن/ 地方太狭~ ئورۇن بەكمۇ تار ئىكەن. (كۆچمە مەنىدە): 他的心眼太~ ئىچى تار: ئۇنىڭ ئىچى تار. ② قىس. قىسچىلىق (تۇرمۇشتا): 以前的日子很~ ، 现在可好了 ئۆتمۈشتىكى كۈنىمىز ناھايىتى قىس ئىدى، ھازىر بەك ياخشى بولۇپ كەتتى.

鉙 zhǎi زېدە، زەخمە، زەخمە يېگەن يەر: 碗上有块

~ مال چىقىمىنىڭ ئازراق زىدىسى بار ئىكەن / 没果苹~ مال ئالمىنىڭ زىدىسى يوق.

债 zhài قەرز: ~ 还 قەرز تۆلىمەك/ 公 ~ زايوم.

寨 zhài ① قورغان، قەلئە. lùzhài[寨鹿] داشمان، قورۇل. توسۇق (ئۇرۇشتا ئىشلىتىلىدىغان). ② 〈旧〉 بارگاھ، قارارگاھ: ~扎营安 بارگاھ قۇرۇپ جايلاشماق. ③ كەنت: ~~村村 كەنتلەر.

㩟 zhài 〈方〉 قادىماق، تۇتماق: 儿扣纽 ~ تۈگمە قادىماق/ 边花 ~ چىلتەك تۇتماق.

瘵 zhài كېسەل (كۆپىنچە سىل كېسىلىنى كۆرسىتىدۇ).

ZHAN

占 zhān 见另 zhàn پال باقماق، رەم ئاچماق (خۇراپاتتا): 卦~ پال باقماق، پال ئاچماق، رەم ئاچماق/ ~课 پال باقماق، پال ئاچماق، رەم ئاچماق.

沾 zhān ① ھۆل بولماق، نەملەشمەك، نەم بولماق: 衣~ نەملەشكەن كىيىم / 背~出汗 بەدەندىن تەر چىپىلداپ ئاقماق. ② يېپىشماق، چاپلاشماق، چاپلىشىپ قالماق: 水 ~ سۇ تېگىپ كەتمەك. (كۆچمە مەنىدە) 1. يۇقماق: 风作旧了染 ~ كونا ئىستىلنى يۇقتۇرۇۋالماق. 2. پايدا ئالماق، نەپ ئالماق، بەھرىمەن بولماق: 光 ~ مەنپەئەتدار بولماق، نەپ ئالماق. zhānzhānzìxǐ [喜自沾沾] مەغرۇرلىنىپ يۈرمەك، ئۆزىگە تەمەننا قويۇپ يۈرمەك.

毡 zhān كىگىز: ~炕 كىگىز/ 靴~ پىيما / ~毛油 قاراماي قەغەز.

粘 zhān 见另 nián ① يېپىشماق، چاپلاشماق: 都糖块几 ~ 了起一在 بىر نەچچە تال كەمپۈت بىر-بىرىگە چاپلىشىپ كېتىپتۇ/ 牙~ 糖 كەمپۈت چىشقا چاپلىشىدۇ. ② يەلىمەك، چاپلىماق، چاپلاشتۇرماق: 语标贴 ~ لوزۇنكا چاپلىماق.

旃 zhān ①〈古〉 ياردەمچى سۆز: 勉 ~ روھلاندۇرماق،

ئىلھاملاندۇرماق. ② '毡' بىلەن ئوخشاش.

詹 Zhān جەن (فامىلە).

谵 zhān كېسەللىكتە خۇدىنى بىلمەي جۆيلۈمەك.

瞻 zhān قارىماق، نەزەر سالماق، كۆرمەك: ~仰 ھۆرمەت نەزەرى بىلەن قارىماق، ئېھتىرام بىلدۈرمەك/ 高~远瞩 يىراقنى كۆرمەك، يىراقنى كۆرەلمەك.

邅 zhān مېڭىش قىيىن.

斩 zhǎn كەسمەك، چاپماق: ~首 كاللىسىنى ئالماق، باشنى كەسمەك/ ~草除根 يىلتىزىدىن قومۇرماق، تۈپ يىلتىزىدىن يوقاتماق/ ~钉截铁 كەسكىن، قەتئىي، ئۈزۈل - كېسىل.

崭 zhǎn ئېگىز، تىك، ئېسىل: ~然露头角 باشقىلاردىن ئۈستۈن تۇرماق، كۆزگە كۆرۈنمەك/ ~新 يېڭى، يەپيېڭى.

䁪 zhǎn 〈方〉 كۆزنى چىمچىقلاتماق.

飐 zhǎn شامال سىلكىتمەك، شامالدىن سىلكىنمەك.

盏 zhǎn ① قەدەھ، رومكا، جام: 酒~ رومكا / 茶~ ئىستاكان، جام، پىيالە. ② مىقدار سۆز: 一~灯 بىر چىراغ.

展 zhǎn ① يايماق، كەرمەك، ئاچماق: ~翅 قانات قاقماق/ ~望未来 كېلەچەككە نەزەر سالماق/ ~开激烈斗争 كەسكىن كۆرەش ئېلىپ بارماق. [展览] zhǎnlǎn كۆرگەزمە قىلماق. ② ئىشقا سالماق، كۆرسەتمەك: 一筹莫~ ئىلاجسىز قالماق. ③ سوزماق، ئۇزارتماق: ~期 قەرەلىنى ئۇزارتماق/ ~限 مۇددەتنى ئۇزارتماق.

搌 zhǎn ئېرتماق، سۈرتمەك: ~布 دەسمال، جامبۇ/ 用药棉花~一~ دورىغا چىلانغان پاختا بىلەن سۈرتمەك.

辗 zhǎn [辗转] zhǎnzhuǎn ئېغىنىماق، ئۆرۈلمەك: ~~反侧 ئۇياق - بۇياققا ئۆرۈلمەك، ئۇخلىيالماسلىق/ ~~传说 ئېغىزدىن - ئېغىزغا كۆچۈپ تارالماق.

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

黪 zhǎn پاسكىنا قىلىۋەتمەك، بۇلغىماق، كىر: 墨水把纸~了 سىياھ قەغەزنى پاسكىنا قىلىۋەتتى / 这种布颜色暗，禁(jīn)~ بۇ رەختنىڭ رەڭگى تۇتۇق بولغاچقا، كىرگە تۆزۈشلۈك كېلىدۇ.

占 zhàn 另见 zhān ① ئىشغال قىلماق، ئىگىلىۋالماق: ~领 بېسىۋالماق، ئىشغال قىلماق / 攻~敌军据点 دۈشمەن ئارمىيىسىنىڭ ئىستېھكامىنى ئىگىلىۋالماق / ~优势 ئۈستۈنلۈكنى ئىگىلىمەك. ② ئىگە بولماق، ئىگىلىمەك: ~上风 ئۈستۈنلۈك قازانماق / ~优势 ئۈستۈنلۈكنى ئىگىلىمەك / 优等生~多数 ئەلاچى ئوقۇغۇچىلار كۆپ سانلىقنى ئىگىلەيدۇ.

战 zhàn ① جەڭ، سوقۇش، ئۇرۇش: 宣~ ئۇرۇش ئېلان قىلماق / ~时 ئۇرۇش مەزگىلى / 百~百胜 ھەممە ئۇرۇشتا غالىب كەلمەك.

zhànzhēng [战争] ئۇرۇش، جەڭ، سوقۇش.

zhànlüè [战略] ستراتېگىيە.

zhànshù [战术] تاكتىكا،

zhànyì [战役] جەڭ، ئوپېراتسىيە: 淮海~ خۇەيخەي جېڭى، خۇەيخەي ئوپېراتسىيىسى.

② تىترىمەك، تىترەك باسماق: ~栗 تىترىمەك، دىرىلدىماق / 打冷~ مۇزلاپ تىترەپ كەتمەك / 寒~ سوغۇقتىن تىترىمەك.

站 zhàn ① تۇرماق، ئۆرە تۇرماق: ~岗 پوستتا تۇرماق / 中国人民~起来了 جۇڭگو خەلقى ئورنىدىن دەس تۇردى. ② توختىماق: 不怕慢，就怕~ ئاستا بولۇشتىن قورقما، توختاپ قېلىشتىن قورق. ③ بېكەت، ئىستانسا: 车 ماشىنا بېكىتى، پويىز ئىستانسىسى / 起点~ باش بېكەت. ④ پونكىت: 工作~ خىزمەت پونكىتى / 保健~ ساقلىقنى ساقلاش پونكىتى.

栈 zhàn ① ساراي، خانا: 货~ مال سارىيى / 客~ مېھمانخانا. ② ئېغىل، قوتان: 马~ ئات ئېغىلى.

zhàndào [栈道] ئاسما يول.

绽 zhàn ئاجرىماق، يېرىلماق: 鞋开~了 كەشىنىڭ پاشنىسى ئاجراپ كەتتى / 破~

يېرىلىپ كەتمەك.

湛 zhàn ① چوڭقۇر: 精~的演技 كامالەتكە يەتكەن ماھارەت. ② سۈپسۈزۈك.

颤 zhàn 另见 chàn '战②' بىلەن ئوخشاش.

蘸 zhàn تەگكۈزمەك، چىلىماق، مىلىمەك: ~墨水 سىياھقا چىلىماق/ ~酱 مۇرابباغا مىلىمەك.

ZHANG

张 zhāng ① ئاچماق، كېرمەك: 纲举目~ تۇتقا تۇتۇلسا، ھەممە ئىش يۈرۈشۈپ كېتىدۇ/ ~嘴 ئاغزىنى ئاچماق/ ~牙舞爪 ۋەھشىيلەرچە، ياۋۇز. (كۆچمە مەنىدە) 1. كېڭەيتمەك، كۆپتۈرمەك، چوڭايتىپ كۆرسەتمەك: 虚~声势 قۇرۇق داۋراڭ قىلماق/ ~大其词 سۆزنى كۆپتۈرمەك. 2. ئۆز مەيلىگە قويۇۋەتمەك، توسقۇنسىز: 乖~ غەلىتە، بىر قىسما/ 嚣(xiāo)~ ھەددىدىن ئاشماق، ئوخۇلىسى ئۆسمەك. [张罗] zhāngluo غەملىمەك: ~~事 ئىشلارنى غەملىمەك. [张皇] zhānghuáng 1. كېڭەيتمەك. 2. ئالاقزادە بولماق، ھودۇقۇپ قالماق. [开张] kāizhāng تىجارەتنى باشلىماق، سودىنى باشلىماق. ② سەرەمجانلاشتۇرماق: ~灯结彩 چىراغلارنى ئېسىپ، لېنتىلارنى باغلىماق. ③ قارىماق: 东~西望 ئۇياق-بۇياققا قارىماق. ④ مىقدار سۆز: 一~弓 بىر دانە ئوقيا/ 两~纸 ئىككى ۋاراق قەغەز. ⑤ يولتۇز ئىسمى.

章 zhāng ① باب: 乐~ مۇزىكا بابى/ 篇~结构 ماقالىنىڭ تۈزۈلۈشى/ 第一~ بىرىنچى باب. ② مەلۇماتنامە. ③ نىزامنامە، تەدبىر، ئامال: 简~ قىسقىچە نىزامنامە / 党~ پارتىيە نىزامنامىسى / 规~制度 قائىدە - تۈزۈم. (كۆچمە مەنىدە) 1. تەرتىپ، رەت: 杂乱无~ قالايمىقان ۋە تەرتىپسىز. 2. ماددا، ماددىلىق: 约法三~ ئاددىي قانۇن تۈزمەك. ④ تامغا، مۆھۈر: 图~ تامغا، مۆھۈر / 盖~ تامغا باسماق. ⑤ ئىزناك، بەلگە: 徽~

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

بەلگە/ 袖~ يەڭ بەلگىسى.

彰 zhāng ① كۆرۈنەرلىك، ئېنىق، روشەن، ئوچۇق: 欲盖弥~ يوشۇرىمەن دەپ، ئاشكارە قىلىپ قويماق/ 相得益~ ئۆز ئارا ماسلاشسا، ئۈنۈم تېخىمۇ كۆرۈنەرلىك بولىدۇ. ② تەقدىرلىمەك: ~善瘅恶 ياخشىلارنى تەقدىرلەپ، ئەسكىلەرگە نەپرەت بىلدۈرمەك.

獐 zhāng كوسۇل بۇغىسى، بۆكەن.

漳 Zhāng جاڭخې دەرياسى. (سەنشى ئۆلكىسىدىن باشلىنىپ، خېبېي ئۆلكىسى ئارقىلىق ۋېيخې دەرياسىغا قوشۇلىدۇ).

嫜 zhāng [姑嫜] gūzhāng 〈古〉قېيىن ئاتا، قېيىن ئانا.

璋 zhāng قاشتاشتىن ياسالغان بىر خىل ئەسۋاب.

樟 zhāng كامفورا دەرىخى. [樟脑] zhāngnǎo نافتالىن، كۈيە دورىسى.

蟑 zhāng [蟑螂] zhāngláng سەرۋەرەك، قارا تاراكان،

ھەسەن شېرىك.

长 zhǎng 另见 cháng ① ئۆسمەك، چىقماق: 庄稼~得很旺 زىرائەتلەر ناھايىتى ياخشى ئۆسۈپتۇ/ ~疮 يارا چىقماق. ② ئاشماق، كۆپەيمەك: ~见识 بىلىم ئاشماق/ 在斗争实践中增~才干 كۈرەش ئەمەلىيىتىدە ئىقتىدارىنى ئاشۇرماق. ③ تۇنجى، چوڭ: ~兄 چوڭ ئاكا/ ~孙 تۇنجى ئوغۇل نەۋرە. [长子] zhǎngzǐ 1. تۇنجى ئوغۇل. 2. سەنشى ئۆلكىسىدىكى ناھىيە ئىسمى. ④ چوڭلار: 师~ ئۇستاز/ ~者 پېشقەدەم، مويسىپىت، مۆتىۋەر/ ~辈 ئالدىنقى بوغۇن، چوڭلار/ 学~ ئۇستازىم. ⑤ باشلىق: 部~ مىنىستىر/ 校~ مەكتەپ مۇدىرى.

涨 zhǎng 另见 zhàng ① ئۆرلىمەك، كۆتۈرۈلمەك، ئۇلغايماق: 水~船高 سۇ ئۇلغايسا، كېمە ئۆرلەيدۇ/ 河里~水了 دەريا سۈيى ئۇلغىيىپ كەتتى. ② باھا ئۆسمەك: ~钱 باھاسى ئۆسمەك (مال-

نىلىق) ~价 باھا ئۆرلىمەك.

掌 zhǎng ① ئالقان، شاپىلاق: 易如反~ بەكمۇ ئوڭاي/ 鼓~ چاۋاك چالماق. (كۆچمە مەنىدە) تاپان: 脚~子 تاپان/ 熊~ ئېيىق تاپىنى. ② ئالقان بىلەن ئۇرماق، شاپىلاقلىماق: ~嘴 ئاغزىغا شاپىلاق بىلەن سالماق. ③ باشقۇرماق، تۇتماق: ~印 تامغا تۇتماق/ ~舵 رول تۇتماق/ ~管档案 ئارخىپ باشقۇرماق/ ~权 ھوقوق ئىگىلىمەك. zhǎnggù [掌故] تارىخىي ۋەقە، رىۋايەت. zhǎngwò [掌握] ئىگىلىمەك: ~~政策 سىياسەتنى ئىگىلىمەك/ ~~原则 پرىنسىپنى ئىگىلىمەك. ④ چەم، ئۇلتاڭ: 钉两块~儿 ئىككى پارچە چەم سالماق. ⑤ تاقا: 马~ ئات تاقىسى. ⑥ '礃' بىلەن ئوخشاش.

礃 zhǎng [礃子] zhǎngzi ئىش ئورنى (كۆمۈر كانلىرىدىكى كولاپ ماڭىدىغان ۋە كۆمۈر قېزىلىدىغان دائىرە).

丈 zhàng ① جاڭ، غۇلاچ (ئون گەزگە تەڭ). zhàngfū [丈夫] .1 يىگىت، ئەر، ئوغۇل بالا. 2. zhàngfu ئېرى، كۈيئوسى. ② ئۆلچىمەك: 清~ ئۆلچىمەك (يەرنى)/ 地~ يەر ئۆلچىمىسى. ③ بوۋا: 老~ بوۋاي، ئاقساقال. zhàngrén [丈人] .1 چوڭ دادا، تاغا (ئۆزىدىن چوڭلارنى ھۆرمەتلەپ چاقىرىشتا ئىشلىتىلىدۇ). 2. (zhàngren) قېيىن ئاتا (ئايالىنىڭ دادىسى).

仗 zhàng ① ھەربىي قورال، مۇراسىم جابدۇقلىرى، ئۇرۇش، سوقۇش، جەڭ: 胜~ غەلىبىلىك جەڭ / 败~ مەغلۇپ بولماق. dǎzhàng [打仗] جەڭ قىلماق. ② تايانماق، يۆلەنمەك: ~着大家的力量 كۆپچىلىكنىڭ كۈچىگە تايانماق. ③ قولىغا ئالماق، تۇتماق: ~剑 قولىغا خەنجەر ئالماق.

杖 zhàng ① ھاسا: 手~ ھاسا. ② تاياق، كالتەك: 擀面~ نوغۇچ.

帐 zhàng ① يېپىنچا ئۈچۈن ئىشلىتىلىدىغان نەرسىلەرنى كۆرسىتىدۇ: 蚊~ پاشىلىق / 圆顶~子 چېدىر. ② ھېساب، ھېسا-

بات: 记~ ھېساباتقا ياز-
ماق / 流水~ ئاقما ھېسابات.
③ قەرز: 欠~ قەرزگە بو-
غۇلماق / 不认~ بويۇنغا
ئالماسلىق.

胀 zhàng ① كېڭەيمەك:
热~冷缩 ئىسسىقتىن كېڭە-
يىپ، سوغۇقتىن تارايماق.
② كۆپمەك، چىڭقالماق:
肚子~ قورساق كۆپمەك /
头昏脑~ بېشى گاڭگىرى-
ماق.

涨 zhàng 另见 zhǎng ①
كۆپمەك: 豆子泡~了 چى-
لانغان پۇرچاق كۆپۈپ كەتتى
② قاپلىماق، كۆپچۈمەك:
他气得~红了脸 ئاچچىق-
تىن ئۇنىڭ يۈزى ھۆپپىدە
قىزىرىپ كۆپچۈپ كەتتى /
烟尘~天 چاڭ ـ توزان
ئاسماننى قاپلىماق. ③ ئار-
تۇق چىقماق: ~出十块钱
ئون كوي پۇل ئارتۇق چىقماق.

障 zhàng ① توسۇق. [障碍]
zhàng,ài توسالغۇ، توسقۇنلۇق،
توسالغۇ بولماق: 扫除~~
توسالغۇلارنى سۈپۈرۈپ تاشلى-
ماق. ② دالدا: 风~ شامال توسمەسى / 屏~ توسۇق، دالدا.

嶂 zhàng يەر تۈزۈلۈشى
ئېگىز، توسۇققا ئوخشاش
چوققا: 层峦叠~ قاتمۇ-
قات تاغلار.

幛 zhàng تەبرىكلەش ياكى
تەزىيە بىلدۈرۈش ئۈچۈن
بېغىشلىما يېزىپ سوۋغا
قىلىنغان تاۋار رەخت.

瘴 zhàng نەم، تىنجىق ھاۋا.

ZHAO

钊 zhāo ئىلھاملاندۇرماق،
رىغبەتلەندۈرمەك.

招 zhāo ① قول پۇلاڭلات-
ماق، ئىشارەت قىلماق: 用手一
~他就来了 قول ئىشارىتى
قىلىۋىدىم، ئۇ يېتىپ كەلدى.
[招待] zhāodài كۈتۈۋالماق،
مېھمان قىلماق. [招呼] zhāohu
1. قىچقارماق، چاقىرماق:
有人~~你 سىنى بىرسى
چاقىرىۋاتىدۇ. 2. خەۋەر
ئالماق: ~~老人 ياشانغان-
لاردىن خەۋەر ئالماق. ②
قوبۇل قىلماق: ~集 يىغماق
(ئادەمنى) / ~收学生 ئوقۇ-
غۇچى قوبۇل قىلماق / ~

之即来 چاقىرغان ھامان
كەلمەك. (كۆچمە مەنىدە) 1.
چاتاق تاپماق: ~事 ئىش
تاپماق، بالا تېرىماق/ ~灾
كۈلكىسىنى كەلتۈرمەك. 2.
تارتماق: ~蚂蚁 چۈمۈلىنى
جەلپ قىلماق. ③ ئىقرار
قىلماق، بويىنغا ئالماق:
不打自~ ئۆزلۈكىدىن ئىقرار قىلماق.

昭 zhāo روشەن، ئوچۇق:
罪恶~彰 جىنايىتى ھەممىگە ئايان/ ~然若揭 ئايان،
ئاپئاشكارا. [昭昭] zhāozhāo
1. يورۇق، پارلاق. 2. ئىشنىڭ يولىنى ئېنىق ئايرىماق:
使人~~ كىشىگە ئايان.

啁 zhāo 另见 zhōu [啁哳] zhāozhā پىچىر - پىچىر، شىۋىر-شىۋىر.

着 zhāo 另见 zháo, zhuó, zhe
① يۈرۈش، مېڭىش (شاھماتتا).
(كۆچمە مەنىدە) تەدبىر، ئامال:
你出个高~儿 سەن ئوبدان
ئامال تاپقىن / 我没~儿了
ئامالىم قالمىدى. ② سالماق:
~点儿盐 ئازراق تۇز سالغىن. ③ 〈方〉 بولىدۇ، خوپ،
ھە: ~، 你说得真对 خوپ،
سېنىڭ ئېيتقىنىڭ توغرا.

朝 zhāo 另见 cháo سەھەر،
ئەتىگەن: 只争~夕 تۇتقۇلۇق پەيتىنى چىڭ تۇتۇپ/
~思暮想 تۇراقسىز، ئۆزگىرىشچان. (كۆچمە مەنىدە) كۈن:
今~ بۈگۈن. [朝气] zhāoqì
كۆتۈرەڭگۈ روھ: ~~蓬勃
كۆتۈرەڭگۈ روھلۇق، جۇشقۇن.

嘲 zhāo 另见 cháo [嘲哳] zhāozhā پىچىر-پىچىر، شىۋىر-شىۋىر.

着 zháo 另见 zhāo, zhuó, zhe ① تەگمەك، تېگىپ تۇرماق:
上不~天، 下不~地 ئۈستى
ئاسمانغا، ئاستى يەرگە تەگمەسلىك. ② تەگمەك، ئۇچرىماق: ~慌 ھودۇقماق،
تېمتىرىمەك/ ~凉 سوغۇق
تەگمەك/ ~急 ئالدىرىماق،
ئەنسىرىمەك. ③ ئەۋەتمەك:
بىلەن: ~个人来一趟 ئادەم
ئەۋەتمەك / 别~手摸 قولۇڭ
بىلەن تۇتما/ ~盆装上 داسقا قاچىلىماق. ④ كۆيمەك، يانماق: ~火 ئوت
كۆيمەك / 火~了 ئوت

ئۇيغۇر كىتاب تورى

يېنىدى / 天黑了，路灯都～了 قاراڭغۇ چۈشۈپ، كوچا چىراغلىرى ياندى. ⑤ ئۇخلىماق: 躺下就～了 يېتىپلا ئۇخلاپ قالماق. ⑥ پېئىلنىڭ كەينىدە كېلىپ، مەقسەتكە يەتكەنلىكنى ياكى نەتىجىگە ئېرىشكەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ: 猜～了 تېپىۋالماق (پەرەز قىلىپ تېپىۋالماق) 打～了 تەگكۈزمەك.

爪 zhǎo 另见 zhuǎ ① تىرناق: 手～ قول تىرنىقى. ② پۇت، پەنجە، چاڭگال: 鹰～ قۇرغۇي چاڭگىلى. [爪牙] zhǎoyá (ئوخشىتىش مەنىسىدە) قولچوماق، غالچا.

找 zhǎo ① ئىزدىمەك، تاپماق: ～东西 نەرسە ئىزدىمەك / ～事做 ئىش ئىزدىمەك / 丢了不好～ يىتكەننى تاپماق قىيىن / ～麻烦 ئاۋارە قىلماق. ② قايتۇرماق، ياندۇرماق: ～钱 پۇل قايتۇرماق / ～零 پارچىسىنى ياندۇرماق.

沼 zhǎo كۆل، كۆلچەك. [沼气] zhǎoqì پاتقاق گازى، مېتان.

召 zhào ① چاقىرماق: 号～ چاقىرىق / ～见 چاقىرىپ كۆرۈشمەك / ～集 يىغماق، چاقىرماق / ～开会议 يىغىن چاقىرماق. ② دەيزۇلاردا فامىلە بولۇپ كېلىدۇ.

诏 zhào ① ئېيتماق. ② پەرمان، يارلىق.

照 zhào ① چۈشمەك، يورۇتماق: 拿灯～一～ چىراغ بىلەن يورۇتۇپ باقماق / 阳光普～ قۇياش نۇرى يورۇتماقتا. ② قارىماق: ～镜子 ئەينەككە قارىماق. ③ تارتماق، ئالماق، چۈشۈرمەك: 天安门前～张相 تيەنئەنمېن ئالدىدا سۈرەتكە چۈشمەك. ④ رەسىم ياكى سۈرەت: 小～ كىچىك سۈرەت. ⑤ باشقۇرماق، قارىماق: 请你～应一下 قاراپ قويسىڭىز. ⑥ بويىچە، ئاساسەن، بىنائەن: ～例 ئادەت بويىچە / ～样 مۇشۇ بويىچە، ئۈلگە بويىچە، ئاۋۋالقىدەك / 依～他的意思 ئۇنىڭ دېگىنى بويىچە. ⑦ ئىسپات، دەلىل: 护～ پاسپورت / 牌～ نومۇر، پەيجو.

⑧ بىلمەك، چۈشەنمەك: 心~不宣 بىرىنىڭ كۆڭلىدىكىنى بىرى بىلىپ تۇرسىمۇ، بىر-بىرىگە ئېيتماسلىق. [照会] zhàohuì نوتا يوللىماق، نوتا تاپشۇرماق، نوتا. ⑨ ئېلان، ئۇقتۇرۇش: 知~ ئۇقتۇرماق/ 关~ ئېيتىپ تويماق. ⑩ قاراتماق، قاراپ، بويلاپ: ~敌人开枪 دۈشمەنگە قارىتىپ ئوت ئاچماق/ ~着这个方向走 مۇشۇ يۆنىلىشنى بويلاپ ماڭماق. ⑪ سېلىشتۇرماق: 对~ سېلىشتۇرماق.

兆 zhào ① 〈古〉 پال ئاچقاندا تاشپاقا قېپىنى كۆيدۈرۈشتىن كېلىپ چىققان يېرىق (خۇراپاتتا). ② بېشارەت، ئالامەت، بەلگە: 征~ بەلگە، ئالامەت/ 佳~ ياخشىلىق ئالامىتى. ③ بېشارەت بەرمەك، خەۋەر قىلماق، دېرەك بەرمەك: 瑞雪~丰年 قۇتلۇق قار مول ھوسۇلدىن دېرەك بېرىدۇ. ④ سان: 1. مىليون. 2. 〈古〉 تىرىليون.

赵 Zhào جاۋ بەگلىكى.

笊 zhào [笊篱] zhàoli چويلا.

棹 zhào ① پالاق (قولۋاق ھەيدەشتە ئىشلىتىلىدىغان). (كۆچمە مەنىدە) 1. قولۋاق. 2. 〈方〉 قولۋاق ھەيدىمەك. ② '桌' بىلەن ئوخشاش.

罩 zhào ① قاپلىماق: 口~ ماسكا/ 灯~子 پەنەر شىشىسى. ② ياپماق، يېپىپ قويماق: 把菜~起来 سەيىنى يېپىپ قوي. ③ قاپلىما كىيىم: 袍~儿 قاپلىما تون. ④ كاتەك، قەپەز. ⑤ چۈۋۈق تور (بېلىق تۇتىدىغان ئەسۋاب).

肇 zhào ① باشلىماق: ~端 باشلىنىش، مۇقەددىمە. ② يۈز بەرمەك: ~祸 بالا تېرىماق، ھادىسە يۈز بەرمەك.

曌 Zhào ئايال پادىشاھ ۋۇ زېتيەن ئۆزىنىڭ ئىسمى ئۈچۈن ئىجاد قىلغان خەت.

ZHE

折 zhē 另见 zhé دۈمۈلىماق؛ سورۇماق: ~跟头 يىقىلىپ دۈمۈلاپ چۈشمەك /

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

用两个碗把开水～一～就凉
了 قايناقسۇنى ئىككى
چىنىگە بىلەن سورۇسا سوۋۇيدۇ.

蜇 zhē 另见 shì ① چاق-
ماق: 被蝎子～了 چايان
چېقىۋالدى. ② ئېچىشتۇر-
ماق: 切洋葱～眼睛 پىياز
توغرىسا كۆزنى ئېچىشتۇرىدۇ.

遮 zhē توسماق، توسۇۋال-
ماق، يوشۇرماق، ياپماق: ～
丑 شەرمەندىچىلىكنى يوشۇر-
ماق/ ～人耳目 كىشىلەر-
نىڭ كۆز - قۇلىقىنى توسۇ-
ۋالماق / 乌云～不住太阳
的光辉 قويۇياشنىڭ بولۇت
نۇرىنى توسالمايدۇ/～不挡
住 توسالماسلىق.

折 zhé 另见 zhē، shé ① سۇن-
ماق، سۇندۇرماق، ئۈزمەك،
ئوشتىماق: 禁止攀～花木
گۈل ۋە دەرەخلەرنى سۇندۇ-
رۇشقا رۇخسەت قىلىنمايدۇ.
(ئوخشىتىش مەنىسىدە) ياش
تۇرۇپ ئۆلۈپ كەتمەك 天～
ۋاقىتسىز ئۆلمەك. [折磨] zhé
mó ئازاب، جەبىر، ئازابلى-
ماق: 解放前劳动人民受尽了
～～ ئازادلىقتىن بۇرۇن
ئەمگەكچى خەلق راسا ئازاب-
ئوقۇبەت چەككەندى. ②
زىيانغا ئۇچرىماق، چىقىمدار
بولماق: 损兵～将 ئەسكە-
رىي كۈچ زىيانغا ئۇچرىماق.
③ بۇرۇلماق، يانماق، قاي-
رىلماق: ～腰 ئېگىلىپ تەزىم
قىلماق/ 转～点 بۇرۇلۇش نۇق-
تىسى/ 走到半路又～回来了
يېرىم يولغا بارغاندا يېنىپ
كەلدى. [折中] [折衷] zhé
zhōng كېلىشتۇرمەك، مۆرەسسە
قىلماق. ④ قاتلىماق، پۈك-
لىمەك: ～衣服 كىيىمنى
قاتلىماق / ～尺 پۈكلىـ
مە سىزغۇچ. ⑤ كىنىشكا،
گۇۋاھنامە: 存～ ئامانەت
كىنىشكىسى. ⑥ كۆرۈنۈش
(سەھنە ئەسىرىدىكى). ⑦ قايىل
بولماق، قول قويماق: ～服
قايىل قىلماق/ 心～ قايىل
بولماق. ⑧ كېمەيتمەك، سۇن-
دۇرماق، چاقماق: 打～扣
كېمەيتىپ ھېسابلىماق/ 九～
10% كېمەيتمەك. ⑨ تۇتۇپ
قالماق: ～帐 قەرزگە
تۇتۇپ قالماق/ ～变 ساتـ-
ماق (ئۆز نەرسە كېرەكلىرىنى).

哲 zhé ① پاراسەتلىك، ئەقىللىك، دانا: 人~ پاراسەتلىك ئادەم. [哲学] zhéxué پەلسەپە، پەلسەپەۋى. ② دانىشمەن، ئەۋلىيا: 先~ بۇرۇن ئۆتكەن دانىشمەنلەر.

蜇 zhé مېدۇزا.

䇆 zhé بىر خىل يېرىلگەن بامبۇك بورا.

辄 zhé ھەر دائىم، ھەر قاچان، ھامان، ھەمىشە: 每至此، ~觉心旷神怡 ھەر قېتىم بۇ جايغا كەلگەندە، ھەمىشە ئېچىلىپ يايراپ كەتكەنلىكىمنى ھېس قىلىمەن/ 所言~听 دېگەن گەپكە ھەمىشە كۆنمەك.

蛰 zhé قىشلىق ئۇيقۇ، ئۆچەك: ~伏 قىشلىق ئۇيقۇغا كىرمەك / 入~ ئۆچەككە كەتمەك/ ~虫 ئۆچەككە كىرىدىغان ھاشارات.

詟 zhé 〈古〉 قورقماق، ۋەھىمە باسماق، تەشۋىشلەنمەك.

谪 zhé ① ئەيىبلىمەك، كايىماق. ② 〈旧〉 ئەمەلدارنى تۆۋەنلەتمەك.

磔 zhé 〈古〉 كەۋدىنى ئاجراتماق (بىر خىل جازا).

辙 zhé ئىز (ھارۋىنىڭ). (كۆچمە مەنىسىدە) 1. يول: 抢~儿 يول تالاشماق / 顺~儿 ئۇدۇل يول. 2. قاپىيە: 合~ قاپىيە چۈشمەك. 3. 〈方〉 ئامال، چارە، يول: 没~了 ئامال قالمىدى.

者 zhě ① ئالماش بولۇپ، كۆپىنچە ئادەمنى كۆرسىتىدۇ: 有好事~船载以入 كېمە بىلەن ئەكىرىشمەك. ② پېئىللارغا ئۇلىنىپ كېلىپ، ئۇلارنى ئىسىمغا ئايلاندۇرىدۇ: 学~ ئالىم / 读~ كىتابخان / 作~ يازغۇچى، ئاپتور. ③ ياردەمچى سۆز بولۇپ، تىنىشنى بىلدۈرىدۇ: 陈胜~، 阳城人也 چېن شېڭ ياڭچېڭلىق ئادەم / 云~، 水气蒸腾而成 بۇلۇت سۇنىڭ پارغا ئايلىنىشىدىن پەيدا بولىدۇ. ④ 〈古〉 بۇ: ~回 بۇ نۆۋەت/ ~番 بۇ قېتىم/ ~边走 بۇ تەرەپكە مېڭىڭ.

锗 zhě گېرمانىي (Ge).

赭 zhě قوڭۇر، بېغىررەڭ:

～石 ئوخرا.

褶 zhě ① قىر، قات، پۈرمە؛ 百～裙 پۈرمە يوپكا، قاتلاق يوپكا. ② پۈرلۈم، پۈرمە؛ 衣服上净是～子 كىيىمىنىڭ ھەممە يېرى پۈرلۈم بولۇپ كېتىپتۇ / 这张纸有好多～子 بۇ قەغەز پۈرلىشىپ كېتىپتۇ.

这 zhè 另见 zhèi ① بۇ: ～里 بۇ يەر / ～些 بۇلار / ～个 بۇ / ～块 بۇ. [这么] zhème مۇنداق، شۇنداق، مۇشۇنداق: ～～办就好了 مۇشۇنداق قىلسا بولىدۇ. ② ئەمدى، شۇ تاپتا، ھازىرلا: 我～就走 مەن ھازىرلا ماڭىمەن.

柘 zhè كۇدرانىيە دەرىخى.

浙 Zhè جېجياڭ ئۆلكىسىنى كۆرسىتىدۇ.

蔗 zhè شېكەر قومۇشى.

嗻 zhè خوپ، ماقۇل.

鹧 zhè [鹧鸪] zhègū ئورمان كەكلىكى.

蟅 zhè كەتمەن قوڭغۇز.

着 zhe 另见 zhāo، zháo، zhuó ① ياردەمچى سۆز بولۇپ، پېئىلنىڭ كەينىدە كېلىپ: 1. ھەرىكەتنىڭ داۋاملىشىۋاتقانلىقىنى بىلدۈرىدۇ: 走～ مېڭىۋاتىدۇ / 等～ ساقلاۋاتىدۇ / 开～会呢 يىغىن ئېچىلىۋاتىدۇ. 2. نەرسىلەرنىڭ قانداق ھالەتتە تۇرغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ: 桌上放～一本书 ئۈستەلدە بىر پارچە كىتاب تۇرىدۇ / 墙上挂～一幅画 تامغا بىر پارچە رەسىم ئېسىقلىق تۇراتتى. ② ياردەمچى سۆز بولۇپ، '呢' خېتى بىلەن قوشۇلۇپ كېلىپ دەرىجىنى بىلدۈرىدۇ: 好～呢 بەك ياخشى / 这小孩儿精～呢! بۇ بالا ناھايىتى زېرەك! ③ ياردەمچى سۆز بولۇپ، پېئىلنىڭ ياكى دەرىجىنى بىلدۈرىدىغان سۈپەتلەرنىڭ ئاخىرىدا كېلىپ، بۇيرۇق ياكى تاپىلاشنى بىلدۈرىدۇ: 你听～ سەن ئاڭلاپ تۇر / 步子大～点儿 قەدەم چوڭراق بولسۇن. ④ بەزى پېئىللارنىڭ ئاخىرىدا كېلىپ، شۇ پېئىلنى سۆز ئالدى ياردەمچىسىگە ئايلاندۇرىدۇ:

顺~ بويلاپ/ 照~ قاراپ.

ZHEI

这 zhèi 另见 zhè '这' (zhè) بىلەن ئوخشاش بولۇپ، جانلىق تىلدا ئىشلىتىلىدۇ: ~个 بۇ/ ~些 بۇلار/ ~年 بۇ يىل، شۇ يىل/ ~三年 بۇ ئۈچ يىل.

ZHEN

贞 zhēn ① پاك، قەتئىي، دىيانەتلىك: 忠~ ساداقەت/ 坚~不屈 قەيسەر، تىز پۈكمەسلىك. ② ۋاپادار، سادىق: ~女 پاك ئايال، دىيانەتلىك ئايال، ئىپپەتلىك ئايال. ③ ئاچماق، باقماق: ~卜 پال ئاچماق، رەم سالماق (خوراپاتتا).

侦 zhēn تەكشۈرمەك، تەكشۈرۈپ كۆزەتمەك، رازۋېدكا قىلماق، تەھقىقلىمەك: ~探 چارلىماق، رازۋېدكا قىلماق/ ~查案件 دېلونى تەھقىقلىمەك/ ~察机 چارلىغۇچى ئايروپىلان.

帧 zhēn بىر پارچە رەسىم: 一~彩画 بىر پارچە رەڭلىك رەسىم. [装帧] zhuāngzhēn لايىھەلىمەك (مۇقاۋا، بەت، قىستۇرما رەسىم قاتارلىقلارنى).

桢 zhēn ① قاتتىق ياغاچ. ② <古> تۈۋرۈك (تام سوقۇش ئۈچۈن ئورنىتىلغان تۈۋرۈك). [桢干] zhēn'gàn (ئوخشىتىش مەنىسىدە) تايانچ خادىم، تايانچىلار.

祯 zhēn بەخت، سائادەت، ئامەت، ياخشىلىق ئالامىتى.

针 zhēn ① يىڭنە. [针对] zhēndùi قاراتماق، قارىتا: ~~着工作中的缺点,提出改进的办法 خىزمەتتىكى يېتەرسىزلىكلەرگە قارىتا، ئۇنى ياخشىلاش چارىسىنى ئوتتۇرىغا قويماق. ② يىڭنىسىمان نەرسىلەرنى كۆرسىتىدۇ: 大头~ يىڭنە مىخ/ 松~ قارىغاي يوپۇرمىقى/ 秧~ نوتا ئۇچى/ 钟表上有时~,分~和秒~ سائەتتە سائەت، مىنۇت ۋە سېكۇنت بار. [指南针] zhǐnánzhēn كومپاس. ③ يىڭنە بىلەن داۋالىماق: ~灸 يىڭنە سانجىپ داۋالىماق. [针刺麻醉] zhēncìmázuì يىڭنە سانجىپ

ناركوزقىلماق. ④ شپرىس: ~头 شپرىس يىڭنىسى. ② ئوكۇل: 打~ ئوكۇل سالماق/ 防疫~ يۇقۇملۇق كېسەلدىن مۇداپىئە كۆرۈش ئوكۇلى.

珍 zhēn ① ئەتىۋارلىق، ئېسىل: 奇~异宝 تېپىلغۇسىز گۆھەر. ② قىممەت باھالىق: ~禽异兽 ئەتىۋارلىق قۇشلار ۋە ئاجايىپ ھايۋانلار. ③ قەدىرلىمەك، ئەتىۋارلىماق: 世人~之 كىشىلەر ئەتىۋارلايدۇ/ ~惜 قەدىرلىمەك، ئايىماق/ ~视 قەدىرلىمەك، ئەھمىيەت بەرمەك.

胗 zhēn تاشلىق: 鸡~肝儿 توخۇ تاشلىقى.

真 zhēn ① راست، چىن، ھەقىقىي: ~相大白 ھەقىقىي ئەھۋال ئېنىقلانماق/ 千~万确 پۈتۈنلەي توغرا/ 传~ ئۆز ئەينى بويىچە يەتكۈزمەك. [真理] zhēnlǐ ھەقىقەت. [天真] tiānzhēn 1. ئاق كۆڭۈل، پاك، ھەسسىز. 2. ساددا، گۆدەك. ② ھەقىقەتەن، راستتىن، راستتىنلا: 好~ ھەقىقەتەن ياخشى/ ~高兴 راستتىنلا خۇشال بولماق. ③ ئېنىق: 字太小, 看不~ خەت بەك كىچىك بولغاچقا ئېنىق كۆرۈنمەيۋاتىدۇ/ 听得很~ ناھايىتى ئېنىق ئاڭلىنىۋاتىدۇ.

砧 zhēn سەندەل، دۆشە: 铁~ تۆمۈر سەندەل/ ~板 دۆشە.

蓁 zhēn ① باراقسان: 其叶~~ يوپۇرماقلىرى بولۇق. ② تىكەن: 深~ كۆپ تىكەنلىك.

獉 zhēn ‘榛③’ بىلەن ئوخشاش: ~狉 (pī) قويۇق ئوت-چۆپلۈك.

榛 zhēn ① ئورمان ياڭىقى. ② قويۇق ئۆسكەن تىكەن: ~莽 قويۇق دەل - دەرەخ ۋە ئوت - چۆپلەر. ③ دەل - دەرەخلەر ئىرماش - چىرماش بولۇپ ئۆسمەك.

臻 zhēn ئەھۋالنىڭ ياخشى تەرەپكە قاراپ ئۆزگەرگەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ. 日~完善 كۈندىن - كۈنگە مۇكەممەللەشمەك.

椹 zhēn 另见 shèn ‘砧’ بە-

لەن ئوخشاش.

斟 zhēn قۇيماق: ~酒 هاراق قۇيماق/ 给我~上碗水 ماڭا بىر چىنە سۇ قۇيۇپ بېرىڭ. zhēnzhuó[斟酌] (كۆچمە مەنىدە) ئويلىشىپ كۆرمەك، قارىماق: 请你~~办理 ئۆزىڭىز ئويلىشىپ كۆرۈپ بىر تەرەپ قىلارسىز.

甄 zhēn تەكشۈرمەك: ~别 تەكشۈرۈپ پەرق ئەتمەك/ ~拔人才 ئىختىساسلىق كىشىلەرنى تەكشۈرۈپ ئۆستۈرمەك.

箴 zhēn ① '针①' بىلەن ئوخشاش. ② نەسىھەت، پەندى-نەسىھەت: ~言 نەسىھەت، پەندى-نەسىھەت. ③ نەسىھەت قىلىش ئاساس قىلىنغان بىر خىل ژانىر.

诊 zhěn تەكشۈرمەك، كېسەل كۆرمەك: ~断 دىئاگنوز قويماق، / ~脉 تومۇر تۇتماق / ~门 كېسەل كۆرمەك/ 出~ سىرتقا چىقىپ كېسەل كۆرمەك.

轸 zhěn ① <古> ياستۇق ياغاچ (هارۋىنىڭ ئارقا توغرا ياغىچى). ② قايغۇ، قايغۇرماق: ~悼 قايغۇلۇق تەزىيە/ ~怀 ھەسرەت چېكىپ سېغىنماق، ئويلىماق/ ~恤 ئېچىنماق، ئىچ ئاغرىتماق. ③ يۇلتۇز نامى.

畛 zhěn ئېتىز يولى، كىچىك يول. (كۆچمە مەنىدە) چەك، چېگرا: 不分~域 چېگرا ئايرىماسلىق.

疹 zhěn ئەسۋە، تاشما: 湿~ ھۆل تەمرەتكە. [疹子] zhěnzi قىزىل (كېسەل).

袗 zhěn يالاڭ كىيىم.

枕 zhěn ① ياستۇق، تەكىيە. [枕木] zhěnmù شىپال، ياستۇق ياغاچ. ② قويماق: ~着枕头 باشقا ياستۇق قويماق/ ~戈待旦 دائىم تەييار تۇرماق.

缜 zhěn ئەتراپلىق، مۇكەممەل، ئىنچىكە، پۇختا: ~密的思考 ئەتراپلىق ئويلىنىش.

稹 zhěn '缜' بىلەن ئوخشاش.

鬒 zhěn قويۇق: ~发 قويۇق چاچ.

圳 zhèn <方> ئېتىز بويىدىكى

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئېرىق. كۆپىنچە يەر نامىغا ئىشلىتىلىدۇ.

阵 zhèn ① سەپ: ~线 سەپ، فرونت / 严~以待 سەپ تارتىپ تەييار تۇرماق. (كۆچمە مەنىدە) جەڭ مەيدانى، ئالدىنقى سەپ: ~亡 قۇربان بولماق (جەڭ مەيدانىدا). zhènyíng[阵营] لاگېر: 革命~~ ئىنقىلابىي لاگېر. ② مىقدار سۆز: 刮了一~风 بىر پەس شامال چىقتى. (كۆچمە مەنىدە) ۋاقىت، چاغ، مەزگىل: 这一~子工作正忙 بۇ بىر مەزگىللىك خىزمەت ئالدىراش بولۇۋاتىدۇ.

纼 zhèn كالا، ئات قاتارلىقلارنى باغلايدىغان ئارقان.

鸩 zhèn قۇزغۇن. ② زەھەرلىك هاراق، ئوغا، زەھەر: 饮~止渴 ئۇسسۇزلۇقنى ئوغا بىلەن قاندۇرماق. ③ زەھەرلىمەك، ئوغا بەرمەك.

振 zhèn ① تەۋرەتمەك: ~笔直书 قەلەم تەۋرىتىپ كىتاب يازماق / ~铃 قوڭغۇراق چالماق / ~臂高呼 قولنى كۆتۈرۈپ ئۈنلۈك

تۇۋلىماق. ② كۆتۈرۈلمەك، جانلانماق: ~兴 گۈللەندۈرمەك، جانلاندۇرماق / 精神一~ روھى بىردىن كۆتۈرۈلمەك. ③ ئۇتتۇزماق: ~乏绝 ھارغىنلىق ۋە روھسىزلىقتىن قۇتۇلماق.

赈 zhèn ياردەم بەرمەك، قۇتقۇزماق: ~灾 ئاپەتتىن قۇتقۇزماق / 以工代~ ئىش تېپىپ بېرىش يولى بىلەن ياردەم قىلماق.

震 zhèn ① تەۋرىمەك، سىلكىنمەك: 地~ يەر تەۋرىمەك / ~耳 قۇلاقنى پۇتتۇرۇۋەتمەك. ② چۆچۈتۈۋەتمەك: ~惊 ھەيران قالدۇرماق، چۆچۈتۈۋەتمەك / ~怒 دەرغەزەپكە كەلمەك. ③ پالچىلىقتىكى سەككىز سىمۋوللۇق بەلگىنىڭ بىرى: '☳' گۈلدۈرمامىنى بىلدۈرىدۇ.

朕 zhèn ① <古> بىز، بىزنىڭ (پادىشاھنىڭ ئۆزىنى ئاتىشى). ② بېشارەت، ئالامەت، بەلگە.

瑱 zhèn <古> قۇلاققا ئاسىدىغان قاشتاش.

镇 zhèn ① باسماق، توختاتماق: ~尺 قەغەز باستۇرغۇچ. ② باستۇرماق، بېسىقتۇرماق: ~反 ئەكسىلئىنقىلابچىلارنى باستۇرماق. ③ تىنچ: ~静 تىنچىماق، تىنچلانماق/ ~定 ئېغىر-بېسىق، تىنچلاتماق. ④ بازار: 城~ شەھەر بازىرى/ 村~ يېزا بازىرى. ⑤ مۇزلاتماق: 冰~汽水 مۇزلىتىلغان گازلىق سۇ. ⑥ ھەر دائىم: 十年~相随 ئون يىل ئەگىشىپ يۈرمەك.

ZHENG

丁 zhēng 另见 dīng [丁丁] zhēngzhēng تاك-تاك (دەرەخ كېسىش ئاۋازى)، تىرىڭ-تىرىڭ (ساز ئاۋازى).

正 zhēng 另见 zhèng بىرىنچى ئاي: 新~ يېڭى يىلنىڭ بىرىنچى ئېيى.

征 zhēng ① سەپەر، يۈرۈش قىلماق: ~帆 سەپەر كېمىسى/ 踏上~途 سەپەرگە ئاتلانماق. ② جازا يۈرۈشى: 出~ جازا يۈرۈشىگە چىقماق/ ~讨 جازا يۈرۈشى قىلماق. [征服] zhēngfú بېقىندۇرماق، بويسۇندۇرماق: ~~自然 تەبىئەتنى بويسۇندۇرماق. ③ ئالماق: 应~入伍 چاقىرىق بويىچە ئەسكەرلىككە كىرمەك/ ~税 باج ئالماق. ④ قوبۇل قىلماق: ~稿 ماقالە قوبۇل قىلماق/ ~求群众意见 ئاممىنىڭ پىكرىنى ئالماق. ⑤ ئىسپات، دەلىل: 有实物可~ ماددىي ئىسپات بار. ⑥ بەلگە، ئالامەت: 特~ خۇسۇسىيەت، ئالاھىدىلىك/ ~兆 ئالامەت، بېشارەت.

怔 zhēng [怔忡] zhēngchōng يۈرەك سالماق. [怔忪] zhēngzhōng قورقماق، چۆچۈمەك، دەككە-دۈككە.

钲 zhēng 另见 zhèng <古> ھەربىي يۈرۈش قىلغاندا چېلىنىدىغان بىر خىل ساز.

症 zhēng 另见 zhèng [症结] zhēngjié تۈگۈن، تۈگۈنچەك، (ئوخشىتىش مەنىسىدە) بېشكەللىك، ئىللەت.

争 zhēng ① تىرىشماق،

تالاشماق: ~夺 تالاشماق، تارتىشۋالماق/ ~先恐后 بىر ـ بىرىدىن قېلىشماي/ ~论 مۇنازىرە. ② تالاش-تارتىش: 意气之~ قىزىق قانلىق قىلماق. ③ 〈方〉 كەم، ئاز. ④ 〈古〉 قانداق، نېمە.

挣 zhēng 另见 zhèng [挣扎] zhēngzhá جان تالاشماق، سەكراتقا چۈشمەك: 敌人作垂死~~ دۈشمەنلەر ئۆلۈم ئالدىدا جان تالاشماقتا.

峥 zhēng [峥嵘] zhēngróng 1. چوقچايغان ۋە ئېگىز قەد كۆتۈرگەن: 山势~~ تاغلار ئېگىز ۋە چوقچىيىپ تۇرىدۇ. 2. ئاجايىپ، ئالاھىدە: ~~岁月 ئاجايىپ يىللار، جۇشقۇنلۇق يىللار.

狰 zhēng [狰狞] zhēngníng يىرتقۇچ، يىرگىنچلىك، رەزىل: 面目~~ ئەپتى ـ بەشىرىسى يىرگىنچلىك.

睁 zhēng كۆزنى ئاچماق.

铮 zhēng تىرىڭ ـ تىرىڭ، جىرىڭ ـ جىرىڭ، جاراڭ ـ جۇرۇڭ.

筝 zhēng 〈古〉 سامتۇر. [风筝] zhēngfēng لەگلەك.

烝 zhēng ① ئورغۇن، كۆپ. ② گۈزەل. ③ ‘蒸’ بىلەن ئوخشاش.

蒸 zhēng ① پارغا ئايلانماق: ~发 پارغا ئايلانماق /~气 هور، پار. [蒸蒸] zhēngzhēng كۆتۈرۈلمەك، ئۆرلىمەك: ~~日上 كۈنسايىن ئۆرلىمەك، كۈندىن-كۈنگە يۈكسەلمەك. ② هورداشماق، دىملىمەك: ~馒头 چىگموما پىشۇرماق.

拯 zhěng قۇتقۇزماق، قۇتۇلدۇرماق: ~救被压迫的人民 ئېزىلگۈچى خەلقلەرنى قۇتۇلدۇرماق.

整 zhěng ① رەتلىك: ~洁 رەتلىك ۋە پاكىز/ 书放得很~齐 كىتابلار ناھايىتى رەتلىك قويۇلغان. ② تولۇق، پۈتۈن: 完~无缺 تولۇق، مۇكەممەل/ ~套的书 بىر يۈرۈش كىتاب/ 忙了一~天 كۈن بويى ئالدىراش بولماق. [整数] zhěngshù پۈتۈن سان. ③ تەرتىپكە سالماق، رەتكە سالماق: ~队 قوشۇننى تەرتىپكە سالماق/ ~风 ئىستىل تۈزەتمەك (كۆچمە

مەنىدە) تۈزىمەك، تۈزەشتۈرمەك، رېمونت قىلماق: 桌子坏了~一 ~ ئۈستەل سۇنۇپ كەتتى، رېمونت قىلىپ قويايلى/ ~ 旧如新 كونىنى تۈزەپ يېڭىدەك قىلىۋەتمەك. ④ ئەدىپىنى بەرمەك، قىينىماق: 不要随便 ~ 人 خالىغانچە كىشىلەرنىڭ ئەدىپىنى بەرمەسلىك كېرەك.

正 zhèng 另见 zhēng ① تۇغرا، دەل: ~ 午 دەل چۈش ۋاقتى/ ~ 中 دەل ئوتتۇرىسى، مەركىزى /~南~北 دەل جەنۇب ۋە دەل شىمال. (كۆچمە مەنىدە) 1. قانۇنلۇق، قائىدىلىك: ~ 派 تۇغرا، دۇرۇس، تۈز/ ~ 当 مۇۋاپىق، ئورۇنلۇق. 2. توت چاسا: ~方形 كىۋادرات. [正经]zhèngjing 1. دۇرۇس، توغرا: ~~人 دۇرۇس ئادەم / ~~话 توغرا گەپ. 2. مۇۋاپىق: ~~ 事 ئورۇنلۇق ئىش. ② توپتوغرا، دەل: 你来得~好 دەل ۋاقتىدا كەلدىڭىز/ 时钟 ~ 打十二下 سائەت توپتوغرا 12 نى ئۇردى. ③ ھەرىكەتنىڭ داۋام قىلىۋاتقانلىقىنى بىلدۈرىدۇ: 现在 ~ 开着会 ھازىر مەجلىس ئېچىلىۋاتىدۇ/ 我 ~ 出门，他来了 مەن سىرتقا چىققاي دەپ تۇرسام، ئۇ كەلدى. ④ تۈزەتمەك، تۈزىمەك: ~ 误 خاتانى تۈزەتمەك/ 给他~音 ئۇنىڭ تەلەپپۇزىنى توغرىلايلى. ⑤ تازا، ساپ: ~黄 توق سېرىق/ ~ 色 رەڭگى ساپ/ ~ 味 تەمى ساپ. ⑥ يۈز، ئۆڭ: 1. ~ 面 ئۆڭ تەرەپ/ ~ 比 ئۆڭ تاناسىپ 2. مۇسبەت: 电~ مۇسبەت زەرەت / ~ 角 مۇسبەت بۇلۇڭ / ~ 极 مۇسبەت قۇتۇپ/ ~ 项 مۇسبەت تۈر/ ~ 数 مۇسبەت سان. 3. ~本 رەسمىي نۇسخا/ ~ 册 رەسمىي دەپتەر.

证 zhèng ① ئىسپاتلىماق، دەلىللىمەك: ~明 گۇۋاھلىق بەرمەك، ئىسپاتلىماق/ ~ 几何题 گېئومېترىيىلىك مەسىلىلەرنى ئىسپاتلىماق. ② ئىسپات، دەلىل: ~据 دەلىل-ئىسپات/ 工作 ~ خىزمەت كىنىشكىسى.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

政 zhèng ① سىياسىي: ~党 سىياسىي پارتىيە / ~纲 سىياسىي پروگرامما/ 参~ سىياسىي پائالىيەتكە قاتناشماق. [政治] zhēngzhì سىياسىي. [政府] zhèngfǔ ھۆكۈمەت. [政体] zhèngtǐ سىياسىي تۈزۈم، ھاكىمىيەت فورمىسى. [政权] zhèngquán ھاكىمىيەت. [政策] zhèngcè سىياسەت. ② ئىش: 财~ مالىيە ئىشلىرى/ 民~ خەلق ئىشلىرى/ 邮~ پوچتا ئىشلىرى/ 校~ مەكتەپ ئىشلىرى.

钲 zhèng 另见 zhēng فېرمىيىنىڭ بۇرۇنقى ئاتىلىشى.

症 zhèng 另见 zhēng كېسەل، كېسەللىك: ~候 كېسەللىك ئالامىتى/ 霍乱~ خولېرا كېسەللىكى / 急~ جىددىي كېسەللىك / 不治之~ ساقايماس كېسەل/ 对~下药 كېسەلگە قاراپ دورا بەرمەك.

郑 Zhèng جېڭ بەگلىكى. [郑重] zhèngzhòng تەنتەنىلىك، جىددىي، ئەستايىدىل: ~ ~其事 ئەستايىدىل، جىددىي ئېتىبار بىلەن.

诤 zhèng مەسلىھەت بەرمەك، نەسىھەت بەرمەك: 谏~ نەسىھەت قىلماق/ ~言 پەندى-نەسىھەت، تەكلىپ. [诤友] zhèngyǒu يېقىن دوست، سىرداش دوست.

𫔮 zhèng [[illegible]] zhèngchuài جان تالاشماق، سەكراتقا چۈشمەك.

挣 zhèng 另见 zhēng ① كۈچىمەك، كۈچەنمەك: ~脱 قۇتۇلماق، بوشانماق/ ~开 يېشىۋەتمەك. [挣命] zhèngmìng جان تالاشماق. [挣揣] zhèngchuài جان تالاشماق. ② ئېرىشمەك، تاپماق: ~钱 پۇل تاپماق.

ZHI

之 zhī ① (de) '的' غا توغرا كېلىدۇ: 1. سۆپەت ياكى ئىسىملارنىڭ كەينىدە كېلىپ، سۆپەتلەش مەنىسىنى بىلدۈرىدۇ: 百万~师 مىليون كىشىلىك قوشۇن/ 三分~一 ئۈچتىن بىر قىسمى/ 光荣~家 شەرەپلىك ئائىلە/ 百万年(~)前 مىليون يىللار بۇرۇن/ 三天(~)后 ئۈچ كۈندىن كېيىن/ 淮水~南

خۇەيشۇي دەرياسىنىڭ جەنۇبى. 2. ئەسىم ياكى ئالماشلارنىڭ كەينىدە كېلىپ، بېقىندىلىق مۇناسىۋەتنى بىلدۈرىدۇ: 人民~勤劳 خەلقنىڭ ئەمگەكچانلىقى/ 余~生活 مېنىڭ تۇرمۇشۇم. ② ئالماش بولۇپ كېلىدۇ: 爱~重~ ئۇنى سۆيىدۇ ھەم ھۆرمەتلەيدۇ/ 取~不尽 پۈتمەس - تۈگىمەس/ 偶一为~ ئاندا - ساندا كېلىپ قويماق/ 久而久~ ۋاقىت ئۇزارغانسېرى، بارا - بارا. ③ بارماق: 由京~沪 بېيجىڭدىن شاڭخەيگە بارماق/ 尔将~何? سەن قەيەرگە بارىسەن؟

芝 zhī ① گانودېرما زەمبۇرۇغى. ② ‹古› داغۇركەردىشى.

支 zhī ① تىكمەك، تىكلىمەك: 把帐篷~起来 چېدىرنى تىكلىۋېتەيلى. (كۆچمە مەنىدە) بەرداشلىق بەرمەك: 乐不可~ خۇشلۇقتا چىدىيالماي قالماق. [支援] zhīyuán ياردەم بەرمەك: 坚决~~第三世界各国人民的革命斗争 ئۈچىنچى دۇنيادىكى ھەرقايسى ئەل خەلقلىرىنىڭ ئىنقىلابىي كۈرىشىنى تەۋرەنمەي قوللايلى. ② پۇل ئالماق ياكى پۇل بەرمەك: 他已经~了工资 ئۇ ئىش ھەققىنى ئېلىپ بولدى/ 把工资~给他 ئىش ھەققىنى ئۇنىڭغا بېرەيلى. ③ بىر نېمە دەپ كەتكۈزمەك: 把他们都~出去 ئۇلارنى بىر نېمە، دەپ يولغا سالايلى. [支配] zhīpèi يېتەكچىلىك قىلماق، ئورۇنلاشتۇرماق: 由你~~ سىز ئورۇنلاشتۇرۇڭ. ④ شۆبە، تارماق: ~流 تارماق ئېقىم/ ~店 شۆبە دۇكان. [支离] zhīlí 1. تارقاق، چېچىلاڭغۇ: ~~破碎 پارچە - پۇرات. 2. چۇۋالچاق: 语言~~ گەپ-سۆزى چۇۋالچاق. ⑤ مىقدار سۆز بولۇپ كېلىدۇ: 一~军队 بىر قوشۇن / 一~笔 بىر قەلەم. ⑥ مۆچەل: 十二~ 12 مۆچەل. [支吾] zhīwu ئۆزىنى قاچۇرماق: 其词~~ دۇدۇقلاپ سۆزلىمەك، تىلىنى چايناماق/ 一味~~ ھەدەپ ئۆزىنى قاچۇرماق.

吱 zhī ئىملىق سۆز.

枝 zhī ① شاخ، پۇتاق؛ 树~ دەرەخ شېخى / 柳~ تال چىۋىق / 节外生~ يوق يەردىن پۇتاق چىقارماق. [枝节] zhījié (ئوخشىتىش مەنىسىدە) 1. پۇتاق، شاخ: 这事又有了~~了 بۇ ئىشتىن يەنە پۇتاق چىقتى. 2. ئۇششاق - چۈششەك، پارچە-پۇرات: ~~问题 ئۇششاق چۈششەك مەسىلىلەر. ② تال، دانە (مىقدار سۆز): 一~杏花 بىر تال ئۆرۈك چېچىكى / 一~铅笔 بىر تال قېرىنداش.

肢 zhī پۇت - قول: 四~ پۇت-قول / 断~再植 ئۈزۈلگەن پۇت - قولنى قايتا ئۇلىماق.

氏 zhī 另见 shì 738 - بەتتىكى '阏氏' (yānzhī) غا، يەنە 800 - بەتتىكى '月氏' (Yuèzhī) غا قاراڭ.

胝 zhī 500 - بەتتىكى '胼胝' (piánzhī) غا قاراڭ.

祇 zhī ھۆرمەتلىمەك، ئىززەتلىمەك.

只 zhī 另见 zhǐ ① تۇياق، پاي، دانە (مىقدار سۆز): 一~鸡 بىر توخۇ / 两~手 ئىككى قول. ② يالغۇز، يەككە، بىر: ~身 يالغۇز ئۆزى، ئۆز ئالدىغا / 片纸~字 قەغەزدىكى يالغۇز خەت. [只眼] zhīyǎn (كۆچمە مەنىدە) ئالاھىدە چۈشەنچە: 独具~~ مۇستەقىل پىكىر، مۇستەقىل كۆز قاراش.

织 zhī توقۇماق: ~布 رەخت توقۇماق / ~毛衣 پوپايكا توقۇماق / ~席 بورا توقۇماق. لايدىغان قاچا.

卮 zhī <古> ھاراق قاچى-

栀 zhī شاتارى دەرىخى.

汁 zhī ① شىرنە، شەربەت: 橘~ ئاپېلسىن شەربىتى. ② سۇيۇقلۇق: 墨~ سىياھ.

知 zhī ① بىلمەك، ئۇقماق: ~无不言 بىلگەننى ئېيتماي قويماسلىق / 人贵有自~之明 ئادەمنىڭ قەدىر - قىممىتى ئۆزىنى بىلىشتە. [知觉] zhījué ئىدراك، ئاڭ؛ ھوش، تۇيغۇ، سېزىم. ② ئۇقتۇرماق، بىلدۈرمەك: 通~ ئۇقتۇرماق؛ ئۇقتۇرۇش / ~照 خەۋەر قىلماق، ئېيتىپ قويماق. ③ بىلىم:

求~ بىلىم ئىزدىمەك /无~ بىلىمسىز. ④ باشقۇرماق، جوڭقۇرماق: ~县 ئامبال/ ~府 دوتەي، ۋالىي. ⑤〈古〉 智، بىلەن ئوخشاش.]چۈك.

蜘 zhī [蜘蛛] zhīzhū ئۆمۈ-

脂 zhī ① ماي، ياغ، ياغلىق ماددا. ② ئەڭلىك: ~粉 ئۇپا-ئەڭلىك.

稙 zhī چىلگە (بالدۇر تېرىلىدىغان ۋە بالدۇر پىشىدىغان زىرائەتلەر): ~谷子 چىلگە تېرىق /白玉米~ چىلگە قوناق.

执 zhí ① تۇتماق، ئىگىلەپ تۇرماق؛ ئىلكىدە تۇتماق: ~笔 قەلەم تۇتماق، يازماق/ ~政 ھاكىمىيەتنى قولغا ئالماق، ھاكىمىيەتنى ئىلكىدە تۇتماق. (كۆچمە مەنىدە) جاھىللىق قىلماق، تۇرۇۋالماق: ~意要去 بارىمەن دەپ تۇرۇۋالماق/ ~迷不悟 ھوشىنى تاپماي، خاتالىقىدا جاھىللىق بىلەن تۇرۇۋالماق. [争执] zhēngzhí تالاش-تارتىش، بەس-مۇنازىرە. ② ئىجرا قىلماق: ~礼甚恭 تەزىم بەجا كەلتۈرۈپ ھۆرمەت بىلدۈرمەك. [执行] zhíxíng ئىجرا قىلماق، بېجىرمەك، ئادا قىلماق، ئورۇندىماق. ③ تىلخەت، ھۆججەت: 回~ ھۆججەت، ئۆچۈر قەغىزى /收~ تىلخەت. [执照] zhízhào گۇۋاھنامە، ئىجازەتنامە. ④ تۇتۇۋالماق، قولغا چۈشۈرمەك.

絷 zhí ① باغلىماق. ② قامىماق، نەزەربەنت قىلماق. ③ چۇلۋۇر، تىزگىن.

直 zhí ① تۈز: ~线 تۈز سىزىق /~立 تۈز تۇرماق. (كۆچمە مەنىدە) 1. ئادىل، ھەققانىي، دۇرۇس، لىللا، خالىس: 是非曲~ ھەق-ناھەق ۋە يوللۇق-يولسىزلىق/ 理~气壮 مەردانىلىك بىلەن، مەردانە. 2. ئۇدۇل، ئۆتتۈرلا: ~通北京 ئۇدۇل بېيجىڭغا تۇتاشماق؛ ئۆتتۈرلا بېيجىڭغا قاتنىماق /~达客车 ئۇدۇل (بىۋاسىتە) بارىدىغان ئاپتوبۇس. [直接] zhíjiē بىۋاسىتە، قوپتوغرا. ② رۇسلىماق، تۈزلىمەك: ~起腰来

ئۇيغۇر كىتاب تورى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

بەلنى رۇسلىماق. ③ ئوچۇق-ئاشكارا، ئاقكۆڭۈللۈك بىلەن: ~言 تۈپتوغرا ئېيتماق؛ ئوچۇقىنى ئېيتماق. ④ توختىماي، ھە دەپ، ... ـۋەرمەك: ~哭 يىغلاۋەرمەك. ⑤ تىك، ئۇزۇنىغا، بويىغا. ⑥ خەنزۇچە خەتنىڭ تىك سىزىقى «|».

值 zhí ① باھا، قىممەت: 两物之~相等 ئىككىسىنىڭ قىممىتى باراۋەر. ② يارىماق: ~一百元 يۈز يۈەنگە يارىماق. (كۆچمە مەنىدە) ئەرزىمەك: 不~一提 تىلغا ئېلىشقا ئەرزىمەسلىك. ③ <数> قىممەت. ④ چاغقا ياكى پەيتكە توغرا كەلمەك: 相~ روبىرو كېلىپ قالماق. (كۆچمە مەنىدە) نۆۋەتچىلىك قىلماق، دىجورنىلىك قىلماق: ~日 دىجورنىلىك، نۆۋەتچىلىك /~班 دىجورنىلىك قىلماق، نۆۋەتچىلىك قىلماق؛ دىجورنى، نۆۋەتچى.

埴 سېغىز توپا.

植 zhí ① تىكمەك، تېرىماق: ~树 دەرەخ تىكمەك / 种~ ... ماق. [植物] zhíwù ئۆسۈملۈك. ② تىكلىمەك، قاداپ قويماق: ~其杖于门侧 ئۆزىنى ئەسكىنىڭ يېنىغا قاداپ قوي.

殖 zhí 另见 shi كۆپەيتمەك، كۆپەيمەك، تۇغۇلماق، ئاۋۇماق: 繁~ كۆپەيتمەك، كۆپەيمەك؛ يېتىشتۈرمەك، ئۆستۈرمەك. [殖民地] zhímíndì مۇستەملىكە.

侄 zhí جىيەن.

职 zhí ① ۋەزىپە: 尽~ ۋەزىپە ئۆتىمەك. ② خىزمەت: 调~ خىزمەتنى يۆتكىمەك / 兼~ قوشۇمچە خىزمەت ئۆتىمەك. [职员] zhíyuán خىزمەتچى (قىسقارتىپ «职» دېيىلىدۇ): ~工 ئىشچىلار ۋە خىزمەتچىلەر. ③ كەمىنە: ~奉命前往 كەمىنىلىرى بۇيرۇققا بىنائەن ئالدىلىرىغا كەلدىم. ④ شۇ سەۋەبتىن، بولغانلىقتىن، ـغاچقا /ـقاچقا؛ ـگەچكە /ـكەچكە: ~是之故 شۇ سەۋەبتىن /~此 شۇڭا. ⑤ باشقۇرماق.

跖 zhí '蹠' بىلەن ئوخشاش.

五谷 دانلىق زىرائەت تېرى-

摭 zhí تەرمەك، ئالماق، ئۈزمەك؛ ～拾 توپلىماق، يىغماق.

蹠 zhí ① پۇت پەنجىسى: ～骨 ئاياغ پەنجە سۆڭىكى. ② تاپان، پۇت ئالقىنى.

踯 zhí [踯躅] zhízhú ئۇياقتىن بۇياققا مېڭىپ يۈرمەك، ئايلىنىپ يۈرمەك: 旧社会有多少失业者～～街头 كونا جەمئىيەتتە نۇرغۇنلىغان ئىشسىزلار كوچىلاردا ئايلىنىپ يۈرەتتى.

止 zhǐ ① توختىماق، توختاتماق، تۇرۇپ قالماق: ～步 توختىماق / 血流不～ قان توختىماي ئېقىۋەرمەك / 学无～境 ئۆگىنىشنىڭ چېكى يوق؛ مەڭگۈ ياشا، مەڭگۈ ئۆگەن. ② توختاتماق، چەكلىمەك، توسماق: 制～ توختاتماق، توسماق / ～血 قان توختاتماق / ～痛 ئاغرىقنى توختاتماق، ئاغرىقنى تىنچىتماق. ③ -غىچە/ -قىچە؛ -گىچە/ -كىچە: 报名日期自六月二十日起至七月一日～ تىزىمغا ئالدۇرۇش ۋاقتى 20- ئىيۇندىن باشلىنىپ، 1- ئىيۇلدا ئاخىرلىشىدۇ. ④ پەقەت، يالغۇز ... لا: ～有此数 پەقەت مۇشۇنچىلىكلا بار / 不～一回 بىرلا قېتىم ئەمەس؛ بىر قېتىم بىلەنلا توختىغىنى يوق.

址 zhǐ ئادرېس، ئورۇن: 旧～ يۇرت، بۇرۇنقى ئادرېسى / 住～ ئادرېس، تۇرۇشلۇق ئورۇن؛ جاي.

芷 zhǐ 〈植〉 داغۇر كىرىشى.

沚 zhǐ سۇ ئوتتۇرىسىدىكى كىچىك پارچە يەرلەر.

祉 zhǐ بەخت، سائادەت.

趾 zhǐ ① پۇت: ～高气扬 كۆرەڭلەپ كەتمەك، كىبىرلىك، تەكەببۇر. ② پۇتنىڭ بارماقلىرى: ～骨 بارماق سۆڭىكى (ئايىغىنىڭ) / 鸭的脚～中间有蹼 ئۆردەكنىڭ بارماقلىرى ئارىسىدا پەردە بولىدۇ.

只 zhǐ 另见 zhī پەقەت، ... لا: ～有社会主义能够救中国 جۇڭگونى پەقەت سوتسىيالىزملا قۇتقۇزالايدۇ.

[只是] zhǐshì 1. ئەمما، بىراق، لېكىن: 我很想看戏，～没时间 مېنىڭ بەك ئويۇن

كۆرگۈم بار ئىدى، ئەمما ۋاقتىم يوق. 2. پەقەت، زادى، ئەسلا؛ دېمەك قىلغان بىلەنمۇ: 人家问他，他~~不开口 قانچە سورىسىمۇ، ئۇ زادىلا لام - مىم دېمەيدۇ. 3. پەقەت، پەقەتلا، خالاس: 对抗~~矛盾斗争的一种形式 قارشىلىق كۆرسىتىش زىددىيەتلىك كۆرەشنىڭ بىر خىل شەكلىدىن ئىبارەت، خالاس.

枳 zhǐ چىلگە تۇرۇش دەرىخى. zhǐqiào [枳壳] ئاپېلسىن قېقى، ماندارىن قېقى. zhǐshí [枳实] ئاپېلسىن غورىسىنىڭ قېقى، لىمون غورىسىنىڭ قېقى.

轵 zhǐ 〈古〉 هارۋا ئوقىنىڭ ئۇچى.

咫 zhǐ 〈古〉 ئۇزۇنلۇق ئۆلچەم بىرلىكى بولۇپ، سەككىز ئىلىككە باراۋەر كېلىدۇ. [咫尺] zhǐchǐ ئارىلىق يېقىن: 远在天边，近在~~ يىراق دېسەڭ دۇنيانىڭ چېتىدە، يېقىن دېسەڭ كۆز ئالدىڭدىلا.

疻 zhǐ ئۇرۇپ يارىلاندۇرماق؛ يارا.

旨 zhǐ ① مەنە، مەقسەت، نىيەت، ئارزۇ: 要~ ئاساسىي مەقسەت، مۇھىم مەزمۇن / ~趣 مەقسەت ھەم ۋەزىپە؛ مەنە ۋە ئەھمىيەت / 主~明确 ئاساسىي مۇددىئا ئېنىق بولماق / 执行党和人民的意~ پارتىيە ۋە خەلقنىڭ ئۈمىدىنى ئادا قىلماق. ② ئەمر، يارلىق، پەرمان. ③ تەملىك، لەززەتلىك، مەززىلىك، تاتلىق: ~酒 مەززىلىك شاراپ.

指 zhǐ ① بارماق: 食~ كۆرسەتكۈچ بارماق / 首屈一~ ئالدىنقى قاتاردا تۇرماق / 屈~可数 بارماق بىلەن ساناغۇدەك. ② ئىلىك: 下了四~雨 تۆت ئىلىك يامغۇر ياغماق. ③ كۆرسەتمەك: 用手一~ قول بىلەن كۆرسەتمەك / 时针~着十二点 سائەت ئىستىرېلكىسى 12نى كۆرسىتىپ تۇراتتى / ~出他的错误 ئۇنىڭ خاتالىقىنى كۆرسىتىپ بەرمەك / ~导 يول كۆرسەتمەك، يېتەكچىلىك قىلماق. ④ يۆلەنمەك، تايانماق: 不应~着别人生活 باشقىلارغا تايىـ

نىپ ياشاشقا بولمايدۇ / 单～着一个人是不能把事情做好的 يالغۇز بىر ئادەمگە تايانغاندا ئىشنى ياخشى ئىشلىگىلى بولمايدۇ. ⑤ تىك تۇرماق (چاچ): 令人发～ قويقا چېچىم تىك تۇرۇپ كەتتى؛ ئاچچىقىمنى كەلتۈرۈپ. ⑥ قاراتماق: 直～武夷山下 تۈپتۈز ۋۇيىشەن ئېتىكىگە قارىتىلغان / 他是～你说的 ئۇ ساڭا قارىتىپ دېگەنىدى.

酯 zhǐ ئېستېر، مۇرەككەپ ئېفىر.

抵 zhǐ قولنىڭ يان تەرىپى بىلەن ئۇرماق. [抵掌] zhǐzhǎng چاۋاك چالماق، تەھسىن ئوقۇماق: ～～而谈 قىزغىن پاراڭلاشماق.

纸 zhǐ ① قەغەز. ② پارچە: 一～公文 بىر پارچە ئالاقە.

黹 zhǐ تىككۈچىلىك، يىڭنە ئىشى: 针～ يىڭنە ئىشى، قول ئىشى.

徵 zhǐ ① <古> بەش ئاھاڭنىڭ بىرى بولۇپ، ئاددىي نوتىدىكى «5» كە توغرا كېلىدۇ. 837 - بەتتىكى '征' (zhēng) غا قاراڭ.

至 zhì ① ـغىچە / ـقىچە؛ ـكىچە / ـگىچە؛ قەدەر، تاكى، ھەتتا: 由南～北 جەنۇبتىن شىمالغىچە ～今未忘 ھازىرغىچە ئۇنتۇماسلىق. [至于] zhìyú 1. ...گە كەلمەك؛ ...گە بېرىپ يەتمەك: 他还不～～不知道 ئۇ تېخى بىلمەسلىك دەرىجىسىگە بېرىپ يەتمىدى. 2. ...گە كەلسەك (بىر مەسىلىدىن يەنە بىر مەسىلىگە ئۆتكەندە)؛ ... توغرۇلۇق بولسا: ～～个人得失，他根本不考虑 ئۆزىنىڭ پايدا-زىيان مەسىلىسى توغرۇلۇق بولسا، ئۇ ھەرگىز ئويلاپمۇ قويمايدۇ. [以至] yǐzhì تاكى، ... گە قەدەر؛ ھەتتا، ھەتتاكى: 自城市～～农村，爱国卫生运动普遍开展 شەھەرلەردىن تارتىپ يېزىلارغا قەدەر، ۋەتەنپەرۋەرلىك تازىلىق ھەرىكىتى ئومۇمىيۈزلۈك قانات يايدى. ② ئىنتايىن، ئەڭ: ～诚 ئىنتايىن سەمىمىيلىك / ～少 ئەڭ ئاز بولغاندىمۇ، ھېچ بولمىغاندا.

郅 zhì ئىنتايىن، ئەڭ.

桎 zhì كىشەن، ئىشكەل. [桎梏] zhìgù كىشەن ۋە كويزا: بويۇنتۇرۇق، ئاسارەت، زەنجىر، سىرتماق.

轾 zhì 728 ـ بەتتىكى '轩轾' (xuānzhì) غا قاراڭ.

致 zhì ① ئەۋەتمەك، يوللىماق: ~函 خەت ئەۋەتمەك، ئالاقە يوللىماق، /敬 سالام يوللىماق ئېھتىرام بىلدۈرمەك. (كۆچمە مەنىدە) ئىشلەتمەك، بېغىشلىماق: ~力于革命 ئۆز كۆچىنى ئىنقىلابقا بېغىشلىماق. [致命] zhìmìng ئۆلتۈرىدىغان، جاننى ئالىدىغان: ~~伤 جاننى ئالىدىغان يارا. [致意] zhìyì ئېھتىرام بىلدۈرمەك، سالام يوللىماق. ② پەيدا قىلماق، ئېلىپ بارماق: ~病 كېسەللىك پەيدا قىلماق /学以~用 ئۆگەنگەننى ئىشلەتمەك. [以致] yǐzhì شۇ سەۋەبتىن، ئاخىر، نەتىجىدە: 由于没注意克服小缺点,~ ~犯了严重错误 كىچىك كەمچىلىكنى يېڭىشكە دىققەت قىلمىغانلىقتىن، نەتىجىدە ئېغىر خاتالىق سادىر بولدى. ③ ھەۋەس، خاھىش، زوق، ھەۋەس: 兴~ قىزىقىش؛ زوق، ھەۋەس /景~ مەنزىرە/ 别~ بۆلەكچە، باشقىچە/ 风 ~ ئالاھىدىلىك، خۇسۇسىيەت. [大致] dàzhì ئومۇمەن، ئېھتىمال، بەلكى، مىزمىكەن: ~~已结束 بەلكى ئاياغلاشقاندۇر /~~不差 ئومۇمەن پەرقسىز. [一致] yìzhì بىردەك، ئوخشاش؛ ماسلاشماق: 行动~~ ھەركەتتىكى بىردەكلىك / 全体~~通过 ھەممە بىردەك قوشۇلماق. ④ نازۇك، سىپتا، نەپىس، ئىنچىكە: 他做事很细~ ئۇ بەك ئىنچىكە ئىشلەيدۇ /这东西做得真精~ بۇ نەرسە راسا سىپتا ئىشلىنىپتۇ.

铚 zhì ① <古> قىسقا ئورغاق. ② ئورماق (دانلىق زىرائەتلەرنىڭ بېشىنى). ③ (Zhì) جى (قەدىمكى يەر نامى، ھازىرقى ئەنخۇي ئۆلكىسى سۇشيەن ناھىيىسىنىڭ غەربىي جەنۇبىدا).

窒 zhì توسۇلۇپ قالماق: ~息 تۇنجۇقماق، بوغۇلماق.

蛭 zhì ① زۈلۈك. ② جىگەر شورىغۇچى قۇرت. (ئالاردىلىك).

膣 zhì جىنسىي يول (ئايال-

志 zhì ① ئىرادە، نىيەت، ئارزۇ-ئارمان: 立~ ئىرادە تىكلىمەك / ~同道合 بىر نىيەت-بىر مەقسەت؛ مەسلەكداش؛ ئارزۇ-ھەۋەسلىرى بىر بولماق / 有~者事竟成 ئىرادىلىك كىشى مۇۋەپپەقىيەت قازىنىدۇ. [意志] yìzhì ئىرادە. ② ئەستە تۇتماق، ئۇنتۇماسلىق: 永~不忘 ئەبەدىي ئۇنتۇماسلىق / ~喜 ئۇنتۇلغۇسىز خۇشاللىق / ~哀 ئەستىن چىقمايدىغان قايغۇ-ھەسرەت. ③ خاتىرە، تەزكىرە: 杂~ ژۇرنال / 地理~ جۇغراپىيىلىك تەزكىرە. ④ بەلگە: 标~ شەرتلىك بەلگە. ⑤ تارتىپ باقماق، ئۆلچەپ كۆرمەك، كەملەپ باقماق: 用秤~~ جىڭلاپ باقماق / 拿碗~~ چىنە بىلەن كەملەپ باقماق.

痣 zhì خال، مەڭ.

豸 zhì <古> پۇتسىز قۇرت. [虫豸] chóngzhì <旧> قۇرت.

忮 zhì ھەسەتخورلۇق، ئىچى تارلىق، كۈندەشلىك.

识 zhì 另见 shí ① خاتىرە: 博闻强~ بىلىمى كەڭ، خاتىرىسى كۈچلۈك. ② بەلگە: 款~ ئويما خەت (جاڭ، داڭقانلارغا ئويۇلغان خەت).

帜 zhì بايراق، تۇغ، سۇتۇق: 独树一~ ئۆز ئالدىغا بايراق تىكلىمەك / 胜利的旗~ غالىبىيەت بايرىقى؛ غەلىبە تۇغى.

帙 zhì ① قاپ (كىتاب ياكى رەسىمنىڭ). ② جىلد، قاپ، پارچە (مىقدار سۆز، قاپلانغان ياكى تۈپلەنگەن كىتابقا ئىشلىتىلىدۇ).

秩 zhì ① تەرتىپ: 社会~序良好 ئىجتىمائىي تەرتىپ ياخشى. ② ئون يىل: 七~寿辰 70 ياشقا كىرگەن كۈنى.

制 zhì ① تۈزمەك: ~定计划 پىلان تۈزمەك. ② باسماق، بوغماق، چەكلىمەك، باشقۇرماق، ئىدارە قىلماق، تىزگىنلىمەك: ~止 تىزگىنلىمەك، توسماق، توختاتماق / ~裁 جازالىماق / 限~ چەكلىمەك،

چەكلەنمەك. ③ تۈزۈم: 主民 ~中集 دېموكراتىيە ـ مەركەزلەشتۈرۈش تۈزۈمى. 所民全/ ~有 ئومۇم خەلق مۈلۈكچىلىكى تۈزۈمى. zhìfú [服制] فورمىلىق كىيىم؛ كىتىل. ④ ياسىماق، ئىشلىمەك: ~皮猪 革 توڭگۇز تېرىسىدىن بۇلغارى ياسىماق 版~/ بەت ياسىماق 表图~/ سىخېما سىزماق.

质 zhì ① سۈپەت، ماھىيەت: ~物 ماددا؛ ماددىي ~流/ سۇيۇق يېمەكلىكلەر ~铁/ تۆمۈردىن ئىشلەنگەن 实的题问/ ~ مەسىلىنىڭ ماھىيىتى. zhìliàng [量质] 1. ساپا، سۈپەت: ~~高提 سۈپەتنى ئۆستۈرمەك. 2. ماسسا. [子质] zhìzǐ پروتون. běnzhì [质本] ماھىيەت. ② ساددا، ئاددىي، ئاددىي ـ ساددا. ③ سورىماق: سۈرۈشتۈرمەك؛ ئەيىبلىمەك، سوراق قىلماق: 问~ سورىماق (ئەيىبلەش تەلەپپۇزى بىلەن) 疑~/ گۇمانىنى ئوتتۇرىغا قويماق، گۇمانىنى سورىماق 明高之~/ ئاقىلانە سۈرۈشتۈرمەك. ④ رەنە؛ رەنىگە قويماق.

锧 zhì ① دۆشە. ② جادو تاپىنى. fǔzhì [锧斧] ئايپالتا (كاللا كېسىدىغان جازا قورالى).

踬 zhì پۈتلاشماق: ~颠 پۈتلىشىپ يىقىلماق. (كۆچمە مەنىدە) ئوڭۇشسىزلىق.

炙 zhì ① قاقلىماق. [炙亲] qīnzhì بىۋاسىتە تەلىم ئالماق. ② كاۋاپ: (kuài) 脍 口人~ كىشىنى ھۇزۇرلاندۇرىدىغان، كىشىگە لەززەت بېرىدىغان.

治 zhì ① باشقۇرماق، ئىدارە قىلماق، بىر تەرەپ قىلماق: 国~ دۆلەتنى ئىدارە قىلماق 丧~/ (sāng) دەپنە ئىشلىرىنى باشقۇرماق ~自/ ئۆزىنى ئۆزى ئىدارە قىلماق؛ ئاپتونومىيە. tǒngzhì [治统] ھۆكۈمران، ھۆكۈمرانلىق قىلماق. ② رەتكە سالماق، بويسۇندۇرماق، تىزگىنلىمەك: 山~ تاغلارنى بويسۇندۇرماق/ 水~ سۇلارنى (دەريا ـ ئۆستەڭلەرنى) تىزگىنلىمەك ~/

淮工程 خۇەيخې دەرياسىنى رەتكە سېلىش ئۇرۇنلۇشى. ③ جازالىماق: ～罪 جازالاشقا ھۆكۈم قىلماق جازالىماق/处(chǔ)～ جازا بەرمەك، جازاغا تارتماق. ④ داۋالىماق: ～病 ئاغرىقنى داۋالىماق/不～之症 بىداۋا كېسەل، داۋاسى يوق ئاغرىق. (كۆچمە مەنىدە) تۈگەتمەك، يوقاتماق (زىيانداش ھاشاراتنى): ～蝗 چېكەتكىنى يوقاتماق/～蚜虫 پىتنى يوقاتماق (ئۆسۈملۈكلەردىكى). ⑤ تەتقىقات: ～学 ئۆگەنمەك، ئىلمىي تەتقىقات ئېلىپ بارماق. ⑥ تىنچ، خاتىرجەم، ئاسايىشتە: ～世 دۇنيانى ئاسايىشتە قىلماق/天下大～ جاھان تىنچ بولماق. zhì'ān[治安] ئىجتىمائىي تەرتىپ، جەمئىيەت ئامانلىقى. ⑦ <旧> ھۆكۈمەت جايلاشقان ئورۇن: 省～ ئۆلكە مەركىزى/县～ ناھىيىلىك ھۆكۈمەت تۇرۇشلۇق ئورۇن.

栉 zhì ① تارغاق-سۈزگۈچ: ～比 سەپ تارتىپ تۇرماق (تارغاقنىڭ چىشىدەك قاتارلىشىپ تۇرماق). ② باش تارىماق: ～风沐雨 بوران-چاپقۇن ۋە ھۆل-يېغىنلاردا قالماق؛ سەپەردە ئازاب چەكمەك.

峙 zhì تىك تۇرماق، قەد كۆتۈرۈپ تۇرماق: 两峰相～ ئىككى چوققا تىك تۇرماق.

畤 zhì <古> نەزىر-چىراغ ئۆتكۈزىدىغان ۋە پادىشاھ تۇرىدىغان ئورۇن.

痔 zhì كېمورروي، بوۋاسىر.

陟 zhì ئېگىزگە چىقماق: ～山 تاغقا چىقماق.

骘 zhì ئورۇنلاشتۇرماق، بېكىتمەك، بەلگىلىمەك: 评～高低 باھالىماق؛ باھالاپ بېكىتمەك.

贽 zhì سوۋغا، كۆرۈملۈك: 见～ سوۋغا ئاپىرىپ كۆرۈشۈشنى تەلەپ قىلماق/敬～ سوۋغا.

挚 zhì سەمىمىي، سەمىمىيەت، چىن يۈرەكتىن: ～友 چىن دوستلۇق؛ سەمىمىي دوست.

鸷 zhì يىرتقۇچ قۇشلار.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

(كۆچمە مەنىدە) ۋەھشىي، يىرتقۇچ: 爪~ بەدخەيۋەت.

掷 zhì تاشلىماق، ئاتماق: ~铁饼 دىسكا ئاتماق / ~手榴弹 گرانات تاشلىماق.

智 zhì ئەقىل، پاراسەت، بىلىم، پەم: 不经一事,不长(zhǎng)一~ بىر ئىشنى باشتىن كەچۈرمىگۈچە، بىر ئەقىلگە ئىگە بولغىلى بولمايدۇ؛ تەگمىگۈچە باش تاشقا، ئەقىل كىرمەس باشقا.

[智慧] zhìhuì دانىشمەنلىك، دانالىق؛ ئەقىل ـ پاراسەت.

滞 zhì توختاپ قالماق؛ كاسات، كاساتچىلىق: 停~ توختاپ قالماق / ~销 بازار تاپالماسلىق، كاسات بولماق / 沾~ يېپىشىۋالماق، ئېسىلىۋالماق.

彘 zhì <古> تۆڭگۈز، چوشقا.

置 zhì ① قويماق، تاشلاپ قويماق: ~于桌上 جوزىغا قويماق / ~之不理 ئېتىبارسىز تاشلاپ قويماق / ~若罔闻 ئاڭلىماسلىققا سالماق. ② سەرەمجانلاشتۇرماق، ئورۇنلاشتۇرماق: 装~电话 تېلېفون ئورناتماق. ③ سېتىۋالماق: ~了一些家具 بەزى ئۆي جاھازلىرىنى سېتىۋالماق / ~了一身衣装 بىر قۇر كىيىم سېتىۋالماق.

雉 zhì قىرغاۋۇل.

稚 zhì گۆدەك: ~子 گۆدەك بالا / ~气 ساددىلىق، بالىلىق، گۆدەكلىك.

疐 zhì يىقىلىپ چۈشمەك؛ 跋前~后 تەڭقىسلىقتا قالماق، قىيىن ئەھۋالدا قالماق.

瘈 zhì 另见 chì غالجىر، غالجىرلاشماق (ئىت).

觯 zhì <古> جام.

ZHONG

中 zhōng 另见 zhòng ① ئوتتۇرا، مەركەز: ~央 مەركەز / ~心 مەركەز؛ سېنتىر / ~路 يولنىڭ ئوتتۇرىسى.

[中央] zhōngyāng 1. مەركەز، ئوتتۇرا. 2. (ئالىي رەھبىرىي ئورگان) مەركەز؛ مەركىزىي كومىتېت: 党~~ پارتىيە مەركىزىي كومىتېتى.

[中人] zhōngren ۋاسىتىچى، دەللال. ② -دا/-تا؛ -دە/-تە: 空~ ھاۋادا/ 家~ ئۆيدە/ 水~ سۇدا. ③ ئوتتۇرا، ئوتتۇرا ھال، ئوتتۇرا دەرىجىلىك: ~等 ئوتتۇرا دەرىجىلىك/ ~学 ئوتتۇرا مەكتەپ/ ~流货 ئوتتۇرا ئېقىمدىكى مال. [中子] zhōngzǐ نېيترون. ④ ئىش - ھەرىكەتنىڭ داۋاملىشىۋاتقانلىقىنى بىلدۈرىدۇ: 在研究~ تەتقىق قىلىنىۋاتىدۇ/ 在印刷~ بېسىلىۋاتىدۇ. ⑤ جۇڭگو: 古今~外 قەدىمدىن ھازىرغىچە، جۇڭگودىن چەت ئەللەرگىچە/ ~文 جۇڭگو يېزىقى، خەنزۇچە، يېزىق. ⑥ يېقىپ قالماق، يارىماق، ئەسقاتماق، يېقىملىق: ~看 كۆرۈنۈشكە ياخشى، كۆزگە سىڭىشلىك/ ~听 يېقىملىق ئاڭلانماق. [中用] zhōngyòng ئەسقاتماق، ياراملىق، كارغا يارايدىغان. ⑦ 〈方〉 بولماق، تەييار بولماق: ~不~? ~ بولامدۇ - بولمامدۇ؟ بولىدۇ.

忠 zhōng سادىق، ساداقەت، ساداقەتلىك. سادىق بولماق: ~于人民 خەلققە سادىق بولماق/ ~于祖国 ۋەتەنگە سادىق بولماق.

盅 zhōng جام، رومكا، پىيالە: 酒~ رومكا، جام/ 茶~ پىيالە.

钟 zhōng ① قوڭغۇراق، جاڭ: 警~ سىگنال. ② سائەت: 座~ ئۈستەل سائىتى/ 闹~ قوڭغۇراقلىق سائەت. ③ ۋاقىت: 两点~ ئىككى سائەت/ 三个~头 ئۈچ سائەت (ۋاقىت). ④ رومكا، جام، ئىستاكان، پىيالە. ⑤ ئوي - پىكرىنى يىغماق، بىر نەرسىگە بېرىلمەك: ~情 ئاشىق بولماق، كۆيۈپ قالماق.

衷 zhōng چىن يۈرەك، چىن قەلب: 由~之言 چىن يۈرەكتىن چىققان سۆز/ ~苦 دەرد-ھال/ ~心拥护 چىن قەلبتىن ھىمايە قىلماق.

忪 zhōng 另见 sōng [怔忪] zhēngzhōng تەشۋىش، ۋەھىمە؛ قورقماق، چۆچۈمەك.

终 zhōng ① ئاخىر، ئاخىرقى: ~点 ئاخىرى، تۈگىگەن

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

جايى، ئاخىرقى پەللە / 年~ يىل ئاخىرى. (كۆچمە مەنىدە) ئۆلمەك: 临~ ئۆلۈش ئالدىدا. ② ئاقىۋەت، ئاخىر: ~将成功 ئاخىر مۇۋەپپەقىيەت قازىنىلىدۇ / ~必奏效 ئاخىر جەزمەن ئۈنۈم بېرىدۇ. ③ پۈتۈن، بويى: ~日 كۈن بويى، پۈتۈن كۈن / ~年 يىل بويى، پۈتۈن بىر يىل / ~生 ئۆمۈر بويى / ~身 ئۆمۈرۋايەت، ئۆمۈر بويى.

肿 zhǒng ئىششىق، ئىششىماق: 他的手冻~了 ئۇنىڭ قولى ئۈششۈگەنلىكتىن ئىششىپ كېتىپتۇ.

种 zhǒng 另见 chóng,zhòng ① ئۇرۇق، تۇخۇم، نەسىل: 选~ ئۇرۇق تاللىماق؛ نەسىل تاللىماق / 撒~ ئۇرۇق چاچماق، ئۇرۇق سالماق / 配~ ئۇرۇقلاندۇرماق / 优良品~ ئەلا نەسىل، ئېسىل سۈپەتلىك نەسىل. [有种] youzhǒng جىگىرى بار. ② خىل، تۈر، ئىرق، جىنس: 各~东西 ھەر خىل نەرسىلەر / 黄~ سېرىق تەنلىك / 白~ ئاق تەنلىك / ~族 ئىرق.

冢 zhǒng قەبرە، مازار: 衣冠~ ئۆلگۈچىنىڭ كىيىم-كېچەكى كۆمۈلگەن قەبرە.

踵 zhǒng ① سوڭ، ئۆكچە: 继~而至 سوڭدىشىپ بارماق / 摩肩接~ مۈرىلىرى سۈركىلىشىپ، ئۆكچىلىرى تېگىشىپ تۇرماق، قىستا - قىستاڭ، تىقما - تىقماق. ② ئۆزى بارماق: ~门相告 ئۆزى ئۆيگە بېرىپ دەپ قويماق / ~谢 ئۆزى بېرىپ رەھمەت ئېيتماق. ③ ئەگەشمەك: ~至 ئەگىشىپ بارماق؛ كەينىدىن بارماق.

中 zhòng 另见 zhōng ① دەل؛ تەگمەك: ~的 (dì) نىشانغا تەگمەك / ~肯 دەل جايىدا، ئورۇنلۇق / ~要害 ئەجەللىك جايىغا تەگمەك. ② دۇچار بولماق، چۈشمەك؛ تەگمەك؛ -لانماق / -لەنمەك: ~毒 زەھەرلەنمەك / ~暑 ئاپتاپ ئۆتۈپ كەتمەك، ئىسسىق ئۆتۈپ كەتمەك / ~弹 (dàn) ئوق تەگمەك.

仲 zhòng ① ئىككىنچى: ~兄 ئىككىنچى ئاكا. ② ئوت-

ئورنىدا تۇرماق، ئوتتۇرىچى: ~冬 قىش ئوتتۇرىسى (قىشنىڭ ئىككىنچى ئېيى) / ~裁 زالىم ھەكەملەر سوتى (كېلىشتۇرمە سوت).

种 zhòng 另见 chóng·zhǒng تېرىماق، تېكمەك: ~庄稼 زىرائەت تېرىماق / ~瓜得瓜، ~豆得豆 نېمە تېرىساڭ، شۇنى ئالىسەن.

众 zhòng ① كۆپ، نۇرغۇن، جىق: ~人 كۆپچىلىك، خالايىق، ھەممە / ~志成城 كۆپچىلىكنىڭ ئىتتىپاقلىشى ئۇلۇغ كۈچتۇر؛ بىرلىك ھەممىنى يېڭىدۇ / 寡不敌~ ئازچىلىق كۆپچىلىك بىلەن تەڭ كېلەلمەسلىك. ② نۇرغۇن كىشىلەر، كۆپ ئادەملەر: 从群~中来,到群~中去 ئاممىدىن كېلىپ، ئاممىغا قايتۇرماق / 大~ ئامما، كۆپچىلىك / 观~ تاماشىبىنلار.

重 zhòng 另见 chóng ① ئېغىر، ئېغىرلىق؛ قەدىرلىك: 铁很~ تۆمۈرنا ھايىتى ئېغىر / 举~ ئېغىرلىق كۆتۈرمەك / ~于泰山 تەيشەن تېغىدىنمۇ قەدىرلىك. [重力] zhònglì يەرنىڭ تارتىش كۈچى، ئېغىرلىق كۈچى. [重心] zhòngxīn 1. ئېغىرلىق مەركىزى. 2. تۈتاملىق يېرى، مۇھىم تۈگۈنى. [重工业] zhònggōngyè ئېغىر سانائەت. ② چوڭقۇر، ئېغىر، قېنىق، توق: ~色 رەڭگى قېنىق، رەڭگى توق / ~病 ئېغىر كېسەل / ~伤 ئېغىر يارا. ③ قىممەت، يۇقىرى باھا: ~价收买 يۇقىرى باھادا سېتىۋالماق. ④ كۆپ، ئېغىر: 眉毛~ قاشلىرى قويۇق / 工作很~ خىزمەت ئېغىر. ⑤ مۇھىم، زۆرۈر، ئېغىر: ~镇 مۇھىم شەھەر، ستراتېگىيىلىك مۇھىم جاي / 军事~地 ھەربىي مۇھىم جاي / ~任 مۇھىم ۋەزىپە؛ ئېغىر مەسئۇلىيەت. ⑥ ئېتىبار بەرمەك، ئەھمىيەت بەرمەك، ئىززەتلىمەك، ئەتىۋارلىماق: ~视 قەدىرلىمەك، ئەھمىيەت بەرمەك / ~男轻女是错误的 ئەرلەرنى ئەزىزلەپ، ئاياللارنى خار كۆرۈش خاتا. (كۆچمە مەنىدە) ھۆرمەتلى-

مەك، ئۇلۇغلىماق: 人皆~之 كىشىلەرنىڭ ھۆرمىتىگە نائىل بولماق. ⑦ ئېغىر - بېسىق، تەمكىن، سالماقلىق؛ ئېھتىيات قىلماق: 慎~ ئېھتىيات قىلماق، پەخەس بولماق، تەمكىن بولماق.

ZHOU

舟 zhōu كېمە، قولۋاق، قېيىق: 轻~ قولۋاق / 一叶扁~ بىر قېيىق.

侜 zhōu [侜张] zhōuzhāng كوللىماق، ئالدىماق، ساختىپەزلىك قىلماق: ~~为幻 خىيالىي نەرسىلەر بىلەن ئالدىماق.

辀 zhōu ھارۋا شوتىسى.

州 zhōu ①〈旧〉ئايماق، دىيار ② ئوبلاست، شىتات.

洲 zhōu ① قۇرۇقلۇق، ماتېرىك: 沙~ قۇملۇق (سۇ ئېقىتىپ كەلگەن قۇملاردىن ھاسىل بولغان، سۇ ئوتتۇرىسىدىكى قۇملۇق). ② قىتئە: 亚~ ئاسىيا قىتئەسى / 七大~ يەتتە قىتئە.

诌 zhōu توقۇماق: 胡~ يالغان گەپ توقۇماق / 瞎~ قارىسىغا توقۇپ چىقماق.

周 zhōu ① چۆرە، ئەتراپ؛ چەمبەر، ئايلانما: 圆~ چەمبەر ئايلانمىسى / 环绕地球一~ يەر شارىنى بىر ئايلىنىپ چىقماق / 学校四~都种着树 مەكتەپنىڭ ئەتراپىغا دەرەخ تىكىلگەن. ② دەۋر قىلماق، ئايلانماق: ~而复始 دەۋر قىلىۋەرمەك. [周旋] zhōuxuán 1. ھەپىلەشمەك، ئېيتىشماق. 2. مۇئامىلە قىلماق، دادىمۇئامىلە، مېھماندوستلۇق: 与客人~~ مېھمانلار بىلەن دادىمۇئامىلە قىلىشماق. ③ پۈتۈن، ھەممە: 众所~知 ھەممىگە ئايان، ھەممە كىشى بىلمەك / ~身 پۈتۈن ئەزايى، ئۇستىباش. ④ ھەپتە. ⑤ ئەتراپلىق، تولۇق، مۇكەممەل: ~到 ئەتراپلىق، خۇش مۇئامىلىلىك / 计划很~密 پىلان ناھايىتى ئەتراپلىق. ⑥ ياردەم بەرمەك: ~济 ماددىي ياردەم بەرمەك / ~急 جىددىي ئەھۋالدا ياردەم بەرمەك. ⑦

جۇ سۇلالىسى.

啁 zhōu 另见 zhāo [啁啾] zhōujiū ۋىچىر-ۋىچىر، چۇرۇق-چۇرۇق؛ ۋىچىرلىماق، چۇرۇلدىماق.

赒 zhōu ‘周⑥’ بىلەن ئوخشاش: ~济 ماددىي ياردەم بەرمەك. ¬ئۇماچ، بوتقا.

粥 zhōu شىفەن، شوۋىگۇرۇچ.

妯 zhóu [妯娌] zhóuli ئاكا-ئۇكىلارنىڭ خوتۇنلىرى؛ ئېچى يەڭگە: 她们俩(liǎ)是~~ ئۇ ئىككىسى ئېچى يەڭگە.

轴 zhóu 另见 zhòu ① ئوق (ھارۋىنىڭ). ② غالتەك، ئورام: ~儿线 غالتەك يىپ. ③ ئوق (ماتېماتىكىدا).

肘 zhǒu جەينەك. [肘子] zhǒuzi كىچىك سان (توڭگۇزنىڭ).

帚 zhǒu سۈپۈرگە.

纣 zhòu ① قوشقۇن: ~棍 قوشقۇن (ياغاچ). ② (Zhòu) جۇ (زالىم پادىشاھ، شاڭ سۇلالىسىنىڭ ئاخىرقى پادىشاھى).

葤 zhòu ① ئورىماق، يۆگىمەك (پاخال بىلەن). ② ئورام، باغلام. يۆگەم (مىقدار سۆز. پاخال بىلەن ئورالغان چىنە - تەخسىلەرگە ئىشلىتىلىدۇ).

酎 zhòu ساپ ھاراق.

㑇 zhòu چىرايلىق، كېلىشكەن، زېرەك، چېچەن.

㤘 zhòu <方> تەرسا، كاج، جاھىل.

绉 zhòu گىردىپ، يۇپقا قارا يىپەك رەخت.

皱 zhòu ① قورۇق، پۈرمە، قاتلاق: ~纹 قورۇق، پۈرمە. ② پۈرمەك، تۈرمەك، قورۇماق، پۈرلەشمەك: ~眉头 قوشۇمىسىنى تۈرمەك.

咒 zhòu ① ئەپسۇن، جادۇ، سېھىر: ~语 ئەپسۇن. ② قارغىماق: ~骂 قارغىماق، لەنەت ئوقۇماق.

咮 zhòu قۇشلارنىڭ تۇمشۇقى.

宙 zhòu ئالەم؛ ۋاقىت (قەدىمدىن تارتىپ ھازىرغىچە كېلىۋاتقان)؛ ئەلمىساق.

轴 zhòu 另见 zhóu [(大)轴子] zhòuzi (dà) كونسېرتنىڭ

ئەڭ ئاخىرقى نومۇرى: 压~~ كونسېرتنىڭ ئاخىرىدىن سانىغاندا ئىككىنچى نومۇرىنى قويماق. ⌉ئەۋلاد.

胄 zhòu ① دۇبۇلغا. ②

昼 zhòu كۈندۈز: ~夜不停 كېچە - كۈندۈز دېمەستىن.

甃 zhòu ① قۇدۇق تېمى. ② خىش بىلەن قوپۇرماق (قۇدۇق تېمى ۋە كۆل ئەتراپىنى).

骤 zhòu ① يۈگۈرمەك، چاپماق. ② تېز، ئىتتىك: 暴风~雨 بوران - چاپقۇن / 天气~然冷起来了 ھاۋا بىردىنلا سوۋۇپ كەتتى.

籀 zhòu ① داجۇەن (خەنزۇچە خەتنىڭ بىر خىل شەكلى). ② ئوقۇماق: ~绎 ئوقۇپ چۈشەنمەك / ~读 ئوقۇماق.

碡 zhou 419 - بەتتىكى ‘碌碡’ (liùzhou) غا قاراڭ.

ZHU

朱 zhū ① قىزىل. ② كىنوۋار، قىزىل لاك.

侏 zhū پاپا، پاكار، پەتەك. [侏儒] zhūrú پاپا، پاكىنەك، پەتەك، كىچىككىنە ئادەم.

诛 zhū ① ئۆلتۈرمەك (جىنايەتچىنى): ~戮 ئۆلتۈرمەك / 伏~ ئۆلۈم جازاسى بەرمەك / 罪不容~ جىنايىتىگە ئۆلۈم جازاسىمۇ ئازلىق قىلىدۇ. ② لەنەت ئوقۇماق، ئەيىبلىمەك: 口~笔伐 ئېغىز ۋە قەلەم ئارقىلىق ئەيىبلىمەك.

邾 Zhū جۇ بەگلىكى.

茱 zhū [茱萸] zhūyú 1. (山茱萸) كورنۇس. 2. (食茱萸) تىكەنلىك ئايلەنت 3. (吴茱萸) ئېۋودىيە.

珠 zhū ① ئۈنچە، مەرۋايىت: ~宝 قىممەت باھا تاش، ئۈنچە - مەرۋايىت / 夜明~ نۇرلۇق مەرۋايىت. ② مارجان ۋە مەرۋايىتقا ئوخشاپ كېتىدىغان نەرسىلەر: 眼~儿 كۆز قارىچۇقى / 水~儿 سۇ تامچىسى. [珠算] zhūsuàn سەنپەن سوقماق، چوت سوقماق.

株 zhū ① كۆتەك، دەرەخ غولى: 守~待兔 دەرەخ تۈۋىدە توشقان كۈتمەك؛ ئۈجمە پىش، ئاغزىمغا چۈش. [株连] zhūlián

بىر يامان ئىشقا چېتىلماق. ② كۆچەت، جىرىم: 植～ كۆچەت تىكمەك / 病～ كېسەل تەگكەن كۆچەت. [株距] zhūjū تۈپ ئارىلىقى. ③ تۈپ: 一～桃树 بىر تۈپ شاپتۇل دەرىخى.

铢 zhū جۇ (قەدىمكى ئېغىرلىق ئۆلچەم بىرلىكى بولۇپ، بىر سەرنىڭ 24 تىن بىرىگە توغرا كېلىدۇ): 锱～ ئىنتايىن ئاز پۇل ياكى كەمچىلىك ئىش / ～积寸累 ئاز-ئازدىن يىغماق.

蛛 zhū ئۆمۈچۈك: ～网 ئۆمۈچۈك تورى / ～丝马迹 يىپ ئۇچى، دېرەك؛ مەلۇمات بېرىدىغان نەرسە.

诸 zhū ① كۆپ، نۇرغۇن، بىرمۇنچە، ھەممە، پۈتۈن: ～位 ھەر بىرىڭلار، ھەر قايسىڭلار؛ ھەر بىرلىرى / ～子百家 پەلسەپىۋى يۆنىلىش ۋە ئىلمىي ئىشلار. ② ,之乎، ياكى ‘之于’ دېگەن ئىككى خەتنىڭ قوشۇلۇپ ئوقۇلۇشى: 付～实施 ئەمەلدە كۆرسەتمەك، ئەمەلگە ئاشۇرماق / 藏～名山 مەشھۇر تاغقا يوشۇرۇنماق / 公～社会 جەمئىيەتكە ئېلان قىلماق.

猪 zhū تۇڭگۇز، چوشقا.

槠 zhū قېلىن يوپۇرماقلىق تاش كاشتان.

潴 zhū ① يىغىلىپ قالماق، تۇرۇپ قالماق. ② سۇ يىغىلىپ قالغان جاي.

橥 zhū (ئات-ئۇلاغ باغلايدىغان) ياغاچ قوزۇق.

术 zhū 另见 shù 1. (白术) بايناق. 2. (苍术) تۇخۇدەمان ئاتراكتىلىس.

竹 zhú بامبۇك: 茂林修～ بۈك-باراقسان بامبۇكزارلىق / ～苞松茂 بامبۇك ۋە قارىغايلار بۈك-باراقسان ئۆسمەك.

竺 Zhú جۇ (فامىلە). [天竺] Tiānzhú ئەنەتكەك (ھىندىستاننىڭ قەدىمكى نامى).

筑 ② zhú 另见 zhù جۇ (گۇيياڭ شەھىرىنىڭ باشقىچە ئاتىلىشى).

逐 ① zhú قوغلىماق: ～鹿 بۇغا قوغلىماق / ～臭之夫 ◊ غەلىتە ئادەم، شۆھرەتپەرەست ئادەم. ② ھەيدىۋەتمەك، قوغ-

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

لىرۋەتمەك: ~客令 مېھماننى قوغلاش بۇيرۇقى / 追亡~北 تارمار قىلىنغان دۈشمەنگە قوغلاپ زەربە بەرمەك / 追~残敌 قالدۇق دۈشمەننى قوغلىماق. ③ تەرتىپ بىلەن، رېتى بىلەن: ~日 كۈندىن - كۈنگە، كۈنسايىن، كۈنساناپ / ~步进行 پەيدىنپەي ئېلىپ بارماق، قەدەممۇ قەدەم يۈرگۈزمەك / ~字讲解 خەتمۇ خەت چۈشەندۈرمەك / ~渐提高 تەدرىجىي ئۆستۈرمەك.]ئۈششۈك.

瘃 zhú ئۈششۈك يارىسى،

烛 zhú ① شام. [烛光] zhúguāng ۋات (لامپۇچكىلارنىڭ يورۇقلۇق بېرىش دەرىجىسى). ② يورۇتماق: 火光~天 ئوت يالقۇنى ئاسماننى يورۇتماق. (كۆچمە مەنىدە) ئاشكارا تەكشۈرمەك: 洞~其奸 ◇ قارا نىيىتىنى ئېنىق بايقىماق، قورسىقىدىكىنى بىلىۋالماق.

蠋 zhú كېپىنەك، پەرۋانىلەرنىڭ لىچىنكىسى.

躅 zhú ئاياغ ئىزى. يەنە 845 - بەتتىكى ‘踯躅’ (zhízhú) غا قارالسۇن.

舳 zhú [舳舻] zhúlú 1. كېمىنىڭ بېشى ۋە قۇيرۇقى. 2. چوڭ كېمە: ~~千里 سانسىز كېمىلەر ۋە پاراخوتلار.

主 zhǔ ① ئىگە، خوجا، خوجايىن، ساھىبخانا؛ ھەقدار: 人民是国家的~人 خەلق دۆلەتنىڭ خوجايىنى / 物~ مال ئىگىسى / 宾~ مېھمان ۋە ساھىبخانا / 东道~ ساھىبخانا / 事~ ھەقدار، زەرەر چەككۈچى / 失~ يوقالغان نەرسىنىڭ ئىگىسى، يوقاتقۇچى. [主观] zhǔguān ئۆزۈمچىل، سۇبيېكتىپ، سۇبيېكتىپچىلىق: 人类意识属于~~，物质世界属于客观 كىشىلەرنىڭ ئېڭى سۇبيېكتىپقا، ماددىي دۇنيا ئوبيېكتىپقا تەۋە بولىدۇ / 他的意见太~~了 ئۇنىڭ پىكرى بەك سۇبيېكتىپ بولۇپ كەتتى / ~~努力 سۇبيېكتىپ تىرىشچانلىق. [主权] zhǔquán ئىگىلىك ھوقۇق، مۇستەقىللىك. ② قولدار؛ باي: 奴隶~ قولدار / ~仆 باي بىلەن مالاي. ③ تەرەپدار؛ تەشەببۇس قىلغۇچى:

主见 ئۆز پىكىرىدىكى تەشەببۇس قىلماق؛ شەخسىي پىكىر / 婚姻自主 ئىمكانىدا ئۆزىنىڭ تەشەببۇسى بولماق؛ ئىمكانىدا ئۆزىگە خوجا بولماق. [主席] zhǔxí رەئىس. [主张] zhǔzhāng تەشەببۇس، كۆز قاراش، پىكىر؛ بىرەر پىكىردە چىڭ تۇرماق، تەشەببۇس قىلماق، قۇۋۋەتلىمەك: 我们主张组织专门小组来研究这个问题 بىز مەخسۇس گۇرۇپپا تەشكىللەپ بۇ مەسىلىنى قاراپ چىقىشنى قۇۋۋەتلەيمىز / 心里有主张 بىر كۆز قارىشى بولماق. [主义] zhǔyì مەسلەك، يول-ئىزم: 马克思主义 ماركسىزم / 社会主义 سوتسىيالىزم / 达尔文主义 دارۋىنىزم / 现实主义 رېئالىزم / 革命乐观主义 ئىنقىلابىي ئۈمىدۋارلىق. ④ ئاساسىي، مۇھىم: 主力 ئاساسىي كۈچ / 以预防为主，治疗为辅 ئالدىنى ئېلىشنى ئاساس، داۋالاشنى قوشۇمچە قىلماق. [主顾] zhǔgù خېرىدار. ⑤ ئاساسىي؛ باشقۇرماق: 主办 ئاساسىي باشقۇرغۇچى / 主讲 ئاساسىي سۆزلىگۈچى. ⑥ دېرەك بەرمەك: 早霞主雨 تاڭ شەپىقى يامغۇردىن دېرەك بېرىدۇ / 晚霞主晴 كەچكى شەپەق ھاۋا ئېچىلىشىدىن دېرەك بېرىدۇ. ⑦ پىكىر، كۆز قاراش؛ سان: 六神无主 ئالاقزادە بولماق، تەمتىرەپ قالماق، ھولۇقۇپ كەتمەك / 心里没主 كۆڭلىدە سان يوق.

拄 zhǔ تۇتماق، تايانماق: ~拐棍 ھاسا تايانماق.

渚 zhǔ سۇ ئوتتۇرىسىدىكى كىچىك قۇرۇقلۇق.

煮 zhǔ قايناتماق، پىشۇرماق: ~面 ئاشنىڭ چۆپىنى قايناتماق / ~饭 ئاش پىشۇرماق / 病人的碗筷每餐之后要~一下 كېسەل كىشىنىڭ قاچا-قومۇشلىرىنى ھەر ۋاقىت تاماقتىن كېيىن قايناتىپ تۇرۇش كېرەك.

属 zhǔ 另见 shǔ ① قوشۇلماق، ئۇلانماق؛ تىركەلمەك: ~文 قوشۇلغان يېزىق / 前后相~ ئالدى-كەينى ئۇلىنىپ كەلمەك. ② بىر نۇقتىغا يې-

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرىسى

ئەلماق؛ ~意 مايىل بولماق، ئىخلاس قىلماق / ~望 ئۈمىد باغلىماق؛ ئۈمىد بىلەن قارىماق.

嘱 zhǔ تاپىلىماق، جېكىلەمەك، جېكىلىمەك: 以事相~ ئىشنى تاپىلاپ قويماق / 遗~ ۋەسىيەت.

zhǔfu [嘱咐] تاپىلىماق، بۇيرۇماق، نەسىھەت قىلماق: 母亲~~他好好学习 ئاپىسى ئۇنى ياخشى ئوقۇغىن دەپ نەسىھەت قىلدى.

瞩 zhǔ نەزەر سالماق، قارىماق، كۆرمەك: ~目 كۆز تىكمەك، تىكىلىپ قارىماق / ~望 ئۈمىد باغلىماق؛ كۆز تىكمەك / 高瞻远~ ئېگىزدە تۇرۇپ يىراققا نەزەر سالماق؛ يىراقنى كۆرمەك.

伫 zhù ئۇزۇن ۋاقىت تۇرماق: ~候 ساقلاپ تۇرماق، كۈتمەك.

苎 zhù (苎麻) ئاق كەندىر.

纻 zhù ① ‘苎’ بىلەن ئوخشاش. ② ئاق كەندىردىن توقۇلغان رەخت.

贮 zhù يىغماق، توپلىماق، غەملىمەك؛ ساقلىماق.

助 zhù ياردەم بەرمەك، ياردەملەشمەك: 互~ ئۆزئارا ياردەم؛ ھەمكارلاشماق / ~理 ياردەمچى / 请你多帮~我 ماڭا كۆپرەك ياردەم قىلىڭىز.

zhùcí [助词] ياردەمچى سۆزلەر.

住 zhù ① تۇرماق، ئورۇنلاشماق، قونماق، چۈشىمەك: ~了一夜 بىر كېچە قوندى / 他家在这里~了好几代 ئۇلار بىرقانچە ئەۋلادقىچە مۇشۇ يەردە تۇردى / 我家~在城外 ئائىلىمىز شەھەر سىرتىدا ئولتۇرىدۇ. ② توختىماق: ~手 توختىماق، توختاتماق / 雨~了 يامغۇر توختىدى. ③ پېئىلنىڭ تولۇقلىغۇچىسى بولۇپ كېلىدۇ: 1. مۇستەھكەم، پۇختا، مۇقىملىقنى بىلدۈرىدۇ: 站~ توختىماق / 把~方向盘 رولنى چىڭ تۇتماق. 2. توختاپ قالغانلىقنى، تۇرۇپ قالغانلىقنى بىلدۈرىدۇ: 把他问~了 ئۇ جاۋاب بېرەلمەي تۇرۇپ قالدى. 3. ئىمكان پېئىل، قوشۇمچىسىنىڭ رولىنى ئۆتەيدۇ: 禁得~ بەرداشلىق بېرەلمەك / 支持不~ چىدى-

...يالماسلىق، بەرداشلىق بېرەلمەسلىك.

注 zhù ① قۇيۇلماق، قۇيماق: ～入 قۇيماق / ～射 ئوكۇل سالماق / 大雨如～ قارا يامغۇر شارىلداپ قۇيۇۋەتمەك. ② بىر نۇقتىغا يىغىلماق: ～视 تىكىلىپ قارىماق، دىققەت بىلەن قارىماق / ～意 دىققەت قىلماق / 引人～目 كىشىنىڭ دىققىتىنى تارتماق، جەلپ قىلماق / 精神贯～ پۈتۈن زېھنىنى يىغىپ، پۈتۈن زېھنى بىلەن. ③ ئىزاھ، ئىزاھات، ئەسكەرتىش، ئىلاۋە: 下边～了两行小注 تۆۋەندە ئىككى قۇر ئاددىي ئىزاھ بېرىلدى / ～解一篇文章 بىر ماقالىگە ئىزاھات بەرمەك / 加～ ئىزاھ قوشماق، ئىزاھات بەرمەك / 附～ قوشۇمچە ئىلاۋە. ④ تىزىمغا ئالدۇرماق، يازماق: ～册 تىزىمغا ئالماق، رويخەتكە ئالماق / ～销 ھېساباتتىن چىقىرىۋەتمەك. ⑤ دو چىقماق، دو تىكمەك: 下～ دو تىكمەك / 孤～一掷 ھەممىنى بىر يولىلا دو تىكمەك.

驻 zhù ① توختىماق، تۇرماق: ～足 تۇرماق، توختىماق. ② تۇرۇشلاشماق؛ تۇرۇشلۇق: ～军 تۇرۇشلۇق قوشۇن / ～外使节 چەت ئەلدە تۇرۇشلۇق ئەلچى.

柱 zhù ① تۈۋرۈك. ② تۈۋرۈككە ئوخشاش نەرسىلەر: 水～ سۇ تۈۋرۈكى (پارتلاش ياكى تېزيۈن تەسىرىدىن ھاسىل بولغان) / 花～ ئانىلىق بويىنى / 水银～ سىماب تۈۋرۈكى.

炷 zhù ① پىلىك (چىراغنىڭ). ② كۆيدۈرمەك. ③ تال: 一～香 بىر تال كۈجە.

疰 zhù [疰夏] zhùxià 1. ياز قىزىتمىسى (جۇڭگو تىبابەتچىلىكىدە). 2. ياز ياقماسلىق (يازدا ئىشتىھا تۇتۇلۇپ جۇدەپ كېتىش).

蛀 zhù ① كۈيە، ھەشەرە. ② كۈيە چۈشمەك، ھەشەرە يېمەك: 这块木头被虫～了 بۇ ياغاچنى قۇرت يەپ كېتىپتۇ.

杼 zhù ① تارغاق (توقۇش دەستگاھىدىكى). ② <古> موكا.

祝 zhù تىلىمەك: ~身体健康 تېنىڭىزگە سالامەتلىك تىلەيمەن.

著 zhù 另见 zhuó ① روشەن، ئوچۇق، ئېنىق، كۆزگە كۆرۈنەرلىك: 昭~ روشەن، ئايان، ئېنىق / 卓~ كۆزگە كۆرۈنەرلىك / ~名 مەشھۇر، داڭلىق / 颇~成效 خېلى روشەن ئۈنۈم بەرمەك. ② يازماق، تۈزمەك: ~书立说 كىتاب يېزىپ تەلىم قالدۇرماق. ③ ئەسەر: 名~ داڭلىق ئەسەر / 大~ كاتتا ئەسەر / 鲁迅先生的~作 لۇشۈن ئەپەندىنىڭ ئەسىرى.

[土著] tǔzhù 1. بىر جايغا يەرلەشمەك، بىرلا يەردە ئولتۇراقلاشماق. 2. يەرلىك ئاھالە.

箸 zhù چوكا.

翥 zhù ئاسماندا ئۇچماق (قۇش): 轩~ ئېگىز ئۇچماق / 龙翔凤~ پەرۋاز قىلماق.

铸 zhù قۇيماق: ~一口铁锅 چويۈندىن بىر قازان قۇيماق / ~成大错 چوڭ خاتالىق كەلتۈرۈپ چىقارماق.

[铸铁] zhùtiě چويۈن.

筑 zhù 另见 zhú ① ياسىماق، سالماق، قۇرماق: ~路 يول ياسىماق / ~堤 دامبا سالماق / 建~楼房 بىنا قۇرماق. ② <古> 13 تارلىق قانۇن.

ZHUA

抓 zhuā ① تاتىلىماق: ~耳挠腮◇ نېمە قىلىشىنى بىلمەي تۇرۇپ قالماق؛ گەدىنىنى تاتىلىماق. ② تۇتماق، ئالماق: 老鹰~小鸡 سار چۈجىنى ئالماق / ~一把米 بىر سىقىم گۈرۈچ ئالماق / ~贼 ئوغرى تۇتماق / ~工夫◇ ۋاقىت چىقارماق / ~紧时间 ۋاقىتنى چىڭ تۇتماق. ③ ئالاھىدە دىققەت قىلىپ ياخشى باشقۇرماق، تۇتماق: ~农业 يېزا ئىگىلىكىنى تۇتماق / ~工作 خىزمەتنى تۇتماق / ~重点 مۇھىم نۇقتىنى تۇتماق. ④ جەلپ قىلماق، ئۆزىگە تارتماق: 这个演员一出场就~住了观众 بۇ ئارتىس سەھنىگە چىقىپلا تاماشىبىنلارنى جەلپ قىلىۋالدى.

挝 zhuā 见另 wō ئۇرماق،
چالماق، قاقماق.

髽 zhuā [髻髽] zhuājì
[鬏髽] zhuājiu تۇگۈنچەك چاچ.

爪 zhuǎ 见另 zhǎo ① پۇت،
پەنجە: 子~鸡 توخۇ پۇتى/
儿~狗 ئىتنىڭ پەنجىسى.
② پۇتقا ئوخشاش نەرسىلەر:
儿~个三有锅个这 بۇ داڭ-
قىنىڭ ئۈچ پۇتى بار.

ZHUAI

拽 zhuāi 见另 zhuài ①
تاشلىماق، ئاتماق، چۆرۈمەك:
了用没,吧了~ تاشلىۋەت،
كېرەكتىن چىقىپ كەتتى / 把
来过~球 توپنى بۇياققا ئات.
② ئاغرىق تۇپەيلىدىن بىلەك-
نى چاققان ئىيلاندۇرالماسلىق.
③ '曳' بىلەن ئوخشاش.

跩 zhuǎi ئىرغاڭلاپ ماڭ-
ماق: 的~一~一路走 ئۆر-
دەكتەك ئىرغاڭلاپ ماڭماق.

拽 zhuài 见另 zhuāi ① تارت-
ماق، سۆرىمەك، تۇتماق: ~
动不 تارتىپ مىدىرلىتالماس-
لىق / 上~门把 ئىشىكنى
تارتىپ قوي / ~硬拉生 تار-
تىپ سۆرىمەك؛ زورلاپ تىزرۇۋال-
ماق. ② '曳' بىلەن ئوخشاش.

ZHUAN

专 zhuān ① مەخسۇس، ئا-
لاھىدە: 心~ مەخسۇس بىرلا
نەرسىگە بېرىلمەك، دىققەتنى
يىغماق / 卖~ مونوپول قىلىن-
غان سودا - سېتىق / 科修~
مەخسۇس كۇرس. [家专]
zhuānjiā مۇتەخەسسىس. ②
مۇستەقىل ئىگىدارچىلىق قى-
لىش ۋە پايدىلىنىشنى بىلدۈ-
رىدۇ: 权~ ھاكىممۇتلەق،
ھاكىممۇتلەقلىق / 政~ دىك-
تاتۇرا.

䏝 zhuān تاشلىق: ~鸡 توخۇ
تاشلىقى.

砖 zhuān ① خىش. ② خىش-
قا ئوخشاش نەرسىلەر: ~茶
كۆرەك چاي، تاش چاي، قارا
چاي / 冰~ ماروژنى / 煤~
خىش كۆمۈر.

颛 zhuān ① نادان، نادان-
لىق. ② '专' بىلەن ئوخشاش.
[顼颛] Zhuānxū جۇەنشۈي
(رىۋايەتتىكى بىر پادىشاھ).

转 zhuǎn 另见 zhuàn ① بۇرىماق، بۇرۇلماق، ئايلانماق، ئۆرۈلمەك، ئايلاندۇرماق؛ ~身 بۇرۇلماق/ 向左~ سولغا بۇرۇلماق/ ~眼之间 كۆزنى يۇمۇپ - ئاچقۇچە 情况好~ ئەھۋال ياخشىلانماق. ② (بىرەر ۋاسىتە ئارقىلىق) يەتكۈزمەك، بەرمەك، تاپشۇرماق؛ ~送 يەتكۈزۈپ بەرمەك/ ~达 دەپ قويماق، يەتكۈزۈپ قويماق.

传 zhuàn 另见 chuán ① تەپسىر، شەرھ. ② تەزكىرە، تەرجىمىھال؛ 小~ قىسقىچە تەرجىمىھال/ 别~ غەيرىي رەسمىي تەرجىمىھال/ 外~ غەيرىي رەسمىي تەرجىمىھال. ③ قىسسە: «吕梁英雄~» «لۈيلياڭدىكى قەھرىمانلار ھەققىدە قىسسە» / «水浒~» «سۇ بويىدا».

转 zhuàn 另见 zhuǎn ① ئايلانماق، پىرقىرىماق، چۆرگىلىمەك: 轮子~得很快 چاق ئىنتايىن تېز ئايلىنىۋاتىدۇ. ② چۆرگىلىمەك: ~圈子 چۆرگىلىمەك (مەلۇم دائىرىدىنى)/ ~来~去 چۆرگىلەپ يۈرمەك. ③ ئايلانما، ئورام.

啭 zhuàn يېقىملىق ياكى مۇڭلۇق سايرىماق (قۇشلار)؛ 莺啼鸟~ ھەممە قۇشلار يېقىملىق سايراشماق.

赚 zhuàn 另见 zuàn ① پايدا ئالماق، ھايان ئالماق؛ ~钱 پايدا ئالماق. ② پايدا، ھايان؛ ~儿 پايدا/ ~头 ھايان، پايدا. ③ پايدا ئالماق، نەپ ئالماق: 这会去天池真~,又得吃又得玩 بۇ قېتىم بوغدا كۆلىگە بېرىپ يېمەك - ئىچمەكتىنمۇ، ئويۇلدىنمۇ پايدا ئالدىم.

撰 zhuàn يازماق: ~文 ماقالە يازماق/ ~稿 ماقالە يازماق.

馔 zhuàn تاماق، غىزا، تائام، ئاش؛ يېمەك - ئىچمەك؛ 盛~ كاتتا تاماق/ 设~招待 تائام تەييارلاپ مېھمان كۈتمەك.

篆 zhuàn ① جۇەنشۇ خەت شەكلى. ② جۇەنشۇ شەكلىدە خەت يازماق: ~额 جۇەنشۇ شەكلىدە يېزىلغان ۋىۋىسكا.

③ تامغا، مۆھۈر؛ 摄~ نايىپ ئەمەلدار، ۋەكىل (مەلۇم ئەمەلدارنىڭ ئورنىغا ۋاقىتلىق ئىشلەپ تۇرغان ئەمەلدار).

ZHUANG

庄 zhuāng ① مەھەللە، كەنت، جاڭزا، ئىمىنىيە. ② خانا، دۇكان؛ 布~ كەزمال دۇكىنى، رەخت دۇكىنى /饭~ ئاشخانا، ئاشپۇزۇل /茶~ چاي دۇكىنى. ③ فېئوداللىق جەمئىيەتتە پادىشاھ ۋە ئاقسۆڭەكلەر ئىگىدارلىقىدىكى يەرلەر؛ 皇~ خان جاڭزىسى /园~ جاڭزا، باغ ھويلا (فېئوداللىق جەمئىيەتتىكى ئاقسۆڭەكلەرنىڭ جاڭزىسى). ④ باش، ئويۇن باشلىغۇچى؛ 的谁是~ كىم باشلايدۇ؟ (ماجياڭ، قارتا ئويۇنلىرىدا). ⑤ سالاپەتلىك، سالماقلىق، ئەنتەنىلىك؛ 旗红星五的严~ ئەنتەنىلىك بەش يۇلتۇزلۇق قىزىل بايراق.

桩 zhuāng ① قوزۇق؛ 打~ قوزۇق قاقماق /子~口牲 گۆللاغ باغلايدىغان قوزۇق/

桥~ كۆۋرۈك تۈۋرۈكى. ④ مىقدار سۆز (ئويغۇرچىدا ئىپادىلەنمەيدۇ-ت)؛ 事~一 بىر ئىش.

妆 zhuāng ① پەرداز قىلماق، ياسانماق. ② بېزەك؛ 卸~ بېزەكلەرنى ئېلىۋەتمەك. ③ قىز مېلى؛ 送~ قىز مېلىنى ئاپىرىپ بەرمەك /嫁~ قىز مېلى.

装 zhuāng ① كىيىم؛ فورمىلىق كىيىم؛ 军~ ھەربىي فورما /春~ ئەتىيازلىق كىيىم /上~ كىيىم كىيمەك ۋە ياسانماق (ئارتىسلار) /卸~ كىيىملەرنى سېلىۋەتمەك (ئارتىسلار). xíngzhuāng [装行] يۈك - تاق. ② ياسانماق، بېزەنمەك. zhuāngshì [饰装] ياسانماق، بېزەنمەك، گىرىم قىلماق. huàzhuāng [装化] گىرىم قىلماق، ياسانماق، جابدۇنماق. ③ بولۇۋالماق، يالغان قىياپەتكە كىرىۋالماق؛ 见不听~ ئاڭلىماسلىققا سالماق /样作模~ خۇپسەنلىك قىلماق، مۇئەببەرلىك قىلماق. ④ قۇراشتۇ

ماق، ئورناتماق، باسماق، قاچىلىماق، سالماق: ~电灯 لامپوچكا ئورناتماق / ~车 ھارۋىغا (ئاپتوموبىل ياكى پويىزغا) يۈك باسماق / ~箱 ساندۇققا قاچىلىماق / ~配 قۇراشتۇرماق / ~了一架机器 بىر ماشىنا قۇراشتۇرۇلۇپ بولدى. [装备] zhuāngbèi قورال-ياراغ؛ ئەسلىھە، جاھاز: 工业~~ سانائەت ئەسلىھەسى / 军事~~ ھەربىي قورال-ياراغ. ⑤ شىرازىلىماق، تۈپلىمەك: ~订 تۈپلىمەك / 精~ ئېسىل موقاۋىلىق قىلىپ تۈپلىمەك / 线~书 تىكىپ تۈپلەنگەن كىتاب.

奘 zhuǎng 另见 zàng يوغان: 这棵树很~ بۇ دەرەخ ناھايىتى يوغان ئىكەن.

壮 zhuàng ① كۈچلۈك، تەمبەل، ساغلام، قاۋۇل: ~士 باتۇر، ئەزىمەت / 年轻力~ ياش ھەم قاۋۇل / 庄稼长得很~ ◇ زىرائەتلەر ناھايىتى بولۇق ئۆسمەكتە. [壮年] zhuàngnián قىران ۋاقىت، ئوتتۇرا ياشلىق. ② ھەيۋەتلىك، كۆركەم، ھەشەمەتلىك، كاتتا، چوڭ، بۈيۈك: ~观 ھەيۋەتلىك / ~志凌云 يۈكسەك نىيەت، بۈيۈك ئىرادە. ③ كۈچەيتمەك، ئۈستۈرمەك، زورايتماق: ~一~胆子 ◇ يۈرەكنى توختاتماق؛ مەدەت بەرمەك. [壮族] Zhuàngzú جۇاڭزۇ مىللىتى.

状 zhuàng ① ھالەت، تۇرق، قىياپەت: 狼的形~像狗 بۆرىنىڭ قىياپىتى ئىتقا ئوخشايدۇ. ② ئەھۋال: 病~ كېسەللىك ئەھۋالى؛ كېسەل ئەھۋالى / 生活~况 تۇرمۇش ئەھۋالى. ③ بايان قىلماق ياكى سۈرەتلەپ بەرمەك: 写情~物 تەپسىلىي سۈرەتلەپ بەرمەك / 风景奇丽，殆不可~ مەنزىرىنىڭ گۈزەللىكلىكىنى تەسۋىرلەشكە ئاجىزلىق قىلماق. ④ بىرەر ئىشنى بايان قىلىش ھەققىدىكى نامە: 行~ تەزىيەنامە / 诉~ شىكايەتنامە؛ ئەرز. ⑤ ھەر خىل ئىسپات، گۇۋاھنامىلەر: 奖~ تەقدىرنامە.

幢 zhuàng 另见 tóng ‘壮’ خېتىنىڭ بۇرۇنقى يېزىلىشى.

撞 zhuàng ① ئۇرۇلماق، سوقۇلماق، ئۇرماق، چالماق: ~钟 چاڭ چالماق / 别让汽车~了 ماشىنىغا ئۇرۇلۇپ كەتمە. ② يولۇقماق، ئۇچرىماق: 让我~见了 ماڭا ئۇچراپ قالدى. ③ بۆسمەك، ئېتىلماق، ئۇرۇپ - سوقۇپ: 横冲直~ ئۇرۇپ - سوقۇپ يۈرمەك.

幢 zhuàng 另见 chuáng كورپۇس: 一~楼 بىر كورپۇس بىنا.

戆 zhuàng 另见 gàng تۈز كۆڭۈل، ھىيلىسىز، ساددا: 性情~直 مىجەزى ساددا.

ZHUI

隹 zhuī قىسقا قۇيرۇقلۇق [قۇش.

骓 zhuī بوز ئات.

椎 zhuī 另见 chuí ئومۇرتقا سۆڭىكى: 颈~ بويۇن ئومۇرتقىسى / 胸~ كۆكرەك ئومۇرتقىسى.

锥 zhuī ① بىگىز: 针~ بىگىز (خەي چەممىنى شىرىدىغان) / 无立~之地 ◇ تۇرغۇدەك جايى يوق (كەمبەغەل). ② بىگىزگە ئوخشاش نەرسىلەر: 改~ ئەتۋدركە. ③ سانجىماق (بىگىزگە ئوخشاش نەرسىلەر بىلەن): ~探 سانجىپ تەكشۈرمەك.

追 zhuī ① قوغلىماق: ~随 ئەگەشمەك، ئىزىدىن بارماق / ~击敌人 دۈشمەنگە قوغلاپ زەربە بەرمەك / 急起直~ تېز قوغلاپ يەتمەك / 他走得太快， 我~不上他 ئۇ تېز ماڭدى، مەن ئۇنى قوغلاپ يېتەلمەيمەن. ② ئەسلىمەك، سۈرۈشتۈرمەك، قېلىپ قالغان ئىشنى تولۇقلىماق: ~念 ئەسلىمەك / ~悼 تەزىيە بىلدۈرمەك / ~加预算 قوشۇپ بېرىلگەن خام چوت / ~肥 ئۈستىدىن ئوغۇتلىماق. ③ سۈرۈشتۈرمەك، ئىزدەنمەك، ئىنتىلمەك: ~问 سۈرۈشتۈرۈپ بىلمەك / ~根 تېگى - تەكتىنى سۈرۈشتۈرمەك / 这件事不必再~了 بۇ ئىشنى يەنە سۈرۈشتۈرۈش ھاجەتسىز / ~求真理 ھەقىقەتكە ئىنتىلمەك. ④ تولۇقلىماق، قوشۇمچە

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

قىلماق؛ ~加 ئۇستىلەپ بەرمەك، قوشماق / ~认 بىرەر ئىش بولۇپ ئۆتكەندىن كېيىن ئېتىراپ قىلماق.

坠 zhuì ① يىقىلىپ چۈشمەك، ئۆرۈلمەك: ~马 ئاتتىن يىقىلماق / 摇摇欲~ تەۋرەپ قالغان، ئۆرۈلۈشكە ئاز قالغان. ② چۆكمەك: 船锚往下~ لەڭگەر چۆكۈۋاتىدۇ. ③ جالا، پۆپۈك: 扇~ يەلپۈگۈچ پۆپۈكى / 表~ سائەتنىڭ جالاسى.

zhuìzi [坠子] 1. زىرە، ھالقا، سىرغا. 2. جۇيزى (خېنەندە كەڭ تارالغان بىر خىل ئەلنەغمە).

缀 zhuì ① تىكمەك، ئىلماق، قادىماق: 把这个扣子~上 ماۋۇ تۈگمىنى قاداپ قويغىن / 补~ ئىلىپ قويماق (ياماشماق). ② ئۇلىماق، قۇرىماق: ~字成文 سۆزلەردىن ماقالە قۇراشتۇرۇپ چىقماق (ماقالە يازماق). ③ بېزەك، بېزەلمەك: 点~ بېزەلمەك.

醊 zhuì تەزىيە بىلدۈرمەك.

惴 zhuì دەككە-دۈككە بولماق، بىئارام بولماق: ~~不安 تەشۋىشلەنمەك، ئەنسىرەپ ئۆزىنى قويىدىغان جاي تاپالماسلىق.

缒 zhuì چۈشۈرمەك (ئارغامچا بىلەن): 工人们从楼顶上把空桶~下来 ئىشچىلار بىنانىڭ ئۆگزىسىدىن چېلەكلەرنى باغلاپ چۈشۈردى.

膇 zhuì پۇت ئىششىماق، پۇت ئۇتۇقۇپ قالماق.

赘 zhuì ① ئوشۇق، ھاجەتسىز؛ ئارتۇقچە: ~述 ئارتۇقچە سۆزلىمەك / ~疣 سۆگەل؛ ئارتۇقچە نەرسە. ② بالەچىلاپ كىرمەك، ئىچ كۈيئوغۇل بولماق: ~婿 ئىچ كۈيئوغۇل.

ZHUN

屯 zhūn 另见 tún قىيىنچىلىق.

[屯邅] zhūnzhān '迍邅' بىلەن ئوخشاش.

迍 zhūn ①[迍邅] zhūnzhān ئالغا باسماي تۇرۇۋالماق. ② غۇربەتلىشىپ مۇرادىغا يېتەلمەسلىك.

肫 zhūn ① تاشلىق: 鸡~ توخۇ تاشلىقى / 鸭~ ئۆردەك

تاشلىقى. ② سەمىمىي، سەمىمىيەت، چىن يۈرەكتىن؛ ~~ سەمىمىيلىك بىلەن / ~笃 چىن يۈرەكتىن، چىن قەلبىدىن.

窀 zhūn [窀穸] zhūnxī لەھەت، گۆر.

谆 zhūn سەمىمىي، چىن كۆڭۈلدىن. [谆谆] zhūnzhūn سەمىمىي، سەمىمىيەت بىلەن، چىن كۆڭۈلدىن؛ ~~告诫 سەمىمىي تاپىلىماق.

衠 zhūn ساپ، نوقۇل، پۈتۈنلەي، ساپلا.

准 zhǔn ① رۇخسەت بەرمەك، ئىجازەت بەرمەك، يول قويماق؛ 批~ ◇ تەستىقلىماق / 不~他来 ئۇنىڭ كېلىشىگە رۇخسەت يوق. ② بىنائەن، بويىچە؛ ~此 مۇشۇنىڭغا بىنائەن، مۇشۇ بويىچە. ③ تەكشىلىك ۋە تىكلىكنى ئۆلچىگۈچ؛ 水~ شەيتان؛ ۋاتېرپاس / ~绳 تىكلىك ئۆلچىگۈچ؛ ئۆلچەم. ④ ئۆلچەم، مىزان؛ ~则 ئۆلچەم، نورما / 以此为~ مۇشۇ ئۆلچەم قىلىنسۇن. ⑤ قارا (نىشان)نىڭ مەركىزى. ⑥ ئېنىق، راست، دەل، دۇرۇس؛ 瞄~ دەل قارىغا ئالماق. ⑦ چوقۇم، جەزمەن؛ 我~来 مەن جەزمەن كېلىمەن / ~能完成任务 ۋەزىپىنى چوقۇم ئورۇندىماق. ⑧ بۇرۇن؛ قاڭشار؛ 隆~ قاڭشارلىق. ⑨ ئىشەنچ؛ 心里没个~儿 ئىشەنچى كامىل ئەمەس. ⑩ مەلۇم نەرسە بىلەن ئانچە پەرقسىز بولغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ؛ ~平原 ئانچە تەكشى بولمىغان تۈزلەڭلىك.

埻 zhǔn قارا (نىشان)نىڭ مەركىزى.

ZHUO

拙 zhuō پالاكەت، كېلەڭسىز، قوپال، ئەپسىز؛ ~嘴笨舌 گەپكە ئۇستا ئەمەس / 手~ قولى ئەپسىز / 弄巧成~ ئەپچىللىك قىلىمەن دەپ قاملاشتۇرالماسلىق؛ ئۇستىلىق قىلىمەن دەپ چاندۇرۇپ قويماق / 勤能补~ تىرىشچان بولسا ئەپسىزلىكنى چاندۇرمايدۇ. (كۆچمە مەنىدە) كەمىنە؛ ~作 كەمىنىنىڭ ئەسىرى؛ مېنىڭ قاملاشمىغان ئەسىرىم / ~见 قاملاشمىغان پىكرىم.

捉 zhuō ① تۇتماق، قولغا چۈشۈرمەك، قولغا ئالماق: ~老鼠 چاشقان تۇتماق / ~蝗虫 چېكەتكە تۇتماق / 捕风~影 كۆلەڭگىنى تۇتقاندەك؛ ئاساسسىز، تۇتامى يوق. [捉弄] zhuōnòng ئويناتماق، ئەخمەق قىلماق. ② تۇتماق: ~刀 پىچاق تۇتماق / ~笔 قەلەم تۇتماق.

倬 zhuō ① كۆزگە كۆرۈنەرلىك. ② چوڭ.

桌 zhuō ① جوزا، ئۈستەل، شىرە: 书~ يېزىق ئۈستىلى / 饭~ تاماق جوزىسى / 八仙~ سەككىز كىشىلىك جوزا. ② (مىقدار سۆز) جوزا: 一~酒席 بىر جوزىلىق زىياپەت / 这些人可以坐三~ بۇ كىشىلەر ئۈچ جوزا چىقىدۇ.

焯 zhuō 另见 chāo ئوچۇق، روشەن، ئېنىق، ئۇقۇملۇق.

棁 zhuō ئۈستەلدىكى قىسقا تۈۋرۈك. ۞

鐯 zhuō ① (鐯钩) جوتۇ. ② يەر كولىماق ياكى ئېگىز چاپماق: ~高粱 قوناق ئېگىزىنى چاپماق / ~玉米 كۆممە قوناق ئېگىزىنى چاپماق.

灼 zhuó ① كۆيمەك، كۆيدۈرمەك، داغلىماق: ~热 ئوتتەك قىزىپ كۆيمەك / 心如火~ قەلبى ئوتتەك يانماق. ② يورۇق، ئوچۇق، بىلىملىك: 真知~见 ھەقىقىي بىلىملىك ۋە چوڭقۇر پاراسەتلىك.

酌 zhuó ① قۇيماق، ئىچمەك؛ ھاراق - زاكۇسكا؛ زىياپەت: 自~自饮 ئۆزى قۇيۇپ، ئۆزى ئىچمەك / 便~ ئاددىي زىياپەت. ② ئەھۋالغا قارىماق، ئويلاپ كۆرمەك: ~办 ئەھۋالغا قاراپ بىر تەرەپ قىلماق / ~情处理 ئەھۋالغا قاراپ بىر تەرەپ قىلماق.

茁 zhuó ئۆسۈپ چىقماق، باراقسان بولماق. [茁壮] zhuózhuàng ساغلام، قاۋۇل، كۈچلۈك؛ باراقسان: 庄稼长得~~ زىرائەتلەر ساغلام ئۆسمەكتە / 牛羊~~ قوي، كالىلار ساغلام ۋە تېمەن.

卓 zhuó ① ئېگىز ھەم تىك؛ ~立 تىك تۇرماق. ② دانا، دانالىق؛ كارامەت: ~见 دانا

پىكىر، دانالىق /~越的成绩 كارامەت نەتىجىلەر. [卓绝] zhuójué مىسلىسىز، تەڭدىشى يوق؛ 坚苦~~ مىسلىسى كۆرۈلمىگەن مۇشكۈلات.

斫 zhuó چاپماق، كەسمەك: ~伐树木 ياغاچ كەسمەك، دەرەخ كەسمەك /~轮老手 تەجرىبىلىك، تەجرىبىگە باي. [斫丧] zhuósàng زەئىپلەشتۈرمەك، تۈگەشتۈرمەك.

浊 zhuó ① لاي، دۇغ. ② پاراكەندە، قالايمىقانچىلىق: ~世 پاراكەندە دەۋر، تۇمانلىق زامان. ③ بوم ئاۋاز: ~音 جاراڭلىق تاۋۇش /~声~气 بوم ئاۋاز.

镯 zhuó بىلەيزۈك.

浞 zhuó ھۆل بولماق: 让雨~了 يامغۇردا ھۆل بولۇپ كەتمەك. ⌉قارا چاپلىماق.

诼 zhuó تۆھمەت قىلماق،

啄 zhuó چوقۇلماق، دانلىماق، تېرىپ يېمەك: 鸡~米 توخۇ گۈرۈچنى تېرىپ يېدى/ ~木鸟 تۆمۈرتۇمشۇق؛ چاكگال دىمىاقچىسى.

琢 zhuó ئويماق، نەقىش سالماق (قاشتاشقا): 精雕细~ ◇ ئىخلاس بىلەن پىششىقلاپ ئىشلىمەك. [琢磨] zhuómó تاراشلىماق، پەردازلىماق؛ بېزىمەك.

椓 zhuó ① ئۇرماق. ② جىنسىي ئەزانى كېسىۋېتىش جازاسى (ئەرنىڭ).

着 zhuó 另见 zhe·zhāo·zháo

① كىيمەك؛ كىيىم: ~衣 كىيىم كىيمەك. ② تېگىشمەك، تېگىپ تۇرماق: 附~ چاپلاشماق، قونماق، يېپىشماق /~陆 قونماق، يەرگە چۈشمەك (ئايروپىلان) /不~边际 تۇتتۇرۇقسىز؛ باش - ئايىغى يوق. ③ قالدۇرماق، چىلىماق؛ بەرمەك، تۇتماق، تۇتۇش قىلماق: ~眼 دىققەت - ئېتىبارىنى بەرمەك/ ~手 تۇتۇش قىلماق، كىرىشمەك /~色 رەڭ بەرمەك /不~痕迹 ئىز قالدۇرماسلىق. ④ ئىز - دېرەك، مەنبە؛ تۇرشان يەر: 寻找无~ ئىز - دېرىكىنى ئالالماسلىق. [着落] zhuóluò ئىز - دېرەك، ئورۇن، تايىن، مەنبە: 遗失的东西有

ئۇيغۇر كىتاب تورى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

了~~了 يوقالغان نەرسىنىڭ ئىز - دېرىكى چىققىتى /钱笔这 有没还用~~ بۇ خىراجەتنىڭ تېخى تايىنى يوق. ⑤ ئەۋەتمەك: 理办来前人~ بېجىرىشكە ئادەم ئەۋەتمەك. ⑥ دەرھاللا، شۇ زاماتلا: 施即~ 行 دەرھال ئىشقا ئاشۇرۇلسۇن.

禚 Zhuó جو (فامىلە).

鷟 zhuó [鸑鷟] yuèzhuó <古> بىر خىل سۇ قۇشى.

缴 zhuó 见另 jiǎo ئوقيا ئوقىغا باغلانغان چىگە.

擢 zhuó ① يۇلماق، سوغۇرماق، تارتماق: ◇数难发~ ۋەھشىيلىكلىرىنىڭ ھەددى - ھېسابى يوق؛ سانسىز جىنايەتلەر (جىنايىتى چېچىدىن تولا). ② ئۆستۈرمەك، كۆتۈرمەك: 用~ ئۆستۈرۈپ ئىشلەتمەك.

濯 zhuó يۇماق: 足~ پۇتنى يۇماق.

ZI

仔 zī 见另 zǎi·zǐ [肩仔] zījiān مەسئۇلىيەت، مەجبۇرىيەت. [بالا.

孖 zī 见另 mā قوشكېزەك

孜 zī [孜孜] zīzī تىرىشچان، ئىجتىھاتلىق: 倦不~~ ھاردىم - تالدىم دېمەي، ئاجايىپ ئىجتىھات بىلەن.

咨 zī ① سورىماق، تەلەپ قىلماق، مەسلىھەت سورىماق: 询~所有 سورىغان مەسلىھەتلەر. ② ئالاقە، ئالاقە خەت، دوكلات، دوكلات خېتى.

姿 zī ① تاشقى كۆرۈنۈش، قىياپەت، چىراي: 容~ قىياپەت، چىراي، تەلەت /~丰 قەددى - قامەت، تۇرق. ② فىگۇرا، ھالەت، تۇرق: ~雄 ھەيۋەتلىك، مەردانە، جەسۇر/ 的舞跳 势~ ئۇسسۇل ئويناش فىگۇرىسى.

资 zī ① پۇل، ھەق؛ كاپىتال، مەبلەغ، خىراجەت: ~投 مەبلەغ سالماق /源~ بايلىق، مەنبە /工~ ئىش ھەققى/ 车 ~ كىرا. [本资] zīběn كاپىتال؛ دەسمايە: ~~治政 سىياسىي دەسمايە /~的傲骄 ~ تەكەببۇرلۇقنىڭ دەسمايى-

سى. [资产阶级] zīchǎnjiējí بۇرژۇئازىيە. [工资] gōngzī ئىش ھەققى، مائاش. [资金] zījīn مەبلەغ، كاپىتال؛ دەسمايە. [资料] zīliào 1. ماددىي بايلىقلار، ماددىي نېمەتلەر. 2. ماتېرىيال، مەلۇمات، ۋاسىتىلەر: 统计~~ ستاتىستىكىلىق مەلۇماتلار. ② تەمىنلىمەك: ~助 ياردەم بەرمەك، ياردەم قىلماق / 以~参考 پايدىلانسا بولىدۇ. ③ ئەقلىي قابىلىيەت: ~质 ئەقلىي قابىلىيەت ۋە تەبىئىي سۈپەت. ④ تارىخ، ستاژ: 德才~ ئەخلاق، تالانت ۋە ستاژ. [资格] zīgé لاياقەت، سالاھىيەت.

粢 zī 〈古〉 نەزىر - چىراغ ئۈچۈن ئىشلىتىلىدىغان دانلىق زىرائەت.

趑 zī [趑趄] zījū قىينىلىپ ماڭماق، ئېغىر قەدەم باسماق؛ تەمتىرىمەك، ئىككىلىنىپ قالماق: ~~不前 ئىككىلىنىپ ئالغا باسالماسلىق.

兹 zī 另见 cí ① بۇ، مۇشۇ: ~日 بۈگۈن / ~理易明 بۇ قائىدىسى چۈشىنىش ئاسان. ② ھازىر، مۇشۇ كەمدە، ھازىرقى ۋاقىتتا: 数月于~ ئايىنى ھازىردىن باشلاپ سانىماق / ~订于明日开全体职工大会 ئەتە پۈتۈن ئىشچى - خىزمەتچىلەر چوڭ يىغىنى ئېچىلىدىغانلىقى ھازىر بېكىتىلدى. ③ 〈古〉 يىل: 今~ بۇ يىل / 来~ كېلەر يىل.

嗞 zī چىرىلدىماق، زىڭىلدىماق: 老鼠~的一声跑了 چاشقان چىررىدە قىلىپ قېچىپ كەتتى / 小鸟~~地叫 قۇشقاچ چىرىلدىماق.

滋 zī ① تۇغماق، كۆپەيمەك، بالىلىماق: ~芽 بىخ ئۈرۈپ چىقماق / ~事 جاڭجاللاشماق، جېدەل تۇغدۇرماق / ~蔓 يېيىلىپ كەتمەك. ② پايدا، پايدا قوشۇلماق: ~甚 ئاشقان پايدا. [滋润] zīrùn نەم، ھۆل، نەمخۇش. [滋养] zīyǎng ئوزۇقلاندۇرماق، باقماق، كۈتمەك. [滋味] zīwèi تەم. ③ ئېتىلىپ چىقماق: 水管往外~水 تۇرۇبىدىن سۇ ئېتىلىپ

چىقىماق.

孳 zī كۆپەيمەك، باللىماق: ~生得很快 ناھايىتى تېز كۆپەيمەك.

[孳孳] zīzī '孜孜' بىلەن ئوخشاش.

镃 zī <古> (镃基) چوڭ ئوتغۇچ.

赀 zī ① ھېسابلىماق: 所费不~ ھەممە خىراجەت ھېسابلانماسلىق / 不可~计 ھېسابلىغىلى بولماسلىق. ② '资①' بىلەن ئوخشاش.

觜 zī 另见 zuǐ ئاغىيىم (28 يۇلتۇز تۈركۈمىنىڭ بىرى).

訾 zī 另见 zǐ زى (فامىلە).

龇 zī ھىڭگايتماق: ~牙咧嘴 ئاغزىنى ھىجايتىماق، ھىجىيىپ چىشىنى كۆرسەتمەك.

髭 zī بۇرۇت، مويلاۋ.

菑 zī ① ئېچىلغىنىغا بىر يىل بولغان تېرىلغۇ يەر. ② ئوتىماق. ③ بولۇق ئۆسكەن ئوت-چۆپ: ~榛秽聚 باشاقلار ساڭگىلىشىپ، ئوت-چۆپلەر يەلپۈنمەك. <古> يەنە '灾' بىلەن ئوخشاش.

缁 zī قارا: ~衣 قارا كىيىم.

辎 zī ھارۋا. [辎重] zīzhòng يۈك؛ ھەربىي لازىمەتلىكلەر.

锱 zī چارەك سەر. [锱铢] zīzhū ئاز پۇل ياكى كىچىك ئىش: ~~必较 ھەر بىر تىيىننىمۇ سانىماق، بىر تىيىننىڭ تۆشۈكىدىن مىڭ قېتىم ئۆتمەك.

鲻 zī مۇللېت بېلىقى.

鼒 zī ئاغزى كىچىك داشقان.

子 zǐ ① ئوغۇل-قىزلار؛ پەرزەنت (ھازىر پەقەت ئوغۇللارلا كۆزدە تۇتۇلىدىغان بولدى). [子弟] zǐdì بالىلار، پەرزەنتلەر. ② ئومۇمەن ئادەملەرنى كۆرسىتىدۇ: 1. ئادەتتىكى كىشىلەر: 男~ ئەر، ئوغۇل / 女~ قىز. 2. بۇرۇن بىرەر ساھەنىڭ كىشىلىرىنى كۆرسىتەتتى: 士~ زىيالىي / 舟~ قېيىقچى. 3. <古> بىرەر ئېقىمنىڭ ۋەكىلى: 荀~ شۇنزى / 诸~百家 تۈرلۈك ئېقىمدىكى ئالىملار. 4. كىتابلارنى تۆت قىسىم بويىچە تۈرگە بۆلۈش ئۇسۇلىنىڭ ئۈچىنچى تۈرى: ~部 ئۈچىنچى قىسىم / ~书

ئۈچىنچى كىتاب. 5. سىز، سىلى؛ ~试为之 سىناپ باقسىلا / 以~之矛，攻~之盾 ئۆز يولى بىلەن ئۆزىنى بابلىماق. 6. 〈古〉 ئۇستاز، مۇئەللىم: ~墨子 ئۇستاز موزى. zǐxū [子虚] يالغان، ساختا، ئويدۇرما، بولمىغان ئىش: 事属~~ ساختا ئىش، بولمىغان ئىش. ③ ئۇرۇق: 菜~ كۆكتات ئۇرۇقى؛ قىچا / 莲~ نىلۇپەر ئۇرۇقى / 桐~ چىنار ئۇرۇقى / 瓜~儿 تاۋۇز ئۇرۇقى / 结~ ئۇرۇق تۇتماق. ④ تۇخۇم: 鱼~ بېلىق تۇخۇمى / 鸡~儿 توخۇ تۇخۇمى / 蚕~ پىلە ئۇرۇقى، پىلە تۇخۇمى / 下~ تۇخۇم سالماق، تۇخۇم تۇغماق. ⑤ ياش، كىچىك، يۇمران: ~鸡 چۈجە / ~姜 يۇمران زەنجىۋىل. ⑥ ئۆسۈم، پىرسەنت: ~金 پىرسەنت، ئۆسۈم. (كۆچمە مەنىدە) مەلۇم نەرسىنىڭ ئىچىدىن ئورۇن ئالغان نەرسە؛ بالىسى: ~母扣 پاس - پاس، پاسىلداق. zǐyīn [子音] ئۈزۈك تاۋۇش. ⑦ چاشقان يىلى (12 مۆچەلنىڭ بىرىنچىسى). ⑧ تۈن يېرىمى، نىسپى شەپ. [子夜] zǐyè يېرىم كېچە. ⑨ فېئوداللىق دەۋردىكى بەش دەرىجىلىك ئۇنۋاننىڭ تۆتىنچىسى، يەنى ۋىكونت. ⑩ (zi) ئىسىملارنىڭ كەينىدىكى قوشۇمچە: 孩~ بالا / 珠~ ئۈنچە / 桌~ شىرە / 椅~ ئورۇندۇق / 胖~ سېمىز؛ دوغىلاق / 拐~ ئاقساق، توكۇر / 瞎~ قارىغۇ / 乱~ مالىمان، چاتاق / 垫~ سېلىنچا، تەگلىك. ⑪ بەزى مىقدارسۆزلەرنىڭ كەينىدە كېلىدۇ: 一档~事 بىر ئىش / 打了两下~门 ئىككى قېتىم ئىشىك چەكمەك.

仔 zǐ 另见 zī، zǎi ياش: ~鸡 چۈجە / ~猪 تورای. [仔细] zǐxì 1. ئىنچىكە، پۇختا، كۆڭۈل قويۇپ: ~~研究 ئىنچىكە مۇزاكىرە قىلماق ~~考虑 پۇختا ئويلانماق. 2. تېجەشلىك، ئىقتىسادچىل: 日子过得~~ تۇرمۇشنى تېجەشلىك ئۆتكۈزمەك. 3. ئېھتىيات قىلماق، پەخەس

بولماق: 路很滑，~~点儿 يول بەك تېيىلغاق، پەخەس بولۇڭ.

[仔密] zǐmì زىچ، پىششىق: 袜子织得十分~~ پايپاق ئىنتايىن پىششىق توقۇلۇپتۇ.

耔 zǐ توپا يۆلىمەك.

籽 zǐ ئۇرۇق.

姊 zǐ ئاچا، هەدە.

[姊妹] zǐmèi 1. ئاچا-سىڭىللار: 她们一共~~三个 ئۇلار هەممىسى ئۈچ ئاچا-سىڭىل. 2. تەڭتۇش ئاياللارنىڭ بىر-بىرىنى ئاتىشى.

秭 zǐ <古> بىر تىرىليون.

笫 zǐ بورا: 床~ كارىۋات بورىسى.

茈 zǐ 另见 cí (茈草) ئەگىلمەكئوت. ‘紫草’ مۇ دېيىلىدۇ.

紫 zǐ سۆسۈن، بىنەپشەرەڭ.

訾 zǐ 另见 zī غەيۋەت قىلماق، يامان گېپىنى قىلماق: 不苟~议 كەلسە-كەلمەس غەيۋەت قىلماسلىق.

梓 zǐ ① چوكا دەرىخى، كاتالپا. [梓里] zǐlǐ [桑梓] sāngzǐ يۇرت، ئانا يۇرت. ② ئويما بەت (ياغاچ ئويما بىلەن كىتاب باسىدىغان): 付~ بېسىشقا بەرمەك /~行 باسماق.

滓 zǐ تىندىپ، سارقىندى، چۆكۈندى، داشقال.

自 zì ① ئۆز: ~给~足 ئۆزىنى ئۆزى قامدىماق /独立~主 مۇستەقىل ئۆز-ئۆزىگە ئۆزى خوجا بولماق /~力更生 ئۆز كۈچىگە تايانماق /~动 ئۆزى هەرىكەتلىنىدىغان؛ ئاپتوماتىك.

[自个儿] [自各儿] zìgěr <方> ئۆز، ئۆزى.

[自然] zìrán 1. تەبىئەت: 大~~ تەبىئەت /~~景物 تەبىئەت مەنزىرىسى. 2. ئۆز-ئۆزىدىن، تەبىئىي: ~~而然 ئۆز-ئۆزىدىن، تەبىئىي /功到~~成 سەۋر-تاقەتلىك ئەمگەك تەبىئىي رەۋىشتە مۇۋەپپەقىيەتكە ئېلىپ بارىدۇ /他笑得很~~ ئۇنىڭ كۈلكىسى ناهايىتى تەبىئىي. 3. ئەلۋەتتە، تۇرغان گەپ: 学习不认真，~~就要落后 ئەستايىدىل ئۆگەنمىسەڭ، ئارقىدا قېلىشىڭ تۇرغان گەپ.

[自在]

zìzai ئەركىن، تارتىنماي، كەڭ-كۇشادە: 革命战士要勇为革命争挑重担，不图个人～～ ئىنقىلابىي جەڭچى شەخسىي كەڭ-كۇشادىلىكىنى ئويلىماي، ئىنقىلابنىڭ ئېغىر يۈكىنى تالىشىپ كۆتۈرۈشى كېرەك / 逍遥～～ ئەركىن يۈرمەك، خىرامان يۈرمەك؛ ئۆزى بەگ، ئۆزى خان بولماق. [自由] zìyóu ئەركىنلىك. ② -دىن /-تىن: ～古到今 قەدىمدىن هازىرغىچە /～天津到北京 تيەنجىندىن بېيجىڭغىچە. ③ تەبىئىي، ئەلۋەتتە: ～当努力 ئەلۋەتتە تىرىشىش لازىم /～不待言 سۆزلەپ ئولتۇرۇشنىڭ هاجىتى يوق، ئەلۋەتتە/ ～属无碍 توسقۇنلۇق بولماسلىقى تەبىئىي /公道～在人心 ئادىللىق كىشىلەر قەلبىدىن ئورۇن ئالىدۇ، ئەلۋەتتە /久别重逢，～有许多话要讲 ئۇزۇن ئايرىلىپ ئۇچراشقاندا، دېيىدىغان ئۇرغۇن گەپلەرنىڭ بولۇشى تەبىئىي.

字 zì ① خەت: 汉～ خەنزۇچە خەت /～眼 خەت (سۆز دېگەن مەنىدە) /～体 خەت شەكلى /常用～ دائىم ئىشلىتىلىدىغان خەتلەر. [字母] zìmǔ هەرپ، ئېلىپبە، ئالفاۋىت: 拼音～～ فونېتىكىلىق ئېلىپبە /拉丁～～ لاتىن ئالفاۋىتى. [字典] zìdiǎn لۇغەت (ئېروگلىف لۇغىتى). ② تەلەپپۇز: 咬～清楚 تەلەپپۇزى ئېنىق /～正腔圆 تەلەپپۇزى ۋە ئاهاڭلىرى ئېنىق. ③ خەت شەكلى: 篆～ جۇەنشۇ خەت شەكلى /柳～ ليۇگوڭچۇەنچە خەت شەكلى. ④ هۆسن خەت: ～画 هۆسن خەت ۋە رەسىملەر. ⑤ تەخەللۇس: 岳飞～鹏举 يۆفېينىڭ تەخەللۇسى پېڭجۈي. ⑥ هۆججەت، تىلخەت، توختام: 立～为凭 ئاساس بولسۇن ئۈچۈن تىلخەت بېرىلدى. ⑦ <旧> بېشىنى باغلاپ قويماق (بىراۋغا دېيىشىپ قويماق).

牸 zì چىشى ماللار، ئۇرغاچى: ～牛 ئىنەك، سېيىر.

恣 zì ① خالىغانچە، بولۇشىچە، ئۆز مەيلىچە: ～意

ئۇيغۇر كىتاب تورى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

خالىغانچە، مەيلىچە / ~情 بولۇشىچە، خالىغىنىچە. ② <方> راھەت تاپماق، ھوزۇرلانماق، راھەتلەنمەك: 你看، 你睡得多~ قارىغىنە، نېمە دېگەن ھوزۇرلىنىپ ئۇخلىۋالدىڭە!

眦 zì كۆزنىڭ بۇرجىكى، كۆز ئۇچى ياكى كۆز قۇيرۇقى.

胔 zì ① چىرىپ كەتكەن جەسەت. ② چىرىگەن گۆش.

渍 zì ① چىلىماق، چىلانماق: ~麻 كەندىر چىلىماق. ② يىغىلىپ قالغان سۇ: ~水 يىغىلىپ قالغان سۇ / 防洪排~ كەلكۈندىن مۇداپىئە كۆرۈپ، يىغىلىپ قالغان سۇلارنى چىقارماق. ③ كىر، داغ: كىرلەشمەك: 烟袋里~了很多油了 غاڭزىغا نۇرغۇن پورتقا (كىر) يىغىلىپ قاپتۇ/ 手表的轮子~住了 قول سائەتنىڭ چاقلىرىغا كىر يىغىلىپ توختاپ قالدى.

胾 zì چوڭ - چوڭ پارچىلاپ توغرالغان گۆش.

ZONG

宗 zōng ① پادىشاھ ئەجدادلىرىنىڭ ئىبادەتخانىلىرىنى كۆرسىتىدۇ. [祖宗] zǔzong ئەجدادلار. ② ئۇرۇق-ۋۇجۇد، جەمەت، قوۋم، ئۇرۇقداش: 同~ ئۇرۇقداش / ~兄 بىر جەمەت ئاكا. [宗法] zōngfǎ پاترىئارخال، پاترىئارخاللىق: 必须批判~~观念 پاترىئارخاللىق كۆز قاراشنى تەنقىد قىلىش لازىم. ③ ئاساسىي مەقسەت: 开~明义 第一章 ئاساسىي مەقسەتنى بىرىنچى بابتىلا ئوتتۇرىغا قويماق / 万变不离其~ ھەرقانچە قىلغان بىلەنمۇ ئۆز مۇددىئاسىدىن نېرى كېتەلمەيدۇ. ④ مەزھەپ، گۇرۇھ: 禅~ دىيانا مەزھىپى (بۇددا دىنىنىڭ) /北~山水画 شىمال مەزھەپدىكىلەرنىڭ مەنزىرە سۈرەتلىرى. [宗旨] zōngzhǐ ئاساسىي مەقسەت، ئاساسىي مۇددىئا. ⑤ ھۆرمەتلىمەك، ئىززەتلىمەك: ~仰 ئۇلۇغلىماق، ھۆرمەتلىمەك. ⑥ مىقدار سۆز: 一~事 بىر ئىش / 大~货物 زور تۈركۈم مال. ⑦ تىۋىك (شىزاڭدىكى كونا مەمۇرىي بىرلىك، ناھىيىگە

تەلك).

综 zōng 另见 zòng ئومۇملاشتۇرماق، يىغماق: 错~ چىگىش، ئارىلاش - چىرماش.

[综合] zōnghé 1. ئومۇملاشتۇرماق، يىغىنچاقلىماق، جەملىمەك. 2. يىغما، توپلانما، كومپلېكس، ئۇنىۋېرسال: ~~利用 ئومۇمىيۈزلۈك پايدىلانماق / ~~大学 ئۇنىۋېرسىتېت.

棕 zōng پالما دەرىخى ياكى پالما تالاسى.

[棕榈] zōnglǘ پالما دەرىخى.

腙 zōng گىدرازون (بىرخىل ئورگانىك بىرىكمە).

踪 zōng ئىز، ئاياغ ئىزى، ئىز - دېرەك: ~影 ئىز، كۆلەڭگە / 追~ ئىز قوغلىماق / 失~ ئىز-دېرەكسىز يوقالماق.

鬃 zōng يال (ئات ياكى چوشقىنىڭ).

总 zǒng ① ئومۇملاشتۇرماق، يىغماق، خۇلاسىلىمەك، يەكۈنلىمەك، جەملىمەك: ~在一起算 يىغىپ ھېسابلىماق / ~共三万 جەمئىي 30 مىڭ / ~起来说 ئومۇملاشتۇرۇپ ئېيتقاندا.

[总结] zǒnjié خۇلاسىلىمەك، يەكۈنلىمەك: 要认真~~经验 تەجرىبىلەرنى ئەستايىدىل يەكۈنلەش كېرەك. ② باش، ئاساسىي، ئومۇمىي: ~纲 ئومۇمىي پىرىنسىپ، ئومۇمىي پروگرامما / ~司令 باش قوماندان. ③ دائىم، ھەمىشە: 为什么~是来晚? نېمىشقا دائىم كېچىكىپ كېلىسەن؟ ~不肯听 ھەمىشە. قۇلاق سالماسلىق. ④ ھامان، بەرىبىر، چوقۇم، قانداقلا بولمىسۇن: ~是要办的 ھامان بېجىرىش لازىم / 明天他~该回来了 ئەتە ئۇ قانداقلا بولمىسۇن كېلىشى كېرەك.

偬 zǒng 365-بەتتىكى '倥偬' (kǒngzǒng)غا قاراڭ.

纵 zòng ① قويۇپ بەرمەك، ئازاد قىلماق: ~虎归山 يولۋاسنى تاغقا قويۇپ بەرمەك؛ ياۋۇزنىڭ قولىنى يېشىۋەتمەك. ② يول قويماق، يول بەرمەك؛ قويۇپ بەرمەك، بارىچە: ~目四望 ھەممە تەرەپكە كۆز تاشلىماق / ~情歌

ئۇيغۇر كىتاب www.uyghurkitap.com

唱 قانغۇچە (ئاۋازىنى قويۇپ بېرىپ) ناخشا ئېيتىشماق. ③ ئىرغىماق، سەكرىمەك؛ بەدەننى بىردىنلا يۇقىرىغا ياكى ئالدىغا ئىرغىتماق: ~身一跳 بىرلا سەكرەپ / 一~身就过去了 بىر ئىرغىپلا ئۆتۈپ كەتتى. ④ ھەتتا، ... تەقدىردىمۇ؛ ھەتتا، ... بولسىمۇ: ~有千山万水，也拦不住英勇的勘探队员 سانسىزلىغان تاغ - دەريالارمۇ قەھرىمان چارلىغۇچىلارنى توسالمايدۇ. ⑤ تىك، ئۇزۇنىغا: ~线 تىك سىزىق / 排成~队 كالونىنا بولۇپ تۇرماق / ~横各十里 ئۇزۇنىغىمۇ، توغرىسىغىمۇ ئون چاقىرىم كېلىدۇ / ~剖面 بويىغا كېسىلگەن يۈز (كۆرۈنۈش). ⑥ پۈرۈلمەك، پۈرۈكلۈك: 这张纸都~了，怎么用来写字 بۇ قەغەز پۈرلىشىپ كېتىپتۇ، قانداقمۇ خەت يازغىلى بولسۇن / 衣服压~了 كىيىم بېسىلىپ پۈرلىشىپ كېتىپتۇ.

疭 zòng 85 - بەتتىكى '瘛疭' (chìzòng) غا قاراڭ.

粽 zòng تاڭزۇڭزا.

豵 zòng <方> قاۋان.

ZOU

邹 Zōu زۇ بەگلىكى.

驺 zōu ئاتلىق ياساۋۇل، نۆكەر.

诹 zōu مەسلىھەتلەشمەك، كېلىشمەك، كېڭەشمەك: ~吉 خەيرلىك كۈننى مەسلىھەتلىشىپ بېكىتمەك / 咨~ ھۆكۈمەت ئىشى توغرۇلۇق كېڭەشمەك.

陬 zōu بۇلۇڭ - پۇچقاق، چەت جاي، ياقا جاي.

缬 zōu سۆسۈن، بېغىررەك.

鲰 zōu كىچىك بېلىق، بېلىمجان. zōushēng <古> [鲰生] چاكىنا ئادەم، تېگى پەس ئادەم.

走 zǒu ① ماڭماق، يۈرمەك: ~得快 تېز ماڭماق / 小孩子会~路了 ◇ بالىنىڭ ئايىغى چىقتى. (كۆچمە مەنىدە) 1. يوقلىماق، ھال - ئەھۋال سورىماق: ~亲戚 تۇغقان يوقلىماق. 2. يۆت-

كەلمەك، ئايلانماق؛ ماڭماق؛ يۈرمەك: ~棋 شاھمات ئورۇقىنى يۆتكىمەك (ماڭماق)/ 钟不~了 سائەت توختاپ قالدى (ماڭمىدى). 3. ئۇياق-بۇياققا توشۇماق: ~信 خەت توشۇماق /~货 مال توشۇماق. ② كەتمەك: 他刚~ ئۇ بايىلا كەتتى /我明天要~了 مەن ئەتە كېتىمەن. ③ ئارقىلىق؛ -دىن /-تىن: 咱们~这个门出去吧 بىز بۇ ئىشىكتىن چىقىپ كېتەيلى. ④ ئۆتمەك: 这笔钱不~帐了 بۇ پۇل ھېسابتىن ئۆتمىدى. ⑤ چىقىپ كەتمەك، ئاشكارىلانماق: ~漏消息 خەۋەرنى ئاشكارىلاپ قويماق /~气 يەل چىقىپ كەتمەك /说话~了嘴 ئاغزى بوشلۇق قىلماق (گېپىدە ئاشكارىلاپ قويماق). ⑥ ئۆزگەرمەك، كەتكۈزمەك: 衣服~样子了 كىيىم ئىسكەتتىن كېتىپتۇ /茶叶~味了 چاينىڭ تەمى ئۆزگىرىپ كېتىپتۇ. ⑦ چېپىپ يۈرمەك، يۈگۈرمەك: ~马看花 ئات چېپىپ يۈرۈپ گۈل كۆرمەك؛ ئات ئۈستىدە گۈلنى تاماشا قىلماق.

[走狗] zǒugǒu يالاقچى، قالچا.

奏 zòu ① چالماق، ئورۇنداماق، ئىجرا قىلماق: ~乐 مۇزىكا چالماق، ساز چالماق/ 提琴独~ يالغۇز كىشى ئىسكىرىپكا بىلەن ئورۇنداماق/ 伴~ تەڭكەش قىلىپ چالماق. ② (ۋەزىر پادىشاھقا) مەلۇم قىلماق، بايان قىلماق؛ 上~ مەلۇمات سۇنماق. ③ نەتىجە بەرمەك، قولغا كەلتۈرمەك: ~效 نەتىجە بەرمەك، شىپا قىلماق /~功 ئۇتۇقنى قولغا كەلتۈرمەك.

揍 zòu ① ئۇرماق، دۇمبالىماق. ② <方> چېقىۋەتمەك: 小心别把玻璃~了 پەخەس بول، ئەينەكنى چېقىۋەتمىگىن؛ ئاۋايلا، ئەينەك چېقىلىپ كەتمىسۇن.

ZU

租 zū ① ئىجارىگە ئالماق؛ ~房 ئۆي ئىجارىگە ئالماق/ ~家具 ئۆي جاھازىلىرىنى ئىجارىگە ئالماق. [租界] zūjiè كونسېسسىيە. [租借地]

zūjièdì ئىجارىگە ئالغان يەر. ② ئىجارىگە بەرمەك: ～给人 باشقىلارغا ئىجارىگە بەرمەك /～出去 ئىجارىگە بېرىۋەتمەك. [出租] chūzū ئىجارىگە بەرمەك. ③ ئىجارە ھەققى: 房～ ئۆي ئىجارىسى /收～ ئىجارە ئالماق. ④ يەر بېجى، يەر سېلىقى: ～税 سېلىق، باج.

菹 zū ① ئاچا سەي. ② چۆپلۈك سازلىق يەر. [菹草] zūcǎo پوتاموگېتون ئوتى. ③ ئۇششاق توغرىماق: ～醢 (hǎi) ئادەمنى چاناپ قىيما قىلىپ ئۆلتۈرۈش جازاسى.

足 zú پۇت، ئاياغ، ～迹 ئاياغ ئىزى /画蛇添～ يىلان سىزىپ پۇت چىقىرىپ قويماق، ئارتۇقچە ئىش قىلماق /鼎～ داڭقاننىڭ پۇتى. ② تولۇق، يېتەرلىك؛ مول، مولچىلىق، توق؛ قانماق: ～数 تولۇقلانغان سان /心满意～ قانائەت ھاسىل قىلماق/丰衣～食 كىيىم - كېچەك، ئوزۇق - تۈلۈك مول بولماق /～玩了一天 بىر كۈن قانغۇچە ئوينىماق/ 他～可以担任抄写工作 ئۇ كۆچۈرمىچىلىك خىزمىتىنى تامامەن ئېلىپ كېتەلەيدۇ/两天～能完成任务 ۋەزىپىنى ئورۇنداشقا ئىككى كۈن تولۇق يېتىدۇ. ③ ئەرزىمەك، ئېغىزغا ئالغۇچىلىكى بولماق؛ 微不～道 ئېغىزغا ئالغۇچىلىكى يوق.

卒 zú 另见 cù ① <古> ئەسكەر، لەشكەر: 小～ ئەسكەر /士～ ئەسكەر، سولدات. ② جاپارمەن، يايى: 走～ چاپارمەن، غالچا. ③ ئۆلمەك، ۋاپات بولماق: 生～年月 تۇغۇلغان ۋە ئۆلگەن ۋاقتى. ④ پۈتتۈرمەك، تاماملىماق: ～业 ئوقۇش پۈتتۈرمەك. (كۆچمە مەنىدە) ئاخىر، ئاقىۋەت: ～胜敌军 ئاخىر دۈشمەن ئارمىيىسى ئۈستىدىن غەلىبە قازىنىلدى.

崒 zú ئېگىز ھەم خەتەرلىك.

族 zú ① مىللەت: 汉～ خەنزۇ مىللىتى /回～ خۇيزۇ مىللىتى. ② ئۇرۇق، جەمەت، قوۋم، نەسەب: 宗～ ئۇرۇق، قوۋم /家～ جەمەت. ③ تۈر-

كۆلىم، تىپ: 水~ سۇ ھايۋانلىرى / 芳香~ خۇش پۇراق ماددىلار، ئاروماتلار. ④ <古> ئۇرۇقىنى قۇرۇتۇش جازاسى.

䃚 zú باشاق (ئوقيا ئوقىنىڭ ئۇچى، تاشتىن ياسالغان).

镞 zú باشاق (ئوقيا ئوقىنىڭ ئۇچى، تۆمۈردىن ياسالغان).

诅 zǔ قارغىماق: ~楚文 قارغىشنامە. [诅咒] zǔzhòu قارغىش، قارغىماق، لەنەت ئوقۇماق، ئەپسۇن ئوقۇماق.

阻 zǔ توسالغۇ، توسماق، توسالغۇ بولماق، توسقۇنلۇق قىلماق: ~止 توختاتماق، توسماق، بىلىگە تەپمەك (كەپىنىڭ) / 通行无~ توسالغۇسىز ماڭماق / 山川险~ تاغ-دەريالار توسالغۇ بولماق.

组 zǔ ① تەشكىل قىلماق، ئۇيۇشتۇرماق، تۈزمەك: ~成一队 بىر ئەترەت قىلىپ تەشكىل قىلماق / 改~ ئۆزگەرتىپ تۈزمەك. [组织] zǔzhī 1. ئۇيۇشماق، ئۇيۇشتۇرماق، تەشكىللىمەك، قۇرۇپ چىقماق: ~~群众 ئاممىنى ئۇيۇشتۇرماق. 2. تەشكىلات: 党团~~ پارتىيە ـ ئىتتىپاق تەشكىلاتلىرى. 3. توقۇلما: 神经~~ نېرۋا توقۇلمىسى / ~~疗法 گىستولوگىيىلىك داۋالاش، توقۇلمىلىق داۋالاش. ② گۇرۇپپا: 学习小~ ئۆگىنىش گۇرۇپپىسى. ③ يۈرۈش، يۈرۈشلۈك: ~诗 يۈرۈشلۈك شېئىر، سېكىل / ~画 يۈرۈشلۈك رەسىم.

俎 zǔ ① <古> قۇربانلىق قىلىنغان نەرسىلەرنى ياكى نەزىر ـ چىراغقا ئاتالغان نەرسىلەرنى سالىدىغان ئەسۋاب. ② دۈشە: 刀~ دۈشە ۋە پىچاق.

祖 zǔ ① بوۋا: ~父 بوۋا. (كۆچمە مەنىدە) ئەجدادلار: 始~ بۇزرۇكۋار، ساھىبقىران، ساھىبكالان، ئەجدادىنىڭ ئاتىسى / ~宗 ئاتا ـ بوۋىلار. [祖国] zǔguó ۋەتەن. ② بوۋىسى بىلەن تەڭتۇش ئادەملەرنى ئاتاشتا: 外~父 بوۋا (ئاپىسىنىڭ ئاتىسى) / 外~母 موما (ئاپىسىنىڭ ئاپىسى) / 伯~ بوۋىسىنىڭ ئاكىسى، چوڭ بوۋا. ③ پىر، ئاساسچى:

鼻~ پىر، ساھىبكالان، ئاساسچى / 不桃之~ يىراق بوغۇندىكى ئەجدادلار ئىبادەتخانىسىغا كۆچۈرۈلمەيدىغان ئەجدادلار / 开山~师 يول ئاچقۇچى، تۆھپىكار.

ZUAN

钻 zuān 另见 zuàn ① بۇرغىلىماق، تەشمەك: ~一个眼 بىر تۆشۈك تەشمەك / 地质~探 گېئولوگىيىلىك بۇرغىلاپ تەكشۈرۈش. (كۆچمە مەنىدە) كىرمەك، ئۆتمەك، شۇڭغۇماق: ~山洞 غارغا كىرمەك / ~到水里 سۇ ئاستىغا شۇڭغۇماق / ~空子 كاۋاك ئىزدىمەك، پۇرسەت ئىزدىمەك. [钻营] zuānyíng مەنسەپ ئۈچۈن يۈگۈرمەك، ھامىي ئىزدىمەك، خۇشامەت قىلماق. ② تەتقىق قىلماق، بېرىلىپ ئۆگەنمەك: 光~书本不行 كىتابقىلا بېرىلىپ ئۆگىنىش بولمايدۇ / 他倒是肯~研 ئۇ بەك تىرىشچانلىق بىلەن تەتقىق قىلىدۇ.

躜 zuān ئۆزىنى (ئۈستىگە ياكى ئالدىغا) ئاتماق.

缵 zuǎn ۋارىسلىق قىلماق، داۋاملاشتۇرماق.

纂 zuǎn ① تۈزمەك، تەھرىرلىمەك. ② ئاياللارنىڭ ئارقىسىغا تۈگۈپ قويىدىغان چېچى.

钻 zuàn 另见 zuān ① بۇرغا، ئۈشكە: 电~ توك ئۈشكىسى / 风~ يەل بۇرغا. [钻石] zuànshí بىرىللىيانت، ئالماس، تاش (سائەتلەردە قىسقارتىپ '钻' دېيىلىدۇ): 十七~的手表 17 تاشلىق قول سائىتى.

赚 zuàn 另见 zhuàn ئالدىماق، گوللىماق: ~人 ئادەم ئالدىماق.

攥 zuàn تۇتماق، تۈگمەك: 手里~着一把斧子 قولىدا پالتا تۇتۇپ تۇرماق.

ZUI

咀 zuǐ 另见 jǔ '嘴' نى '咀' دەپ يېزىش ئادىتىمۇ بار.

觜 zuǐ 另见 zī '嘴' بىلەن ئوخشاش.

嘴 zuǐ ① ئېغىز. ② شەكلى

ۋە رولى ئېغىزغا ئوخشاش نەرسىلەر: 山~ تاغ تۇمشۇقى/ ~壶 ئار چەينەكنىڭ جوغىسى. ③ سۆز قىلماق، لوقما سالماق: ~多别 لوقما سالمىغىن /舌滑~贫 كاس-كاس؛ ۋات-ۋات؛ تىلى ئاچچىق؛ غەيۋەتخور.

最 zuì ① ئەڭ، ناھايىتى، تازا، بەك، ھەممىدىن: 大~ ئەڭ چوڭ /好~ ناھايىتى ياخشى /紧要~ ھەممىدىن زۆرۈر /~为此以 بۇ ھەممىدىن ياخشى. ② تۆھپە، خىزمەت: ~殿 ئوردىغا خىزمەت كۆرسەتمەك.

蕞 zuì كىچىك: 尔~ كىچىك.

晬 zuì بوۋاق يېشىغا تەگمەك.

醉 zuì ① مەست بولماق: 了~喝他 ئۇ مەست بولۇپ قاپتۇ. ② ئىشتىياقى چۈشمەك، مەپتۇن بولماق: 艺文心~ ئەدەبىيات-سەنئەتكە بېرىلىپ كەتمەك. ③ ھاراققا چىلىماق، ھاراقتا ئېچىتماق: 蟹~ ھاراققا چىلانغان قىسقۇچپاقا /虾~ ھاراققا چىلانغان راك /枣~ ھاراققا چىلانغان چىلان.

罪 zuì ① جىنايەت، گۇناھ: ~犯 جىنايەت ئۆتكۈزمەك. (كۆچمە مەنىدە) خاتالىق: 人于~归谈应不 خاتالىقنى باشقىلارغا دۆڭگەپ قويۇشقا بولمايدۇ. ② جازا: ~判 جازا ھۆكۈم قىلماق / ~ 死 ئۆلۈم جازاسى. ③ ئازاب، جاپا-مۇشەققەت: ~受 ئازاب چەكمەك. ④ ئارتماق، دۆڭگىمەك: 己 ~ ئۆزىگە ئارتماق.

槜 zuì [李槜] zuìlǐ 1. قىزىل ئالىخورى (مېۋە). 2. زۇيلى (قەدىمكى يەر نامى، ھازىرقى جېجياڭ ئۆلكىسى جياشىڭ ناھىيىسى ئەتراپىغا توغرا كېلىدۇ).

ZUN

尊 zūn ① ھۆرمىتى چوڭ، پېشقەدەم، ئۇلۇغ: 卑~ ھۆرمەتلىك ۋە پەسكەشلىك /长~ پېشقەدەم، مويسىپىت /府~ ئۆيلىرى /驾~ ئۆزلىرى. [尊令] lìngzūn ئاتىلىرى، دادىلىرى. ② ھۆرمەتلىمەك،

ئەزىزلىمەك: ~师爱徒 ئۇستازلارنى ئەزىزلەپ، شاگىرتلارغا كۆيۈنمەك. ③ مىقدار سۆز: 一~大炮 بىر زەمبىرەك. ④ '樽' بىلەن ئوخشاش.

遵 zūn بويىچە، بىنائەن؛ رىئايە قىلماق، بويىچە ئىشلىمەك، ئەمەل قىلماق: ~守纪律 ئىنتىزامغا رىئايە قىلماق / ~循着社会主义的道路前进 سوتسىيالىزم يولىدا چىڭ تۇرۇپ ئالغا باسايلى.

樽 zūn 〈古〉 جام.

鳟 zūn ترۇت بېلىقى.

撙 zǔn ئىقتىساد قىلماق، تېجىمەك.

ZUO

作 zuō 另见 zuò كارخانا، ئىشخانا: 油漆~ سىرخانا / 洗衣~ كىرخانا.

嘬 zuō 另见 chuài شورىماق، ئەممەك، شۈممەك: 小孩~奶 كىچىك بالا ئەمچەك ئەممەك.

昨 zuó ① تۈنۈگۈن: ~夜 تۈنۈگۈن كېچە. ② ئۆتمۈش، بۇرۇن، ئىلگىرى: 觉今是而~非 ھازىرقىسى توغرا، بۇرۇنقىسى خاتا ئىكەنلىكىنى ھېس قىلماق.

笮 zuó 另见 zé بامبۇك يېرىندىسىدىن ئەشكەن ئارغامچا. [笮桥] zuóqiáo ئاسما كۆۋرۈك (بامبۇك ئارغامچا بىلەن ياسالغان).

捽 zuó تۇتۇۋالماق، ئېسىلىۋالماق، تارتىپ تۇرماق: ~他的头发 ئۇنىڭ چېچىنى تارتماق.

左 zuǒ ① سول: ~手 سول قول. (كۆچمە مەنىدە) شەرق تەرەپ: 山~ تاغنىڭ شەرقى (تەيخاڭشەننىڭ شەرقىدىكى جايلارنى كۆرسىتىدۇ) / 江~ چاڭجياڭنىڭ شەرقىي تەرىپى. [左证] zuǒzhèng دەلىل، ئىسپات، ئاساس. [左右] zuǒyòu 1. تەخمىنەن، ئۆپچۆرىسىدە: 三十岁~~ 30 ياش ئۆپچۆرىسىدە. 2. ئەيتاۋۇر، ئىشقىلىپ، قانداقلا بولمىسۇن: ~~是要去的, 你还是早点去吧 قانداقلا بولمىسۇن بېرىش كېرەك، سەن يەنىلا بالدۇرراق بارغىن، 3. مۇلازىملار، ئەتراپىدا ئەگە-

شەپ يۈرۈدىغان كىشىلەر. 4. باشقۇرماق، ئىدارە قىلماق. ② سولچى، سولچىل: 左派 سولچىلار / ~翼 سول قانات. ③ ناتوغرا، نورمالسىز؛ غەلىتە: 越说越~ سۆزلىگەنچە ناتوغرا گەپ قىلماق / 你想~了 سەن غەلىتە ئويلايدىكەنسەن / ~道旁门 بىدئەت / 意见相~ نورمالسىز پىكىردە بولماق. ④ ئەكسىچە، تەتۈرىچە: 彼此意见相~ ئۆزئارا ئەكسىچە پىكىردە بولماق.

佐 zuǒ ① نايىبلىق قىلماق، ياردەملەشمەك، كۆمەكلەشمەك: ~理 ياردەم بەرمەك. ② ياردەم بەرگۈچى، كۆمەكلەشكۈچى: 僚~ كۆمەكلەشكۈچى خادىم.

撮 zuǒ 另见 cuō تۇتام: 剪下一~子头发 بىر تۇتام چاچنى قىرقىۋالماق.

作 zuò 另见 zuō ① تۇرماق، قوپماق، قىلماق، بولماق؛ كۆتۈرۈۋالماق، چىقماق: 振~精神 روھىنى كۆتۈرمەك / 锣鼓大~ داقا-دۇمباقلار چېلىنماق / 日出而~ سەھەر تۇرماق / 一鼓~气 بىرلا غەيرەت قىلىپ. [作用] zuòyòng رول، تەسىر: 起~~ رول ئوينىماق / 带头~~ باشلامچىلىق رولى، باش رول. ② ئىشلىمەك، ياسىماق؛ يازماق، ياسالمىلىق قىلماق: ~文 ماقالە يازماق / ~画 رەسىم سىزماق / 深耕细~ چوڭقۇر ھەيدەپ، تۇجۇپىلەپ تېرىماق (ئىشلىمەك) / 装腔~势 خۇپسەنلىك قىلماق، ياسالمىلىق قىلماق. (كۆچمە مەنىدە) ئەسەر: 佳~ مەشھۇر ئەسەر / 杰~ نادىر ئەسەر. ③ قىلماق، ئېلىپ بارماق: ~报告 دوكلات قىلماق / 向不良倾向~斗争 ناچار خاھىشلار بىلەن كۈرەش قىلماق. [作风] zuòfēng ئىستىل. ④ ‘做’ بىلەن ئوخشاش.

阼 zuò شەرق تەرەپتىكى پەلەمپەي.

怍 zuò خىجىل بولماق، ئۇيالماق، ئىزا تارتماق.

柞 zuò ئېمەن دەرىخى؛ دۇب دەرىخى ~蚕 دۇب پىلـ

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

سى / ~丝 دۇب پىلىسى يىپىكى.

胙 zuò ‹古› نەزىر-چىراغدا قويۇلىدىغان قۇربانلىق گۆش.

祚 zuò ① بەخت، سائادەت. ② پادىشاھلىق ئورۇن، تەخت: 卒践帝~ لەشكەر تەختكە ئولتۇرماق.

酢 zuò 另见 cù مېھمان ساھىبخانىغا قەدەھ تۇتماق.

坐 zuò ① ئولتۇرماق: ~在凳子上 بەندىڭدە ئولتۇرماق. (كۆچمە مەنىدە) 1. چۈشمەك، چىقماق، ئولتۇرماق: ~车 ماشىنىغا چىقماق / ~船 كېمىگە چۈشمەك. 2. تۇرماق، جايلاشماق: ~北朝南 كەينى شىمالغا، ئالدى جەنۇبقا قاراپ جايلاشماق. ② كەينىگە تەپمەك، ئولتۇرۇشماق: 房子往后~了 ئۆي كەينىگە ئولتۇرۇشۇپ كەتتى / 这枪~力很小 بۇ مىلتىقنىڭ كەينىگە تېپىش كۈچى ئاجىز. ③ ئوتتا قويماق، مەشكە قويماق. ④ ۋەج، سەۋەب: ~此解职 شۇ سەۋەبتىن خىزمەتتىن بوشىتىلدى. ⑤ جازاغا تارتماق: 连~ چېتىپ جازاغا تارتماق / 反~ تۆھمەت قىلغۇچىغا جازا ئارتماق. ⑥ مېۋە بولماق، مېۋە چۈشمەك: ~果 مېۋىلىمەك، غورا چۈشمەك / ~瓜 سويما چۈشمەك، خەمەكلىمەك. ⑦ ئۆز-ئۆزىدىن، تەبىئىي رەۋىشتە: 孤蓬自振，惊沙~飞 قامغاق سىلكىنىپ قوپسا، قۇملار ئۆركۈپ ئۆز-ئۆزىدىنلا ئۇچىدۇ. ⑧ ‘座’ ① بىلەن ئوخشاش.](sāizuò)غا قارالسۇن.

唑 zuò 562 - بەتتىكى ‘噻唑’

座 zuò ① ئورۇن، جاي (ئولتۇرىدىغان): 入~ ئۆز ئورنىغا ئولتۇرماق / ~位已满 ئورۇن توشۇپ بولدى / ~右铭 دەستۇر، ھېكمەتلىك سۆز. ② تەگلىك، خونچا: 钟~儿 سائەت تەگلىكى؛ قوڭغۇراق تەگلىكى. ③ يۇلتۇزلار تۈركۈمى: 天琴~ لىرا يۇلتۇز تۈركۈمى. ④ مىقدار سۆز: 一~山 بىر تاغ / 三~楼 ئۈچ كورپۇس ئىمارەت.

做 zuò ① قىلماق، ئىشلە-

مەك: ~活 ئىشلىمەك / ~工 ئىشلىمەك. ② ئىشلەپ چىقماق، ياسىماق، تىكمەك: ~制服 فورمىلىق كىيىم تىكمەك / 甘蔗能~糖 شېكەر قومۇشىدىن شېكەر ياسىلىدۇ. ③ بولماق: ~父母的 ئاتا - ئانا بولغانلار / ~无产阶级革命事业接班人 پرولېتارىيات ئىنقىلابىي ئىشلىرىنىڭ ئىز باسارى بولماق. ④ ياسالمىلىق قىلماق، بولۇۋالماق، بولماق: ~好~歹 ياخشىمۇ بولماق، يامانمۇ بولماق.

[做作] zuòzuo قىلىق قىلماق، سۈنئىيلىك قىلماق، ياسىمىلىق قىلماق. ⑤ ئۆتكۈزمەك، ئېلىپ بارماق (ئائىلىلەردە بىرەر تەبرىكلەش ياكى خاتىرىلەش پائالىيەتلىرىنى): ~生日 تۇغۇلغان كۈننى خاتىرىلىمەك. ⑥ قىلغىلى بولماق: 芦苇可以~造纸原料 قومۇشنى قەغەز ئىشلەپچىقىرىدىغان خام ئەشيا قىلغىلى بولىدۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

附录 قوشۇمچە

汉语拼音方案

خەنزۇچە فونېتىكىلىق ئېلىپبە لايىھەسى

一·字母表 1. ئېلىپبە

字母 ھەرپلەر	Aa	Bb	Cc	Dd	Ee	Ff	Gg
名称 ناملىرى	a	be	ce	de	e	ef	ge

Hh	Ii	Jj	Kk	Ll	Mm	Nn
ha	i	je	ke	el	em	ne

Oo	Pp	Qq	Rr	Ss	Tt
o	pe	qiu	ar	se	te

Uu	Vv	Ww	Xx	Yy	Zz
u	ve	wa	xi	ya	ze

«v» ھەرپى چەتتىن كىرگەن سۆزلەر ۋە شېۋىلەرنى يېزىشتىلا ئىشلىتىلىدۇ.

ھەرپلەرنىڭ يازما شەكلى لاتىنچە ھەرپلەرنىڭ ئادەتتىكى يازما شەكلىدەك بولىدۇ.

二. 声母表 2. شېڭمۇلار

b	p	m	f	d	t	n	l
玻	坡	摸	佛	得	特	讷	勒

g	k	h	j	q	x
哥	科	喝	基	欺	希

zh	ch	sh	r	z	c	s
知	蚩	诗	日	资	雌	思

خەنزۇچە خەتلەرنى تاۋۇش بىلەن ئىپادىلەشتە، ئىخچام بولسۇن ئۈچۈن، «sh ، ch ، zh» ھەرپلىرىنى قىسقارتىپ، «s ، c ، s» شەكلىدە يازسىمۇ بولىدۇ.

三.韵母表
3. يۇنمۇلار

	衣 i	乌 u	迂 ü
啊 a	呀 ia	蛙 ua	
喔 o		窝 uo	
鹅 e	耶 ie		约 üe
哀 ai		歪 uai	
欸 ei		威 uei	
熬 ao	腰 iao		
欧 ou	忧 iou		
安 an	烟 ian	弯 uan	冤 üan
恩 en	因 in	温 uen	晕 ün
昂 ang	央 iang	汪 uang	
eng «亨» نىڭ يۇنمۇسى	英 ing	翁 ueng	
ong «轰» نىڭ يۇنمۇسى	雍 iong		

(1) 思,雌,资,日,诗,蚩,知 بوغۇملىرىدا «i» تاۋۇشى يۈنمۇ بولۇپ يېزىلىدۇ.

(2) «儿» يۈنمۇسى «er» قىلىپ يېزىلىدۇ، ئەگەر يۈنمۇ ئاخىرى بولۇپ كەلسە، «r» قىلىپ يېزىلىدۇ.

(3) «世» يۈنمۇسى يالغۇز كەلگەندە «ê» قىلىپ يېزىلىدۇ.

(4) «i» بىلەن تۈزۈلگەن يۈنمۇلارنىڭ ئالدىدا شېڭمۇ بولمىسا، «yi (衣)، ya (呀)، ye (耶)، yao (腰)، you (优)، yan (烟)، yin (因)، yang (央)، ying (英)، yong (雍)» قىلىپ يېزىلىدۇ.

«u» بىلەن تۈزۈلگەن يۈنمۇلارنىڭ ئالدىدا شېڭمۇ بولمىسا، «wu (乌)، wa (蛙)، wo (窝)، wai (歪)، wei (威)، wan (弯)، wen (温)، wang (汪)، weng (翁)» قىلىپ يېزىلىدۇ.

«ü» بىلەن تۈزۈلگەن يۈنمۇلارنىڭ ئالدىدا شېڭمۇ بولمىسا، «yu (迂)، yue (约)، yuan (冤)، yun (晕)» قىلىپ يېزىلىپ، «ü» ھەرپىنىڭ ئۈستىدىكى ئىككى چېكىت قالدۇرۇلىدۇ.

«ü» بىلەن تۈزۈلگەن يۈنمۇلارغا شېڭمۇلاردىن «j، q، x» لار قوشۇلۇپ كەلسە، «ju (居)، qu (区)، xu (虚)» قىلىپ يېزىلىپ «ü» ھەرپىنىڭ ئۈستىدىكى ئىككى چېكىت چۈشۈرۈپ قالدۇرۇلىدۇ. لېكىن «l، n» شېڭمۇلىرىغا قوشۇلۇپ كەلسە، يەنىلا «lü (吕)، nü (女)» قىلىپ يېزىلىدۇ.

(5) «iou، uei، uen» لار ئالدىغا شېڭمۇ قوشۇلۇپ كەلسە، «iu، ui، un» قىلىپ يېزىلىدۇ، مەسىلەن: niu

(牛)، gui(归)، lun(论).

(6) خەنزۇچە خەتلەرنى تاۋۇش بىلەن ئىپادىلەشتە ئىخچام بولسۇن ئۈچۈن «ng» نى قىسقارتىپ «ŋ» قىلىپ يازسىمۇ بولىدۇ.

四. 声调符号

4. تون بەلگىلىرى

阴平 بىرىنچى تون 阳平 ئىككىنچى تون 上声 ئۈچىنچى تون

«-» «ˊ» «ˇ»

去声 تۆتىنچى تون

«ˋ»

تون بەلگىلىرى بوغۇمدىكى ئاساسىي سوزۇق تاۋۇشنىڭ ئۈستىگە قويۇلىدۇ. يېنىك تون ئۈچۈن بەلگە قويۇلماي بوغۇم ئالدىغا چېكىت قويۇلىدۇ، مەسىلەن:

mā 妈 má 麻 mǎ 马

(بىرىنچى تون) (ئىككىنچى تون) (ئۈچىنچى تون)

mà 骂 ma 吗

(تۆتىنچى تون) (يېنىك تون)

五. 隔音符号

5. بوغۇم ئايرىش بەلگىسى

«a، o، e» لار بىلەن باشلانغان بوغۇملار باشقا بوغۇملارنىڭ ئارقىسىغا قوشۇلۇپ كەلگەندە، بوغۇم ئارىلىشىپ كېتىش ئېھتىمالى بولسا، بوغۇم ئايرىش بەلگىسى «'» قويۇلىدۇ، مەسىلەن: pi'ao (皮袄).

ئۇيغۇر كىتاب تورى

汉文中常用的标点符号表

خەنزۇ يېزىقىدا دائىم ئىشلىتىلىدىغان تىنىش بەلگىلىرى جەدۋىلى

ئاتى	بەلگە	ئىشلىتىلىش ئورنى	مىساللار
چېكىت	。	خەۋەر جۈملىلەرنىڭ ئاخىرىدا قويۇلىدۇ.	我们的祖国,是一个伟大的朝气蓬勃的社会主义国家。
پەش	,	جۈملە ئىچىدىكى تىنىپ ئوقۇلىدىغان يەرگە قويۇلىدۇ.	春天来了,麦子返青了。
پىرەم پەش	、	جۈملىدىكى تەڭداش بۆلەكلەر ئوتتۇرىسىغا قويۇلىدۇ.	伟大的、光荣的、正确的中国共产党万岁!
چېكىتلىك پەش	;	قوشما جۈملىلەر ئىچىدىكى تەڭداش جۈملىلەرنى ئايرىشقا ئىشلىتىلىدۇ.	我希望每一个人都能象松树一样具有坚强的意志和崇高的品质;我希望每一个人都成为具有共产主义风格的人。
قوش چېكىت	:	جۈملىلەردە كۆرسىتىلگەن مۇھىم نۇقتىنىڭ ئالدىغا قويۇلىدۇ.	我国政府重申:台湾是中华人民共和国领土不可分割的一部分。
سوئال بەلگىسى	?	سوئال جۈملىلەردىن كېيىن قويۇلىدۇ.	是谁创造人类世界?是我们劳动群众。(«国际歌»)

ئۈندەش بەلگىسى	!	كۈچلۈك ھېس-ھاياجاننى بىلدۈرىدىغان جۈملىدىن كېيىن قويۇلىدۇ.	战无不胜的马克思主义，列宁主义，毛泽东思想万岁！
قوش پەش ①	“ ” ﹁ ﹂	1. كۆچۈرمە جۈملە قوش پەش ئىچىگە ئېلىنىدۇ.	毛泽东同志说：“我们要调动一切直接的和间接的力量，为把我国建设成为一个强大的社会主义国家而奋斗。”
		2. ئالاھىدە ناملار ۋە تەكىتلىنىدىغان سۆزلەرنىڭ سىرتىغا قويۇلىدۇ.	他们当中许多人是身体好，学习好，工作好的“三好”学生。
		3. كىنايە ۋە ئىنكار قىلىنىدىغان سۆزلەرنىڭ سىرتىغا قويۇلىدۇ.	这样的“理论家”，实在是还少一点好。
يالاڭ پەش ②	‘ ’ ﹃ ﹄	قوش پەش ئىچىگە ئېلىنغان سۆزلەرنىڭ ئارىسىدا يەنە قوش پەش ئىچىگە ئېلىنىدىغان سۆزلەر بولۇپ قالسا، ئىچىدىكىسى يالاڭ پەش ئىچىگە ئېلىنىدۇ.	他在会上说：这样的“理论家”，实在是还少一点好。
تىرناق ③	( )	جۈملە ئىچىدە بېرىلگەن ئىزاھ تىرناق ئىچىگە ئېلىنىدۇ.	这篇小说的环境描写十分出色，它的描写（无论是野外或是室内的）处处与故事的发展扣得很紧。

④ كۆپ چېكىت	……	جۈملە ئىچىدىكى ياكى ماقالىدىكى قىسقارتىلغان يەرلەرنىڭ ئورنىغا قويۇلىدۇ.	这个县办工厂现在可以生产车床、电机、变压器、水泵、电线……上百种产品。
⑤ سىزىق	——	1. ئىزاھنىڭ ئالدىدا كېلىدۇ، تىرناقنىڭ رولىنى ئۆتەيدۇ.	知识的问题是一个科学问题，来不得半点的虚伪和骄傲，决定地需要的倒是其反面——诚实和谦逊的态度。
		2. پىكىرنىڭ تەدرىجىي تەرەققىياتىنى بىلدۈرىدۇ.	团结——批评和自我批评——团结
		3. پىكىرنىڭ بۇرۇلۇش ياسىغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ.	很白很亮的一堆洋钱！而且是他的——现在不见了！（鲁迅:«阿Q正传»)
⑥ سىزىقچە	—	1. ۋاقىت، جاي، رەقەملەرنىڭ باشلانمىش ۋە ئاخىرلاشمىش نۇقتىلىرىنى ئۇلايدۇ.	抗日战争时期(1937年—1945年) "北京—广州"直达快车
		2. باغلىنىشلىق ئادەم ياكى شەيئىلەرنىڭ مۇناسىۋىتىنى كۆرسىتىدۇ.	亚洲—太平洋地区
قوش ۋە ياي تىرناق	《 》 〈 〉	كىتاب، ژۇرناللارنىڭ ئىسمى، سەرلەۋھە قاتارلىقلارنىڭ سىرتىغا قويۇلىدۇ.	《矛盾论》 《中华人民共和国宪法》 《人民日报》 《学习〈为人民服务〉》

ئايرىش بەلگىسى	•	1. ئاي، كۈنلەرنى ئايرىش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ.	一二·九运动
		2. بەزى مىللەتلەرنىڭ ئىسىم - فامىلىسىنى ئايرىش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ.	诺尔曼·白求恩
كۆرسىتىش بەلگىسى	•	كۆرسىتىپ بېرىلىدىغان سۆزلەرنىڭ ئاستىغا قويۇلىدۇ.	学习马克思列宁主义,要按照毛泽东同志倡导的方法,理论联系实际。

ئىزاھلار: ① قوش پەشنىڭ «﹃» شەكلىدىكىسى تىك يېزىلغان ئەسەرلەردە ئىشلىتىلىدۇ.

② يالاڭ پەشنىڭ «﹁» شەكلىدىكىسى تىك يېزىلغان ئەسەرلەردە ئىشلىتىلىدۇ.

③ تىرناقنىڭ 〔 〕، [ ] شەكلىدىكىلىرى ئەسەر ئىچىدىكى ئالاھىدە بېرىلگەن ئىزاھات ياكى بەلگىلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

④ خەنزۇچىدا ئىشلىتىلىدىغان كۆپ چېكىت ئالتە دانە بولۇپ، ئىككى خەتنىڭ ئورنىنى تۇتىدۇ.

⑤ سىزىق ئىككى خەتنىڭ ئورنىنى تۇتىدۇ.

⑥ سىزىقچە بىر ياكى ئىككى خەتنىڭ ئورنىنى تۇتىدۇ.

⑦ قوش تىرناق يالغۇز كەلگەندە ئىشلىتىلىدۇ، ئىككى قەۋەت كېلىپ قالسا، سىرتىغا قوش تىرناق، ئىچىگە يالاڭ تىرناق ئىشلىتىلىدۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورى

我国历史朝代公元对照简表

مەملىكىتىمىز تارىخىدىكى سۇلالىلەرنىڭ مىلادى بويىچە قىسقىچە سېلىشتۇرمىسى

夏 شيا		تەخمىنەن مىلادىدىن بۇرۇنقى 21- ئەسىردىن تەخمىنەن مىلادىدىن بۇرۇنقى 16- ئەسىرگىچە
商 شاڭ		تەخمىنەن مىلادىدىن بۇرۇنقى 16- ئەسىردىن تەخمىنەن مىلادىدىن بۇرۇنقى 1066- يىلغىچە
周 جۇ	西周 غەربىي جۇ	تەخمىنەن مىلادىدىن بۇرۇنقى 1066- يىلدىن مىلادىدىن بۇرۇنقى 771- يىلغىچە
	东周 شەرقىي جۇ 春秋时代 ئەمنەيە دەۋرى 战国时代 يېغىلىق دەۋرى①	مىلادىدىن بۇرۇنقى 770- يىلدىن مىلادىدىن بۇرۇنقى 256- يىلغىچە مىلادىدىن بۇرۇنقى 770- يىلدىن مىلادىدىن بۇرۇنقى 476- يىلغىچە مىلادىدىن بۇرۇنقى 475- يىلدىن مىلادىدىن بۇرۇنقى 221- يىلغىچە
秦 چىن		مىلادىدىن بۇرۇنقى 221- يىلدىن مىلادىدىن بۇرۇنقى 206- يىلغىچە
汉 خەن	西汉 غەربىي خەن②	مىلادىدىن بۇرۇنقى 206- يىلدىن مىلادى 23- يىلغىچە
	东汉 شەرقىي خەن	25 — 222
三国 ئۈچ پادىشاھلىق	魏 ۋېي	220 — 265
	蜀 شۇ	221 — 263
	吴 ۋۇ	222 — 280

西晋 غەربىي جىن		316 — 265
东晋十六国 شەرقىي جىن ۋە 16 پادىشاھلىق	东晋 شەرقىي جىن	420 — 317
	十六国 16 پادىشاھلىق ⑧	439 — 304
南北朝 جەنۇبىي ۋە شىمالىي سۇلالىلەر	宋 سۇڭ	479 — 420
	齐 چى	502 — 479
	梁 ليالڭ	557 — 502
	陈 چېن	589 — 557
	北魏 شىمالىي ۋېي	534 — 386
	东魏 شەرقىي ۋېي	550 — 534
	北齐 شىمالىي چى	577 — 550
	西魏 غەربىي ۋېي	557 — 535
	北周 شىمالىي جۇ	581 — 557
隋 سۇي		618 — 581
唐 تاڭ		907 — 618
五代十国 بەش دەۋر ۋە ئون پادىشاھلىق	后梁 كېيىنكى ليالڭ	923 — 907
	后唐 كېيىنكى تاڭ	936 — 923
	后晋 كېيىنكى جىن	946 — 936
	后汉 كېيىنكى خەن	950 — 947
	后周 كېيىنكى جۇ	960 — 951
	十国 ئون پادىشاھلىق ④	979 — 902

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

宋 سۇڭ	北宋 شىمالىي سۇڭ	1127 — 960
	南宋 جەنۇبىي سۇڭ	1279 — 1127
辽	لياۋ	1125 — 907
西夏	تاڭغۇت خانلىقى	1227 — 1032
金	جىن	1234 — 1115
元	يۈەن	1368 — 1279
明	مىڭ	1644 — 1368
清	چىڭ	1911 — 1644
中华民国	جۇڭخۇا مىنگو	1949 — 1912
中华人民共和国	جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتى	1949. 10. 1 قۇرۇلدى

ئىزاھات: ① بۇ دەۋردە ئاساسەن چىن، ۋېي، خەن (韩)، جاۋ، چۇ، يەن، چى قاتارلىق بەگلىكلەر ئۆتكەن.

② بۇ ۋاڭ ماڭ قۇرغان «شىن» (新) سۇلالىسى (مىلادى 9 - يىلدىن 23 - يىلغىچە)نى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ۋاڭ ماڭ دەۋرىدە كەڭ كۆلەملىك دېھقانلار قوزغىلىڭى كۆتۈرۈلۈپ، دېھقانلار ھاكىمىيىتى قۇرۇلغان. مىلادىنىڭ 23 - يىلى ۋاڭ ماڭنىڭ شىن سۇلالىسى مۇنقەرز بولغان. مىلادىنىڭ 25 - يىلى شەرقىي خەن (汉) سۇلالىسى قۇرۇلغان.

③ بۇ دەۋردە شەرقىي جىندىن باشقا يەنە ئىلگىرى - ئاخىر بولۇپ بەزى فېئودال ھاكىمىيەتلەرمۇ بولۇپ ئۆتكەن. ئۇلار: خەن (ئالدىنقى جاۋ)، چېڭ (چېڭخەن)، ئاۋۋالقى لياڭ، كېيىنكى جاۋ (ۋېي)، ئاۋۋالقى يەن، ئاۋۋالقى چىن، كېيىنكى يەن، كېيىنكى چىن، غەربىي چىن، كېيىنكى لياڭ، جەنۇبىي لياڭ، شىمالىي لياڭ، جەنۇبىي يەن، غەربىي لياڭ.

شىمالىي يەن، شيا قاتارلىق پادىشاھلىقلاردىن ئىبارەت. بۇلار تارىختا «16 پادىشاھلىق» دەپ ئاتىلىدۇ.

④ بۇ دەۋردە كېيىنكى لياڭ، كېيىنكى تاڭ، كېيىنكى جىن، كېيىنكى خەن (汉)، كېيىنكى جۇدىن باشقا يەنە ئىلگىرى-ئاخىر بولۇپ بەزى فېئوداللىق ھاكىمىيەتلەر بولۇپ ئۆتكەن، ئۇلار: ۋۇ، ئالدىنقى شۇ، ۋۇيۆ، چۇ، مىن، جەنۇبىي خەن (汉)، جىڭنەن (نەنپىڭ)، كېيىنكى شۇ، جەنۇبىي تاڭ، شىمالىي خەن (汉) قاتارلىق پادىشاھلىقلاردىن ئىبارەت، بۇلار تارىختا «ئون پادىشاھلىق» دەپ ئاتىلىدۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

我国少数民族简表

مەملىكىتىمىزدىكى ئاز سانلىق مىللەتلەر قىسقىچە جەدۋىلى

民族名称 مىللەت نامى	主要分布地区 ئاساسلىق تارقالغان رايونلار
蒙古族 موڭغۇللار	ئىچكى موڭغۇل، لياۋنىڭ، شىنجاڭ، خېيلۇڭجياڭ، جىلىن، چىڭخەي، خېبېي، خېنەن قاتارلىق جايلاردا
回族 خۇيزۇلار	نىڭشيا، گەنسۇ، خېنەن، شىنجاڭ، چىڭخەي، يۈننەن، خېبېي، شەندۇڭ، ئەنخۇي، لياۋنىڭ، بېيجىڭ، ئىچكى موڭغۇل، تيەنجىن، خېيلۇڭجياڭ، شەنشى، جىلىن، جياڭسۇ، گۈيجۇ قاتارلىقلاردا
藏族 زاڭزۇلار	شىزاڭ، سىچۈەن، چىڭخەي، گەنسۇ، يۈننەنلەردە
维吾尔族 ئۇيغۇرلار	شىنجاڭدا
苗族 مياۋزۇلار	گۈيجۇ، يۈننەن، خۇنەن، سىچۈەن، گۇاڭشى، خۇبېيلاردا
彝族 يىزۇلار	يۈننەن، سىچۈەن، گۈيجۇلاردا
壮族 جۇاڭزۇلار	گۇاڭشى، يۈننەن، گۇاڭدۇڭ، گۈيجۇ، خۇنەنلەردە

布依族 بۇيىلار	گۇيجۇدا
朝鲜族 چاۋشيەنلەر	جىلىن، خېيلۇڭجياڭ، لياۋنىڭلاردا
满族 مانجۇلار	لياۋنىڭ، خېيلۇڭجياڭ، جىلىن، خېبېي، ئىچكى موڭغۇل، بېيجىڭلاردا
侗族 دۇڭزۇلار	گۇيجۇ، خۇنەن، گۇاڭشىلاردا
瑶族 ياۋزۇلار	گۇاڭشى، خۇنەن، يۈننەن، گۇاڭدۇڭ، گۇيجۇلاردا
白族 بەيزۇلار	يۈننەندە
土家族 تۇجيالار	خۇبېي، خۇنەن، سىچۈەنلەردە
哈尼族 خانىلار	يۈننەندە
哈萨克族 قازاقلار	شىنجاڭدا
傣族 دەيزۇلار	يۈننەندە
黎族 لىزۇلار	گۇاڭدۇڭدا
傈僳族 لىسۇلار	يۈننەندە
佤族 ۋازۇلار	يۈننەندە
畲族 شېزۇلار	فۇجيەن، جېجياڭلاردا
高山族 گاۋشەنلەر	تەيۋەن، فۇجيەنلەردە
拉祜族 لاخۇلار	يۈننەندە

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

水族 شۇيزۇلار	گۇيجۇدا
东乡族 دۇڭشياڭلار	گەنسۇدا
纳西族 ناشىلار	يۈننەندە
景颇族 جىڭپولار	يۈننەندە
柯尔克孜族 قىرغىزلار	شىنجاڭدا
土族 تۇزۇلار	چىڭخەيدە
达斡尔族 داغۇرلار	ئىچكى موڭغۇل، خېيلۇڭجياڭلاردا
仫佬族 مۇلاۋلار	گۇاڭشىدا
羌族 چياڭزۇلار	سىچۇەندە
布朗族 بۇلاڭلار	يۈننەندە
撒拉族 سالارلار	چىڭخەي، گەنسۇلاردا
毛难族 ماۋنەنلەر	گۇاڭشىدا
仡佬族 گېلاۋلار	گۇيجۇدا
锡伯族 شىبەلەر	لياۋنىڭ، شىنجاڭ، خېيلۇڭجاڭلاردا
阿昌族 ئاچاڭلار	يۈننەندە
塔吉克族 تاجىكلار	شىنجاڭدا
普米族 پۇمىلار	يۈننەندە

怒族 نۇزۇلار	يۈننەندە
乌孜别克族 ئۆزبېكلەر	شىنجاڭدا
俄罗斯族 رۇسلار	شىنجاڭدا
鄂温克族 ئېۋېنكىلار	ئىچكى موڭغۇل، خېيلۇڭجياڭلاردا
德昂族 دېئاڭلار	يۈننەندە
保安族 بونانلار	گەنسۇدا
裕固族 يۇغۇرلار	گەنسۇدا
京族 جىڭزۇلار	گۇاڭشىدا
塔塔尔族 تاتارلار	شىنجاڭدا
独龙族 دۇلۇڭلار	يۈننەندە
鄂伦春族 ئېلۇنچۇنلار	ئىچكى موڭغۇل، خېيلۇڭجياڭلاردا
赫哲族 خېجېلار	خېيلۇڭجياڭدا
门巴族 مېنبالار	شىزاڭدا
珞巴族 لوبالار	شىزاڭدا
基诺族 جىنولار	يۈننەندە

世界各国和地区面积人口首都（或首府）一览表

دۇنيادىكى مەملىكەت ۋە رايونلارنىڭ يەر مەيدانى، ئاھالىسى، پايتەختى (ياكى مەركىزى) سى كۆرسىتىش جەدۋىلى

国家或地区 مەملىكەت ياكى رايون	面积（平方公里） يەر مەيدانى (كۋادرات كىلومېتىر)	人口（单位千人） ئاھالىسى	首都或首府 پايتەختى ياكى مەركىزى
亚洲 ئاسىيا			
中华人民共和国 جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتى	9600000	تەخمىنەن 1100000000 (1989)	北京 بېيجىڭ
不丹 بۇتان	46000	1300000 (1982)	廷布 تىمپۇ
日本 ياپونىيە	377748	117880000 (1982)	东京 توكيو
文莱 برۇنېي	5765	213000 (1979)	斯里巴加湾市 باندارسېرى بېگاۋان
巴林 بەھرەين	622	359000 (1981)	麦纳麦 مەناما
印度 ھىندىستان	2974700	680000000 (1981)	新德里 يېڭى دېھلى
老挝 لائوس	236800	3400000 (1981)	万象 ۋيېنتيان

朗伊 ئىران	1648000	39000000 (1982)	兰黑德 تېھران
旦约 ئىئوردانىيە	96188	3250000 (1982)	曼安 ئاممان
曼阿 ئومان	300000	1500000 (1982)	特喀斯马 مەسقات
国泰 تايلاند	514000	48490000 (1982)	古曼 باڭكوك
南越 ۋيېتنام	329556	52742000 (1979)	内河 خانوي
鲜朝 چاۋشيەن①	222209	57000000 (1983)	壤平 پيۇڭياڭ
甸缅 بىرما	676581	34880000 (1981 — 1982)	光仰 رانگون
古蒙 موڭغۇلىيە	1566500	1773000 (1983)	托巴兰乌 ئۇلانباتور
金锡 سىككىم	7100	320000 (1981)	克托甘 گانگتوك
其耳土 تۈركىيە	780576	45217000 (1980)	拉卡安 ئەنقەرە
列色以 ئىسرائىلىيە	14000	4055000 (1982)	夫维拉特 تېل - ئاۋىۋ
汶帝东 شەرقىي تىمور	18899	772000 (1981)	力帝 دىللى
尔塔卡 قاتار	11000	250000 (1981)	哈多 دوھا

尔泊尼 نېپال	141400	15020000 (1981)	都满德加 كاتماندۇ
克拉伊 ئىراق	438446	13500000 (1981)	达格巴 باغداد
汗富阿 ئافغانىستان	652300	16360000 (1981)	尔布喀 كابۇل
寨埔柬 كامبودژا	181035	6828000 (1981)	边金 پنوم پېن
特威科 كۇۋەيت	17818	1464000 (1982)	特威科 كۇۋەيت
亚利叙 سۈرىيە	185180	9310000 (1981)	革士马大 دەمەشق
宾律非 فىلىپپىن	299700	49500000 (1981)	拉尼马 مانىلا
坡加新 سىنگاپور	618	2480000 (1982)	坡加新 سىنگاپور
嫩巴黎 لىۋان	10400	3160000 (1980)	特鲁贝 بېيرۇت
夫代尔马 مالدىۋي	298	157000 (1981)	累马 مالي
亚西来马 مالايسىيا	329589	13420000 (1980)	坡隆吉 كۇئالالۇمپۇر
坦斯基巴 پاكىستان	796095	85650000 (1982)	堡兰斯伊 ئىسلامئاباد
坦斯勒巴 پەلەستىن	27090	4500000 (1981)②	[illegible]

民主也门 دېموكراتىك يەمەن ③	336869	2030000 (1982)	亚丁 ئادېن
孟加拉国 بېنگال	143998	92000000 (1982)	达卡 داككا
斯里兰卡 سرىلانكا	65610	14860000 (1981)	科伦坡 كولومبو
塞浦路斯 سىپرۇس	9251	650000 (1979)	尼科西亚 نىكوزىيە
印度尼西亚 ھىندونېزىيە	1904569	147383000 (1980)	雅加达 جاكارتا
沙特阿拉伯 سەئۇدى ئەرەبىستان	2149690	9000000 (1982)	利雅德 رىياد
阿拉伯也门 ئەرەب يەمەن④	195000	8557000 (1981)	萨那 سانا
阿拉伯联合酋长国 ئەرەب بىرلەشمە خەلىپىلىكى	85470	1122000 (1980)	阿布扎比 ئابۇ دەبى

欧洲 ياۋروپا

丹麦 دانىيە	43080	5119000 (1982)	哥本哈根 كوپېنھاگېن
冰岛 ئىسلاندىيە	103106	232000 (1981)	雷克雅未克 رېيكياۋىك
芬兰 فىنلاندىيە	337032	4812000 (1981)	赫尔辛基 خېلسىنكى

苏联 سوۋېت ئىتتىپاقى⑤	224022000	271200000 (1983)	莫斯科 موسكۋا
希腊 گرېتسىيە	131990	9707000 (1981)	雅典 ئافىنا
英国 ئەنگلىيە	244100	55670000 (1981)	伦敦 لوندون
法国 فرانسىيە	551602	54260000 (1982)	巴黎 پارىژ
波兰 پولشا	312683	37000000 (1984)	华沙 ۋارشاۋا
挪威 نورۋېگىيە⑥	386974	4107000 (1982)	奥斯陆 ئوسلو
荷兰 گوللاندىيە	41548	14328000 (1982)	阿姆斯特丹 ئامستېردام⑦
瑞士 شۋېتسارىيە	41293	6429000 (1981)	伯尔尼 بېرن
瑞典 شۋېتسىيە	449964⑧	8323000 (1981)	斯德哥尔摩 ستوكگولم
马尔他 مالتا	316	322000 (1982)	瓦莱塔 ۋالېتتا
比利时 بېلگىيە	30519	9868000 (1982)	布鲁塞尔 برىيۇسسېل
卢森堡 ليۇكسېمبۇرگ	2586	365000 (1980)	卢森堡 ليۇكسېمبۇرگ
西班牙 ئىسپانىيە	504750	37650000 (1981)	马德里 مادرىد

利牙匈 ۋېنگرىيە	93033	10700000 (1983)	斯佩达布 بۇداپېشت
尔道安 ئاندوررا	465	37000 (1982)	尔道安 ئاندوررا
兰尔爱 ئىرېلاندىيە	70282	3440000 (1981)	林柏都 دۇبلىن
牙萄葡 پورتۇگالىيە	92072	9930000 (1981)	本斯里 لىسبون
利地奥 ئاۋستىرىيە	83853	7560000 (1981)	纳也维 ۋېنا
利大意 ئىتالىيە	301263	56330000 (1982)	马罗 رىم
哥纳摩 موناكو	1·9	25000 (1978)	哥纳摩 موناكو
国德主民 دېموكراتىك گېرمانىيە ⑨	108333	16732000 (1981)	林柏 بېرلىن
诺力马圣 سان مارىنو	61	22000 (1982)	诺力马圣 سان مارىنو
亚尼马罗 رۇمىنىيە	237500	22530000 (1982)	特斯勒加布 بۇخارېست
夫拉斯南 يۇگوسلاۋىيە	255804	22427000 (1981)	德莱格尔贝 بېلگراد
亚利加保 بۇلغارىيە	110912	8929000 (1982)	亚非索 سوفىيە

吉布提 جىبۇتى	23000	450000 (1980)	吉布提 جىبۇتى
安哥拉 ئانگولا	1246700	7300000 (1982)	罗安达 لۇئاندا
利比亚 لىۋىيە	1759540	3200000 (1982)	的黎波里 ترىپولى
佛得角 يېشىل تۇمشۇق	4033	296000 (1980)	普腊亚 پرايا
肯尼亚 كېنىيە	582646	17140000 (1982)	内罗毕 نايروبى
科摩罗 كومورو	2235	347000 (1982)	莫罗尼 مورونى
突尼斯 تۇنىس	164150	6510000 (1981)	突尼斯 تۇنىس
莱索托 لېسوتو	30344	1300000 (1981)	马塞卢 ماسېرۇ
索马里 سومالى	637657	5000000 (1981)	摩加迪沙 مۇقدىشو
喀麦隆 كامېرون	475000	8826000 (1982)	雅温得 ياۋۇندى
塞舌尔 سېيشېل	444	64000 (1982)	维多利亚 ۋىكتورىيە
摩洛哥 ماراكەش	458730	20420000 (1982)	拉巴特 رابات
赞比亚 زامبىيە	752617	6050000 (1982)	卢萨卡 لۇساكا

斯求里毛 ماۋرىتىئۇس	2040	993000 (1982)	港易路 لۇئىس پورتى
亚利日尼 نىگېرىيە	923768	94000000 (1984)	斯各拉 لاگوس
拉哈撒西 غەربىي سەھرا	266000	165000 (1979)	
亚里比利 لىبېرىيە	111370	2035000 (1982)	亚维罗蒙 مونروۋىيە
亚尼桑坦 تانزانىيە	945087	17552000 (1978)	姆拉萨斯累达 دار-ئېس-سالام
韦布巴津 زىمبابۋې	390759	7532000 (1982)	雷拉哈 خارارې
克比桑莫 موزامبىك	799380	12615000 (1981)	托普马 ماپۇتو
岸海牙象 پىل چىشى قىرغىقى	322463	8300000 (1981)	让比阿 ئابىدژان
纳瓦茨博 بوتسۋانا	582000	936000 (1981)	内罗博哈 گابورون
兰士威斯 سۋېزىلاند	17363	550000 (1981)	纳巴巴姆 مبابانې
尔加内塞 سېنېگال	196192	6244000 (1982)	尔喀达 داكار
昂利拉塞 سېررالېئون	72326	3500000 (1980)	敦里弗 فرىتاۋن
绍比亚内几 گۋىنىيە بىسسائۇ	36125	793000 (1980)	绍比 بىسسائۇ

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

马达加斯加 ماداغاسقار	627000	9483000 (1982)	塔那那利佛 تانانارىۋ
毛里塔尼亚 ماۋرىتانىيە	1185000	1680000 (1980)	努瓦克肖特 نوۋاكشوت
布基纳法索 بۇركىنا ـ فاسو	274200	6900000 (1981)	瓦加杜古 ۋاگادۇگۇ
赤道几内亚 ئېكۋاتور گۋىنېيىسى	28051	372000 (1981)	马拉博 مالابو
阿尔及利亚 ئالجىرىيە	2381741	19590000 (1980)	阿尔及尔 ئالجىر
埃塞俄比亚 ئېفىئوپىيە	1223600	32160000 (1981)	亚的斯亚贝巴 ئەددىس ـ ئەبېبە
圣多美和普林西比 سان تومې ۋە پرىنسىپى	996	95000 (1981)	圣多美 سان تومې
留尼汪岛(法) رېئۇنيون (فرانسىيە)	2510	510000 (1982)	圣但尼 ساينت ـ دېنى
圣赫勒拿岛和阿森松岛等(英) ساينت ھېلېنا ۋە ئاسسېنسىئون قاتارلىق ئاراللار (ئەنگلىيە)	380	6600 (1981)	詹姆斯敦 جامېستون

南西)亚比米纳 (占非南)(洲非 نامىبىيە (غەربىي- جەنۇبىي ئافرىقا) (جەنۇبىي ئافرىقى- نىڭ ئىگىدارچىلى- قىدا)	824292	1010000 (1981)	克和得温 ۋىندخوك

洲洋大 ئوكيانىيە

加汤 تونگا	697	96000 (1979)	法洛阿库努 نۇكۇئالوفا
济斐 فىجى	18333	659000 (1981)	瓦苏 سۇۋا
鲁瑙 ناۋرۇ	22	8000 (1981)	伦亚 يارېن⑫
卢瓦图 تۇۋالۇ	26	10000 (1980)	提富纳富 فۇنافۇتى
兰西新 يېڭى زېلاندىيە	268103	3191000 (1982)	顿灵惠 ۋېللىنگتون
图阿努瓦 ۋانۇئاتۇ	11880	123000 (1981)	维拉港 پورت - ۋىلا
亚摩萨西 غەربىي ساموئا	2947	158000 (1981)	亚皮阿 ئاپىيە
斯巴里基 كىرىباتى	684	56000 (1978)	瓦拉塔 تاراۋا
亚利大澳 ئاۋستىرالىيە	7682300	15175000 (1982)	拉培堪 كانبېررا

所罗门群岛 سولومون تاقىم ئاراللىرى	29785	232000 (1982)	霍尼亚拉 خونىئارا
巴布亚新几内亚 پاپۇئا يېڭى گۋىنىيىسى	461693	3011000 (1980)	莫尔兹比港 مورېسبى پورتى
美属萨摩亚 ئامېرىكىغا قاراشلىق ساموئا	197	31000 (1979)	帕果帕果 پاگو پاگو
法属波利尼西亚 فرانسىيىگە قاراشلىق پولىنېزىيە	4000	150000 (1981)	帕皮提 پاپېت
关岛(美) گۇئام (ئامېرىكا)	541	106000 (1980)	阿加尼亚 ئاگانىيە
纽埃(新) نىئۇئې (يېڭى زېلاندىيە)	258	3000 (1981)	阿洛菲 ئالوفى
库克群岛(新) كۇك تاقىم ئاراللىرى (يېڭى زېلاندىيە)	240	18000 (1981)	阿瓦鲁阿 ئاۋارۇئا
托克劳群岛(新) توكېلاۋ تاقىم ئاراللىرى (يېڭى زېلاندىيە)	12	1600 (1980)	法考福 فاكائوفو
皮特开恩群岛(英) پىتكائىرن تاقىم ئاراللىرى (ئەنگلىيە)	47	60 (1983)	亚当斯敦 ئادامستون⑬

(法)亚尼多里喀新 يېڭى كالېدونىيە (فرانسىيە)	19103	139000 (1979)	努美阿 نۇمېئا
和岛群斯利瓦 (法)群纳图富 ۋاللىس ۋە فۇتۇنا تاقىم ئاراللىرى (فرانسىيە)	153	10000 (1979)	图乌塔马 ماتائۇتۇ
美亚西尼罗克密 亚里马)地管托国 群林罗加、岛群纳 (岛群尔绍马、岛 مىكرونېزىيىنىڭ ئامېرىكىنىڭ ۋا- سىيلىقىدىكى جاي- لىرى (مارىئانا، كا- رولىنا ۋە مارشالل تاقىم ئاراللىرى)	1833	136000 (1980)	班塞 سايپان

شىمالىي ئامېرىكا 洲美北

巴古 كۇبا	110860	9706000 (1981)	那瓦哈 ھاۋانا
国美 ئا ق ش	9372614	232840000 (1982)	顿盛华 ۋاشىنگتون
地海 گايىتى	27750	5940000 (1980)	港子太 پورت-ئو- پىرىنس

加买牙 يامايكا	10991	2226000 (1981)	敦斯金 كىنگستون
马哈巴 باخاما	13935	250000 (1981)	骚拿 ناسسائۇ
马拿巴 پاناما	⑭77082	1986000 (1982)	城马拿巴 پاناما شەھىرى
大拿加 كانادا	9976139	24739000 (1981)	华太渥 ئوتتاۋا
兹利伯 بېلىز	22965	170000 (1981)	潘莫尔贝 بېلموپان
哥西墨 مېكسىكا	1972547	69200000 (1981)	城哥西墨 مېكسىكا شەھىرى
斯多巴巴 باربادوس	431	250000 (1981)	顿奇里布 برىدجتون
瓜拉加尼 نىكاراگۇئا	130000	2900000 (1982)	瓜那马 ماناگۇئا
亚西卢圣 سايىنت لۇتسىيە	616	124000 (1979)	里特斯卡 كاسترىيېس
拉马地危 گۋاتېمالا	108889	7480000 (1982)	城拉马地危 گۋاتېمالا شەھىرى
斯拉都洪 گوندۇراس	112088	4000000 (1981)	巴尔加西古特 تېگۇسىگالپا
达纳林格 گرېنادا	344	110000 (1981)	治乔圣 سانت جورج
多瓦尔萨 سالۋادور	21156	4958000 (1981)	多瓦尔萨 سان سالۋادور

哥斯达黎加 كوستارىكا	51100	2320000 (1982)	圣约瑟 سان جوسې
多米尼加联邦 فېدېراتىۋ دومىنىكا	751	85000 (1980)	罗佐 روسېئاۋ
多米尼加共和国 دومىنىكا جۇمھۇرىيىتى	48442	6100000 (1981)	圣多明各 سانتو دومىنگو
安提瓜和巴布达 ئانتىگۇئا ۋە باربۇدا	442	76000 (1981)	圣约翰 سانت جون
特立尼达和多巴哥 ترىنىدا ۋە توباگو	5130	1190000 (1981)	西班牙港 ئىسپانىيە پورتى
圣文森特和格林纳丁斯 ساينت ۋىنسېنت ۋە گرېنادىنېس	389	107000 (1981)	金斯敦 كىنگىستون
圣克里斯托弗和尼维斯 سان كرىستوف ۋە نېۋىس	269	53000 (1980)	巴斯特尔 باسسېتېر
荷属安的列斯 گوللاندىيىگە قاراشلىق ئانتىللېس	993	260000 (1981)	威廉斯塔德 ۋىللېمستاد
英属维尔京群岛 ئەنگلىيىگە قاراشلىق ۋىرگىن تاقىم ئاراللىرى	153	11000 (1982)	罗德城 رود شەھىرى

美属维尔京群岛 ئا ق ش غا قاراشلىق ۋىرگىن تاقىم ئاراللىرى	344	96000 (1980)	夏洛特阿马利亚 چارلوت-ئامالىيە
格林兰(丹) گرېنلاندىيە (دانىيە)	2175600	51000 (1981)	戈德霍普 گودتخاب
开曼群岛(英) كايمان تاقىم ئاراللىرى (ئەنگلىيە)	259	17000 (1979)	特格敦 جورجتون
安圭拉岛(英) ئانگۋىللا ئارىلى (ئەنگلىيە)	90	7000 (1981)	瓦利 ۋاللىي
马提尼克岛(法) مارتىنىكا ئارىلى (فرانسىيە)	1100	328000 (1982)	法兰西堡 پورت - دي - فرانسىيە
瓜德罗普岛(法) گۋادېلۇپ ئارىلى (فرانسىيە)	1780	330000 (1981)	巴斯特尔 باس تېر
百慕大群岛(英) بېرمۇدا تاقىم ئاراللىرى (ئەنگلىيە)	53	67000 (1980)	哈密尔顿 هامىلتون
波多黎各岛(美) پۇئېرتو رىكو ئارىلى (ئا ق ش)	8897	3196000 (1980)	圣胡安 سان يۇئان
蒙特塞拉特岛(英) مونتسېررات ئارىلى (ئەنگلىيە)	102	11000 (1980)	普利茅斯 پلىموئۇت

圣皮埃尔岛和密克隆岛(法) سايىنت پىئېر ۋە مىكېلون ئاراللىرى (فرانسىيە)	242	6000 (1982)	圣皮埃尔市 سايىنت پىئېر شەھىرى
特克斯群岛和凯科斯群岛(英) تۇركس ۋە كايكوس تاقىم ئاراللىرى (ئەنگلىيە)	430	7000 (1980)	大特克 چوڭ تۇرك

جەنۇبىي ئامېرىكا 南美洲

巴西 برازىلىيە	8511965	119061000 (1980)	巴西利亚 برازىلىيە
秘鲁 پېرۇ	1285215	18174000 (1982)	利马 لىما
智利 چىلى	741767	11275000 (1982)	圣地亚哥 سانتىياگو
乌拉圭 ئۇرۇگۋاي	176215	2924000 (1980)	蒙得维的亚 مونتېۋىدېئو
巴拉圭 پاراگۋاي	406752	3300000 (1981)	亚松森 ئاسۇنسىئون
圭亚那 گۋىيانا	214969	880000 (1981)	乔治敦 جورجتون
苏里南 سۇرىنام	⑮163265	355000 (1980)	帕拉马里博 پاراماربو

阿根廷 ئارگېنتىنا	2776889	27947000 (1982)	布宜诺斯艾利斯 بۇئېنوس-ئايرېس
厄瓜多尔 ئېكۋادور	283561	8053000 (1982)	基多 كىتو
委内瑞拉 ۋېنېسۇئېلا	912050	16602 (1981)	加拉加斯 كاراكاس
玻利维亚 بولىۋىيە	1098581	5920000 (1982)	⑯苏克雷 سۇكرې
哥伦比亚 كولۇمبىيە	1141748	28776 (1981)	波哥大 بوگوتا
法属圭亚那 فرانسىيىگە قاراشلىق گۋىئانا	90000	70000 (1981)	卡晏 كايېننې

ئىزاھلار: ① بۇنىڭ ئىچىدە كورېيەنىڭ يەر مەيدانى 98 مىڭ 992 كۋادرات كىلومېتىر، ئاھالىسى 40 مىليون كىشى.

②چەت ئەللەردىكى مۇساپىرلارنى قوشقاندا.

③④ دېموكراتىك يەمەن بىلەن ئەرەب يەمەن بىرلەشتى.

⑤ سوۋېت ئىتتىپاقىدىن لاتۋىيە، لىتۋا، ئېستونىيە بۆلۈنۈپ چىقىپ كەتتى. ھازىرقى نامى مۇستەقىل دۆلەتلەر بىرلەشمىسى.

⑥سىپىتسبېرگېن تاقىم ئارىلى (يەر مەيدانى 62730 كۋادرات كىلومېتىر، ئاھالىسى 4000 كىشى) نى ۋە باشقا ئاراللارنى قوشقاندا.

⑦ھۆكۈمەت تۇرۇشلۇق ئورۇن گائاگا.

⑧شىۋېتسىيە مەركىزىي ستاتىستىكا ئىدارىسىنىڭ 1982 / 1983 - يىللىق يىلنامىسىدە، يەر مەيدانى 486 مىڭ 661 كۋادرات كىلومېتىر دەپ كۆرسىتىلگەن (بۇ دېڭىز تېررىتورىيىسىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ).

⑨⑩ دېموكراتىك گېرمانىيە بىلەن فېدېراتىۋ گېرمانىيە بىر-

لەيدى.

⑪ ھۆكۈمەت تۇرۇشلۇق ئورۇن.

⑫ ناۋرۇنىڭ پايتەختى بېكىتىلمىگەن، يارېن بولسا مەمۇرىي باشقۇرۇش مەركىزى.

⑬ بۇ ئارالنىڭ مەركىزى يوق. ئادامستون ئاساسلىق ئاھالە ئولتۇراقلاشقان جاي.

⑭ بۇنىڭ ئىچىدە پاناما بىلەن ئا ق ش ئورتاق باشقۇرىدىغان 1432 كۋادرات كىلومېتىرلىق پاناما قانىلى رايونى بار.

⑮ بۇنىڭ ئىچىدىكى 20000 كۋادرات كىلومېتىر كېلىدىغان رايونغا گۋىيانا بىلەن تالاش بار.

⑯ فرانسىيە بېكىتىپ بەرگەن پايتەختى سۇكرې. ھۆكۈمەت ۋە پارلامېنت تۇرۇشلۇق ئورۇن لاپاز.

ئۇيغۇر كىتاب ئۇيغۇر كىتابلىرى

ئۆلچەم بىرلىكلىرى قىسقىچە جەدۋىلى

一、法定计量单位表

1. قانۇنى ئۆلچەم بىرلىكلىرى جەدۋىلى

ئۇزۇنلۇق 长度

ئاتى 名称	微米 مىكرون	毫米 مىللىمېتىر	厘米 سانتىمېتىر	分米 دېتسىمېتىر	米 مېتىر	十米 دېكامېتىر	百米 گېكتومېتىر	千米（公里）كىلومېتىر
بەلگىسى 符号	μ	mm	cm	dc	m	dam	hm	km
تەڭلىك مىقدارى 等数		1000 مىكرون	10 مىللىمېتىر	10 سانتىمېتىر	10 دېتسىمېتىر	10 مېتىر	100 مېتىر	1000 مېتىر

يۈز 面积

ئاتى 名称	平方毫米 كۋادرات مېتىر	平方厘米 كۋادرات سانتىمېتىر	平方米 كۋادرات مېتىر	平方公里 كۋادرات كىلومېتىر
بەلگىسى 符号	mm^2	cm^2	m^2	km^2
تەڭلىك مىقدارى 等数		100 كۋادرات مىللىمېتىر	10000 كۋادرات سانتىمېتىر	1000000 كۋادرات مېتىر

体积 هەجىم

名称 ئاتى	立方毫米 كۇب مىللىمېتر	立方厘米 كۇب سانتىمېتر	立方分米 كۇب دېتسىمېتر	立方米 كۇب مېتر
符号 بەلگىسى	mm^3	cm^3	dm^3	m^3
等数 تەڭلىك مىقدارى		1000 كۇب مىللىمېتر	1000 كۇب سانتىمېتر	1000 كۇب دېتسىمېتر

容量 سىغىم

名称 ئاتى	毫升 مىللىلىتر	厘升 سانتىلىتر	分升 دېتسىلىتر	升 لىتر	十升 دېكالىتر	百升 گېكتولىتر	千升 كىلولىتر
符号 بەلگىسى	ml	cl	dl	l	dal	hl	kl
等数 تەڭلىك مىقدارى		10 مىللىلىتر	10 سانتىلىتر	10 دېتسىلىتر	10 لىتر	10 دېكالىتر	10 گېكتولىتر

质量（重量） ماسسا (ئېغىرلىق)

名称 نامى	毫克 مىللىگرام	厘克 سانتىگرام	分克 دېتسىگرام	克 گرام	十克 دېكاگرام	百克 گېكتوگرام	千克（公斤） كىلوگرام	吨 تونا
符号 بەلگىسى	mg	cg	dg	g	dag	hg	kg	t
等数 تەڭلىك مىقدارى		10 مىللىگرام	10 سانتىگرام	10 دېتسىگرام	10 گرام	10 دېكاگرام	10 گېكتوگرام	1000 كىلوگرام

二．市制计量单位表

بازار سىستېمىسىدىكى ئۆلچەم بىرلىكلىرى جەدۋىلى

长度 ئۇزۇنلۇق

名称 نامى	毫 خاۋ	厘 لى	分 پۇڭ	寸 سۇڭ (ئىلىك)	尺 چى (گەز)	丈 جاڭ (غۇلاچ)	里 يول
等数 تەڭلىك مىقدارى		10 خاۋ	10 لى	10 پۇڭ	10 سۇڭ	10 چى (گەز)	150 جاڭ (غۇلاچ)

面积 يۈز

名称 نامى	平方毫 كۋادرات خاۋ	平方厘 كۋادرات لى	平方分 كۋادرات پۇڭ	平方寸 كۋادرات سۇڭ	平方尺 كۋادرات چى	平方丈 كۋادرات جاڭ	平方里 كۋادرات يول
等数 تەڭ مىقدارى		100 كۋادرات خاۋ	100 كۋادرات لى	100 كۋادرات پۇڭ	100 كۋادرات سۇڭ	100 كۋادرات چى	22500 كۋادرات جاڭ

地积 مەيدان

名称 نامى	毫 خاۋ	厘 لى	分 پۇڭ	亩 مو	顷 چىڭ
等数 تەڭ مىقدارى		10 خاۋ	10 لى	10 پۇڭ	100 مو

质量(重量) ماسسا (ئېغىرلىق)

名称 نامى	丝 سى	毫 خاۋ	厘 لى	分 پۇڭ	钱 مىسقال	两 سەر	斤 جىڭ (پاتمان)	担 دەن (تاغار)
等数 تەڭ مىقدارى		10 سى	10 خاۋ	10 لى	10 پۇڭ	10 مىسقال	10 سەر	100 جىڭ (پاتمان)

容量 سىغىم

名称 نامى	撮 چىمدىم	勺 قوشۇق (چاڭگال)	合 ئوچۇم	升 كاپچى	斗 كورە	石 دادەن (قاپ)
等数 تەڭ مىقدارى		10 چىمدىم	10 قوشۇق	10 ئوچۇم	10 كاپچى	10 كورە

三· 计量单位比较表

ئۆلچەم بىرلىكلىرىنىڭ سېلىشتۇرمىسى

长度比较表 ئۇزۇنلۇق سېلىشتۇرمىسى

1 公里 (كىلومېتىر) = 2 市里 (يول) = 0.621 英里 (مىل) = 0.540 海里 (دېڭىز مىلى)

1 米 (مېتىر) = 3 市尺 (چى) = 3.281 英尺 (فۇت)

1 市里 (يول) = 0.5 千米 (公里، كىلومېتىر) = 0.311 英里 (مىل) = 0.270 海里 (دېڭىز مىلى)

1 市尺 (چى) = 0.333 米 (مېتىر) = 1.094 英尺 (فۇت)

1 英里 (مىل) = 1.609 千米 (公里، كىلومېتىر) = 3.218 市里 (يول) = 0.869 海里 (دېڭىز مىلى)

1 英尺 (فۇت) = 0.305 米 (مېتىر) = 0.914 市尺 (چى)

1 海里 (دېڭىز مىلى) = 1.852 千米 (公里 كىلومېتىر) = 3.704 市里 (يول) = 1.150 英里 (مىل)

地积比较表 مەيدان سېلىشتۇرمىسى

1 公顷 (گېكتار) = 15 市亩 (مو) = 2.47 英亩 (ئىنگلىز موسى)

1 市亩 (مو)* = 6.667 公亩 (ئار) = 0.164 英亩 (ئىنگلىز موسى)

1 英亩 (ئىنگلىز موسى) = 0.405 公顷 (گېكتار) = 6.070 市亩 (مو)

* مەزكۇر جەدۋەلدىكى بىر مو 60 كۋادرات جاڭ ھېسابلاندى.

质量(重量)比较表

ماسسا (ئېغىرلىق) سېلىشتۇرمىسى

1 千克 (公斤، كىلوگرام) = 2 市斤 (جىڭ) = 2.205 英磅 (قاداق)

1 市斤 (جىڭ) = 0.5 千克 (斤公، كىلوگرام) = 1.102 英磅 (قاداق)

1 英磅 (قاداق) = 0.454 千克 (公斤، كىلوگرام) = 0.907 市斤 (جىڭ)

容量比较表 سىغىم سېلىشتۇرمىسى

1 升 (لىتىر) = 1 市升 (شىڭ) = 0.220 加仑 (گاللون)

1 加仑 (گاللون) = 4.546 升 (لىتىر) = 4.546 市升 (شىڭ)

مەۋسۇملار جەدۋىلى 节气表

(مىلادى كالېندارى بويىچە)

春季 ئەتىياز پەسلى	立春 باش باھار فېۋرالنىڭ 3 — 5 كۈنلىرى باشلىنىدۇ	雨水 ئەگىز-سۈيى فېۋرالنىڭ 18 — 20 كۈنلىرى باشلىنىدۇ	惊蛰 ھۆت مارتنىڭ 3 — 5 كۈنلىرى باشلىنىدۇ
	春分 ئەتىيازلىق كۈن - تۈن تەڭلەشمىشى مارتنىڭ 20—22 كۈنلىرى	清明 چوكاندال ئاپرېلنىڭ 4 — 6 كۈنلىرى باشلىنىدۇ	谷雨 قىزىلكۆس ئاپرېلنىڭ 19 — 21 كۈنلىرى باشلىنىدۇ
夏季 ياز پەسلى	立夏 باش ياز مايىنىڭ 5—7 كۈنلىرى باشلىنىدۇ	小满 سەرەتان ئەسسىقى مايىنىڭ 20 — 22 كۈنلىرى باشلىنىدۇ	芒种 ئورماۋاقتى ئىيۇننىڭ 5 — 7 كۈنلىرى باشلىنىدۇ
	夏至 يازلىق كۈن - تۈن توختىشى ئىيۇننىڭ 21—22 كۈنلىرى	小暑 باش تومۇز ئىيۇلنىڭ 6 — 8 كۈنلىرى باشلىنىدۇ	大暑 تومۇز ئىيۇننىڭ 22—24 كۈنلىرى باشلىنىدۇ
秋季 كۈز پەسلى	立秋 باش كۈز ئاۋغۇستنىڭ 7—9 كۈنلىرى باشلىنىدۇ	处暑 كۈزگى تېرەم ئاۋغۇستنىڭ 22—24 كۈنلىرى باشلىنىدۇ	白露 ئاق شەبنەم سېنتەبرنىڭ 7—9 كۈنلىرى باشلىنىدۇ
	秋分 كۈزلۈك كۈن - تۈن تەڭلەشمىشى سېنتەبرنىڭ 22—24 كۈنلىرى	寒露 سوغۇق شەبنەم ئۆكتەبرنىڭ 8 — 9 كۈنلىرى باشلىنىدۇ	霜降 قىراۋ چۈشۈشى ئۆكتەبرنىڭ 23—24 كۈنلىرى باشلىنىدۇ

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بىردىن بىر ئادرېسى

冬季 قىش پەسلى	位冬 . باش قىش نويابر نەڭ 7 — 8 كۈنلەرى باشلەنەدۇ	小雪 سەرۇق قار نويابر نەڭ 22 — 23 كۈنلەرى باشلەنەدۇ	大雪 ئاق قار دېكابر نەڭ 6 — 8 كۈنلەرى باشلەنەدۇ
	冬至 چەللە (قىشلەق كۈن ‑ تۈن توختەشى) دېكابر نەڭ 21 — 22 كۈنلەرى	小寒 دەلزەدۇۋانە يانۋار نەڭ 5 — 7 كۈنلەرى باشلەنەدۇ	大寒 ئاپاق ياردى يانۋار نەڭ 20 — 21 كۈنلەرى باشلەنەدۇ

بۇ كىتاب شاڭۋۇ نەشرىياتى 1987 - يىل 12 - ئاي 6 - نەشرى، 1989 - يىل 2 - ئاي شىنجاڭ 10 - باسمىسىغا ئاساسەن تەرجىمە ۋە نەشر قىلىندى.

本书根据商务出版社1987年12月第6版1989年2月新疆第10次印刷本翻译出版。

مەسئۇل مۇھەررىرى: ۋەلى، ئەنۋەر جاپپار

خەنزۇچە - ئۇيغۇرچە شىنخۇا لۇغىتى

تەرجىمە قىلغۇچى: ئەنۋەر جاپپار، ھەسەنجان، ۋەلى، دىلشات
سۇلتان، قادىر قاۋۇز، ماخمۇتجان ئىسلام، باتۇر مامۇت،
ئەنۋەر ئىمىن، گۈلنار

*

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى نەشر قىلدى ۋە تارقاتتى
(ئۈرۈمچى شەھىرى جەنۇبىي ئازادلىق يولى №348)
شىنجاڭ گېزىتى باسما زاۋۇتىدا تىزىلدى
شىنجاڭ شىنخو ناھىيىلىك باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى
فورماتى: 787×1092 مىللىمېتىر 1/32
باسما تاۋىقى: 32.375 قىستۇرما ۋارىقى: 4
1994 - يىل 10 - ئاي 1 - نەشرى
1995 - يىل 3 - ئاي 2 - بېسىلىشى
تىراژى: 10,001—20,000
ISBN7—228—02805—8/H·75
باھاسى: 21.00 يۈەن

化学元素周期表
خىمىيۋى ئېلېمېنتلار جەدۋىلى

ئاتوم نومۇرى — 19 K — ئېلېمېنت بەلگىسى
钾
كالىي — ئېلېمېنت نامى
ئاتوم ئېغىرلىقى — 39.0933

（主族—A 副族—B）
(A —ئاساسىي گۇرۇپپا B —قوشۇمچە گۇرۇپپا)

[illegible]	I A	II A	III B	IV B	V B	VI B	VII B	VIII	VIII	VIII	I B	II B	III A	IV A	V A	VI A	VII A	0
1	1 H 氢 ھىدروگېن 1.0079																	2 He 氦 گېلىي 4.00260
2	3 Li 锂 لىتىي 6.941	4 Be 铍 بېرىللىي 9.01218											5 B 硼 بور 10.81	6 C 碳 كاربون 12.011	7 N 氮 ئازوت 14.0067	8 O 氧 ئوكسىگېن 15.9994	9 F 氟 فتور 18.998403	10 Ne 氖 نېئون 20.179
3	11 Na 钠 ناترىي 22.98977	12 Mg 镁 ماگنىي 24.305											13 Al 铝 ئالیۇمىن 26.98154	14 Si 硅 كرېمنىي 28.0855	15 P 磷 فوسفور 30.97376	16 S 硫 گۈڭگۈرت 32.06	17 Cl 氯 خلور 35.453	18 Ar 氩 ئارگون 39.948
4	19 K 钾 كالىي 39.0983	20 Ca 钙 كالتسىي 40.08	21 Sc 钪 سكاندىي 44.9559	22 Ti 钛 تىتان 47.90	23 V 钒 ۋانادىي 50.9415	24 Cl 铬 خروم 51.996	25 Mn 锰 مانگان 54.9380	26 Fe 铁 تۆمۈر 55.847	27 C 钴 [illegible] [illegible]	28 Ni 镍 نىكېل 58.70	29 Cu 铜 مىس 63.546	30 Zn 锌 سىنك 65.38	31 Ga 镓 گاللىي 69.72	32 Ce 锗 گېرمانىي 72.59	33 As 砷 ئارسېن 74.9216	34 Se 硒 سېلېن 78.96	35 Br 溴 بروم 79.904	36 Kr 氪 كرىپتون 83.80
5	37 Rb 铷 رۇبىدىي 85.4678	38 Sr 锶 سترونتسىي 87.62	39 Y 钇 ئىتترىي 88.9059	40 Zr 锆 سىركونىي 91.22	41 Nb 铌 نىئوبىي 92.9064	42 Mo 钼 مولىبدېن 95.94	43 Tc 锝 تېخنېتسىي (99)	44 Ru 钌 رۇتېنىي 101.07	45 R 铑 [illegible] [illegible]	46 Pd 钯 پاللادىي 106.4	47 Ag 银 كۈمۈش 107.868	48 Cd 镉 كادمىي 112.41	49 In 铟 ئىندىي 114.82	50 Sn 锡 قەلەي 118.69	51 Sb 锑 سۈرمە 121.75	52 Te 碲 تېللۇر 127.6	53 I 碘 يود 126.9045	54 Xe 氙 كسېنون 131.30
6	55 Cs 铯 سېزىي 132.9054	56 Ba 钡 بارىي 137.33	57—71 La—Lu 镧系 لانتانوئىدلار	72 Hf 铪 گافنىي 178.49	73 Ta 钽 تانتال 180.9479	74 W 钨 ۋولفرام 183.85	75 Re 铼 رېنىي 186.207	76 Os 锇 ئوسمىي 190.2	77 铱 [illegible] [illegible]	78 Pt 铂 پلاتىنا 195.09	79 Au 金 ئالتۇن 196.9665	80 Hg 汞 سىماب 200.59	81 Tl 铊 تاللىي 204.37	82 Pb 铅 قوغۇشۇن 207.2	83 Bi 铋 بىسمۇت 208.9804	84 Po 钋 پولونىي (209)	85 At 砹 ئاستاتىن (210)	86 Rn 氡 رادون (222)
7	87 Fr 钫 فرانسىي (223)	88 Ra 镭 رادىي 226.0254	89—103 Ac—Lr 锕系 ئاكتىنوئىدلار	104 Rf * (261) رېزېرفوردىي	105 Ha * (262) خانىي	106 Unh * (263) ئۇننىلگېكسىي	107 Uns * (263) ئۇننىلسېپتىي	108 Uno * (262) ئۇننىلئوكتىي	10 Une [illegible]									

镧系元素 لانتانوئىدلار 4F	57 La 镧 لانتان 138.9055	58 Ce 1铈 سېرىي 140.12	59 Pr 镨 پرازېئودىم 144.9077	60 Nd 钕 نېئودىم 144.24	61 Pm 钷 پرومېتىي (147)	62 Sm 钐 سامارىي 150.4	63 Eu 铕 ېۋروپىي 151.96	64 Gd 钆 گادولىنىي 157.25	5 Tb 铽 تېربىي 8.9254	66 Dy 镝 دىسپروزىي 162.5	67 Ho 钬 گولمىي 164.9304	68 Er 铒 ئېربىي 167.26	69 Tm 铥 تۇلىي 168.9342	70 Yb 镱 ئىتتېربىي 173.04	71 Lu 镥 لۇتېتسىي 174.963
锕系元素 ئاكتىنوئىدلار 5F	89 Ac 锕 ئاكتىنىي 227.0278	90 Th 钍 تورىي 232.0381	91 Pa 镤 پروتاكتىنىي 231.0359	92 U 铀 ئۇران 238.029	93 Np 镎 نېپتۇنىي 237.0482	94 Pu 钚 پلۇتونىي (244)	95 Am 镅 * ئامېرىتسىي (243)	96 Cm 锔 * كيۇرىي (247)	7 Bk 锫 * بېركلىي 247)	98 Cf 锎 * كالىفورنىي (251)	99 Es 锿 * ئېينشتېينىي (254)	100 Fm 镄 * فېرمىي (257)	101 Md 钔 * مېندېلېۋىي (258)	102 No 锘 * نوبېلىي (259)	103 Lr 铹 * لاۋرېنتسىي (260)

附注：1.表内所列原子量以碳12等于12为标准。加括号的数字表示最稳定的同位素的质数。
2.名称后注*的是人造元素。

قوشۇمچە : 1 . جەدۋەل ئىچىدە كۆرسىتىلگەن ئاتوم ئېغىرلىقى كاربون 12 نىڭ 12 گە تەڭ ئىكەنلىكى ئاساس قىلىنغان. تىرناق ئىچىگە ئېلىنغان رەقەم ئەڭ تۇراقلىق ئىزوتوپلارنىڭ ماسسىسى .
2 . * بەلگىسى سېلىنغانلىرى سۈنئىي ئېلېمېنتلار

责任编辑，魏力、安尼瓦尔·加帕尔

汉 维 新 华 字 典

安尼瓦尔·加帕尔、艾山江、魏力、迪力夏提、
卡得尔、马合穆提江、巴图尔、　　译
安尼瓦尔、古丽那尔

新疆人民出版社出版发行
（乌鲁木齐市解放南路348号　邮政编码 830001）
新疆日报社印刷厂排版　　新疆乌苏县印刷厂印刷
787×1092毫米 32开本 32.375印张 4插页
1994年10月第1版 1995年3月第2次印刷
印数：10,001—20,000

ISBN7—228—02805—8/H·75　定价：21.00元